

Universitat Autònoma de Barcelona

**Evolució històrica de Televisió Espanyola a Catalunya:
Estudi i anàlisi de la producció de programes a TVE Catalunya
(1959-2019)**

Francesc Manuel López Chaves

Tesi doctoral

**Evolució històrica de Televisió Espanyola a
Catalunya:**

**Estudi i anàlisi de la producció de
programes a TVE Catalunya (1959-2019)**

Doctorand: Francesc Manuel López Chaves

Director i Tutor: Dr. Santiago Tejedor Calvo

Facultat de Ciències de la Comunicació
Doctorat en Comunicació i Periodisme
Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació

Bellaterra, setembre 2021

A la memòria dels meus pares

Per la Cristina, l'Eugènia i l'Elisabet

Per tot el vostre amor

AGRAÏMENTS

Amb aquestes línies vull expressar públicament el meu sincer agraïment a totes aquelles persones que m'han recolzat i han confiat en la meva tasca per a portar a terme aquesta tesi doctoral.

En primer lloc, al meu director i tutor, el doctor Santiago Tejedor, per acceptar la responsabilitat de dirigir aquesta investigació, però sobretot per la seva paciència, la seva confiança, els seus constants i sincers ànims, la seva certesa en creure en les meves possibilitats, els seus consells, la seguretat que m'ha transmès, la seva comprensió i la seva visió diàfana que m'ha ajudat a portar-la a terme. També vull reconèixer el meu agraïment al catedràtic José Manuel Pérez Tornero, de qui vaig ser el seu alumne en el primer curs de la meva llicenciatura en Periodisme a la UAB, per estar sempre obert a qualsevol inquietud, per tenir temps per a escoltar-me i demostrar en tot moment una actitud positiva davant de qualsevol consulta.

A totes les companyes i companys docents del Departament de Periodisme de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona per l'exquisit tracte i ajuda que han demostrat des de que m'hi vaig incorporar com a professor associat, i també pel seu companyerisme i cordialitat amb que m'han fet sentir i estimar encara més l'apassionant i satisfactòria tasca de la docència. També a les companyes que, des del Departament de Periodisme, m'han ajudat a seguir les passes necessàries per a realitzar la meva tasca docent i tots els tràmits pertinents per al seguiment d'aquesta investigació. A l'alumnat del que he estat professor pel privilegi que ha suposat per mi transmetre el que he pogut aprendre en el meu vessant

professional de la millor manera i dedicació que he sabut, però també de tot el que he après dels meus alumnes durant tots aquests anys.

A totes les companyes i companys amb els que he tingut l'ocasió de treballar a RTVE Catalunya, i per descomptat als que van iniciar i desenvolupar el Centre de Producció de Programes, per tot el què he pogut aprendre durant tants anys al seu costat i pel seu treball ja que han construït una història de la televisió inigualable a Catalunya.

ÍNDEX

AGRAÏMENTS

ÍNDEX DE TAULES

ÍNDEX DE GRÀFICS

1. INTRODUCCIÓ I DELIMITACIÓ METODOLÒGICA	16
1.1. Objecte d'estudi	23
1.2. Justificació de la investigació	25
1.3. Objectius	32
1.3.1 Objectius generals	33
1.3.2 Objectius específics	34
1.4. Hipòtesis	34
1.5. Metodologia	36
1.6. Estructura de la investigació	45
1.7. Principals fonts consultades	57
2. MARC TEÒRIC	62
2.1. Antecedents teòrics del tema	67
2.2. Aproximació històrica als estudis sobre mitjans de comunicació	77
2.3. La investigació sobre comunicació	79
2.4. La televisió com a objecte d'estudi	83
2.5. La investigació de la història de la televisió a Espanya i Catalunya	95
2.6. L'aportació dels <i>Television Studies</i>	103
3. ORÍGENS I DESENVOLUPAMENT DE LA TELEVISIÓ	108
3.1. El naixement d'un nou mitjà. Els precursors	110
3.2. Primeres experiències tècniques	124
3.3. Els pioners a Europa i als Estats Units	132
3.4. La interrupció de la Segona Guerra Mundial	144

3.5. La televisió mecànica	147
3.6. La televisió electrònica	151
4. ANTECEDENTS HISTÒRICS DE LA TELEVISIÓ A ESPANYA.....	156
4.1. La ràdio en els orígens del desenvolupament televisiu espanyol	166
4.1.1. El Servicio Nacional de Radiodifusión	169
4.1.2. L'entusiasme dels radioaficionats per la televisió.....	172
4.1.3. El Plan Nacional de Radiodifusión de 1931	179
4.1.4. Radiofotografia i telefotografia a Espanya. Les primeres transmissions fotogràfiques	181
4.2. El desenvolupament normatiu durant la II República.....	191
4.3. Proves i demostracions de la televisió a Espanya	201
4.3.1. Les primeres demostracions tècniques de la televisió a Espanya.....	203
4.3.2. Les exhibicions a la Fira de Mostres de Barcelona de 1948.....	207
4.3.3. Proves oficials i emissions experimentals	214
4.4. La creació de la xarxa bàsica	235
5. EL NAIXEMENT DE LA TELEVISIÓ DEL RÈGIM	243
5.1 Les lluites pel control de la televisió	243
5.2. Els inicis autàrquics de la televisió a Espanya. Els anys heroics (1956-1962)	260
5.3. Les primeres emissions regulars	279
5.4. El finançament del sistema televisiu espanyol.....	288
5.5. La publicitat en els inicis del desenvolupament televisiu espanyol.....	291
5.6. Les primeres audiències	307
6. LA CONSOLIDACIÓ DELS ANYS SEIXANTA: EXPANSIÓ I CONSUM	316
6.1. L'etapa Fraga a de TVE	323
6.2. Els teleclubs: Una via per a l'expansió de la televisió	333
6.3. La inauguració dels estudis de Prado del Rey	342
6.4. Orígens i naixement de la UHF (Segona Cadena).....	354
6.5. L'arribada del color	362

6.6. L'apertura cap a l'exterior de TVE.....	365
6.7. De Matesa a l'arribada d'Adolfo Suárez a TVE.....	372
7. L'ORGANITZACIÓ PERIFÈRICA DE TVE.....	377
7.1. Els centres territorials.....	379
8. LA PRODUCCIÓ DE PROGRAMES DE TVE CATALUNYA.....	388
8.1. L'arribada de TVE a Barcelona.....	388
8.2. Els estudis de Miramar.....	390
8.3. La primera emissió des de Barcelona.....	398
8.4. La connexió amb Eurovisió.....	403
8.5. Els primers programes des de Miramar.....	406
8.5.1. Concursos, infantils i musicals.....	413
8.5.2. La producció de Miramar augmenta.....	430
8.5.3. L'inici dels dramàtics: <i>Teatro Catalán</i>	439
8.5.4. Els altres estudis: l'Hospitalet i Esplugues.....	442
8.5.5. Renovació constant de programes.....	444
8.6. L'Escola Miramar.....	468
8.7. La dècada dels setanta.....	471
8.7.1. Tímid increment de les produccions en català.....	479
8.7.2. Els últims anys de la dictadura.....	488
8.7.3. L'inici de la transició a TVE Catalunya.....	493
8.7.4. Reivindicació de la llengua i la cultura catalana.....	505
8.7.5. <i>Terra d'escudella</i> i <i>A fondo</i> , dos programes emblemàtics.....	512
8.7.6. El pas de TVE a la democràcia.....	515
8.7.7. La iniciativa de la Promotora de Televisió Catalana, S.A.....	523
8.8. Canvis a TVE Catalunya.....	526
8.9. El <i>Comité Anticorrupción</i>	535
8.10. Pèrdua de pes a la programació estatal.....	539

8.11. Conflictivitat laboral i els acomiadaments de <i>Giravolt</i>	543
8.12. L'intent per consolidar una programació.....	546
8.13. El projecte d'un tercer canal de televisió a Catalunya	553
8.13.1. L' 'Informe Miramar'	557
8.13.2. Iniciatives per al desenvolupament d'una televisió per Catalunya.....	560
8.13.3. L'aprovació de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió.....	564
8.13.4. El compromís amb la Generalitat.....	568
8.13.5. Programes per a la normalització del català	582
8.14. L'Informe del Control Financer d'RTVE	586
8.15. La consolidació de TVE Catalunya	591
8.15.1. 1982, s'incrementa la producció.....	604
8.15.2. El predomini de monogràfics i especials	617
8.16. El trasllat a Sant Cugat.....	621
8.17. L'arribada de TV3	635
8.17.1. La posada en marxa del Canal 33	644
8.18. L'etapa Calviño a TVE Catalunya	649
8.18.1. La lluita per les audiències	679
8.19. L'impuls de Pilar Miró a la desconexió.....	691
8.19.1. El rebuig a l'ampliació de la desconexió	695
8.19.2. La nova programació per a TVE Catalunya.....	700
8.19.3. L'intent d'un tercer canal per TVE Catalunya.....	718
8.20. L'entrada de les coproduccions	733
8.21. Austeritat pressupostària i crisi financera	749
8.22. El Canal Olímpic.....	758
8.23. La programació d'Infantils, des de Sant Cugat.....	763
8.24. Incertesa, davallada de la producció i dubtes al 40è aniversari	768
8.25. L'entrada a la SEPI i la conversió en Corporació	795

8.26. Augment de la presència de productores	819
8.27. Un nou model de finançament	826
9. LA PRODUCCIÓ DE PROGRAMES DE TVE CATALUNYA	847
9.1. Delimitació conceptual de gèneres i formats televisius.....	848
9.2. Classificació per gèneres a TVE Catalunya	866
9.3. Aportació de TVE Catalunya a la producció de programes de TVE	872
9.4. Registre dels programes produïts a TVE Catalunya	876
10. CONCLUSIONS	1098
10.1. Validació de les hipòtesis	1099
10.2. Compliment dels objectius.....	1107
10.3. Conclusions de la investigació.....	1109
10.4. Futures línies d'investigació	1115
11. BIBLIOGRAFIA	1119
12. ANNEXOS:.....	1138

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1. Etapes de la investigació	46
Taula 2. Estructuració de la mostra de la investigació	56
Taula 3. Nombre de receptors de televisió a Espanya (1958-1974)	268
Taula 4. Ingressos per publicitat a TVE (1957-1960)	296
Taula 5. Ingressos per publicitat a TVE (1961-1964)	296
Taula 6. Nombre d'aparells de televisió a Espanya (1958-1970)	296
Taula 7. Import de la publicitat televisada (en milers de pessetes)	305
Taula 8. La publicitat a TVE (novembre 1968-novembre1969)	306
Taula 9. Evolució del nombre de receptors de televisió a Espanya (1960-1970)	311
Taula 10. Horari de consum televisiu a Espanya (1965-1975)	312
Taula 11. Qualitat atribuïda als programes de TVE (1964)	312
Taula 12. Gèneres preferits per l'audiència de TVE (1965, 1967, 1969)	313
Taula 13. Influència de la televisió a la vida familiar (1965-1967)	314
Taula 14. Presència de consum televisiu sobre altres activitats (1965-1969)	314
Taula 15. Nombre de televisors per països al 1968 (milers d'habitants)	318
Taula 16. Percentatge de llars espanyoles posseïdores d'articles de consum al 1966	321
Taula 17. Nombre de treballadors a Televisió Espanyola	331
Taula 18. Nombre d'hores de programació a Televisió Espanyola	331
Taula 19. Nombre de teleclubs a Catalunya, Castella i Lleó i Galícia (per províncies) al 1968	338
Taula 20. Inversions programades del II Plan de Desarrollo (en milions de pessetes)	347
Taula 21. Superfície destinada a platós a TVE (1956-1968)	352
Taula 22. Nombre d'emissores, reemissors i kilòmetres d'enllaços de TVE	

(1961-1967)	357
Taula 23. Hores d'emissió de programes per gèneres (1960-1966)	360
Taula 24. Centres territorials d'RTVE i any de creació	384
Taula 25. Nombre de concursos realitzats per TVE Catalunya (1959-2019)	419
Taula 26. Nombre de concursos realitzats per TVE Catalunya (1959-1964)	424
Taula 27. Nombre de programes produïts a Barcelona per any (1959-1964)	445
Taula 28. Nombre d'hores d'emissió setmanal de programes en català (1960-2019)	511
Taula 29. Nombre de programes en català i castellà per cadenes (1959-2019)	584
Taula 30. Percentatge d'hores setmanals de programes en català emesos a TVE Catalunya, segons els seus respectius gèneres (1983)	624
Taula 31. Inici de les emissions de les primeres televisions autonòmiques	646
Taula 32. Evolució dels pressupostos de producció externa de TVE (1983-1989)	739
Taula 33. Hores d'emissió en català a La 1 i La 2 (1998-2002)	807
Taula 34. Productores espanyoles per quota de mercat (2004-2006)	820
Taula 35. Classificació de gèneres de programes de televisió	865
Taula 36. Percentatge de gèneres de programes produïts a TVE Catalunya (1959-2019)	870
Taula 37. Nombre de programes per any produïts per TVE Catalunya (1959-2019)	874
Taula 38. Cens de programes realitzats a TVE Catalunya (1959-2019)	879

ÍNDIX DE GRÀFICS:

Gràfic 1. Renda per càpita per habitant a Espanya (1960-1970), en pessetes	320
Gràfic 2. Percentatge de llars espanyoles amb televisor (1960-1966)	333
Gràfic 3. Evolució del nombre de treballadors fixes de TVE (1958-1971)	345
Gràfic 4. Evolució del nombre de programes per gènere televisiu (1959-1966)	450
Gràfic 5. Evolució d'hores d'emissió setmanal de programes en català (1960-2019)	510
Gràfic 6. Ingressos publicitaris a RTVE (1976-1981)	523
Gràfic 7. Nombre d'hores d'emissió setmanal de programes en català (1974-1978)	543
Gràfic 8. Audiències de la primera i la segona cadena d'RTVE al 1978 (en percentatges)	557
Gràfic 9. Distribució del nombre de programes per cadenes, segons la llengua (1959-2019)	585
Gràfic 10. Nombre de programes per llengua (1959-2019)	586
Gràfic 11. Nombre de programes per capítols a TVE Catalunya (1959-2019)	619
Gràfic 12. Opinió sobre la televisió privada (1985)	679
Gràfic 13. Nivells d'audiència de les televisions a Catalunya (1985)	680
Gràfic 14. Nombre de programes realitzats en règim de coproducció a TVE Catalunya (1959-2019)	734
Gràfic 15. Subvenció d'RTVE 2006-2015 (en milions d'euros)	829
Gràfic 16. Distribució de programes per gèneres (1959-2019)	867
Gràfic 17. Nombre de programes per gèneres i dècades (1959-2019)	869
Gràfic 18. Distribució de gèneres per cadenes d'emissió 1959-2019	871
Gràfic 19. Evolució del nombre de programes produïts per TVE Catalunya (1959-2019)	873
Gràfic 20. Distribució del nombre de programes produïts per TVE Catalunya per cadenes (1959-2019)	875

1. INTRODUCCIÓ I DELIMITACIÓ METODOLÒGICA

La present recerca aborda l'estudi i anàlisi del desenvolupament històric de Televisió Espanyola a Catalunya, entre el 14 de juliol de 1959 al 14 de juliol de 2019. Aquest treball no resultaria pertinent si només considerés el conjunt dels programes que es van realitzar durant el període analitzat i ometés qualsevol referència al context en el què aquest *fascinant* invent va evolucionar, transformant la vida quotidiana de la societat catalana i espanyola. Des dels seus inicis, la televisió ha acompanyat i ha protagonitzat alguns dels moments més inoblidables viscuts a les llars de tot el món. No estem parlant d'un fenomen exclusiu de cap país, d'una comunitat, una regió, una ciutat, un poble, una família o un individu en concret. La televisió es va convertir en una part integral de la vida de pràcticament la totalitat dels grups demogràfics, culturals, socials i econòmics existents arreu del món; però aquesta transversalitat, que ens podria fer creure que seria capaç d'uniformar l'estructuració de la vida quotidiana de moltes persones com mai havia succeït, pot presentar la paradoxa de desconèixer la naturalesa de la nostra relació amb el mitjà. Una de les possibles raons per la qual no ha estat factible arribar-hi es podria trobar en la ubiqüitat del mitjà i els lligams que té per a imbricar-se en les vides de la gent de qualsevol lloc del món.

Resulta, per tant, evident que aquesta permanent presencialitat pugui obstaculitzar qualsevol intent d'analitzar sistemàticament la televisió, prenent-la com a objecte d'estudi que cal distanciar del seu entorn i traslladar-lo a un de ben diferent com succeeix amb altres fenòmens de la investigació científica que resulten molt més fàcils d'aconseguir. Com suggeria el sociòleg austríac Alfred Schütz per a comprendre els supòsits que es troben implícits en la pròpia cultura, l'investigador ha de fer que aquesta cultura sigui "antropològicament

estranya". És a dir, ha de visibilitzar i "objectivar" aquells aspectes de la vida quotidiana que, normalment, passen desapercebuts, no se'n parla o es donen per coneguts¹. En aquest treball intentarem "fer visibles" elements que per a la major part de les persones han estat imperceptibles durant seixanta anys de televisió a Catalunya, degut principalment a que l'ús majoritari que se n'ha fet, i encara se'n fa com a font d'entreteniment, d'acompanyament o, simplement, formant part de la seva rutina diària, no permet aprofundir en aquest objectiu. Però, l'activitat de veure la televisió pot adoptar altres formes i es pot utilitzar de moltes i diverses maneres, oferint una pluralitat d'aspectes que haurien de ser estudiats amb el rigor científic exigible. Creiem que cal defugir de la idea de considerar la televisió només com un mitjà frívol i gens seriós, del que s'ha fomentat amb abundor d'exemples, des del punt de vista dels seus continguts, la creença de no merèixer una anàlisi reflexiva i rigorosa, o bé menystenint qualsevol reconeixement o rellevància pel que fa a la seva influència i repercussió, sobretot pel que fa als seus efectes en les audiències.

La majoria dels telespectadors no som conscients del funcionament de la televisió; emprant altres paraules, desconeixem com "llegir" aquest mitjà. La televisió té la capacitat d'integrar múltiples sistemes de símbols (llenguatge verbal, gestual, música, grafisme, efectes sonors, fotografia,...) que s'interrelacionen amb una aparent *naturalitat* que hem après a partir de les convencions que hem fet d'aquesta *lectura* televisiva. Però, aquesta mateixa *naturalitat* amb la què ens relacionem amb la televisió s'evidencia com a fictícia perquè la construcció de representacions del món que es basen en complexos conjunts de convencions s'han tan fet familiars que sovint ni les percebem. Només quan s'alteren o es trenquen aquestes convencions, ens adonem de l'artificiositat i l'antinaturalitat que representa el món de la televisió. Quan un

¹ Schütz, Alfred. "The Stranger: An Essay in Social Psychology,". *Collected Papers*. La Haia: Martinus Nijhoff, 1964, 91–105

telespectador té l'experiència de veure la televisió sempre ho fa condicionat per les pròpies experiències i coneixements adquirits anteriorment d'altres pràctiques similars prèvies. I aquest aprenentatge o ensinistrament es produeix de manera molt prematura ja que la majoria de la població mundial, que ha interactuat de manera significativa amb les imatges i els sons de la televisió des de ben petits, ha adquirit aquesta capacitat aproximadament al mateix temps que han après a utilitzar el llenguatge².

A la llum de l'enfocament sobre la posició preeminent de la televisió que acabem d'apuntar amb aquesta lleugera pinzellada, volem presentar una proposta metodològica pròpia per aquesta investigació que, prenent com a punt de partida la naturalesa i dimensions múltiples d'aquest mitjà, ens ajudi a conèixer, descriure i explicar l'origen, l'evolució i el desenvolupament de TVE a Catalunya. Aquesta tasca s'ha procurat fer amb un treball exigent, exhaustiu i ampli per a poder oferir un resultat coherent, clar, comprensible i entenedor per aquelles persones que mostrin interès en saber quin ha estat el camí que ha portat aquest Centre de Producció de Programes al llarg de les seves sis dècades d'història. Aquesta feina ha obligat a recórrer a un treball d'investigació que, sempre que ha estat possible, ha incidit en la recerca i consulta en fonts documentals primàries i, quan no s'ha pogut obtenir la informació que es buscava en aquestes, s'ha optat per l'obtenció d'informacions i dades que es trobaven en fonts secundàries. Però, quan ens hem endinsat en l'elaboració d'aquesta investigació, ens hem adonat que resulta molt freqüent llegir en molts dels treballs previs sobre la historiografia televisiva espanyola i catalana que als seus autors els ha resultat difícil l'accés a determinades fonts. No ho desmentirem del tot, però també és just reconèixer que, en algunes circumstàncies, aquesta tasca s'ha pogut assolir malgrat que

² Lemish, Dafna. "Viewers in Diapers: The Early Development of Television Viewing". A Thomas R. Lindlof (ed.). *Natural audiences: Qualitative research of media uses and effects*. Norwood: Ablex Publishing Corporation, 1987. pp. 33-57

en determinats moments cal reconèixer que ha estat laboriosa. D'altra banda, el plantejament novel·los que suposa aquesta investigació ha intentat defugir del recurs a la redundància que en altres treballs s'hi pot copsar, tal com s'ha pogut comprovar quan es va fer una prospecció dels materials per a valorar si podrien considerar útils per a la seva consulta. Confiem, a la fi, en què aquesta aportació contribueixi de manera modesta a què en el futur pugui servir com a punt de partida per a investigadors, estudiosos i persones interessades en el tema analitzat. Hem treballat amb el convenciment que els resultats més significatius que resultin d'aquesta investigació hauran de ser revisats, confrontats i analitzats per aportar algun avenç en la recerca de les Ciències Socials i, en concret, dels mitjans de comunicació.

Com a la majoria de països, la televisió a Espanya es va poder desenvolupar gràcies a la intervenció de l'estat per ser aquest l'única entitat capaç de posar en funcionament la seva indústria. En el context de postguerra, deixant de banda les experiències nord-americana, britànica i soviètica que van permetre desenvolupar-la a la dècada dels anys quaranta, la majoria dels països europeus tenien com a prioritat la seva recuperació econòmica i social que els permetés posteriorment posar-la en marxa. Així, a gran part d'Europa, especialment als països pobres com el cas d'Espanya, l'estat va ser essencial per a fer realitat la televisió. D'aquesta manera, com recorda Chalaby (2005: 1), la televisió es va convertir en un dels mitjans per a la construcció de la identitat nacional per part dels governs i una de les institucions mediàtiques més rellevants en l'intent modernista de crear una identitat nacional. Com veurem en aquesta investigació, aquest va ser el cas d'Espanya durant les primeres dècades en el seu procés de construcció, desenvolupament i consolidació de Televisió Espanyola.

Molts dels estudis que s'han realitzat sobre la televisió a Espanya han estat elaborats des d'una perspectiva de conjunt, considerant RTVE com una entitat

única per a tot l'estat i, molt sovint, no han analitzat amb profunditat ni han tingut en compte la producció que s'ha fet des de Catalunya. Tanmateix, aquesta consideració és manifesta pel que fa a la seva contribució en el desenvolupament de Televisió Espanyola al llarg de seixanta anys, llevat d'algunes excepcions acadèmiques com és el cas de les aportacions que va fer el professor, crític i historiador de la televisió, Josep Maria Baget Herms. En molts treballs, articles, manuals i monografies no es profunditza prou en la seva aportació i, molt sovint, es constata una execució epidèmica, evidenciant que algunes d'elles hagin renunciat a una dimensió més profunda i s'hagin quedat en la reproducció d'un conjunt de simples anècdotes o la repetició ja coneguda de fets irrellevants, o ni tan sols s'ha esmentat el contingut dels programes realitzats, els protagonistes que els van portar a terme o, simplement, s'ha optat per prescindir de fer referència de títols de programes que s'hi van produir, com si mai no haguessin existit. Però, sobretot, no s'incideix en el paper ni en el nivell de producció que es va realitzar a Miramar i, posteriorment, a Sant Cugat com a centre de producció de programes de Televisió Espanyola a Catalunya; com tampoc s'ha arribat a examinar la seva incidència en el conjunt de les graelles dels diferents canals que ha tingut RTVE al llarg de la seva història i que, creiem, que ha estat determinant per a consolidar aquest mitjà en l'ecosistema audiovisual català i espanyol.

La incidència de la seva aportació tant en català com en castellà és indubtable i analitzar-la resulta una tasca imprescindible per adquirir consciència i avaluar la funció que ha tingut i com ha contribuït a fer créixer TVE i la indústria audiovisual en el seu conjunt. Obviar-ho o, simplement, minimitzar-ho indica una manca de perspectiva i de reconeixement a la tasca portada a terme per milers de professionals durant sis dècades de televisió que, amb més o menys recursos, mitjans personals, pressupostos insuficients i capacitat tècnica, han estat capaços d'assumir amb professionalitat el repte de treure un programa a l'aire. TVE Catalunya no només ha produït i produeix programes en català, sinó

que des dels anys en què van començar les seves emissions en proves ha estat determinant i, en molts casos, ha coadjuvat a descongestionar els recursos que disposava Madrid de la realització de programes per a tot l'estat, ja fos per una saturació de la capacitat de producció que hi podia assumir o per una manca d'interès per assumir determinats programes que es preveia que no tindrien gaire repercussió en l'audiència i que s'assignaven directament a TVE Catalunya. Tanmateix, molt sovint el paper del centre de producció s'ha vist rebaixat i s'ha comprovat com ha disminuït el pes i el protagonisme que, tal vegada, hauria pogut tenir i que, per raons de diversa naturalesa, se li ha negat i se l'ha menystingut, arribant a assumir un paper residual en determinades etapes de la seva història, ja fos per decisions presses pels màxims executius amb seu a Madrid o bé per alguns dels responsables que han assumit la seva responsabilitat des de Catalunya, evitant així la funció i el deure que els correspondria.

Aquest estudi se situa dins del marc dels *Television Studies* iniciats a la dècada dels setanta sobre la investigació sobre la televisió. D'altra banda, com dèiem al principi, té la voluntat d'aportar una metodologia pròpia en la investigació historiogràfica televisiva a Catalunya que pugui contribuir a ajudar i aportar dades i informació que resultin d'utilitat per a futures investigacions que es realitzin sobre aquest mitjà.

La tesi arrenca amb una descripció dels principals estudis i fonts implicades en la historiografia del mitjà a Espanya i Catalunya. En aquesta primera part, també s'aborda una revisió històrica del desenvolupament de les principals investigacions i estudis que van fer possible la transmissió d'imatges en moviment fins arribar a la concreció de l'invent de la televisió tal com la coneixem avui dia. Aquesta primera part de la tesi finalitza amb la presentació de la metodologia emprada per analitzar i estudiar la producció de programes realitzada des de TVE a Catalunya durant les seves primeres sis dècades de

funcionament, entre 1959 i 2019, que com dèiem anteriorment desitgem que pugui ajudar a completar el buit existent en la història de la comunicació a Catalunya, en particular pel que fa als estudis relacionats en l'àmbit històric de la televisió, a més de posar a disposició dels investigadors tota la informació i dades relatives als programes produïts en aquest centre.

La segona part de la nostra investigació està dedicada a conèixer els orígens i desenvolupament de la televisió. L'abordatge sobre la història de la televisió des dels seus orígens, directament imbricada amb el desenvolupament del mitjà radiofònic del qual arrenca, s'ha realitzat amb l'objectiu d'explicar com sorgeix el fenomen de la televisió en el context occidental, la seva arribada a Espanya i la seva consolidació a Catalunya. Aquesta segona secció és la més extensa i l'hem estructurat en tres grans segments. El primer s'inicia amb els fonaments científics, tecnològics i culturals que van fer possible el naixement de la televisió fins arribar a les primeres demostracions experimentals a Espanya. El segon arrenca amb el naixement de la televisió a mans del règim franquista, analitzant amb profunditat la utilització que en va fer d'aquest mitjà de comunicació fins a la consolidació que es produeix a la dècada dels anys seixanta, quan es desencadena la seva expansió i s'accelera el seu consum. El tercer es detindrà en el creixement que experimentarà TVE durant els últims anys del franquisme i finalitzarà amb la mort del dictador. El quart segment comprendrà el període de la transició fins a la posada en marxa del Centre de Producció de TVE a Catalunya a les instal·lacions de Sant Cugat. El cinquè tindrà espai per a entendre de quina manera va afectar l'arribada de TV3 a l'àmbit audiovisual català i finalitzarà amb la col·laboració per a la realització dels Jocs Olímpics de Barcelona. I, el sisè condensarà la producció realitzada des de llavors fins a la celebració dels seixanta anys d'història de TVE a Catalunya.

A la tercera i última part d'aquesta investigació oferirem els resultats de la recerca i de l'anàlisi exhaustiva de la producció de programes a TVE a Catalunya en el període històric anteriorment esmentat. A més, presentarà els principals models de tipologia de programes, gèneres, durades i llengua utilitzada en seixanta anys de producció de programes. L'objectiu es tractar de verificar si, primer des de Miramar primer i després des de Sant Cugat, es va assolir l'objectiu d'incidir en l'ecosistema audiovisual català i espanyol, malgrat les decisions, les ingerències de tot tipus, els canvis polítics, l'arribada de nous actors televisius i la capacitat de gestió dels seus responsables durant sis dècades.

1.1. Objecte d'estudi

L'objecte d'estudi d'aquesta investigació és abordar l'evolució de Televisió Espanyola a Catalunya durant els seus primers seixanta anys d'història (1959-2019)³, a partir de la recollida i de l'anàlisi exhaustiva de la producció de programes realitzats durant aquest període. Amb la intenció d'acotar l'àmbit d'estudi, s'ha decidit establir un marc temporal en el període esmentat anteriorment i, d'altra banda, centrar-lo i delimitar-lo a la investigació específica del conjunt de la producció de programes feta com a producció pròpia així com també els realitzats en règim de coproducció⁴. És a dir, aquells en els que TVE

³ Malgrat que la majoria d'estudis realitzats sobre la televisió a Catalunya acostumen a datar la primera emissió a Catalunya el 14 de juliol de 1959, des de l'antic hotel Miramar, a la muntanya de Montjuïc, amb el programa de varietats *Balcón del Mediterráneo*, va ser la retransmissió d'un partit de futbol entre el Real Madrid i el FC Barcelona la primera vegada que la televisió va arribar a 20.000 espectadors de Barcelona que disposaven d'un televisor, tot i els diversos problemes tècnics de connexió que van patir i que els van impedir veure la primera part d'un enfrontament que els blaugranes van perdre per un gol a zero.

⁴ Segons el *Mandato-Marco* (*Boletín Oficial de las Cortes Generales*, VIII Legislatura, 18 de desembre de 2007, núm. 470, pp. 1-15) de la Corporació RTVE previst en l'article 4 de la Llei 17/2006, de 5 de juny, de la Ràdio i la Televisió de Titularitat Estatal, s'estableix que, des del punt de vista jurídic, la producció pròpia és aquella en la que la Corporació RTVE posseeix el 100 % dels drets d'explotació. Per la seva banda, es considera producció mixta o coproducció quan la Corporació RTVE participa amb un percentatge contractualment delimitat, ja sigui en la producció, en l'explotació de drets o en totes dues.

Catalunya hi ha participat totalment o parcialment, amb recursos humans, tècnics o pressupostaris propis en algunes de les fases de producció dels programes.

Tenint en compte aquesta segona delimitació, s'exclouen d'aquest treball totes les produccions alienes i/o externes. D'altra banda, s'ha considerat que tampoc es contemplarà la recollida d'informació d'aquells espais informatius d'emissió diària ja que, malgrat els nombrosos programes d'aquestes característiques que s'han produït durant aquestes sis dècades, s'allunya de l'objecte d'estudi d'aquest treball.

TVE Catalunya ha estat i encara és un agent productor essencial en l'ecosistema comunicatiu català i també espanyol, que ha contribuït a nodrir amb programes les granelles dels diferents canals que ha tingut el grup RTVE al llarg d'aquests anys. Malgrat la dimensió i magnitud de la producció audiovisual realitzada durant aquestes sis dècades, no s'ha realitzat cap estudi exhaustiu i en profunditat que hagi analitzat la seva importància i la seva rellevància en un període tan llarg. Tanmateix, és del tot imprescindible recordar en aquest punt les extraordinàries i valuoses contribucions que el periodista, crític i professor Josep Maria Baget i Herms va fer durant la seva vida amb estudis, articles i llibres relatius a la història de la televisió a Espanya i a Catalunya, i que són del tot necessàries per abordar un estudi d'aquestes característiques.

Un cop establert el nostre objecte d'estudi, considerem que seria oportú palesar el propòsit d'ubicar-lo en el context històric en què es va desenvolupant per la importància que el mitjà va anar adquirint i va protagonitzar en diferents etapes de la història recent d'Espanya, sobretot pel que fa al terreny del poder polític i als canvis socials que s'hi van produir. Creiem que no ens podem limitar a

I, finalment, per producció aliena s'entén la que la Corporació RTVE només posseeix drets d'emissió i difusió, sense participar amb recursos propis en cap de les fases de producció.

enumerar els diferents programes realitzats per TVE Catalunya en aquests seixanta anys d'història perquè resultaria un treball incomplet. Creiem fermament que és absolutament necessari portar-ho a terme encabint-lo en el seu context històric. Durant la major part d'aquest període, la situació que va viure Espanya va ser excepcional, repressiva i anòmala respecte de la resta de països occidentals, i a diferència d'aquests amb les seves conseqüències d'haver patit una guerra civil i viure sota el jou de la dictadura, malgrat les incipients dinàmiques pseudomodernitzadores que s'havien generat, des del mateix règim a les seves acaballes. Per tant, estem convençuts que, per a entendre com es va arribar a configurar la televisió pública espanyola, és fonamental aprofundir en els processos polítics, econòmics, socials i culturals que, des del seu naixement, van condicionar l'evolució, el desenvolupament i la consolidació de Televisió Espanyola a tot l'estat i, en particular, a Catalunya.

1.2. Justificació de la investigació

Des del seu naixement, la televisió ha estat el mitjà de comunicació amb major penetració i implantació social, un fet que l'ha convertit en el més representatiu per a moltes generacions, despertant l'interès de teòrics i investigadors, que han desenvolupat múltiples estudis des de perspectives ben diverses.

En poc temps, la televisió va passar de ser un invent de laboratori a convertir-se en un mitjà a l'abast del públic en general, la qual cosa presagiava el seu impacte mundial posterior. Un desenvolupament que li va permetre ocupar un lloc predominant entre els mitjans de comunicació de masses preferits per la població de la majoria de països durant moltes dècades. Aquesta *hegemonia televisiva* va convertir el mitjà en la forma històrica més acabada de

comunicació universal⁵. Aprofundir en tot allò que envolta la seva existència és el que han fet molts investigadors i estudiosos que s'han plantejat múltiples interrogants sobre la intensitat dels seus missatges, la força de les seves imatges o la programació dels seus continguts, fins a plantejar-se si la televisió influeix en la vida de les persones, en les seves maneres de pensar, en les seves actituds, en els seus aprenentatges, en les seves opinions o decisions de vot i, en definitiva, en el seu procés de desenvolupament i socialització.

Aquest mitjà de comunicació, que va començar les seves primeres emissions a Espanya el 1956 ha vist com, en poc més de seixanta anys de vida, ha viscut continus canvis tecnològics, estructurals i també legislatius. Nombroses transformacions, que gairebé sempre han estat marcades per l'evolució del context internacional, i fonamentalment per la incorporació de les noves tecnologies i les demandes del públic, però també per interessos econòmics, comercials i polítics. La televisió, com mitjà amb major penetració i implantació social, s'ha convertit en el més representatiu, despertant un gran interès per part de teòrics i investigadors que han portat a terme múltiples estudis i anàlisis des de perspectives diferents.

D'altra banda, quan s'ha volgut analitzar la televisió des de la perspectiva historiogràfica, hi ha hagut una certa percepció negativa sobre aquest mitjà audiovisual que ha afectat a l'atracció per conèixer el seu passat, els gèneres que hi han predominat o les característiques dels seus programes. Des d'enfocaments diferents, altres treballs han decidit portar a terme aquesta tasca oblidant amb freqüència les possibilitats d'estudi que s'oferien per a escometre diversitat d'anàlisis al voltant del fenomen i han optat per centrar-se sobretot en les conseqüències dels missatges del mitjà. En aquest sentit, abunden els

⁵ Gubern, Romà. *La mirada opulenta. Exploración de la iconosfera contemporánea*. Barcelona: Gustavo Gili, 1994, p. 340

estudis sobre els efectes dels continguts, els valors que vehicula la televisió o els efectes de la comunicació sobre l'audiència televisiva com hàbits, consum o acceptació.

Un tret remarcable en la relació entre la televisió i la representació històrica d'aquest mitjà ha estat un cert desinterès d'un sector importat de la comunitat d'historiadors⁶ que alguns treballs han posat de manifest. La raó podria trobar-se en considerar el mitjà televisiu com un instrument de pur entreteniment, carregat de banalitat i mancat de rigor que l'impedís merèixer qualsevol tipus d'atenció i, per tant, de ser considerat un element essencial que justifiqués l'elaboració d'anàlisis i, en conseqüència, generés algun tipus de literatura acadèmica. La consideració de mitjà amb trets perifèrics explica, en part, l'absència d'un bagatge d'estudis tan prolífic com si es dona en el cas de la premsa escrita, objecte d'investigació més arrelat en la tradició de les Ciències Socials. Es podria albirar que la freqüent associació que s'ha fet de les seves connotacions d'esbarjo i oci, i la seva identificació amb la cultura de masses, podrien haver-li atribuït una categoria inferior com a objecte d'estudi, sobretot, des d'alguns sectors acadèmics. Aquest volum de producció també es podria atribuir a que la televisió no ha estat considerada tradicionalment com un mitjà d'interès sociocultural, excepte quan ha estat tractada pel seu propi discurs, com succeeix amb el cinema on els documents relacionats amb aquesta àrea de coneixement han estat considerats des dels seus orígens com un suport cultural de gran importància.

Durant molts anys, s'ha donat la paradoxa que les monografies i les publicacions acadèmiques relacionades amb el cinema han estat legitimades des del naixement d'aquest mitjà mentre que les publicacions amb

⁶ López, Francisca. "Introducción: el pasado en la pequeña pantalla". *Historias de la pequeña pantalla. Representaciones históricas en la televisión de la España democrática*. Madrid: Vervuert Iberoamericana, 2009. pp. 9-11

investigacions relacionades amb la televisió han ocupat un paper secundari si les relacionem amb el que es considera com alta cultura popular, entenent que, des d'un punt de vista històric, els documents relacionats amb el món cinematogràfic pertanyen a l'alta cultura i els televisius al de la cultura de masses, excepte algunes excepcions. Fins i tot, determinant l'entrega passiva que viuen els telespectadors mentre la miren com si es tractés "d'una forma d'hipnosi" (Eco, 1984: 354).

La televisió és el mitjà de comunicació sobre el qual se centra aquest treball. Es tracta d'una tipologia d'estudi heterogènia que deriva de la seva entitat com a realitat complexa i multiforme (Cassetti i Di Chio, 1999), que requereix d'un estudi sistemàtic de les maneres d'abordar la investigació científica i del què cal proposar un estudi de la televisió des de tres àmbits: la producció, l'oferta i el consum. Amb la finalitat de portar a terme aquesta investigació, sembla que el més pertinent serà utilitzar el primer i el segon dels aspectes, perquè són el que inclouen els programes i la programació.

Des del punt de vista de la investigació historiogràfica dels mitjans de comunicació, la majoria dels treballs que s'han publicat a Espanya han posat l'èmfasi en la història de la premsa escrita i del treball periodístic, amb especial atenció en els estudis sobre autors i publicacions, així com els censos hemerogràfics i els estudis monogràfics tant de conjunt com específics. Malgrat que el periodisme a Catalunya disposa d'una tradició investigadora intensa i variada, té una manca encara d'una explicació global i completa del seu procés històric i de treballs importants sobre les principals publicacions, com també dels periodistes i editors més destacats (Guillamet, 2003). Malgrat que, sobretot, en l'àmbit anglosaxó, el mitjà televisiu ha estat prolífic amb una més que considerable producció de reflexions, estudis i opinions, no ho han estat tants els autors que l'han abordat des d'una perspectiva històrica. A Espanya la investigació historiogràfica de la televisió ha estat feta des de diversos fronts

multidisciplinaris (Gómez Alonso, 2004), per corrents empresarials, econòmiques, antropològiques, sociològiques, tecnològiques, estètiques, semiòtiques, narratives i, fins i tot, psicoanalítiques.

Podem considerar que l'època amb més contribucions es podria concretar a finals de la dècada dels anys vuitanta i principis de la dels noranta ja que van centrar-se, principalment, en abordar l'estat de la investigació sobre comunicació a Espanya. Una altra part de treballs van incidir en mostrar un aspecte parcial, concret i puntual de l'estat de la qüestió en un moment determinat, descuidant una anàlisi més en profunditat que s'abordés des d'una perspectiva històrica. Des del punt de vista de la historiografia televisiva a Catalunya, les contribucions investigadores que van quedar malauradament només en aportacions testimonials, desaprofitant el camí iniciat per Josep Maria Baget, primer als anys setanta i posteriorment als noranta, ja que a través de les seves investigacions vam entendre i comprendre la importància d'aquest mitjà de comunicació en tota la seva magnitud.

No obstant, des de fa una dècada, aproximadament, és fàcilment contrastable que han revifat treballs i d'estudis que s'han decidit a analitzar de manera rigorosa l'evolució històrica de la televisió a Espanya, aprofitant la celebració del cinquantè i seixantè aniversari dels inicis de les seves emissions regulars a l'estat. Com diem, a partir de complir-se el mig segle de vida de Televisió Espanyola al 2006, van proliferar monografies, articles i ponències que tenien com a eix central del seu sentit recordar les vicissituds dels pioners que van engegar aquest mitjà de comunicació a Espanya (Bustamante, 2008; Montes, 2006, Palacio, 2001; Rueda, 2005, 2006). Alguns d'aquests treballs van optar per focalitzar el seu interès en l'estudi acurat de les graelles d'emissió, des del punt de vista de la programació⁷, en el significat dels missatges televisius o en

⁷ Altres autors defineixen la tasca de programar com la d'ajustar l'oferta de continguts i serveis a la demanda dels públics que en un determinat moment estan en disposició de veure la televisió. No només

l'evolució i l'impacte que havia tingut la tecnologia en el seu naixement i posterior desenvolupament. A l'apropar-nos a la construcció de la graella de programació de qualsevol televisió, ens trobarem que cal dividir el dia en franges horàries, tenint en compte el comportament de l'audiència com un dels principals criteris per a dissenyar-la. Tanmateix, una de les definicions més conegudes és la que va fer John Haldi, vicepresident de programació de la WBNS-TV, de la cadena pública PBS, de Columbus (Ohio), al referir-se a la tasca del programador:

“Programar es la guerra. Tú eres el general. El objetivo es ganar, ganar en todos los períodos. Ganar significa altas audiencias. Altas audiencias proporcionan muchos dólares para la emisora que te permitan la tranquilidad para el año siguiente. Si tú puedes hacer esto y tener una rejilla que refleje las necesidades de la comunidad, sus raíces culturales y las demandas de entretenimiento de tu audiencia, entonces, tú eres un programador”⁸.

D'altra banda, molt sovint, sorgeix entre els propis investigadors una dificultat de caire terminològic sobre el terme programació. Han estat múltiples les aproximacions per consensuar una definició que no ha pogut materialitzar-se en una de concreta. Per Gómez Escolonilla (1998: 32), el concepte de programació es defineix com “l'assignació d'espais televisius dels que es disposa en els temps previstos d'emissió”. Tanmateix, molts autors semblen coincidir en precisar que es tractaria del procés a través del qual se seleccionen determinats programes, abans inclús de produir-los, amb l'objectiu d'adequar-los a una determinada estratègia que pretengui captar una potencial audiència, atenent a la franja en que aquesta pugui ser més nombrosa. Una primera aproximació sobre el concepte de franges horàries aplicades a la

per atreure el màxim de públic possible sinó per a mantenir-lo i aconseguir que sigui fidel dia a dia a l'esmentada programació” (veure Contreras, José Miguel ; Palacio, Manuel. *La programación en televisión*. Madrid: Síntesis, 2001, p. 13)

⁸ Tyler Eastman, Susan; Head, Sydney W.; Klein, Lewis . *Broadcast Programming. Strategies for Winning Television and Radio Audiences*. Belmont: Wassworth Publishing Company, 1985, p. 183

distribució de la programació televisiva la podem recollir de la contribució de Blum i Lindheim al considerar-les com

“un período de tiempo paralelo a las actividades que el espectador desarrolla durante el día. Durante las mañanas, la programación es para los niños pequeños y adultos que trabajan en casa; las tardes son adecuadas para las telenovelas. La noche es ‘horario de máxima audiencia’, apropiado para familias y adultos. Las horas de la madrugada son apropiadas para adultos y personas insomnes, que duermen poco”⁹.

Tanmateix, davant la proliferació d'enfocaments cada vegada més específics, tant en des del punt de vista geogràfic com temàtic, d'altres autors han apostat per una mirada que s'ha esforçat per fonamentar, de manera actualitzada i reflexiva, en un enfocament transnacional (Cascajosa i Zahedi, 2016), a més de considerar, des d'una mirada crítica, que són la construcció d'identitats culturals i de determinar que la circulació de fluxos transnacionals són elements que caracteritzen la historiografia contemporània de la televisió. Però, tampoc no han abundat les investigacions realitzades des de llavors fins avui dia; i encara han estat més escasses les que han fet referència i les que han analitzat el fet televisiu a Catalunya, més concretament pel que fa a TVE Catalunya. Només han vist la llum algunes aportacions amb proliferació d'anècdotes i segmentades, des del punt de vista del gènere televisiu estudiat (González, 2013), o d'altres que se centaven en recordar els inicis incerts que van viure els primers dels seus treballadors que van arribar a qualificar les seves experiències laborals d'aventura (Munsó, 2001; Solanes, 2009) ja que per alguns dels seus pioners el fet d'entrar a treballar a la televisió suposava fer una feina de la que no existien referents anteriors en els quals trobar models ni solucions als problemes que hi sorgien ja que, en els seus primers anys, la

⁹ Blum, Richard A.; Lindheim, Richard D. *Programación de las cadenas de televisión en horario de máxima audiencia*. Madrid: IORTV, 1989, p. 177

televisió s'anava construint dia a dia, amb precarietat de mitjans per a treure endavant una programació (Montes, 2006).

En qualsevol cas, resulta sorprenent que algunes d'aquestes investigacions hagin obviat un dels principals obstacles al que qualsevol estudiós que vulgui abordar aquest tema es troba al tenir grans dificultats a l'hora d'edificar aquesta història per manca de dades relatives a la datació dels programes. Aquesta informació resulta essencial per a poder completar el conjunt de registres que conformen la totalitat de la producció audiovisual de TVE Catalunya. Gran part de les consultes realitzades a les seves bases de dades televisives resulten frustrants perquè presenten grans llacunes pel fet de què no hi consten dades, ja siguin parcials o que aquestes se'ns presentin incompletes sobre aquests programes, sobretot pel que fa al període comprès entre els inicis de les primeres emissions fins a finals dels anys setanta. Amb l'aspiració de contribuir a completar la historiografia referida a TVE Catalunya, aquest projecte tractarà d'oferir un marc comú per al seu estudi que s'ha realitzat amb la voluntat de què serveixi per a continuar aquesta tasca. Els resultats originals que s'han obtingut i s'ofereixen en aquesta investigació de ben segur que s'aprofitaran per a desenvolupar nous paràmetres per analitzar l'objecte d'estudi.

1.3. Objectius

Segons Umberto Eco, una investigació és científica quan compleix certs requisits: que tracti sobre un objecte reconeixible definit, que tracti sobre coses que encara no han estat dites o bé que revisi amb òptica diferent les coses que ja han estat expressades i que sigui útil d'altres investigadors¹⁰. Tot i que existeix el convenciment que aquesta investigació compleix totes aquestes

¹⁰ ECO, Umberto. *Cómo se hace una tesis. Técnicas y procedimientos de estudio, investigación y escritura*. Barcelona: Gedisa, 1992. pp. 48-49

premisses, és precisament la segona part de la seva segona condició sobre la qual se centrarà el principal objectiu, ja que com s'ha exposat anteriorment altres investigadors han treballat sobre aquest tema des de perspectives diferents.

1.3.1 Objectius generals

Per tant, l'objectiu principal d'aquesta investigació se centra en estudiar i determinar el paper que durant seixanta anys ha tingut TVE Catalunya en el conjunt del sistema comunicatiu català i espanyol, des del punt de vista de la seva evolució històrica, a partir de la producció dels programes que ha realitzat el centre. Tant des de l'àmbit internacional com espanyol, existeixen nombrosos treballs sobre la història de la televisió centrats en l'evolució tecnològica i el desenvolupament d'aquest mitjà de comunicació, com també d'altres investigacions especialitzades, des d'un punt de vista teòric, en determinats gèneres televisius, però són escassos els estudis empírics realitzats sobre l'objecte d'estudi d'aquest treball que s'hagin centrat a Catalunya i, més específicament, en el paper i la producció de programes realitzada des de Televisió Espanyola a Catalunya.

L'objectiu general d'aquesta investigació té dues vessants:

1. Examinar l'evolució de la programació pròpia o en règim de coproducció del conjunt de programes realitzats per TVE Catalunya.
2. Realitzar una reconstrucció històrica de la producció dels programes produïts per TVE Catalunya.

1.3.2 Objectius específics

Per assolir l'objectiu general, es van plantejar els següents objectius específics:

1. Elaborar un base de dades que recollís la totalitat dels programes produïts per TVE Catalunya al llarg de seixanta anys d'història (1959-2019), recopilant de forma sistemàtica tota la informació procedent de diverses fonts.
2. Realitzar una anàlisi quantitativa i qualitativa de tota la producció de programes a TVE Catalunya durant el període en el que s'emmarca aquest estudi.
3. Identificar l'oferta audiovisual que s'ha realitzat a TVE Catalunya, atenent els programes produïts, el nombre d'emissions, els gèneres televisius, les dates d'emissió, la durada de cada programa, les cadenes d'emissió, la llengua utilitzada i l'àmbit de difusió.
4. Examinar la tipologia de programes que s'han produït a TVE Catalunya durant sis dècades i determinar si responen a una especialització concreta de gèneres televisius.

1.4. Hipòtesis

La següent etapa en aquesta investigació ha estat la formulació d'una hipòtesi principal que, posteriorment, va permetre enunciar d'altres de secundàries. Plató entenia una hipòtesi com el "supòsit del qual s'extrauran certes conseqüències¹¹". És a dir, gràcies a aquestes proposicions, podem establir relacions entre els fets i començar a respondre temptativament a un problema;

¹¹ Platón. *Diálogos*. Vol. III: Fedón, Banquete, Fedro. Madrid: Gredos, 1988.

per tant, ens han servit com a supòsits, premisses o punts de partida per a l'argumentació¹². Tenint en compte tots els objectius anteriorment plantejats, la hipòtesi de partida d'aquesta investigació és que TVE Catalunya ha tingut un model inestable de producció de programes, una dimensió estructural variable, i de dependència de les necessitats de programació i dels recursos proporcionats per Radiotelevisió Espanyola.

D'aquesta hipòtesi principal se'n deriven altres de més concretes:

- TVE Catalunya s'ha especialitzat en una determinada tipologia de gèneres televisius en els programes que s'han realitzat a durant el període 1959-2019.
- El nivell de producció de programes que s'ha realitzat a TVE Catalunya ha estat directament relacionat amb el govern que ha manat a Espanya.
- El model de franja de la graella de desconexió de programes en català a TVE Catalunya ha fluctuat per la seva dependència de la programació estatal.
- La producció de programes realitzats a TVE Catalunya ha estat relegada, majoritàriament, a la seva emissió per la segona cadena de Televisió Espanyola.

¹² Del Río, Olga del; Velázquez, Teresa. "Planificación de la investigación en Comunicación: fases del proceso". A María Rosa Berganza Conde; José A. Ruiz San Román (coords.). *Investigar en comunicación. Guía práctica de métodos y técnicas de investigación social en Comunicación*. Madrid: McGraw Hill, 2005. pp. 19-42.

1.5. Metodologia

Per a desenvolupar la investigació l'*Evolució històrica de Televisió Espanyola a Catalunya: Estudi i anàlisi de la producció de programes a TVE Catalunya (1959-2019)* es va partir de la consulta de monografies, articles, recursos electrònics i d'altres documents acadèmics relacionats amb l'objecte d'estudi, a més de procedir a fer una cerca de la totalitat de programes de producció pròpia i en règim de coproducció realitzats a TVE Catalunya. El resultat d'aquesta tasca ha servit per a convertir-se en el primer cens exhaustiu que s'ha fet mai sobre aquesta qüestió. La realització d'aquest treball permet disposar d'una eina que pugui contribuir a portar a terme futures investigacions interessades en continuar aquest projecte i/o completar-lo en anys posteriors.

Una de les principals decisions que es van prendre a l'hora de decidir el contingut sobre el qual es portaria a terme el present estudi va consistir en la delimitació d'un dels aspectes que permetria acotar l'objecte d'estudi, des del punt de vista de la consideració de quins serien els elements que formarien part d'anàlisi exhaustiva. En aquest sentit, es va optar per examinar i estudiar, com s'ha esmentat anteriorment, només aquells programes produïts en règim de producció i coproducció ja que per la seva pròpia naturalesa són els que han comptat amb algun tipus de recurs intern de TVE que ha intervingut en alguna de les fases de la seva producció. Des de les seves primeres emissions, Televisió Espanyola ha utilitzat la fórmula de la coproducció per a la realització d'alguns dels seus programes. Aquest procediment ha estat emprat de manera més freqüent en algunes etapes de la seva història que en unes altres, com es podrà comprovar en aquesta investigació. En moltes ocasions, l'argument per a poder-ho fer va ser esgrimir la cerca de talent creatiu en les companyies audiovisuals externes o en d'altres adduint els beneficis que podria proporcionar l'aportació de recursos externs, ja fossin pressupostaris, tecnològics o humans. Per tant, pel que fa a l'objectiu d'aquest treball, es

consideraran només aquells programes que hagin estat realitzats com a producció pròpia o com a coproducció.

Afortunadament, al 2007 es va aprovar *Mandato-Marco* de la Corporació RTVE, l'eina essencial que va permetre l'establiment d'un referent normatiu que en el seu objectiu més generalista concretava fixar els objectius generals i les línies estratègiques de servei públic essencial que havia de desenvolupar la Corporació RTVE com també de les seves societats filials, a més de vetllar pel seu compliment. Amb la voluntat de complir amb els objectius de producció derivats de les exigències legals de programació i emissió que delimita la funció de servei públic que la llei atribueix a la Corporació RTVE, aquest *Mandato-Marco* posa l'èmfasi diferenciador en els criteris derivats de l'explotació de la producció audiovisual. Pel que fa a la producció de continguts i programes audiovisuals, el *Mandato-Marco* de la Corporació RTVE, previst a l'article 4 de la llei 17/2006, de 5 de juny, de la Ràdio i la Televisió de Titularitat Estatal, classifica¹³ i determina terminològicament la producció de continguts i programes audiovisuals des de dues perspectives.

- Segons la seva naturalesa jurídica:

- Producció aliena: aquella en què la Corporació RTVE només posseeix drets d'emissió i difusió sense participar amb recursos propis en cap de les fases de producció. La producció aliena es considerarà sempre producció externa. La producció aliena pot comportar drets d'explotació patrimonial.
- Producció mixta o coproducció: aquella en què la Corporació RTVE participa en un percentatge contractualment delimitat, ja sigui en la producció, en l'explotació de drets o totes dues.

¹³ *Boletín Oficial del Estado*, 30 de juny de 2008, núm. 157, p. 28839

- Producció pròpia: aquella en què la Corporació RTVE posseeix el 100% dels drets d'explotació. La producció pròpia pot ser producció interna o externa.
- Segons la gestió de recursos:
 - Producció interna: aquella en què la Corporació RTVE pugui imputar-se pel consum o assignació de qualsevol recurs propi, ja sigui en la totalitat o en part d'una producció audiovisual.
 - Producció externa: aquella que no té assignats recursos propis de la Corporació per a la seva producció, limitant la seva participació a l'explotació de drets.

Creiem que aquesta distinció és molt més adequada, clarificadora i oportuna per a la realització d'aquesta investigació, que difereix de la que proposava Bustamante¹⁴ per a classificar les diferents tipologies referides a les fases de producció d'un programa de televisió, ja que utilitzava una perspectiva únicament econòmica, sense comptar amb l'especial situació organitzativa, estructural i econòmica que la radiotelevisió estatal va viure posteriorment a la publicació de l'obra de Bustamante i que es resumia en la següent categorització:

- Producció pròpia: tota aquella en la que participa la cadena de televisió.
 - Interna: produïda totalment per l'operador amb els seus propis recursos.
 - Externa: produïda per la cadena televisiva juntament amb altres companyies. Inclou una triple varietat:-

¹⁴ Bustamante, Enrique. *La televisión económica. Financiación, estrategias y mercados*. Barcelona: Gedisa, 1999. p. 108

- Finançada: realitzada per un productor independent, normalment amb els recursos de la cadena i finançada en la seva totalitat per aquesta.
 - Associada: en associació amb productors independents nacionals.
 - Coproducció: en associació amb productors o cadenes internacionals.
- Producció aliena: la producció en la que no participa la cadena de televisió i que simplement compra els seus drets en el mercat de programes.

És a dir, al referir-se a l'externalització de la producció, Bustamente al·ludia als continguts que en aquesta investigació considerem com a produccions alienes i de continguts de producció pròpia externa perquè en qualsevol d'aquests hi trobarem una o més productores audiovisuals externes. I, en el cas contrari, aquest autor considera la producció pròpia interna la que no s'externalitza i la porta a terme la cadena amb els seus propis mitjans, tant humans, com tècnics i pressupostaris o econòmics.

Com dèiem, des del naixement de TVE i la posterior arribada de les televisions autonòmiques i els canals de titularitat privada, a Espanya es va desenvolupar un sector industrial configurat per companyies productores audiovisuals, que també s'han anomenat "independents". Per Guerrero (2013:31), la producció independent cal entendre-la com a externa, malgrat que la cadena sempre la controlarà ja que farà valer la seva posició de domini, sobretot, les de menor tamany. Per la seva banda, Fernández Beaumont (2005: 65) defensa que aquestes empreses han estat un element important en la cadena de valor del sector audiovisual espanyol, com també ho han estat a tota Europa. No obstant, el grau real de dependència és variable segons les empreses, ja que algunes van ser adquirides o creades per grups de comunicació amb interessos en la difusió televisiva i, inclús, algunes de les més importants es van

encaminar cap a una integració vertical descendent¹⁵, és a dir, buscant de disposar d'un canal de distribució propi per a les seves produccions, i van entrar en l'accionariat de cadenes televisives. A més, aquesta modalitat ha contribuït a perpetuar la tradicional atomització d'un sector en el què més del 60% de les productores independents han participat en un únic projecte entre 1990 i 2017¹⁶.

D'altra banda, la normativa legal no ha ajudat a delimitar la figura i les funcions de les productores independents, ja que les definicions que apareixen a la Llei 25/1994, de 12 de juliol, per la qual s'incorporava a l'ordenament jurídic espanyol la Directiva 89/552/CEE¹⁷, sobre la coordinació de disposicions legals, reglamentàries i administratives dels estats membres relatives a l'exercici d'activitats de radiodifusió televisiva¹⁸ o a la Llei 55/2007, de de desembre, relativa al Cinema¹⁹ són diferents entre sí i es refereixen a la producció de pel·lícules i telefilms, gèneres que GECA²⁰ no comptabilitza com a propis de la producció independent per a televisió.

Pel que fa a la tipologia d'estudi en el que s'emmarca aquesta investigació es considera que, com tot fenomen, l'objecte d'estudi no es pot analitzar de manera aïllada sinó referenciat en tot moment al seu context històric. D'aquesta manera, a l'analitzar la producció de programes, s'han realitzat comparacions

¹⁵ És el model d'estructura empresarial preferent en la indústria televisiva a Espanya perquè permet controlar tota la cadena de valor en l'elaboració de continguts. La integració vertical implica la pràctica desaparició de la producció independent al sector televisiu perquè hi ha una posició de domini de la cadena sobre la productora en la majoria dels casos.

¹⁶ Lacalle, Charo; Sánchez-Ares, Mariluz. "Producción de ficción televisiva española a partir de la desregulación: entre la atomización de las empresas y la concentración vertical". *El profesional de la información*. V. 28, núm. 1, p. 6

¹⁷ *Boletín Oficial del Estado*, 13 de juliol de 1994, núm. 166, pp. 22342-22348

¹⁸ *Boletín Oficial del Estado*, de 8 de juny de 1999, núm. 136, pp. 21765-21774

¹⁹ *Boletín Oficial del Estado*, de 29 de desembre de 2007, núm. 312, pp. 53686-53701

²⁰ Gabinet de Estudios de la Comunicación Audiovisual (GECA) és una empresa consultora especialitzada en investigació audiovisual. Des de 1995, forma part del grup productor de continguts audiovisual Globomedia.

entre diferents anys i gèneres televisius per a descobrir si existeix una preeminència que caracteritzi un període determinat, per exemple. Per Cea D'Ancona (1998), decidir el disseny d'una investigació significa especificar de quina manera es realitzarà. En aquest apartat es pretén explicar quina ha estat la metodologia que s'ha utilitzat per a l'obtenció dels resultats plantejats, tal i com proposen Jensen i Jankowski (1993), al relacionar els mètodes integrants de la recollida i l'anàlisi de dades, i justificant la seva selecció i interpretació relacionant-les amb els marcs teòrics utilitzats.

Tenint en compte que l'objecte d'estudi d'aquesta investigació és la història de la producció de programes realitzats a TVE Catalunya, per a portar-lo a terme, com a qualsevol procés d'investigació és fonamental clarificar quin aspecte del fenomen es vol abordar. Seguint Sierra Bravo (2001), que apunta diversos aspectes per a determinar algunes tipologies d'investigació en l'àmbit de les Ciències Socials, s'apostarà per a caracteritzar la d'aquest projecte en funció dels següents paràmetres:

- Segons la seva finalitat: Aquesta investigació tindrà un caire bàsic perquè el que buscarà és una major comprensió i coneixement del fenomen social que s'analitza. És a dir, aquesta investigació té la voluntat de conèixer i explicar l'evolució històrica en la producció de programes a TVE Catalunya, durant un període determinat.
- Segons el seu abast: Aquest treball aspira a ser un investigació diacrònica amb voluntat de retrospectiva perquè els fets estudiats corresponen al passat.
- Segons la seva profunditat: Tindrà un caire explicatiu perquè, a més de mesurar diverses variables, pretindrà estudiar les relacions que s'estableixen entre elles amb l'objectiu de conèixer els processos que

influeixen en la conformació dels trets definitoris de la producció de programes de TVE Catalunya.

- Segons la seva naturalesa: Aquest treball serà una investigació documental perquè recorrerà a fonts escrites, electròniques i audiovisuals.
- Segons el seu caràcter: Tindrà dos enfocaments històrics, el quantitatiu i el qualitatiu (Sierra, 2001) perquè, d'una banda, es realitzarà una investigació exhaustiva que permetrà obtenir resultats que es quantificaran; i, de l'altra, ajudarà a esbrinar possibles implicacions socials en els trets definitoris de les graelles d'emissió amb una finalitat concreta com és si, en determinades èpoques, la programació en desconexió realitzada des de TVE Catalunya ha tingut una voluntat de difondre la llengua i la cultura catalanes per contribuir a la normalització lingüística.
- Segons la seva amplitud: Es considera que aquest estudi serà de caire microsociològic perquè es farà un estudi de les variables d'un grup concret de programes.
- Segons les seves fonts: Es tracta d'una investigació de tipus primari ja que les dades obtingudes seran recollides de primera mà per l'autor d'aquest treball.

A més, s'oferirà una visió holística de l'objecte d'estudi que anirà acompanyada d'un pluralisme metodològic (Beltrán, 2003) i comptarà amb el mètode qualitatiu, el mètode històric i el mètode comparatiu. En aquest sentit, el primer permetrà conèixer en profunditat l'evolució, els trets i les tendències de la producció de programes a TVE Catalunya. El mètode històric, gràcies al seu

abast temporal, servirà per a considerar aquesta investigació de caire longitudinal retrospectiva (Sierra, 2001). D'aquesta manera, es podrà indagar en les causes que van estar en l'origen i desenvolupament de l'objecte d'estudi amb la finalitat de conèixer quines van ser els trets que l'han caracteritzar al llarg de sis dècades. I, amb la finalitat de verificar o rebatre les hipòtesis plantejades, s'apel·larà al mètode comparatiu que ajudarà a confirmar si han existit tendències evidents en la tipologia de programes que s'han produït a TVE Catalunya o si ha existit una correlació entre el poder polític i els nivells de producció del centre.

Tenint en compte que una part important per a l'obtenció de dades significatives és conèixer quins i quan es van emetre els programes, s'ha contemplat que és de vital importància l'anàlisi de les graelles d'emissió de tot el període que s'ha analitzat. Hem cregut que aquesta tasca ha estat un mètode més que necessari per abordar l'estudi amb garanties perquè ens ha ajudat a determinar les estratègies que ha hagut durant sis dècades per a difondre els programes produïts des de Catalunya i, d'altra banda, per a incorporar i/o corroborar dades incompletes o inexistentes d'aquests espais. L'estudi i l'obtenció d'informació de les graelles televisives ajuden a tenir una visió més global sobre la producció de programes emesos ja que si s'optés per un estudi individualitzat no es podria entreveure si existeix una determinada lògica en la tipologia d'espais produïts o si han existit en algun moment pautes generals de determinats tipus de continguts. Tanmateix, quan es tracta d'analitzar dades de tipus qualitatiu, els tipus d'anàlisis possibles es troben molt menys sistematitzats i depenen en gran mesura del tipus de dades de què es tracti (Berganza i Ruiz, 2005). S'ha plantejat, per tant, la necessitat d'abordar l'estudi tant des del punt de vista qualitatiu com quantitatiu perquè existeixen diferents vies d'accés a la realitat social i no es tracta d'establir una precedència d'un respecte a l'altre perquè es requereixen i es complementen mútuament (Berganza i Ruiz, 2005). Per tant, la metodologia emprada respon a

la necessitat de realitzar un tractament, una anàlisi i una interpretació de les dades que no es basi en la simple quantificació dels mateixos. La metodologia emprada ha permès disposar d'importants avantatges per a l'estudi d'aquesta investigació, destacant per la seva exhaustivitat ja que ha fet possible abordar la totalitat de la producció de TVE Catalunya durant seixanta anys. Amb ella s'ha pogut reflectir amb exactitud tot allò que es va produir i emetre, independentment de si van gaudir d'èxit o van tenir poca audiència, evitant d'aquesta manera una anàlisi centrada només en aquells programes més populars o representatius dels seus protagonistes o de determinades èpoques que sovint cauen en el "biaix del supervivent", abordant només els pertanyents a la primera classificació ja que es tracta dels que acostumen a disposar de més informació.

Per una altra banda, en una investigació d'aquestes característiques, no es poden menystenir les aportacions de caire quantitatiu ja que també són necessàries per a l'elaboració d'aquest treball per a permetre comprendre millor l'objecte d'estudi. Les variables quantificables del nombre de capítols de cada programa emès durant sis dècades d'història determinarà, per exemple, si ha hagut una especialització en programes monogràfics o "especials" o bé, si TVE Catalunya ha tingut una vocació de produir espais amb una serialitat més extensa. Si es complís aquesta presumpció, es podria aventurar que ha existit una voluntat de què els programes tinguessin un recorregut llarg i estable en les graelles. En aquest sentit, una de les tasques primordials i més exigents per l'exhaustivitat que comporta aquest treball, és l'extracció de dades per a elaborar per primera vegada d'un cens absolut de tota la producció de programes a TVE Catalunya durant el període 1959-2019, l'espai temporal en què s'ha acotat aquesta investigació. Amb els resultats obtinguts s'han confeccionat taules i gràfics que permeten verificar o menystenir algunes de les hipòtesis plantejades, així com també extreure'n conclusions. La perspectiva quantitativa és empírica, basada en dades primàries que s'han obtingut del

mateix procés d'investigació i que han donat lloc a una anàlisi estadística de les dades de tipus descriptiu. En aquest sentit, s'ha optat per la triangulació metodològica que permet la utilització de dues tècniques d'investigació, la qualitativa i la quantitativa, per a conèixer i analitzar un mateix objecte de la realitat social. L'objectiu de la triangulació és reforçar la validesa dels resultats (Berganza i Ruiz, 2005).

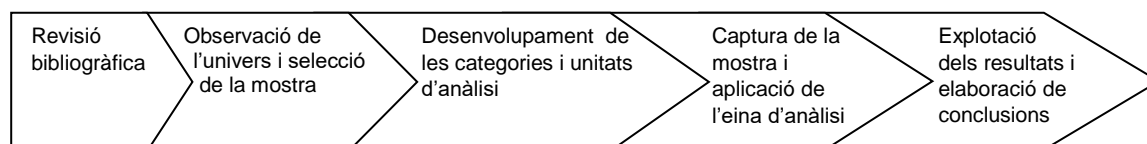
L'instrument principal per a la recollida d'informació ha estat la cerca de dades referides als programes que s'han produït a TVE Catalunya des de 1959 fins a 2019. Per assolir el propòsit general d'aquest estudi s'han tingut en consideració tres criteris essencials:

- Necessitat: que cobreixi les mancances existents en l'objecte d'estudi per a futures investigacions i per continuar ampliant aquest àmbit de coneixement.
- Utilitat: que sigui operatiu i relacionat amb les necessitats exposades en el punt anterior.
- Viabilitat: que tingui en consideració tots els condicionants de context on es va a desenvolupar (mitjans necessaris, característiques de la mostra,...).

1.6. Estructura de la investigació

En el plantejament previ al desenvolupament de la investigació es va decidir procedir a dissenyar una estratègia d'etapes prèvies per a desenvolupar-la que es basaven en els diferents manuals de metodologia que s'han consultat (Davis i Mosdell, 2006; Wimmer i Dominick, 2006), amb l'objectiu per portar a terme el següent procediment de les etapes que es descriuen tot seguit i que presenten un model adient al procés científic en l'àmbit de la comunicació (taula 1).

Taula 1. Etapes de la investigació

Font: elaboració pròpia, segons Wimmer i Dominick (2006)

Revisió bibliogràfica:

El primer pas que es va efectuar va ser la realització d'una exhaustiva exploració de fonts bibliogràfiques que han tractat l'objecte d'estudi d'aquesta investigació. Fonamentalment, en aquesta primera prospecció i recerca bibliogràfica es va procedir a una selecció i revisió de fonts acadèmiques com monografies, articles publicats en revistes nacionals i internacionals, i actes de congressos realitzats i presentats per investigadors universitaris de referència. A més, també s'hi van incloure per a la seva anàlisi, valoració i pertinència documents oficials i memòries anuals elaborats per institucions d'organismes i institucions públiques, com també lleis, directives, normatives i informes publicats per instàncies públiques i institucionals. Aquesta primera etapa va tenir com a objectiu obtenir una perspectiva molt general de les diferents visions teòriques amb la finalitat d'aportar diversitat de fonts i de punts de vista que permetessin entendre la investigació historiogràfica sobre la televisió a Espanya i, en concret, a TVE Catalunya. De manera complementària, per a poder assolir aquest objectiu, va semblar adequat plantejar una estratègia consistent en efectuar un repàs històric de les diferents teories que s'han elaborat tant a nivell internacional com nacional, així com els processos que s'hi ha produït a la televisió a Catalunya.

Observació de l'univers i selecció de la mostra:

Amb l'objectiu d'obtenir dades que permetessin sustentar aquest treball d'investigació, es van establir uns paràmetres que van definir la recollida de

dades i d'informacions. Tal com es descriu en l'apartat de l'objecte d'estudi, des del punt de vista de l'acotació temporal que exigeix un treball d'aquestes característiques, es va establir que l'àmbit anàlisi se centraria en el període comprès entre les dues dates cronològiques que delimiten els primers seixanta anys d'història de TVE Catalunya (14 de juliol de 1959 – 14 de juliol de 2019). Aquesta data d'inici, com també ja s'ha indicat anteriorment, correspon a la primera emissió d'un programa realitzat des de les instal·lacions de Televisió Espanyola Catalunya.

A partir dels criteris d'anàlisi recollits a la bibliografia, es va elaborar un primer buidatge d'informació dels programes produïts a TVE Catalunya que va permetre realitzar un primer cens i que va servir per a disposar de les dades necessàries que ajudessin a conèixer el nivell de producció en els respectius anys, la tipologia, els gèneres, el nombre d'emissions dels diferents programes que s'hi van realitzar i la llengua en què es van fer, així com l'àmbit en el què es van difondre aquests programes. La informació incorporada en aquest primer document va servir per conèixer l'estat de la qüestió i per a començar a confeccionar el cens total de la producció de TVE Catalunya durant el període esmentat. Es va considerar que aquests criteris d'anàlisi eren imprescindibles per a portar a terme aquesta investigació perquè són els que ens han permès posar les bases metodològiques d'aquest treball sobre l'evolució de la producció de programes a TVE Catalunya. Per a portar a terme aquesta fita s'han seguit les tècniques d'anàlisi de contingut proposades per Bardin²¹, a partir de l'aplicació d'unes fases, que a grans trets suposen: una selecció de la comunicació que ha estat estudiada, la selecció de les categories que s'han utilitzat, la selecció de les unitats de anàlisi i la selecció del sistema de recompte o mesura.

²¹ Bardin, Laurence. *El análisis de contenido*. Madrid: Akal, 1996, pp. 71-76

Aquestes fases de l'anàlisi, que es desenvolupen al voltant de tres pols presentats cronològicament, es descriuen a continuació, resumint les aportacions fetes per Bardin:

1. La preanàlisi, consistent en l'elecció dels documents que se sotmetran a l'anàlisi, la formulació de les hipòtesis i dels objectius, i l'elaboració dels indicadors en què es recolzarà la interpretació final:

- a) Una primera lectura "superficial" que permeti entrar en contacte amb els documents d'anàlisi.
- b) L'elecció dels documents o constitució d'un corpus, a través les següents regles:
 - Regla de l'exhaustivitat que es completa amb la regla de no-selectivitat.
 - Regla de la representativitat. Es pot efectuar l'anàlisi amb una mostra. Si la mostra és una part representativa de l'univers de partida.
 - Regla d'homogeneïtat. Els documents escollits han de respondre a uns criteris de selecció precisos i no presentar excessiva singularitat pel que fa als criteris d'elecció.
 - Regla de pertinença. Els documents han de ser adequats com a font d'informació d'acord amb l'objectiu que suscita l'anàlisi.
- c) La formulació de les hipòtesis i dels objectius. Les hipòtesis enteses com l'afirmació provisional que es pretén verificar (confirmar o refutar) recorrent a procediments d'anàlisi. L'objectiu es definirà com la intenció general que es li dona al quadre teòric i/o pragmàtic en què seran estudiats.

d) La senyalització dels índexs i l'elaboració dels indicadors.

e) La preparació del material.

2. L'explotació del material. L'aprofitament del material. La fase d'anàlisi pròpiament dita. És una fase llarga i feixuga que consistirà essencialment en operacions de codificació, descomposició o enumeració en funció de pautes formulades prèviament.

3. El tractament dels resultats, la inferència i la interpretació. Els resultats bruts seran tractats de manera que resultin significatius i vàlids.

Aquesta primera aproximació a l'objecte d'estudi es va preveure com molt valuosa per a determinar quines han estat les tendències de la producció de programes en les diferents èpoques, les estratègies dels diversos responsables que han dirigit Televisió Espanyola i també el Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya, analitzar l'impacte d'aquest centre en l'ecosistema comunicatiu en l'àmbit català i també en el conjunt d'Espanya, i determinar el paper de TVE Catalunya en la difusió de la llengua i la cultura catalana, a través dels programes que ha produït, entre d'altres consideracions.

Desenvolupament de les categories i unitats d'anàlisi:

El recull final resultant del temps destinat a l'exploració i l'obtenció de dades ha ofert algunes tendències comunes i d'altres oscil·lants en la producció de programes i ha permès disposar d'una visió completa i detallada per primera vegada del seu conjunt, gràcies a les variables que es van plantejar i que es van tenir en compte per a extreure'n aquestes dades. El criteri i la decisió de quines haurien de ser aquestes variables van sorgir del coneixement de primera mà del mitjà que s'analitza com també dels objectius generals i específics descrits en aquest treball d'investigació. Tanmateix, a més d'aquesta

observació i coneixement previ, la categorització per a definir aquestes variables es va tenir en compte després de la revisió bibliogràfica. En aquesta investigació les unitats d'anàlisi han estat els respectius programes realitzats a TVE Catalunya, excloent-hi aquells que han estat categoritzats com de producció aliena, així com també els espais de caire informatiu de periodicitat diària en la seva emissió. Aquest treball té una voluntat de sistematitzar per primera vegada la totalitat dels programes amb molta més exhaustivitat que d'altres relativament recents i que s'havien centrat en un únic gènere televisiu, per exemple.

Captura de la mostra i aplicació de l'eina d'anàlisi:

Amb la finalitat d'obtenir dades quantitatives concretes que recolzessin l'estudi i evolució de TVE Catalunya, aquest treball va considerar necessari fer aquest esforç de recollida de dades i d'informacions, malgrat que no va ser sempre fàcil d'obtenir a causa de la inexistència de moltes d'elles en els entorns de consulta habituals, de la dificultat per a trobar-les o per la disparitat i la divergència a l'hora de contrastar-la. Tanmateix, des del mateix moment de l'origen del seu plantejament inicial, va existir la modesta, però alhora ferma, voluntat i insistència en què aquesta investigació ajudés a contribuir en l'estudi dels mitjans de comunicació a Catalunya i, en especial, en els de l'àmbit historiogràfic televisiu ja que són escassos els treballs que s'hi han fet.

En aquest sentit, cal prendre consciència que inevitablement ens vam enfrontar a una manca relativa de dades per falta d'informació i de dades, a causa de dos motius principals. D'un banda, per la inexistència de programes produïts en els primers anys de vida de Televisió Espanyola que no s'han conservat i que, no han arribat avui dia i, per tant, no s'han pogut consultar; i, de l'altra, a l'absència de documentació oficial fiable que permetés contrastar aquestes dades, inclús d'aquelles procedents del mateix servei de Documentació de TVE.

En conseqüència, es va procedir a recuperar aquestes informacions necessàries a través d'altres eines com van ser la consulta de les graelles televisives a les hemeroteques digitals dels diaris vius al llarg d'aquests seixanta anys i d'altres treballs d'investigació que s'hi ha ocupat amb anterioritat, especialment els que han estat elaborats a nivell espanyol i que podien aportar i/o completar la informació que hi faltava. Amb aquesta estratègia es pretenia que aquests entorns servissin per ajudar a reconstruir la informació que no hi existia o que era manifestament incompleta o fins i tot contradictòria, en alguns casos.

Per a portar a terme la recollida de dades es va considerar fonamental la consulta de primera mà del software de gestió documental *ARCA*, la base de dades que conté el conjunt de documents audiovisuals, radiofònics, textuals, sons, fotogràfics i hemerogràfics que s'han produït a RTVE des dels seus inicis fins a dia d'avui. Aquesta eina és essencial per a poder desenvolupar una investigació de les característiques que s'hi plantegen en aquest treball. Per tant, la possibilitat d'accedir-hi a *ARCA* era un element fonamental per a portar a terme una tasca metodològica imprescindible en l'obtenció de dades quantitatives i qualitatives, i primordial per a iniciar el treball d'investigació que permetés assolir l'objecte d'estudi plantejat al principi, ja que sense aquesta possibilitat aquesta recerca hagués estat del tot inassolible.

Amb la finalitat de completar les mancances anteriorment assenyalades, es va procedir a la consulta i el buidatge dels registres que consten en d'altres departaments dependents de TVE Catalunya, com el de comunicació i el d'emissions. En aquest sentit, va resultar de molta utilitat la consulta dels "partes diarios de emisión", una eina fonamental durant un període molt extens en la història de Televisió Espanyola per a fer el seguiment fidedigne i fiable de la programació de TVE, un cop aquesta ja s'havia emès. El seu valor rau en la

informació que reflectien ja que s'hi feien constar totes les incidències produïdes durant l'emissió, així com també les alteracions o modificacions que s'hi feien sobre la programació prevista per a cada dia. En els *partes de emisión* no hi constaven les causes, sinó que de forma concisa s'assenyalava el que se sortia d'allò que estava previst²². Es tractava d'un sistema de control intern que permetia assegurar-se que s'emetia la programació que estava prevista, a més de que qualsevol incident que s'hi produís durant les emissions quedava reflectit en aquests documents. Aquesta documentació consultada deixa palesa un cert anacronisme per la manera en què la informació hi apareixia, hereva dels vells hàbits de treball de les persones que els realitzaven, sobretot en els primers anys, moltes d'elles procedents de RNE o del NO-DO²³.

Explotació dels resultats i elaboració de conclusions:

Un cop obtinguts i analitzats els resultats, es va procedir a extreure'n i a elaborar les primeres conclusions en relació a l'objecte d'estudi i a establir un marc referencial per a futures investigacions de característiques similars que estiguin interessades en prendre la investigació resultant com a punt de partida o fer-la servir en d'altres estudis historiogràfics sobre la televisió a Catalunya. En aquesta fase es van realitzar proposicions en les què es recollien els coneixements adquirits en relació a la qüestió estudiada. Això va permetre destacar les similituds i diferències entre les unitats incloses en cada categoria. Molt probablement, les conclusions que resulten d'aquesta investigació tornaran a ser revisades i, segurament, també modificades al llarg dels processos investigadors que es duguin a terme amb posterioritat.

²² Els encarregats de realitzar els *partes de emisión* eren les persones d'administració que treballaven en el departament d'emissions.

²³ En la majoria dels casos, ha estat possible la consulta d'aquests documents de manera interna i, en d'altres, a través de l'accés als que es troben dipositats a l'Archivo General de la Administración (AGA).

El disseny de la investigació va plantejar un pla global d'investigació que integrava de manera coherent i adequadament correcte la tècnica de recollida de dades a utilitzar, les anàlisis previstes i els objectius (Alvira, 2003). En una investigació com la que es va plantejar calia que aquest pla global d'investigació fos obert (Ibáñez, 2003), és a dir, necessitava incorporar informació que no estava prevista inicialment, a diferència dels plans tancats aquesta opció no es va tenir consideració.

La flexibilitat que ofereix aquest tipus de disseny es correspon a un tipus d'investigació qualitativa (Ruiz, 2003) i és la que millor podia adequar-se a aquest treball perquè davant l'obtenció de dades diferents a les informacions que constaven, no existien o eren errònies en les bases de dades corporatives de Televisió Espanyola, consegüentment, els resultats que s'hi podien oferir podien alterar i/o modificar les que hi constaven. S'hi va prendre com a base per a realitzar una investigació qualitativa com aquesta proposta (Rodríguez Gómez, Gil Flores i García Jiménez: 1999) i ens vam trobar davant del què es defineix com a quatre fases bàsiques en el desenvolupament de la investigació que van ajudar a definir les categories bàsiques per a l'anàlisi posterior de l'estudi:

Fase 1: Preparació: Consistent en l'elaboració de "les línies corresponents al disseny de la investigació començant pels coneixements que l'experiència anterior, la bibliografia consultada, el saber i el sentit comú recomanen amb més insistència" (Ruiz, 2003). De tal manera, que el pla de treball previst fos l'observació documental de fonts bibliogràfiques i hemerogràfiques, l'observació documental de fonts documentals (documents escrits) i l'observació documental de fonts audiovisuals (programes). A banda de realitzar una revisió bibliogràfica, aquesta fase de la investigació va permetre estudiar les fonts acadèmiques sobre la història de la televisió com a mitjà de comunicació i la seva evolució a Espanya i Catalunya.

En aquesta etapa va ser necessari atendre a respondre, al menys, a dues qüestions fonamentals: D'una banda, quines van ser les principals aportacions acadèmiques realitzades per estudiosos especialitzats en aquest àmbit sobre el desenvolupament de la televisió a Espanya i a Catalunya? I, en segon lloc, com ha estat el procés de desenvolupament de la televisió a Espanya i Catalunya?

Fase 2: Treball de camp: Després de la recollida i l'obtenció d'informació procedent de les observacions documentals anteriorment esmentades, va ser necessari elaborar un esquema temporal diacrònic amb el marc històric i televisiu. La intenció era construir una estructura bàsica que permetés l'accés posterior a d'altres fonts d'informació. Aquest treball va quedar estructurat en dues fases: compilació del cens complet dels programes produïts per TVE Catalunya al llarg de seixanta anys (a través de la consulta de la base de dades ARCA i de les hemeroteques de la premsa viva durant aquestes sis dècades, a més de la revista *Tele Radio*²⁴) i consolidació d'una mostra suficientment representativa de tota la producció. D'aquesta etapa van sorgir dues preguntes: Quina ha estat l'aportació de TVE Catalunya al conjunt de programes per a tota Espanya? i quina ha estat la producció de programes dissenyats per a emetre en desconnexió per a Catalunya?

Fase 3: Anàlisi de dades: Seguint amb les propostes de Rodríguez Gómez, Gil Flores i García Jiménez (1999), es va arribar a tres estadis: la reducció de dades, la disposició i transformació de dades, i finalment l'obtenció de resultats i verificació dels mateixos.

²⁴ Aquesta publicació va aparèixer per primer cop sota la capçalera *Tele Diario*, el 31 de desembre de 1957. A les seves pàgines es publicava la programació setmanal prevista, a més d'informacions sobre els programes i els seus protagonistes. Com s'afirmava en el primer número, la seva voluntat va ser la de "fer arribar al telespectador el programa setmanal puntualment" (*Tele Diario*, núm. 1, p.4).

Fase 4: Informativa: Consistent en l'elaboració del document final que serviria de base per a futures investigacions que vulguin aprofundir en la línia iniciada amb aquest treball, ja sigui per a ampliar el ja realitzat o per a enriquir-lo.

La decisió d'optar per diferents mètodes, tècniques i instruments d'investigació ens ha permès seguir una diversitat de tipus, tant seqüencials com simultanis, respectant el caràcter específic de cadascun d'ells (Rodríguez, Gil i García, 1996). Pel que fa a les tècniques, es va procedir a l'observació de les fonts bibliogràfiques, hemerogràfiques i digitals. Respecte dels instruments que s'han utilitzat per a l'aplicació d'aquestes tècniques, es va procedir a definir una fulla de càlcul de caràcter dinàmic, amb l'objectiu d'identificar aspectes comuns o trets definitoris de cadascun dels programes.

Amb aquesta estratègia es va assolir, d'una banda, consignar i visualitzar ràpidament les variables amb les què es va dissenyar aquesta eina; i, de l'altra, realitzar les combinacions entre elles per a verificar o desestimar les hipòtesis plantejades. És a dir, que es va fer constar la informació essencial de cadascun dels programes amb elements útils per a portar a terme la investigació. La mostra escollida per a realitzar la investigació *Evolució històrica de Televisió Espanyola a Catalunya: Estudi i anàlisi de la producció de programes a TVE Catalunya (1959-2019)* es componia finalment d'un total de 4.367 programes, produïts per TVE Catalunya que han estat l'objecte d'estudi. Com s'ha apuntat en un apartat anterior, hi van quedar exclosos d'aquesta investigació els programes de producció aliena i els espais informatius diaris. Aquests programes es va realitzar i es van emetre entre el 14 de juliol de 1959, data de la primera emissió d'un programa de televisió a Catalunya, fins al 14 de juliol de 2019, data en què es van complir seixanta anys d'història d'aquest mitjà de comunicació.

Taula 2: Estructuració de la mostra de la investigació

Estrat	Tipus de mostra	Tècniques aplicades	Quantitats projectades
Nombre de capítols per programa	Mostreig probabilístic aleatòria (tots els gèneres formaran part de la mostra)	Anàlisi quantitativa	Indeterminades
Programes producció pròpia	Cens (es coneix una xifra aproximada del total de programes)	Anàlisi hemerogràfica	4.367 programes
Gèneres televisius	Mostreig probabilístic aleatòria (tots els gèneres formaran part de la mostra)	Anàlisi correlacional ²⁵	22 gèneres televisius
Any d'emissió dels programes	Mostreig probabilístic aleatòria (tots els anys formaran part de la mostra)	Anàlisi correlacional	60 anys (14.07.59-14.07.19)
Tipus de producció	Mostreig probabilístic aleatòria (totes produccions formaran part de la mostra)	Anàlisi correlacional	2 categories
Durada dels programes	Mostreig probabilístic aleatòria (totes les durades formaran part de la mostra)	Anàlisi correlacional	60 durades
Cadena d'emissió	Mostreig probabilístic aleatòria (totes les cadenes formaran part de la mostra)	Anàlisi correlacional	6 cadenes
Llengua dels programes	Mostreig probabilístic aleatòria (totes les llengües formaran part de la mostra)	Anàlisi correlacional	2 llengües
Àmbit d'emissió	Mostreig probabilístic aleatòria (tots els àmbits formaran part de la mostra)	Anàlisi correlacional	2 àmbits

Font: Elaboració pròpia a partir del disseny de la investigació

²⁵ Amb l'anàlisi correlacional es pretén mesurar el grau en què dues variables es troben relacionades.

1.7. Principals fonts consultades

Un de les principals dificultats a l'hora de portar a terme un treball d'investigació d'aquestes característiques és la manca d'informació fiable. El repte fonamental en la fase d'investigació va ser esbrinar, localitzar, contrastar i analitzar la informació que actualment està dispersa i que ajudés a realitzar aquesta investigació ja que no existeix una base de dades única i fiable on es pugui consultar tota la producció audiovisual que ha generat Televisió Espanyola. Una part de la informació que existeix actualment sobre aquest mitjà de comunicació es troba centralitzada en les bases de dades de TVE, però disposar de totes les dades necessàries, va exigir un exhaustiu i minuciós treball de cerca i verificació en diversos àmbits que ajudessin a reconstruir el conjunt de produccions de TVE Catalunya.

Tanmateix, per a obtenir i contrastar les dades necessàries per a realitzar-lo, es va recórrer, entre d'altres, als mitjans i recursos materials disponibles amb els què compta Radiotelevisió Espanyola. Un dels recursos essencials per a portar a terme la investigació empírica basada en la metodologia quantitativa és el software de gestió documental ARCA del què disposa RTVE. Es tracta de la base de dades que permet l'accés, la consulta i l'edició de documents audiovisuals, radiofònics, textuals, sonors, fotogràfics i hemerogràfics d'RTVE, i on es troben indexats gran part dels programes que s'han produït al llarg d'aquests seixanta anys, objecte principal del present estudi.

No obstant, malgrat ser un recurs d'indubtable valor per l'extraordinari volum de documents que hi conté i per la inqüestionable importància que té per a qualsevol investigador interessat en el seu coneixement, resulta insuficient prendre'l com a l'únic recurs per a portar a terme aquest treball de recerca perquè al consultar exhaustivament el seu catàleg es constata que no hi consten totes les produccions ja que moltes d'elles estan incompletes o bé no hi apareixen perquè no es disposa d'informació. La raó principal es deu a que

durant els primers anys d'existència de TVE els programes es realitzaven en directe i no s'enregistraven fins aparèixer els primers magnetoscòpis. Si calien imatges, es recorria a les que cedia el NO-DO²⁶ o bé a fotografies, per tant, no existeixen enregistraments d'aquella època. Els pocs testimonis gràfics que s'hi conserven corresponen a fotografies realitzades pels mateixos treballadors que mostraven la seva feina als platós. D'altra banda, en aquelles primeres dècades de funcionament de TVE no existia consciència de la importància de preservació del material audiovisual produït i, en conseqüència, ni es plantejava la necessitat de guardar-lo i, per tant, tampoc s'analitzava el què es produïa ja que, en el cas de necessitat de suports d'enregistrament, molt sovint els que s'havien fet servir es reutilitzaven amb la finalitat d'economitzar el material. Com a conseqüència d'aquesta manca de coneixement en la necessitat de la preservació del patrimoni audiovisual, avui es pot constatar que s'han perdut moltes hores de programes i, per tant, sense poder conèixer informacions essencials i de no disposar d'imatges dels primers anys de la televisió feta a Espanya. Per tant, la inexistència d'una documentació oficial fiable que certifiqui la producció i emissió dels programes produïts per TVE Catalunya va obligar a fer una reconstrucció minuciosa de tota la informació relacionada amb cadascun d'ells, a través d'altres alternatives, per a disposar d'informació que permetés completar les dades inexistents i/o incompletes.

Per a resoldre aquest problema es va extraure informació que consta en el departament de Comunicació de TVE Catalunya, es van buidar els registres del departament d'Emissions, es van consultar les hemeroteques digitals de mitjans vius durant aquests seixanta anys d'existència de TVE Catalunya, com *La Vanguardia*, *El Correo Catalán*, *Diario de Barcelona*, *El Noticiero Universal*, *ABC*, *Avui* i *El País*, amb especial atenció a la publicació periòdica *Tele*

²⁶ El NO-DO (*Noticario y Documentales*) eren petites informacions filmades que es van convertir en un instrument per a la difusió de la ideologia del règim dictatorial del general Franco i que es van projectar obligatòriament per llei a tots els cinemes d'Espanya des de 1942 fins a 1976, malgrat que van continuar fins al 1981 (*Boletín Oficial del Estado*, núm. 356, de 22 de desembre de 1942, p. 10444).

*Radio*²⁷, mitjà especialitzat en informació radiofònica i televisiva durant 23 anys, a més de la bibliografia que s'ha consultat a la Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General de la Universitat Autònoma de Barcelona. A banda de catàlegs bibliogràfics, repositoris digitals, monografies, publicacions electròniques especialitzades, legislació, obres de referència i investigacions acadèmiques.

Avançarem que la premsa escrita de principis del segle passat dedicava esporàdiques línies a difondre informació sobre els avenços i les novetats tecnològiques que ofería el nou mitjà. No obstant, aquesta inèrcia es va capgirar i, a mida que es coneixien novetats, aquest progressiu desenvolupament que es duia a terme arreu del món, es va produir un canvi de tendència per l'interès creixent que despertava aquell nou invent entre els tècnics, els investigadors i la població, en general. Pel que fa a les informacions referides a la programació televisiva a Espanya, es va haver d'esperar fins al 19 de març de 1959 per a que apareixes la primera notícia²⁸. Es tractava d'una crònica que deixava anar alguna crítica sobre la retransmissió del *XIII Concurso Nacional de Coros y Danzas*, celebrat al teatre María Guerrero de Madrid. L'autor que signava la ressenya a la recent inaugurada secció "Foco a la TV" del diari *ABC* era Víctor Blasco, pseudònim del periodista Enrique del Corral²⁹, que jutjava la tasca que realitzadors, càmeres i locutors³⁰ ("evitemos que sean trajes con voz y una sonrisa", comentava del Corral). Aquell tipus de crítica va ser ràpidament neutralitzada pel règim franquista amb el singular argument de

²⁷ Malgrat ser una font molt valuosa pel que fa a l'obtenció de dades i informacions relatives als primers anys de funcionament de Televisió Espanyola, gràcies sobretot a la consulta de les graelles setmanals que publicava de la seva programació, la revista *Tele Radio* no proporciona al nostre judici una fiabilitat absoluta com la resta de mitjans de la premsa escrita. Tanmateix, cal deixar constància del conformisme i acceptació a ulls clucs de nombrosos investigadors sobre aquesta qüestió, sense observar en la majoria de casos cap voluntat de constraure fonts en els seus treballs.

²⁸ *ABC*, 19 de març de 1959, p. 49

²⁹ També va adoptar el pseudònim de Viriato.

³⁰ Es tractava de Jesús Álvarez.

què si Televisió Espanyola era de l'estat, llavors qualsevol crítica a TVE significava una crítica a l'estat i, per tant, calia suprimir-la.

D'altra banda, cal destacar les consultes que s'han realitzat a l'Arxiu de Revistes Catalanes Antiques (ARCA), recurs pertanyent a la Biblioteca de Catalunya i que disposa de publicacions periòdiques tancades que es troben digitalitzades i que han estat representatives de la cultura i la societat catalana, sobretot durant la primera meitat del segle XX. L'accés a aquest portal ha possibilitat la consulta de les col·leccions completes d'aquestes publicacions del patrimoni hemerogràfic català. Fonamentalment, han estat d'utilitat per a conèixer quin va ser el seguiment que es va fer des de la premsa catalana pel seu interès en saber i difondre les novetats, els avenços, les innovacions, les dificultats i els problemes que el naixement i el desenvolupament de la televisió, tant des del punt de vista tècnic com comercial i industrial, va tenir a la societat catalana, espanyola, europea i mundial, com també les conseqüències en els seus costums i en l'impacte amb d'altres mitjans de comunicació com la ràdio i el cinema. Cal destacar que s'han consultat preferentment publicacions com *La Publicitat*, *La Humanitat* i *La Veu de Catalunya*, entre moltes d'altres, per la presència a les seves pàgines de cròniques, breus i seccions fixes dedicades a la informació sobre les novetats que s'anaven produint en l'àmbit de la radiofonia, la T.S.F. (Telefonia Sense Fils) i la televisió arreu del món. També la consulta a aquest arxiu ha permès consultar publicacions satíriques³¹ que ironitzaven sobre l'arriba de la televisió a la vida quotidiana de la societat tot qüestionant la seva efectivitat com també revistes adreçades al públic infantil³² amb descripcions raonades i adaptades als seus lectors sobre el seu desenvolupament, la seva significació i l'impacte que es preveia que tindria en la societat d'aquell moment.

³¹ *El Be Negre*, 2 de maig de 1934, p. 4

³² *En Patufet*, 13 d'abril de 1929, núm. 1306, pp. 3-4

També s'han realitzat consultes al portal digital de la Biblioteca Nacional de España que disposa de recursos hemerogràfics que permeten recuperar notícies i informacions aparegudes a diaris i revistes, tant especialitzades com d'informació general, que han estat molt valuoses per a incorporar-les a aquest treball. Aquests documents han resultat d'utilitat perquè plasmen el seguiment continu que la premsa de la primera meitat del segle passat feia de qualsevol novetat que es produís sobre el desenvolupament i la consolidació de la televisió a Espanya i a la resta del món.

2. MARC TEÒRIC

Sobre aquesta qüestió s'ha atès a la selecció i l'articulació d'aquells conceptes teòrics que s'han considerat rellevants per aquest estudi i que s'han portat a terme en el procés de conceptualització. Ha calgut desenvolupar-los segons el significat i l'enfocament que ha tingut aquesta investigació i, per tant, aquests conceptes per a ser considerats científics han complert els següents requisits (Ander-Egg, 1983):

- Acord bàsic sobre el què significa el concepte.
- Estar definit amb precisió l'abast del què es vol donar a la investigació.
- Pertànyer a alguna teoria que orienti semànticament el seu significat i el fa teòricament rellevant.

Per la seva banda, Domínguez i Simó (2003) assenyalen que “un concepte teòric és una construcció de l'investigador o d'altres que han investigat anteriorment aquest mateix aspecte. Resulta, per tant, una reflexió pròpia amb la què es pretén donar resposta als objectius fixats per la investigació. Això fa que els conceptes tinguin una dimensió abstracta i no directament observable, és a dir, latent”.

La complexitat que sorgeix d'aquesta investigació que té com a centre d'atenció d'estudi el mitjà televisiu des d'una perspectiva historicista té l'objectiu de recuperar tota la producció de programes de TVE Catalunya, reconstruint de manera exhaustiva, el paper que ha tingut la televisió a Espanya i a Catalunya, i que, malgrat la seva aparença, es poden considerar d'una complexitat inherent en un treball com aquest i que es troben en constant transformació: televisió, història i programes. Davant de la intersecció d'aquests tres

conceptes, es va projectar un marc teòric construït pels següents eixos temàtics:

- a) Aproximació a l'evolució històrica de la televisió com a mitjà de comunicació
- b) Origen i desenvolupament de la televisió a Espanya i Catalunya
- c) Anàlisi exhaustiva de la producció de programes a TVE Catalunya

a) Aproximació a l'evolució històrica de la televisió com a mitjà de comunicació:
Des del seu naixement, la televisió ha estat un mitjà de comunicació que va atraure l'atenció, no només dels seus espectadors sinó també dels investigadors, pels fenòmens socials, culturals i econòmics que s'han succeït al voltant d'ella. En els seus primers anys de vida, la televisió va provocar moltes especulacions sobre quin seria el seu impacte entre la població i quina utilitat acabaria tenint.

Hi ha qui li atorga un protagonisme central a la quotidianitat de les persones i les societats, i la considera un invent derivat del propi desenvolupament humà. Una conseqüència més de l'exploració de l'ésser humà i la seva relació històrica amb el fet comunicatiu. El resultat primitiu que va significar en el seu moment el fet de fusionar l'art i la tècnica per assolir un nou mitjà de comunicació de masses va arribar a tenir la consideració d'homogeni i poderós. Durant tots els anys de vida de la televisió, pràcticament ningú s'ha atrevit a discutir aquesta preeminència comunicativa. Possiblement, ha estat el mitjà de comunicació de masses més rellevant i representatiu de tota la segona meitat del segle XX. Avui dia, sembla clar quines van ser aquestes conseqüències si tenim en consideració com s'ha produït l'evolució tecnològica del mitjà. Fent un exercici de síntesi, es podrien enunciar alguns factors que han transformat aquest mitjà de comunicació en les últimes dècades i que s'han accelerat en els darrers anys: l'obligació ineludible de reconfigurar les seves rutines productives, la redefinició de les seves estratègies de programació, l'adaptació

a nous continguts, el reajustament en el dimensionament de les empreses televisives, la redefinició de la seva relació amb les seves audiències i el redisseny de les funcions dels seus treballadors.

La televisió ofereix molts significats depenent del context en el què s'analitzi i s'ha arribat a un punt en què resulta complexa delimitar una definició que eviti l'ambigüitat en la què habitualment s'hi troba. Per evitar qualsevol malentès, s'optarà per definir-la en el context en què s'inscriu aquest projecte. És a dir, consistirà en la generació, processament, emmagatzematge i transmissió d'imatges, generalment en moviment, així com del so associat a elles i d'altres dades o informació addicional que pot ser independent de la imatge i so, com pot ser un quadre de teletext, informació alfanumèrica o gràfica relativa a la programació, etc.

Postman (1985/2001: 32-33) afirma que la nostra cultura, la informació, les idees i l'epistemologia estan determinades per la televisió, que aquest mitjà ha assolit l'estatus d'instrument que dirigeix no només els nostres coneixements del món sinó també la nostra percepció de les maneres de conèixer. Per Postman (1985/2001: 83), la nostra cultura s'està transformant en un gran anfiteatre al servei del negoci de l'espectacle i, també, en termes més generals que la tecnologia, a més de no ser neutral, ens porta un canvi social (Postman, 1985/2001: 165). És a dir, la considera una amplificació dels efectes combinats del telègraf i la fotografia, afegint el factor de l'entreteniment com un objectiu fonamental. En aquest sentit, per Postman la televisió tendeix a trivialitzar tots els temes que tracta i ella mateixa constitueix una "ideologia de l'espectacle", una nova forma de comunicació pública que prioritza causar impacte abans que convèncer o persuadir.

b) Origen i desenvolupament de la televisió a Espanya i Catalunya:

En aquest apartat i de manera molt esquematitzada, malgrat el risc que comporta qualsevol simplificació de fets històrics, s'ha realitzat un repàs a les fites més destacables de la seva evolució. La història de la televisió a Espanya ha tingut sempre un desenvolupament endarrerit respecte d'altres països. Com a la resta dels països europeus, els antecedents a Espanya van lligats a l'expansió de la ràdio com a mitjà de comunicació de masses en el primer terç del segle XX³³. No va ser fins al període de la II República que la premsa³⁴ va fer-se ressò de notícies que la televisió estava produint quan encara no havia nascut.

En plena Guerra Civil Espanyola es va portar a terme la primera experiència del nou invent a Espanya davant de Franco, però no va ser fins al juny de 1948 quan es va produir la primera demostració pública durant la celebració de la Fira de Mostres de Barcelona. La inauguració de les primeres emissions regulars de Televisió Espanyola al 1956 suposen l'inici d'un nou mitjà que poc a poc va expansionant-se per la geografia espanyola i que va arribar a ser un instrument de legitimació del règim franquista. L'aparició de la banda de freqüències UHF³⁵, en proves al 1966, va significar, per la seva part, un salt qualitatiu perquè es va aconseguir ampliar l'oferta de programes. Molt temps després, amb l'arribada de les televisions autonòmiques i la irrupció dels canals de titularitat privada, el panorama televisiu a Espanya va quedar modificat,

³³ Cfr. Baget Herms, Josep Maria. *Historia de la televisión en España 1956-1995*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1992; Pérez Ornia, José Ramón. "Peculiaridades de una televisión gubernamental. I. El modelo i II. La implantación y Televisión: la ruptura del monopolio". A: Jesús Timoteo Álvarez [et al.]. *Historia de los medios de comunicación en España. Periodismo, imagen y publicidad (1900-1990)*. Barcelona: Ariel, 1989; Rodríguez Márquez, Ignacio; Martínez Uceda, Juan. *La televisión: historia y desarrollo (Los pioneros de la televisión)*. Madrid: Mitre/RTVE, 1992; Palacio, Manuel. *Una historia de la televisión en España: arqueología y vanguardia*. Madrid: Revenga, 1993

³⁴ Alguns diaris que van fer un seguiment continu i exhaustiu sobre la televisió en aquesta època van ser *La Vanguardia*, *El Imparcial* i *El Liberal*.

³⁵ UHF (Ultra High Frequency) van ser les sigles que van identificar la banda de freqüència, a través de la qual, s'emetia el segon canal de TVE i la denominació més comuna que rebia entre la població. La UHF oferia la possibilitat d'utilitzar molts canals, però Televisió Espanyola va començar les seves emissions utilitzant la freqüència VHF (Very High Frequency) perquè, malgrat oferir menys canals, cobria un territori més ampli i amb menys estacions. És a dir, resultava molt més econòmic.

perjudicant greument el futur i la sostenibilitat de Televisió Espanyola, portant-la a derives pressupostàries i decisions molt sovint mancades de criteri i en la majoria d'ocasions al servei del poder polític.

Per tant, es vol oferir una panoràmica històrica que expliqui l'evolució i el progrés d'un fenomen que va néixer entre la poca perspectiva sobre el futur del mitjà i la por a la llibertat que caracteritzava el règim franquista. Una reflexió sobre el passat de la televisió no ha de circumscriure només a un enfocament limitat pels trets específics que presenta el mitjà en si mateix. La dinàmica històrica de la seva maduració ha de lligar-se a d'altres mutacions estructurals més generals. En aquest sentit, no pot desvincular-se dels processos, etapes i evolució durant el franquisme i la transició democràtica. És per això que la institucionalització històrica del consum social de la televisió s'ha d'entendre en relació amb dues variables essencials: la política sobre els mitjans de comunicació i la construcció històrica de la societat de consum, així com les seves paradoxes i contradiccions (Rueda, 2005).

c) Anàlisi de la producció de programes a TVE Catalunya:

El recorregut històric de TVE Catalunya està indefectiblement lligat al del conjunt de Televisió Espanyola, ja que la seva evolució i desenvolupament no es podria entendre sense aquesta vinculació. Durant els seus seixanta anys d'història, amb més o menys intensitat, ha estat una delegació de les decisions que es prenen des del passeig de La Habana i de Prado del Rey. En aquest treball d'investigació s'analitzen les diverses etapes per les que TVE Catalunya ha hagut de transitar amb fluctuacions en els nivells de producció, en l'orientació de gèneres dels seus programes, amb les decisions sobre les emissions dels programes en llengua catalana o amb l'aportació de programes a les diverses cadenes dependents de TVE.

Malgrat els diversos intents i les falses promeses de tenir més franges de desconnexió que la majoria de governs han proclamat públicament, la sensació que ha quedat és que mai ha hagut una voluntat clara i decidida de què TVE Catalunya tingués el pes que la seva producció requereix. Aquestes hipòtesis i d'altres que estan descrites en l'apartat corresponent s'intentaran corroborar i/o desestimar a partir de l'anàlisi posterior a la recollida i el tractament de les dades del buidatge de la totalitat de la producció de programes realitzada a TVE Catalunya.

En aquest sentit, al llarg de les següents pàgines se situa la investigació sobre l'anàlisi i estudi de l'evolució de Televisió Espanyola a Catalunya amb la recerca de monografies i articles que han incidit en els estudis sobre els mitjans de comunicació, la televisió com a objecte d'estudi i la investigació de la història de la televisió a Espanya i a Catalunya. S'ha cregut pertinent realitzar aquesta tasca per aproximar-nos al tema, estudiant els orígens i les anàlisis acadèmiques que ha determinat el context en què s'han desenvolupat i que han permès conèixer i entendre el naixement i desenvolupament de la televisió a Espanya i a Catalunya. Resultaria inqüestionable qualsevol plantejament que volgués abordar una investigació d'aquestes característiques i que no tingués en consideració la imbricació entre aquests dos àmbits ja que no seria intel·ligible per a realitzar un estudi en profunditat del cas específic d'aquest treball. Les particulars circumstàncies dels inicis de la televisió a Espanya ens obliguen a tenir presents aquestes premisses per aportar llum sobre aquesta qüestió.

2.1. Antecedents teòrics del tema

La investigació en comunicació a Espanya ha viscut una evolució com a camp disciplinar a la comunitat científica que ha anat de la mà del desenvolupament

de la Universitat i de les Facultats de Comunicació, com a les principals institucions dinamitzadores de l'activitat acadèmica. Aquest procés va començar coincidint amb la creació de les primeres Facultats de Ciències de la Informació a finals de la dècada dels setanta i principis de la dels vuitanta, malgrat que aquestes institucions acadèmiques estaven més orientades a formar futurs professionals del Periodisme, la Imatge i la Publicitat que al coneixement científic d'una realitat.

La conformació d'aquest camp acadèmic ha estat més lenta a Espanya que a la resta d'Europa i, per descomptat, que als Estats Units; en certs aspectes, inclús, que a l'Amèrica Llatina (Jones: 1988). Tanmateix, hi ha hagut aportacions destacables provinents de l'àmbit universitari català que al llarg dels últims quaranta anys han contribuït amb diversos treballs sobre aspectes específics relacionats amb el Periodisme a Catalunya, com els professors Moragas, Parés i Maicas, Gifreu, Baget, Berrio, Pérez Tornero, Casasús, Diaz, Gómez Mompart, Marín, Borrat o el mateix Jones, entre molts d'altres. Per aquest últim, la delimitació del camp d'estudi de la comunicació que proposava té una consideració àmplia, abordant-lo des del vessant social, amb relació als mitjans i serveis comunicatius, a través dels quals distingia una diversitat heterogènia de mitjans, suports, disciplines i fenòmens comunicatius (Jones, 2007: 280-281).

Tanmateix, no ha succeït el mateix amb la producció acadèmica relacionada amb l'estudi del mitjà televisiu en d'altres països. Autors com Allen, Ellis, Barnouw, Fiske, Feuer, Hartley, Gitlin, Jenkins, Gray o Lotz han posat en el centre de les seves investigacions l'estudi de la televisió, proporcionant diferents enfocaments que ajuden a entendre diversos aspectes d'aquest mitjà audiovisual. No només en els efectes individuals i en el seu impacte cultural en la societat en general, i les seves conseqüències sociopolítiques i econòmiques, sinó també en l'estudi de de les programacions televisives de

cadena concretas com el concepte de *television flow*³⁶ (flux televisiu), el “gènere invisible” de la televisió, creat per Raymond Williams (Williams, 1992); és a dir, la corrent continua de continguts que s’ordenaven d’una determinada manera, però que l’audiència consumia segons la seva conveniència i, per tant, per a cadascun d’ells, l’experiència televisiva era diferent a la dels altres.

En l’àmbit anglosaxó, no podem deixar de banda les aportacions que s’engloben dins del concepte *Television studies*³⁷, una disciplina acadèmica que s’ocupa d’enfocaments crítics de la televisió, el marc del qual aquest treball vol situar-s’hi, i que en el present treball hi dedicarem un apartat específic. Malgrat el reconeixement de la validesa de les seves anàlisis, no ha existit la possibilitat d’una independència dels anomenats *Media Studies* com una disciplina acadèmica amb estatut epistemològic propi la qual cosa facilita la poca precisió dels seus límits³⁸.

En general, es distingeix de la investigació de comunicació de masses perquè tendeix a abordar el tema des d’una perspectiva de les Ciències Socials. Definir el camp és problemàtic perquè algunes institucions i programes d’estudi no el distingeixen dels estudis sobre els mitjans ni el classifiquen com un subcamp d’estudis de cultura popular. Un aspecte dels *Television studies* es podria aproximar a la disciplina més antiga dels estudis de cinema, ja que sovint es refereix a l’anàlisi textual, però altres enfocaments se centren més en les funcions socials de la televisió com els que incorporen els estudis de com veure

³⁶ Amb aquest concepte Williams volia transmetre la idea de mobilitat pròpia de la televisió, a diferència del concepte més estàtic de “distribució” del cinema. La seva idea implica que, malgrat que la programació televisiva estigui organitzada en una successió de programes de diversos gèneres, el que era fonamental seria precisament la planificació d’aquest *flow*, d’aquesta seqüència de programes, i no els gèneres específics de cadascun d’ells.

³⁷ Casey, Bernadette (ed.). *Television studies. The key concepts*. Londres: Routledge, 2008. 345 p.

³⁸ Montero, Julio. “Programación y programas de televisión en España antes de la desregulación (1956-1990). Introducción al monográfico”. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, Vol. 20. Núm. Especial (2014), pp. 11-24

el mitjà i com les audiències donen significat als textos, el que comunament es coneix com a teoria de l'audiència o teoria de la recepció. Si parem atenció a aquestes funcions veurem que la televisió té la capacitat d'intervenir en la realitat i modificar-la: en primer lloc, té capacitat per a construir històries perquè estimula la imaginació dels telespectadors, satisfà la seva necessitat d'evadir-se i representa les seves fantasies; en segon terme, té la facultat d'explicar els fets d'una comunitat, convertint-se en intermediari de llenguatges, valors i símbols compartits per una societat; en quarta posició, té la qualitat de construir ritus, protagonitzant la veu de la cultura d'una comunitat; i, finalment, ha demostrat que pot construir models, representant la realitat i els comportaments dels individus.

Per Toby Miller, existeixen tres perspectives que permeten estudiar la televisió: L'anomenada 1.0 que s'ocupa dels efectes nocius de la televisió i la seva influència totalitzadora dels estudis de televisió. Per la seva banda, la 2.0 es caracteritza per un canvi d'enfocament de la indústria de les audiències que considerava que els telespectadors disposaven d'una posició superior respecte dels agents emissors. I, el 3.0 es considera com una forma de reunir els diversos enfocaments de la televisió en un estudi integral³⁹.

Per la seva banda, en un dels últims treballs més exhaustius i ambiciosos realitzats a Espanya, (Montero i Antona, 2018)⁴⁰ assenyalen que, tradicionalment, les investigacions sobre televisió s'han centrat en tres aspectes: el primer, el dels seus possibles "efectes", sobretot els negatius; el segon, en la recepció, en el present, en la memòria, en el record i en la nostàlgia; i, en tercer lloc, en l'anàlisi de la imparcialitat, en les errades de les informacions.

³⁹ Miller, Toby. *Television Studies. The basics*. Londres: Routledge, 2010, p. 187

⁴⁰ Montero, Julio; Antona, Tamara. "Programación y estrategias de programación en la televisión franquista". A Julio Montero (dir.). *Una televisión con dos cadenas. La programación en España (1956-1990)*. Madrid: Cátedra, 2018. p. 22

Per tant, creiem que no es equivocariem gaire si afirmem que el centre estratègic de la investigació sobre comunicació es troba en l'àmbit acadèmic que, finalment, és el que proporciona especialistes i coneixements a les diverses institucions, públiques i privades, interessades en aquesta matèria. Pel que fa a l'àmbit acadèmic, l'anàlisi de la producció científica sobre comunicació posa de manifest l'existència d'una massa crítica important amb quatre protagonistes principals: professors investigadors de departaments especialitzats en comunicació, professors investigadors pertanyents a departaments de ciències socials i humanitats interessats en els diversos àmbits de la comunicació, els estudiants matriculats en cursos de doctorat dependents de diversos departament, i, finalment, instituts o centres universitaris que impulsen investigacions per equips. Cal no perdre de vista un fet fonamental a l'hora de construir la història de la comunicació audiovisual: el creixent ús de la imatge com a font històrica. Això suposa una revalorització dels mitjans audiovisuals per a la construcció de la història contemporània i de l'afermament de la pròpia història de comunicació audiovisual.

Malgrat la consolidació i l'ampliació de l'oferta d'estudis (llicenciatures, programes de doctorat i màsters) relacionats amb la comunicació que ha hagut en els últims anys, és constatable que no hi ha hagut una correlació directa amb la producció científica en investigació sobre aquesta disciplina. Per a suplir aquestes mancances, caldria afrontar nous plantejaments en l'activitat acadèmica, principalment. Aquest objectiu hauria de posar l'accent en la creació de noves plataformes de producció de continguts específicament comunicatius i en polítiques efectives d'investigació cooperativa, interdepartamental i interuniversitària que reforcin i fomentin la promoció d'aquests estudis i treballs que anés més enllà dels àmbits acadèmics i administratius. Indubtablement, això trencaria la tendència individualista i

fomentaria la creació de grups d'investigació capaços de participar en programes d'àmbit molt més ampli.

En conseqüència, aquesta política d'investigació hauria de gestionar la participació dels autors dels treballs en publicacions científiques de referència internacional que permetessin una més àmplia difusió. També s'haurien d'establir relacions estables entre grups d'investigació universitaris, associacions i d'altres institucions vinculades amb la disciplina comunicativa que permetin desenvolupar i difondre els seus coneixements i la seva participació, i els permetés beneficiar-se del coneixement de les principals novetats i corrents teòriques. Malgrat tots aquests esforços, no han proliferat investigacions que abordessin globalment la història d'aquest mitjà, des de la perspectiva del que significa com a servei públic, perquè aquesta producció historiogràfica s'entrellaça a una realitat poc preocupada per aquests aspectes, ja que difícilment la investigació aconsegueix allunyar-se de l'experiència social del seu entorn. És a dir, resulta estrany que s'investigui allò que no es viu en una societat determinada i, en aquest cas, el context espanyol s'ha desentès d'aquests aspectes fins fa molt poc temps (Bustamante: 2005).

Resulta evident, per tant, que la revisió històrica de la televisió a Espanya no ha tingut el seguiment que caldria d'esperar d'un mitjà com aquest. Des d'aquesta perspectiva, Gutiérrez Lozano⁴¹ considera que la producció acadèmica sobre la història de la televisió no ha tingut major complexitat a causa de tres factors: i) la majoria dels estudis se centaven únicament en la freda descripció de fites tecnològiques o de programes emesos, ii) la lloança de les esmentades fites o

⁴¹ Gutiérrez Lozano, Juan Francisco. "Medio siglo de televisión en España (1956-2006). Balance historiográfico y prospectiva de nuevas fuentes y líneas de investigación ante el apagón tecnológico". *República y republicanismo en la comunicación: actas /VIII Congreso de la Asociación de Historiadores de la Comunicación*. Actas (Sevilla, 30-31 de març de 2006) / coord. per María José Ruiz Acosta, 2006. ISBN 84-963f7-773-3

de la programació per part de qui les van protagonitzar i iii) l'encesa dedicació al conflictes televisius relacionats amb la televisió.

Malgrat la segmentació d'algunes de les propostes investigadores, totes elles han aportat visions històriques de fenòmens parcials que han servit posteriorment per a portar a terme d'altres que s'han realitzat per a conèixer el mitjà i la seva evolució a la societat espanyola. Amb molta freqüència, la història de la comunicació ha utilitzat unes eines metodològiques vinculades a determinats corrents o tendències de la historiografia. La disciplina de la història com a ciència social, tal com la considerem avui dia, té una data relativament recent, encara més si ens fixem en l'origen científic de la història de la comunicació, i molt més si el que ens interessa són els aspectes històrics relacionats amb la comunicació audiovisual que encara s'estan construint.

Román Portas assenyala que el "naixement de la història de la comunicació està vinculat al desenvolupament de la pròpia història, sobretot la de la contemporània. En la mesura en que diversos aspectes de la comunicació van tenir un protagonisme cada cop més clar, els historiadors de la política, de la literatura o de las idees van iniciar les investigacions en aquest camp. D'alguna manera aquest origen va ser un bon començament. Va assegurar la connexió amb els problemes de caràcter general sense caure en especialitzacions mancats de sentit"⁴². Tanmateix, els orígens de la història de la comunicació, com a disciplina científica, cal buscar-los en la meitat del segle XIX⁴³, quan s'estaven desenvolupant el nacionalisme i la premsa en els països occidentals més avançats. D'altra banda, en el cas espanyol, durant les quatre dècades de franquisme es va evidenciar una astènia en les investigacions sobre comunicació a Espanya determinada pel control ideològic, polític, social i

⁴² Román Portas, Mercedes. "Aspectos metodológicos de la historia de la comunicación" *Revista Latina de Comunicación*. Núm. 43 (juliol-agost 2001), p. 122

⁴³ Espejo Cala, Carmen; Suárez Villegas, Juan Carlos. *Historia de la comunicación escrita (de la prehistoria a la irrupción de la imprenta) Notas para su estudio*. Alcalá de Guadaíra: MAD, 1998, pp. 17-18

cultural dels mecanisme del franquisme. Aquesta censura també la podríem aplicar a la majoria de les disciplines acadèmiques que la van patir, com va passar amb els primers i tímids estudis teòrics sobre la comunicació, a causa fonamentalment de la necessitat que tenia el règim de perpetuar-se en el camp doctrinal i ideològic, tot i que la realitat acabés anant per uns altres camins⁴⁴. Les escasses recerques i treballs van destacar per la seva manca de rigor científic i acadèmic, restant limitades a conferències, discursos o col·loquis intrascendents i dogmàtics.

No obstant, l'aparició de *Mass Communications*, de Juan Beneyto, va constituir una excepció pionera dins l'escassa investigació sobre comunicació que fins al moment s'havia fet a Espanya i que es podia considerar una obra homologable als treballs que s'estaven realitzant tant a Europa com als Estats Units⁴⁵. El llibre, que recollia una sèrie de conferències pronunciades per l'autor al 1953, exposava les novetats en l'àmbit de la comunicació social que ajudaven a reflexionar i que provocarien a nivell mundial canvis que podrien afavorir el sistema informatiu espanyol d'aquell moment, a més d'introduir obres d'autors fonamentals.

Caldrà esperar fins als anys seixanta del segle XX per a trobar a partir d'aquí les primeres obres historiogràfiques sobre la premsa a Espanya que van superar la tradició anecdotària i erudita, per adoptar un to científic similar al dels països occidentals (Gómez Aparicio, 1967; Torrent, 1966; Enciso Recio, 1956; Tasis, Torrent, 1966; Almuiña, 1975; Tuñón de Lara, 1961, entre molts d'altres). La pràctica totalitat de les edicions dels primers estudis d'autors nacionals i internacionals van ser publicats per la Universitat de Navarra, de

⁴⁴ Jones, Daniel E. "Investigació sobre comunicació social a l'Espanya de les autonomies". *Anàlisi*, Núm. 21, 1997, p. 104

⁴⁵ Alguns arribaven a Espanya gràcies al contraban i a les traduccions realitzades per editorials sud-americanes i centreamericanes.

l'Opus Dei, a partir de la creació del seu Instituto de Periodismo⁴⁶. Cal destacar les decisives aportacions en l'estudi històric de la premsa espanyola de l'investigador Celso Almuíña i la seva utilització com a instrument i font històrica, convertint-se en un renovador en l'estudi del patrimoni hemerogràfic espanyol, a partir dels treballs del model d'una fitxa característica i d'un expedient d'identitat elaborat per Jacques Kayser⁴⁷ com una proposta metodològica per a tot tipus d'estudis sobre premsa que havia publicat a la seva obra *El diario francés*⁴⁸, un treball sobre el qual es fonamenta l'hemerografia comparada que diversos autors han utilitzat amb posterioritat.

Com dèiem al principi, la televisió ha anat despertant un interès progressiu com a mitjà a analitzar. Així ho indiquen també les investigacions portades a terme per empreses destinades als estudis de mitjans de comunicació audiovisual juntament amb els informes que realitza el CIS (Centro de Investigaciones Sociológicas) amb perspectives relacionades amb el consum i l'oci en els mitjans. Es tracta de treballs que utilitzen en alguns casos bases metodològiques procedents de les teories de la comunicació social, o bé a través d'estudis personals per part d'investigadors, mitjançant finançament propi o d'entitats universitàries en col·laboració amb empreses privades.

Amb aquestes premisses podria semblar que la televisió ha estat sent explotada en tots els seus vessants, però el principal problema arriba en el moment de voler conèixer el desenvolupament històric del mitjà televisiu, des dels seus orígens fins als seus processos de legitimació. Creiem que per a investigar la història de la televisió cal prendre com a punt de partida diverses metodologies que ofereixin dades per a confeccionar la seva historiografia. La

⁴⁶ Va ser la primera institució acadèmica que al 1958 va trencar el monopoli de l'estat en matèria de formació en l'àmbit de la informació.

⁴⁷ El mètode de Kayser consistia en l'elaboració d'una anàlisi morfològica que s'encarregava d'avaluar l'estructura d'un diari i la seva presentació, tant pel que feia referència a l'emplaçament, la titulació i la presentació de les notícies, que revelaven el que volia comunicar als seus lectors.

⁴⁸ Kayser, Jacques. *El diario francés*. Barcelona: A.T.E., 1982, 190 p.

metodologia històrica és una disciplina que necessita informació d'altres àrees i, en aquest sentit, es pot afirmar que és un àrea multidisciplinar que pot configurar-se a través de les anàlisis estètiques, sociològiques, econòmiques o polítiques, fins a construir un discurs narratiu coherent. Montero i Rueda sintetitzen de manera molt acurada l'àmbit d'estudi de la història de la comunicació social:

“Conviene recapitular las ideas fundamentales. La primera, no se ha de olvidar, se centra en establecer el objeto, la materia propia de nuestra disciplina: la comunicación entendida como resultado de la acción de los medios en un espacio y tiempos concretos. En segundo lugar, es necesario historiar medios concretos, siempre que se pierda la referencia de lo fundamental, la comunicación y la transcendencia social” (...). En nuestra disciplina nos interesan los procesos y los hechos comunicativos que constituyen un factor fundamental en la articulación de los grupos sociales a lo largo de la historia (...). Los análisis y la explicación de la función que han desarrollado los medios, en los diversos tiempos y sociedades, así como su transcendencia explicativa por el presente, configuran una importante parte de la actividad intelectual de la historia de la comunicación social”⁴⁹.

A partir de l'exposició de l'objecte d'estudi descrit en el punt anterior, podem inferir que el plantejament del problema d'investigació que es pretén abordar amb aquest treball és contribuir a cobrir la mancança d'informació existent sobre la producció de programes realitzats a TVE Catalunya durant el període comprès entre 1959 i 2019. Donada l'escassetat de treballs acadèmics que han tingut com a objectiu l'estudi de la televisió des d'una perspectiva històrica a Espanya i, amb major incidència, l'observació i anàlisi pel que fa a Catalunya, aquesta investigació vol aportar un treball exhaustiu de recerca de dades i

⁴⁹ Montero, Julio; Rueda Laffond, José Carlos. *Historia de la Comunicación Social*. Barcelona: Ariel, 2001, pp. 21-22

d'informacions que tenen la voluntat d'ajudar a tenir una perspectiva de la producció de programes realitzada al llarg de sis dècades, abordant una reconstrucció històrica de Televisió Espanyola a Catalunya.

Una gran part d'investigacions de caire històric portades a terme per estudiosos del mitjà audiovisual han incidit en analitzar una tipologia concreta de gènere televisiu o una categoria específica de programes, nascudes moltes d'elles a partir del seu creixent poder d'atracció. Tanmateix, totes aquestes contribucions investigadores són de gran valor perquè ajuden a entendre com es van desenvolupar diferents etapes de la història de la televisió a Espanya i també aporten informacions i dades molt útils per a incloure-les en aquesta investigació. Per assolir aquest objectiu es va procedir a analitzar l'evolució històrica de la televisió a Espanya i a Catalunya, amb l'objectiu de concretar els elements necessaris que permetessin elaborar un cens exhaustiu de la totalitat de la producció de programes que s'han realitzat a TVE Catalunya durant el període 1959-2019, concretament, des del 14 de juliol de 1959 fins al 14 de juliol de 2019.

2.2. Aproximació històrica als estudis sobre mitjans de comunicació

Abans d'abordar l'evolució històrica dels estudis sobre els mitjans de comunicació, creiem que és necessari deixar constància d'alguns apunts sobre el mitjà que ens ocupa en aquesta investigació i que, posteriorment, tractarem amb més profunditat. Des dels seus inicis, la televisió ha estat percebuda com a un mitjà de comunicació caracteritzat per la seva capacitat de penetració entre l'audiència i per l'atractiu que oferien les seves imatges i els seus missatges. Es tracta d'un mitjà de comunicació audiovisual que permet una aproximació a *la realitat*, donant la possibilitat d'apropar als espectadors qualsevol tipus d'esdeveniment o de missatge en el moment en què s'està

produït. Des d'aquesta perspectiva, podem considerar l'audiència com a "consumidors de televisió que se situa en una de les posicions previstes en el marc teòric dels fluxos econòmics del mercat (...). Des d'aquest punt de vista, la televisió és només un negoci i els drets que assisteixen als que estan d'un costat de la pantalla del televisor són semblants als de qualsevol consumidor davant qualsevol mercaderia"⁵⁰.

D'altra banda, des dels seus inicis i la seva arribada a la vida quotidiana de la població, el seu atractiu també s'ha sustentat en la seva estratègica ubicació a les llars que permet considerar-la com a l'element principal i homogeni que ha encapçalat i dominat l'oci durant dècades de la majoria de les societats, protagonitzant una rutina quotidiana entre la població, demostrant el paper indiscutible que té sobre les vides de les persones i evidenciant el seu abast i la seva capacitat de penetració. Val la pena recordar que la televisió ha estat un dels més importants instruments de socialització que han tingut els ciutadans durant dècades i un dels mitjans més acreditats per a estructurar l'univers simbòlic de la societat. Tampoc podem oblidar el paper que ha tingut com a principal vehicle de transmissió de missatges polítics fins l'aparició i la propagació exponencial de missatges a través de les xarxes socials com a canals de difusió que l'estan substituint. És comprensible, llavors, entendre el seu protagonisme com a conformador de l'opinió pública i col·laborador essencial en la seva funció de transformació i canvi social.

D'aquesta manera, no és gens d'estranyar que al seu voltant s'hagin vertebrat diversos enfocaments i aportacions teòriques sobre múltiples aspectes amb la voluntat d'explicar el seu fenomen i el seu rol a la societat. Des del seu naixement, la televisió es va convertir en el gran mitjà de comunicació de l'era moderna com ja fa unes dècades es va encarregar de reconèixer l'*Informe*

⁵⁰ Pérez Tornero, José Manuel. "Los ciudadanos y la televisión. Participación, regulación y asociacionismo en Europa". *Anàlisi*, núm. 32, 2005. p. 251

MacBride, al descriure l'origen i l'evolució dels mitjans, i constatar el seu desenvolupament espectacular i el seu lideratge respecte de la resta. Malgrat que, si ens fixem en l'any de la seva publicació, podria semblar que s'allunya del què estem explicant quan fem un breu balanç de la importància de la televisió a dia d'avui, considerem totalment oportú incloure'l en aquesta investigació ja que ens permet obtenir una perspectiva adequada al seu enfocament i reivindicar-lo amb absoluta vigència:

“La televisión se ha beneficiado de un crecimiento más espectacular que cualquier otro medio de información, ya que partía prácticamente de la nada hace unos decenios. Su impresionante desarrollo no sólo ha sido cuantitativo sino también cualitativo... La televisión ha multiplicado inmensamente la cantidad de información y de esparcimiento visuales que se ofrecen al público. Ha proporcionado sensaciones nuevas al hacer que resultara posible participar como espectador en unos acontecimientos distantes. Más que ningún otro medio de comunicación, la televisión es la síntesis de los cambios que ha experimentado el mundo de la comunicación desde hace un cuarto de siglo”⁵¹.

2.3. La investigació sobre comunicació

La comunicació, com a procés, comporta sempre un component social que és el que ens interessa acotar per a portar a terme el nostre treball. La realització d'una investigació sobre un camp científic d'estudi contribueix a la seva consolidació com a disciplina, però també “reflexa una presa de consciència sobre els seus propis límits, mètodes i inclús persones que l'integren” (Martín Algarra; Serrano; Rebolledo, 2018: 69), descobrint els contextos i els condicionants que es porten a terme a l'esmentada investigació. No obstant, cal constatar que el terme comunicació ens pot portar a un equívoc ja que designa l'objecte i l'àmbit del ser i, per tant, pateix un constant desgast epistemològic.

⁵¹ MacBride, Sean [et al.]. *Un solo mundo, voces múltiples. Comunicación e información en nuestro tiempo*. Mèxic, París: UNESCO, 1980, pp. 115-116

L'inici dels primers estudis d'investigació en Ciències de la Comunicació cal buscar-los a principis del segle XX; en aquell moment es tractava, majoritàriament, de treballs sobre la importància dels efectes formals, sobre la facilitat de lectura o la repercussió del contingut periodístic en la difusió i la venda de diaris⁵². Tanmateix, abans de continuar, cal tenir present que la comunicació com a objecte d'estudi, com la majoria de les Ciències Socials, es caracteritza per la seva capacitat de mutació i la seva constant evolució i transformació. El seu caire social i la constatació de la seva presència a qualsevol aspecte de la realitat que es vulgui analitzar fa palesa la seva aproximació pluridisciplinària, des del punt de vista metodològic⁵³. En l'àmbit de la investigació en comunicació Sheperd (1993: 88-91)⁵⁴ destaca tres posicions: la primera defineix la comunicació com a un objecte acadèmic, però sense ser-ho en sí mateixa; la segona nega que sigui una disciplina com tampoc ho serien la Química o la Geografia; i la tercera considera la investigació en comunicació com una disciplina i intenta establir el seu propi corpus teòric i metodològic que li permeti diferenciar-se.

Nombrosos han estat els treballs acadèmics en l'àmbit espanyol que han trobat en la comunicació un objecte d'estudi que té la seva arrencada intensa i abundant a Espanya a les dècades dels vuitanta i noranta del segle passat, oferint investigacions sobre diversos àmbits (Moragas, 1988; Caffarel, Domínguez i Romano, 1989; De Aguilera, 1988; Jones, 1998; Pérez Tornero, 1991), tot coincidint amb "l'extraordinari desenvolupament del sistema comunicatiu espanyol d'aquests anys i la repercussió de la nova estructura de l'estat en l'àmbit de la cultura" (Nicolás, 2009). La progressiva consolidació dels

⁵² Simelio, Núria. "Por dónde empezar y cómo plantear un proyecto de investigación". A Lorenzo Vilches (ed.). *La investigación en comunicación: Métodos y técnicas en la era digital*. Barcelona: Gedisa, 2015, p. 46

⁵³ Donsbach, Wolfgang. "The Identity of Communication Research". *Journal of Communication*, Núm. 56, p. 444

⁵⁴ Rodrigo, Miquel. *Teorías de la comunicación. Ámbitos, métodos y perspectivas*. Barcelona: Aldea Global, 2001 p. 91

estudis de comunicació i de la comunicació com a disciplina científica fa que aquesta línia d'investigació incrementi el nombre de referències a les següents dues dècades (Almirón i Reig, 2007; Fernández de Quijada i Masip, 2013; Díaz Nosty i De Frutos, 2016; Saperas, 2016). Tradicionalment, la història ha abordat els mitjans de comunicació com un component de la societat, mentre que les ciències de la informació remarquen la importància del paper de la comunicació com un element articulador d'aquesta societat.

La diversitat i complexitat que trobem en la disciplina comunicativa ha obligat a realitzar la investigació en aquest àmbit des de perspectives diferents. Els abundants treballs portats a terme permeten aplegar-les en tres grans paradigmes que relacionen concepcions teòriques, supòsits ontològics i formes particulars d'analitzar la realitat. Segons la terminologia proposada per Rodrigo Alsina (2014: 83), aquesta classificació consistiria en el plantejament positivista, l'interpretativista i el crític. Aquesta distribució que concep la comunicació de distinta manera ja l'havien proposat amb anterioritat altres autors arribats de les Ciències Socials, però que van utilitzar unes altres categoritzacions com Neuman (1994), Del Rincón, Arnal, Latorre i Sans (1995), i que van adoptar altres teòrics de la comunicació (Montero, 1994; Saperas, 1998). El paradigma positivista considera que els fenòmens comunicatius tenen "existència pròpia, independent de qui els estudia, i estan regits per lleis que permeten explicar, predir i controlar aquests fenòmens". En conseqüència, la finalitat de les Ciències està adreçada a descobrir aquestes lleis (González Morales, 2003). En el cas del paradigma interpretativista, la Ciència "busca descobrir els significats de les accions socials per arribar a entendre i interpretar com la gent crea i manté els seus móns socials" (Neuman, 1994: 62). I pel que fa al paradigma crític, "la teoria crítica constitueix un dels marcs teòrics originaris dels estudis científics de comunicació, en la seva disputa amb la *mass media research* [com] la reivindicació d'una investigació de la comunicació alternativa a la tradició funcionalista dominant" (Carrasco, 2016: 2). De tota manera,

d'acord amb Thompson (1998: 55), els mitjans han portat una historicitat mediàtica perquè “la nostra percepció del passat i la nostra percepció de les maneres en què el passat afecta a la nostra vida actual, depèn cada cop més d’una creixent reserva de formes simbòliques mediàtiques”.

L’estudi dels mitjans de comunicació forma part de l’estudi general de la comunicació de masses que, al mateix temps, és un component de la investigació sobre la comunicació. Aquest àmbit que estudia la comunicació humana va rebre el nom de “Ciències de la Comunicació” (Berger i Chaffee, 1987: 17), segons el qual s’establien en quatre àmbits de preocupació acadèmica: la comunicació interpersonal, la grupal, la intrapersonal i l’organitzacional-reticular i macrosocial. Per Berger i Chaffee, les Ciències de la Comunicació intenten “comprendre la producció, processos i efectes dels sistemes de símbols i signes, desenvolupant teories comprovables que incloguin generalitzacions legítimes, susceptibles d’explicar els fenòmens associats a la producció, processos i efectes.”⁵⁵ De tota manera, el terme “comunicació” manca d’una definició consensuada (McQuail, 2000: 40), malgrat els nombrosos intents en formular-ne una que pogués aglutinar i posar d’acord als teòrics i estudiosos d’aquest àmbit del coneixement. Gifreu (1991: 67-68) la considera “un procés històric, simbòlic i interactiu pel qual la realitat social és produïda, compartida, conservada, controlada i transformada”. Per la seva banda, com expressa Martín Algarra (2003: 100), “només és possible parlar de comunicació quan el que s’expressa és interpretat, i no de qualsevol forma, sinó correctament segons va ser formulat per la font o origen del missatge”. De manera més concreta, per Saperas (1998: 59) l’estudi del procés comunicatiu “té com a objecte d’estudi propi el procés de comunicació de masses que implica una pluralitat de formes comunicatives, des de les més simples (la

⁵⁵ Berger, Charles R; Chaffee, Steven H. (eds.). “The Study of Communication as a Science”. A: *Handbook of Communications Science*. Newbury, Londres: Sage Publications, 1987. p. 17

comunicació interpersonal) fins a les formes més complexes (l'opinió pública). Si definim la comunicació com un procés bàsic, podem afirmar que es tracta d'un procés que s'estableix entre un comunicador (agent intencional) i un receptor (agent individual, grupal, organitzacional o col·lectiu) que rep, interpreta i reté el missatge".

Tanmateix, els objectes d'estudi relacionats amb l'àmbit comunicatiu han estat tradicionalment concebuts com a investigacions "menors" dins del conjunt dels estudis de caire històric. Des d'aquesta perspectiva, ha estat molt freqüent constatar com els mitjans de comunicació han estat tractats com una eina auxiliar per accedir a un tema o període de la mateixa manera com es pot considerar una font històrica que, des del punt de vista documental, ha permès enriquir i/o completar aquests treballs.

2.4. La televisió com a objecte d'estudi

Des dels seus inicis, la televisió ha tingut un impacte determinant sobre les societats. Aquesta repercussió ha tingut efectes tant en l'activitat econòmica, com en la producció simbòlica, a més de vertebrar la cultura de masses (Imbert, 2004: 71). La indissociable influència que ha tingut aquest mitjà de comunicació en el desenvolupament històric contemporani ha estat motiu del creixent interès que ha despertat en múltiples i nombrosos estudis i investigacions, i que han permès analitzar-lo des de diverses perspectives. Les primeres argumentacions relatives a la investigació sobre la televisió cal buscar-les en l'àmbit cinematogràfic i radiofònic perquè es va considerar com un mitjà que arrencava de la fusió de tots dos.

És innegable el poder que ha exercit la televisió sobre la població, fonamentalment si la considerem com a l'instrument d'informació,

d'entreteniment i de coneixement homogeni i prevalent durant moltes dècades. Des del seu naixement, la influència de la televisió ha presidit des dels detalls més insignificants de la vida quotidiana fins als grans canvis de l'aldea global (McLuhan, 1968). No obstant, malgrat aquest creixent i sòlid espai, han calgut pressupostos teòrics i eines metodològiques que permetessin fer d'aquesta una àrea amb entitat pròpia. L'ineludible impacte sobre la societat no ha estat obviat per la investigació científica especialitzada en els mitjans de comunicació de masses que s'ha preocupat d'estudiar la seva influència, convertint-la en un objecte d'estudi recurrent per la seva transcendència social. Per analitzar el seu impacte, alguns autors (Medrano; Cortés; Palacios, 2007: 309-311) constaten quatre teories per a considerar quin impacte ha tingut i té la televisió a la societat:

- Teoria social de Bandura⁵⁶: permet interpretar com els individus aprenen a observar la televisió.
- Teoria catàrtica: afirma que les emocions disminueixen degut a un procés d'alliberament quan el telespectador enfronta les seves emocions amb les del mitjà de comunicació.
- Teoria del cultiu⁵⁷: defensa que les persones que consumeixen molta televisió presenten valors i comportaments propers al mitjà. Es fonamenta en el caràcter acumulatiu dels efectes dels mitjans, que de

⁵⁶ Des de la perspectiva de la Psicologia, aquesta teoria social cognitiva constitueix un marc de referència útil per a comprendre els processos a través dels quals la televisió influeix sobre el comportament perquè, segons el professor canadenc Albert Bandura, la major part del comportament humà s'aprèn a través de l'observació. En aquest aprenentatge la conducta d'una figura significativa funciona com a model per a qui l'observa.

⁵⁷ Els professors de la Universitat de Pennsilvània George Gerbner i Larry Gross van ser els primers en desenvolupar aquesta teoria que proposava que mentre la gent passi més temps visquent en el món de la televisió, serà molt més fàcil que creguin que la realitat social s'assembla a la realitat que mostra aquest mitjà perquè és l'eina cultural que socialitza actituds i rols. És a dir, el seu fonament es troba en el caràcter acumulatiu dels efectes dels mitjans que, de manera progressiva i constant, modelen la forma en què veiem el món.

manera paulatina i constant van modelant la forma en què es veu el món.

- Teoria cognitivo-neoassociacionista: relaciona la violència de la televisió amb comportaments agressius, malgrat que també assenyala que quan els continguts són pro-socials provoquen efectes positius per a la conducta.

En conseqüència, aquests mateixos autors assenyalen que les teories actuals consideren que “la televisió no té una influència directa, sinó que és una relació complexa on intervenen moltes variables, referides tant al subjecte com al propi contingut del programa, com al context de visionat” (Medrano; Cortés; Palacios, 2007: 311). D'altra banda, la visió crítica i, al mateix temps, negativa, sobre la televisió incideix en el pessimisme que transmeten les seves imatges respecte les experiències de la vida real, a més de constrènyer el desenvolupament de la cultura. Recollint l'esperit de Jerry Mander (1978), Díaz Nosty ha contribuït afirmant que:

“La televisión –se suele afirmar– estupidiza al individuo, esteriliza a la sociedad, transforma la realidad en espectáculo, erosiona los valores cívicos, degrada la democracia, es un instrumento de control social, actúa como gran escaparate del mercado... La sociedad –abundan otras críticas radicales– parece anegada por la televisión, inerme, sin respuesta, alienada por un fatalismo conspirativo que la conduce al abandono de la razón, a la autoprivación y la indolencia culturales, empobrecimiento existencial”⁵⁸.

En un altre sentit, i amb un considerable consens en l'àmbit científic comunicatiu, destaca el sorgiment de tres models arrelats a la idea dels efectes forts i duradors dels *mass media*. Es tracta de les teories de *L'espiral del silenci*, *Del cultiu*, *De l'Agenda Setting* i la *Del diferencial del coneixement*. Per

⁵⁸ Díaz Nosty, Bernardo. *El dèficit mediàtic: donde España no converge con Europa*. Barcelona: Bosch, 2005, p. 87

Wolf (1994: 59), les dues primeres expressen l'esgotament de la tradició dels efectes limitats i un "renovat interès sobre el tema de les influències, però també la voluntat de destacar-se visiblement del passat sense recuperar cap de les aportacions vàlides de la investigació precedent també proporcionada". Tanmateix, s'ha posat en valor la capacitat del mitjà televisiu en la seva facultat per a determinar les qüestions i els temes sobre els que la societat ha de reflexionar, discutir o decidir quin tipus de consideració se'ls ha d'atorgar. Per tant, els telespectadors s'inclinarien a posicionar les informacions que consideraria com a valuoses, segons la importància que es donaria des de la televisió. D'aquesta manera, l'agenda apareguda en aquest mitjà es convertiria en l'agenda d'actualitat, situant jeràrquicament els temes i informacions que han d'interessar als telespectadors, també anomenada teoria de la fixació de l'agenda o teoria de l'agenda-setting⁵⁹ (McCombs i Shaw, 1972). De la mateixa manera, s'ha evidenciat el poder de la televisió per a condicionar i dirigir opinions, però també per a emmudir-les. En aquest sentit, teories com la de 'l'espiral del silenci'⁶⁰ que assenyala la televisió com a principi capaç d'orientar l'opinió pública i convertir-la en una eina de control social que s'encarrega de crear *climes d'opinió*, fent que els individus hagin d'adaptar el seu comportament a les conductes majoritàries sobre el que ha de ser acceptable i el que no ho ha de ser.

Amb la fixació de l'agenda, la televisió, per sobre de qualsevol altre mitjà de comunicació, es converteix en element essencial per la seva capacitat d'influència dels temes que interessin als partits polítics durant una campanya electoral. Aquesta teoria estableix que les opinions dominants generen un efecte d'atracció, de manera que les percebudes com a vencedores acabaran

⁵⁹ L'agenda mediàtica es basa en la idea de que els mitjans de comunicació poden tenir una influència determinant en el procés de formació de l'opinió pública.

⁶⁰ L'espiral del silenci és una teoria formulada per la politòloga alemanya Elisabeth Noelle-Neumann que considera que la televisió és el mitjà de comunicació més important i el que té un major poder reductor de la capacitat selectiva de l'audiència.

per silenciar les minoritàries. Per tant, parteix de la tesi de que la societat té capacitat per aïllar o excloure persones a causa de les seves opinions o actituds i, així, les porta a quedar en silenci per por a expressar les seves opinions. D'aquesta manera, adherir-se a l'opinió majoritària és el resultat d'una necessitat de protecció davant l'aïllament i l'exclusió i, en conseqüència, les opinions divergents quedaran ocultes envers les dominants. Aquesta hipòtesi es fonamenta en els següents supòsits teòrics (Noelle-Neumann, 1991):

- i. La societat amenaça els individus desviats amb l'aïllament.
- ii. Els individus experimenten una por contínua a l'aïllament.
- iii. Aquesta por a l'aïllament condueix a que els individus intentin avaluar contínuament el clima d'opinió.
- iv. Els resultats d'aquesta estimació influeixen en els seus comportaments en públic, especialment, en la voluntarietat o no a expressar les opinions de manera oberta.

Aquest enfocament teòric planteja que els individus, que volen evitar l'aïllament social, actuaran avaluant l'estat d'opinió del seu voltant. Per a Noelle-Neumann, es tracta d'un procés que silencia l'aparició d'opinions i punts de vista alternatius o de la generació de judicis independents perquè són els mitjans de comunicació els que crearan el clima d'opinió perquè són la font principal en el procés de produir opinions. L'aportació de Noelle-Neumann s'ha caracteritzat per apropar-se a l'estudi d'aspectes procedents de la sociologia del coneixement i dels processos de construcció social de la realitat, reconeixent que les dades empíriques no eren suficients per a conèixer transformacions a mig i llarg termini. S'ha posat en qüestionament, que la teoria de Noelle-Neumann no posa l'accent en la comunicació interpersonal ja que no té presents els grups de referència del subjecte a l'hora d'establir si ajuden a

percebre el clima d'opinió o si influeixen en la força de la por a l'aïllament⁶¹. Al mateix temps, l'anomenada hipòtesi del diferencial del coneixement (Tichenor, Donohue i Olien, 1970) defensa que la distribució desigual del coneixement provoca que els ciutadans disposin de diferents accessos a la informació i, per tant, adquireixin visions diferents de la realitat. A més, aquesta teoria considera que existeix una correlació entre el nivell socioeconòmic i l'interès informatiu; de tal manera que els anomenats *info-rics* tenen una major predisposició al coneixement i a la informació, a diferència dels *info-pobres* que es limiten a una adquisició de programes d'entreteniment i, en conseqüència, redueixen la seva comprensió de la realitat i les seves possibilitat d'"avenç social". La consagració de la televisió com a mitjà de comunicació de masses homogeni i l'augment creixent del seu consum van obligar a revisar el corpus teòric en el què es fonamentava el paradigma dels efectes limitats⁶²

Des d'una altra perspectiva, altres autors van observar que la televisió pot complir una disparitat de funcions que es converteix en un element de complexitat. Casetti i Di Chio (1999: 14) consideren que la televisió es caracteritza per ser un objecte d'estudi elusiu perquè, pràcticament, no es pot definir de manera instantània:

“porque no se puede aislar de lo que tiene alrededor: de los otros medios de comunicación y de espectáculo (periódicos, cine, publicidad, etc.), con los que mantiene un denso diálogo; de los acontecimientos que ocurren a nuestro alrededor, que “nutren” cuanto se transmite por la pequeña pantalla y que, a la vez, son “alimentados” por la televisión; de los espectadores, que interpretan continuamente la oferta televisiva, originando una red de discursos sociales que, con frecuencia, ocupan el lugar de las imágenes y de los contenidos

⁶¹ Igartua Juan José; Humanes, María Luisa. *Teoría e investigación en comunicación social*. Madrid: Síntesis, 2004, p. 240

⁶² Es basava en disminuir poder als mitjans de comunicació quan els seus missatges afectaven a la societat. Els seus efectes van passar a ser mínims i, inclús, nuls en alguns casos, decidits pels públics, que tenien en el seu poder nombrosos mecanismes de defensa com les teories de l'equilibri i la dissonància cognitiva (Festinger, 1957).

efectivamente “emitidos” y, finalmente, del mercado de bienes de consumo, que encuentra en la televisión una caja de resonancia y, a la vez, un contrapeso”.⁶³

Per aquests autors, l'estudi de la programació consistia en l'anàlisi de la manera en què s'organitzen els programes en una graella fins a formar un fluxe de transmissions. Per tant, sembla inqüestionable la influència i la importància que ha tingut la televisió –i de tots els mitjans de comunicació de masses–, al llarg de la seva història, sobretot en el desenvolupament del context social que ha tingut lloc en diferents etapes, ha contribuït de manera decisiva en l'expansió de la seva capacitat per a modelar les consciències col·lectives, que trobem fortament vinculada al naixement de les nacions modernes. Des d'aquesta perspectiva, podem considerar els mitjans, en especial la televisió, com el reflex de la realitat perquè l'han representat i l'han reinterpretat. En aquest sentit, plantejar el seu estudi històric demana no només analitzar la producció audiovisual realitzada sinó també conèixer i aprofundir en el seu esdevenir històric ja que sense aquesta consideració qualsevol intent de recerca es convertiria en purament epidèrmica i, al mateix temps, incompleta. Per tant, en abordar una anàlisi d'aquestes característiques seria legítim tenir en compte la televisió com un mitjà de comunicació que ha adquirit l'estatus d'agent històric, en una eina imprescindible per a entendre la història contemporània. Arribats en aquest punt, seria just reconèixer el creixent protagonisme que han pres l'anàlisi i la interpretació de les imatges televisives en els estudis de la pràctica totalitat de les Ciències Socials. Els investigadors de les seves respectives àrees s'han sentit atrets perquè “els mitjans de comunicació depenen essencialment de la societat”⁶⁴. Abordar l'estudi historiogràfic d'aquest mitjà pot representar un perill per a qui el realitza ja que

⁶³ Casetti, Francesco; Di Chio, Federico. *Análisis de la televisión. Instrumentos, métodos y prácticas de investigación*. Barcelona: Paidós, 1999, p. 14

⁶⁴ McQuail, Denis. *Introducción a la teoría de comunicación de masas*. Barcelona, Buenos Aires, México: Paidós Comunicación, 2000, p. 29

es pot caure en una descontextualització dels elements analitzats si no s'evita portar-los a l'actualitat. En conseqüència, cal seguir els objectius que exigeix el rigor científic i col·locar-los en el seu context original per a poder-los valorar en les èpoques en què van succeir i no des de la perspectiva del present.

Des d'una altra perspectiva (Callejo, 1982: 101), els telespectadors poden servir-se de la televisió per apropar-se a realitats que li són llunyanes i inaccessibles, de les que n'obté informació i imatges. A partir d'aquí, la televisió ja no només els ajudarà a abandonar la realitat quotidiana, sinó també per a obtenir dades sobre entorns als que no hi té accés. D'aquesta manera, la televisió ha utilitzat el seu poder d'influència per a modelar la percepció que els individus tenen del seu entorn com d'orientar els seus comportaments i actituds a partir de les construccions televisives que reben.

L'estudi patrimonial de la producció televisiva és relativament jove si el comparem a la tradició acadèmica de la resta d'àmbits dels mitjans de comunicació. Al llarg de la dècada dels seixanta, l'hegemonia televisiva va suscitar l'interès teòric creixent la seva capacitat d'influència social. Un fenomen que arribava per a transformar les formes històriques que havia tingut la comunicació i l'oci col·lectiu, arribant a provocar "implicacions globals" de gran abast⁶⁵. Aquests treballs va influir en els investigadors espanyols, fent créixer tímidament les seves aportacions en la incipient investigació sobre televisió⁶⁶. Però, sobretot, va ser a partir de la dels setanta, quan van començar a prendre forma els estudis de la història de la televisió en el conjunt dels mitjans de comunicació com una àrea acadèmica relativament nova ja que amb

⁶⁵ Briggs, Asa; Burke, Peter. *De Gutenberg a Internet. Una historia social de los medios de comunicación*. Madrid: Taurus, 2002 p. 273

⁶⁶ López, José María. "La radio y la televisión al servicio del bien". *Anuario jurídico y económico escurialense*. Madrid: Universidad, 1961. Núm 2. pp. 541-648; Baget, Josep Maria. *Televisión: un arte nuevo*. Madrid: Rialp, 1965. 259 p.; Blázquez, Feliciano. *La televisión en casa. La televisión, padres e hijos*. Madrid: Editora del Perpétuo Socorro, 1965. 60 p.; Pérez Calderón, Miguel. *La televisión*. Madrid: Editora Nacional, 1965. 136 p.; Vázquez Jesús María. *Televisión y violencia*. Madrid: TVE, 1967. 158 p.

anterioritat ja s'havien realitzat d'altres relatius a la premsa escrita, al mitjà radiofònic i al cinema, que van donar lloc a un nombrós corpus bibliogràfic a diferència del que s'havia obtingut en el panorama televisiu.

D'altra banda, el retard en la seva posada en marxa va estar causada per considerar-lo més com un element secundari de la cultura que no pas com una forma cultural en sí mateixa i, per tant, com un objecte digne d'estudi. Tanmateix, cal precisar que l'estudi de la història de la televisió es va originar en països on la competència va començar molt aviat com als Estats Units i el Regne Unit i que els països europeus van començar més tard⁶⁷ en un context de monopoli de prestació de serveis més limitat. En opinió de Contreras i Palacio, les investigacions als Estats Units van tendir cap als aspectes tècnics i professionals, malgrat que també hi van existir estudis històrics sobre l'evolució de les graelles i els gèneres⁶⁸.

Tanmateix, si cal destacar un autor sobre aquesta disciplina és necessari reconèixer els treballs d'Asa Briggs, especialment amb la seva colossal obra sobre la BBC i la radiodifusió al Regne Unit a la dècada dels anys seixanta, *The History of Broadcasting in the United Kingdom*, que es va publicar en cinc volums. Les seves aportacions van delimitar els estudis que es van portar a terme en l'àmbit anglosaxó durant molts anys. La metodologia de les investigacions emprades per Briggs s'emmarcaven en la historiografia tradicional que pretenia descriure el desenvolupament d'una institució. Un enfocament diferent al d'Erik Barnouw que, des dels Estats Units, tenia una perspectiva menys acadèmica, però això no li va impedir contribuir a l'estudi de la història de la televisió amb els seus estudis, com la seva trilogia sobre la

⁶⁷ La major part es van iniciar a la dècada dels anys vuitanta coincidint amb l'inici del procés de desregulació televisiva a la majoria de països de l'Europa Occidental.

⁶⁸ Contreras, José Miguel ; Palacio, Manuel. *La programación de televisión*. Madrid: Síntesis, 2001, pp. 35-40

televisió nord-americana, *History of Broadcasting in the United States*. Tanmateix, malgrat les diferents perspectives, les obres dels respectius autors van ser publicades per la mateixa editorial, Oxford University Press. Els fonaments iniciats per Briggs i Barnouw van obrir el camí per a posteriors investigacions en els seus respectius països centrades en aspectes més especialitzats o en gèneres televisius específics, abandonant l'abordatge de treballs enfocats a explicar la història general de la televisió, un objecte d'estudi que es considerava suficientment cobert amb la bibliografia realitzada.

Un altre factor que va endarrerir el treball historiogràfic de la televisió va ser la dificultat que molt sovint trobaven els investigadors interessats en accedir als fons documentals audiovisuals de les empreses televisives. De vegades, l'opacitat i, d'altres, l'escassa capacitat dels mitjans audiovisuals per a gestionar i documentar els seus propis fons ha impedit o desanimat als historiadors a portar a terme les seves investigacions, sense poder exercir la metodologia a la que estaven acostumats al tractar amb altre tipus de documents i que consideren l'essència de la seva disciplina. Afortunadament, la progressiva digitalització i el necessari canvi de mentalitats dels gestors d'aquests fons audiovisuals van ajudar a aconseguir canviar profundament aquesta circumstància i fer possible i permetre l'accés, la consulta i el visionat d'aquests documents de la història televisiva, demostrant que es pot realitzar-la amb relativa facilitat i absolutes garanties, complint amb un dels objectius últims de qualsevol centre documental, com és la difusió del seu fons.

Tanmateix, en el cas d'RTVE cal una aposta decidida per a la recuperació i difusió del seu patrimoni sonor i audiovisual que permeti l'accés a investigadors i usuaris externs a la consulta dels seus fons documentals, més si tenim en compte que, des de fa ja alguns anys, es va procedir a la seva digitalització, tal com reconeixia l'informe elaborat pel consell per a la reforma del mitjans de comunicació de titularitat de l'estat, també anomenat *comitè de savis*:

“Los fondos documentales de RTVE, incluyendo los heredados del antiguo NO-DO, constituyen un acervo de gran valor histórico y cultural que es preciso conservar y, en caso necesario, restaurar, contribuyendo a su difusión con fines educativos y culturales. Además, guardan una notable potencialidad de comercialización, dentro de la diversificación financiera de RTVE (por ventas a productores y canales de TVE o en vídeo doméstico y DVD), hasta ahora muy escasamente explotada. El archivo sonoro y audiovisual debe ser objeto, así, de un plan sistemático plurianual de digitalización que permita su fácil utilización. Tendría que contar, asimismo, con un plan de acceso a corto plazo para usos educativos y culturales o de investigación, incluyendo su explotación multimèdia. Se debe potenciar su comercialización, especialmente a través de Internet.⁶⁹”

Com s’ha expressat amb anterioritat, l’interès per considerar la televisió com un nou objecte per als estudis històrics a Europa es va iniciar de manera generalitzada als anys vuitanta, fonamentalment⁷⁰, amb l’elaboració de monografies nacionals centrades en repassar les fites més destacables de les respectives històries televisives. Aquesta atenció per a iniciar aquests estudis històrics la podem trobar motivada a causa de diversos factors que es repeteixen: en primer lloc, l’interès pels canvis en la política audiovisual europea a mitjan dels vuitanta que va portar a una reflexió sobre l’organització competitiva del mercat televisiu i van alimentar consideracions sobre la seva història i intents de periodització, en segon terme, la conversió de la televisió en font històrica perquè, a mida que creixia la seva implantació a la societat, ja no era només un testimoni de la història sinó que es va convertir en un dels seus

⁶⁹ *Informe para la Reforma de los Medios de Comunicación de Titularidad del Estado*. Febrer, 2005, p. 111

⁷⁰ Entre d’altres aportacions realitzades en aquella època es poden consultar Mousseau, Jacques; Bronchand, Christian. *Histoire de la télévision française*. Paris: Fernand Nathan, 1982, 190 p. ISBN 2-09-284901-8. Bourdon, Jérôme. *Histoire de la télévision française de 1958 à 1969 ou le “monopol du Général”*. Paris: Anthropos, 1989 946 p. ISBN 2-7178-1808-1. Grasso, Aldo. *Storia della televisione italiana*. Milà: Garzantini, 1992, 622 p. ISBN 8-81-173819-9. Kreuzer, Helmut; Prümm, Karl. *Fernsehsendungen und ihre Formen: Typologie, Geschichte u. Kritik d. Programms in d. Bundesrepublik Deutschland*. Ditzingen: Reclam, 1979. 483 p. ISBN 3-15-010289-8

actors, en tercer punt, la transformació de la televisió en un objecte d'estudi històric com a revelador de les estructures de la societat, en quarta posició, la necessitat que els seus professionals han tingut de testimoniar les seves experiències i, finalment, l'interès que ha tingut l'audiència en trobar motius per a la nostàlgia.

No obstant, han sovintejat temes recurrents que han situat la televisió en el centre de les investigacions, molt sovint descriptives i empíriques, vinculades amb la professió i la medició de resultats. Així, una gran part de les investigacions s'han encarregat d'algun del rols de la televisió en el conjunt del procés comunicatiu, des d'una perspectiva empresarial, com a transmissor de missatges o generador d'efectes sobre l'audiència, en detriment d'anàlisis que permetessin explorar l'essència de la televisió, a través de la seva capacitat de penetració en termes qualitatiu i quantitatiu, per exemple. Algunes aportacions teòriques en aquest camp s'han centrat en el valor que genera la percepció de la comunicació audiovisual com a font creixent de poder i de capacitat influència en la població superior al què poden oferir les institucions socials tradicionals; d'altres han incidit en el paper de la televisió en la construcció de les actituds polítiques de la societat, recolzant-se en la seva capacitat per a crear una agenda pública que, en bona mesura, serveix per a generar una opinió pública, que acaba replicant-se a la premsa escrita i, sobretot, a la ràdio (Vilches, 1989); un tercer grup de teories se centra en la investigació sobre les audiències, així com el seu atractiu per a les inversions publicitàries; i, finalment, aquelles que pressuposen que l'audiència decideix de manera conscient i utilitària les seves preferències, maximitzant les recompenses.

2.5. La investigació de la història de la televisió a Espanya i Catalunya

Alguns autors han insistit en l'existència de dificultats molt consistents per abordar la història de la televisió a Espanya (Palacio, 2008: 11) ja sigui per la fugacitat dels programes que s'emeten o, en d'altres ocasions, argumentant la seva peculiaritat com a objecte històric intangible, en tant que no permet a l'estudiós accedir-hi sinó quedar-se únicament en la seva observació. Com s'ha assenyalat amb anterioritat en aquesta investigació, una part important de la bibliografia relacionada amb l'estudi historiogràfic de la televisió ha tingut una certa predisposició a oferir monografies basades en exercicis memorialístics amb la descripció de fets anecdòtics o fonamentades en els records de testimonis que, des de la seva perspectiva, han narrat com van viure alguna de les diverses etapes de la història de la televisió a Espanya. Una de les causes que alguns dels investigadors han manifestat com a causa de la dificultat d'obtenir informació i dades relatives als programes es troba en la inaccessibilitat a les fonts i en la complexitat per trobar els elements necessaris per a reconstruir aquesta història. D'altra banda, com resulta comprensible, la raó que fa que s'hagués produït aquest endarreriment no és exclusiu de la investigació historiogràfica de la televisió a Espanya, sinó que va afectar a tots els camps acadèmics a causa del llarg període de la dictadura franquista que, en el cas que ocupa aquest treball, tampoc no va afavorir el desenvolupament de la investigació sobre comunicació.

Cal fer menció, però, de la tasca investigadora portada a terme en el primer terç del segle XX amb la publicació de textos en l'àmbit de la premsa i l'opinió pública, i no tant prolífic en els de la cinematografia, la radiodifusió, la publicitat i la televisió. Tanmateix, durant anys, aquesta tasca s'ha demostrat poc estimulante a Espanya per al seu estudi a diferència d'altres països a causa de diversos motius, com la inexistència d'un fons documental absolut del patrimoni audiovisual produït per Televisió Espanyola des de les seves primeres emissions, la manca d'interès com a objecte d'estudi que s'ha pogut constatar

durant molts anys o centrar les investigacions en unes anàlisis que focalitzaven la televisió com un element altament polititzat. Les causes caldria buscar-les, en el primer cas, en una manca de consciència de la necessitat de contribuir en la preservació del material audiovisual, en segon lloc, en la consideració de la televisió com un mitjà poc rigorós i, inclús, frívol, i, tercer, en estudiar les causes i els efectes de les decisions polítiques que ha tingut i que han determinat el seu desenvolupament i l'han convertir en el que és avui dia.

Les dècades dels vuitanta i noranta del segle passat van significar un tomb positiu en la investigació acadèmica espanyola, sobretot a la consolidació de les facultats de Ciències de la Comunicació com la Universidad Complutense de Madrid, la Universitat Autònoma de Barcelona o la Universidad de Navarra. Tanmateix, aquests centres universitaris van patir la massificació de l'alumnat, deficient formació del professorat, insuficient dotació d'equipaments tècnics i inadequació dels plans d'estudis a les demandes socials i laborals (Vigil y Vázquez, 1987; Marques de Melo, 1989; Borrat, 1990). A banda, cal deixar constància de la tasca de centres acadèmics no universitaris, centres de Documentació, fundacions, centres d'investigació i institucions pluridisciplinàries que han demostrat una trajectòria destacable en formació, publicacions i investigació en comunicació⁷¹. No obstant, s'ha pogut constatar una revitalització de l'interès per l'estudi de la televisió a Espanya i de la posició dels mitjans televisius de titularitat pública en el context derivat de la crisi de 2008 i la irrupció d'Internet, coincidint amb el cinquantè aniversari de la inauguració de les emissions de Televisió Espanyola.

En el plantejament que significa abordar un estudi d'aquestes característiques també resulta determinant el fet de què la memòria del passat audiovisual pot

⁷¹ Per a conèixer avaluacions sobre la investigació sobre Comunicació realitzades a Catalunya val la pena consultar Gifreu (1988), Casasús (1993), Espinet *et al.* (1993), Berrio (1997), Giner (1997), Jones (1997), Jones i Baró (1997), Jones (1998b), Moragas (2005).

jugar males passades perquè sobre ella influeixen el nostre propi record individual i col·lectiu, que es combinen amb la disponibilitat de documents audiovisuals que tenim al nostre abast o la *publicitat* que realitzen les pròpies operadores televisives, presentant a les audiències programes basats en el record del seu passat. Tanmateix, és honest reconèixer que en els últims anys han augmentat els treballs acadèmics dedicats a la investigació sobre comunicació i, en concret, els que fan referència a la televisió, publicats a revistes acadèmiques com també en forma de monografies. Com apuntava Bustamante, el poc interès acadèmic ha contrastat amb l'atenció amb què els mitjans de comunicació han dedicat a l'hora d'escriure sobre la història de la televisió:

“Nunca como en este ámbito queda tan claro que la investigación difícilmente logra despegar de la experiencia de su entorno –de la ausencia en este caso– o que raramente se investiga aquello que no se vive en una sociedad determinada”.⁷²

Com dèiem, aquest panorama sobre la manca d'estudis sobre la televisió a Espanya va canviar, concretament amb l'increment en el nombre d'aportacions historiogràfiques que des de l'àmbit investigador, acadèmic i divulgatiu es va constatar, a partir de la celebració del mig segle de les emissions regulars de Televisió Espanyola i que, posteriorment, es van reproduir al complir sis dècades; a més, de considerar totes les contribucions relacionades amb les transformacions tecnològiques i les modificacions introduïdes en el sistema legislatiu espanyol. Aquesta circumstància difereix amb l'abundant literatura acadèmica que en els àmbits europeu i nord-americà s'ha produït en aquest aspecte, tant des de la perspectiva dels respectius estats o bé de les seves anàlisis sobre les produccions televisives.

⁷² Bustamante, Enrique. “La radiotelevisión pública en España”. *Telos: Cuadernos de comunicación e innovación*. Núm. 65, 2005, pp. 136-138

Entre les aportacions a l'estudi i anàlisi per a conèixer i entendre l'evolució històrica de la televisió a Espanya, són essencials tres títols de referència: *Historia de la televisión en España (1956-1975)* (1993), de Josep Maria Baget i Herms, *Historia de la televisión en España* (2001), de Manuel Palacio, i *Radio y Televisión en España: historia de una asignatura pendiente de la democracia* (2006), d'Enrique Bustamante. En el primer text, Baget resumeix el seu extens treball realitzat per a la seva tesi doctoral, amb infinitat d'informacions provinents de la seva tasca com a crític televisiu a la premsa escrita, principalment a *La Vanguardia*, del seu arxiu personal i de la seva privilegiada memòria, presentades d'una manera molt fluïda, però al mateix temps exhibint la seva solidesa intel·lectual. Baget aborda tot el període franquista dividint-lo en tres parts: el primer, des de les etapes prèvies a la inauguració de TVE al 1956 fins al seu ingrés a Eurovisió; el segon, el situa a partir del nomenament de Fraga com a ministre d'Informació i Turisme al 1962 fins a 1969, una etapa caracteritzada pel desenvolupament de la televisió a Espanya i la seva presència a l'exterior; i el tercer, caracteritzat per la gestió d'Adolfo Suárez fins a les lluites entre les diverses faccions franquistes a les acaballes del règim i la seva descomposició. Per la seva banda, Manuel Palacio ofereix un treball exhaustiu als programes que van definir el caràcter de TVE des dels seus inicis i que van assentar el posterior context històric en què va derivar l'escenari audiovisual espanyol. Al 2006, Palacio va prosseguir la seva proposta amb la seva contribució "Cincuenta años de televisión en España", publicada a *Medios de comunicación. Tendencias '06. El año de la televisión*⁷³, que dirigia Díaz Nosty, on incideix en la importància d'establir períodes històrics de la televisió a

⁷³ Aquest anuari sobre mitjans de comunicació de la Fundación Telefónica de 2006 oferia un estudi on s'analitzava l'evolució històrica de la televisió a Espanya i la seva funció en el nou escenari multimèdia. A través de diversos informes i articles, els seus autors (Fernández Beaumont, León Gross, Souvirón Morenilla, Palacio, Gutiérrez Montes, Moragas, Bustamante, Pérez Tornero, Galán Fajardo i Gubern, entre molts d'altres) ofereixen uns interessants textos sobre diferents àmbits relacionats amb la televisió.

Espanya, servint-se de la periodització històrica plantejada per John Ellis⁷⁴, que distingia tres etapes: la d'*escassetat*, la de *disponibilitat* i la d'*abundància*⁷⁵. La visió crítica d'Enrique Bustamante relaciona el desenvolupament dels mitjans radiofònic i televisiu en el seu context històric, polític, social i econòmic ja que repercuteixen en tots els seus conflictes socials. Per a Bustamante, la història de la televisió a Espanya se situa en el conjunt de totes les contradiccions i paradoxes en la seva configuració des dels seus inicis, incidint amb freqüència en la relació entre el poder polític i la gestió d'RTVE, tant durant el franquisme com també en el període democràtic. En el cas de Bustamante, es distingeixen cinc etapes: la de la dictadura, la transició, els governs de Felipe González, els de José María Aznar i els primers anys del mandat de José Luis Rodríguez Zapatero.

La profusió de treballs realitzats per Manuel Palacio sobre la història de la televisió a Espanya el converteixen en un dels referents imprescindibles per a qualsevol investigador interessat en conèixer-la i estudiar-la. Aquest professor també va ser l'autor de *Las cosas que hemos visto: 50 años y más de TVE* on realitzava una selecció d'un centenar de programes produïts al llarg de cinquanta anys de TVE, a través dels quals s'explicava la seva història en les diferents etapes polítiques, econòmiques, socials i culturals que va travessar la societat espanyola. Els treballs de Palacio també han incidit especialment en el període de la transició espanyola amb obres com *La televisión durante la Transición española* (2012), que destaca per endinsar-se en el paper que va protagonitzar la televisió en uns anys convulsos, des de molts aspectes, i el

⁷⁴ Ellis, John. *Seeing things: Television in the Age of Uncertainty*. Londres; Nova York: I.B. Tauris, 2002, 193 p.

⁷⁵ Ellis descriu l'edat d'*escassetat* (1956-1964) com la de l'esforç per a la seva posada en marxa en ple franquisme, l'etapa de *disponibilitat* (1965-1989) seria l'època daurada de la televisió a Espanya caracteritzada pel seu ús com a eina política, de transmissió ideològica i d'educació; i, pel que fa a la de l'*abundància* (1990-2005), Ellis es refereix a aquella fase en la què la televisió pateix un desenvolupament desigual entre el monopoli generalista, les transformacions tecnològiques, la incorporació de nous agents i la irrupció del consum com a eix medul·lar de la contemporaneïtat occidental.

l·ligam entre aquest mitjà de comunicació i l'àmbit polític, anant molt més enllà d'una investigació sobre l'evolució d'aquest mitjà en aquest període concret de la història recent espanyola. Palacio dedicava el quart i últim dels seus capítols a la memòria i el record d'aquests anys, a través dels programes que s'hi van produir per aprofundir en el paper social de la televisió. També hem de destacar la seva contribució a la revista *Área Abierta* deu anys abans, sota el títol "Notas para una comprensión sinóptica de la televisión en la transición democrática", origen de la monografia anterior.

Adquireix especial rellevància per a la realització de la nostra investigació l'obra dels professors José Carlos Rueda Laffond i María del Mar Chicharro Merayo, *La televisión en España 1956-2006: política, consumo y cultura televisiva*, que aprofundeix en el desenvolupament de la televisió durant el règim franquista i com va evolucionar l'ecosistema televisiu espanyol després de la desregulació. També del professor Rueda cal destacar alguns dels seus articles que incideixen en aspectes com el consum social, el simbolisme o la programació d'espais històrics a la televisió durant la dictadura franquista ("La televisión en España: expansión y consumo social, 1963-1969", "Televisión y dictadura franquista. Del modelo de gestión a las significaciones colectivas". "La televisión, símbolo del desarrollismo franquista: algunas claves de interpretación" o "La codificación televisiva del franquismo: de la historia del entretenimiento a la historia como entretenimiento"). Per la seva banda, el sociòleg Lorenzo Díaz a *50 años de TVE* exposava la seva visió de com la televisió va exercir un paper fonamental en el procés de socialització a Espanya, evolucionant i adaptant-se a cada etapa, a través dels seus responsables i dels programes més influents.

Resulten extraordinàriament oportunes i molt valuoses les aportacions realitzades per Francisco Javier Ruiz del Olmo per a entendre l'etapa prèvia a l'inici de les emissions regulars de televisió a Espanya, com les que trobem a

Orígenes de la televisión en España, de 1997, una rigorosa obra que se centra en la seva prehistòria i que va continuar amb d'altres articles posteriors relacionats amb les primeres experiències de transmissió d'imatges a Espanya (“Telefotografía en Unión Radio Barcelona: 1930-1932”, de 2011, i “Radiofotografía y teleinscripción: experiencias de transmisión de imágenes en los inicios de la radiodifusión en España”, de 2012). Des de la perspectiva dels primers professionals que van posar en marxa la televisió a Espanya destaquem *La televisión: Historia y desarrollo (Pioneros de la televisión española)*, de Ignacio Rodríguez Márquez i Juan Martínez Uceda, una obra que aporta informació de primera mà dels primers professionals que hi van treballar i que ajuda a entendre com va ser possible posar en marxa una televisió a l'Espanya dels anys cinquanta.

No podem oblidar els treballs del catedràtic d'Història de la Comunicació de la UCM, Julio Montero, focalitzats en la història de la programació televisiva a Espanya. Tanmateix, al 2018 va dirigir i coordinar el projecte monumental *Una televisión con dos cadenas. La programación España (1956-1990)*, una colossal obra sistemàtica sobre la programació i els programes de TVE durant més de tres dècades. A través de les diverses aportacions de l'extraordinari repertori d'autors especialitzats en les seves respectives matèries que hi participen, podem conèixer com ha evolucionat Televisió Espanyola, des del seu naixement fins a deixar de ser un monopoli de l'estat, és a dir, abans de l'arribada de la televisió privada. Tampoc volem deixar de mencionar *El libro gris de Televisión Española*, de Manuel Vázquez Montalbán com tampoc *La “trastienda” de TVE. Los primeros 25 años de televisión y los últimos 25 de política en España*, de Juan Felipe Vila San Juan. El primer és un assaig que analitza la televisió feta a Espanya durant la dictadura, amb una crítica punyent al seu desenvolupament, des d'un punt de vista marxista i proper a l'escola de Frankfurt; i el segon, per part d'un professional coneixedor de la casa pel seu

pas per diversos programes, que ofereix una anàlisi d'alguns dels fets més remarcables viscuts a TVE.

D'altra banda, cal observar que des del punt de vista dels estudis historiogràfics sobre la televisió a Espanya, s'han portat a terme investigacions sobre aspectes parcials d'alguns temes que l'han caracteritzat. En aquest sentit, no podem deixar de referir-nos a alguns treballs, de tots els que s'han publicat i dels que a continuació oferim una petita mostra representativa, que han incidit en algunes temàtiques o gèneres televisius concrets. En aquest sentit, destacarem les sòlides, diverses i molt documentades aportacions de Joseba Bonaut pel que fa a les retransmissions esportives de Televisió Espanyola, a partir de la publicació de la seva tesi doctoral "Televisión y deporte: la influencia de la programación deportiva en el desarrollo histórico de TVE durante el monopolio de la televisión pública (1956-1988)", una investigació exhaustiva que analitza amb tot tipus de detall com la programació esportiva durant aquest període tan llarg va determinar la influència que van tenir aquests continguts en el desenvolupament històric de la televisió a Espanya. Per la seva banda, en l'àmbit de la programació infantil pel que fa als primers anys de funcionament de TVE, val la pena assenyalar el treball de María Antonia Paz i Lizette Martínez, "La primera conformación de una audiencia infantil y juvenil para la televisión en España (1958-1968)", on s'analitzen els espais més representatius de les primeres graelles que anaven destinats al públic infantil, posant l'èmfasi en la capacitat adoctrinadora del mitjà. Pel que fa a les primeres emissions dels programes de varietats i musicals resulta interessant el treball de Natividad Carreras Lario "Los primeros programas de variedades de TVE: de La Hora Philips a Escala en HI-FI" on posa de manifest el naixement d'un nou llenguatge audiovisual a través de la realització d'aquests gèneres, a més de constituir un recurs habitual en les primeres graelles televisives. Sobre la importància del cinema en la programació de Televisió Espanyola destaquen les diverses investigacions realitzades per Farshad Zahedi centrades,

fonamentalment, durant l'època de la transició. També en l'àmbit de la investigació sobre ficció, no podem deixar de mencionar els treballs de Concepció Cascajosa, enfocats en l'estudi de les sèries, principalment les nord-americanes. I, en l'àmbit de l'entreteniment, resulta interessant la lectura d'*El espectador televisivo. Los programas de entretenimiento*, de Charo Lacalle, on s'aprofundeix en la importància que se li atorga a aquest gènere televisiu i que ha arribat a convertir-se en l'eix central de moltes programacions.

Si ens fixem en les aportacions bibliogràfiques que han posat el seu focus d'atenció sobre la televisió realitzada a Catalunya, a banda de les obres individuals de Baget, volem destacar *La televisió en la Catalunya autònoma*, (1981), editat per Manuel Parés, el mateix Josep Maria Baget i Herms i Jordi Berrio; *La ràdio i la televisió a Catalunya, avui*, (1988), de Lluís De Carreras; *La televisió a Catalunya*, (1988), de Maria Corominas i Montse Llinés; *Conflictes de televisió a Catalunya (1959-1990)*, (1991), de Xavier Giró; i *La tele sota Franco. L'aventura de Miramar*, (2009), de Ramon Solanes. Finalment, des de l'estudi d'un gènere concret, mencionarem la tesi doctoral de Ferran González "Els programes dramàtics en català a TVE, 1964-2005".

2.6. L'aportació dels *Television Studies*

A partir del desenvolupament de la investigació general de la comunicació de masses, des del seu naixement, la televisió va anar adquirint un rang propi, dins d'aquest àmbit del coneixement, aprofitant la tradició investigadora existent en d'altres mitjans de comunicació (premsa, ràdio, cinema), però al mateix temps allunyant-se del seu abordatge des d'una perspectiva de les Ciències Socials. En aquest sentit, els *Television Studies* designen una disciplina acadèmica sobre l'estudi de la televisió, utilitzant metodologies ja existents, per a explorar diversitat d'aspectes relacionats amb les audiències, els hàbits de consum o la

repercussió dels missatges entre els receptors. Per a Brunson (1997), molts dels principals teòrics contemporanis dels estudis sobre la televisió provenien de la Sociologia, les Ciències Polítiques, la Literatura, les Arts Escèniques o els Estudis de Cinematografia. Considerant que l'expansió de la televisió i la seva hegemonia respecte d'altres mitjans va començar a la dècada dels anys cinquanta a la majoria de països occidentals, podem admetre que es tracta d'una disciplina relativament recent en l'àmbit dels *Cultural Studies*⁷⁶. Els estudis culturals posen la cultura en el centre de totes les seves investigacions ja que li atorguen el paper més rellevant en les relacions que s'estableixen entre els productes culturals, el seu context social i els mitjans de comunicació.

Per Robert C. Allen, els *Television Studies* van néixer centrats en l'interès en els processos mediàtics com la programació de televisió, l'economia política de la televisió, i l'experiència del visionat, escriptura i el seu comentari⁷⁷. Des del corrent de l'economia política de la comunicació, es defensa un sistema de significats simbòlics que conforma la cultura d'una comunitat. Com veiem els *Television Studies* es distingeixen per abordar la televisió des de diferents teories i perspectives disciplinàries, arribant a deslligar-se d'enfocaments tradicionals que s'havien utilitzat per aplicar en els estudis sobre el cinema o la ràdio. Seguint amb Allen (2004: 5), els estudis de la televisió van abandonar la investigació sobre els mitjans a la societat per a situar l'enfocament sobre la televisió com objecte d'estudi, gràcies a les aportacions que nombrosos investigadors, que havien estat alfabetitzats per aquest mitjà, van realitzar des d'una perspectiva molt menys desconfiada.

⁷⁶ El terme, instaurat per l'acadèmic britànic Richard Hoggart, fa referència als estudis que es focalitzen en la relació entre mitjans de comunicació i cultura popular, que van sorgir a la dècada dels seixanta al Center for Contemporary Cultural Studies (CCCS), de la Universitat de Birmingham, i que havia fundat Stuart Hall, com a reacció al conservadurisme del funcionalisme i a l'excés del determinisme economicista de l'economia política basada en el marxisme. Per la seva banda, alguns autors (Mattelart, Barbero o García-Cañlino) han considerat que aquestes investigacions són només estudis de màrqueting televisiu per la seva subordinació a les exigències del mercat.

⁷⁷ Allen, Robert C. *The Television Studies Reader*. Londres: Routledge, 2004, p. 11

Per la seva banda, Dafonte-Gómez (2014: 235) defensa que la investigació sobre televisió ha estat diluïda en àrees de més tradició acadèmica i, per tant, els *Television Studies* han assumit com a propis debats i investigacions provinents d'altres àmbits científics. Tanmateix, aquest autor sosté que la tendència en el futur se centrarà en les innovacions tecnològiques del mitjà i les noves pautes de consum audiovisual. Cascajosa (2009: 87) sosté que *TV: The Most Popular Art*, d'Horace Newcomb, va inaugurar l'estudi dels *Television Studies* a la dècada dels setanta amb la integració de l'anàlisi narrativa amb la cultural i l'organització al voltant dels gèneres televisius. Per la seva banda, Raymond Williams (1974) a *Television, Technology and Cultural Form* va establir les bases per al tractament acadèmic de la televisió. Seguint amb Cascajosa (2009: 87), John Fiske i John Hartley van consolidar l'apropament de la semiòtica a la cultura popular defensat per Barthes amb *Reading Television* (1978), així com posteriorment Glen Creeber va proposar l'apropament narratiu a la televisió amb *Serial Television: Big Drama on the Small Screen* (2004) i *The Television Genre Book* (2001), una via que va continuar Jason Mittell amb *Genre and Television: From Cop Shows to Carttons in American Culture* (2004) i *Television and American Culture* (2009), i l'antologia sobre narrativa televisiva a Alemanya, els Estats Units i Regne Unit, de Gaby Allrath i Marion Gymnich, *Narrative Strategies in Television Series* (2005). També volem deixar constància de les aportacions d'algunes altres obres destacades com *Critical Ideas in Television Studies*, de John Corner (1999), *Television Studies: The Key Concepts*, de Neil Casey [et al.] (2002 i 2007), i *An Introduction to Television Studies*, de Jonathan Bignell (2003), sense deixar de banda el manual *Television Studies. The basics*, de Toby Miller (2010), una introducció didàctica que qüestiona els propis *estudis televisius* des de diversos angles.

Aprofundint en Hartley, aquest va dividir els primers estudis sobre la televisió en dos grans grups: d'una banda, aquells que tractaven sobre els “desitjos i les pors” i, de l'altra, les escoles “discursives i polítiques”⁷⁸. El primer bloc se sustentava en els contextos econòmics i la política internacional fins a principis dels anys setanta, que van influir en diversos autors que van marcar una perspectiva positiva (“desitjos”) o bé negativa (“pors”). Per Hartley resultava significatiu que aquests últims fossin els que més arribessin al públic, autors que volien eradicar de les graelles televisives aquells continguts que consideraven nocius per als telespectadors, amb un predomini de la por. Aquesta càrrega negativa sobre el mitjà televisiu té a veure amb la percepció i menyspreu que molts acadèmics, com Adorno i Horkheimer, que van manifestar sobre la televisió. Per aquests autors, els mitjans de comunicació havien industrialitzats i homogeneïtzat la cultura i, per tant, els productes culturals s'havien banalitzat i havien perdut les seves qualitats, empobrint la mateixa societat. Des de la perspectiva positiva, Hartley i Fiske assenyalaven que la consideració de la televisió amb una càrrega negativa representava un menyspreu per la democràcia popular⁷⁹. Entre les funcions positives que defensaven sobre el mitjà televisiu, els dos autors destacaven la seva capacitat d'articular els trets de la realitat establerts per consens, la capacitat d'implicar els individus en el sistema de valors, convèncer que la cultura garanteix la identitat de l'audiència o la transmissió del sentit de pertinença cultural.

Seguint Fiske, des de la perspectiva dels seus treballs sobre els significats del missatge televisiu l'autor creu que aquest és una provocació per a la interacció entre el producte i el consumidor⁸⁰. En aquest sentit, cada programa pot significar coses diferents en funció del moment del dia en que el telespectador

⁷⁸ Hartley, John. *Los usos de la televisión*. Barcelona: Paidós, 1999, p. 171

⁷⁹ Fiske, John; Hartley, John. *Reading television (with a new foreword By John Hartely)*. Londres: Routledge, 2003, pp. 68-84

⁸⁰ Fiske, John. *Television culture*. Londres: Routledge, 1997, p. 40

el veu ja que cadascun d'ells ho pot interpretar a partir de la seva pròpia ideologia, creences i experiències.

Com molt encertadament assenyala Tous (2008: 39), citant Creeber (2006: 6), els estudis sobre televisió presenten una tipologia de diversos àmbits d'estudi: anàlisi textual, estudis d'audiència i recepció, anàlisi institucional i anàlisi històrica. La primera utilitza habitualment metodologia de la semiòtica, la teoria del gènere literari, la narratologia, les anàlisis ideològica i del discurs, el postmodernisme i l'anàlisi del contingut; la segona té en compte l'audiència i el màrqueting dels programes; la tercera se centra en la indústria televisiva i la seva relació amb les institucions; i, la quarta se situa en la perspectiva històrica.

3. ORÍGENS I DESENVOLUPAMENT DE LA TELEVISIÓ

Més enllà de l'atribució de l'autoria⁸¹ de l'invent de la televisió a una única persona, aquest mitjà de comunicació és fruit del treball i d'un gran esforç col·lectiu que, durant un llarg camí d'experimentacions i d'investigacions, van participar nombroses persones de originàries de diversos països cadascuna de les quals, va contribuir amb les seves aportacions i els seus avenços per a poder-la desenvolupar.

La prehistòria (o protohistòria⁸²) de la televisió mundial arrenca amb descobriments tècnics elementals la integració dels quals va fer possible la transmissió a distància de la imatge en moviment, a més de la possibilitat que aquest senyal pogués ser captat per un nombre elevat de receptors, convertint aquesta tecnologia de comunicació en un fenomen social rellevant. És evident que la televisió, tal i com la coneixem avui dia, no va sorgir del no res ni va ser resultat d'un únic esforç. Per a fer-ho possible, va ser necessari la confluència dels avenços en la investigació de tres àmbits científics i tecnològics diferents que van tenir lloc al llarg dels últims anys del segle XIX i principis del XX, que van convertir en realitat una idea que ja es trobava en la ment de molta gent. El primer dels fenòmens que cal esmentar és l'efecte fotoelèctric o la capacitat d'alguns cossos per a transformar l'energia elèctrica en energia lluminosa; en segon lloc, els processos que van fer possible la descomposició d'una fotografia en punts i línies que posteriorment permetrien recuperar la seva

⁸¹ Una gran part d'autors consideren, i així ho han fet costar en nombroses monografies i treballs acadèmics, que l'anglès John Logie Baird va ser l'inventor de la televisió. Per atribuir-li aquest mèrit argumenten que va ser el primer en aconseguir una transmissió d'imatges en moviment davant de públic el 26 de gener de 1926. Tanmateix, des de llavors, molts països han reivindicat que alguns dels seus científics i tècnics van ser els primers en portar-la a terme.

⁸² Palacio, Manuel. "La televisión también tiene su protohistoria". *Una historia de la televisión en España. Arqueología y modernidad*. Madrid: Consorcio para la organización de Madrid capital europea de la cultura 1992, ELR, 1992. pp. 8-34

forma original; i el tercer va ser l'evolució dels feixos d'electrons que van fer possible repetir el procés de descomposició i restitució d'imatges vint-i-cinc vegades per segon.

El funcionament d'aquest mitjà es basa en la descomposició d'una imatge en punts de llum que es converteixen en una senyal elèctrica que és enviada seqüencialment per a la seva difusió i la seva recepció, transformant-se de nou en punts de llum que recorren la pantalla línia a línia a tal velocitat que la "persistència retiniana⁸³" permet la sensació d'estar rebent una imatge completa i en moviment. Malgrat que aquest és el procediment bàsic de funcionament de la televisió, el recorregut que ha seguit al llarg del temps ha anat fluctuant. L'aplicació de diverses possibilitats per a la seva posada en pràctica va donar lloc a sistemes televisius diferents, però també s'ha hagut de desenvolupar amb incerteses i esperances originades fonamentalment pel que fa a l'èxit del seu funcionament i que, des dels seus inicis, es manifestaven a través de sistemes que s'anaven experimentant, convertint cada avenç en el descobriment d'un prodigi científic o, fins i tot, en un miracle de la Ciència com confiava la premsa de principis del segle XX:

"El problema de visión a distancia o televisión parece ya resuelto [...] Se ha encontrado el principio fundamental de la televisión, o sea, la exacta reproducción a distancia de las imágenes transmitidas por la electricidad [...] No transcurrirá, pues, mucho tiempo sin que pueda simultanearse en las futuras estaciones fonoteleópticas la sensación de oír la voz de una persona separada de nosotros por millares de kilómetros, con la de ver su fisonomía proyectada sobre un bastidor. He ahí el nuevo milagro de la Ciencia ¿Será con ello más

⁸³ La persistència retiniana o de la visió és un fenomen visual descobert per Peter Mark Roget, al 1824, que demostra com una imatge roman a la retina humana una dècima de segon abans de desaparèixer per complet. Aquesta il·lusió òptica es produeix al percebre un objecte que no cessa per algun temps després que els feixos de llum que procedeixen d'aquest deixen d'entrar a l'ull.

dichosa la Humanidad? Nada prueba, en efecto, que entre la felicidad de los pueblos y el avance del progreso exista siempre un paralelismo perfecto”.⁸⁴

3.1. El naixement d'un nou mitjà. Els precursors

Per a conèixer l'origen de les imatges en moviment cal remuntar-se molts temps enrere, per arribar fins al Paleolític. El primer precedent d'un sistema de plasmació d'imatges realitzat per l'ésser humà el trobem fa més de 2.000 anys quan, sembla ser que, ja es disposava de certs coneixements del principi òptic del que segles més tard es coneixeria com la càmera obscura⁸⁵. Tanmateix, hi ha teories que situen, al voltant l'any 500 a.C., la influència que va tenir la càmera obscura sobre les pintures rupestres paleolítiques. Algunes pintures invertides d'animals trobades a les parets de cavernes i l'evidència de que les coves i tendes cobertes per pells d'animals amb les que els humans es protegien eren propícies per a l'aparició de projeccions espontànies al seu interior⁸⁶. Tanmateix, les referències més antigues conegudes sobre la càmera obscura es remunten al segle V a.C. quan el filòsof xinès Mo Tzu va fer una descripció d'una projecció d'imatges a través d'un estenop⁸⁷

Al segle IV a.C., Aristòtil va descriure l'observació de la imatge del sol en un eclipsi parcial, al projectar el seus raigs al terra a través d'un orifici⁸⁸, utilitzant un artilugi que ell mateix havia construït per a comprovar les seves teories

⁸⁴ *La Vanguardia*, 27 de març de 1910, p. 13

⁸⁵ El terme prové del llatí *camera obscura* creat, al 1604, pel matemàtic i astrònom alemany Johannes Kepler en el seu tractat *Ad Vitellionem Paralipomena*, on exposava el funcionament d'aquest nou objecte que serviria per a desenvolupar, posteriorment, el telescopi.

⁸⁶ Fraga, Fernando. “Los oscuros orígenes de la cámara oscura: Alhacén y sus predecesores”. *EGA Revista de Expresión Gráfica Arquitectónica*. (Setembre, 2016). p. 5

⁸⁷ Es tractava de la formació d'una imatge per mitjà d'un petit orifici a una paret, amb la propagació de la llum en línia recta, on els objectes reflecteixen llum en totes direccions i que, la llum, reflectida per un objecte quan entra en una habitació obscura per un orifici, forma una imatge exacta i invertida d'aquest objecte.

⁸⁸ Frutos, Francisco Javier. “De la cámara oscura a la cinematografía: tres siglos de tecnología al servicio de la creación audiovisual”. *Área abierta*. Núm. 19 (març 2008) p. 3

sobre la llum. Al segle XI, alguns científics àrabs també van realitzar experiències amb artilugis semblants a les càmeres obscures per a utilitzar-les per a l'observació d'aquest mateix fenomen amb la finalitat de protegir-se de possibles lesions. I durant l'Edat Mitjana, els fenòmens òptics s'inscriuen en l'hegemonia religiosa cristiana que considerava que la llum era una manifestació de la presència de Déu en el disseny natural⁸⁹. Al segle XIII, els textos sobre òptica d'Euclides, Alhacen i Ptolomeu serveixen a l'anglès Roger Bacon per escriure, al 1267, *Perspectiva*, un tractat sobre la llum, la percepció visual, la refracció, la visió i la formació de les imatges a partir de diferents mitjans. Bacon va utilitzar el terme perspectiva, l'estudi de la llum, per a entendre el projecte i la força creadora de Déu⁹⁰.

Després d'aquests antecedents, va ser Leonardo da Vinci qui, a principis del segle XVI, va donar una aplicació pràctica a aquesta càmera com un instrument auxiliar per al dibuix, malgrat que el seu treball no es va publicar fins al 1651⁹¹. Leonardo da Vinci va portar a terme treballs gràfics sobre la descomposició del moviment i va fer servir aquest aparell per a dibuixar objectes que s'hi reflectien. A partir d'aquell moment es va utilitzar com a eina de dibuix i pintura, estenent-se per tota Europa. Finalitzant el segle XVI, al 1589, el físic italià Giovanni Battista della Porta va descriure aquesta càmera a la seva *Magiae*

⁸⁹ El filòsof, teòleg i científic anglès Roberto Grosseteste va elaborar una doctrina al segle XIII, segons la qual l'energia creadora del món era la llum que procedia de Déu, que es condensa i origina les substàncies naturals. Les seves aportacions a l'estudi de la llum publicades al seu tractat *De Luce* (1225-1230) s'aproximen a la ciència moderna ja que la seva teoria sobre la creació de l'Univers està considerada com un antecedent de la teoria del Big Bang ja que ofereix una explicació plausible sobre l'origen del Cosmos, al referir-se a la llum com la primera forma creada en la primera matèria, a la seva multiplicació infinita i a la seva expansió uniforme en totes direccions .

⁹⁰ Cardona, Carlos Alberto. "Tres modelos de explicación de la refracción: Bacon, Pecham, Witelo". *Anales del Seminario de Historia de la Filosofía*. Vol. 29. Núm. 2 (2012) p. 455

⁹¹ Es traca d' *Il Trattato della Pittura*, una recopilació d'escrits, pensaments i notes extretes dels manuscrits de Leonardo da Vinci, realitzat a finals del segle XIV per algun dels seus deixebles. No és una verdadera teoria de l'art sinó que explica els motius pels quals Leonardo da Vinci es va inspirar en la seva activitat artística, a més de deixar constància de la preeminència de la pintura respecte de la resta d'arts.

*Naturalis*⁹² com un gran receptacle hermètic tancat on els rajos de llum reflectits pels objectes de l'exterior entraven únicament a través d'un petit orifici, practicat en una de les seves parets, que funcionava com una lent convergent i projectava a la paret oposada la imatge de l'exterior invertida verticalment i horitzontalment. Davant d'aquest orifici, Della Porta va posar una lent biconvexa amb la què va obtenir més nitidesa i lluminositat en la imatge⁹³. En el mateix segle XVI es van introduir moltes millores en aquest tipus d'aparell arribant a construir-se càmeres portàtils, a les que es va incorporar un objectiu de diàmetre més gran, dotat de lents per a guanyar definició i lluminositat i, al mateix temps, es van reduir de tamany i es van construir de fusta, donant-li forma de caixa, fins arribar a ser considerades com l'origen de les càmeres fotogràfiques contemporànies.

La llanterna màgica també va atreure l'atenció dels ciutadans d'una època en la que existien pocs entreteniments. Aquest equip consistia en una càmera obscura amb un joc de lents i un suport corredís on es col·locaven transparències pintades sobre plaques de vidre; aquestes imatges s'il·luminaven amb una làmpada d'oli, i es reflectien sobre una paret, on es visualitzaven. La invenció d'aquest sistema s'atribueix a Athanasius Kircher, un jesuïta alemany i també científic, que la va descriure en una de les seves obres, *Ars Magna Lucis et Umbrae*⁹⁴, al 1640, malgrat que s'han trobat referències anteriors relacionades amb aquest concepte, com la del metge i

⁹² Della Porta tractava en aquesta obra una varietat de temes que havia investigat com la filosofia oculta, l'alquímia, les matemàtiques, l'astrologia, la filosofia natural i la meteorologia.

⁹³ Malgrat no haver estat l'inventor de la càmera obscura, va ajudar a difondre el seu coneixement i, amb les seves aportacions, va contribuir de manera fonamental al desenvolupament de la fotografia perquè va ser l'origen de l'objectiu de la càmera que permetia la captura d'imatges a diferents distàncies i angles obtenint imatges lluminoses i nítides.

⁹⁴ En aquest llibre, Kircher feia una descripció del seu invent, el mirall esteganogràfic, un sistema de projecció amb una lent d'enfocament i text o imatges pintades en un mirall concau que reflectia la llum solar.

enginyer italià Giovanni Fontana⁹⁵, al 1420. A Espanya haurien de passar més de dos cents anys per a trobar constància d'un dispositiu similar als descrits anteriorment. Al 1875, l'inventor espanyol Joaquín Ariza y Carbonell va sol·licitar un privilegi d'introducció⁹⁶ per a un procediment que servia per a donar publicitat als anuncis a través d'un estereoscopi o llanterna màgica de projecció, però és possible que s'hagués utilitzat amb anterioritat.

En el segle XVIII, a l'àmbit pictòric van sorgir noves experiències com els panorames, terme d'origen grec format pels vocables *pan* (tot) i *hórama* (vista). La creació del primer panorama se li atribueix a Robert Barker, un pintor irlandès, que va tenir la idea al 1787 de pintar una panoràmica de la ciutat escocesa d'Edimburg sobre un llenç de tamany cilíndric amb una visió de 360° natural⁹⁷. En el centre d'aquest cilindre se situava l'espectador, que no només es trobava envoltat per la imatge, sinó dins d'ella, d'aquesta manera podia observar diferents escenes de la realitat imaginària, que habitualment recreaven paisatges naturals o urbans, i episodis històrics. Els panorames de Barker van gaudir de molt d'èxit entre el públic que va assistir a les seves demostracions per a gaudir del nou entreteniment que de seguida es va convertir en un espectacle⁹⁸.

⁹⁵ En el seu tractat tecnològic, un dels primers del Renaixement, *Bellicorum instrumentorum liber*, Fontana presentava màquines que contenien motors i invents fantàstics com la llanterna màgica.

⁹⁶ L'expedient del privilegi número 5370 descrivia amb molt de detall la llanterna i el procediment, però aquest es va tancar perquè un any més tard encara no s'havien completat els tràmits administratius ni tampoc s'havien pagat les 750 pessetes que costava el seu atorgament per un període de cinc anys. Per la seva banda, l'Ajuntament de Madrid tampoc va tramitar les llicències oportunes i no va atorgar el permís sol·licitat.

⁹⁷ Ramírez, Juan Antonio. *El objeto y el aura. (Des)orden visual del arte moderno*. Madrid: Akal, 2009. p. 17

⁹⁸ Fins i tot a Espanya, un segle més tard, els panorames van començar a tenir moviment i amb ells es van obrir noves possibilitats a la imaginació. L'enginyer i pintor barceloní Miquel Utrillo Morlius va sol·licitar una patent al 1888 per a un sistema d'enllumenat artificial de nit per als panorames circulars, però que mai es van posar en pràctica (*Boletín Oficial de la Propiedad Intelectual e Industrial*, 16 d'octubre de 1888, núm. 52)

D'aquesta època són les fantasmagories que va inventar el clergue belga Étienne-Gaspard Robert, més conegut com a Robertson⁹⁹ al 1798, amb la que es projectaven sinistres visions sobre pantalles cobertes de fum, en mig de flames, que es feien acompanyar per sorolls de cadenes, tocs de campanes i, fins i tot, d'una fort olor a encens amb l'objectiu de crear efectes especials similars als que dècades més tard es farien servir a les pel·lícules de terror. Robertson va viatjar durant tres dècades per moltes ciutats europees, com el Teatro del Príncipe de Madrid, entre novembre 1809 i febrer de 1810, per a exhibir en unes sessions, quasi idèntiques, el seu espectacle de fantasmagories que ha estat infravalorada o conceptualitzada de forma confusa a l'associar-la amb termes com el de precinema o para teatre¹⁰⁰.

Els diorames, que eren una variant dels panorames, també es van popularitzar des de principis del segle XIX. A sobre de decorats de diversos plànols retallats es pintava una escena que simulava un entorn real, en un fons corbat i mitjançant combinacions de colors i efectes d'il·luminació es completava una imatge amb un efecte tridimensional que feia creure a l'espectador que es trobava enmig d'una escena. Tant el nom com la invenció s'atribueix a Louis Daguerre, al 1822, quan va presentar la seva recreació tridimensional rotativa¹⁰¹. Gràcies a las jocs de llums, efectes sonors i elements en relleu, els espectadors tenien la sensació de estar embolcallats per diferents entorns, com una batalla, un paisatge o una ciutat, recreant-los amb gran realisme i augmentant la il·lusió de trobar-se en mig d'una escena real.

⁹⁹ Robertson, que s'havia interessat per la màgia, la física i l'aeronàutica, va comunicar de manera audiovisual les seves idees mitjançant les fantasmagories, sometent als espectadors a experiències visuals desconcertants. Robertson tractava els espectres com a invencions humanes, com a productes de la ment i dels sentits, i no com éssers del món real.

¹⁰⁰ Frutos, Francisco Javier; López, Carmen. "Las fantasmagorías de Robertson en Madrid (1821) y la historia natural del signo". *Revista Signa*, núm 25 (2016), p. 558

¹⁰¹ Daguerre va ser un dels primers fotògrafs que va realitzar un panorama fotogràfic. Daguerre havia treballat com assistent de Pierre Prévost, un dels pintors i escenògrafs més coneguts que va popularitzar els panorames per tota Europa.

Totes aquestes formes de presentació van generar noves il·lusions que feien gaudir a qui podia observar-les, malgrat que no poguessin comprendre massa bé el seu funcionament. Es tractava de dibuixos i, per tant, d'imatges fixes, però en aquella època aquests espectacles resultaven interessants, fins i tot pel públic més exigent. La fotografia va ajudar en aquest temps a incorporar imatges d'escenes reals a aquests sistemes, malgrat que la qualitat obtinguda no estava perfeccionada.

L'autoria de l'invent de la fotografia se li atribueix per igual a Nicephore Niépce i Louis Jacques Mandé Daguerre¹⁰². Al 1826, Niépce, que quatre anys abans havia creat un nou procediment fotogràfic anomenat heliografia¹⁰³, va obtenir després de vuit hores d'exposició la seva primera fotografia permanent coneguda amb el títol de *Point de vue du Gras*¹⁰⁴, on es podia veure el pati del seu estudi i els edificis que l'envoltaven il·luminats per la llum del sol i al 1837 Daguerre va aconseguir fer un autoretrat. Dos anys més tard, tots dos ja formaven una societat¹⁰⁵ i van presentar els seus mètodes davant l'Acadèmia de les Ciències i l'Acadèmia de Belles Arts de París¹⁰⁶. La demostració va consistir en mostrar una fotografia realitzada amb el seu daguerreotip que representava el Boulevard du Temple, de la capital francesa. A la imatge, que va necessitar quinze minuts d'exposició, es podia veure per primera vegada a dues persones, un enllustrador i el seu client que, al mantenir-se estàtics durant

¹⁰² Daguerre s'havia mostrat molt interessat en qualsevol avenç relacionat amb la fotografia que es produís en aquella època, sobretot pel que fa a les propietats fotosensibles de les sals de plata.

¹⁰³ Aquest procediment consistia en la reproducció espontània d'imatges preses a través d'una càmera obscura utilitzant l'acció de la llum amb una gradació d'ombres de blanc i negre.

¹⁰⁴ L'any següent Niépce va viatjar a Anglaterra per a ensenyar la seva fotografia a l'il·lustrador botànic Francis Bauer que el va animar a presentar el seu projecte davant la Royal Society de Londres, però el van rebutjar perquè els seus membres no admetien presentacions sobre processos dels que no es revelava cap detall específic. La fotografia va ser oblidada fins que Helmut Gernsheim, un col·leccionista alemany, la va comprar al 1952.

¹⁰⁵ Daguerre reconeixia que Niépce havia trobat un nou procediment per a fixar, sense necessitat de recórrer al dibuix, les vistes que ofereix la Natura.

¹⁰⁶ Els membres de totes dues acadèmies, que en un primer moment es van mostrar estupefactes davant la demostració d'un nou invent, van lloar amb entusiasme el procés que Daguerre els va presentar i demostrar i, a partir de llavors, el daguerreotip es va popularitzar molt ràpidament.

un quart d'hora, van aparèixer a la imatge. Durant uns anys, Daguerre i Niépce van col·laborar informant-se mútuament dels seus respectius avenços, però a la mort del segon, Daguerre va introduir diversos canvis en el contracte fent desaparèixer la referència a Niépce com a inventor de l'heliografia canviant-la pel de daguerreotip, el primer procediment fotogràfic.

Mentrestant, William Henry Fox Talbot, que a més de fotògraf era matemàtic, químic, antropòleg i inventor, ja treballava des de 1835 en el desenvolupament de la fotografia. Va presentar a Westminster la sol·licitud per la patent del seu invent al 1839, després del primer anunci del daguerreotip. La inquietud i curiositat de Talbot per conèixer les propietats de la llum, el color i la polarització, el va portar dos anys més tard, ha perfeccionar el seu equip al que va anomenar calotip¹⁰⁷. El sistema de Talbot consistia en un procediment que utilitzava paper negatiu a partir del qual es podia obtenir un nombre il·limitat de còpies de la imatge. Talbot havia descobert que al submergir el paper, cobert en iodur de plata, en una dissolució de nitrat de plata i àcid gàl·lic abans de l'exposició, seria més sensible a la llum, aconseguint una imatge visible, al cap d'uns cinc minuts.

El calotip es va trobar en desavantatge respecte del daguerreotip; per una banda, resultava un procés poc competitiu des del punt de vista econòmic i, per l'altra, presentava el problema de la perdurabilitat de la imatge perquè un cop el paper era exposat a la llum i era revelat, generava una imatge en negatiu. Tanmateix, al basar-se en el procés negatiu-positiu, el sistema de Talbot permetia realitzar una quantitat il·limitada de còpies, convertint-se en el mètode

¹⁰⁷ El calotip no va gaudir de molt d'èxit al començament perquè el públic preferia la nitidesa del daguerreotip. Aquest procés és el que va arribar fins als nostres dies i va suposar la base de la fotografia analògica contemporània. Amb la intenció de perfeccionar les seves investigacions i per protegir els seus interessos, Talbot només compartia els seus avenços amb la seva família i les seves amistats, sense donar cap publicitat. Quan Daguerre va fer pública la invenció del daguerreotip al 1839, el calotip de Talbot va quedar eclipsat.

adequat per a la seva distribució en massa i per a incorporar-la al creixent mercat editorial del segle XIX.

Ràpidament, la fotografia va tenir gran acceptació i no va trigar gaire temps en arribar a Espanya. Al novembre de 1839 es va realitzar el primer daguerreotip a Barcelona i Madrid, estenent-se aquest invent per tota la península en tres anys. El gran avantatge dels daguerreotips respecte de les miniatures pictòriques era el seu baix cost que se situava al voltant dels 20 reals. Aquests preus i l'absoluta fidelitat de la reproducció permetien comprendre que el retrat unipersonal fos la modalitat més utilitzada pels daguerreotipistes i la burgesia, la classe social que més es va interessar per la seva utilització.

Des de l'Antiguitat, existia una curiositat saber com es podia arribar a formar imatges en moviment i d'aquestes indagacions van sorgir els espectacles d'imatges fixes o els teatres d'ombres que indagaven en el principi de persistència ocular que és el responsable de què una seqüència d'imatges fixes es reproduïen a una determinada velocitat, és a dir, que semblin imatges en moviment. Però, va ser en arribar el segle XIX quan es van començar a aplicar alguns procediments relacionats amb la persistència ocular en les exhibicions, on es va despertar encara més la curiositat per aquests tipus d'actes públics. Van aparèixer nous sistemes, com el taumàtrop que va presentar el metge britànic John Ayrton¹⁰⁸, el 1824, davant del Reial Col·legi de Físics de Londres per a demostrar el principi de la persistència retiniana. El seu invent consistia en un cartró circular que tenia dues imatges diferents a cada cara, una cap amunt i l'altra cap avall, i a l'estirar de dues cordes que havia als extrems el disc aquest girava ràpidament donant la sensació que es convertien en una de sola al superposar-se les dues imatges.

¹⁰⁸ Ayrton es va basar en les aportacions que havien fet amb anterioritat l'astrònom i matemàtic anglès Jonh Herschel, que va encunyar els termes *fotografia*, *positiu* i *negatiu*, i el físic i geòleg irlandès William Henry Fitton que va ser el veritable inventor del taumàtrop.

La invenció del fenaquistoscopi¹⁰⁹ al 1832 va ser obra simultània del físic belga Joseph Plateau i de l'inventor austríac Simon von Stampfer. Aquest aparell estava format per un disc giratori de cartró, amb uns forats equidistants i una sèrie dibuixos que descriuen un moviment seqüencial. L'espectador es posava davant d'un mirall posant les imatges de cara al mirall i al girar el disc i mirar per l'esclatxa s'arribava a la il·lusió que les imatges "es movien". El terme està format per les paraules gregues "enganyar" o "decebre" i "examinar" o "mirar", així la paraula volia dir alguna cosa semblant a "il·lusió òptica" o "engany de la mirada".

Del fenaquistoscopi se'n van derivar altres propostes simultànies que presentaven els mateixos principis per a donar la impressió d'imatges en moviment, com el com a fantascopi¹¹⁰, un aparell creat a principis de la dècada de 1890 pel nord-americà Charles Francis Jenkins¹¹¹, a qui Faus considera "el gran competidor de Baird" (Faus: 1995, 142), i el mecànic i inventor Thomas J. Armat¹¹² quan junts van desenvolupar un projector utilitzant un mecanisme de moviment intermitent, o el dispositiu de Simon Ritter von Stamfer¹¹³ anomenat estroboscopi, malgrat que també se'l va batejar com a fantamascopi o disc

¹⁰⁹ El fenaquistoscopi és considerat una dels primers objectes d'entreteniment que es va convertir en un instrument per a desenvolupar posteriorment la indústria cinematogràfica i més endavant la de la televisió.

¹¹⁰ També anomenat *phantascopi*, aquest aparell projectava imatges a través de pel·lícula i llum elèctrica a una paret o pantalla. Es considera que va ser el prototipus del primer projector de la història del cinema.

¹¹¹ Va ser un pioner de la tecnologia cinematogràfica i el primer en fer una demostració de la televisió als Estats Units, al 1895. Va obtenir la primera llicència de televisió comercial d'aquell país, al 1928. Com a inventor independent, va triar el camí més imaginatiu i econòmic per a desenvolupar el seu sistema de televisió mecànica. De la mateixa manera que Baird, Jenkins es va veure superat pel desenvolupament tecnològic que van imposar les grans corporacions elèctriques al posar en marxa la televisió elèctrica.

¹¹² Armat juntament amb Thomas Alva Edison van inventar, al 1895, el vitascopi, un projector de cinema que permetia que les imatges les veiés un gran nombre d'espectadors a una sala de projeccions, un sistema que modificava el phantascopi de Jenkins.

¹¹³ Al 1832, von Stampfer, que era professor de geometria pràctica, s'havia interessat pels experiments del físic britànic Michael Faraday sobre la il·lusió òptica causada per engranatges que giraven a gran velocitat i que l'ull humà no podia seguir, creant en el cervell la sensació de moviment.

màgic. Igual que els anteriors, aquest invent tenia la mateixa base que consistia en diversos dibuixos, en posicions diferents, distribuïts en una placa circular llisa que, al fer-la girar davant d'un mirall, es creava la il·lusió d'una imatge en moviment.

Per la seva banda, a principis del segle XIX l'inventor anglès William Fothergill Cooke i el científic Charles Wheatstone¹¹⁴ van desenvolupar les tècniques de telegrafia elèctrica de cinc agulles que van patentar al 1837, aconseguint posar en funcionament el primer sistema de telègraf en un servei comercial. També va ser aprofitat per l'estratègia imperial britànica per a desenvolupar vies de comunicació per mar i per terra, amb l'objectiu de facilitar l'ocupació militar de les colònies i d'entrar en el comerç internacional, facilitant la importació de matèries primeres i l'exportació de productes de valor afegit.

Un altre sistema va ser el zoòtrop¹¹⁵, que estava format per un tambor circular giratori en el que s'havien realitzat uns talls, a través dels quals l'espectador podia mirar; a la part inferior del tambor es col·locaven unes tires de dibuixos, on les imatges variaven sensiblement i, al fer girar-lo i mirar pels forats, hi apareixia una única imatge en moviment continu. A diferència del seu antecessor, el fenaquistoscopi¹¹⁶, el zoòtrop donava la possibilitat a què diverses persones el veiessin al mateix temps. El kineògraf, o folioscopi¹¹⁷, era

¹¹⁴ Cooke i Wheatstone van presentar el seu telègraf a la nova companyia de ferrocarrils Londres-Birmingham, però sense èxit. Posteriorment, el van perfeccionar i van aconseguir que l'implantessin els ferrocarrils anglesos. Després de patentar-lo, al 1846, Cooke i l'empresari i polític britànic John Ricardo van aprofitar el telègraf elèctric desenvolupat amb Wheatstone per crear la primera companyia de telecomunicacions de la història, l'Electric Telegraph Company, antecessora de la British Telecom.

¹¹⁵ La paraula zoòtrop té, etimològicament, una arrel grega on "zoe" vol dir vida i "tropo" significa girar. El zoòtrop, o tambor màgic, va ser inventat per William George Horner al 1834 i es basava en la persistència de les imatges sobre la retina per a crear la il·lusió de moviment.

¹¹⁶ El físic belga Joseph-Antoine Ferninad Plateau havien inventat al 1832 el fenaquistoscopi per a demostrar la seva teoria de la persistència retiniana. Va adquirir molta fama com a joguina òptica d'entreteniment infantil i un precedent dels aparells que volien demostrar la captura del moviment.

¹¹⁷ També anomenat kineògraf, *flip book* o *flick book*, va ser patentat per l'impressor britànic de litografies John Barnes Linnet al 1868 i va tenir molt d'èxit com a llibre d'il·lustracions per a nens.

un senzill sistema que, per primera vegada, presentava una seqüència lineal d'imatges en lloc de la circular que oferien altres dispositius i on els seus elements canviaven lleument de posició. Aquestes imatges es realitzaven en paper i s'ordenaven de forma consecutiva, una rere de l'altra com si formessin un llibre. D'aquesta forma, al passar ràpidament els "fulls" es creava la sensació de moviment, una il·lusió processada en el nostre cervell.

Com veiem, la transmissió d'imatges va ser durant molts anys un repte científic al qual es van enfrontar nombrosos estudiosos i tècnics atrets i fascinats en poder-ho aconseguir, fins que a la dècada dels anys vint del segle passat, amb el desenvolupament de la radiodifusió es van entreveure totes les seves potencialitats en una societat canviant i que assistia a constants transformacions en tots els àmbits, però sobretot en el científic i en el tecnològic. Al disposar de lents, miralls i dispositius òptics, aquests invents van ser construïts a partir d'una base tècnica fonamentada en l'estudi de la visió humana, emulant les seves propietats. La majoria d'aquestes invencions es basaven en la idea de què a partir de la utilització d'objectes simples, es podien demostrar principis científics. Aquesta conjunció entre els dispositius de creació d'imatges i les lleis científiques va suposar el primer esgraó per posar les primeres condicions històriques del cinema i de la televisió. Durant el segle XIX i principis del XX, per a la majoria de la població aquests dispositius tenien la consideració de simples joguines o atraccions de fira que servien per a entretenir i divertir a un públic interessat per a descobrir i sorprendre's davant de fenòmens visuals. Molts d'aquests dispositius destinats al pur entreteniment visual van ajudar a crear il·lusions i representacions òptiques, de vegades fantasmagòriques, gràcies a la seva estètica quasi sobrenatural. A mida que es popularitzaven les exhibicions d'aquests dispositius, aquestes projeccions que es van fer a les sales d'entreteniment van ajudar a fascinar i captivar l'interès del públic per una varietat de gèneres d'entreteniment que poc temps més tard serien la llavor per atraure'l cap al cinema i la televisió del futur.

Tanmateix, al 1862, el físic i sacerdot italià Giovanni Caselli¹¹⁸ va realitzar la primera experiència documentada de transmissió d'imatges a través de cables telegràfics de la línia que unia París amb la ciutat de Lió. No obstant, divuit anys abans, al 1844, Samuel Morse s'havia avançat i havia instal·lat i operat la primera línia telegràfica entre les ciutats de Washington i Baltimore¹¹⁹, després que el Congrés dels Estats Units li assignés un pressupost de 30.000 dòlars per a establir aquesta línia que havia de transcórrer per la part dreta de la via del ferrocarril que unia Baltimore i Ohio, la primera línia fèrria d'aquell país. Aquesta fita va permetre que, per primera vegada, la informació viatgés a més velocitat que el seu portador com succeïa fins aquell moment ja que quedava fixada sobre els objectes en els què es codificava. Per la seva banda, Caselli va aconseguir enviar una imatge monocromàtica amb un dispositiu a través de la línia de cables de la xarxa telegràfica al que van anomenar pantelègraf¹²⁰. Aquest sistema se fonamentava en tres principis bàsics: la fotoelectricitat, els descobriments dels procediments d'anàlisi de descomposició de les fotografies i els descobriments sobre les ones hertzianes per a la transmissió dels senyals elèctrics de cadascun dels punts de la imatge analitzada (Peñafiel; López, 2000: 21). La convergència d'aquests tres factors van posar les bases dels inicis de la televisió¹²¹.

¹¹⁸ Caselli hi va invertir moltes hores d'investigació per aconseguir sincronitzar a la perfecció els elements transmissors i els receptors en una connexió telegràfica. Caselli ho va resoldre amb un sistema electroquímic consistent en un dispositiu que va anomenar "rellotge de regulació" que permetia que els mecanismes de transmissió i de recepció treballessin al mateix temps. Amb aquest sistema, la imatge es descomposava en punts que s'exploraven mitjançant dos pèndols que se sincronitzaven alhora.

¹¹⁹ Morse es trobava a Washington i l'inventor Alfred Vail, a Baltimore. En aquesta experiència es va transmetre el primer missatge per aquesta línia, es tractava de la frase bíblica "What hath God Wrought!" (!El que ha fet Déu!). El desenvolupament del telègraf va reduir el nombre de fils necessaris per a les comunicacions i va augmentar la velocitat de transmissió.

¹²⁰ El nom de pantelègraf prové de la unió de les paraules pantògraf (aparell mecànic utilitzat per a copiar un dibuix o una imatge) i telègraf (aparell utilitzat per a enviar senyals elèctrics a distància a través d'un cable).

¹²¹ Albert, P.; Tudesp, A. Jean. *Historia de la radio y la televisión*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 2001. (Breviarios; 338), pp. 80-81

Potser un dels aparells que més es va estendre va ser el praxinoscopi d'Émile Reynaud¹²², al 1877. Aquest aparell era similar al zoòtrop, però prescindia dels forats del cilindre opac; per aconseguir la il·lusió d'imatges en moviment es col·locava un segon cilindre, de diàmetre inferior al primer, folrat de miralls. Quan el cilindre exterior girava i, per tant, també ho feia la tira d'imatges situada a la seva cara interior, en el cilindre de miralls s'observava una imatge en moviment continu. Aquest aparell eliminava els problemes que presentava el zoòtrop, que permetia passar poca llum pels seus forats, i la millora de la qualitat de la imatge es va traduir en una ràpida acceptació i popularitat. Més endavant, Reynaud va millorar el seu invent, aconseguint combinar una versió molt més gran de l'artefacte amb capacitat de projecció sobre una pantalla, a la que va denominar Théâtre Optique¹²³ (Teatre Òptic) i que va estrenar al 1892 amb les seves "pantomimes lluminoses". Va ser la primera màquina que podia projectar imatges successives sobre una pantalla.

Durant la celebració de la primera Exposició Internacional de l'Electricitat celebrada a París¹²⁴, Clément Ader, pioner de l'aeronàutica a França, enginyer i impulsor de la implantació de la telefonia al seu país, va realitzar un seguit de sessions experimentals relacionades amb la captació sonora d'obres teatrals i concerts interpretats a L'Opéra, L'Opéra-Comique i el Théâtre-Français i transmetre-les amb un efecte de perspectiva auditiva, precursor de l'estereofonia, a unes sales instal·lades en el recinte de l'Exposició¹²⁵. Aquest sistema que va contribuir a que es fessin experiències posteriors en el

¹²² Va ser el primer en perforar la pel·lícula com a mitjà d'arrossegament mecànic i pioner en passar del moviment cíclic de figures dibuixades a un discurs visual amb argument. Les seves pel·lícules presentaven escenes d'humor, amb un estil poètic i naïf. Les seves projeccions estaven sincronitzades amb efectes sonors i música que ell mateix composava.

¹²³ Com a sistema animat d'imatges en moviment, Reynaud el va patentar al 1888 i va ser anterior a la primera projecció pública i comercial del cinematògraf dels germans Lumière, al 1895, que durant molt de temps s'havia considerat com el naixement de l'exhibició de pel·lícules.

¹²⁴ Del 15 d'agost al 15 de desembre de 1881.

¹²⁵ "La electricidad moderna. Telefonía". *Revista contemporània*. gener-febrer 1882. Any VIII. Tom XXXVII. pp. 31-38

desenvolupament de la televisió, va rebre el nom de *théâtrophone* al 1889, convertint-se en un servei que oferia la Compagnie de Théâtrophone, de París i que també va arribar a Espanya, malgrat que no semblava tenir gaire acceptació per considerar-lo un invent massa frívol¹²⁶.

Tots aquests aparells i dispositius òptics ja eren capaços de generar la il·lusió d'un moviment continu, a través d'un conjunt d'imatges fixes lleugerament diferents, que es movien amb una certa velocitat i eren percebudes com una única imatge en moviment continu. Els fenòmens de persistència retiniana units a les tècniques de fotografia van ser les dues contribucions que, d'alguna manera, van donar origen al cinematògraf a la dècada de 1890, que era una seqüència de fotografies fixes reproduïdes amb una certa velocitat i que eren percebudes com a imatges en moviment. Els germans Lumière van realitzar la primera exhibició pública al desembre de 1895 i, des de llavors, la nova forma d'entreteniment es va estendre molt ràpidament. Espanya es va sumar també al denominat setè art, primer amb la projecció de pel·lícules, al 1896, i més tard amb el rodatge de les mateixes. Tanmateix, ni la fotografia ni el cinema van ser capaces de transmetre imatges d'un punt a un altre, i aquí és on van entrar en joc els sistemes de comunicació. La possibilitat de veure una imatge a distància no va ser exclusiva del treball individual d'una sola persona. Com apuntàvem ja a la introducció del nostre treball, la invenció de la televisió va ser possible gràcies al treball i les aportacions d'investigadors, tècnics, científics i aficionats encuriosits que van aprofitar els estudis i descobriments en òptica i electricitat, que els van ajudar a posar les bases teòriques, les primeres experimentacions i les seves demostracions del nou invent.

¹²⁶ "El Teatròfon". *El Poble Català*. 24 de novembre de 1913, p. 1

3.2. Primeres experiències tècniques

Les primeres experimentacions i assajos que volien demostrar que era possible “veure” imatges en moviment i a distància, ja fos amb ajuda mecànica o elèctrica, es van materialitzar en prototips de diversa índole que van rebre la denominació de telectroscopi¹²⁷, un terme utilitzat per primera vegada al 1878 pel divulgador científic Louis Figuier, tal vegada influït per un article titulat “The Electroscop”, aparegut al diari *The Sun from New York* en el què s’explicava la presentació “d’un dispositiu mitjançant el qual les persones i els objectes que estiguessin en moviment a qualsevol part del món, podrien ser vistos per a qualsevol altra persona que es trobés en un altre lloc diferent”¹²⁸.

El neologisme va tenir molt d’èxit i es va estendre amb molta rapidesa entre la comunitat científica de tot el món, malgrat que no va tenir la unanimitat desitjada per part d’altres experimentadors que van preferir referir-se utilitzant altres mots, com va ser el cas de l’alemany Nipkow¹²⁹. Tanmateix, cal deixar constància de l’origen de la paraula que dona sentit a l’objecte d’estudi del present treball d’investigació: la televisió. Aquest mot va ser utilitzat per primer cop pel físic i professor de l’Acadèmia d’artilleria de Sant Petesburg, Constantin Perskyi, en una ponència presentada en francès durant la celebració del primer Congrés Internacional d’Electricitat que portava per títol “La television au Moyen de l’Électricité”¹³⁰.

¹²⁷ Va ser el primer model conceptual d’un embrionari sistema de televisió utilitzat per a descriure sistemes basats en la ciència de la visió a distància. No està clar que Figuier afegís el prefix grec *tele* i a la paraula electroscopi, que res tenia a veure amb la transmissió d’imatges, sinó amb la detecció de la presència de càrregues elèctriques, amb l’objectiu de referir-se als primers transmissors d’imatges, passant a significar “mirar a llarga distància a través de l’electricitat”.

¹²⁸ “The Electroscop”. *The Sun from New York*, 30 de març de 1877, p. 2

¹²⁹ A la patent del seu disc d’escombrada òptica de la imatge, de 1884, Nipkow es va referir com a “telescopi elèctric”.

¹³⁰ La conferència de Perskyi feia referència al treball que havien realitzat altres científics (Nipkow i Bakhmetiev) que intentaven utilitzar les propietats del seleni com a base per a les seves investigacions en l’àmbit de la transmissió d’imatges i va explicar la forma de reproduir a distància les radiacions lluminoses que representaven la imatge d’un objecte.

En aquest congrés, que es va celebrar del 18 al 25 d'agost de 1900, en el marc de l'Exposició Internacional de París¹³¹, es va reunir la comunitat científica per a donar a conèixer els últims avenços en aquesta disciplina. Els participants i la premsa que es va fer ressò de l'esdeveniment van deixar constància de diverses referències a l'anomenada "visió elèctrica", donada la importància que estaven adquirint aquests tipus d'experiències entre els investigadors de l'època. Ben aviat, la paraula que estava formada pel prefix grec *tele*, que significa distància, i el d'origen llatí *visió*, que representa l'acció de veure, es va traslladar del francès a d'altres idiomes utilitzant expressions molt similars perquè no existia la paraula "televisió" en els seus respectius vocabularis, excepte a Alemanya on ja utilitzaven una paraula per a referir-se a aquesta idea: *fernsehen*¹³² (mirar televisió). Per alguns historiadors de la televisió, com l'investigador francès André Lange, Perskyi va adaptar al francès el terme *televisija* que es va fer servir a l'Europa de l'Est, també a Rússia, perquè durant la seva conferència només es va referir als treballs realitzats per investigadors alemanys i russos.

Quan Perskyi va parlar a la seva conferència ja estava familiaritzat amb el treball realitzat pel pioner de la televisió russa P. I. Bachmetiev, en concret, pel seu article "The New Telephotograph", publicat en el primer número de la revista *Elektrischestvo* (8 de gener de 1885, pàgines 1-7), on Bachmetiev descrivia diversos esquemes per a veure a distància¹³³. Per als assistents a la conferència de Perskyi la seva exposició no va ser suficientment atractiva

¹³¹ Hi van assistir 758 participants procedents de 26 països.

¹³² *Fernsehen* va ser el terme utilitzat a Alemanya per a designar la televisió, abans que el fés servir Perskyi al Congrés de l'Electricitat de París de 1900. El químic alemany Raphael Eduard Liesegang va publicar al 1891 el llibre *Beiträge zum Problem of the Elektrische Fernsehens*, inspirat en les investigacions del prolífic inventor polonès Jan Szczepanik sobre el telectroscopi on havia incorporat el germanisme *sehen* (veure) *fern* (lluny).

¹³³ Abramson, Albert. *The History of television, 1880 to 1941*. Jefferson: Londres: McFarland, 1987. p. 15

probablement perquè el problema de la televisió es considerava massa ambiciós i quasi miraculós poder-lo resoldre¹³⁴.

No obstant, fins aquell moment, als assajos d'enviament de fotografies a distància se'ls denominava de diverses maneres: "visió elèctrica" (Campbell Swinton), "telegrafia visual" (*visual wireless*, de Baird), o "visió per ràdio" (Jenkins). El que inicialment es presentava com una curiositat per a enginyers i radioaficionats, poc després es va convertir en una aplicació comercial per als fabricants de ràdios. En qualsevol cas, la paraula que finalment es va fer servir va ser "televisió", resultat de la unió del prefix grec *tele* i el substantiu llatí *visió*, malgrat l'oposició que alguns filòlegs puristes van veure en aquesta combinació per considerar-la un barbarisme lingüístic. No obstant, el nou terme es va difondre ràpidament tant per tota Europa com als Estats Units amb adaptacions lingüístiques a les respectives llengües.

No obstant, és just reconèixer que, un segle abans, a finals del XVIII, el doctor Francesc Salvà i Campillo¹³⁵, un metge barceloní de la Il·lustració, interessat en els avenços científics i més concretament en la Física aplicada, va proposar solucions precursors i innovadores en diversos camps, com el de la telegrafia. Salvà va llegir a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona la més famosa de les seves quatre memòries relacionades amb la telegrafia "Memòria sobre la electricitat aplicada a la telegrafia"¹³⁶, raó per la qual se'l considera el pioner d'aquesta tecnologia a Espanya.

¹³⁴ En aquell moment, la televisió no s'entenia com un "problema" tècnic sinó físic, tal com ho descrivia J.A. Montpelier, autor de l'informe final del congrés.

¹³⁵ Romeu, J.; Elias, A. "Early proposals of wireless telegraphy in Spain: Francisco Salva Campillo (1751-1828)," *IEEE Antennas and Propagation Society International Symposium. 2001 Digest. Held in conjunction with: USNC/URSI National Radio Science Meeting (Cat. No.01CH37229)*, Boston, MA, USA, 2001, pp. 10-13 vol.1, doi: 10.1109/APS.2001.958781 (veure: <https://ieeexplore.ieee.org/document/958781>)

¹³⁶ En aquesta dissertació llegida el 16 de desembre de 1795, Salvà va consolidar les bases de la telegrafia elèctrica i va proposar la realització de cables compostos per diversos conductors aïllats amb paper i coberts de resina, a més va descriure un possible telègraf entre Barcelona i Mataró i una

Les aportacions de Salvà en l'àmbit de la telegrafia van tenir tant de ressò i va impressionar els sectors científics de l'Espanya d'aquella època que la *Gaceta de Madrid*, un any després va publicar la següent notícia:

“El Exc. Sr. Príncipe de la Paz¹³⁷, que por todos los medios desea fomentar los progresos de las ciencias útiles en el Reyno, noticioso de que el Dr. D. Franciso Salvá había leído á la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona una Memoria sobre la aplicación de la electricidad á la telegrafia, y presentado al mismo tiempo un telégrafo eléctrico de su invención, quiso examinarle por si mismo; y satisfecho de la sencillez y promptitud con que se habla con él, proporcionó al inventor la honra de hacerlo ver á los Reyes nuestros Señores al día siguiente, y en presencia de SS.MM. el mismo Sr. Príncipe hizo manifestar al telégrafo las palabras que juzgó oportunas con mucha satisfacción de sus Reales Personas. Pocos días después este telégrafo pasó al quarto del Sereníssimo Sr. Infante D. Antonio, y S.A. se propuso hacer otro mas completo, y averiguar la fuerza de la electricidad que se necessita para hablar con dicho telégrafo á varias distancias ya sea por tierra y a por mar: á este fin ha mandado S.A. construir una máquina eléctrica, cuyo disco tiene más de 40 pulgadas de diámetro con los demás aparatos correspondientes, y con ella ha resultado emprender S.A. una sèrie de experimentos útiles y curiosos que le ha propuesto el mismo Dr. Salvá, de los que á su tiempo se dará noticia al público”¹³⁸

Els conceptes de captació i projecció d'imatges fixes, fenòmens de persistència i tècniques de comunicació, es van anar desenvolupant i convergint fins arribar a una noció primitiva de televisió, associada a la transmissió d'imatges a distància a través de mètodes elèctrics, a les que posteriorment es va unir el so. La transmissió i recepció es van centrar en primer lloc en les imatges fixes,

connexió per via subterrània entre Alacant i Mallorca, aprofitant les propietats de càrrega iònica de l'aigua del mar per actuar com a conductora de l'electricitat, amb la qual podia avançar-se a una telegrafia sense fils. Malauradament, la seva notable tasca no va tenir continuïtat.

¹³⁷ Es refereix a Manuel Godoy, primer secretari d'Estat del rei Carles IV

¹³⁸ *Gaceta de Madrid*, de 29 de novembre de 1796

a través dels sistemes de telegrafia, donant origen a la telegrafia d'imatges, i a partir d'aquí va començar un llarg recorregut que va culminar amb la televisió. La suma de diverses descobertes científiques van ajudar a posar a punt el nou invent: d'una banda, la fotoelectricitat, o capacitat de certs cossos de transformar l'energia elèctrica en energia lluminosa per radiació d'electrons, d'altra part, els procediments d'anàlisi de les fotografies descomponent-les i recomponent-les en línies de punts clars i ombres, i, finalment, el domini de les ones hertzianes per a la transmissió de senyals elèctrics corresponents a un dels punts de la imatge analitzada (Albert; Tudesp, 2001: 80).

Tot i aquest repàs històric a les principals fites en l'origen de la televisió, molts són els noms dels que poden tenir l'honor d'atribuir-se el descobriment de la televisió. La veritat és que va ser un dels mitjans de comunicació més llargament esperat i previst, malgrat algunes qüestions que calia vèncer com les imatges en moviment i l'alt cost per dur a terme el nou invent. Si bé, existeixen alguns noms que van ser claus en la creació d'aquesta nova forma de comunicar, el cert és que el resultat final va tenir un caràcter de col·laboració universal (Faus, 1995: 152).

El nou mitjà naixia del conjunt de proves simultànies que entre finals del segle XIX i principis del XX, realitzen diversos investigadors d'Europa i dels Estats Units. La transmissió d'imatges havia obsessionat els investigadors europeus des de mitjans del segle XIX. L'enviament d'imatges fixes a distància havia estat resolt de manera successiva i progressiva pel servei de correus francès, transmetent curts missatges autògrafs o simples dibuixos al traç sobre les línies del telègraf elèctric (1863), o quan el professor alemany Arthur Korn¹³⁹ va realitzar al gener de 1907 la seva primera transmissió telegràfica d'imatges a través del fil conductor entre Munich, Berlín i París. Gairebé dues dècades més

¹³⁹Aquest físic alemany va portar a terme la transmissió telegràfica de fotografies mitjançant un sistema al que va anomenar *teleautografia*.

tard, Korn va publicar l'article "Nous progressos de la telegrafia d'imatges i del problema de la televisió" on defensava que seria possible la visió elèctrica a distància, "però *solament amb ajuda d'una pluralitat de transmissions o ondes transmissores*"¹⁴⁰. En realitat, és a partir de 1817, quan Berzelius descobreix i aïlla el seleni, que es pot parlar del descobriment dels principis de la televisió. És l'alemany Paul Nipkow qui, la nit de Nadal de 1883, posa a punt un disc espiral¹⁴¹, conegut més tard com a disc de Nipkow, i aporta una contribució important a la transmissió d'imatges en moviment des d'un punt a un altre (Faus, 1995: 136). La seva patent indicava la "reproducció elèctrica d'objectes lluminosos", i contenia una curiosa descripció del seu invent: "l'aparell aquí descrit té per objecte fer visible un objecte situat en el lloc A en qualsevol altre lloc desitjat [*beliebigen anderen*] B" (Faus, 1995: 137).

Amb aquesta aportació, Nipkow¹⁴² va solucionar tres problemes fonamentals en l'origen de la televisió: la captació de la imatge, el seu transport i la recomposició d'aquesta imatge en un lloc diferent al de la seva captació. Amb la invenció d'aquest disc, Nipkow va anar més enllà de la imatge fixa de Bain perquè amb un simple gir del disc era possible que persones o objectes es moguessin ràpidament, creant un efecte com si es volguessin llegir de cop trenta línies de la pàgina d'un llibre (Rings, 1964: 57). Naturalment, el desenvolupament de la televisió va estar estretament lligat en aquests anys – finals del segle XIX– a l'evolució de la telegrafia i de la ràdio. Tanmateix, Nipkow no va poder preveure quines altres dimensions arribaria a tenir el nou invent, sobretot pel que fa a les possibilitats d'explotació comercial ni a les

¹⁴⁰ *Forschungen und Fortschritte*, Núm. 20, novembre-desembre 1927. L'article el va reproduir la publicació *Ciència*. Revista Catalana de Ciència i Tecnologia, Núm. 20, novembre-desembre 1927, pp. 681-682

¹⁴¹ Nipkow va crear un sistema de transmissió automàtic de la imatge a través de la seva descomposició en una sèrie de punts, a través d'un disc rodant perforat, que eren reagrupats gràcies a l'efecte Faraday mitjançant piles de seleni.

¹⁴² Ideat al 1884, el disc va ser universalment utilitzat fins que va ser substituït pels procediments derivats del tub de raigs catòdics. Malgrat la seva senzillesa teòrica, va presentar enormes dificultats pràctiques.

aplicacions del seu sistema de discos mòbils. Però, el que va ser indubtable va ser que el seu treball va servir de base per a investigacions posteriors a la dècada dels anys vint i a la primera meitat dels trenta.

Per Cascajosa (2016: 21-23), “la configuració de la televisió a Europa estava perfectament premeditada abans del seu naixement: el seu immediat precedent, la ràdio, va ser considerada més com una eina bèl·lica durant la Primera Guerra Mundial que un simple mitjà d’entreteniment (...). Des de l’inici, Europa va ser cridada a tenir una posició preeminent en el desenvolupament de la televisió. Una part destacada dels progressos tecnològics que van donar origen al mitjà van tenir lloc de la mà de científics britànics, alemanys i russos, mentre que els primers serveis regulars de televisió es van posar en marxa a Alemanya al 1935¹⁴³ amb la primera emissora Telefunken del servei de televisió del Reich¹⁴⁴, i al Regne Unit al 1936, encara que l’esclat de la Segona Guerra Mundial va posar fi a aquests progressos”.

A França, van destacar les aportacions de l’enginyer René Barthélemy, que sent cap del Laboratori de televisió de la Compagnie des Compteurs al 1928 va desenvolupar un primer sistema de televisió mecànica. La primera demostració pública va ser el 14 d’abril de 1931 a l’amfiteatre de l’Escola Superior d’Electricitat de Malakoff, davant d’unes 800 persones¹⁴⁵, on va instal·lar un aparell receptor, basat en el disc de Nipkow, al que va anomenar *semivisor*, mentre que el transmissor es trobava al Laboratori de televisió de Montrouge, des d’on Barthélemy va utilitzar com a mecanisme d’escombrat un sofisticat mecanisme de miralls molt semblant a l’ideat per Lazare Weiller¹⁴⁶, al 1989.

¹⁴³ *La Veu de Catalunya*, 21 d’abril de 1935, p. 5

¹⁴⁴ *Ilustración Financiera*, 3 de juliol de 1935, núm. 1254, p. 6

¹⁴⁵ Els assistents van poder veure un curtmetratge titulat *L’Espagnole à l’éventail*, presentat per Suzanne Bridoux, una col·laboradora de Barthelémy que es va convertir en la primera presentadora de la televisió a França.

¹⁴⁶ Aquest enginyer havia publicat a l’octubre de 1889 un cèlebre article titulat “Sur la vision à distance par l’électricité” on proposava utilitzar una roda de miralls per analitzar una imatge. Aquest sistema es

D'aquesta manera, basant-se en els principis de la física experimental, va aconseguir solucionar el problema de la sincronització que impedia coordinar imatge en moviment amb el so¹⁴⁷. Barthelémy va repetir aquesta demostració a l'Acadèmia de Ciències Francesa al novembre del mateix any. El 26 d'abril de 1935, Barthelémy va realitzar la primera emissió de televisió que es va fer a França, des d'uns estudis improvisats que es trobaven a una sala de conferències del Ministeri de Correus, Telègrafs i Telèfons, a París¹⁴⁸. I, a finals del mateix any, el 17 de novembre, Barthelémy va realitzar una altra demostració oficial. En aquesta ocasió l'enginyer francès va instal·lar el seu transmissor de ràdio a la Torre Eiffel. Cinc anys abans, el mateix Barthelémy reconeixia que els seus experiments havien estat possibles gràcies a la implicació i l'interès dels fabricants d'aparells de radiofonia i, fruit d'aquesta connivència la televisió aviat podria ser comercialitzada:

“En un esdevenidor molt pròxim, la televisió serà comercialitzada; és únicament amb aquesta esperança que les cases constructores d'aparells de radiofonia sostenen els meus assaigs. En opinió meva, es construiran per al públic petits aparells receptors, de funcionament simple i fàcil de manejar. Jo espero que el preu de venda d'aquests aparells podrà ésser fins inferior al dels aparells de radiofonia”¹⁴⁹

El procés de descobriment de la televisió es completarà en els anys vint del segle XX. De fet, és a les primeres dues dècades d'aquest segle que la televisió rep diverses denominacions en funció dels diferents sistemes que utilitzen: telefotogràfics o transmissió d'imatges fotogràfiques fixes, procediments per a l'enviament de manuscrits i dibuixos, transmissió de pel·lícules cinematogràfiques. Aquests sistemes tenen en comú la transmissió

va utilitzar per a desenvolupar la televisió mecànica i Baird el va incorporar als primers serveis regulars de la BBC

¹⁴⁷ López, Natalio. “Televisión y sincronismo”. *Ondas*, 20 de juny de 1931, pp. 23-24

¹⁴⁸ “La televisión en Francia”. *Electrón*. Núm. 29, 15 de maig de 1935, pp. 14-15

¹⁴⁹ “La televisión i els espectacles”. *La Veu de Catalunya*. Núm. 10.698, 18 de setembre de 1930, p. 4

d'imatges a distància, però són molt diferents en quan a tècniques, usos i naturalesa del material a transmetre (Ruiz del Olmo, 1997: 30). En aquella dècada, per exemple, a França es discutia si era més correcte referir-se amb el terme *televisió* o *radiovisió*, com la controvèrsia que protagonitzaven els mitjans impresos sobre el significat més adequat¹⁵⁰.

3.3. Els pioners a Europa i als Estats Units

Un dels seus pioners va ser el professor Vladimir Zworykin, un enginyer rus que vivia als Estats Units, i l'escocès John Logie Baird que van posar a punt les característiques de la televisió com ara les coneixem (Baget, 1975: 199). Baird és considerat per molts investigadors com l'inventor de la televisió ja que, durant la dècada dels anys vint del segle passat, va ser "el principal impulsor de les idees de Nipkow fins a convertir-les en realitat" (Faus: 1995,141).

Els dos investigadors, que tenien relació amb els països més avantatjats tecnològicament com la Gran Bretanya, la Unió Soviètica i els Estats Units, van aconseguir la fórmula per a transmetre imatges a distància. L'objectiu que volien aconseguir era l'obtenció d'imatges captades per una càmera, transmetre-les a través de l'aire i projectar-les a continuació en un suport. Tots dos models van crear un clima de controvèrsia en aquell moment perquè es tractava de dues propostes novedoses que necessitaven d'al·licients teòrics i pràctics per a què realment es conformessin com a iniciatives sòlides, a més de tenir alguns conflictes generats per la competència directa entre ells dos.

A principis de 1923, Baird va realitzar les seves primeres experiències utilitzant el disc inventat per Nipkow, però al que va incorporar un nou tipus de cèl·lula fotoelèctrica i un nou sistema d'enfocament que contribuïen a millorar la imatge.

¹⁵⁰ *La Publicitat*, 26 de febrer de 1928, p. 10

Aquests experiments tractaven de vèncer les possibles reticències de la societat en acceptar els nous avenços que Baird considerava que no suposaven cap dificultat tècnica per a desenvolupar-se¹⁵¹. Però, malgrat que els resultats obtinguts van ser prometedors, no va tenir el ressò que esperava.

Buscant una millor fortuna pel seu invent, Baird es va traslladar a Londres al 1925 i, gràcies a un veí que el va posar en contacte amb el propietari dels magatzems Selfridge's. Es tractava de Gordon Selfridge, que buscava una atracció publicitària per al seu negoci i que el va contractar amb el seu artefacte com a reclam, va aconseguir fer tres demostracions diàries del seu sistema de televisió davant del públic, durant tres setmanes, que li van donar molta popularitat.

Tanmateix, Baird, volia guanyar-se el respecte de la comunitat científica i va treballar molt per aconseguir perfeccionar el seu sistema abans de realitzar qualsevol altra demostració. A les seves proves utilitzava com a model el cap d'un vell titella anomenat "Stooky Bill" per a comprovar de la imatge que arribava al receptor fos similar a la d'una fotografia, fins que el 2 d'octubre de 1925 va aconseguir veure amb nitidesa la cara del seu titella¹⁵². Després d'aconseguir la seva fita, un emocionat Baird va sortir ràpidament cap al carrer buscant una persona viva que sortís en imatge. Va trobar la col·laboració d'un botons d'hotel anomenat William Taynton a qui Baird va convèncer i al que va pagar mitja corona per a que es posés davant de la càmera. La imatge es va rebre amb total nitidesa en el minúscul espai de la pantalla d'una dimensió semblant a la d'una targeta de visita¹⁵³. D'aquesta manera, es va produir l'emissió de la primera imatge animada de la història de la televisió a tot el món.

¹⁵¹ *La Vanguardia*, 17 de maig de 1924, p. 13

¹⁵² Pérez, Antonio. "La televisión mecánica". *Detrás de la cámara. Historia de la televisión y de sus cincuenta años en España*. Madrid: Colegio Oficial de Ingenieros de Telecomunicación, 2008. p. 67

¹⁵³ El televisor era de 30 línies de definició.

Un cop superada aquesta prova, Baird i el seu soci, l'irlandès Oliver George Hutchinson, van organitzar una demostració privada del seu sistema de televisió, el 26 de gener de 1926, a les golfes de casa seva al Soho londinenc, davant de científics de la Royal Institution. Baird va realitzar amb èxit i amb els assistents molt impressionats d'aquesta prova que va consistir en la transmissió d'imatges a distància, mitjançant una càmera i un rudimentari aparell de televisió situat a pocs metres i dins de les mateixes golfes. Fins i tot, al cap de dos dies, el diari *The Times* va publicar la notícia amb grans elogis a l'invent de Baird que havia batejat com *Televisor*¹⁵⁴, una impressió ben diferent a la que va expressar el rotatiu *Daily Chronicle* l'endemà de la demostració que no li va donar excessiva importància a l'invent al que presagiava un futur incert, degut a les grans dificultats tècniques que presentava i l'elevat cost d'aquelles primeres experimentacions.

Baird havia treballat en el disseny de noves aplicacions dels mitjans i en el perfeccionament del seu coneixement sobre les tècniques de transmissió d'imatge a distància, segons les investigacions de Nipkow de final del segle XIX. "El nou invent va ser rebut, però, amb escepticisme, ja que es va estendre un rumor segons el qual els televisors podien veure l'interior de les llars i convertir-se, per tant, en instruments d'espionatge. Aquest rumor persistent va enrederir considerablement la iniciativa de dur a terme un projecte de televisió per part del govern britànic"¹⁵⁵.

Al setembre de 1926, arribava la notícia de l'èxit dels assajos que s'havien realitzat entre les localitats franceses de Marsella i Niça, amb la transmissió d'imatges en els dos sentits utilitzant l'aparell dissenyat per Belin¹⁵⁶ des del seu laboratori de Rueil-Malmaison. Un mes més tard, Baird manifestava en una

¹⁵⁴ "The Televisor: Successful Test of New Apparatus". *The Times*, 28 de gener de 1926, p. 9

¹⁵⁵ Baget i Herms, Josep Maria. *Història de la televisió a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació, 1994. (Informes, 9). p. 16

¹⁵⁶ La Veu de Catalunya, 10 de setembre de 1926, p. 6

entrevista al *Daily Graphic* reproduïda pel diari *La Publicitat* en un article titulat “La televisió a domicili” que el seu bagatge durant més de vint anys d’experiència en la investigació de la televisió li permetien assegurar que abans d’un any podria ser “instal·lada a totes les cases particulars, tal com avui tenen instal·lat el telèfon”¹⁵⁷. Tanmateix, el mateix rotatiu, uns mesos abans s’havia encarregat de ridiculitzar els primers prototips presentats per l’inventor escocès, descrivint-lo com un munt de politges, rodes i trossos de cartró¹⁵⁸.

Mentrestant, als Estats Units es realitzava, el 7 d’abril de 1927, el primer experiment públic de televisió en aquell país amb una demostració en la què es van comunicar el secretari de Comerç Herbert Hoover¹⁵⁹ i Walter Sherman Gifford¹⁶⁰, president de la companyia telefònica nord-americana AT&T, situats a Washington i als Laboratoris telefònics Bell de la seva companyia a Nova York, respectivament^{161 162 163}. Una setmana més tard, el diari *La Publicitat* explicava en un extens article titulat “La televisió és un fet”, i amb tota classe de detalls tècnics, com s’havia produït aquella experiència i augurava noves aplicacions (com les retransmissió de les sessions del Parlament britànic), un cop quedessin superades les dificultats que plantejava la transmissió d’imatges, lloava els avenços en els que treballaven als Estats Units, Àustria o la Gran Bretanya per superar les distàncies físiques entre països, un esforç que en conseqüència exerciria “segurament una influència enorme sobre la cultura i l’economia de tots els pobles, la solidaritat superior dels quals trobarà noves formes de manifestació i expandiment”¹⁶⁴

157 *La Publicitat*, 3 d’octubre de 1926, p. 6

158 Pérez Yuste, Antonio. “La televisión mecánica”. *Detrás de la cámara. Historia de la televisión y de sus cincuenta años en España*. Madrid: Foro histórico de las telecomunicaciones, 2008. p. 67

159 Dos anys més tard, va ser escollit president dels Estats Units.

160 *Ondas*, 3 de juliol de 1927, núm. 107, pp. 2-3

161 *La Publicitat*, 10 d’abril de 1927, p. 7

162 *La Veu de Catalunya*, 12 d’abril de 1927, p. 5

¹⁶³ *La Veu de Catalunya*, 30 d’abril de 1927, p. 2

¹⁶⁴ *La Publicitat*, 14 d’abril de 1927, p. 4

Les experiències se succeïen i els pioners de la televisió veïen en aquest nou mitjà una eina que podria proporcionar nombrosos avantatges per a la societat i, fins i tot, una funció pacificadora com a element que permetés acabar amb les guerres al món, tal com vaticinava l'italià Marconi, un símbol per als radioaficionats d'arreu del món, en unes declaracions fetes a un mitjà alemany i que recollien les pàgines de *La Veu de Catalunya* al febrer de 1926:

“Sense témer d'ésser titllat d'exagerat, crec que puc assegurar que la telegrafia i la telefonia sense fils, com també la televisió, tenen una missió enorme a complir: aquests tres invents reunits, constitueixen l'únic mitjà possible d'evitar totes les guerres. Fins i tot de fer-les impossibles (...). No passarem dos anys, sense que el problema de la televisió sia definitivament resolt. Quan això s'esdevingui, la guerra serà impossible: un enemic que no es veu, pot creure's que està segur; quan, però un hom pugui descobrir des de lluny on s'amaga, serà una cosa facilíssima d'oposar-se als seus atacs. Això serà la fi de les guerres, i és molt versemblant que la pau durable trobi una solució perpètua”¹⁶⁵.

Malauradament, l'entusiasme i la ingenuïtat que Marconi va expressar amb aquestes paraules no van fer possible que es complís la seva profecia. No obstant, resumeixen l'esperit i la il·lusió que aquells pioners dipositaven en el nou invent. Baird va continuar amb les seves experiències i, al maig de 1927 va utilitzar dues línies telefòniques, una per al so i una altra per a la imatge, per rebre una imatge televisada entre Londres i Glasgow, a uns 700 kilòmetres de distància¹⁶⁶. Malgrat els primers entrebancs, però, al mateix temps, gràcies a l'èxit obtingut a la demostració davant dels membres de la Royal Institution, Baird va trobar el suport econòmic necessari per a crear al 1927 la seva companyia, la Baird Television Development Company¹⁶⁷, amb la que va

¹⁶⁵ *La Veu de Catalunya*, 12 de febrer de 1926, p. 6

¹⁶⁶ *La Publicitat*, 29 de maig de 1927, p. 7

¹⁶⁷ Al 1930, es va convertir en la Baird Television Ltd., un companyia que agrupava totes les activitats que Baird i els seus socis havien desenvolupat (projeccions públiques, produccions de programes per la BBC o la fabricació i comercialització d'aparells receptors). Però, al 1932, l'empresa es trobava ofegada pels deutes i la BBC va decidir que assumiria la producció dels seus propis programes perquè

realitzar demostracions cada cop més ambicioses, com la primera transmissió transoceànica d'imatges^{168 169}, a través d'un estació radiotelefònica d'ona curta entre els laboratoris de Baird a Long-Acre, a Londres, fins a uns aparells receptors situats en un soterrani de la localitat d'Hartsdale, a Nova York, salvant més de sis mil quilòmetres de distància.

En aquell experiment, Baird va aconseguir transmetre radiogràficament la seva imatge i la d'uns amics seus que van aparèixer sobre una mampara de dimensions de vuit centímetres per cinc. Des de Nova York, el col·laborador de Baird, el capità Hutchinson, es comunicava amb Londres per a explicar les seves impressions de la recepció de les imatges. Després d'aquest experiment, Baird va anunciar que marxaria als Estats Units per a portar a terme nous experiments amb el sistema de la noctovisió, que permetria fer visible un objecte a l'obscuritat¹⁷⁰. Per la seva banda, Ernst Alexanderson¹⁷¹ que treballava com a enginyer de la General Electric i de l'RCA, confiava en què aviat podria retransmetre imatges a través de l'Atlàntic, després dels excel·lents resultats obtinguts per l'ATT¹⁷² que de seguida es va llençar a l'explotació comercial de la transmissió d'imatges entre diferents estacions que aquesta empresa tenia en territori nord-americà¹⁷³. Un mesos més tard, la Baird Television, sota la direcció del capità Hutchinson va realitzar una transmissió de televisió des dels seus laboratoris a Londres fins a un receptor instal·lat al

considerava que l'explotació del nou mitjà calia fer-la des de la mateixa corporació. Amb l'entrada d'un nou soci financer, la productora cinematogràfica Gaumont British Film Corporation, que buscava utilitzar la televisió com a distribució de les seves pel·lícules, Baird va quedar apartat de qualsevol decisió executiva i li van encarregar desenvolupar nous dispositius, com el telecine.

¹⁶⁸ *La Veu de Catalunya*, 12 de febrer de 1928, p. 7

¹⁶⁹ *La Publicitat*, 15 de febrer de 1928, p. 1

¹⁷⁰ La Marina britànica va adoptar aquest sistema de visió per infrarojos, diferent del radar, per ajudar a ubicar vaixells en mig de la boira i per la nit.

¹⁷¹ La figura d'Alexanderson no se centra únicament en l'àmbit del desenvolupament inicial de la televisió, sinó que també és reconegut per haver inventat un alternador d'alta freqüència que portava el seu nom i que es va utilitzar per a emetre per primer cop la veu i la música per ràdio i que va revolucionar les comunicacions en aquest mitjà.

¹⁷² *La Publicitat*, 10 de juny de 1927, p. 9

¹⁷³ *La Publicitat*, 26 de juny de 1927, p. 5

transatlàntic *Berengaria*, que cobria la ruta de Nova York al port de Southampton, i que va captar les imatges emeses des de la capital britànica, mentre navegava per aigües de l'oceà¹⁷⁴.

Mig any després, Alexanderson va realitzar unes proves als laboratoris de la General Electric a Schenectady (Nova York), amb les que un grup de persones que es trobaven en diversos llocs, a casa del mateix Alexanderson i a dos domicilis particulars més (al d'Edwin W. Rice i al d'E.W. Allen, president i executiu de l'empresa elèctrica, respectivament), situats en un radi de poc més de tres mil quilòmetres d'on es trobava l'aparell transmissor. Els assistents van poder veure'l com es movia i també escoltar-lo de manera nítida¹⁷⁵, una primera prova amb receptors domèstics que donava la possibilitat de connectar llars situades en qualsevol lloc del món¹⁷⁶. Aquest sistema es va anar perfeccionant fins a resoldre les dificultats que plantejava la manca de sincronització entre imatge en moviment i so¹⁷⁷. Pocs dies després es va realitzar la primera prova de televisió feta entre Nova York i un laboratori de Londres que va permetre veure de manera nítida les imatges d'un home i una dona situats a la capital britànica, a través d'un aparell anomenat "ull elèctric"¹⁷⁸

Un exemple més del dinamisme i dels esforços que experimentaven els Estats Units que durant molt de temps ja anaven per endavant dels investigadors europeus "per aconseguir interessar el públic en la televisió"¹⁷⁹. No obstant, els britànics no defallien en el seu intent de perseverar en la confiança de liderar el nou invent i el 7 de setembre de 1927 es va constituir la primera societat dedicada a la televisió (Television Society), la més antiga del món en el seu gènere formada per un grup d'entusiastes aficionats del nou mitjà que s'estava

¹⁷⁴ *La Publicitat*, 20 de maig de 1928, p. 10

¹⁷⁵ *La Veu de Catalunya*, 20 de gener de 1928, p. 5

¹⁷⁶ *The New York Times*, 14 de gener de 1928, p. 1

¹⁷⁷ *La Publicitat*, 8 de febrer de 1928, p. 1

¹⁷⁸ *La Veu de Catalunya*, 10 de febrer de 1928, p. 6

¹⁷⁹ *La Veu de Catalunya*, 17 d'agost de 1927, p. 10

gestant, el mateix dia que la televisió va rebre el reconeixement oficial com a nou invent¹⁸⁰.

Aquella experiència de transmetre una imatge televisada entre Londres i Glasgow va esperonar Baird tot confiant que era possible superar els obstacles que més el preocupaven, com era el cas de les interferències que afectaven a la reproducció de la imatge, ja que a la pantalla apareixien taques blanques i ratlles lluminoses que embrutaven la nitidesa de l'aparell receptor, com també aconseguir millorar la sincronització entre la imatge i el so. El diari *La Publicitat* reproduïa les esperances i l'orgull de Baird en seguir avançant, després del ressò obtingut amb la demostració efectuada entre Londres i Washington:

“No hi ha dificultat de cap mena en distingir els moviments d'una persona que parla amb absoluta concordança amb les inflexions de la seva veu que radiotelefònicament s'escolta (...). Sens cap dubte, l'actual televisor és susceptible de perfeccionaments; constitueix ja, però una aplicació pràctica del principi vital de la televisió. Així ha quedat demostrat en els experiments realitzats, i per això ha estat acceptat”¹⁸¹.

Dos dies més tard, el mateix rotatiu es feia ressò d'un altre experiment de Baird consistent en la transmissió de la imatge d'una nina de gran tamany en mig d'un gruixut núvol format per gasos de clorur d'amoni, i la possible aplicació a la visió per la navegació nocturna¹⁸²¹⁸³.

Al cap de dos anys, Baird va presentar un sistema de televisió en color¹⁸⁴ i tridimensional, l'emissió d'una obra de teatre¹⁸⁵ i realitzava la primera

¹⁸⁰ *La Veu de Catalunya*, 7 de setembre de 1927, p. 6

¹⁸¹ *La Publicitat*, 24 d'abril de 1927, p.10

¹⁸² *La Publicitat*, 27 d'abril de 1927, p. 7

¹⁸³ *La Vanguardia*, 26 d'abril de 1927, p. 32

¹⁸⁴ *La Vanguardia*, 29 de juliol de 1928, p. 16 es feia ressò de l'experiment que havia realitzat Baird per aconseguir transmetre en color i l'entusiasme que va produir en el comprador dels drets americans d'aquest mètode perquè “dins de poc temps serà un rival del cinematògraf com atracció pública”.

transmissió en directe d'un esdeveniment públic en exteriors¹⁸⁶ a través de la televisió Baird. L'inventor escocès estava més interessat en provar idees innovadores que en buscar un rendiment comercial als aparells que concebia. Les seves invencions anaven al desenvolupament de la televisió estereoscòpica i en colors, la televisió amb raigs invisibles, infrarojos o calorífics, així com la construcció d'un aparell que permetés enregistrar una escena i reproduir-la allà on es volgués i en qualsevol moment¹⁸⁷. Al 1929, la BBC, que llavors tenia el monopoli de la radiodifusió al Regne Unit, va ampliar la seva programació amb les retransmissions que Baird va començar a fer des dels estudis de la BBC, quan finalitzava la programació radiofònica. La BBC va utilitzar el sistema de Baird basat en imatges formades per 30 línies explorades mecànicament.

El problema del finançament era cada cop més angoixant pels investigadors de la televisió, inclòs Baird, com assenyala Faus:

“La investigación se estaba tornando cada vez más costosa. El dinero se había constituido en una materia prima insustituible. Por eso los trabajos se realizan, a partir de esta época, en laboratorios de instituciones o grandes compañías que, cada vez más, tomaban a su cargo los proyectos”¹⁸⁸.

Tanmateix, (Baget, 1994: 16) noves companyies es van aprofitar de les experiències de Baird i quan finalment, pel gener de 1935, el govern britànic va

¹⁸⁵ Molts autors han identificat de manera errònia *The Man with the Flower in his Mouth*, de Luigi Pirandello, com la primera peça dramàtica en emetre's per televisió el 14 de juny de 1930. En realitat, va ser *The Queen's Messenger*, del dramaturg britànic J. Hartley Manners, la primera que es va emetre l'11 de setembre de 1928, quan la General Electric, des de la seva estació d'Schenectady a Nova York, volia provar un nou sistema de televisió de 48 línies ideat per l'enginyer d'origen suec Ernst Fredrik Alexanderson (*The Washington Post*, 21 de setembre de 1928).

¹⁸⁶ Van ser les del derby d'Epson, al 1931, una carrera de cavalls que es unes 4000 persones van poder seguir des del teatre Metropole de Londres.

¹⁸⁷ Gradenwitz, Alfredo. “La televisión, sistema Baird”. *Ondas*, 27 de juliol de 1929. pp. 3-4

¹⁸⁸ Faus, Àngel. *La era audiovisual: historia de los primeros cien años de la radio y la televisión*. Barcelona: Ediciones Internacionales Universitarias, D.L., 1995. p. 140

decidir de posar en marxa un sistema regular de televisió, encarregat a la BBC, dues companyies es van presentar per a la concessió del servei tècnic i de producció: la Baird Development i l'EMI-Marconi¹⁸⁹. L'any següent, la BBC va inaugurar els seus programes utilitzant alternativament els dos sistemes, però tres mesos més tard, es va decantar pel sistema EMI-Marconi que apostava pel sistema electrònic. Tanmateix, Baird va continuar les seves investigacions i en els anys de la Segona Guerra Mundial va inventar un sistema en color en 500 línies, però la crisi econòmica provocada pel conflicte internacional va deixar sense aplicació cap de les 178 patents. Tot i això, ningú no pot negar-li un paper fonamental en els orígens de la televisió.

Mentre Baird feia aquests avenços, de forma paral·lela, Vladimir Zworykin treballava des dels anys vint als laboratoris de la companyia Westinghouse en un sistema de televisió científicament més avançat que els que havia projectat Baird, ja que es fonamentava en procediments electrònics que oferien una millor qualitat d'imatge i la possibilitat de transmissions a grans distàncies. La companyia RCA es va interessar per les aportacions de Zworykin i li va oferir mitjans que li van permetre crear a mitjans de 1933 el primer televisor amb tub catòdic i iconoscopi¹⁹⁰; és a dir, el primer televisor electrònic que es podia fabricar en sèrie, un fet que permetia, per tant, la seva comercialització. Pel que fa al seu projecte, Zworykin va aconseguir una relativa superioritat respecte al presentat per Baird quan al 1931 la Radio Corporation of America (RCA) va col·locar al terrat de l'edifici més alt del moment a Nova York, l'Empire State Building, una antena que va començar a realitzar les seves primeres emissions i això va acabar per instaurar un cert ambient de confiança respecte de la població. A partir d'aquell moment, la televisió va deixar de ser un experiment de laboratori per a convertir-se en un mitjà de comunicació a l'abast de la

¹⁸⁹ *Revista Industrial anglo-española e hispano-americana*. Londres, núm. 6, abril de 1935, p. 42

¹⁹⁰ Zworykin obria així un nou concepte d'ús de la televisió, donant el tret de sortida a la televisió electrònica.

població, la qual cosa feia augurar el que posteriorment arribaria a ser, un mitjà de comunicació amb un enorme impacte mundial.

Davant l'existència dels dos models televisius, el govern britànic va decidir nomenar una comissió assessora (Television Advisory Committee¹⁹¹) per definir la posició de l'estat en matèria televisiva. Al gener de 1935, aquesta comissió després de valorar les dues opcions i, d'inclús utilitzar-les, es va decantar per la televisió electrònica degut a la seva superior qualitat respecte del sistema mecànic¹⁹². Les principals conclusions i recomanacions d'aquesta comissió se centraven fonamentalment en l'establiment d'un servei de televisió de qualitat a Londres, dissenyar la creació de noves estacions i l'establiment d'un servei de publicitat indirecta¹⁹³. Els primers assajos experimentals destinats al públic es van fer al mes de març de 1936 i van consistir en la transmissió de programes d'actualitat internacional, espais informatius i de varietats¹⁹⁴. Les primeres emissions regulars van començar al mes de maig¹⁹⁵ i el 2 de novembre de 1936, la BBC va començar les seves transmissions des dels estudis londinencs d'Alexandra Palace¹⁹⁶ que havien estat triats perquè reunien les millors condicions per a les retransmissions que les altres tres candidates que optaven a acollir-los (Cristal Palace, Hinghate i Hampstead Heath)¹⁹⁷.

Tanmateix, els responsables comercials de la companyia RCA van desaconsellar la difusió a gran escala del nou invent perquè consideraven que

¹⁹¹ Aquest organisme havia de valorar la possibilitat de desenvolupament de la televisió al Regne Unit i assessorar al director general de Correus britànic sobre els diversos sistemes i les condicions com hauria de posar-se en marxa un servei públic de televisió.

¹⁹² *Ondas*, 5 de gener de 1935, núm. 494, p. 2

¹⁹³ *La Libertad*, 11 d'abril de 1935, núm. 4.689, p. 7

¹⁹⁴ *La Voz*, 20 de febrer de 1936, p. 4

¹⁹⁵ *La Humanitat*, 12 de maig de 1935, p. 2

¹⁹⁶ La corporació BBC va començar les seves emissions alternant el sistema Marconi-EMI, que era electrònic i de 405 línies, i el sistema de Baird, de 240 línies i mecànic. No obstant, aviat va apostar pel primer que va demostrar ser superior que el segon i més flexible. Els receptors es van instal·lar en diferents llocs públics de Londres per a que la gent pogués seguir l'experiència.

¹⁹⁷ "La televisió. La primera emissora regular d'Anglaterra". *La Humanitat*, 22 de maig de 1935, p. 2

primer calia saturar el mercat amb la ràdio i els aparells fonogràfics. Aquesta raó explicaria que el primer sistema de televisió que va funcionar regularment no fos el nord-americà, tot i que el seu sistema era el més desenvolupat. A més de la BBC, cal esmentar, que Alemanya va realitzar la primera gran retransmissió de la història. Els Jocs Olímpics de Berlín al 1936 ja van ser retransmesos per la televisió alemanya i milers d'espectadors podien seguir les proves des d'unes pantalles que actuaven com grans televisors de grans dimensions (uns dos metres en diagonal) situats als teatres, centres cívics i socials, i empassar-se així, la propaganda del III Reich. A Alemanya, l'activitat relacionada amb la televisió va ser molt intensa perquè els seus governants volien arribar a temps per a les retransmissions en directe dels Jocs de Olímpics.

Es fa difícil saber quin va ser el primer país en emetre de forma regular, però tot sembla indicar que l'any 1935 va ser el punt d'inici d'aquestes emissions. Aquell any, la televisió alemanya que conservava encara l'herència de la televisió mecànica, transmetia imatges amb 180 línies de definició. En canvi, al Regne Unit, les emissions es van iniciar el 1936 amb imatges de 405 línies el que va significar la fi de la televisió mecànica i l'inici de l'era de la televisió electrònica. Aquesta tecnologia, que es basava en la patent que va presentar Zworykin al 1923 aprofitant l'invent de tubs de raigs catòdics de Karl Ferdinand Braun, aconseguia que les càmeres electròniques de televisió fossin tan sensibles com l'ull humà (Rings, 1964: 58). Abans de que es declarés la Segona Guerra Mundial, cinc països van adoptar el mètode electrònic: França, el Regne Unit, Unió Soviètica, Alemanya i els Estats Units. Tanmateix, britànics i alemanys van veure des d'un primer moment la repercussió que la televisió tindria sobre el públic i el que significava el fet de ser el pioner en aquesta nova tecnologia.

Malgrat que el desenvolupament dels dos models va anar en paral·lel i en un ambient de lluita entre inventors i companyies per adoptar un únic sistema, la televisió mecànica va ser la primera en funcionar. John Baird va ser el seu principal impulsor i, inclús, va crear al 1924 la primera companyia de televisió del món: la Television Limited. En aquesta empresa va experimentar el desenvolupament del seu sistema que li va permetre anys després, el 10 de setembre de 1929, començar les seves emissions en prova, en col·laboració amb la BBC. Malgrat que la qualitat de les imatges del sistema mecànic utilitzat per Baird va millorar amb el temps, sempre quedaria per sota de l'obtinguda per la seva competidora: l'electrònica.

L'any 1939, l'RCA va anunciar que, coincidint amb la Fira Mundial de Nova York, volia inaugurar la seva primera xarxa de televisió: la NBC. En un primer moment, la Comissió Federal de Comunicacions (FCC), autoritat encarregada pel govern nord-americà de l'atorgament de freqüències i de vigilar els interessos i les exigències del públic, no va donar el permís, ja que l'RCA havia presentat un sistema de 441 línies de definició i, al mateix temps, hi havia altres sistemes diferents en període d'experimentació i semblava més adequat que els usuaris poguessin veure totes les emissions amb un sol sistema i, per tant, un únic televisor¹⁹⁸.

3.4. La interrupció de la Segona Guerra Mundial

Donades les circumstàncies, l'RCA va fer una sèrie de programes de demostració durant la Fira i, fins a l'any 1941, no va tenir via lliure per al començament regular de les emissions. Aquesta concessió, però, va venir determinada per la immediata declaració de guerra dels Estats Units i la

¹⁹⁸ Baget, Josep Maria. *Història de la televisió a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació, 1994. (Informes, 9). p. 18

militarització de tots els sistemes de comunicació: ràdio, telègraf i televisió. La Segona Guerra Mundial va posar fi a totes les iniciatives per a desenvolupar la televisió tant a Europa com als Estats Units. A més, aquest ràpid i entusiasta desenvolupament va ensopegar amb l'escassa fabricació d'aparells receptors, fet que es va corregir a finals de la dècada. Va ser al Regne Unit al 1937 i als Estats Units al 1939 quan es van començar a fabricar aparells receptors en sèrie per a ús domèstic i familiar. Però, com diem, amb l'arribada de la Segona Guerra Mundial, els governs implicats es van veure obligats a concentrar tots els seus esforços tècnics i econòmics en la fabricació de materials destinats a la guerra.

En acabar el conflicte bèl·lic, la recuperació i l'evolució del nou mitjà a Europa va ser molt lenta, però als Estats Units la televisió es va desenvolupar molt ràpidament a partir dels anys cinquanta. Els governs i els sectors industrials lligats a la televisió van tornar la seva mirada a la petita pantalla en un context que es volia de recuperació social, econòmica i tecnològica, amb la realització de nombroses proves i demostracions públiques. Però, si deixem de banda el període experimental i ens hi fixem en els primers anys de funcionament regular de la televisió, fins arribar a la finalització de la Segona Guerra Mundial, es pot assegurar que "la tecnologia i el factor econòmic es revelen com els condicionants no només del promotor del missatge, sinó també del receptor del mateix i, per tant, com causa d'una més lenta extensió de la televisió en el món" (Faus, 1995: 191).

Exemples a Europa i als Estats Units de l'embranchada que des dels poders públics i de la indústria implicada es va voler donar al llançament definitiu de la televisió els trobem a la Gran Bretanya que va veure com la BBC va remodelar les seves instal·lacions i va tornar a transmetre imatges a mitjans de 1946. A aquest nou inici el va acompanyar un desenvolupament lent i constant en la majoria dels països de l'Europa Occidental on la televisió es va configurar com

un servei públic. El primer canal públic francès no es va crear fins a la tardor de 1947 amb pocs telespectadors i amb només 12 hores de programació regular a la setmana. A la Unió Soviètica, els estudis de la televisió a Moscou van començar les emissions de manera irregular al maig de 1945 i regularment a partir de tres anys més tard. Als Estats Units, el creixement econòmic de la postguerra va ser comparable al creixement del nombre d'emissores de televisió, d'hores de programació i d'aparells receptors a les llars nord-americanes. Després del parèntesi de la Segona Guerra Mundial, al 1947, la FCC va establir la normalització tècnica de totes les emissions televisives, la qual cosa va permetre reiniciar l'expansió del mitjà per tot el país i, d'aquesta manera, es van poder posar en marxa i crear noves emissores, amb la condició que només tres podrien ser cadenes d'àmbit nacional (ABC, CBS i NBC, creada per l'RCA) i que, amb el temps, arribarien a ser les grans proveïdores de continguts de les gairebé 2.400 emissores locals restants.

A mida que els serveis de televisió s'anaven regularitzant, es va començar a incrementar el nombre de seguidors, establint-se un equilibri amb la resta dels mitjans de comunicació ja existents (premsa escrita, cinema i ràdio). Al mateix temps, i sense ser del tot conscients que així estava succeint, van aparèixer dues maneres d'entendre la televisió al món occidental: als Estats Units i, posteriorment, Sud-Amèrica. En aquests territoris, la indústria televisiva es va fonamentar en xarxes d'empreses privades i comercials en competència, i a l'Europa Occidental es van desenvolupar sòlids sistemes públics i nacionals tant de ràdio com de televisió.

Des dels seus orígens, el model europeu de televisió es va distanciar del nord-americà que va apostar per la iniciativa privada per a desenvolupar-la. Anys més tard, els governs europeus van considerar que només amb un monopoli públic es podia garantir el pluralisme, la neutralitat i la qualitat dels serveis que proporcionaria la televisió. En acabar la Segona Guerra Mundial, la televisió a

l'Europa occidental es va configurar com un servei públic sota control estatal. Les conseqüències econòmiques de la postguerra van situar Europa en un context de crisi i de reconstrucció marcat per l'escassetat de capitals privats que feien inviable la posada en marxa d'empreses televisives en mans privades. D'altra banda, la tradició d'empresa pública radiofònica que era la dominant a tot el continent va ser la que des del punt de vista polític es va adoptar per a la televisió com un servei públic que havia d'estar sota control estatal. D'aquesta manera, es garantia l'accés al servei per part de la ciutadania a través d'una àmplia xarxa de difusió, s'assegurava el pluralisme i la participació democràtica de l'audiència reflectint la seva diversitat social, es garantia el dret a la llibertat d'expressió i d'informació, i es possibilitava la difusió de l'educació, la informació i l'entreteniment, a més de promoure les cultures nacionals. I, encara més, des del punt de vista tècnic, es justificava la raó per la qual les limitacions de l'espectre radioelèctric obligaven a que fos una activitat regulada pels governs¹⁹⁹.

3.5. La televisió mecànica

Amb l'objectiu d'assolir la seva viabilitat tècnica, la transmissió d'imatges en moviment va necessitar de moltes experimentacions i de superar la diversitat de propostes que s'havien presentat en l'últim terç del segle XIX fins al primer quart del segle XX. El desenvolupament de la radiodifusió va alentir una cursa des de diferents llocs del món per aconseguir posar en funcionament el primer servei regular de televisió. D'altra banda, la contribució de nombrosos investigadors, científics, enginyers i inventors de diversos països que, amb els seus aparells, idees i propostes tecnològiques, van ajudar a desenvolupar els primers serveis de televisió. A més, les empreses fabricants d'aparells

¹⁹⁹ Richeri, Giuseppe. *La transición de la televisión: Análisis del audiovisual como empresa de comunicación*. Barcelona: Bosch, 1994, p. 46

receptors van impulsar el seu desenvolupament perquè, si les investigacions arribaven a ser exitoses, i en conseqüència s'arribava a fer una programació atractiva per al públic, la clau del seu negoci seria la venda de milers d'aparells per aquests primers espectadors.

La majoria d'aquelles experiències utilitzaven mosaics de cèl·lules de seleni, com els sistemes proposats per George R. Carey²⁰⁰, als Estats Units, al 1879, i Constantin Senlecq²⁰¹, a França, que van proposar solucions sense arribar a ser definitives. El principal inconvenient dels seus sistemes residia en la necessitat d'un mitjà de transmissió independent per a cadascun dels elements de la imatge. El sistema de Carey que permetia transmetre imatges en moviment, es va demostrar ràpidament inviable perquè es basava en la transmissió simultània de tots els punts de la imatge amb la qual cosa obligava a la utilització de milers de cables per a una mínima qualitat d'imatge.

Per la seva banda, l'alternativa al progrés de la televisió va venir de la mà de Shelford Bidwell²⁰² qui, després d'analitzar els sistemes dels anteriors, va concloure al 1908 que, si es volia transmetre una imatge amb la qualitat suficient era necessari multiplexar per divisió en el temps²⁰³ entre un mínim de

²⁰⁰ Va ser el primer en proposar el telectroscopi (o electroscopi) utilitzant les propietats fotoelèctriques del seleni com a mitjà per a transmetre imatges. L'enginyer elèctric anglès Willoughby Smith havia descobert al 1873 que la quantitat de corrent elèctric que conduïa el seleni depenia de la quantitat de llum que li arribava. A la propietat de certs materials conductors se la va anomenar fotoconductivitat que va permetre la invenció de les cèl·lules fotoelèctriques, incloses les utilitzades en els primers sistemes de televisió, com el que Carey va utilitzar per a idear un sistema rudimentari per a transmetre imatges.

²⁰¹ Aquest físic francès va ser l'inventor del telectroscopi i va patentar al 1907 un dispositiu destinat per a transmetre a distància, a través de l'electricitat, visió amb moviment i instantaneïtat.

²⁰² Bidwell era un inventor i físic anglès que ja havia experimentat trenta anys abans amb fotocèl·lules de seleni amb la finalitat d'escanejar una imatge.

²⁰³ Consistia en un sistema de transmissió i recepció de senyals independents a través d'una ruta de senyal comuna. Es va desenvolupar per primer cop per aplicacions telegràfiques per a enrutar múltiples transmissions de manera simultània, a través d'una sola línia de transmissió.

90.000 circuits elèctrics. Això volia dir que, utilitzant aquest sistema mecànic, era possible basar-se en un mecanisme òptic d'escombrat o exploració de la imatge per aconseguir la qualitat desitjada.

No obstant, van ser moltes persones que van veure el potencial que podia tenir el nou invent, entre les quals podem destacar Paul G. Nipkow, John Logie Baird i Charles Francis Jenkins, precursors imaginatius que van donar solucions al desenvolupament dels seus respectius sistemes de televisió que els van permetre de gaudir de molt d'èxit en els primers moments de les seves aportacions, però que van veure més ràpid del que pensaven com quedaven superats per la tecnologia que va fer possible la televisió electrònica, impulsada per les grans corporacions elèctriques d'aquelles dècades.

Com ja s'ha esmentat anteriorment, va ser l'alemany Paul G. Nipkow qui va posar les bases de la televisió mecànica. Nipkow va idear un sistema senzill i econòmic que es basava en un dispositiu d'escaneig mecànic; d'una banda, un disc giratori amb forats o un tambor de mirall giratori per a escanejar l'escena i generar el senyal de la imatge i, de l'altra, un dispositiu similar en el receptor per a mostrar-la. La idea era utilitzar només una cèl·lula de seleni en lloc d'un mosaic compost de moltes d'elles per, així, registrar la lluminositat de tots elements de la imatge, de manera seqüencial per a què en el receptor es fes una recomposició en el mateix ordre, a partir del traç d'un raig de llum sobre una pantalla. Aquest escombrat calia realitzar-lo a una alta velocitat per a que l'espectador que veiés la imatge tingués la sensació visual que estava assistint a l'escena real. Per la seva banda, l'interès pel funcionament i pels avenços que oferien els primers receptors va arribar fins als mitjans impresos espanyols d'informació general que es feien ressò de les seves característiques tècniques²⁰⁴.

²⁰⁴ "Lo que traen las ondas". *El Imparcial*, 28 de juny de 1928, p. 8

Per la seva part, John Logie Baird que, des de ben jove havia manifestat gran curiositat per la transmissió d'imatges, va dedicar gran part de la seva vida al desenvolupament de la televisió mecànica que li van permetre assolir importants fites tècniques. A la dècada dels anys vint del segle passat, Baird va perfeccionar el sistema presentat per Nipkow durant les seves primeres experimentacions, malgrat que els resultats obtinguts no l'acabaven de satisfer. Aquestes demostracions no van aconseguir reproduir imatges amb nitidesa, però això no el va desanimar a seguir experimentant i investigant fins aconseguir passar de les 30 línies per frame fins a les 240 que va obtenir a meitats de la dècada dels anys trenta. Tanmateix, i després de calamitoses relacions amb la incipient BBC, el sistema de Baird va quedar en desús, malgrat que ell va continuar investigant fins a presentar dues aportacions més: d'una banda, un sistema de televisió estereoscòpic i, de l'altra, un sistema mecànic de televisió en color basat en la descomposició RGB de la llum. En definitiva, l'interès de Baird pel seu sistema mecànic s'havia centrat en la captació de la imatge en viu, és a dir, en obtenir imatges més que no pas produir o realitzar programes per a la televisió.

El nord-americà Charles Francis Jenkins va destacar per la versalitat dels seus invents en l'àmbit de l'automoció i de la cinematografia, i de proposar alternatives a l'enviament d'imatges en moviment a través de cable o d'ones de ràdio, igual que es feia amb la transmissió de la veu. A les primeres proves Jenkins proposava un sistema de transmissió d'imatges similar al de Carey, però aconseguir el seu propi prototip li va costar més de deu anys d'investigacions i demostracions que es van centrar en l'enviament d'imatges estàtiques, mapes meteorològics que va utilitzar la Marina nord-americana i l'enviament d'imatges en moviment, encara que amb una qualitat molt precària. Jenkins utilitzava receptors de ràdio que disposaven d'un accessori que permetia transmetre imatges en moviment sobre un mirall quadrat. Les seves

experimentacions li van permetre aconseguir que la Federal Radio Commission li concedís una llicència per a iniciar al 1928 les emissions del seu sistema de televisió al que va anomenar Radio Vision, la primera emissora que va operar als Estats Units i que va batejar amb el nom de *W3XK*. De la mateixa manera que Baird, el sistema de Jenkins va desaparèixer, però en el seu cas, degut a les conseqüències de la Gran Depressió i a l'absorció del seu sistema per l'RCA que al poc temps va apostar pel desenvolupament del sistema de televisió electrònica.

3.6. La televisió electrònica

D'entre els primers teòrics de la transmissió d'imatges per sistemes electrònics²⁰⁵, alguns volien millorar els sistemes d'escaneig mecànic ja existents, però uns altres proposaven sistemes d'escaneig electrònic de la imatge, a partir del tub de raigs catòdics creat pel premi Nobel de Física, l'alemany Karl Ferdinand Braun²⁰⁶. En definitiva, es tractava de superar els dos principals inconvenients que presentava la televisió mecànica i, en conseqüència, configurar una alternativa a aquesta. Tanmateix, arribar a trobar una solució pràctica va trigar alguns anys, degut principalment a les dificultats tècniques que presentava. D'una banda, calia augmentar el nombre d'elements d'imatge (píxels) per aconseguir que la imatge que arribava als receptors resultés satisfactòria i, de l'altra, era necessari rebaixar la intensitat de la llum que calia per a que la cèl·lula fotoelèctrica de la càmera pogués treballar adequadament.

²⁰⁵ Entre totes les propostes cal destacar les realitzades per Alan Archibald Campbell-Swinton, a Anglaterra (1908), i Boris Rosing, a Rússia (1906), ja que les seves aportacions es van avançar quasi dues dècades a la solució definitiva per al desenvolupament del sistema de televisió electrònica.

²⁰⁶ Braun va contribuir de manera decisiva en el desenvolupament de la tecnologia de la ràdio i la televisió amb la construcció del primer oscil·loscopi de tub de raigs catòdics, al 1897.

Els principals investigadors que van treballar en el perfeccionament i desenvolupament de tubs de càmera amb els que poder disposar dels primers sistemes de televisió electrònica van ser el nord-americà, d'origen rus, el científic Vladimir Kosma Zworykin, i de l'inventor nord-americà, Philo Taylor Farnsworth. Les investigacions de Zworykin el van portar a desenvolupar un tub de càmera al que va anomenar iconoscopi amb el que va aconseguir millorar la resolució de la imatge i rebaixar la il·luminació de l'escena, gràcies a incrementar la sensibilitat de la càmera. També va construir un altre tub catòdic que podia transformar el senyal elèctric que sortia de l'iconoscopi en una imatge que reconstruïa l'escena original, que va rebre el nom de cinescopi. Zworykin va acabar treballant com a director del departament de desenvolupament de televisió de l'RCA, després intentar-ho a Westinghouse Electric d'on va marxar al no obtenir el recolzament necessari per a portar-lo a terme. A l'RCA el va perfeccionar fins a presentar-lo a l'Exposició Mundial de Nova York a l'abril de 1939²⁰⁷, esdeveniment a partir del qual va ser possible engegar el primer servei regular de televisió als Estats Units, al 1941, a través de l'NBC²⁰⁸.

El director general de l'RCA, David Sarnoff²⁰⁹, volia impedir l'èxit del sistema de televisió que estava desenvolupant Farnsworth que encara no s'havia patentat. No obstant, un grup d'inversors que coneixien els seus avenços, animats per les possibilitats del desenvolupament que ofería el seu projecte de televisió

²⁰⁷ Britain, James E. "Electrical Engineering Hall of Fame: Vladimir K. Zworykin". *Proceedings of the IEEE*. Vol. 97, núm. 3 (març 2009). p. 594-597

²⁰⁸ Des de 1926, pertanyia a l'RCA per a l'explotació dels seus serveis de radiodifusió.

²⁰⁹ Com a supervisor de la Marconi Telegraph Wireless Telegraph Co. Of America, Sarnoff va ser qui va rebre el senyal d'auxili del Titanic el 14 d'abril de 1912, des de l'estació de Wanamaker a Nova York. Durant 72 hores continuades es va encarregar de rebre i transmetre missatges sobre el desastre i d'informar del desenvolupament de l'enfonsament del transatlàntic. Probablement, aquest protagonisme va afavorir el seu futur a l'empresa fins arribar a ocupar el càrrec de director comercial cinc anys després.

electrònica, van contribuir al seu finançament²¹⁰. Aquesta contribució econòmica li va permetre realitzar algunes demostracions que van cridar l'atenció de Sarnoff qui molt ràpidament va enviar, l'abril de 1930, a Zworykin per a conèixer de primera mà durant tres dies el projecte de Fransworth²¹¹, ja que Sarnoff no volia que ningú pogués prendre-li la iniciativa en aquest camp. Zworykin no el va informar que treballava per l'RCA i va arribar a presentant-se al seu laboratori fent-se passar per un col·lega que només volia intercanviar opinions professionals. La figura de Sarnoff és essencial per a entendre el desenvolupament que la televisió va experimentar als Estats Units; no només per les importants inversions econòmiques per a poder-la portar a terme, sinó per prendre moltes altres decisions que en el seu moment semblaven controvertides o difícils d'assumir. Sarnoff va apostar decididament per la televisió electrònica, malgrat les reticències dels científics que apostaven per la mecànica, o la determinació que va demostrar en rebutjar la posada en marxa de la modulació de freqüència radiofònica per no obstaculitzar el desenvolupament de la televisió. Sarnoff, que havia treballat anteriorment com a oficinista i telegrafista a l'American Marconi (Marconi Wireless Company), de seguida va veure el potencial tecnològic i sobretot comercial que oferien la ràdio i la televisió²¹².

Tant la solució presentada per Zworykin com la de Fransworth eren tècnicament viables de portar a terme, però la del primer encara utilitzava un escàner mecànic, així que Sarnoff, que volia tenir una posició dominant en aquell moment del naixent de la televisió, com ja el tenia al de la ràdio, el va dotar d'un generós pressupost amb la condició que havia de tenir finalitzat el

²¹⁰ Al 1927, Farnsworth va presentar una sol·licitud de registre de patent per l'*Image Dissector* (diseccionador d'imatges), el primer sistema de televisió completament electrònic.

²¹¹ Abramson, Albert. "The Iconoscope". *Zworykin, Pioneer of Television*. Baltimore: University of Illinois Press, 1995. p. 89

²¹² De la Peña, José. *Historias de las telecomunicaciones. Cuando todo empezó*. Barcelona: Ariel, 2003 pp. 68-74

seu dispositiu en el termini màxim d'un any²¹³. L'aspiració de Sarnoff era produir aparells de televisió a gran escala, però els seus assessors econòmics i financers li ho van desaconsellar perquè opinaven que no era un moment adequat, degut principalment les conseqüències originades un cop finalitzada la Gran Depressió i perquè primer calia donar sortida comercial a l'estoc d'aparells radiofònics i fonogràfics de que disposava la companyia. Com Zworykin no se'n va sortir, al 1931, Sarnoff va voler comprar la patent a Farnsworth a qui va oferir 100.000 dòlars, però aquest va rebutjar aquesta quantitat de diners i es va unir a la Philco Radio Corporation de Filadelfia.

L'any següent, l'RCA va presentar un sistema de televisió electrònica similar a la de Farnsworth, però atribuïnt-lo a Zworykin. A partir d'aquell moment, Sarnoff va presentar una demanada contra Farnsworth perquè considerava que el sistema de Zworykin s'havia avançat primer. Tanmateix, l'Oficina de Patents dels Estats Units va decidir al 1934 fallar a favor de Farnsworth. Tres anys més tard, l'RCA va comprar la llicència d'ús de les seves patents per un milió de dòlars²¹⁴ i, d'aquesta manera, el nom de Zworykin va prevaldre sobre el de Farnsworth perquè la invenció del primer es va convertir en el model acceptat de televisió. Al 1935, Sarnoff va invertir un milió de dòlars per la construcció d'una emissora de televisió, aparells receptors i, al mateix temps, continuar amb els experiments per a no perdre l'oportunitat de quedar enrere davant dels seus competidors britànics i alemanys²¹⁵. Tanmateix, un informe intern de l'RCA d'aquell any posava en dubte la posada en marxa d'un servei regular de televisió als Estats Units en un termini breu de temps, perquè abans calia

²¹³ El pressupost de l'RCA es nodria fonamentalment dels beneficis de les cadenes radiofòniques que pertenyien a la companyia, dels guanys provinents de la indústria fonogràfica i de la fabricació d'aparells de ràdio.

²¹⁴ Guarnieri, Massimo. "The Television: From Mechanics o Electronics". IEEE Industrial Electronics Magazín. (gener 2011).

²¹⁵ *La Época*, 9 de maig de 1935, núm. 29.760 p. 2

superar tots els problemes tècnics que suposava una cobertura tan àmplia de tot el territori nord-americà²¹⁶²¹⁷.

²¹⁶ "Aplazamiento de la televisión". *El Diluvio*, 15 de juny de 1935, p. 15

²¹⁷ "Ajornament de la televisió". *La Humanitat*. 18 de juny de 1935, p. 4

4. ANTECEDENTS HISTÒRICS DE LA TELEVISIÓ A ESPANYA

Analitzar el cas dels antecedents de la televisió a Espanya és adonar-se'n de les diferències que es constaten des dels seus inicis quan els volem comparar amb la resta de serveis de radiotelevisió europeus. La transmissió d'imatges fixes i en moviment va seguir camins paral·lels des de principis del segle XX, fins que van començar a divergir en el moment en el què es produeixen els primers assajos del sistema de televisió mecànica. Aquesta història està protagonitzada pels pioners de l'embrionària televisió a Espanya que van treballar amb més il·lusió que mitjans, més sacrifici que diners i un especial sentiment d'aventura que va fer possible evolucionar aquell invent que transmetia a distància sons i imatges en moviment.

Com s'ha dit ja en nombroses ocasions, la història de la televisió a l'Espanya dels anys vint i trenta està, com en d'altres països, fermament imbricada amb la història de la ràdio (Palacio, 1992: 18). En els primers anys d'estudi i experimentació, a les publicacions relacionades amb la radiodifusió i les revistes científiques, en general "es van produir uns vius debats sobre les característiques del nou mitjà, que posseeixen un rigor desconegut fins, al menys, trenta anys després"²¹⁸. En aquesta època, es consolida la concepció de les emissores de ràdio com a servei públic. Donat l'increment de la seva influència, la ràdio a Espanya es va caracteritzar per l'existència d'un règim de monopoli pel que fa a la instal·lació, explotació i concessió administrativa de llicències d'apertura.

²¹⁸ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2001, p. 11

El paper de la premsa diària i també el de les revistes especialitzades en radiodifusió en l'àmbit espanyol va ser fonamental a l'hora de contribuir a la difusió i divulgació de les novetats i de les primeres experimentacions que s'anaven realitzant. A través de notícies i de reportatges, diaris i publicacions periòdiques de la dècada dels anys vint i, sobretot en els trenta, és quan es va produir un creixent interès entre la població; fonamentalment, es van fer ressò de les notícies sobre els avenços televisius que es produïen tant a Espanya, a Europa com a la resta del món. Pels aficionats, la televisió s'enquadrava en el conjunt d'invents (com l'aviació, l'automoció, els electrodomèstics,...) que dibuixaven un futur on la tecnologia, l'electricitat i la ciència obririen les portes a una nova societat moderna que canviaria la vida i els costums de la gent. I la premsa catalana i espanyola ajudaven a amplificar aquest anhel i desig per progressar, emmirallant-se en els avenços que es produïen al Regne Unit, Alemanya, França i als Estats Units, amb constants referències sobre qualsevol petit desenvolupament que deixés constància de l'evolució imparabile que experimentava la televisió. Es podria afirmar que existia una fascinació per veure com aquests avenços arribarien un dia per a transformar la societat. Una voluntat i, inclús, un convenciment per imaginar un nou món que la premsa recollia i difonia amb les aportacions de científics, radioaficionats, tècnics, enginyers i inventors.

Una de les primeres referències a la premsa catalana de principis del segle XX, la trobem en el setmanari satíric *L'Almanac de l'Esquella de la Torratxa*²¹⁹ de 1911. A la secció titulada "Visió de la ciutat futura"²²⁰, signada pel periodista Xavier Alemany, s'aventura a pronosticar com serà la ciutat de Barcelona a l'arribar a l'any 2000. D'entre els diferents textos de caire humorístic, molts

²¹⁹ *L'Esquella de la Torratxa*, setmanari satíric d'ideologia republicana i anticlerical, es va fundar el 5 de gener de 1872 i es va editar fins al 6 de gener de 1939, i *L'Almanach de l'Esquella de la Torratxa* es va començar a publicar al 1889.

²²⁰ El text s'acompanya de dibuixos de Picarol, pseudònim utilitzat per l'il·lustrador i caricaturista Josep Costa.

d'ells dedicats als avenços científics i a les innovacions en l'àmbit de les comunicacions, en destaca un d'especial interès per aquesta investigació i que ens ajuda a intuir com es percebia la idea sobre l'arribada del nou invent a la vida quotidiana i que va batejar amb el nom de *takifotófono*:

“Cada pis o habitació té un *takifotófono*, una pantalla de cinematògraf que funciona al voltar una clau. Mitjançant un corra corrent fíldica apareixen a la tela, en escena viva, els fets culminats del dia, mentres una bocina va explicant la relació dels mateixos. Aixís un hom se n'entera, fins boi dinant si vol, com si ho hagués presenciat al mig del carrer.

Per lograr tal objecte, el Centre informatiu urbà compta amb milers de maquinetes receptores insatal·lades per places i passeigs, jardins i vies públiques, fixades en totes direccions. Al rebre's la comunicació lluminosa la Central selecciona. Els mils i mils fets insubstancials que es registren són retirats. En canvi els que tenen interès públic els aprofita, posant les pel·lícules impressionades en comunicació amb les pantalles o receptors domèstics”.²²¹

Un interès divulgatiu manifestat per informacions que anunciaven una realitat imminent i innovadora i que, molt sovint, es traduïa en la convocatòria de conferències per part de tècnics radioaficionats o docents a les seus d'institucions amb l'objectiu de donar a conèixer les novetats que ofería el nou invent, com les que realitzaven especialistes com el doctor Enric Calvet²²² que era professor de l'Escola Industrial de Vilanova i la Geltrú i treballava al laboratori de recerca de Ràdio Associació de Catalunya. De caràcter entusiasta i compromès, Calvet disposava d'una gran capacitat pedagògica per a la realització d'aquestes xerrades per parlar del nou invent i la radiodifusió en general, fent fer demostracions de radiotelegrafia, radiotelefonía, telemecànica i televisió²²³ davant del públic assistent.

²²¹ Alemany, Xavier. “Visió de la ciutat futura”. *L'almanac de l'Esquella de la Torratxa*, 1911, pp. 58-61

²²² Era germà d'Agustí Calvet, àlies *Gaziel*, que va ser director del diari *La Vanguardia*.

²²³ *La Veu de Catalunya*, 6 de desembre de 1923, p. 1

A una entrevista publicada al diari *La Publicitat*, Calvet (al qui es qualificava de “veritable apòstol de la T.S.F.”) es mostrava esperançat, optimista i convençut que la televisió tindria un futur i que aviat formaria part de la quotidianitat, un cop se superessin els entrebancs i les dificultats tècniques que ell definia de “calvari”:

“Jo crec que anem ràpidament a deixifrar el secret de la Televisió. Actualment, s’ha aconseguit transmetre l’escriptura i la fotografia en pocs segons. Obtingut aquest resultat, no ha d’ésser gaire lluny el descobriment del secret de reproduir en la pantalla els punts successius d’una imatge (...). Al meu entendre, és cosa de pocs anys: 8 ó 10 tot el més. Llavors cal pensar només en l’enorme importància de l’esdeveniment; a les masies més allunyades de la capital, als pobles més abandonats i solitaris podran viure la vida d’aquí i incorporar-se a la nostra existència quotidiana en tots els ordres de cultura, d’art, de ciència, de delectament...”²²⁴

Aquell entusiasme del visionari Calvet era compartit per d’altres enginyers i radioaficionats, pioners en el desenvolupament de la televisió (Tomàs Roig, Eduard Rifà, Pau Abad, Homer Teixidó o Josep Baqués, entre d’altres), que estaven interessats en engegar el projecte ambiciós per a Catalunya, però que l’esclat de la Guerra Civil va truncar.

A les pàgines d’aquestes publicacions, el públic interessat i, en general, la majoria dels seus lectors, es va poder informar sobre tot el relacionat sobre la televisió. Donat l’accelerat desenvolupament que s’estava produint en la seva posada en marxa aquelles publicacions van produir un recull d’informacions sobre la televisió que li van dedicar seccions especials al nou mitjà. No obstant, era freqüent, però que durant aquells anys, alguns diaris consideressin que la televisió no deixava de ser una atracció de fira.

²²⁴ *La Publicitat*, 28 de desembre de 1924, p. 6

Les primeres publicacions especialitzades en informació radiofònica aparegudes a Espanya com *Radio Sport*²²⁵ (1923-1936), *Radiosola*²²⁶ (1923-1924), *Electra*²²⁷ (1924) o *TSH*²²⁸ (1924-1926), i ja a la dècada dels trenta *Radio y Televisión*²²⁹ (1933), que exemplifica l'interès que va suscitar la televisió durant la Segona República, van publicar notícies, articles d'opinió, reportatges i comentaris, fonamentalment, sobre temes tècnics que intentaven donar resposta i informar als seus lectors en una atmosfera d'anhels de progrés i desitjos de coneixement tecnològic. Dues característiques dels aficionats a la radiodifusió d'aquella època que veien com la televisió representava una de les característiques de la modernitat, de la mateixa manera que en el seu moment ho van fer la ràdio i el cinema.

²²⁵ La revista madrilenya *Radio Sport. Revista práctica de radiodifusión y T.S.H.* va tenir com a director al radioficionat Emilio Cañete. Publicació eminentment de caràcter tècnic que Unión Radio va adquirir al 1926. Anys més tard, Cañete va ser l'adjudicatari de l'estació EAR-3.

²²⁶ *Radiosola* va ser la primera iniciativa de publicació periòdica dedicada a la radiodifusió que va sorgir a Barcelona. Els seus impulsors van ser l'enginyer Josep Maria Guillén Garcí i l'impressor i afeccionat a la ràdio, Eduard Solà. *Radiosola* va tenir continuació amb la revista *Ràdio Barcelona* (1924), portaveu oficial de l'ANR (Asociación Nacional de Radiodifusión). *Radiosola* va mantenir una posició contrària a Unión Radio fins que es va produir la fusió entre aquesta i Ràdio Barcelona.

²²⁷ La revista *Electra* estava especialitzada en oferir informació sobre radiofotografia o transmissió d'imatges fixes per ràdio. Va ser la primera en publicar les experiències del sistema de transmissió d'imatges que va inventar l'enginyer català Agustí Riu i que va denominar "teleinscripció".

²²⁸ Organ de la Federación Nacional de Aficionados i organ d'expressió de l'emissora Radio-Madrid. *TSH* estava dirigida pels periodistes del diari *La Libertad*, Luis Oteyza i Arturo Pérez Camarero, i es va posicionar com a defensora oficiosa de Radio Ibérica i contrària a Unión Radio. Aquesta publicació recollia notícies i comentaris de l'actualitat radiofònica i com també la programació radiofònica espanyola i britànica.

²²⁹ El mèrit de la revista *Radio y Televisión*, malgrat que només va publicar dos números, radica en què se li pot atribuir l'honor de ser la primera publicació apareguda a Espanya que dedicava tot el seu contingut a la televisió quan encara no hi havia emissions regulars a cap país del món i només la BBC havia començat a fer un any abans les seves primeres experimentacions i encara quedaven vint-i-cinc anys per a què comencessin a Espanya. Malgrat ser el primer intent realitzat a Espanya de publicar una revista amb informació quasi excusivament dedicada a la televisió, els seus responsables no van tenir la visió suficient de calibrar el seu potencial i van deixar d'editar-la perquè consideraven que Espanya no era un país que comptés amb molts aficionats a aquest mitjà. A través dels comentaris i reflexions que apareixien sobre el nou mitjà televisiu en aquesta publicació, es va voler apropar a un nivell quasi d'igualtat amb el radiofònic.

També van deixar constància dels progressos que es produïen sobre l'organització dels incipients serveis de televisió arreu del món a les pàgines dedicades a la radiodifusió de la premsa diària com *El Liberal*²³⁰, *El Imparcial*, *La Vanguardia* i *La Veu de Catalunya*²³¹, entre d'altres. Era habitual que, des d'aquestes capçaleres, s'oferissin informacions sobre la televisió amb una periodicitat setmanal, tal com es feia a diari amb la programació radiofònica de la jornada. Aquestes publicacions van recollir a les seves pàgines notícies que anaven arribant d'experiències que s'estaven portant a terme a Europa (Regne Unit, Alemanya i França) o en els Estats Units sobre televisió al llarg dels anys vint i trenta, així com també de les primeres difusions que es feien a Espanya de fotografies que arribaven a receptors, com també d'anuncis amb les instruccions per a construir-se de receptors de televisió mecànica de manera senzilla. Aquest interès per les noves tecnologies de la comunicació representa una preocupació anticipada al creixement posterior que tindran tots aquests avenços a la societat. Precisament, per aquesta atracció, a partir de 1935, van aparèixer anuncis publicitaris que animaven la població a construir-se senzills receptors de televisió mecànica.

A banda d'incidir en els aspectes tècnics, aquestes publicacions especialitzades es van avançar en el plantejament d'algunes qüestions que encara persisteixen en l'àmbit audiovisual i es van convertir en la tribuna per a denunciar els obstacles i els inconvenients governatius en el desenvolupament de la televisió des del punt de vista comercial i industrial. A més, d'aportar reflexions sobre els problemes dels drets d'autor, els relacionats amb el disseny

²³⁰ Per exemple, a la pàgina 5, de la seva edició del 13 d'abril de 1924, *El Liberal* va ser el primer diari espanyol que va recollir els avenços de l'enginyer anglès John Logie Baird de poder "veure les pel·lícules cinematogràfiques transmesos per T.S.H." (telefonía sense fils), malgrat les dificultats que suposava "aconseguir la sincronització perfecte dels discos de totes dues estacions" (es referia a l'emissora i a la receptora). A continuació, la notícia feia una descripció tècnica del procés bàsic de la televisió mecànica de les que l'alemany Paul G. Nipkow havia sentat les seves bases al 1884.

²³¹ Diari adscrit al partit la Lliga Regionalista, *La Veu de Catalunya* va aparèixer per primer cop com a setmanari el 1891, amb una preferència per les qüestions polítiques i literàries. El polític, poeta i advocat Narcís Verdguer i el poeta Joaquim Cabot en van ser els seus fundadors.

de les graelles de programació o els conflictes i reticències del sector cinematogràfic pel que fa a la transmissió de pel·lícules que es faria a través del nou invent²³². Tanmateix, aquesta ebullició i interès que es manifestava des de les pàgines d'aquestes publicacions va anar desapareixent de manera progressiva al començament dels anys quaranta amb el triomf dels sollevats feixistes després de la fi de la guerra civil espanyola.

Probablement, un dels primers comentaris que va aparèixer a Espanya sobre les característiques de la nova tecnologia es va publicar a la revista *Radio Sport* al juny de 1924 en un article titulat "El problema de la televisión y el aparato Mihály Telehor", l'autor del qual va ser Nicholas Langer²³³. En aquest article es descriu un sistema de televisió mecànica silent o visió a distància, el Telehor²³⁴, en el que l'autor treballa en col·laboració amb el pioner Dionis von Mihály a Budapest que, des de la fàbrica de telèfons de la capital hongaresa, va llençar una màquina per a l'enviament d'imatges a distància. Però, no es té constància de què els aparells de Telehor haguessin produït cap tipus d'imatges. Mihály va proposar, per primera vegada, el nom de Telehor per a referir-se al seu sistema de televisió. La seva confiança era absoluta i a principis de 1928, Mihály es va decidir a negociar la constitució d'una societat que tingué per objecte l'explotació del seu sistema de televisió²³⁵. Tanmateix, sembla ser que aquell mateix any, von Mihály va obtenir per la Reichspost alemanya l'emissió de siluetes en moviment i transparències, amb una definició

²³² *La Veu de Catalunya*, 2 de maig de 1927, p. 4

²³³ Ruiz del Olmo, Francisco Javier. "La transmisión de imágenes en los inicios de la radiodifusión en España". En: César Fernández Fernández (coord.). *Comunicando la cultura y la ciencia recientes*. Madrid: Visión Libros, 2014. p. 393.

²³⁴ El sistema i funcionament dels aparells creats per Mihály es descriuen, al 1923, en el llibre publicat a Berlín i titulat *Das Elektrische Fernsehen und das Telehor*, l'autor del qual és el mateix Dionys von Mihály, el que sembla ser el primer text publicat exclusivament sobre televisió (Abramson, 1987: 57). En aquesta monografia Mihály realitzava una descripció general sobre la transmissió d'imatges a distància, a més de presentar els detalls del Telehor que va inventar ell mateix.

²³⁵ *La Publicitat*, 28 de gener de 1928, p. 6

de trenta línies, deu imatges per segon i un tamany de quatre centímetres quadrats (Abramson: 1987, 115).

A la cinquena Gran Exposició de Ràdio Alemana, *Große Deutsche Funkausstellung*²³⁶, celebrada a Berlín, del 31 d'agost al 9 de setembre de 1928, von Mihály va presentar el desenvolupament del seu transmissor amb la difusió de fragments de pel·lícules i noticiaris cinematogràfics, que la premsa del moment no va considerar que fossin novedosos perquè s'assemblaven molt als experiments que s'havien realitzat en el inici del cinema²³⁷, però que van suposar el germen de la primera programació televisiva, que es va conèixer amb el nom de *Fernkino* o "cinema a distància", una síntesi entre ràdio i cinema²³⁸. En alguns cercles pròxims a la incipient televisió se l'anomenava radio-film o radio-cine, que com podem comprovar posava l'èmfasi en els punts de contacte entre el cinema i la telegrafia sense fils²³⁹

A la mateixa exposició, el físic alemany August Karolus i l'empresa Telefunken van presentar per primera vegada un televisor amb el sistema anomenat Karolus-Telefunken, que havia presentat uns dies abans a un grup d'investigadors²⁴⁰. El 24 d'agost de 1924, Karolus ja havia fet la primera demostració d'un televisor a Leipzig que posaria les bases teòriques del que posteriorment seria el sistema NTSC²⁴¹ de televisió²⁴², va realitzar la transmissió d'imatges entre aquesta mateixa ciutat i Berlín aprofitant les línies postals, i un any més tard, entre Berlín i Viena. Al 1927, va signar un acord de

²³⁶ La primera edició es va celebrar el 1924. Però, al 1928 hi van participar més de 360 empreses i la van visitar més de 200.000 persones.

²³⁷ Ginestal, Francisco. "Un nuevo ensayo de la cinematografía a distancia", *Ondas*, 27 d'abril de 1929, núm. 2020, pp. 1-2

²³⁸ *La Vanguardia*, 18 de maig de 1929, p. 7

²³⁹ *La Vanguardia*, 17 de maig de 1924, p. 13

²⁴⁰ *La Publicitat*, 26 d'agost de 1928, p. 9

²⁴¹ L'NTSC és el conjunt de normes del sistema de televisió nord-americà que al 1940 va impulsar la National Television System Committee.

²⁴² Faus, Àngel. *La era audiovisual. Historia de los primeros cien años de la radio y la televisión*. Barcelona: Eiusa, 1995. P. 139

llicència general amb Telefunken, AEG i Siemens, empreses que havien demostrat interès en desenvolupar la televisió per raons comercials, i que va donar com a fruit el sistema Siemens-Karolus-Telefunken que va ser utilitzat per a la transmissió d'imatges entre Berlín i Ríode Janeiro, al setembre de 1926, entre Berlín i Buenos Aires, al gener de 1927, i més tard també a Moscou, Londres i el Japó. Després de l'exposició de 1928, els receptors de televisió del sistema de Karolus es van simplificar molt i, inclús, el seu preu es va rebaixar²⁴³.

A l'edició de 1930, l'exposició va presentar un model fabricat per Telefunken que superava les dificultats que havien demostrat els models exhibits dos anys abans. Els nous models permetien mirar amb optimisme cap al futur amb uns aparells receptors que poguessin estar a l'abast de tothom, tant pel que fa a la seva comercialització com al seu tamany, tal com escrivia l'empresari i enginyer Eduard Rifà²⁴⁴, un dels principals impulsors de la ràdio i la televisió a Catalunya, i fabricant de les famoses llanternes Lot²⁴⁵, a banda de ser el fundador el 1924 de l'Associació Nacional de Radiodifusió (ANR). Aquesta associació va organitzar l'Exposició de Radioelectricitat al novembre de 1925 a Barcelona per a demostrar que la ciutat estava al capdavant del progrés de la televisió. L'entusiasme de Rifà l'havia portat a seguir amb molta atenció els avenços que al Regne Unit estava duent a terme Baird i els seus descobriments, realitzant una tasca divulgadora a través de la premsa catalana com les seves col·laboracions en el diari *La Publicitat*, un mitjà amb el què celebrava el desenvolupament tecnològic de la televisió i l'ampli ventall de possibilitats que s'obrien a partir d'aquell moment tant a científics, com tècnics,

²⁴³ Gradenwitz, Alfredo. "La televisión según el sistema Karolus". *Ondas*. 3 d'agost de 1929. Núm. 216. p. 27

²⁴⁴ A través dels seus articles, Rifà va manifestar la seva preocupació i interès per la televisió i va desenvolupar una incessant tasca de sensibilització als seus lectors sobre la radiodifusió.

²⁴⁵ *La Publicitat*, 21 de setembre de 1930, p. 10

inventors i al públic, en general, que es mostrava encuriolit per la novetat que suposava, com ho manifesta en l'article titulat "La televisió és un fet":

"La televisió és un fet. Avui hi ha ja establert a Shenectady (EE.UU.) un servei públic de televisió que funciona des del mes de maig d'enguany (...) El seu únic objecte és intensificar l'afició per aquesta nova modalitat de la ràdio, prop dels amateurs que s'han construït els primers aparells (...), es tracta d'un invent que està fent la seva entrada d'una manera tan impressionant com atractívola (...) Hem de dir que si Espanya tingués reglamentada la ràdio-difusió, que no és corré el perill de perdre amb tota certesa les quantitats que s'hi invertissin, Barcelona aquest hivern hauria tingut també la seva emissora de televisió. (...) No podem ésser escèptics. Baird acaba de donar el gran primer pas. I si no fos així, hi ha encara els americans que estan treballant incansablement per posar la televisió a l'abast de tothom (...) La televisió ens ve a passes de gegant. Els seus resultats no poden ésser per ara més falaguers, i no dubtem que el que se suposava que era cosa de veure-la realitzada dins d'alguns anys, ho serà dintre de pocs mesos".²⁴⁶

D'altra banda, també cal posar de valor la tasca divulgadora que van portar a terme a Catalunya d'altres pioners, enginyers i aficionats del mitjà radiofònic per a donar a conèixer a la ciutadania els avenços i les novetats que s'anaven produint en el desenvolupament de la televisió en l'àmbit internacional. En aquest sentit, cal fer menció de les nombroses conferències i xerrades que va realitzar durant molts anys a diverses sales i auditoris l'enginyer de telecomunicacions i cap tècnic de Ràdio Barcelona, Joaquín Sánchez Cordovés^{247 248 249}. També cal no oblidar l'extens treball de síntesi històrica "La radiotelevisión en 1929", de l'enginyer Antoni Robert, any que l'autor considera fonamental per a la radiotelevisió o "visió a distància sense fils", ràdio integral o

²⁴⁶ *La Publicitat*, 23 de setembre de 1928, p. 4

²⁴⁷ *La Veu de Catalunya*, 15 de juny de 1928, p. 7

²⁴⁸ *La Publicitat*, 17 de juny de 1928, p. 9

²⁴⁹ *La Publicitat*, 3 de febrer de 1929, p. 10

radiovisió, denominacions totes elles referides a l'aparell de televisió²⁵⁰. O la de l'enginyer Alfons Lagoma, especialista en radioelectricitat que va publicar diversos articles a la premsa com "Resolucions pràctiques de la televisió", al 1932, des d'on difonia els últims treballs de Barid, de la televisió en colors, de la televisió estereoscòpica i d'altres novetats²⁵¹. Tanmateix, les investigacions en àrees, que podrien semblar aparentment llunyanes per al moment en què es produïen, com va ser la del desenvolupament de la televisió en colors. també va ser motiu d'interès per a la premsa de meitats de dels anys trenta que no també tractava des de les seves pàgines:

"La qüestió de la televisió en colors és objecte des de fa poc temps de l'atenció dels especialistes. Correntment s'esmenta com un precedent del pas del film ordinari al film de colors. La comparació del cinema i de la televisió, però, per ara no té cap fonament (...). Amb un caire de simplicitat, les qüestions essencials de la televisió en colors estan exposades, fent referència solament al procediment dels tres colors, que és el més conegut, i que ja ha estat objecte de realitzacions. Aquest procediment ha estat emprat a Anglaterra i Amèrica durant els assaigs de televisió."²⁵²

4.1. La ràdio en els orígens del desenvolupament televisiu espanyol

Dècades abans de l'arribada del primer aparell de televisió a Espanya, tècnics, enginyers i aficionats, moguts per la curiositat científica i tecnològica, ja investigaven, divulgaven i experimentaven sobre les possibilitats de transmetre imatges mitjançant ones de ràdio. La majoria d'aquestes primeres experimentacions van quedar en l'anonimat o, en alguns casos, en un àmbit molt reduït, però algunes altres es van reflectir en publicacions especialitzades

²⁵⁰ Robert, Antonio. "La radiotelevisión en 1929". *Ibérica. El progreso de las ciencias y de sus aplicaciones*. Núm. 764, 9 de febrer de 1929, pp. 88-92

²⁵¹ Lagoma, Alfons. "Resolucions pràctiques de la televisió". *Tècnica. Revista tecnològico industrial*. Núm. 166 (novembre 1932), pp. 164-168

²⁵² Galzeran, Ll. "La televisió en colors naturals". *L'Instant*, 9 de juliol de 1936, p. 2

en radiofonia, telegrafia i electricitat, com les revistes *Radio Sport* o *Electra*, que van ser les primeres, al juny de 1924, en donar a conèixer les noves tècniques en radiodifusió i telegrafia, respectivament²⁵³.

Aquesta difusió va permetre que se seguís amb interès qualsevol novetat que es produís en aquests camps per un nombre creixent d'aficionats. Tanmateix, cal deixar constància que algunes d'aquestes proves que es van portar a terme de manera precària a Espanya no s'allunyaven de les experiències telefotogràfiques que es realitzaven a d'altres països europeus. En qualsevol cas, la premsa especialitzada i els radiotècnics espanyols es van dedicar a impulsar i a difondre de manera molt activa i entusiasta les seves pròpies experiències, però també les pràctiques telefotogràfiques foranies (Palacio, 2001: 17). A finals de 1924, el diari *La Publicitat* es va fer ressò del primer assaig de transmissió de fotografies des de Londres a Nova York, realitzat per la companyia Marconi i que van consistir en l'enviament d'unes imatges de temàtica esportiva i artística. Aquesta va ser una iniciativa molt ben valorada per la premsa de l'època perquè aquest tipus de tècnica podia "reportar grans avantatges i prestar importants serveis"²⁵⁴, sobretot per a la premsa. Des del punt de vista científic, l'enginyer, astrònom, jesuïta i professor de Física, Joaquim Pericas i Morros, va dur a terme una prolífica producció bibliogràfica en l'àmbit científic i tècnic, de la que destaca un dels primers articles editats a Catalunya sobre la imminent i esperançadora arribada de la televisió a la vida quotidiana:

"La visión a distancia, o sea la formación a distancia de una imagen real de objetos animados o inanimados, es un problema de gran interés, al cual se vienen consagrando desde muchos años un cierto número de investigadores; y

²⁵³ Ruiz del Olmo, Francisco Javier. "Radiofotografía y teleinscripción: experiencias de transmisión de imágenes en los inicios de la radiodifusión en España". *Historia y comunicación social*. Vol. 18. Núm. Especial Deseembre (2013). p. 32. ISSN 1137-0734

²⁵⁴ *La Publicitat*, 4 de desembre de 1924, p. 1

aunque no se ha llegado aún a resultados prácticos, empieza a entreverse ya la era de su solución, gracias a la excelente preparación que encuentran hoy en el terreno científico éste y otros inventos análogos”.²⁵⁵

Des dels seus inicis, el naixement de la televisió va estar marcat per la seva doble essència, la visual i l'auditiva. No podem oblidar que el seu naixement coincideix en el temps amb la producció de les primeres pel·lícules del cinema sonor i les primeres experiències no sempre havien solucionat la dificultat que suposava coordinar tots dos elements. El problema de l'àudio a la televisió es va resoldre amb la radiofonia, la incorporació de la banda de freqüències a la ràdio, no com es feia anteriorment on l'àudio ocupava una freqüència de ràdio i una altra para el senyal de televisió. El so posseïa una presència característica i pròpia en el mitjà televisiu, però va ser la imatge la que va atraure l'atenció pel seu més gran impacte perceptiu, ja que la transmissió a distància de missatges sonors ja havia quedat superada pel mitjà radiofònic. Les primeres proves experimentals públiques de la incorporació de so a la incipient transmissió de televisió es van fer el 30 de març de 1930, des de l'estació que la BBC tenia a Brookmans Park, quan es van poder transmetre en dues ondes simultàniament, el so i imatges de trenta línies²⁵⁶.

A Espanya, com a la resta de països que realitzaven les primeres experimentacions en la transmissió d'imatges a distància, el nou invent al llarg del seu desenvolupament no només va aprofitar la base tecnològica de la ràdio sinó que va anar apropiant-se de les seves característiques organitzatives, els seus continguts i els seus gèneres. I no podem deixar de banda que algunes de les primeres exhibicions i demostracions que els precursors de la televisió volien donar-les a conèixer i fer-les públiques recorrien a la seva presència en fires de ràdio. D'altra banda, les informacions sobre els avenços que s'anaven

²⁵⁵ Pericas, Joaquim. "Sobre televisión". *Ibérica*. Núm. 543, 1924, pp. 157-160

²⁵⁶ *La Veu de Catalunya*, 1 d'abril de 1930, p. 8

produint sobre la televisió no només es publicaven en revistes tècniques especialitzades en l'àmbit radiofònic. Fins i tot, qualsevol novetat que es produïa també era motiu d'interès per part de publicacions editades per comerços, com va ser el cas dels Establiments Lot que li van dedicar a la televisió un número monogràfic a la seva revista *Radio Lot: revista catalana de la radiotelefonía*²⁵⁷.

La perspectiva d'una societat on la imatge, i per extensió el desenvolupament de les telecomunicacions, assolís una importància cabdal es va veure molt ràpidament superada des de que es va arribar a una estabilització i les primeres emissions regulars de la televisió van demostrar que podrien tenir uns altres usos i finalitats diferents dels què havien aparegut en el seu naixement. Al primer objectiu de desafiar les distàncies mitjançant l'enviament d'imatges i sons calia afegir una finalitat social i ideològica, a través de la difusió de la informació i l'entreteniment.

4.1.1. El Servicio Nacional de Radiodifusión

Alguns països europeus, com el Regne Unit, França o Alemanya, ja disposaven a la dècada dels anys vint d'algun tipus de servei de radiodifusió amb la suficient infraestructura, qualitat i potència que, a diferència d'Espanya, podien superar una primera fase de proves i experimentacions, i escometre el desafiament que suposava la transmissió d'imatges. En aquest context, l'estat espanyol es va erigir en l'únic actor²⁵⁸ amb capacitat facultativa d'exercir el control estatal sobre la radiodifusió (i, posteriorment, sobre la televisió) per raons tècniques, però també amb la finalitat de controlar un mitjà eficaç, des del punt de vista militar i de seguretat.

²⁵⁷ *Radio Lot: revista catalana de la radiotelefonía*, 1 de maig de 1926

²⁵⁸ Com la BBC al Regne Unit, el Reichpost a Alemanya o la PTT a França.

En aquest sentit, al llarg d'aquesta dècada es van promulgar diverses lleis amb l'objectiu de donar consistència legal i posar les bases jurídiques tant de la ràdio com de la televisió, convertint-se en objectes de monopoli estatal. El Real Decreto de 27 de febrer de 1923²⁵⁹ és el primer marc legal que estableix el monopoli de l'estat sobre qualsevol instal·lació radioelèctrica, a més de prohibir i considerar clandestines totes les instal·lacions emissores o receptors, de donar la possibilitat de cobrar d'un cànon per la tinença de receptors i d'establir normes pel règim d'estacions radioelèctriques en general. En definitiva, es tractava del primer cop que es legislava sobre el dret i l'inici de la radiodifusió a Espanya.

Un any després, es va desenvolupar l'anterior decret mitjançant el Reglament de 14 de juny de 1924 que donava la possibilitat a que operessin emissores privades sota el control i la vigilància de la Junta Técnica e Inspector de Radiocomunicación²⁶⁰:

“Las estaciones radiotelegráficas o radiotelefónicas particulares, sean transmisoras o receptoras (...) están sujetas a la intervención del Gobierno (...) por el Ministerio de la Gobernación. Estas inspecciones están subordinadas a la inspección o intervención de la Junta técnica e inspectora de Radiocomunicación, que la ejercerá en la medida y forma que crea más conveniente para los intereses de los servicios y de la defensa nacional”²⁶¹

Amb aquesta clara intenció interventora aquestes disposicions legals van permetre la regularització d'emissores particulars com Radio Barcelona (EAJ

²⁵⁹ *Gaceta de Madrid*, 1 de març de 1923, núm. 60, pp. 765-767

²⁶⁰ Entre d'altres atribucions, aquest organisme tenia competències en la vigilància tècnica, la millora del servei, la imposició de sancions als concessionaris que incomplissin la concessió o el reglament, com també als posseïdors de receptors clandestins.

²⁶¹ *Real Orden*, de 14 de juny de 1924, art. 3er

1)²⁶², Unión Radio (EAJ 7), Radio España (EAJ 2) i Radio Ibérica (EAJ 6), abans de l'aparició de l'emissora estatal Radio Nacional de España²⁶³.

Sense un organisme que pogués superar la fase de proves experimentals i les emissions de transmissió d'imatges semblava difícil que Espanya pogués donar un pas més enllà en el seu desenvolupament definitiu. Amb el fonament del Real Decreto, de 26 de juliol de 1929²⁶⁴, es va crear anys més tard el Servicio Nacional de Radiodifusión²⁶⁵ ²⁶⁶, un ens administratiu que va néixer amb la voluntat d'impulsar un nombre suficient d'estacions amb la potència necessària per a que el servei radiofònic arribés a tota la geografia espanyola i es poguessin rebre les audicions amb tota classe de receptors (Ruiz del Olmo, 1997: 72). A les disposicions complementàries s'assenyala que el cap d'aquest servei també seria director general de RNE²⁶⁷.

A l'endemà, la presidència del consell de ministres va dictar una Real Orden²⁶⁸ per a posar en marxa un concurs públic per adjudicar el servei entre les diverses empreses que van optar en presentar-s'hi fins al 10 de novembre, data fixada per l'apertura dels plecs. A més, gràcies a aquesta norma jurídica, el govern tenia la potestat reglamentària per a exercir de manera preferent el seu dret sobre la radiodifusió a Espanya; és a dir, aquest servei es va concebre com un òrgan per a realitzar una funció essencial i privativa de l'estat que el govern havia de desenvolupar. Malauradament, la creació d'una xarxa de serveis telefotogràfics va quedar amb una simple intenció perquè l'empresa que

²⁶² Va obtenir la primera concessió el 14 de juliol de 1924.

²⁶³ José Millán-Astray, fundador de la Legión, també ho va ser de Radio Nacional de España, emissora radiofònica que va inaugurar el 19 de gener de 1937, al palau de Anaya a Salamanca, en plena Guerra Civil Espanyola.

²⁶⁴ *Real Decreto*, de 26 de juliol de 1929, núm. 1712, *Gaceta de Madrid*, núm. 208, de 27 de juliol de 1929, pp. 691-693

²⁶⁵ *Boletín Oficial del Estado*, 9 d'agost de 1944, Núm. 222, pp. 6057-6058

²⁶⁶ *ABC*, 14 d'agost de 1944, p. 32

²⁶⁷ *Boletín Oficial del Estado*, 25 d'octubre de 1944, Núm. 299, p. 8032

²⁶⁸ *Real Orden*, de 27 de juliol de 1929, *Gaceta de Madrid*, de 30 de juliol de 1929, núm. 211, p. 286

els oferia, Unión Radio, no va aconseguir fer-se amb l'adjudicació definitiva, malgrat l'avaluació positiva que havia obtingut per part de la Junta Técnica e Inspectora de Radiocomunicación²⁶⁹. Anys més tard, es va tornar a intentar, però aquest servei mai tampoc no va arribar a funcionar a causa de qüestions administratives, d'adjudicació concursal, que no es va concloure probablement per les pressions a les que es va sotmetre el govern, ja que es van aprovar dos concursos, un al 1932 que es va anul·lar i, un altre al 1935 que no es va poder fallar a causa de la Guerra Civil Espanyola. Com és fàcilment imaginable, la dictadura franquista va suposar una ruptura respecte al desenvolupament normatiu republicà. Dos anys més tard, un dies després de la proclamació de la II República, es va promulgar un nou decret²⁷⁰ que derogava el de 1929 mitjançant el qual s'havia creat el Servei Nacional de Radiodifusió i suprimia la Junta Técnica e Inspectora de Radiocomunicación, amb l'argument d'una organització deficient i per les despeses injustificades que produïa aquest servei.

4.1.2. L'entusiasme dels radioaficionats per la televisió

Del 18 al 23 de novembre de 1929, Barcelona va acollir la celebració de les reunions del consell d'administració de la Unió Internacional de Radiodifusió (UIR)²⁷¹, al palau anomenat de la Premsa durant l'Exposició Internacional de Barcelona. La representació espanyola davant d'aquest organisme amb seu a Ginebra la van encapçalat dos membres d'Unión Radio²⁷², que comptaven amb

²⁶⁹ També s'hi van presentar Empresas Radioeléctricas, SAE Fomento Nacional de Radiocomunicaciones i l'oferta particular de Pablo Quero Sánchez que estava disposat a invertir 10 milions de pessetes.

²⁷⁰ *Decreto*, de 25 d'abril de 1931, núm 94, p. 682

²⁷¹ *La Vanguardia*, 15 de novembre de 1929, p. 8

²⁷² Unión Radio havia adquirit una posició hegemònica a la ràdio espanyola que va culminar amb l'adquisició de Ràdio Barcelona, amb el beneplàcit de la Dirección General de Comunicaciones. Des d'aquesta posició dominant i davant la inviabilitat d'un servei nacional de radiodifusió, Unión Radio gaudia del recolzament i la tolerància de les autoritats oficials per alguns dels seus serveis telefotogràfics

el recolzament de la Junta Técnica e Inspector de Radiocomunicación que també va ser convidada per a defensar els interessos espanyols davant d'aquesta institució internacional. Els delegats dels diferents països que hi van assistir van realitzar visites institucionals a l'Ajuntament, el monestir de Montserrat, les instal·lacions de Ràdio Barcelona i les fonts de Montjuïc recent inaugurades, entre d'altres, a més de celebrar banquetes a la ciutat²⁷³ i de rebre nombroses atencions²⁷⁴ per part dels representants de la delegació espanyola que ambicionaven l'assignació definitiva de longituds d'ones per a les emissores espanyoles.

Cal no oblidar que Espanya i, més concretament, Barcelona estava adquirint un cert interès i una creixent curiositat per tots els avenços que es produïen al voltant de la televisió. Tant des de la perspectiva tecnològica com divulgativa, diversos autors van produir una incipient bibliografia, la primera a tot l'estat espanyol, sobre el sistema televisiu. Entre ells, destaquen les contribucions entusiastes del físic, enginyer i periodista Manuel Martín Bonell amb el seu llibre sobre la televisió mecànica que portava per títol *La televisión*, editat per Espasa Calpe a Madrid el 1929; o d'Enrique Mata i S.F. González, oficial del cos de Telègrafs i enginyer mecànic-electricista, respectivament. que el mateix any van publicar el llibre *La televisión. Fototelegrafía. Constrúyase su aparato televisor*, en el què els autors albiraven un llarg i esplendorós futur per al nou invent i, sobretot, pensant en l'impacte que aquell nou aparell tindria a la societat:

“El entusiasmo que la radiodifusión despertó en todo el mundo al adquirir un estado práctico es de esperar que sea aún superado cuando los grandes

com la carta de la previsió del temps realitzada pel Servei Meteorològic de Catalunya o de l'emissió i intercanvi de fotografies i postals turístiques amb emissores franceses.

²⁷³ L'hotel Miramar, posterior seu de les primeres instal·lacions de Televisió Espanyola a Barcelona, va acollir un d'aquests sopars de gala amb els màxims representants de la UIR.

²⁷⁴ *La Vanguardia*, 22 de novembre de 1929, p. 6

problemas de la telecinematografía sean resueltos y se hagan asequibles los complicados aparatos que actualment están en período de experimentación”²⁷⁵

D'altra banda, empreses com la Compañía Anglo-Española de Electricidad, que s'havia encarregat d'instal·lar els primers arcs voltaics per l'enllumenat de Barcelona i de ser la primera empresa en fer demostracions de la telegrafia sense fils a la Universitat de Barcelona (Ruiz del Olmo: 1997, 101), disposava, des de principis del mes de gener d'aquell mateix any, d'un aparador al seu taller del número 12 del carrer Pelai de Barcelona, on s'exhibia un aparell receptor de radiovisió que havia adquirit a Londres²⁷⁶. El principal interès de l'empresa era la distribució a Espanya per a la venda d'aparells de radiovisió i el subministrament de peces, sobretot vàlvules, per a construir-los com ho testimonien els nombrosos anuncis publicats a la premsa²⁷⁷. Al gener d'aquell mateix any, van arribar els primers aparells de televisió a Espanya que havia encarregat la Compañía Anglo-Española de Electricidad que van permetre rebre, ocasionalment, algunes imatges en moviment d'algunes emissores que ja funcionaven a Europa²⁷⁸.

Tanmateix, malgrat la motivació i l'interès dels radioaficionats en construir-se un aparell amb les peces de l'Anglo-Española de Electricidad. Malgrat que cada cop eren més fàcils de fabricar i amb peces menys complexes, molts usuaris es van quedar decebutos perquè no eren útils per l'objectiu amb el què s'havien comprat, més si tenim en compte que la construcció de l'aparell requeria d'una precisió molt exhaustiva. Per tant, no va resultar sorprenent que molts dels aficionats no poguessin veure les imatges en moviment que desitjaven que

²⁷⁵ Mata, Enrique; González, S.F. *La televisión. Fototelegrafía. Constrúyase su aparato televisor*. Madrid: Talleres Espasa-Calpe, 1929. p. 173

²⁷⁶ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Madrid: Gedisa, 2001. p. 18

²⁷⁷ Com per exemple, *La Vanguardia*, 17 de gener de 1929, p. 5

²⁷⁸ Ruiz del Olmo, Javier. *Orígenes de la televisión en España*. Málaga: Universidad de Málaga, 1997 pp. 101-107

apareguessin a les seves pantalles i que, en la majoria dels casos en què ho van aconseguir, van ser vagues imatges fugaces.

Al sistema de construcció i muntatge domèstic d'aquests receptors se'l va anomenar radiovisió. La formació d'aquest terme no només resultava fàcilment deduïble i explícit pel que fa a la finalitat per la qual s'havia creat, sinó que aquell primer intent de televisió significava la superació del mitjà radiofònic. L'anomenada radiovisió no només va tenir de seguida una acceptació entre els aficionats a la radiofonia i els tècnics i enginyers a Espanya sinó que va despertar de seguida un interès comercial sobretot pel seu cost econòmic²⁷⁹. Inclús, grups d'aficionats coordinaven els seus esforços per a la construcció d'aparells de televisió com els que formaven part del Ràdio Club Catalunya²⁸⁰. Els ràdio-clubs van sorgir a principis de la dècada dels anys vint amb la finalitat de congregar els interessats amb la TSF (Telefonia Sense Fils) i fomentar els estudis dels fenòmens radioelèctrics entre els socis. En l'esperit dels seus membres estava el captar els febles senyals horaris que arribaven d'estacions angleses o franceses (Franquet, 1991: 27). Com també, des de les pròpies institucions polítiques catalanes es va treballar per a favor qualsevol iniciativa per a investigacions relacionades amb la televisió²⁸¹.

Per tant, no és gens estrany que la capital catalana acollís aquesta reunió de la UIR. A l'ordre del dia de les diverses reunions que es van celebrar en aquestes jornades, a més de debatre sobre assumptes relacionats amb el mitjà radiofònic, els membres de la UIR també van estudiar aspectes que tenien a veure amb la fotodifusió, els films sonors i la televisió. Algunes experimentacions d'enviament de fotografies per radiodifusió ja s'havien portat

²⁷⁹ *La Vanguardia*, 17 de maig de 1924, p. 13

²⁸⁰ *La Veu de Catalunya*, 7 de desembre de 1928, p. 3

²⁸¹ *La Veu de Catalunya*, 14 de desembre de 1928, p. 2

a terme amb èxit a Espanya, a l'igual que en d'altres països europeus algunes emissores ja havien implantat serveis comercials amb regularitat.

Tant la indústria radiofònica, que havia fet inversions en diversos aspectes del so, com els aficionats a la radidifusió estaven molt interessats en com es podria incorporar el so a les pel·lícules. Al pavelló de Projeccions, de l'Exposició Internacional i en algunes sales de cinema de la ciutat²⁸², com el Tívoli i el Fémina, es van realitzar algunes demostracions de films sonors que van ser seguides amb molt d'interès i satisfacció pel públic que hi va anar i pels representants que hi van assistir a les reunions de la UIR a Barcelona. Exhibicions públiques com la del fonofilm o cinefon, un sistema de sincronització del so a les pel·lícules creat i patentat per enginyer nord-americà Lee de Forest.

Demostracions similars ja s'havien produït anys enrere a la ciutat i havien despertat l'interès d'algunes persones clau en el desenvolupament de la televisió a Espanya com va ser el cas d'Agustí Riu, enginyer, director de la publicació especialitzada *Radio-Técnica* i creador de l'Instituto Radioelétrico, centre acadèmic on va impartir docència sobre tècniques de radiocomunicació, i de qui parlarem més endavant. Al 1927, Riu va publicar un extens article a *La Vanguardia* on explicava, amb tot tipus de detalls tècnics, el funcionament, les aplicacions i el futur del fonofilm, un sistema precursor de la futura televisió i al que Riu es referia com "un compàs d'espera d'altres grans invents pròxims a ser solucionats, malgrat que no tan aviat com molts han cregut²⁸³. No obstant, la persistència d'una deficient recepció de les imatges, les avaries constants i els defectes dels seus elements constructius que es traduïen en contínues deficiències tant a nivell visual com sonor van fer desestimar continuar pel camí que s'havia iniciat amb l'experimentació de la radiovisió.

²⁸² *La Vanguardia*, 19 de novembre de 1929, p. 28

²⁸³ *La Vanguardia*, 21 de maig de 1927, p. 17

De Forest, després del fracàs que havia suposat la negativa de les productores nord-americanes a finançar el seu sistema de so per a pel·lícules cinematogràfiques, va provar sort a Europa i, en concret, va arribar a Espanya on va fer demostracions a Madrid i Barcelona buscant finançament, però tampoc el va trobar. La premsa de l'època es va fer ressò d'aquestes exhibicions amb paraules de sorpresa i admiració davant del fonovisió, "un invent interessantíssim"²⁸⁴. A De Forest se li atribueix erròniament l'autoria d'haver realitzat la primera pel·lícula sonora de la història del cinema²⁸⁵.

El 15 d'abril de 1923, quatre anys abans de què Alan Crosland dirigís *El cantant de jazz*, considerada pels historiadors la primera pel·lícula parlada, De Forest va organitzar al cinema Rivoli de Nova York una exhibició de diverses pel·lícules curtes amb el so sincronitzat. Entre elles, un curtmetratge sonor d'onze minuts titulat *From far Seville*, on la cantant espanyola Concha Piquer interpretava diverses cançons, a més de recitar i ballar²⁸⁶.

Abans de marxar sense èxit d'Europa cap als Estats Units, De Forest va vendre el material cinematogràfic i els equips del seu sistema de fonofilm als industrials Feliciano Manuel Vítores, Enrique Urazandi i Agustí Bellapart, que el van aprofitar per a constituir la societat anònima Hispano De Forest Fonofilm, que tenia els drets d'explotació a Espanya i Portugal del sistema fonofilm. Aquesta va ser una empresa que va voler donar a conèixer el nou invent, fent-lo itinerant pel màxim nombre de ciutats amb l'objectiu d'eliminar els possibles recels dels exhibidors i del públic, mentre acabaven de construir els seus estudis. La

²⁸⁴ *El Imparcial*, 5 d'octubre de 1927, p. 5

²⁸⁵ Al 1984, el director, fotògraf i enginyer francès William Dickson ja havia realitzat *The Dickson Experimental Sound Film*, la primera filmació amb so sincronitzat de la història del cinema. Un curtmetratge en el què se sincronitzava el fonògraf amb el quinetoscopi, tots dos aparells inventats per Thomas Edison.

²⁸⁶ *El País*, 3 de novembre de 2010, p. 62

primera exhibició pública va ser el 13 de juny de 1927 al Saló Kursaal de Barcelona²⁸⁷.

A principis de 1930, els tècnics de l'emissora Unión Ràdio Barcelona, amb el seu enginyer en cap Joaquín Sánchez Cordovés²⁸⁸, van posar en marxa un servei diari de transmissió de fotografies realitzades pel Servei Meteorològic de Catalunya²⁸⁹ amb mapes destinats a la navegació marítima i aèria, a través d'un belinògraf instal·lat a la muntanya del Tibidabo. Aquest servei, que durava uns deu minuts i que, posteriorment, es va augmentar fins a les dues hores, oferia cartes meteorològiques amb informació sobre l'estat de cel, el de la mar, del vent i d'altres dades sobre gran part del continent europeu. Aquest belinògraf transmetia el mapa del temps als observatoris de París i Brussel·les, a més de rebre fotos enviades des de Berlín²⁹⁰. Aquests mapes, malgrat no estaven destinats a un ús domèstic, van ser seguits amb gran interès entre nombrosos aficionats a la meteorologia a Catalunya, tal com ho demostra el fet que la premsa anunciava els continguts de cada programa²⁹¹, i la seva popularitat va fer que s'incorporessin nous continguts com la transmissió de plànols dels aeròdroms als avions que havien d'aterrar assenyalant el punts més difícils, la identificació de persones per la transmissió d'empremtes digitals o la de documents autògrafs (Ruiz del Olmo, 1997: 79).

Aquest servei que oferia l'emissora Unión Ràdio Barcelona va despertar l'interès de diverses institucions com l'Ajuntament de Barcelona i del mateix rei Alfons XIII que va visitar l'estand que havia muntat Unión Radio en el recinte de

²⁸⁷ *La Vanguardia*, 14 de juny de 1927, p. 19

²⁸⁸ Va ser un dels set titulats de la cinquena promoció de l'Escuela Superior de Ingenieros de Telecomunicaciones de Madrid, a mitjans de 1925.

²⁸⁹ El 31 de març de 1921, el Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya va aprovar el decret que establia la creació del Servei Meteorològic de Catalunya, del qual el meteoròleg i astrònom Eduard Fontserè va ser el seu primer director. (<https://www.meteo.cat/wpweb/sobre-meteocat/historia/>)

²⁹⁰ Ruiz del Olmo, Francisco José. *Orígenes de la televisión en España*. Málaga: Universidad de Málaga, 1997. (Estudios y ensayos; 14), pp. 143-146

²⁹¹ *La Vanguardia*, 2 de febrer de 1930, p. 19

l'Exposició Internacional i on el monarca espanyol va rebre les explicacions tècniques de la mà del màxim responsable de l'emissora, l'enginyer Sánchez Cordovés. El monarca va poder comprovar com es realitzaven algunes demostracions de transmissió d'imatges²⁹² de les quals en va sortir molt satisfet i felicitant a Ràdio Barcelona per l'èxit d'aquest nou servei telefotogràfic, segons descriuen les cròniques periodístiques de l'època. Dos anys més tard, el consistori barceloní, amb el seu alcalde al capdavant, el doctor Jaume Agudé, va veure el seu potencial i va apostar en desenvolupar-lo amb la finalitat de promoure el turisme nacional i també atreure visitants del sud de França, sobre tot dels habitants de Toulouse²⁹³. El servei que proporcionava Ràdio Barcelona consistia en donar a conèixer a través d'imatges, que subministrava el propi Ajuntament de Barcelona, el patrimoni arquitectònic i artístic de la ciutat, acompanyades d'una breu descripció en francès per a seduir al públic gal de les belleses naturals i patrimonials de Catalunya²⁹⁴. L'emissora Radio Toulouse ja realitzava emissions telefotogràfiques que eren rebudes pels radioaficionats i es va organitzar un intercanvi d'imatges entre les dues estacions per a que els receptors d'Occitània i de Catalunya poguessin captar-les.

4.1.3. El Plan Nacional de Radiodifusión de 1931

A finals de novembre de 1931, el ministeri de Comunicacions²⁹⁵ va anunciar la creació d'un Pla Nacional de Radiodifusió que preveia la instal·lació de noves emissores en tot el territori espanyol. El departament que dirigia el sevillà Diego

²⁹² *La Vanguardia*, 6 de juny de 1930, p. 3

²⁹³ *La Vanguardia*, 7 de maig de 1932, p. 2

²⁹⁴ *La Veu de Catalunya*, 29 d'abril de 1932, p. 8

²⁹⁵ Aquest ministeri s'havia creat el 15 d'abril de 1931, l'endemà de la proclamació de la II República, la qual cosa denotava el gran interès que demostrava el govern de Manuel Azaña per aquesta qüestió, fins al punt que al maig de 1934 va traspasar els serveis de radiodifusió a la Generalitat de Catalunya.

Martínez Barrios²⁹⁶ volia donar un impuls al servei de radiodifusió a tota Espanya ja que des de la proclamació de la II República, la ràdio s'havia convertit en un important mitjà de comunicació social per al nou govern. A través del Decret de 8 d'abril de 1932, el ministeri de la Governació, a través de la direcció general de Telecomunicacions, va treure a concurs els subministrament i les instal·lacions d'una xarxa d'estacions de radioelèctriques amb l'objectiu de constituir la xarxa nacional de radiodifusió de l'estat espanyol²⁹⁷.

El pla consistia en dotar a les principals capitals de província espanyoles d'emissores que, des del punt de vista tècnic, havien de ser explotades directament per l'estat, mentre que la part de continguts i de programació es concedia a l'empresa privada, amb la col·laboració i el control estatal (Ruiz del Olmo, 1997: 86). Finalment, el concurs va ser anul·lat davant la incertesa política del moment per alguns esdeveniments que van convulsionar la vida pública²⁹⁸ i va demostrar, un cop més, la nul·la capacitat des de l'administració pública per la posada en marxa d'un servei estatal que pogués donar suport a la transmissió d'imatges com el que realitzava Unión Radio.

Al mes de maig d'aquell mateix any, Ràdio Associació-EAJ 15 va aconseguir realitzar emissions fototelegràfiques. L'experiència consistia en la retransmissió setmanal de dues fotografies utilitzant un emissor-receptor per a la transmissió i recepció d'imatges fixes, dissenyat per l'inventor Pau Abad i que es va donar a conèixer al públic en general, durant la celebració de la II Exposició Nacional de

²⁹⁶ Entre d'altres càrrecs al govern espanyol, Martínez Barrios va ser posteriorment president interí de la Segona República Espanyola durant un mes (1936) i president de la Segon República Espanyola a l'exili (1945-1962).

²⁹⁷ Decret de 15 d'abril de 1932, *Gaceta de Madrid*, núm. 121, p. 797

²⁹⁸ Entre d'altres, la "Sanjurjada", intent fallit de cop d'Estat del general Sanjurjo contra la II República, l'aprovació de la llei del divorci, les reformes educativa, militar i religiosa, així com insurreccions anarquistes, enfrontaments armats entre la guàrdia civil i manifestants o entre diverses faccions polítiques, o l'aprovació de l'Estatut de Catalunya.

Ràdio, Cinema Sonor, Fono, Discos i Fotografia que es va instal·lar al palau número 1 del recinte firal de Montjuïc²⁹⁹, del 22 d'octubre al 6 de novembre de 1932.

4.1.4. Radiofotografia i telefotografia a Espanya. Les primeres transmissions fotogràfiques

Com ja s'ha dit anteriorment en aquesta investigació, el naixement i primeres proves de la televisió a Espanya són indissociables al desenvolupament de la radiodifusió, tant des del punt de vista tècnic com a normatiu, ja que van ser pràcticament coetànies. La majoria d'aquestes experimentacions van ser realitzades per aficionats individuals interessats en desenvolupar un sistema de transmissió d'imatges, primer fixes i després en moviment, com també per la iniciativa d'empreses radiofòniques que volien oferir nous serveis a la seva audiència. Assajos sense cap tipus de connexió entre ells i sense un ordre coherent que permetés l'aprofitament de la feina que aquells primers pioners realitzaven amb entusiasme, voluntarietat, il·lusió i dedicació, però sense cap incidència ni repercussió ni en la indústria ni tampoc en el desenvolupament d'un model sobre el qual iniciar un sistema televisiu propi. Tanmateix, malgrat la descoordinació, des d'aquelles primeres experiències de transmissió d'imatges per ràdio, el mitjà radiofònic juntament amb la tasca realitzada amb més o menys fortuna de radioaficionats i tècnics, es va contribuir a què aquelles pràctiques pioneres fossin el fonament sobre les quals es va establir l'incipient naixement de la televisió a Espanya. Aquelles experiències pretelevisives realitzades a la dècada dels anys vint del segle passat van ser essencials en el desenvolupament del nou mitjà.

²⁹⁹ *La Vanguardia*, 23 d'octubre de 1932, p. 8

Tanmateix, els primers investigadors, aficionats i tècnics que havien contribuït al naixement de la radiodifusió a Espanya i que s'havien enfrontat en les seves primeres pràctiques pioneres i experimentals en la transmissió d'imatges a una tecnologia molt complexa i a un entorn social i polític desfavorable, van obtenir alguns resultats positius. Uns èxits que, des del punt de vista tècnic, van contribuir a posar les bases de la radiofusió en tot l'estat en un context de ràpides transformacions tecnològiques, econòmiques i socials.

Les primeres proves de la radiodifusió a Espanya les va realitzar el funcionari del cos de telègrafs Matías Balsera, en el palau de comunicacions de Madrid, el 25 de febrer de 1912³⁰⁰. Balsera va utilitzar un aparell Hughes per a rebre les transmissions de telegrafia sense fils que, fins al moment, arribaven telefònicament i sense que quedés constància d'un registre gràfic. Aquesta prova es va realitzar entre dues oficines distants a pocs metres. Amb posterioritat, des de l'estació radiotelefònica del mateix palau de comunicacions, Balsera va continuar realitzant assajos retransmetent diversos concerts de la banda municipal de Madrid. Com acostuma a passar, Balsera, autor de diverses patents i incansable inventor, no va rebre mai cap reconeixement oficial per les seves aportacions al desenvolupament de la radiodifusió a Espanya.

La possibilitat tècnica de transmetre imatges a través de les ones hertzianes o de ràdio havia existit des dels primers anys del mitjà radiofònic a Espanya. La radiofotografia o enviament i recepció d'imatges i gràfics a distància va ser un sistema de comunicació inalàmbrica que tècnics i radioaficionats van investigar i desenvolupar de manera paral·lela al mitjà radiofònic a la dècada dels anys

³⁰⁰ *La Vanguardia*, 27 de febrer de 1912, p. 8

vint del segle passat tant a França, Alemanya i Espanya³⁰¹. Nombrosos investigadors van començar a buscar aplicacions practiques a totes les investigacions que s'estaven portant a terme a molts països, sobretot, en l'àmbit de les telecomunicacions aplicades a la premsa escrita, concretament als primers enviaments de fotografies entre diferents diaris europeus de Berlín, Londres i París. Però, també va ser freqüent que professors i investigadors realitzessin conferències i demostracions sobre els últims avenços i experiments en l'àmbit de la radiotelegrafia, la radiotelefonía i la televisió amb un caire divulgatiu³⁰².

A finals d'aquesta dècada, el desenvolupament tecnològic va permetre que algunes emissores de ràdio europees s'aventuressin a transmetre fotografies de manera més freqüent com imatges de personatges populars o mapes meteorològics, abandonant d'aquesta manera una primera fase de tipus experimental. Espanya no va quedar al marge d'aquesta tendència i, des de l'emissora EAJ-1 Ràdio Barcelona, van ser habituals aquests tipus de serveis telefotogràfics.

En aquest sentit, d'entre totes les experiències espanyoles, una de les figures més importants que van fer possible que la telefotografia deixés de ser un experiment per a convertir-se en un incipient mitjà amb vocació d'ús social va ser la de l'enginyer Agustí Riu, figura clau per les seves significatives i transcendents aportacions en l'origen del desenvolupament de la televisió a Espanya, autor de publicacions sobre transmissió d'imatges, fixes o en moviment, i tècnic autodidacta, que havia treballat a l'emissora EAJ-1 Ràdio Barcelona i que va desenvolupar un sistema propi de radiofotografia per via

³⁰¹ Ruiz del Olmo, Francisco Javier. "Radiofotografía y teleinscripción: experiencias de transmisión de imágenes en los inicios de la radiodifusión en España". *Historia y comunicación social*. Vol. 18. Núm. Especial Desembre (2013). p. 28. ISSN 1137-0734

³⁰² *La Vanguardia*, 6 de desembre de 1923, p. 9

hertziana³⁰³. De manera molt sintètica, la invenció de Riu consistia en dos aparells, un de transmissor que disposava un cilindre de vidre que rebia un punt lluminós a través d'una lent i sobre el que s'embolcallava una fotografia que girava amb un moviment helicoïdal, i un altre de receptor, del mateix tamany que l'anterior, però de fusta, que també realitzava el mateix tipus de moviment embolcallant un paper de bromur que rebia la impressió de la fotografia.

L'inconvenient residia en la necessitat de positivament-la quan es rebia. Tanmateix, la seva tasca pionera a Espanya pel que fa a la transmissió d'imatges per ràdio, però amb una repercussió molt més modesta i menys reconeguda, es troba al mateix nivell que les aportacions de Korn o Belin³⁰⁴, amb el seu belinògraf, amb el què difonia fotos d'actualitat que publicaven els diaris. El que més satisfesia a Riu i el feia sentir orgullós de la seva tasca era haver aconseguit amb el seu sistema una certa compatibilitat amb el material radiotransmissor ja existent. El mateix Riu va manifestar que “arribarà un moment en què al notificar per radiotelefonía algun fet important s'il·lustri al mateix temps amb fotografies.”³⁰⁵ Tanmateix, a principis dels trenta, Riu va fer palès el ràpid canvi que els conceptes sobre la televisió s'estaven produint, manifestant la seva esperança que ben aviat arribaria com una aplicació més que permetria el mitjà radiofònic:

“De totes maneres, cal tenir ben en compte que actualment s'estan presentant a l'horitzó de les possibilitats pràctiques una sèrie de noves aplicacions de la

³⁰³ Agustí Riu va donar a conèixer els seus avenços en algunes publicacions relacionades amb l'àmbit de la radiodifusió, com l'article titulat “Radiofotografía”, en el què afirmava de manera rotunda que “la Radiofotografía es ya una realidad y el poder comprar un receptor y transmissor de Radiofotografía en establecimientos que hoy tienen a la venta aparatos de Radiotelefonía es ya solo cuestión de período de tiempo relativamente breve” i on, per primera vegada es descriuen les experiències d'un enginyer espanyol d'un sistema de transmissió d'imatges que Riu va denominar “teleinscripció” (*Electra*, Núm. 22, 10 de juny de 1924). A la dècada dels anys trenta, Riu va crear l'Institut Radiotècnic, una escola que va impartir ensenyament sobre tècniques de radiocomunicació i també va dirigir la revista *Radio Técnica*, que s'editava a Barcelona.

³⁰⁴ *La Publicidad*, 31 de gener de 1926, p. 6

³⁰⁵ *Electra*, Núm. 22, 10 de juny de 1924

ràdio que faran molt més interessant la seva aplicació a la llar, puix que, ultra els sons, serà possible de veure les imatges (...). El problema de la radiovisió sembla, actualment, que entra en una nova fase de solució pràctica, que tot fa suposar que la propera temporada d'hivern, o bé la següent, podrem veure escenes en moviment en una forma, que, per llur perfecció, pot comparar-se a la recepció dels sons que actualment se senten en els altaveus electrodinàmics de bona qualitat".³⁰⁶

Un altre pioner en l'experimentació en la transmissió de fotografies va ser Pau Abad i Piera, que al 1924 va fundar una fàbrica de construcció d'aparells de ràdio, i al desembre de 1930 va patentar un aparell de transmissió d'imatges i fotografies a distància a través de la ràdio, amb millores, tant per la seva precisió com pel seu cost econòmic, respecte a d'altres experiències anteriors³⁰⁷. Abad posseïa la propietat del distintiu EAR 208, de Sabadell, i amb aquest invent oferia notables diferències tècniques respecte dels sistemes utilitzats fins aquell moment, a més de què el seu cost econòmic representava una tercera part dels aparells que existien llavors. Però, no va ser fins al 21 de maig de 1932, quan Pau Abad va aconseguir emetre la primera fotografia a través de la ràdio. Únicament, l'enginyer francès Édouard Belin havia assolit una fita igual al 1917 amb el seu belinògraf³⁰⁸, un artilugi que permetia la transmissió d'imatges (fotografies) a través de cables telefònics. Tanmateix, no va ser fins a vuit anys més tard que Belin no va resoldre els problemes que presentava el seu aparell de televisió³⁰⁹.

Anys més tard, Abad va millorar el de Belin i va desenvolupar un aparell que consistia en un emissor similar al de Riu on una cèl·lula fotoelèctrica llegia la imatge que s'havia de transmetre i la transformava en impulsos elèctrics que

³⁰⁶ Riu, Agustí. "Les futures aplicacions de la ràdio". *L'Opinió*, 6 d'abril de 1932, p. 2

³⁰⁷ La patent d'invenió d'Abad, amb el número 120.890, portava per títol *Aparato emisor para la transmisión de imágenes y fotografías*.

³⁰⁸ El belinògraf va ser molt utilitzat per la premsa perquè permetia als fotògrafs enviar les seves fotografies fins a la seva redacció, des de qualsevol lloc del món.

³⁰⁹ *La Veu de Catalunya*, 19 de desembre de 1925, p. 6

viatjaven a través de les ones radiofòniques, arribant a un aparell receptor que reproduïa la imatge original, a través del moviment d'un disc giratori que explorava tots els punts de la mateixa imatge. No obstant, el seu sistema no va ser ni comprat ni desenvolupat, com també va passar amb el d'Agustí Riu, i va quedar com intent frustrat de desenvolupar les primeres experiències pretelevísives a Espanya. L'evolució del seu aparell va quedar truncada a causa de la Guerra Civil Espanyola que va obligar a desmantellar qualsevol emissora particular. No obstant, Riu va treballar per seguir innovant en les aplicacions que podia desenvolupar en l'àmbit de la radiodifusió, com un sistema inventat per ell mateix que permetia la transmissió de colors a través de les ones electromagnètiques³¹⁰. Com podem comprovar, la il·lusió i el treball per a donar a conèixer els avenços que s'anaven produint sobre la televisió es van caracteritzar per una voluntat pedagògica per a fer-los arribar al màxim possible de la població en un intent de transmetre, no només coneixement tecnològic, sinó de despertar l'interès per a fer-la possible:

“Podem considerar que la televisió està en la infància i que ben aviat entrarà en la joventut. Llavors serà quan s'implantarà a Catalunya, esdevenint-se exactament el mateix fet que amb la ràdio, que fou divulgada ací quan havia passat ja per totes les dificultats dels primers temps”.³¹¹

L'accelerat desenvolupament que s'estava produint en la posada en marxa de la televisió en alguns països era seguit amb interès per una part de la població que es va traduir en patents presentades per enginyers i inventors espanyols i catalans, algunes d'elles als anys vint³¹². Tanmateix, una de les primeres patents sobre televisió a Espanya en aquella dècada va ser la que va

³¹⁰ Riu, Agustí. “La transmisión de colores”. *Electrón*, Núm. 9, 15 de juliol de 1934, pp. 23-24

³¹¹ Rifà, Eduard. “Darreres noves de l'aplicació de la televisió”. *La Veu de Catalunya*, 28 de gener de 1932, p. 6

³¹² D'entre els inventors catalans que van experimentar en els inicis de la televisió cal destacar els treballs de Guillem Rovirosa, tècnic i científic, que va patentar un primitiu sistema de reproducció cinematogràfica que, després de vendre-la a l'empresa francesa Debrie, no es va materialitzar mai.

presentar, al 1923, Antonio Berjón y Vázquez Real, un presbíter que es va associar amb els enginyers Alberto Gourgue i Pablo Schwartz³¹³. La patent d'invenió número 85.372 es limitava a presentar una definició més conceptual que científica sobre la televisió perquè cal tenir en compte que a les publicacions especialitzades espanyoles d'aquella època no havien aparegut informacions fefaents sobre el nou mitjà.

Aquesta concessió es va fer l'1 d'octubre de 1923 amb una durada de cinc anys, però mai es va fer efectiva per manca de pagament dels drets del títol de la patent. La fe que va demostrar el presbíter Antonio Berjón en el mitjà televisiu es va plasmar en la presentació en solitari, tres anys més tard, d'una altra patent³¹⁴ molt més completa, des del punt de vista científic i amb vocació d'exploració cap a una hipotètica programació d'oci i d'informació, malgrat que el sistema de televisió mecànica imitava els models apareguts en publicacions estrangeres especialitzades. Sis mesos més tard, Berjón va presentar una nova patent³¹⁵, després que es desestimés l'anterior i, malgrat que va obtenir una concessió de cinc anys, mai es va prorrogar ni el sistema que va patentar tampoc es va posar en marxa.

³¹³ Berjón y Vázquez Real, Antonio; Gourgue, Alberto; Schwartz, Pablo. *La aplicación de la televisión a todas las transmisiones eléctricas o radioeléctricas, así como a cualquier procedimiento de transmisión, industria que consiste en establecer y explotar dispositivos permitiendo ver las personas o los objetos a distancia con dispositivos patentados o no*. Patent número 85.372, presentada el 2 de maig de 1923. Archivo Histórico Oficina Española de Patentes y Marcas

³¹⁴ Berjón y Vázquez Real, Antonio. *Un procedimiento para la aplicación, ejecución y práctica de la radioautografía, radioescena, radioliturgia y similares, es decir, la radiovisión en general a distancia, o radiotelevisión, mediante la utilización de los aparatos mecánicos, eléctricos y radioeléctricos transmisores y receptores destinados al efecto*. Patent número 96.725, presentada el 29 de gener de 1926. Archivo Histórico Oficina Española de Patentes y Marcas

³¹⁵ Berjón y Vázquez Real, Antonio. *El procedimiento para la aplicación, ejecución y práctica de la radioautografía, radiofotografía, radiocinematografía, radiodeportes, radiotauromaquia, radioescena, radioliturgia y similares, es decir, de la radiovisión en general a distancia, o radiotelevisión, mediante la utilización de los aparatos transmisores y receptores destinados al efecto*. Patent número 98.543, presentada el 22 de juny de 1926. Archivo Histórico Oficina Española de Patentes y Marcas

No obstant, aquest camí va ser seguit anys més tard amb la lluita pública que es va produir a Espanya amb arribada de les grans companyies per fer-se un lloc en el mercat estatal a través de la presentació de noves patents que va ser constant durant a finals dels anys trenta i durant la dècada dels quaranta, amb companyies com l'RCA³¹⁶, la Marconi's Wireless³¹⁷, la Compagnie Générale de Télévision, l'Electric Musical Industries Limited (EMI) o la Telefunken alemanya. Aquest allau de patents presentades a Espanya donen fe del creixent entusiasme que sobre el desenvolupament del nou mitjà havia a l'estat malgrat els impediments industrials, tecnològics i burocràtics per a instal·lar i explotar noves emissores de televisió a diverses ciutats espanyoles durant 1935 i 1936 perquè l'estat es reservava la iniciativa per a la posada en marxa d'una hipotètica xarxa nacional de televisió. No obstant, l'enginyer Sánchez Cordovés va expressar el moment en el què, segons la seva opinió, es trobava la televisió i els motius pels quals encara no estava generalitzada la seva implantació a la societat:

“Pot dir-se que la televisió és una cosa realitzable i realitzada. No existeix realment cap impediment físic perquè hom pugui veure, projectada en un llenç, una escena que en aquell moment es desenrotlla a uns quants quilòmetres de distància. És més, aquesta experiència és cosa ja efectuada diàriament en alguns països. Essent així, ¿per què no tenim ja tots, a casa nostra, receptor de televisió?

La raó és que la televisió no ha entrat encara en el que podríem dir-ne la seva fase comercial. S'oposen a això, entre d'altres raons, la impossibilitat d'utilitzar per a la televisió les actuals emissores de radiodifusió.”³¹⁸

³¹⁶ La Radio Corporation of America (RCA) va arribar a Espanya per a presentar dos projectes a l'Oficina de Patents, un sobre un sistema de televisió mecànica sota l'ampara de l'empresa espanyola Sociedad Ibérica de Construcciones Eléctricas (SICE), creada per la General Electric al 1921, i un altre basat en el sistema electrònic de Zworykin sota les sigles de la pròpia RCA.

³¹⁷ Juntament amb l'RCA van presentar el major nombre de patents per la introducció de la televisió a Espanya durant els anys 1932 i 1933.

³¹⁸ Sánchez Cordovés, Joaquín. “¿En quin estat es troba la televisió?. *La Publicitat*, 4 d'agost de 1935, p. 10

Per la seva banda, Rifà considerava que el desenvolupament de la televisió a Catalunya només es podria portar a terme si se seguia el model d'altres països, potenciant les inversions comercials i fomentant la construcció d'aparells entre els aficionats a la radiodifusió:

“Les causes d'aquests retards són ben clares. No hem d'oblidar que tot el que fa referència a la radiodifusió catalana es deu a l'esforç dels comerciants i comptats incondicionals radiooients i sense protecció de cap mena. Si no fos així, no hi ha dubte que els radiooients de Catalunya fruïrem d'un servei esplèndid de radiodifusió en tots els seus ordres. Cal tenir entès que la finalitat de les emissores ha d'ésser invertir en millors programes, radiotècnica, renovació de materials amb tots llurs avenços i la beneficència.

Ara això està una mica retardat, però no dubtem de restablir el nivell de perfecció que ens correspon i la catalanització de la radiodifusió quan serà concedit l'Estatut de Catalunya.”³¹⁹

En aquesta dècada es consolida la idea de què les emissores i tota l'activitat radiofònica havien de ser considerades com un servei públic, de la mateixa manera que passava amb els serveis de telecomunicacions de correus o telègrafs, deixant a les empreses privades la construcció i venda dels aparells. Donada la seva creixent influència, la ràdio s'havia caracteritzat per l'existència d'un règim de monopoli pel que fa a la instal·lació, l'explotació i la concessió de les llicències d'obertura (Farias, 1988: 162). Era evident que, en aquell moment, no es podien establir tantes emissores de ràdio com es volguessin. Hi havia un límit per a evitar saturacions i interferències entre elles. Per tant, es va fer necessari subscriure acords internacionals i aprovar lleis que establissin les bandes de freqüència amb les que es podia operar. Malgrat que semblava un

³¹⁹ Rifà, Eduard. “Radiodifusió i televisió”. *La Veu de Catalunya*, 14 de gener de 1932, p. 3

cas generalitzat, cal recordar que tots els governs que ha hagut a Espanya no han autoritzat mai que una emissora d'ona llarga estigués en mans privades.

De manera gradual, tècnics, aficionats i premsa especialitzada van anar perdent interès per la telefotografia en favor de la transmissió d'imatges en moviment. Si es tenen en compte com a experiències televisives, aquestes emissions per ràdio van tenir lloc molt abans del què es consideraran les primeres proves de la televisió. Aquests intents no van assolir pràcticament cap o poques repercussions comercials o institucionals, formant part de l'imaginari del món futur que les societats desenvolupades, meravellades davant dels avenços científics i tècnics, havien forjat durant dues dècades, en els inicis del segle passat (Ruiz del Olmo, 1997: 17).

La principal característica de les contribucions d'aquests i d'altres tècnics i investigadors³²⁰ sobre noves tècniques de radiocomunicació va ser que tots aquests sistemes realitzaven uns escombrats de les imatges, a través de mètodes diferents, però finalment aconseguien de manera enginyosa convertir-les en senyals elèctrics que es transmetien i es rebien en un aparell dissenyat per aquesta finalitat. Però en pocs anys, la televisió deixaria de ser un invent de laboratori i d'experimentació per a convertir-se en un mitjà de comunicació a l'abast del públic en general.

De fet, a finals del mes de gener de 1929 es van realitzar les primeres emissions de fotografies a Espanya per part d'una emissora de ràdio. Unión Radio ja havia manifestat la seva intenció des de finals de l'any anterior d'iniciar aquest servei en mode de proves de caràcter pioner, també a Europa, i innovador tècnicament amb un intent de vincular aquest servei als usos oficials (Ruiz del Olmo, 2011: 96). La transmissió d'imatges suposava un complement

³²⁰ En aquest sentit, cal esmentar les aportacions d'Arthur Korn i d'Otto Fulton en el desenvolupament d'aparells per a transmetre fotografies a llarga distància.

a la radiofonia en un intent d'Unión Radio d'establir un servei regular de transmissions en una estratègia que el legitimés i el consolidés. Aquell mateix mes, coincidint amb l'inici de l'Exposició Internacional de 1929, van arribar a Barcelona els primers aparells de televisió a Espanya de la mà de la Compañía Anglo Española de Electricidad per estimular l'interès per la televisió i per promoure la venda d'aparells receptors i de peces. Es va tractar del primer cop que s'hi reben imatges en moviment d'algunes emissores europees³²¹.

4.2. El desenvolupament normatiu durant la II República

A diferència d'altres països europeus, a Espanya, els diversos governs durant el primer terç del segle XX, tant monàrquics com republicans, no van demostrar tenir capacitat per a crear una xarxa estatal d'emissores públiques. Al 1929, el règim monàrquic d'Alfons XIII, sota les directrius del president del consell de ministres, el general Primo de Rivera³²², va intentar per primera vegada crear un monopoli amb una única concessionària a l'estat espanyol, amb la posada en marxa del Servicio Nacional de Radiodifusión³²³, a través de la convocatòria d'un concurs públic. Però, com ja s'ha explicat anteriorment, el govern el va decretar nul a causa de les disputes generades pels diversos interessos comercials que es van produir. Durant la primera meitat de la dècada dels trenta es van convocar diversos concursos públics, però els problemes polítics sorgits poc abans del cop d'estat del general Franco van aplaçar una resolució definitiva. A més, al no crear-se una xarxa nacional, no hi va haver cap possibilitat de què la televisió hagués disposat de terreny abonat per a la

³²¹ Ruiz del Olmo, Francisco Javier. *Orígenes de la Televisión en España*. Málaga: Universidad de Málaga, 1997. (Estudios y ensayos; 14). pp. 101-107

³²² El dictador va privatitzar la companyia nacional de telèfons, Telefónica, que va estar tutelada per l'empresa nord-americana ITT (International Telephone and Telegraph Corporation), des de 1924, fins que es va vendre a l'estat espanyol al 1945.

³²³ Real Decreto de 26 de juliol de 1929, núm. 1712. *Gaceta*, núm.208, de 27 de juliol de 1929, pp. 691-693

creació de cap laboratori d'investigació o d'alguna comissió oficial que s'interessés sobre les condicions d'un servei de televisió a Espanya.

La proclamació de la II República va suposar un impuls per al desenvolupament reglamentari de la radiodifusió a Espanya a través de la promulgació de diverses normes, com el decret de 8 d'abril de 1932 que establí un règim d'arrendament per a les emissores que formaven part de la xarxa nacional de radiodifusió, la llei de radiodifusió de 26 de juny de 1934³²⁴ que disposava que el servei realitzava una activitat amb una funció privativa i reservada per a l'estat. Un mes després, es publicava el decret de 26 de juliol de 1934³²⁵ que desenvoluparia alguns aspectes de la llei anterior i s'encarregaria de desenvolupar alguns aspectes de la llei com la implantació de noves emissores o les funcions de la Junta Nacional de Radiodifusió.

Però, el més significatiu és que aquest decret establí la potestat del govern espanyol, a través del ministeri de Comunicacions, de convocar amb caràcter d'urgència el concurs per al subministrament i instal·lació de les estacions de radiodifusió que haurien de servir per a crear la xarxa nacional estatal. A finals del mateix any, el govern republicà va publicar una disposició legislativa on deixava palesa la seva intenció de tenir el control de la televisió dependent de la direcció general de telecomunicacions³²⁶ a tot el territori espanyol, així com els serveis de telegrafia, cables, telefonia, radiotelegrafia, radiotelefonía i radiodifusió, a més de tots els de comunicació o transmissió a distància que en el futur es poguessin establir.

³²⁴ Ley relativa al servicio de Radiodifusión Nacional de 26 de junio de 1934, *Gaceta de Madrid*, núm. 179, de 28 de junio de 1934, pp. 2011-2012

³²⁵ Decreto, de 26 de julio de 1934, *Gaceta de Madrid*, núm. 209, de 28 de julio de 1934, pp. 979-981

³²⁶ Decreto, de 29 de diciembre de 1934, *Gaceta de Madrid*, núm. 1, d'1 de gener de 1935. pp. 5-6

Va ser durant els anys de la II República a Espanya, quan els mitjans de comunicació de masses, juntament amb la publicitat, es van convertir en els veritables portaveus dels canvis de la societat que somiava a fer-se gran amb tota la modernitat que l'envoltava. Per Canosa (2006: 84) el país estava canviant la seva fesomia en tots els sentits per "l'augment de la urbanització i la industrialització; l'afany de cultura; les reivindicacions nacionals i socials; l'escurçament de la distància i el temps gràcies als automòbils, motocicletes, avions...; l'arribada dels electrodomèstics a la llar; l'inici de la visibilitat de la dona a la societat; el temps de lleure a cafès, casinos, els viatges ...".

Durant el període republicà, la societat somiava en transformar la realitat social i la televisió es va veure com una eina més d'aquella modernitat a la que contribuïen els fonamentals canvis tecnològics i ideològics que es manifestaven en una transformació general de la tasca periodística. Va ser una nova visió on el periodisme establia contacte amb una realitat canviant, diferent. Un periodisme que es basava (Canosa, 2006: 85) en l'observació, i la mirada esdevindrà sinònim de realitat; una realitat que els mitjans de comunicació i els periodistes imaginaven visual, directa, viva, propera i imaginativa. Aquest seguiment de la realitat converteix la televisió en un tret de modernitat de la societat, d'un invent nou que serà capaç de canviar el món, la vida, els costums, la societat,... perquè "permetrà la visió directa dels esdeveniments i farà plenament observable el món. Un invent que escurçarà temps i distàncies i que farà visible des de casa qualsevol realitat forastera i llunyana: concerts, esports, cinema... D'aquesta manera ja es preveu que serà un mitjà de comunicació de masses" (Canosa, 2006: 91).

Tanmateix, la por a què Espanya quedés endarrerida, un cop més, respecte d'altres països europeus, va fer que aficionats i tècnics manifestessin la necessitat de què es disposés d'un servei de transmissió d'imatges estable, amb un intent de fer arribar a les autoritats que es tractava d'un servei

necessari per a molts àmbits professionals, aprofitant la tecnologia emprada fins al moment i abandonant la precarietat que havia presidit els seus primers intents. Per Lorenzo Díaz (1994: 119-120), “el període més brillant i clau de la televisió prehistòrica – el què va des de les primeres emissions regulars alemanyes i britàniques al 1936 fins a l’inici de la Segona Guerra Mundial – va coincidir a Espanya amb una Guerra Civil (...). La televisió s’implanta en els països més desenvolupats de l’Europa Occident un cop finalitzada la Segona Guerra Mundial. A Espanya, l’arribada d’aquest mitjà pateix un notable retard com a conseqüència de l’aïllament internacional que pateix el règim de Franco”.

El règim franquista havia estat exclòs de la *Conferència de San Francisco*³²⁷, una convenció celebrada a aquesta ciutat nord-americana que va reunir delegats d’una cinquantena de països aliats durant la Segona Guerra Mundial. En aquesta cimera es va tractar l’anomenada “Qüestió espanyola” i es va adoptar una moció en la què es rebutjava la presència d’Espanya en la creació de la Carta de les Nacions Unides per tractar-se d’un règim establert amb l’ajut de forces militars de països que havien lluitat contra les Nacions Unides, mentre que aquests règims continuessin en el poder. I, un parell de setmanes més tard, a la Conferència de Potsdam, que va reunir a les tres potències vencedores de la Segona Guerra Mundial (els Estats Units, la Unió Soviètica i el Regne Unit), es va fer pública una declaració que comprometia a les tres nacions a no recolzar cap sol·licitud d’ingrés d’Espanya a les Nacions Unides pel seu recolzament a les potències de l’Eix i, per tant, per no tenir les qualitats necessàries per a justificar-lo.

La telefotografia era considerada un servei essencial per al desenvolupament del país i, en un primer moment, així ho va entendre el govern espanyol quan va publicar un “decret autoritzant al ministeri de Governació per a que a través

³²⁷ Es va celebrar del 25 d’abril al 26 de juny de 1945 i hi van assistir destacats republicans espanyols a l’exili, com Indalecio Prieto, Juan Negrín, Antonio María Sbert i Álvaro de Albornoz.

de la direcció general de Telecomunicacions es contractés, mitjançant un concurs públic, el subministrament i instal·lació dels elements per a la implantació d'un sistema de comunicació múltiple d'alta freqüència entre Madrid i Barcelona amb estació d'amplificadors de làmpades a Saragossa³²⁸. Malauradament, aquest servei es va desestimar i no es va poder posar en marxa en aquell moment perquè les autoritats no el van considerar d'utilitat pública ni tampoc li van veure una viabilitat econòmica per a un país amb d'altres tipus de necessitats i amb una feble estructura industrial que feia inviable assolir aquest projecte.

Aquest contratemps no va suposar cap obstacle per a que durant la dècada dels anys trenta Espanya es mantingués al marge de qualsevol novetat pel que fa a l'evolució televisiva que es produïa a la resta d'Europa i als Estats Units. La majoria de les informacions es veien reflectides a la majoria de les publicacions espanyoles especialitzades en radiofonia on els temes més tractats al·ludien a la definició del model tecnològic que calia seguir, el finançament, els continguts que s'haurien de produir, la intervenció governamental sobre el nou mitjà o les relacions amb el cinema.

A més de les primeres experiències tècniques, la República va legislar un ampli desenvolupament normatiu i doctrinal. És en aquests anys quan es va ampliar el mapa radiofònic i es va considerar que calia tenir un control estatal sobre aquest mitjà. La radiodifusió va assolir el màxim reconeixement administratiu quan es van crear el Ministerio de Comunicaciones. Es va deixar de regular la radiodifusió per decret, aprovant-se per primera vegada a Espanya una llei general de radiodifusió l'any 1935³²⁹ que va continuar en vigor durant tota la

³²⁸ *Gaceta de Madrid*, Núm. 366, de 31 de desembre de 1932, p. 1771

³²⁹ Decreto del Reglamento del Servicio Nacional de Radiodifusión, de 22 de noviembre de 1935. *Gaceta*, núm. 346, de 12 de desembre de 1935, pp. 2189-2194

dictadura i la transició fins que va ser derogada amb l'aprovació de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió de 1980 que definia RTVE com un

“servicio público esencial, cuya titularidad corresponde al Estado, que se concibe como vehículo esencial de información y participación política de los ciudadanos, de formación de la opinión pública, de cooperación con el sistema educativo, de difusión de la cultura española y de sus nacionalidades y regiones, así como medio capital para contribuir a que la libertad y la igualdad sean reales y efectivas, con especial atención a la protección de los marginados y a la no discriminación de la mujer.”³³⁰

Aquella llei de 1935 reconeixia expressament a la televisió i a tots aquells serveis de comunicació o transmissió a distància establerts o que en el futur s'establissin, així com l'explotació dels serveis de radiodifusió de sons i d'imatges, i també de consignar en els pressupostos de l'estat totes les despeses d'explotació inclosos els muntatges de televisió, tal com s'indicava en el seu article 55. Aquesta llei va constituir la primera base jurídica que tindrà Espanya sobre el monopoli públic de la televisió. Tanmateix, en aquella època Espanya no disposava de potencial financer, industrial o tècnic imprescindible per a que la televisió pogués disposar d'un desenvolupament d'igual manera que estava succeint en d'altres països.

Els anys de la República no van suposar una ruptura amb la doctrina que, des de 1907, conferia a l'estat el monopoli dels sistemes de radiocomunicació, tal com apareix en la Constitució de 1931 que en el punt 13, del seu article 14 deia: “Són d'exclusiva competència de l'estat espanyol la legislació i l'execució directa de les matèries següents: règim general de comunicacions, línies aèries, correus, telègrafs, cables submarins i radiocomunicació”³³¹. La

³³⁰ *Boletín Oficial del Estado*, 10 de gener de 1980, núm. 11, p. 844

³³¹ Constitució de la República Espanyola, de 9 de desembre de 1931
http://www.congreso.es/docu/constituciones/1931/1931_cd.pdf

República va suprimir la censura prèvia i va consagrar el dret a emetre lliurement idees i opinions.

Els governs republicans van aprovar un nou règim d'emissores locals al 1932³³². Es van autoritzar inicialment 19 emissores locals, amb les sigles EAJ, que havien d'emetre un programa diari mínim de dues hores amb publicitat inclosa, malgrat que l'estat es reservava el 20 % dels ingressos que cadascuna de les estacions podia rebre per aquest concepte. Al 1934, ja emetien 59 emissores, que van suposar un poderós mitjà de transformació social i d'informació. La República va tractar d'organitzar un servei nacional de radiodifusió que la Guerra Civil va impedir de desenvolupar i de consolidar. Es van arribar a aprovar dos concursos públics, un al 1932 que va ser anul·lat, i l'altre al 1936, que no es va poder fallar. Aquest servei va permetre un ampli debat doctrinal sobre la necessitat d'una programació de servei públic. En el concurs de 1932 s'al·ludien, entre altres condicions, als programes artístics, musicals, obres de teatre, conferències, lectures i altres motius d'entreteniment. La llei general de radiodifusió va consagrar la neutralitat ideològica de la programació d'aquest servei nacional a través d'una junta constituïda per representants d'organismes i corporacions amb finalitats artístiques, literàries i científiques³³³.

Finalment, no només no es va crear una xarxa estatal sinó que també en l'últim dels concursos no es va considerar convenient incloure en el plec de condicions clàusules sobre un hipotètic servei de televisió. En qualsevol cas, en els anys previs a la Guerra Civil Espanyola van ser freqüents els comentaris legislatius sobre la televisió. Però, al marge de les consideracions jurídic-administratives, en aquelles circumstàncies, la televisió es trobava molt lluny de

³³² Decreto de 8 d'abril de 1932

³³³ Aquesta llei establia com a mitjans de finançament de la radiodifusió la llicència sobre els radioreceptors, un impost sobre la venda de material radiat i la publicitat radiada

ser factible en un país on en aquell moment no tenia les capacitats tècniques, industrials o financeres per a intentar cap tipus de servei televisiu.

A l'Espanya prèvia a la Guerra Civil, els governs de la Segona República van fallar reiteradament en els seus intents per establir un servei nacional de radiodifusió, malgrat que des de 1908 ja existien lleis, en concret una *Real Orden*, pel qual es determinaven les *Bases y el Reglamento per al Servicio Radiotelegráfico* que declaraven que la ràdio s'havia de considerar, per damunt de tot, un servei públic i, per tant, estar sempre sota control de l'estat espanyol, considerant-lo un dels seus monopolis³³⁴. Posteriorment, aquesta *Real Orden* es va transformar i ampliar en la *Reglamento sobre Radiodifusión de 1924*³³⁵, que dictava les condicions per accedir a un concessió, es limitava l'emissió de publicitat i es creava la taxa de radioaudiència, amb la qual es gravava als posseïdors de cada aparell receptor, i que es va acabar de desenvolupar en un *Reglamento del Servicio Nacional de Radiodifusión*, al 1935³³⁶. A partir de llavors ja es preveu la radiodifusió de sons i imatges per qualsevol mètode o sistema que es trobaria sota control estatal. A l'article 1 d'aquest Reglament es deixava constància que es considerarien compresos entre els serveis de radiocomunicació de l'estat l'establiment i explotació dels de radiodifusió de sons i imatges que estiguessin en ús o els que poguessin inventar-se en el futur. El seu objectiu era la transformació de la societat a través d'una cultura i una educació accessible a tota la població.

A l'igual que en d'altres països europeus, les ràdios privades a Espanya ja havien iniciat les seves activitats, com Radio Ibérica a Madrid, que es convertiria més tard en la Cadena SER, encara que van ser també finançades i patrocinades per empreses elèctriques i de radiocomunicacions des del primer

³³⁴ *Gaceta de Madrid*, 25 de gener de 1908, Any CCXLVII, Núm. 25, Tom. 1, pp. 333-335

³³⁵ *Gaceta de Madrid*, 15 de juny de 1924, Núm. 167, pp. 1325-1328

³³⁶ *Gaceta de Madrid*, 12 de desembre de 1935, Núm. 346, p. 2189

dia (Garitaonandía, 1989: 140). Aquestes iniciatives empresarials es van adequar a la dimensió que va adquirir el desenvolupament de la ràdio comercial.

Però, va ser a Barcelona on es van fer les primeres proves experimentals. L'enginyer Vicenç Guiñau i Moreno, un industrial que en tot moment mostrava interès per les novetats tècniques de l'època, va comprar un aparell de televisió mecànica fabricat per la companyia Baird. Va obtenir l'aparell mitjançant la col·laboració de Royston Saint Noble³³⁷, propietari de la firma Anglo-Española de Electricidad, fabricant i venedora d'aparells de ràdio³³⁸. Guiñau volia experimentar amb aquell aparell, que es va exhibir en una fira de fabricants d'aparells radiofònics i de material elèctric a Barcelona i es varen copsar imatges de la programació anglesa (Baget, 1994: 18).

D'altra banda, Joaquín Sánchez Cordovés, aleshores director tècnic de Ràdio Barcelona i primer enginyer de telecomunicacions de l'estat espanyol, va aconseguir transmetre imatges fixes i va ser capaç d'enviar i rebre telefotos entre Barcelona i Berlín. A més, Sánchez Cordovés va construir el primer aparell de televisió seguint les pautes de Baird³³⁹, i utilitzant els laboratoris i els mitjans tècnics que li va cedir la fàbrica catalana Lámparas Z³⁴⁰, que fabricava tubs incandescents. En acabar la seva formació acadèmica, Sánchez Cordovés es va endinsar de manera personal i quasi obsessiva en l'estudi sobre el fenomen de la televisió, i pel que asseguren alguns autors, es va decidir a fer

³³⁷ Noble, que havia estat jugador del segon equip del FC Barcelona, era un apassionat de la ràdio i juntament amb José María Guillén, Eduard Rifà, Villaverde Zubeldía i Guillén García, entre d'altres, van fundar el 19 de febrer de 1924 l'Asociación Nacional de Radiodifusión (ANR), que nou mesos més tard posaria en marxa la primera ràdio de l'Estat, EAJ1-Ràdio Barcelona.

³³⁸ La tarda del 26 de maig de 1899, Noble va realitzar les primeres proves de telegrafia per ones hertzianes des del pati de l'Escola d'Enginyers de la Universitat de Barcelona. ("Telegrafia sin hilos". *La Vanguardia*, 28 de maig de 1899, p. 3)

³³⁹ Baget, Josep Maria. *18 años de TVE*. Barcelona: Diàfora, 1974, pp. 4-7

³⁴⁰ Aquesta empresa havia signat al 1914 un conveni d'assistència amb la companyia neerlandesa Philips pel qual Lámparas Z podia adaptar els seus productes als nous avenços tècnics.

una demostració pública del nou invent a la Sala Werner de Barcelona, l'any 1934³⁴¹. Aquesta sala, que es trobava a la rebotiga d'una casa de venda d'aparells i material radiofònic, al carrer Bonsuccés, que s'utilitzava per a l'emissió d'alguns programes amb l'assistència de públic i on es feien concerts de cambra retransmesos per Ràdio Barcelona, malgrat que aquest fet no ha pogut ser confirmat (Rodríguez; Martínez, 1992: 41), sembla que va ser l'escenari insòlit d'aquesta demostració, però la manca de documents sobre aquest fet degut a la destrucció dels arxius de Radio EAJ-1 durant la Guerra Civil, un fet que a més va impedir que es continuessin amb les experiències. No obstant, segons una notícia publicada quatre anys abans, ja s'havia fet una primera demostració de la televisió a Espanya, organitzada per Ràdio Barcelona, aprofitant l'estrena de la primera pel·lícula sonora nacional, *Cataluña*³⁴².

Com en el cas de Baird, l'experiència de Guiñau consistia en la transmissió d'unes imatges copsades per la càmera que es transmetien a un aparell de televisió situat a la mateixa sala, a pocs metres de distància. Malauradament, aquesta va ser una experiència que no va tenir continuïtat. La diferència amb Baird va ser més que cronològica perquè, al mateix moment, al Regne Unit s'havien distribuït uns quinze mil receptors i la BBC començava a funcionar. D'aquesta manera començava la prehistòria televisiva a Espanya de la que alguns fets no transcendiran del simple valor anecdòtic inicial, però sí tindran importància en la repetitiva, escassa i cíclica història dels orígens d'aquest mitjà de comunicació a Espanya.

Aquesta fita històrica no és compartida per altres estudiosos del fet televisiu, com Palacio que nega la demostració a la Sala Werner i defensa que “durant

³⁴¹ Alguns autors, com Baget a *Historia de la televisión en España*, i Vázquez Montalbán, a *El libro gris de televisión española*, tots dos publicats al 1973, consideren que Sánchez Cordovés va realitzar aquesta demostració, malgrat que no hi ha constància documental d'aquell fet.

³⁴² *La Publicidad*, 30 de gener de 1930, p. 4

aquells anys no es va produir cap experiència televisiva i que la primera exhibició pública d'un aparell de transmissió i de recepció televisió mecànica (sense que hagués hagut abans cap assaig pràctic) va tenir lloc al juny de 1936 a la Fira Internacional de Mostres de Barcelona a l'estand de l'Institut Radiotécnico de Barcelona³⁴³ que dirigia l'inquiet i dinàmic enginyer català Agustí Riu³⁴⁴. El públic que hi va assistir va poder veure aquell aparell equipat per a transmetre pel·lícules cinematogràfiques³⁴⁵.

4.3. Proves i demostracions de la televisió a Espanya

Tanmateix, la primera persona que va aparèixer per televisió a Espanya va ser el general Franco. El 25 de novembre de 1938, el dictador va mantenir una conversa amb imatge i so entre ell i el seu assistent, el comandant Martínez Maza, que es trobaven a la planta baixa del palau de Justícia de Burgos i la sala d'actes de l'Institut Nacional, edifici que es trobava al costat del primer³⁴⁶. El *Reichspost* alemany, el servei de correus, havia obsequiat al bàndol franquista d'un aparell de televisió bidireccional³⁴⁷, la fonovisió, que es va provar sota la supervisió de tècnics alemanys de la companyia Telefunken (Palacio, 2002: 22).

“Aquel material alemán entró en Madrid con las tropas nacionales en previsión de que algún día mejores situaciones económicas permitieran la puesta en marcha de Televisión Española”³⁴⁸

³⁴³ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 1992. p. 22

³⁴⁴ Després d'una estada de dos anys a París, va obtenir el títol de radioenginyer de l'École Supérieure d'Électricité de París, el primer d'espanyol en obtenir-lo.

³⁴⁵ *La Vanguardia*, 3 de juny de 1936, p. 11

³⁴⁶ *Diario de Burgos*, 26 de novembre de 1938, p. 1

³⁴⁷ Aquest sistema era similar al que coneixem avui dia com a videoconferència perquè es basava en tècniques i suport telefònic per a la transmissió d'imatges punt a punt.

³⁴⁸ Vázquez Montalbán, Manuel. *El libro gris de Televisión Española*. Madrid: Ediciones 99, 1973, p. 30

Aquella primera prova era resultat del conveni de col·laboració que representants del ministeri de Comunicacions alemany i els dirigents de l'Espanya sollevada, amb una delegació encapçalada pel cunyat del dictador Franco, Ramón Serrano Súñer, en qualitat de ministre de l'Interior, havien signat al març d'aquell mateix any amb l'objectiu de què els alemanys subministressin la infraestructura tècnica i de telecomunicacions necessària per a que els espanyols construïssin dues emissores de ràdio (Palacio, 2002: 74). La col·laboració entre els sollevats feixistes espanyols i el govern nazi alemany era estreta en molts àmbits i també en el de la radiodifusió per a la creació i el manteniment d'una xarxa radiodifusora en el bàndol feixista per part dels alemanys³⁴⁹.

A la ciutat castellana es trobaven els directius de la primera emissora de Radio Nacional de España, una nombrosa representació de l'exèrcit i de ministres franquistes, com el general Francisco Gómez Jordana, vicepresident del govern i ministre d'Afers Exteriors, i Ramón Serrano Súñer, així com l'ambaixador alemany, Eberhard von Stohrer, i el conseller de l'Administració de Correus d'aquell país. Malgrat l'aparent satisfacció que, segons la premsa que es va fer ressò, va expressar el dictador i els seus acompanyants un cop finalitzada la demostració, ni el procediment va entusiasmar, tot i que Telefunken juntament amb els sistemes de Baird i Marconi oferien la més alta qualitat del moment, ni l'ocasió era la més propícia perquè tot feia pensar que per a Franco aquell nou "invent" no el va persuadir el suficient per a prendre una decisió sobre el seu desenvolupament a Espanya.

La recent creació de Radio Nacional, els complexos problemes de la seva organització i la seva necessària dedicació a les exigències de la política de guerra van impedir dedicar alguna atenció a la televisió. En acabar la Guerra

³⁴⁹ L'únic espanyol que va col·laborar amb els tècnics alemanys en aquesta prova va ser el comandant Santiago Torre Enciso, cap de la secció tècnica del ministeri de l'Interior de la zona feixista.

Civil, aquell aparell de fonovisió³⁵⁰ alemany va anar a parar al palau de El Pardo, fins que a principis dels anys cinquanta, tècnics de Televisió Española el van reutilitzar per a fer assajos (Palacio, 1992: 23). La fonovisió³⁵¹ es va desenvolupar durant els anys vint, en paral·lel tant a Estats Units com a Alemanya on el seu servei postal havia inaugurat aquest sistema bidireccional per cable, que permetia la comunicació telefònica i televisiva entre dos interlocutors, com a servei públic entre Berlín i Leipzig, arribant temps després a Munic i Nüremberg.

El monopoli de l'explotació radiofònica sempre havia recaigut a Radio Nacional de España des de que va néixer al 1936. “La radiodifusió constitueix una funció essencial i privativa de l'estat, determina l'obligació dels posseïdors d'estacions d'emissores, de sol·licitar autorització per al seu funcionament, sota la sanció de considerar-les com a clandestines”, així ho indicava l'Ordre Circular de 18 de desembre de 1936³⁵², que atorgava la potestat a la Comissió d'Obres Públiques i Comunicacions per a concedir llicències a emissores de ràdio, considerant que era un servei privatiu de l'estat i només podia realitzar-se per delegació d'aquest. En aquell moment existien emissores locals i comarcals que funcionaven a l'empara de les disposicions contingudes als Decrets de 1932 i 1934.

4.3.1. Les primeres demostracions tècniques de la televisió a Espanya

³⁵⁰ Un cop finalitzada la Segona Guerra Mundial i amb la derrota de l'Alemanya nazi, la tècnica televisiva de la fonovisió va quedar abandonada i els seus assajos no van tenir continuïtat. Aquest sistema es va convertir en un instrument essencialment propagandístic del règim alemany.

³⁵¹ Es tractava d'un servei de telefonia amb visió simultània entre els interlocutors que hi participaven. La diferència amb els anteriors consistien en la seva bidireccionalitat davant de la unidireccionalitat de la radiodifusió visual.

³⁵² *Comisión de Obras Públicas, Comunicaciones y Transportes*. 27 de gener de 1937. <http://blog.uclm.es/cienciaspenales/files/2016/12/comision-obras-p%C3%BAblicas15.pdf>

L'any 1947, la Dirección General de Radiodifusión va crear el Laboratorio de Investigaciones del que es va encarregar Joaquín Sánchez Cordovés (Baget, 1994: 19)³⁵³, qui uns anys abans s'havia exiliat als Estats Units a causa de les seves simpaties republicanes. Durant aquest temps, va adquirir molts coneixements sobre la televisió perquè va treballar en alguns laboratoris nord-americans. Sánchez Cordovés era treballador de l'empresa Marconi, que construïa equips radioelèctrics per la Marina espanyola, i va ocupar el càrrec de responsable d'aquest laboratori gràcies a la confiança que hi va dipositar en ell el director general de radiodifusió. Un dels objectius d'aquest centre va ser l'estudi d'un avantprojecte de creació d'una emissora de televisió³⁵⁴, que havia de començar a funcionar tant bon punt ho permetés la situació de la economia espanyola i de la que es van fer algunes proves experimentals en circuit tancat en un dels locals de que disposava el laboratori i del que van sortir alguns dels tècnics que posteriorment van protagonitzar la fase experimental definitiva de TVE. Alfredo Guijarro va proposar Sánchez Cordovés la seva incorporació a aquest laboratori i, a partir d'aquesta col·laboració, van sorgir una estreta amistat que els va portar, més tard, a ser socis d'una botiga de material radioelèctric que venia components a RNE, a més de permetre desenvolupar la televisió a Espanya³⁵⁵.

En aquell moment, també l'anglesa BBC reprenia els seus programes i poc després ho feia la televisió francesa, mentre que altres països europeus com els Països Baixos, Itàlia, Suïssa i Bèlgica ha havien engegat proves als seus respectius territoris. A partir d'aquell moment, també es van realitzar proves i

³⁵³ Algunes fonts bibliogràfiques consultades discrepen de tal afirmació (Rodríguez Marqués, Nacho; Martínez Uceda, Juan. *La televisión: historia y desarrollo (Los pioneros de la televisión)*. Barcelona: Mitre, RTVE, 1992, p.257) perquè afirmen que el Laboratori central i el grup d'experiències del passeig de La Habana van ser organismes separats i diferents i, per tant, no van tenir cap relació ni contacte entre sí.

³⁵⁴ Pérez de Lama, Ernesto; Subirana, Elena. "Cronología de Televisión Española. 1947-1987". *Anuario RTVE 1988*. Madrid: RTVE, 1989, Annex, p. 28

³⁵⁵ Pérez Ornia, José Ramón. "Peculiaridades de una televisión gubernamental. I El modelo. II. La implantación". Jesús Timoteo Álvarez. *Historia de los Medios de Comunicación en España*. Barcelona: Ariel, 1989, p. 313

demostracions a Espanya del que avui dia entenem com a televisió. Per Baget, la primera prova que va fer Sánchez Cordovés va consistir en la retransmissió d'imatges de trànsit per la Gran Vía de Madrid, des d'una càmera instal·lada en un balcó del Círculo de la Unión Mercantil i Industrial, al Pardo. Aquestes imatges les van rebre els receptors situats als domicilis d'altres autoritats espanyoles. Rodríguez Márquez i Martínez Uceda 1992: 229) sostenen que aquesta emissió va ser rebuda amb entusiasme pel dictador que, fins i tot, va oferir tot el seu recolzament per a "posar a disposició dels directius de televisió els llocs necessaris per a instal·lar els repetidors de la futura xarxa nacional de TVE". Baget situa aquesta experiència al 1949 i la considera com la primera transmissió de proves de Televisió Espanyola a la seva història³⁵⁶. Tanmateix, segons Sánchez Cordovés, la "primera emissió formal"³⁵⁷ va ser la transmissió d'una missa solemne des del Monestir d'El Escorial, per la què es va improvisar un enllaç hertzià de microones fins a les instal·lacions del Paseo de La Habana, una connexió de tretze quilòmetres, sense citar una data concreta. Aquell any es van celebrar dues misses d'aquestes característiques a l'El Escorial. Una el 28 de febrer, commemorativa per l'aniversari del rei Alfons XIII³⁵⁸, i una altra el 21 de novembre, en homenatge al fundador de la Falange Española, José Antonio Primo de Rivera, pel tretzè aniversari de la seva mort³⁵⁹, en un acte on es va traslladar el fèretre amb les seves restes a les espatlles d'un grup de falangistes.

El nou ordre mundial sorgit de la Segona Guerra Mundial mostrava un món molt diferent del que hi havia a la dècada dels trenta. En el cas específic de la televisió, ja no eren possibles sistemes de televisió que no estiguessin basats en el model radiofònic unidireccional. La televisió britànica va reprendre les

³⁵⁶ Baget, Josep Maria. *18 años de TVE*. Barcelona: Diáfora, 1974, p. 10

³⁵⁷ Baget, Josep Maria. *18 años de TVE*. Barcelona: Diáfora, 1974, p. 13

³⁵⁸ *La Vanguardia*, 27 de febrer de 1949, p. 3

³⁵⁹ *ABC*, 22 de novembre de 1949, pp. 15-16

seves emissions al juny de 1946³⁶⁰. Paral·lelament, els anys en què no va haver emissions per l'enfrontament bèl·lic van ser aprofitats per la indústria radiofònica nord-americana per a elaborar una minuciosa estratègia d'expansió postbèl·lica que no tenia precedents a la història dels mitjans de comunicació de l'època: en el quinquenni 1940-1945 es van invertir uns 25 milions de dòlars que van anar destinats a la investigació i a la preparació de la televisió per a la postguerra. La indústria radiofònica va saber preveure el desenvolupament de l'atractiu sector televisiu: producció i comercialització dels aparells receptors, la producció de tot l'utilatge necessari pel treball televisiu, tant als estudis com als exteriors, el negoci de la producció i la venda de programes o la construcció d'instal·lacions tècniques i xarxes hertzianes.

Durant els primers anys de la postguerra, la indústria televisiva encara no havia decidit quin sistema utilitzarien. D'una banda, calia establir i unificar els estàndards tècnics i, de l'altra, els fabricants i també els governs nacionals havien de decidir si apostaven per a desenvolupar un model més semblant al nord-americà amb un component més comercial o bé es decidien pel proposat pel Regne Unit de tall capitalista.

Mentre en aquell any es feien les primeres demostracions televisives a Espanya, només existien emissions regulars de televisió als Estats Units i al Regne Unit. Tanmateix, abans d'acabar aquella dècada, a tots els països europeus es va realitzar grans campanyes de publicitat que tenien com a objectiu popularitzar el mitjà entre els ciutadans. També es van fer exhibicions públiques que en moltes ocasions, com va succeir a Espanya, van ser fetes per empreses privades, malgrat la regulació legal que afectava al sector. Com

³⁶⁰ El govern britànic havia creat al setembre de 1943 un comitè d'estudi, format per membres del Departament of Scientific and Industrial Research, del Post Office, del Tresor i de la mateixa BBC, que, un any més tard, va presentar un projecte que aconsellava la idoneïtat d'encarregar a la BBC el desenvolupament de la posada en marxa del servei de televisió en el seu país, en règim de monopoli públic.

veurem més endavant, la implantació de la televisió a Espanya no va estar supeditada a una planificació acurada i prèvia, sinó com a resultat del lent desenvolupament econòmic i social del país. Més si es té en compte que, fins a principi dels anys quaranta, l'interès i l'atenció envers el mitjà televisiu havia estat pràcticament inexistent. Durant els primers anys de la dictadura, el règim franquista no va demostrar una disposició favorable per a la seva implantació, evidenciada més per una manifesta despreocupació de les autoritats per les seves característiques, projectes i possibilitats futures que per les dificultats pressupostàries que l'esforç econòmic que suposava el seu desenvolupament. A més de considerar la inversió que suposaria estendre la necessària infraestructura per tot el territori i que podria afectar a la despesa pública com també pel baix nivell de renda de la població espanyola, herència de la pobresa produïda per la finalització de la Guerra Civil Espanyola. Tanmateix, és innegable que la situació heretada de la dècada anterior en plena postguerra no afavoria que es poguessin portar a terme aquest projecte com ho havien fet ja altres països europeus i els Estats Units.

4.3.2. Les exhibicions a la Fira de Mostres de Barcelona de 1948

El començament d'aquestes investigacions i estudis va coincidir amb la presentació que l'empresa Philips, que comptava amb una àmplia experiència en la investigació i producció d'aparells i components elèctrics, va promoure per a realitzar la primera demostració de televisió de caire comercial que es va fer de la televisió a Espanya davant de públic. L'exhibició va ser a les 12:45 hores, del 10 de juny de 1948, aprofitant la celebració de la XVIena. Fira Oficial i Internacional de Mostres de Barcelona, que es va portar a terme entre el 10 i el

29 d'aquell mes, en el recinte firal de Montjuïc³⁶¹, convertint a la ciutat en un aparador de modernitat i aconseguint que aquella demostració tècnica tingués un ressò informatiu en els mitjans³⁶². Aquesta experiència es va portar a terme uns deu anys d'endarreriment respecte a les que havien fet altres països europeus com el Regne Unit.

L'empresa holandesa Philips Ibérica, SAE va preparar aquelles primeres demostracions, organitzant-les com un sistema integrat de televisió amb receptors, equips d'enregistrament, transmissors i accessoris. Professionals arribats des del laboratoris d'Eindhoven hi van col·laborar en el muntatge d'un equip mòbil, el Teledem número 2, que havien portat prèviament dels Països Baixos. Philips va concebre les exhibicions de manera estratègica, adreçant-les a atreure l'interès de sectors que va considerar essencials per al desenvolupament de la televisió a Espanya. Philips va convidar un grup de persones que ocupaven càrrecs polítics i també alguns periodistes al seu estand on hi tenia instal·lat un estudi de televisió, d'uns 500 metres quadrats i amb capacitat per a unes sis-centes persones i a on havia disposat diversos aparells del prototip Teledem, un sistema que havia patentat la companyia neerlandesa per a fer demostracions del nou mitjà amb 567 línies i 25 imatges per segon³⁶³.

L'objectiu era realitzar al seu estand els primers assajos del seu sistema de televisió a Espanya aprofitant un grup transmissor, que es va col·locar al costat de l'estudi, juntament amb una sala d'actuacions i distribuint diversos aparells receptors en un pavelló diferent, a uns dos-cents metres de distància i des d'on es podien seguir les escenes televisades. La il·luminació es feia amb làmpades

³⁶¹ *La Vanguardia*, 12 de juny de 1948, p. 8

³⁶² Baget, Josep Maria. *Història de la televisió a Catalunya*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació, 1994. pp. 19-20

³⁶³ Els equips d'investigació de l'empresa holandesa estaven desenvolupant aquesta norma, malgrat que encara en aquella època no hi havia cap tipus d'unificació d'estàndards a la indústria televisiva.

de mercuri d'alta pressió que donaven temperatures de fins a 40 graus. Les demostracions no es van fer en espais exteriors per manca de recursos tècnics. A més, es van habilitar habitacions com a camerinos, sala per a maquillatge i una sala de visites.

“[...] dentro de la XVI Feria Oficial e Industrial de Muestras de Barcelona, tiene lugar en el Palacio de Montjuich, la primera demostración pública del invento. En el Palacio Central, a unos doscientos metros del stand de Philips Ibérica, se había instalado un pequeño estudio. La primera imagen tele-transmitida fue la entrevista que el inolvidable periodista Manuel del Arco hizo al ingeniero jefe de la instalación, Luis Egás”.³⁶⁴

L'operador de càmera que va realitzar aquestes proves s'anomenava García Navarro, un tècnic d'electromedicina especialitzat en raigs X i que, d'aquesta manera, es va convertir en el primer càmera de la història de la televisió a Espanya. Per la seva banda, Baget defensa que va ser en el marc de la Fira Internacional de Mostres de Barcelona quan van començar les primeres proves realment importants de la televisió a Espanya:

“aquella edición de la Feria sería recordada por muchos barceloneses como la 'feria de la televisión' ya que las demostraciones de este invento constituyeron su máxima atracción. El stand comprendía varios televisores de 567 líneas de definición de imagen y el estudio desde el que se efectuaron las retransmisiones se hallaba situado en el Palacio Central, a unos doscientos metros del citado stand”.³⁶⁵

L'empresa Philips va voler tenir una especial atenció amb les autoritats franquistes i va posar a la seva disposició un avió per a viatjar des de Madrid a Barcelona per a que poguessin assistir a la demostració diversos ministres i els

³⁶⁴ Macía, Pedro. *Televisión, hora cero*. Madrid: Erisa, 1988. pp. 17-18

³⁶⁵ Baget, Josep Mª *Historia de la Televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, pp. 300-301

responsables de la radiodifusió del govern espanyol. També va convidar a representants de la indústria, l'empresa i la banca catalanes, a més de les més altes autoritats civils, militars i religioses de Catalunya. Philips, que en aquesta primera incursió en el mercat espanyol va voler difondre el coneixement de la existència de l'invent de les seves possibilitats, es volia assegurar un mercat que encara estava per crear i monopolitzar-lo davant de l'amenaça que suposava la seva rival, l'RCA nord-americana que va actuar de la mà de la distribuïdora cinematogràfica Rey Soria Films, els seus representants a Espanya, de manera similar a Madrid. Per tant, es pot afirmar que la implantació del mitjà a Espanya no va ser un projecte públic definit prèviament, sinó que es va portar a terme pels interessos industrials i comercials d'empreses privades estrangeres de crear les bases de la demanda dels usuaris i per a desenvolupar la indústria televisiva a Europa, un cop finalitzada la II Guerra Mundial.

A la jornada inaugural d'aquesta Fira, presidida pel ministre d'Educació i Comerç, José Antonio Suanzes³⁶⁶, les autoritats del moment van seguir, des de la sala de receptors, el primer programa públic de televisió que tenia lloc a Espanya³⁶⁷. La demostració va consistir en una presentació de la locutora radiofònica Pilar Chaves i una actuació de l'artista María de los Ángeles Morales, guanyadora del concurs musical de La Haia, que va interpretar l'ària anomenada "La Bogeria", de l'òpera *Lucia de Lamemmoor*³⁶⁸, de Gaetano Donizetti, acompanyada pel pianista Alfredo Romero, i d'una altra actuació de Celia Langa (Montes, 2006: 640). A més, el periodista Manuel del Arco va realitzar una entrevista a l'enginyer en cap de la instal·lació³⁶⁹. Les cròniques periodístiques i la totalitat de les monografies i investigacions consultades que

³⁶⁶ Suanzes, que era amic de Francisco Franco des de la infància, tenia rang de coronel d'enginyers de l'Armada espanyola i ocupava el càrrec de ministre d'Indústria i Comerç.

³⁶⁷ *La Vanguardia*, 11 de juny de 1948, p. 3

³⁶⁸ María de los Ángeles Morales va guanyar el primer premi de cant del concurs internacional de música celebrat a Scheveningen, als Països Baixos.

³⁶⁹ Arias, Aníbal. *La Televisión española. Temas españoles*. Madrid: Publicaciones españolas, 1965, p. 5

els espectadors assistents van subratllar la seva acceptació de la nova invenció amb un aplaudiment entusiasta. Va ser la primera demostració de les possibilitats i de les capacitats del nou “invent”. Abans d’abandonar l’estand, Suanzes va enregistrar un missatge que es va repetir al llarg dels dies següents en el què felicitava “la laboriosa ciutat de Barcelona i a tota la seva indústria per la prova que donava en l’exposició de la clara potencialitat econòmica del poble espanyol”³⁷⁰

Durant els dies següents, el públic general que va visitar el recinte va seguir amb molt d’interès les experiències a través dels receptors que s’hi van instal·lar. Es calcula que, durant tres setmanes, més de 96.000 persones van presenciar aquelles demostracions televisives i, fins i tot, la policia va haver d’intervenir per evitar possibles desordres, davant l’interès desbordat del públic per veure la televisió. Els setze programes que es van realitzar tenien una durada d’uns deu minuts de durada de cadascun d’ells i es van emetre en dues franges horàries, d’11.30 a 12.30 hores i de 17.00 a 19.45 hores. Tots ells van repetir el mateix esquema: presentació d’una locutora, imatges del NO-DO i actuacions d’intèrprets de varietats. Aquesta demostració experimental es va poder seguir amb uns aparells reproductors d’una definició de 567 línies i 25 imatges (frames) per segon. Per Baget (1999: 17), “les proves es van repetir diàriament al llarg dels vint-i-cinc dies que va durar la Fira amb un gran èxit de públic, que volia veure de prop el nou invent”. A les emissions d’aquests dies hi van actuar artistes com Elsie Byron, Laly Monty, Francisco Casares, Casas Auger i orquestra, el pianista Joe Fuster i Goyita Ferrer³⁷¹. Aquesta fira constituïa en aquell moment una de les poques oportunitats d’apropar-se al coneixement dels progressos tècnics de l’estranger i d’establir-hi relacions comercials. Pel cronista de la revista *Sintonía* que va cobrir aquell acte va suposar un esdeveniment que passaria a la història:

³⁷⁰ *La Vanguardia*, 11 de juny de 1948. p.4

³⁷¹ Baget, Josep Maria. *Quaranta anys de televisió a Catalunya*. Barcelona: Pòrtic, 1999, p. 17

“La presentación en España de esta nueva maravilla de la técnica radioeléctrica ha estado a cargo de la casa PHILIPS, nombre familiar para los españoles en el campo de la radio. Hacemos constar el dato no con fines publicitarios sino históricos, porque en el desarrollo de la electrónica en España, de la misma manera que se tienen registradas las fechas en que se realizaron la primeras transmisiones radiofónicas, deberemos conservar esta del 10 de junio del presente año como el nacimiento de la televisión en nuestro país”³⁷²

Un cop realitzada l'emissió inaugural, a partir del dia 11 de juny, els responsables de Philips van dissenyar diàriament un programa d'entrevistes i actuacions musicals, presentats pels locutors de Ràdio Barcelona contractats per Philips, Enriqueta Teixidó i Enrique Fernández Saloní. Aquests espais tenien una durada d'una hora, aproximadament, i es podien veure en directe o través dels televisors instal·lats a la Fira. Tal va ser la sensació i acceptació que va provocar aquell invent, que una setmana més tard, el 17 de juny, el Cor de l'Escolania de Montserrat³⁷³ va actuar davant les càmeres³⁷⁴ amb motiu de la visita dels membres de l'ANCAR (Asociación Nacional de Constructores de Aparatos de Radio) (Baget, 1999: 17). Els arguments de l'empresa neerlandesa per triar la ciutat de Barcelona per a iniciar la televisió a Espanya no van ser casuals, però la concepció centralitzadora dels seus primers responsables van esvair qualsevol esperança:

“La casa Philips vingué a examinar el panorama de la península per a veure com havia d'anar el projecte per proposar el muntatge d'una emissora de televisió. I, després d'estudiar el país va decidir que el lloc més adequat per a

³⁷² *Sintonía*, núm. 27, 1 de juliol de 1948, p. 4

³⁷³ *Gaceta Municipal de Barcelona*, 28 de juny de 1948, núm. 26, p. 527

³⁷⁴ *La Vanguardia*, 18 de juny de 1948, p. 7

instal·lar-la era Barcelona, pel fet de ser la ciutat amb una àrea de població més densa a tot el seu voltant”.³⁷⁵

Per la seva banda, l'opinió de Manuel Palacio (1992: 32) és que “l'empresa neerlandesa ja sigui perquè va rendibilitzar el seu coneixement de la realitat espanyola del moment o perquè disposava d'uns sòlids ciments industrials va organitzar les demostracions com un veritable sistema global de televisió en el que s'inclouïen receptors, equips d'enregistrament, transmissors i accessoris. Prop de cent mil persones, segons les xifres de l'empresa, van gaudir de les gairebé tres setmanes que va durar la Fira de Mostres les primeres exhibicions espanyoles de televisió”. Per la seva banda, Baget (1993: 300-301) considera que “aquella edició de la Fira seria recordada per molts barcelonins com a ‘la fira de la televisió’ ja que les demostracions d'aquest invent van constituir la seva màxima atracció”.

L'estratègia de Philips va anar molt més enllà perquè els seus responsables van preparar recepcions especials per a segments essencials en la creació d'un sector econòmic televisiu, com la premsa, i la indústria catalana en general. També van comptar amb una forta presència dels constructors de ràdio, representants de la banca, de les cambres de comerç, les escoles d'enginyers i els agents de duanes. Sembla, doncs, que l'estratègia de Philips va assolir els seus objectius per la bona impressió que havia causat entre els assistents, inclosos els periodistes, com la crònica que va publicar la revista *Sintonía*:

“Philips Ibérica S. A. E., en un magnífico alarde publicitario, realizado con extraordinario acierto por su Departamento de Propaganda, había dado a conocer por la prensa y la radio, el funcionamiento de estos equipos de

³⁷⁵ Ventalló, Joaquim. “Una mica d'història sobre la ràdio i la televisió”. *L'Avenç*, núm. 48, abril 1982, p. 13

televisión, los primeros que se han presentado en España, pudiendo asegurarse que la atención del público, en Barcelona y aún en toda España, ha estado centrada en este sensacional acontecimiento".³⁷⁶

Aquestes demostracions van constituir en sí mateixes una veritable programació que seguien els criteris de l'empresa neerlandesa d'informar, entretenir i educar, a més de demostrar com hauria de ser l'assemblatge i estructura que fonamentaria anys més tard els programes de varietats i entreteniment.

Per la seva part, al mes de juliol, la companyia RCA, una multinacional nord-americana de la indústria radiofònica, va enviar a Espanya al seu representant a Europa, l'almirall William Alexander Glassford, amb l'objectiu d'intentar la instal·lació de la primera emissora de televisió a Espanya i de no perdre l'oportunitat de guanyar les seves opcions davant de la Philips. Glassford va arribar a Barcelona per realitzar a Madrid la segona demostració de televisió de la seva companyia en el continent europeu³⁷⁷. Amb la mateixa intenció també va arribar a Espanya John F. Royal, vicepresident de la National Broadcasting Company (NBC) i director de televisió als Estats Units (Arias, 1965: 9).

4.3.3. Proves oficials i emissions experimentals

El camí per a què la televisió pogués tenir un desenvolupament similar a la d'altres països estava ple d'obstacles, oposició i un cert recel per part de les autoritats que havien de decidir la seva implantació, el seu progrés i la seva millora; inclús hi havia por, entre moltes d'altres raons, a que es convertís en un vehicle que importés noves idees i nous valors socials contraris als que defensava el franquisme. Amb perspectiva històrica, el règim va veure en la

³⁷⁶ *Sintonía*, Núm. 27. 1 de juliol de 1948, p. 5

³⁷⁷ *La Vanguardia*, 13 de juliol de 1948, p. 9

televisió un instrument del qual no van saber albirar la totalitat de les seves potencialitats perquè durant molts anys, únicament, es va limitar a utilitzar-la com a mitjà propagandístic. És freqüent trobar en molta de la bibliografia produïda sobre aquesta primera etapa de la televisió a Espanya la idea que s'acostuma a repetir de què el règim no era conscient del poder d'atracció de la televisió o, fins i tot, que no tenia cap necessitat d'utilitzar-lo en el seu favor, ni tampoc que el domini ferri dels instruments del règim dictatorial sobre la situació interna del país fessin pensar als seus dirigents en cap amenaça que pogués alterar el seu control. Tanmateix, el que és indiscutible era que l'Espanya d'aquell moment es trobava aïllada de la resta del món, amb el règim del general Franco com autoritat absoluta i amb unes enormes dificultats econòmiques que feien molt difícil la vida de la gent corrent. Solanes ho descriu d'aquesta manera: "La televisió era costosa i per a molts era un invent llunyà, que ni tan sols havien vist mai" (Solanes, 2009: 11).

Per altra banda, tot fa indicar que el govern espanyol es mostrava molt més favorable al desenvolupament definitiu de la ràdio, però encara no era decididament prou receptiu a l'arribada de la televisió al país perquè considerava que era una manera d'ensarronar les multituds, oferint espectacles i programes obscurs, de baix nivell, propi d'algunes democràcies decadents. Però, per sobre de qualsevol altra consideració de caire tècnic, tots els agents implicats sabien que la televisió no tiraria endavant a Espanya sense el pronunciament definitiu de Franco sobre el nou mitjà la qual cosa era fonamental per a que es poguessin iniciar les emissions regulars i per acabar de definir quin seria el model televisiu que s'escolliria per a la seva implantació definitiva. Un plantejament que seguia la lògica de la dictadura franquista, segons la qual, la població no havia d'intervenir ni tan sols pensar en qüestions que eren exclusives dels dirigents franquistes i, per sobre tots ells, de la figura indiscutible del dictador la imatge del qual era inqüestionable al voltant de la qual s'havia forjar una elaborada mitologia carismàtica. Aquesta representació

de la seva imatge es va veure reforçada des dels inicis de la Guerra Civil amb la utilització de la radiodifusió per part del bàndol sollevant a l'adonar-se'n dels seus avantatges per a transmetre a la població la seva legitimació totalitària: “en ningún caso un Poder como el nuestro, nacido de la guerra y legitimado por la victoria, abandonará la Radio, pues sería abandonar precisamente la base de la educación cultural y política del pueblo español”, segons el destacat falangista Antonio Tovar, (1939: 17), que va ser nomenat responsable de RNE per Dionisio Ridruejo, quan l'emissora emetia des de Salamanca en el moment de la seva fundació al 1938³⁷⁸. Per la seva banda, la revista *Sintonia*, publicació de la mateixa Radio Nacional, ja ho deixava clar al setembre d'aquell any quan convidava, amb el to paternalista que embolcallava qualsevol manifestació ideològica de la dictadura, als seus lectors a no preocupar-se per aquesta qüestió:

“Bien sabemos nosotros que el Estado, en su alta misión directora, pronunciará el fallo justo en el momento preciso y, contando con ello, podemos estar absolutamente tranquilos. Entre tanto, sigamos con interés el desarrollo de este gran invento y evitemos que causas circunstanciales y no básicas, desorienten y decepcionen al público en conquistas técnicas tan logradas que no permiten ninguna clase de decepciones”.³⁷⁹

El pas donat per Philips Ibérica va moure a d'altres firmes de la competència a oferir igualment els seus serveis. Després de gestions prèvies portades a terme pel director general de Radiodifusió, Alfredo Guijarro Alcocer, i pel seu germà

³⁷⁸ Antonio Tovar, Ramón Serrano Súñer, ministre de l'Interior, José Antonio Giménez Arnau, cap del Servicio Nacional de Prensa, i Dionisio Ridruejo, al capdavant del Servicio Nacional de Propaganda, admiradors de la tasca de Mussolini i Goebbels, van ser els responsables directes de la doctrina en què es va fonamentar el franquisme. Ells van redactar i van establir les bases de la política informativa del règim, en les seves perspectives formals i teòriques a les acaballes de la Guerra Civil Espanyola i que es van mantenir durant molts anys.

³⁷⁹ *Sintonia*, Núm. 30, 1 de setembre de 1948, p. 11

bessó i director tècnic d'aquesta direcció, Luis Guijarro Alcocer³⁸⁰, es va fer el 8 d'agost del mateix any, una altra demostració a la residència de Franco, el en el palau de El Pardo, amb la mediació del cap falangista José Luis Arrese³⁸¹ i en la que hi van participar un grup de tècnics de RNE i de la direcció general de Radiodifusió. En aquesta ocasió, i ignorant les ordres del ministre Suanzes, l'empresa RCA va aconseguir introduir un equip mòbil de televisió en la residència del dictador. La companyia nord-americana va organitzar aquesta demostració a una sala del palau on va muntar un petit plató per a realitzar un programa d'uns 20 minuts que va presentar l'actor Ángel de Andrés i on hi va haver actuacions de ball i humor que, segons sembla, van agradar a Franco, però molt especialment a la seva dona, Carmen Polo³⁸².

Al finalitzar les actuacions, els tècnics van procedir a explicar el funcionament de l'aparell i els assistents van tenir l'ocasió de veure's en les pantalles dels receptors. Segons Palacio (2002: 76), citant el llibre de Paul Preston, *Franco "Caudillo de España"* (1988:742), que Enrique Thomas y Carranza, director de RNE en aquell moment, va assegurar que la marquesa de Huétor de Santillán,

³⁸⁰ Els dos germans Guijarro eren militars de carrera i pertanyien a l'Armada. La situació de militars al capdavant de càrrecs de l'Administració de l'estat no era llavors un fet infreqüent degut, principalment a la necessitat del règim franquista de construir el nou estat amb persones que havien servit al cop d'estat, com a una recompensa als serveis prestats o per deixar en mans de militars un servei que es podia considerar d'interès estratègic. Alfredo tenia el rang de capità de fragata, i Luis, el de general de divisió de la infanteria de la Marina. Tots dos es van incorporar al sector de les comunicacions, després de la guerra civil espanyola. Luis Guijarro va acceptar la invitació de Jacques Tremoulet Murgas, un empresari radiofònic i col·laboracionista francès que s'havia exiliat a Espanya després de la derrota de les forces feixistes a França, i creador de l'emissora Radio Intercontinental, empresa que va inaugurar al 1946 i que va comptar amb la col·laboració de Ramón Serrano Súñer. Tremoulet volia posar en marxa una emissora de televisió. Tots dos van anar a conèixer els estudis de la BBC a Londres i a la tornada, Luis Guijarro va voler crear una televisió a Espanya, però els informes entusiastes que havia redactat on explicava vehement la necessitat d'instal·lar la televisió a Espanya van ser rebutjats per les autoritats. Tanmateix, Guijarro sabia que si tenia el beneplàcit de Franco podria aconseguir el seu objectiu. La seva obstinació el va portar a convèncer al propi dictador de la utilitat d'aquest "invent".

³⁸¹ Personatge ultracatòlic, Arrese va ocupar diversos càrrecs durant la dictadura franquista i va protagonitzar nombrosos enfrontaments amb Serrano Súñer pel control de la Falange amb l'objectiu de "depurar" als que considerava rebels i posar aquest moviment al servei de Franco.

³⁸² Rodríguez, Nacho; Martínez, Juan. *La televisión: historia y desarrollo. Los pioneros de la televisión*. Madrid: Mitre/RTVE, 1992. p. 55

Pura Huétor, principal amiga de la dona del dictador durant més de tres dècades, era capaç d'influir en les decisions perquè "les seves malicioses enraonies podien afavorir o arruïnar a aquells que formaven els tancats cercles de El Pardo". Huétor va aconseguir que aquells assajos experimentals no tinguessin continuïtat perquè "al veure's a la pantalla amb una silueta que segons ella, no s'assemblava en res a la seva, va exclamar indignada: "Què malament funciona això!"³⁸³

L'empresa nord-americana RCA, que volia rivalitzar comercialment amb Philips per tal d'obrir i assegurar futurs mercats televisius, i els seus representants a Espanya, la distribuïdora cinematogràfica Rey Soria Films³⁸⁴, van intentar realitzar a Madrid la primera transmissió televisiva d'un espectacle a l'aire lliure que va consistir en la transmissió d'una cursa de braus des de la plaça de Vista Alegre, en el districte de Carabanchel, a través dels 17 receptors³⁸⁵ que RCA va instal·lat en el Círculo de Bellas Artes³⁸⁶ de Madrid, on el públic aspectant omplia el seu recinte, com també a d'altres d'instal·lats en el palau de El Pardo. Alguns dies abans, s'havien fet algunes exhibicions dels equips televisius davant la premsa i l'associació d'enginyers de Madrid. Inclús, la premsa s'havia fet ressò de l'esdeveniment amb anuncis que oferien la possibilitat als interessats de desplaçar-s'hi amb un servei d'autobusos des de diversos llocs de la capital.³⁸⁷ La intenció de l'RCA era superar la seva rival Philips realitzant una retransmissió a l'aire lliure, fita que els neerlandesos encara no podien assolir des del punt de vista tècnic.

³⁸³ Munsó Cabús, Juan. *Escrito en el aire*. Madrid; RTVE, 1988. p. 81

³⁸⁴ La companyia era propietat de l'empresari mexicà resident a Espanya, Antonio Soria que havia iniciat la seva trajectòria al 1938 com a distribuïdor, després dels èxits de taquilla obtinguts a Sudamèrica per comèdies ranxeres, un gènere cinematogràfic que també agradava al públic espanyol.

³⁸⁵ També es va instal·lar una pantalla de 2,5 per 3,5 metres a la sala principal.

³⁸⁶ Uns dies abans, el Círculo de Bellas Artes de Madrid havia acollit una exhibició pública, d'una hora de durada, amb actuacions de diversos artistes que es van poder seguir a través d'alguns receptors situats en tots els pisos d'aquesta entitat.

³⁸⁷ *ABC*, 8 d'agost de 1948, p. 20

Gabriel Soria, un dels dos propietaris de la distribuïdora Rey Soria Films, va proposar realitzar aquest esdeveniment “per ser l'espectacle més espanyol”. Rey Soria Films i l'RCA van importar equips amb tubs de càmera orticon per aprofitar la seva sensibilitat en enregistraments a l'aire lliure. Els organitzadors van instal·lar una pantalla de grans dimensions i van distribuir diversos aparells receptors al Círculo de Bellas Artes. Uns dies abans, havien realitzat algunes exhibicions en el mateix lloc per a la premsa i l'associació d'enginyers. Tanmateix, la demostració a la plaça de braus de Vista Alegre no va assolir l'èxit esperat i es va convertir en un fracàs perquè els organitzadors van vendre més entrades de les que permetia l'aforament per a veure la demostració³⁸⁸ i perquè la qualitat de la imatge igual que la sonora van ser pèssimes i, finalment, els organitzadors es van veure obligats a tallar la retransmissió.

La falta de voltatge entre els punts d'emissió i de recepció va ser insuficient i desigual. Aquestes desnivells en la tensió elèctrica van ser decisius per a la fallida retransmissió taurina, degut principalment a la deficient xarxa que existia en aquells anys a Espanya. El fracàs d'aquella experiència es va evidenciar en què els aficionats que havien anat al Círculo de Bellas Artes només veiessin ratlles indesxifrables a les pantalles. Això va fer que els espectadors, la majoria d'ells aficionats taurins, no poguessin veure pràcticament res del què passava a la plaça de Vista Alegre i mostressin la seva indignació i demanessin el retorn de l'import de les entrades (15 pessetes) ja que no hi van poder veure pràcticament res, un espectacle que el corresponal de *La Vanguardia* va qualificar en una demolidora crònica de “ni vista, ni alegre”³⁸⁹. Fins i tot, el públic va batejar el nou mitjà de “telerrisión”³⁹⁰. No obstant, la revista *Sintonía*,

³⁸⁸ *ABC*, 10 d'agost de 1948, p. 14

³⁸⁹ *La Vanguardia*, 10 d'agost de 1948, p. 2

³⁹⁰ Arias, Anibal. “La televisión española”. *Temas españoles*. Núm. 467. Madrid: Publicaciones españolas, 1965. p. 9. També a García Jiménez, Jesús. *Radiotelevisión y política cultural en el franquismo*. Madrid: CSIC, 1980, p. 159

de Radio Nacional, paradoxalment, semblava haver assistit a una altra demostració si fem cas a la crònica que va publicar:

“La demostración satisfizo plenamente al público, y quedó bien probada la eficacia del sistema RCA de televisión, toda vez que la corrida de Vista Alegre pudo seguirse perfectamente con todas sus incidencias, en las pantallas receptoras”³⁹¹.

Tanmateix, i deixant de banda aquesta crònica esbiaixada, aquella accidentada exhibició no va ser un obstacle perquè la RCA continués les seves emissions experimentals amb d'altres retransmissions però, a diferència de la fallida retransmissió taurina, aquestes van ser gratuïtes i a porta tancada per evitar problemes i situacions que podien avergonyir els seus organitzadors. L'RCA es va encarregar de fer la retransmissió d'un combat de boxa, una altra de lluita lliure i també una d'un partit de bàsquet que es va fer onze dies més tard amb un èxit relatiu, on hi van participar els locutors de RNE David Cubedo i Ana María Saizar com a comentaristes.

L'objectiu de les dues demostracions la de Barcelona i la de Madrid, van tenir com a finalitat, segons la memòria redactada per l'empresa Philips després de la seva presentació a Barcelona, “orientar l'opinió pública donant-li a conèixer la situació en el moment present” i “establir sòlides bases, sobre les que es pugui aixecar la indústria de la televisió a Europa” (Rodríguez; Martínez, 1992). Els objectius de crear les bases de la demanda dels usuaris es van complir perquè aquestes proves van permetre a Philips vendre uns aparells similars als utilitzats a les demostracions de Barcelona i que, posteriorment, s'aprofitarien per constituir les primeres instal·lacions tècniques que ajudarien el que més tard seria Televisió Espanyola. No obstant, ni Philips ni RCA van acabar d'influir de manera decisiva en el procés evolutiu de la televisió a Espanya. I va ser,

³⁹¹ *Sintonía*, Núm. 30, 1 de setembre de 1948. p. 4

des d'aquell moment, que l'Administració de l'estat va ser la responsable de portar-ho a terme.

Aquestes proves van ser determinants perquè la Dirección General de Radiodifusión, organisme depenent del Ministerio de Educación Nacional, planifiqués una fase oficial d'experiències que portarien a terme els tècnics de Radio Nacional de España. Des d'aquest òrgan de poder, Luis Guijarro, en la seva responsabilitat d'enginyer i director tècnic d'aquest organisme, va evitar els obstacles i va obtenir el permís per instal·lar a Madrid una emissora de freqüència modulada, la tecnologia que en aquell moment presentava molt més avantatges que la d'ona mitjana que presentava molts paràsits. El motiu era que els estudis de RNE i el centre emissor d'Arganda del Rey es trobaven en llocs diferents units, únicament, per cables i, quan es produïen talls per sabotatges o avaries l'emissió, s'interrompia fins que s'aconseguia arreglar. Per solucionar-ho, Luis Guijarro va plantejar la creació d'una emissora que unís els estudis radiofònics de Madrid amb el centre d'Arganda del Rey mitjançant la freqüència modulada perquè feia servir ondes de freqüència ultracurtes, les mateixes que utilitzava l'espectre radioelèctric de la televisió per a la seva difusió.

Un dia Luis Guijarro es va fixar en un xalet al número 77 del passeig de la Habana de Madrid i, després de veure'l, va fer una oferta als seus propietaris per a comprar-lo i indemnitzar-los per 500.000 pessetes que va pagar RNE³⁹². L'edifici podria ser útil per acollir una emissora de FM³⁹³. Així que, mantenint la seva idea oculta de convertir-se en una futura televisió, la mateixa Dirección General el va adquirir i es va condicionar amb petites unitats tècniques molt limitades. Luis Guijarro va reunir un grup de professionals amb experiència i

³⁹² Rodríguez Márquez, Ignacio; Martínez Uceda, Juan. *Pioneros de la Televisión Española*. Barcelona: Mitre, 1992, p. 73

³⁹³ Luis Guijarro vivia a la casa del costat i va fer que construïssin una porta per a comunicar tots dos edificis.

coneixements en temes radioelèctrics que provenien de RNE, la Marina, el CSIC o l'INTA³⁹⁴, al capdavant dels quals va posar Francisco Sterling³⁹⁵. La majoria del personal, quan finalitzaven les seves respectives feines, es desplaçaven il·lusionats a última hora de la tarda fins al xalet del passeig de La Habana per a treballar en un projecte del qual ignoraven el propòsit final de Luis Guijarro: la posada en marxa d'una televisió a Espanya.

Els germans Guijarro, conscients del desinterès de les estructures de la dictadura envers la televisió, van optar per prendre la iniciativa d'experimentar en projectes que mai no es van acabar de portar a terme i que els van portar a no avançar perquè van dedicar molts esforços a treballar inútilment sobre tècniques que ja funcionaven com la reparació del fonovisor que els nazis havien regalat a Franco o a fracassar en l'intent de fabricació d'un equip complet de televisió aprofitant els mitjans i els materials disponibles en els petits tallers de Radio Nacional³⁹⁶.

La primera tasca que van realitzar va ser instal·lar un torre mecànica amb una estructura radiant que servís de base per a futures antenes emissores. Aquesta feina no va ser senzilla perquè els materials per a construir-la escassejaven i no es trobaven fàcilment. La solució va ser reciclar una vella antena abandonada, que havia estat propietat de la Generalitat, en un búnquer de Viladecans d'uns seixanta metres i afegir-li un tram de trenta-sis més fins arribar als noranta sis metres, un dels punts més alts de la ciutat i que es va convertir en element essencial per a les primeres emissions de Televisió

³⁹⁴ El 21 de maig de 1942 apareixia en el Butlletí Oficial de l'Estat el decret de creació de l'Institut Nacional de Técnica Aeronáutica que al 1963 es va denominar Institut Nacional de Técnica Aeroespacial.

³⁹⁵ Es considera Sterling el primer tècnic espanyol de la postguerra. Es va passar prop d'un any estudiant tota la bibliografia –la majoria en anglès– que va trobar al seu abast sobre el funcionament de la televisió.

³⁹⁶ Rodríguez, Nacho; Martínez, Juan. *La televisión: historia y desarrollo*. Barcelona: Mitre, 1992. p. 126

Espanyola. Aquella antena³⁹⁷ va permetre al 1949 a Guijarro l'objectiu que s'havia proposat d'unir Madrid amb Arganda del Rey utilitzant la freqüència modulada. Per a poder aprofitar el resultat de les primeres proves, era necessari disposar d'equips professionals que procedien de RNE i de l'Armada, principalment, tècnics electrònics i enginyers; a més d'algunes institucions acadèmiques, malgrat que la majoria de les incorporacions desconeixien, en un primer moment, el projecte d'experimentació de televisió. L'èxit d'aquella fita va esperonar-lo per a demanar al seu equip que desenvolupessin l'estudi i la fabricació d'un sistema bàsic de televisió completament espanyol, però es van adonar que el més senzill seria comprar equips ja fabricats. Al setembre de 1950, Guijarro es va desplaçar fins als Països Baixos per adquirir un equip experimental Teledem com el que Philips havia fet servir a la demostració de la Fira de Mostres de Barcelona un any abans³⁹⁸. Constava d'un grup emissor de senyal de televisió, un grup generador de sincronismes, un equip d'il·luminació, una càmera de tub iconoscòpic i una dotzena de receptors Philips de 14 polzades³⁹⁹.

Amb l'objectiu de crear mercats i de fomentar l'interès en difondre els seus productes, la neerlandesa Philips va nodrir d'equips tècnics a l'embrionari equip espanyol que anys més tard constituiria TVE per les facilitats de pagament que oferia ja que els aparells Teledem es podien pagar quan i com es volgués. D'aquesta manera, la nord-americana RCA va quedar fora d'aquesta cursa pel mercat espanyol i, degut a que a més es van afegir les dificultats que llavors trobava Espanya per al lliure comerç amb els altres països, no es va importar cap equip d'aquesta firma. L'esmentat equip Philips va ser adaptat a les 625

³⁹⁷ El material que els tècnics de RNE havien agafat d'un arrossar de Viladecans estava destinat a la fabricació d'una emissora radiofònica que els germans Guijarro volien instal·lar a Màlaga.

³⁹⁸ L'arribada gratuïta de l'equip bàsic de la firma neerlandesa va ser pràcticament clandestina, adscrivint-se a partides pressupostàries de Radio Nacional que no li corresponien i, així, va evitar la vigilància duanera del ministeri d'Indústria i Comerç, que encapçalava Juan Antonio Suanzes.

³⁹⁹Rodríguez Márquez, Ignacio; Martínez Uceda, Juan. *Pioneros de la Televisión Española*. Barcelona: Mitre, 1992, p. 92

línies, que era la norma que llavors recomanava a Europa el CCIR (Comitè Consultiu Internacional de Radiocomunicacions de la Unió Internacional de Telecomunicacions). D'aquesta manera es va passar de la simple demostració a la fase experimental i es van adquirir alguns equips tècnics més. L'arribada de les càmeres va ser un gran esdeveniment per a l'escàs personal de la incipient TVE. Fins a llavors, aquests pocs treballadors treballaven amb càmeres antigues d'iconoscopi, amb visor òptic format per un vidre esmerilat en el que es veia la imatge incolora i invertida (Montes, 2006: 642).

Les demostracions públiques que s'havien fet des del 1948 no van influir pràcticament en res en el procés evolutiu de la televisió a Espanya. A partir de principis dels anys cinquanta, la pròpia Administració va ser la directa responsable del desenvolupament del mitjà (Palacio, 2001: 30). Tanmateix, per García Giménez, el 16 de juliol de 1949, es va produir la transmissió que es pot considerar com a definitiva i la que va permetre la implantació de la televisió a Espanya. Va consistir en la retransmissió sense ensurts de cap mena d'una cursa de braus, realitzada des de la plaça de Las Ventas, que es va poder veure en els receptors que es van instal·lar al Círculo de Bellas Artes de Madrid i en el palau de El Pardo "on l'esposa de Franco celebrava la seva onomàstica"⁴⁰⁰.

Abans d'acabar 1950 ja s'havien fet les primeres proves televisives concebudes com assajos i que els tècnics van aprofitar per plantejar-se l'abandonament de les proves en circuits tancats i començar, a partir de llavors, a fer transmissions utilitzant les ones hertzianes. A partir d'aquell moment, l'antena de freqüència modulada muntada al xalet del passeig de La Habana va començar a emetre de manera experimental. Disposava de 200 vats de potència i un radi que arribava a uns 25 quilòmetres, però pràcticament ningú podia veure res del què

⁴⁰⁰ García Jiménez, Jesús. *Radiotelevisión y política cultural en el franquismo*. Madrid: CSIC, 1980. p. 159

s'emetia perquè la població no disposava d'aparells receptors. Davant d'aquesta contrarietat, Luis Guijarro va decidir repartir el parc d'uns vint receptors amb el que comptava entre un grup de persones que ell considerava que podrien impulsar el seu projecte de manera definitiva. Entre els que van poder disposar d'un aparell als seus domicilis i despatxos oficials es trobaven el general Franco, Pilar Franco, Serrano Súñer, el marquès de Villaverde i el ministre d'Educació, Ibáñez Martín, que en aquell moment era el responsable administratiu de la radiodifusió, entre d'altres alts càrrecs del règim, a més d'altres funcionaris i membres de l'Armada, exèrcit al que també pertanyien els germans Guijarro.

Aquelles primeres emissions es van realitzar entre 1950 i 1952. No hi havia una programació planificada amb antelació i consistien en entrevistes, documentals, pel·lícules i actuacions musicals de coneguts artistes de l'època com Carmen Sevilla, Marujita Díaz o Amparo Rivelles que anaven a aquella casa a interpretar, davant les càmeres i sense la certesa que ningú les veiés, el millor i més destacat del seu repertori que molt sovint era sol·licitat prèviament per part dels pocs espectadors que disposaven d'un aparell receptor. Era freqüent que des de la casa civil del cap d'estat se sol·licitessin programes televisius “ a la carta” i, malgrat que la vida sempre dóna sorpreses, no sembla probable que aquestes peticions provinguessin del mateix Franco perquè el més habitual era que les demandes consistien en dibuixos animats⁴⁰¹. Abans de començar les emissions, des del xalet del passeig de La Habana s'avisava per telèfon a les cases dels que posseïen els televisors per a comprovar la qualitat tècnica de la recepció, així com també per a informar del contingut del que es veuria aquell dia. En d'altres ocasions, es preparava una emissió concreta amb la finalitat de que alguna personalitat del règim la pogués veure. Lentament, el nombre de receptors va anar augmentant igual que l'horari d'aquelles primeres proves com

⁴⁰¹ Palacio, Manuel. “Francisco Franco y la televisión”. *Archivos de la Filmoteca: Revista de estudios históricos sobre la imagen*. Núm. 42-43, 2 (2002) p. 78

també el nombre de treballadors i d'artistes que hi participaven en aquelles rudimentàries emissions, que es realitzaven plenes d'il·lusió i d'improvisacions per part dels que hi participaven, malgrat les contínues interferències i fallades tècniques que s'hi produïen. Tanmateix, cal deixar constància de que aquella etapa experimental no va estar exempta de dificultats pels treballadors perquè no disposaven ni dels mitjans ni dels materials necessaris per a fer la seva feina ni per afrontar qualsevol problema tècnic que sorgís, malgrat la il·lusió que compartien per tirar endavant aquell projecte. Considerant-les com a una experimentació essencialment tècnica, l'inici d'aquelles primeres emissions elementals i bàsiques, no resulta gens estrany que no tinguessin repercussió generalitzada entre la població i, per tant, molt poca gent fos coneixedora de l'existència de la incipient televisió a Espanya.

Al juliol de 1951, es va crear el ministeri de Informació i Turisme, amb competències totals sobre la ràdio i la incipient televisió, al capdavant del qual van nomenar Gabriel Arias Salgado⁴⁰². La creació del nou ministeri va suposar, inicialment, una interrupció de les proves que es realitzaven però, que, malgrat que poc a poc, es van reprement, va significar la dissolució de l'equip format pels germans Guijarro i l'acomiadament de nombrosos treballadors de RNE. La direcció general de radiodifusió i televisió es va integrar en el nou ministeri, un fet que posava de relleu la importància que la informació, i els mitjans de comunicació en general, van adquirir durant el règim franquista. A aquesta direcció general se li va encarregar l'organització i posada en marxa d'un servei experimental nacional de televisió com activitat independent de la radiofònica, però sense cap personalitat jurídica autònoma. En el posterior Decret de 3 d'octubre de 1957 s'establiria que l'Administración Radiodifusora Española

⁴⁰² Gabriel Arias Salgado, polític d'ideologia falangista i de postures afins a l'integrisme catòlic, va exercir un fort control sobre la premsa espanyola durant els deu anys que va ocupar el càrrec de ministre. Arias Salgado va llençar una campanya de desprestigi contra Alfredo Guijarro que, al veure's assetjat, va decidir fugir a França.

(ARE), creada pel Decret de 15 de febrer de 1952⁴⁰³ i amb dependència de la direcció general, fos la que desenvolupés en exclusiva qualsevol activitat relacionada amb la televisió, malgrat que durant aquests primers anys no s'havien definit quines havien de ser les seves característiques, ni el model televisiu, el finançament, l'horari o el contingut de les seves emissions (Palacio: 2001, 37-38). En un primer moment, a l'ARE se li va atribuir l'explotació de les emissores de ràdio i televisió, però la ràpida popularitat que va adquirir el nou mitjà va fer que la direcció general assumís totes les seves competències, de tal manera que s'assegurava el seu control. Entre d'altres qüestions, disposava del monopoli de la realització de les informacions de caire nacional i internacional, així com el monopoli sobre la realització de les emissions de televisió i el desenvolupament tècnic de la televisió a Espanya. Aquesta nova adscripció va determinar el naixement d'un model de gestió directa per part de l'estat en règim de monopoli absolut, tant pel que fa a la xarxa tècnica com als continguts de la seva programació⁴⁰⁴. D'aquest ministeri en depenien tots els serveis de radiocomunicació que fins a llavors estaven integrats en la Subsecretaría de Educación Popular, del ministeri de Educación Nacional, i s'establia que aquest organisme seria el que regularia les activitats de premsa, propaganda, radiodifusió, cinematografia, teatre i turisme. Tanmateix, aquest decret mai es va aplicar per motius polítics i aquest organisme autònom mai va arribar a ser operatiu, sent absorbit al 1960 per la Dirección General de Radiodifusión y Televisión.

Als nou dies de prendre possessió del càrrec, Arias Salgado va crear una nova estructura organitzativa i tècnica diferent de la que funcionava fins aleshores, a les instal·lacions del paseo de La Habana. Va destituir Alfredo Guijarro com a

⁴⁰³ *Boletín Oficial del Estado*, de 24 de febrer de 1952, núm. 55, pp. 851

⁴⁰⁴ Deu anys més tard, a través del Decret 2620/62, d'11 d'octubre, que reorganitzava la direcció general de Radiodifusió i Televisió, aquesta va absorbir les funcions que fins a llavors s'havien adscrit a l'ARE.

director general de radiodifusió i va nomenar Jesús Suevos⁴⁰⁵ al seu lloc, i el mateix va fer amb el seu germà bessó, Luis, a qui va reemplaçar Roberto Rivas com a director tècnic⁴⁰⁶. Per Baget (1993: 19-20), Suevos “considerava la televisió com un eficaç mitjà propagandístic per a la difusió dels objectius i plantejaments del moviment nacional”. Per Munsó Cabús (2001: 21), la figura del nou director general “va ser un perfecte executor de les ordres dimanades de les altes instàncies governamentals, però no el director general que s’hagués pogut somiar per a capitanejar la nau d’una televisió acabada de néixer”.

Per la seva banda, José Luis Colina, periodista, guionista i cineasta valencià, va ser nomenat al 1955 director de programes⁴⁰⁷, Joaquín Sánchez Cordovés va ser designat com a responsable de les operacions tècniques i Alfonso Lapeña, cap de producció. El seu pas per Marconi, empresa que treballava per a la Marina espanyola, va permetre Sánchez Cordovés que pogués participar en la implantació de la televisió, després del nomenament d’Alfredo Guijarro com a director general de Radiodifusió⁴⁰⁸. A diferència de les altes jerarquies que ocupaven els càrrecs polítics del nou mitjà, Palacio (2008: 33) assenyala que, els pioners televisius van decidir treballar com podien, sense disposar de mitjans tècnics, sense fer gaire soroll ni gastar diners. Més tard, es va produir la incorporació d’alguns professionals, presentadors i locutors, com Blanca

⁴⁰⁵ Suevos, amic personal de José Antonio Primo de Rivera, va formar part de la Falange Española de las JONS on va ocupar diversos càrrecs diplomàtics, també va ser director de diverses publicacions com *El Pueblo Gallego* i *Fotos*, i director general de Cinematografia.

⁴⁰⁶ Luis Guijarro, després de demanar al general Franco què intercedís davant d’Arias Salgado per a què finalitzés l’assetjament al que l’estava sotmetent al seu germà Alfredo, va ser cessat pel ministre d’Informació i Turisme i es va reincorporar a la Marina.

⁴⁰⁷ El seu càrrec formava part de la Junta Administrativa de programes de Radio Nacional de España i, entre les seves responsabilitats, es trobaven la configuració i organització dels programes, l’elecció del personal i la determinació dels recursos materials

⁴⁰⁸ Baget, Josep Maria. *18 años de TVE*. Barcelona: Diàfora, 1974, pp. 13-14

Álvarez, Laura Valenzuela, Beatriz Cervantes, David Cubedo⁴⁰⁹, Jesús Álvarez, alguns d'ells provinents de RNE, que es van encarregar de participar en assajos experimentals que volien assemblar-se al que podrien ser les emissions d'una programació televisiva, però molt influenciades encara pels formats de la ràdio comercial. La incorporació de dones professionals als inicis de la televisió a Espanya es va realitzar per vies indirectes, limitades, però al mateix temps efectives, a través de l'Escuela Oficial de Periodismo EOP) i l'Escuela Oficial de Cinematografía (EOC) que es van sumar a mitjans de comunicació com RNE i la revista *Tele Radio*, on moltes d'elles van desenvolupar la seva tasca periodística esperant una oportunitat per anar a TVE.

Malgrat aquesta acceleració, els problemes tècnics no van ajudar a desenvolupar l'extensió de la xarxa com tampoc les reticències del govern espanyol pel fet que la televisió podia ser un perill per a la institució familiar, com anys més tard, a deu mesos de la inauguració de TVE, el mateix dictador, durant el missatge de Cap d'Any, es va encarregar d'alertar a la societat espanyola dels perills que suposava la televisió per als valors tradicionals:

“Hoy, sin embargo, tengo que preveniros de un peligro: con la falicidad de los medios de comunicación, el poder de las ondas, el cine y la televisión, se han dilatado las ventanas de nuestra fortaleza. El libertinaje de las ondas y de la letra impresa vuela por los espacios y los aires de fuera penetran por nuestras ventanas, viciando la pureza de nuestro ambiente. El veneno del materialismo y la insatisfacción quieren asomarse a los umbrales de nuestros hogares, precisamente cuando los peligros que al mundo acechan son mayores que nunca [...]; el pasado desaparece difuminado en las nieblas de los tiempos nuevos, y los que hemos sido actores de este último medio siglo de la vida de

⁴⁰⁹ Era una de les veus solemnes del noticiari del règim i que acostumava a comentar les desfilades militars del “Día de la Victoria” i les inauguracions habituals que feia el dictador; especialment recordades són les dels emabassaments.

España vemos incorporarse a las actividades nacionales nuevas generaciones, cada día más alejadas de aquellas lecciones de la Historia⁴¹⁰.

Aquestes actituds i decisions serien alguns dels elements que posteriorment van ajudar a posar els fonaments i a caracteritzar la futura televisió a Espanya. Peces que evidencien les insuficiències d'un projecte televisiu públic que es va desenvolupar durant el període 1956-1976, on va dominar el governamentalisme monopolista, el centralisme tecnològic, doctrinari i cultural, el corporativisme, la desinformació, el triomfalisme retòric o la dependència respecte de la presència publicitària o l'oferta de produccions foranies⁴¹¹.

Tanmateix, a partir de 1951 es comencen a realitzar diversos programes de televisió en proves, amb molt poques hores d'emissió diàries, que es van fer cada cop més freqüents i van aparèixer els primers aparells receptors particulars perquè es va autoritzar la seva importació amb llibertat de drets aranzelaris. Aquests primers programes, que poc a poc es van convertir en assajos d'una eventual emissió, van comptar amb l'ingrés de personal en diverses àrees com la tècnica, l'artística i la de producció. La selecció del primer personal encarregat del desenvolupament del servei de televisió va ser estricta, amb l'objectiu de triar treballadors que combreguessin amb la ideologia dominant. Des de l'edifici del passeig de La Habana, que comptava amb un únic estudi de 12 per 18 metres de superfície, sortien les primeres imatges de forma regular, dimarts (cinema i noticiari) i divendres (actuacions artístiques, relats d'actualitat i converses), en els dos únics programes que els escassos receptors existents podien captar en un radi màxim de 25 kilòmetres de distància.

⁴¹⁰ Fernández, Luis Miguel. *Escritores y televisión durante el Franquismo (1956-1975)*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca, 2014. p. 13

⁴¹¹ Baget, Josep Maria. "El legado de la televisión franquista". *Formats*, núm. 3 (2001). pp. 5-9

Es tractava d'espais realitzats seguint els esquemes dels formats radiofònics habituals de l'època amb un evident enfocament comercial i amb continguts de caire popular, com breus espais amb adaptacions dramàtiques, on hi participaven actors i actrius procedents dels quadres dramàtics de RNE, així com d'altres del cine i del teatre. No obstant, les emissions d'aquests programes experimentals quedaven circumscrites als pocs centenars d'aparells receptors⁴¹² la majoria dels quals estaven en mans de dirigents i d'alts funcionaris del règim franquista. Carreras (2012: 52) parla de "protoprogramació" quan es refereix a aquests programes perquè no es pot parlar de l'existència d'una programació perquè "no existien ni línies, ni models, ni intencionalitat". Es tractava d'una programació sense uns criteris predeterminats ja que, en la pràctica totalitat dels casos, depenia o sorgia de la capacitat tecnològica, de producció i d'emissió, de les possibilitats econòmiques de la primera televisió i de la intuïció dels primers programadors⁴¹³. Malgrat totes les anomalies que mostrava als seus primers anys de vida, la televisió comprèn un caràcter sistèmic que regeix els criteris d'una programació televisiva perquè

"la programación no es un ensamblaje simple de los programas, si no una estructura que, como tal, posee unas propiedades como sistema de las que carecen los elementos programáticos que la constituyen"⁴¹⁴.

De manera simultània, es comença a estudiar com resoldre el problema de la distribució comercial d'aparells de televisió. El seu cost, inicialment considerable per a l'oient acostumat als receptors de ràdio, va orientar els treballs en el sentit trobar d'una fórmula que permetés el lloguer dels mateixos, a uns preus assequibles per als usuaris que amb el temps no arribar a tenir cap

⁴¹² La majoria d'aquests televisors eren d'origen i propietat pública.

⁴¹³ Entre 1955 i 1956, apareix la figura del programador a Televisió Espanyola que realitzava la seva feina sense conèixer ni estudiar al públic potencial, ni disposava d'instruments per a mesurar l'audiència. Les seves úniques estratègies per a programar eren la seva cultura i els seus gustos personals.

⁴¹⁴ Contreras, José Miguel ; Palacio, Manuel. *La programación en televisión*. Madrid: Síntesis, 2001, p. 26

aplicació (Arias, 1965: 10). Al 1952 es van posar a la venda els primers receptors de televisió a Madrid i es van instal·lar les primeres pantalles de proves i de control en diversos llocs de la capital madrilenya (centres polítics i docents) per a presentar els primers programes d'assaig, com també en el Club de Prensa de Madrid, amb l'objectiu de "que el públic comenci a veure i a interessar-se per la televisió"⁴¹⁵. Als inicis del cinquanta, Espanya es trobava immersa en una situació de precarietat econòmica i el preu d'un aparell de televisió només estava a la mà d'unes poques famílies benestants. Els preus oscil·laven entre les 10.000 i les 30.000 pessetes, mentre que el sou mitjà no superava les 1.000 pessetes mensuals.

Un any més tard, es va realitzar la primera revisió general dels equips tècnics de la primera emissora experimental amb l'objectiu d'introduir modificacions i substituir els equips defectuosos per a millorar les proves i les demostracions. Al mateix temps, es va aconseguir progressar en el sistema radiant de recepció del senyal televisiu a d'altres zones de Madrid que fins al moment havia estat impossible per una manca de visibilitat directa. Aquests treballs inicials es van portar a terme amb molta discreció i va ser l'època en què sense fer gairebé soroll es van formar els primers professionals que després formaran part activa de la primera època en el desenvolupament de Televisió Espanyola.

Durant aquest període en proves, al juny de 1953, es va crear un departament de televisió a la direcció general de radiodifusió perquè el nou mitjà ja realitzava les seves emissions amb una certa regularitat, la qual cosa exigia una major independència en el seu funcionament. Però van ser tan grans les despeses, les complexitats i les responsabilitats del nou departament que, per tal de garantir el recolzament de la seva gestió, el govern va considerar necessari constituir al juliol de 1954 una junta administrativa de programes de Radio

⁴¹⁵ *La Vanguardia*, 10 de maig de 1952, p. 20

Nacional de España que va tenir com a funcions vetllar per la gestió econòmica, l'adequada utilització de tot el personal col·laborador i el control del compliment dels plans previstos. Aquest organisme va assumir la direcció administrativa de TVE a la seva primera etapa, a més de l'aprovació de les propostes de nomenaments del personal exigít per la nova activitat de la direcció general.

Van ser constants les proves que es van realitzar de manera experimental: a l'octubre de 1954, es va fer la primera transmissió experimental d'un partit de futbol que va ser, al mateix temps, la primera retransmissió realitzada per la televisió a Espanya⁴¹⁶. El partit de lliga va enfrontar l'equip del Real Madrid amb el Racing de Santander, a l'estadi Santiago Bernabéu. La unitat encarregada de la retransmissió va arribar el mateix dia del partit que va ser comentat per Juan Martín Navas, locutor de RNE, professional que dies més tard es va fer un altre programa, en aquesta ocasió des del Circ Price, també de Madrid. La idea de realitzar una retransmissió en exteriors es va començar a relacionar amb els esdeveniments esportius, sobretot pel que fa al futbol, que van monopolitzar des dels inicis de TVE l'atenció majoritària dels telespectadors pel seu atractiu entre la població espanyola:

“El deporte (y el futbol en concreto) abrían significativamente el período de las retransmisiones deportivas, y no por casualidad. España entera vibraba de pasión por el deporte rey (...) Para entonces, el fútbol es ya una de las indiscutibles estrellas de la programación de TVE”.⁴¹⁷

Una altra demostració interessant va ser la que es va portar a terme al febrer de 1955 a l'Hospital de San Carlos de Madrid que van servir per a televisar

⁴¹⁶ Baget, Josep Maria. *Historia de la televisión en España: 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 21

⁴¹⁷ Rodríguez Márquez, Ignacio; Martínez Uceda, Juan. *La televisión: historia y desarrollo (Los pioneros de la Televisión)*. Barcelona: Mitre, 1992, p. 219

diverses intervencions quirúrgiques. Es va instal·lar un equip format per una càmera de monitors connectats en circuit tancat en un quiròfan amb diversos aparells receptors col·locats en l'auditori de l'hospital. El director de l'hospital, Dr. Martín Lagoa, va realitzar la intervenció quirúrgica que un nombrós grup d'estudiants va poder seguir en directe a través d'aquests monitors. Aquesta experiència va demostrar plenament la utilitat del sistema perquè va permetre que molts estudiants de Medicina poguessin presenciar en temps real, les intervencions que s'hi practicaven (Arias, 1965: 10). Aquell mateix any, es van paraitzar aquestes emissions per a reformar les instal·lacions del passeig de La Habana amb la construcció d'un nou plató de dimensions més grans que l'existent i amb la compra de nous equips a l'empresa Philips (càmeres, telecine, una unitat mòbil i una emissora de 3 kw. de potència. Un cop finalitzades les obres, es van reprendre les emissions experimentals.

Els continus esforços van enfortir el somni de convertir un projecte en una realitat. Aquest convenciment va portar als primers professionals a plantejar-se per primera vegada la retransmissió de la desfilada anual del 18 de juliol, coneguda com el "Desfile de la Victoria", a Madrid. Aquesta passarà a ser la primera transmissió formal de la nova emissora de televisió, muntada per la direcció general de Radiodifusió. Aquest esdeveniment no va patir gaires dificultats, des del punt de vista tècnic, malgrat que no es pot considerar perfecte, ja que el seu resultat va tenir només una qualitat suficient com per a estudiar de manera seriosa el llançament d'una televisió regular i diària (Arias, 1965: 10). No és casual que aquells tipus de retransmissió estiguessin vinculats als grans esdeveniments del règim franquista.

4.4. La creació de la xarxa bàsica

El disseny inicial del sistema televisiu espanyol va estar determinat per dos factors principals. D'una banda, es va estructurar com un mitjà de titularitat estatal amb la col·laboració de la indústria electrònica, i, de l'altra, la seva implantació territorial es va desenvolupar seguint un model centralitzat que progressivament es va anant estenent cap a la perifèria de la península. Aquesta centralització no només va néixer tenint en compte les possibilitats tècniques sinó que també responia a una idea de control administratiu, financer i de continguts cap a la perifèria peninsular, que va perdurar durant les dècades posteriors. Aquesta concepció, que va néixer en el *Plan Nacional de Televisión* de 1957, es basava en la idea d'un model centralista de la televisió, amb una configuració radial que assegurava al règim franquista el control absolut del mitjà per assolir els seus objectius de difusió ideològica i política a tota la població. A diferència d'altres països de l'Europa Occidental que havien creat els seus serveis de televisió amb un concepte de servei públic, a Espanya es va decidir que estaria al servei del règim convertint-se en un "braç de dominació ideològic d'un règim dictatorial i ultracentralista, obstinat enemic de les diferències i les perifèries"⁴¹⁸.

Aquest model televisiu se sustentava en un únic centre de producció i de distribució del senyal que es ramificava⁴¹⁹ per una xarxa tècnica, que havia de superar la irregular orografia del territori peninsular i de contemplar la limitació en l'abast de les ones radioelèctriques en les bandes assignades pel CCIR. L'expansió del desenvolupament tentacular des de l'epicentre madrileny, a partir d'una forma que, alguns autors van qualificar d'*irradiació madrilenya*⁴²⁰, i

⁴¹⁸ Llorens, A. "El unitarismo y la diversidad: el caso de TVE". A Reig, José (ed.). *Jornadas sobre el papel de la TV estatal en las comunidades autónomas*. València: Consell Assessor de RTVE a la Comunitat Valenciana, 1991. p. 171

⁴¹⁹ La seva configuració tenia moltes similituds a la xarxa de carreteres de 1.855, que es va aprofitar, posteriorment, per a desenvolupar la xarxa ferroviària per la Península Ibèrica.

⁴²⁰ Vázquez Montalbán, Manuel. *El libro gris de TVE*. Madrid: Ediciones 99, 1973, p. 40

que s'orientava cap als principals nuclis de consum urbà que coincidien amb les grans conurbacions amb més densitat de població. D'aquesta manera, es podia expandir fins arribar a les principals ciutats de l'estat i, així, disposar d'una infraestructura que li permetria la connexió tècnica amb l'exterior. En aquella primera fase, l'objectiu del projecte d'implantació de la televisió a Espanya era la cobertura de pràcticament la meitat de tot el territori, possibilitar la retransmissió de fets que es produïssin en llocs allunyats de la capital espanyola, sobretot a la perifèria peninsular, i enllaçar el més aviat possible amb la xarxa europea de televisió.

D'aquesta manera, es va configurar un sistema televisiu a Espanya basat en un únic operador de xarxa i en el què la creació, producció i distribució de continguts de programació estaven centralitzades al voltant del poder del règim i localitzades a la capital, Madrid, amb uns recursos pressupostaris assignats de vint milions de pessetes, aproximadament. Com veiem, el camí iniciat per aquesta incipient televisió va anar lligat als principis franquistes i sense unes pautes genèriques que demostrassin una racionalitat en la seva planificació per a la seva posterior implantació a tot el territori, però amb un únic objectiu que era la del seu control polític.

La direcció general de Radiodifusió va anar adquirint cada cop més protagonisme: va haver de fer front a opinions contràries a la televisió i a algunes consideracions fetes en alguns diaris sobre els possibles perjudicis que la televisió podia causar als usuaris. D'altra banda, a mitjans de 1956 ja s'havia donat la conformitat al projecte de *Plan Nacional de Televisión* que es va presentar en el primer congrés estatal dels enginyers de Telecomunicacions. A les conclusions d'aquesta convenció es plantejava la necessitat d'implantar un servei de televisió a Espanya per tractar-se de "raons espirituals, culturals,

d'elevació del nivell de vida i de prestigi internacional"⁴²¹. En les seves actes, els enginyers també van fer menció a com s'hauria de finançar la xarxa, deixant la porta oberta a la participació del capital privat:

“En la explotación de las emisoras de Televisión deberá darse posibilidad de acceso a la iniciativa privada, bien mediante la explotación artística de los estudios por concesión y bajo el control del organismo estatal correspondiente, o bien autorizando la adquisición y montaje total o parcial de instalaciones por parte de entidades o personas siempre que las características o emplazamiento de éstas estén dentro de las establecidas en el plan nacional y con las limitaciones y control de su explotación que el organismo estatal competente acuerde⁴²²”.

A més, se suggeria un esquema centralista a partir d'una primera implantació del servei de televisió a Madrid que, posteriorment, es faria a Barcelona⁴²³ i a d'altres ciutats “a través d'enllaços de les emissores peninsulars de la xarxa preexistent”. Al mes de gener de 1958 ja havien començat els treballs previs per a la construcció de l'enllaç hertzià entre Madrid i Barcelona⁴²⁴. I al maig, la premsa ja anunciava que abans de finalitzar l'any, la televisió seria un fet a Barcelona, tant bon punt se superessin les dificultats tècniques que ho farien possible⁴²⁵. El protagonisme dels enginyers va ser decisiu davant la manca d'iniciativa i voluntat política en assumir la creació d'un sistema de televisió estatal com ho havien fet altres països europeus.

Mitjançant el decret de 21 de febrer de 1958⁴²⁶, s'autoritzava al ministeri d'Informació i Turisme⁴²⁷ la convocatòria d'un concurs per a l'adquisició del

⁴²¹ Asociación de Ingenieros de Telecomunicación. *1er. Congreso Nacional de Ingenieros de Telecomunicación. Conclusiones*. Madrid: Instituto Geográfico y Catastral, 1961. p. 9

⁴²² Ibid., pp. 10-11

⁴²³ *Boletín Oficial del Estado*, de 3 de març de 1958, núm. 53, p. 1990

⁴²⁴ *Tele Radio*, Núm. 5, de 27 de gener de 1958, p. 1

⁴²⁵ *La Vanguardia*, 13 de maig de 1958, p. 21

⁴²⁶ *La Vanguardia*, 22 de febrer de 1958, p. 4

material necessari per a la instal·lació de l'emissora de televisió a Barcelona⁴²⁸. L'esmentada ordre reconeixia la incapacitat de la indústria espanyola per la seva fabricació i autoritzava que l'adjudicació es pogués fer a una empresa estrangera que finalment va ser Philips Ibérica SAE⁴²⁹. L'arribada de la televisió a Barcelona i el seu posterior desenvolupament serà motiu d'anàlisi en el capítol dedicat a l'origen de TVE Catalunya.

Amb el pas del temps, la proposta d'aquest model va condicionar la futura evolució de la televisió a Espanya perquè el seus autors van exposar les raons que els portaren a acceptar entre les normes CCIR, la definició de 625 línies. Sobre aquesta qüestió assenyalaven que la tècnica de convertidors era suficient pels intercanvis de programes que es poguessin fer entre Espanya i els països del nord d'Àfrica i França, i valoraven la possibilitat d'instal·lar només dos enllaços hertzians, un a Barcelona i un altre a Madrid, i la construcció de dues emissores a les mateixes ciutats. Aquestes infraestructures demanaven els elements d'estudi i els mitjans tècnics mínims i indispensables que s'anirien incrementant a mida que la televisió es va anar desenvolupant per tot l'estat, tant des del punt de vista industrial com d'acceptació per part del públic. En una segona etapa, els redactors del projecte proposaven un enllaç hertzian directe entre Madrid i Barcelona, i un altre entre Espanya i França i el Nord d'Àfrica. I en una tercera fase, s'haurien incorporar nou emissores més que serien instal·lades a les ciutats de València, Sevilla, Bilbao, A Corunya, Vigo, Saragossa, Valladolid, Santander i Màlaga (Arias, 1965: 11).

⁴²⁷ Aquest ministeri es va crear per decret-llei, de 19 de juliol de 1951, després d'una remodelació del govern de la dictadura franquista, per assumir les competències de premsa, cinematografia, espectacles i radiodifusió, que fins al moment es trobaven disseminades entre d'altres organismes oficials.

⁴²⁸ L'import màxim va ser de 16.750.000 milions de pessetes.

⁴²⁹ Finalment, l'adjudicació va ser per 14.823.200 pessetes.

A banda d'haver decidit l'adopció de la norma de 625 línies que havia desenvolupat el PTT⁴³⁰ suís, davant les 405 línies de televisió britànica o les 819 de la francesa, l'enginyer Sánchez Cordovés havia apostat per la instal·lació de grans emissores en els punts més elevats de les serralades peninsulars degut a la seva accidentada orografia, com les de Guadarrama, amb el pic de Navacerrada (2.300 m.), la Prebética amb el cim d'Aitana (1.558 m.) o Guadalcanal (1.007 m.), a Sierra Morena. A Europa, les xarxes de televisió s'establien mitjançant la construcció de torres molt elevades (entre 100 i 200 metres d'alçada) que permetien una cobertura de 200 quilòmetres de diàmetre, gràcies al terreny que acostumava a ser pla; a diferència d'Espanya que té una orografia molt muntanyenca, amb constants valls i serres. Per tant, no permetia la instal·lació d'aquestes torres perquè el senyal televisiu podria quedar interromput per la dificultat de l'alçada dels cims.

És per això que, Sánchez Cordovés va decidir que calia buscar els emplaçaments idonis, acordar la utilització dels terrenys i muntar les corresponents infraestructures. Per tant, calia fer un replantejament i substituir les torres pels cims de les muntanyes més altes i d'aquesta manera augmentar proporcionalment la potència de l'emissor. Donades les circumstàncies es va optar per la instal·lació d'enllaços hertzians per a difondre el senyal de televisió. Es buscava que aquests emplaçaments en alçada fossin adequats per a poder donar en un futur cobertura a les poblacions espanyoles més importants. Tots els punts havien de tenir suficient alçada per a garantir la visibilitat directa amb les torres col·laterals, un cop que estiguessin dotades de les corresponents infraestructures. La instal·lació de les emissores necessitava disposar del finançament apropiat per a l'adquisició de material i la publicació de concursos per a portar a terme les infraestructures a Chamartín (Madrid), Trijueque (Guadalajara), Maranchón (Guadalajara), Inogés (Saragossa), La Muela

⁴³⁰ El PTT (Postes, Téléphones et Télégraphes) era el servei públic de correus i telecomunicacions de Suïssa.

(Saragossa), La Almolda (Saragossa), Alpicat⁴³¹ (Lleida), Bellmunt (Barcelona) i Tibidabo (Barcelona i Vallès). El govern espanyol va concedir un suplement de crèdit de 61 milions de pessetes al ministeri de Informació i Turisme per a portar a terme les obres d'instal·lació d'aquestes emissores, a més d'iniciar l'enllaç herzià que permetria la connexió amb Portugal⁴³².

L'expansió cap a d'altres ciutats espanyoles com Saragossa, a principis d'octubre, amb l'enllaç hertzià entre Madrid i Barcelona⁴³³ i la construcció de l'emissor de Navacerrada (2.300 m.), el punt més alt de la serra de Guadarrama, en el lloc conegut com "La Bola del Mundo"⁴³⁴, considerada com l'emissora més potent d'Europa en aquells anys⁴³⁵ i que es va instal·lar per a donar servei a les dues Castelles⁴³⁶, Extremadura i Cantàbria. Per a més endavant, es va projectar la instal·lació del Mulhacén que donaria cobertura a bona part d'Andalusia i del nord del Marroc. També, des de Galícia, les autoritats locals i provincials van oferir ajuts financers per a portar-hi a terme el projecte d'emplaçament d'una emissora de ràdio en aquell territori. Un factor que cal tenir en compte en l'expansió de la xarxa pel territori peninsular va ser l'interès que van demostrar tant ajuntaments com diputacions, col·laborant en el seu desenvolupament amb la cessió de terrenys i assumint les despeses per a les instal·lacions dels equips necessaris. Davant els entrebancs als que s'enfrontaven, els responsables que s'encarregaven amb afany del desenvolupar geogràfic de la televisió, des del punt de vista tècnic van rebre el suport i el recolzament de l'administració franquista a través de la publicació de

⁴³¹ *La Vanguardia*, 16 d'abril de 1958, p. 23

⁴³² *Boletín Oficial del Estado*, de 28 de desembre de 1957, núm. 324, p. 1442

⁴³³ *Tele Radio*, núm. 5, de 27 de gener de 1958, p. 1

⁴³⁴ *Tele Radio*, núm. 29, de 14 de juliol de 1958, p. 4

⁴³⁵ *Tele Radio*, núm. 88, de 31 d'agost de 1959, p. 23

⁴³⁶ Es va posar en marxa el 12 d'octubre de 1959.

nombroses normatives al BOE, sobretot amb l'atorgament de crèdits i, fins i tot, apel·lant a l'*interès nacional*⁴³⁷ per a poder-les portar a terme.

Gràcies a la construcció de les línies i de les connexions hertzianes es van poder fer les primeres retransmissions de programes des de Saragossa aprofitant les festes del Pilar, amb diversos actes religiosos i taurins⁴³⁸. La inauguració i la posada en marxa del servei parcial de l'enllaç permanent Madrid-Barcelona en el seu tram Madrid-Saragossa va ser tota una fita per a la incipient televisió al fer-se realitat la retransmissió d'esdeveniments des de fóra de Madrid. Per aconseguir-ho, es van construir quatre estacions repetidores a Trijueque, Maranchón, la Sierra de Vicort i, finalment, La Muela, aquesta última en uns terrenys cedits temporalment per l'exèrcit de l'Aire. El dia 10 d'octubre es va realitzar la primera prova d'imatge entre Madrid i la capital aragonesa, i el 12 es va inaugurar el servei de televisió a Saragossa⁴³⁹. El dia 16 es va retransmetre un partit de futbol entre les seleccions "B" d'Espanya i França que va despertar l'interès de moltíssims aficionats aragonesos. No obstant, només els ciutadans madrilenys podien presenciar els programes perquè les emissions es posaven en antena només a través del transmissor de Madrid (Romeo: 2008, 284). En aquell moment, es calculava una audiència potencial d'uns 200.000 espectadors que, des de la capital espanyola, veien la televisió a través de 40.000 aparells receptors durant cinc hores de programació diàries.

Per a evitar problemes de recepció del senyal a causa de possibles interferències, ja fos per raons climatològiques o per la deficient infraestructura, el govern espanyol va dictar una ordre on es feien constar les normes per les quals es volia impedir que haguessin pertorbacions que afectessin a les

⁴³⁷ Va ser el cas, per exemple, del decret 1014/1960, de 2 de juny de 1960, mitjançant el qual el ministeri d'Indústria sol·licitava la declaració *d'interès nacional* per a la instal·lació d'una línia de transport d'energia elèctrica per alimentar l'emissora de les dues Castelles (*Boletín Oficial del Estado*, de 4 de juny de 1960, núm. 134, p. 7681).

⁴³⁸ *La Vanguardia*, 14 d'octubre de 1958, p. 8

⁴³⁹ García Jiménez, Jesús. *Radiotelevisión y política cultural en el franquismo*. Madrid: CSIC, 1980. p. 235

retransmissions que es començaven a fer, aprofitant els enllaços que s'hi havien instal·lat⁴⁴⁰. Durant aquests mesos, van néixer nous programes, principalment musicals, concursos i telefilms, i es van perfeccionar els espais informatius, també es van incorporar com a presentadors professionals de la interpretació del teatre i del cinema, i d'altres procedents del món de la ràdio i de la premsa escrita. Aquests nous programes van assolir ja un radi de 80 quilòmetres fins arribar a les ciutats de Toledo, Segòvia i Guadalajara.

Com veurem, el model que anava adquirint la televisió a Espanya la va decantar per l'adopció d'un sistema basat en el monopoli públic de producció, programació i difusió⁴⁴¹, similar al de la resta de països europeus. El règim va adoptar la gestió directa de la televisió, abandonant la fórmula de "monopoli concursal" o "monopoli concessional" (Palacio, 1992: 23) que havia establert la II República. Tanmateix, aquest model lligat a les institucions públiques impedia la participació d'empreses privades, tal com succeïa amb el sistema radiofònic espanyol. D'aquesta manera, els organismes estatals van poder exercir un indiscutible i vigilant control sobre la televisió, que ha perdurat durant molts anys i que és manifest amb el sistema de nomenament dels càrrecs per a ocupar la presidència i les posicions de més alta responsabilitat. Com assenyala Bustamante (1999: 33-34), aquesta opció era conseqüència de l'afebliment polític dels governs europeus després de la II Guerra Mundial i, per tant, calia reforçar i legitimar el paper dels estats per a que assumissin els recursos de la implantació i el desenvolupament de les estructures de televisió en els respectius països. Com a resultat de la intervenció dels poders públics, l'evolució del mitjà ha estat condicionada per les decisions polítiques dels responsables públics.

⁴⁴⁰ *Boletín Oficial del Estado*, de 13 d'octubre de 1958, núm. 245 p. 1749

⁴⁴¹ Bustamante, Enrique. *La televisión económica. Financiación, estrategias y mercados*. Barcelona: Gedisa, 1999. p. 31

5. EL NAIXEMENT DE LA TELEVISIÓ DEL RÈGIM

5.1 Les lluites pel control de la televisió

L'afany pel domini de la televisió fins a convertir-la en instrument comunicatiu del règim van ser més que evidents, sobretot entre els membres de la Falange (Suevos i Alonso, principalment) i l'imparable empenta de ministres de l'Opus Dei que van impulsar la política econòmica espanyola i que acabarien per controlar-la⁴⁴². Pel que fa a la televisió, el règim franquista va trigar temps en donar-li l'impuls industrial i institucional necessari per assolir la seva utilització com a instrument propagandístic. Van ser anys de tensions en el si del règim franquista, immers en una crisi de legitimitat i de repartiment del poder entre les diferents faccions que li donaven suport. Aquest interès pel control governatiu de la televisió no era aliè al de la resta de mitjans de comunicació. La premsa escrita i les emissores radiofòniques estaven sotmeses a l'estat que era qui assenyalava i aprovava els respectius responsables, supervisava els continguts que es difonien perquè havien de complir amb les consignes del règim i a la censura prèvia, i també impossibilitava que la ràdio pogués transmetre informació pel seu compte ja que aquesta prerrogativa era exclusiva de Radio Nacional de España.

La voluntat per apropiarse del control sobre els mitjans de comunicació va néixer des del mateix moment de la implantació del règim dictatorial del general Franco, inclús abans de la fi de la Guerra Civil. Aquest afany per a exercir una repressió institucionalitzada es va anar sustentant en la progressiva aprovació

⁴⁴² Va ser el cas de Mariano Navarro Rubio, Alberto Ullastres Calvo o Laureano López-Rodó que van ser fermes defensors d'aplicar la doctrina neoliberal. Van formar part de l'anomenat "govern dels tecnòcrates" que propugnava una política de liquidació del règim franquista que es va traduir en el que es va anomenar "milagro económico" durant la dècada dels anys seixanta, un període de creixement econòmic a Espanya que va anar precedit d'una dura etapa d'estabilització.

de diferents lleis, com la *Ley de Responsabilidades Políticas* de 1939, dissenyada per a combatre i condemnar als “qui van contribuir amb actes o omissions greus a forjar la subversió roja⁴⁴³”, la creació del *Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo* de 1940 que establia la persecució i el càstig de l'enemic al considerar que “constituïa figura de delictes, castigat conforme a les disposicions de la present Llei, pertanyer a la maçoneria, al comunisme i a les altres associacions clandestines”⁴⁴⁴, amb penes que anaven des de la confiscació de béns, penes de vint a trenta anys de presó fins a la impossibilitat d'exercir qualsevol càrrec o treball de caràcter públic. Com també la inclusió en el Codi Penal de 1944 del delictes de reunió il·legal que establia que totes les emissores i diaris estiguessin sotmesos a la censura, a través de l'ordre de regularització de les emissions radiofòniques⁴⁴⁵, una norma que va estar vigent fins a l'aprovació de la *Llei de Premsa* de 1966 i que no permetia que “cap emissió parlada es pogués realitzar sense la prèvia autorització de les Jefaturas Provinciales o Locales de Propaganda”⁴⁴⁶.

La redacció i tramitació de la Llei de Premsa va patir un periple de dos anys amb contínues revisions i discussions que van evidenciar les dificultats d'una llei molt sensible. Durant l'etapa de Gabriel Arias Salgado s'havien iniciat els tràmits per a revisar el text de 1938 que per a Fraga s'havia convertit en un tema central de la seva política⁴⁴⁷. El primer esborrany el va acabar Pío Cabanillas a principis de 1964, però l'avantprojecte, que va ser repartit entre els ministres per a discutir-lo, va patir una forta oposició per part dels membres

⁴⁴³ *Boletín Oficial del Estado*, 9 de febrer de 1939, núm. 44, pp. 824-847

⁴⁴⁴ *Boletín Oficial del Estado*, de 2 de març de 1940, núm. 62, pp. 1.537-1.539

⁴⁴⁵ En el seu tercer apartat, l'ordre disposava l'obligatorietat que “totes les emissores del territori nacional, amb l'excepció de les Balears, les Canàries, places i zona del Marroc, connectaran amb l'emissora de Radio Nacional a Madrid a les hores que el Departamento de Radio de la Dirección General de Propaganda designi”.

⁴⁴⁶ *Boletín Oficial del Estado*, 7 d'octubre de 1939, núm. 280, p. 5.628

⁴⁴⁷ L'advocat Gabriel Elorriaga, que formava part de l'equip assessor de Fraga, va ser el creador de la política i la teoria informativa que va portar a terme el ministre d'Informació i Turisme, que defensava la necessitat d'un canvi a la societat espanyola en l'àmbit informatiu, superant la Guerra Civil i accedint a la permissibilitat de les discrepàncies..

militars (Carrero Blanco, Alonso Vega i Vigón). Posteriorment, va passar pel Consejo Nacional de Prensa i pel ministeri d'Informació i Turisme que el va tornar a revisar abans de lliurar-lo al dictador al març de 1965, per a discutir-lo i corregir-lo en el consell de ministres. Finalment, va passar la seva tramitació a les Corts al mes d'agost i, després de sotmetre's a nombroses esmenes, la llei va ser aprovada al març de 1966. Tanmateix, les innovacions que incorporava la llei van ser notables en aspectes com el reconeixement formal de la llibertat de premsa, la supressió de la censura prèvia o el respecte als principis de llibertat d'empresa. Aquest tímid aperturisme que permetia la nova llei va possibilitar que se'n publicuessin algunes, com la del periodista Enric Sopena que al 1968 va publicar l'article titulat "Los silencios informativos de TVE", al diari *La Vanguardia*, en el què analitzava que la majoria de les informacions que oferia la premsa escrita no s'emetien per Televisió Espanyola. Sopena posava de manifest l'acusat contrast de continguts en el tractament donat a la informació internacional i nacional als *Telediarios*, fins al punt de denunciar que la imatge que TVE feia de la realitat espanyola semblava pròpia "d'un país equivalent al millor dels móns imaginats"⁴⁴⁸. A la dècada dels setanta es van reproduir reflexions crítiques com l'anteriorment esmentada que van qüestionar la parcialitat i el to triomfalista de TVE en contraposició a la premsa escrita.

És en aquest context que la incipient televisió va entrar a formar part d'un sistema comunicatiu i propagandístic de defensa del règim franquista i de l'ordre vigent. Aquest poder, conscient del risc que suposaria dotar d'autonomia un mitjà massiu com la televisió, va mantenir-la subjugada a ell fins al tímid aperturisme iniciat a meitats de la dècada dels seixanta amb l'arribada de Fraga al ministeri d'Informació i Turisme. Cal, però, atendre al significat de la paraula *aperturista* per a entendre que en aquell moment s'entén de manera que s'ha d'incloure dins del context del règim franquista. El seu àmbit

⁴⁴⁸ *La Vanguardia*, 20 de març de 1968, p. 11

d'actuació es trobarà en la perspectiva de reclamar una tèbia liberalització política, capaç d'adequar-se a les dinàmiques de canvi social i modernització econòmica⁴⁴⁹. Per als poders públics, la televisió podia a ser fàcilment assimilada per la població i comptar amb una fàcil i indiscriminada penetració a les llars dels espanyols. En aquest sentit, Gabriel Arias Salgado, ministre d'Informació a principis dels cinquanta, es va erigir en l'impulsor de l'adoctrinament més estricte de subordinació i obediència a les tesis autàrquiques pel que fa a la doctrina que s'havia de comunicar com també defensor dels límits i llibertats dels éssers humans:

“Estimamos que lo adecuado es atender a elaborar una doctrina general sobre la información que abarque también la amplitud y la intensidad de las nuevas soluciones informativas.... Hemos hablado también de doctrina y no de ley de información, porque previamente a cualquier estatuto jurídico de los medios informativos conviene recrear un ‘corpus doctrinae’ de validez universal en sus líneas esenciales... La información ha de estar amparada por la ley y sujeta, como toda actividad social, a norma jurídica, pero con los principios y bases doctrinales que permitirán la recta interpretación y aplicación de las leyes en cada caso y las harán socialmente aceptables, ya que no es tanto la letra, sino el espíritu y la finalidad de las leyes, lo que ha de salvar la justicia en su aplicación diaria y completa... Cuando se dice que hay un límite para toda actividad y función del Estado, y que ese límite es la irrenunciable libertad del hombre, de la persona humana, frecuentemente se prescinde de que este hombre está obligado, está ligado por su misma naturaleza a una ley, a una obligación, que es la de hacer y amar lo Bueno. Para el mal no hay libertad moral, aunque el hombre tenga libertad física para realizarlo”.⁴⁵⁰

El seu nomenament com a ministre va suposar el triomf dels sectors més immobiliers del règim, la perllongació d'una censura obsoleta, un obstacle per als sectors dissidents més moderats i un entrebanc al projecte de liberalisme

⁴⁴⁹ Palomares, Cristina. Sobrevivir después de Franco. Evolución y triunfo del reformismo, 1964-1977. Madrid: Alianza Editorial, 2006, pp. 27-32

⁴⁵⁰ Fragment del discurs davant el I Consejo Nacional de Prensa, 16 de desembre de 1953

econòmic amb el què el franquisme volia mostrar-se al món. Arias Salgado considerava que el control dels mitjans era un deure de l'estat, no només pel que significava de la defensa dels interessos polítics sinó que també pel que feia a la vigilància de la moral pública. Era partidari d'utilitzar la censura prèvia com un eficaç instrument al servei de la formació d'una opinió pública conseqüent amb els ideals del règim franquista. Va batejar la seva política informativa com a *Teología de la Información*⁴⁵¹ per a justificar la seva concepció teocràtica i restrictiva de la llibertat d'expressió, basant-se en la seva interpretació dels principis de la moral cristiana⁴⁵². Per al ministre d'Informació i Turisme, la televisió es va convertir en un mitjà òptim per a l'educació i el seu objectiu primordial era el d'utilitzar la "tècnica audiovisual per a crear productes culturals a escala massiva" i difondre'ls a les llars espanyoles⁴⁵³.

Per Arias Salgado, la televisió presentava característiques peculiars que li permetien arribar fins a la intimitat de les llars familiars, portant una influència incalculable en la formació de la vida social, intel·lectual i moral dels seus membres. La seva fonamentació es troba en una doctrina tutelar, dirigista, catòlica, orientada cap el "bé comú" i de descalificació del pensament democràtic que només podria conduir a l'aparició del seu màxim enemic, el marxisme. Aquests plantejaments van determinar la política informativa que va imperar a Espanya durant dècades. Per Arias Salgado, la política informativa que havia de portar a terme des del seu ministeri s'havia de basar en una interpretació singular de la moral catòlica que portava implícita una limitació severa de la llibertat d'expressió. Amb la finalitat d'incrementar els instruments de control sobre la televisió i amb la convicció de tenir el deure que l'estat havia de preservar la salut moral dels seus ciutadans, el seu govern va legislar per

⁴⁵¹ Arias Salgado, Gabriel. *Doctrina Política Española de la Información*. Vol 1. Madrid: Ministerio de Información y Turismo. Secretaría General Técnica. Sección Informativa, 1960

⁴⁵² Canosa, Francesc. "La televisión franquista de papel (1948-1966)". *Novísima. II Congreso Internacional de Historia de Nuestro Tiempo*. Universidad de La Rioja p. 342

⁴⁵³ Fraga, Manuel. *La radiotelevisión como cultura comunitaria y la formación de sus profesionales*. Madrid: Escuela Oficial de Radiodifusión y Televisión, 1968, p. 12

dotar la societat de mesures que garantissin el compliment d'aquests principis i valors morals. Amb aquest convenciment, el seu ministeri va crear les anomenades *Asesorías Nacionales de la Televisión Española*⁴⁵⁴ (de programes i d'informació), uns organismes que haurien de vetllar perquè aquesta vigilància es complís.

En aquells anys, el país i el conjunt de la població vivien sumits en una profunda crisi econòmica derivada d'una gestió nefasta, una situació que va perjudicar i va alentir el desenvolupament de la televisió a Espanya en aquells primers anys. Aquesta circumstància se caracteritzava per un deteriorament en les finances exteriors i en la cotització internacional de la pesseta i per un augment continu dels preus. L'estratègia autàrquica imposada des del final de la Guerra Civil i el creixent desequilibri de l'economia van portar Espanya a una degradació social i una greu crisi que fregava el conflicte social fins a portar-la a la paralització de tot el país. Un problema que no ajudava a que es plantejés la possibilitat de generalitzar la compra d'aparells receptors entre la població espanyola entre totes les classes socials. Les fràgils dades estadístiques disponibles sobre les condicions socials i econòmiques de la població espanyola anteriors als càlculs sobre comptabilitat nacional realitzats pel Consejo de Economía Nacional (CEN)⁴⁵⁵ ofereixen només estimacions aproximades a la realitat, però malgrat tot ens poden ajudar a construir una imatge de la vida dels espanyols durant la dècada dels cinquanta. Tanmateix, des de l'inici d'aquests anys, hi ha un esforç continuat per part del règim d'abandonar l'autarquia i d'oferir la seva imatge més *amable* que els mitjans de comunicació s'afanyen en difondre com la fi de les cartilles de racionament a l'abril de 1952 i que s'havien instaurat des de la fi de la Guerra Civil

⁴⁵⁴ *Boletín Oficial del Estado*, de 20 de febrer de 1960, núm. 44, p. 2.078

⁴⁵⁵ Aquest organisme adscrit a la presidència del govern va ser creat per Real Decreto-Ley de 8 de març de 1924, durant la dictadura del general Primo de Rivera, amb la finalitat de reunir les estadístiques de comerç exterior, obtenir informació econòmica i comercial a Espanya i l'estranger, i proposar nous aranzels douaners, entre d'altres missions.

Espanyola⁴⁵⁶, l'aplicació del Plan Badajoz per a pal·liar les deficiències estructurals d'aquesta zona geogràfica endarrerida i per a intervenir en el foment de la indústria⁴⁵⁷ o les successives inauguracions oficials en les que participaven les cares visibles del franquisme, amb el mateix dictador al capdavant d'elles.

És prou conegut que el general Franco no considerava prioritari el projecte de televisió per a Espanya. Les seves reticències inicials, compartides pels dirigents del règim⁴⁵⁸, anaven cap un desinterès per al nou mitjà, al que al principi no va prestar massa atenció, més enllà de la novetat tecnològica que suposava, probablement, pensant en què no era imprescindible pels perills morals que suposava que, un element susceptible de rebre influències estrangeres, malmetés amb la seva influència els valors i la ideologia tradicionals que el dictador i el seu moviment van defensar durant tots els anys que va governar. Van ser nombroses les crides a alertar del perill que suposava a la moral l'arribada de la televisió a les llars espanyoles, tant per part dels representants del règim com de membres de l'església catòlica⁴⁵⁹. Aquesta tendència a subratllar la repercussió desfavorable i nociva de la televisió per a la societat va ser una constant durant les primeres dècades de funcionament de la televisió a Espanya.

⁴⁵⁶ Berzosa, Carlos." Homenaje a José Luis Sampedro". *Revista de Economía Mundial*, 2016, Núm. 44, p. 15

⁴⁵⁷ Barciela, Carlos; López, Mª Inmaculada; Melgarejo, Joaquín. "Autarquía e intervención: el fracaso de la vertiente industrial del Plan Badajoz". *Revista de Historia Industrial*. Núm. 14, 1998, pp. 126-127

⁴⁵⁸ Palacio (2005: 32-33) assenyala que aquests "semblaven despreocupats pel tema televisiu (...), Francisco Franco no considerava prioritari el projecte de televisió".

⁴⁵⁹ A tall d'exemple, un any i mig abans de la posada en marxa de la televisió a Espanya, el diari *La Vanguardia* (4 de gener de 1956, p.31) es feia ressó d'una conferència pronunciada pel capellà P. Federico Gutiérrez en la què alertava dels "greus i urgents problemes que superen, amb molt, els que fins ara ha plantejat el cinema. És necessari, prevenir per a no haver de lamentar després. És el moment de formar un personal tècnic adequat per a que s'evitin els problemes religiosos i morals que la televisió planteja a tot el món".

Com assenyala Palacio (2002: 81), fins la promulgació de l'encíclica *Miranda Prorsus*⁴⁶⁰, del Papa Pius XIIè, al setembre de 1957, Franco no es va voler pronunciar i, a partir de llavors, va veure que no resultava convenient anar a contracorrent de les directius papals i va acceptar donar llum verda per al desenvolupament del mitjà. Un any abans, el mateix diari *ABC* semblava avançar-se al missatge de la publicació catòlica vaticana posant èmfasi en la importància que havia d'adquirir el nou mitjà per "l'aportació a la cultura nacional en forma de conferències, xerrades i lliçons i en l'elevació del nivell de vida, a l'introduir un element de gran valor recreatiu; i, segons estadístiques, la televisió fomenta la vida de família al reunir-se aquesta al voltant del televisor (...). Comença una nova etapa, que esperem sigui coberta en poc temps, tant pel prestigi d'Espanya com per a fer patent a l'estranger el nostre desenvolupament cultural".⁴⁶¹

En aquells anys, Espanya arrossegava encara les conseqüències de la Guerra Civil i era un país que no disposava de capacitat per a produir aparells receptors. En aquell context, es convertia en un article luxós per la necessitat d'importar-lo i, per tant, lluny de l'abast de la majoria de la població que amb prou feines podia sobreviure. Tanmateix, alguns dels primers responsables de la televisió a Espanya (Alonso i Suevos), interessats en què aquell projecte no quedés en un simple experiment, van intentar esvair definitivament els dubtes del dictador, vèncer les seves reticències i persuadir-lo de la necessitat de desenvolupar-la pels beneficis que suposaria pel país la seva posada en marxa per diferents motius, ja fos per no quedar enrere respecte d'altres països europeus o pel profit que significaria desenvolupar la indústria electrònica pel

⁴⁶⁰ La carta encíclica dedicada al cinema, la ràdio i la televisió accepta el desenvolupament d'aquest últim mitjà perquè "té l'aventatge que pot mantenir més fàcilment dins les parets domèstiques a grans i petits, pot contribuir a reforçar els llaços de l'amor i de fidelidad a la família, però sempre amb la condició de que no es deteriorin aquestes mateixes virtuts de fidelitat, de puresa i d'amor" (*Miranda Prorsus*, 8 de setembre de 1957, pp. 15-16). Veure també *Tele Radio* (6 de gener de 1958, p. 1).

⁴⁶¹ *ABC*, 19 d'octubre de 1956, pp. 21-22

conjunt de l'economia i pensant en una possible aplicació en l'àmbit de la defensa.

Aquest afany pel control de la televisió naixia de la consciència del protagonisme i potencialitat que aquest mitjà de comunicació va adquirir des del principi a Espanya i que ha perdurat fins avui dia:

“Se ha podido ver cómo la Radiotelevisión no es solo objeto de enfrentamiento político si no que forma parte, de manera activa, de la lucha y la conquista del poder. Hay evidentes testimonios respecto de la influencia que los políticos de uno y otro signo atribuyen a la televisión, en concreto durante los procesos electorales (...); sería suficiente prueba, de hecho la permanente atención que se ha prestado al medio; convertido a menudo en apasionante objeto de disputa y de codicia”⁴⁶².

Un model de televisió franquista, polititzat des dels seus primers anys de vida, basat en un plantejament dirigista i fiscalitzador sobretot pel que fa a l'explotació i la gestió del mitjà, centrat en el control de la informació i canalitzat en l'objectiu d'enfortir l'oficialitat del règim. I, per altra banda, es va començar a estructurar un sistema televisiu projectat cap a continguts que, progressivament en dècades posteriors, fessin atreure una considerable audiència que els consumís com a mètode d'evasió i entreteniment en el nínxol d'espectadors de classe mitjana i mitjana/baixa, fonamentalment. Durant la dictadura franquista, la televisió va esdevenir un instrument legitimador social i institucional del règim, amb una gran indefinició jurídica, sense autonomia administrativa, minsos mitjans tècnics i escassos recursos humans, i sense aixecar gaire l'interès dels membres de les classes influents de l'època:

⁴⁶² Pérez Ornia, José Ramón. *La televisión y los socialistas: actividades del PSOE respecto a TVE durante la transición*. Universidad Complutense de Madrid, 1988, Tesi doctoral. p. 545

“Naturalmente para que el auditorio se acostumbre a utilizar el medio y se compenetre con él, hay que dorarle la píldora, y ahí entra en juego toda la parte que podríamos llamar recreativa de la televisión porque artística se le puede llamar muy pocas veces. Pero dejemos bien claro desde el primer momento que el show no es el fin sino el conductor del que se vale el gobernante para hacer llegar al gobernado su mensaje publicitario; un mensaje que puede ser de lanzamiento, de manutención, de prestigio, de producto o de marca, como cualquier detergente, cualquier electrodoméstico o cualquier bebida. Este condicionante hace que la televisión tenga dos caras: una, de pantalla para afuera, que es la que conoce el gran público; y otra, de pantalla para adentro que es la que explica el cómo y el porqué de las cosas que se ven al otro lado. (...) El enfoque entre la televisión y la política es a veces claro y evidente; pero otras veces, no. (,,,) En muchas emisoras extranjeras, la televisión es concebida como una empresa; y las empresas han de ser rentables. En España esto no fue nunca así. Entre otras cosas porque su planteamiento jurídico lo impedía. Al pertenecer al Estado, tenía que regirse por las normas comunes de los departamentos estatales, muy difíciles de aplicar sin grave detrimento a TVE por su peculiaridad”.⁴⁶³

Per Rueda Laffond (2010, 174), la televisió va mostrar una doble paradoxa: d'una banda va representar un instrument controlat des del poder, però que va operar com una televisió comercial, dirigida a la despolitització i la desmobilització social. D'aquesta manera, des de l'inici de les seves emissions regulars, TVE es va convertir en el mitjà per excel·lència de socialització per al trànsit des de l'economia autàrquica de postguerra a l'extensió de consum privat. La televisió va arribar a Espanya quan encara s'estava recuperant de la Guerra Civil i la postguerra, i, per tant, el seu naixement es va portar a terme amb moltes limitacions; principalment, econòmiques, tècniques i humanes.

Després d'anys d'incertesa, silencis i d'indecisions per part dels poders polítics, i al desinterès progressiu dels fabricants d'aparells receptors que van veure que

⁴⁶³ Vila San Juan, Juan Felipe. *La trastienda de TVE*. Barcelona: Plaza y Janés, 1981, p. 63

les seves expectatives industrials i comercials s'anaven esvaint, els seus dirigents van apostar per invertir en infraestructures tècniques que tinguessin la voluntat d'expandir-se assolint la màxima cobertura territorial, en la creació d'organismes com l'ARE (Administración Radiodifusora Española)⁴⁶⁴ o el *Patronato de Televisión Española*, en l'increment en l'assignació pressupostària específica i en l'elaboració d'un projecte productiu i de programació pel mitjà. Aquestes expectatives s'havien vist incrementades durant les emissions experimentals de la tardor i l'hivern de 1952 a Madrid. Però, també per les esperances que els fabricants d'aparells receptors tenien per ocupar una posició privilegiada en l'àmbit comercial quan es popularitzés el nou mitjà, pels anuncis que apareixien a la premsa promocionant l'ensenyament tècnic de la televisió o pels avenços que s'estaven produint en altres països, entre d'altres factors⁴⁶⁵. A diferència del que havia succeït en l'etapa anterior on pràcticament no hi va haver cap publicitat ni repercussió pública sobre les primeres emissions experimentals, a partir de 1952 la premsa escrita en va informar, posant en evidència l'existència de l'activitat televisiva a Espanya.

Tanmateix, per calibrar la importància que el règim franquista va donar-li al mitjà és necessari recordar dos esdeveniments que Televisió Espanyola va cobrir en aquell moment; dos exemples que van servir per transmetre la imatge d'un estat a la societat amb un intent de deixar de banda el període autàrquic resultant de la finalització de la Guerra Civil Espanyola que va implicar la renovació d'alguns càrrecs ministerials amb la voluntat d'associar-la a un canvi que transmetés una imatge de modernitat i de progrés tecnològic, econòmic i social, però sobretot de reconeixement internacional. D'una banda, la retransmissió de la inauguració del Valle de los Caídos, malgrat la seva

⁴⁶⁴ Va suposar la fi de la Red Española de Radiodifusión (REDERA), creada al 1942 per la vicesecretaria d'Educació Popular de la Secretaría General del Movimiento, a més de significar la concentració monopolística del poder informatiu, el que significava el monopoli doctrinal del govern franquista.

⁴⁶⁵ Ibáñez, Juan Carlos. "Televisión y cambio social en la España de los años 50. Apuntes sobre el proceso de legitimación del medio televisivo en la dictadura de Franco". *Secuencias: Revista de historia del cine*. Núm. 13. 2001 p. 51

complexitat tècnica i la seva costosa producció⁴⁶⁶; i, de l'altra, la cobertura televisiva que es fer per la visita del president nord-americà, Eisenhower⁴⁶⁷ a Madrid i la imatge de la famosa abraçada pública entre els dos dirigents, símbol del procés de legitimació de la dictadura i del poder del general Franco a Espanya, amb la utilització de la televisió per a transmetre una cuidada posada en escena per a la rebuda del mandatari americà.

Un desplegament sense precedents per al mitjà, com per exemple, la utilització d'un avió per a portar les imatges enregistrades que es van revelar en ple vol, fins a Marsella per a la seva distribució per la xarxa d'Eurovisió⁴⁶⁸, la utilització de dues unitats mòbils⁴⁶⁹ situades a l'aeroport de Barajas i una altra al Paseo de la Castellana, o la col·locació de dos operadors de càmera en un helicòpter per a filmar el recorregut d'Eisenhower, des de la base aèria de Torrejón de Ardoz fins al palau de la Moncloa, la seva residència durant la visita⁴⁷⁰. Un operatiu que posava a prova la capacitat de TVE de realitzar una cobertura internacional que va servir per a establir relacions amb altres televisions i que la premsa de l'època es va encarregar de descriure amb tot tipus de detall:

“Con el fin de dar mayores facilidades a los Servicios de la Televisión Española, un avión especial de las Fuerzas Aéreas norteamericanas estuvo hoy a la disposición de los operadores de la TV y de la cinematografía. Este aparato despegó esta misma tarde desde Torrejón con dirección a Gran Bretaña, llevando películas y todo el material que sea necesario hasta Londres con el fin de que pueda ser distribuido en Inglaterra y retransmitido a América con las últimas informaciones gráficas de la llegada a Madrid del Presidente de los Estados Unidos”⁴⁷¹.

⁴⁶⁶ *Tele Radio*, 6 d'abril de 1959, núm. 67, p. 5

⁴⁶⁷ *Tele Radio*, 28 de desembre de 1959, núm. 105, pp. 6-7

⁴⁶⁸ *Tele Radio*, 4 de gener de 1960, núm. 106, pp. 7-9

⁴⁶⁹ Per aquest esdeveniment, TVE va posar en marxa la seva segona unitat mòbil de les mateixes característiques tècniques que la primera.

⁴⁷⁰ *Tele Radio*, 21 de desembre de 1959, núm. 104. P. 13

⁴⁷¹ *La Vanguardia*, 22 de desembre de 1959, p. 6

L'operatiu de TVE per a cobrir l'esdeveniment incloïa dotze operadors de càmera, quatre redactors i dos equips de realització. Els receptors de TVE van rebre immediatament les pel·lícules a l'hotel Hilton de Madrid, on estaven instal·lades les oficines de la premsa nacional i estrangera⁴⁷². A més, es va utilitzar un ginescopi, cedit per la RAI, que es va instal·lar a Miramar⁴⁷³. Per la seva part, la Guàrdia Urbana de Barcelona va escortar la caixa que contenia les imatges fins a l'aeroport del Prat on esperava una avioneta amb els motors en marxa que es va enlairar quan va rebre el material audiovisual. A l'avió, contractat per TVE, hi viatjava M. Bellair, membre de l'ORTF (Office de Radiodiffusion de la Television Française), encarregat de custodiar les imatges fins a Marsella on es van revelar i muntar per a que a les 23 hores totes les emissores adherides a Eurovisió les emetessin als seus respectius països.

Amb aquesta esforç el règim franquista volia trencar amb la imatge d'un model d'estat amb reminiscències feixistes i nazis, i anava en la línia de fugir del revengisme i posicionar-se al costat dels països vencedors de la Segona Guerra Mundial per reconstruir un nou imaginari identitari i col·lectiu de la societat espanyola a través de la televisió. Des de les pantalles es va apel·lar a la tradició, al sentiment de pertinença a una comunitat nacional, i al respecte i l'acatament de l'ordre i l'autoritat, a través de valors com l'estabilitat, el benestar social, el creixement econòmic, l'aproximació a Europa i la pau. Una estratègia que perseguia el consens i l'acceptació del règim.

Rueda Laffond considera que "la televisió a l'Espanya de Franco va presentar-se com una pràctica mediàtica orgànicament integrada en el marc de la Dirección General de Radio y Televisión, explotada en règim d'exclusivitat i

⁴⁷² Carreras-Lario, Natividad. "Apuntes sobre el inicio de la Televisión Española". A Celia Crespo (coord.). *El sueño audiovisual*. Sevilla: HIMMA. *Historia de la Imagen en Movimiento y la Música Audiovisual*. Universidad de Sevilla, 2004. p. 49

⁴⁷³ ABC, 24 d'octubre de 1976, p. 141

carència d'entitat jurídica, però que, tanmateix, era finançada seguint els criteris característics de la televisió comercial privada" (2008: 217). Per tant, des dels seus inicis, la televisió franquista va néixer i es va desenvolupar posteriorment com un eficaç instrument de legitimació del règim dictatorial. Un mitjà que va afavorir el consens i l'acceptació per part de la majoria de la població espanyola de la política franquista que es realitzava a través del control sobre els missatges informatius i dels continguts dels programes que arribaven als telespectadors, en una posició receptora i receptiva, i molt sovint lligats a uns principis ideològics, morals i culturals acceptats sense cap tipus d'objecció sobre el comportament i les pràctiques dels seus dirigents ni contra la persecució i les represàlies cap als opositors al règim. Els ciutadans que accedien a la televisió eren considerats únicament com a destinataris dels valors morals que el franquisme volia difondre a través d'un profitós exercici propagandístic.

La precipitada posada en marxa de la televisió a Espanya com a servei públic centralitzat denota, entre d'altres causes, que es va produir en un context d'alegalitat, un privilegi que es va mantenir durant molts anys després. Aquesta condició va permetre una manipulació constant de les informacions que es transmetien i van aguditzar el control del mitjà per apaivagar qualsevol indicatiu d'oposició o crítica. Una pràctica habitual per presentar la distorsionada imatge d'un país idíl·lic, a mida de les exigències i pretensions dels seus dirigents. Sense donar visibilitat a les convulsions i crisis polítiques que es produïen en d'altres països i que, pràcticament mai, arribaven a coneixement de la població espanyola, sinó fos per a criticar aquests moviments i als dirigents que les encapçalaven perquè no formaven part de l'ideari franquista i, per tant, es consideraven nocius pel correcte pensament dels espanyols. Aquest silenciament no només va afectar a tot el que tenia a veure amb l'àmbit polític sinó també pel que fa al vessant educatiu i cultural de la televisió ja que els

creadors i intel·lectuals que no combregaven amb el règim van ser “inexistents” per a la població per no sortir per la pantalla del televisor.

Només es va permetre l'exercici de la funció cultural que facilités la unificació dels ciutadans, transmetent i popularitzant “un mínim de coneixements comuns i de comuns anhels entre tots els membres de la col·lectivitat”⁴⁷⁴. El règim franquista va intensificar els seus esforços per a que la televisió complís la seva missió formativa. Cal tenir en consideració que la televisió va ser considerada un dels principals instruments posats a disposició de la Comissió de Extensió Cultural, depenent del ministeri d'Educació, amb la finalitat de “proporcionar a cadascun dels espanyols, en la mesura que sigui possible, aquella educació fonamental que els permeti no només adquirir les nocions fonamentals per a la seva vida i el compliment del seu destí religiós i nacional, sinó també per aconseguir la capacitat necessària per a l'exercici d'una professió elemental, media o superior”⁴⁷⁵. En l'origen d'aquest inici precipitat de la televisió a Espanya resulta necessària una anàlisi del context històric en què es produeix per a poder entendre com s'hi va arribar.

Al 1956, Espanya viu una situació de defalliment generalitzat, tant en l'àmbit polític com en l'econòmic. A principis d'aquell any, es produeixen durant diversos dies manifestacions entre estudiants universitaris opositors al règim i d'altres de faccions falangistes, que van acabar amb diversos detinguts⁴⁷⁶ i la destitució del ministre d'Educació, Joaquín Ruiz-Giménez, que s'havia enfrontat amb el ministre de la Governació, Blas Pérez González, que també va ser cessat per aquesta qüestió. Aquells aldarulls van portar Franco a remodelar el

⁴⁷⁴ Fragment del discurs del ministre d'Educació, Joaquín Ruiz-Jiménez, el 28 de febrer de 1953, davant les Corts espanyoles, a García Jiménez, Jesús. *Radiotelevisión y política cultural del franquismo*. Madrid: CSIC, 1980. p. 179.

⁴⁷⁵ Decreto, de 18 de desembre de 1959, *Boletín Oficial del Estado*, núm. 19, de 19 de gener de 1954, p. 336

⁴⁷⁶ *La Vanguardia*, 25 de febrer de 1956, p. 8

govern i donar poder a falangistes com José Luis Arrese, ministre secretari general del "Movimiento". Des de l'àmbit del treball, la conflictivitat laboral es va manifestar a diverses zones de la Península, com la intensa protesta ciutadana a Barcelona com a conseqüència de la segona vaga de tramvies, a causa de l'encariment de les seves tarifes, la pujada del preu del pa, de la carn, les patates i el petroli. Davant del creixent clima d'insatisfacció generalitzat, el règim va intentar apaivagar les protestes autoritzant una pujada generalitzada dels salaris, a través del decret de 8 de juny de 1956, però que va tenir conseqüències desastroses per a l'economia espanyola amb una pujada de la inflació que va perjudicar notablement el comerç exterior. La voluntat d'Arrese de guanyar el carrer i estructurar el règim naixia de la necessitat de la Falange per controlar tot l'entramat institucional i la societat per a garantir el manteniment de la dictadura un cop mort Franco, sinó també per guanyar la pugna entre les diverses famílies del franquisme per aconseguir la seva hegemonia i deixar el règim sota el control de la Falange. Tanmateix, Arrese va perdre la batalla perquè Franco es va oposar als seus propòsits i la Falange, com a responsable de la nefasta gestió que va provocar la caòtica situació econòmica d'Espanya, va desaparèixer del govern per a donar entrada a ministres *tecnòcrates*.

La convulsa situació política, econòmica i social que va envoltar el país en aquell moment va empènyer, pràcticament a corre-cuita, Jesús Suevos com José Ramón Alonso, els dos falangistes situats al capdavant de l'embrionària Televisió Espanyola, que seria molt encertat accelerar la seva posada en marxa per a demostrar al dictador la capacitat de la Falange per a oferir una eficaç resposta del partit, oferint una data que convertís la inauguració de TVE en un esdeveniment carregat de simbologia per a l'Espanya franquista. El 28 d'octubre (festivitat de Cristo Rey) va ser acceptat sense cap tipus de discussió pel ministre Gabriel Arias Salgado ja que el primer programa oficial continuaria en emissió a l'endemà, el 29 (aniversari de la fundació de la Falange).

Aquell context va veure néixer una televisió controlada, instrumentalitzada i hereva marcada pels principis de la dictadura franquista que van perdurar durant molts anys. Com molt bé descriu Vázquez Montalbán, “en situacions en què no opera la democràcia formal, el dirigisme sobre la cultura, la informació o la comunicació, s’aplica a una defensa del sistema, ja no de forma solapada, sinó oberta. TVE forma part d’un ampli sistema estratègic de defensa d’un determinat ordre i com l’instrument està totalment en mans de l’estat, ja no hi entra el matís o el camí indirecte: TVE és poder, el mateix poder exercit amb una gamma d’instruments diferents als manipulats per altres eines” (Vázquez Montalbán, 1973: 129).

Per la seva banda, Rueda (2008: 2) creu que aquestes consideracions poden proporcionar una imatge distorsionada sobre aquest primigeni marc televisiu perquè seria molt obvi assenyalar que la televisió franquista es trobés contaminada per orientacions dirigistes i per pressions polítiques per ser les pròpies d’un regim autoritari. Per tant, la televisió franquista va constatar consubstancialment les essències del sistema polític del que derivava i del que servia d’expressió. En conseqüència, és lògic qüestionar-se si hagués estat possible un altre model de sistema televisiu a l’Espanya de meitats del segle XX. Sembla que els condicionants que representaven l’exercici del poder, les orientacions de la política fiscal, la despesa pública i la funcionalitat social atorgada a la política mediàtica fan entendre que això no hagués estat possible. I, per tant, la praxis televisiva franquista va cobrir un important conjunt d’expectatives per l’elit de la dictadura, gràcies als seus potencials de rendibilitat econòmica, sociocultural i ideològica. En aquella època, la televisió va transcórrer amb nombroses limitacions que la van portar a realitzar unes programacions inicials regides per la necessitat d’omplir les hores previstes d’emissió. Es va realitzar un treball d’assajos i proves, de gèneres i fórmules que se succeïen de manera continua descartant alguns, retocant d’altres o

trobant els que se suposava que més podrien agradar i interessar a l'audiència que disposava de televisors. Programadors i tècnics, que procedien de mitjans i àmbits molt heterogenis, van acabar per perfilar uns determinats gèneres que van ser els que van configurar i predominar les primeres graelles de Televisió Espanyola: entrevistes, magazins, musicals, dramàtics, filmats⁴⁷⁷ i retransmissions.

5.2. Els inicis autàrquics de la televisió a Espanya. Els anys heroics (1956-1962)⁴⁷⁸

El diumenge 28 d'octubre de 1956 és la data que es considera com a oficial de l'inici de les primeres emissions de Televisió Espanyola. La data triada s'avançava un dia a l'aniversari de la fundació de la Falange Española⁴⁷⁹ com va recordar el ministre d'Informació i Turisme, Arias Salgado⁴⁸⁰, en el seu discurs inaugural, que els tècnics van obligar a repetir fins a tres vegades⁴⁸¹. També era el dia anomenat de Cristo Rey⁴⁸². Monsenyor Bulart⁴⁸³, que era un capellà català, confessor particular de Franco al Pardo que també oficiava a la parròquia del Bon Succés de Madrid i, a més, era assessor de Radio Nacional en temes religiosos, a celebrar una missa vespertina a la casa que s'havia llogat del Paseo de La Habana. L'altar es va col·locar en un dels estudis

⁴⁷⁷ Imatges prèviament enregistrades en un suport cinematogràfic i que, posteriorment, es convertien en senyals electrònics a través del telecine per a poder emetre-les per televisió.

⁴⁷⁸ Manuel Palacio (2006: 315) utilitza l'expressió "años heroicos" perquè així ho anomenaven els primers professionals de TVE perquè "molt probablement les limitacions tècniques i empresarials obligaven a que tots els que treballaven en els mítics estudis del Paseo de la Habana madrileny, primera seu de TVE, comptessin amb grans dosis de voluntarisme per a desenvolupar les seves tasques diàries".

⁴⁷⁹ La Falange Española la va fundar José Antonio Primo de Rivera, en un acte celebrat al Teatro de la Comedia de Madrid, el 29 d'octubre de 1933.

⁴⁸⁰ Uns anys abans va ser responsable de la Delegación Nacional de Prensa y Propaganda.

⁴⁸¹ Palacio, Manuel. "Cincuenta años de televisión en España". *Tendencias 06, Medios de comunicación: el año de la televisión*, 2006. p. 316

⁴⁸² La coincidència de dates demostra de manera explícita la clara adscripció de TVE des dels seus inicis al règim franquista, expressat amb els dos grans vèrtex de la seva ideologia (la Falange i la religió).

⁴⁸³ José María Bulart acostumava a acompanyar Franco davant del televisor, sobretot quan es retransmetien partits de futbol.

presidit per una imatge de la verge Santa Clara, patrona de Televisió Espanyola. Va ser aquell dia que des d'aquells estudis, un equip d'entre quaranta i cinquanta persones va treballar per a produir les tres primeres hores de Televisió a Espanya, després de cinc anys d'assajos i d'incerteses del que podia esdevenir el nou mitjà de comunicació. La data va coincidir en el temps amb la concessió del premi Nobel de Literatura al poeta andalús Juan Ramón Jiménez, tres dies abans⁴⁸⁴, la mort de l'escriptor Pío Baroja, el dia 30⁴⁸⁵ i la invasió d'Hongria per part de les tropes soviètiques, el dia 23⁴⁸⁶. En el seu discurs inaugural, el ministre d'Informació i Turisme, Gabriel Arias Salgado, va sintetitzar de manera perfecta el fonament ideològic i doctrinal que conformava la política informativa que naixia en el servei televisiu espanyol⁴⁸⁷. És a dir, la televisió concebuda com un mitjà dirigit, dins l'engranatge de la comunicació pública espanyola i entesa com a una cadena de transmissió de valors, pautes ideològiques i control informatiu, en el context propagandístic del franquisme.

Aquesta inauguració, que no va gaudir d'un interès especial per part de la premsa, cal contextualitzar-la en un país que volia deixar enrere el model econòmic autàrquic i que començava a sortir de l'aïllament internacional arran dels primers convenis militars⁴⁸⁸ amb els Estats Units que, després de diverses negociacions que els nord-americans van realitzar amb les millors condicions econòmiques possibles per als seus interessos⁴⁸⁹, van permetre la instal·lació

⁴⁸⁴ *La Vanguardia*, 26 d'octubre de 1956, p. 4

⁴⁸⁵ *ABC*, 31 d'octubre de 1956, pp. 49-50

⁴⁸⁶ *La Vanguardia*, 25 d'octubre de 1956, pp. 10-17

⁴⁸⁷ Rueda, José Carlos; Chicharro, María del Mar. *La televisión en España (1956-2006). Política, consumo y cultura televisiva*. Madrid: Fragua, 2006. p. 40

⁴⁸⁸ El 23 de setembre de 1953 es van signar tres acords executius amb els Estats Units que es van a nomenar els *Pactos de Madrid* de 1953. Un mes abans, el règim franquista, que necessitava una obertura cap a l'exterior, havia signat el concordat amb l'església catòlica. Aquests tractats suposaven la integració d'Espanya en el bloc occidental després de l'aïllament que havia patit des del final de la Segona Guerra Mundial pel seu alineament amb els països de l'Eix.

⁴⁸⁹ Durant les negociacions, els representants espanyols van reclamar contrapartides financeres i obtenir el màxim volum possible de recolzament econòmic. Per aconseguir-ho, la delegació estava encapçalada pel cap de l'Alt Estat Major de l'exèrcit, el tinent general Juan Vigón, home d'absoluta confiança de

de les bases militars nord-americanes en territori espanyol a canvi de rebre ajuda militar i econòmica com la compra d'excedents agrícoles als Estats Units per valor de 50 milions de dòlars⁴⁹⁰. A més, l'inici de la normalització de les relacions exteriors del règim franquista van coincidir amb el començament de la Guerra de Corea al 1950, inclús amb les declaracions de Franco assegurant que donaria suport als Estats Units en aquest conflicte bèl·lic⁴⁹¹. Pel que feia a la televisió, va arribar a una Espanya que albirava el seu desenvolupament econòmic cap a una societat de consum, convertint el mitjà televisiu en una eina que ajudaria a establir un model capitalista a l'estat, fonamentalment, a través de la publicitat. No obstant, no podem obviar que aquella inauguració va ser el primer pas per a la utilització del nou mitjà en favor dels interessos del règim franquista.

Aquest esforç va ser gaudit per un nombre molt petit d'espectadors perquè no només la primera emissió tenia un abast madrileny, uns setanta quilòmetres al voltant de la capital espanyola, sinó també perquè el parc d'aparells receptors de televisors arribava als 600. Un dels espectadors que van seguir aquesta efemèride es trobava el general Franco i la seva família que, des de la seva residència del Palacio del Pardo, van seguir la inauguració⁴⁹². El desinterès del dictador per la televisió es va posar de manifest en aquella inauguració. Per la seva banda, Esteban (1972: 29) assenyala amb encert que entre els anys 1956

Franco i responsable d'ordenar, amb el tinent coronel alemany Wolfram Freiherr von Richthofen, cap de l'estat major de la *Legión Cóndor*, el bombardeig de Gernika. Les concessions espanyoles pel que fa a la utilització de les bases i operacions en territori espanyol van ser molt generoses: llistat de possibilitats d'implantació i ús, la utilització de la infraestructura espanyola i l'estatut jurisdiccional de forces (Veure: Viñas, Ángel. "La negociación y renegociación de los acuerdos hispano-norteamericanos, 1953-1988: Una visión estructural". *Cuadernos de Historia Contemporánea*, 2003, núm. 25, pp. 83-108).

⁴⁹⁰ *La Vanguardia*, 24 d'octubre de 1956, p. 3

⁴⁹¹ Tamames, Ramón. *La República, la era de Franco*. Madrid: Alianza, 1973, p. 554

⁴⁹² La locutora encarregada de donar pas a la intervenció del ministre Arias Salgado, Luz Márquez, després d'assajar el text repetidament a un racó de l'Estudi 1 per dir durant la inauguració de TVE: "A continuación, les dirige la palabra el excelentísimo señor ministro de Información y Turismo, don Gabriel Arias Salgado", al veure que la càmera l'enfocava a ella només va poder pronunciar les primeres dues paraules a causa dels nervis que tenia. Després d'aquest incident, Márquez va sortir corrent i ja no es va saber res més d'ella.

i 1958, en l'àmbit de la televisió, van ser coneguts com l'etapa heroica perquè en realitat els mitjans disponibles eren escassos, quan no inexistents, i, que, en la majoria dels casos, les limitacions se superaven amb talent i improvisació. Les humils condicions dels treballadors i els més que limitats mitjans de producció de què disposaven van desembocar en l'inici d'una televisió pobre i gens professional si la comparem amb d'altres que ja funcionaven a Europa. Tanmateix, la majoria d'aquests professionals autodidactes sorgits de Radio Nacional de España i, inclús de l'exèrcit, com el presentador Jesús Álvarez⁴⁹³, va treballar amb il·lusió i entusiasme. Tanmateix, García Jiménez (1980: 235), "TVE consolida els seus quadres professionals. El problema del seu desenvolupament no consistia en la capacitat creadora dels seus homes, sinó en la seva persistent subordinació a les decisions polítiques".

No obstant, uns dies abans de la inauguració oficial, Sánchez Cordovés va expressar per primera vegada públicament en el col·loqui titulat "El mundo futuro", que havia organitzat l'Escuela Oficial de Periodismo de Madrid, els plans immediats i futurs del desenvolupament de la televisió a Espanya, sense poder concretar gaire de com seria, com el cas de la durada que podria tenir la programació⁴⁹⁴. Sánchez Cordovés va plantejar la idea de realitzar una connexió amb l'emissora del Vaticà, malgrat que en aquella època no en disposava de cap, a través de la xarxa d'Eurovisió⁴⁹⁵. Això obligava a posar els enllaços imprescindibles que havien de passar necessàriament per Barcelona amb la construcció d'una emissora a cada ciutat, i després un enllaç des de la

⁴⁹³ Va tenir el rang de tinent d'Artilleria.

⁴⁹⁴ *ABC*, 27 d'octubre de 1956, p. 43

⁴⁹⁵ La xarxa d'Eurovisió la va crear la Unió Europea de Radiodifusió el 1954, a Ginebra, Suïssa, que integrava les emissores de televisió dels països occidentals, amb sistemes de gestió democràtica dins d'un règim de monopoli estatal. La creació d'Eurovisió va originar que els països de l'òrbita soviètica, integrats en el Pacte de Varsòvia, creessin una xarxa similar anomenada Intervisió. La primera emissió experimental va ser la transmissió de la coronació de la reina Isabel d'Anglaterra, el juliol de 1953.

capital catalana fins a Marsella i un altre amb Sardenya que permetria arribar fins a Itàlia⁴⁹⁶.

“Sánchez Cordovés es va veure obligat, tanmateix, a tranquil·litzar l'opinió pública, representada per un jove estudiant que va palesar la seva preocupació pel fet que les imatges d'Europa poguessin arribar a Espanya amb tot el perill que això podia significar per la moralitat dels costums dels espanyols. Els usuaris, va respondre el director, no podrien captar directament les imatges provinents d'Eurovisió i, a més, els tècnics que TVE seleccionaria per aquest tipus de transmissions adreçades a altres països serien escollits entre els d'una formació moral i religiosa més sòlida”⁴⁹⁷.

La consideració de perillositat que s'havia associat a l'arribada de la televisió a Espanya havia estat constant en l'opinió pública des de mitjans dels anys cinquanta i fins gairebé a l'aprovació de la Llei de Premsa⁴⁹⁸ per desprestigiar-la i advertint dels seus perills, convertint-la en l'origen de totes les desgràcies i mals que podia provocar entre la població que hi tenia accés, inclosos els d'origen mèdic:

“[...] los jóvenes están embobados de cinco a seis horas diarias frente a un aparato de televisión; pasan todo ese tiempo masticando chicle. Los niños sufren trastornos gástricos, igual que si fuesen ancianos; tienen la columna vertebral en forma de zeta, a fuerza de inclinarse de un lado. Llevan gafas, porque ya han perdido la vista. ¡Están enfermos de “fiebre televisonaria”, que da a sus víctimas apariencia de autómatas! Acaso dramaticen exageradamente los intelectuales transpirenaicos, en otras ocasiones acérrimos entusiastas de todos los inventos, y que infinitas veces tildaron de retrógrados a los españoles por atender, como manda el Papa, a las consecuencias de los avances técnicos, antes que el propio descubrimiento, por inofensivo que parezca. El

⁴⁹⁶ ABC, 27 d'octubre de 1956, p. 43

⁴⁹⁷ Baget, Josep Maria. *Historia de la televisión a Catalunya*. p. 25

⁴⁹⁸ *Boletín Oficial del Estado*, de 19 de març de 1966, núm. 67, pp. 3310-3.315

problema de los peligros de la televisión –que triunfa en el mundo– se resolverá, sencillamente, si se vigilan, y acortan sus programas.”⁴⁹⁹

Com assenyala Rueda Laffond (2005: 52), la llei era contradictòria en si mateixa perquè, per una banda “va forçar la desaparició de la censura prèvia i va facilitar la publicació de capçaleres que es movien en un to discordant o d’oposició moderada. Però, al mateix temps, va establir una rígida normativa sancionadora contra qualsevol vulneració de la *Ley de Principios del Movimiento Nacional* o d’altres *Leyes Fundamentales*”. La llei va resultar més positiva en la conquesta d’algunes llibertats per a la premsa escrita que per als mitjans audiovisuals. L’inici de les emissions regulars de TVE va ser tardana respecte d’altres països europeus i, inclús, sud-americans que a finals dels quaranta o principis dels cinquanta ja les havien encetat⁵⁰⁰. Aquesta posada en marxa es va realitzar sense disposar d’una planificació prèvia sobre el seu finançament, l’organització jurídica, empresarial i laboral, el desenvolupament de la xarxa o el subministrament d’aparells al mercat, tenint en compte que en aquell moment cap fàbrica espanyola produïa aparells de televisió⁵⁰¹.

A banda, de les limitacions tècniques, la qüestió de la situació econòmica d’Espanya va ser determinant per a què els primers anys fossin més lents que en d’altres països desenvolupats. Alguns factors van incidir en què aquest naixement es produís enmig d’una greu crisi econòmica i social. Contínues pujades de preus, vagues obreres d’una magnitud com no s’havien produït des del final de la Guerra Civil a Barcelona⁵⁰², Sant Sebastià o Pamplona que es

⁴⁹⁹ *La Vanguardia*, 3 de juliol de 1958, p. 4

⁵⁰⁰ Per ordre d’inici de les emissions van ser Cuba, Brasil, Mèxic i l’Argentina.

⁵⁰¹ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2008, p. 31

⁵⁰² La més significativa va ser la vaga de tramvies al gener. Es va aprofitar l’augment del preu del bitllet per fer una vaga d’usuaris que va servir per manifestar el malestar de la població per les condicions de vida, la crisi econòmica i protestar contra el règim franquista. A diferència de la vaga de 1951, aquesta va ser promoguda per diversos grups antifranquistes que es van unir per primera vegada per a portar a terme una mateixa acció de protesta.

van estenent a d'altres territoris. Diversos autors (Hatton i Williamson, 1998; Venturini i Williamson, 2004) han evidenciat que entre la dècada dels cinquanta als setanta, a Espanya, com en d'altres països del Sud d'Europa, l'economia en aquelles zones havia quedat molt malmesa per les conseqüències derivades dels respectius conflictes bèl·lics (Guerra Civil a Espanya i Segona Guerra Mundial). Aquesta situació d'extrema pobresa entre la població va motivar, entre d'altres fenòmens, que es produïssin intensos moviments migratoris. Prados de la Escosura (2003: 160) i Carreras i Tafunell (2005: 92) assenyalen que, en aquells anys, pobles sencers d'Andalusia i Extremadura emigressin al País Basc (fonamentalment a Bilbao) i a Catalunya (sobretot a Barcelona i la seva zona perifèrica), igual que famílies de Galícia, Astúries i Cantàbria ho van fer a diversos països d'Amèrica (com l'Argentina, Veneçuela i els Estats Units), i també d'Europa, principalment, a França, Suïssa i Alemanya (Arriaza, 2008: 3). Per exemple, el preu d'un televisor de la marca Telefunken era d'unes 25.000 pessetes, mentre que el salari mínim interprofessional era d'unes 120 mensuals (Palacio, 2005: 43).

Malgrat que des del punt de vista de l'oferta de la programació, TVE va mantenir grans similituds amb la majoria dels països de l'Europa Occidental, no va seguir el mateix camí pel que fa al seu sistema de finançament. Televisió Espanyola va renunciar a l'intent de fixar un cànon al 1958 sobre la possessió, ús o tinença de receptors per assumir el finançament de la incipient televisió que ràpidament va fracassar. Es tractava d'una mesura impopular per a la majoria de la societat espanyola d'aquell moment i que es percebia com un element que dificultaria la difusió del mitjà. Com assenyala Palacio (2001: 43-44), es tractava de receptors importats mitjançant l'autorització de la direcció general de duanes que no oferia les dades del nombre de receptors fàcilment, motiu pel qual molts d'ells no es pagaven. El ministeri d'Hisenda va publicar el 19 d'abril de 1957 una ordre que autoritzava a realitzar modificacions en els pressupostos generals de l'Estat per l'establiment d'un epígraf dins dels

impostos que gravaven els aparells de televisió amb una quota anual de 300 pessetes si es tractava d'una pantalla no més gran de 43 centímetres en diagonal, i de 500 pessetes si superaven aquestes dimensions⁵⁰³. Però, no es va poder portar a terme perquè les classes més adinerades, que eren les úniques que es podien permetre el luxe de disposar d'un receptor de televisió, van considerar que no hi havia cap raó per a finançar l'incipient sistema televisiu a Espanya.

L'elevat cost dels televisors va desembocar en l'aprovació el 3 d'octubre de 1957 d'un decret⁵⁰⁴ que regulava un model estatal de receptor. El govern va decidir convocar un concurs per a la fabricació d'un model de receptor nacional de televisió a preu reduït que implicava que aquelles empreses que sol·licitessin dedicar-se a la fabricació d'aquest model i resultessin adjudicatàries serien declarades d'interès nacional⁵⁰⁵. D'aquesta manera, el règim reconeixia la importància que tenia la televisió com a "poderós instrument d'informació" i, en conseqüència, d'influir en l'opinió pública; així, va decidir intervenir en el mercat per aconseguir un receptor assequible per al gran públic. El nombre de receptors objecte del concurs va ser de 20.000 unitats i l'adquisició dels esmentats aparells calia sol·licitar-la a través de l'organització sindical, quedant exemptes d'aquesta possibilitat les jerarquies i els funcionaris civils i militars. A més de les característiques tècniques, entre les condicions que es demanaven en l'esmentat concurs, també es feien constar condicions respecte el preu que no podia ser superior a les 10.000 pessetes, però en el cas de la compra a terminis, es va posar un import màxim de 12.000 pessetes,

⁵⁰³ *Boletín Oficial del Estado*, de 19 d'abril de 1957, núm. 107 pp. 146-147

⁵⁰⁴ *Boletín Oficial del Estado*, de 29 de novembre de 1957, núm. 299, pp. 7054-7055

⁵⁰⁵ Un dels principals fabricants d'aparells receptors de televisió va ser Iberia Radio, una empresa creada al finalitzar la Guerra Civil pels germans granadins José i Baldomero Gómez Serrano. La companyia, situada al Poble Nou barceloní, també havia fabricat components per aparells de ràdio i transistors. Al 1948, José se separa del seu germà per fundar Internacional Radio y Televisión, S.A. (més coneguda com a Inter), que tenia les oficines al carrer Rosselló i que va ser la que més aparells de televisió va vendre a Espanya, després de Philips.

dividits en trenta mensualitats de 400 pessetes cadascuna d'elles. La possessió i l'ús de receptors estava gravada amb un impost de luxe que no sempre era possible fer-lo efectiu per la capacitat i l'habilitat dels seus propietaris d'eludir aquestes obligacions fiscals. En l'origen d'aquesta decisió es trobava un altre reial decret de febrer de 1917 que havia creat un dret d'expedició de llicències per aparells de ràdio i una llei de desembre de 1943 disposava la creació d'un impost sobre la radioaudició en substitució de la taxa existent de llicències de ràdio⁵⁰⁶. Al 1962 es va autoritzar la venda a terminis dels aparells receptors de televisió, que va gaudir d'un gran èxit gràcies, en part, a les empreses que anunciaven aquesta modalitat de pagament, i també al progressiu desenvolupament del senyal que s'estenia per tot el territori. Com es pot veure a la taula 3, el nombre de receptors a Espanya es va triplicar a partir d'aquell moment, mantenint un creixement sostingut durant els següents anys.

Taula 3: Nombre de receptors de televisió a Espanya (1958-1974)

ANY	NOMBRE DE RECEPTORS
1958	12.000
1960	100.000
1962	300.000
1964	1.000.000
1966	1.750.000
1968	2.685.000
1970	3.845.000
1972	4.520.000
1974	5.719.000

Font: Documents preparatoris del *IV Plan de Desarrollo*, publicats per la subsecretaria de Planificació i Desenvolupament del ministeri de la Presidència

⁵⁰⁶ *Boletín Oficial del Estado*, de 17 de gener de 1944, núm. 17, p. 458

En l'esperit d'aquesta llei s'interpretava que calia aconseguir un cànon per a finançar la radiotelevisió estatal, com el que ja existia en d'altres països. La intenció era gravar "la possessió, l'ús i la tinença d'aparells de ràdio i televisió en estat de funcionament, qualsevol que sigui el lloc on es trobin col·locats i l'ús a què es destinin". L'impost per tinença d'un aparell de televisió es va mantenir fins a l'any 1965⁵⁰⁷ amb l'argument que aquest gravamen produïa "rendiments no proporcionats a les molèsties que la seva exacció causa (...) i perquè la televisió constitueix un dels instruments més eficaços per a la difusió de la cultura entre masses de població cada dia més nombrosa, pel que sembla oportú que no calgui exigir cap tribut o exacció alguna pel seu gaudi".

En aquell moment funcionaven uns 600 televisors a Madrid amb una cobertura que no sobrepassava un radi de 70 quilòmetres de Madrid (que eren els únics indrets on es podien veure les imatges). A finals de 1956, la xifra d'aparells arribaria a 3.000 receptors a la capital espanyola i en acabar 1957, serien uns 30.000 (Baget, 1993: 32). A l'increment d'aquestes xifres van contribuir alguns comerços que els venien perquè van tenir la iniciativa de situar-los als seus aparadors i orientar-los cap al carrer, i per atreure públic i possibles compradors, s'oferien aperitius i begudes als vianants que seguien les emissions de forma gratuïta.

Tornant a la inauguració de les emissions, l'escaleta que es va dissenyar va consistir en una capçalera de presentació, a continuació es va oferir una missa i els discursos inaugurals per part del ministre d'Informació i Turisme, Arias Salgado, del director de programes i emissions de Radio Nacional de España i posterior director de TVE, José Ramón Alonso, i del director general de

⁵⁰⁷ *Boletín Oficial del Estado*, de 23 de desembre de 1965, núm. 306, p. 17.219

radiodifusió, Jesús Suevos⁵⁰⁸, la programació inaugural de Televisió Espanyola⁵⁰⁹ va continuar amb un reportatge filmat titulat “España hoy”, que consistia en un muntatge d’imatges provinents de NO-DO on predominava la presència de Franco⁵¹⁰, unes actuacions folklòriques de les agrupacions de *Coros y Danzas* de la secció femenina del districte madrileny de La Latina, les del grup provincial de Madrid i les de la ciutat de Málaga, uns documentals cedits per l’ambaixada nord-americana a Madrid, el documental “Veinte años de la vida española”, un programa titulat “El Greco en su obra maestra”, una peça documental anomenada “Blancos Mercedarios” de la sèrie anomenada genèricament *Imágenes*, dos reportatges del NO-DO⁵¹¹ i les actuacions del trio “Los diamantes”, de l’orquestra de Roberto Inglez amb la cantant Monna Bell, i una altra del virtuós pianista José Cubieles⁵¹².

En acabar, es va fer un tancament que es va repetir durant molts anys després (l’himne nacional espanyol amb imatges de banderes espanyoles). Qui no va assistir presencialment a la inauguració de la primera emissió va ser el general Franco que la va seguir, acompanyat de tota la seva família, des de la seva residència del palau de El Pardo. Com es pot comprovar, la primera graella de TVE va anar d’acord amb els temps: molt austera. Aquell inici precipitat donava fe d’una televisió que naixia amb una naturalesa molt sòbria i precària, tant des del punt de vista del mitjans tècnics, perquè els programes es produïen amb recursos pressupostaris molt limitats, com humans perquè la plantilla inicial no

⁵⁰⁸ Anys més tard, al 1960, Suevos es posaria davant de la càmera per a realitzar col·laboracions mensuals sobre actualitat internacional a la secció “Con la verdad por delante”, que s’emetia al *Telediario* (*Tele Radio*, núm. 114, 29 de febrer de 1960, p. 19)

⁵⁰⁹ Suevos i Alonso eren dos destacats falangistes que van precipitar de manera prematura la inauguració de les emissions per a intentar restablir l’equilibri de forces dins del règim franquista, però que finalment van acabar guanyant els ministres de l’Opus Dei, a més de fer-se amb el control del govern estatal.

⁵¹⁰ Durant l’emissió d’aquest reportatge, es va produir la desincronització entre la imatge i la veu en off (de Matías Prats) que s’havia locutat a banda en cinta magnètica.

⁵¹¹ Un d’ells tenia l’àudio en francès, però els tècnics no es van adonar fins a l’últim moment, sense temps a doblar-lo, i el reportatge es va emetre en versió original.

⁵¹² *ABC*, 30 d’octubre de 1956, p. 41

disposava de personal amb formació específica en l'àmbit televisiu i es va nodrir principalment de professionals provinents del mitjà radiofònic, de l'Escuela de Cine, de la premsa escrita, de l'Administració Pública i de la Universitat. Baget (1965, 225) sintetitza perfectament la situació de precipitació en la posada en marxa de la televisió a Espanya, “no va donar temps a especular sobre allò televisiu. La pressió de la infraestructura va trencar a velocitat de vertigen les incipients quadrícules de la filosofia frenant qualsevol iniciativa”. Les emissions dels dies posteriors van patir de la mateixa càrrega d'improvisació i de nervis perquè no s'havia fet una planificació adient al que significava la posada en marxa un servei de televisió nacional.

Tant l'emissora com el material i les càmeres eren d'origen neerlandès, encara que aquestes últimes van ser muntades a Alemanya. Tanmateix, no es va emetre un breu espai informatiu titulat *Últimas noticias* que s'havia realitzat durant el període de proves i que es preveia emetre abans del tancament de l'emissió (Montes, 2006: 645). Per a la primera emissió d'un informatiu a TVE es va fer un rètol i, a continuació, es van seleccionar deu o dotze notícies que David Cubedo va recopilar dels diaris i es va finalitzar amb un altre rètol. Durant aquesta etapa experimental, aquest espai va ser responsabilitat de David Cubedo⁵¹³ que oferia als telespectadors les notícies més destacades del *Diario Hablado*⁵¹⁴, de Radio Nacional de España. Els *Diarios Hablados*⁵¹⁵ de RNE van tenir el monopoli de la informació durant moltes dècades, obligant a totes les emissores que operaven a Espanya a que es connectessin amb Radio Nacional al migdia i a la nit⁵¹⁶. Aquesta imposició va persistir des de la finalització de la Guerra Civil fins al 25 d'octubre de 1977, data a partir de la

⁵¹³ Cubedo s'encarregava d'una de les edicions d'aquest espai informatiu (matinada) i els periodistes Jesús Álvarez (migdia) i Eduardo Sancho (nit), de presentar les altres dues.

⁵¹⁴ El primer *Diario Hablado* es va emetre el 2 d'octubre de 1956 i els presentadors es limitaven a llegir els butlletins de notícies que prèviament s'havien emès per RNE.

⁵¹⁵ També conegut popularment com “el parte”. Aquesta denominació donava idea de la vigència de la ideologia militar en la vida quotidiana com també en l'àmbit periodístic.

⁵¹⁶ *Boletín Oficial del Estado*, de 2 de febrer de 1960, núm. 28, p. 1328

qual, cada emissora de ràdio podia elaborar lliurement els seus propis informatius.

L'informatiu *Últimas noticias* va canviar de títol en dues ocasions, primer com a *Edición Especial*⁵¹⁷, i després com a *Telediario*⁵¹⁸. Aquesta lectura d'informacions procedents dels butlletins de RNE o extrems dels diaris davant de càmera amb presentacions estàtiques⁵¹⁹ es va mantenir fins la incorporació de nous recursos audiovisuals com fotografies procedents de la premsa escrita o bé oficials que acostumaven a ser facilitades per les autoritats i que s'utilitzaven per a il·lustrar-les. Es tractava d'emissions molt austeres, gairebé artesanal, que es corresponien amb l'escassetat de mitjans que en aquell moment tenia TVE, caracteritzat per la falta d'immediatesa de les notícies. Les fotografies jugaven un paper secundari, d'acompanyament a la contínua lectura que realitzaven els presentadors. Pel ministeri d'Informació i Turisme la informació per televisió es va considerar un element important per a les autoritats del règim. Les escasses imatges importades per a nodrir les informacions del *Telediario* estaven exemptes de pagament de drets aranzelaris⁵²⁰.

En aquell moment, TVE no disposava d'un arxiu audiovisual⁵²¹ i a més resultava molt difícil adquirir imatges provinents d'altres països. Aquest problema ocasionava un desfàs entre la notícia radiofònica que era

⁵¹⁷ Amb motiu de l'inici d'aquest espai informatiu, la revista *Tele Radio* ofería una entrevista a David Cubedo (núm. 14, 31 de març de 1958, p. 12). Es tractava d'un programa que complementava la informació diària, amb comentaris de l'actualitat a càrrec d'Eduardo Sancho dins d'una secció setmanal anomenada "Comentario de la noticia", i la locutora i presentadora Blanca Álvarez que comentava la informació de la premsa diària a la secció "La voraz tijera".

⁵¹⁸ La primera emissió va ser el 15 de setembre de 1957.

⁵¹⁹ A aquesta disposició física que oferien els presentadors mostrant només la part superior del seu cos és la que posteriorment es va anomenar com a *busto parlant*.

⁵²⁰ *Boletín Oficial del Estado*, de 13 de febrer de 1958, núm. 38, p. 233

⁵²¹ Fins a molts anys més tard, a TVE no va existir una consciència de preservació dels materials audiovisuals produïts per a formar part d'un centre de Documentació que no es va crear fins al febrer de 1981.

pràcticament immediata⁵²² i la filmada que es difonia amb un o més dies de diferència. Posteriorment, s'incorporaria de manera progressiva l'enregistrament d'alguna peça molt breu d'actes de caire oficial, com la presència de ministres en fets commemoratius o mostrant la seva participació en activitats pròpies dels seus càrrecs polítics. En aquests espais informatius acostumaven a participar comentaristes de política nacional o internacional adscrits al règim franquista i ocupant càrrecs rellevants⁵²³. El procediment que se seguia per a disposar dels textos que posteriorment es llegirien davant de la càmera consistia en l'enviament d'un motorista des del passeig de La Habana fins als estudis de RNE, on els recollia per a portar-los el més ràpid possible fins al plató de televisió. Pel que fa a les imatges, les poques filmacions pròpies que realitzava Televisió Espanyola es trobaven limitades per les capacitats tècniques de les seves càmeres i del temps necessari per a portar a terme els processos derivats del negatiu.

Entre finals de 1957 i principis de 1958, TVE va contractar els serveis de la United Press, de Visnews i de la CBS⁵²⁴ per a què els subministressin notícies filmades que arribaven per avió cada dia. Els recursos audiovisuals que enviaven aquestes agències internacionals consistien en bobines que calia transportar, visionar i muntar abans d'emetre-les. Amb el pas dels anys, aquest procés es va agilitzar fins a finals dels anys setanta amb la desaparició definitiva dels enregistraments en cinema. Tanmateix, no és fins a l'any 1964 que els programes es comencen a enregistrar en vídeo i és a partir de llavors que es comencen a tenir testimonis enregistrats de programes sencers o bé de fragments aïllats com entrevistes, reportatges o "bruts de càmera", alguns d'ells sense so. Des del punt de vista del contingut, aquells informatius prioritzaven les notícies a partir de la facilitat per aconseguir o disposar d'imatges, sense

⁵²² A més, caldria afegir el filtre de la censura.

⁵²³ Com els falangistes Jesús Suevos o Roberto Reyes.

⁵²⁴ Baget, Josep Maria. *Historia de la televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 66

tenir un criteri periodístic per a seleccionar-les en funció de l'interès que poguessin tenir. És per aquest motiu que una gran part corresponien a "informacions" de proximitat amb imatges filmades al·lusives. I, d'altra banda, cal tenir present que des d'altres instàncies dels diferents ministeris es pressionava per a difondre les seves actuacions i augmentar el seu protagonisme i incidència en la vida política, econòmica i social d'Espanya, a més de enaltir i millorar la imatge dels seus representants. Les informacions amb les què es treballaven provenien de la premsa escrita que era la que orientava quins eren els temes i els personatges destacats de la jornada; per aquesta raó, no es van poder oferir butlletins especials sobre l'assassinat de Kennedy o l'elecció del Papa Pau VI⁵²⁵.

Pel llançament d'aquest primer espai informatiu, es va constituir una reduïda redacció el responsable de la qual va ser Ángel Marrero⁵²⁶, un periodista que va deixar RNE per a integrar-se com el primer cap d'Informatius de TVE. La programació es feia totalment en directe, llevat de la projecció de documentals i pel·lícules, en els dos platós de les instal·lacions del passeig de La Habana i quan es necessitava disposar de més espais, la solució consistia en llogar teatres per a reconvertir-los en platós de televisió, principalment els programes de varietats que requerien de més amplitud per acollir el nombrós públic que hi assistia, com el teatre de l'Instituto Ramiro de Maeztu, de Madrid, que estava situat a una distància pròxima, o el teatre de Fomento de las Artes.

Aquest espai es va utilitzar per a programes musicals com *Gran Parada*⁵²⁷, *Aeropuerto Telefunken* o *La Hora Philips*⁵²⁸, que eren els més espectaculars

⁵²⁵ Baget, Josep Maria. *Historia de la televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 109

⁵²⁶ Havia estat director d'Informatius a RNE i, posteriorment, el primer director del *Telediario*.

⁵²⁷ Va ser la primera gran producció en l'àmbit de l'entreteniment que va assumir TVE. A més, el programa va ser un èxit de públic i va ser el primer en introduir un magnetoscopi per a enregistrar seccions amb anterioritat a l'emissió. La primera va ser una actuació de Xavier Cugat i Abbe Lane

dels que es realitzaven en aquell moment i, que al ser patrocinats per empreses productores d'aparells receptors, reclamaven uns platós i una escenografia més ambiciosos per atreure el públic a la compra de televisors, dins de la seva estratègia comercial. *Gran Parada* va suposar una producció musical i de varietats concebut per a la televisió. Hi intervenien artistes arribats expressament a Madrid per actuar davant les càmeres. Un d'ells va ser el cantautor de Xàtiva Raimon⁵²⁹ que hi va interpretar dos temes en català (*Al vent* i *Diguem no*) en l'emissió del 12 d'octubre de 1964 i que no va tornar a aparèixer per televisió fins al 1977, en un programa documental (*Especial Raimon*), realitzat per Mercè Vilaret i amb guió de Joan Fuster. Es calcula que en aquell moment hi havia uns dos milions d'espectadors "potencials", i això va constituir un bon mercat per a les inversions publicitàries⁵³⁰. Aquests programes de varietats i musicals convocaven nombrosos artistes per les actuacions que realitzaven i degut al problema que suposava la capacitat al xalet del passeig de La Habana es va utilitzar un local per assajar situat a pocs metres de la primera seu de Televisió Espanyola.

Els programes musicals i de varietats acostumaven a comptar amb la presència del censor o assessor moral, una figura que va perdurar fins al 1975, i que tenia la potestat de decidir què es podia emetre i quines imatges no havien de veure els telespectadors. Habitualment, tant al passeig de La Habana com

⁵²⁸ El realitzador Fernando García de la Vega va ser el director del programa que s'emetia en directe, tots els divendres, des de les instal·lacions al passeig de La Habana, i que es pot considerar com el primer amb format de *magazín* de la història de la televisió a Espanya.

⁵²⁹ Raimon i Salomé havien guanyat al 1963 la cinquèna edició del *Festival del Mediterráneo*, que es va emetre per RNE i TVE, i es va celebrar al Palau de les Nacions de la Fira de Mostres de Barcelona amb la cançó *Se'n va anar*. Les cançons interpretades en català estaven prohibides, però l'organització va acceptar que hi participés com una mostra de la voluntat "aperturista" que el ministre Fraga volia donar d'Espanya, des de la seva arribada al ministeri d'Informació i Turisme. L'èxit i l'entusiasme que va provocar que una cançó en català triomfés de manera aclaparadora va obligar els organitzadors a modificar les bases de participació per a impedir que una cançó interpretada en català pogués tornar a guanyar el primer premi d'aquest festival.

⁵³⁰ Baget, Josep Maria. *Historia de la televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993. pp. 69-70

posteriorment a Mirarmar, se situaven al costat del realitzador del programa per indicar-li quins eren els plànols més convenients que apareguessin a les pantalles dels receptors, amb la finalitat de preservar l'ordre moral i social dels ciutadans. Els censors es van organitzar en una entitat denominada *Comisiones Asesoras*⁵³¹, un organisme del qual Adolfo Suárez en va ser el seu secretari, des de novembre de 1964⁵³². Aquestes “comissions”, que també rebien el nom “de programació” i “de lectura” van ser nombroses i la seva tasca principal consistia en informar i censurar els programes després d'examinar els seus guions. Els seus integrants van tenir un paper més consultiu que executiu, i la seva eficàcia censora era, probablement, molt més limitada que les que funcionaven en els altres àmbits creatius (Fernández: 2004, 37). Aquestes comissions estaven formades per persones que només tenien l'obligació d'assistir a una reunió setmanal i donar la seva opinió sobre la programació televisiva. Aquestes “comissions” exigien la figura d'un secretari amb la potestat de convocar i redactar les actes. El primer va ser Juan José Rosón, però, quan va ser nomenat secretari general de TVE, va ser substituït per Adolfo Suárez⁵³³.

A principis de 1965, Adolfo Suárez havia assumit la direcció de Programes de TVE, un càrrec que fins aquell moment compartien José Luis Colina i Enrique de las Casas⁵³⁴. Suárez va alternar la seva responsabilitat amb la de vicesecretari general del Movimiento i cap de la Inspecció de Plans Provincials, depenent de la Presidència del govern. Durant la seva gestió de dos anys al capdavant de la direcció de Programes, Suárez va estar a punt d'ocasionar un incident diplomàtic al programar la pel·lícula *Morocco* (1930), dirigida per Josef

⁵³¹ Estaven constituïdes per quatre organismes: Consejo de Programación, Comisión Permanente de Programación, Seminario de Programas Religiosos i Grupos de Trabajo de Programación.

⁵³² *La Vanguardia*, 22 de novembre de 1964, p. 7

⁵³³ Morán, Gregorio. *Adolfo Suárez: ambición y destino*. Barcelona: Random House Mondadori, 2009. p. 405

⁵³⁴ *Tele Radio*, 29 de març de 1965, p. 379, p. 9

von Sternberg, i interpretada per Marlene Dietrich i Gary Cooper, que va provocar una protesta diplomàtica del govern marroquí i l'empipament de Manuel Fraga. I, en una altra ocasió, va permetre l'emissió d'una escena burleta d'un casament àrab, tramesa moments abans d'estrenar-se l'acord televisiu entre Espanya i el Marroc, i que també va molestar als marroquins i al ministre d'Informació i Turisme. Arrel d'aquests dos incidents, va córrer el rumor que Fraga cessaria Suárez, però això no va succeir.

Suárez va ocupar aquest càrrec durant dos anys, aproximadament. Al 1972, amb Suárez com a director general de TVE, es va posar en marxa el *Panel de Aceptación de Programas*, que mesurava amb una puntuació de l'1 al 10 el grau d'aprovació d'alguns dels programes que s'emetien per part dels telespectadors, però no recollia l'audiència (quantitat de telespectadors) que tenien. El Servicio de Estudios y Contenidos era el departament que s'encarregava de realitzar aquestes enquestes amb una periodicitat setmanal i de facilitar-los a la premsa per a que els publicuessin de manera regular. Tanmateix, no sempre les dades obtingudes s'enviaven als perquè des de la mateixa TVE s'intentava censurar i prohibir la seva difusió.

Una manera d'evitar que les artistes mostressin parts dels seus cossos que no eren ben vistes pels censors era col·locar un xal sobre l'escot, normalment, i així complir amb la seva funció censora⁵³⁵. A diferència del que succeïa amb la literatura, els espectacles teatrals i musicals o el cinema, la televisió espanyola franquista mai va estar reglamentada per cap norma censora, però sí estava sotmesa a l'arbitrarietat de qualsevol funcionari o representant d'alguna institució com l'església o el militar, que de manera circumstancial poguessin decidir què podia i què no podia emetre's, i avisar i denunciar qualsevol imatge,

⁵³⁵ Hi havia censors morals, religiosos, polítics i militars que s'encarregaven fins i tot d'assenyalar els defectes tècnics que presentaven les imatges. Per la seva feina percebien unes 250 pessetes per cada hora que treballessin.

dibuix o text que trobessin inadequats i que atemptessin o danyessin la moral religiosa i política dels telespectadors. Una concepció del mitjà televisiu que va imperar durant l'etapa d'Arias Salgado i que es va sintetitzar des de les pàgines de la revista *Tele Radio* com “d'una majoria aplastant”⁵³⁶ a favor de l'ordre moral difós des de les imatges televisives. Un dels realitzadors de l'època, Alfredo Castellón, recordava el paper dels censors durant el mandat d'aquest director general:

“Había en la Casa un censor oficial pero también lo eran, por el riesgo que corrían los directores de programas y hasta los mismísimos realizadores y no digamos los espontáneos que cogían el teléfono y te llamaban protestando por lo que les parecía censurable. A veces esas llamadas provenían de otros directores generales o de sus esposas, que por cierto eran las peores. Religión, política, sexo había que mirarlo con lupa. Una equivocación ahí y eres fulminado. Un conserje “protegido” por un director podía hacerte la vida imposible.”⁵³⁷

Per la seva banda, Baget explica que “contra el que pogués creure's, l'ús del xal és constant i indiscriminat; només es lliuraran i molt estranyament, algunes artistes folklòriques que per practicar el ball espanyol tenen dret a una lleu indulgència per part dels censors de TVE davant d'algun moviment frenètic, mentre que en les cantants lleugeres qualsevol descuit serà furiosament condemnat”.⁵³⁸ Els programes de varietats i d'entreteniment acostumaven a treballar en un règim de relativa permissivitat respecte als d'informatius, que sempre estaven sota l'estricta vigilància dels responsables televisius. Es tractava d'evitar imatges que poguessin danyar la moral imperant i, per tant, no fossin “adequades” per a aparèixer per la pantalla o la pròpia autocensura que

⁵³⁶ *Tele Radio*, Nuestra carta para usted, 1961, p. 13.

⁵³⁷ Fernández, Luis Miguel. *Escritores y televisión durante el franquismo (1956-1975)*. Salamanca: Universidad de Salamanca, 2014, p. 46

⁵³⁸ Baget. Josep Maria. *Historia de la televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Ediciones Feed-Back Ediciones, 1993, p. 46

els professionals s'autoimposaven, tal com reconeixia José Luis Colina, que va ser el cap de programes de TVE, entre d'altres responsabilitats:

“En mis tiempos primeros, no había presiones políticas porque no hacía falta que las hubiera. Todo el mundo sabía lo que había que hacer. Entonces había una gran conciencia del papel que teníamos que jugar. Sin embargo, frente a esta aparente libertad, lo que más se daba por parte de los de arriba, era una censura o presión moral por las cosas más tontas”.⁵³⁹

A les mancances de tot tipus amb les que havien de treballar els primers professionals de TVE s'unien altres dificultats, com les que es trobaven amb les distribuïdores cinematogràfiques que facilitaven només pel·lícules estrenades anys enrere i còpies defectuoses, documentals de NO-DO que cobrien amb dificultat les hores de programació. Per altra banda, el descans setmanal del personal de TVE dels dilluns deixava sense emissió aquell dia de la setmana. El primer pressupost de Televisió Espanyola va ser de vint milions de pessetes anuals que havien de permetre l'emissió de vint-i-una hores setmanals de programació.

5.3. Les primeres emissions regulars

Els primers programes que es van posar en antena no contenien publicitat i predominaven els realitzats en directe sobre els enregistrats que, pràcticament, eren inexistents, excepte les pel·lícules. Aquests minsos recursos econòmics no van servir ni per animar a la població en general a comprar aparells receptors, fonamentalment, pel seu elevat preu, que anaven des del més econòmic a partir de les 16.500 pessetes (Arias, 1965: 12) o fins a situar-se entre les 24.000 i les 32.000 pessetes (Baget, 1993: 21). Malgrat que la televisió ocupava espais públics de la ciutat de Madrid, com els que

⁵³⁹ Muñoz, Pedro. *TVE. La sombra del escándalo*. Madrid: Temas de Hoy, 1990 pp. 199-200

s'exposaven a les botigues especialitzades en electrònica i radiofonia, i els que s'havien instal·lat en diversos cafès i bars.

Des del primer dia d'emissions regulars i fins a uns mesos després, la programació diària era de tres hores, començava a dos quarts de deu de la nit i es perllongava fins a mitjanit aproximadament, amb dues hores de programació infantil els caps de setmana. Els dijous a la tarda s'oferia als espectadors més joves un programa d'una hora de durada que va tenir molt bona acollida i amb continguts específicament infantils amb actuacions de circ, antigues pel·lícules còmiques, dibuixos animats o espais creats específicament per a ells (Montes, 2006: 646). Progressivament, es va anar ampliant l'horari d'emissió passant a ser de quatre hores i després a cinc, però tenint en compte que la finalització havia de coincidir amb la mitjanit. Els programadors difícilment ho aconseguien perquè els programes s'allargaven, ja fos per incidències tècniques i artístiques sorgides durant l'emissió o bé perquè tenien les seves pròpies idees sobre l'hora més convenient per a tancar l'emissió.

Durant aquesta època, la programació també es nodria de nombrosos documentals i de programes de varietats i adaptacions teatrals que es realitzaven en directe. De vegades, calia improvisar en directe un programa perquè els convidats no s'hi presentaven, no arribava la pel·lícula que s'havia d'emetre o el decorat no estava acabat. En aquells primers mesos TVE no disposava d'unitats mòbils i els tècnics feien qualsevol cosa per a oferir en directe a la seva reduïda audiència tot tipus de programes que avui dia serien impensables sense aquestes unitats (curses de braus i de cavalls o partits de futbol). A la primavera es va incorporar la informació meteorològica (*El Tiempo*) al capdavant de la qual es va posar Mariano Medina⁵⁴⁰ que treballava a TVE

⁵⁴⁰ Va ser conegut per ser el primer "hombre del Tiempo" a la història de la televisió a Espanya i va gaudir de molta popularitat, gràcies a la seva capacitat de comunicació i el seu rigor professional, fins que es va jubilar el 1985, després de trenta anys en antena.

des de 1956, a una secció anomenada *Del observatorio a su receptor* i que posteriorment es va dir *Tiempo probable*.

En cada retransmissió en directe, els equips s'havien de muntar i desmuntar cada cop que es feia una retransmissió i, un cop aquesta s'havia acabat, calia traslladar càmeres i controls a l'estudi per a poder realitzar els dramàtics, els musicals i els informatius de l'endemà. Els decorats es construïen pel matí, es muntaven per la tarda i a primera hora de la nit s'emetia en directe, sense haver fet cap assaig amb càmeres. Quan s'acabava el primer programa de la nit, es desmuntava el decorat ràpidament per a que es pogués veure el següent que es trobava amagat darrera del primer. Així, successivament, fins acabar l'emissió del dia, la qual cosa denotava una tècnica teatral que era extensiva a qualsevol altre aspecte de la televisió que es feia en aquell moment. Per exemple, el primer partit de futbol televisat a Espanya va enfrontar el Real Madrid amb la Fiorentina el 30 maig de 1957 des de l'estadi de Chamartín amb una retransmissió tècnicament correcta i amb el públic seguint-la des de bars i cafès⁵⁴¹. Unes setmanes abans, "el FC Barcelona havia estudiat la conveniència d'equipar el seu camp amb instal·lacions adequades que permetessin i facilitessin el lliure ús de les càmeres en totes direccions, mitjançant dues fileres de rails situats a les bandes laterals del terreny de joc" (Arias, 1965: 13), un precedent del que es coneix tècnicament com a *travelling*.

Al setembre es van inaugurar les primeres emissions del *Telediario* de sobretaula presentat per Jesús Álvarez. Aquesta situació va canviar l'octubre de 1957 quan es va dictar un decret que autoritzava l'adquisició directa d'una precària unitat mòbil de televisió destinada a fer retransmissions fóra dels estudis que va ser comprada a Anglaterra. Aquesta petita infraestructura

⁵⁴¹ El Real Madrid va guanyar la final per 2 a 0 i es va proclamar campió d'Europa, per segona vegada (ABC, 31 de maig de 1957, pp. 33-34).

tècnica va permetre augmentar la freqüència de les retransmissions esportives i de tauromàquia en guanyar en mobilitat. Aquesta novetat va ser molt ben rebuda i va produir un gran efecte en la minsa audiència que disposava d'aparells receptors. Malgrat els petits avenços, amb aquesta precarietat de mitjans, ningú no es plantejava demanar contrapartides econòmiques pels drets de retransmissió de qualsevol esdeveniment. D'altra banda, aquestes mancances no van impedir que aquest espai informatiu patís un control governamental sever, des del seus orígens, i que durant molts anys apareguessin a la pantalla els anomenats "bustos parlants"

A finals de 1957, es va procedir, amb la preceptiva autorització prèvia, la compra de set emissors i enllaços repetidors per a cobrir l'enllaç hertzià des de Madrid a Barcelona, tenint la ciutat de Saragossa com a punt intermedi. Un mesos abans, el 27 d'abril, també es va procedir al nomenament de José María Revuelta, directament per Franco, com a director general de radiodifusió i televisió. Explica Vila San Juan (1981: 23) que aquesta decisió va provocar un incident perquè el ministre Arias Salgado el va confondre amb Jesús Revuelta Prieto, director del diari *Informaciones* amb qui mantenia unes difícils relacions. En realitat, Franco havia designat José M. Revuelta, un advocat de l'estat i exgovernador civil de Còrdova que havia estat recomanat per Jesús Solís, ministre dels sindicats, per ser un dels homes de la seva confiança.

D'aquesta manera, es va reafirmar la voluntat de controlar políticament la nova televisió amb un home pròxim al falangisme populista, deixant sense opcions a sectors democristians o falangistes més durs. L'etapa de Revuelta al capdavant de TVE va estar marcada pels avenços tecnològics, ja que al 1958 es va adquirir la primera unitat mòbil PYE⁵⁴², van començar els treballs per a disposar

⁵⁴² Es va adquirir al Regne Unit i estava composta per tres càmeres orticon i una taula de so. La primera unitat mòbil de Televisió Espanyola es va estrenar, com hem dit abans, el 30 de maig de 1958 per a

de l'enllaç hertzià entre Madrid i Barcelona, i es va emetre el primer partit de futbol enregistrat i que es va emetre a Espanya tretze hores després de disputar-se⁵⁴³, i que va significar la primera experiència d'enllaç amb la televisió d'un altre país. Per Lorenzo Díaz (1994:141), "Revuelta, més tècnic que polític, va tenir l'habilitat de no deixar-se portar personalment per la censura estricta i arbitrària. I va apostar pels continguts en la persona de Victoriano Fernández Asís⁵⁴⁴". Com assenyala Montes (2006: 649), l'any 1957 va ser decisiu per al futur de Televisió Espanyola. L'objectiu era créixer, experimentar, produir amb els mínims costos, constituir un equip de bons professionals procedents de diverses activitats com la ràdio, l'escola de cinematografia, la premsa, l'Administració Pública i la Universitat.

Abans d'acabar aquell any, el govern espanyol va voler regularitzar la difusió de la televisió i augmentar el nombre de possibles telespectadors i la compra d'aparells receptors. Amb el seu intent d'estendre-la entre la població va topar amb les reticències del propietaris de finques que negaven el dret dels llogaters a instal·lar una antena col·lectiva al terrat dels seus edificis. Per a posar ordre i facilitar els seus objectius, argumentant el dret dels interessos dels propietaris i el dret dels llogaters, el govern va publicar un decret que autoritzava a aquests últims a poder realitzar la instal·lació d'antenes en els immobles⁵⁴⁵, sense necessitat que el propietari l'autoritzés⁵⁴⁶, salvant d'aquesta manera l'oposició que havien manifestat, facilitant el creixement i expansió del nou mitjà i deixant

retransmetre el partit de la Copa d'Europa de futbol entre el Real Madrid i la Fiorentina, des de l'estadi Santiago Bernabeu.

⁵⁴³ Va ser un partit entre les seleccions de França i Espanya jugat el 13 de març de 1958.

⁵⁴⁴ Periodista de TVE que va ser cap de Programes i director del *Telediario*, entre d'altres responsabilitats. Amb una gran formació intel·lectual i acadèmica, i dotat de gran intel·ligència, va posar en marxa diversos espais de debat i entrevistes on hi participaven altes instàncies del règim als que aconseguia posar molt sovint en un compromís.

⁵⁴⁵ Decret de 18 d'octubre de 1957, *Boletín Oficial del Estado*, Núm. 289, p. 1115

⁵⁴⁶ Alguns veïns instal·laven antenes als seus balcons o teulades per a demostrar un cert tipus d'estatus, inclús sino en disposaven de cap aparell receptor.

en mans dels tribunals de Justícia la decisió final sobre aquests tipus de conflictes⁵⁴⁷.

Per a molts autors, la finalització de 1957 va representar la fi de la que consideren la primera fase de la televisió a Espanya. Com Manuel Vázquez Montalbán que la qualifica de “tecnologia experimental” ja que, al seu judici, es va caracteritzar pel seu desenvolupament lent de la televisió, accentuat pel seu centralisme i per estar al servei dels interessos del règim. La finalitat era el control de la cultura i de l'opinió, “deixant enrere les normes de la postguerra, però conservant tots els avantatges d'aquesta per a contribuir a la particular lluita ideològica del règim”.⁵⁴⁸ Com assenyala Baget, “la història de Televisió Espanyola dels primers temps es caracteritza per la lluita contra el temps, la improvisació per ‘treure endavant’ una programació que estava per sobre de les possibilitats tècniques de l'època⁵⁴⁹”.

Aquell any es va tancar amb la publicació del primer número de la revista setmanal *Telediario*⁵⁵⁰, destinada a informar sobre els programes i activitats de Televisió Espanyola i que posteriorment va canviar el seu nom pel de *Tele Radio*⁵⁵¹. Aquesta publicació és una font essencial per a qui vulgui obtenir informació que permeti conèixer l'evolució històrica d'aquest mitjà de comunicació. En aquest sentit, la present investigació ha utilitzat els seus articles, cròniques i entrevistes per a portar-lo a terme perquè proporcionen dades i informacions sobre programes i personatges que van protagonitzar la televisió a Espanya durant gairebé tres dècades. Tanmateix, al tractar-se d'una revista vinculada a TVE, molts dels seus continguts ofereixen una visió

⁵⁴⁷ *Tele Radio*, 16 de gener de 1961, núm. 160, pp. 8-10

⁵⁴⁸ Vázquez Montalbán, Manuel. *El libro gris de televisión española*. Madrid: Ediciones 99, 1973, p. 30

⁵⁴⁹ Baget, Josep M^a. *Historia de la televisión en España, 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 24

⁵⁵⁰ Va mantenir aquesta capçalera fins a l'edició del 4 de gener de 1960.

⁵⁵¹ L'últim número es va publicar el 8 de desembre de 1986.

entusiasta i incondicional que cal prendre amb prudència si es vol realitzar una investigació objectiva.

El 13 de març de 1958 es va disputar el partit de futbol entre les seleccions de França i Espanya, que va retransmetre la televisió francesa, des de l'estadi del Parc dels Prínceps⁵⁵². Davant la impossibilitat de poder connectar-hi en directe, TVE va rebre una versió del partit en kinescopi⁵⁵³. Aquest sistema obligava a revelar la pel·lícula i projectar-la a través d'un telecinema. Es tractava d'un antecedent de l'*Ampex*⁵⁵⁴ o enregistrament en cinta magnètica que llavors TVE no en disposava. El revelat es va fer a París i la pel·lícula va arribar a l'endemà portada pel locutor Matías Prats que havia fet la retransmissió del partit per RNE.

La programació del primer trimestre de 1958 va ser molt similar a la de finals de 1957, basada en programes infantils, musicals, dramàtics, sèries. Inclús, amb caire fix, hi havia cursos d'idiomes, microespais culturals i programes d'entrevistes. En aquest any, el nombre de persones que treballaven a Televisió Espanyola era de 148, mentre que la xifra de treballadors l'any d'inici de les seves activitats al 1957 va ser de 74; això representava exactament, el doble, la qual cosa indica el ràpid creixement i dinamisme amb que es van encetar els primers treballs. S'oferien tres llargmetratges durant la setmana, previ acord amb els distribuïdors de fer el pagament d'una quantitat per a les seves emissions. Al mes d'abril de 1958 van començar, de la mà de Mariano

⁵⁵² Bonaut, Joseba; Ojer, Teresa. "Programación deportiva en la televisión franquista: la conquista de la calidad a través de la innovación". *Anàlisi*, núm. 46, 2012 pp. 76-77

⁵⁵³ El kinescopi filmava directament en 16 mm la imatges televisades i, per a fer-ho possible, s'acoplava a un monitor de sortida que estava sincronitzat amb la freqüència de la imatge de la televisió.

⁵⁵⁴ Era el nom comercial del primer aparell enregistrator de la senyal de vídeo. El primer Ampex en arribar a Espanya va ser al setembre de 1960 i es va utilitzar per primera vegada a TVE per a enregistrar una actuació de Xavier Cugat i Abbe Lane. Aquest sistema obria unes possibilitats extraordinàries per a la televisió perquè permetia enregistrar amb antel·lació qualsevol programa, conservar-lo i emetre'l tantes vegades com es volgués; a més, de facilitar el treball dels realitzadors a l'hora de muntar els seus programes. També es va conèixer amb el nom de *video-tape*.

Ozores com a cap de programes, les emissions dels espais de sobretaula, a partir de les tres de la tarda, però a l'arribar l'estiu es van interrompre fins al 15 de setembre per vacances per falta de mitjans. Les precàries condicions laborals en les que es trobaven els treballadors van fer que el servei de televisió mostrés un caire que es podria definir com de domèstic ja que no es podien planificar més programes dels que es posaven en marxa a mida que les possibilitats dels mitjans disponibles ho permetien. Llavors, la programació mitjana se situava al voltant de les 37 hores setmanals.

“En el mes de agosto, TVE interrumpe sus emisiones a fin de que su plantilla- poco más de medio centenar de empleados- pueda tomar sus vacaciones ya que no hay personal capacitado para ocupar sus funciones durante el período veraniego”⁵⁵⁵ (Baget, 1993: 31).

Montes (2006: 653) descriu que en aquest procés de creixement televisiu, es van produir alguns problemes de caire administratiu que obligaven al ministeri d'Informació i Turisme a regular la contractació de persones i serveis relacionats amb la planificació, la realització i l'emissió dels programes, sense detriment de la defensa dels interessos d'estat ni pèrdua en l'eficàcia i flexibilitat exigides per la gestió del mitjà televisiu. Aquest dinamisme va evidenciar que el servei televisiu passava per davant de l'esquelet legislatiu, suport natural de l'Administració Pública. Moltes d'aquestes mancances eren conseqüència del reduït nombre de disposicions oficials respecte de l'estructura del servei televisiu, resolent-se la majoria de les incidències per mitjà d'ordres comunicades, resolucions de la direcció general de radiodifusió, acords d'òrgans col·legiats creats específicament per a la televisió i mesures provisionals adaptades pels directius del servei. A diferència d'altres països europeus i dels Estats Units, a Espanya no es va aprofitar l'ocasió per a crear un organisme autònom ni tampoc es va atorgar cap concessió a cap entitat

⁵⁵⁵ Baget, Josep Maria. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 31

privada pera a explotar el nou servei, sinó que el govern espanyol va decidir mantenir-lo en l'àmbit de la gestió de l'Administració Pública que no aportava cap experiència en aquest tipus de tasca, excepte la que se'n derivava de l'explotació de la xarxa d'emissores radiofòniques dependents de Radio Nacional de España.

Tanmateix, des del mateix ministeri, i en concret des de la direcció general de Radiodifusió, es va voler dotar a la incipient televisió d'entitat pròpia i d'autonomia respecte de la ràdio estatal. Amb aquest objectiu, es van promulgar diverses ordres ministerials que volien reforçar i enfortir els òrgans rectors de la nova televisió i, així, desvincular els serveis i les activitats entre els dos mitjans de comunicació. Aquest procés va culminar el 22 d'abril de 1957 amb la constitució del *Patronato de Televisión* que tenia com a finalitat dotar de les màximes garanties formals i dels assessoraments precisos als servies de televisió (Montes, 2006: 653-658). Posteriorment, una comissió administrativa va ser l'encarregada d'aplicar els pressupostos trimestrals i les despeses setmanals i, a poc a poc, va anar acaparant funcions i resolent aquells problemes que s'hi anaven presentant. A partir del setembre de 1959, aquesta comissió administrativa va ser l'únic i real òrgan gestor i interventor de l'activitat televisiva del ministeri d'Informació i Turisme. D'aquesta manera, el ple del patronat va quedar sense funcions determinades ni tan sols per a exercir el poder que, per mandat superior o pel seu ús, li havia correspost. La direcció general va quedar com a intermediària entre la mateixa Televisió Espanyola i la comissió administrativa del patronat que va resoldre els problemes que van sorgir en els primers anys de la televisió a Espanya.

5.4. El finançament del sistema televisiu espanyol

De manera molt esquemàtica, a finals de la dècada dels anys cinquanta, la majoria de les televisions que van començar a operar arreu del món van seguir dos models, des del punt de vista del seu finançament: d'una banda, el comercial (amb capital privat), i de l'altra, el públic (amb pressupostos estatals). El primer depenia de les inversions publicitàries, la qual cosa feia que estigués constantment sotmès als índex d'audiència i va ser el que es va adoptar als Estats Units. I, el segon, practicat per les televisions europees de titularitat pública que operaven gràcies a un finançament a través d'impostos, amb cànon especials o bé amb pressupostos a càrrec de l'Estat. En conseqüència, els dos models de finançament televisiu van condicionar la producció de les diferents tipologies de programació, generades en funció dels seus respectius recursos econòmics. Uns, amb una concepció comercial dels continguts que oferia, amb predomini dels interessos de les empreses i dels poders econòmics, i els altres, dirigits cap un enfocament de servei públic, amb intervenció reguladora per part de les autoritats públiques, i amb la finalitat d'informar, formar i d'entretenir.

En el cas espanyol, a diferència de les emissores que ja operaven a Europa on existia un control per part de governs democràtics que actuaven com elements legitimadors dels sistemes públics de televisió, el règim de la dictadura franquista va fer que la televisió adoptés un sistema anòmal on la titularitat del mitjà pertanyia a l'estat, però el seu finançament provenia de recursos generats per la publicitat i el patrocini de programes. A Espanya, la televisió es va concebre com un ens contradictori. D'una banda, es constituïa com un monopoli de l'estat, amb un poder centralitzador des de Madrid, tant des del punt de vista de l'emissió com de la producció de programes⁵⁵⁶. Però, tanmateix, existia la possibilitat d'admetre publicitat amb la venda d'espais a les marques i als patrocinadors, cedint el control total sobre els sistemes de

⁵⁵⁶ Sense que d'altres centres, com el de Miramar, tinguessin alguna capacitat de decisió.

producció i la decisió sobre els continguts dels programes que finançaven. Com assenyala Bustamante, la televisió a Espanya va néixer com una “televisió de Règim i no d’Estat, la qual cosa va impedir qualsevol autonomia política i gerencial”⁵⁵⁷

En els seus primers anys de vida, TVE va reproduir els esquemes i les estructures heretades del mitjà radiofònic. De seguida, la televisió a Espanya va adoptar un sistema de finançament comercial per a poder fer front a les despeses creixents que demandava la producció de programes. L’increment progressiu de la seva capacitat, juntament amb l’ampliació de les hores d’emissió, la incorporació de noves emissores al llarg del territori, l’augment de la plantilla de treballadors i les exigències tècniques que requeria la modernització dels mitjans tècnics van ser els factors determinants per a que Televisió Espanyola no només es pogués mantenir sinó que pogués desenvolupar-se i créixer per aconseguir-ne recursos per assolir una programació estable i fer d’ella un mitjà de comunicació sostenible. D’aquesta manera, es va implantar una televisió de titularitat estatal, amb dependència directa del govern, però amb finançament extern; a diferència de les emissores europees que es finançaven amb un cànon que assumien els propietaris i els usuaris dels aparells receptors.

D’altra banda, un altre factor important que va condicionar el model televisiu espanyol va ser la seva dependència de la direcció general de Radiodifusió, ja que la televisió havia nascut com un servei de RNE⁵⁵⁸. En qualsevol cas, el sistema televisiu espanyol, sense possibilitat prendre cap decisió de manera independent, es va concebre i es va utilitzar com una eina de control i propaganda del règim franquista. Aquesta instrumentalització i manca de visió

⁵⁵⁷ Bustamante, Enrique. “Televisión: errores y frenos en el camino digital”. *Comunicación y cultura en la era digital. Industrias, mercados y diversidad en España*. Barcelona: Gedisa, 2002. Pp. 213-214

⁵⁵⁸ En aquest sentit, els dirigents polítics la van entendre com a una evolució tecnològica de la mateixa radiodifusió.

demostrin l'escàs o nul interès que van demostrar les autoritats del règim per la televisió a Espanya, nascuda sense projecte per a la seva posada en marxa i estigmatitzada per la indiferència governamental, al servei de la dictadura. Com afirmava Eco, en determinats contextos, el mitjà televisiu ha estat utilitzat pel poder per a controlar de manera eficaç la població:

“La televisión puede así convertirse en instrumento eficaz para una acción de pacificación y de control, en garantía de conservación del orden, establecido a través de la repetición de aquellas opiniones y de aquellos gustos medios que la clase dominante juzga más aptos para mantener el status quo. En una sociedad totalitaria, si bien existent medios claros de persuasión y propaganda, tienden éstos a inculcar directamente la ideología imperante, sin temores a un *approach* problemático: se impone a la población un modo de pensar, de meditar –en términos dogmáticos– sobre los principios que regulan la propia sociedad ⁵⁵⁹.

Després d'aquests primers anys de desinterès, a finals de 1961, el govern espanyol va decidir concedir un crèdit⁵⁶⁰ d'un milió de pessetes, que s'havia de repartir en dues dotacions idèntiques, a càrrec dels pressupostos de 1962 i 1963, a la direcció general de Radiodifusió per l'adquisició i la construcció d'instal·lacions que permetessin portar a terme el Plan Nacional de Televisión iniciat al 1957. Entre les inversions previstes, es van destinar partides per a la construcció i ampliació de les que ja existien, per l'adquisició de terrenys i d'edificis i millores en les instal·lacions tècniques. Amb aquestes inversions, l'estat demostrava el seu interès ferm per portar a terme i consolidar la seva estratègia, assegurant-se el control de la televisió i també per garantir el seu desenvolupament i l'expansió territorial.

⁵⁵⁹ Eco, Umberto. *Apocalípticos e integrados*. Barcelona: Lumen, 1984, p. 359

⁵⁶⁰ *Boletín Oficial del Estado*, 29 de desembre de 1961, núm. 311, p. 18.361

5.5. La publicitat en els inicis del desenvolupament televisiu espanyol

La singularitat del procés constitutiu de la televisió a Espanya, va tenir en la publicitat una de les seves principals protagonistes. Es va incorporar a la producció televisiva com a recurs econòmic per a convertir-se en patrocinador de programes que permetés el finançament de les despeses que implicaven la seva realització, però que, en canvi, no van servir per a millorar la seva qualitat tècnica⁵⁶¹. Quedava demostrat que el recurs al finançament a través de la publicitat naixia de no disposar d'un pla de finançament previ, així que s'hi va recórrer a ella per aconseguir ingressos i per nodrir la graella de programació, a més d'assumir que tindria el paper de productora de nombrosos programes i d'incloure's en el patrocini d'uns altres.

“No existía tampoco ningún plan de financiación para la nueva emisora. Como desde el principio se optó por emitir diariamente, las dificultades para mantener la producción y los salarios de las cuarenta o cincuenta personas que participan en el proyecto obligaron a que se empezase a recurrir, tempranamente, a fórmulas de patrocinio. Poco después se introdujeron inserciones publicitarias y *filmets*⁵⁶² y el recurso de la publicidad empezó a ser una práctica regular⁵⁶³”.

Simultàniament, s'anava perfilant el model de gestió i finançament de TVE: d'una banda, una rígida censura⁵⁶⁴ i un control estricte dels continguts, en el marc del monopoli de les emissions i de les instal·lacions per part de l'Estat, i de l'altra, el seu finançament mixt mitjançant les inversions de l'Estat (61

⁵⁶¹ A més, durant el mes de juny d'aquell mateix any les emissions no es rebien prou bé a causa d'alguns fenòmens anormals de propagació radioelèctrica que coincidien amb la màxima activitat solar i que va fer que alguns espectadors madrilenys captessin programes de la televisió neerlandesa.

⁵⁶² Espots publicitaris i promocionals de pel·lícules de fins a quatre minuts de durada.

⁵⁶³ López Cantos, Francisco. *La televisión local en el contexto audiovisual. Análisis del sector en la provincia de Castellón*. Tesis doctoral. Univesitat Jaume I. 2003, p. 150

⁵⁶⁴ El ministeri d'Informació i Turisme era el responsable de la censura i com assenyala Romà Gubern, la figura del censor es va fer molt habitual i, fins i tot, va ser vista amb normalitat pels treballadors de Televisió Espanyola fins a finals de la dècada dels anys 70 (Gubern, 1981).

milions de pessetes), gràcies a una llei de 26 de desembre de 1957⁵⁶⁵ que concedia un suplement creditici i la publicitat, de la qual s'encarregaven de transmetre-la als telespectadors directament els mateixos locutors i presentadors davant les càmeres. Aquest model de finançament, com diem, va ser únic i atípic si el comparem amb les televisions europees del moment en les quals el règim de monopoli era compensat per la titularitat pública, l'impost anual de tinença d'aparells, l'absència de publicitat en alguns països (França o Alemanya, per exemple) o la seva limitació a horaris molt concrets (Itàlia). Aquesta singularitat representava un factor determinant per a entendre el sentit pragmàtic que tenia la televisió per a Arias Salgado que va adoptar una gestió i un control molt restrictius, basats en una concepció reaccionària des del punt de vista ideològic i en un ineludible control estatal sobre el nou mitjà de comunicació⁵⁶⁶.

La peculiaritat del finançament televisiu espanyol (titularitat estatal i patrocini publicitari) demostrava que naixia al bell mig d'una evident contradicció entre ser una televisió pública i dependre de les decisions dels patrocinadors que eren els posseïdors jurídics dels programes que produïen i patrocinaven. Una posada en marxa amb indefinició jurídica, sense autonomia administrativa i sense els mitjans tècnics i els recursos humans mínimament necessaris. Tot plegat sota el control de l'estricta censura del règim:

“El modelo televisivo español ha sido, hasta hace muy pocos años monopolista y estatal (utilizando una doble vía de financiación: pública y privada) con un férreo control ideológico sobre sus contenidos”⁵⁶⁷.

⁵⁶⁵ *Boletín Oficial del Estado*, 27 de desembre de 1957, núm. 323, pp. 1356-1432

⁵⁶⁶ Rueda Laffond, José Carlos; Coronado Ruiz, Carlota. “La codificación televisiva del franquismo: de la historia del entretenimiento a la historia como entretenimiento”. *Historia crítica*, Núm. 40. (gener-abril, 2010) p. 174

⁵⁶⁷ Barroso, Jaime. R; Tranche, Rafael R. (coord.) “La historia de la televisión en España (1956-1996)”. *Archivos de la Filmoteca*. Núm. 23-24 (juliol-octubre). 1996 p. 6

Des de la mateixa televisió s'explicaven els beneficis que proporcionava l'aparició d'una marca per la pantalla i quina efectivitat podria tenir la publicitat d'un producte. La campanya de TVE amb l'eslògan "Un escaparate en cada hogar"⁵⁶⁸ volia apel·lar als anunciants a patrocinar comercialment els programes perquè, segons s'anunciava, es tractava "d'un mitjà de publicitat més poderós i efectiu que cap altre"⁵⁶⁹. Al darrera d'aquesta estratègia s'amagava la intenció de deixar enrere una televisió adreçada a una audiència encara molt reduïda (Madrid i Barcelona, fonamentalment), amb molt poc pressupost i molt poques hores d'emissió, i convertir-la en un mitjà de comunicació que assolís un protagonisme principal en la vida dels espanyols i que la poguessin consumir milions d'ells.

Al finalitzar l'any 1958, els ingressos per publicitat a la televisió espanyola van ascendir a quasi quatre milions i mig de pessetes. L'augment i la influència que anaven acumulant les empreses publicitàries i comercials a través dels programes que patrocinaven va determinar el model de gestió i d'administració des dels primers anys d'existència de TVE. Uns mesos abans i, a conseqüència de l'increment d'aquesta presència i el pes que havia adquirit en l'incipient context televisiu, i amb la finalitat de gestionar i supervisar els pressupostos trimestrals i anuals, i també amb la intenció d'arbitrar amb marge suficient els procediments que calia reglamentar la velocitat en què s'estava produint el funcionament de la televisió a Espanya, el ministeri d'Informació i Turisme va crear el 25 d'abril un departament específic, el *Patronato de Televisión*. L'objectiu fonamental d'aquest organisme va ser el "de dotar de les màximes garanties formals i dels assessoraments precisos als Serveis de Televisió"⁵⁷⁰ per administrar la publicitat de la televisió. Tres anys més tard, el mateix ministeri va crear la Junta de Televisió Espanyola, en substitució del

⁵⁶⁸ Veure Pavlovic, T. *The Mobile Nation. España cambia de piel (1954-1964)*. University of Chicago Press, 2011

⁵⁶⁹ *Tele Radio*, 26 de maig de 1958, núm. 22, p. 4

⁵⁷⁰ *Boletín Oficial del Estado*, de 25 d'abril de 1958, núm. 99, pp. 755-756

Patronato inicial, amb la missió de “regular de forma adequada el procediment administratiu ordinari i garantir la millor gestió i el major control de les quantitats percebudes tant dels fons pressupostaris com dels ingressos que es perceben en concepte de publicitat destinats a la producció de programes”⁵⁷¹. Els ingressos per publicitat van arribar a representar un “cas únic a Europa on un servei d’aquestes característiques no produïa despeses a l’estat sinó beneficis”⁵⁷². D’aquesta manera, TVE va voler controlar, administrar i fiscalitzar qualsevol gestió publicitària i de programació relacionada amb la producció de programes. Durant aquest període, i fins l’entrada en vigor de l’Estatut de la Ràdio i la Televisió, es va produir la paradoxa de què TVE no disposarà d’autonomia ni de personalitat jurídica, però, en canvi, comptarà amb quantiosos recursos que es veuran reduïts un cop s’aprovi l’Estatut.

Alguns programes i retransmissions havien optat per copiar models de finançament similars als nord-americans, amb patrocinadors als que corresponia abonar, a més d’un discret import per ocupació d’antena, la totalitat de les despeses artístiques i de producció dels programes.

“En otoño de 1957 aparecen las primeras emisiones de publicidad mediante programas patrocinados. La firma patrocinadora, además de pagar una cuota de publicidad, corría con los gastos de producción, incluidos los del personal artístico contratado”⁵⁷³.

Les inversions per publicitat van permetre que TVE augmentés els ingressos als anys següents, 16 milions de pessetes al 1959, i més de 33, al 1960. En conseqüència el projecte televisiu espanyol podia somiar en consolidar-se,

⁵⁷¹ *Boletín Oficial del Estado*, de 6 d’abril de 1961, núm. 84, pp. 5.366-5.367

⁵⁷² *Anuario de la RTVE*. Madrid: Gabinete de Estudios de la Dirección General de Radiodifusión y Televisión, 1969. p. 319

⁵⁷³ Alonso González, Fidel. *Sogecable descodificado: cifras y claves empresariales de Canal + en España*. Madrid: Fragua, 1999 p. 170

créixer i aconseguir una autonomia financera amb la què pogués administrar-se i fer front a les seves despeses. Per contra, els patrocinadors, sentint-se una peça clau en aquell negoci, poc a poc van començar a prendre decisions que anaven més enllà de les pròpies funcions i responsabilitats que havien d'assumir i que col·lidien amb les que li corresponia a TVE, com intervenir en els guions dels programes, realitzar les contractacions artístiques que creien oportunes, decidir quins gèneres havien de fer-se i supervisar la producció dels programes, actuant amb total llibertat al marge de les directrius que marcaven els responsables de Televisió Espanyola.

Baget (1999: 22) considera que l'adopció d'aquest model atípic, com també ho era la mateixa situació política del país, va tenir una influència decisiva en el desenvolupament posterior de TVE i de la televisió en general a tot l'estat. El mateix Baget (1993: 36) subratlla que "l'escàs entusiasme mostrat pel cap de l'estat i pel ministre Arias Salgado cap aquest nou mitjà de comunicació explica la lentitud d'aquest desenvolupament un cop superat l'entusiasme de les primeres emissions". Seguint amb Baget (2001: 5), aquest posa l'èmfasi en què aquest desenvolupament portat a terme al llarg del període 1956-1976 evidencia les insuficiències del projecte televisiu públic espanyol, que es va caracteritzar pel domini del governament monopolista, el centralisme tecnològic, la desinformació, el triomfalisme retòric, la dependència respecte de la presència publicitària i l'oferta de produccions foranies. Palacio (2001: 46) destaca que, en els primers anys, Televisió Espanyola va assolir xifres de finançament procedents de la publicitat gens menyspreables, a causa de les que "TVE va ingressar per inversions publicitàries unes 200.000 pessetes al 1957; al 1959 van entrar a les arques de TVE uns 16 milions de pessetes i al 1960 poc més de 33 milions". Amb aquestes xifres és fàcil deduir que la incipient televisió només es podria sostenir pels recursos financers procedents de les inversions publicitàries.

Taula 4: Ingressos per publicitat a TVE (1957-1960)⁵⁷⁴

1957	1958	1959	1960
200.000	5.000.000	16.000.000	34.000.000

Font: Medina; Otjer-Goñi (2010: 335)

Taula 5: Ingressos per publicitat a TVE (1961-1964)⁵⁷⁵

1961	1962	1963	1964
85.000.000	213.000.000	524.000.000	901.000.000

Font: Bustamante (2007: 60)

Taula 6: Nombre d'aparells de televisió a Espanya (1958-1970)

1958	1960	1965	1968	1970
40.000	250.000	1.750.000	3.500.000	5.800.000

Font: *Anuari TVE* 1968 i *Statisticals Yearbooks* 1971

A la vista de les taules 4, 5 i 6, resulta innegable comprovar com es va anar consolidant el gran poder que va aconseguir acumular el sector publicitari sobre la producció televisiva, una força que creixia de manera exponencial any rere any. Un dels factors determinants per a que es produïssin aquestes inversions cal buscar-lo en l'inici del període que comença al 1960 i s'estén fins al 1974, caracteritzat per un increment de l'economia espanyola. Entre 1961 i 1974, la taxa de creixement del PIB va ser del 7%, un fet excepcional tant per la seva quantia com per la seva durada (García Delgado, 1994: 177-1980). Per alguns autors (Nadal, 2003: 238), el Plan de Estabilización de 1959 va resultar tot un èxit perquè va obrir la porta "al període de màxim creixement experimentat per Espanya- Durant el franquisme "desarrollista" (1960-1975), l'economia espanyola es va unir definitivament al club dels països desenvolupats".

⁵⁷⁴ Les quantitats s'expressen en pessetes.

⁵⁷⁵ Les quantitats s'expressen en pessetes.

En aquest context i, sobretot, amb la perspectiva que se'ls hi obria a curt i mig termini, les empreses publicitàries, les agències i els anunciants van veure una oportunitat de negoci molt lucrativa pels seus interessos. Les grans agències ho sabien i entre 1963 i 1965 s'hi van instal·lar a Espanya al menys una dotzena procedents dels Estats Units que van portar mètodes propis del màrqueting, de la investigació dels consumidors i de la gestió de la planificació que eren conceptes i procediments que encara no estaven instaurats en les agències espanyoles, però que van dinamitzar i contribuir al desenvolupament del mercat publicitari de la primera etapa de la televisió a Espanya. Aquests agents eren coneixedors de la feblesa de l'estat en aquests primers anys, a causa fonamentalment, de la concepció que van demostrar en no valorar de manera proporcionada la dimensió de la televisió, pensant que era una simple novetat tecnològica que també s'havia estès per d'altres països europeus i els Estats Units, veient-la simplement com un sistema fàcil i ràpid de finançament, i obviant la projecció que podria arribar a tenir per la seva influència creixent, sobretot pensant en el canvi social i cultural que es produiria en el consum de la societat espanyola.

Al voltant de 1959 es comptabilitzaven a tot el món prop de 90 milions d'aparells receptors de televisió, dels quals un 65% es localitzava als Estats Units, una mica més de l'11% al Regne Unit i al voltant de l'1% es trobava a França⁵⁷⁶. Durant els primers anys de la seva existència, Televisió Espanyola es va convertir en el millor i més rendible mitjà publicitari a Espanya, gràcies a la fascinació que produïa el nou mitjà entre una població enlluernada per assistir a esdeveniments llunyans des dels receptors instal·lats en llocs públics, i els més afortunats des de casa seva. Aquesta primera publicitat està dominada per l'exageració dels seus missatges que lloen amb excés les qualitats i els beneficis dels productes anunciats. Aquesta estratègia, que

⁵⁷⁶ Rueda, Juan Carlos. "La televisión en España: expansión y consumo social, 1963-1969". *Anàlisi*. Núm. 32. 2005, p. 48

utilitzava la hipèrbole com a recurs, presentava els productes davant els consumidors com la solució als seus problemes. També era freqüent falsejar la realitat de la qualitat del que s'anunciava, que normalment era molt dolenta, per a donar una imatge d'abundància i normalitat, arribant a funcionar com una eina propagandística de defensa de la autarquia, posant el producte nacional davant de la mercaderia importada. Pràcticament, succeïa el mateix amb la qualitat de la publicitat emesa per televisió, que va començar sent molt rudimentària, caracteritzada per un llenguatge i estil que seguia els models implantats a la ràdio⁵⁷⁷, però que en poc temps va incorporar noves fórmules més semblants al mitjà pel qual s'emetia:

“España incluyó la publicidad como fuente decisiva de ingresos desde su nacimiento en 1956. Al principio todo se reducía al empleo de rótulos o cartonés,... poco a poco se fueron incorporando las diapositivas y más tarde se pasó al uso de cuñas vivas... paulatinamente se fueron incorporando películas publicitarias al tiempo que se iniciaba el patrocinio de programas completos cuyo presupuesto corría a cargo del anunciante”.⁵⁷⁸

Les inversions en programes radiofònics, premsa escrita, teatres o cinemes va anar perdent interès per la majoria d'agències publicitàries que operaven a Espanya, de tal manera que, en aquells primers anys, el mercat publicitari espanyol es va transformar de manera substancial a causa de la televisió, un mitjà:

“arrasador e instaurador de gustos y costumbres que el estado pudo montar y sostener sin cargar cuotas económicas al público, porque todo podía pagarlo la

⁵⁷⁷ Sobretot, s'enfatitzava la transmissió d'estereotips de gènere amb les dones sempre ocupades amb les tasques domèstiques, relacionades amb productes de neteja, els electrodomèstics o productes d'alimentació, normalment, de primera necessitat, o bé realitzant treballs que es consideraven propis de les dones, com l'educació, l'infermeria o treballant com a secretàries. Mentre els homes apareixien sense fer res, gaudint de les seves aficions, amb actitud a l'espera que els hi servissin, o treballant, però mai realitzant tasques domèstiques.

⁵⁷⁸ Macía, Pedro. *Televisión Hora Cero*. Madrid: Erisa, 1981 p. 88

publicidad. Y no había ninguna disposición, ni siquiera local, que ordenara el fenómeno básico, esa, hasta entonces, más o menos despreciada publicidad".⁵⁷⁹

Aquest creixement va acompanyat d'una voluntat espectacularitzadora dels programes que realitzava TVE. Cada cop més, els seus creadors volien portar més i millors estrelles als seus programes, i si eren estrangeres millor, per atraure i incrementar el nombre de telespectadors. Per tant, aquests muntatges van necessitar d'un finançament que només podia proporcionar-li la publicitat. Aquesta estratègia es va convertir en un primer moment en un èxit aclaparador que es va evidenciar en l'augment de vendes d'aparells receptors. Així, la televisió es va convertir en l'únic mitjà de comunicació amb una audiència milionària.

Aquest desenvolupament no va passar desapercebut per a les autoritats que a l'últim trimestre de 1960 van decidir establir un major control sobre la televisió. La creació de la Junta de TVE que hem esmentat anteriorment es va encarregar d'ordenar les adjudicacions a les normes de l'Administració com la publicitat i el concurs-subhasta per a l'adjudicació publicitària que a la temporada 1962-1963 es va repartir entre 25 agències, un mercat dominat per Movierecord (Jo Linten⁵⁸⁰). Tanmateix, TVE va decidir aquella mateixa temporada augmentar les tarifes, una decisió que no va agradar a les agències.

⁵⁷⁹ Calleja, Juan Luis. "El anunciante hace 30 años". A Carlos de las Heras (coord.) *La Década de Oro de la Publicidad en España: los años 60*. Málaga: Ayuntamiento de Málaga, 2000 pp. 172-173

⁵⁸⁰ Aquest empresari belga va ser una peça clau en l'àmbit de la publicitat a Espanya i, en concret, en l'àmbit audiovisual, sobretot en els inicis de Televisió Espanyola. Després d'inserir publicitat per primer cop a la televisió a Espanya en un partit de futbol per 50.000 pessetes, va aconseguir assolir el seu objectiu que era patrocinar un programa d'èxit (*Gran Parada*), produint-lo i inserint-hi publicitat durant la seva emissió. A partir d'aquell moment, va passar a dominar el mercat publicitari a TVE. Aquesta posició de monopoli la va aconseguir aglutinant la majoria de les adjudicacions per subhasta, a més de les que obtenia recomprant les que s'adjudicaven a altres empreses publicitàries més petites (Sagi, Acha). D'aquesta manera, va controlar quasi la meitat del mercat publicitari de TVE de la dècada dels anys seixanta. Linten, que va tenir un gran èxit internacional, va ser creador també dels filmets, petites pel·lícules de dibuixos animats de quinze segons per a empreses que no podien fer grans despeses en publicitat. També va fundar més d'una trentena d'empreses, entre les quals destaquen la revista *TP* o els

En aquest context, la temporada següent, es van produir algunes adjudicacions polèmiques com la que va beneficiar a Telesistemas, una agència que va aconseguir els millors espais publicitaris, licitant amb un preu per sobre de la competència que la resta no va poder igualar. Joaquín Soler Serrano i el que seria més endavant el seu gendre, Pepe Mayà Rius, eren els màxims responsables d'aquesta empresa a la que TVE els va adjudicar directament el 60% dels espais publicitaris de "l'hora C", la més cara perquè era la que concentrava una audiència més alta per la nit (de 22.45 a 23.00 hores)⁵⁸¹. La mateixa ambició va acabar amb Telesistemas pels elevadíssims preus que demanava als anunciants, provocant el seu tancament després d'un any i mig de vida i generant el desconcert entre la resta perquè hi va haver una davallada de preus i els espais publicitaris pràcticament van arribar a no tenir cap valor. Per solucionar aquesta calamitat, les empreses del sector publicitari van acordar amb TVE un compromís d'aplicació de tarifes fixes i la pràctica desaparició del sistema de subhasta. S'ha considerat que la incidència directa d'agències i anunciants al llarg de tota la dècada dels seixanta podria quantificar-se entre un 60 i un 80 per cent respecte del "desenvolupament del conjunt del sistema televisiu espanyol"⁵⁸². Un cop es va constatar que el volum de publicitat va patir una reducció d'un 20%, aproximadament, a l'octubre de 1966, Televisió Espanyola va arribar a un acord amb el *Sindicato Nacional de Prensa, Radio y Televisión y Publicidad*⁵⁸³ per a que aquest formalitzés la

Estudios Moro, que van destacar en l'àmbit cinematogràfic, espots publicitaris, dibuixos animats, estudis discogràfics, i per ser els creadors de la *Familia Telerín*.

⁵⁸¹ Montero, Mercedes. "Los efectos perversos de la publicidad en la televisión franquista (1956-1975)". *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Vol. 20. Núm. especial (2014) p.144

⁵⁸² Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2001, p. 48

⁵⁸³ El desenvolupament que havien adquirit els mitjans de comunicació i la publicitat que hi anava associada, va impulsar la necessitat que l'estat volgués controlar la seva activitat econòmica i social a través de la creació d'una organització sindical (*Boletín Oficial del Estado*, de 2 de maig de 1964, núm. 106, p. 5.634). Des d'aquest sindicat es va elaborar un registre oficial de periodistes al que era obligatori inscriure's per a obtenir el carnet oficial de periodista, que expedia la FAPE (Federación de Asociaciones de Periodistas de España), i que permetia accedir a la professió després de l'obtenció d'aquest títol professional (*Boletín Oficial del Estado*, 11 de juliol de 1963, núm. 163, p. 10.775-10.776). Al 1974 va

distribució dels temps publicitaris entre les diferents agències que ho sol·licitessin sense que, en cap cas, una agència o grup pogués explotar més del 25% del total dels espais disponibles, establint un sistema unitari de tarifes que només podrien ser augmentades en anys successius, en proporció a l'increment del nombre de receptors.

Davant d'aquesta perspectiva, el règim va utilitzar el poderós instrument de la televisió convertint-lo en un dels principals promotors del desenvolupament d'una nova societat, estimulants el consum de les incipients classes mitjanes i oferint-los un món que, fàcilment, podia estar al seu abast i que, poc a poc, va anar descobrint-los noves necessitats que havien de satisfer. Fins i tot, el mateix director general de TVE, Aparicio Bernal, desconfiava de la viabilitat de mantenir aquest sistema de finançament de la televisió a Espanya sustentat i sotmès per la publicitat:

“Esencialmente, los sistemas que se pueden seguir son tres: financiación con cargo a los presupuestos generales del Estado: (...) una tasa especial que se impone a los poseedores de aparatos de televisión; autofinanciación con la publicidad. (...) El caso de una Televisión estatal que vive exclusivamente de la publicidad solo se produce, en Europa, en nuestro país. (...) Con este criterio de justicia social, de hacer asequible a todos los españoles, sin carga alguna, el disfrute de la Televisión, se suprimió (...) la tasa sobre receptores de televisión, y tampoco el Estado invierte sus propios recursos en la televisión, distrayéndolos de otras atenciones. (...). Si se aplicara en España el promedio de la tasa europea por receptor de televisión, los ingresos por ese concepto

canviar de denominació per la de *Sindicato Nacional de Información*. Era l'única entitat reconeguda per l'estat com a representativa dels interessos econòmics i professionals conjunts dels empresaris, tècnics i treballadors d'aquests sectors (*Boletín Oficial del Estado*, 2 de maig de 1974, núm. 105, pp. 8.998-8.999), adaptant-lo a la normativa sindical vigent establerta en el Reglament General de Sindicats de 1973 (*Boletín Oficial del Estado*, de 3 d'abril de 1973, núm. 80, pp. 6.573-6.586).

ascenderían a dos mil doscientos millones de pesetas, sin contar los procedentes de los aparatos de radio, que serían también muy cuantiosos. Con ello se podría reducir a su mínima expresión la publicidad. (...) Si queremos que nuestra Televisión siga alcanzando y conserve definitivamente una calidad técnica y de contenido plenamente europeos, será necesario revisar el problema de su financiación para que pueda, en primer lugar, disponer de la posibilidad de aumentar el presupuesto de determinados programas y, por otra parte, reducir la servidumbre de una publicidad condicionante de su propia existencia. Hay temas, como la televisión en color, que será muy difícil de pensar en ellos, con la desproporción de nuestros medios en relación con los restantes países europeos”.⁵⁸⁴

Tanmateix, des del punt de vista de la competència per a les inversions publicitàries en els mitjans de comunicació espanyols a la dècada dels anys seixanta, no va existir una única manera de contractar-les, sinó que va anar evolucionant i adaptant-se, en funció de les necessitats de la pròpia televisió, i que resumia de manera molt el·loqüent el gerent de publicitat en una entrevista a la revista *Tele Radio*:

“A lo largo de estos años han sido varias las fórmulas seguidas para la contratación de la publicidad, desde la explotación directa con tarifa variable adoptada en una primera etapa hasta el régimen de concurso-subasta de los espacios publicitarios, adoptado entre 1960 y 1964. A partir de 1965 se estableció un régimen que, arrancando del anterior, permitió la contratación en bloque de todos los espacios publicitarios por las agencias interesadas en esta explotación. (...) A lo largo de estos años, en que TVE se encontraba en una fase de expansión, este sistema resultó adecuado para asegurar un presupuesto de ingresos, previamente calculado, y el cumplimiento del plan de instalaciones fijado para el cuatrienio. Más tarde TVE consideró que había llegado el momento de acometer la gestión de contratación y venta de sus tiempos publicitarios, asumiendo directamente tal responsabilidad”.⁵⁸⁵

⁵⁸⁴ *Tele Radio*, 10 d'octubre e 1966, núm. 459, pp. 9-17

⁵⁸⁵ *Tele Radio*, 10 d'octubre e 1966, núm. 459, pp. 9-17

A finals de 1965, el govern espanyol, després d'estudiar un projecte de llei enviat pel ministeri d'Informació i Turisme, va suprimir l'impost de luxe que gravava la tinença i gaudi dels aparells receptors de televisió⁵⁸⁶. El cap de l'estat va derogar-lo amb la llei 103/1965, de 21 de desembre i publicada al BOE de 23 de desembre⁵⁸⁷, i a partir d'aquell moment la publicitat va passar a ser l'única font d'ingressos de TVE. En el seu únic article, la nova normativa disposava que seria aplicada de manera immediata; a partir de l'1 de gener de l'any següent. El motiu per prendre aquesta decisió legal es va justificar en el seu escàs rendiment perquè "l'impost produïa rendiments no proporcionats a les molèsties que la seva exacció causava i sobretot, al caràcter cultural del nou mitjà de comunicació: la televisió és un mitjà eficaç per a la difusió de la cultura entre les masses"⁵⁸⁸ i, per tant, la llei determinava que no "es podria exigir cap tribut, sigui quina sigui la forma o denominació, per a l'ús, tinença o gaudi d'aparells de televisió". La mesura va dinamitzar el volum de vendes en un moment en què la venda a terminis dels electrodomèstics era generalitzada i va trencar amb la idea que el televisor era considerat com un aparell de luxe⁵⁸⁹. La realitat és que costava molt realitzar la recaptació perquè els contribuents no estaven disposats a pagar aquest impost i els fabricants també s'hi oposaven.⁵⁹⁰

A partir de l'entrada en vigor de la nova reglamentació, TVE només va disposar d'un finançament que vindria per la publicitat, a través dels pressupostos de l'estat. D'aquesta manera, Espanya es va convertir en l'únic país europeu on va funcionar aquesta sistema híbrid que permetia que una televisió estatal en

⁵⁸⁶ Estava en vigor des del 22 de novembre de 1957.

⁵⁸⁷ *Boletín Oficial del Estado*, de 23 de desembre de 1965, núm. 306 p. 17.219

⁵⁸⁸ Baget, Josep M^a. *Historia de la Televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 152

⁵⁸⁹ Instituto de la Opinión Pública. *Estudio sobre los medios de comunicación de masas en España. Segunda parte. Radio-televisión-cine-teatro-libros*. Madrid: IMNASA, 1964

⁵⁹⁰ Montes Fernández, Francisco José. "Vida y muerte del impuesto de radioaudición y de televisión". *Anuario Jurídico y Económico Escurialense*, XLII (2009), p. 412

règim de monopoli es comportés també com una emissora comercial, però sense els inconvenients d'una televisió de titularitat privada, com la competència o la necessitat de satisfer els gustos de l'audiència. Per tant, la necessitat de cobrir despeses de finançament mitjançant espots va comportar un augment notable del minutat que s'hi dedicava i, en conseqüència, també d'inversió per part dels anunciants. La televisió es va convertir en el mitjà ideal per a publicitar tots tipus de productes, principalment els articles de la llar, des d'electrodomèstics fins a detergents. La majoria dels espots tenia una durada aproximada d'uns quinze segons, mentre que a d'altres països era de trenta a seixanta. Amb aquest escàs temps només es podia crear marca, però no explicar les qualitats del producte. El motiu principal residia en els anunciants que volien assegurar-se el major nombre possible d'impactes, en contra del parer de les agències que eren més partidàries d'anuncis de trenta segons, i perquè un spot d'aquesta breu durada era més econòmic que un de trenta o seixanta segons perquè es podia emetre's moltes més vegades.

Des de la perspectiva d'aquella televisió, la publicitat només servia com a font de finançament, sense importar la qualitat dels anuncis perquè la manera en què es procedia habitualment era vendre els espais publicitaris a les agències sense que aquestes coneguessin la programació on hi aniria inserida. No obstant, els anunciants estaven convençuts de la rendibilitat inqüestionable de la televisió perquè en molt pocs anys s'havia convertit en el mitjà dominant i ningú no es plantejava una campanya que no tingués en compte la seva poderosa finestra per arribar i influir entre la cada cop més nombrosa audiència. Així ho van interpretar també els anunciants estrangers que van veure una oportunitat per a fomentar productes d'importació al comprovar les tarifes tan baixes que presentava TVE comparades amb les ofertades per d'altres televisions europees. En resum, la desaparició de l'impost de luxe per tinença d'aparells receptors i l'augment que va suposar la publicitat van

significar el punt d'inflexió en l'evolució del model de finançament de la televisió a Espanya durant el règim franquista.

Taula 7: Import de la publicitat televisada (en milers de pessetes)

1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966
33.831	84.972	212.899	478.478	1.000.525	1.101.918	1.114.986

Font: *Anuario 1967*. Instituto Nacional de Estadística.

Amb la finalitat de regular la publicitat a TVE, l'administració de l'estat va establir un sistema de concurrència de les agències i dels anunciants, mitjançant la contractació directa, amb la creació de la Gerencia de Publicidad⁵⁹¹, a l'abril de 1969, amb seus a Madrid i a Barcelona. La seva missió específica era la d'organitzar, desenvolupar i executar tot el procés comercial, tècnic i administratiu de la contractació i emissió de publicitat per Televisió Espanyola. Al mes d'octubre del mateix any, el nou organisme va començar a operar un nou sistema de contractació d'espais publicitaris, generant ràpidament un augment substancial d'ingressos per al mitjà. L'agència de publicitat va quedar com a intermediària entre l'anunciant i TVE (Baget, 1993). A través d'aquesta contractació directa a les grans agències de publicitat, Televisió Espanyola va obtenir excel·lents resultats, tant pel que fa al nombre d'espots com de beneficis⁵⁹². Tal com es pot apreciar a la següent taula, les xifres comparatives entre els dos sistemes: novembre de 1968 (adjudicatari) amb novembre de 1969 (gerència de publicitat), no deixa cap mena de dubte sobre la idoneïtat del nou sistema per a tots els sectors professionals implicats:

⁵⁹¹ Figurava inscrita en el Registro General del ministeri d'Informació i Turisme com "Exclusiva del Medio".

⁵⁹² Cfr. amb Ministerio de Información y Turismo. *Bases para la contratación de los tiempos de publicidad de Televisión Española y pliego de condiciones que han de regir en la subasta del concurso: Campaña 1964-65*. Madrid: Ministerio de Información y Turismo, 1964

Taula 8: La publicitat a TVE (novembre 1968-novembre 1969)⁵⁹³

1968	1969	Diferència
423.621.000	525.261.569	+101.640.569

Font: *Información de Publicidad y Marketing (IP Mark)*, 76: 49

A finals de 1969, el debat sobre quin havia de ser el model de finançament de la televisió a Espanya era un tema recurrent a les pàgines de la premsa espanyola que també opinava sobre com s'hauria de fer i qüestionant la idoneïtat d'implantació d'una taxa entre la població espanyola que sufragués les despeses de TVE, com assenyalava aquest article sobre la publicitat a televisió publicat pel diari *ABC*:

“...el particularísimo *status* de la televisión [condiciona] limitar, como se hace en otros países, los espacios publicitarios en la misma. Naturalmente, esta limitación, que exigiría operar con criterio selectivo sobre las propuestas de publicidad, tendría una consecuencia: los ingresos de televisión, por ese concepto, serían más reducidos. Serían incluso insuficientes para financiarla. Y entonces debería establecerse, como medio complementario de ingresos, un sistema de tasas o impuestos sobre los televisores. De esta forma el soporte económico de la televisión quedaría montado sobre dos apoyos: ingresos directos por tasa o impuesto e ingresos limitados por publicidad [...] El establecimiento de tasas o impuestos para la financiación tropezará con más resistencias, porque se ha enraizado la costumbre del disfrute gratuito de los programas. Sin embargo, esta mentalidad debe cambiar o debe ser cambiada, porque no responde a una posibilidad de cierta gratuidad”⁵⁹⁴.

Davant la impossibilitat de que TVE cobrés les seves despeses només a càrrec dels pressupostos de l'estat i l'eventualitat de nodrir-se a través dels ingressos tan substanciosos que podria proporcionar la publicitat es feia difícil pensar en renunciar a aquesta font de finançament, malgrat les reticències expressades

⁵⁹³ Xifres totals estimades en pessetes.

⁵⁹⁴ *ABC*, 24 de desembre de 1969, p. 37

per alguns sectors intel·lectuals i del públic en general pel consumisme que repercutia en el tipus de societat que s'estava generant, l'excessiu nombre d'anuncis i la baixa qualitat d'aquests. El mateix ministre d'Informació i Turisme, Alfredo Sánchez Bella, reconeixia de manera oberta al 1970 que per al desenvolupament econòmic i social del país no es podia prescindir de la publicitat a TVE, una activitat que servia als interessos de la indústria, del comerç i dels serveis (*IPMark*, 76:20).

5.6. Les primeres audiències

La primera etapa de la televisió va estar definida per un dilatat període caracteritzat per les constants experimentacions i innovacions tècniques que van convergir en un dels més grans generadors d'informació i d'entreteniment, un cop transformat en un mitjà de consum de masses arrelat a totes les societats on hi va arribar. Des d'aquesta dimensió, es pot entendre la televisió com el mitjà que més ràpidament ha exercit una incidència determinant en la manera i el temps en què s'ha organitzat l'oci i l'accés a la informació de les últimes vuitanta dècades.

A diferència dels seus inicis tecnològics, la seva presència en la vida quotidiana a partir de la seva irrupció en la societat nord-americana a la dècada dels anys quaranta, la televisió va viure una accelerada dinàmica derivada de la seva institucionalització com a mitjà de comunicació de masses i del progressiu increment del seu consum per part de les audiències. Les seves emissions han modificat i alterat de manera determinant tant el consum mediàtic com l'ús del temps lliure, substituint altres activitats ocioses o bé reemplaçant les estones dedicades a d'altres mitjans de comunicació com la premsa escrita i la ràdio, sobretot de les societats occidentals. De manera progressiva, al voltant de l'aparell de televisió i dels continguts de la programació que s'hi han ofert a

l'audiència s'han anat articulant una sèrie de rutines quotidianes que han fet organitzar el temps de les persones i de les famílies estructurant, fins i tot, els seus horaris.

Per tant, des de la perspectiva de les audiències, la televisió va evolucionar des d'una posició molt modesta i quasi marginal a la meitat del segle passat fins a un domini i una hegemonia aclaparadora que ha arribat avui dia, després de transformar la seva influència i penetració, tant en els ecosistemes comunicatius de tots els països com en la societat. Gran part del seu èxit social va ser degut a la forma en que era possible accedir-hi. En aquest sentit i utilitzant l'expressió de McLuhan, la televisió es va convertir ràpidament en una "extensió de l'ésser humà"⁵⁹⁵ com a prolongació del sentit del tacte, i no de la vista, com semblava lògic de suposar ja que el tacte implica la interacció de tots els sentits perquè:

"Con la televisión, el telespectador es la pantalla [...] La imagen de televisión es visualmente pobre en datos. La imagen televisiva no es un plano fijo. De ningún modo es fotografía, sino una ininterrumpida formación de los contornos de las cosas, trazados por barrido. El contorno plástico resultante aparece en virtud de una luz que lo atraviesa en lugar de iluminarlo, y la imagen así formada tiene calidad, no tanto pictórica, sino de inoco y de escritura. La imagen televisiva ofrece al telespectador unos tres millones de puntos por segundo. De éstos, solo acepta unas cuantas docenas para elaborar la imagen. La imagen de cine ofrece muchísimos más millones de datos por segundo y el espectador no tiene que efectuar la misma reducción drástica de elementos para formarse una impresión. En vez de ello, tiende a aceptar la imagen como un paquete" (McLuhan, 1994: 318).

⁵⁹⁵ McLuhan, Marshall. *Comprender los medios de comunicación. Las extensiones del ser humano*. Barcelona: Paidós, 1994, p. 316

Per tant, l'evolució i l'èxit històric de la televisió han permès que es posicioni com un dels principals emplaçaments socials per a l'individu, al costat de la família i l'educació. En aquest sentit, ha evidenciat la seva capacitat per a conformar formes de consideració homogènies, gràcies a la seva competència per a la representació, accés cultural, hàbits de consum i gustos de l'audiència.

La multiplicació d'aparells receptors en mans de la població, un cop finalitzada la Segona Guerra Mundial, va confirmar que el seu ús i tinença no seria exclusiu de les classes pudents. El concepte de classe social es va incorporar als estudis de les audiències a la dècada dels anys cinquanta, però és una de les variables que més problemes ha plantejat (Huertas, 2002: 31). Aquest augment exponencial va ser directament proporcional a l'abaratiment del seu preu i també a la irrupció de la publicitat que va ser decisiva pel seu finançament. Com assenyala Gubern (1994: 357-358), a principis dels seixanta estava clar que el mitjà depenia en major mesura del patrocini comercial que la premsa escrita dels seus anunciants, un aspecte que va incidir cada cop més en les pressions exercides per les agències sobre l'estructura de la programació i sobre els propis continguts dels espais.

Per aproximar-nos a les característiques que van definir les primeres audiències televisives des del naixement del mitjà fins a meitat de la dècada dels setanta a Espanya resulta imprescindible accedir a les dades sobre consum televisiu que proporcionaven els estudis oficials que va realitzar l'Instituto de Opinión Pública (IOP). Aquest organisme, depenent del ministeri d'Informació i Turisme⁵⁹⁶, va realitzar els primers estudis quantitius objectius sobre l'audiència televisiva a Espanya utilitzant una base metodològica

⁵⁹⁶ Es va crear al 1942 i depenia de la subsecretaria d'Educación Popular de la Falange Española y de las JONS. Els resultats de les seves primeres enquestes només van ser coneguts pel govern del qual depenien.

fiable⁵⁹⁷. D'aquesta manera, TVE podia obtenir resultats amb l'*Encuesta Nacional de Radio y Televisión* al 1966⁵⁹⁸. Els estudis de l'IOP sobre les audiències televisives realitzats a la segona meitat dels anys seixanta constaten tres característiques: la desigualtat en l'accés a la televisió en virtut de l'hàbitat, la renda, l'edat i el nivell d'estudis; l'acceptació generalitzada dels continguts; i la consolidació d'alguns costums entre els telespectadors, com les hores davant els televisors o les franges horàries preferides⁵⁹⁹. En general, els programes de TVE van gaudir d'un elevat grau d'acceptació. Per exemple, l'enquesta nacional sobre ràdio i televisió de 1966 va confirmar aquesta tendència; més de la meitat dels enquestats va valorar positivament la programació de Televisió Espanyola i només un 4% la va considerar "dolenta o molt dolenta".⁶⁰⁰ Per Rueda Laffond (2013: 62), el tret distintiu de l'exploració sobre la cultura de l'audiència es trobava en l'aprovació generalitzada, sobretot d'alguns formats com els telefilms nord-americans, les retransmissions esportives o els programes de dibuixos animats. Tanmateix, els màxims responsables de TVE desconeixien quin tipus de programació havia d'orientar les directrius que havien de assenyalar les seves decisions, tenint en consideració les audiències potencials, la distribució horària de consums televisius i les requeriments plantejats pel sector publicitari:

"Nosotros no disponemos más que de una encuesta muy primaria a efectos publicitarios con respecto a la audiencia general de los programas y circunstancias más relacionadas con programación, más que con la audiencia

⁵⁹⁷ A més d'aquestes investigacions, Televisió Espanyola va realitzar enquestes pròpies sobre consum i preferències televisives al 1961 i 1964, a través de qüestionaris als subscriptors de la revista *Tele Radio*. Sobre aquesta qüestió, consultar Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2001, pp. 61-62

⁵⁹⁸ A partir de 1972, a través d'un estudi propi, l'*Estudio de audiencia y comportamiento de la población* y el *Panel de Aceptación de Medios*, instrumentats a partir del mètode del diari o quadern d'escolta, es van elaborar índex numèrics a partir de la recepció per correu del grup de consulta.

⁵⁹⁹ Rueda Laffond, José Carlos. "La televisión en España: expansión y consumo social, 1963-1969". *Anàlisi*, núm. 32, 2005, pp. 56-57

⁶⁰⁰ Televisión Española. *Encuesta nacional del Instituto de la Opinión Pública sobre radio y televisión*. Madrid: Imnasa, 1966. p. 63

mercantil. No tenemos, hasta ahora, hecho más que esto. Creo que deberíamos tenerlo (...), pero lo cierto es que nos estamos moviendo en un terreno nuevo, como es la Televisión Española, en un terreno nuevo, como es la investigación de mercados; estamos, en fin, preocupados por una serie de cosas que tenemos que resolver sobre la marcha”.⁶⁰¹

Com ja s'ha assenyalat en aquesta investigació, la televisió va ser un electrodomèstic que en els seus primers anys de vida a Espanya era exclusiu per al consum de les classes socials altes i urbanes. Tanmateix, el seu caràcter de bé escàs explica que es vertebressin altres formes de consum, induïdes per l'atractiu i la força dels seus missatges. Amb l'inici de les emissions de TVE i al llarg del decenni dels seixanta, se va produir un progressiu creixement de la televisió a les llars espanyoles, amb una acceleració exponencial que va arribar fins als gairebé 6 milions d'aparells al 1970. Un increment que es va multiplicar en només deu anys per més de vint vegades, com es pot apreciar a la taula 9.

Taula 9: Evolució del nombre de receptors de televisió a Espanya (1960-1970)

1960	1965	1970
250.000	1.750.000	5.800.000

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'*UNESCO Statical Yearbook* (1971)

D'altra banda, el gradual augment de les hores de programació tant pel que fa a les franges com als dies d'emissió⁶⁰² va propiciar que cada cop se sumessin més telespectadors davant de les pantalles, preferentment en horari nocturn, segons les dades de l'*Informe sobre medios de comunicación de masas en España de 1975*.

⁶⁰¹ Intervenció de Luis Ezcurra, subdirector general de TVE, en un col·loqui organitzat per la revista *IP* el 3 de setembre de 1966. *IP*, setembre de 1966, p. 16

⁶⁰² Durant els dos primers anys de les emissions regulars, a TVE només existia la franja de tarda-nit. A partir de 1958, es va afegir la de migdia fins a mitja tarda i, al 1963 la programació es va allargar fins al cap de setmana; una situació que es va prolongar fins al 1969.

Taula 10: Horari de consum televisiu a Espanya (1965-1975)

Horari	1965	1975
Migdia	13%	23%
Tarda	15%	29%
Nit	47%	85%

Font: *Informe sobre medios de comunicaci3n de masas en Espa1a* IOP (1975)

En la conformaci3n de les primeres audi3ncies televisives a Espanya tamb3 cal considerar l'opini3 que tenien els telespectadors sobre la programaci3 que se'ls oferia. Majorit3riament, la percepci3 era satisfact3ria ja que poc m3s del 60% dels enquestats al 1964 opinaven que la qualitat dels seus continguts era bona o molt bona. Tanmateix, existia un no menyspreable grup de telespectadors (35%) que es mostraven molt m3s cr3tics amb l'oferta de TVE (taula 11)

Taula 11: Qualitat atribuïda als programes de TVE (1964)

qualitat	percentatge
Molt bona	5%
Bona	56%
Popular	30%
Dolenta	4%
Molt dolenta	1%

Font: *Estudio sobre los medios de comunicaci3n de masas* IOP (1965)

Pel que fa a les seves prefer3ncies, els informes demosc3pics mostraven tend3ncies concretes sobre determinats g3neres televisius. Uns resultats que es produïen quan es preguntava als telespectadors a quin tipus de programa havia de dedicar m3s temps TVE. A la següent taula comparativa es pot apreciar que hi havia una predilecci3 pels espais dram3tics, taurins i els telefilms, i molt poc inter3s pels programes culturals, divulgatius, educatius i religiosos, degut presumiblement a l'emissió de continguts elitistes i allunyats de la tradici3 popular, la qual cosa provocava un rebuig creixent d'aquests

espais. Per la seva banda, es constata un progressiu abandonament de la informació d'actualitat, les notícies, i l'emissió de pel·lícules. Les raons respectives es podrien sintetitzar en una manca de credibilitat i el distanciament que es produïa en l'audiència pels fets que succeïen i com eren presentats en els espais informatius i, pel que fa a l'emissió de pel·lícules, per l'excessiu nivell dels títols emesos molt més propers als cinèfils que a la cinematografia més comercial.

Taula 12: Gèneres preferits per l'audiència de TVE (1965, 1967, 1969)

Gèneres	1965	1967	1969
Notícies i informatius	23%	14%	14%
Varietats i musicals	16%	8%	10%
Concerts de música clàssica	4%	2%	-
Telefilms	27%	15%	-
Esports	21%	14%	13%
Taurins	13%	17%	-
Divulgatius, culturals, educatius	6%	3%	2%
Serials	6%	3%	-
Dramàtics	9%	6%	24%
Pel·lícules	21%	12%	12%
Infantils	3%	2%	-
Religiosos	3%	2%	-
Concursos	-	-	7%

Font: *Informe sobre los medios de comunicación de masas en España*. IOP (1975)

Malgrat tot, aquestes dades només són el reflex de l'estat d'opinió dels enquestats que cal prendre amb moltes reserves ja que com mostren les xifres corresponents a la influència que tenia la televisió a la vida familiar, gairebé la meitat dels espanyols manifestava que no la veien mai, una dada que denotava

també l'escassa implantació que encara tenia l'electrodomèstic a la vida quotidiana.

Taula 13: Influència de la televisió a la vida familiar (1965-1967)

	1965	1967
Influeix favorablement	28%	46%
No influeix	24%	47%
Influeix desfavorablement	1%	3%
No veuen la televisió	46%	-

Font: *Informe sobre los medios de comunicación de masas en España*. IOP (1975)

Les primeres audiències van canviar les seves activitats habituals arrossegades per la novetat que suposava la irrupció del nou mitjà a les seves vides. La televisió, per tant, va passar a ocupar més hores en el temps que els ciutadans espanyols de la dècada dels seixanta tenien disponible per a fer altres coses que ocupessin les estones de lleure.

Taula 14: Preferència de consum televisiu sobre altres activitats (1965-1969)

consum televisiu	1965	1967	1969
Prefereixen sempre la televisió	16%	27%	18%
Amb freqüència	6%	14%	18%
Algunes vegades	15%	28%	36%
Influeix desfavorablement	15%	26%	22%
No veuen la televisió	46%	-	-

Font: *Informe sobre los medios de comunicación de masas en España*. IOP (1975)

Durant la dècada dels seixanta, TVE va tenir la capacitat de generar un mitjà suficientment atractiu per arribar i atreure a totes les classes socials. Una acollida incondicional tant per qui la considerava un símbol d'estatus com els que la veien com un nou entreteniment que els oferia distracció i els permetia "veure" encuriosits uns altres móns. Finalment, un altre element que no cal

deixar de banda va ser el visionat col·lectiu de la televisió, a través del fenomen dels teleclubs, al què en aquest treball li dedicarem un apartat propi més endavant, i que va significar donar un nou impuls al desenvolupament del mitjà en zones rurals o poc denses per a disposar i incrementar des del poder un cert control informatiu i d'influència sobre la població d'aquestes àrees. D'aquesta manera es demostrava que la televisió s'havia convertit en una activitat amb una gran força de cohesió social, gràcies a una vivència conjunta d'un entreteniment entre persones que compartien una mateixa proximitat veïnal i un coneixement mutu. Aquesta experiència televisiva va fomentar també la construcció de les primeres audiències a Espanya i va servir per a convertir-se en una qüestió social i en un costum compartir que va quedar incorporada a la vida quotidiana de la població espanyola des d'aquell moment.

6. LA CONSOLIDACIÓ DELS ANYS SEIXANTA: EXPANSIÓ I CONSUM

La dècada dels seixanta va significar l'època en què la televisió va adquirir a Espanya una posició dominant com a mitjà de comunicació de masses en un context que patrocinava i estimulava la cultura del consum. Un cop deixada enrere l'etapa en què la televisió havia estat considerada com un element de distinció i de prestigi social per la possessió dels aparells receptors per part de les classes més benestants, l'expansió que va viure la televisió durant la segona meitat dels seixanta la va convertir en un article interclassista que permetia la democratització del seu accés i del seu consum, impulsada pel foment de les conductes consumistes que començaven a arrelar entre la societat espanyola. En aquest sentit, la televisió es va convertir en un objecte que serviria a l'hora per a estimular la seva adquisició i per a promoure la compra d'altres productes que s'anunciessin o apareguessin a la pantalla.

Molt ràpidament, la televisió es va convertir en la principal forma d'oci entre la població espanyola malgrat que, de manera paradoxal, la major part de les llars no disposaven de receptors a causa de l'empobriment generalitzat de la societat a conseqüència de la postguerra. La despesa en electrodomèstics es prioritzava en articles molt més pràctics i necessaris per a la seva vida quotidiana, com ho van ser les neveres i les rentadores. Els anys seixanta van significar la fi de la política autàrquica practicada durant les dues dècades anteriors i l'apertura internacional de l'economia i de les finances espanyoles cap a l'exterior. Aquesta activitat econòmica va propiciar l'increment del consum entre la població espanyola que va portar al país a una societat que estava començant a canviar el seu estil de vida i que determinaria la seva influència i la incorporació de l'equipament d'electrodomèstics a les seves llars. La arribada de la televisió a les llars espanyoles, no només va ser un

dinamitzador de la vida quotidiana i els costums socials, sinó que també va canviar el disseny i la distribució del mobiliari, proporcionant un destacat protagonisme al nou aparell a les llars espanyoles, condicionant l'espai que ocupava cadascun dels individus que hi habitava perquè com la premsa de l'època s'encarregava d'alliçonar, "al mateix temps que fem una llar per a nosaltres, cal que donem una llar per al nostre televisor".⁶⁰³ A banda, de l'arribada a l'esfera privada, la seva presència va suposar la modificació de la comunicació entre els membres de les famílies, la intrusió i la interferència en els comportaments i converses quotidianes, a més d'influir en la forma de percebre el món.

Aquest conjunt de condicions començarà a presentar un benestar material relatiu i incipient que farà que el consumidor espanyol dels anys seixanta es decanti pel televisor com a electrodomèstic que li atorga prestigi i estatus⁶⁰⁴, creixent en menor mesura la compra d'altres aparells de major utilitat com els frigorífics.

A l'*Estudio sobre los medios de comunicación de masas*, de 1964, el 51% dels enquestats afirmaven que miraven TVE habitualment, i al 1966, segons una altra enquesta realitzada pel Centro de Investigaciones Sociológicas, el percentatge pujava fins al 63% davant de 37% que manifestava que no la mirava amb freqüència. En el mateix estudi, es constata que només un terç de la població espanyola (33%) posseïa un aparell receptor, mentre que el 61% declarava no tenir-ne cap⁶⁰⁵. La mateixa investigació demoscòpica reflectia que

⁶⁰³ *Tele Radio*, 22 de febrer de 1965, núm. 374, pp. 41-43

⁶⁰⁴ Aquesta categoria que se li atorgava a l'aparell de televisió va quedar reflectida en el telefilm "El televisor", de Narciso Ibáñez Serrador, emès dins la sèrie *Historias para no dormir*, el 5 de juliol de 1974. "El televisor" narrava el deliri d'un telespectador a qui l'arribada del nou electrodomèstic a casa seva li va canviar la vida, fins al punt de perdre la raó. Una crítica cap al mitjà televisiu que no va saber detectar la censura del franquisme que ja agonitzava.

⁶⁰⁵ *Distribuciones marginales. Televisión, prensa y espectadores de cine*. CIS. Estudio 1.022 (novembre 1966). pp. 17-29

la consideració de la televisió com un electrodomèstic de luxe, només el 36% dels 1.048 entrevistats reconeixia posseir un aparell receptor⁶⁰⁶. D'aquest percentatge, els consultats amb ingressos baixos representaven el 21%, mentre que els que declaraven una major renda suposaven el 68%⁶⁰⁷. Tanmateix, dos anys més tard, per la majoria de la població espanyola posseir un aparell de televisió era considerat una despesa massa elevada per a les seves butxaques; un 70% dels espanyols declarava que el preu era el principal motiu per a no tenir-lo⁶⁰⁸. Al 1969, els percentatges es van incrementar de manera significativa entre els dos grups socioeconòmics. D'una banda, el 91% dels enquestats amb ingressos superiors declaraven posseir un televisor, mentre que el percentatge de població amb rendes baixes representava el 30%⁶⁰⁹. En aquest sentit, l'increment del parc de televisors cal considerar-la en relació als canvis estructurals que va experimentar la societat espanyola al llarg d'aquesta dècada, com ho demostra l'augment de la taxa mitjana de creixement del PIB espanyol del 7%, en el període 1961-1974⁶¹⁰. Tanmateix, aquest augment es manifestava encara molt insuficient si es comparava amb els països europeus més avançats, tal com es pot veure a la taula 15.

Taula 15: Nombre de televisors per països al 1968 (milers d'habitants)

Grècia	Portugal	Suècia	Regne Unit	Rep. Fed. Alemanya	Espanya
6	31	296	283	247	122

Font: *La audiencia de la televisión en España*. Ministerio de Información y Turismo, 1969, p. 18

⁶⁰⁶ Les entrevistes es van realitzar majoritàriament a Madrid, ciutat on es concentrava el parc més alt de tinença de televisors de tot Espanya.

⁶⁰⁷ Instituto de la Opinión Pública (1964b). *Análisis de audiencias*. Madrid: INMASA, pp. 142-146

⁶⁰⁸ *Televisión, Prensa y espectadores de Cine. Estudio nº 1.022*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1966, p. 19

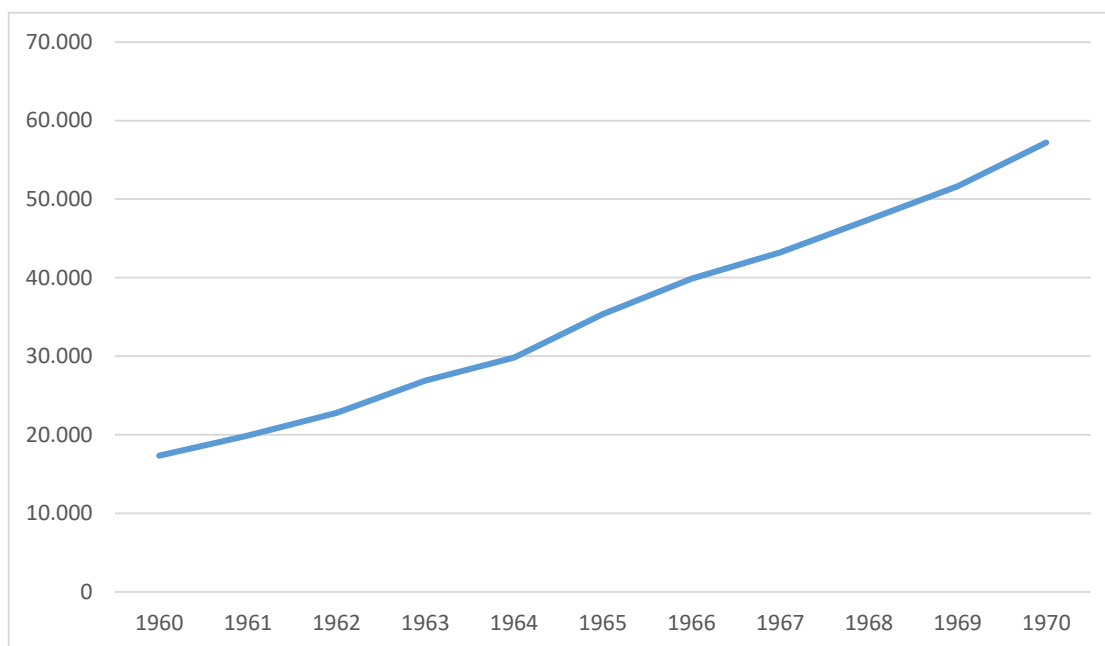
⁶⁰⁹ *La audiencia de la televisión en España*. Madrid: Ministerio de Información y Turismo, 1969, p. 14

⁶¹⁰ García Delgado, José Luis. "Crecimiento económico y cambio estructural (1951-1973)". Martín Aceña, Pablo. Comín, Francisco (eds.). *Empresa Pública e Industrialización en España*. Madrid: Alianza, 1990, pp. 152-153

No obstant, les xifres aportades per Espanya quedaven encara lluny de les que oferien alguns dels països europeus més desenvolupats si ens fixem en la significativa distància que els separava. Malgrat la feblesa econòmica i social a Espanya, des del punt de vista pressupostari, les dades publicades als anuaris de l'INE certifiquen el progressiu increment de renda entre els habitants espanyols que es va triplicar (taula 15) al llarg de la dècada dels seixanta i que posa de manifest el dinamisme de l'economia espanyola⁶¹¹ i el seu desenvolupament gràcies al creixement en tots els indicadors econòmics. Fonamentalment, les transformacions que havien afectat de manera favorable les condicions de l'economia espanyola van ser degudes a diversos factors: a la tendència creixent en les exportacions, a la liberalització de les importacions de productes de primera necessitat, a l'augment de la producció industrial, a la devaluació de la pesseta que va permetre inversions estrangeres, als baixos costos de la mà d'obra i als ingressos provinents de la indústria del turisme amb el consegüent augment en concepte de divises. Aquests elements van propiciar una millora substancial de la situació econòmica i financera de les famílies espanyoles que va fer possible que també augmentessin les despeses destinades al consum de productes i de serveis que fins a llavors eren inimaginables per a la majoria de la població.

⁶¹¹ Es va anomenar "el miracle econòmic espanyol", un conjunt de reformes impulsades pels membres "tecnòcrates" del govern espanyol que formaven part dels *Planes de Desarrollo* i que van convertir a Espanya en la novena potència econòmica del món, incorporant-la al món industrialitzat i abandonant el desenvolupament i la pobresa que arrossegava des de feia segles.

Gràfic 1: Renda per càpita per habitant a Espanya (1960-1970), en pessetes

Font: Elaboració pròpia a partir de dades obtingudes dels *Anuaris* de l'INE de 1960 a 1970

L'inici dels anys de prosperitat econòmica que van començar a principis dels seixanta, van portar el règim a apostar pel desenvolupament, assumint que per a poder-lo assolir també calia acceptar els valors que originava el capitalisme:

“La modernización del país debió mucho a tres factores: al éxodo rural, a la revolución turística y a la nueva publicidad que desde la televisión, principal instrumento del cambio de mentalidad, como vieron los obispos, estimulaba a los españoles al consumo y al bienestar, identificados con automóviles, vacaciones al sol, viajes, electrodomésticos, aperitivos internacionales y perfumería de lujo.⁶¹²”

El progrés econòmic que experimentava la societat espanyola també es manifestava en les dades proporcionades pel *I Informe Foessa* que recollia l'evolució de la propietat d'electrodomèstics i articles de consum a les llars

⁶¹² Fusi, Juan Pablo. *Un Siglo de España. La cultura*. Madrid: Marcial Pons, 1999, p. 75

espanyoles de la primera meitat de la dècada dels anys seixanta, on la tinença de televisors havia experimentat un “augment espectacular”⁶¹³. L'esmentat informe explicava els canvis que s'estaven produint en els hàbits de la societat espanyola:

“El aumento de los televisores (...) expresa un cambio muy notable de hábitos familiares. Por otra parte, su precio real ha disminuido, cosa que no sucede con la mayoría de los servicios. En 1960 sólo un 1 por 100 de los hogares contaba con televisor, un 13 por 100 en 1964 y un 32 por 100 en 1966. Aparte, naturalmente, están los televisores en los braes y otros lugares públicos, cuya audiencia parece ser bastante notable [...] Como es lógico, el nivel de posesión varía significativamente según la clase social. La diferencia fundamental está entre las clases urbanas y campesinas. En algunos ítems el nivel de posesión es incluso más alto entre los obreros que entre la clase media campesina: así, un 22 por 100 de obreros poseen frigorífico, frente a solo un 6 por 100 de la clase media campesina, un 29 por 100 posee televisor, frente a solo un 1 por 100, etc. únicamente en los medios de transporte la posición relativa de los campesinos resulta algo más favorable”⁶¹⁴

Taula 16: percentatge de llars espanyoles posseïdores d'articles de consum al 1966

articles	% de llars
ràdio	82%
rentadora	36%
televisor	32%
frigorífic	28%
bicicleta	15%
automòbils	12%
tocadiscos	12%
motocicleta	11%
cap dels anteriors	10%

Font: *Informe Sociológico sobre la situación social de España*. Madrid: Fundación Foessa, 1966, p. 74

⁶¹³ Segons dades de *Informe Foessa*, al 1960 les llars espanyoles que disposaven de televisor representaven només l'1% del total

⁶¹⁴ *Informe Sociológico sobre la situación social de España*. Madrid: Fundación Foessa, 1966, p. 74

Els investigadors de l'època estaven convençuts que la televisió encara era un producte exclusiu de les classes alta i mitjana espanyoles i que ni havia “canviat el món, ni molt menys l'oci” (Del Campo, 1966: 50):

“Básicamente, lo que toda esta aportación de datos refleja es el carácter de país en vías de desarrollo que hoy tiene España. La televisión está entre nosotros, pero lejos para bastantes españoles. Quienes carecen de otras muchas cosas, tampoco tienen receptores de televisión. En el futuro, quizá inmediato, no será así; pero, hoy por hoy, la televisión es un medio de clase media y de la clase alta”⁶¹⁵

En aquest context de desenvolupament i expansió econòmica generalitzada a Espanya, la televisió es convertiria en peça fonamental per a reforçar el nou camí que havia encetat el país. Com molt encertadament assenyala Palacio (2008: 211), no s'ha de menystenir “la importància que va adquirir la televisió com a eficaç instrument de legitimació del franquisme desarrollista”, amb l'estratègia informativa i la intenció de Televisió Espanyola d'assegurar el consens i l'acceptació tàcita al voltant del règim franquista.

Com assenyala Rueda Laffond, el model televisiu franquista es va articular durant la dècada dels seixanta i els primers anys setanta al voltant de tres pilars fonamentals:

“En primer termino, a partir de una concepción de la gestión y explotación de TVE perfectamente coherente con la estrategia mediática dirigista y fiscalizadora de la dictadura, basada en potenciar las dimensiones de oficialidad y comercialidad. En segundo lugar, este último extremo se proyectó como eje dominante del medio, y se materializó en la multiplicación y sofisticación de las propuestas de evasión. Finalmente, en términos de

⁶¹⁵ Del Campo, Salustiano. “La televisión como medio para la inversión del ocio”, *Revista española de la opinión pública*, Núm. 5 juliol-set 1966, p. 50

consumo, la pequeña pantalla se articuló por medio de un ejercicio de extensión social implicado cuantitativamente en una dinámica de crecimiento exponencial de televidentes, y, cualitativamente, en un enfoque dirigido hacia un componente de espectadores de clase media/clase media baja, básicamente de extracción urbana”⁶¹⁶.

6.1. L’etapa Fraga a de TVE

Alguns autors consideren que, amb l’inici de 1962, començaven els dos anys decisius de Televisió Espanyola (1962-1964)⁶¹⁷, període durant el qual es va confirmar com “una empresa de gran tamany”⁶¹⁸. Semblava que les dificultats tècniques ja havien quedat superades i que TVE començava a ocupar un lloc preferent com a mitjà de comunicació que s’imposava a les llars espanyoles. Entre d’altres factors, val la pena esmentar que els consumidors podien adquirir aparells receptors comprant-los a terminis, mitjançant quotes mensuals assequibles per la majoria de la població, i no podem oblidar que la cobertura de la xarxa va arribar per complet a Andalusia, València, Cantàbria i les Illes Balears, sent a final de l’any el 80% del territori estatal. A més, es va augmentar la capacitat de treball dels estudis de Madrid amb la inauguració a principis de febrer d’un tercer plató, l’Estudi 3, que permetria assumir la realització de programes de grans dimensions i prescindir d’espais aliens que requerien la utilització d’unitats mòbils.

Durant l’estiu d’aquell any es va produir un fet que transformaria el decurs de Televisió Espanyola i el conjunt dels mitjans de comunicació. Al juliol de 1962, el general Franco va decidir renovar el seu govern i en aquesta remodelació ministerial va donar entrada a Manuel Fraga Iribarne per ocupar la cartera del

⁶¹⁶ Rueda Laffond, José Carlos. “La consolidación histórica de la televisión en España. Coherencia e incoherencia del modelo televisivo”. *Revista HMIc: història moderna i contemporània*, núm. 6, 2008. pp. 216-217

⁶¹⁷ Arias Ruiz, Aníbal. *La Televisión Española*. Madrid: Publicaciones Españolas, 1970. pp. 20-22

⁶¹⁸ Pérez Ornia, José Ramón. “Peculiaridades de una televisión gubernamental, II La implantación”. A: Jesús Timoteo Álvarez; César Aguilera, (eds.). *Historia de los medios de comunicación en España*. Barcelona: Ariel, 1989. p. 319

ministeri d'Informació i Turisme⁶¹⁹, en substitució de Gabriel Arias Salgado. Als pocs dies de conèixer el seu cessament, va patir un atac de cor a casa seva que va acabar amb la seva vida⁶²⁰

Fraga havia ocupat des de 1961 la direcció de l'Institut d'Estudis Polítics⁶²¹, un organisme encarregat d'estudiar l'opinió pública. El seu nomenament representava la principal novetat en la reestructuració ministerial i la promesa de l'aperturisme polític del règim franquista. Aquells canvis es van produir en un convuls context polític, social, econòmic i laboral, amb vagues al sector de la mineria del País Basc i d'Astúries⁶²² que van provocar que el govern espanyol declarés l'estat d'excepció en algunes zones industrials⁶²³, mitjançant la promulgació del decret-llei 13/1952, de 4 de maig⁶²⁴ per a "imposar la necessitat de mantenir l'interès general". D'altra banda, en solidaritat amb la lluita dels miners i per l'amnistia d'estudiants represaliats es van produir moviments d'estudiants universitaris a diverses ciutats, com a Barcelona⁶²⁵ i a Madrid, en solidaritat amb els miners al crit d' "Asturias sí; Opus no".

Per altra banda, el 5 i 6 de juny s'havia celebrat a Munic el IV Congrés del Moviment Europeu, que el diari falangista *Arriba* va anomenat pejorativament *Contuberni de Munic*⁶²⁶, amb una campanya contra els poc més d'un centenar d'assistents espanyols procedents de diversos moviments opositors al franquisme⁶²⁷, sota la presidència de Salvador de Madariaga, amb la finalitat de trobar una reconciliació entre els espanyols i el sistema democràtic per acabar

⁶¹⁹ *ABC*, 11 de juliol de 1962, pp. 31-35

⁶²⁰ *ABC*, 27 de juliol de 1962, p. 17

⁶²¹ *Boletín Oficial del Estado*, 9 de febrer de 1961, núm. 34, p. 2063

⁶²² *La Vanguardia*, 12 de maig de 1962, p. 7

⁶²³ *ABC*, 5 de maig de 1962, pp. 31-33

⁶²⁴ *Boletín Oficial del Estado*, 5 de maig de 1962, núm. 108, p. 5989

⁶²⁵ Vázquez Montalbán, Manuel. "Las huelgas ya no son lo que eran". A: Vega García, Rubén (coord.). *Las huelgas de 1962 en Asturias*. Gijón: Trea, 2012. pp. 13-15

⁶²⁶ *ABC*, 10 de juny de 1962, pp. 79-80

⁶²⁷ La majoria es declaraven monàrquics, democristians, liberals, socialistes i nacionalistes de Catalunya i del País Basc.

amb el règim franquista. A l'esmentada campanya, que es va materialitzar en manifestacions on es cridava "Mueran los traidores. Viva Franco. Arriba España", se'ls tractava de traïdors que volien destruir el país, propagant la por a una nova guerra entre espanyols que es podia evitar gràcies a l'estabilitat que suposava el dictador i oferint als seus lectors una imatge distorsionada de la reunió a la capital bavaresa. Quan van tornar a Espanya, van ser castigats amb l'exili o el desterrament, la pèrdua de la feina o el menyspreu dels seus veïns.

No obstant, el mateix Arias Salgado, que va ser el principal instigador d'aquesta maniobra per a desacreditar als assistents a Munic, va ser el més perjudicat perquè va perdre el càrrec a conseqüència de la seva incapacitat per a gestionar aquesta crisi i, a més, va tenir un efecte negatiu per a la imatge del règim franquista a Europa⁶²⁸. Després de la Segona Guerra Mundial, el context geopolític internacional no era gens favorable per a l'Espanya de Franco, que era observada amb reticència per part dels països aliats que la van sotmetre a un aïllament polític internacional. Tots els seus intents de formar part de la comunitat internacional es van veure truncats: al desembre de 1946, l'Assemblea General de les Nacions Unides va rebutjar l'ingrés a la ONU, a través de la resolució 39, que també va recomanar la retirada⁶²⁹ immediata dels ambaixadors i ministres plenipotenciaris acreditats davant el govern espanyol⁶³⁰; a l'any següent va ser exclosa del Pla Marshall, i al 1949 tampoc va aconseguir que l'acceptessin en el si de l'OTAN.

Davant de tanta oposició, la dictadura es va veure obligada a promulgar lleis que la fessin passar com una democràcia orgànica, com si es tractés d'un règim que aparentment respectava la representació política i els drets civils dels seus ciutadans. En paral·lel, el govern espanyol va accentuar la seva

⁶²⁸ *La Vanguardia*, 15 de juliol de 1962, p. 6

⁶²⁹ *La Vanguardia*, 4 de desembre de 1946, p. 4

⁶³⁰ Només es van mantenir el nunci de la Santa Seu, els ambaixadors de Portugal i l'Argentina, i els plenipotenciaris de Suïssa i Irlanda.

condició religiosa integrant persones afins de sectors catòlics com l'Opus Dei, amb la finalitat de ser reconeguda pel Vaticà. Però, el recolzament i reconeixement definitiu vindria dels Estats Units sempre que complís amb els requeriments aperturistes i econòmics que se li exigien. Un procés que va tenir el seu moment culminant amb els acords econòmics i militars que es va escenificar amb l'abraçada entre Franco i Eisenhower, durant la seva visita a Espanya i que va tenir una àmplia cobertura informativa per les càmeres de Televisió Espanyola.

És a partir de llavors, que Espanya va realitzar un gir econòmic a finals dels anys 50 amb el Pla d'Estabilització⁶³¹, amb l'ajut de l'FMI, el Banc Mundial, l'OCDE, i el recolzament dels Estats Units amb una entrada massiva de capital. Tot plegat va ajudar a eliminar paulatinament les cartilles de racionament, però no les carències que patia la població, començant a desaparèixer el mercat negre, i a incentivar la inversió privada per part de les classes benestants. Amb l'objectiu assolit de ser admesa a diversos organismes i institucions europeus, s'havia liberalitzat l'economia espanyola i s'havia superat el període d'autarquia i, així, es va possibilitar l'inici d'una època de creixement econòmic durant la dècada dels anys seixanta. Tanmateix, però, aquests esforços i intents van fracassar i no va servir per a integrar-se a la CEE, tal com desitjava el règim per a sortir de l'aïllament en què es trobava, i Espanya va ser rebutjada per no ser un país democràtic. Per Muñoz Soro (2014: 253), des de l'inici de les seves emissions regulars al 1956, "Televisió Espanyola es va convertir en el mitjà per excel·lència de socialització per al trànsit des de l'economia autàrquica de postguerra a l'extensió del consum privat"

Arias Salgado no s'havia preocupat excessivament de la televisió, al contrari de Fraga qui, des del principi d'ocupar la seva nova cartera ministerial amb

⁶³¹ *Boletín Oficial del Estado*, 22 de juliol de 1959, núm. 174, pp. 1005-1006

atribucions al mitjà, va ser conscient de la seva potencialitat en el camp de la informació massiva i de la pedagogia social, per a una “educació planificada i responsable”, que permetés derrotar l’ “esperit de la massa” i acabar amb la “indiferència cívica”⁶³². Partint d’aquest supòsit, el règim va voler insistir en la importància que podia adquirir la televisió pel seu significatiu caràcter de palanca i síntesi de modernitat socioeconòmica (Rueda; Chicharro: 2006, pp. 111-125). Aquesta dimensió resultava compatible amb les dinàmiques de producció i consum.

Manuel Vázquez Montalbán va definir aquell moment com “una espècie de despotisme il·lustrat fet a la mida d’un país insuficientment desenvolupat per a permetre’s l’experiència de la democràcia formal”⁶³³. Quatre dies després de prendre possessió del càrrec, Fraga va nomenar Roque Pro Alonso⁶³⁴ nou director general de Radiodifusió i Televisió en substitució de José María Revuelta⁶³⁵ que va morir al cap de poc temps⁶³⁶. Uns dies més tard, van cessar José Luis Villar Palasí, subsecretari del ministeri, i van nomenar Pío Cabanillas Gallas⁶³⁷ en el seu lloc, significant tots aquests relleus la finalització d’una etapa i l’inici d’una de nova. Coincidint amb el nomenament del nou director general, es va produir la posada en òrbita del primer satèl·lit de telecomunicacions Telstar⁶³⁸, construït per la companyia Bell Telephone System i que revolucionaria les connexions televisives entre Europa i els Estats Units⁶³⁹. La possibilitat d’enviar i rebre imatges a través de l’Atlàntic via satèl·lit es feia realitat el 23 de juliol quan des dels Estats Units a les vuit del vespre,

⁶³² García Jiménez, Jesús. *Televisión, educación y desarrollo en una sociedad de masas*. Madrid: CSIC, p. 41

⁶³³ Vázquez Montalbán, Manuel. *El libro gris de Televisión Española*. Madrid: Ediciones 99, 1973, p. 147

⁶³⁴ *ABC*, 21 de juliol de 1962, pp. 24-25

⁶³⁵ *La Vanguardia*, 24 de juliol de 1962, p. 4

⁶³⁶ *Tele Radio*, 6 d’agost de 1962, núm. 241, p. 7

⁶³⁷ La incompatibilitat mútua entre Roque Pro i Pío Cabanillas era manifesta. Cabanillas era gallec com Fraga i era el seu protegit.

⁶³⁸ *La Vanguardia*, 10 de juliol de 1962, p. 14

⁶³⁹ La primera emissió es va realitzar entre els Estats Units i França.

hora del continent europeu, es van enviar les imatges d'una conferència del president Kennedy i, posteriorment, unes altres de les cataractes del Niàgara. Tres hores més tard, es va procedir a l'enviament d'unes imatges del Big Ben londinenc en direcció a Amèrica. Sense donar cap tipus d'explicacions, TVE no va col·laborar en aquest projecte, malgrat que des d'Eurovisió es van demanar imatges de la localitat de Palos de Moguer i de les coves d'Altamira, dos llocs molt simbòlics per a la civilització occidental.

El nou ministre "creia amb fermesa en l'ús de les possibilitats polítiques i socials de la televisió i, en els plans generals d'expansió econòmica i millora del nivell de vida, la televisió hi va ocupar un lloc rellevant"⁶⁴⁰.

"Fraga Iribarne entendió perfectamente su papel: organizar una transición lenta entre el proteccionismo de conciencias desarrollado por Arias Salgado y la normalización de la concurrencia de criterios típica de la democracia formal, tratando de salvar requisitos considerados como indispensables por los sectores más conservadores de las fuerzas coalizadas en el bando nacional. Fraga podía iniciar así un proceso de apertura hasta el límite del bikini y de la difusión de la ideología socialdemócrata".⁶⁴¹

A partir del seu nomenament, a TVE va arribar una nova manera (peculiar) de fer i d'entendre la televisió adquirint uns nous aires caracteritzats per la personalitat del nou ministre⁶⁴² que anava més enllà del simple interès comunicatiu del mitjà i que semblava que podia aportar certes dosis d'apertura a diferència del seu antecessor. Per García Jiménez (1980: 194-195), "la pretesa i il·lusòria liberalització político-cultural va a ser substituïda des del poder per la liberalització econòmica, acompanyada d'un procés de

⁶⁴⁰ Baget, Josep Maria. *Història de la Televisió a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació, 1994. (Informes, 9). p. 30

⁶⁴¹ Vázquez Montalbán, Manuel. *El libro gris de Televisión Española*. Madrid: Ediciones 99, 1973, p. 145

⁶⁴² Era bastant freqüent que Fraga anés els diumenges fins a Prado del Rey acompanyat dels seus fills per a constatar si els treballadors es trobaven en els seus llocs, com també realitzava aparicions per sorpresa durant la setmana per comprovar com es feia la feina.

desideologització política”. L’arribada dels nous aires al govern i, en concret, al ministeri, van significar un tímid arraconament dels sectors vinculats a l’església catòlica pel que fa al control sobre l’educació, la cultura popular i els mitjans de comunicació, unes actituds que molt sovint no passaven del gest o del pur simbolisme. Tanmateix, la situació va derivar en un clima “d’una subcultura mancada de preocupacions polítiques i intel·lectuals, però de gran popularitat i difusió pública, que afavoria, a través de l’entreteniment i l’evasió, la integració social i la desmobilització del país, objectius polítics del nou règim”.⁶⁴³

Fraga no va trigar en anunciar algunes de les seves propostes i prendre decisions com l’anunci de la construcció dels nous estudis de televisió a Prado del Rey, l’arribada de TVE a les Illes Canàries^{644 645}, l’ampliació i millora de les instal·lacions de Miramar⁶⁴⁶ i la presentació de la Llei de Premsa i Impremta⁶⁴⁷ que les Corts franquistes van aprovar quatre anys més tard⁶⁴⁸. El reconeixement de la llibertat d’expressió als mitjans impresos quedava relativament garantit amb la nova llei. La censura prèvia quedava anul·lada, però es podia restituir sempre que no s’infringís cap punt del sistema polític i ideològic del règim que mantindria sempre el control dels mitjans, sobretot a través del polèmic article segon:

“Son limitaciones: el respeto a la verdad y a la moral; el acatamiento a la Ley de Principios del Movimiento Nacional y demás Leyes Fundamentales y las exigencias de la defensa nacional, la seguridad del Estado y el mantenimiento del orden público interior y de la seguridad exterior; el debido respeto a las Instituciones y a las personas en la crítica de la acción política y administrativa;

⁶⁴³ Fusi, Juan Pablo; Palafox, Jordi. *España 1808-1996: el desafío de la modernidad*. Madrid: Espasa-Calpe, 1997, p. 109

⁶⁴⁴ *Tele Radio*, 10 de setembre de 1962, núm. 246, p. 16

⁶⁴⁵ Al 1962, TVE gairebé no cobria el 65% del territori espanyol.

⁶⁴⁶ *Tele Radio*, 3 de desembre de 1962, núm. 258, p. 13

⁶⁴⁷ *ABC*, 1 d’agost de 1962, p. 23

⁶⁴⁸ *La Vanguardia*, 16 de març 1966, pp.5-6

la independencia de los Tribunales, y la salvaguardia de la intimidad y del honor personal y familiar”⁶⁴⁹.

El nou director general, Roque Pro Alonso⁶⁵⁰, home desconfiat i autoritari, desconeixia el mitjà i tenia una manera singular de gestionar-la perquè considerava que els seus treballadors eren mandrosos i que calia actuar amb mà ferma. Prova d'això és que, segons sembla, donava ordres i rebia als treballadors al seu despatx amb una pistola sobre la taula i només deixava una porta oberta al xalet del passeig de La Habana per a controlar qui entrava i qui sortia.

En qualsevol cas, el que sembla indiscutible és el paper que va adquirir Televisió Espanyola havent incrementat la seva dimensió exponencialment i havent experimentat un creixement com a nou mitjà hegemònic a la societat espanyola, des de les seves primeres emissions i fins a principis dels anys seixanta, tal com ho mostren la taula 17 amb el nombre de treballadors com la del nombre d'hores de programació. Les causes caldria buscar-les en l'interès del règim per dotar la incipient televisió d'un rol vigilant i utilitzar-la com un instrument de control ideològic de la població i de supervisió de la informació que arribava a les llars, l'interès per oferir una imatge de modernitat del país i, finalment, conscienciar les classes socials baixes i mitjanes en incorporar els aparells receptors a les seves vides com a símbol de prosperitat i incentivar la seva compra com a un factor més del desenvolupament social espanyol. En paral·lel, es va evidenciar un interès generalitzat per la televisió que queda manifest al gràfic 2 amb un creixement exponencial en els primers anys dels seixanta, quan s'arriba a la fi del segon terç de la dècada amb més d'un 30% de llars espanyoles que disposaven llavors d'aparells receptors.

⁶⁴⁹ *Boletín Oficial del Estado*, de 19 de març de 1966, núm. 67, pp. 3.310-3.315

⁶⁵⁰ Coronel d'Artilleria, havia participat a la Guerra Civil al costat de Franco i, després, es va incorporar a la *División Azul*.

Taula 17: Nombre de treballadors a Televisió Espanyola⁶⁵¹

1957	1958	1959	1960	1961	1962
64	148	247	344	419	435

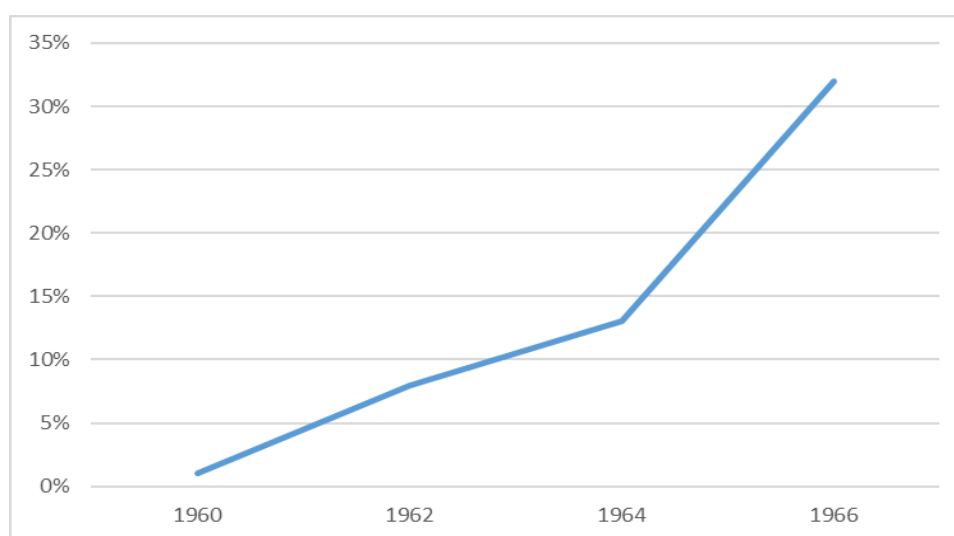
Font: *Tele Radio*, 5 de novembre de 1962, núm. 254, p.10

Taula 18: Nombre d'hores de programació a Televisió Espanyola

1959	1960	1961	1962
1.912	2.222	2.730	3.027

Font: *Tele Radio*, 5 de novembre de 1962, núm. 254, pp. 10-11

Gràfic 2: Percentatge de llars espanyoles amb televisor (1960-1966)

Font: *Informe sociològic sobre la situació social de Espanya*. Madrid: Fundación Foessa; Euramèrica, 1966

De manera simultània, l'expansió per a fer possible la cobertura pel territori espanyol de la xarxa primària de televisió que ja s'havia encetat, continuava enfrontant-se amb nombrosos obstacles per salvar l'accidentada orografia peninsular i arribar a zones en ombra, on la densitat de la població era molt baixa i a on els emissors existents, fins aquell moment, no eren suficients per a fer arribar una recepció de l'emissió amb una qualitat òptima. Al mateix temps,

⁶⁵¹ Personal fixe i col·laboradors.

conscient de les despeses que suposava arribar a realitzar una cobertura total i que no podien ser assumides a càrrec dels pressupostos de l'estat, el govern va dictar una ordre ministerial⁶⁵², el mes de desembre de 1962, que derivava la responsabilitat en els ens locals i els ajuntaments que sol·licitessin la instal·lació de reemissors en el seu terme municipal ja que haurien d'assumir completament les despeses derivades de realitzar aquestes actuacions (materials, instal·lació, manteniment i explotació). Per Baget (1993: 107), aquella ordre "resulta una mesura discriminatòria que afavoreix a les entitats i corporacions que disposen de més recursos econòmics. El desenvolupament tècnic de la televisió no serà, a partir d'ara, un desenvolupament racional i planificat". Aquell mateix mes, es van emetre dos esdeveniments tradicionals en les retransmissions que, des de llavors, Televisió Espanyola no ha deixat de cobrir cap any. Per primera vegada, per a tot Espanya i en directe, es va poder veure el sorteig de la rifa de Nadal, presentat per Jesús Álvarez i José Luis Uribarri⁶⁵³, i també es van poder seguir les campanades d'Any Nou des de la Puerta del Sol uns dies després^{654 655}.

L'1 de maig de 1963 TVE va incorporar un element distintiu que es va popularitzar molt ràpidament: els rombes. Es tractava del primer sistema de classificació dels continguts emesos, segons la seva adequació moral per franges d'edat. A partir d'aquella data, durant diverses setmanes, les locutores de continuïtat van informar els telespectadors del significat dels nous símbols, un reflex de les tensions entre els desitjos de liberalització i la resistència a aquests. La divulgació del nou codi moral es va intensificar notablement durant les emissions. Aquells rombes denotaven una certa paradoxa ja que intuïa una certa apertura dels continguts, però també significava un element més de censura a la televisió. Amb la seva aplicació, la programació televisiva es va

⁶⁵² *Boletín Oficial del Estado*, de 28 de desembre de 1962, núm. 311, pp. 18374-18375

⁶⁵³ *Tele Radio*, 17 de març de 1980, núm. 1160, p. 56

⁶⁵⁴ *Tele Radio*, 31 de desembre de 1962, núm. 262, p. 35

⁶⁵⁵ *ABC*, 2 de gener de 1963, p. 53

estructurar per diverses franges, cadascuna d'elles adreçades a un públic determinat, sobretot, amb la finalitat de diferenciar els continguts específics pels infants i separar-los de la resta. Tanmateix, la revista *Tele Radio* ja s'havia avançat un any abans, aconsellant que els menors de setze anys no estiguessin davant la televisió, a partir de les nou del vespre, perquè aquesta hora marcava la frontera entre els programes aptes i els que anaven adreçats a un públic adult, des del punt de vista moral d'aquella època⁶⁵⁶. Els rombes apareixien en l'angle superior dret de la pantalla, i amb més freqüència durant les emissions nocturnes d'espais de producció aliena com pel·lícules i sèries⁶⁵⁷.

6.2. Els teleclubs: Una via per a l'expansió de la televisió

Com hem dit anteriorment, des de les seves primeres emissions, la televisió va ocupar un lloc principal en l'oci dels ciutadans espanyols, malgrat que la majoria de la població no disposava o no podia accedir a la compra d'un aparell receptor. La societat espanyola encara arrossegava les penúries derivades de la postguerra i prioritzava les seves despeses en altres tipus d'electrodomèstics més necessaris per la seva vida quotidiana. A més del seu elevat preu d'adquisició, la televisió a Espanya es va enfrontar a la dificultat d'establir una complexa xarxa d'enllaços i d'emissores per tota la geografia, intentant superar les irregularitats de l'orografia peninsular. Com a conseqüència d'aquests dos factors, veïns d'algunes localitats van optar per trobar solucions creatives per a veure la televisió, malgrat aquestes adversitats. D'aquesta manera, es van desenvolupar sistemes il·legals i nyaps en instal·lacions precàries que permetien rebre el senyal de televisió en pobles i zones on encara no hi arribava.

⁶⁵⁶ *Tele Radio*, 1 de gener de 1962, núm. 210, p. 4

⁶⁵⁷ Baget, Josep M^a. *Historia de la televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993 pp. 108-109

Aquesta creixent repercussió social de la televisió sobre la població espanyola d'inicis dels anys seixanta va ser aprofitada ràpidament per les autoritats del règim per a expandir el seu ideari per tot el territori espanyol, molt especialment en les àrees rurals on encara no hi arribaven les emissions de TVE per manca de cobertura. El progressiu desenvolupament tècnic que Televisió Espanyola va realitzar en aquell moment per a què les seves emissions arribessin a qualsevol punt geogràfic de l'estat va anar acompanyat de manera simultània de la implantació de petites infraestructures de proximitat en municipis amb poca població, d'àrees rurals i amb una densitat dispersa de les regions del centre i el nord peninsular.

Els teleclubs van arribar a llocs on encara no ho havia fet la televisió i el seu objectiu fonamental era convertir-se en llocs per a la recepció col·lectiva de les seves emissions que acostumaven d'acompanyar-se de xerrades impartides per monitors formats en el ministeri d'Informació i Turisme per aquesta tasca. Acostumaven a instal·lar-se en locals de propietat municipal on els veïns, majoritàriament pertanyents a classes humils, es reunien al voltant d'un aparell de televisió, que pagava o subvencionava el govern espanyol. A més, l'elevat cost per adquirir els aparells receptors era un obstacle per a que la majoria de les famílies espanyoles hi poguessin accedir, així que molt sovint la solució passava pel visionat col·lectiu de veïns, famílies i grups d'amics per a veure les emissions de Televisió Espanyola, a llocs inversemblants, locals buits, salons o estables. El teleclub es va definir com "agrupacions de persones que es reuneixen voluntàriament a contemplar els programes de televisió i a comentar el seu estil i contingut, amb el propòsit de perfeccionar les seves capacitats perceptives i crítiques⁶⁵⁸". Manuel Palacio assenyala que, segons els seus promotors, "els teleclubs es conceben com associacions d'interès públic amb

⁶⁵⁸ *Teleclub*, any V, núm. 35 (1970), pp. 23-24

un caràcter que transcendeix del consum televisiu i l'ànim polític del qual se centra en estimular i orientar els canvis culturals"⁶⁵⁹.

Oficialment, el concepte de teleclub com a estratègia de difusió televisiva col·lectiva va arribar a Espanya després del seu sorgiment a França on ja funcionava des de 1950 i on es va estendre una important xarxa en molt pocs anys. Tanmateix, el seu antecedent directe van ser els *fernsehstuben* (sales de televisió) de l'Alemanya nazi, llocs públics destinats per al visionat col·lectiu d'aquest mitjà. Un cop finalitzada la Segona Guerra Mundial i amb la caiguda del tercer Reich, el règim franquista va voler distanciar-se del seu aliat germànic i va buscar el seu referent en les sales de televisió canadenques⁶⁶⁰ i franceses, aprofitant el seu esperit concentrat en el seu lema: llegir, escoltar, discutir, fer". El seu caràcter com a model educatiu va servir per a que l'ONU, a través de la UNESCO, l'avalés per adaptar-lo al mitjà televisiu, com a eina de les polítiques culturals dels països desenvolupats. El manual de la xarxa nacional de teleclubs posava l'èmfasi en el model canadenc i no pas en l'alemany⁶⁶¹.

Tanmateix, la primera referència documental als teleclubs localitzada durant aquest treball d'investigació correspon a un article signat pel realitzador Enrique de las Casas i publicat a la revista *Tele Radio*⁶⁶² al 1958, que portava per títol "Recepción colectiva". Formava part d'un seguit de deu articles agrupats sota l'epígraf "TV: presencia de un fenómeno social". En el seu text, De las Casas feia referència a la importància que començava a tenir la televisió entre la

⁶⁵⁹ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2001, p. 59

⁶⁶⁰ Tenen el seu origen en el programa radiofònic *Tribune radiophonique rurale du Canada*, un espai d'educació rural per adults que, al 1939, van engegar la Canadian Broadcasting Corporation, la Canadian Association for Adult Education i la Canadian Federation of Agriculture.

⁶⁶¹ González-Estefanía y Robles, José María; Del Valle, Antonio; Molto, Ernesto. *Manual del Teleclub*. Madrid: Imprenta del Ministerio de Información y Turismo. Junta Central de Información, Turismo y Educación Popular, 1968. p. 77

⁶⁶² *Tele Radio*, 13 d'octubre de 1958, núm. 42, p. 6

població rural espanyola, dos anys després de la inauguració de les emissions regulars de TVE, insistint en la necessitat d'arribar als habitants i treballadors del camp, i també en el paper que havia de tenir en el desenvolupament cultural i en la instrucció educativa entre aquests col·lectius, malgrat les dificultats que comportava la seva entrada entre un sector que De las Casas definia com a “desconfiat i hostil a tot el que no sigui el seu món”, a causa del seu “individualisme i, en general, el seu caràcter asocial”.

Tanmateix, considerava que els teleclubs eren la millor eina per a vèncer aquestes reticències i dificultats perquè eren capaços de convertir-se “en uns centres d'informació oberta al món, en una sala de lectura en veu alta, en una sala de teatre, en sala de concert o en simple i còmoda sala de cinema” perquè d'aquesta manera “la televisió es converteix en l'única possibilitat cultural en el camp”. No hi havia cap dubte que els teleclubs reforçaven la influència que tenia la televisió que passava a tenir un paper principal en la conformació i l'autolegitimació dels propis principis bàsics del règim. Una instrumentalització del mitjà per part del poder al que li va assignar una funció pacificadora i controladora de qualsevol desajust social.

El principal impulsor dels teleclubs va ser el titular del ministeri d'Informació i Turisme, Manuel Fraga, que el va convertir en un dels seus projectes estrella amb la intenció de dotar de contingut el seu concepte de configuració d'una cultura popular i del paper que hi havien d'assumir els mitjans de comunicació i, en especial, la televisió en el conjunt de la societat espanyola. Fraga va albirar el seu gran poder, fins al punt de reconèixer que “la televisió va passar de ser una joguina a una part decisiva de la vida nacional⁶⁶³”. Des d'aquest punt de vista, el mitjà es veia abocat a assumir el rol d'instrument de conformació i

⁶⁶³ Fraga, Manuel. *Memoria breve de una vida pública*. Barcelona: Planeta, 1980 (Espejo de España; 54), p. 225

autolegitimació del règim, a més de servir d'instrument transmissor de cultura i educació entre la població més desfavorida econòmicament i socialment.

No obstant, segons la revista *Tele Radio*, el primer teleclub inaugurat a Espanya va tenir un origen universitari⁶⁶⁴, amb presència d'alts representants del ministeri d'Informació i Turisme, i de Televisió Espanyola que van assistir a l'acte de constitució. El va promoure el capellà del Colegio Mayor Antonio de Nebrija, de Madrid, que era "especialista en temes de televisió". La presència d'elements d'origen eclesiàstic tant en la posada en marxa com en la tutorització i supervisió de les activitats que es duïen a terme seria una característica comuna a tots els teleclubs perquè "han d'estar comandats per un sacerdot format en el 'fenomen televisió', han de tenir al seu càrrec una tasca cultural orientadora sobre les ments per a les que les meravelles de la tècnica moderna són com bruixeries o miracles; ments que, degudament dirigides, poden i han de donar els seus fruits...".

De seguida, els teleclubs⁶⁶⁵ van tenir una ràpida expansió per tot el territori espanyol, multiplicant-se el nombre d'establiments des d'on s'impulsava el desenvolupament comunitari mitjançant tècniques com les conferències, discussions o debats, emprant actituds senzilles i un llenguatge familiar⁶⁶⁶, en un afany d'incrementar una continuada educació social i generant l'interès de l'individu pel saber. La presència de teleclubs a Catalunya era notablement inferior que a d'altres zones del territori espanyol, degut principalment a l'alta densitat de les grans i mitjanes ciutats industrials. A finals de 1968, a Espanya existien poc més de 3.000 teleclubs. Les àrees rurals de la península i de les illes concentraven un nombre més elevat a causa de la distribució demogràfica

⁶⁶⁴ *Tele Radio*, 17 de desembre de 1962, núm. 260, pp. 20-21

⁶⁶⁵ Segons la majoria de la bibliografia consultada, el primer teleclub a Espanya es va inaugurar el 25 de novembre de 1964, a l'aldea Matilla de la Seca, pertanyent al municipi de Toro, a la província de Zamora.

⁶⁶⁶ *Ibidem*, pp. 49-50

de la població majoritàriament rural a la majoria d'elles⁶⁶⁷. Com es pot apreciar a la taula 19, les províncies de Castella i Lleó concentraven la meitat dels teleclubs instal·lats a Espanya.

Taula 19: Nombre de teleclubs a Catalunya, Castella i Lleó i Galícia (per províncies) al 1968

Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
4	13	99	26	142
La Corunya	Ourense	Lugo	Pontevedra	Galícia
173	203	158	345	879
Àvila	Burgos	Cuenca	Guadalajara	Cast. Lleó
81	271	44	129	1.552
Lleó	Palència	Salamanca	Segòvia	
243	127	114	132	
Sòria	Valladolid	Zamora		
184	79	148		

Font: "El mapa de España de los teleclubs". *Teleclub TVE 1968-1971*. p. 226

Com es pot constatar, els teleclubs van revolucionar el medi rural espanyol per la incidència majoritària que evidenciaven el nombre de seus que s'havien instal·lat en poblacions petites o zones poc denses. També coincideixen en ser regions pobres, amb habitants de zones rurals, sotmeses al despoblament com a conseqüència de les fortes migracions en busca de millors condicions de vida a la perifèria peninsular. Les seves dependències també acollien altres activitats de tipus cultural:

"Una vez creados los teleclubes, se integran en la Red Nacional y reciben, lo antes posible, un televisor. Más tarde se van enviando otro tipo de materiales que les sean útiles para la tarea cultural: un periódico diario de la capital; semanalmente, las revistas *Tele Radio*, *España Semanal* y *La Voz Social*; el *Periódico Alba*, de la Campaña de Alfabetización. La propia Televisión Española enviaba semanalmente los avances de programa con una sinopsis de

⁶⁶⁷ *Teleclub TVE 1968-1971*. Madrid: Ministerio de Información y Turismo. Junta Central de Información, Turismo y Educación Popular, 1971.

los argumentos; esto, que lo realizaba para los medios de comunicación, le venía muy bien a los monitores del Centro".⁶⁶⁸

D'altra banda, Fraga volia regularitzar el visionat col·lectiu de la televisió, ja fos en domicilis particulars o llocs públics com els bars⁶⁶⁹ i, davant la possibilitat de prohibir-lo o bé permetre'l lliurement, el règim franquista va optar en transformar-lo en espais públics, fins a integrar-lo i convertir-lo en un element propi, per a disposar d'un major control fiscalitzador sobre els televisors ubicats en associacions, parròquies o locals veïnals, amb la voluntat de:

“Llegar al mundo rural en los momentos de descanso, para vigorizar los valores tradicionales que merezcan sobrevivir. Los teleclubs aspiran a acostumar a las gentes sencillas a contemplar las maravillas que ofrecen las imágenes, al propio tiempo que descubren mundos lejanos e insospechados (...) el Ministerio lo va a lograr mediante ayudas económicas y la entrega de un televisor (...) facilitando al teleclub otros medios de difusión de la cultura: receptor de radio, pequeña biblioteca, revistas, conferenciantes y, en una etapa posterior, proyectores de cine y películas⁶⁷⁰”.

La percepció que tenien els seus usuaris, fonamentalment els habitants de les àrees rurals, era la d'anar a un centre cultural o social per a veure la televisió. En canvi, els situats a les perifèries de les ciutats, amb forta presència de classes obreres i ciutadans procedents de la immigració, eren considerats com a eines de control social sobre aquests col·lectius, potencialment conflictius, un mitjà de control de l'entorn de l'oci de la població espanyola. Aquests teleclubs, i a banda de la finalitat per a la qual estaven concebuts, van ser també espais per a l'adoctrinament, la contrapropaganda i per apaivagar qualsevol intent de subversió contra el règim que disposava d'instruments per a conèixer en

⁶⁶⁸ Cantero, Chus. “Equipamientos culturales de proximidad en España en el siglo XX. Los teleclubs”. *Periférica: Revista para el análisis de la cultura y el territorio*, núm. 6. 2005 p. 110

⁶⁶⁹ El govern va gravar amb el pagament d'una taxa als bars i les empreses d'hostaleria que disposessin d'un aparell receptor orientat de cara al públic. D'aquesta manera, eren fàcils de censar i de controlar.

⁶⁷⁰ *ABC*, 29 de novembre de 1964, p. 90

qualsevol moment si en un teleclub es realitzava alguna activitat il·legal, com xarxes de col·laboradors que es dedicaven a delatar a qualsevol que semblés sospitós de subversió. D'altra banda, els teleclubs també van ser llocs que l'oposició al franquisme va reconvertir en espais per al debat i l'educació d'idees que havien de conduir cap a la democràcia.⁶⁷¹ La direcció general d'Informació, encapçalada per Carlos Robles Piquer, va crear un grup d'estudis de tècniques audiovisuals (GESTA) que, amb un caire interdisciplinari, es va destinar a assessorar i promoure la creació de la xarxa nacional de teleclubs definits com un conjunt d'associacions:

“Asociación voluntaria para la promoción de la cultura popular mediante hogares adecuados en los que el uso de la televisión y otros medios audiovisuales rodeados de medios de lectura y otras formas culturales, creen el marco de un coloquio creador entre los asistentes. Los teleclubs son asociaciones de y con interés público de carácter cultural.”⁶⁷²

La Red Nacional de Teleclubs va assumir les funcions que li va delegar la Junta Central de Información, Turismo y Educación Popular, en virtut d'una ordre ministerial⁶⁷³ per la qual la nova xarxa havia de portar a terme tasques integradores de caire educatiu, cultural, social, esportiu, turístic, d'atenció i de participació ciutadana. Es van crear uns 4.500 teleclubs repartits per tota la geografia espanyola amb un milió d'associats, aproximadament.

La política de creació i organització de teleclubs va tenir lloc des de 1964 fins a 1979, quan van passar d'estar inscrits en el Registre de Teleclubs del Ministeri de Cultura a haver de constituir-se en associacions culturals legalment

⁶⁷¹ Blanco Martín, Miguel Ángel. *Cultura, periodismo y transición democrática en Almería (1973-1986)*. pp. 124-125

⁶⁷² GESTA, “Hacia un plan nacional de Teleclubs”. 1965, p. 10

⁶⁷³ Ordre de 14 de juliol de 1966, *Boletín Oficial del Estado*, de 27 de juliol de 1966, núm. 178, pp. 9653-9654

reconegudes, en el si del mateix ministeri⁶⁷⁴. A partir de llavors, en algunes localitats, alguns dels teleclubs van abandonar la finalitat per la qual havien estat creats i els seus locals es van reutilitzar com a centres socials, llars de jubilats o es van destinar a d'altres activitats socials i/o culturals dels pobles, malgrat que la gent els va continuar anomenant teleclub i malgrat que la seva finalitat s'aproximava més a l'àmbit polític que a l'educatiu (García Jiménez: 1980, 364).

Els teleclubs mai van arribar a ser una veritable iniciativa de comunicació popular, però s'ha de reconèixer que van servir per dotar de formació a les classes menys afavorides i van formar part de tot un seguit d'iniciatives realitzades des del poder per obrir un tímid aperturisme que donés una imatge de "modernitat" com a única sortida a l'exterior i acabar en l'aïllament del país en un context en el què el franquisme, l'exèrcit i l'església estaven presents en tots els àmbits de la societat espanyola. El declivi dels teleclubs va arribar a la primera meitat de la dècada dels setanta, quan molts d'ells van perdre el seu objectiu de centres per a difondre la cultura i es van convertir en espais d'esbarjo per a joves. Uns altres factors que van intervenir van ser l'augment del nombre d'aparells de televisió a les llars i, també, a causa de que "les polítiques d'animació cultural en el franquisme estaven ontològicament abonades al fracàs" (Palacio, 2001: 60). Tanta va ser la popularitat que van adquirir que, a partir del 4 de juny de 1964, Televisió Espanyola decideix començar a emetre un programa anomenat *Tele-club*, amb una periodicitat setmanal i amb una durada de trenta minuts, presentat per Antolín García⁶⁷⁵. Tanmateix, tot plegat va conduir a considerar que aquest tipus d'iniciatives polítiques constituïen un compendi de "propostes comunicatives il·lustrades no

⁶⁷⁴ *Boletín Oficial del Estado*, de 28 de maig de 1980, núm. 129, p. 1750

⁶⁷⁵ *ABC*, 13 d'agost de 1965, p. 41

pel monolitisme ideològic de TVE, sinó inclús per les autolimitacions extremes que TVE aplicava al seu monolitisme ideològic⁶⁷⁶.

6.3. La inauguració dels estudis de Prado del Rey

La precarietat tècnica, juntament amb la necessitat de disposar de millors i més adequats mitjans, la manca d'espai⁶⁷⁷ i l'augment de la producció per a oferir una programació més variada i de major qualitat van ser els principals factors que van portar al ministeri d'Informació i Turisme a buscar un nou emplaçament per a ubicar la seu central de Televisió Espanyola a Madrid, que fos suficientment versàtil per acollir musicals, dramàtics o espais infantils, i abandonar l'antiga seu al passeig de La Habana i els estudis Sevilla Films⁶⁷⁸, que havien quedat insuficients per assumir els nous reptes de creixement de noves produccions.

Durant l'erràtica i desigual etapa de Roque Pro Alonso al cap davant de TVE, es va produir un canvi en l'estructura organitzativa de la cadena amb la creació de dues subdireccions generals, mitjançant una ordre ministerial⁶⁷⁹, una per a la Radiodifusió i l'altra per a la Televisió, que van ocupar Manuel García Durán y Parages, i Francisco Gómez Ballesteros, respectivament. En aquest període es va posar en marxa el projecte de creació d'uns nous estudis, però García Durán i Gómez Ballesteros van ser cessats pel mateix Fraga en el següent

⁶⁷⁶ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2001. pp. 59-60

⁶⁷⁷ Al 1962, als estudis del passeig de La Habana, de Madrid, només es podia disposar de sis platos, amb una superfície total de 1.150 metres quadrats.

⁶⁷⁸ Es tractava d'uns platós als estudis cinematogràfics que TVE va llogar dos estudis, l'1 i el 3, per a realitzar els dramàtics d'*Estudio 1*, i per ser unes instal·lacions situades relativament a prop del passeig de La Habana. També havien servit per a rodar pel·lícules com *Salomón y la reina de Saba*, *Rey de reyes*, *Don Quijote de la Mancha* o *El Cid*, entre moltes d'altres.

⁶⁷⁹ *Boletín Oficial del Estado*, de 23 de novembre de 1962, núm. 281, p. 16.620

relleu en el si de televisió al cap d'un any i mig, sent substituïts per Manuel Aznar Acedo y Luis Ezcurra⁶⁸⁰, respectivament^{681 682}.

El govern espanyol, conscient de la necessitat de dotar TVE d'unes noves instal·lacions i considerant les precàries condicions de treball⁶⁸³ en què es realitzava la producció de programes al passeig de La Habana, va decidir que havia arribat el moment de dotar-la d'uns nous estudis adequats a les seves necessitats per a la qual cosa calia buscar uns terrenys on ubicar-la. L'emplaçament dels nous estudis havia de reunir una sèrie de requisits: distància mínima de quatre quilòmetres, per a evitar interferències de l'aeroport de Barajas, i màxima de deu per a facilitar l'accés de treballadors i convidats, absència de sorolls exteriors, facilitat de comunicació terrestre i visibilitat directa amb l'emissora de Navacerrada i el nucli d'enllaços hertzians.

Patrimoni Nacional va oferir una parcel·la de gairebé 80 mil metres quadrats per uns 9 milions de pessetes, en el terme municipal de Pozuelo de Alarcón, en el paratge anomenat Prado del Rey, a la província de Madrid. El ministeri d'Hisenda va autoritzar els tràmits per a la seva adquisició per part del d'Informació i Turisme, de qui seria la titularitat de la propietat⁶⁸⁴. Amb Fraga al capdavant del ministeri i amb la posterior arribada de Jesús Aparicio Bernal Sánchez⁶⁸⁵, president del Sindicato Español Universitario com a director general de TVE, al març de 1964⁶⁸⁶, es posava en marxa un ambiciós projecte de dimensionament i de profunda reorganització estructural de la televisió a

⁶⁸⁰ Va ser conegut amb el sobrenom de *l'incombustible* perquè va romandre a RTVE des de la seva fundació fins a l'arribada del PSOE al poder, sobrevivint a tots els canvis que s'hi van produir.

⁶⁸¹ *Boletín Oficial del Estado*, de 27 de febrer de 1964, núm. 50, pp. 2.683-2.684

⁶⁸² *Tele Radio*, 2 de març de 1964, núm. 323, p. 10

⁶⁸³ Calia cobrir les necessitats mínimes d'espai i de seguretat per al personal, tal com reconeixia el mateix ministeri.

⁶⁸⁴ *Boletín Oficial del Estado*, de 13 de juliol de 1963, núm. 167, p. 10.868

⁶⁸⁵ Des del govern se'l considerava el candidat idoni per a portar a terme les transformacions i els reptes que havia d'assumir TVE a partir d'aquell moment. Tenia el suport del llavors ministre d'Educació, Jesús Rubio García-Mina del que era el seu deixeble.

⁶⁸⁶ *Tele Radio*, 30 de març de 1964, núm. 327, p. 13

Espanya. En una de les seves primeres manifestacions després del seu nomenament, Aparicio Bernal va assegurar que:

“Mi proyecto inmediato es el de llevar a cabo un plan de desarrollo para que la radiodifusión, y más concretamente la televisión española, dejen de ser algo experimental para convertirse en algo serio y definitivo. Tenemos que vencer numerosas dificultades para alcanzar el fin deseado (...), gracias a la publicidad, esperamos triplicar nuestro esfuerzo”.⁶⁸⁷

El fet que hi existís un monopoli estatal televisiu a Espanya com a conseqüència de la singularitat política espanyola, va motivar al director general, Jesús Aparicio Bernal, a justificar que en els països:

“de más larga tradición democrática, como pueden ser los escandinavos, Francia, etc. no solo sujetan a régimen de monopolio estatal la televisión, sino también la radio. Ello se debe a que en ellos, como en España, se estima que un medio de difusión tan poderoso, con tan grande influencia en la opinión pública, y sobre todo, en la moral pública, debe ser tutelado muy de cerca por el Estado, que asegure el cumplimiento de sus fines primarios: información, formación y recreo para cubrir el tiempo de ocio.”⁶⁸⁸

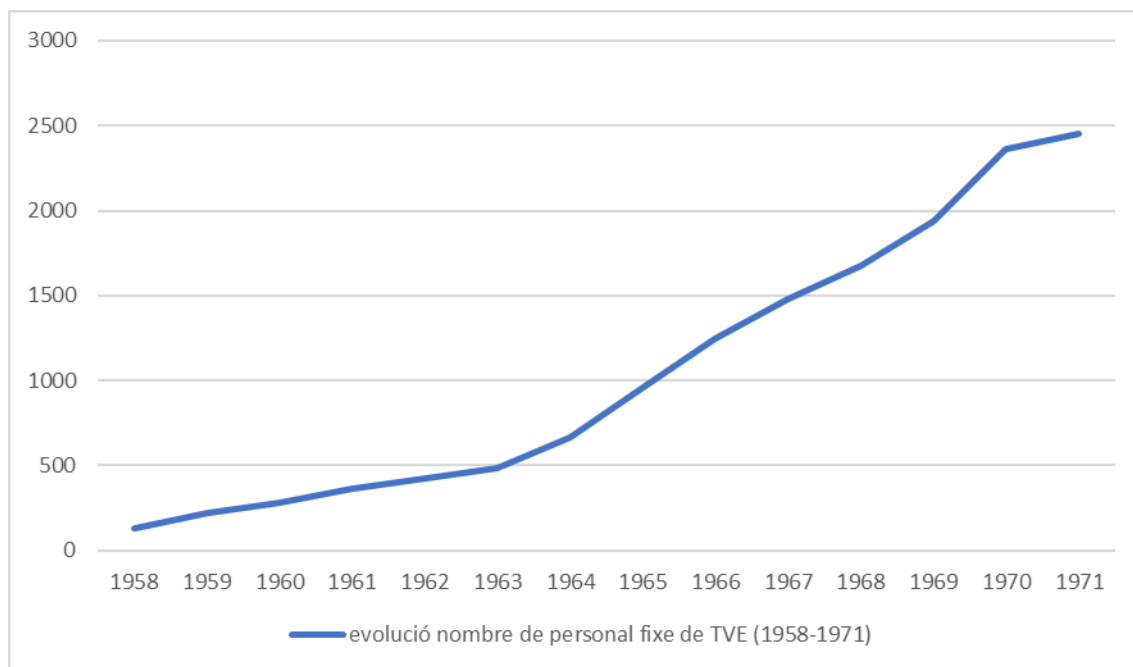
Durant l'etapa d'Aparicio Bernal es va canviar i modernitzar la televisió a Espanya cap a un concepte integrador entre els models nord-americà i europeu, però tenint sempre la publicitat com a motor de la empresa. Una TVE que s'havia de portar cap a una nova etapa de desenvolupament i d'internacionalització, aprofitant els anys de l'explosió turística a Espanya, la participació en festivals i en mercats de televisió. El *Primer Plan de Desarrollo* per al període 1964-1967 va estar vigent fins al 1969, quan es va aprovar el *II Plan de Desarrollo*. Al 1972 es va aprovar el Tercer que va desaparèixer al

⁶⁸⁷ *Tele Radio*, 13 de juliol de 1964, núm. 342, p. 15

⁶⁸⁸ *Noticias de televisión. Declaraciones del Director General de Radiodifusión y Televisión, D. Jesús Aparicio Bernal*. Madrid: Ministerio de Información y Turismo, setembre de 1966, p. 10

1976, juntament amb el seu ministeri. La dimensió que estava adquirint Televisió Espanyola es podia constatar en l'evolució que va experimentar la plantilla del personal fixe que en formava part, com es pot apreciar al gràfic XXXX, al mateix temps que s'havia incrementat de forma paral·lela al dimensionament de la seva infraestructura tècnica, com també les hores d'emissió i les aportacions procedents dels pressupostos per a la ràdio i la televisió pública, a més dels ingressos publicitaris que suposaven la contribució majoritària.

Gràfic 3: Evolució del nombre de treballadors fixes de TVE (1958-1971)⁶⁸⁹

Font: *Televisión Española*. Dirección General de Televisión. Ministeri d'Informació i Turisme, 1972

Aquestes mancances ja havien quedat de manifest en els objectius recollits en el *III Plan de Desarrollo*⁶⁹⁰ per al quadrienni 1972-1975, que deixava constància

⁶⁸⁹ Al 1971, Barcelona comptava amb 208 treballadors, del total de 2.454 que tenia Televisió Espanyola.

d'inversions necessàries per al desenvolupament de Televisió Espanyola. Tanmateix, la publicació *Tele Radio* va augurar que, gràcies al *III Plan de Desarrollo*, al "1980 totes les famílies tindran telèfon, televisor, habitatge i que vuit de cada deu famílies comptaran amb automòbil"⁶⁹¹. En l'horitzó dels seus promotors existia un doble objectiu: d'una banda, l'equiparació tècnica a d'altres televisions europees de similars característiques i, de l'altre, assolir al conculcre el període l'extensió de la primera cadena fins arribar a una cobertura real del 90% de la població espanyola en òptimes condicions tècniques, i del 70% en el cas de la segona cadena, amb la finalitat de que aquest segon programa resultés competitiu respecte dels primer en tots els aspectes⁶⁹². El pressupost total ascendia a 3.337,5 milions de pessetes (taula 20), que es distribuïen en una sèrie de partides per a la millora de la infraestructura dels centres reemissors, la substitució dels equips que ja havien superat els terminis d'amortització previstos i per a la renovació de la xarxa d'enllaços i dels equips tècnics de les instal·lacions⁶⁹³, així com traspasar els reemissors instal·lats a l'empara de l'Ordre Ministerial, de desembre de 1962, a la xarxa pròpia⁶⁹⁴; així com la inversió per a l'ampliació dels estudis de Prado del Rey, la renovació dels mitjans de producció, l'adquisició dels equips necessaris per a la implantació de la televisió en color i d'unitats mòbils per a

⁶⁹⁰ *Boletín Oficial del Estado*, d'11 de maig de 1972, núm. 113, pp. 8.239-8.525

⁶⁹¹ *Tele Radio*, 27 de desembre de 1971, núm. 731, p.3

⁶⁹² Es van dissenyar dos plans nacionals d'extensió per a les respectives cadenes que continuaven l'estratègia d'arribar al màxim nombre de la població espanyola. En el cas de la primera cadena s'havia previst la instal·lació de 18 nous centres d'emissió en províncies que rebien un precari senyal de televisió i d'un centenar de reemissors; i, pel segon canal, es va preveure la instal·lació de 33 noves emissores i de prop de 400 reemissors.

⁶⁹³ El principal problema tècnic que TVE havia de resoldre en els seus primers anys d'existència era la deficiència estructural que patia. El principal era el d'assegurar l'emissió a causa de la possible amenaça que una avaria pogués interrompre el servei d'emissió durant un temps indeterminat. En els primers 16 anys de vida, TVE només disposava d'un únic equip de reserva que estava instal·lat a Navacerrada per l'àrea geogràfica que cobria, però la resta del territori no la tenia i quedava sense aquesta cobertura en el cas que es produís aquesta incidència tècnica. A més, resultava pràcticament impossible realitzar tasques rutinàries de manteniment ja que calia fer-les durant moltes hores i en els horaris en què no hi havia emissió. D'altra banda, molts centres patien de problemes en el subministrament elèctric i la manca de recursos els havia deixat sense la dotació dels corresponents grups electrògens.

⁶⁹⁴ *Boletín Oficial del Estado*, de 28 de desembre de 1962, núm. 311, pp. 18.374-18.375

realitzar retransmissions, i la construcció d'un nou Centre de Producció a Barcelona.

Taula 20: Inversions programades del III Plan de Desarrollo (en milions de pessetes)

Subsectors	Pressupost de l'estat	Organismes Autònoms	Total
Turisme	6.583,3		6.583,3
Promoció del turisme	2.258,3		2.258,3
Allotjaments turístics, hotels escoles i altres inversions	4.325		4.325
Informació	4.543,4	800	5.343,4
Televisió	2.537,5	800	3.337,5
Ràdio	880,7		880,7
NO-DO	122,7		122,7
Agències informatives	340		340
Editora Nacional i Impremta	500		500
TOTAL	18.000,9	1.600	36.857,5

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades publicades al *Boletín Oficial del Estado*, de 13 de maig de 1972, núm. 114, p. 8424

Aparentment, aquesta reestructuració podia tenir conseqüències positives a Miramar pel fet que Luis Ezcurra⁶⁹⁵, director de TVE a Catalunya, va ser nomenat nou subdirector general de TVE i president de les 'Comisiones asesoras de programación'. Des de la seva nova posició, el nou *home fort* de la televisió va triar Enrique de las Casas per ocupar-se de la direcció de programes a nivell estatal. Els seus llocs de responsabilitat van ser ocupats per Jordi Arandes i Ramon Solanes, respectivament, que ja havien treballat al seu

⁶⁹⁵ Luis Ezcurra es va mantenir a TVE des de la seva fundació fins a l'arribada dels socialistes, sobrevisquent a tots els canvis que s'hi van produir.

costat des dels inicis de la televisió a Catalunya⁶⁹⁶. Amb aquests nomenaments era fàcil preveure que es podria reforçar la presència i l'aportació de TVE Catalunya en el conjunt de la programació estatal.

Finalment, la inauguració de la nova seu es va fer coincidir amb la data del 18 de juliol de 1964, any que es commemoraven els *XXV años de Paz*, nom amb el què el règim va designar una amplíssima campanya propagandística que el franquisme va llençar a tota la societat per celebrar els vint-i-cinc anys de la finalització de la Guerra Civil, oferint un to conciliador al descartar qualsevol referència directa al conflicte bèl·lic i posant l'èmfasi en una pau col·lectiva lligada al progrés del país. Un esdeveniment que va convertir la televisió en el vehicle ideal per a les necessitats de l'estat en el seu intent d'enaltir i legitimar un règim que havia entrat en una crisi irreversible. El mitjà ràpidament va ser utilitzat per Fraga en benefici propi, amb aparicions gairebé diàries sinó com a suport mediàtic del règim franquista "especialment amb ocasió del referèndum de 1966 a favor de Franco i de la celebració poc abans dels '25 años de paz', ocasions en les que Fraga ja va plantejar i va realitzar autèntiques campanyes de màrqueting polític a l'estil nord-americà⁶⁹⁷. Els actes⁶⁹⁸ que s'hi van organitzar van servir no només per a exaltar la dictadura sinó també per a legitimar la figura de Franco com a garant de la pau, el progrés, l'estabilitat i l'ordre. Així va quedar reflectit en el text del programa del *Concierto de la Paz* que va tenir lloc el 16 de juny d'aquell any:

“El múltiple juego estético de todas las Artes está asociado en estas fechas a las conmemoraciones de la paz española cuando esta cumple venticinco años

⁶⁹⁶ Baget, Josep M^a. *Quaranta anys de televisió a Catalunya*. Barcelona: Pòrtic, Centre d'Investigació de la Comunicació, 199, p. 32

⁶⁹⁷ Gifreu, Josep. *Sistema i polítiques de comunicació a Catalunya (1970-1980)*. Barcelona: L'Avenç, 1983, p. 316

⁶⁹⁸ Hi van predominar festivals musicals, un sorteig especial de la rifa de Nadal, segells commemoratius, nombroses festes a pobles i ciutats, concursos literaris, cinematogràfics i periodístics, exposicions artístiques, publicacions oficials, així com també pel·lícules.

fecundos en realizaciones. La literatura y la poesía, la pintura y el teatro, otras jóvenes y expresivas extensiones artísticas y artesanas, como el cine y el folklore, hacen en las efemérides balance de sus conquistas y de su situación".⁶⁹⁹

El govern volia donar la imatge d'un país modern, emfatitzant l'enaltiment de les fites materials, el benestar i un nou estil de vida al que tots els espanyols havien d'aspirar com a membres d'una societat de consum per a comprar la rentadora, el frigorífic, el 600 i la televisió. Amb aquesta campanya, el règim insistia en valors com l'estabilitat política, la calma social o el benestar econòmic. TVE va perllongar fins als anys setanta aquest imaginari retòric amb l'emissió de programes que buscaven l'aquiescència de la població al voltant de la figura del general Franco, reforçant conceptes com autoritat, prosperitat, estabilitat, consens, reconciliació, ordre i benestar. Alguns d'aquests valors eren compatibles amb la dictadura i d'altres presentaven certs aires aperturistes i predemocràtics. A banda d'entretenir i d'informar, el nou electrodomèstic va contribuir a canviar els costums de la població espanyola i a crear noves formes de socialització, al convertir-se en un membre més de la família i de poder compartir amb d'altres la seva programació.

Després de vuit anys des de l'inici de les emissions, Televisió Espanyola trobava un nou emplaçament per a desenvolupar-se. La superfície total del recinte, que s'havia començat a construir a l'octubre de 1963, ocupava prop de 70 mil metres quadrats i va tenir un cost final d'uns cent milions de pessetes⁷⁰⁰. Amb l'arribada del dictador al migdia va començar el primer acte d'aquella inauguració que va consistir en la benedicció de Prado del Rey des del vestíbul per part de l'arquebisbe de Madrid-Alcalá. I, també, s'iniciava un programa en directe de tres hores de durada per a cobrir l'esdeveniment⁷⁰¹. A continuació,

⁶⁹⁹ Concierto de la Paz. XXV aniversario. Madrid: Ministerio de Información y Turismo, 1964.

⁷⁰⁰ *Tele Radio*, 19 de juliol de 1965, núm. 395, pp. 11-14

⁷⁰¹ *La Vanguardia*, 18 de juliol de 1964, p. 34

Franco va descobrir una placa commemorativa i, tot seguit, la comitiva es va detenir davant una maqueta que reproduïa la nova seu i va iniciar una visita per les instal·lacions.

Al passar pels estudis 1 i 3, l'esperaven un grup de treballadors de Madrid i Barcelona i va presenciar l'assaig d'un ballet gallec que es preparava per a una actuació que realitzarien en un programa aquella mateixa nit. Aquell dissabte d'estiu, Franco va decidir anar per primera i única vegada a TVE, però no va prendre la paraula en l'acte de la seva inauguració, probablement pel poc interès que sempre havia mostrat amb la televisió. Es va limitar a prémer un comandament a distància per a "posar en marxa la nova emissora de televisió a Santiago de Compostela, l'emissora de freqüència modulada de Barcelona i s'iniciava el període de proves de la nova emissora de Canàries amb cobertura per a les províncies de l'Àfrica"⁷⁰².

Des de l'estudi 2⁷⁰³, on es va muntar una solemne tribuna presidida pel mateix dictador, va prendre la paraula el director general, Jesús Aparicio Bernal, per a donar pas a Franco per posar en marxa les noves emissores. A continuació, el ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga, va pronunciar un extens discurs que, amb la retòrica habitual de la dictadura, va servir per lloar Franco i remarcar la transcendència que tenia per a Espanya de disposar una televisió amb unes instal·lacions i mitjans que li permetrien portar a terme el seu desenvolupament, malgrat que en el moment de la inauguració encara no havien finalitzat:

"La puesta en marcha de los nuevos estudios de la Televisión Española, convertida, en muy poco tiempo, en uno de los más importantes instrumentos

⁷⁰² *Tele Radio*, 27 de juliol de 1964, núm. 344, p. 7

⁷⁰³ Era l'únic que estava finalitzat, malgrat que s'havia previst fer la inauguració en el número 1, que va arribar a ser el més gran de les televisions europees d'aquell moment amb una superfície de 1.200 metres quadrats.

de comunicación social de nuestra Patria. El empuje arrollador de la televisión, en una sociedad en crecimiento, como es la nuestra, no nos ha permitido esperar a ver totalmente rematadas estas obras, antes de poner en marcha parte de los servicios técnicos que en ellas a van a alojarse. Una obra que pudiera ser un símbolo de la apresurada y vital dinámica del momento español que estamos viviendo (...), llevar a todos los hogares españoles, con la fuerza de la imagen, mensajes que han de ayudarnos a ser un pueblo más unido, más culto y más feliz (...). Podéis contar con este instrumento que hoy inauguramos que ha de ser una pieza importante al servicio de vuestra política de paz que es la que España quiere y la que España necesita”⁷⁰⁴.

Les autoritats del règim i els alts directius de TVE van evidenciar amb orgull que, finalment, Espanya podia assemblar-se a les televisions del seu entorn i que inclús podien superar-les, ni que fora per les dimensions de la “joia de la corona”, l'estudi 1 que en aquell moment va ser el més gran de les televisions europees. Tenia 1.111 metres quadrats de superfície, amb un disseny avançat i una excel·lent insonorització, a més, de disposar per primera vegada de graelles d'il·luminació⁷⁰⁵. Si es té en compte que al 1962 TVE només disposava de sis platós, amb un total de 1.1150 metres quadrats, i a partir de 1964 eren 14, amb 5.750 metres quadrats, era comprensible que en aquella inauguració la satisfacció fos justificada, malgrat que hagués estat per qüestions de dimensions. Amb la construcció del centre de producció de Prado del Rey, es va donar un pas definitiu per a l'extensió, la consolidació i la modernització de la televisió a Espanya, com s'observa a la taula 21 que mostra l'evolució de la superfície disponible a tots els estudis dels diferents centres i emissores de TVE. Tanmateix, els procediments estrictes de la construcció de la nova seu no contemplaven l'entrada de vehicles de grans dimensions per a la descàrregar en el seu interior, la qual cosa va provocar nombrosos problemes logístics que es va solventar improvisant i resolent-los sobre la marxa.

⁷⁰⁴ *Tele Radio*, 27 de juliol de 1964, núm. 344, pp. 7-19

⁷⁰⁵ Unes excessives dimensions que va resultar inoperant i el van haver de dividir en diversos platós per a poder-lo aprofitar.

Taula 21: Superfície destinada a estudis a TVE (1956-1968)⁷⁰⁶

1956	1959	1964	1968
180	700	1.950	6.950

Font: Pérez Ornia (1989: 320)

Però, aquesta no va ser l'única inauguració que va fer Televisió Espanyola aquell any. Al febrer, li havia tocat el torn al centre de producció de les Illes Canàries i a les instal·lacions d'Izaña, a l'illa de Tenerife. En aquella ocasió, Franco no hi va anar i, en el seu lloc, va enviar al seu ministre Fraga que va viatjar acompanyat de nombrosos membres de la família del dictador que es va limitar a enregistrar un missatge adreçat als canaris en el que relacionava aquell acte inaugural amb els primers moments del cop d'estat de 1936. Tanmateix, va servir per donar per inaugurada la nova emissora i la connexió amb la xarxa estatal de televisió:

“Yo me siento profundamente emocionado al pensar que con estos medios, vuelve a partir de Canarias la voz de la auténtica España, como de allí partí yo, en aquel memorable 18 de julio de 1936, portando los ideales de nuestro movimiento para mantener enhiesta la bandera de la fe y de los valores espirituales, entonces en peligro en nuestra Patria, como hoy lo están en el resto del mundo (...). Los nuevos medios de comunicación, información y difusión han de ser utilizados con noble fin, porque de nada aprovecharían los progresos y avances de la técnica si no se ponen al servicio de la verdad, la justicia y la auténtica y cristiana Hermandad”⁷⁰⁷.

⁷⁰⁶ Les xifres estan expressades en metres/quadrats.

⁷⁰⁷ *La Vanguardia*, 11 de febrer de 1964, p. 7

Al mes següent de la inauguració de Prado del Rey, el govern d'Espanya⁷⁰⁸ va signar un acord comercial mundial de telecomunicacions per satèl·lit⁷⁰⁹ en el que van participar la majoria de països occidentals. Entre tots havien d'assumir un cost total de 200 milions de dòlars per a l'explotació comercial de satèl·lits per a l'establiment de comunicacions transoceàniques. A partir d'aquest moment, aquesta participació va permetre a TVE la possibilitat de realitzar connexions via satèl·lit. El primer enregistrament als nous estudis de Prado del Rey va ser *El fantasma de Canterville*, un dramàtic dirigit, realitzat i adaptat per Juan Guerrero Zamora, el 2 d'agost. Durant la temporada 1964-1965 la televisió va començar a consolidar-se com a fenomen de masses a Espanya, augmentant els seguidors a aquesta nova forma d'oci. Es van incrementar les hores de programació que s'iniciava a les 13.00 hores i finalitzava a la mitja nit, aproximadament. Només s'interrompia l'emissió a la franja de 17.00 a 19.00 hores que s'aprofitaria durant molts anys després per a emetre la incipient programació en desconexió per a Catalunya i les Illes Balears. Els caps de setmana començava a les 9 del matí fins a la una de la matinada. En total, s'oferien 10 hores més que l'any anterior, amb un total de 75 hores setmanals, que es van cobrir amb un augment de la producció pròpia i de telefilms estrangers com els que va adquirir TVE al signar el primer contracte amb la productora nord-americana Paramount per a l'adquisició de pel·lícules del seu catàleg, tal com s'encarregava d'anunciar la revista *Tele Radio* a l'espai "Sesión de noche", dins de la seva programació setmanal:

⁷⁰⁸ *Boletín Oficial del Estado*, de 3 de desembre de 1965, núm. 289, pp. 16366-16371

⁷⁰⁹ Al juliol de 1964, es va aprovar la Resolució número 1721 de Nacions Unides per la qual es formava el consorci INTELSAT (International Telecommunications Satellite Organization). El primer satèl·lit llençat per aquest consorci va ser l'Intelsat 1, més conegut com *Early Bird*. El 2 de maig de 1965, TVE va connectar amb Mundovisión a través d'aquest satèl·lit i hi va participar en aquest primer programa amb imatges d'una cursa de braus a Barcelona i de la Sagrada Família.

“TVE les ofrece en este programa, a partir de la noche de hoy, una serie de filmes de indudable interés. Todos ellos producidos por Paramount, cuyo nombre ha encabezado a lo largo de muchos años títulos inolvidables”⁷¹⁰.

Es tractava de pel·lícules produïdes durant la dècada dels anys quaranta, però que acostumaven a no ser títols importants. Eren obres lleugeres la finalitat de les quals era bàsicament entretenir l'audiència, com *El vals del emperador*, *Mi novia favorita*, *La mayor y la menor* o *La heredera*.

6.4. Orígens i naixement de la UHF (Segona Cadena)

Al 1964 es va anunciar oficialment el naixement i les emissions en proves del segon canal de TVE, previstes pel gener de l'any següent i les regulars a partir de la tardor de 1966⁷¹¹. El director general havia manifestat la voluntat de posar-lo en marxa, però existien dubtes sobre el seu finançament, insuficient per al seu manteniment, per a dotar-lo de més ingressos, a més de reclamar més recolzament estatal⁷¹². Des del seu origen, el segon canal de TVE va optar per oferir una programació independent del primer, alternativa i orientada a continguts culturals tal com ho manifestava el director general de Radiodifusió i Televisió, Jesús Aparicio Bernal:

“Se ha procurado acomodar al máximo ambas programaciones, de manera que, en lo posible, la elección de un espacio en un programa no signifique que haya que perder más de uno en el otro canal. Asimismo, salvo pequeñas variaciones, la distribución es muy similar, aunque, gracias a la autonomía de este Segundo Canal UHF, se ha mejorado sensiblemente el contenido cultural de ambas programaciones. (...). Televisión Española entra ahora en una nueva fase de su proceso de perfeccionamiento. En ella se pretende mejorar los aspectos estéticos aplicando las recomendaciones que formuló la Comisión

⁷¹⁰ *Tele Radio*, 18 de juny de 1963, núm. 294, p. 56

⁷¹¹ *La Vanguardia*, 11 d'octubre de 1964, p. 52

⁷¹² *Tele Radio*, 11 de maig de 1964, núm. 333, p. 49

Asesora de Programas Culturales y el Centro de Formación. Con ello se entra de lleno en esta aspiración de que en los programas se expresen ideas positivas para la formación y el recreo de los españoles, con el buen estilo y cuidada presentación que se exige y necesita”⁷¹³.

Per tant, semblava que el segon canal naixia amb la voluntat dels seus responsables de tenir vocació d’adaptació de la seva programació al públic espanyol i amb “personalitat pròpia”, segons la premsa de l’època⁷¹⁴. Uns dies abans de la seva inauguració, la revista *Tele Radio* recollia el plantejament que feia el mateix Aparicio Bernal en definir els tres objectius bàsics de la programació a la televisió, totalment coincidents amb el pensament del seu ministre Fraga:

“En la casi totalidad de los países europeos occidentales, como en España, se estima que un medio de difusión tan poderoso, con tan gran influencia en la opinión pública y, sobre todo, en la moral pública, debe ser tutelado muy de cerca por el Estado, que asegura el cumplimiento de sus fines primarios: información, formación y recreo, para cubrir el tiempo de ocio” ⁷¹⁵

La marxa a Prado del Rey no va suposar el trasllat de tota la producció cap a la nova seu. El personal adscrit al *Telediario* va ser l’únic de tota la plantilla que va permanèixer a les instal·lacions del passeig de La Habana, disposant de més espai i de menys trasbals per a la feina dels qui hi van quedar. Al 1968, es va produir el trasllat definitiu de l’equip d’Informatius cap a Prado del Rey.

L’inici de les emissions regulars del segon canal de Televisió Espanyola va anar endarrerit respecte a la dels seus canal homòlegs d’altres països del seu entorn. La ZDF alemanya (Zweites Deutscher Fernsehen) l’havia inaugurat a

⁷¹³ *ABC*, 22 de setembre de 1965, p. 70

⁷¹⁴ *ABC*, 21 de setembre de 1966, p. 83

⁷¹⁵ *Tele Radio*, 10 d’octubre de 1966, núm. 459, pp. 9-17

l'abril de 1963⁷¹⁶, França al desembre del mateix any⁷¹⁷ i la BBC al gener de 1964⁷¹⁸. Els telespectadors espanyols van haver de trigar encara més de dos anys en poder veure la segona cadena de TVE. La seva arrencada va ser incerta, amb unes previsions difuses i uns terminis incerts, només existia l'esperança i la intenció de la progressiva incorporació de noves ciutats que poguessin connectar-s'hi i rebre l'emissió que sortia des de Madrid. La fita estava posada en el 1969, any en què presumiblement arribaria a tot el territori espanyol. Les emissions experimentals del segon canal havien començat l'1 de gener de 1965, unes proves que havien de durar fins al mes de setembre⁷¹⁹ i que ni la mateixa televisió podia concretar ni a quina audiència podia arribar ni tampoc garantia quina seria la cobertura que podia tenir a la ciutat de Madrid⁷²⁰. La segona cadena de TVE va arribar Barcelona el 4 d'octubre de 1965.

La inauguració de les noves instal·lacions de l'estació emissora de TVE anomenada la Bola del Mundo, a la serralada de Guadarrama, el 14 de febrer de 1966, amb la col·laboració de l'empresa General Electric España, va permetre que la segona cadena s'expandís per tota l'altiplà castellà, després de què ho fés a Saragossa, inaugurada el 29 de gener del mateix any i de les que ja funcionaven a Madrid i Barcelona⁷²¹. Finalment, la inauguració oficial del segon canal de TVE va tenir lloc el 15 de novembre de 1966 amb una programació de tres hores i on va destacar l'emissió d'un programa especial de promoció de la cadena, *¿Quién es quién en la 2ª cadena?*, dirigit per José Luis

⁷¹⁶ *Tele Radio*, 16 de setembre de 1963, núm. 299, p. 11

⁷¹⁷ *Tele Radio*, 25 de maig de 1964, núm. 335, p. 9

⁷¹⁸ *Tele Radio*, 20 de gener de 1964, núm. 317, p. 9

⁷¹⁹ La previsió era començar l'1 d'octubre amb les emissions regulars, un cop s'haguessin incorporat noves instal·lacions tècniques que permetessin enllaçar amb d'altres ciutats espanyoles.

⁷²⁰ *Tele Radio*, 4 de gener de 1965, nú. 367, p. 63

⁷²¹ *La Vanguardia*, 20 de febrer de 1966, p. 8

Borau, per presentar els protagonistes dels espais que s'oferirien en el nou canal i per fer un avançament dels continguts que es veurien⁷²² d'ara endavant.

Com es pot comprovar a la taula 22, progressivament, durant el període de Fraga com a ministre, es va seguir amb l'estratègia d'ampliació de les infraestructures tècniques per tot el territori espanyol i es van inaugurar altres emissores, es van construir reemissors i es van llençar milers de kilòmetres d'enllaços hertzians per a incrementar la cobertura i arribar a tot el territori espanyol, a més de garantir la qualitat del senyal que arribava als receptors i també de contribuir a la ràpida expansió de la televisió. Les característiques de transmissió de la banda de la UHF permetien una major intensitat i una menor distància, en conseqüència es va tractar d'aconseguir un màxim d'audiència física mitjançant emissores que donessin servei a concentracions urbanes i no a superfícies despoblades.

Taula 22: Nombre d'emissores, reemissors i kilòmetres d'enllaços de TVE (1961-1967)

Infraestructures TVE	1961	1963	1965	1967
emissores	4	7	10	15
reemissors	20	104	296	409
Km d'enllaços hertzians	594	2.272	2.778	7.701

Font: Pérez Ornia (1989: 319-320)

D'altra banda, des del punt de vista dels telespectadors, la recepció de la programació a través de la UHF requeria d'adaptacions tècniques i va obligar als telespectadors que es compressin un sintonitzador per acoblar en els seus televisors, un obstacle més que va endarrerir la seva consolidació⁷²³. En aquestes primeres emissions en proves es va oferir una programació de només quatre hores per la nit amb programes musicals i redifusions de la primera

⁷²² *Tele Radio*, 14 de novembre de 1966, núm. 464, p. 53

⁷²³ A partir d'aquest moment, la venda de receptors nous inclou la llegenda "con UHF incorporada".

cadena, fonamentalment l'informatiu *Telediario* i l'espai dramàtic *Estudio 1*. El primer director de la segona cadena va ser Salvador Pons Muñoz, un funcionari del cos de tècnics del ministeri d'Informació i Turisme a qui Fraga havia nomenat comissari per l'organització dels actes de l'*Año Santo Compostelano* de 1965⁷²⁴ i que, posteriorment, havia col·laborat com a productor en el programa *Conozca usted España*⁷²⁵. Manuel Fraga li va proposar el disseny i la direcció del nou canal, amb l'objectiu d'equilibrar la programació majoritària del primer donant entrada a espais culturals adreçats a un públic minoritari.

“Aunque su programación autónoma se estrenó oficialmente el 15 de noviembre de 1966, la Segunda Cadena comenzó a tener vida propia –y a dibujar su personalidad- a partir del 20 de julio de ese mismo año, fecha en que se produjo, como se ha dicho, el nombramiento de su director, Salvador Pons”.⁷²⁶

Aquest caràcter amb el què va néixer la nova cadena obeïa, segons Baget, a una nova manera d'entendre la televisió més “moderna, dinàmica i europea”⁷²⁷, malgrat que la consideració de qualificar-la com de minoritària era degut, com hem esmentat anteriorment, als problemes que presentava des del punt de vista de la cobertura i al ritme lent en augmentar-la. De seguida es va veure que el nombre de realitzadors, guionistes o productors era insuficient per a les necessitats que generava la nova cadena i es va constatar la necessitat de noves incorporacions. El director de la segona cadena, Salvador Pons, va promoure un grup de joves realitzadors procedents de l'Escuela Oficial de Cinematografía (EOC)⁷²⁸, així com també d'altres provinents de grups de teatre

⁷²⁴ Va ser el primer comissari que va tenir aquest esdeveniment religiós.

⁷²⁵ Entrevista a Salvador Pons, com a productor del programa, a *Tele Radio*, 16 de maig de 1965, núm. 438, pp. 11-15

⁷²⁶ Munsó Cabús, Joan. *La otra cara de la televisión. 45 años de historia y política audiovisual*. Barcelona: Flor del Viento, 2001, p. 91

⁷²⁷ Baget, Josep M^e. *18 años de TVE*. Barcelona: Diàfora, 1974, p. 66

⁷²⁸ Alguns dels que es van incorporar, Carlos Gortari, Claudio Guerín, Joaquín Sánchez Ortiz, Antonio Mercero, Josefina Molina, Pilar Miró, Luis Sánchez Enciso, Jaime Chávarri, Fernando Méndez Leite i José Luis Borau.

independent⁷²⁹ per a incorporar-los al seu projecte amb l'objectiu d'iniciar una nova manera de fer i d'entendre la televisió, i que van convertir la segona cadena en un banc de proves i assajos per a espais alternatius, sobre tot en l'àmbit documental⁷³⁰, el cinematogràfic⁷³¹ i el de ficció amb les dramàtics⁷³². Es va decidir que la segona cadena tindria el seu propi equip de realitzadors, una determinació que es mantindria durant molts anys. En definitiva, "per a què la visió resulti nova i per a que ells tinguin la possibilitat de moure's en un camp, com la televisió, obert a tots i tan interessant per a ells".⁷³³ Amb aquesta decisió, Pons va realitzar una separació orgànica respecte de la primera cadena, un fet que faria que la majoria dels realitzadors decidís romandre en aquesta per raons professionals i no passar a dependre de la segona. El nou grup de realitzadors disposava d'una sòlida formació professional i gaudien d'un cert grau de llibertat, al contrari dels seus companys de la primera que no podien per exigències publicitàries i d'audiència.

En aquells inicis, des de la mateixa direcció general de TVE es volia transmetre la idea que la posada en marxa del segon canal no tindria efectes sobre la programació de totes dues cadenes i descartava que cadascuna d'elles tendiria a especialitzar-se en uns determinats continguts; més comercials per a la primera i més culturals per a la segona. La pretensió era que "aquest segon canal no s'especialitzés en determinats temes i es procuraria que les programacions es compensessin al ser complementàries"⁷³⁴; és a dir, de seguida es va veure que la segona cadena pretenia ser una alternativa més

⁷²⁹ Entre d'altres, Jaime Azpilicueta, Miguel Narros i Eduardo Fuller.

⁷³⁰ Alguns dels realitzadors que van arribar van ser Mario Camus, Jorge Grau, Pedro Olea, Jesús Fernández Santos o Pío Caro Baroja que treballava amb Pons a *Conozca usted España*.

⁷³¹ Va destacar *Cine Club* que considerava el cinema com un fenomen sociocultural, digne d'estudi i d'anàlisi.

⁷³² Un dels projectes més ambiciosos va ser *Teatro de siempre*, un recorregut cronològic per les obres més destacades del teatre universal, a partir d'una llista de títols consensuada, després que Pons encarregués una primera.

⁷³³ *Tele Radio*, 16 de maig de 1965, núm. 438, pp. 11-15

⁷³⁴ *Tele Radio*, 4 de febrer de 1965, núm. 367, p. 63

que no pas un canal complementari del primer. L'inici de les seves emissions regulars van trencar de manera parcial l'immobilisme que caracteritzava el primer canal, arribant ràpidament a presentar una oferta de continguts de certa pluralitat i sentit cultural crític, inèdit fins aquell moment⁷³⁵. Tanmateix, el pas del anys va desmentir les intencions dels primers responsables de Televisió Espanyola perquè des de ben al principi, la tipologia de la oferta de les respectives programacions va ser diferent i aquest tret s'ha mantingut com una característica definitiva. Les diferents característiques de les dues cadenes van dotar d'una identitat pròpia al segon canal amb una programació que tenia un caràcter minoritari i experimental, apostant per continguts de caire cultural adreçats a un públic generalment urbà.

Com mostra la taula 23, en els primers anys de funcionament de TVE i fins l'inici de les emissions de la segona cadena, la programació del primer canal⁷³⁶ se sustentava en gèneres televisius que van evolucionar cap a un model comercial, amb predomini dels espais cinematogràfics, musicals i de varietats.

Taula 23: Hores d'emissió de programes per gèneres (1960-1966)

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966
Informatius	598	678	843	849	831	845	883
Dramàtics	121	140	169	280	310	332	515
Cinematogràfics	355	517	435	565	609	896	1.049
Musicals	218	178	202	222	238	228	378
Culturals i religiosos	161	196	316	331	421	408	581
Infantils i femenins	250	259	251	232	271	217	287
Varietats	169	140	247	270	400	616	518
Publicitat	111	168	190	231	263	269	301
Altres	240	440	455	455	417	388	570

⁷³⁵ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2008, p. 125

⁷³⁶ També se l'anomenava com a "Programa nacional".

La intenció era que des de Miramar s'assumís el 50% de la producció total de la programació del nou canal⁷³⁷. A la primera temporada, s'emetien 24 hores setmanals de programes, entre les nou i la mitja nit de dilluns a divendres, allargant-se fins a la una de la matinada els dissabtes i començant a les set de la tarda els diumenges. La programació es tancava cada nit amb l'informatiu *Hoy es noticia*, un espai dissenyat específicament per a la nova cadena. A les primeres graelles del segon canal, eren presents la majoria de gèneres televisius (informatius, dramàtics, cinematogràfics, documentals, musicals, sèries de ficció, infantils, culturals, concursos,...). Per Lorenzo Díaz (1994: 371), el nou canal va ser “durant uns anys, un dipòsit d'imaginació, avantguarda i ruptura de motllos anquilosats; en ell va existir continguts i informacions impensables en el primer canal, subjecte fèrriament, en els aspectes ideològics i informatius, a la recent publicada Llei de Premsa de Fraga”. La nova normativa va aixecar la censura prèvia, va reconèixer la llibertat d'expressió als mitjans impresos i va permetre la lliure designació del director a les empreses periodístiques⁷³⁸. Així i tot, resulta necessari analitzar el paper de la televisió en el context de les estratègies portades a terme pel ministeri d'Informació i Turisme. Per Martínez Gallego i Laguna, el nou règim atorgat a la premsa s'havia de compensar amb diverses iniciatives que garantissin la presència prominent de la comunicació governamental en altres àmbits, experimentant d'aquesta manera amb una certa “estratègia de substitució (de control i producció de continguts) per adaptació a una nova tecnologia”⁷³⁹.

⁷³⁷ *La Vanguardia*, 15 de novembre de 1966, p. 54

⁷³⁸ Tanmateix, la llibertat d'expressió estava condicionada per a no infringir el sistema polític i ideològic del règim franquista ja que la censura es podia restablir en determinades situacions.

⁷³⁹ Martínez Gallego, Francesc; Laguna, Antonio. “Planes de Desarrollo y medios de comunicación en el último franquismo, 1972-1975”. Juan Antonio García Galindo *et al.* (coords.). *La comunicación social durante el franquismo*. Málaga: Diputación Provincial de Málaga, 2002, pp. 523-538

Tanmateix, la inauguració de Prado del Rey i la creació del *Segundo Programa* de TVE que emetria en UHF (Ultra High Frequency) van perjudicar la producció des de Barcelona, “ja que indiquen el començament de la màxima centralització (i per tant el final de la competència) i la disminució de programes produïts a Barcelona destinats al Primer Canal de TVE”⁷⁴⁰. Aquests dos fets van portar a que, des d’aquell moment, Miramar tingués menys pes i cada cop una menor incidència en el conjunt de la producció de TVE. Es va iniciar una tendència a que els programes fets per Barcelona s’emetessin preferentment per aquest segon canal que tenia una cobertura mínima en el conjunt del territori espanyol. I, d’altra banda, es van començar a fer programes en català per Catalunya i les Illes Balears, però no pel País Valencià. La primera de les emissions va ser un programa especial en català amb motiu de les festes de la Mercè. I a l’octubre d’aquell mateix any començaria a emetre’s el programa *Teatro Catalán* amb una periodicitat mensual, l’últim dimarts de mes, sense que hagués cap anunci de la seva emissió. La primera va ser l’obra *La ferida lluminosa*, de Josep Maria de Sagarra. L’inici habitual era a les cinc de la tarda, fora de l’horari oficial de la programació i després d’uns minuts amb la pantalla en blanc. I si mai havia qualsevol retransmissió excepcional d’un esdeveniment havia de cedir el seu espai i deixar d’emetre’s, una pràctica inalterable que ha afectat a multitud de programes en català que s’han vist perjudicats per aquesta concepció de considerar prioritària l’emissió estatal, i que s’ha mantingut durant moltes dècades fins avui dia.

6.5. L’arribada del color

Pel que fa a la implantació de la televisió en color a Espanya, la decisió del sistema que es triaria finalment va ser resultar d’un interès polític que va anar

⁷⁴⁰ Parés, Manuel; Baget i Herms, Josep Maria; Berrio, Jordi (eds.). *La televisió a la Catalunya autònoma*. Barcelona: Edicions 62, 1979, p. 58

per endavant de les qüestions tecnològiques. Al setembre de 1966 es van realitzar proves des dels estudis de Prado del Rey que es van poder seguir a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona. Un grup d'industrials i fabricants de televisors van poder assistir a una demostració en la què van veure dues pel·lícules i una sèrie de diapositives en color. En aquesta exhibició TVE, el director general va informar que la implantació del sistema de televisió en color a Espanya depenia de les negociacions amb tècnics francesos i que no seria immediata perquè el preu final dels aparells seria molt elevat⁷⁴¹. Mig any més tard, també a Prado del Rey, es van tornar a fer noves proves amb el sistema SECAM, amb presència dels seus responsables francesos⁷⁴².

Per tant, es tractava de decidir quin dels dos sistemes existents s'adoptaria a Espanya: el PAL, desenvolupat pel consorci alemany AEG-Telefunken i que finalment seria el triat⁷⁴³, i el SECAM, que s'utilitzava a França i tot feia pensar que seria pel que Espanya s'inclinaria perquè ja havia manifestat la seva intenció d'adoptar-lo. El govern francès va exercir pressions sobre de l'espanyol que afectaven a les extradicions dels membres d'ETA, sol·licitades amb insistència per aquest gabinet sense obtenir una resposta satisfactòria per part de França. Fins i tot, el 19 de novembre es va realitzar una demostració d'aquest sistema a Prado del Rey d'un programa especial enviat per l'ORTF, des dels seus estudis de París. Tanmateix, aquella prova no va servir per a decidir-se per aquest sistema. La Unió Europea de Radiodifusió era partidària d'un mateix sistema per a tots els països, però finalment, l'Europa Occidental es va decantar pel sistema PAL i la de l'Est pel SECAM, ja que en aquella època, França, presidida pel general De Gaulle, mantenia bones relacions amb la Unió Soviètica i s'oposava a l'imperialisme cultural i polític nord-americà. Es

⁷⁴¹ *La Vanguardia*, 29 de setembre de 1966, p. 44

⁷⁴² *La Vanguardia*, 10 de febrer de 1967, p. 27

⁷⁴³ La norma espanyola de transmissió del color es va decidir el consell de ministres del 24 d'octubre de 1969, després que el ministre López Rodó informés de la concessió d'un crèdit de 200 milions de marcs alemanys per al trasvassament del Tajo-Segura, per part de la República Federal d'Alemanya

tractava de dues opcions, que com es pot constatar, Televisió Espanyola no se n'amagava d'exposar-les públicament, una disjuntiva que es va manifestar fins i tot a les pàgines de la revista *Tele Radio*:

“[El sistema] SECAM –francés como se sabe–, y, como ya hemos informado muchas veces en estas páginas, el único que, de momento, disputa la supremacía en la zona europea al sistema PAL lanzado por Alemania. Televisión Española –que desarrolla toda una etapa experimental antes de tomar una decisión definitiva sobre el procedimiento de color a adoptar– transmite alternativamente en ambos sistemas, que bien reciente está aún el éxito alcanzado por la retransmisión, desde el Teatro Real madrileño, del Festival de Eurovisión utilizando el sistema PAL. Y en fechas anteriores se han retransmitido ya diversos acontecimientos, tanto por el sistema SECAM como por el PAL.”⁷⁴⁴

En el consell de ministres del 24 d'octubre de 1969 es va adoptar finalment el sistema PAL i es va establir l'inici de les emissions en color en un termini de divuit mesos, amb la finalitat de donar temps a la indústria espanyola per a preparar-se per a la fabricació d'aparells en color i hi hagués un nombre suficient de receptors en el mercat⁷⁴⁵. La versió oficial del govern espanyol, que mai no va aparèixer a les pàgines del BOE, passava per alt les negociacions i el “preu” real d'aquella operació:

“La decisión, que solo ha estado determinada por razones técnicas, viene aconsejada por la necesidad de preparar los elementos técnicos necesarios para las retransmisiones regulares en color de Televisión Española, así como para atender ya regularmente al régimen normal de intercambio de programas con otros países. (...) Era necesaria una decisión que permitiera a los fabricantes de receptores comenzar su preparación para la fabricación con vistas al mercado interior e incluso a la exportación. La decisión tomada ha sido

⁷⁴⁴ *Tele Radio*, 9 de juny de 1969, núm. 598, p. 36

⁷⁴⁵ S'estimava que el preu de venda dels primers receptors de televisió en color seria superior a les 50.000 pessetes.

consecuencia de extensos y minuciosos trabajos en los que han intervenido no sólo los servicios técnicos del Ministerio de Información y Turismo, sino también representantes de la industria, cuyas conclusiones fueron tenidas muy en cuenta por la dirección general de Radiodifusión y Televisión a la hora de emitir el dictamen final.”⁷⁴⁶

Tanmateix, aquest acord governamental no va entrar oficialment en vigor fins que el va publicar el BOE, nou anys després, uns mesos abans de l'aprovació per referèndum de la constitució de 1978 i el ministeri de Cultura redactés l'ordre mitjançant la qual s'aprovaven les característiques tècniques de les emissions de televisió en color⁷⁴⁷, i la premsa se'n fes ressò de l'adopció definitiva del nou sistema⁷⁴⁸ que havia iniciat les emissions experimentals al 1971. La primera que va fer TVE fou la retransmissió del combat de boxa pel títol mundial dels pesos pesants entre Joe Frazier i Cassius Clay⁷⁴⁹, que es va celebrar el 8 de març de 1971, des del Madison Square Garden, de Nova York, a les quatre de la matinada, hora peninsular⁷⁵⁰, en el que es va anomenar el “combat del segle”⁷⁵¹. Es va triar aquest esdeveniment esportiu per a evitar possibles errades tècniques i talls durant l'emissió.

6.6. L'apertura cap a l'exterior de TVE

Al mateix temps, amb la necessitat d'aperturisme, TVE va iniciar una campanya que buscava el prestigi internacional. Aquesta nova estratègia es concretava en la participació d'algunes de les seves produccions en festivals i certàmens d'àmbit europeu on competia amb d'altres televisions, en fomentar l'intercanvi

⁷⁴⁶ *La Vanguardia*, 25 d'octubre de 1969, pp. 5-6

⁷⁴⁷ *Boletín Oficial del Estado*, de 9 d'octubre de 1978, núm. 241, pp. 23.444-23.449

⁷⁴⁸ *La Vanguardia*, 10 d'octubre de 1978, p. 14

⁷⁴⁹ Es va canviar el nom pel de Muhammad Alí

⁷⁵⁰ La tria d'un esdeveniment esportiu per a emetre el primer programa en color a TVE no va ser un cas aïllat perquè altres televisions també van optar per fer-ho. La televisió francesa va realitzar les primeres emissions coincidint amb els Jocs Olímpics d'Hivern, que es van celebrar a Grenoble al 1968.

⁷⁵¹ *La Vanguardia*, 10 de març de 1971, p. 29

de programes o en l'organització d'esdeveniments internacionals relacionats amb la ràdio i la televisió. Per contribuir en aquesta tasca, al 1965 es va crear el *Servicio de Programas para el Exterior*⁷⁵², un ens dependent de la direcció general de Radiodifusió i Televisió que va ser el primer projecte per a definir les característiques dels programes que representarien a Espanya a festivals internacionals de ràdio i de televisió, així com la política d'intercanvis i d'exportació.

L'any següent va canviar de denominació i es convertiria en *Servicio de Promoción Exterior*, i al 1968 es va transformar en el *Gabinete de promoción exterior* que establia contactes amb d'altres televisions d'arreu del món, ja fossin públiques o privades⁷⁵³, per a difondre la seva producció. En alguns casos, aquests programes estaven adreçats als col·lectius d'emigrants espanyols que treballaven en països europeus i, en d'altres ocasions, es tractava d'espais amb uns continguts més permissius que els que podien veure els telespectadors a Espanya, que patien els efectes de la censura. No obstant, aquestes produccions disposaven de pressupostos més elevats que els habituals per a programes de consum intern i gaudien de la possibilitat d'oferir uns continguts més aperturistes, amb una censura menys rígida. Per Vázquez Montalbán (1973: 66), se'ls concedia "certa butlla pressupostària en allò econòmic i en l'aspecte ideològic". Al 1966 es van enviar 280 hores de programes a l'exterior, al 1967 van ser 305 i al 1968 es va incrementar a 385 hores.

En el marc de la internacionalització de TVE, la *Memoria del II Plan de Desarrollo* havia tingut en compte el creixement i l'expansió de la televisió, a partir dels següents objectius (Vázquez Montalbán, 1973: 64): millorar els mitjans de producció per facilitar la internacionalització dels programes,

⁷⁵² *Boletín Oficial del Estado*, de 15 de novembre de 1965, núm. 273, p. 15.463

⁷⁵³ *Tele Radio*, 14 d'abril de 1969, núm. 590, pp. 13-15

fomentar l'interès dels països àrabs i llatinoamericans pels programes espanyols i iniciar la comercialització i l'intercanvi de programes amb d'altres països. A la mateixa memòria s'afirmava que "la televisió constitueix una arma molt poderosa per estimular el canvi socio-cultural a l'operar a gran escala sobre les actituds, ideals i sistemes de valors que modela" (Vázquez Montalbán: 1973: 93).

Per tant, l'acció exterior de Televisió Espanyola es canalitzava en una doble línia: d'una banda, la presència i col·laboració en diversos organismes i institucions internacionals com la UER i la OTI i, de l'altra, en la producció de programes de tot tipus de gèneres així com de retransmissions d'esdeveniments via satèl·lit⁷⁵⁴ per a televisions d'altres països. D'entre els espais dissenyats per a emetre a l'exterior, destaquen *España televisada*, un programa informatiu de deu minuts que es difonia a països amb els que Espanya mantenia relacions històriques i d'interessos comuns⁷⁵⁵, *Carta de España*, un programa setmanal d'actualitat i realitzat amb imatges del NO-DO que s'enviava en versió espanyola i àrab a través de les ambaixades. I, també, es van produir altres programes pensats i realitzats específicament per als treballadors emigrants espanyols en territori alemany, com *Aquí, España*, un espai quinzenal que s'emetia a l'emissora de la ZDF, a Mainz, amb reportatges informatius, esportius, taurins i musicals, i *Noticario de Colonia*, un programa setmanal similar a l'anterior que s'emetia a través de la cadena WDR (Westdeutsches Rundfunk), destinat als treballadors d'aquella zona de la República Federal Alemanya. Per la seva banda, la Societat Suïssa de Radiodifusió i Televisió⁷⁵⁶ (SRG-SSR) també va oferir la possibilitat que els

⁷⁵⁴ Les principals contribucions de TVE acostumaven a ser curses de braus, partits de futbol, actes religiosos i artístics o certàmens musicals.

⁷⁵⁵ Estats Units, Mèxic, Guatemala, República Dominicana, Panamà, Brasil, Veneçuela, Bolívia, Perú, Uruguai, Xile, Argentina, Portugal, República Federal d'Alemanya, França, Iran, Iraq, Marroc, Tunísia, Síria, Jordània i Egipte.

⁷⁵⁶ Schweizerische Radio-und Fernsehgesellschaft (en alemany), Société Suisse de Radiodiffusion et Télévision (en francès)

emigrants espanyols al seu territori poguessin gaudir de programes com *Tele-Revista* per a rebre informació i entreteniment procedent d'Espanya⁷⁵⁷.

Aquesta estratègia va tenir una materialització en l'anomenada "Operación Premio", una acció iniciada al 1964 que pretenia utilitzar la televisió per netejar la imatge internacional que el règim franquista tenia a l'exterior. Amb aquesta maniobra s'enviaven a concurs, generalment programes dramàtics i culturals que volien fer veure que a l'Espanya franquista no existia ni la censura ni cap impediment per a la creativitat. Tanmateix, des de dins de la pròpia TVE, els professionals lluitaven per a realitzar una feina digna i allunyada de qualsevol d'infiltració, malgrat que molt sovint la seva defensa pogués causar-los algun perjudici:

"En buena parte ésta [la erosión de los valores del franquismo y su derrota social y cultural] se debió al papel activo de los trabajadores de la radio y la televisión públicas, que no en balde fueron uno de los sectores más politizados de esos años, y muchos pagaron con el despido o la cárcel su compromiso cívico".⁷⁵⁸

El primer gran èxit internacional de TVE va ser el programa *El último reloj*, un dramàtic dirigit, escrit i realitzat per Narciso Ibáñez Serrador, basat en el relat "El corazón delator", d'Edgar Allan Poe, que va obtenir una "menció especial" en el festival de Montecarlo⁷⁵⁹. Com assenyala Baget, "en el marc de la seva nova política d'imatge liberal cap a l'exterior, el govern franquista, i el ministeri de Fraga en particular, va autoritzar la realització de programes especials el

⁷⁵⁷ Per ampliar el coneixement i l'anàlisi del consum dels mitjans de comunicació dels emigrants espanyols a diferents països europeus durant la segona meitat del franquisme, resulta imprescindible la consulta de Martín Pérez, Sonia. *La representación social de la emigración española a Europa (1956-1975). El papel de la televisión y otros medios de comunicación*. Madrid: Ministerio de Empleo y Seguridad Social, 2012, 330 p. ISBN 84-8417-440-9

⁷⁵⁸ Palacio, Manuel. *La televisión durante la Transición española*. Madrid: Cátedra, 2012, p. 12

⁷⁵⁹ *Tele Radio*, 8 de febrer de 1965, núm. 372, p. 13

principal objectiu dels quals era obtenir premis en certàmens internacionals de televisió com ara Montecarlo, Montreux i Praga".⁷⁶⁰

Aquest èxit es van afegir d'altres posteriors que van permetre participar a TVE en nombrosos festivals televisius (fonamentalment, a les seccions musicals i de ficció), així com intercanviar i exportar programes a d'altres països. El mateix Ibáñez Serrador es va dedicar a realitzar programes específicament per a competir en festivals europeus de televisió, però la majoria no es van poder veure a Espanya o si ho feien patien l'acció de la censura⁷⁶¹. En qualsevol cas, més enllà de l'obtenció de premis internacionals per a TVE, en la intenció de participar-hi raïa la de donar una imatge moderna, tolerant i avançada de la mateixa televisió i, també, del mateix règim franquista que tenien les democràcies occidentals. El cas més evident va ser l'organització del Festival de la Cançó d'Eurovisió 1969 en el Teatro Real de Madrid, després que Massiel⁷⁶² guanyés en l'edició de l'any anterior a Londres afavorida, fonamentalment, pels vots del jurat alemany que van influir perquè Espanya adoptés el sistema de televisió PAL, desenvolupat per aquest país.

En aquesta ocasió, TVE va assumir l'organització del certamen que va tenir un cost aproximat d'uns 100 milions de pessetes i, a més, els representants de les

⁷⁶⁰ Baget, Josep Maria. *Quaranta anys de televisió a Catalunya*. Barcelona: Pòrtic, 1999, p. 40

⁷⁶¹ Un exemple va ser el programa *Historia de la frivolidad*, una producció reaplitzada per Ibáñez Serrador i Jaime de Armiñán que, amb un to irònic, posava en evidència i denunciava qualsevol tipus d'intolerància, repressió o censura. El primer títol va ser *Historia de la censura*, però es va haver de canviar. El censor oficial de TVE, Francisco Gil Muñoz, va amenaçar amb la seva dimissió si el programa s'emetia, cosa que va succeir a la mitja nit del 9 de febrer de 1967, després d'anunciar-se la finalització de la programació i de l'emissió de l'himne espanyol, que tancava la programació del dia, amb la voluntat de que el veiessin el menor nombre d'espectadors possibles. L'emissió era una una condició que van exigir els organitzadors del Festival de Televisió de Montecarlo per a participar-hi. Finalment, el programa va ser premiat amb la Nimfa d'Or d'aquest festival, la Rosa d'Or, el primer Premi de la Premsa del Festival de Montreux i el Targa d'Argento del festival de Milà, a més del premi de l'Asociación Católica Internacional (UNDA), de la que formava part el pare dominic Luis Fierro, que va ser el primer responsable de la programació religiosa de TVE. *Historia de la frivolidad* ha estat el programa més guardonat de la història de Televisió Espanyola.

⁷⁶² *Tele Radio*, 15 d'abril de 1968, núm. 538, pp. 15-25

delegacions i els periodistes acreditats van gaudir d'una setmana d'estada, amb les despeses pagades per TVE, a la costa del Sol i a Madrid, segons Baget (1999: 41). Una despesa inassumible per a una televisió que disposava de menys recursos que la resta de televisions del seu entorn i amb l'esforç afegit que la retransmissió es va realitzar en color, quan encara aquest sistema es trobava en període de proves a Espanya. Massiel va participar al festival perquè Joan Manuel Serrat, que era qui havia d'interpretar la cançó titulada "La, la, la", els autors de la qual eren Ramón Arcusa i Manuel de la Calva, components del grup Dúo Dinámico, es va negar a traduir-la al castellà pocs dies abans del festival, tal com exigia TVE que ja havia fet una campanya de promoció a nivell internacional amb actuacions de Serrat a diversos països. Amb la participació de Serrat interpretant una cançó en la que algunes estrofes es cantaven en català, el govern espanyol volia demostrar que existia una voluntat de respecte per la diversitat cultural i, per tant, calia veure en aquella decisió una voluntat de ser un règim equiparable a les democràcies occidentals.

Després de la negativa de Serrat, l'opció de TVE, encapçalada pel seu director general, Juan José Rosón, era que participés el mateix Dúo Dinámico com autors de la cançó, però la discogràfica Zafiro⁷⁶³ va exigir que fos algun cantant del seu catàleg ja que havia invertit molts diners en la promoció de Serrat. Es va pensar fins i tot en Marisol que també tenia contracte amb aquesta discogràfica, però finalment es van decantar per Massiel⁷⁶⁴, una cantant de només vint anys, que en aquell moment es trobava de gira per Mèxic i que va haver de tornar a Madrid a corre-cuita per a preparar la seva participació en el

⁷⁶³ Serrat tenia un contracte amb la discogràfica Edigsa, una companyia finançada per Banca Catalana, per a enregistrar els seus discos en català i un altre amb Zafiro per a fer-los en castellà.

⁷⁶⁴ Després del triomf de Massiel a Londres, es va desfermar una campanya d'enfervoriment nacionalista espanyol i la premsa espanyola la va batejar com "Massiel de España" o "la nova Agustina de Aragón" i, fins i tot, va rebre algunes condecoracions oficials atorgades pel govern espanyol.

festival⁷⁶⁵. Aquella maniobra, que alguns han qualificat “d’estat”, es volia utilitzar per a presentar una jove cantant que representava un país renovat que s’allunyava de la imatge negra que tradicionalment havia simbolitzat.

Com recorda Baget, “el secretari general de TVE, Juan José Rosón⁷⁶⁶, va llegir personalment al *Telediario* un comunicat en el qual, a més de denegar aquesta petició, es prohibia l’actuació de Serrat a tots els programes de ràdio i televisió i, alhora, l’emissió dels seus discos”.⁷⁶⁷ Serrat, que va estar vetat durant set anys a Televisió Espanyola, va escriure una carta oberta a l’opinió pública on explicava les seves raons per a renunciar a la seva participació en el festival d’Eurovisió i que van reproduir diversos mitjans⁷⁶⁸, així com a la revista *Tele Radio* que també va publicar la resposta oficial de Televisió Espanyola en la que assegurava que en les nombroses reunions que havien tingut Serrat amb els directius de TVE, aquest “mai havia plantejat cap qüestió relacionada amb la llengua en la què havia de cantar la cançó “La, la, la” en el certamen d’Eurovisió”⁷⁶⁹. Anys més tard, al 1975, el director general de Radiodifusió i Televisió, Jesús Sancho Rof, va vetar un programa especial dedicat a Serrat, a causa de les crítiques a la dictadura del general Franco, la manca de llibertat d’expressió i les represàlies polítiques a Espanya que el cantautor va realitzar en un viatge a Mèxic. A més, TVE li va reclamar que tornés les 500.000 pessetes que havia cobrat per aquest especial i totes les emissores de ràdio espanyoles van decidir no programar cançons de Serrat⁷⁷⁰.

⁷⁶⁵ *La Vanguardia*, 27 de març de 1968, p. 4

⁷⁶⁶ Durant la seva primera etapa a Televisió Espanyola, Rosón, que era l’home de Fraga a la *casa*, va procurar reiteradament que la televisió assolís una nova dimensió nacional i internacional que en aquell moment no tenia, buscant nous formats, idees i professionals que materialitzessin el seu objectiu. Per aconseguir-los, la seva estratègia va consistir en una campanya de relacions internacionals que va portar Televisió Espanyola a participar en concursos i certàmens europeus.

⁷⁶⁷ Baget, Josep. Maria. *Història de la Televisió a Espanya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d’Investigació de la Comunicació, 1994. (Informes, 9). p. 42

⁷⁶⁸ *La Vanguardia*, 26 de març de 1968, p. 27

⁷⁶⁹ *Tele Radio*, 1 d’abril de 1968, núm. 536, pp. 14-15

⁷⁷⁰ *La Vanguardia*, 12 d’octubre de 1975, p. 36

6.7. De Matesa a l'arribada d'Adolfo Suárez a TVE

L'etapa de Fraga finalitza després d'esclatar l'escàndol de la companyia Matesa⁷⁷¹ que va suposar el seu cessament⁷⁷² juntament amb altres 11 ministres més dels 18 que formaven part del gabinet. Tanmateix, per Baget, la seva etapa al capdavant del ministeri va ser la del desenvolupament i progrés de Televisió Espanyola, que es va convertir en un mitjà massiu i popular⁷⁷³.

Fraga va ser rellevat per Alfredo Sánchez Bella⁷⁷⁴, gens interessat per la televisió però, tanmateix, molt conscient de la importància de la informació, i de tots els responsables nomenats per ell a TVE, començant pel seu director general, Aparicio Bernal, substituït per Adolfo Suárez⁷⁷⁵ a qui l'almirall Carrero Blanco, ministre de la Presidència i home fort del govern de Franco, va escollir. Adolfo Suárez, que ja coneixia la casa des del seu càrrec de director de la primera cadena, va ser nomenat⁷⁷⁶ director general d'RTVE. Suárez no va acceptar la nova responsabilitat de bon grat perquè pensava que l'anomenarien ministre, però finalment es va decidir perquè podria tractar directament amb

⁷⁷¹ MATESA (Maquinaria Tèxtil del Norte de España, S.A.)

⁷⁷² *La Vanguardia*, 31 d'octubre de 1969, p. 7

⁷⁷³ Baget, Josep Maria. *Historia de la televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993. p. 300-301

⁷⁷⁴ Sánchez Bella era un catòlic ultraconservador, que des del seu càrrec com ambaixador a Itàlia s'havia encarregat de criticar públicament la política "aperturista" de Manuel Fraga. Va ser el responsable del tancament del diari *Madrid* (novembre de 1971), al·legant unes anomalies formals en el registre del rotatiu, conflictes interns de l'empresa i lluites entre els accionistes. Però, en realitat, es tractava d'una represàlia perquè aquest mitjà era crític amb l'actuació del govern espanyol, que va acabar amb la voladura posterior de l'edifici. Durant la seva etapa com a ministre d'Informació i Turisme, es va generalitzar la política d'advertències telefòniques als diaris per a donar-los consignes sobre els assumptes que es podien tractar i quins altres no. A més, durant el Procés de Burgos, es va descobrir que va intentar subornar al ponent del consell de guerra per a què retirés les condemnes de mort als sis membres d'ETA, per la qual cosa Sánchez Bella va ser investigat.

⁷⁷⁵ Suárez era membre del Consejo Nacional del Movimiento on va entrar de la mà de Fernando Herrero Tejedor, governador civil d'Àvila, que el va fer el seu secretari i qui al llarg de la seva vida va patrocinar la carrera política de Suárez. Des d'aquesta posició va arribar a treballar al ministeri de la Presidència que encapçalava Laureano López Rodó, membre numerari de l'Opus Dei, i on va exercir com a cap de realcions públiques.

⁷⁷⁶ *Boletín Oficial del Estado*, 8 de novembre de 1969, núm. 268, p. 17393

Carrero per a definir les línies bàsiques de la gestió de TVE⁷⁷⁷, saltant-se Sánchez Bella de qui el president del govern desconfiava. Suárez va veure que aquella oportunitat de tenir a les seves mans el control de la televisió li permetria utilitzar-la en benefici de les seves aspiracions polítiques i, també, d'apropar-se al successor de Franco, Joan Carles de Borbó, que havia estat nomenat príncep el 22 de juliol d'aquell any⁷⁷⁸, després de l'aprovació de la Llei de Successió per les corts espanyoles⁷⁷⁹. El nou ministre d'Informació i Turisme va recórrer als instruments directes de control sobre els mitjans de comunicació molt més que el seu antecessor, així com “diverses iniciatives dedicades a contrarestar les informacions *subversives* mitjançant tàctiques e contrapropaganda i intoxicació”⁷⁸⁰. L'anomenada crisi del 29 d'octubre de 1969⁷⁸¹ va suposar l'escalada de la tecnocràcia reformista vinculada a l'Opus Dei i la seva victòria definitiva respecte del falangisme. La reestructuració ministerial va propiciar un gabinet “més pròxim a un govern monocolor que els que fins al moment s'havien format [...] Al menys dotze dels ministres podien ser considerats afins a la línia conservadora-tecnocràtica de Carrero Blanco-López Rodó” (Fusi, 1985: 194).

El cas *Matesa* es va considerar el major escàndol de corrupció político-financera de tota la dictadura ja que, per acció o omissió, va semblar que diversos ministres vinculats a l'Opus Dei hi estaven implicats. En el mes d'agost

⁷⁷⁷ Chuliá, Elisa. *El poder y la palabra. Prensa y poder político en las dictaduras. El régimen de Franco ante la prensa y el periodismo*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2001, p. 178

⁷⁷⁸ *La Vanguardia*, 23 de juliol de 1969, pp. 3-6

⁷⁷⁹ *Boletín Oficial del Estado*, de 23 de juliol de 1969, núm. 175, pp. 11607-11608

⁷⁸⁰ Muñoz Soro, Javier. “Política de información y contrainformación en el franquismo (1951-1973): El Ministerio de Información es tan importante como el de la Guerra”. *Revista de Estudios Políticos*. Núm. 163 (gener-març). Madrid: Ministerio de la Presidencia; Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2014 p. 257

⁷⁸¹ Franco va materialitzar la major remodelació ministerial de la dictadura. El nou govern es va identificar com a “monocolor” per la presència majoritària de membres de l'Opus Dei. Va representar la victòria de Carrero Blanco i del *tecnòcrat* Laureano López Rodó. Fraga i Solís Ruiz van sortir del gabinet, mentre es preparava el processament dels exministres Espinosa San Martín, García Moncó i Navarro Rubio.

de 1969 es va fer pública la detenció de l'empresari Juan Vilá Reyes⁷⁸² per ordre judicial davant del Tribunal de Delictes Monetaris⁷⁸³, per apropiació il·legal de 10.000 milions de pessetes, procedents de fons de l'estat, a través del Banco de Crédito Industrial, per a realitzar falses operacions de compravenda a l'exterior ja que dos terços de les exportacions van resultar fictícies⁷⁸⁴. En el consell de ministres del 12 al 14 d'agost es van visibilitzar els enfrontaments entre els dos bàndols oposats del govern que van posar de relleu dues maneres diferents d'encarar l'última etapa del franquisme. La premsa del moment també es va dividir; per una banda, els diaris que es van posicionar en donar publicitat a l'escàndol i, de l'altra, els que van demanar la dimissió dels ministres econòmics⁷⁸⁵. Tot plegat, un escàndol que va erosionar el règim que se'n va emportar Vilá Reyes durant set anys a la presó del 223 als que va ser condemnat, gràcies a dos indults⁷⁸⁶ que va rebre; un, a l'octubre de 1971, coincidint amb el 35è aniversari de l'"exaltació al poder" de Franco com a cap d'estat⁷⁸⁷, i l'altre amb motiu de la proclamació de Joan Carles de Borbó com a rei⁷⁸⁸.

Els responsables de TVE no podien obviar de fer realitat els propòsits del règim franquista en la utilització persuasiva de la televisió. Pel que fa a la figura del futur monarca, els responsables de Televisió Espanyola van fer ús de les potencialitats que el mitjà posava a les seves mans. Els seus dirigents van portar a terme una innovadora utilització propagandística per a legitimar la figura del llavors príncep en el seu camí per a convertir-se en rei. Aquest

⁷⁸² Vilá Reyes va ser un empresari d'èxit, que disposava d'avió privat, i era amic de Giscard d'Estaing, va patrocinar la campanya presidencial de Nixon i presidia l'equip de l'Espanyol.

⁷⁸³ Prèvia denúncia per "irregularitats administratives" del director general de Duanes, el general Víctor Castro Sanmartín, un militar de trajectòria feixista i membre de l'Opus Dei, que anys més tard va ser interrogat sobre la participació del general Armada en l'intent de cop d'estat del 23-F.

⁷⁸⁴ ABC, 13 d'agost de 1969, p. 14

⁷⁸⁵ La Vanguardia, 8 d'agost de 1969, p. 21

⁷⁸⁶ La Vanguardia, 10 de maig de 1975, p. 12

⁷⁸⁷ Aquesta potestat de Franco incloïa el sobreseïment dels enjudicaments pendents en els què les penes sol·licitades estiguessin contemplades entre les beneficiàries del decret d'indult.

⁷⁸⁸ La Vanguardia, 2 de desembre de 1975, p. 9

procediment a l'hora d'actuar va permetre al règim arribar amb els seus continguts propagandístics fins a l'interior de les llars espanyoles, conscients del creixent poder d'atracció social de la televisió i de la seva instrumentalització com a creador d'opinió pública. Un espai que els dirigents del règim i els responsables de TVE van omplir per a evitar que la televisió a l'Espanya dels seixanta es convertís en un vehicle que permetés l'arribada de nous valors socials, culturals, ideològics i religiosos contraris als que defensava la dictadura franquista.

Un altre exemple és el del vicepresident del govern, Carrero Blanco, que va demanar a Adolfo Suárez⁷⁸⁹, director general de TVE, que es divulgés per aquest mitjà el contingut de la *Ley Orgànica del Estado*⁷⁹⁰, que modificava el *Fuero de los Españoles* i que en el seu títol tercer manifestava que pretenia separar les funcions del cap de l'estat i del cap del govern⁷⁹¹. La *Ley Orgànica del Estado* es va aprovar per una amplíssima majoria dels ciutadans amb dret a vot (95,86%)⁷⁹². La idea de Carrero Blanco era produir una sèrie de relats de ficció de caire exemplaritzant, a través de la qual es difonguessin els principis i preceptes continguts en el *Fuero de los Españoles*⁷⁹³. *Crónicas de un pueblo*, dirigida per Antonio Mercero⁷⁹⁴, representava la voluntat del règim franquista en fer arribar a la població algunes de les claus dominants de l'imaginari franquista, a partir del recurs a la cooperació i la autoritat en la resolució de

⁷⁸⁹ Des del seu nomenament, Carrero Blanco donava directrius a Suárez sobre els continguts televisius.

⁷⁹⁰ *Boletín Oficial del Estado*, 11 de gener de 1967, núm. 9, p. 466

⁷⁹¹ Aquesta fita no es va complir fins al 9 de juny de 1973, quan Franco va nomenar Carrero Blanco president del govern espanyol. Fins a llavors, Franco havia aglutinat la màxima representació de les dues funcions.

⁷⁹² *ABC*, 23 de novembre de 1966, pp. 47-68

⁷⁹³ Aprovada el 17 de juliol de 1945, va ser una de les anomenades "leyes fundamentales", les bases legals sobre les quals descansava el règim franquista, i que pretenia recollir les llibertats, els drets i els deures dels ciutadans espanyols, i que va ser modificat per la *Ley Orgànica del Estado*. En el seu article 12, per exemple, s'assenyalava que "todo español podrá expresar libremente sus ideas mientras no atenten a los principios fundamentales del Estado".

⁷⁹⁴ Al 1973, Antonio Mercero va rebre el Premi Emmy Internacional al millor programa de ficció i el Premi de la Crítica Internacional del Festival de Montecarlo per *La cabina*.

conflictes⁷⁹⁵. Tampoc van faltar campanyes que van incidir en la necessitat d'educar socialment la població espanyola: en el foment i difusió de la neteja ("Mantenga limpia España"), o fomentar l'amabilitat en les relacions socials ("Sonría, por favor"). Es tractava de campanyes elementals de servei públic en les que, amb un to categòric i imperatiu que recordava les ordres militars, comunicaven als telespectadors missatges bàsics d'urbanitat, educació i valors franquistes; a més, de pretendre donar la imatge d'un país més modern i educat.

⁷⁹⁵ Rueda Laffond, José Carlos. "Ficción televisiva en el ocaso del régimen franquista: *Crónicas de un pueblo*". *Área Abierta*, núm. 4 (juliol 2006), p. 9

7. L'ORGANITZACIÓ PERIFÈRICA DE TVE

Els primers intents de disposar d'una estructura territorial que apropés Televisió Espanyola a totes les regions espanyoles van néixer durant el franquisme. Amb anterioritat hem fet referència al desenvolupament de la xarxa per fer arribar la televisió per a tot el territori espanyol. Aquestes infraestructures, com també hem esmentat, es van dissenyar com un desplegament tècnic necessari, però sense cap voluntat de disposar d'autonomia financera o de capacitat per a generar continguts, més enllà dels imprescindibles per a nodrir les necessitats dels espais informatius que es realitzaven des de Madrid. La vertebració resultant que TVE va fer del territori espanyol va seguir la disposició centralista que el franquisme havia consolidat. No va ser fins a l'aprovació de la Constitució Espanyola al 1978 i el posterior desenvolupament de l'Estat de les Autonomies quan la xarxa territorial de TVE es va veure en la necessitat d'adequar la seva realitat a la nova situació política. Anys més tard, amb l'aprovació de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió al gener de 1980, aquesta estructura perifèrica es va haver d'adaptar de manera definitiva:

“RTVE, a través de su organización territorial, deberá elaborar una propuesta de programación específica de radio y televisión que será emitida en el ámbito territorial de la nacionalidad o región que corresponda, salvaguardando el porcentaje y distribución de horas establecidas para la programación nacional que el Gobierno fijará anualmente a propuesta conjunta del Consejo de Administración y del Director general de RTVE”⁷⁹⁶

Tornant als inicis dels setanta, entre els objectius del II Plan de Desarrollo⁷⁹⁷, previstos per al bienni 1970-1971 es trobava la inversió per a la creació de corresponalsies de televisió per a tot el territori espanyol, ja que TVE en aquell moment era la televisió més centralitzada de tota Europa. Tanmateix, a

⁷⁹⁶ *Boletín Oficial del Estado*, 12 de gener de 1980, núm. 11, p. 846

⁷⁹⁷ *Boletín Oficial del Estado*, 12 de febrer de 1969, núm. 37 pp. 2137-2142

l'evidència de la situació resultant final, sembla que no va existir una planificació específica de com havia de desenvolupar-se l'expansió de la televisió a Espanya cap a la perifèria per a deixar de ser un mitjà centralista, com recull Enrique Bustamante:

“TVE comienza pues en 1956-1958 como un acontecimiento exclusivamente madrileño, porque no llegará hasta febrero de 1959 a Barcelona, para irse expandiendo después por toda España a golpe de instalación de repetidores, en su mayor parte sufragados o subvencionados por los propios ayuntamientos y diputaciones afectados”.⁷⁹⁸

A l'octubre de 1973, el decret 2509/1973, d'11 d'octubre, declara RTVE com a servei públic centralitzat, regulat per la legislació d'entitats estatals autònomes, per la seva direcció i dependència de l'estat va continuar de la mateixa manera que a l'etapa anterior perquè el seu director general era el mateix que el director general de Ràdio i Televisió⁷⁹⁹. D'aquesta manera, quedaven unificades sota una mateixa direcció les dues entitats, amb una certa autonomia pressupostària i administrativa. Però, aquesta suposada llibertat de gestió sobre el paper era molt limitada a causa de la permanència del consell rector presidit pel titular del ministeri d'Informació i Turisme, i format per alts càrrecs d'aquesta cartera. Tanmateix, entre 1973 i 1974, es produeix una novetat: la modificació tècnica de la xarxa hertziana que permetria les desconexions dels centres distribuïts per tota Espanya, que van possibilitar la realització de tímides i breus programacions pròpies.

⁷⁹⁸ Bustamante, Enrique. *Historia de la Radio y la Televisión en España. Una asignatura pendiente de la democracia*. Barcelona: Gedisa, 2013, p. 41

⁷⁹⁹ *Boletín Oficial del Estado*, de 11 d'octubre de 1973, núm. 246, pp. 19813-19815

7.1. Els centres territorials

El desenvolupament que havia anat adquirint Televisió Espanyola en els seus primers anys de vida va posar sobre la taula la necessitat d'una organització territorial per a TVE per a disposar d'emissores a totes les regions espanyoles amb capacitat de producció. Com a conseqüència d'aquesta urgència, aquestes delegacions van néixer sense un clar ni determinat ordre que contemplés una racionalització en el seu desplegament, però van ser concebuts com una fórmula més de control del règim franquista. La manca de planificació en l'obertura d'aquestes delegacions regionals va determinar en la majoria de casos que actuessin més com a catalitzadors de la versió que des de Madrid es volia donar de la realitat regional que com a mirall de la realitat de la regió a la qual s'adreçaven (Moragas; Pardo, 2000: 293). En aquest sentit, si analitzem el seu treball, els centres territorials de TVE s'han basat més en la seva posada en marxa que no pas en la seva aportació de continguts televisius.

Tanmateix, com s'ha dit anteriorment, la creació d'aquesta xarxa territorial té el seu origen en el Plan Nacional de Televisión presentat en el congrés d'Enginyers de Telecomunicacions celebrat el 1955 (Palacio, 2001: 34). En aquest document s'hi troben les primeres referències a les etapes que permetrien el desenvolupament territorial de la televisió a Espanya i la creació de les diferents emissores, supeditat als condicionants pressupostaris. Un cop estigués operativa la connexió amb Barcelona i amb la xarxa d'Eurovisió,

“En la tercera fase se plantearía la instalación de emisoras de pequeña potencia para dar servicio, además de Zaragoza y Sevilla que se adscribían a la segunda etapa, a los siguientes núcleos urbanos: Valencia, Málaga, San Sebastián, Bilbao, Santander, Coruña, Vigo, Valladolid y los archipiélagos

baleares i canari. Segun el Plan Nacional, estas emisoras no tendran estudios, limitandose a televisar los programas registrados”⁸⁰⁰.

El caire centralista del plantejament tècnic per a fer arribar la televisió a les principals zones urbanes espanyoles es caracteritzava per la condició centralista del règim franquista. Seguint Carreras,

“La creación de la red siguió las pautas de las televisiones europeas estatales; a partir de una única emisora central que se iba conectando con otras estaciones; en España se hizo de forma radial, desde Madrid”⁸⁰¹.

Aquest va ser una decisió que no van obviar els telespectadors, com va ser els pocs catalans que disposaven d'un aparell receptor en els primers anys de funcionament de la televisió a Espanya perquè:

“hay un cierto resentimiento entre la burguesía ilustrada barcelonesa contra un medio de fuerte carácter centralista que limita su traducción de la realidad catalana a notas informativas culturales, deportivas y folklóricas y a una emisión mensual en lengua catalana, por la tarde, y limitada además la audiencia al área geográfica catalana”⁸⁰².

L'opinió de Vázquez Montalbán coincideix amb la de Gómez-Escalonilla (1988: 55) en el sentit que la creació d'aquests centres regionals suposava la cessió a la pressió descentralitzadora que des del començament de TVE es demanava en alguns sectors de la societat. Aquest procés *regionalitzador* de la televisió a Espanya també va arribar a la seva primera denominació durant la dictadura: “unidades móviles regionales”, amb una clara intenció desmotivadora davant de qualsevol aspiració o reivindicació regionalista que el règim no admetia. Aquesta denominació va anar variant en diferents èpoques, així durant la

⁸⁰⁰ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2001, p. 35

⁸⁰¹ Carreras-Lario, Natividad. *TVE en sus inicios: Estudio sobre la programación*. Madrid: Fragua, 2012, p. 51

⁸⁰² Vázquez Montalbán, Manuel. *El libro gris de Televisión Española*. Madrid: Ediciones 99, 1973, p. 67

transició es van denominar “centros regionales” i en el període de expansió dels anys seixanta es van conèixer com a “centros territoriales”. La justificació a aquesta manera d’anomenar-los era perquè, en principi, cada centre regional haiva de disposar d’una unitat mòbil que estaven destinades per a la producció de material informatiu (Gutiérrez et al. 2012: 2). La denominació de “centros regionales” ja apareixia al 1976 en l’organigrama de TVE amb dependència directa de la direcció de Televisió Espanyola, juntament amb un gabinet tècnic (Aguilera, 1985: 39-41)

El model espanyol de centres territorials constitueix un exemple atípic en relació a d’altres països europeus, on s’han desenvolupat diverses tendències regionalitzadores. En el cas de Televisió Espanyola aquesta singularitat sorgeix d’una fórmula pròpia que s’ha produït de manera no harmònica durant anys en un llarg procés on els tercers canals autonòmics, els canals d’àmbit local i els mateixos centres territorials hi han conviscut, malgrat els intents de Pilar Miró, quan era la directora general d’RTVE, que va apostar pel model federal alemany (Bustamante, 2006: 118). Miró es va mostrar oberta a la col·laboració amb els tercers canals de televisió, al mateix temps d’afavorir la participació de les Comunitats Autònomes als òrgans territorials d’RTVE, tal com recollia l’*Anuario de RTVE* de 1988:

“Con estas medidas, y agotada una primera fase de suscripción de convenios con las Autonomías que ha servido como plataforma de una futura racionalización del ámbito de difusión de programas, en 1987 se han sentado las bases para una política negociadora con las Comunidades Autónomas de cara a potenciar la presencia de la radio y la televisión, a través de los distintos regímenes jurídicos establecidos en los respectivos ámbitos territoriales. Criterios que debrán cristalizar en acuerdos bilaterales a suscribir a no muy largo plazo”⁸⁰³.

⁸⁰³ *Anuario de RTVE de 1988*, p. 55

La creació de les diverses delegacions d'RTVE es pot comparar des del punt de vista dels seus continguts, però no des de la seva autonomia financera, a la descentralització d'algunes televisions públiques com l'ORTF francesa⁸⁰⁴ que entre 1963 i 1965 va posar en marxa 23 estacions descentralitzades i va començar a emetre informatius desconnectats en sis regions.⁸⁰⁵ Per Baget, la posada en marxa dels primers centres territorials de TVE a finals dels seixanta i principis dels setanta va tenir un caire simbòlic:

“La inauguración de los centros regionales, producida sobre todo en las postrimerías de la etapa de Aparicio Bernal, fue más simbólica que efectiva, ya que en la práctica se trataba de meras corresponsalías de los informativos diarios y no gozaban de la menor autonomía ni de la posibilidad de elaborar programas propios. Las consecuencias de este centralismo a ultranza se han mantenido en buena medida, y solo la aparición, ya en los años 80, de las cadenas autonómicas generó una cierta competencia, que obligó a TVE a potenciar sus programaciones para las CCAA”⁸⁰⁶.

En qualsevol cas, aquesta posada en marxa de les desconexions regionals de TVE no només tenia la intenció de competir amb les televisions autonòmiques, sinó que es va veure una oportunitat de captació d'ingressos publicitaris tant locals com regionals, abaratint les tarifes per aquest concepte. Com recull Bustamante, l'apertura d'aquests nous centres va afavorir l'increment d'hores de programació descentralitzada que va passar de les 1200 hores/any al 1982

⁸⁰⁴ Al setembre de 1975, TVE va enviar el treballador Mauricio Barrera a París per a estudiar la descentralització de la radiodifusió pública francesa i l'organització administrativa de la xarxa de centres regionals que disposava de la Delegació d'Estacions Provincials, destinada a coordinar totes les activitats de les delegacions i centres regionals en tots els seus aspectes (veure Costa, Pere-Oriol, *La crisis de la televisión pública*. Barcelona: Paidós 1986, pp. 173-175). L'informe que va redactar Barrera va ser decisiu per a configurar els centres territorials de TVE que imitaven l'organització de l'ORTF.

⁸⁰⁵ Reguero, Núria; Sopena Jordi; Ginesta, Xavier. “Los centros territoriales de TVE (2004-2006): una radiografía antes de la reforma del Ente”. *Pensamiento crítico, comunicación y cultura. Actas del I Congreso Nacional de ULEPICC-España*. Sevilla: Facultad de Ciencias de la Comunicación de Sevilla, 2006. pp. 437-438

⁸⁰⁶ Baget, Josep Maria. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 303

a més de 5000 hores/any al 1986⁸⁰⁷. L'assignació que va fer TVE per a disseminar els seus centres territorials no tenia cap relació amb qüestions lingüístiques o socials, sinó amb criteris geogràfics i tècnics per a garantir la cobertura dels emissors (López; Risquete; Castelló, 1999: 141-193). La seva tasca estava centrada en satisfer les necessitats informatives de Madrid, però, tanmateix, a partir de 1974, alguns d'aquests centres van començar a oferir una programació pròpia centrada en un breu espai informatiu de quinze minuts i realitzant col·laboracions amb programes que tenien la seu a Madrid. Fins a l'aprovació de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió de 1980 no es va creure en la necessitat de crear els centres territorials i de producció.

Actualment, Televisió Espanyola compta amb 16 centres territorials (taula 24) que assumeixen la funció de delegacions dels Serveis Informatius que produeixen continguts per als seus espais informatius i de la seva programació en desconnexió per a les respectives Comunitats Autònomes, a més de donar servei a les necessitats de Torrespaña o bé per a realitzar intercanvis entre d'altres centres territorials de TVE. Catalunya i les Illes Canàries són els dos únics Centres de Producció de Televisió Espanyola⁸⁰⁸, exceptuant Madrid, que tenen capacitat per a produir continguts informatius i programes de les seves respectives programacions en desconnexió, així com també produir programes per a les graelles de les cadenes de la Corporació i proporcionar continguts informatius per a la seu central a Prado del Rey (Palacio, 2012: 97).

⁸⁰⁷ Bustamante, Enrique. *Historia de la radio y la televisión en España. Una asignatura pendiente de la democracia*. Barcelona: Gedisa, 2013, p. 128

⁸⁰⁸ Catalunya, des de 1959, i Canàries, des de 1964, són Centres de Producció de Programes. Amb el de les Illes Canàries, fins a meitat de 1970, no es va poder establir un enllaç directe amb la xarxa peninsular de TVE amb la utilització de satèl·lits de comunicació.

Taula 24: Centres territorials d'RTVE⁸⁰⁹ i any de creació

Centre territorial d'RTVE	Any de creació
Andalusia	1971
Galícia	1971
País Basc	1971
Comunitat Valenciana	1971
Principat d'Astúries	1971
Aragó	1979
Regió de Múrcia	1980
Navarra	1981
Castella i Lleó	1982
Illes Balears	1983
Cantàbria	1984
La Rioja	1986
Castella-La Mancha	1989
Extremadura	1989
Ceuta ⁸¹⁰	1987
Melilla	1987
Guinea Equatorial ⁸¹¹	1968-1973 ⁸¹²

Font: Elaboració pròpia a partir dels respectius anuaris d'RTVE

⁸⁰⁹ La Comunitat de Madrid no compta, avui dia, amb un centre territorial, malgrat que en va disposar d'un que va ser inaugurat al 1985, però que va quedar extingit al 2008 ja que la seu central d'RTVE es troba a la capital espanyola, malgrat que emet un informatiu, *Informativo Madrid*.

⁸¹⁰ Ceuta i Melilla són considerades unitats informatives.

⁸¹¹ *ABC*, 21 de juliol de 1968, p. 25

⁸¹² El centre territorial de TVE a Guinea Equatorial va deixar de funcionar definitivament el 1973, sota la gestió de Televisió Espanyola, per desavienances entre el govern franquista i el del dictador guineà Francisco Macías.

A banda de la missió que tenen encomanada, que hem esmentat anteriorment, el servei públic de descentralització dels centres territorials de d'RTVE han contribuït a facilitar l'accés de la ciutadania als grans mitjans de comunicació perquè ofereixen altres funcions:

“relatives a la vertebració dels territoris, comunitats i cultures (fins ara insuficientment representades en las ofertes dels mitjans hegemònics d'àmbit estatal) o a la necessitat de donar veu als ciutadans dels pobles i ciutats, generalment sense accés als grans mitjans de comunicació, fins a les necessitats d'articular noves polítiques culturals i de desenvolupament regional sota el lideratge dels sistemes públics de televisió”⁸¹³.

Tanmateix, les dotacions de què disposaven els centres territorials no eren equivalents entre ells, malgrat presentar una estructura molt semblant. Tots ells comptaven amb estudis, control central, laboratori, telecinemes, magnetoscòpis, unitats mòbils, serveis d'enllaços, emissores i manteniment (Macía, 1981: 43). Aquestes infraestructures van significar una aposta de TVE pels seus centres territorials, sobretot per satisfer les aspiracions d'alguns territoris que als anys vuitanta encara no disposaven de les seves televisions autonòmiques, un model territorial de televisió pública a Espanya que diferia d'altres fórmules europees:

“La cobertura de las diversas sensibilidades de los pueblos de la península es desde el primer momento uno de los aspectos claves de la transición en TVE (...) Hubiera sido posible poner en marcha una tercera cadena de TVE formada por emisoras regionales, com en ese tiempo se hizo en Francia o Italia. Pero los motivos para abrir los centros regionales tuvieron más que ver con las políticas de hegemonía del estado central que con lo que se iba configurando como España de las autonomías, algo que luego acarreará problemas en las comunidades que crearon canales autonómicos. Dígase, asimismo, que los partidos que gobernaron Cataluña y el País Vasco tras las respectivas

⁸¹³ Moragas, Miquel de; Prado, Emili. *La televisió pública a l'era digital*. Barcelona: Pòrtic, 2000, p. 294

elecciones en sus territorios mostraron su interés por tener una cadena propia y para nada una delegación del tercer canal de TVE”⁸¹⁴.

La progressiva implantació i la creixent competència que van suposar tant les televisions autonòmiques com les de titularitat privada van perjudicar notablement TVE, amb pèrdua d’audiència i dèficits pressupostaris. La decidida aposta per l’expansió de l’estructura territorial de TVE cal entendre-la, doncs, “com una estratègia per afrontar la competència, i en el cas de les autonòmiques, per a combatre-les en el seu propi terreny”⁸¹⁵. Al 1990, TVE va ingressar uns 20.000 milions de pessetes menys en concepte de publicitat respecte de l’any anterior⁸¹⁶, degut principalment a la competència de les televisions autonòmiques i privades. Aquestes pèrdues es van mantenir al 1991, amb un descens de 28.000 milions de pessetes respecte de 1990, mentre que els índex d’audiència també havien disminuït. A la primera cadena de TVE es va passar del 52,4% de 1990 al 43% de 1991⁸¹⁷.

Amb la progressiva incorporació de nous canals autonòmics, els governs de les diverses comunitats van veure l’oportunitat d’engegar la normalització lingüística dels seus territoris, aprofundint en el seu propi autogovern i dissenyant el seu sistema mediàtic. Per la seva banda, RTVE va reforçar en aquesta dècada la seva política territorial, permetent l’augment de les seves hores de desconexió i reforçant les seves dotacions de personal per a poder competir amb els nous canals autonòmics:

“La convivencia en los inicios de estas televisiones autonómicas y RTVE fueron muy conflictivos por la oposición del Gobierno socialista a regularizar los nuevos canales. Estas comunidades comenzaban la regulación de sus

⁸¹⁴ Palacio, Manuel. *La televisión durante la Transición española*. Madrid: Cátedra, 2012, p. 247

⁸¹⁵ Corominas, Maria; López, Bernat. “Espanya: les contradiccions del ‘model autonòmic’”. *Anàlisi*, núm. 17, 1994, p. 82

⁸¹⁶ *El País*, 16 de febrer de 1991, p.

⁸¹⁷ *El País*, 20 de febrer de 1992, p.

actividades radiotelevisivas, como paso previo a la legalización estatal de sus actividades, aprovechando los momentos finales de debilidad parlamentaria y política del Gobierno centrista, para lanzar sus emisiones sin concesión de frecuencias ni autorización estatal (...). Ante la presión de los hechos consumados, el nuevo Gobierno socialista se apresura a llevar al Parlamento una ley reguladora del tercer canal de televisión que será aprobada en diciembre de 1983, pero que no entraran en vigor hasta su publicación oficial, a principios del año siguiente.⁸¹⁸

⁸¹⁸ Bustamante, Enrique. Historia de la Radio y la Televisión en España. Una asignatura pendiente de la democracia. Barcelona: Gedisa, 2013, p. 129

8. LA PRODUCCIÓ DE PROGRAMES DE TVE CATALUNYA

8.1. L'arribada de TVE a Barcelona

Com s'ha dit anteriorment, la centralització amb la que va néixer la televisió a Espanya va condicionar el seu desenvolupament i configuració posterior. Un model que en forma de xarxa es anés estenent des del centre peninsular fins a la perifèria. Com temps enrere havia avançat Sánchez Cordovés, la primera ciutat en rebre les emissions que sortien des de Madrid seria Barcelona. L'arribada a la capital catalana no va ser fàcil i, entre d'altres raons, va estar condicionada per les despeses pressupostàries que significava fer arribar l'enllaç hertzià per un terreny orogràfic molt irregular i sortejat nombrosos obstacles naturals.

A finals de 1958 es va anunciar l'inici immediat de Televisió Espanyola a Barcelona i la posada en funcionament d'uns estudis i un centre de producció propis a l'antic hotel Miramar, a la muntanya de Montjuïc, que havia estat cedit per l'ajuntament de la ciutat⁸¹⁹. L'estudi de Miramar ocupava un antic restaurant de l'Exposició Internacional de 1929, abandonat des de feia temps. La cessió gratuïta municipal seria mentre l'ocupés TVE, malgrat que presentava un estat ruïnós. Tres anys abans, Sánchez Cordovés ja havia manifestat que la televisió a Espanya només seria possible si Madrid i Barcelona disposaven de centres de transmissió d'imatges i de so a les dues ciutats per a poder transmetre simultàniament des de qualsevol d'elles. D'aquesta manera, naixia la necessitat de disposar de dos centres de producció i distribució de televisió a Espanya,

⁸¹⁹ Tele Radio, 8 de desembre de 1958, núm. 50. pp. 5-6

que fossin capaços d'emetre programes de manera independent, però dins d'un únic programa estatal en funcionament.

Un enllaç de microones, reversible i automatitzat, permetia l'emissió des d'un punt o altre però no de manera simultània, la qual cosa obstaculitzava qualsevol forma de desconexió fins que no hi hagués un enllaç de línia doble que assegurés l'emissió en cas d'avaría en algun dels enllaços (Baget, 1999: 23). En acabar 1957, l'empresa Telefónica ja havia finalitzat la connexió entre Madrid, Saragossa i Barcelona a través d'un cable coaxial amb capacitat suficient per a transportar un canal de televisió i 960 canals telefònics. Aquest cable que disposava de quatre tubs, dos dels quals utilitzava la companyia telefònica per a l'establiment d'aquests canals telefònics i els altres dos eren suficients per a permetre l'enviament del senyal complet d'un programa de televisió. Tanmateix, Televisió Espanyola va decidir apostar per la instal·lació de radioenllaços de microones, enllaços hertzians, per a difondre el seu senyal. La utilització d'aquest cable tenia diversos inconvenients degut principalment a la seva limitada capacitat, a la necessitat de subscriure un contracte amb l'empresa Telefónica i a supeditar el servei a la utilització d'infraestructures alienes.

Amb aquest radioenllaç es pretenia que el nou servei televisiu arribés de manera simultània a Barcelona i Saragossa perquè disposava de suficient ample de banda per a transmetre un programa de televisió complet amb el corresponent canal de so, admetent a més el funcionament d'altres canals de so addicionals, via de servei i senyals d'impulsos. L'enllaç era reversible i mitjançant un sistema de comandament a distància es podia invertir des de les estacions extremes sense cap intervenció de personal en els repetidors entremitjos⁸²⁰.

⁸²⁰ *Tele Radio*, 2 de febrer de 1959, núm. 58. p. 3-7

8.2. Els estudis de Miramar

A la tardor de 1958 s'havia construït l'emissora que rebia i distribuïa les imatges provinents dels enllaços i centres reemissors a la Torre de les Aigües de la muntanya del Tibidabo. A finals de novembre, es va anunciar la finalització de la col·locació de l'antena al cim⁸²¹, que van instal·lar un equip d'enginyers i tècnics del grup de telecomunicacions i electroacústica de l'empresa Philips Ibérica, S.A.E⁸²². El cost per a la construcció de les obres per a l'emissora de Miramar es va calcular en 15 milions de pessetes. El muntatge de la nova instal·lació de més de tres tones de pes va ser seguit amb curiositat per un gran nombre de ciutadans⁸²³.

A principis de desembre també van finalitzar les obres de l'edifici en què es va instal·lar una emissora Philips en uns terrenys a la muntanya del Tibidabo que van ser cedits per la Societat General d'Aigües de Barcelona, una entitat que va oferir tota la seva ajuda en el desenvolupament de la televisió a la capital catalana⁸²⁴. En aquesta parcel·la es construiria l'edifici que acollirien els equips del radioenllaç i es va destinar un espai per a construir una nova torre on es col·locarien noves antenes. A finals d'aquell any, diverses autoritats del ministeri d'Informació i Turisme i del consistori van visitar aquesta instal·lació, la qual cosa feia pensar en una imminent posada en marxa de les emissions coincidint amb les festes nadalenques. De manera simultània, a l'antic hotel de Miramar⁸²⁵ es va instal·lar el centre de producció de programes, que disposava només d'un plató, sales annexes de pintura i fusteria per a decoració,

⁸²¹ *La Vanguardia*, 28 de novembre de 1958, p. 20

⁸²² *Tele Radio*, 6 d'abril de 1959, núm. 67, pp. 20-21

⁸²³ *La Vanguardia*, 12 de desembre de 1958, p. 19

⁸²⁴ Es va arribar a un acord pel lloguer d'aquest terreny pel preu simbòlic de cinc pessetes anuals.

⁸²⁵ L'edifici Miramar era un palauet de disseny neoclàssic situat dins dels jardins Forestier, construït com a restaurant amb motiu de l'Exposició Internacional de Barcelona per l'arquitecte Ramon Raventós i Farrarons, que també va construir les torres vencianes de la plaça d'Espanya.

maquillatge, oficines administratives, control de realització, equips de telecinema i magatzems d'utilatge⁸²⁶.

Televisió Espanyola va lliurar a l'ajuntament de Barcelona el projecte per a reformar del restaurant Miramar, de Montjuïc, per a que la seva sala d'espectacles es convertís en el principal estudi amb una superfície de 240 metres quadrats. La signatura oficial de la concessió municipal⁸²⁷ per a utilitzar l'edifici de Miramar per part de la Direcció general de Radiodifusió i Televisió es va realitzar al juliol de 1959 al despatx de l'alcalde Porcioles⁸²⁸. Any i mig després, al gener de 1961, l'ajuntament va autoritzar amb càrrec al pressupost vigent l'aportació de 300.000 pessetes per a les obres de reparació i adaptació de Miramar en virtut de l'acord del ple municipal de 25 de juny de 1959⁸²⁹.

El dimecres 4 de febrer de 1959 es van realitzar amb èxit unes proves de l'enllaç hertzià entre Madrid i Barcelona⁸³⁰, gràcies a les estacions repetidores de La Almolda, Alpicat i Bellmunt que permetien l'arribada d'imatges a la capital catalana des de Madrid⁸³¹, a través de l'emissora instal·lada al Tibidabo que les va distribuir per tota la ciutat⁸³². Durant dues hores i mitja els pocs telespectadors barcelonins que ho van poder seguir van veure un programa que es retransmetia des de Madrid i que va anar precedit d'una imatge de la Sagrada Família sobre un fons on hi apareixia una cobla ballant una sardana. Es va crear un enllaç totalment reversible i automatitzat que permetia l'emissió des de Madrid o Barcelona, encara que no podien utilitzar-se de manera

⁸²⁶ *La Vanguardia*, 17 de setembre de 1958, p. 12

⁸²⁷ *La Vanguardia*, 26 de juny de 1959, p. 22

⁸²⁸ *Gaceta Municipal de Barcelona*, 22 de juliol de 1959, núm. 29, p. 22

⁸²⁹ *Gaceta Municipal de Barcelona*, 9 de gener de 1961, núm. 2, p. 43

⁸³⁰ *ABC*, 6 de febrer de 1959, p. 31

⁸³¹ Encara faltava per instal·lar el sistema d'automatismes per fer canvis de programes amb l'emissora del Tibidabo.

⁸³² Les proves tècniques van finalitzar el diumenge dia 15..

simultània⁸³³. Aquella emissió va consistir en una salutació des de Madrid, un reportatge d'un partit de futbol entre l'Athletic de Bilbao i el Futbol Club Barcelona⁸³⁴, un "Telediario⁸³⁵", un documental titulat "Misterios de la Ciencia", un programa sobre el desenvolupament de la força elèctrica a Espanya, un espai de varietats (*Aeropuerto Telefunken*) i una pel·lícula policíaca de la sèrie *Identificación criminal*, entre d'altres espais. Abans de la primera recepció del senyal de televisió procedent de Madrid i sense previ avís, Juan Manuel Soriano⁸³⁶ i Federico Gallo van saludar als telespectadors barcelonins per a donar-los instruccions sobre el control de la carta d'ajust que va ser substituïda per una imatge del temple de la Sagrada Família. A continuació, el presentador més emblemàtic de TVE, Jesús Álvarez, enviava una salutació als telespectadors catalans. Després de quatre dies de proves tècniques, finalment, el senyal va arribar a Barcelona molt nítid i el so en perfectes condicions.

Malgrat que la majoria d'estudis realitzats sobre la televisió a Catalunya acostumen a datar la primera emissió a Catalunya el 14 de juliol de 1959, des de l'antic hotel Miramar, a la muntanya de Montjuïc, amb el programa de varietats *Balcón del Mediterráneo*, va ser la retransmissió el diumenge 15 de febrer de 1959, a les 16.15 hores, d'un partit de futbol entre el Real Madrid i el

⁸³³ Baget Herms, Josep Maria. *18 años de TVE*. Barcelona: Diáfora, 1975. p. 54

⁸³⁴ Arias Ruiz, Aníbal. *La televisión española. Temas españoles*. Madrid: Publicaciones españolas, 1970. pp. 30-31.

⁸³⁵ La redacció a Barcelona estava formada per Federico Gallo, Pepe Zubeldía, Enrique Rubio, Tomás Hernández i Horacio Sáenz Guerrero, i com a càmeres van participar Juan Antonio Sáenz Guerrero, Ramon Dimas i Carlos Pérez de Rozas.

⁸³⁶ Director del quadre escènic de RNE a Barcelona, responsable d'adaptacions d'obres teatrals al mitjà radiofònic com *La guerra de los mundos*, que 50 anys després de l'emissió radiofònica dirigida per Orson Welles, Juan Manuel Soriano la va tornar a posar en antena el 30 d'octubre de 1988. Va exercir com a director del programa *Teatro invisible*, de RNE, a més d'actor i director de doblatge. També va presentar alguns programes a Televisió Espanyola com *¿Quién dice la verdad?*, *¿Quién es quién?*, *¿Quién tiene la palabra?* o *Tarjeta de visita*.

FC Barcelona⁸³⁷, la primera vegada que la televisió va arribar a 20.000 espectadors de Barcelona que disposaven d'un aparell. Aquella retransmissió va patir diversos problemes tècnics de connexió que van afectar a la imatge i que va impedir als telespectadors catalans veure la primera part d'un enfrontament que els blaugranes van perdre per un gol a zero⁸³⁸, però finalment el club culer va guanyar la Lliga aquella temporada. L'expectació que va aixecar poder veure un partit de futbol entre els dos grans rivals en aquell esdeveniment esportiu va ser enorme i va provocar que pràcticament tots els televisors que es trobaven a la venda s'exhaurissin en poques hores perquè una setmana abans s'havia estès el rumor de què el partit es podria veure a tot Barcelona⁸³⁹. Però, no només es va seguir a les llars dels afortunats que tenien un televisor a casa seva, la demanda va ser tan alta que, fins i tot, els aparells dels aparadors de les botigues que els venien es van vendre a preu de mercat negre. Es creu que en dos dies, del 12 al 14 de febrer, es van comprar uns 6.000 aparells receptors de televisió (Baget, 1993: 54).

D'altra banda, molts comerços van instal·lar televisors en els seus aparadors que van permetre als vianants que no se'l volien perdre, poder seguir el partit des del carrer. La Guàrdia Urbana barcelonina va haver d'intervenir per a mantenir l'ordre en els carrers i evitar la interrupció del trànsit, a causa de les aglomeracions que s'hi produïen⁸⁴⁰. En aquella època, ja existien uns milers d'aparells receptors (20.000, aproximadament) que funcionaven a Barcelona i que podien captar els programes que emetia la televisió italiana⁸⁴¹ que, malgrat les deficientes condicions de recepció, es podien veure a la ciutat, sobretot a

⁸³⁷ Per primer cop es va fer servir l'expressió "partido del siglo" per a denominar aquest enfrontament entre els dos eterns rivals.

⁸³⁸ Tant *La Vanguardia* com *ABC* es van fer ressò de l'esdeveniment a les seves edicions del 15 de febrer de 1959, a les pàgines 32 i 69, respectivament. Els dos diaris van publicar un anunci idèntic on s'informava de l'hora de la connexió per televisió, un quart d'hora abans de l'inici del partit, i s'avançaven les possibles alineacions de tots dos equips.

⁸³⁹ *ABC*, 15 de febrer de 1959, p. 85

⁸⁴⁰ *Tele Radio*, 16 de febrer de 1959, núm. 60, pp. 7-11

⁸⁴¹ *Tele Radio*, 3 de març de 1958, núm. 10, p. 8

l'estiu quan la propagació del senyal era més forta⁸⁴². La senyal podia arribar gràcies a la instal·lació d'una antena doble, la proximitat al mar i la inexistència de grans edificis. A la facilitat en la propagació de les imatges va contribuir la presència de taques solars que es produeixen en cicles d'uns deu anys cadascun i, precisament, al 1958 l'activitat solar es trobava en el seu punt màxim de creixement (Baget, 1993: 39). Un cas exemplificador va ser a finals del mes de març de 1958, quan un grup de vianants que passaven per la confluència de la plaça Urquinaona amb la Via Laietana van veure imatges del partit de futbol que disputaven el Milà amb l'Inter, gràcies a l'aparell de televisió que estava instal·lat a l'aparador d'una botiga de gèneres de punt, tal com ho descrivia la revista *Teleradio*:

“Ayer, a las seis de la tarde, cuantas personas transitaban por el tramo de la Via Layetana, situado frente a uno de los accesos del metro de Urquinaona, empezaron a agolparse frente a uno de los escaparates de un comercio de géneros de punto allí enclavado. Se preguntaban unos a otros cómo era posible que pudieran estar viendo un programa televisado cuando el anuncio oficial es que hasta dentro de unos meses no empezará a funcionar la televisión en Barcelona. Pronto fueron más de 100 los espectadores que con entusiasmo seguían un documental en el que uno tras otro aparecían los partidos jugados anteayer en Italia. La realidad de las imágenes era perfecta”.

843

El preu dels primers televisors que es van vendre a Barcelona de la marca Marconi era de 150.000 pessetes, però per aquella ocasió, els que es van vendre eren uns models més assequibles per unes 6.000 pessetes.

Tornant a l'esdeveniment que va suposar el partit entre el Real Madrid i el FC Barcelona, TVE va realitzar un gran desplegament per amb la utilització de

⁸⁴² Si les condicions ho permetien, es podien veure de forma esporàdica alguns programes emesos per la televisió italiana com els partits del Campionat Mundial de futbol de 1958 que se celebrava a Suècia.

⁸⁴³ Id. anterior

quatre càmeres, un desplegament gens habitual per l'època per a fer aquella retransmissió històrica. Tanmateix, com dèiem, la primera part del partit va patir nombroses avaries en els enllaços, fins al punt de què els tècnics de TVE a Barcelona es van veure obligats a connectar amb la locució de Matías Prats, de Radio Nacional de España sobre la imatge de la carta d'ajust, per a compensar la manca d'imatges, amb la finalitat de què els espectadors catalans, al menys, escoltessin la retransmissió radiofònica. A la segona meitat, el senyal va arribar en millors condicions (Baget, 1994: 27). L'expectació era comprensible perquè aquella temporada el FC Barcelona tenia moltes opcions de guanyar la lliga i acabar amb l'hegemonia del Real Madrid. Des de València també es va voler seguir el partit a través d'una antena provisional connectada a un grup electrogen instal·lada al mont Garbí, a la comarca valenciana del Camp de Morvedre, que van instal·lar uns aficionats valencians per a captar el senyal provinent de la Torre de les Aigües de Barcelona. Aquesta va ser una demostració de la passió pel futbol i el primer indicatiu de la decisiva influència del nou mitjà sobre el món esportiu⁸⁴⁴. Posteriorment, aquesta posició del mont Garbí va ser el lloc on es va instal·lar definitivament el centre emissor de TVE per a València i les seves comarques (Baget, 1999: 24). La connexió televisiva entre Madrid i Barcelona va ser el primer gran objectiu assolit pel Plan Nacional de Televisión de 1955, la importància del qual va assenyalar Sánchez Cordovés al 1956:

“La televisión tiene como orígenes naturales de emisión Madrid y Barcelona, lo que requiere en primer lugar de un medio de transmisión de imágenes y sonido entre las dos ciudades, para que ambas puedan transmitir simultáneamente el programa originado en cualquiera de ellas”.⁸⁴⁵

⁸⁴⁴ Baget, Josep María. *Historia de la televisión en España: 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 54

⁸⁴⁵ Munsó Cabús, Joan. *La otra cara de la televisión. 45 años de historia y política audiovisual*. Barcelona: Flor del viento, 2001, p. 54

Aquest partit va ser una prova essencial per a poder realitzar futures connexions amb o des de Barcelona, un fet clau que va permetre el desenvolupament de la televisió a Espanya i va demostrar les possibilitats del futbol com a programa televisiu i també va evidenciar el seu potencial publicitari per atreure l'atenció del públic. Fins aquell moment, només s'havien televisat quatre partits de futbol que van poder veure els espectadors de Madrid, un Real Madrid-Racing de Santander, la final de la segona copa d'Europa entre el Real Madrid i la Fiorentina, un Real Madrid-Atlético de Madrid i un partit entre les seleccions d'Espanya i Portugal, però cap d'ells havia arribat a Barcelona.

Uns dies abans de l'enfrontament, l'empresa cervesera Damm va oferir al Real Madrid mig milió de pessetes pels drets de transmissió i d'aquesta manera alleugerir les despeses d'una retransmissió com aquesta. Però el govern espanyol, a través de la Dirección General de Radiodifusión, ho va impedir perquè considerava que el partit era "d'interès general", per a tot el públic, i per imperatius de servei públic no podia estar supeditat als interessos particulars dels clubs. La Dirección General de Radiodifusión ho va solucionar pagant 150.000 pessetes al Real Madrid i una quantitat inferior a l'Espanyol, que jugava aquella mateixa tarda a Barcelona i es podia veure perjudicat perquè podria minvar l'assistència al camp de Sarrià. La incorporació de *filmets* i espots va contribuir a resoldre els nombrosos problemes econòmics d'una retransmissió esportiva tan ambiciosa⁸⁴⁶. Finalment, per a evitar que es tornés a donar aquesta situació, es va aprovar un decret del ministeri d'Informació i Turisme (959/1959, de 4 de juny, sobre retransmissió per televisió d'espectacles públics)⁸⁴⁷, que facultava TVE a l'adquisició dels drets de transmissió en el cas d'existir un esdeveniment esportiu d'interès públic (Palacio, 2001: 47). Els clubs de futbol ja havien manifestat la seva negativa de deixar transmetre íntegrament els partits en què hi participaven, a causa dels

⁸⁴⁶ *Tele Diario*, 20 de febrero de 1959, núm. 61, p. 30

⁸⁴⁷ *Boletín Oficial del Estado*, 13 de juny de 1959, núm. 151, p. 8467

perjudicis econòmics que els podia ocasionar pel fet de què es poguessin veure de manera gratuïta a través de la televisió.

Amb aquest decret, el ministeri autoritzava Televisió Espanyola a verificar la retransmissió directa de les competicions que tinguessin caràcter internacional i les nacionals que fossin d' excepcional interès, obligant-la a indemnitzar els clubs dels danys i perjudicis econòmics que se'n poguessin derivar. El càlcul es realitzava comptabilitzant les entrades que no es venien i que TVE havia de satisfer amb càrrec a la publicitat comercial obtinguda per Televisió Espanyola. Aquest és un precedent històric de la posterior legislació relativa al futbol als anys noranta amb la Llei d' Interès General i una constatació clara del paper del futbol com a mitjà d' expansió de la televisió i de les idees del règim (Palacio, 2001: 55).

Durant els primers mesos de 1959, a Catalunya només arribaven programes produïts i distribuïts per TVE des de Madrid. Uns espais dominats per la constant intervenció delsensors que només permetien que es veiés el que ells creien més adient, seguint els criteris que els dictava la seva moral i la ideologia imperant del règim. Aquest va ser el cas del primer esdeveniment polític espanyol retransmès en directe per televisió amb la inauguració de la basílica del Valle de los Caídos⁸⁴⁸, el primer dia d' abril, coincidint amb el vintè aniversari de la fi de la Guerra Civil Espanyola i el trasllat de les restes mortals de José Antonio Primo de Rivera⁸⁴⁹. Amb la incorporació de Barcelona a les retransmissions de TVE, des de la mateixa ciutat es van posar en marxa una campanya per a promoure la construcció d' uns estudis des dels que es pogués emetre un programa de televisió específic per a Catalunya (Montes, 2006: 661).

⁸⁴⁸ En aquella retransmissió es va utilitzar per primer cop el zoom, un sistema que disposen les càmeres d' objectius amb una distància focal variable per fer que els objectes s'apropin o s'allunyin sense desplaçament de la càmera i sense perdre focus.

⁸⁴⁹ L' emissió va durar unes dues hores i la va realitzar una unitat mòbil amb quatre càmeres que es va desplaçar fins a Cuelgamuros

Aquesta pretensió no coincidia amb la idea, inspirada en el model europeu, de la direcció general de radiodifusió i televisió, de realitzar un únic programa per tot l'estat, sense que això fos un impediment per a que part de la producció es pogués realitzar des de centres diferents del de Madrid, com el de Barcelona.

8.3. La primera emissió des de Barcelona

El dimarts 14 de juliol de 1959 Televisió Espanyola va començar a emetre de forma regular, des dels estudis de Miramar, a la muntanya de Montjuïc de Barcelona. La inauguració del nou centre de producció de Barcelona es va realitzar en directe des dels jardins de l'hotel Miramar amb la presentació de José Luis Barcelona. La direcció del nou centre va recaure en Luis Ezcurra, un advocat i professional del Periodisme que estava vinculat als serveis informatius de Radio Nacional de Espanya a Barcelona. Amb ell van participar diversos informadors i presentadors provinents també de l'emissora radiofònica com Federico Gallo, Ramon Solanes, Enrique Rubio o Jordi Arandes⁸⁵⁰. El nou cap de programes va ser Enrique de las Casas que provenia de Madrid, un professional de TVE que havia passat temps enrere per l'Escuela de Cine de la capital de l'estat i que, des del seu ingrés a televisió, havia realitzat diversitat de feines, com muntador, productor o realitzador.

El vell edifici de Miramar es trobava en un estat de conservació pèssim, però els responsables de Televisió Espanyola van decidir que calia fer obres de reforma, que es van realitzar en molt poc temps, per adaptar-lo i acondicionar-lo per a la seva nova activitat. La XXVII Fira Oficial i Internacional de Mostres de Barcelona⁸⁵¹ començava a principis del mes de juny i en una de les nombroses visites que va realitzar el director general de Radiodifusió i

⁸⁵⁰ Arandes va començar el 1949 a RNE realitzant els comentaris de les òperes que es retransmetien des del Gran Teatre del Liceu. (*Tele Radio*, Núm. 108, 18 de gener de 1960, pp. 7-9)

⁸⁵¹ Es va celebrar des de l'1 fins al 21 de juny.

Televisió, José María Revuelta, va informar a l'alcalde Porcioles que s'aprofitaria l'esdeveniment per a fer alguns programes especials dedicats a la Fira i que serien transmesos per l'emissora del Tibidabo com assajos de cara a la inauguració oficial⁸⁵².

Aquells programes van servir per a comprovar i ajustar el funcionament tècnic, instrumental i d'enllaços, i també per acabar la formació del personal que ja formava part de la primera plantilla⁸⁵³ a Barcelona i que poc temps després assumiria les responsabilitats dels primers programes realitzats des de Miramar. Tanmateix, des del mes de gener d'aquell mateix, aquest nucli de professionals va realitzar pràctiques durant diverses setmanes als estudis de Televisió Espanyola al passeig de La Habana de Madrid. Amb aquest efímer bagatge, aquells pioners de la televisió a Catalunya van fer possible que des de Barcelona es pogués assumir la realització i producció de programes per a tota Espanya i, així, començar una etapa en la què, primer Miramar i després Sant Cugat, consolidessin la seva consideració com a centre de producció.

Quatre dies abans d'aquell dia nuvolós en el començarien les emissions, José María Revuelta⁸⁵⁴ va tornar a Barcelona a inspeccionar el funcionament de les instal·lacions i dels enllaços per realitzar la primera emissió⁸⁵⁵. El viatge també va servir per signar amb l'alcalde de Barcelona, José María de Porcioles, l'acord de cessió de l'edifici Miramar a Televisió Espanyola⁸⁵⁶, mitjançant el qual l'ajuntament de Barcelona donava la seva conformitat a la petició de disposar d'unes instal·lacions a la ciutat que la direcció general de Radiodifusió

⁸⁵² *La Vanguardia*, 27 de maig de 1959, p. 26

⁸⁵³ D'entre tots els professionals que hi van participar, esmentarem Federico Gallo, Ramon Solanes, Enrique Rubio, Juan Manuel Soriano, Jorge Arandes, Juan Viñas, Manolo Benet. Més tard, s'hi van afegir d'altres procedents de Madrid com Enrique las Casas, Eduardo Gavilán, César Alonso, Bernardo Ballester, José Carlos Garrido, Mari Carmen Blanco i Eugenio Pena.

⁸⁵⁴ Als pocs dies de prendre possessió del seu càrrec (25 d'abril de 1957), Revuelta va impulsar la programació de sobretaula.

⁸⁵⁵ *La Vanguardia*, 10 de juliol de 1959, p. 16

⁸⁵⁶ *La Vanguardia*, 11 de juliol de 1959, p. 19

havia realitzat⁸⁵⁷. Les nombroses negociacions prèvies⁸⁵⁸ amb el consistori barceloní per a disposar d'una ubicació a la ciutat les van portar a terme el mateix Revuelta i el subsecretari d'Informació i Turisme, José Luis Villar Palasí⁸⁵⁹, qui al 1970, i com a ministre d'Educació, va desenvolupar la reforma educativa a Espanya amb la creació de l'EGB.

A les cinc de la tarda de l'11 de juliol, es va realitzar l'última prova que Gabriel Arias Salgado, ministre d'Informació i Turisme, va seguir des de Madrid. Es va realitzar un breu programa experimental en directe que es va enviar per un enllaç de microones, sense passar pels enllaços intermitjos, consistent en diverses entradetes dels presentadors, un noticiari local i una actuació musical. En acabar, Arias Salgado va telefonar Luis Ezcurra, director de l'emissora barcelonina, per a dir-li que la prova havia resultat positiva i per a preguntar-li si estarien disposats a preparar un bon programa musical per al dimarts 14 de juliol. D'aquesta manera, tot el personal de Miramar es va posar en funcionament per a realitzar aquest programa que serviria per a demostrar que era possible fer televisió des de Barcelona.

El mateix dia de la inauguració oficial, el diari *La Vanguardia*⁸⁶⁰ va publicar una entrevista a Revuelta en la que el director general es comprometia a que l'emissora de Barcelona tindria un pes important en el conjunt de la producció de programes per a tot l'estat. Com veurem més endavant en aquesta investigació, les paraules del director general de Radiodifusió i Televisió es van complir, però només durant alguns i intermitents períodes.

⁸⁵⁷ *ABC*, 12 de juliol de 1959, pp. 76-77

⁸⁵⁸ *La Vanguardia*, 11 d'agost de 1957, p. 18 (també *La Vanguardia*, 3 d'octubre de 1957, p. 14, *La Vanguardia*, 19 de juny de 1958, p. 19, *La Vanguardia*, 9 d'agost de 1958, p. 16)

⁸⁵⁹ *La Vanguardia*, 10 de maig de 1959, p. 15

⁸⁶⁰ *La Vanguardia*, 14 de juliol de 1959, p. 16

La situació davant del mar de l'edifici de Miramar i els jardinetes adjacents van servir d'escenari (Baget, 1994: 27) per a la realització de programes a l'aire lliure, la qual cosa va constituir un fet insòlit en els primers anys de la televisió espanyola, però que va servir de recurs en posteriors programes perquè l'estudi 1 de Miramar no disposava d'una il·luminació potent i, a més, era molt xafogós. Durant tot el matí es van fer diversos assajos del programa anomenat *Balcón del Mediterráneo*⁸⁶¹, que va començar a dos quarts de quatre de la tarda, quan el presentador Jesús Álvarez va donar pas des dels estudis de Madrid, després que una intensa pluja, que havia caigut sobre la ciutat a la una del migdia, deixés el terra mullat.

L'espai va tenir una durada de trenta minuts, aproximadament, i es va fer des d'una unitat mòbil desplaçada des de Madrid. Amb realització i direcció d'Enrique de las Casas, guió d'Enrique Rubio i Federico Gallo, i presentació de José Luis Barcelona, el programa va començar amb unes panoràmiques del port i de llocs emblemàtics de la ciutat oferides pel càmera Gonzalo Martorell. Tot seguit, es va oferir l'actuació del grup de trompetes de la secció muntada de la Guàrdia Urbana de Barcelona que va realitzar un carrusel amb els seus cavalls, una altra actuació de l'Esbart Verdaguer que va ballar unes sardanes al voltant de la font situada davant dels estudis, amb els cavalls de la Guàrdia Urbana en formació, la participació de l'orquestra del portaavions Franklin D. Roosevelt⁸⁶² que va interpretar tres temes i l'actuació de la parella d'humoristes Kim i Kiko⁸⁶³, uns còmics molt populars en aquells anys. El programa va finalitzar amb una altra demostració de trompetes de la Guàrdia Urbana de Barcelona.

⁸⁶¹ *La Vanguardia*, 15 de juliol de 1959, p. 21

⁸⁶² Algunes fonts consultades asseguren que es tractava del portaavions *Saratoga*, però en realitat va ser el Roosevelt, de la Viena. flota nord-americana destinada al Mediterrani, que havia arribat al port de Barcelona el 10 de juliol.

⁸⁶³ Rafael Quevedo (Kim) y José Luis Carbonell (Kiko) van ser dos còmics que havien triuflat en els teatres de tota Espanya i que van començar a col·laborar amb Televisió Espanyola des de les primeres emissions regulars al 1956, en programes com *Club del sábado*, *Aeropuerto Telefunken* o *Gran Parada*.

Pel diari *ABC*⁸⁶⁴, la notícia de la inauguració dels estudis de Miramar va merèixer només una breu informació en la què feia referència de manera concisa a la seva posada en marxa, la qual cosa significava la seva incorporació, en període de proves, a la programació realitzada des de Madrid, fins no quedessin superades les dificultats tècniques. Per la seva banda, l'Anuari d'RTVE de 1969 va resumir aquella inauguració assenyalant que:

“el programa fue una visión al mismo tiempo barcelonesa e internacional porque en él se mezclaban las notas de una cobla de sardanas con los ritmos de la banda del portaaviones Roosevelt, ancorado en el puerto, dando escolta a la Guardia Municipal Montada, con el fondo del mar y del puerto de Barcelona”⁸⁶⁵.

La decisió de començar l'activitat televisiva a Miramar denotava la necessitat que manifestava la incipient TVE de disposar d'uns estudis a Barcelona que permetessin tècnicament la connexió amb la xarxa d'Eurovisió, però sobretot existia una altra raó com la de garantir el seu finançament a través de la publicitat que es generava des de Barcelona, com així ho apunta Armand Balsebre (2011: 220-221) “la supervivència del monopoli públic de TVE està en mans de la publicitat. (...) Semblava que Madrid dubtava encara si limitaria a un únic centre la producció de programes de TVE, el del paseo de La Habana 77, o si acceptaria que Miramar fos també una segona unitat de producció per a tota Espanya, i no només un repetidor més del senyal que distribuïa Madrid. (...) Madrid coneixia que el volum majoritari de la inversió publicitària a Espanya tenia el seu origen a Barcelona i província (...) i podia arribar a ser un bon pont per a la captació d'aquest gran volum publicitari que emanava directament des de les agències i les cases anunciadores amb seu a Barcelona”. Malgrat l'interès que existia en posar en marxa els estudis de Miramar, no hi va assistir

⁸⁶⁴ *ABC*, 15 de juliol de 1959, p. 39

⁸⁶⁵ *Anuario de RTVE* 1969, p. 157

cap autoritat ni tampoc cap directiu de Madrid a aquesta primera emissió. A principis del mes de novembre de 1959, el consistori barceloní va autoritzar la direcció general de Radiodifusió i Televisió a realitzar obres de consolidació i la construcció d'una nau per a convertir-la en estudi a Miramar, seguint el conveni entre l'ajuntament i TVE⁸⁶⁶.

8.4. La connexió amb Eurovisió

La incorporació oficial de TVE a la xarxa d'Eurovisió no es produiria fins al 2 de març de 1960, amb la retransmissió del partit de futbol de tornada de quarts de final de la Copa d'Europa entre el Real Madrid i l'OGC Niça, des del Santiago Bernabeu. La connexió amb la xarxa de la Radiodiffusion-Télévision Française (RTF) es va poder fer gràcies a la construcció d'un enllaç a l'ermita de Sant Bartomeu del Grau⁸⁶⁷, entre Sant Feliu de Guíxols i Tossa de Mar, una infraestructura amb una alçada d'uns setanta metres que va ser instal·lada en quatre dies amb la col·laboració de tècnics francesos, i que va permetre que les imatges arribessin fins a Le Perthuis i, des d'allà, a Montpeller des d'on es van distribuir per tota la xarxa de la televisió francesa, malgrat que els tècnics no estaven segurs de si a l'endemà es podria realitzar la connexió. El partit el van poder seguir uns cinquanta milions d'espectadors de diversos països europeus.

El dia abans del partit es van realitzar les proves tècniques per enllaçar amb la xarxa d'Eurovisió. I, finalment, es va poder emetre amb èxit, segons el corresponsal de *La Vanguardia* a França a l'article titulat "España, incorporada a la 'Eurovisión'. Notable éxito técnico y de realización":

"Noche casi enteramente española en la televisión francesa. Una música de pasodoble ha precedido a la voz y rostro de una gentil locutora. Se ha

⁸⁶⁶ *Gaceta Municipal de Barcelona*, 9 de novembre de 1959, núm. 45, p. 908

⁸⁶⁷ *La Vanguardia*, 1 de març de 1960, p. 19

mostrado precavida en el anuncio respecto a las posibilidades –escasas – del Niza frente al Real Madrid; ha manifestado estar no menos insegura en cuanto a la caída de las imágenes que por primera vez se retransmitían directamente desde España. Y no solamente para toda Francia, sino para cinco países de la Europa occidental unidos en este ‘mercado común’ de la ‘tele’, llamado ‘Eurovisión’. La incorporación de España a las emisiones de la cadena europea se ha hecho hoy a título provisional y de ensayo”⁸⁶⁸.

La primera connexió per a rebre a Espanya programes procedents d'Eurovisió també es va fer a través d'una instal·lació provisional a Sant Grau, el 18 de juny de 1960. Aquesta connexió només va permetre veure el segon temps del partit de futbol de la final de la Copa d'Europa que van disputar a Glasgow l'Eintracht de Frankfurt i el Real Madrid, degut a un fort temporal que va descarregar sobre Sant Grau i va provocar que una espurna elèctrica inutilitzés totalment l'equip revelador a la mitja hora de l'inici del partit.

D'altra banda, com ja s'ha explicat anteriorment, Televisió Espanyola ja havia servit imatges a Eurovisió de la breu visita del president nord-americà Eisenhower a Madrid i que suposava l'entrada oficial de TVE a Eurovisió⁸⁶⁹. El partit, que va acabar guanyant l'equip madrileny, va ser seguit per una audiència estimada d'uns cinquanta milions d'espectadors de 10 països europeus⁸⁷⁰. Una fita que la premsa d'aquell moment⁸⁷¹ va descriure exhaustivament i detalladament, descrivint la retransmissió esportiva que havia realitzat Televisió Espanyola amb un to èpic i amb termes com “proesa”, “prodigi”, “històrica”, “magnífica” o “exhibició”, entre d'altres expressions⁸⁷², així com també amb la reproducció de les felicitacions que TVE havia rebut per part de les altres televisions europees.

⁸⁶⁸ *La Vanguardia*, 3 de març de 1960, p. 3

⁸⁶⁹ *La Vanguardia*, 22 de desembre de 1959, p. 6

⁸⁷⁰ *Tele Radio*, 7 de març de 1960, núm. 115, p. 3

⁸⁷¹ *El Correo Catalán*, 10 de març de 1960

⁸⁷² *Tele Radio*, 14 de març de 1960, núm. 116, pp. 10-18

Tanmateix, va ser la retransmissió del casament del rei belga Balduí amb l'aristòcrata espanyola Fabiola de Mora y Aragón, el 15 de desembre de 1960⁸⁷³, amb els comentaris de Federico Gallo i Eduardo Sancho que van narrar, amb algunes incidències tècniques, durant quatre hores aquella cerimònia religiosa que es convertiria en la primera connexió oficial de Televisió Espanyola amb la xarxa d'Eurovisió, mitjançant l'enllaç Madrid-Barcelona-Le Pertús. La senyal que va arribar des de Bèlgica fins a l'emissora del Tibidabo va passar per Itàlia, a través de la República Federal d'Alemanya i de Suïssa. El més lògic hauria estat una transmissió més directa Brussel·les-París-Barcelona, però aquesta opció exigia una conversió de línies i pitjor qualitat a la imatge⁸⁷⁴. A banda del que va suposar aquella fita des del punt de vista tècnic, aquella retransmissió va significar que TVE sortia de l'aïllament internacional en el que havia estat fins a llavors. Des de feia temps, TVE n'era conscient que l'intercanvi internacional d'imatges i programes entre les televisions europees requeriria de progressos i exigiria millores en la seva infraestructura tècnica. Fonamentalment, pel que fa a les transmissions enregistrades que necessitaven d'un suport en cintes magnètiques i, en conseqüència també de magnetoscòpis, i que TVE incorporaria amb posterioritat, tal com anunciava Sánchez Cordovés.⁸⁷⁵ La segona connexió oficial de TVE amb la xarxa d'Eurovisió va ser la missa d'Any Nou oficiada pel papa Joan XXIII, des del Vaticà, deixant constància d'una de les principals fites que s'havia marcat TVE des dels seus inicis. A partir d'aquest moment, les connexions entre Televisió Espanyola i Eurovisió es van convertir en freqüents i regulars.

⁸⁷³ *Tele Radio*, 26 de desembre de 1960, núm. 157, pp. 15-17

⁸⁷⁴ Baget, Josep Maria. *18 años de TVE*. Barcelona: Diàfora, 1975, p. 57

⁸⁷⁵ *Tele Radio*, 2 de maig de 1960, núm. 123, p. 9

8.5. Els primers programes des de Miramar

El 17 de juliol, a dos quarts de nou del vespre, es va emetre per a tota Espanya el programa especial titulat *Música y humor* que es va realitzar des dels estudis de Miramar dins de la programació de TVE fins al 10 d'agost amb l'emissió de quatre programes. Durant mitja hora, a la primera entrega d'aquest espai hi van intervenir la parella còmica Kim i Kiko, que ja hi va actuar a la inauguració tres dies abans, a més de l'actuació de l'orquestra Abalat que va interpretar "una selecció de melodies lleugeres".⁸⁷⁶

Una setmana després de la primera emissió, les càmeres de Miramar van repetir el mateix esquema amb una segon programa de *Balcón del Mediterráneo*⁸⁷⁷ realitzat des de la terrassa i els jardinetes de davant dels estudis. Hi van participar l'Esbart de Sarrià, la Banda Municipal de Barcelona que va interpretar fragments de les sarsueles "La verbena de la Paloma" i de la "Jota de la Dolores", sota la direcció del prestigiós violoncel·lista Joan Pich i Santasusana. Per acabar el programa, els membres del cos de Bombers de Barcelona van realitzar diversos simulacres a més de fer una demostració atlètica⁸⁷⁸. L'últim programa es va emetre el 28 de juliol i va comptar amb les actuacions de la banda musical de la *Policía Armada*, una exhibició de les alumnes de l'escola de patinatge i dels falcons de Sant Vicenç dels Horts, per acabar amb la interpretació de la *Dansa de La Gala de Campdevàrol*, a càrrec de l'Esbart de Sarrià, que repetia per segona vegada davant les càmeres.

El següent programa en sortir per antena des de Miramar va ser el concurs *X-O da dinero*⁸⁷⁹, presentat per Joan Viñas i realitzat per Ramon Solanes, que s'emetia els divendres a la nit. Es tractava de l'adaptació d'un format basat en el joc de tres en ratlla, amb l'enfrontament entre concursants que rivalitzaven

⁸⁷⁶ *Tele Radio*, 27 de juliol de 1959, núm. 83, pp. 18-19

⁸⁷⁷ *Balcón del Mediterráneo* va tenir només tres capítols en emissió.

⁸⁷⁸ *Tele Radio*, 3 d'agost de 1959, núm. 84, p. 11

⁸⁷⁹ Es va emetre del 24 de juliol fins al 12 de febrer de l'any següent.

en respondre correctament a les preguntes que se li plantejaven, i que llavors ja tenia versions que s'emetien a Alemanya, Mèxic i els Estats Units⁸⁸⁰. Va ser el primer programa a la història televisiva espanyola on el concursant guanyador s'emportava un premi en metàl·lic, 500 pessetes per resposta encertada. Aquest espai el patrocinava *Nescafé*⁸⁸¹, a través de Jorge Leman⁸⁸² que estava vinculat a aquesta marca com a cap de publicitat i va ser un de tants que va comptar amb un finançament extern basat en la publicitat, a través d'una productora no vinculada a l'empresa per a la qual treballava, *Tele Man*. Els sistema de finançament que utilitzava consistia en que la companyia, en aquest cas *Nestlé*, "pagava" el lloguer del temps que el programa estava en emissió, assumint les despeses de la seva producció, un sistema que Garriga havia descobert viatjant per molts països, i incorporant els formats més exitosos d'altres televisions⁸⁸³, el que va suposar una competència pels programes realitzats des del passeig de La Habana. D'aquesta manera, s'inicia una tradició de concursos realitzats des de Miramar i, posteriorment a Sant Cugat, un gènere que va caracteritzar i va especialitzar la producció de programes feta des d'aquí.

La producció de programes des de Miramar es va accelerar a partir d'aquell moment. La raó cal buscar-la en el creixement que va experimentar el finançament publicitari que permetia assumir les despeses a través de la gestió dels patrocinis per part d'empreses que realitzaven les contractacions publicitàries i de les mateixes marques. A més, creixia una progressiva confiança en l'equip de Barcelona per part de la direcció de Televisió

⁸⁸⁰ *Tic-Tac-Dough*, en la seva versió nord-americana de la cadena NBC (1956).

⁸⁸¹ *La Vanguardia*, 24 de juliol de 1959, p. 15

⁸⁸² El seu nom real era Jordi Garriga i al plató es comportava com si fos un treballador més de la plantilla de TVE. També va utilitzar aquest pseudònim per a signar atricles sobre publicitat. També es va encarregar del patrocini d'altres programes d'èxit d'aquella època, com *Reina por un día* o *Ésta es su vida*.

⁸⁸³ Garriga va enviar a Londres als responsables del programa (Federico Gallo, Eugenio Pena i Juan Valentín Vila-Sanjuan) per a que aprenguessin com es realitzava la versió britànica d'aquest concurs i adaptessin aquest format per a produir-lo a Espanya.

Espanyola i havia la necessitat de descongestionar els estudis del passeig de La Habana que era responsabilitat de Madrid i els encarregats de realitzar dels programes de producció pròpia.

Des de les primeres emissions, Miramar va ser concebut com un centre generador de continguts adreçats majoritàriament al conjunt de la programació estatal. Des d'aquesta perspectiva, caldria considerar que TVE demostrava la seva intenció de reproduir la lògica centralista decimonònica, que s'evidenciava des d'un punt de vista geogràfic, a la xarxa ferroviària i de carreteres.

*Club Miramar*⁸⁸⁴ va ser un dels programes més recordats que aviat es van incorporar a la graella a la franja de nit. El torero i actor Mario Cabré⁸⁸⁵ presentava aquest programa de varietats amb entrevistes, actuacions musicals i humorístiques, i concursos, envoltats d'una escenografia i una il·luminació espectacular, que resultaven novedoses per a l'època. Estava patrocinat per Víctor Sagi i es pot considerar com el primer "talk show" realitzat mai a Espanya⁸⁸⁶.

L'espai informatiu *Panorama* va ser el primer del seu gènere produït des de Barcelona. Federico Gallo i Enrique Rubio s'encarregaven de la presentació dels reportatges que formaven part d'aquest programa d'actualitat realitzats des d'un punt de vista distès. *Panorama*, que a les primeres emissions es podia veure a la franja nocturna, abans del noticiari, i en poc temps va passar a la del migdia també abans de l'informatiu. Pel que fa als informatius, el *Telediario* era compartit per les redaccions de Madrid, que assumia la primera part, i de Barcelona, que es feia càrrec de la segona meitat i des d'on intervenien Federico Gallo i Enrique Rubio. *Me casé con la música* va ser un programa

⁸⁸⁴ *Tele Radio*, 17 d'agost de 1959, núm. 86, p. 18

⁸⁸⁵ Amb la col·laboració de Federico Gallo que realitzava algunes de les entrevistes.

⁸⁸⁶ *La Vanguardia*, 9 de setembre de 1959, p. 17

musical amb un curt recorregut a la graella nocturna dels dilluns, presentat per la locutora radiofònica i actriu Maria Matilde Almendros i el cantant i músic lleidatà Dodó Escolá.

A l'estiu d'aquell any es van posar en marxa diversos programes infantils que van contribuir als que ja es realitzaven des de Madrid, com *No apto para mayores*. Un d'ells portava per títol el tan poc imaginatiu de *Programa infantil* del què només es va emetre un capítol. No gaire diferent va ser el cas de *Varietades infantiles* que s'emetia els dissabtes a la tarda i que va coincidir en antena amb *Parque infantil*, un espai que tenia com a objectiu "crear en els infants una idea que, sense apartar-se de la rectitud i el bon gust, els proporcioni l'ensenyament d'una moral i d'uns principis que més endavant sustentin les inclinacions de la seva personalitat"⁸⁸⁷. Malgrat els esforços que es van destinar a aquests dos últims programes tampoc van arribar a tenir una vida dilatada davant l'audiència més jove, tot i que formessin part del públic del plató.

Abans d'acabar 1959, altres dos programes infantils van aparèixer a la pantalla *Marionetas y pallasos* i *Gente menuda*⁸⁸⁸, aquest últim en el diumenge en directe i amb públic infantil al plató. El presentava la titellaire austríaca Herta Frankel⁸⁸⁹, membre de la companyia Los Vieneses⁸⁹⁰ juntament amb Artur Kaps, Gustavo Re i Franz Joham, que presentava cada diumenge a la tarda. Tanmateix, cap d'aquells espais infantils va gaudir d'una llarga i exitosa trajectòria, però tanmateix, va servir per a què significués l'inici d'una

⁸⁸⁷ *Tele Radio*, 24 d'agost de 1959, núm. 87, pp. 12-13

⁸⁸⁸ *Tele Radio*, 11 de gener de 1960, núm. 107, pp. 20-21

⁸⁸⁹ Herta Frankel havia estat ballarina del Ballet Infantil de l'Òpera de Viena.

⁸⁹⁰ Era una companyia teatral que durant la dècada dels quaranta va fer gires per tota Europa, fugint de l'Alemanya nazi i que es va instal·lar a Barcelona el maig de 1942 amb la revista *Todo por el corazón* al Teatro Cómico del Paral·lel. També van presentar els espectacles *Luces de Viena*, *Viena es así*, *Campanas de Viena*, *Melodías del Danubio*, *Carrusel vienés* o *Leyendas del Danubio*. Tots ells amb clares reminiscències als seus orígens.

col·laboració dels membres de Los Vieneses amb Televisió Espanyola que va perdurar molts anys. Herta Frankel ja tenia una breu experiència a TVE amb la seva participació a l'espai "Lo que cuenta la tía Cristina", una secció dedicada als titelles, que s'emetia des de Madrid, en un contenidor infantil els diumenges a la tarda⁸⁹¹. Als seus programes, Herta Frankel va representar el rol de mare que aconsellava i renyava a les seues titelles com si fossin fills seus, a través de petites aventures o d'histories molt senzilles que li permetien explorar el món infantil⁸⁹².

Quasi sense descans, la programació infantil va seguir incrementant-se amb l'aportació des de Miramar amb programes com *Tiovivo*⁸⁹³, un espai infantil en el què Herta Frankel tornava a la pantalla per donar a conèixer la gosseta *Marilyn*, un titella que, gràcies al seu caràcter rebel i impertinent per replicar constantment a la seva ventríloqua, ràpidament va adquirir gran popularitat entre la mainada; fins al punt que des de llavors, molts gossos de la mateixa raça (*caniche*), es van dir de la mateixa manera. Com a novetat, *Tiovivo* va incorporar concursos i les aventures de Carpanta, el personatge creat per José Escobar. A continuació, i pràcticament sense parèntesi entre les respectives emissions, vindrien títols com *Herta Frankel y sus marionetas* (21.02.1960-18.09.1960) i *Compañía de marionetas de Herta Frankel* (17.06.1961-01.09.1961), programes que seguien la mateixa fórmula que els havia donat popularitat amb anterioritat, i on la titellaire austríaca va continuar sent considerada com una figura molt important i estimada pel públic infantil. A la majoria dels seus programes, els seus personatges i les trames de les seves històries eren l'instrument per a inculcar valors positius, potenciant la imaginació i la creativitat de les nenes i dels nens. A l'octubre 1960, es va afegir

⁸⁹¹ Només es van emetre set capítols, del 19 d'octubre al 30 de novembre de 1958.

⁸⁹² Paz Rbollo, María Antonia; Martínez Valerio, Lizette. "La primera conformación de una audiencia infantil i juvenil para la televisión en España (1958-1968)". *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Vol. 20. Núm. Especial (2014). p. 48

⁸⁹³ *Tele Radio*, 16 de maig de 1960, núm. 125, p. 15

a la graella el concurs infantil *Sobresaliente*⁸⁹⁴, presentat per Joan Viñas, que s'emetia la tarda del diumenge i en el què els joves participants havien de demostrar habilitats físiques i coneixements bàsics.

Es pot afirmar que l'últim trimestre va estar dedicat a produir programes musicals. Destaquen alguns especials musicals i varietats que no tenien cap títol assignat, i també destaquen les retransmissions o fragments d'òperes representades al Gran Teatre del Liceu, que requerien d'una gran infraestructura i representaven una complexitat tècnica per als responsables de posar-les en antena⁸⁹⁵. D'altra banda, es va apostar per altres estils musicals que van tenir cabuda en espais com *Música en su pantalla*, que va estar durant tot un any en emissió o l'espai de títol tan poc imaginatiu com *Programa musical*, del que es van fer 17 emissions. Tanmateix, pel que fa al gènere musical, cal esmentar l'organització i la producció del senyal internacional per la primera edició del Festival de la Canción Mediterránea⁸⁹⁶.

La primera edició d'aquest certamen⁸⁹⁷, organitzat per RNE i TVE, i presentat per Laura Valenzuela i Alberto Closas, es va celebrar del 25 al 27 de setembre a la Sala Oval del Palau Nacional de Montjuïc i va comptar amb la participació de 26 cantants, seleccionats d'entre els més de 600 aspirants, procedents en gran part d'Espanya, França i Itàlia⁸⁹⁸. Es va fer coincidir l'organització d'aquest festival musical amb les festes de la Mercè, amb un intent d'apropar la televisió a la població barcelonina i també amb la voluntat de demostrar la capacitat de

⁸⁹⁴ *Tele Radio*, 17 d'octubre de 1960, núm. 147, p. 8

⁸⁹⁵ D'entre els títols que es van poder veure a través de la televisió destaquen *Manon Lescaut*, *Cirano de Bergerac*, *La Bohème*, *Tosca* o *Simon Boccanegra*.

⁸⁹⁶ *La Vanguardia*, 25 de setembre de 1959, p. 4

⁸⁹⁷ El festival es va celebrar anualment fins al 1969.

⁸⁹⁸ *Tele Radio*, 14 de setembre de 1959, núm. 90, pp. 14-15

TVE en produir un esdeveniment internacional⁸⁹⁹. L'equip de retransmissions de la unitat mòbil número 1 es va desplaçar des de Madrid per a encarregar-se de la realització dels tres programes sota la direcció de José Lombardía. Finalment, el guanyador del festival va ser el cantant italià Claudio Villa⁹⁰⁰ que va interpretar el tema "Binario", mentre que Torrebruno va quedar en segona posició. I l'actriu humorística i cantant Mary Santpere se'n va emportar el tercer premi amb el tema "Mare Nostrum" (més coneguda com "Ola, ola, no vengas sola"⁹⁰¹), amb música del pianista Augusto Algueró i lletra de Gasa i Guardia. El públic assistent al festival també podia votar i, d'aquesta manera, una cançó cantada en català, titulada "Les velles places de Barcelona", de Joan Serracant Manau i Llorenç Torres, conegut com a mestre *Demon*, i interpretada per Rosita Ferrer i Joan Barberà, va arribar a trobar-se entre les finalistes i va acabar en vuitè lloc. Al final del festival, un dels seus presentadors, l'actor Alberto Closas, va interpretar en català la cançó "Mariona", amb lletra de Joan Oliver i música de Miquel Xicota.

Durant aquell últim trimestre de 1959 es va posar en antena el *Programa teatral desde Barcelona*, un espai dramàtic de catorze capítols realitzat amb fragments o en la seva totalitat d'obres de teatre que en aquell moment es representaven a la ciutat. El primer espai dramàtic realitzat des de Barcelona i que es va emetre a les 21.02 en aquest programa va ser *En el último minuto*, el 3 d'octubre, amb una durada de mitja hora, un guió adaptat per a la televisió, estava protagonitzat per Julia Martínez i Francisco Piquer⁹⁰². Poques setmanes més tard, el dimecres 23 de setembre, TVE va substituir l'emissió prevista del programa *Luna de verano* per la primera retransmissió esportiva realitzada des

⁸⁹⁹ El festival també va coincidir amb la celebració a Barcelona de la primera edició del Congreso Internacional Cinematográfico. Tots dos esdeveniments va ser auspiats pel ministeri d'Informació i Turisme.

⁹⁰⁰ Va participar en vint-i-sis edicions del Festival de San Remo que va guanyar en quatre ocasions.

⁹⁰¹ Aquesta cançó va arribar a ser molt popular a principis dels anys seixanta i nombrosos cantants la van interpretar (Marisol, Sara Montiel, Monna Bell, entre molts d'altres).

⁹⁰² *Tele Radio*, núm. 92, p. 19

de Barcelona⁹⁰³: el partit de tornada de la primera ronda de la Copa d'Europa entre el FC Barcelona i el CDNA de Sofia⁹⁰⁴, un partit que va guanyar l'equip blaugrana per sis gols a dos, amb tres dianes de Kubala i unes altres tres d'Evaristo. Per aquelles mateixes dates, es van començar a emetre dos programes de caire femení, *Estilo* i *Noticiero femenino*, tots dos van tenir molt recorregut en antena amb cinc i quatre temporades, respectivament, gràcies a la gran acceptació que van tenir entre el públic. El magazín *Estilo*⁹⁰⁵ es definia com una “revista femenina” perquè s'adreçava a informar sobre l'actualitat la dona. El presentava Maruja Fernández, María Amparo Soto, María Julia Bice i Conchita Roig que interpretaven el paper d'un grup de redactores d'una revista que explicaven les notícies que “podien interessar a les dones”⁹⁰⁶. Es va mantenir en emissió fins al setembre de 1964.

8.5.1. Concursos, infantils i musicals

L'any següent es produeix un creixement significatiu en el nombre de programes produïts a Miramar passant de 28 al 1959, a 37 al 1960. Comença una etapa que marcarà posteriorment la producció de programes fets a Catalunya i que Televisió Espanyola vol aprofitar per visibilitzar la seva presència a Barcelona com la instal·lació del primer televisor públic a la ciutat en un quiosc de la plaça Catalunya⁹⁰⁷. S'inaugura una etapa d'especialització en el gènere de concursos⁹⁰⁸, programes infantils i espais musicals, una

⁹⁰³ Carreras-Lario, Natividad. *Estructura y análisis de la programación de TVE (1958-1962): los años pioneros*. Tesis doctoral. Universitat de Sevilla, 2008. P. 280

⁹⁰⁴ Posteriorment, al 1962, canviaria de denominació pel de CSKA Sofia

⁹⁰⁵ Patrocinat per Víctor Sagi.

⁹⁰⁶ *Tele Radio*, 23 de novembre de 1959, núm. 100, p. 11

⁹⁰⁷ *Tele Radio*, 25 de gener de 1960, núm. 109, p. 19

⁹⁰⁸ Aquest gènere va destacar sobre dels altres a conseqüència de l'increment de les hores d'emissió i la incorporació d'elements espectaculars i de varietats, a més de comptar amb la conducció d'un personatge carismàtic, del ritme, de la selecció dels participants i dels premis que es podien aconseguir.

característica que durant molts anys ha determinat els trets distintius tant de Miramar com de Sant Cugat. Títols tan emblemàtics com els concursos *Adivine su vida*⁹⁰⁹, presentat per Federico Gallo, que també formava part de la producció, i comptava amb el patrocini de *Nescafé*. El programa s'inspirava en el concurs nord-americà *What's my line?* (CBS) i consistia en la formulació d'una bateria de preguntes que un "equip d'investigadors"⁹¹⁰ havia de plantejar a un convidat que només podia respondre sí o no, però amb la condició de que sempre havia de dir la veritat⁹¹¹, amb l'objectiu de descobrir quina era la seva professió verdadera. *Adivine su vida* va substituir *X-0 da dinero* i estava presentat per Estanis González, moderat per Juan Felipe Vila San Juan, amb la producció de Jorge Leman i la realització de José Carlos Garrido.

Gairebé amb el mateix equip, va ser substituït per *Ayer noticia, hoy dinero*⁹¹², dirigit per Eugenio Pena, amb realització de José Carlos Garrido, i que van presentar els actors i locutors radiofònics Mario Beut i Estanis González⁹¹³. Jorge Leman el va produir i va ser el responsable de l'adaptació d'un format de preguntes i respostes que ja havia aparegut a les pantalles de diverses televisions europees. Els concursants havien de respondre correctament sobre esdeveniments apareguts als diaris de tot el món amb la possibilitat de rebre tres possibles ajudes a través del telèfon d'un grup d'experts que tenien accés a documentació per ajudar-los⁹¹⁴. També es va estrenar *Carruse*⁹¹⁵, de la mà

D'aquesta manera, el gènere dels concursos va sortir de programes on constituïa una secció més, per a convertir-se en programes autònoms.

⁹⁰⁹ *Tele Radio*, núm 115, 7 de març de 1960, pp. 18-19

⁹¹⁰ A les primeres setmanes, aquest equip el formaven el farmacèutic Luís Miravittles, que després es va convertir en un popular divulgador científic per TVE, l'advocat José María García-Gastón i Santiago Córdoba, que va ser substituït pel detectiu privat Eugenio Vélez-Troya, que en programes posteriors també va ser substituït pel periodista i caricaturista Manuel del Arco.

⁹¹¹ A la primera emissió (4 de març de 1960) va ser anunciat com *Adivine su oficio*.

⁹¹² També estava patrocinat per la marca *Nestlé*.

⁹¹³ La veu en off era la del periodista esportiu Juan José Castillo.

⁹¹⁴ *Tele Radio*, 31 d'octubre de 1960, núm. 149, pp. 9-11

⁹¹⁵ El realitzador va ser Fernando García de la Vega que va venir des de Madrid i on havia realitzat nombrosos programes (*La hora Philips*, *Crucero 59* o *Club del sábado*, entre d'altres). A l'any següent va

de Joaquín Soler Serrano⁹¹⁶ i amb el patrocini de *Cid*, cada dissabte a la nit els telespectadors podien gaudir d'un programa novel·lós per a l'època ja que, amb un ritme trepidant, oferia una successió dinàmica de música, jocs i reptes que s'anaven alternant contínuament.

El concurs *¡Gane su viaje!*, presentat per Jorge Arandes⁹¹⁷, responia a l'esquema de preguntes i respostes. En aquest cas, els punts obtinguts per encertar-les correctament no es convertien en diners sinó en quilòmetres que el concursant destinava a un viatge que volia fer. Una fórmula que dues dècades més tard va adaptar el concurs *Si lo sé, no vengo*, dirigit per Sergi Schaaff i presentat per Jordi Hurtado, replicant el model d'atorgar un premi final idèntic per al guanyador. Altres concursos com *Gane con OMO*⁹¹⁸, presentat per Alberto Nadal, amb realització d'Enrique de las Casas i patrocinat per *Guastella*, va rebre moltes crítiques pel tipus de proves a les que s'enfrontaven els concursants⁹¹⁹. De las Casas, també va realitzar *Las letras pagan*⁹²⁰, patrocinat per *Eko*, que s'emetia els dijous a les 21.30, amb una durada de mitja hora⁹²¹, però en aquesta ocasió amb presentació de Juan Manuel

destacar pel programa de varietats *Escala en Hi-Fi*, un espai on apareixien les últimes novetats discogràfiques.

⁹¹⁶ Va suposar el seu debut televisiu després de molts anys a la ràdio i després de la seva experiència televisiva a Veneçuela del 1956 al 1958. Va destacar per liderar una campanya solidària que va durar cinc dies ("Operación Dinero"), durant les riuades del Vallès de 1962 per demanar, des dels micròfons de Ràdio Barcelona, ajudes per als damnificats per les inundacions. Davant el silenci de les autoritats que no van contestar les seves trucades, va decidir muntar pel seu compte aquesta campanya d'emergència que no va agradar a les autoritats franquistes. L'èxit va desbordar totes les previsions fins al punt d'habilitar el Palau Municipal d'Esports de Montjuïc per a rebre donacions de tot tipus (menjar, roba, materials, ...), però sobretot destaquen els trenta milions de pessetes que es van poder recaptar per a repartir en una primera caravana que va anar a Terrassa, Sabadell i Rubí. El règim franquista, davant de l'èxit que havia assolit la iniciativa, de la mà del ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga, va ordenar centralitzar aquesta solidaritat en una campanya de propaganda en favor del dictador.

⁹¹⁷ Va suposar el seu debut a TVE, després del seu pas per RNE.

⁹¹⁸ Patrocinat pel detergent que apareixia al títol del programa.

⁹¹⁹ *Tele Radio*, 17 d'octubre de 1960, núm. 147, p. 20

⁹²⁰ Els concursants havien de col·locar lletres sobre un plafó amb caselles en blanc que amagava una frase que prèviament havien enviat els telespectadors.

⁹²¹ *Tele Radio*, 10 d'octubre de 1960, núm. 146, p. 23

Soriano⁹²², que va repetir amb *¿Quién dice la verdad?*⁹²³, on els concursants havien d'endevinar qui dels tres personatges que tenien al davant no deia cap mentida; com també es va estrenar *Sobresaliente*⁹²⁴, presentat per Joan Viñas que s'emetia dins del contenidor infantil *Hoy es domingo*.

La posada en marxa d'aquests concursos, amb més o menys acceptació per part del públic, van evidenciar la capacitat de realitzar aquest tipus de programa i van consolidar Miramar com a centre especialitzat en aquest gènere, gràcies a que, en general, la majoria d'ells van gaudir de molt d'èxit entre els seus telespectadors. El nivell de la producció a Barcelona demanava disposar de més espai per acollir principalment concursos amb presència de públic. D'aquesta manera, TVE va haver de buscar un nou plató que el va trobar en el teatre que la Caja de Jubilaciones y Subsidios de la Industria Textil tenia al número 278 del carrer Aragó de Barcelona, amb una capacitat per 700 espectadors⁹²⁵. El primer programa que es va realitzar des d'aquest auditori va ser el concurs *Gane con OMO*, que es va començar a emetre el 27 de març i que va ser creat pel realitzador Julio Herrero⁹²⁶. La necessitat de més espais per a la realització de programes va continuar degut a l'augment considerable de la contribució que es feia des de Barcelona al conjunt de la programació de TVE. Davant d'aquesta necessitat, finalment, es va decidir iniciar les obres per a construir un nou estudi de televisió a Miramar, mitjançant interpretació de l'Ordre del ministeri d'Informació i Turisme, del 6 de març de 1958⁹²⁷, sobre la venda a terminis dels receptors de televisió del model nacional⁹²⁸.

⁹²² *Tele Radio*, 20 de març de 1961, núm. 169, p. 39

⁹²³ Patrocinat pel flam *Potax*.

⁹²⁴ Patrocinat per *Nestlé*.

⁹²⁵ *Tele Radio*, 29 de febrer de 1960, núm. 114, p. 24

⁹²⁶ *Tele Radio*, 28 de març de 1960, núm. 118, p. 9

⁹²⁷ *Boletín Oficial del Estado*, núm. 88, 12 d'abril de 1960, p. 4734

⁹²⁸ *La Vanguardia*, 22 de maig de 1960, p. 27

Com hem comprovat, molts d'aquests programes estaven patrocinats per marques publicitàries del sector alimentari o de la neteja de la llar, seguint el model iniciat amb *X-0 da dinero*, que havia finalitzat les seves emissions al febrer d'aquell mateix any. Un factor determinant que va evidenciar l'èxit d'aquests concursos residia en que eren adaptacions de formats internacionals precedits per la bona acollida entre els seus públics. Aquest gènere "ha estat considerat com un dels estàndards de la programació d'entreteniment amb una producció constant al llarg de totes les etapes històriques de Televisió Espanyola"⁹²⁹. Un gènere que interessava als responsables d'aleshores perquè el seu caire d'entreteniment era essencial per distreure a la població i, per altra banda, contribuïa al finançament de les produccions que realitzava TVE.

L'aposta pels concursos nodria la graella d'un gènere que gaudia de molta popularitat entre els telespectadors, permetia la publicitat dels productes i marques que s'anunciaven i possibilitaven el seu patrocini i, a més, constituïa un model pel que fa als sistemes de producció per a Televisió Espanyola amb els que cada cop més es guanyava en experiència ja que molts d'ells presentaven una estructura i mecànica molt similar. Es tractava d'un gènere que va obtenir molt de protagonisme en una concepció espectacular de la televisió. La majoria d'ells van aconseguir gaudir de proximitat i familiaritat amb els telespectadors, gràcies al paper que jugaven els presentadors, ja que l'audiència podia participar des de casa seva i se sentien partícips de la sort dels concursants. No importava si es tractava de proves d'habilitat, d'atzar o haver de respondre correctament les preguntes plantejades. En el disseny dels concursos d'aquella primera etapa de TVE van coincidir tres elements que es van mantenir en la seva dinàmica; d'una banda, la figura central d'un presentador masculí l'objectiu del qual era dinamitzar i animar el

⁹²⁹ Moreno Díaz, Julio. "Los concursos en España: percepción histórica y evolución del género (19+56-1975)" *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Vol. 20. Número especial. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad Complutense, 2014. p. 31

desenvolupament de les preguntes o les proves a les que s'enfrontaven els concursants; en segon lloc, la possibilitat que tenien els participants que guanyaven programa rere programa de repetir en el següent si superaven als que s'enfrontaven, aconseguint que l'audiència empatitzés amb ells; i finalment, la incorporació del telèfon com a recurs que permetia dotar de ritme al concurs. Com veiem, en aquests primers anys de TVE, era freqüent que els concursos fomentessin la rivalitat per demostrar el talent dels participants i que també predominés el format del *quiz show*. Aquest model de programa proposava als competidors demostrar un coneixement superior a la resta, basant-se en la repetició d'una fórmula basada al voltant de la dinàmica de preguntes i respostes, que ja s'havia desenvolupat al mitjà radiofònic⁹³⁰

Com destaca Lacalle (2001:47) els concursos tenien alguns avantatges respecte d'altres gèneres televisiu, com el seu baix pressupost, la senzillesa de la seva posada en escena, l'escassetat de recursos tècnics i humans, i l'homegeneïtzació del model de producció requerit que seguia les passes d'aquells programes que van servir com a referent als espanyols i a mig món: la producció nord-americana. Per la seva banda, per Baget (1981: 52) es tracta d'una època marcada per la rivalitat entre Barcelona i Madrid que "cristal·litzava principalment en els programes de varietats i en els concursos, en els quals l'aportació de Televisió Espanyola a Barcelona és considerable". Com a conseqüència, aquesta competència també es va traslladar entre els anunciant i els patrocinadors, que lluitaven per a oferir les actuacions més interessants i espectaculars en els seus respectius programes, un factor que va ajudar a introduir millores entre espais d'aquest mateix gènere. En qualsevol cas, és indubtable que els concursos van gaudir d'una etapa molt prolífica i exitosa durant la dècada dels anys seixanta, sobretot durant la seva primera

⁹³⁰ Gordillo, Inmaculada. "Del 'Responda otra vez' al 'Estás nominado', Evolución y modelos de concursos televisivos en España". *Trípodos*, núm, 27, 2010, p. 78

meitat (taula 25). Els 92 concursos que es van produir durant els 60 anys a TVE Catalunya es distribueixen de la següent manera:

Taula 25: Nombre de concursos realitzats per TVE Catalunya (1959-2019)

1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	
1	8	10	6	5	9	4	5	1	1	
1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	
2	2	1	2	2	2	2	0	0	1	
1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	
0	0	2	3	0	2	3	5	7	5	
1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	
4	7	8	8	6	3	4	3	4	4	
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
3	6	4	3	3	1	2	3	1	4	
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
2	1	2	1	3	2	2	1	1	2	3

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

L'1 de maig de 1960, Miramar assumeix la retransmissió per a tota Espanya d'un esdeveniment destacat per a la iconografia franquista: la *III Demostración Sindical*, que es va realitzar al Camp Nou, amb la presència del general Franco a la seva llotja, a més de nombrosos alts càrrecs del règim com també de la ciutat de Barcelona⁹³¹. El dia abans, les càmeres de TVE i els micròfons de Ràdio Nacional van fer un seguiment especial de l'arribada del dictador, amb la retransmissió del recorregut que va fer, des de que va atreacar al port, a bord del creuer *Galicia*, fins al palau de Pedralbes⁹³², amb una visita prèvia a la

⁹³¹ *Tele Radio*, 9 de maig de 1960, núm. 124, pp. 12-18

⁹³² *ABC*, 3 de maig de 1960, pp. 31-34

Catedral per a celebrar un ofici religiós⁹³³. L'Obra Sindical de Educación y Descanso era l'organitzadora de les denominades *Demostraciones Sindicales*, unes grandiloqüents i fastuoses exhibicions gimnàstiques, balls tradicionals i folklòrics per demostrar la fortalesa i l'esperit "artístic" de les treballadores i els treballadors espanyols, i de membres de la Falange Española i dels Coros y Danzas de la Sección Femenina.

Aquestes manifestacions de fervor i de exaltació al dictador i del seu règim es van celebrar sempre a l'estadi Santiago Bernabeu, de Madrid, excepte la de 1960⁹³⁴, que com diem va tenir lloc a Barcelona⁹³⁵. Amb aquestes "demostracions", el règim volia exhibir una posada en escena similar a la d'altres dictadures europees, per transmetre a la població un sentiment de cohesió i de submissió a l'ordre i l'autoritat que representava el dictador i el seu règim feixista. Aquests actes se celebraven cada Primer de maig, festivitat de Sant Josep Obrer (abans, San José Artesano), des de 1958 i van finalitzar al 1975, quan un incident provocar per l'explosió d'una bomba d'escassa potència va esclatar a l'interior d'un cotxe aparcats als voltants de l'estadi Santiago Bernabeu, sense causar víctimes⁹³⁶.

Al juny es va realitzar la primera transmissió en directe d'un partit de tennis per TVE. El dia 5 d'aquell mes es va disputar la final masculina del *Trofeo Conde de Godó*, entre Andrés Gimeno i l'italià Giuseppe Merlo, que finalment va acabar guanyant el tenista català⁹³⁷. La narració va anar a càrrec del periodista Carlos Pardo⁹³⁸, redactor d'*El Mundo Deportivo* i, al finalitzar el partit, l'omnipresent Federico Gallo va entrevistar a peu de pista al guanyador i al

⁹³³ *La Vanguardia*, 1 de maig de 1960, pp. 1-6

⁹³⁴ *ABC*, 3 de maig de 1960, pp. 31-34

⁹³⁵ *La Vanguardia*, 3 de maig de 1960, pp. 5-6

⁹³⁶ *ABC*, 2 de maig de 1975, p. 107

⁹³⁷ Va ser la primera vegada que un tenista espanyol guanyava aquesta competició.

⁹³⁸ Va destacar com a esportista, promotor, escriptor, va fundar la revista *Vida Deportiva* i va crear el primer al·lòg de Millor Esportista de l'any, al 1965, que encara avui dia organitza *El Mundo Deportivo*.

comte de Godó⁹³⁹. A l'últim trimestre de l'any es va estrenar el magazín documental *Orbe*, presentat per José Luis Barcelona i que va estar una temporada en antena. Menys sort va tenir el concurs infantil *Matrícula de honor* que presentava Luis Pruneda i que va estar en antena només durant quatre setmanes. Per la seva banda, es va estrenar un dels espais amb més repercussió de la televisió feta des de Barcelona: *Club del martes*, un programa de varietats, patrocinat per Víctor Sagi i presentació també de José Luis Barcelona, que oferia actuacions musicals, números de ball, concursos com "La aguja en el pajar" i peces humorístiques. D'aquestes últimes, destacava la titulada "Y el tonto soy yo", que interpretaven Franz Joham i Gustavo Re, amb guió d'Artur Kaps i realització de Ramon Solanes.

Després de l'estiu, *Club del martes* va ser substituït per *Amigos del martes*, repetint el mateix equip dels "vienesos": Kaps, Joham i Re. Els dos últims, que van assolir gran popularitat entre el públic per la seva comicitat i pels seus peculiars accents quan intentaven parlar en castellà, eren els encarregats de presentar un programa amb actuacions musicals nacionals i internacionals. En el programa, es va fer famosa la incorporació d'un titella anomenat *Topo Gigio*, un ratolinet mediàtic a la cultura italiana, gràcies a les seves aparicions al programa *Alta fedeltà* que emetia la RAI des de 1959. Al seu costat apareixia la presentadora Ana Maria Solsona⁹⁴⁰, que havia entrat a treballar a televisió després d'haver estat escollida pubilla de Barcelona⁹⁴¹ i que també va ser una de les presentadores d'un altre musical de molt d'èxit realitzat des de Madrid, *Gran Parada*⁹⁴². El seu pas per la televisió li va permetre, posteriorment, desenvolupar una carrera artística com actriu de teatre.

⁹³⁹ *Tele Radio*, 20 de juny de 1960, núm. 130, p. 13

⁹⁴⁰ També va fer de locutora i va treballar en la publicitat d'alguns programes.

⁹⁴¹ *Tele Radio*, 22 d'agost de 1960, núm. 143, pp. 11-12

⁹⁴² Els musicals i els espais de varietats que es realitzaven a Madrid i a Barcelona rivalitzaven en oferir les millors actuacions i en portar als cantants i artistes nacionals i internacionals més famosos del moment.

De seguida, *Amigos del martes* va atreure l'atenció dels espectadors per la novetat que representava un format original a Espanya, que replicava fórmules exitoses i ja experimentades a d'altres televisions europees, però que aquí no s'havien vist encara, sobretot per una concepció moderna del ritme televisiu ben diferent al que estava acostumat el públic espanyol, i que va significar una renovació dels programes musicals de TVE. A més de música, incorporava números de music-hall i esquetxos d'humor que s'intercalaven entre les actuacions, allunyant-se dels formats que encara utilitzaven el model radiofònic que fins al moment era el que predominava com a esquema de programa televisiu. *Amigos del martes* es decantava per afavorir el llenguatge de la imatge, apartant-se de qualsevol altre model tradicional, hereu del seu llegat radiofònic, com la inclusió de concursos, i que va ser el que va predominar en la primera etapa de la vida dels programes musicals i de varietats de Televisió Espanyola. A principis d'octubre de 1962, el programa va canviar de dia d'emissió i va passar al dilluns, anomenant-se *Amigos del lunes*, mantenint el mateix esperit i la mateixa fórmula que havia donat tant d'èxit al seu predecessor, fins i tot, superant-lo en l'acceptació de l'audiència. Una de les actuacions més recordades i que més expectació i rebombori va provocar va ser la que va protagonitzar l'actriu i cantant alemanya Marlene Dietrich⁹⁴³ a qui la marca *Cola Cao* va pagar el seu desplaçament i la seva actuació en el programa⁹⁴⁴. Aquesta marca d'alimentació va assumir les despeses de totes les estrelles internacionals que actuaven en el programa, mentre que el publicista Víctor Sagi s'encarregava de les retribucions dels membres de la companyia Els Vienesos⁹⁴⁵.

1961 va començar amb un nou programa de caire divulgatiu: *Mundo insólito*, un espai que va ser molt valorat per l'audiència i la crítica, malgrat tenir una

⁹⁴³ *La Vanguardia*, 4 de desembre de 1962, p. 23

⁹⁴⁴ *Tele Radio*, 3 de desembre de 1962, núm. 258, p. 34

⁹⁴⁵ Balsebre, Armand. *Víctor Sagi. Historia de la Publicidad*. Barcelona: Ediciones Invisibles, 2001, p. 403

durada de només quinze minuts. S'emetia just abans del *Telediario* i estava realitzat per un equip format per Carlos Pérez de Rozas, Juan Antonio Sáenz Guerrero, Ramon Dimas⁹⁴⁶ i José Luis Barcelona. Gairebé de manera simultània i amb el mateix minutatge, començava *Sólo para hombres*, un programa adreçat al públic femení, presentat per Ana María Solsona i Montse Cierco, i realitzat per Ramon Solanes, que ofería continguts que, des de la perspectiva de l'Espanya dels anys seixanta, denominaven "masculins", amb atenció especial als productes d'higiene personal, l'automobilisme o el tabac, tal com s'anunciava "objectes útils per a l'home modern i que també convé que coneguin les dones". El programa interpel·lava directament a les dones per atreure la seva atenció amb un llenguatge masculista: "También ellos tienen sus caprichos y su oculta coqueteria. Aprenda usted, señora, a conocer esas 'debilidades' masculinas a través de este programa". Al mes de febrer va començar, també amb una durada similar, l'espai *Cada semana, una historia*, un programa que contenia un reportatge monogràfic que presentaven Federico Gallo i Enrique Rubio, amb la realització de Luis Ciges⁹⁴⁷.

Durant l'estiu d'aquell any es van estrenar dos programes que van tenir una vida breu perquè tots dos van acabar un cop finalitzat el període estival. D'una banda, *Jardín de verano*, un musical a l'aire lliure per a les nits dels dimarts presentat per Ramon Solanes, que va aprofitar els espais exteriors de Miramar que servien d'escenari per acollir les actuacions dels cantants que hi intervenien. I, de l'altra, *Torneo*, un concurs infantil on els participants havien de demostrar habilitats que els permetien guanyar premis. S'emetia el diumenge a la tarda, amb la presentació de Joan Viñas i la realització d'Enrique de las Casas que, posteriorment, va ser substituït per José Carlos Garrido.

⁹⁴⁶ *La Vanguardia*, 27 d'agost de 1965, p. 16

⁹⁴⁷ Actor secundari de nombroses pel·lícules, Luis Ciges va treballar durant 13 anys com a realitzador a Miramar, fins que el mossèn que el va casar el va denunciar per difondre informació sobre vagues i el van expulsar (Mora, Miguel. "Las portentosas memorias de Luis Ciges". *El País*, 17 de gener de 1999).

A l'octubre, es va estrenar un altre concurs, *¿Sí o no?*, presentat per Joaquín Soler Serrano i amb guió de José Carlos Garrido i José María García-Gastón, que va estar en antena durant dues temporades. La sort era el factor essencial per als concursants que hi participaven perquè no havien de demostrar cap habilitat o coneixement concret per aconseguir el premi, només una mica de fortuna perquè en aquest *game show*⁹⁴⁸ es tractava de descartar les diferents possibilitats que ofería el presentador fins a quedar-se amb un únic regal que era el que finalment els concursants s'emportarien a casa, i que podia ser de molt o de poc valor⁹⁴⁹. Durant el concurs, els participants estaven aïllats en una cabina escoltant música a través d'uns auriculars, sense possibilitat d'escoltar el que es deia en el plató. Quasi de manera simultània es van posar en marxa uns altres concursos, *Visto, oído y...*, un joc de preguntes per la nit dels dimecres, i *As de diamante*, presentat per Ana María Solsona i José Manuel Soriano⁹⁵⁰, i realitzat per Eugenio Pena. En aquesta ocasió els concursants havien d'exhibir diversitat d'habilitats (memòria, jocs de màgia, dites populars, ...). Des dels inicis de les emissions i durant els primers anys del funcionament dels estudis de Miramar, la producció de concursos havia estat considerable, si es compara amb el volum total de la producció anual (taula 26). Aquesta especialització demostra la capacitat de Barcelona que va evidenciar en la realització de programes d'aquest gènere des dels seus inicis.

Taula 26: Nombre de concursos realitzats a TVE Catalunya (1959-1964)

1959	1960	1961	1962	1963	1964
1	8	10	6	5	9

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes a *Tele Radio*, *La Vanguardia* i *ABC*

⁹⁴⁸ Moreno et al (2013, 106), estableixen que els concursos es poden classificar en tres tipologies: de coneixements (*quiz show*), d'habilitats (*chance show*) i psicològics (*game show*, basats en descartar o triar per atzar).

⁹⁴⁹ Aquesta mecànica es va incorporar anys més tard al concurs *Un, dos, tres...responda otra vez*, formant part del joc de l'anomenada "subhasta final".

⁹⁵⁰ Posteriorment, el va presentar José Luis Barcelona.

Aquell mateix mes es van estrenar dos programes que van estar dues temporades en pantalla, un l'informatiu amb reportatges procedents d'Eurovisió, d'una banda, *Domingo, Edición extra*, presentat per Federico Gallo i realitzat per Eugenio Pena, i de l'altre, el cultural *Nueva época*, presentat pel divulgador científic Luis Miravittles⁹⁵¹, amb la col·laboració de Jaume Picas que faria també les funcions de realització, va incloure continguts científics, però també altres com l'art, la literatura, el turisme o les relacions públiques amb la presència sempre de convidats i especialistes dels respectius àmbits professionals i del coneixement. El programa es presentava com a "informació cultural des de Barcelona" i aspirava a convertir-se en un espai de col·loqui i d'intercanvi d'opinions. Així, Miravittles va plantejar debats entre experts de diferents branques per a tractar un mateix tema amb l'objectiu d'oferir als espectadors visions contraposades sobre una qüestió. Miravittles va tenir l'habilitat d'aparèixer en pantalla assumint el paper que correspondria a l'audiència, que majoritàriament desconeixia les informacions que es debatien, per aclarir o ampliar els conceptes i les idees que es tractaven cada setmana. D'aquesta manera, la seva persona i les seves intervencions el van fer més proper al públic, evidenciant una credibilitat que es va repetir en els posteriors programes dels que es va responsabilitzar. Miravittles va demostrar en nombroses ocasions la seva predilecció per l'espai i el Cosmos que es va veure en les seves posteriors intervencions a la pantalla.

TVE va acomiadar l'any 1961 amb dos programes especials de varietats, realitzats des de Miramar i que es van emetre per les dates de Nadal, que portaven per títol *II Navidades Philips 1961*. La gala, dirigida per Artur Kaps i presentada per Franz Joham, va comptar amb el patrocini de la multinacional

⁹⁵¹ Miravittles, doctor en Farmàcia, compaginava la seva tasca divulgadora a TVE amb la de professor de Geologia a la Universitat de Barcelona, cap del departament de Física i Química dels Laboratoris municipals de Barcelona i membre del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC). Al 1968, va ser nomenat membre del Comissió Especial de Selenologia de la NASA i al 1972 va ocupar el càrrec de vicepresident de l'Asociación de Aeronáutica Española.

neerlandesa i es va calcular que l'audiència estimada d'aquests espais va ser d'uns dos milions d'espectadors. Durant dos dissabtes consecutius, el 16 i el 23 de desembre, Televisió Espanyola va aconseguir fer una demostració d'experiència televisiva amb actuacions d'artistes espanyols, com les parelles Lola Flores i Antonio González, "el Pescaïlla", i Carmen Sevilla i el pianista Augusto Algueró. També van intervenir intèrprets internacionals molt populars en aquells anys, com el cantant francès Sacha Distel o el violinista alemany Helmut Zacharias, que hi va actuar amb l'acompanyament d'una orquestra, entre d'altres actuacions, com la del conjunt humorístic *Les Cinq Pères* i la de la primera ballarina del Liceu de París que va interpretar un fragment de la peça de ballet *La Mort du cygne*, amb coreografia de Michel Fockine⁹⁵².

L'any 1962 va suposar un increment en el volum de la producció de programes a Miramar, sobretot, pel que fa a l'últim trimestre. Tanmateix, al gener engegava un espai musical molt ambiciós per a la nit del dissabte, *Fin de semana*, que malgrat un inici bastant dubitatiu es va emetre fins al febrer de l'any següent. Els periodistes Juan José Castillo, Juan Segura Palomares, amb la realització de Ricardo Soria eren els responsables de *Fin de semana*, un espai que s'anunciava com un programa "per als espectadors aficionats a l'aire lliure".⁹⁵³ Un altre musical, *Siempre hay una canción*⁹⁵⁴, presentat per Jorge Arandes i amb guió i realització d'Eugenio Pena, es va estrenar al març i es va mantenir a les pantalles fins al mes de setembre del mateix any. Cada dimecres a la nit, s'escollien sis cançons que van triomfar en diferents dècades que eren escenificades amb ambientacions de les respectives èpoques en que van ser famoses. Un jurat i les votacions dels telespectadors decidien quina era la guanyadora. A més, a cada programa actuaven cantants que interpretaven

⁹⁵² *Tele Radio*, 8 de gener de 1962, núm. 211, pp. 28-30

⁹⁵³ *Tele Radio*, 31 de gener de 1966, núm. 423, p.53

⁹⁵⁴ *Tele Radio*, 12 de març de 1960, núm. 220, p. 39

diverses cançons. A *Siempre hay una canción*⁹⁵⁵ es va incorporar una de les primeres realitzadores que va treballar a Televisió Espanyola a Catalunya, Clara Ronay, que procedia de la televisió cubana i que amb posterioritat va realitzar i dirigir d'altres programes a Miramar, com *Aquí el segundo programa*, presentat per Joaquín Soler Serrano. El primer dramàtic fet a Barcelona va ser *El tribunal de la Historia*, de José M. De la Cruz, que es va estrenar al mes de juny. Es tractava d'una sèrie que dramatitzava un fet històric que posteriorment era jutjat i en el que intervenien els actors Fernando Ulloa i Arseni Corsellas⁹⁵⁶.

Després d'aquell estiu, es va estrenar el primer contenidor infantil per a la tarda dels diumenges, *Fiesta con nosotros*, amb Herta Frankel repetint el paper de "mare" amb els seus titelles, tal com havia fet anteriorment a programes com *Herta Frankel y sus marionetas* o *Compañía de marionetas de Herta Frankel*. En aquesta ocasió incorporava contes, concursos, jocs, actuacions⁹⁵⁷ i les aventures de Tintín i de Los Picapiedra. Joan Viñas i Luis Pruneda s'encarregaven de la presentació, Manuel Segura del guió i Artur Kaps⁹⁵⁸ de la realització. Miramar va veure incrementada la seva capacitat de producció amb nous programes amb l'estrena de cinc espais durant el mes d'octubre⁹⁵⁹, tres d'ells a la primera setmana. El primer, portava per títol *Los últimos cinco minutos*⁹⁶⁰, una sèrie dramàtica d'aires policíacs i d'intriga que s'emetia en directe, realitzada per Ramon Solanes, i posteriorment per Enrique de las

⁹⁵⁵ Va ser el precedent i del programa *La mejor canción jamás cantada*, que al 2019 la productora Gestmusic va emetre a La 1 de TVE, amb el mateix objectiu: triar la millor cançó d'una dècada determinada.

⁹⁵⁶ Tots dos intèrprets formaven part de l'equip de l'espai dramàtic radiofònic *Teatro invisible*, de RNE, que dirigia Juan Manuel Soriano, i que es va fer a Barcelona des de 1949 durant vint anys. També, van destacar com actors de doblatge.

⁹⁵⁷ Hi actuava habitualment Gustavo Re, un dels altres membres de la companyia dels "vienesos", acompanyat de la Banda del Empastre.

⁹⁵⁸ Entrevista sobre la seva arribada a Espanya i a TVE, a *Tele Radio*, 15 d'octubre de 1962, núm. 251, p. 16

⁹⁵⁹ *Tele Radio*, 1 d'octubre de 1962, núm. 249, p. 34

⁹⁶⁰ *Les Cinq Dernères Minutes* es va emetre a diferents canals francesos durant diverses temporades fins a l'any 1996.

Casas amb l'Esteve Duran com ajudant, que adaptava un altre serial emès per la televisió francesa (RTF Télévision), creat per Claude Loursais. Cada capítol es basava en una investigació que l'espectador havia de fer, amb l'ajuda dels protagonistes que l'interpretaven, l'objectiu era trobar les pistes que li permetessin finalment descobrir al culpable de l'assassinat en cada episodi.

A l'endemà, va arribar a les pantalles un dels programes que més èxit en la història de la televisió a Espanya i que va aconseguir marcar tota una època a la dècada dels seixanta, *Ésta es su vida*⁹⁶¹. Federico Gallo el presentava i Enrique Pena⁹⁶² el realitzava, amb guió del mateix Gallo, Manuel del Arco, Juan Felipe Vila San Juan i Jorge Leman (Joan Garriga), i amb el patrocini de *Nestlé*. Segons el mateix Garriga, "si una producció no interessava a *Nestlé*, deixàvem que la patrocinés la competència" (Jordán, 1995: 66-67). El programa s'inspirava en *This is your life*, creat per Raph Edwards, que emetia la cadena nord-americana NBC. Cada setmana, durant sis temporades⁹⁶³, Federico Gallo entrevistava un personatge famós⁹⁶⁴ de diversos àmbits que explicava la seva vida, amb l'ajuda de fotografies i d'imatges, fins que al final el sorprenia amb l'aparició d'alguns familiars, amics o col·legues amb els que havia hagut alguna relació en el passat i que no veia des de feia molt de temps⁹⁶⁵. El programa recorria al sentimentalisme, incidint en els moments en què els convidats es retrobaven amb aquestes persones.

Podríem afirmar que *Ésta es su vida*⁹⁶⁶ es va convertir en una escletxa ideològica, davant del clima d'immobilisme polític i social que es vivia a

⁹⁶¹ Al 1993 es va fer una nova etapa que no va tenir l'èxit de la primera edició, que presentava Ricard Fernández Deu i que a la primera setmana d'emissió va tenir el futbolista del Barça, Ladislao Kubala, com a convidat.

⁹⁶² Entrevista a *Tele Radio*, 15 d'octubre de 1962, núm. 251, p. 38

⁹⁶³ Es van emetre 147 programes, fins al 30 de juny de 1968.

⁹⁶⁴ Al primer programa va entrevistar el jugador del FC Barcelona, Josep Samitier.

⁹⁶⁵ *Tele Radio*, 1 d'octubre de 1962, núm. 249, p. 38

⁹⁶⁶ El periodista Jesús Hermida va debutar a TVE en aquest programa exercint com a guionista.

l'Espanya d'aquell moment per la qualitat de la majoria de les persones que hi van aparèixer. Entre els convidats que hi van participar, cal destacar artistes com Joan Miró, Salvador Dalí o Antoni Tàpies, intèrprets com Fernando Rey, Alberto Closas o Julia Gutiérrez Caba, i esportistes com Federico Martín Bahamontes o Manolo Santana; com també la singular del vigilant del riu Sella, on Franco hi anava a pescar, un antic furtiu que sembla que era qui posava les truites a prop perquè el dictador les pesqués. Només va haver-hi un cas de convidat que no va passar el filtre de la censura, va ser l'actor Paco Rabal que no era afecte al règim franquista. Les característiques del programa i l'èxit fulgurant que va assolir va obligar a forçar la suposada sorpresa i l'exteriorització de les emocions dels convidats.

A continuació, a la mateixa setmana, es va estrenar *Enviado Especial*, un programa informatiu amb reportatges d'actualitat, realitzat per Manolo Rato i amb la presentació d'Enrique Rubio. Després, va arribar el torn de *Canciones de su recuerdo*⁹⁶⁷ que va substituir *Siempre hay una canción*. Eugenio Pena va ser el seu director i realitzador, i Jorge Arandes, el presentador. Durant mitja hora, la nit dels dijous aquest musical rememorava cançons que perduraven en el record de la gent i que havien estat un èxit. Al primer programa, la convidada va ser l'actriu, cantant i *vedette* Mary Santpere⁹⁶⁸. Uns dies després, s'estrenava el magazín *Bazar*, un programa de mitja hora per la sobretaula dels divendres, que s'anunciava com "dedicat a les espectadores de TVE on trobaran consells sobre psicologia infantil, temes d'alimentació familiar, curiositats, anècdotes,..."⁹⁶⁹. El van presentar Ana María Solsona i María Asunción Victoria⁹⁷⁰, amb la realització de José Carlos Garrido.

⁹⁶⁷ A les primeres emissions es va titular *La canción y su recuerdo*.

⁹⁶⁸ *Tele Radio*, 1 d'octubre de 1962, núm. 249, p. 40

⁹⁶⁹ *Tele Radio*, 8 d'octubre de 1962, núm. 250, p. 43

⁹⁷⁰ Al cap de poques setmanes el van presentar Paloma Uriarte i Mario Cabré.

Abans de finalitzar 1962, es va sentir parlar en català a TVE per primera vegada per a tota Espanya. El 25 de setembre, la comarca del Vallès va patir els efectes catastròfics de les riudes que van ocasionar la mort de 700 persones a diverses localitats, a més de nombroses destrosses d'habitatges i de fàbriques, a causa del desbordament dels rius Besòs i Llobregat. Uns dies més tard, l'actriu Núria Espert, que es trobava treballant en un teatre de Madrid, va ser entrevistada en un programa que es realitzava al passeig de La Habana i el presentador li va demanar que s'adrecés en català als telespectadors de tot l'estat per a expressar el seu condol i la seva solidaritat⁹⁷¹. D'altra banda, durant el mes de novembre van finalitzar les obres d'un nou plató de Miramar, que disposava d'una superfície superior als 200 metres quadrats i que incorporava una dotació tècnica moderna que permetia la realització de programes en interiors, gràcies a disposar de tres cadenes de càmeres i d'una graella d'il·luminació de gran flexibilitat, al mateix temps que es van incorporar elements necessaris per la producció televisiva com el magnetoscopi i la moviola. Aquests mitjans van millorar considerablement les possibilitats de producció de programes realitzats des de Barcelona i van permetre augmentar el nombre d'hores de programes. També va comptar amb la instal·lació d'un nou equip transmissor i d'una antena al cim de la muntanya del Tibidabo per donar més cobertura i una millor qualitat de la imatge en els receptors⁹⁷².

8.5.2. La producció de Miramar augmenta

La majoria de les novetats en els programes produïts al 1963 des de Barcelona van arribar durant la primera setmana del mes d'octubre on va coincidir l'estrena de 13 programes nous, alguns per substituir els que ja es realitzaven i d'altres per a incorporar-se a la graella estatal, mantenint lleugerament el volum

⁹⁷¹ Baget, Josep Maria. *Quaranta anys de televisió a Catalunya*. Barcelona: Pòrtic, 1999. p. 29

⁹⁷² *La Vanguardia*, 15 de novembre de 1963, p. 23

de la producció que es feia des de Miramar. Tanmateix, algunes estrenes es van avançar, com el dramàtic *Sospecha* al mes d'abril, i el musical *Sonríia, por favor* i el concurs *Concertino*, al juny i al juliol, respectivament. Després de *Los últimos cinco minutos*, Ramon Solanes acompanyat amb el mateix equip tècnic va assumir la realització de *Sospecha*, una nova sèrie policíaca i d'intriga que era l'adaptació de la sèrie de la BBC, *Suspense*, que s'emetia els dimarts al vespre en directe amb el plantejament d'un nou cas⁹⁷³. Aquesta característica de substitució d'un programa de qualsevol gènere per un altre de similar evidència l'estratègia de programació que demostrava no tenir uns criteris molt exigents, i simplement s'optava per un reemplaçament, tant des del punt de vista del contingut com de dia i horari d'emissió⁹⁷⁴.

El musical *Sonríia, por favor*, amb una fórmula que va tenir bastant d'èxit va servir com a plataforma de llançament per a nombrosos cantants, presentat per Juan Carlos Mareco, "Pinocho", i realitzat per Gerardo N. Miró. I *Concertino*⁹⁷⁵ era un concurs musical amb varietats i cançons infantils famoses, que buscava la participació dels telespectadors que s'emetia les nits dels dijous, realitzat per José Carlos Garrido i presentat per Torrebruno i l'actriu Marta Padován⁹⁷⁶, en el que els participants havien d'endevinar la cançó que interpretava una orquestra. En aquest espai, Torrebruno va debutar a TVE, però sense gaire èxit⁹⁷⁷. A l'agost es va estrenar el programa *Suspense*, un espai dramàtic per la nit dels dimarts, que realitzava Ricardo Soria i presentava José Luis Barcelona.

⁹⁷³ *Tele Radio*, 29 d'abril de 1963, núm. 279, p. 28

⁹⁷⁴ A partir del mes d'octubre, *Sospecha* es va emetre els divendres a la nit.

⁹⁷⁵ Estava basat en el programa *Il musicchiere*, de la RAI.

⁹⁷⁶ Actriu de teatre, cinema, televisió i doblatge, Marta Padovan va adquirir molta popularitat a la dècada dels anys vuitanta, pels seus treballs a espais dramàtics de TVE Catalunya, com *Marta sempre, Marta tothora*.

⁹⁷⁷ Baget, Josep Maria. *Historia de la televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 134

Els primers programes en estrenar-se a la tardor van ser el concurs familiar *Salto a la fama*, el magazín *Para vosotras*, el programa cinematogràfic *Secuencia* i l'espai *Mundo ligero*, coincidint tots quatre l'1 d'octubre a la graella. El primer consistia en un *talent show* per a donar a conèixer artistes de qualsevol disciplina (cantants, orquestres, humoristes, il·lusionistes,...), que competien per a obtenir la fama. Justament, a les bases de participació, el guanyador final s'enduia un trofeu denominat Fama TV i cadascuna de les especialitats s'emportarien el Premi extraordinari⁹⁷⁸. *Salto a la fama*, que s'emetia alternativament a Barcelona i Madrid, va ser un dels concursos que va gaudir d'èxit perquè es va programar a la franja de la nit, primer els dimarts i posteriorment, els diumenges. L'equip estava format per Ricardo Soria com a director i realitzador, i la presentació anava a càrrec d'Ana Maria Solsona, Irene Mir, Asunción Victoria i Javier Foz.

Para vosotras, presentat per Maruja Fernández⁹⁷⁹ i María Amparo Soto, realitzat per l'Esteve Duran i amb guió de Ramon Coderch. Es tractava d'un petit programa d'uns deu minuts de durada que s'emetia de dilluns a divendres, després del *Telediario*, que s'anunciava com un espai amb "consells pràctics per l'afany de la dona per conèixer-se a si mateixa amb una sèrie de tests psicològics". *Secuencia* estava presentat per Jorge Arandes, amb guió de Joan Munsó Cabús i realitzat per José Luis Mendizábal. Es tractava d'un programa cultural sobre l'actualitat cinematogràfica amb reportatges, entrevistes i seqüències de pel·lícules, que permetia als telespectadors triar la seva seqüència preferida del cinema per a emetre-la posteriorment i comentar-la. *Mundo ligero* era un espai amb una durada aproximada d'uns set minuts, realitzat per l'Esteve Duran, que ofería un reportatge sobre qualsevol tema intrascendent i que s'utilitzava per a completar la programació just abans del

⁹⁷⁸ *Tele Radio*, 30 de setembre de 1963, núm. 301, p. 45

⁹⁷⁹ Va ser una de les veus d'Elena Francis, el popular personatge de la ràdio, que des dels anys 60, va aconsellar els dubtes sentimentals de molts oients a través del seu consultori. Aquesta tasca la va fer des de 1962 fins a que va acabar el programa al 1984.

cultural *Tengo un libro en las manos*, i més tard amb el dramàtic *Estudio 3*, que dirigia Narciso Ibáñez Serrador.

El dia 2 va començar el programa divulgatiu *Biografía del recuerdo*, una versió inspirada en *Canciones de su recuerdo*, però en aquesta ocasió el tema central eren els costums i la cultura d'una època, però sense abandonar les actuacions musicals i de dansa. Estava dirigit i realitzat per Eugenio Pena i presentat per Jorge Arandes. A l'endemà a la nit, es va estrenar *Enigmas*, realitzat per Ramon Solanes i que es definia "un espai viu que esperaran amb impaciència els aficionats a la intriga i al misteri"⁹⁸⁰. A continuació, arribarien els concursos *¿Quién tiene la palabra?* i *La rueda gira*. El primer, que estava presentat per Juan Manuel Soriano i realitzat per Pablo de Sárrega, consistia en que els participants havien de respondre preguntes sobre diversos temes que prèviament havien enviat els telespectadors a través del correu. S'emetia els dissabtes a la nit. Per la seva banda, *La rueda gira* posava a prova durant vint minuts els coneixements dels dos concursants que participaven cada setmana sobre itineraris de la geografia espanyola, amb la possibilitat de poder consultar qualsevol informació o documents que volguessin portar al plató. A principi del programa se'ls donaven uns vals equivalents a 5.000 pessetes que s'anaven descomptant a mida que fallaven les respostes. A més el guanyador s'emportava un viatge per a dues persones i 5.000 pessetes en metàl·lic. El presentava José Luis Barcelona i el realitzava Eugenio Pena.

Visado para el futuro va suposar la continuació de *Nueva época*. El programa s'emetia els dissabtes a la tarda⁹⁸¹. Per Lorenzo Díaz, Lluís Miravittles "va ser el primer científic en trepitjar Miramar. Un científic entestat en divulgar ciència,

⁹⁸⁰ *Tele Radio*, 30 de setembre de 1963, núm. 301, p. 49

⁹⁸¹ El capítol titulat "Las galaxias" va ser guardonat amb el segon premi del Festival del Film Científic i Tècnic de Brussel·les.

descobriments i tècnica⁹⁸². En els seus programes, Miravittles⁹⁸³ aspirava a plasmar a la pantalla d'una manera més o menys gràfica i comprensible per a l'audiència les seves idees sobre com seria el futur de l'ésser humà, el seu entorn, els invents,... partint sempre d'una base científica⁹⁸⁴. La tasca de Miravittles no resultava fàcil en una Espanya on l'immobilisme era inqüestionable i qualsevol intent de progrés polític, social o científic era percebut amb desconfiança i, fins i tot, com a perillós. La seva idea era la de fer un programa de ciència ficció⁹⁸⁵, però finalment el va definir com "un espai d'anticipació", partint d'una base científica, volia imaginar el futur de l'ésser humà⁹⁸⁶. Lluís Miravittles descrivia la seva noció d'"anticipació" i el paper que aquesta havia de tenir en el progrés científic:

"El riesgo de profetizar es, hoy en día, cada vez menor. Y si no se practica más es por falta de nervio, de valentia. Se ha dicho que el arte de vivir reside en el conocimiento de saber cuándo hay que detenerse..., y seguir un poco más adelante. En ese poquito más está, precisamente, la clave de los progresos de la ciencia"⁹⁸⁷.

Tanmateix, Miravittles no ho va tenir fàcil i va haver de superar molts entrebancs per a portar a terme la seva idea de divulgació científica a través de la televisió. La dificultat de disposar de qualsevol material gràfic que pogués il·lustrar el tema que es tractava s'incrementava quan volia disposar d'imatges que permetessin contextualitzar temes de caire futurista. Per a solventar-ho, Miravittles recorria a la ciència ficció i a la literatura, sense perdre la base científica que sustentava qualsevol dels seus programes. En tots ells, Miravittles se servia de la ficció, la dramatització i l'espectacularitat com

⁹⁸² Díaz, Lorenzo. *La televisión en España*. Madrid: Alianza Editorial, 1994, p. 309

⁹⁸³ Va entrar a col·laborar a TVE de la mà de Federico Gallo que era amic seu des de la infància.

⁹⁸⁴ *Tele Radio*, 4 de novembre de 1963, núm. 306, p.21

⁹⁸⁵ *Tele Radio*, 14 de març de 1966, núm. 429, p. 20

⁹⁸⁶ *Tele Radio*, 4 de novembre de 1963, núm. 306, p. 21

⁹⁸⁷ *Tele Radio*, 4 d'abril de 1966, núm. 432, p. 27

elements imprescindibles per a utilitzar a les seves explicacions⁹⁸⁸. La seva estratègia era plantejar de manera genèrica temes que interessessin a la majoria del públic, llençant un element insòlit i sorprenent per persuadir i atreure el seu interès des dels primers minuts de cada programa, imprimint un ritme intens per aquells anys i, d'aquesta manera, aconseguia mantenir l'atenció sobre un important tema científic i evitava que el públic menys coneixedor deixés de mirar-lo. L'estratègia per atreure el públic als seus continguts científics l'explicava de la següent manera:

“Pretendo lanzar un anzuelo, es decir, evitar que el espectador medio gire el botón del sonido del televisor en el momento en que yo digo: Buenas noches, para que después, una vez haya sido atrapado por las redes de la historieta, siga con el tema científico. Y pretendo no hacer un cuento de Supermán o un espacio demasiado científico⁹⁸⁹”.

El programa va gaudir d'una magnífica acollida per part del públic i, fins i tot, es va editar un llibre amb el mateix títol que contenia el resum d'alguns dels temes tractats a la televisió així com també alguns articles publicats a la premsa diària⁹⁹⁰.

En acabar *Visado para el futuro*, a l'estiu de 1966, va prendre el relleu *Misterios al descubierto*, un altre espai de divulgació científica que seguia l'estela dels dos anterior, però realitzat amb molts més mitjans. Per acabar aquella setmana plena d'estrenes, van arribar dos programes més, *Al fútbol!*, que s'emetia el diumenge després del *Telediario* del migdia. Juan José Castillo i Federico Gallo

⁹⁸⁸ Ortega, María Luisa; Albertos, Ana. “La ciencia en Televisión Española: primeros acercamientos a la divulgación”. *Secuencias*, núm. 8 (1998), p. 69

⁹⁸⁹ *Tele Radio*, 14 de març de 1966, núm. 429, pp. 20-23

⁹⁹⁰ Com recorda García Jiménez, la versió bibliogràfica de *Visado para el futuro* formava part d'una col·lecció de butxaca (“Libros RTV”) que, amb els Tele-Clubs i els festivals d'Espanya, formava el pilar de la política de potenciament de la cultura popular de Fraga Iribarne. La col·lecció la va editar Salvat i Alianza i estava composta per diversos títols de diverses matèries culturals que es relacionaven amb la programació de TVE, i que pretenia ser la biblioteca bàsica que els ciutadans espanyols havien de tenir a casa seva.

oferien deu minuts d'informació sobre els partits de la lliga espanyola de futbol que es jugaven la tarda i vespre del mateix dia. I també, *La vida y el juego*, un concurs de quinze minuts sobre les notícies aparegudes als mitjans, per la tarda del diumenge, realitzat per Luis Ciges, amb guió de Juan Antonio Sáenz Guerrero i presentació d'Enrique Rubio.

El primer programa en estrenar-se el 1964 va ser al mes de febrer i portava per títol *Discorama*, un musical que s'emetia abans de la sèrie *Bonanza*, presentat José Luis Barcelona, amb realització de José Carlos Garrido, i guió i direcció de Pepe Palau, un gran especialista musical. Va ser el primer programa de TVE dedicat íntegrament al gènere del jazz, que pràcticament no havia tingut presència a cap altre programa amb anterioritat i que va destacar per una atractiva i innovadora realització, lluny de qualsevol convencionalisme en un programa musical. Al llarg de les seves 79 emissions es van poder veure actuacions de figures reconegudes internacionalment en aquest gènere musical, com Dionne Warwick, Nina Simone o Wes Montgomery. També va arribar a les pantalles el programa de reportatges d'esports d'aventura *Rumbo Sur*. Un espai per a la tarda dels diumenges que realitzava Luis Ciges, que també s'encarregava del guió amb José María Tey i amb la presentació de Luis Pruneda.

A l'abril es va estrenar *Busque su pareja*, un concurs presentat per Mario Beut i realitzat per Eugenio Pena, amb una durada de mitja hora, al migdia, abans del *Telediario*, però que va tenir una molt breu trajectòria perquè només va haver-hi deu emissions. Aquell mateix mes, Federico Gallo⁹⁹¹ es va posar davant la càmera per presentar *Llamada al corazón*, el primer *reality show* de la història de la televisió a Espanya. Un programa que pretenia moure la generositat de l'espectador sol·licitant la col·laboració dels telespectadors per ajudar a

⁹⁹¹ Federico Gallo compaginava aquesta feina amb la de presentador d'*Ésta es su vida*.

persones que necessitaven diners, convertint cada emissió en “un fabulós miracle”⁹⁹², segons la publicació oficial de TVE. Es tractava d’una adaptació televisiva⁹⁹³ de l’espai radiofònic *Ustedes son formidables*⁹⁹⁴, dirigit i presentat per Alberto Oliveras, que emetia la cadena SER, i del programa *Investigación en marcha*, un espai de successos que volia alertar d’estafes i casos no resolts per la policia i que feia servir dramatitzacions per a exposar-los, a més de incitar els telespectadors a col·laborar en la seva resolució. *Llamada al corazón*, realitzat per Reinaldo Telamantti, comptava amb un element novedós per a la televisió que es feia a Espanya en aquell moment, que consistia en la presència d’homes, que treballaven en càrrecs públics, se situaven dins d’unes cabines de vidre insonoritzades en el plató, des d’on atenien les trucades que realitzaven els telespectadors fent les seves donacions a través de sis línies telefòniques. El programa, que s’emetia per la nit dels dilluns i després els dimarts, va tenir una periodicitat irregular, uns cops quinzenal i d’altres, cada tres setmanes.

El concurs musical *Baraja musical* es va estrenar al juliol. Es tractava d’un espai concebut per a emetre durant els mesos d’estiu. Amb una durada de quinze minuts, s’emetia el vespre del dissabte, presentat per Félix Benito i realitzat per Eugenio Pena que va ser substituït el 8 d’agost per Jaume Picas. A les quatre setmanes d’emissió, van tornar a canviar el realitzador per l’Esteve Duran. Pràcticament, de manera simultània, va arribar a les pantalles *Tarjeta de visita*, un altre concurs presentat per Juan Manuel Soriano i amb la realització de Pablo de Sárraga. Consistia en preguntes que formulaven els participants a un altre sobre la seva professió de la què desconeixen els detalls i a les que aquest només podia respondre afirmativament o negativament. Si no

⁹⁹² *Tele Radio*, 27 d’abril de 1964, núm. 331, p. 55

⁹⁹³ TVE va comunicar en resposta a una telespectadora que el programa no era una còpia sinó que “té el seu origen en unes emissions d’Argentina i TVE va adquirir els drets” (*Tele Radio*, 11 de maig de 1964, núm. 333, p. 4).

⁹⁹⁴ En principi, Joaquín Soler Serrano havia de presentar-lo, però va patir un atac d’apendicitis el dia anterior a l’estrena.

ho aconseguïen perdien i guanyava l'interrogat. A l'octubre de 1964, *Tarjeta de visita* es va integrar com a secció del programa *Sonría, por favor* i, en aquesta ocasió, amb la presentació de Mario Beut.

A l'octubre es van estrenar nombrosos programes, el primer va ser *Lección de ocio*, realitzat per Jaume Picas i presentat per José Luis Barcelona al que va substituir posteriorment José Cruset. Era un espai sobre propostes de temps lliure i aficions, que s'emetia els divendres al vespre. També es va estrenar *Sábado 64*⁹⁹⁵, un programa de varietats que va substituir *Gran Parada*. També es va estrenar *Noche de estrellas*, de la mà de Franz Joham, Artur Kaps i Gustavo Re, un espai de varietats que va inaugurar les activitats de TVE en els estudis de l'Hospitalet, substituint progressivament als de Miramar, sobretot en programes dramàtics i de varietats. *Noche de estrellas* va substituir *Amigos del lunes* i va estar un any en antena els dilluns a la nit. Kaps patia per si el seu programa passaria a la franja de tarda, fart de què li canviessin de dia d'emissió els espais que dirigia. Al cap de pocs dies arribava *¿Quién es quién?*, un concurs presentat per Juan Manuel Soriano i realitzat per Pablo de Sárrega que s'emetia els diumenges a la nit, a continuació de *Reina por un día*. A continuació, va ser el torn d'*Adelante inventor*, un espai de poc més de vint minuts, realitzat per Eugenio Pena i presentat per Enrique Rubio, que oferia alguns invents curiosos que havien ideat els telespectadors (un artilugi per a detectar persones, un nou sistema musical o un bastó lluminós per a invidents, entre molts d'altres). Un jurat s'encarregava de valorar les respectives propostes. Aquell mes també es va estrenar un nou programa titulat *Eurofestival*, que consistia en l'elecció de la cançó i l'intèrpret que representarien a Espanya en el proper Festival d'Eurovisió. El presentaven José Luis Barcelona i Montse Cierco, i el dirigia i realitzava Ricardo Soria.

⁹⁹⁵ *Tele Radio*, 28 de setembre de 1964, núm. 353, pp. 20-21

8.5.3. L'inici dels dramàtics: *Teatro Catalán*

Dos mesos abans de l'inici del programa *Teatro Catalán*, a l'agost, es va estrenar *Teatro de hoy*, un espai dramàtic, dirigit i realitzat per Ramon Solanes, que s'emetia els divendres a la nit i que va estar en antena durant un període molt breu de només cinc emissions durant l'estiu d'aquell any. *Teatro Catalán* va iniciar les seves emissions amb una adaptació televisiva de *La ferida lluminosa*⁹⁹⁶. Es va optar per aquesta obra dramàtica, amb textos elaborats, que eren difícils de malinterpretar. És sabut que les primeres emissions dels programes en català⁹⁹⁷, i en concret dels dramàtics d'aquests anys, no gaudien de cap tipus de promoció, no s'anunciaven ni es publicitaven a la premsa. Per tant, era molt difícil que els telespectadors poguessin assabentar-se i veure aquestes representacions dramàtiques per televisió. *Teatro Catalán* va ser l'únic programa en català es va poder veure per TVE fins a 1967 i cap de les seves emissions va ser anunciada per la revista *Tele Radio* que el va ignorar⁹⁹⁸. La presentació que donava pas a l'emissió del dramàtic la realitzava una locutora de continuïtat en castellà. De la mateixa manera, tota la retolació tant la de l'espai en què s'emetia el programa (*Teatro Catalán*) com la dels crèdits (noms, cognoms i funcions) dels professionals que hi van intervenir també es van escriure en castellà. A l'espai *Teatro Catalán* es van emetre, entre d'altres, adaptacions televisives de clàssics de la literatura catalana com

⁹⁹⁶ *La Vanguardia*, 24 d'octubre de 1964, p. 31. En un destacat, diferenciat de la programació anunciada ("La ferida lluminosa", en la pequeña pantalla), a l'exemplar d'aquell dissabte es fa referència a l'estrena el proper dimarts, a les cinc de la tarda com una emissió especial, el primer cop que Televisió Espanyola emetia una obra de teatre en català. A més, enumerava els noms dels actors i actrius que la interpretarien.

⁹⁹⁷ Sobre l'estudi dels programes dramàtics en català realitzats per TVE Catalunya pot ser útil la consulta de la tesi doctoral de Ferran González (González, Ferran. *Els programes dramàtics en català a TVE, 1964-2005*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 2014, 343 p. Tesi doctoral. UAB, Departament de Filologia catalana, 2013 ISBN 975-84-49024-246-1).

⁹⁹⁸ A l'exemplar de la revista *Tele Radio* corresponent a aquella setmana no es fa menció de l'emissió de *La ferida lluminosa*. A la pàgina del dia 27 d'octubre de 1964 (núm. 357, p. 63) no consta cap referència a la graella de la programació prevista.

Solitud, de Víctor Català, *El comiat de Teresa*, de Prudenci Bertrana, *La filla del mar*, d'Àngel Guimerà o *Nausica*, de Joan Maragall, la majoria d'elles realitzades per Antoni Chic i Esteve Duran.

Tanmateix, dues setmanes més tard de l'emissió de *La ferida Iluminosa*, a la revista *Tele Radio*, es va publicar una carta signada per “un grupo de universitarios catalanes” que es felicitaven per la iniciativa d'oferir una emissió en català, que fos un espai dedicat al teatre català dins de la programació de TVE, però al mateix temps deixaven constància del seu malestar per no haver-lo anunciat⁹⁹⁹, tot esperant que aquest cicle de teatre en català no s'interrompés. Tanmateix, la informació que publicaven els diaris era facilitada pels mateixos protagonistes d'aquestes produccions (realitzadors, intèrprets, guionistes,...).

Aquesta “invisibilització” va perjudicar la transcendència de la feina que es realitzava per començar les emissions de programes en català pel tractament i la indiferència que rebien dels seus responsables. Aquella primera emissió, dirigida i realitzada per Jaume Picas, amb la Mercè Vilaret en tasques d'ajudant de realització, es va “encaixar” entre la finalització de la programació de la sobretaula (a les 17.00 hores, amb la sèrie *Enfermeras*) i l'inici de la tarda (19.00 hores, amb *Avance de Telediario*). Després de *La ferida Iluminosa* i abans de finalitzar 1964, el programa *Teatro Catalán*¹⁰⁰⁰ va emetre dos altres dramàtics, *Romeu, de cinc a nou*, al novembre, amb Joan Capri, i *Els Pastorets*, uns dies abans de Nadal. Totes dues emissions també van ser dirigides, realitzades i adaptades per Jaume Picas. La majoria de les obres seleccionades no representaven cap tipus de problema per als censors ja que

⁹⁹⁹ *Tele Radio*, 9 de novembre de 1964, núm. 359, p. 6

¹⁰⁰⁰ Fins a principis de 1967, *Teatro Catalán* va ser l'únic programa que s'emetia en desconexió per Catalunya.

s'evitaven autors discrepants o, fins i tot, "conflictius" amb el règim i, d'aquesta manera, es prioritjava el fet de poder emetre un dramàtic en català.

"Els criteris de selecció van fer que s'hagués de treballar gairebé totalment amb els textos clàssics d'autors ja reconeguts i fins i tot peces històriques, sovint irrelevantes¹⁰⁰¹".

L'emissió tenia el vistiplau del ministre Fraga, però segons Jorge Arandes, que en aquell moment era el director de Televisió Espanyola a Barcelona: "el governador civil [general Antonio Ibáñez Freire] no ho veia amb simpatia. Es preguntava ell mateix i em preguntava a mi perquè havíem d'insistir en donar programes en català. Jo li vaig dir que era una proposta que es va fer a la Direcció General de la qual jo depenia i que tant aquest organisme com el ministre ho havien acceptat i autoritzat i que si hi havia algun problema, que ell es dirigís al seu ministre i que entre ministres s'arreglés la cosa"¹⁰⁰²

A l'octubre arribaria *Reina por un día*¹⁰⁰³, Aquest programa, que es va enregistrar als estudis¹⁰⁰⁴ que TVE va llogar a l'Hospitalet, es va convertir en un fenomen sociològic i relativament novedós per als telespectadors espanyols. José Luis Barcelona i Mario Cabré s'encarregaven cada setmana de presentar un programa que dirigia Eugenio Pena i que va despertar l'interès per la vida d'unes dones que volien fer realitat els seus somnis. L'audiència aconseguia identificar-se amb elles compartint les seves il·lusions, malgrat que acostumaven a ser dones amb històries dures, lacrimògenes, fins i tot, que es relacionaven amb la pobresa, les injustícies o les malalties, i amb les que el públic empatitzava fàcilment. S'anunciava com "un programa que elevarà a la

¹⁰⁰¹ Baget, Josep Maria. *Història de la televisió a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació, 1994. (Informes, 9). p. 38

¹⁰⁰² Giró, Xavier. *Conflictos de televisión a Catalunya (1959-1990)*. Barcelona: Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1991. (Vaixells de paper; 10). p. 18

¹⁰⁰³ Era una adaptació del format nord-americà *Queen for a day* (NBC, 1945)

¹⁰⁰⁴ Fonamentalment, es va utilitzar per realitzar programes dramàtics i d'entreteniment.

categoria de princesa a moltes noies i senyores que se sentien vulgars Ventafocs”¹⁰⁰⁵. *Reina por un dia*¹⁰⁰⁶ va posar de manifest el potencial que podien tenir aquests tipus d'espais emotius que també tenien la capacitat d'aconseguir complir els seus desitjos i fer-les sentir especials, al menys, un cop a la seva vida. Al finalitzar cada programa, la guanyadora era coronada simbòlicament com a una reina asseguda en un tron.

8.5.4. Els altres estudis: l'Hospitalet i Esplugues

Davant la manca d'espai a les instal·lacions de Miramar, a finals de 1964, es va decidir iniciar la utilització ocasional del teatre Ópera de la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat, des d'on es realitzaven enregistraments de programes amb una unitat mòbil. La superfície útil de l'estudi era de 420 metres quadrats que es va destinar principalment per a l'enregistrament de programes dramàtics. El nou estudi havia funcionat com a sala de cinema i es va llogar al seu propietari que s'havia arruïnat pel poc èxit d'atraure públic de la província de Barcelona. L'única condició que va posar per acceptar l'oferta de lloguer va ser que no es podia reformar i, per tant, no es podien treure les butaques de la platea. Tanmateix, calia adaptar-lo per a l'enregistrament i realització de programes. L'única intervenció que es va fer va consistir en retirar la gran pantalla per a deixar net l'escenari que poc a poc va anar semblant-se a un plató de televisió. També es va procedir a cobrir parcialment el pati de butaques i es van incorporar d'altres elements i equips tècnics que van permetre disposar d'un nou espai televisiu.

¹⁰⁰⁵ *Tele Radio*, 28 de setembre de 1964, núm. 353, p. 53

¹⁰⁰⁶ La realitzadora Mercè Vilaret va tenir la seva primera feina a TVE en aquest programa com ajudant de producció.

Dos anys més tard, es van realitzar unes importants obres per a dotar-lo de quatre cadenes de càmeres; i, al 1972, s'hi van tornar a efectuar més intervencions en la seva infraestructura amb nou material de so, telecines i magnetoscòpis que permetien el seu funcionament com a unitat de producció autònoma i el convertien en les millors instal·lacions de que TVE disposava a Barcelona. Aquestes actuacions no van fer més que posar de manifest de manera reiterada la necessitat que Barcelona disposés d'uns estudis de televisió proporcionats a les cada cop més nombroses i freqüents necessitats de producció, i que fossin projectats i dissenyats exclusivament per al mitjà televisiu. En definitiva, es va arribar a la conclusió de què era necessari finalitzar amb la itinerància i la dispersió de seus per a concentrar tota la producció en unes úniques i definitives instal·lacions que permetessin encarar els reptes de futur, tant des del punt de vista del seu creixement com a centre de producció de Televisió Espanyola com d'assumir més volum de realització de programes.

Pel que fa als estudis d'Esplugues¹⁰⁰⁷, les instal·lacions que TVE va incorporar per a eixugar el col·lapse de Miramar i la sobreocupació de l'Hospitalet i a l'espera de la construcció d'un nou emplaçament, estaven situats en els antics estudis cinematogràfics d'Isasi-Isasmendi. Des d'un primer moment, es va considerar una solució provisional i d'emergència, mentre no es construïssin uns de definitius en un emplaçament que, en aquell moment, encara no estava decidit¹⁰⁰⁸. Les noves instal·lacions d'Esplugues, que comptaven amb dos platós de 450 metres quadrats cadascun, despatxos, camerinos i magatzems de fusteria i decoració, es van llogar per unes 600.000 pessetes mensuals. Tanmateix, des de la mateixa direcció de TVE Catalunya, s'assumia que l'entrada en funcionament dels nous estudis no tindria una incidència especial en la producció de programes ni tampoc es podia preveure fins a quan duraria

¹⁰⁰⁷ ABC, 29 d'agost de 1973, p. 30

¹⁰⁰⁸ La Vanguardia, 1 de setembre de 1973, p.28

la situació de provisionalitat fins que es construïssin les noves i definitives instal·lacions.

8.5.5. Renovació constant de programes

Abans d'acabar l'any, al novembre, es va estrenar l'espai *Encuesta*, un programa informatiu de quinze minuts que s'emetia els dimecres abans de l'edició de nit del *Telediario* per a generar opinió en l'audiència, a partir d'un tema que es plantejava cada setmana (la promoció social de la dona, la lectura infantil, Gibraltar, el temps lliure, la paciència dels espanyols quan els tocava fer cues, la superstició,...). Va estar en antena gairebé quatre anys.

En els primers cinc anys des de l'inici de la producció de programes feta des de Miramar, es constata que Barcelona realitzava una invariable estratègia de renovació dels seus programes per altres espais de característiques similars amb l'objectiu de nodrir la graella estatal amb la seva aportació. És freqüent observar com les substitucions que es fan dels programes quan es deixen d'emetre's corresponen a d'altres de semblants del mateix gènere, amb els mateixos equips, amb els mateixos continguts, però amb lleugeres variacions, com podien ser la mecànica del programa, o el canvi del dia d'emissió, i, en algunes ocasions, sense cap diferenciació i sovint sense deixar poc o pràcticament res de temps entre la finalització d'un i l'inici de l'altre. El cas que millor ho exemplifica és el de *Club del martes* que va canviar de nom pel d'*Amigos del martes* i posteriorment va passar a emetre's un altre dia (dilluns), anomenant-se *Amigos del lunes*, sense que cap d'aquests programes alterés el seu contingut com a espai de varietats ni l'equip que el feia. Uns altres casos que van adoptar el mateix patró van ser, per exemple, el del concurs *X-0 da dinero* reemplaçat per *Ayer, noticia y dinero*, el del musical *Canciones de su recuerdo* que va substituir *Siempre hay una canción*, el dramàtic *Los cinco*

últimos minutos que va ser reemplaçat per *Suspense*, o el de divulgació científica *Nueva Época* que va donar pas a *Visado para el futuro*. Aquesta dinàmica se sustentava en la necessitat de demostrar que des de Miramar es podia oferir una varietat de programes que denotés que es tenia capacitat per a poder assumir cada vegada més volum de producció i també més diversificada, però apostant per fórmules televisives que asseguraven el reconeixement i l'èxit entre l'audiència.

Taula 27: Nombre de programes produïts a Barcelona per any (1959-1964)¹⁰⁰⁹

1959	1960	1961	1962	1963	1964
17	28	28	27	32	32

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes de *Tele Radio*, *La Vanguardia* i *ABC*

Malgrat les evidents limitacions que imposava la manca de disposar dels mitjans tècnics necessaris, de no comptar amb recursos humans suficients i de l'escàs marge que hi havia per tractar-se d'una delegació depenent de les directrius que arribaven des de Madrid, des de Miramar es va poder treballar amb una certa iniciativa pròpia a l'hora d'apostar per la realització d'una producció característica que va derivar en una especialització pel que fa a la tipologia de gèneres; en concret, hi van predominar en aquesta primera etapa els programes de varietats, els concursos, els musicals i els infantils.

Aquell any va tenir continuïtat l'emissió d'un dramàtic en català dins de l'espai *Teatro Catalán* els últims dimarts de cada mes¹⁰¹⁰. Per ordre cronològic es van emetre *Cançó d'amor i de guerra*, *Els fugitius de la plaça Reial*, *Els miloins de l'oncle*, *Mar i Cel*, *El giravolt de maig*¹⁰¹¹, *Un senyor damunt d'un ruc*, *El*

¹⁰⁰⁹ No s'han tingut en consideració els programes especials ni tampoc els d'un únic capítol d'emissió.

¹⁰¹⁰ Al mes de setembre no es va emetre cap dramàtic de *Teatro catalán* perquè en el seu lloc es va programar un musical de les Festes de la Mercè.

¹⁰¹¹ Existeix disparitat a l'hora d'assegurar si realment es va emetre per la diversitat d'informacions aparegudes en diverses fonts bibliogràfiques i hemerogràfiques.

testament de l'oncle, Joc de taula, El marit ve de visita, La clau, El pati blau, Bala perduda i La ventafocs. A l'igual que amb les tres emissions corresponents a l'any anterior, tots aquests dramàtics també els va dirigir, realitzar i adaptar Jaume Picas. A principis de gener, *Sábado 65* va agafar el relleu "natural" del seu antecessor, *Sábado 64*, a la setmana següent de la finalització d'aquest últim. Va mantenir la mateixa fórmula, però sense aconseguir tampoc que tingués gaire repercussió en l'audiència. *Del hilo al ovillo* es va començar a emetre al mes de juliol, el dimecres a la nit. Cada setmana un personatge popular es trobava amb admiradors o persones amb les que no tenien cap vincle personal o que mai no l'haguessin tingut de manera intranscendent i a les que el programa els anomenava "testimonis". Es tractava que el famós els identificués. El presentava Federico Gallo, mentre que Enrique Rubio s'encarregava de la localització dels "testimonis", i estava realitzat per Pablo de Sarraga. Aquest programa era una adaptació¹⁰¹² i va substituir *Tarjeta de visita*.

La inauguració de les noves instal·lacions que permetien l'arribada de la segona cadena de TVE a Barcelona es va fer durant les Festes de la Mercè de 1965. La va presidir el ministre Manuel Fraga, acompanyat del director general de Radiodifusió i Televisió, Jesús Aparicio Bernal.

"Una vez más me es grato venir a Barcelona y precisamente hoy, en este día grandioso de la Merced, para inaugurar el segundo canal de televisión en U.H.F."¹⁰¹³

D'altra banda, i aprofitant aquesta inauguració, Fraga no va deixar passar l'oportunitat de manifestar públicament quina era la seva idea de la televisió i quins objectius tenia el mitjà per a influir en la societat espanyola d'aquell moment, quin seria el paper que havia de jugar i quins serien els continguts que

¹⁰¹² *Tele Radio*, 27 de desembre de 1965, núm. 418, pp. 50-51

¹⁰¹³ *La Vanguardia*, 25 de setembre de 1965, p. 5

haurien de predominar en la programació, i que es van mantenir durant les dècades posteriors. Aquesta voluntat, la sintetitzava Fraga en una triple funció, a més d'avançar quina seria l'orientació que hauria de tenir el nou canal:

“Como medio de información complementa la Prensa, la radio y los noticieros cinematográficos (...). Como elemento de difusión cultural ha de procurar repercutir sobre las grandes masas para crear y fortalecer en ellas, siempre en la *inmensa* mayoría, el gusto y el amor (...) por las artes eternas del espíritu, sin las que el tiempo libre sería el reducto de una nueva barbarie. Por último, como espectáculo porque (...) intenta llenar sus horas de reposo de un modo bello y ameno y sin perjuicio para su legítimo descanso (...). Ahora que nace a la vida pública un segundo programa será posible aumentar la carga cultural de ambos canales¹⁰¹⁴”

Aquella mateixa nit es va emetre, de manera simultània pels dos canals, un programa especial dedicat a l'arribada de la segona cadena a Barcelona. En aquest espai, va intervenir el director general de Radiodifusió i Televisió, Aparicio Bernal, que va reforçar la idea de convertir-lo en un instrument mediàtic que ajudés en la difusió dels continguts culturals:

“No se trata de un programa especializado, sino que se orienta a todos los públicos y tendrá análogas características que el primero, permitiéndolo, sin embargo, entre los dos, dedicar mayor atención a los espacios de carácter cultural¹⁰¹⁵”.

La nova infraestructura del Tibidabo estava equipada amb un transmissor que incrementava fins a 200 kw la potència que fins al moment disposava. A més, es va realitzar una ampliació de l'edifici, una millora de l'escomesa elèctrica i un nou emplaçament pels equips d'enllaços que permetrien reduir les interrupcions per manca d'energia i millorar les condicions generals de l'emissió. El dia

¹⁰¹⁴ ABC, 25 de setembre de 1965, p. 64

¹⁰¹⁵ Tele Radio, 4 d'octubre de 1965, núm. 406, p. 10

abans, a les deu de la nit, es va emetre un programa especial¹⁰¹⁶ dedicat a aquest nou canal de TVE.

A la setmana següent s'estrenaven diversos programes. El primer, *El Rincón de las aficiones*. Un títol coherent amb els seus continguts que, cada dijous a la nit, oferia entrevistes i reportatges sobre les més diverses aficions (filatèlia, maquetisme, màgia,...). El presentava Luis Pruneda, Luis Ciges era el realitzador i compartia el guió amb José María Tey. A principis de 1966, va passar a les nits de dimarts. A continuació, en els primers dies d'octubre es van estrenar tres programes. El primer, *Panorama de actualidad*¹⁰¹⁷, un espai de reportatges i entrevistes, amb Joan Armengol, José Luis Barcelona i Jordi Bonet Rovira, entre molts d'altres com a reporters, que s'emetia al migdia abans del *Telediario*, i va estar en antena fins al febrer de 1968. Després vindria, *Noche del sábado* que va agafar el relleu de *Noche de estrellas*. I, a l'endemà, i un cop finalitzades les emissions de *Fiesta con nosotros* va arribar *Día de fiesta*. Un altre espai infantil amb els titelles d'Herta Frankel, actuacions musicals i circenses, jocs i petits reportatges amb temes d'interès pels més petits (animals al zoològic, els costums dels infants d'arreu del món,...), amb la copresentació de Gustavo Re, que va ser substituït per l'actriu Anna Maria Barbany, i amb la realització d'Artur Kaps i de Julio Herrero. D'una banda, aquest programa, que s'emetia la tarda del diumenge, va suposar la consolidació i popularitat de la titellaire austríaca i dels seus ninos, i, de l'altra, va aconseguir ser un dels espais infantils que va gaudir de més llarga vida a les pantalles, ja que es va mantenir en antena durant gairebé cinc anys.

A principis de novembre es va estrenar *Aquí el segundo programa*. Com indicava el seu títol, va ser un dels primers programes que es van emetre per la

¹⁰¹⁶ *La Vanguardia*, 24 de setembre de 1965, p. 30

¹⁰¹⁷ També hi van participar Enrique Ruio, Antoni Serra i Xavier Foz.

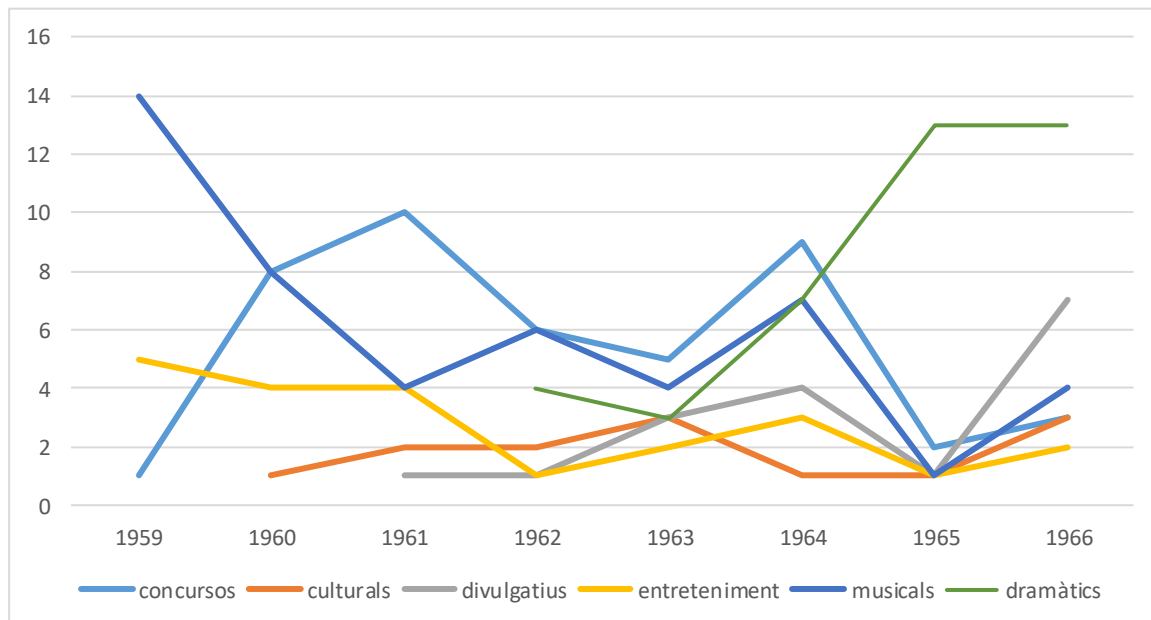
segona cadena de TVE. Es tractava d'un programa musical, de caire intimista, per les nits dels diumenges, que presentava Joaquín Soler Serrano, amb la realització d'Eugenio Pena, i Clara Ronay, i amb guions d'Artur Kaps. A banda de les actuacions musicals, cada setmana comptava amb diversos humoristes espanyols molt populars en aquells anys, que interpretaven els seus monòlegs, com Miguel Gila, Cassen, Torrebruno o els hermanos Calatrava. I també va arribar a les pantalles *Hombres que dejan huella*, un programa presentat per Federico Gallo, realitzat per Esteve Duran, que més endavant va ser substituït per Eugenio Pena, i amb guió de Carles Sentís, Sebastià Gasch i Ignacio Agustí, i que tenia una atmosfera molt semblant amb *Ésta es su vida*. Cada setmana estava dedicat a recordar la vida d'un personatge famós¹⁰¹⁸ de diversos àmbits de la cultura i la societat espanyola, la majoria d'ells ja desapareguts.

Coincidint amb l'inici de les emissions del segon canal de TVE al 1966, s'observa una recuperació de la producció en els gèneres majoritaris que es produeixen des de Barcelona, després de dos anys (1964-1965) de davallada generalitzada, tal com es pot apreciar al gràfic 4, excepte pel que fa a la producció d'espais dramàtics que van mantenir una creixement sostingut. Tanmateix, s'intueix un canvi de tendència on es fa evident una aposta pels programes de caire divulgatiu i cultural, que s'incrementen amb les retransmissions operístiques des del Liceu i dels dramàtics en català, que s'emeten cada dimarts de l'última setmana de cada mes. Com la resta de gèneres, cau el pes dels concursos i dels espais d'entreteniment i musicals, però la seva recuperació no va ser tan significativa com la de la resta, especialment els divulgatius, els culturals i sobretot els dramàtics. Aquesta serà una tendència que perdurarà al llarg de les següents dècades, configurant una

¹⁰¹⁸ També li van dedicar programes a dones, com l'actriu i cupletista Raquel Meller.

especialització en programes d'aquests gèneres realitzats des de Catalunya, tant per a una difusió estatal com per a la desconexió en català.

Gràfic 4: Evolució de nombre de programes per gènere televisiu (1959-1966)

Font: Elaboració pròpia a partir de *Tele Radio*, *La Vanguardia* i *ABC*

Al llarg de 1966 es van estrenar quatre espais divulgatius. El primer va ser *Las fronteras de la Ciència* de la mà de Lluís Miravittles, amb la realització de Jaume Picas. Miravittles tornava a posar-se davant de les càmeres per a presentar un nou programa que seguia l'estela deixada pel seu anterior espai, *Visado para el futuro*, amb la intenció de despertar l'interès dels telespectadors per la Ciència, la Cultura i els fenòmens científics explicats de manera senzilla, comprensible i planera. En aquesta ocasió, i per trencar amb la dependència de les imatges externes que il·lustraven els temes que es tractaven, TVE va substituir-les per produir-les internament. El primer programa de la sèrie el va supervisar, assistint a l'enregistrament al plató el cap de programes culturals de

Televisió Espanyola en aquell moment, el mossèn Jesús García Jiménez¹⁰¹⁹. La seva presència va coincidir pràcticament amb la tancada de gairebé mig miler d'estudiants, professors i intel·lectuals al convent dels Pares Caputxins de Sarrià. Una reunió que havia de servir per a constituir l'assemblea del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (SDEUB) i que va ser reprimida amb el setge i posterior assalt al convent per part de la policia franquista¹⁰²⁰. Aquella revolta estudiantil anava més enllà de la reclamació de millores del sistema universitari i de lluita contra el feixisme. L'acció repressora de la policia va suscitar immediatament un moviment unitari de solidaritat ciutadana i política.

Durant la dècada dels anys seixanta, la programació de TVE ofería una diversitat de programes culturals i divulgatius que es van afermar en una franja del vespre. Per al responsable del departament de programes culturals, el religiós García Jiménez, la televisió havia d'estar al servei del que la "cultura popular", però no havia de caure en la

"vulgarización, ni cultura popularizada. El pueblo no es, en la cultura popular, simple beneficiario o heredero, sino creador. No se trata de la vieja cultura campesina, aprendida exclusivamente de la Naturaleza y su repertorio vivo y monumental, el folklore; ni tampoco de la simple difusión de la cultura burguesa en los medios campesinos, sino del encuentro de ambas, del nacimiento y difusión de una cultura creada por el pueblo y puesta a su servicio"¹⁰²¹.

Una concepció del que significava la cultura popular que la ideologia franquista havia definit com l'essència de tot allò tradicional, popular i espanyol, i que el ministre Fraga es va encarregar de concretar, entenent-la com la convergència entre "allò que el poble guarda en la seva íntima personalitat, tresor

¹⁰¹⁹ *Tele Radio*, 14 de març de 1966, núm. 429, pp.20-23

¹⁰²⁰ *La Vanguardia*, 11 de març de 1966, p. 11

¹⁰²¹ *Tele Radio*, 8 de maig de 1966, núm. 436, p. 20

d'experiències i records, ple de saviesa i senzillesa, i el que, per mitjà dels moderns mitjans de comunicació de la societat actual, rep per part de l'activitat cultural de l'Estat" (García Jiménez, 1980: 341).

L'audiència no va acollir *Visado para el futuro* com l'anterior programa de Miravittles i les seves emissions van finalitzar a finals del mes de setembre d'aquell mateix any. No obstant, a la setmana següent, el mateix Lluís Miravittles estrenava un nou espai de divulgació científica titulat *Misterios al descubierto*. Seguint la mateixa línia, el programa feia tota una declaració d'intencions a la seva capçalera: "saber és útil, imaginar és indispensable, somiar és necessari". El seu creador, sempre amb un estil sobri i rigorós davant la pantalla, va abocar tota la seva experiència professional i televisiva en aquest nou projecte amb propostes innovadores en la presentació i exposició dels continguts del seu programa com la construcció a gran escala de planetes, satèl·lits o enginys espacials, com en el programa 500 de la seva participació a TVE¹⁰²² o els dedicats a l'arribada de l'home a la Lluna¹⁰²³, en els que buscava l'espectacularitat escenogràfica per atraure l'atenció de l'audiència sobre els temes científics.

Amb una intenció diferent va arribar *Protagonista el hombre* i *Luz verde*. El primer volia despertar vocacions professionals entre els més joves, a partir de la presentació de diversos oficis, amb entrevistes a treballadors de diferents sectors laborals¹⁰²⁴. Federico Gallo va ser el seu presentador i Juan José Castillo i Joaquín Marroquí en van ser els guionistes. I, el segon, *Luz verde* mostrava aspectes de la vida quotidiana a través de reportatges.

¹⁰²² *Tele Radio*, 14 de juliol de 1969, núm. 603, pp. 20-21

¹⁰²³ *Tele Radio*, 23 de juny de 1969, núm. 600, p. 21

¹⁰²⁴ *Tele Radio*, 19 de desembre de 1966, núm. 469, p. 15

Aquell any es van estrenar dos nous concursos. Al maig, arribava *Kilómetro lanzado*, un espai per a demostrar el coneixement detallat de les rutes turístiques d'Espanya, amb la col·laboració dels habitants dels pobles i ciutats que s'enfrontaven entre sí i havien de superar diversos tipus de proves. *Kilómetro lanzado*, presentat per Federico Gallo i José Luis Barcelona, i realitzat per Eugenio Pena, s'inspirava en uns altres dos concursos emesos amb anterioritat, *Danzas de España* i *La unión hace la fuerza*¹⁰²⁵. A la tardor va arribar *Luces en la noche*, un musical creat i realitzat per Gerardo N. Miró, que cada diumenge a la nit, i pel segon canal, dedicava mitja hora a un intèrpret o grup, ja fossin nacionals o internacionals. Aquest espai prescindia de presentador i deixava que fossin els mateixos convidats qui expliquessin la seva trajectòria i la seva música¹⁰²⁶. I al novembre arribava a la segona cadena *El juego de la oca*, de la ma de Joaquín Soler Serrano com a presentador i de Ricardo Soria com a realitzador. Era un programa que combinava espectacle i reptes que havien de superar els participants i que consistien en respondre preguntes i proves d'habilitat que tenien lloc en diferents sets del plató ambientats com un banc, una presó, una sala de tortures o una sala de festes amb l'actuació en directe d'un famós cantant acompanyat d'una orquestra. El concurs jugava amb l'avantatge de que es basava en el popular joc de taula de mateix nom i, per tant, era fàcilment reconeixible pels telespectadors. El guanyador podia emportar-se un cotxe o premis de fins 250.000 pessetes¹⁰²⁷.

El món de l'esport també es va veure representat per dos dels primers espais que d'aquest gènere es van fer des de Miramar. *El mundo del deporte*, un programa de mitja hora d'actualitat poliesportiva que s'emetia quatre dies a la setmana pel segon canal. No presentava una estructura regular en cadascuna de les seves emissions perquè era habitual que canviés la durada i l'equip que

¹⁰²⁵ *Tele Radio*, 6 de juny de 1966, núm. 441, pp. 20-21

¹⁰²⁶ *Tele Radio*, 12 de desembre de 1966, núm. 468, pp. 28-30

¹⁰²⁷ *Tele Radio*, 21 de novembre de 1966, núm. 465, pp. 25-26

el feia, amb l'objectiu de donar cabuda a esports minoritaris, però també els fets noticiables i oferir entreteniment:

“El propósito de *El mundo del deporte* es el de llevar al espectador los deportes desconocidos para el gran público (...). Los deportes que escogemos preferentemente —explica Manuel Rato, realitador del programa, junto a Antonio Jaume—son aquellos minoritarios, para ampliar su difusión¹⁰²⁸”.

El presentaven José Félix Pons i Vicente Martínez i el realitzava Manolo Rato. La finalització d'*El mundo del deporte* donaria pas a un altre espai esportiu, *¡Más lejos!*, inspirat en el seu antecessor. Per la seva banda, *A todo gas*, era un espai que com indicava el seu títol, estava dedicat al món del motor, fonamentalment esportiva, amb entrevistes i reportatges d'actualitat sobre novetats automobilístiques, les curses de la fórmula 1, com també notícies sobre trànsit. La seva proposta es justificava per la necessitat d'aconsellar els conductors davant el desenvolupament que havia adquirit el sector automobilístic a Espanya amb l'augment de cotxes que havien adquirit les famílies:

“El parque automovilístico de nuestro país se encuentra en pleno desarrollo, pero gran número de conductores son noveles: de aquí la necesidad de un programa de televisión capaz de orientar, estimular y fomentar el interés general por el mundo del motor¹⁰²⁹”.

A todo gas també emetia petites peces sobre qualsevol tipus de vehicle a motor de la història. La presentació era de José Ferrer, la realització d'Esteve Duran i el guió de Miguel Torelló, enginyer i especialista en motor. L'any va acabar amb tres nous programes culturals. El primer portava per títol *Autores invitados* i s'emetia pel segon canal. Dividit en dues parts, a la primera alguns dels autors

¹⁰²⁸ *Tele Radio*, 3 d'abril de 1967, núm. 484, pp. 12-15

¹⁰²⁹ *Tele Radio*, 2 de gener de 1967, núm. 471, pp. 26-27

espanyols de l'època apareixien en pantalla per a donar a conèixer com era una jornada de la seva vida quotidiana, i a la segona, el seu guionista i presentador, Juan Felipe Vila San Juan, s'encarregava d'adaptar alguns fragments de la producció literària o dramàtica de l'autor entrevistat per a presentar-los en forma de breus telecomèdies. El segon, *Pantalla grande*, un espai concebut com "una revista setmanal de cinema", que s'emetia pel segon canal, les nits de dels dimarts, dedicat a l'actualitat cinematogràfica i que estava presentat per Luis Pruneda, amb la realització de Luis Ciges i guió de Joan Munsó Cabús. El programa s'estructurava en dues parts; la primera, amb un enfocament d'actualitat, ofería entrevistes a intèrprets destacats del cinema espanyol, tot i que en alguna ocasió també tenien cabuda estrelles internacionals, i també s'oferien reportatges dels rodatges de pel·lícules. A la segona, titulada "Momentos estelares", es recordaven alguns fragments d'actuacions d'actors en alguns films de la història del cinema. I, l'últim en arribar, va ser *Gama 67*, al mes de novembre. Un musical dedicat a tot tipus de gèneres, però amb predomini del jazz i del blues, dirigit i realitzat per José Carlos Garrido i amb José María García Gastón com a guionista. L'espai, que prescindia de la figura d'un presentador, tenia una durada de mitja hora i s'emetia els diumenges a la nit per la segona cadena¹⁰³⁰.

Al mes d'octubre, durant una visita d'Aparicio Bernal a Barcelona, acompanyat per tots els càrrecs directius de TVE per a presentar la programació de la nova temporada, Federico Gallo va prendre possessió del càrrec de delegat del primer canal de Televisió Espanyola a Barcelona¹⁰³¹, i el realitzador Ramon Solanes, de la segona¹⁰³². Aparicio Bernal va aprofitar aquests nomenaments per anunciar "l'escissió de les dues cadenes per a emetre programes totalment diferents, amb producció independent, directors i tons diferents. Dos programes

¹⁰³⁰ *Tele Radio*, 27 de febrero de 1967, núm. 479, pp. 16-17

¹⁰³¹ El nou càrrec el va obligar a deixar la sotsdirecció del diari *Tele/Exprés*.

¹⁰³² *Tele Radio*, 3 d'octubre de 1966, núm. 458, p. 15

diferents, però cadascun amb el seu segell personal”.¹⁰³³ En el mateix acte, Salvador Pons, director del segon canal, es va comprometre a realitzar la meitat de la producció des de Barcelona i que els horaris dels programes de la cadena de la que ell era el responsable s’ajustarien als de la primera i, d’aquesta manera, “l’espectador pugui escollir les seves preferències”. Es feia evident la clara intenció de segmentar els continguts i les programacions de les dues cadenes, donant preferència a la primera en detriment de la segona al potenciar determinats gèneres al primer canal, mentre que el segon quedaria relegat a oferir continguts menys comercials. Pel diari *ABC* la nova etapa que s’encetava a TVE es definia per “la *doble personalitat* de dos canals independents que permetrà als espectadors triar entre espais substancialment diferents”.¹⁰³⁴

1967 seria l’any de dos programes d’actualitat emblemàtics en la història de TVE Catalunya, d’una banda, *Mare Nostrum* i, de l’altre, *Cuestión urgente*. A la seva primera etapa, *Mare Nostrum* era un espai d’una hora de durada que s’emetia per la primera cadena i que estava dedicat a la divulgació de les tradicions i els costums de Catalunya¹⁰³⁵, amb actuacions musicals¹⁰³⁶, reportatges, entrevistes i un petit dramàtic per resoldre dubtes de caire filològic amb la presentació d’expressions incorrectes de la llengua catalana que a continuació eren corregides o bé que estiguessin en desús. Els temes tractats evitaven qualsevol polèmica política.

“Durant més de quatre anys a *Mare Nostrum* es va parlar gairebé només de qüestions històriques, evocacions de fites i centenaris, fet que va limitar sensiblement la seva repercussió en els àmbits de la vida catalana, en la qual

¹⁰³³ *La Vanguardia*, 23 de setembre de 1966, p. 20

¹⁰³⁴ *ABC*, 21 de Setembre de 1966, p. 83

¹⁰³⁵ *Tele Radio*, 24 d’abril de 1967, núm. 487, pp. 44-45

¹⁰³⁶ Al primer programa hi van actuar la Núria Feliu i Joan Manuel Serrat, que va debutar a televisió.

ja feia temps que es manifestaven altres desassossecos i s'hi concretaven iniciatives alternatives en els sectors culturals (literatura, teatre, art,...)¹⁰³⁷.

L'emissió es feia el segon dimarts de cada mes¹⁰³⁸, un cop finalitzava la programació estatal, i després de que sonés l'himne espanyol i aparegués la carta d'ajust que anunciava el tancament de la programació del migdia de Televisió Espanyola. El periodista i escriptor Andreu Avel·lí Artís, *Sempronio*, va ser el seu director¹⁰³⁹ i el realitzava Pablo de Sárraga¹⁰⁴⁰. Els guions eren de Josep Maria Lladó i la presentació la compartien Joan Lluch i l'actriu Àngels Moll. Com a redactors van participar Carles Sentís, Daniel Giralt-Miracle i Xavier Foz, entre d'altres; a més de la col·laboració de Maria Matilde Almendros i Rafael Anglada, que interpretaven un espai d'orientació lingüística en català que va ser molt popular. D'altra banda, cal destacar que en el seu primer programa es va produir el debut televisiu de Joan Manuel Serrat. En una segona etapa, van aparèixer temes vinculats a l'actualitat i d'interès ciutadà amb un tractament rigorós, des del punt de vista informatiu. El títol, d'origen llatí i no en català com tampoc ho havia estat en el cas del dramàtic *Teatro catalán*, salvava qualsevol problema lingüístic que pogués enfurismar la censura i que el mateix *Sempronio* justificava "perquè en llatí passava més d'amagatotis¹⁰⁴¹", denotant les dificultats en què en aquells anys es feia una programació gairebé clandestina en català.

"Se ha señalado que este nuevo programa fue una compensación otorgada por el ministro Fraga Iribarne por su negativa a editar la edición de un periódico en catalán; ya en aquella época había aparecido una revista semanal en catalán, *Tele/Estel*, que tenía el propósito de convertirse en publicación diaria. Fraga Iribarne rechazó la petición de su director, el popular periodista y cronista

¹⁰³⁷ Baget, Josep Maria. *Història de la televisió a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació, 1994. (Informes, 9). p.41

¹⁰³⁸ El programa s'emetia per Catalunya i les Illes Balears.

¹⁰³⁹ Al 1971, el va substituir el periodista Antoni Serra

¹⁰⁴⁰ També el van realitzar Juan Manuel Soriano, José Luis Monforte i Lluís Maria Güell.

¹⁰⁴¹ *La Vanguardia*, 14 de juny de 1988, p. 36

municipal Sempronio, pero éste pasó en cambio a dirigir el nuevo programa de televisión junto a Josep Mª Lladó, un periodista que había vivido varios años en el exilio y a quien se había negado reiteradamente la titularidad para ejercer su profesión”.¹⁰⁴²

Aquests arguments de Fraga van ser exposats pel periodista Joan Anton Benach¹⁰⁴³ que se sustentaven en què, segons aquesta versió, “per a Catalunya era molt millor i més eficaç argumentar la seva producció de programes de televisió en català”¹⁰⁴⁴. *Tele/Estel* va ser un dels pocs projectes privats de premsa en català que va intentar arribar a un públic majoritari després de la Guerra Civil. Aquest setmanari, que editava la mateixa empresa que el diari *Tele/eXprés*, va ser la primera publicació no eclesiàstica impresa totalment en català a l'estat espanyol durant el franquisme¹⁰⁴⁵.

Per la seva banda, *Cuestión urgente*, un espai de mitja hora setmanal que s'emetia pel segon canal, es va caracteritzar per denunciar i abordar temes que no eren freqüents ni acostumaven a aparèixer habitualment a la televisió d'aquells anys, i que per altra banda, les autoritats del moment intentaven amagar per no distorsionar la imatge de la societat “oficial”. Un retrat “real” de l'Espanya de finals de la dècada dels seixanta que va posar davant el mirall la cara més amarga d'una societat amb unes altes dosis de realisme social. *Cuestión urgente* es definia com un programa “que es planteja una sèrie de problemes socials, humans i teològics”:

“Los problemas expuestos en la pequeña pantalla se enfocan siempre de acuerdo con un criterio fundamentalmente humano. Su finalidad tiende a que

¹⁰⁴² Baget, Josep M^a. *Historia de la televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back Ediciones, 1993, p. 170

¹⁰⁴³ Crític de teatre i va dirigir el programa cultural *Tot art* a TVE Catalunya durant tres temporades (1975-1978) i va presentar els espais *Actors en primer pla* i *Cicle de teatre*.

¹⁰⁴⁴ Baget, Josep M^a. *Història de la televisió a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació, 1994. (Informes, 9). p.41

¹⁰⁴⁵ *La Vanguardia*, 23 de juliol de 1966, p. 21

los espectadores se responsabilizan en cierto modo de ellos, al mismo tiempo que pretende deshacer una serie de prejuicios que se hallan insertos alrededor de estos problemas (...). Sacar a la luz pública todos estos problemas. No se intenta dar soluciones concretas a los mismos; lo que se pretende es que la gente, y las instituciones afectadas, tomen conciencia de ellos y sean los que apliquen los remedios necesarios¹⁰⁴⁶.

Cuestión urgente va destacar per oferir reportatges i entrevistes amb un compromís mai vist fins aquell moment a TVE amb les intervencions de persones i col·lectius discriminats per la societat i que patien marginació per diverses causes, i també amb la participació d'especialistes i experts. Entre molts d'altres temes, el programa va dedicar capítols a tractar l'alcoholisme, la delinqüència juvenil, la pobresa infantil, les mares solteres, la sexualitat, el suïcidi, els malalts mentals (al que es van dedicar dos programes), la prostitució, l'analfabetisme, el celibat a la religió catòlica, la fam al món, el moviment obrer, el mercat negre de nens o la precarietat dels sistema educatiu espanyol. Totes elles matèries que van demostrar que era possible realitzar un programa amb altes dosis de valentia en un moment en què semblava impossible que se salvés el sedàs de la censura. Des de la perspectiva d'avui dia, resulta sorprenent que un programa d'aquelles característiques s'emetés setmanalment i durant tres anys interromputs. Només s'explica pel fet que la recent estrenada segona cadena permetés la realització d'espais on s'experimentés en provar nous formats, allunyant-se del control delsensors, i que l'audiència fos tan minoritària i que no tingués una difusió total per tot el territori espanyol que no es consideressin continguts perniciosos. La seva raó d'existir era la de materialitzar l'aspiració de disposar d'una televisió farcida de cultura (i també selectiva i elitista), sense deixar de banda els seus objectius prioritaris d'evasió i entreteniment massius¹⁰⁴⁷.

¹⁰⁴⁶ *Tele Radio*, 1 de gener de 1968, núm. 523, pp. 16-18

¹⁰⁴⁷ García Jiménez, Jesús. Radiotelevisión y política cultural en el franquismo. Madrid: CSIC, 1980. p 380

Resulta paradoxal que tractant-se d'aquests temes, els màxims responsables fossin dues persones vinculades a l'església catòlica. El director va ser el pare Joaquím Martínez Roura que escrivia els guions conjuntament amb el jesuïta Lluís Espinal¹⁰⁴⁸, i Arseni Corsellas i Miguel Ángel Valdivieso, dos actors de doblatge, van assumir les tasques de redactors del programa. Entre els seus realitzadors es trobaven professionals de gran prestigi, com Mercè Vilaret, Esteve Duran o Ramon Marcet. El programa, malgrat les protestes i pressions que va rebre per alguns dels temes abordats, es va mantenir en emissió durant tres anys.

Aquell any es van estrenar nous espais de caire divulgatiu i documental. *Algo más que un nombre* va ser un dels primers programes que mostrava la geografia espanyola i es podria considerar com un dels primers espais de viatges de TVE. En aquest cas, a partir de la història d'un carrer o una plaça popular d'una ciutat o d'un poble. S'emetia els dissabtes a la nit, per la segona cadena, amb una durada de mitja hora. El guió era de Juan Felipe Vila San Juan i la direcció i la realització d'Antoni Chic. Per la seva banda, *La carretera es de todos* va ser un altre espai divulgatiu, ideat per Sergi Schaaff que també va ser el seu realitzador, i presentat per Enrique Rubio qui, amb un estil informatiu i bastant irònic, donava consells sobre seguretat vial als telespectadors. Patrocinat per la Jefatura Central de Tráfico amb la intenció d'educar i instruir els telespectadors, explicava com era la indústria automobilística, quin comportament havien de tenir els vianants o com s'havia d'auxiliar als ferits d'accidents de trànsit. El programa, que s'emetia els dimecres a la nit per la primera cadena, es considerava de servei públic perquè s'enquadrava en la idea de què la televisió havia de transmetre els valors propis del règim, com els relacionats amb el comportament cívic de la població. El parc mòbil creixia molt i es va utilitzar per conscienciar l'audiència sobre els

¹⁰⁴⁸ Va dimitir per les pressions de la censura i va emigrar a Bolívia on va ser assassinat.

riscos de la conducció. A cada capítol es tractava un article del codi de circulació. D'altra banda, esmentarem que van arribar a les pantalles dos programes documentals que van tenir una curta durada en emissió. Un portava per títol, *Barcelona, otros tiempos*, i l'altre *La mar, ese mundo maravilloso*.

També es va estrenar *Cita a las siete*, que va ser un format que combinava el magazín amb l'entreteniment, amb entrevistes i actuacions musicals que va tenir una vida molt curta: es va emetre durant només 11 setmanes. Es va estrenar a l'abril, però va finalitzar en arribar l'estiu. Mitja hora d'entreteniment per la tarda del diumenge a la segona cadena. El presentava Joaquín Soler Serrano i el realitzava Esteve Duran. I, a l'agost es va estrenar *Canciones de la mar*¹⁰⁴⁹, un concurs realitzat i dirigit per Eugenio Pena i presentat per Enrique Rubio i Mari Francis (Paca Gabaldón) que, durant vuit setmanes d'estiu, presentava formacions corals que interpretaven cançons inèdites o populars, amb la condició que les lletres estiguessin relacionades amb temes mariners. A l'última emissió, un jurat va escollir la considerava la millor. El programa es realitzava des de les instal·lacions del Club Nàutic de Barcelona.

Al gener de 1968, un parell de dies després del dia de Reis, es va iniciar l'emissió d'un dels programes més emblemàtics que es van realitzar mai des de Barcelona: *Un millón para el mejor*. La seva popularitat es traduïa en l'extraordinari i nombrós seguiment que l'audiència feia cada dilluns a la nit quan s'emetia en directe, i que van convertir els seus participants en personatges famosos entre els telespectadors. El concurs va tenir su origen en un altre de radiofònic que emetia Radio Madrid, per la cadena Ser, i que portava per títol *Medio millón*, un programa que li va proporcionar prestigi i va oferir una imatge culta i rigorosa de l'emissora¹⁰⁵⁰, malgrat que des de la

¹⁰⁴⁹ *Tele Radio*, 14 d'agost de 1967, núm. 503, pp. 14-15

¹⁰⁵⁰ Balsebre, Armand. *Historia de la radio en España*. Vol I (1874-1939). Madrid: Cátedra, 2001. pp. 293-300

publicació *Tele Radio* s'insistís en l'originalitat d'aquest nou concurs nascut de la idea original d'Enrique de las Casas, que va assumir la realització i la direcció juntament amb Fernando García de la Vega¹⁰⁵¹. En qualsevol cas, *Un millón para el mejor*, que s'emetia en directe des de Miramar, s'inspirava en la mateixa fórmula, els concursants havien de contestar a preguntes que s'incrementaven en dificultat i, a bans de plantejar-ne una de nova, el locutor li preguntava si volia continuar, recordant-li que si encertava podria doblar el premi, però en canvi, si fallava, ho perdia tot. Aquesta part de la mecànica en l'adaptació televisiva havia rebut algunes crítiques per l'actitud del presentador, Joaquín Prat¹⁰⁵², per la seva insistència en preguntar constantment als concursants si volien parar per a descansar o si els donaven un temps mort per a recuperar-se.

*Un millón para el mejor*¹⁰⁵³ es va convertir ràpidament en un programa atractiu i molt espectacular, gràcies a diversos factors: en primer lloc, la dinàmica de les proves consistents en diverses fases de preguntes i de reptes inversemblants, la posada en escena que transformava el plató constantment en funció de les proves que havien de realitzar els participants, la identificació entre públic i concursants sorgits d'un elaborat càsting, prèviament seleccionats a través de qüestionaris, la qual cosa va permetre seleccionar persones amb un alt nivell cultural o que es presentaven per a destinar els diners guanyats a una finalitat solidària o el somni d'obtenir un milió de pessetes per participar en un concurs lluny de l'abast per a qualsevol ciutadà espanyol de finals dels anys seixanta, entre d'altres factors. No es pot obviar el paper que els presentadors van jugar

¹⁰⁵¹ *Tele Radio*, 22 de gener de 1968, núm. 526, pp. 20-23

¹⁰⁵² Va ser el presentador durant la primera temporada. A la segona, va agafar el relleu José Luis Pécker, un locutor radiofònic popular de la Cadena SER on havia col·laborava en molts concursos, una faceta que va continuar a TVE amb d'altres del mateix gènere com *De 500 a 500.000*, *Las diez últimas* o *Cambie su suerte*.

¹⁰⁵³ El programa s'anunciava com el concurs que buscava "l'home ideal per a l'últim terç del segle XX".

durant les dues temporades durant les quals el programa es va emetre¹⁰⁵⁴. Van demostrar saber utilitzar el ritme del concurs, el tracte amb els participants o l'habilitat en enfortir els vincles amb l'audiència. Tot plegat va contribuir a que *Un millón para el mejor* resultés un programa d'un èxit extraordinari, amb una gran repercussió entre els telespectadors i que va convertir en estrelles als seus participants. L'únic concursant que es va endur el premi va ser el físic català Xavier Mateu¹⁰⁵⁵, que a la primera fase va guanyar mig milió i a la "gran final" se'n va emportar un milió més¹⁰⁵⁶.

Al mes de maig es va estrenar un espai informatiu titulat *Hilo directo*, que tenia una durada aproximada d'uns quinze minuts. La invasió de Txecoslovàquia per les tropes soviètiques a l'agost de 1968 va ser l'estímul per a posar-lo en marxa. Assegut davant d'un mapamundi i amb rellotges que indicaven l'horari en diverses ciutats d'arreu del món, Federico Gallo¹⁰⁵⁷ presentava i dirigia el programa que oferia connexions en directe amb els corresponents de TVE a d'altres països¹⁰⁵⁸, mostrant als espectadors l'actualitat internacional des d'una altra perspectiva, amb la realització d'Eugenio Pena. Federico Gallo havia acabat *Ésta es su vida* i es va posar al capdavant d'un projecte que volia portar a terme des de feia temps i que va demostrar que es podien fer programes en directe de certa complexitat per la dependència de la tecnologia a finals de la dècada dels seixanta.

A l'estiu, es va estrenar *Manos al volante* que va agafar el relleu de *La carretera es de todos*, una setmana després de la seva finalització. També el

¹⁰⁵⁴ Joaquín Prat va deixar *Un millón para el mejor* per a presentar el programa d'entreteniment Galas del sàbado amb Laura Valenzuela.

¹⁰⁵⁵ A una entrevista a *La Vanguardia* (18 de juny de 2019, p. 52), el guanyador del concurs assegurava ser la primera persona en parlar català a TVE quan el van deixar comunicar-se amb la seva família per a dir que havia guanyat. D'altra banda, denuncia que els membres del jurat tenien preferències per alguns concursants i que a ell el volien perjudicar pel fet de ser català.

¹⁰⁵⁶ *Tele Radio*, 23 de juny de 1969, núm. 600, pp. 11-12

¹⁰⁵⁷ Al 1969, va rebre el premi Ondas de Televisió, especial del jurat, per aquest programa.

¹⁰⁵⁸ Els més populars van ser José Antonio Plaza a Londres i Jesús Hermida a Nova York.

presentava Enrique Rubio, però en aquesta ocasió l'acompanyava Rafael Escamilla¹⁰⁵⁹, i el realitzava José María Bemejo. A *Manos al volante* els mateixos presentadors donaven lliçons teòriques de conducció i de seguretat vial, a més de consells sobre els perills de la carretera per als automobilistes i, també, feien demostracions personals sobre els riscos que comportava patir un accident. Rafael Escamilla s'encarregava de fer proves espectaculars i arriscades amb cotxes davant de les càmeres, fins i tot, posant la seva vida en perill. Això el va fer molt popular entre l'audiència realitzant demostracions com la que va fer a l'estavellar el cotxe que conduïa contra un mur situat davant del Palau Nacional de Montjuïc o quan es va llençar amb un cotxe a la piscina de l'estany de la Casa de Campo, de Madrid, per demostrar com s'havia d'actuar en el cas de caure a un riu o un estany. Els telespectadors van veure com Escamilla no sortia a l'exterior, però quan els bussos es disposaven a llençar-s'hi, va obrir la seva finestreta, i va arribar nedant exhaust a la superfície, salvant la seva vida.

Amb un to menys arriscat, va arribar a l'endemà *Clan familiar*, un concurs on participaven famílies nombroses en un joc de preguntes i respostes. Pepe Palau, que n'era el seu realitzador i director, havia aconseguit els drets d'explotació d'alguns concursos que emetien les televisions nord-americanes entre els que estava *Clan familiar* que va adaptar per a TVE. Un espai presentat per Joaquín Soler Serrano que s'emetia els dissabtes per la tarda i que consistia en mesurar la concentració i comprovar la capacitat d'atenció i la memòria dels membres de les dues famílies nombroses que concursaven cada setmana, responent preguntes després de veure una pel·lícula muda o un fragment d'una notícia apareguda en un informatiu¹⁰⁶⁰. A l'octubre es va estrenar *Noches de Europa*. Dirigit i realitzat per Artur Kaps, aquest espai

¹⁰⁵⁹ Amb anterioritat, Escamilla havia col·laborat a la revista del motor *Velocidad*. L'amistat entre la seva dona i la de Fraga li va obrir les portes per a entrar a treballar a TVE.

¹⁰⁶⁰ *Tele Radio*, 29 de juliol de 1968, núm. 553, pp.17-18

musical cuidava molt el so i descartava qualsevol enregistrament sonor o actuacions en *playback*. El programa, que s'emetia la nit de l'últim dissabte de cada mes, tenia una fórmula senzilla basada en un seguit d'actuacions d'artistes que transmetia la sensació d'assistir a un espectacle de varietats de qualsevol ciutat europea, ja que cada programa es realitzava des d'una diferent, com Munic, Amsterdamm, Viena o Zuric. Destacava per comptar amb la presència d'emigrants espanyols entre el públic assistent a cada ciutat europea, excepte els primers que es van fer des de Miramar.

Un nou espai documental i diferent al que fins al moment s'havia emès per TVE va arribar al novembre. Portava per títol *Medio siglo de imagen* i es tractava d'un programa sobre la història del cinema espanyol des dels seus orígens; i s'emetia els diumenges a la nit, per la segona cadena¹⁰⁶¹. Consistia en un repàs exhaustiu i laboriós a través dels primers cinquanta anys de cinematografia espanyola, amb fragments de pel·lícules i testimonis dels seus protagonistes. El dirigia Joan Munsó Cabús i el realitzaven Antoni Chic, Manuel Esteban i José Luis Monforte. Malgrat la seva curta vida amb 52 emissions, cada capítol explorava, un gènere, un tema concret o un personatge representatiu i s'il·lustrava amb entrevistes, imatges d'arxiu, rodatges i fragments de pel·lícules.

D'altra banda, a partir del mes d'octubre i amb una periodicitat mensual, es van començar a produir, des de Barcelona, dramàtics fraccionats en quatre o cinc capítols que s'emetien al llarg de la setmana, a la primera franja de la tarda, de dilluns a divendres. Es tractava de guions adaptats per a la televisió, tenien una durada aproximada d'entre vint-i-cinc i trenta minuts per cada capítol, i ocupaven la mateixa franja horària dins de la programació setmanal, dins de l'espai *Novela*. D'aquesta manera, es convertien en espais seriatos que

¹⁰⁶¹ *Tele radio*, 11 de novembre de 1968, núm. 568, pp. 18-21

permetien rendibilitzar els pressupostos destinats a aquests tipus de produccions, poder oferir una programació estable i mantenir una fidelització amb l'audiència. Aquest patró es va mantenir durant diverses temporades. Els tres primers dramàtics realitzats des de Barcelona que van seguir aquesta fórmula van ser *Tempestad en el vaso*, *La enamorada del amor* i *La viuda*, i van ser realitzats i dirigits per Sergi Schaaff, el primer, i Pablo de Sàrraga es va responsabilitzar del segon i del tercer.

L'any 1969 va començar amb la declaració de l'estat d'excepció durant tres mesos a Espanya¹⁰⁶², cinc dies després que l'estudiant Enrique Ruano fos assassinat i uns policies el llancessin per la finestra d'un setè pis, mentre es trobava sota custòdia de la brigada político-social de la policia espanyola. Per a ocultar l'assassinat, els policies van donar la versió de que va ser un suïcidi, una versió filtrada pel ministeri d'Informació i Turisme, encapçalat per Fraga Iribarne, a la premsa que el va difondre¹⁰⁶³. El mateix Fraga es va posar en contacte amb el pare de Ruano per amenaçar-lo si continuava amb les seves protestes i també li va recordar que encara tenia una filla. A finals de març s'havia de celebrar el festival d'Eurovisió a Madrid i el règim no podia permetre's l'oportunitat d'aprofitar l'esdeveniment per a donar una bona imatge del país a l'estranger. Un mes abans del festival, es va aixecar l'estat d'excepció¹⁰⁶⁴ i, d'aquesta manera, es va poder rebre a les delegacions oficials dels països participants i a la premsa estrangera.

A Miramar es van estrenar noves produccions que no van tenir una trajectòria massa llarga i amb prou feines van estar poc més d'una temporada en pantalla.

¹⁰⁶² *Boletín Oficial del Estado*, 25 de gener de 1969, núm. 22, p. 1175

¹⁰⁶³ Ruano era militant del FELIP (Frente Ibérico de Liberación Popular), un moviment d'inspiració cristiana i marxista. La versió oficial del seu crim va quedar desmentida en una sentència de 1969 que certificava el seu assassinat i evidenciava la impunitat amb la que actuava el franquisme. Es va considerar culpables als policies, però els absolia per no poder determinar qui havia estat l'autor del seu crim.

¹⁰⁶⁴ *Boletín Oficial del Estado*, 24 de març de 1969, núm. 71, p. 4221

El primer en arribar va ser el programa de reportatges *Ayer, hoy, mañana*, amb guió d'Antoni Serra i Juan Felipe Vila San Juan, presentació del mateix Antoni Serra, Alberto Nadal i Enrique Rubio, i realització de Pedro Balañá. Cada dijous a la nit dedicava els seus trenta minuts d'emissió a un tema monogràfic (les empreses periodístiques, la història de la radiodifusió, el teatre o l'arquitectura). Va estar en antena des del mes de gener fins al de juny d'aquell mateix any. A l'estiu arribaria *Opini3n p3blica*, un programa de reportatges que tractava l'actualitat informativa en profunditat, amb la presentaci3 de Federico Gallo i la realitzaci3 de Eugenio Pena. Cada setmana, durant quinze minuts aproximadament, s'oferia un enquesta sobre un tema en concret i una entrevista a algun expert sobre la qüestió exposada en el programa¹⁰⁶⁵.

A la tardor es van estrenar dos espais musicals: *Ritmo 70* i *Esta noche con*. El primer s'emetia en directe al migdia quatre dies a la setmana (de dilluns a dijous), des de Barcelona, amb presentaci3 de Pepe Palau i realitzaci3 de Jos3 Joaquín Marroquí, i els divendres des de Prado del Rey, amb Jos3 María Íñigo i Pilar Mir3. Cada programa es realitzava des d'una localitzaci3 diferent amb les actuacions d'intèrprets espanyols i internacionals. La peculiaritat d'aquest programa era que el programa dels divendres estava relacionat amb la revista *Tele Radio* a través de la qual, els telespectadors podien votar les seves cançons favorites. Tamb3 destacava per les dades proporcionades per les discogràfiques i de RNE, que servien per a confeccionar una llista d'èxits¹⁰⁶⁶. Per la seva banda, *Esta noche con*, un programa de varietats dirigit i realitzat per Artur Kaps, i presentat per la cantant Conchita Bautista, que cada setmana¹⁰⁶⁷ dedicava a un artista popular de l'època que interpretava els seus temes m3s coneguts, Manolo Escobar, Julio Iglesias, Carmen Sevilla, Nati Mistral o Antonio Machín, entre d'altres.

¹⁰⁶⁵ *Tele Radio*, 21 de juliol de 1969, núm. 604, p. 30

¹⁰⁶⁶ *Tele Radio*, 6 d'octubre de 1969, núm. 615, pp. 20-21

¹⁰⁶⁷ El programa va canviar diverses vegades de dia d'emissió i, inclús, d'horari, passant a emetre's per la tarda, la qual cosa va arribar a plantejar-se si era m3s adequat canviar el seu títol.

A l'octubre va arribar un dels èxits més celebrats de la història dels programes dramàtics realitzats a Televisió Espanyola: *El conde de Montecristo*. Un dels projectes més ambiciosos de l'època que es va enregistrar simultàniament als estudis de Miramar i als de l'Hospitalet, a més d'exterior naturals a Altafulla, Hostalric, Maó, Tamarit i Les Franqueses del Vallès. Aquesta versió televisiva va ser realitzada per Pedro Amalio López que ja havia realitzat altres dramàtics a Madrid, amb l'adaptació de Pedro Gil Paradela i protagonitzada en els seus principals papers per Pepe Martín¹⁰⁶⁸ i Emma Cohen, una jove actriu que debutava a la televisió¹⁰⁶⁹. Els quinze capítols de vint-i-cinc minuts que es van emetre per la primera cadena, tot just abans del *Telediario*, durant quatre setmanes d'aquell mes d'octubre, dins de l'espai *Novela*, a les 9 de la nit, van assolir un èxit de públic sense precedents, amb milions de telespectadors davant de les pantalles, i una demostració de la capacitat de TVE d'assumir produccions ambicioses per aquella època. Abans d'acabar l'any, es va estrenar *Puesta a punto*¹⁰⁷⁰, un espai esportiu presentat per José Féix Pons que s'emetia de dilluns a divendres al migdia i que cada setmana tractava un esport de manera monogràfica, des d'un punt de vista divulgatiu.

8.6. L'Escola Miramar

Des de Miramar es van realitzar programes que van configurar una manera de fer i d'entendre la televisió diferent respecte de la que es feia des del passeig de La Habana i, posteriorment, des de Prado del Rey. Les característiques que identificaven aquestes produccions audiovisuals fetes a Barcelona, des del punt

¹⁰⁶⁸ Va aconseguir una gran popularitat gràcies a la seva interpretació del personatge d'Edmundo Dantés en aquest dramàtic, però que amb els anys va acabar repudiant, fins a l'extrem de marxar d'Espanya, perquè considerava que només el recordaven per aquest paper i s'avergonyia que l'encasillessin en aquest personatge i que se l'identifiqués com un etern perfil de galà.

¹⁰⁶⁹ *Tele Radio*, 8 de setembre de 1969, núm. 611, pp. 33-34

¹⁰⁷⁰ Al 1983, es va emetre un altre programa amb el mateix títol, presentat per la monitora d'aeròbic Eva Nasarre que realitzava exercicis davant els espectadors com si estiguessin en un gimnàs fent una classe.

de vista de la tasca de realització, resultaven d'una combinació de múltiples factors que confluien en una necessitat d'innovació constant, amb aires de renovació, i que va marcar un nou estil de fer televisió. Josep Maria Baget va denominar aquesta producció que es feia des de Barcelona com l'*Escola Miramar*, també coneguda com *Escola de Barcelona*.

“Hablar a estas alturas de una ‘escuela de Miramar’ no es ya prematuro por cuanto existen una serie de programas en los que podrían hallarse indicios de esta “nueva televisión’ que genera sus propias formas de lenguaje¹⁰⁷¹”

Aquesta necessitat d'innovar, d'experimentar, de provar, tant des del punt de vista tècnic com de l'expressió audiovisual, era impulsada des d'una voluntat d'explicar i d'oferir programes amb un llenguatge nou o, si més no, allunyat del que s'havia fet fins al moment. El què es va denominar *Escola Miramar* feia referència a una manera de realitzar, però sobretot, d'entendre la televisió, buscant raons ètiques i no estètiques. S'incorporaven noves rutines professionals, tendències d'altres televisions i mitjans tècnics novedosos. Es podria dir que amb un desig i una intenció d'orientar els programes cap a l'audiència, no pas per agradar o satisfer els gustos dels ministres o dels alts càrrecs del règim o de la mateixa TVE. Molts d'aquests professionals¹⁰⁷² van aprofitar les esquerdes que presentava el règim per introduir no només la llengua catalana en la minsa programació de la que disposaven sinó també els temes que interessaven i preocupaven els ciutadans.

Des dels seus inicis, Miramar s'havia beneficiat de la relativa llunyania geogràfica respecte del poder de decisió de Madrid, la qual cosa li permetia gaudir d'una certa independència per a d'explorar i expressar el seu esperit

¹⁰⁷¹ Baget, Josep Maria. “La Televisión Catalana. Apuntes para la historia (y II)”. *EIKONOS. Revista de Imagen y Sonido*, núm. 9, juny 1976, p. 50

¹⁰⁷² Entre els professionals que s'identifiquen com a integrants hi havia els realitzadors Sergi Schaaff, Mercè Vilaret, Lluís Mª Güell, Joan Bas o Roger Justafre.

crític a través del disseny, l'enfocament i els continguts dels seus programes com també dels espais informatius. Respecte dels trets definitoris d'aquesta nova manera de fer televisió cal assenyalar l'estètica que imprimien en els programes fets a Barcelona. Davant la necessitat de trobar nous models per prendre'ls com a referent, realitzadors, escenògrafs/decoradors i periodistes bevien o s'inspiraven en d'altres programes, ja fossin de formats ja experimentats o de característiques similars, que s'emetien a les televisions europees, als que hi podien accedir amb una certa facilitat, gràcies a la proximitat geogràfica amb d'altres països.

D'altra banda, la identificació d'un programa fet a Barcelona naixia de la competència que s'establia entre els programes realitzats a Miramar i a Madrid, una rivalitat que va contribuir a millorar el nivell de la producció, i fins i tot l'espectacularitat en un lloc o en un altre, gràcies la incorporació imaginativa de nous elements visuals o d'ambientació, o també a la presència d'algunes estrelles internacionals per les que els programes lluitaven per a que apareguessin en les seves emissions. Un altre factor que la va definir caldria buscar-lo en el fet que es derivés una part important de la producció feta des de Miramar cap al segon canal de TVE. La nova cadena encara no tenia una àmplia cobertura en tot el territori espanyol i això va permetre que els joves realitzadors que s'hi havien incorporat poguessin experimentar noves fórmules i formats sense que des de Madrid trobessin cap oposició a fer-ho ni tampoc se'ls limités cap possibilitat creativa dins del marge pressupostari del què disposaven a Miramar.

Els primers anys de la televisió a Miramar també ho van ser de l'audiència que la percebia com un fet extraordinari a la quotidianitat de les seves vides i, al mateix temps, descobria el què podia oferir-li el nou mitjà, amb uns programes nous i diferents que eren fàcilment identificables i diferenciats, gràcies al seu segell. Tanmateix, per sobre d'aquestes consideracions, en aquests

professionals va existir una voluntat clara i inqüestionable de contribuir a oferir a la societat un treball honest i uns valors culturals i democràtics. Un compromís social sorgit de les ganes de canviar i d'innovar sobre el que es feia a Madrid i el que s'havia fet a Miramar fins al moment. No obstant, per sobre de la idea de si va existir una anomenada *Escola Miramar* o *Escola de Barcelona*, sembla clar que aquesta denominació va servir per a identificar a un grup de professionals que van treballar amb mitjans precaris i pocs recursos de què disposaven, però que van donar el millor de tots ells i que van assolir reconeixement i prestigi professional. Un equip humà capaç d'unificar una idea visual i transmetre-la amb un estil propi, caracteritzat per la qualitat dels seus treballs. Des de Catalunya, es va portar a terme una nova manera de fer i d'entendre la televisió i de fer una mirada cap al que es feia a Europa, "convertint-se en paradigma de la modernitat adoptant una concepció més cosmopolita del mitjà".¹⁰⁷³

8.7. La dècada dels setanta

1970 va significar la consolidació de la producció de programes dramàtics realitzats des de Barcelona, tant pel que fa a l'aportació a espais com *Novela* o *Hora 11*, entre d'altres, com per les adaptacions televisives per a la desconexió mensual en català en l'espai mensual *Teatro catalán*. En moltes ocasions, aquests dramàtics no eren programes d'un únic capítol sinó que constaven de cinc episodis que s'emeten per la nit, al llarg dels dies laborables de la setmana. Entre els títols emesos en català destaquen *Criat de dos amos*, *La cantant calba* i *Antígona*¹⁰⁷⁴; i produïts per a l'emissió estatal cal ressaltar *Herman Coene*, *El préstamo* i *Los tres mosqueteros*, un rodatge que es va

¹⁰⁷³ Luzón, Virginia; Binimelis, Mar. "¿Puede la nueva televisión pública aprender de la antigua?". León Bienvenido (coord.) *La televisión pública a examen*. Zamora: Comunicación Social. Ediciones y Publicaciones, 2011 p. 103

¹⁰⁷⁴ De Salvador Espriu, interpretada per l'actriu Montserrat Carulla i realitzada per l'Antoni Chic.

enregistrar als estudis de L'Hospitalet on van quedar tres actors ferits per la versemblança d'algunes de les escenes¹⁰⁷⁵.

D'altra banda, al llarg d'aquell any es van estrenar tres programes musicals que exemplifiquen l'esperit amb el què havia nascut la segona cadena d'oferir continguts minoritaris i amb voluntat de contribuir a difondre l'alta cultura entre la seva audiència. La gran part d'aquests espais es realitzaven des de Miramar i, des de llavors, es pot afirmar que ha estat una característica que ha marcat el procés que va seguir Miramar, i després Sant Cugat, de rebre encàrrecs de programes marginals o projectes que no despertaven gaire interès a Madrid i que van servir per a nodrir les graelles estatals. Aquesta tendència s'ha mantingut al llarg de les dècades, deixant en la majoria d'ocasions, a Madrid la realització de grans produccions o de programes molt més atractius i vistosos, i relegant Catalunya a projectes menors que d'entrada ja sabia que comptarien amb molt poca acceptació per part de l'audiència.

El primer dia de l'any es va estrenar *Estudio en negro*, un espai musical hereu de *Gama 67*, per a les nits dels diumenges que oferia el "millor jazz nord-americà". Estava dirigit per José Carlos Garrido i amb guió de José María Gastón i presentava l'actuació d'un solista o un grup preparada expressament per a emetre dins del programa, com el que va enregistrar Duke Ellington a la Basílica del Mar, aprofitant la clausura del IV Festival Internacional de Jazz de Barcelona¹⁰⁷⁶.

A l'octubre va engegar un programa dedicat a la música culta, *Grandes intérpretes*, que realitzava Clara Ronay. Un espai, del que es va emetre només quatre capítols, dedicat a donar a conèixer als telespectadors els grans noms de la història d'aquest gènere musical, des d'una perspectiva diferent a la

¹⁰⁷⁵ *Tele Radio*, 5 d'octubre de 1970, núm. 669, pp. 42-43

¹⁰⁷⁶ *La Vanguardia*, 26 de novembre de 1969, p. 44

divulgació acadèmica tradicional, tal com explicava el seu director i guionista, el mestre Rafael Ferrer, des de les pàgines de la revista *Tele Radio*:

“Es la primera vez que hacemos algo así. Todos están encatados de poder llegar a todos los públicos desde la televisión. Generalmente, el gran público conoce únicamente la parte profesional del intérprete. Nosotros queremos dar igualmente una visión de la personalidad humana y meternos, incluso, en su casa [...] Aunque el programa acogerá, indistintamente, a intérpretes españoles y extranjeros, es condición indispensable que todas las figuras sepan expresarse en castellano”.¹⁰⁷⁷

Al cap d'un mes, i seguint l'experiència obtinguda quatre anys abans amb *Gama 67* i molt més recent amb *Estudio en negro*, TVE va tornar a apostar per un altre gènere minoritari a la televisió com era el jazz per fer un nou programa de característiques similars ara amb el títol de *Gama 71*. Aquest espai estava realitzat per Pablo de Sàrraga i José Carlos Garrido, i amb guió d'Albert Mallofré, oferia mitja hora de jazz cada dimecres per la segona cadena. En total es van emetre una quarantena de programes i, com en el cas del seu predecessor, hi van intervenir nombrosos solistes i grups tant nacionals com internacionals.

Pel que fa a l'estrena d'un nou programa de reportatges, *Investigación en marcha*. Amb una periodicitat quinzenal, alternant-se amb *Diana en negro*, la nit dels divendres¹⁰⁷⁸, s'emetia *Investigación en marcha*, amb presentació i direcció d'Enrique Rubio i realització d'Esteve Duran¹⁰⁷⁹. Va ser pioner en la crònica de successos amb una gran acceptació per part de l'audiència, gràcies al talent del seu equip de realització que escenificava les seqüències més espectaculars de diversos fets criminals, malgrat l'escassetat de mitjans

¹⁰⁷⁷ *Tele Radio*, 19 d'octubre de 1970, núm. 669, p. 36

¹⁰⁷⁸ A la temporada 1970-71 va passar als dimecres en emissió quinzenal, alternant-se amb el programa *A toda plana*.

¹⁰⁷⁹ El periodista Pedro Macía també hi va col·laborar com a presentador del programa.

tècnics per a poder-los reproduir. El format es va importar d'altres televisions europees que l'emetien sota el títol de *Tele-Interpol* i que ajudava a esclarir crims i delictes amb col·laboració policial, tal com avançava el mateix Enrique Rubio:

“Procuraremos intercalar los crímenes con información acerca de cómo suelen realizar timos y estafas. Utilizaremos casos reales facilitados por la policía española [...] Todo será realidad, auténticos casos que nunca llegaron a resolverse y que, posiblemente, podran ser esclarecidos a través de la proyección que proporciona la pantalla pequeña [...] Iremos a filmar a los lugares que cobijaron los hechos, evitando siempre la presencia de caracteres o imágenes repulsivas, para centrar la atención en los objetos abandonados por el fugitivo o en cuanto se sepa de éste, a fin de que el espectador pueda aportar detalles de interés”.¹⁰⁸⁰

Dos programes infantils es van afegir a la graella de 1970. El primer va ser al mes de febrer, s'havia estrenat *Carrusel del domingo*, un magazín infantil presentat per José Luis Barcelona, amb guió de Joan Viñas i realitzat per Julio Herrero. Cada diumenge a la tarda oferia números de circ dins de la secció 'Pista de circo' i capítols de sèries de dibuixos animats com 'Las aventuras de Molécula'. Per la seva banda, *El país de la fantasia* va arribar a les pantalles al mes d'octubre. Es tractava d'una coproducció entre TVE i la televisió alemanya Hessischer Rundfunk, de Frankfurt, amb la participació dels titelles d'Herta Frankel¹⁰⁸¹. La sèrie, de 13 capítols, narrava les aventures d'una rateta un pèl ingènua anomenada Violeta, d'un gosset de nom Marilyn i d'un gatet que, pujats tots tres damunt d'un globus, contemplaven les històries i les comentaven al final de cada emissió amb to irònic i amb molt de sentit comú. En una entrevista prèvia al començament de les emissions d'aquest programa Frankel parlava dels seus titelles:

¹⁰⁸⁰ *Tele Radio*, 19 de gener de 1970, núm. 630, pp. 10-11

¹⁰⁸¹ El programa va ser guardonat amb els premis de la Ninfa d'Or del festival de Montecarlo, el Marconi de la fira internacional de l'audiovisual MIFED de Milà i el Platero de Oro de Gijón.

“Son como un poco hijos, como seres humanos. Todos ellos nacen felizmente: los unos, agradan y triunfan; los otros, pasan por su vida sin pena ni gloria. A mis ojos, todos son iguales, todos cuentan con mi cariño; pero es el público el que se encarga de repartir sus simpatías, de distribuir sus premios *Naranja y Limón*. No sé si lo considerará excesivo, pero repito, me considero como madre de una gran familia”.¹⁰⁸²

Al febrer es va estrenar l'únic concurs que es va produir des de Miramar aquell any, que portava per títol *Palmo a palmo*, amb Teresa Gimpera¹⁰⁸³ i Rafael de Penagos com a presentadors. Es definia com un espai que volia “fomentar el coneixement dels homes i les terres d'Espanya”¹⁰⁸⁴. El realitzador va ser Sergi Schaaff amb guió de Ramon Coderch. Es podria considerar un concurs cultural on les parelles de participants, normalment matrimonis, havien de respondre preguntes realitzades pels telespectadors que guanyaven mil pessetes per cada pregunta que enviaven, i sis mil per les que fallaven els concursants al plató. Per la seva part, els concursants començaven amb 10.000 pessetes que podien créixer fins arribar a un màxim d'un milió i mig. Un dels participants més populars va ser l'exjugador del FC Barcelona, Gustavo Biosca, que va arribar a l'últim programa i es va endur 640.000 pessetes¹⁰⁸⁵ *Palmo a palmo* va acabar les seves emissions l'estiu d'aquell mateix any. I abans de finalitzar l'any es va estrenar *Cita con el humor*, un programa realitzat per Julio Herrero i presentat per Franz Joham i l'humorista i imitador Cassen¹⁰⁸⁶ que interpretaven diverses tires còmiques.

¹⁰⁸² *Tele Radio*, 3 de novembre de 1969, número 619, pp. 35-38

¹⁰⁸³ Va abandonar després d'emetre's els primers programes perquè va marxar cap a Mèxic a rodar una pel·lícula i va ser substituïda per la locutora de continuïtat Irene Mir que va debutar com a presentadora en aquest concurs. Rafael de Penagos també va ser reemplaçat pel periodista radiofònic Juan Antonio Fernández Abajo que ja havia presentat el concurs *¿Quién dice la verdad?*

¹⁰⁸⁴ *Tele Radio*, 23 de febrer de 1970, número 635, p. 49

¹⁰⁸⁵ *Tele Radio*, 10 d'agost de 1970, núm. 659, p. 21

¹⁰⁸⁶ Havia debutat al 1961 a TVE amb el programa humorístic *Es broma* amb el què va aconseguir molta popularitat.

El primer programa en estrenar-se l'any següent va ser *Premio al ingenio* que va arribar a les pantalles al mes d'abril. Es tractava d'un concurs, presentat per Juan Antonio Fernández Abajo i realitzat per Álvaro de Aguinaga. El nou espai no aportava cap novetat destacable i repetia esquemes d'èxits anteriors, sense cap altre al·licient que veure com els participants intentaven demostrar la seva capacitat de retentiva a les diferents proves a que s'enfrontaven. El premi per al guanyador consistia en una volta al món i un milió de pessetes.

L'oferta de programes musicals es va encetar al maig amb *Escalera de color*, un espai musical realitzat per Julio Herrero, però no comptava amb cap tipus de presentació. Aquest espai s'emetia els dissabtes a la nit i només es van fer cinc emissions, totes elles a localitzacions exteriors. Cada setmana el programa estava dedicat monogràficament a una temàtica diferenciada (noms de dona, les flors, cançons marineres, èxits de l'estiu i cançons populars), però sense cap més altra pretensió que la d'entretenir com el mateix Herrero es va encarregar d'explicar:

“En sus cinco emisiones, recogeremos diferentes temas, todos centrados en un leit motiv musical [...] Gran parte de las filmaciones se harán al aire libre para huir de las limitaciones del estudio. Para casos como este programa es mejor hacerlo así [...] El programa no pretende epatar a nadie ni romper moldes. Estaré satisfecho si logra entretener. Sólo es un pasatiempo”.¹⁰⁸⁷

Van seguir dos espais minoritaris dedicats al gènere jazzístic; d'una banda, *La aventura del jazz*. S'emetia el dimecres per la nit, pel segon canal, amb la realització de José Carlos Garrido, que ja s'havia responsabilitzat de programes de característiques similars com *Gama 67*, *Gama 71* i *Estudio en negro*, oferia als telespectadors les actuacions dels intèrprets més destacats. Al cap d'unes setmanes, a finals de novembre, s'estrenava *Jazz vivo*, també realitzat per

¹⁰⁸⁷ *Tele Radio*, 30 de maig de 1971, número 700, p 22

José Carlos Garrido. En aquesta ocasió, a diferència de les anteriors experiències, el programa va tenir una llarga vida a la pantalla fins al punt de emetre's durant 6 temporades. S'emetia els dilluns a la nit també per la segona cadena i consistia en la retransmissió en diferit o en directe de les actuacions de solistes i grups de jazz, en diversos festivals com Barcelona, Donostia, Màlaga o Sitges, així com *jam sessions*. Malgrat que el programa havia gaudir de molt bona crítica pel seu rigor, es va eliminar de la graella en un reajustament de la programació. El seu esperit el va recollir l'espai titulat senzillament *Jazz*, amb l'Albert Mallofré. El mateix mes de novembre veia la llum un altre programa musical de característiques ben diferents: *A todo ritmo*. Un espai que oferia actuacions d'artistes que interpretaven les cançons més populars del moment a Espanya que se seleccionaven a partir amb la llista d'èxits de la setmana i de les enquestes que realitzava el gabinet d'investigació de l'audiència de TVE. Durant els dos mesos que es va emetre, el van presentar Juan Antonio Fernández Abajo i Marisol González, i tenia la consideració de programa independent, malgrat que formava part del contenidor *Siempre en domingo*.

A l'octubre d'aquell mateix any, *Más lejos* va prendre el relleu de *El mundo del deporte*. Amb un plantejament més informatiu que el seu predecessor, va mantenir el seu enfocament original i la majoria de les seccions. El presentaven Juan Antonio Fernández Abajo, José Félix Pons i Miguel Ángel Valdivieso, amb la realització de José Luis Monforte, i així es definia a les pàgines de la publicació *Tele Radio*:

“La Segunda Cadena inicia este nuevo espacio dedicado al deporte en general. Junto a la información de actualidad, tendrán cabida el reportaje, la retrospectiva, la historia de un récord, las plusmarcas nacionales y mundiales, la promoción del deporte como actividad formativa y educativa”.¹⁰⁸⁸

¹⁰⁸⁸ *Tele Radio*, 18 d'octubre de 1971, núm. 721, p. 48

A principis de 1972, el director de TVE a Barcelona, Jordi Arandes, va ser nomenat cap de programació de la xarxa d'emissores de Radio Nacional de España en una maniobra mai aclarida. El seu lloc el va ocupar l'enginyer de Telecomunicacions Juan Antonio Alberich¹⁰⁸⁹, que era el director tècnic de TVE a Barcelona i a qui tornarà a substituir Arandes al cap de dos anys¹⁰⁹⁰. El periodista Ramon Solanes va dimitir com a cap de programes en desacord amb unes qüestions que afectaven la seu de Passeig de Gràcia, que mai van ser explicades, van generar l'obertura d'una inspecció per part de Madrid. En el seu lloc Alberich van situar José Joaquín Marroquí¹⁰⁹¹ que va prestar una especial atenció als programes en català. Per esbrinar aquest assumpte i esvair qualsevol sospita, van arribar a Barcelona un grup d'inspectors, encapçalats per Alfredo Timermans¹⁰⁹², que va obrir un expedient, que mai no ha vist la llum, per a intentar aclarir presumptes irregularitats i corrupteles que estaven relacionades amb la seu del Passeig de Gràcia. Després de quatre dies d'investigació, des de Madrid es va decidir la reestructuració dels càrrecs directius a Barcelona. Segons Baget (1994: 43-44), el binomi Arandes-Solanes va quedar dividit per aquests assumptes administratius, fins al punt que es va estendre una onada de rumors sobre presumptes irregularitats financeres en la gestió de TVE a Catalunya. Després d'aquests canvis en l'organigrama, Solanes va demanar una excedència i va anar a demanar a l'empresari publicitari Víctor Sagi que el nomenés director de *Diario Femenino*, càrrec que va ocupar fins a la desaparició d'aquesta capçalera i la seva reconversió en *Mundo Diario*.

¹⁰⁸⁹ ABC, 26 de febrer de 1972, p. 41

¹⁰⁹⁰ ABC, 30 de juliol de 1974, p. 37

¹⁰⁹¹ Després de la Guerra Civil, havia treballar com a guionista a Radio España de Barcelona on va coincidir amb Joaquín Soler Serrano amb qui, posteriorment, també va treballar a Radio Nacional de España a Barcelona. Va començar com a guionista a Miramar al 1962 i va col·laborar en la direcció i producció del programa *El Tribunal de la Historia*, així com diversos espais com a realitzador.

¹⁰⁹² Timermans era funcionari del cos general tècnic de l'Administració Civil de l'Estat i, després d'ocupar diversos càrrecs, en el cas de l'assumpte que el va portar a Barcelona ho feia com a subdirector general cap dels serveis econòmic-administratius de la direcció general de radiodifusió i televisió.

8.7.1. Tímid increment de les produccions en català

La perspectiva de convertir Barcelona en un centre de producció creixent començava a dissipar-se. El propòsit de desenvolupar-lo i assumir més capacitat per a nodrir les graelles estatals era una quimèrica il·lusió que no havia fet més que començar per als nous gestors, fonamentalment per l'incipient pèrdua de la participació de nous programes en el conjunt de la producció de programes per al conjunt d'Espanya. Per la seva banda, alguns dels professionals amb més rellevància que havien estat motors en la posada en marxa de molts dels programes a l'inici de les emissions havien decidit dedicar-se a d'altres interessos, com va ser el cas de Federico Gallo, que va iniciar la seva carrera en la política¹⁰⁹³, o d'Arthur Kaps, que va centrar la seva activitat professional en l'àmbit de les relacions internacionals amb d'altres televisions. A més, des de Madrid, existia la percepció que a Catalunya no hi havia un conflicte tan greu com en el què es trobava el País Basc i que les forces polítiques tenien un tarannà més moderat, la qual cosa afavoria un probable foment del català a la televisió. I, un quart factor, va ser la pèrdua d'interès per la fascinació pels concursos espectaculars i pels formats nord-americans adaptats a TVE que havien deixat d'atreure als telespectadors espanyols.

Davant d'aquest dissortat escenari, l'estratègia que va seguir el nou equip directiu de TVE a Barcelona va consistir en reforçar i ampliar els programes en català i salvar qualsevol entrebanc que posés en perill aquest nou objectiu. Per sorpresa de la gran majoria, no va haver un gran nombre de reticències per part de la direcció a Madrid i es va començar a obrir aquesta petita escletxa de

¹⁰⁹³ Va ser governador civil d'Albacete, Múrica i Barcelona, i director general de Protecció Civil.

permissivitat per augmentar tímidament la producció de programes en català, malgrat que no es disposava de cap franja estable per a la desconexió. En un primer moment, les produccions que es van realitzar es van poder emetre aprofitant els dimarts a la tarda, quan finalitzava la programació estatal. Entre aquests programes destaquen uns especials musicals dedicats a Lluís Llach i Maria del Mar Bonet¹⁰⁹⁴, realitzats per Lluís Mª Güell i Sergi Schaaff, respectivament, enregistrats en escenaris naturals¹⁰⁹⁵. Aquests programes, que ja oferien un cert nivell de qualitat, van atreure l'audiència i van servir per a promocionar la *Nova Cançó* a través de la televisió; malgrat que van patir excessivament la intervenció de la censura¹⁰⁹⁶. A partir d'aquell moment, no es va posar cap impediment per a què cada dimarts a la tarda hi hagués de manera regular una tímida programació en català, la qual cosa li atorgava la consideració d'emissions periòdiques, malgrat tenir una escassa audiència a causa de l'horari d'emissió.

La producció de Miramar va ser molt minsa durant aquell, si excloem els dramàtics, tant per a la programació estatal com per a la desconexió. No obstant, destacarem l'espai de reportatges d'actualitat *Crònica 2* que s'emetia els diumenges a la nit per la segona cadena. Durant mitja hora, oferia un resum dels principals esdeveniments informatius que havia donat la setmana. Es van estrenar dos concursos que van tenir diversa trajectòria; d'una banda, *Juego de letras*, que substituïa *Visto y oído* per la sobretaula dels dimarts i que demanava als concursants "cultura, agilitat mental i astúcia". Estava presentat per Joaquín Soler Serrano, que es reincorporava a TVE després d'haver marxat a Veneçuela, i el va realitzar Eugenio Pena. El concurs promovia la participació dels telespectadors des de les seves llars i els concursants havien de respondre preguntes relacionades amb programes de TVE que s'havien

¹⁰⁹⁴ El de Maria del Mar Bonet es va emetre a finals de desembre d'aquell mateix any i el de Lluís Llach, al gener de l'any següent.

¹⁰⁹⁵ Van ser els dos primers programes en color realitzats pels equips de TVE Catalunya.

¹⁰⁹⁶ En el programa especial de Lluís Llach es va suprimir una de les seves cançons.

emès durant la setmana anterior, a partir de lletres que sortien d'una màquina i que servien per a construir paraules¹⁰⁹⁷, seguint la mecànica del popular joc de l'*Scrabble*.

I, de l'altra, *Las supersabias*, presentat per Torrebruno i realitzat per Vicente Llosa, que va desaparèixer molt ràpidament de la graella, només va gaudir de dues emissions, i va rebre moltíssimes crítiques per la imatge que transmetia de la dona i pel seu deficient plantejament¹⁰⁹⁸. Les concursants havien de respondre preguntes sobre un tema en concret, enfrontant-se a diverses proves, mentre el paper de catedràtica que interpretava l'actriu Josele Román donava un contrapunt còmic i reivindicava la igualtat de la dona en detriment del rol masculí. El pes de l'exitós *Un, dos, tres, ... responde otra vez*¹⁰⁹⁹, el va eclipsar ràpidament, tant que el mateix realitzador abans d'estrenar-se ja s'emmirallava en el popular programa, amb un cert ànim de derrota anunciada:

“Puede ser tan popular o más que “Un, dos, tres...” porque es un programa simpático y animado, y cuya originalidad estriba en que solo son mujeres quienes participan en él [...] Es muy difícil conseguir ya programas estrictamente originales. Ocurre con “Un, do, tres...” y con “Las supersabias”. Pero hay que tratar de darles un sello característico que los haga amables para el público”.¹¹⁰⁰

Al juny es va estrenar *Tarde para todos* un nou programa contenidor per a les tardes del diumenge que ofería nombroses seccions, sèries, concursos i retransmissions esportives que es realitzava simultàniament entre Barcelona i Madrid. I al mateix mes, va arribar el programa infantil *Vuestro amigo Quique*,

¹⁰⁹⁷ *Tele Radio*, 6 de novembre de 1972, núm.776, p. 20

¹⁰⁹⁸ *ABC*, 3 de desembre de 1972, p. 76

¹⁰⁹⁹ Com assenyala Cascajosa (2010: 144), *Un, dos, tres... responde otra vez* va ser el primer format televisiu espanyol que es va exportar a l'àmbit internacional i que es va emetre amb diverses adaptacions en versions locals al Regne Unit (ITV, 1978-1988), Països Baixos (KRO, 1983-1986), Alemanya (ARD, 1984-1987) i Portugal (RTP, 1985-1990).

¹¹⁰⁰ *Tele Radio*, 30 d'octubre de 1972, núm. 775, p. 42

de la mà de la titellaire Herta Frankel i d'Arthur Kaps. El protagonitzava un lloro indiscret i molt xerraire, amb una personalitat similar a la que havia mostrat la gosseta Marilyn, i que amb l'ajut d'un clown, interpretaven cançons, ballaven i escenificaven paròdies que també protagonitzaven altres titelles. A l'octubre es va estrenar el programa de reportatges *Primer mundo*, que mostrava els problemes i primeres experiències dels adolescents i dels joves en diversos àmbits de la seva vida i en temes relacionats amb diverses qüestions socials, com la feina, la família, les relacions o la salut. El realitzava Luis López Doy i José Luis Barcelona s'encarregava de la narració.

Al 1973 es van estrenar dos programes que van tenir molta acceptació i repercussió en l'audiència. Un va ser l'espai de reportatges d'actualitat *Giravolt*, que va agafar el relleu de *Mare Nostrum*, i l'altre *Polideportivo*, un programa amb molta bona acceptació per part de l'audiència, que va esdevenir un planter de nombrosos periodistes que van començar en l'àmbit esportiu a la televisió. *Giravolt* era un espai que va començar a emetre's els tercers dimarts de cada mes i que oferia reportatges polèmics amb informacions d'actualitat política, dirigit per Antoni Serra¹¹⁰¹. A finals de 1974 va passar a tenir una periodicitat quinzenal, i al gener de 1977, es va convertir en setmanal. Va ser el primer programa en català i amb títol també en català que va contribuir a la defensa de la democràcia i la cultura catalana, en l'última etapa de la dictadura franquista i la naixent transició. *Giravolt* sempre va estar sota l'estreta vigilància de la censura política, però que aconseguien sortejar-la, tractant temes com l'11 de setembre, però amb un plantejament de reportatges que quedava disfressat darrera dels seus títols per amagar el veritable interès del que es volia transmetre.

¹¹⁰¹ Va dimitir a la tardor de 1974 per incompatibilitats amb el seu treball a la plantilla de Radio Nacional.

Giravolt va donar veu a representants de centrals sindicals i partits polítics no legalitzats encara, a associacions de veïns i altres col·lectius socials, com també a persones que, per raons de tipus polític, havien estat vetades als mitjans de comunicació. Entre els temes tractats, es volia recuperar la memòria popular i oferir una visió sense complexos de qüestions fins aquell moment inèdites a la televisió, presentant un estat de la qüestió veritable i allunyat dels tractaments tradicionals que s'havien fet en el passat. En l'època d'emissió setmanal es feia redifusió el dissabte, excepte si hi havia hagut algun tema que hagués tingut transcendència a la premsa escrita durant la setmana. Llavors, no havia repetició. La indefinició del context polític futur que depararia a Espanya a partir d'aquells anys i l'àmbit de difusió del programa només per a Catalunya van ser els factors clau perquè es poguessin emetre aquests continguts ja que els mateixos temes emesos per a tot Espanya haurien tingut molts entrebancs per a que es poguessin veure o, directament, no s'haurien pogut emetre:

“*Giravolt* continua mostrant-nos el país real, amb les corresponents deixadeses culpables i menyspreu de l'opinió popular [...] A l'edició d'ahir, com afegint-se a les tasques preparatòries de la Diada nacional de l'11 de setembre, ens forní un petit reportatge, històric de la data i el que aquesta representa per a Catalunya.”¹¹⁰²

Giravolt va ser el primer programa que va realitzar un reportatge sobre el president Josep Tarradellas, quan encara es trobava a l'exili a Saint-Martin-le Beau. També va oferir reportatges reivindicant l'Estatut d'Autonomia per a Catalunya, la llibertat d'expressió o la dissolució del sometent. El programa va finalitzar les seves emissions a finals de 1978, després que la direcció decidís donar-lo per acabat amb la justificació de la finalització dels contractes, després

¹¹⁰² *Avui*, 2 de setembre de 1976, p. 24

d'una vaga dels seus treballadors¹¹⁰³. Un any i mig més tard, els tribunals van declarar improcedents els acomiadaments dels cinc periodistes despatxats i els tribunals van obligar l'empresa a readmetre'ls¹¹⁰⁴.

Per la seva banda, *Polideportivo* es va començar a emetre un cop van finalitzar les emissions de *Mas lejos*, però mantenint la majoria de l'equip del programa. Dirigit per Juan José González i realitzat per José Luis Monforte, el van presentar Miguel Ángel Valdivieso, Juan José Castillo i José Félix Pons que li van donar un caràcter diferenciat a l'estil d'altres programes d'informació esportiva que es limitaven a donar pas a un reportatge. A *Polideportivo* quedava superat aquest model, oferint informació, comentaris i opinió, a més de la novetat que suposava en aquell moment presentar informació d'esportistes i competicions internacionals, a més de dedicar una secció a un esport concret, com la boxa ("Los combates del siglo"). A partir del segon trimestre de 1974, el programa es va emetre en directe, una decisió que va ser molt bona acollida també per part de la crítica televisiva, com la que signava Carlos Marimón des de les pàgines de *La Vanguardia*:

"Los aficionados al deporte tienen en la Segunda Cadena un espacio realmente interesante que presenta cada semana la información deportiva europea a través de varios servicios de Eurovisión y, últimamente, un espacio dedicado a los grandes combates de boxeo que se han producido en este siglo [...] La hora de presentación de este espacio permite presentar un buen bloque informativo, pero, lo realmente importante para su futuro, es que posiblemente a partir de primeros del próximo mes, será emitido en directo. Noticia realmente importante ya que en un espacio deportivo cobra muchos enteros al presentarse a cámara limpia".¹¹⁰⁵

¹¹⁰³ *La Vanguardia*, 31 de desembre de 1978, p. 22

¹¹⁰⁴ *La Vanguardia*, 13 de juny de 1979, p. 31

¹¹⁰⁵ *La Vanguardia*, 18 de març de 1974, p. 57

El tret característic i que el diferenciava d'altres programes que l'havien precedit a TVE, des del punt de vista del seu contingut, era que *Polideportivo* tractava l'esport de manera general i no només es dedicava a oferir informació futbolística (resultats, resums, entrevistes,...), com era el cas del popular *Estudio Estadio*, malgrat que també li dedicà atenció a aquest esport i, inclús, la competició de la segona divisió espanyola¹¹⁰⁶. Durant els dos primers anys només s'emetia els dimarts i progressivament van augmentar els dies en què va ampliar la freqüència, fins que a partir de 1977 es va programar de dilluns a divendres. A la seva última etapa, des de finals de 1981 fins al final del seu recorregut televisiu a les acaballes de 1982, va convertir-se en un espai setmanal, que es podia seguir la tarda del dissabte.

Una dels primers programes de debat cultural que es van realitzar a Catalunya va ser *Tertulia*, un espai en el què s'analitzava l'obra i la personalitat d'un escriptor en un col·loqui amb convidats al plató, però que va mantenir-se només sis mesos en pantalla. A més, s'emetia un petit reportatge en el què el mateix autor parlava d'ell mateix i de la seva obra, i incloïa una breu adaptació televisiva d'alguna de les seves novel·les. El van realitzar Antoni Chic, Gerardo N. Miró i Esteve Duran, el guió era de Juan Felipe Vila San Juan i Julio Manegat el presentava. Entre els convidats hi van participar Antonio Gala, Paco Candel, Jesús Fernández Santos o Joan Preucho, entre molts d'altres.

Al juny, l'advocat falangista Rafael Orbe Cano¹¹⁰⁷ va ser nomenat director general d'RTVE en substitució d'Adolfo Suárez. Durant els sis mesos que hi va estar en el càrrec va haver de gestionar la transformació d'RTVE en un organisme de servei públic, el nou model que més tard va desenvolupar Ansón, però va deixar abandonada la programació. Durant la seva etapa, es va viure un enduriment de la censura a RTVE com va succeir amb el telefilm *Juan*

¹¹⁰⁶ ABC, 26 de febrer de 1974, p. 61

¹¹⁰⁷ Estava vinculat a l'Opus Dei i tenia lligams amb Carrero Blanco i Laureano López Rodó.

*Soldado*¹¹⁰⁸, dirigit i protagonitzat per Fernán Gómez. Malgrat que la pel·lícula va ser concebuda per a distribuir-la a l'estranger i també per legitimar la imatge d'apertura democràtica que volia transmetre el règim franquista, TVE va decidir censurar alguns fragments que van mutilar la durada inicial. Per exemple, es va eliminar la seqüència de l'inici que narrava l'acomiadament del protagonista de la seva caserna, en el context d'un sentit antireligiós i antimilitarista que traspuava tot el metratge.

A l'estiu de 1973 es va estrenar *Las siete y media musical*, un concurs que prenia el relleu a *Juego de letras* que finalitzava les seves emissions a finals de juny, com aquest havia fet anteriorment amb *Visto y oído*. A l'igual que els seus predecessors, també es va programar a la sobretaula dels dimarts. La mecànica era ben senzilla i es basava en el popular joc de cartes del mateix nom, però en aquest cas amb el protagonisme de la música. Després de visionar una actuació musical emesa en un altre programa, dues parelles de concursants competien per respondre una pregunta sobre l'interpret o la cançó per aconseguir acumular punts fins arribar a aquest número exacte i, així, tenir dret a tornar la setmana següent:

“El juego está basado en el tradicional y popular juego de cartas de las siete y media, pero el programa tiene más de juego musical que de concurso. Se utilizará, pues, el juego en sí más como pretexto que como fin, ya que el autentico y absoluto protagonista es la música, a través de canciones interpretadas por solistas, dúos o conjuntos de moda”.¹¹⁰⁹

¹¹⁰⁸ Amb guió de Lola Salvador (que signava com a Salvador Maldonado), estava basat en una història de Fernán-Caballero per a la sèrie *Narraciones* de Televisió Espanyola, i al mateix temps s'inspirava en el conte *Joan sense por*, dels germans Grimm. Es va emetre el 24 d'octubre de 1973. Va guanyar el Xè Festival Internacional de Televisió de Praga a la millor direcció. Es va emetre més tard de l'hora anunciada prèviament i amb l'avís dels dos rombes.

¹¹⁰⁹ *Tele Radio*, 13 d'agost de 1973, núm. 816, p. 15

Las siete y media musical estava presentat pel periodista radiofònic Luis del Olmo, quan feia molt poc que s'havia posat al capdavant del programa *Protagonistas*, a Radio Nacional de España¹¹¹⁰, i comptava amb la col·laboració i complicitat de la ventríloqua *Mari Carmen y sus muñecos* durant el desenvolupament del concurs que dirigia Eugenio Pena. Després d'aquest programa, Del Olmo ja no en va tornar a presentar cap altre, conscient que el mitjà radiofònic el mantenia fora dels focus de l'audiència:

“En un principio creí que la radio y la televisión eran dos medios que tenían un parentesco próximo. Hoy me he dado cuenta de que no lo es tanto. Su técnica es diferente. En la radio ya tenía un camino. En la televisión, ante las cámaras, consciente del hecho de que no solo te están escuchando, sino también viendo gran cantidad de público, convierte mi labor en algo distinto a lo que hasta ahora venía haciendo. Sin embargo, para un presentador profesional, para un hombre que, como yo, lo lleva dentro, esto no supone gran obstáculo: solamente un cambio y mayor esfuerzo por mi parte, lo que, con auténtica profesionalidad y afición, es fácil de superar.”¹¹¹¹

Llegada internacional era el títol del programa musical que Luis Aguilé dirigia i presentava amb la col·laboració de l'actriu Paloma Hurtado, que interpretava el rol de la seva secretària¹¹¹², i la realització de Jaume Picas. L'espai va finalitzar a la primavera de l'any següent oferint actuacions de cantants populars de l'època. Al novembre es va estrenar una programa musical amb un contingut ben diferent, *Atril*, que venia a substituir *Grandes intérpretes*, també amb el mateix realitzador, Pablo de Sárraga, i dirigit per Rafael Ferrer. S'emetia els dimecres a la nit per la segona cadena i era de característiques similars al seu

¹¹¹⁰ Luis del Olmo havia entrat per oposició a RNE 11 anys abans i, malgrat no haver començat ell el programa *Protagonistas*, sempre se'l relacionarà amb aquest espai radiofònic.

¹¹¹¹ *Tele Radio*, 24 de setembre de 1973, núm. 822, p. 52

¹¹¹² *Tele Radio*, 11 de febrer de 1974, núm. 842, p. 49

predecessor, oferint concerts i recitals de prestigiosos solistes i formacions corals i orquestrals espanyoles i internacionals¹¹¹³.

Després de l'experiència dels especials de Lluís Llach i Maria del Mar Bonet realitzats al 1972, Miramar va produir dos musicals dedicats a intèrprets catalans, el primer el va protagonitzar La Trinca, realitzat per Gerardo N. Miró, en exteriors a Canet de Mar i la Cerdanya, entre d'altres indrets, i el segon, la protagonista va ser la cantant Núria Feliu que també es va enregistrar a diverses localitzacions, com Sant Pere de Rodes o la muntanya de Montjuïc, amb la realització d'Antoni Chic¹¹¹⁴.

8.7.2. Els últims anys de la dictadura

El mes de desembre de 1973 va suposar un punt d'inflexió entre l'agonia de la dictadura franquista i l'inici de la transició política a Espanya. El dia 20 de desembre un escamot d'ETA va assassinar l'almirall Luis Carrero Blanco, president del govern espanyol, en l'anomenada "Operación Ogro"¹¹¹⁵. La seva mort va precipitar una sèrie d'esdeveniments que van donar lloc a una crisi interna del sistema polític sobre el qual se sustentava la dictadura i, al mateix temps, va afavorir una revifada de les pressions de les classes proletàries, una oposició política perifèrica¹¹¹⁶ i protestes en l'àmbit universitari. Carrero Blanco s'havia resistit a la idea de canvi que tant desitjaven diversos sectors de la societat espanyola com també els governs democràtics europeus.

¹¹¹³ *Tele Radio*, 26 de novembre de 1973, pp. 69-70

¹¹¹⁴ *Tele Radio*, 24 de setembre de 1973, núm. 822, p. 53

¹¹¹⁵ *ABC*, 21 de desembre de 1973, pp. 29-44

¹¹¹⁶ S'ha utilitzat aquest adjectiu que l'historiador Pierre Vilar emprava per al·ludir el dinamisme i el desenvolupament de les regions nacionalistes de la Península Ibèrica en oposició al tradicional endarreriment i empobriment representat per Castella.

Franco va decidir nomenar Carlos Arias Navarro¹¹¹⁷ com a nou president del govern, una figura que va representar un contradictori doble propòsit de canvi i, a la vegada, de continuïtat del franquisme (Cabellos, 1983: 19-20). El nou cap de l'executiu espanyol era un home de lleis ja que era fiscal i també notari. El seu govern estava format per ministres vinculats al nucli dur de la ideologia franquista (Movimiento Nacional, Falange i Opus Dei) i d'altres més aperturistes i liberals. En el seu primer discurs davant les Corts espanyoles, Arias Navarro va sorprendre tothom amb una declaració tímidament reformista que obria la possibilitat a que s'iniciés un nou període que feia entreveure que podria ser possible una obertura en la que es poguessin assolir a fer realitat expectatives polítiques de renovació en la vida dels ciutadans espanyols amb el conegut *espíritu del 12 de febrero*. Arias va prometre canvis i una llei d'associacions polítiques, però que havien de sotmetre's a las *Leyes Fundamentales del Movimiento Nacional*, "però dins de la via general del *Movimiento*".¹¹¹⁸ Però, aquesta etapa d'aperturisme es va diluir molt ràpidament, després de la caiguda del règim dels coronels grecs, el triomf de la revolució dels clavells a Portugal i la primera greu malaltia de Franco a l'estiu, factors que van contribuir a que s'extingissin les remotes possibilitats d'una democratització efectiva i immediata del país.

La llavor propagandística que contenia l'esmentat *espíritu del 12 de febrero* va tenir, inevitablement, conseqüències a Televisió Espanyola. Juan José Rosón, que havia substituït Rafael Orbe¹¹¹⁹ com a director general d'RTVE al gener de 1974, havia rebut l'encàrrec de transformar la imatge i traslladar l'esperit aperturista a la televisió. Rosón era un dels homes més influents de la Casa després del seu pas com a secretari general de TVE durant la direcció

¹¹¹⁷ *Boletín Oficial del Estado*, de 31 de desembre de 1973, núm. 313, p. 25384

¹¹¹⁸ García de Cortázar, Fernando; González Vesga, José Manuel. *Breve historia de España*. Madrid: Alianza Editorial, 1993 p. 623

¹¹¹⁹ Va ser un home de la confiança de Carrero Blanco i de López Rodó, que va substituir Adolfo Suárez amb l'objectiu de posar ordre institucional a TVE.

d'Aparició Bernal. L'aposta del ministre d'Informació i Turisme, Pío Cabanillas, era visibilitzar canvis en la programació per a portar a la pràctica la idea d'apertura que reclamava el govern. Rosón havia nomenat Narciso Ibáñez Serrador com a cap de l'Àrea de Programes¹¹²⁰, que havia demostrat una certa habilitat per a sortejar la censura (Cascajosa, 2010: 137) i a Juan Luis Cebrían, com a nou director dels Serveis Informatius. Durant la seva gestió, TVE viu una etapa antagònica als valors de la ideologia franquista que va incomodar i irritar l'anomenat "búnker"¹¹²¹, amb representacions transgressores als valors franquistes que molt aviat es van convertir en símbol de llibertat i progrés. Fins i tot, Ibáñez Serrador va manifestar que arribava per alliberar la televisió d'una "censura ingènua i maldestra que es recolzava més en amagar un escot que una idea" (cit. Munsó Cabús, 2001: 126). Amb el seu concurs *Un, Dos, Tres,... responda otra vez*, va aconseguir amb habilitat vorejar els límits que l'imposava la censura franquista i assolir èxit i popularitat. Com recorda Cascajosa (2010: 143), el format *Un, Dos, Tres,... responda otra vez* estava marcat per una combinació d'insinuació eròtica, números musicals i humor satíric, que va ser també el model de la seva programació. Després de la mort del dictador, aquestes representacions televisives van simbolitzar el senyal identitari cultural del principi de la transició i que van dominar la producció audiovisual espanyola d'aquells anys.

Dues actuacions musicals van representar la justificació que necessitaven aquests sectors franquistes per a posar fi a aquesta etapa aperturista. D'una banda, la cantant Rocío Jurado va interpretar "Soy de España" en el programa *Cambie su suerte*, en el que apareixia amb un vestit que mostrava un generós

¹¹²⁰ Des d'aquesta responsabilitat, va posar fi a la figura del censor a TVE.

¹¹²¹ Així es va denominar el col·lectiu i moviment polític d'extremadreta format per representants de diversos àmbits que s'oposaven radicalment a les reformes que es plantejaven del règim franquista, impeding qualsevol intent de transformació i canvi democràtic, i defensaven els valors del Movimiento Nacional. El terme "búnker" es relaciona amb el final que esperava als seus valedors com el que va tenir Adolf Hitler en el seu búnker de Berlín quan va morir.

escot i que va causar una gran commoció entre la població¹¹²²; una actuació que “va assolir la dimensió d'un símbol d'immoralitat que s'havia apoderat de TVE” (Baget, 1993: 274). El nucli dur del franquisme va manifestar el seu malestar i incomoditat que es reflectia a les pàgines del diari *ABC* des d'on la seva crítica televisiva es recriminava el comportament de la cantant:

“Confundir lo ‘sexy’ con lo procaz [referint-se a l'actuació de Rocío Jurado] puede ser peligroso. Y algunas de nuestras ‘folklóricas’ propenden a ello como si trataran de suplir con excesos la falta de recursos”¹¹²³.

I, de l'altra, l'actuació al programa *A su aire* de la també cantant Rosa Morena interpretant la cançó “Échale guindas al pavo”. L'artista va actuar de manera sensual, aixecant l'entusiasme dels membres de la Brigada Paracaidista de l'exèrcit de l'Aire, a Alcalá de Henares¹¹²⁴. Tampoc podem oblidar la interpretació de l'actor Vicente Parra donant vida a un oficial de l'exèrcit que donava a entendre la seva orientació sexual a la sèrie *Otoño romántico*, que va irritar les consciències ultracatóliques d'alguns sectors conservadors. Malgrat que no fossin motiu suficient per acabar amb la tímida apertura, aquests programes que va ser denominats com la “quintaessència de l'aperturisme televisiu” (Palacio, 2012: 22) van ser el detonant del conflicte polític. Aquests escàndols van servir per a focalitzar la determinació de trobar una víctima que assumís la responsabilitat a través de les pressions que exercia El Pardo, i que el règim la va trobar en Ibáñez Serrador.

Aquest període efímer, conegut con la “primavera de l'aperturisme”¹¹²⁵ en la programació de TVE, va tenir lloc durant el primer semestre de 1974, fins que el nucli dur de la ideologia franquista va acabar amb ell. Per Baget (1993: 272-

¹¹²² *La Vanguardia*, 4 d'abril de 1974, p. 61

¹¹²³ *ABC*, 7 d'abril de 1974, p. 76

¹¹²⁴ *La Vanguardia*, 6 d'abril de 1974, p. 59

¹¹²⁵ Zahedi, Farshad. “La programación de cine en TVE en la Primavera de Aperturismo” (enero-junio 1974)”. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Vol. 20, Núm. especial (2014) pp. 243-265

273), aquest intent per transformar i modernitzar per primera vegada TVE va ser un dels elements detonants que van acabar amb la tímida experiència aperturista d'Arias Navarro i que van precipitar les dimissions dels responsables de Televisió Espanyola i del mateix ministre Pío Cabanillas¹¹²⁶, que va suposar un retrocés pel que fa a la programació que havien engegat i un retorn a l'estratègia immobiliària que desitjaven els sectors més durs i retrògrads del règim franquista. El temor de les estructures franquistes a una possible apertura pseudodemocràtica de la societat espanyola va portar a l'abandonament de qualsevol intent aperturista i a l'enduriment de l'actitud del president del govern, Arias Salgado, que va comptar amb el recolzament dels sectors més ultraconservadors del règim. En poques setmanes, la involució del govern espanyol es va plasmar en l'execució a garrot vil dels anarquistes Salvador Puig Antich i Heinz Chez el 2 de març de 1974, malgrat les peticions de clemència que es van produir a molts països per a intentar salvar-los. El procés¹¹²⁷, irregular i sense cap tipus de garanties jurídiques, va ser molt més que una simple revenja per la mort en atemptat de Carrero Blanco. El judici es va creuar amb la decisió d'endurir la política repressiva i acabar amb qualsevol experiment reformista¹¹²⁸. En aquell context, Juan José Rosón va ser substituït per Jesús Sancho Rof¹¹²⁹, que es va mantenir en el càrrec fins pocs dies abans de la mort del general Franco. Per Romà Gubern (2007: 306), la responsabilitat de la dimissió de Pío Cabanillas va ser el permís atorgat a TVE per a estrenar la pel·lícula *La prima Angélica*, de Carlos Saura (1974)¹¹³⁰.

¹¹²⁶ *Boletín Oficial del Estado*, 30 d'octubre de 1974, núm. 260, p. 22129

¹¹²⁷ *La Vanguardia*, 10 de gener de 1974, p. 3

¹¹²⁸ Arias Navarro, que havia estat director general de Seguretat i ministre de l'Interior, no es va plantejar en cap moment l'indult a Puig Antich perquè no volia contrariar una sentència d'un tribunal militar i el govern volia evitar que es repetís l'indult del procés de Burgos de 1970, una mesura que havia debilitat la figura del dictador.

¹¹²⁹ *Tele Radio*, 2 de desembre de 1974, núm. 884, p. 21

¹¹³⁰ En el film, es feia evident les tensions entre els dos bàndols de la Guerra Civil Espanyola. A una de les escenes, apareixia un falangista amb el braç dret enguixat en posició de la salutació feixista. La seva estrena va comprometre la tendència aperturista de Pío Cabanillas que s'enfrontava a les faccions integristes del *Movimiento*. Després de nombroses pressions exigint la prohibició de la pel·lícula, Arias Navarro no va voler desautoritzar la mesura d'un dels seus ministres. Sectors feixistes van provocar

8.7.3. L'inici de la transició a TVE Catalunya

Tanmateix, en paraules de Baget, al 1974 va començar la transició a TVE a Catalunya (1999: 46), amb un recolzament incondicional del ministre Pío Cabanillas¹¹³¹ que donava suport a l'autonomia de les regions espanyoles dins, però, dels límits en què es movia el règim. La raó va ser l'arribada d'un nou equip directiu¹¹³² encapçalat per Tomás García Arnalot¹¹³³, nou director del centre, i Juan Manuel Martín de Blas, com a director de programes, malgrat el contrapès advers que va suposar la tornada de Jordi Arandes com a director gerent del centre de producció, amb atribucions executives tant a TVE com a RNE. Després del seu debut al capdavant del programa esportiu *Estudio Estadio*, Pedro Ruiz va estrenar al novembre el concurs *¿Lo conoce usted?*, del qual també va ser el seu guionista i presentador, Josep Mª Casanova el seu director i Lluís Mª Güell el realitzador. El programa girava al voltant d'un personatge famós de l'època sobre el que els concursants havien de contestar diverses preguntes que anaven incrementant en dificultat. El premi no consistia en obtenir diners o guardons sinó fer possible els desitjos dels guanyadors per a conèixer un lloc o un personatge. El seu tret més destacable va ser aconseguir conèixer aspectes interessants de les entrevistes en profunditat que es realitzaven als convidats.

Per a Palacio (2008: 91-93), la transició a TVE va consistir en diverses operacions. D'una banda, es van erosionar els valors que el franquisme havia

incidents a diverses sales de cinema i, inclús, van cremar la façana i el vestíbul del cinema Balmes de Barcelona. Va obtenir el premi especial del jurat al Festival de Cinema de Cannes de 1974.

¹¹³¹ Pío Cabanillas va lluir una barretina durant la seva primera visita oficial a Barcelona per a demostrar de manera ben visible aquest suport.

¹¹³² *Tele Radio*, 23 de setembre de 1974, núm. 874, p. 36

¹¹³³ Periodista pròxim a Luis Ezcurra, va tornar a Barcelona, després d'ocupar diversos càrrecs al departament d'Eurovisió i de crear el de programes esportius de TVE.

permeabilitzat en la societat espanyola, substituint els valors de pau, ordre i estabilitat pels de llibertat i democràcia. En segon lloc, legitimant simbòlicament l'incipient règim de llibertats, creant un nou estatut per a la classe política i les seves activitats. I, finalment, establint les bases jurídiques que van permetre regular el sistema televisiu espanyol. En qualsevol cas, les primeres i tímides desconexions informatives es van començar a produir al 1974, després de la modificació tècnica de la xarxa per a facilitar aquesta possibilitat amb criteris bàsicament “geogràfics i tècnics”¹¹³⁴, mantenint el model televisiu de subordinació jeràrquica i funcional de Prado del Rey. Durant l'anomenada transició democràtica, es van produir constants canvis en els equips directius que es van responsabilitzar de Televisió Espanyola. Per a molts autors aquesta dinàmica demostraria l'estreta relació de la política i la radiotelevisió estatal de l'època franquista que no s'havia superat a la nova etapa democràtica perquè “d'aquesta manera, a una alta incertesa política es correspon immediatament una notable inestabilitat a la gestió d'RTVE” (Bustamante, 2013: 67).

Després de gairebé quatre anys de parèntesi, Luis Miravittles va tornar a posar-se davant les càmeres amb un nou espai divulgatiu titulat *La prehistòria del futuro*, amb realització d'Eugenio Pena¹¹³⁵, després de *Misterios al descubierto*, i que va significar el seu últim projecte televisiu. Malgrat les poques emissions que va tenir, el programa va seguir la línia encetada amb els anteriors espais i no va perdre mai la capacitat de transmetre l'entusiasme ni el coneixement amb els que Miravittles explicava qualsevol dels temes que plantejava cada setmana. *Prehistoria del futuro* va ser el primer programa de televisió a Espanya que va tractar la nanotecnologia i la “nova ciència”; a més de demostrar un especial interès per la biologia molecular i l'espai, sobretot als

¹¹³⁴ López, Bernat; Risquete, Jaime; Castelló, Enric “España: Consolidación del modelo autonómico en la era multicanal”. *Televisión de proximidad en Europa. Experiencias de descentralización en la era digital*. Bellaterra: Aldea Global, 1999, p. 142

¹¹³⁵ Eugenio Pena mai havia realitzat un programa de divulgació científica i va demanar a José Joaquín Marroquí que el deixés fer-lo.

projectes Viking i l'Skylab de la NASA. Miravittles tornava un cop més a defensar la seva idea innovadora de divulgació científica a través de la televisió:

“Pienso que cada minuto del presente es la prehistoria del futuro. Sobre esta teoría desarrollaremos los programas. Lo que actualmente inquieta, preocupa y provoca curiosidad será la base de nuestros temas. Son realmente variados y van desde la expedición de la “Skylab” al hábitat, pasando por los infartos, la alimentación y el rayo láser [...] Algunos creen que un programa científico es sinónimo de “rollo”. No estoy de acuerdo. Estos programas divulgadores no dejan de tener una faceta periodística. Es como realizar periodismo de investigación. En uno de los programas meteremos las cámaras en un hospital para hacer la radiografía de lo que allí pasa. Incluso somos testigos de una operación. Fue, quizá, donde disfruté más. También hay dos espacios dedicados a la aventura del “Skylab”. En el estudio llegamos a reproducir de todo lo necesario para la aventura. Hicimos también uno muy bonito sobre el proyecto “Viking” a Marte”.¹¹³⁶

La seva manera d'entendre la divulgació científica va rebre el recolzament tant dels telespectadors com de la crítica televisiva¹¹³⁷, gràcies a la seva capacitat comunicativa i al seu llenguatge clar i accessible. Tanmateix, pel físic i divulgador científic Manuel Toharia, Miravittles “va ser com tots els pioners, condemnat a l'ostracisme, en part voluntari, davant l'excessiva incomprensió per part dels dirigents de la televisió de llavors”¹¹³⁸.

A su aire va ser un programa musical realitzat per Antoni Chic, Esteve Duran i Lluís Mª Güell que consistia en l'enregistrament de recitals enregistrats en llocs emblemàtics que tenien alguna relació sentimental amb els artistes que hi van intervenir. L'actuació més deplorable, i malauradament també més recordada,

¹¹³⁶ *Tele Radio*, 4 de març de 1974, núm. 845, p. 18

¹¹³⁷ *ABC*, 10 de març de 1974, p. 74

¹¹³⁸ Toharia, Manuel. “La ciencia en televisión”. A *Arbor. Ciencia, Pensamiento y Cultura*. Núm. 136. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), 1990. p. 128

d'aquest programa va ser l'actuació que la cantant Rosa Morena, tal com hem esmentat anteriorment, va realitzar a la seu de la brigada paracaigudista de l'exèrcit espanyol d'Alcalá de Henares interpretant la cançó "Échale guindas al pavo", mentre nombrosos militars l'envoltaven i la magrejaven. Per algunes de les emissions es van aprofitar els programes especials realitzats a Maria del Mar Bonet, Lluís Llach i Núria Feliu que ja s'havien emès feia poc temps en desconexió para Catalunya¹¹³⁹. Al novembre es va estrenar *Ahora*, un altre musical que presentava un format molt tradicional i auster amb actuacions en plató la realització del qual era responsabilitat de Mercè Vilaret. El programa, que s'emetia els diumenges a la nit pel segon canal, s'anunciava com l'espai que "presenta els enregistraments que més interès van despertar a Televisió Espanyola"

En acabar l'estiu de 1974 va arribar a les pantalles un dels programes esportius més emblemàtics realitzats des de Barcelona, *Sobre el terreno*. Un espai dirigit per Juan José González i presentat pel veterà periodista Juan José Castillo. *Sobre el terreno* estava programat abans de l'inici dels partits de la lliga de futbol, amb connexions prèvies amb el camp des d'on es jugava l'enfrontament de la jornada.

"Un programa amè, interessant i que a través de tot un seguit de connexions amb diversos llocs d'Espanya i de l'estranger, ens mostra allò de més rellevant que s'esdevé en el camp esportiu."¹¹⁴⁰

Comptava amb les col·laboracions dels periodistes Josep Mª Casanovas, Àlex Botines i Mercedes Milá que s'encarregava de realitzar un test a un famós esportista. A una entrevista a *Tele Radio*, Juan José González, que comptava amb el mateix equip que tenia a *Polideportivo*, confessava a la primera

¹¹³⁹ *Tele Radio*, 18 de març de 1974, núm. 847, pp. 22-23

¹¹⁴⁰ *Avui*, 26 de juliol de 1977, p. 20

setmana d'emissió, que l'orientació del programa havia d'anar cap a l'actualitat futbolística i expressava el que significava per a ell realitzar un espai esportiu en directe:

“Es un programa esencialmente basado en la actualidad futbolística. Al menos durante la temporada, aunque no por eso dejaremos de incluir otros deportes. Siempre estaremos supeditados a la actualidad. Pero, en invierno manda el fútbol [...] La presencia del directo otorga una mayor valoración al programa. En el directo no caben las trampas. Aun cuando te equivoques, el espectador sabe perdonar ese fallo comprendiendo que es humano. Realizar el programa en directo y escalar puestos en la audiencia es todo uno”¹¹⁴¹

I cap a finals d'any es va estrenar *Cuatro tiempos* i *Recital*. El primer era programa dedicat al món del motor, amb entrevistes i reportatges sobre qualsevol disciplina automobilística i motociclista de competició, presentat per Fernando Rodríguez Madero, amb realització d'Antonio Jaume i producció de Jordi Ballester, i que s'emetia els dilluns a la nit per la segona cadena. El segon, *Recital*, era un espai realitzat per José Luis Mendizábal¹¹⁴², que retransmetia concerts de solistes o reduïdes formacions musicals que interpretaven peces de música culta.

L'espai dramàtic *Lletres catalanes* va reemplaçar *Teatro Catalán* a la programació de la desconexió. Emetia obres que ja havien estat estrenades als escenaris o bé adaptacions televisives de novel·les de la literatura universal. La primera obra en emetre's va ser *Pilar Prim*, una novel·la de Narcís Oller, al febrer de 1974. L'espai va estar en antena fins al mes de setembre de 1979. *Lletres catalanes* havia nascut d'una proposta de José Joaquín Marroquí, com a cap de programes, i el realitzador Jaume Picas li va fer l'ofertament

¹¹⁴¹ *Tele Radio*, 9 de setembre de 1974, núm. 872, p. 35

¹¹⁴² Malgrat que havia realitzat moltes retransmissions esportives, José Luis Mendizábal es va especialitzar en programes de música culta com emissions de nombroses òperes i recitals des del Gran Teatre Liceu o al Palau de la Música.

d'encetar les emissions d'aquest nou espai a Francesc Nel-lo, un director de teatre que treballava com a realitzador, guionista i ambientador artístic a TVE, contràriament a algunes fonts consultades que assegurin que va ser el propi Marroquí qui li va fer aquesta proposta, tal i com ho confirma el mateix Nel-lo en una entrevista:

“En el món de la televisió hi havia un nucli de gent d'esquerres molt fort que hi estava fent infiltració; aquest va ser el pont perquè jo hi entrés. S'hi feien adaptacions d'autors catalans amb realitzadors com ara en Jaume Picas, en Lluís Güell, en Sergi Schaaff, la Mercè Vilaret. Aleshores en Picas em va demanar que muntés una adaptació de *Pilar Prim*, de Narcís Oller. Quan ja estava acabat em vénen i em diuen que no podia posar el meu nom en l'adaptació; finalment s'hi va posar i no va passar res. A partir d'aleshores vaig començar a fer-hi adaptacions”.¹¹⁴³

És una característica d'aquests primers anys, la incorporació de professionals provinents de l'àmbit teatral a TVE Catalunya. Dramaturgs, escriptors, escenògrafs, directors, intèrprets van arribar per a aportar el seu talent artístic a un nou mitjà que feia possible la difusió de les peces dramàtiques, o les seves adaptacions, per al gran públic. Aquestes incorporacions van aprofitar les esclatxes que s'havien començat a obrir a partir de la tímida permissivitat que oferia la franja de desconexió en català que tot just s'havia encetat.

Un cop posat en marxa *Lletres Catalanes*, es va estrenar un altre espai dramàtic, *Taller de Comèdies*, amb la presència de grups independents, “amateurs” i experimentals, i amb guions escrits per a la televisió per joves dramaturgs que encara no havien tingut gaires oportunitats de debutar. Josep Maria Benet i Jornet, un dels dramaturgs incorporats a TVE, va assumir la

¹¹⁴³ Catasús i Artís, Lúcia. “Francesc Nel-lo i German”. *Assaig de teatre: revista de l'Associació d'Investigació i Experimentació Teatral*, 1999. Núm. 21, p. 236

coordinació del nou programa, després que Juan Manuel Martín de Blas¹¹⁴⁴ li fes l'ofertament. Martín de Blas havia arribat a Barcelona procedent de Madrid per a fer-se càrrec de la direcció de programes, després de la proposta que li havia fet Tomàs García Arnalot que era el director gerent de TVE Catalunya. Tots dos van trobar-se amb la figura de Jordi Arandes com a director del centre, defensor de la ideologia franquista, que va posar tot tipus de dificultats i impediments davant de qualsevol canvi televisiu i polític que es volgués portar a terme. La determinació de Martín de Blas en portar a terme el seu projecte per a Televisió Espanyola a Catalunya la resumia en un article publicat a la revista *Tele Radio* ("1964-1976: Doce años de emisiones en catalán"), al 1976, quan feia balanç dels 12 primers anys de programes en català, produïts a cavall del tardofranquisme¹¹⁴⁵ i l'inici de la transició democràtica:

"La emisiones en catalán, a mi juicio, cumplieron el importante papel de *descongelar* no sólo la lengua, sino el hecho cultural catalán dentro del medio de comunicación de masas más oficial e importante [...] A pesar de la penuria de medios, durante esta etapa se trató de conformar una programación catalana coherente y de gran exigencia, hecha a partir de la convicción de que televisión es básicamente un servicio público; se trató asimismo de hacer unos programas lo más cercanos posible a la realidad del país, incorporando para ello a un gran número de profesionales de la cultura y las letras que hasta la fecha no habían tenido una participación activa en el medio televisivo [...] Una larga lista de personas que junto con el equipo de profesionales ya existentes hicieron posible esta etapa de progresiva normalización del hecho idiomático y cultural catalán en Radiotelevisión Española [...] La presencia de esta lengua en un medio estatal y de amplia audiencia ayuda, sin duda, a la difusión y

¹¹⁴⁴ Des d'un primer moment, Martín de Blas, que procedia de l'equip fundacional de la segona cadena, va demostrar una sensibilitat especial per la llengua i la cultura catalana que va promocionar i difondre tant com va poder, obrint el mitjà a la realitat catalana, fins al punt que al cap de tres mesos de prendre possessió del càrrec ja hi hagué el primer intent per a cessar-lo. Se'l considera un dels principals artífex del creixement que TVE Catalunya va experimentar a partir de la seva arribada al centre pel volum extraordinari de la producció que es va realitzar i en l'embranchada que van tenir, sobretot, els programes en català.

¹¹⁴⁵ Es considera el període de la història d'Espanya que transcorre des de la designació de Joan Carles com a successor de Franco, al juliol de 1969, fins a la mort del dictador el 20 de novembre de 1975.

enriquecimiento de la misma a nivel popular; ayuda además a normalizar lo que en otros tiempos estuvo en situación de *ghetto*, a enmarcar en su verdadero contexto esa cultura catalana viva y dinámica.”¹¹⁴⁶

La voluntat dels llavors responsables de TVE Catalunya era la d’anar guanyant més dies i més hores de desconnexió per a emetre nous programes en català en una programació horària estable, una determinació que a la que ajudava el fet que des de Madrid no s’encarregaven programes per a l’emissió estatal, com ho recordava García Arnalot:

“L’objectiu era fer més. El que volíem era aconseguir una programació regular, ni molta ni poca, però [...] amb un horari fix. Que la gent no trobés el programa català per casualitat. Primer, el fet que arribéssim a produir moltes més hores en català que en castellà no va resultar un problema perquè Madrid no ens donava programes i nosaltres, de fet, volíem treballar en català. I segon, com que vam agafar aquesta època d’eufòria de televisió catalana, nosaltres ens trobàvem satisfets pel fet de fer programes en català. No sentíem una necessitat de fer-nos valer a través de programes per tota la cadena.”¹¹⁴⁷

Amb aquest nou esperit, TVE Catalunya va engegar nous projectes per a la desconnexió en català al 1975 que evidenciaven la ferma voluntat dels nous responsables en l’àrea de programes de potenciar-la. Va ser indiscutible el progrés en la presència del català i de continguts propers a la realitat social de Catalunya. Tanmateix, el problema principal era la censura sobre determinats temes o personatges que fossin sensibles pel règim franquista i que els responsables de TVE vetessin la seva presència en els programes. En aquella època, abans de fer qualsevol programa, es comunicava quins convidats es pretenia entrevistar o quins temes es volien tractar. De fet, se’n proposaven diversos perquè, amb seguretat, alguns es desestimarien i no els deixarien fer

¹¹⁴⁶ *Tele Radio*, 6 de desembre de 1976, Núm. Extra, p. 79

¹¹⁴⁷ Giró, Xavier. *Conflictos de televisión a Catalunya (1959-1990)*. Barcelona: Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1991. (Vaixells de paper, 10), p. 25

per qüestions de caire ideològic i polític. No obstant, amb molta freqüència, s'intentava arribar fins a l'últim moment sense comunicar el nom del convidat o bé sense dir tota la veritat sobre ell; i també actuant d'esquenes a Arandes que pràcticament només feia acte de presència quan s'havien de fer comitès de direcció als que ell hi assistia. En conseqüència, molts dels temes que finalment apareixien en pantalla no corresponien a la realitat que es vivia a la societat catalana. El mateix passava si es volia contractar a algun periodista; s'investigava el seu passat professional i personal i, després de valorar-lo, es decidia si podia entrar a treballar-hi. Els especials dedicats a grans figures de la cançó van continuar amb espais dedicats a Jaume Sisa, Guillermina Motta, Núria Feliu, Quico Pi de la Serra, Ovidi Montllor i, inclús, Montserrat Caballé.

A principis d'any, es van estrenar nous programes que s'afegien a *Lletres Catalanes* que també va començar al mes de gener. El musical *Nova gent*, dirigit i presentat per Salvador Escamilla, donava l'oportunitat a nous intèrprets de la cançó de donar-se a conèixer a través de la televisió. Es tractava d'un espai de característiques similars al seu popular programa de Ràdio Barcelona, *Radioscope*, des d'on també difonia i promocionava als cantants de la Nova Cançó.

A la setmana següent va arribar l'espai *Mirador*, que oferia reportatges sobre temes monogràfics atemporals donant cabuda a una gran varietat de personatges de l'àmbit artístic i cultural català (Joan Miró, Miquel Martí i Pol, Joan Brossa o Ricard Bofill), a més de mostrar algunes de les festes i tradicions més arrelades tant de Catalunya com temes relacionats amb les Illes Balears (la Patum, les Fires de Girona, els xuetes, l'arquitectura mallorquina o la indústria del calçat a Menorca), o socials (l'aïllament de la Garrotxa, els transports públics a Barcelona o la marginació de joves). *Mirador* estava editat per Salvador Corberó i el van realitzar Esteve Duran i Jordi Lladó.

Poc temps després es va estrenar el programa de promocions *Barcelona RTVE*, dedicat a l'actualitat de la producció dels espais realitzats per TVE Catalunya, amb entrevistes i reportatges als seus protagonistes, els enregistraments que es feien i l'activitat que es portava a terme al centre de producció, a més d'anticipar quines serien les programacions d'RNE i TVE Catalunya:

“Dintre la tònica de relativa bondat que palesen els programes produïts pel centre emissor de Barcelona, sobretot, però, la voluntat de millorament d'avançar d'acord amb els supòsits dels darrers temps que s'hi observa, destacarem avui *Barcelona RTVE*, l'espai que completa els programes en català de mitja hora. De simple portaveu oficiós de l'empresa sense arrels ni gràcia formal que era, ha passat a ésser en poc temps un espai coherent, ben estructurat i, sobretot, interessant”.¹¹⁴⁸

També l'espai cultural *Tot art*, un magazín que oferia reportatges i informacions sobre qualsevol àmbit cultural, dirigit per Joan Anton Benach, que es va estrenar uns dies després de la mort del dictador Franco i que va passar d'una periodicitat mensual a una de setmanal i, més tard, a dues emissions cada setmana, fins que va desaparèixer de la programació enmig de les protestes d'artistes i intel·lectuals com veurem més endavant.

L'estratègia de programació que es realitzava des de Madrid per a tot l'Estat diferia molt de la que s'intentava fer des de Barcelona per a la desconexió a Catalunya. Mentre que la primera estava basada fonamentalment en telefilms i llargmetratges nord-americans, des de Miramar es té consciència de la marginalitat en la que s'hi troba en tots els aspectes, tant la precarietat de recursos pressupostaris i de producció, com la “invisibilitat” de l'emissió dels seus programes i que ja s'ha comentat en aquesta investigació, i la seva nul·la

¹¹⁴⁸ *Avui*, 22 d'agost de 1976, p. 24

difusió mediàtica la qual cosa feia molt difícil que arribés al coneixement dels possibles telespectadors. L'escassa disponibilitat d'horaris que deixava lliures la programació estatal es va aprofitar al màxim també per a fer redifusions ja emesos anteriorment, en especial, pel segon canal.

Malgrat aquesta situació adversa i desfavorable, des del marge que Barcelona tenia per a gestionar el minse temps disponible per a emetre les seves produccions, es va intentar construir una programació coherent, diversa i reivindicativa que cobrís una varietat de gèneres i continguts que, fins al moment, no s'havien pogut veure a Catalunya i que van constituir un tret diferenciador respecte dels models predominants a la programació estatal. Aquesta va ser una tendència que es va accentuar en els següents anys i que s'emmarcava en el nou període que començava a Espanya amb la mort de Franco¹¹⁴⁹ i en la nova realitat de la societat catalana. Malgrat la inqüestionable repercussió sociopolítica que va suposar la desaparició del dictador, no es pot dir que canviés alguna cosa de manera significativa en el treball que s'estava portant a terme des de Barcelona. La transformació que havia començat a operar-se des de Miramar ja s'havia iniciat un temps enrere. En certa manera, la possibilitat de créixer des del punt de vista de l'increment de la producció i la llibertat en la creació de continguts que es feia des de Barcelona va venir donada per una certa desatenció per part dels responsables de TVE a Madrid que estaven més ocupats en resoldre altres qüestions derivades de la situació d'instabilitat política que vivia Espanya (mort de Franco, terrorisme d'ETA i els GRAPO, execucions de tres militants d'ETA i dos del FRAP, manifestació de recolzament a Franco l'1 d'octubre de 1975, inseguretats ciutadana, precarietat laboral,...), que representava una clara involució del règim franquista als seus

¹¹⁴⁹ L'operatiu de TVE per a cobrir la realització de l'esdeveniment es va fer amb un desplegament inusual en aquell moment i que era freqüent que es produís en un gran espectacle esportiu com uns Jocs Olímpics. En el cas de la cobertura del funeral per la mort de Franco, TVE va utilitzar 23 càmeres de 16mm amb so i 13 més mudes (Sobre el servei públic de televisió és aconsellable consultar Moragas, Miquel de; Prado, Emili. *La televisió pública a l'era digital*. Barcelona: Pòrtic, 2000).

orígens¹¹⁵⁰ i que va influir en el desenvolupament de TVE, com ho resumia Vila San Juan:

“Aquellos treinta y cinco días [previs a la mort de Franco] fueron un Via Crucis para los Hombres de televisión. El asesinato del almirante Carrero Blanco, veintitrés meses atrás, había sido un ensayo general que salió mal como todos los ensayos generales [...] Hubo que intentar saberlo todo: lo que se podía decir y lo que no se podía decir”¹¹⁵¹

En el moment de la mort del dictador, TVE comptava amb més de 5.000 treballadors i disposava d'un pressupost aproximat de 8.000 milions de pessetes¹¹⁵². En aquest context i amb la voluntat de difondre la llengua i la cultura catalana, una de les estratègies que es va seguir va ser la d'incrementar el nombre de programes musicals amb solistes i grups que interpretessin cançons en català. La producció per a la realització d'aquest gènere resultava relativament assequible per als recursos tècnics i pressupostaris de què disposava TVE Catalunya en aquell moment. A més, aquest model permetia rendibilitzar la utilització dels platós de manera ràpida, de tal manera que la producció s'agilitzava i es podia comptar amb molts programes d'una mateixa sèrie, amb molta celeritat, i així cobrir la programació de la desconexió. Un d'aquests programes va ser *Temps de cançons*, que va estar en antena durant més de dos anys. El presentava Carme Cabrera, amb Joan Bas i Sergi Schaaff com a realitzadors, i Chari de Andrés, com a productora. Aquest espai va tenir especial sensibilitat en fer-se ressò de la música folk i d'arrel tradicional, i dels festivals de música que es realitzaven a Catalunya, com el de Canet.

¹¹⁵⁰ Baget, Josep Maria. “El legado de la televisión franquista”. *Formats*, núm. 3 (2001). pp. 5-9

¹¹⁵¹ Vila San Juan, Juan Felipe. *La trastienda de TVE*. Barcelona: Plaza y Janés. 1981, p. 173

¹¹⁵² García Matilla, Eduardo “Televisión Española 1975-1982: los cambios antes del cambio”. *Televisión en España 1956-1996*. *Archivos de la Filmoteca*, núm. 23-24 (juny-octubre) 1996, p. 97

8.7.4. Reivindicació de la llengua i la cultura catalana

En la promoció de la llengua i la cultura catalana, TVE Catalunya va contribuir amb el programa *Català amb nosaltres*, un espai divulgatiu, dirigit i presentat per Rosa-Maria Gras, i realitzat per Joan Bas i, després per Roger Justafré. S'enregistrava habitualment als estudis d'Esplugues i, en ocasions, en exteriors. Aquest espai estava concebut com un seguit de lliçons per normalitzar l'ús i l'ensenyament amb l'aprenentatge i la millora, tant la gramàtica com el coneixement de les diverses variants dialectals de la llengua catalana. *Català amb nosaltres* comptava amb la participació d'un grup de col·laboradors provinents tots ells de l'àmbit educatiu (Carme Serrallonga, Dolors Viola, Tomeu Terrades, Domènec Marsà i Narcís Garolera) i també d'actors que interpretaven una petita peça per a demostrar la incorrecta utilització de la llengua i la posterior correcció¹¹⁵³. Un programa que va ser ben acollit per la crítica televisiva:

“Es tracta d'un espai molt ben realitzat i apte per a tothom. La pedagogia i l'entreteniment hi són intel·ligentment alternats en funció de la llengua –de la llengua i la cultura– i del mitjà del qual es val, és a dir, el poderós mitjà audiovisual que és la televisió.”¹¹⁵⁴

Tanmateix, la mateixa voluntat de difondre la llengua i la cultura catalana va ensopegar amb problemes en algunes ocasions. A finals de març de 1976, va rebre un revés quan es van suspendre *sine die* uns especials que Raimon havia d'enregistrar als estudis de TVE a Esplugues, després de 12 anys de veto. Malgrat haver signat un contracte per a la realització dels dos programes (*Recital Raimon* i *Especial Raimon*), el cantant de Xàtiva va rebre l'avís que no es realitzarien, sense rebre cap tipus d'explicació del motiu que motivava aquesta decisió. Estava previst que el primer dels dos programes tingués un

¹¹⁵³ *La Vanguardia*, 25 de març de 1976, p. 29

¹¹⁵⁴ *Avui*, 5 de novembre de 1976, p. 24

format de recital i el segon fos un recorregut per la seva trajectòria artística. Aquesta suspensió se sumava a d'altres actuacions que tenia ja programades i que també se li van prohibir en diverses localitats catalanes (Barcelona, Manresa, Sabadell, Picamoixons), per ordre dels respectius governadors civils. Aquest fet va coincidir uns dies abans quan el president del govern espanyol, Carlos Arias Navarro, havia donat instruccions a la direcció de Televisió Espanyola per a que també prenguéss una decisió similar i suspengués el programa *Paisaje con figuras* que presentava l'escriptor Antonio Gala, sense donar tampoc cap tipus d'explicació oficial. Pel que sembla, la raó va ser que en el capítol dedicat a Juan Sebastián Elcano es recitava un *Parenostre* en euskera¹¹⁵⁵. Com a conseqüència de l'impediment per realitzar aquests dos programes a TVE¹¹⁵⁶, Raimon va demandar-la per incompliment de contracte reclamant més de mig milió de pessetes¹¹⁵⁷. Uns mesos més tard, l'advocacia de l'estat, en representació de TVE va intentar parar la demanda oferint 347.000 pessetes en concepte del primer dels programes especials, però la vista es va suspendre¹¹⁵⁸. Finalment, es va enregistrar durant la primavera de l'any següent i es va emetre el dilluns de Pasqua¹¹⁵⁹, a la franja de desconexió per a Catalunya i les Illes Balears, després de la legalització del PCE el dissabte sant. El realitzador va ser Sergi Schaaff i va tenir una durada d'una hora i mitja. Per Baget (1994: 53), “va constituir un esdeveniment polític que va posar en relleu, d'altra banda, el compromís del circuit català de TVE en el camí cap a la recuperació de les institucions democràtiques, les llibertats i l'autonomia de Catalunya”. Al cap de dos anys, Raimon va enregistrar un documental amb guió de Joan Fuster, producció de Pilar Lacalle i realització de

¹¹⁵⁵ *Paisaje con figuras* va tornar a la programació el mes de novembre, quan Arias Navarro ja havia dimitit del seu càrrec de president del govern.

¹¹⁵⁶ Dos dies més tard de conèixer la notícia de la suspensió de l'enregistrament dels dos programes, es va anunciar l'actuació de Raimon en un programa especial de la televisió neerlandesa que s'emetria el Primer de Maig (*La Vanguardia*, 27 de març de 1976, p. 55).

¹¹⁵⁷ *La Vanguardia*, 19 de maig de 1976, p. 10

¹¹⁵⁸ *La Vanguardia*, 7 de juliol de 1976, p. 32

¹¹⁵⁹ *La Vanguardia*, 10 d'abril de 1977, p. 52

Mercè Vilaret, titulat *Raimon, un assaig de cultura nacional popular*, amb entrevistes realitzades per Maria Aurèlia Capmany i intervencions d'artistes i intel·lectuals com Joan Miró, Salvador Espriu, Joan de Sagarra i Pere Quart.

Al juny es produïa un fet insòlit a TVE: l'emissió d'un dramàtic completament en català per a tot Espanya i que es va subtítular en castellà, dins de l'espai *TVE en el recuerdo*¹¹⁶⁰. Es tractava de *Salomé*, d'Oscar Wilde, dirigida per Sergi Schaaff, amb adaptació de Terenci Moix i produïda per Alfonso Gutiérrez. L'actriu Núria Espert interpretava el paper principal i l'acompanyaven Enric Majó, Conxa Bardem, Felip Peña i Josep Torrens, entre d'altres intèrprets. Per Núria Espert, es tractava d'un personatge que sempre l'havia interessat i era un repte portar-la a la pantalla de la televisió:

“Es mi primera obra en catalán para RTVE y entiendo que es una bonita experiencia. El texto de Wilde me gusta mucho, así como la adaptación de Terenci. La obra en sí me ha interesado desde siempre, incluso la había estudiado para hacerla yo en teatro. *Salomé* refleja una serie de pasiones trágicas y con un carácter teatral muy fuerte y bonito. A esta mujer se la concibe como una especie de heroína griega [...] Lo más seductor del medio es la inmensa variedad que le permita al actor. Significa la posibilidad de realizar una gama de personajes más amplia que en un teatro. Por cierto, en la programación para el circuito regional se hacen cosas muy buenas. Confío que en el futuro se potencie y desarrolle todavía más.”¹¹⁶¹

Des de les pàgines de *Tele Radio*, es remarcava el fet que suposava emetre un dramàtic en català per a tot el públic espanyol:

“Ya se entenderá que, para traer a Núria a la pequeña pantalla, es necesario montar un espectáculo de cierta densidad y categoría. Especialmente si se tienen en cuenta las especiales circunstancias por las que en este momento

¹¹⁶⁰ *ABC*, 2 de juny de 1977, p. 118 (es va emetre el divendres 3 de juny).

¹¹⁶¹ *Tele Radio*, 30 de maig de 1977, núm. 1014, p. 5

està atravesando RTVE en el país catalán. Por otro lado, Núria Espert, hablando catalán, declamando catalán, padeciendo en catalán, siendo Salomé en catalán, es una Núria Espert mucho más auténtica que la que hasta ahora se haya podido ver sobre los escenarios nacionales en cualquiera de sus grandes intentos dramáticos”.¹¹⁶²

Per la seva banda, un altre mitjà escrit com el diari *ABC* es mostrava partidari d’emetre’ls ja que suposaria un benefici per a tota la població espanyola que es beneficiaria de la seva qualitat, a més de contribuir al coneixement de les llengües peninsulars:

“En el Segundo Programa, y en el Circuito Cataluña-Baleares, Televisión Española emite dramáticos de calidad extraordinaria no solo en la selección de títulos y autores, sino en la pulcritud con que se expresan. Lamentablemente la audiencia que los disfruta es mínima; en un caso, por la poca extensión de la red; en el otro, por los límites geográfico-lingüísticos de la emisión (...) Respecto a los espectáculos de teatro catalán, y en su lengua, la reemisión en el “Canal Nacional”, con rótulos en castellano, es un espléndido cultivo de las otras lenguas españolas”.¹¹⁶³

També va ser el cas d’altres dramàtics que s’havien fet en català i que es van emetre subtitulats en castellà, com *Sílvia Ocampo i Un estiu a Mallorca*¹¹⁶⁴, *Al vostre gust*¹¹⁶⁵ i *Un dels últims vespres de Carnaval*.¹¹⁶⁶ Posteriorment, Núria Espert, Enric Majó i Terenci Moix van col·laborar amb TVE en un altre dramàtic, *La dama de les camèlies*, d’Alexander Dumas, realitzat per Antoni Chic, i que

¹¹⁶² *Tele Radio*, 30 de maig de 1977, núm. 1014, p. 6

¹¹⁶³ *ABC*, 24 d’octubre de 1976, p. 38

¹¹⁶⁴ *La Vanguardia*, 17 de desembre de 1976, p. 59 (dins del programa *Éxitos de TVE*)

¹¹⁶⁵ *La Vanguardia*, 15 de desembre de 1984, p. 46 (es va titular *Como gustéis* i es va emetre pel segon canal, dins del *Ciclo Shakespeare*)

¹¹⁶⁶ *La Vanguardia*, 1 de desembre de 1991, p. 8 (es va emetre dins l’espai *XV Aniversario del Teatre Lliure*)

es va emetre per a tot Espanya en una versió doblada al castellà a l'espai *Estudio 1*¹¹⁶⁷.

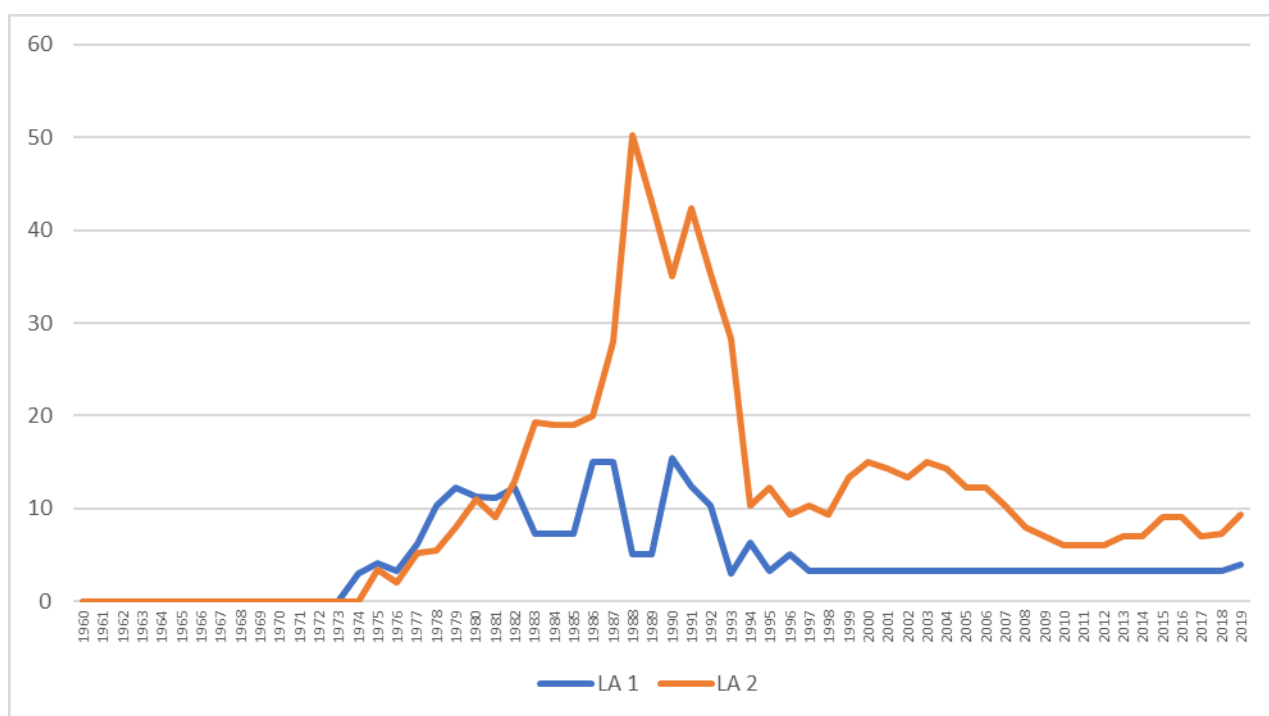
No obstant, la presència de programes en català a la programació en desconexió ha estat fluctuant al llarg de la història de TVE Catalunya. A la taula 28 s'han comptabilitzat el nombre total de les emissions dels programes en català, inclosos els espais informatius diaris. Tanmateix, no s'han tingut en consideració les retransmissions especials de diversa índole perquè s'ha considerat que no formen part de l'esquema habitual de programació. Les hores totals de les franges de programació en català han variat al llarg dels anys i, inclús, durant els mesos d'un mateix any. Les hores que es feien a una setmana d'un mes es podien repartir a una altra setmana del mateix mes, amb la finalitat d'obtenir una quantitat mensual igual o bé similar, però difícilment amb un increment significatiu. Amb aquest mètode es demostra que sempre hi havia un nombre d'hores destinat a la programació en desconexió per a Catalunya, però que s'administrava a mida que des de Madrid es deixava permís per a poder emetre els programes en català, sempre segons les necessitats de la programació estatal.

En conseqüència, era pràcticament impossible mantenir una franja estable durant tots els dies de la setmana que impedia poder fidelitzar a una audiència que s'interessés per alguns d'aquests espais i, per tant, aquells programes quedaven totalment diluïts ja que no es podia planificar ni dissenyar una graella fixa i estable. Com ja s'ha apuntat en aquesta investigació, aquest procediment deixava sense cap oportunitat als telespectadors de seguir-los ja que era molt difícil que la major part dels programes es mantinguessin en emissió els mateixos dies i a les mateixes hores. Fins a 1977 no podríem parlar d'una programació mínimament estable amb programes en català, malgrat no trobar-

¹¹⁶⁷ *La Vanguardia*, 29 de novembre de 1978, p. 56

se inclosos en una graella fixa, però sense cap tipus de periodicitat garantida que ens permeti parlar d'una graella de desconnexió. No obstant, a partir de llavors, la programació en català va viure la seva etapa més prolífica (gràfic 5), fonamentalment a la segona cadena, amb una notable revifada durant la dècada dels vuitanta, però que es va veure truncada radicalment després de la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona. A partir de llavors, les hores d'emissió setmanal de programes en català va patir una important davallada, estancant-se i situant-se a nivells dels setanta, amb minses oscil·lacions.

Gràfic 5: Evolució d'hores d'emissió setmanal de programes en català (1960-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades recollides de d'ABC, La Vanguardia i Tele Ràdio

Fins a 1977 no podríem parlar d'una programació mínimament estable, pel que fa al nombre d'hores setmanals amb programes en català, malgrat no trobar-se inclosos en una graella fixa i continuada. La producció d'aquests espais no

tenia cap tipus de periodicitat garantida que ens permeti parlar d'una graella estable de desconnexió per a Catalunya. Molt sovint, els canvis que es produïen en la programació estatal, amb motiu d'una retransmissió esportiva o d'algun esdeveniment inesperat o especial, alteraven l'emissió dels espais que estaven previstos per a emetre per la desconnexió, quedant ajornats per uns altres dies sense cap coherència des del punt de vista del criteri d'un programador televisiu.

Taula 28: Nombre d'hores d'emissió setmanal de programes en català (1960-2019)

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
LA 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
LA 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
LA 1	0	0	0	0	3	4.15	3.30	6.15	10.30	12.30
LA 2	0	0	0	0	0	3.45	2	5.15	5.45	8
TOTAL	0	0	0	0	3	8	5.30	12	16.15	20.30
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
LA 1	11.30	11.15	12.30	7.30	7.30	7.30	15	15	5	5
LA 2	11	9	13	19.30	19	19	20	28	50.30	43
TOTAL	22.30	20.15	25.30	27	26.30	26.30	35	43	55.30	49
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
LA 1	15.45	12.45	10.30	3	6.30	3.30	5	3.30	3.30	3.30
LA 2	35	42.30	35.30	28.30	10.30	12.30	9.30	10.30	9.30	13.30
TOTAL	50.45	55.15	46	31.30	17	16	14.30	14	13	17
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
LA 1	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30

LA 2	15	14.30	13.30	15	14.30	12.30	12.30	10.30	8	7
TOTAL	18.30	18	17	18.30	18	16	16	14	11.30	10.30
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
LA 1	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	3.30	4
LA 2	6	6	6	7	7	9	9	7	7.30	9.30
TOTAL	9.30	9.30	9.30	10.30	10.30	12.30	12.30	10.30	11	13.30

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

En d'altres ocasions, com va començar a succeir a partir de la meitat dels setanta, les emissions de programes en català es feien abans que comencés la carta d'ajust de la segona cadena o bé després que finalitzés l'emissió nacional, i ocupant sempre una franja disponible per a que no interferís ni solapés la programació estatal, normalment per la segona cadena. Aquest concepte ha perdurat fins a dia d'avui on només està permès "tapar" un programa estatal quan es tracta d'una redifusió. Pel que fa al primer canal, després de gairebé vint anys d'emetre al voltant de deu hores setmanals d'espais en català, a partir de meitat de la dècada dels anys noranta aquesta xifra es redueix considerablement (taula 28), quedant de manera permanent fins al període analitzat en aquesta investigació a un nombre estable d'hores (3.30). Fonamentalment, aquesta quantitat correspon a l'emissió d'espais informatius de periodicitat diària a banda d'algun altre programa de durada similar que s'emetés a continuació, com magazins, reportatges o concursos.

8.7.5. Terra d'escudella i A fondo, dos programes emblemàtics

Al novembre de 1976, es van iniciar les redifusions d'alguns programes pel segon canal, un cop acabaven les emissions regulars a partir de la mitjanit, la

qual cosa permetia accedir a una audiència potencialment més elevada que no pas la que podia veure els mateixos espais en la franja de la tarda. El nombre d'hores d'emissió va passar a les 22 hores setmanals que s'incrementaven fins a 28 afegint les redifusions. En l'àmbit infantil i juvenil, es va posar en marxa el primer programa de televisió en català adreçat a aquest públic, *Terra d'escudella*. Cada dissabte al matí i durant tres temporades, aquest espai infantil presentava un tema monogràfic cada setmana, al llarg dels cinquanta minuts de què disposava. El programa va tenir una excel·lent acollida per part del públic al qual s'adreçava tal com ho indica una enquesta que es va fer entre un miler d'estudiants catalans i que posava de relleu que pràcticament a la totalitat li agradava i el trobava divertit, a més del descobriment que els va suposar conèixer llegendes i cançons populars i tradicionals infantils del folklore català¹¹⁶⁸. La primera realitzadora de *Terra d'escudella* va ser Mercè Vilaret i després el van assumir Lluís Mª Güell, Sergi Schaaff, Orestes Lara i Roger Justafre. En una primera etapa, el programa el va iniciar la companyia de teatre Els Comediants i, posteriorment, van participar Els Joglars i U de Cuc, entre d'altres. Els guions eren de Miquel Obiols, Josep Maria Vidal i Montserrat Camps, i es basaven en la història, la literatura, la cultura i la tradició de Catalunya, a través de la proposta de cançons, jocs i de danses, com els capítols dedicats a la infantesa de Jaume I o la llegenda de Sant Jordi. Un aspecte destacable que va tenir *Terra d'Escudella* en aquell moment va ser la de despertar i incentivar la imaginació i la creativitat, a través dels continguts que s'oferien cada setmana. Al 1977, el programa va ser guardonat amb el premi Ondas de televisió. En aquell moment, TVE Catalunya dedicava 38 hores mensuals a la programació en català.

En l'àmbit estatal, es van estrenar un programa que va tenir molta repercussió i molt bona acceptació per part dels telespectadors. Al gener començaven les

¹¹⁶⁸ *Tele Radio*, 5 de setembre de 1977, núm. 1028, p. 14

emissions de l'espai d'entrevistes en profunditat *A fondo*, dirigit i presentat per Joaquín Soler Serrano i realitzat per Ricardo Arias. Es tractava de presentar una dimensió inèdita de rellevants figures del món de les arts, les lletres i les ciències¹¹⁶⁹, com ho declarava el mateix Soler Serrano:

“Conversaciones *a fondo* más allá de la máscara, buceando en la verdad de los hombres ilustres y gloriosos, en una ocasión, hasta hoy nunca presentada, de *confesarse* ante los grandes auditorios que concita un programa de televisión. Esto será *A fondo*, que rehuirá toda alusión a la actualidad mediata, para obtener, o al menos tratar de hacerlo, un documento completo e intemporal de cada personaje [...] Lo que importa en una conversación es ver al personaje que habla: escrutar su rostro, sus gestos, sus miradas,... nos acercamos a él a través de la humanidad que las imágenes respiren y acierten a comunicarnos. Eso será todo”.¹¹⁷⁰

En un principi, el projecte havia de dir-se *Los humoristas* perquè la intenció era fer una sèrie de programes sobre els humoristes espanyols, tant els gràfics com els literaris. Després de presentar la idea, durant una reunió amb Miguel Ángel Toledano i José Joaquín Marroquí, Soler Serrano els va proposar un programa amb un seguit d'entrevistes que es convertissin en “un arxiu de personatges que interessessin al país”¹¹⁷¹. Abans de començar les emissions, segons Soler Serrano, es va proposar una llista de 250 possibles entrevistats que es van aprovar, sense cap tipus de censura ni instruccions per a la participació de cap dels personatges proposats. El programa s'enregistrava en un fals directe per a copsar el més important dels entrevistats¹¹⁷²:

¹¹⁶⁹ *Tele Radio*, 12 de gener de 1976, núm. 942, p. 39

¹¹⁷⁰ *Tele Radio*, 12 de gener de 1976, núm. 942, p. 39

¹¹⁷¹ *Tele Radio*, 5 de juliol de 1976, núm. 967, pp. 20-21

¹¹⁷² Entre els personatges entrevistats destaquen Jorge Luis Borges, Joan Miró, Camilo José Cela, Rafael Alberti, Mercè Rodoreda, Joan Brossa, Josep Pla, Salvador Dalí, Núria Espert, Federico Fellini, Severo Ochoa o Josep Trueta.

“No se corta nada. El programa se hace con técnica de directo, de manera que se empieza y se hace de un tirón, hasta que se acaba. Porque de otra manera es imposible. Es decir, esto tiene una secuencia, como la conversación que estamos teniendo ahora, si interrumpimos no podemos volver a hablar de lo que estábamos hablando a las dos y veinte, por ejemplo. Lo bueno es que se hace todo de un tirón, con técnica de directo, como si se estuviese emitiendo en ese instante”¹¹⁷³.

En algunes entrevistes, Soler Serrano havia manifestat que al darrera de la idea del programa era crear un “Qui és qui?” a TVE, un espai amb voluntat d’arxiu per al futur que li donaria un extraordinari valor documental per als personatges que entrevistava. Respecte de si el programa s’hagués pogut emetre abans de la mort de Franco, Soler Serrano va assegurar que:

“Yo creo que sí. Incluso añadiría algo y quizá me exceda en este juicio. No sé si me estoy aventurando. Pero pienso que los propios directivos de televisión pueden ver en *A fondo* un programa para la transición. Un puente para cuando las cosas estén más claras y ya no sólo sean biografías... sino también pensamiento y opinión.”¹¹⁷⁴

8.7.6. El pas de TVE a la democràcia

A finals del mes de juliol es va produir el nomenament de Rafael Ansón¹¹⁷⁵ com a director general d’RTVE en substitució de Gabriel Peña Aranda¹¹⁷⁶ a qui Suárez havia nomenat governador civil de la província de Santander. Peña Aranda havia estat designat director general en un temps de “pervivència del franquisme” (Pérez Ornia, 1988: 51-52), durant el qual es van portar a terme polítiques de transformació que també s’esperaven a TVE en la preparació del

¹¹⁷³ *Tele Radio*, 7 de març de 1977, núm. 1002, pp. 18-22

¹¹⁷⁴ *Tele Radio*, 5 de juliol de 1976, núm. 967, pp. 20-21

¹¹⁷⁵ Va ser el primer nomenament que va realitzar Suárez en el seu primer govern.

¹¹⁷⁶ Durant el temps que va exercir el càrrec, es va signar la primera negociació salarial a RTVE.

que havia de ser el pas de la dictadura a la democràcia. D'Ansón s'havia dit que havia canviat la programació per a deixar-la igual, però també va fer que des de la televisió es contribuís a crar el clima favorable a la instauració de la democràcia a Espanya:

“Yo traté de hacer una televisión que contribuyera a que viniera la democracia. Y creo que dio resultado. Prueba evidente es que vino la democracia”.¹¹⁷⁷

Així, entre les seves primeres mesures va ser la de reformar els serveis d'Informatius per a dotar-los de credibilitat i per a que poguessin transmetre una sensació de canvi i de pluralitat que fos perceptible a la societat, deixant veure que s'havia abandonat la vella imatge franquista. Amb aquest objectiu, i donat que la televisió ja ocupava un lloc preeminent i homogeni des del punt de vista de les preferències informatives dels espanyols, es va buscar projectar imatges de presentadors en sintonia amb els temps de canvi¹¹⁷⁸. Aquest expert en relacions públiques i propaganda, va tenir un paper clau en les campanyes del referèndum de 1976 sobre el projecte de llei per a la reforma¹¹⁷⁹ i les eleccions generals de 1977. Un dels efectes d'aquests comicis va ser la promulgació uns mesos abans del decret-*lle*i 24/77, d'1 d'abril, sobre llibertat d'expressió¹¹⁸⁰ que va suposar la desaparició del monopoli informatiu que

¹¹⁷⁷ Pérez Ornia, José Ramón. *La televisión y los socialistas. Actividades del PSOE respecto a TVE durante la transición (1976-1981)*. Tesi doctoral. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 1988, p. 88

¹¹⁷⁸ Es va optar per Ladislao Azcona per a presentar la primera edició del Telediario a les 15.00 hores, per Eduardo Sotillos, la segona a les 20.30 hores i per Pedro Macía, la tercera a les 23.15 hores.

¹¹⁷⁹ Ansón es va encarregar de dissenyar aquesta campanya que Suárez va dotar amb gairebé 500 milions de pessetes. Tanmateix, el director general d'RTVE va encarregar-la a quatre agències publicitàries sense experiència en campanyes polítiques, però en canvi demostraven un bagatge en l'àmbit del màrqueting comercial, que van aportar les seves pròpies estratègies supervisades únicament pel mateix Ansón. L'objectiu era utilitzar l'instrument persuasiu que era la televisió per aconseguir una votació majoritària que permetés acabar amb el règim franquista un any després de la mort del dictador. En aquesta campanya es va apel·lar al poble, a donar-li veu i que la població tingués la sensació que votaria en llibertat. D'altra banda, Ansón va dissenyar una graella televisiva amb nous programes orientats a fer pedagogia per a ensenyar nous conceptes polítics i democràtics, per donar a conèixer als futurs polítics davant els telespectadors ja que no existia cultura política a Espanya, i també es van programar espais per al debat polític amb la mateixa intenció.

¹¹⁸⁰ *Boletín Oficial del Estado*, de 12 d'abril de 1977, núm. 87, pp. 7928-7929

l'estat havia tingut des de l'octubre de 1939. També, i per les mateixes raons, es va aprovar el 18 de març del mateix any, un reial decret-llei sobre normes electorals¹¹⁸¹, que preveia la creació d'un comitè per a la televisió i la ràdio públiques, amb la missió de controlar la programació relacionada amb les eleccions durant el període de campanya electoral.

De la mà d'Ansón, la campanya es va convertir en un tema que apareixia a tota la programació de TVE, una estratègia que perseguia reforçar el seu missatge a través d'un triple objectiu: informar del contingut de la llei, contribuir a afavorir cap al vot favorable per al projecte reformista del govern sense cap tipus de neutralitat i convertir el referèndum en un esdeveniment important per a la població, de tal manera, que se'l sentissin com a seu i no s'oblidessin d'anar-hi a votar¹¹⁸². El propòsit que es va marcar d'Ansón com a nou director general va ser:

“Fer que la ràdio i la televisió siguin, cada vegada més, instruments al servei dels 35 milions d'espanyols, institucionalitzar-les cada vegada més, per tal que se situïn al marge dels avatars polítics o de qualsevol altra mena, professionalitzar-les al màxim”.¹¹⁸³

Als pocs dies de prendre possessió del seu càrrec, Ansón va venir a Barcelona per a visitar les instal·lacions d'Esplugues i reunir-se amb els directius de TVE Catalunya¹¹⁸⁴. Ansón va anunciar que els programes en català deixarien de tenir una periodicitat bisetmanal per passar a una emissió diària, a més de manifestar la seva intenció de dotar Barcelona amb dues unitats en color i

¹¹⁸¹ *Boletín Oficial del Estado*, de 23 de març de 1977, núm. 70, pp. 6584-6600

¹¹⁸² Les forces polítiques de l'oposició, que recolzaven l'abstenció en el referèndum de la llei de reforma política, no van tenir accés a les càmeres de TVE durant la campanya televisiva. D'altra banda, tampoc hi va haver jornada de reflexió el dia previ a la votació ja que es va substituir per un missatge d'Adolfo Suárez, a través de les pantalles de Televisió Espanyola demanant el vot afirmatiu.

¹¹⁸³ *Avui*, 30 de juliol de 1976, p. 24

¹¹⁸⁴ *La Vanguardia*, 6 d'agost de 1976, p. 21

d'acabar amb les interferències i interrupcions¹¹⁸⁵. Abans d'acabar 1976, Ansón va tornar a Barcelona, acompanyant el ministre d'Informació i Turisme, Andrés Reguera Guajardo, per a presidir la constitució del Consell Assessor d'RTVE a Catalunya i per anunciar l'inici de les emissions de Ràdio4, el 13 de desembre d'aquell any¹¹⁸⁶. La confirmació sobre la decisió de tirar endavant el nou projecte radiofònic català la va prendre el mateix Ansón a l'arribar a l'aeroport de Barcelona quan el director-gerent d'RTVE a Barcelona, Jorge Arandes, li va manifestar la seva ambició de disposar d'una emissora en llengua catalana. El mateix dia de l'inici de les emissions, el ministre d'Informació i Turisme, Andrés Reguera, la va autoritzar¹¹⁸⁷, prèvia conformitat del president del govern, Adolfo Suárez.

Tanmateix, El diari *El País* va destapar l'assessorament personal que Rafael Ansón va realitzar a Adolfo Suárez per a la campanya electoral en què es presentava com a candidat al Congrés per la circumscripció electoral de Madrid a les eleccions generals del 15 de juny de 1977¹¹⁸⁸. Les informacions publicades pel diari madrileny sobre aquest assessorament posaven de manifest la vinculació electoral entre la candidatura de Suárez i RTVE, i l'actuació d'Ansón, que havia estat moguda per les seva ideologia coincident amb el candidat, i els interessos polítics i familiars d'Ansón¹¹⁸⁹. Moragas defineix l'objectiu principal de la programació de TVE durant l'etapa d'Ansón de la que destaca la seva capacitat per a les relacions públiques posada al servei de l'assoliment dels objectius que prèviament s'havia plantejat:

¹¹⁸⁵ *Avui*, 16 de setembre de 1976, p. 5

¹¹⁸⁶ *Avui*, 7 de desembre de 1976, p. 4

¹¹⁸⁷ *Tele Radio*, 4 de maig de 1980, p. 54

¹¹⁸⁸ *El País*, 9 de juny de 1977, p. 1

¹¹⁸⁹ El seu germà Francisco Ansón havia treballat com a director del departament d'estudis i investigació de l'audiència a RTVE, càrrec des del que adulterava els resultats de les investigacions i els estudis per agradar al director general, Adolfo Suárez, i qui havia estat recomanat pel seu germà Rafael per a que participés en alguns programes de televisió. Per la seva banda, Rafael s'havia encarregat de la imatge de Suárez des de la seva elecció a procuradors a les Corts de la IX Legislatura.

“Llevó a cabo una gran campaña de relaciones públicas del nuevo régimen que facilitó el proceso hasta las elecciones generales de 1977. Esto solo puede realizarse con una televisión activa. La intensidad y el rigor con que se planificó esta campaña constituye el fenómeno persuasivo más importante del nuevo régimen, sólo comparable con la campaña de los XXV años de Paz y el referèndum de 1976, de forma que los partidos y líderes de la oposición apenas saldrán lo justo para dar credibilidad democrática al sistema”¹¹⁹⁰.

Ansón havia funcionat amb una absoluta autonomia fins al punt de rebre ordres directes de Suárez i, en canvi, parlava de manera ocasional de temes relatius a la seva responsabilitat amb els seus superiors en el ministeri de Cultura. Tot plegat feia preveure que la marxa del director general es produiria en un termini breu. Alguns dels factors que van intervenir en la decisió de la seva marxa van ser l'escandalós dèficit d'RTVE, la concessió a productores de la realització de programes, les exagerades millores concedides als treballadors a través de l'ordenança laboral, i, finalment, l'aparició de banderes republicanes en el programa *Yo canto*, dedicat al cantant Luís Pastor, a més d'una actuació de la cantant nord-americana Joan Báez, que van irritar sectors conservadors i mediàtics, com el diari *El Alcázar* i *ABC*. A la tardor de 1977, Ansón va presentar la seva primera dimissió com a director general d'RTVE, al considerar que havia d'abandonar el càrrec un cop es creés el *Consell Rector*¹¹⁹¹, però no li va ser acceptada. Tanmateix, a les poques setmanes va tornar a posar el seu càrrec a disposició del govern espanyol amb els mateixos motius, però en aquest cas sí va ser admesa¹¹⁹². Sense perdre temps, a l'endemà, Rafael Ansón es va instal·lar en un despatx a unes dependències del complex de La Moncloa per a treballar com assessor del president del govern, Adolfo Suárez.

¹¹⁹⁰ Moragas, Miquel de. *Teorías de la comunicación*. Barcelona: Gustavo Gili, 1981

¹¹⁹¹ *La Vanguardia*, 28 d'octubre de 1977, p. 17

¹¹⁹² *Avui*, 18 de novembre de 1977, p. 14

Al novembre de 1977 es va estrenar *La saga de los Rius*, que posteriorment es va oferir en català a l'estiu de 1982. La sèrie, de 13 capítols¹¹⁹³, estava basada en els relats *Mariona Rebull*, *El vidu Rius* i *Desideri*, i d'Ignasi Agustí, i narrava la vida de tres generacions d'una família de la burgesia industrial de Barcelona, durant el període entre 1880 i 1916. Pedro Amalio López¹¹⁹⁴ va assumir la direcció, Juan Felipe Vila San Juan es va encarregar de l'adaptació i el guió televisiu, Isidre Prous de la producció i Pedro Grima de la producció executiva de la sèrie. Amb *La saga de los Rius*¹¹⁹⁵, TVE va iniciar un cicle d'adaptacions d'alta qualitat, basades en obres clàssiques i modernes de la literatura espanyola¹¹⁹⁶ que es van convertir en peces centrals dins de la seva programació. Per Palacio (200: 527), va significar l'inici de la producció de sèries a Espanya que tenien “un homogeni cànon clàssic” que caracteritzava a un conjunt de sèries i pel·lícules basades en obres literàries i que TVE es va encarregar de promoure en aquest període. Malgrat que des de Catalunya, aquesta estratègia es percebia de diferent manera:

“Desconeixem si TVE, en produir *La saga de los Rius*, ha pensat en la possibilitat de vendre-la a l'estranger. A nosaltres, més aviat ens fa l'efecte que no. Que el mòbil principal ha estat el d'acontertar Catalunya o dient-ho en uns altres termes, actualitzar una temàtica en certa manera esdevinguda de moda darrerament.”¹¹⁹⁷

Tanmateix, per Peña Ardid (2010: 86), la decisió de TVE de portar a terme aquests projectes amb tan ambiciosos, tant des del punt de vista pressupostari¹¹⁹⁸ com de concepció audiovisual, pròxima a la narrativa cinematogràfica obeïa a una estratègia portada a terme en els inicis de la

¹¹⁹³ L'emissió en català va comptar amb 10 capítols.

¹¹⁹⁴ Pioner de la televisió a Espanya i especialitzat en la realització d'espais dramàtics.

¹¹⁹⁵ Va ser la primera sèrie de televisió rodada a Espanya en color.

¹¹⁹⁶ Posteriorment, TVE va estrenar les adaptacions televisives de les novel·les *Cañas y barro* (1978), *Fortuna y Jacinta* (1980) o *La Plaça del Diamant* i *Los Gozos y las Sombras* (1982).

¹¹⁹⁷ *Avui*, 14 d'octubre de 1976, p. 24

¹¹⁹⁸ 70 milions de pessetes, uns cinc per cadascun dels episodis.

transició, dirigida a transmetre als telespectadors un plantejament de consens, a través d'una programació nacional sòlidament autonòmica en els seus continguts:

“Inspiradas en su mayor parte en autores clásicos contemporáneos, aunque también cabe incluir en el grupo las biografías de personajes ilustres y algunos episodios de la historia de España, estas ficciones seriadas de pocos capítulos, factura cinematográfica y altos costes que permitían el rodaje en exteriores y la construcción de decorados espectaculares se concibieron como auténticas superproducciones *de prestigio* e iban a privilegiar la recreación del pasado – sobre todo, la sociedad decimonónica, los prolegómenos de la Guerra Civil y, en menor medida, la inmediata postguerra– desde los presupuestos narrativos de la estética realista y, no pocas veces, los mimbres del melodrama. Uno de los objetivos de estas adaptaciones era todavía el de popularizar obras de la cultura ilustrada pero desde la conciencia de que, a mediados de los setenta, nuevas capas sociales se estaban convirtiendo en espectadores asiduos de televisión; quizá por ello, para favorecer el seguimiento de la audiencia menos cultivada, TVE utilizó en los inicios un formato de adaptación inversa, muy ligado a las prácticas de la literatura popular, que había nacido con los primeros *ciné-romans* o novelizaciones de los antiguos filmes de episodios”¹¹⁹⁹

Des del punt de vista tècnic, per Amalio López, el rodatge de la sèrie va suposar un repte per a tot l'equip¹²⁰⁰ ja que es va fer en mig any, amb la participació de 186 actors i uns dos mil extres. Una organització complexa que, per al seu director, s'afegia al fet de filmar-se en color:

¹¹⁹⁹ Peña Ardid, Carmen. “Las primeras grandes series literarias de la transición: La saga de los Rius y Cañas y barro”. En: Antonio Ansón Anadón (Ed.). *Televisión y literatura en la España de la transición (1973-1982)*. Zaragoza: Institución Fernando el católico, 2010. pp. 71-96

¹²⁰⁰ Durant el període de la transició, es va generalitzar la petició de nombrosos professionals de Televisió Espanyola en augmentar el nombre de programes de producció pròpia, davant del temor que el govern espanyol anunciés un crèdit de 1.300 milions de pessetes per a les empreses i la indústria cinematogràfica, a càrrec del pressupost de TVE, per a subvencionar la producció de pel·lícules i sèries “preferentment basades en les grans obres de la literatura espanyola”.

“Es la realización más importante que Televisión Española acomete en toda su historia. No es una novela de trece horas. Es una película de trece horas. Representa algo así como la realización de ocho películas normales. Encima con el agravante del color. A la hora de filmar en color, hay que saber quitar colores –aunque parezca absurdo– para no caer en el tecnicolor. En casos como éste, creo que hemos de seguir en lo posible la técnica americana. Me parece perfecta a la hora de dosificar los planos generales. Seis meses es mucho tiempo”.¹²⁰¹

Tanmateix, abordar produccions d'aquestes característiques suposava realitzar grans inversions pressupostàries, però en aquell moment, la situació financera de RTVE no era gaire favorable. Havia tancat l'exercici de 1976 amb un dèficit de 3.000 milions de pessetes, una conjuntura que la va obligar a recórrer a demanar un crèdit extraordinari de 2.056.822.589 pessetes¹²⁰² a càrrec dels Pressupostos Generals de l'Estat¹²⁰³, per a fer front a la liquidació d'exercicis anteriors. RTVE acaparava una quarta part de la totalitat de la publicitat que es facturava a Espanya i, segons dades de la seva pròpia gerència de publicitat, havia ingressat en aquell any 7.829 milions de pessetes per aquest concepte. La crítica situació financera que patia RTVE era motiu de múltiples discussions i enfrontaments entre els partits polítics i, per descomptat, tema de debat a la resta dels mitjans de comunicació. En els dos àmbits, el polític i el comunicatiu, l'interès consistia en traslladar a la ciutadania una imatge d'ens poc transparent, on la corrupció era habitual, que manipulava segons la conveniència dels seus dirigents, de l'ús partidista que es feia de la televisió i del continu malbaratament de fons públics, que es destinaven a despeses en detriment de les inversions que necessitava l'ens per a créixer, aconseguint situar RTVE com un dels elements principals del centre del debat polític i

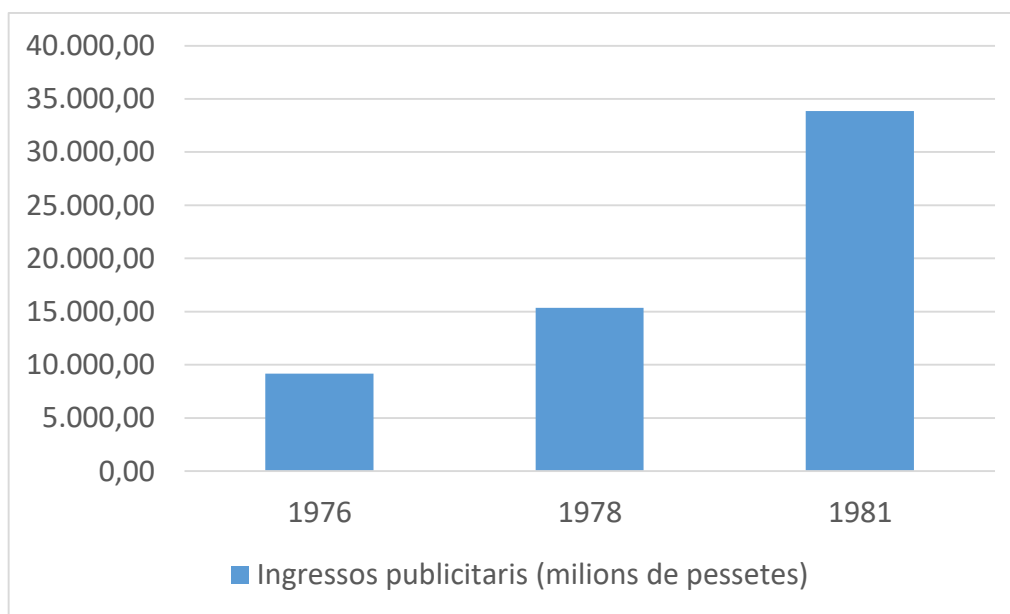
¹²⁰¹ *Tele Radio*, 4 d'agost de 1975, núm. 919, pp. 16-17

¹²⁰² *Boletín Oficial de las Cortes*, 17 de novembre de 1977, núm. 32, p. 442

¹²⁰³ Des del govern es va justificar la mesura per assumir les despeses extraordinàries de caire polític i que no s'havien pressupostat anteriorment (eleccions, viatges de membres del govern a països estrangers, ...).

mediàtic espanyol. No obstant, el progressiu increment dels ingressos publicitaris (gràfic 6) i el finançament a través de les subvencions estatals van ajudar a portar a terme una gestió financera que va permetre RTVE de disposar de recursos considerables, aprofitant la seva posició de monopoli del mitjà.

Gràfic 6: Ingressos publicitaris a RTVE (1976-1981)

Font: Elaboració pròpia

8.7.7. La iniciativa de la Promotora de Televisió Catalana, S.A.

Al 1977, els empresaris Ángel González Vidal, Joaquim Sarrau i Josep Maria Pareja van fundar l'empresa Promotora de Televisió Catalana, S.A.¹²⁰⁴, una societat fundada amb mig milió de pessetes i que naixia amb la voluntat de convertir-se en una televisió privada catalana quan es legalitzessin els canals privats de televisió a Espanya. Aquest projecte estava en l'òrbita de la coalició

¹²⁰⁴ *Avui*, 12 d'agost de 1977, p. 8

conservadora Convergència i Unió (CDC), que desitjava disposar d'un mitjà de comunicació al que pogués controlar i que, al mateix temps, li servís de plataforma propagandística. El president de CDC, Jordi Pujol, ja havia tingut vinculacions amb mitjans de comunicació amb anterioritat. Pujol, els considerava com una eina al servei del poder i que li havien d'utilitzar-se en els seu benefici i a la seva disposició com a òrgans d'expressió personal i ideològica, com va fer amb els diaris *Avui*, *El Correo Catalán* o la publicació *Destino*¹²⁰⁵. Aquesta última, després de tenir-la sota el seu control, es va enfonsar i va desaparèixer.

Com assenyala Guimerà (2018: 371), Jordi Pujol va desenvolupar una forta activitat per a la creació i l'impuls de mitjans de comunicació d'àmbit autonòmic que tinguessin una forta capacitat d'influència sobre la societat catalana. Aquesta estratègia es va centrar en l'adquisició de capçaleres de premsa, la creació d'una radiotelevisió pública autonòmica, la creació d'un gran grup multimèdia privat i la concessió de subvencions per part de la Generalitat a publicacions impreses. És a dir, una concepció instrumental dels mitjans de comunicació que Pujol entenia com a eina per aconseguir els seus objectius polítics: la divulgació del catalanisme i la defensa del seu ideari personal i de l'acció de govern del seu partit, que era fonamental per a la difusió i el desenvolupament del seu projecte de "Construir Catalunya."¹²⁰⁶

A finals de febrer de 1979, els responsables de Televisió Catalana van anunciar que disposaven de la capacitat per a produir, del disseny de la programació i d'emetre de forma regular, encara que no tinguessin l'autorització oficial, amb cobertura a Catalunya, les Illes Balears i el nord de la Comunitat Valenciana,

¹²⁰⁵ Guillamet, Jaume. "Destino, la revista de Jordi Pujol". *Revistas para la democracia. El papel de la prensa no diaria durante la Transición*. València: Universitat de València, 2020, pp. 109-120

¹²⁰⁶ Al 1979, Pujol va publicar *Construir Catalunya* (o *El llibre blau*), un recull de catorze articles publicats entre 1964 i 1965 en els què reflectia els conceptes fonamentals del seu ideari polític: "elaborar un programa polític per a un país que desperta nacionalment, però que està mancat d'unitat d'acció" (p. 112).

malgrat la negativa del director general d'RTVE, Fernando Arias Salgado, d'atorgar el permís per a la instal·lació de l'emissora de Televisió Catalana¹²⁰⁷.

Amb un accionariat molt ampli i amb l'emissió d'1.499.500 accions de mil pessetes nominals, ja que cap soci podia tenir més de l'1% del capital, els promotors d'aquesta iniciativa es van llençar a la captació de socis amb un sistema similar al que ja havien utilitzat per al diari *Avui*¹²⁰⁸. Un dels seus impulsors, Joaquim Sarrau Royés havia estat processat amb anterioritat en dues ocasions per estafa i va acabar empresonat a la Model¹²⁰⁹ on va conèixer el seu soci Josep Maria Pareja Gabarró, secretari de Televisió Catalana, S.A. Al mes de novembre de 1980 havien aconseguit 210 milions de pessetes que van aportar uns 16.000 petits inversors i persones que s'havien sumat a la iniciativa per motius, fonamentalment, ideològics. Al mes següent, un grup de socis va denunciar un presumpte delictes de desfalc perquè ningú no els va informar de la desaparició de 83 milions de pessetes, a més de que només s'havien registrat legalment 34. Segons la comissió d'accionistes, no havia hagut justificació de les despeses i sospitaven que podrien haver existit irregularitats en les operacions de compra d'uns terrenys a Fornells (Girona) i en l'adquisició de l'Hotel Florida al Tibidabo. Els socis van promoure judicialment la convocatòria d'una junta d'accionistes per demanar explicacions als màxims responsables sobre la gestió de Promotora de Televisió Catalana, S.A., el consell d'administració de la qual estava presidit per Joaquim Sarrau i Josep Maria Pareja. La junta que hauria d'haver-se celebrat l'11 de desembre va ser ajornada degut a l'aparició de presumptes irregularitats i falsedats en els documents acreditatius per assistir-hi i per a poder exercir-hi el dret a vot. Finalment, la junta es va poder celebrar al gener i la comissió d'accionistes va destituir els promotors i va constituir un nou consell d'administració presidit pel

¹²⁰⁷ *El País*, 22 de febrer de 1979, p. 29

¹²⁰⁸ Giró, Xavier. *Conflictes de televisió a Catalunya (1959-1990)*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1991, p. 21

¹²⁰⁹ *L'Hora de Catalunya*, núm. 68, 13 de juliol de 1980, pp. 37-38

joier Amadeu Bagués, vicepresident d'Òmnium Cultural, i del que formava part el diputat de CiU i president del consell d'administració del diari *Avui*, Antoni Subirà, cosí polític de Jordi Pujol¹²¹⁰ i membre fundador de CDC.

Després de diversos problemes financers i laborals relacionats amb la negativa a la concessió de préstecs de les entitats bancàries i amb l'acomiadament d'una trentena de treballadors, l'empresa va quedar molt endeutada, després de la compra de l'Hotel Florida situat al Tibidabo que s'havia concebut per acollir la instal·lació dels nous estudis. El 2 de novembre de 1981, es va fundar Productora Catalana de Televideo, S.A., una nova societat destinada al lloguer de platós i a la producció de programes per a TV3¹²¹¹, presidida per Ferran Ariño. Una junta extraordinària va dissoldre la societat el juliol de 1990, sense que els socis poguessin recuperar les seves inversions¹²¹². El 6 d'octubre de 1995, un jutjat va estimar "indicis d'apropiació indeguda" en la liquidació de Televisió Catalana. Malgrat aquestes sospites d'il·legalitat, el jutge va deixar en llibertat els seus principals impulsors: Joaquim Sarrau, Josep Maria Pareja i Àngel González¹²¹³.

8.8. Canvis a TVE Catalunya

L'esperit de transformació a TVE Catalunya es va evidenciar de manera més feaent un cop es van celebrar les primeres eleccions democràtiques a Espanya, el 15 de juny de 1977, després de la dictadura franquista, i que per Baget van significar una oportunitat per al desenvolupament de la televisió a Catalunya:

¹²¹⁰ *El País*, 4 de gener de 1981, p. 15

¹²¹¹ *El País*, 18 d'abril de 1984, p. 16

¹²¹² Martínez, Félix; Oliveres, Jordi. *Jordi Pujol. En nombre de Catalunya*. Barcelona: Debate, 2005. p. 163

¹²¹³ *Capçalera*, desembre 1995-gener 1996, núm. 65, p. 40

“Els resultats electorals del 15 de juny, amb majoria de socialistes i comunistes i de forces autonòmiques en general, no fan sinó afermar el camí emprès per la televisió catalana”.¹²¹⁴

Catalunya volia recuperar les seves institucions i Miramar s’hi va sumar, contribuint amb l’emissió d’alguns programes especials que va dedicar per cobrir el retorn del president de la Generalitat a l’exili, Josep Tarradellas, per a fer-se càrrec de la presidència i del govern català, fins que s’aprovés l’Estatut d’Autonomia de Catalunya¹²¹⁵. Es recordada l’entrevista que li va realitzar el periodista de TVE, Joan Armengol, per a l’informatiu *Miramar*¹²¹⁶. L’1 d’octubre es va emetre un especial previ a la seva arribada a Espanya¹²¹⁷ i el dia 23 d’aquell mateix mes es va planificar un operatiu especial, que comptava amb un considerable desplegament tècnic i professional per a realitzar la retransmissió de més de dues hores, de l’arribada de Tarradellas a Barcelona per a assumir la presidència de la Generalitat, titulat *El retorn del president*. Aquest especial el va presentar Joan Anton Benach i es va emetre en desconexió per Catalunya a través de la segona cadena, tapant l’emissió estatal sense que hi hagués cap tipus d’interrupció per a tornar a la programació estatal, fins que van finalitzar tots els actes. També aquesta intenció es va demostrar en l’increment d’hores d’emissió que es va assolir al setembre de 1977 (68), incloses les redifusions, i també amb la desconexió de la programació estatal per a emetre programes en català.

En aquest context reivindicatiu i de recuperació de la identitat i la cultura catalana, no era d’estranyar que els responsables de TVE Catalunya volguessin dissenyar una programació per a la desconexió el més diversa possible. La voluntat era emetre programes que oferissin uns continguts

¹²¹⁴ Baget, Josep M^a. *La televisió en la Catalunya autònoma*. Barcelona: Edicions 62, 1981, p. 92

¹²¹⁵ Aprovat en referèndum el 25 d’octubre de 1979

¹²¹⁶ *Avui*, 30 de juny de 1977, p. 6

¹²¹⁷ Armengol hi viatjava en el mateix avió que el president Tarradellas.

coherents amb l'ambient polític, social i cultural que es vivia a Catalunya en aquell moment, amb presència de tot tipus de gèneres televisius. Aquesta tasca, tanmateix, havia de superar els obstacles dels horaris ja que les franges disponibles no havien canviat substancialment, però sí s'hi treballava per a ocupar qualsevol espai que quedava lliure amb l'emissió del màxim de programes amb l'objectiu de donar protagonisme a la seva producció i donar-li visibilitat davant la població catalana.

Probablement, un dels programes d'entrevistes més emblemàtics de la producció de TVE Catalunya que es van estrenar llavors i que ha perdurat en la memòria de molts telespectadors al llarg de la seva història va ser *Personatges*, dirigit i presentat per la periodista i escriptora Montserrat Roig. En aquest espai, realitzava entrevistes biogràfiques a persones destacades a Catalunya de qualsevol àmbit. El programa destacava pel treball previ i de documentació que Roig realitzava abans de qualsevol entrevista per a preparar-la i estudiar els personatges, amb la finalitat de conèixer les seves rutines, visitar casa seva o passar tot un dia amb el convidat, mentre la seva amiga, la fotògrafa Pilar Aymerich els retratava, tot plegat amb l'objectiu d'arribar a l'entrevista amb un coneixement profund dels convidats i treure'n el màxim de profit. Per *Personatges* van passar persones que, malgrat ser rellevants a la societat, mai havien sortit per la pantalla o, fins i tot, havien estat vetades per TVE durant anys. La seva experiència fent entrevistes a la premsa escrita la va ajudar a crear a cada convidat un clima de confiança i d'intimitat per a que expliquessin tot allò que volien dir, aconseguint un estil que va donar el segell especial al seu programa.

Amb cada entrevistat, Montserrat Roig aconseguia endinsar-se suficientment com per extreure la seva vessant humana, social, política i professional. La seva manera d'entrevistar era característica, formulant totes les preguntes amb la mateixa calma, tant les que eren plaents com les que es podien considerar

incòmodes i sempre sense interrompre mai una resposta. Malgrat que va rebre excel·lents crítiques per la seva tasca, al cap d'un any en antena i després d'una cinquantena d'entrevistes, la direcció de TVE va decidir acabar el programa adduint que ja no quedaven més personatges interessants per a entrevistar. La veritable raó va ser la seva militància política ja que a les eleccions del 15 de juny de 1977, ella formava part de les llistes electorals del PSUC com a número 10 de la candidatura. La suspensió del programa la va portar a escriure, amb l'equip de *Personatges*, una carta al diari *La Vanguardia*, sense estalviar cap crítica cap als directius responsables d'aquella decisió:

“La sola idea de que ha sido eliminado porque “ya no quedaban personajes” significa la ignorancia que sufren algunos hacia la realidad y la cultura catalanas, formadas por gente que o hasta hace poco no han podido tener la palabra en un medio de comunicación tan importante como es TV o bien que hoy trabajan y llevan a cabo su obra tanto en Cataluña como en las Islas o el País Valenciano [...] Nuestro programa ha intentado, a través de los personajes que han pasado por él, ser objetivo, veraz, pluralista y, por encima de otra cosa, ha sido pensado para un público adulto y mentalmente mayor de edad.”¹²¹⁸

Malgrat la decisió de suspendre el programa, *Personatges* va continuar en emissió fins a meitats del mes de setembre de 1978. Aquell mateix mes es va estrenar *De bat a bat*, un programa d'entrevistes i de debat que tractava temes d'actualitat política, econòmica i social, presentat i dirigit pel periodista Joan Castelló Rovira, realitzat per Maria Muxart i produït per Jordi Aymà. A l'equip de redacció hi treballava Manuel Campo Vidal a la que va ser la seva primera feina a la televisió. El programa va entrevistar els principals líders polítics catalans, però també els espanyols (Santiago Carrillo, Manuel Fraga i Felipe González). Després de la supressió de *Personatges* a la graella, Montserrat Roig va ser contractada com a entrevistadora per al programa *Encuentros con las letras*

¹²¹⁸ *La Vanguardia*, 3 d'agost de 1978, p. 5

que dirigia Carlos Vélez, que havia estat cap de programes culturals i dramàtics a TVE al 1974. Tanmateix, no va poder emetre's cap de les entrevistes que havia realitzar perquè la primera, prevista per al 14 de juny, en un programa monogràfic sobre "els trets identitaris de la cultura catalana", entrevistava l'escriptor Josep Maria Castellet, que finalment va ser vetada¹²¹⁹. Aquest programa censurat l'havien de seguir una altres sobre la cultura basca i gallega i, segons es va publicar a la premsa, la supressió del programa "havia estat iniciativa dels responsables de TVE a Barcelona"¹²²⁰, com va explicar Montserrat Roig:

"Jorge Arandes telefonà a Miguel Martín, director general de RTVE, demanant-li com era possible que, estant jo vetada a Miramar, sortís una entrevista meva a la cadena estatal. Martí parlà amb el cap d'Encuentros con las letras, qui em comunicà que no s'emetria el programa. El més greu és que Arandes va contra la cultura catalana; vetant-me a mi, en el fons veta la nostra cultura."¹²²¹

En aquest context, van arribar nous espais, com els musicals *Varietats* i *Música en viu*. El primer el presentava el periodista radiofònic Salvador Escamilla, l'actriu Carme Sansa i el músic Frank Dubé. A banda de les actuacions musicals, també hi havia espai per a l'humor i la màgia. L'espai *Música en viu*, que realitzava Maria Muxart, estava dedicat a la retransmissió de concerts i peces de música culta o contemporània per solistes o formacions instrumentals. Per la seva banda, el cap de setmana va estrenar un nou espai de l'àmbit de l'esport, *Dissabte esportiu*, un programa que ofería entrevistes i reportatges relacionats amb aquest àmbit, fonamentalment, centrat en els esportistes i clubs catalans. I de la producció destinada a la programació estatal destaquen el programa de reportatges de caire cultural *Brújula*, el musical *Yo canto*, dedicat de manera monogràfica a intèrprets i cantautors, i l'espai

¹²¹⁹ *El País*, 19 de juny de 1979, p. 39

¹²²⁰ *Avui*, 15 de juny de 1979, p.2

¹²²¹ *Avui*, 16 de juny de 1979, p.2

d'entreteniment i varietats *Escala Internacional*, amb actuacions musicals que s'emetia des de la sala de festes Scala Barcelona¹²²².

La signatura dels Pactes de la Moncloa, a l'octubre de 1977 pels membres dels grups polítics amb representació parlamentària, va determinar que, el 8 de desembre de 1977, el Congrés dels Diputats aprovés la creació del Consell Rector Provisional d'RTVE¹²²³, amb la finalitat d'elaborar el projecte dels seu estatut jurídic, a més de supervisar l'objectivitat informativa i controlar els seus ingressos i despeses.

“Los Pactos de la Moncloa, además de su apartado económico, poseían una parte referida a la democratización de las estructuras del país. En ellas se preveía establecer un consejo rector provisional para RTVE, que, entre otras funciones, se encargaría de elaborar un estatuto jurídico que incorporara la solución de los tres problemas que se perciben en la nueva situación. A saber: el tratamiento regional de los programas, la objetividad de los informativos y todo aquello relacionado con el gasto”¹²²⁴.

Aquest òrgan, que va ser un primer pas cap al control parlamentari sobre RTVE, estava format per trenta-sis membres, la meitat dels quals eren nomenats pel govern i l'altra per parlamentaris en funció de la proporcionalitat a la cambra. L'existència del Consell Rector, presidit per José María Martín Oviedo (UCD), va ser qüestionada en nombroses ocasions per la majoritària

¹²²² Aquest local va desaparèixer després d'un incendi declarat al gener de 1978. Després d'una manifestació convocada per la CNT en contra dels Pactos de la Moncloa per considerar que perjudicaven a la classe treballadora, es van llençar uns còctels molotov contra la façana. La policia va acusar tres dels participants en aquesta manifestació com els responsables de l'incendi posterior i la mort de quatre persones (treballadors de la sala i afiliats cenetistes que es trobaven al seu interior). La investigació posterior va demostrar que hi va haver elements infiltrats que van col·locar materials incendiàries d'origen militar en diferents llocs de la sala de festes, amb l'objectiu de desacreditar el sindicat davant del col·lectiu de treballadors i, d'aquesta manera, evitar la seva progressió a Catalunya.

¹²²³ *Boletín Oficial del Estado*, 14 de novembre de 1977, núm. 272, pp. 24798-24799

¹²²⁴ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2001, p. 112

presència de membres nomenats per la UCD¹²²⁵, el partit del govern, ja que la majoria de les ocasions es plantejaven votacions per majoria simple, i també perquè legitimava una televisió en règim de monopoli estatal amb finançament publicitari i sense cap tipus de competència. A la primera reunió el PSOE i el PCE van acusar el govern i la UCD de no voler democratitzar RTVE¹²²⁶, i a les successives es van manifestar les crítiques dels representants dels partits d'esquerra i inclús l'abandonament d'alguns dels membres a les reunions.

El nomenament de Fernando Arias Salgado¹²²⁷ com a nou director general d'RTVE, en substitució de Rafael Ansón¹²²⁸, que havia presentar la seva dimissió per segona vegada en un mes, va desencadenar tot un seguit de protestes i reaccions adverses, i canvis a la direcció de TVE Catalunya. El primer càrrec que va confirmar després del seu nomenament va ser el de Luis Ezcurra com a sotsdirector general d'RTVE¹²²⁹. En els anys de la transició, Ezcurra havia perdut pes en el si de la televisió estatal i aquest fet es va notar en els nivells de producció de TVE Catalunya en la seva aportació al conjunt de TVE.

Arias Salgado, en la seva nova responsabilitat al capdavant de TVE i gran desconexedor del mitjà, va realitzar nombrosos canvis en la direcció dels programes, nomenant sense criteris professionals un càrrecs a Madrid (José María Carcasona, Fernando Bofill i Feliciano Lorenzo Gelices), que van provocar la resposta d'un grup de professionals que van escriure una carta pública on criticaven el sistema per a triar el director general, demanant el seu cessament i la tramitació d'un estatut per a RTVE que garantís la seva

¹²²⁵ *La Vanguardia*, 17 de gener de 1978, p. 11

¹²²⁶ *La Vanguardia*, 28 de gener de 1978, p. 11

¹²²⁷ Era fill de Gabriel Arias Salgado, exministre d'Informació i Turisme, que va inaugurar TVE, i germà de Rafael Arias Salgado polític que va ocupar diverses carteres ministerials amb Adolfo Suárez i home de la seva màxima confiança.

¹²²⁸ *ABC*, 22 de novembre de 1977, p. 6

¹²²⁹ *La Vanguardia*, 8 de desembre de 1977, p. 44

autonomia respecte dels poders de l'estat. A tots els signants se'ls va donar l'oportunitat de retractar-se i la majoria ho va fer. Una de les conseqüències va ser la dimissió dels directors dels quatre informatius diaris de Televisió Espanyola (Ladislao Azcona, Eduardo Sotillos, Miguel Ángel Gozalo i Pedro Macía)¹²³⁰ i el cessament a Barcelona de dos dels signants, Tomàs García Arnalot i Juan Manuel Martín de Blas. Per al ministre de Cultura, Pío Cabanillas, la reestructuració en l'organigrama directiu entrava en el normal funcionament d'RTVE:

“Cuando se produce un nuevo nombramiento en un organismo es lógico que se produzca una renovación en sus estructuras. Esta es la razón por la que el nuevo director de RTVE haya decidido los nombramientos que acaban de provocar la dimisión voluntaria de los cuatro directores de los telediarios, según me he enterado por los medios informativos”.¹²³¹

Arias Salgado va optar pels nomenaments arbitraris i discrecionals i semblava que apostava per posar ordre després de les eleccions del 15 de juny. Per Muñoz (1990: 38), Arias Salgado va practicar una política de cacera de bruixes “contra tot aquell que recordés a Franco i els seus símbols”. Per la seva banda, Jorge Arandes, que es mantenia com a màxim responsable de TVE Catalunya, va nomenar com a substituïts Joan Munsó Cabús, com a subdirector de TVE, i Juan José González Lemúa, nou cap de programes¹²³².

“García Arnalot i Martín de Blas intentaren adequar dintre els límits i contradiccions de TVE, la programació del circuit català a la realitat socio-política a la qual anava destinada. La seva destitució representà a nivell de

¹²³⁰ *La Vanguardia*, 26 de gener de 1978, p. 15

¹²³¹ *La Vanguardia*, 26 de gener de 1978, p. 15

¹²³² *La Vanguardia*, 14 d'abril de 1978, p. 25

programació un retrocés en el temps [d'emissió en català], però també en els plantejaments generals i en tractament informatiu.”¹²³³

Aquests canvis van ocasionar una remodelació de la programació en català amb la desaparició d'alguns programes, com *Personatges*, com ja hem esmentat anteriorment, i *Tot art*, i també de programes per a l'emissió estatal, generant crítiques entre els treballadors i la premsa escrita. Un exemple és la carta al director que un grup de periodistes, artistes i intel·lectuals van publicar a *La Vanguardia*, en protesta per la retirada de la programació dels programes *Personatges* i *Tot Art*.

“Queremos hacer pública nuestra sorpresa y preocupación ante la desaparición de la TVE de Barcelona de dos programas tan importantes como *Personatges* y *Tot Art*. En relación al primero diversos órganos de información han manifestado su disconformidad. Respecto a *Tot Art*, queremos destacar la importancia de su tarea a lo largo de sus años de existencia en pro de la difusión de nuestras artes, letras y cultura, en una televisión pensada y sentida por catalanes y para los catalanes, y no simplemente en catalán.”¹²³⁴

Entre els signants d'aquesta carta, hi figuraven Joan Miró, Antoni Mª Badia i Margarit, Oriol Bohigas, Hermann Bonnin, Joan Brosa, Alexandre Cirici, Jordi Maluquer, Miquel de Moragas, Josep Palau i Fabre, Miquel Porte i Moix, Raimon, Josep Lluís Sert i Antoni Tàpies. Els artistes i intel·lectuals consideraven oportú remarcar la vàlua, qualitat i interès dels professionals dels dos programes¹²³⁵.

¹²³³ Gifreu, Josep. *Sistema i polítiques de la comunicació a Catalunya (premsa, ràdio, televisió i cinema, 1970-1980)*. Barcelona: L'Avenç, 1983. p.171

¹²³⁴ *La Vanguardia*, 29 de setembre de 1978, p. 5

¹²³⁵ *Avui*, 29 de setembre de 1978, p. 28

8.9. El Comité Anticorrupción

Unes setmanes abans del nomenament de Fernando Arias Salgado, com a director general d'RTVE el 27 de setembre de 1977, una assemblea de treballadors va posar en marxa una de les iniciatives que major incidència va tenir a RTVE. Davant de les contínues denúncies de censura i de manipulació informativa per part dels mateixos periodistes de l'empresa i d'altres treballadors¹²³⁶, va néixer un Comité Anticorrupción¹²³⁷ les funcions del qual consistien en investigar els possibles casos de corrupció, tant econòmica com ideològica, que poguessin existir a RTVE¹²³⁸. A aquest grup de treballadors els amoïnava la possibilitat que s'introduís capital privat a TVE i, d'aquesta manera, es facilités la privatització de l'empresa. No obstant, la presència de productores alienes era freqüent en la realització de programes en perjudici dels recursos interns i era motiu d'enfrontament amb els sindicats que defensaven una producció pròpia. Per rebaixar el rebuig dels treballadors es va incorporar la fórmula de la coproducció que evitava aquesta oposició i a més encaixava en els convenis col·lectius d'RTVE. Aquesta iniciativa no va agradar a Arias Salgado perquè considerava que es tractava d'una mala política que dividia sectors d'una mateixa organització:

“Creo que las cosas pueden arreglarse por otras vías que quizá sean más eficaces. El termino corrupción no debe aplicarse a una serie de hechos sin previos análisis más profundos”.¹²³⁹

¹²³⁶ El Comité Anticorrupción estava format per Antonio Abellán, Gabriel Barrasa, Francisco Beiro, Tomás Carpio, José Fernández Cormenzana, Máximo González Chacón, Fernando Guillamón, Antonio Maldonado, Jesús Martín, Teófanos Merchán, María Fernanda Miguel, Miguel Ángel Pérez, Rodolfo Ruiz, Luis Sanz, Manuel Serrano i Carlos Usillos.

¹²³⁷ Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2009. p. 110

¹²³⁸ Com va ser el cas de les concessions de programes a productores audiovisuals privades en dubtoses condicions, pràctiques censors, el vet a determinats programes, gratificacions especials o campanyes promogudes per *lobbies* privats (com la realitzada en favor de l'energia nuclear).

¹²³⁹ *La Vanguardia*, 7 de desembre de 1977, p. 62

Entre els diversos informes aquest òrgan dels treballadors va publicar i es denunciava el contracte que havia tingut l'empresa Ageurop Ibérica, S.A., dedicada a la promoció d'imatge, l'estratègia social i les relacions públiques, durant la campanya de publicitat del referèndum sobre el projecte de Llei per a la Reforma Política, una norma que es va convertir en un dels principis bàsics de l'estratègia política d'Adolfo Suárez i l'origen de la seva legitimació social davant la ciutadania espanyola. Entre els càrrecs d'alta direcció d'aquesta empresa figuraven Jesús Aparicio Bernal, fundador i president d' Ageurop Ibérica, S.A. a més de director general d'RTVE entre 1964 i 1969, Juan José Rosón, director general entre gener i novembre de 1974, Jesús Sancho Rof, que el va substituir posteriorment entre novembre de 1974 i gener de 1975, Rafael Ansón Oliart, director general entre 1976 i 1977, Salvador Pons, que havia estat director de la segona cadena i de RNE, i Jaime Campmany, director de la revista *Época*. El Comité Anticorrupción denunciava aquesta societat perquè es dedicava a promocionar la imatge de determinats personatges de l'àmbit polític i empresarial, i perquè gestionava l'aparició de diferents marques en els espais televisius que controlaven. Una altra de les preocupacions era la possibilitat de facilitar la privatització d'RTVE a través de l'entrada de capital privat perquè

“Las sociedades que contratan con RTVE parecen haberse constituido expresamente para tal fin; muchas de las personas que las integran abordan por primera vez actividades es este tipo; su capital social es mínimo y su infraestructura técnica y organizativa, la indispensable”.¹²⁴⁰

L'enrarament i el clima de tensió que es percebia dins de Televisió Espanyola entre denunciants i denunciats va arribar fins a produir-se un enfrontament d'acusacions que van derivar en un procediment judicial que va portar diversos professionals davant dels tribunals. Un dels casos més coneguts va ser el del

¹²⁴⁰ Comité Anticorrupción de RTVE, *Hoja informativa* núm. 3, 19 de desembre de 1977

periodista José Antonio Plaza¹²⁴¹ i el realitzador José Joaquín Marroquí¹²⁴². Tots dos van presentar, davant el fiscal de l'Audiència Territorial de Madrid, les seves respectives denúncies contra els membres del *Comité Anticorrupción*, per considerar que a través de la *Hoja informativa núm. 2*, se'ls acusava de manera greument injuriosa, tipificant la seva relació professional amb TVE de "corrupció". Segons la nota feta pública per aquest col·lectiu de treballadors, Plaza i Marroquí concentraven multiplicitat de feines remunerades per a una mateixa persona i, en conseqüència, els denunciants assenyalaven que percebien una retribució molt per sobre del que estipulaven les seves respectives categories professionals¹²⁴³. José Antonio Plaza va intentar retirar la seva querella, però el jutjat no li ho va permetre en existir indicis de delictes públics. Finalment, els tribunals van ordenar el sobreseïment de les diligències incoades per Plaza, que s'havia acollit a la llei anomenada "Antilibel"¹²⁴⁴, i Marroquí, contra els membres del *Comité Anticorrupción*. Quan van declarar davant el jutjat dintre d'aquest procés, els membres del *Comité Anticorrupción* van manifestar que no tenien cap acusació directa contra Plaza i que el seu únic propòsit era descobrir formes de corrupció que poguessin haver-hi a RTVE¹²⁴⁵. Al maig de 1978, el *Comité Anticorrupción* es va dissoldre per un acord de l'assemblea de treballadors, i les seves funcions es van traspassar al comitè d'empresa.¹²⁴⁶

¹²⁴¹ Com a director del programa *625 líneas* i *Veinticuatro imágenes* percebia 1.054.548 pessetes mensuals, a més de dos salaris també mensuals, un com assessor del director general d'RTVE i un altre com a corresponsal de TVE a Londres, on havia treballat amb anterioritat.

¹²⁴² Era programador i el director del programa *300 millones* i se l'acusava de percebre 555.380 pessetes mensuals, 50.000 pessetes mensuals a càrrec del programa *Hora cero* de Radio Peninsular i un bitllet d'avió setmanal en concepte de trasllat de Barcelona a Madrid.

¹²⁴³ *El País*, 29 de novembre de 1977, p. 25

¹²⁴⁴ *Boletín Oficial del Estado*, Real Decreto-ley 24/1977, d'1 d'abril de 1977, núm. 87, pp. 7928-7929

¹²⁴⁵ *Avui*, 12 de gener de 1978, p. 11

¹²⁴⁶ *El País*, 19 de maig de 1978, p. 29

Des del mes de març de 1977 s'esperava que RTVE es configurés com una organisme autònom¹²⁴⁷. I al novembre d'aquell any, va néixer el nou Organismo Autónomo de Radio Televisión Española, en substitució del servei públic Radiotelevisión Española¹²⁴⁸, però mantenint els mateixos drets, obligacions, funcions, òrgans rectors, personal i estructura que l'ens al que substituïa. Per primer cop, es plantejava que les Corts espanyoles controlessin la televisió a Espanya, una decisió que va ser ben rebuda pels treballadors que es van manifestar a favor del control per part dels partits polítics¹²⁴⁹, malgrat que alguns mitjans dubtaven que s'exercís aquesta observació en el projecte de reestructuració d'RTVE¹²⁵⁰. Tres anys més tard, amb l'aprovació de la Llei 4/1980, de 10 de gener, de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió¹²⁵¹, inscrita en el Registre Mercantil el 9 de març de 1981, va passar a ser l'Ens Públic RTVE¹²⁵², amb una nova gestió a través de les societats: Radio Nacional de España, Radio Cadena Española i Televisión Española. Aquesta llei necessitava una majoria de dos terços per a ser aprovada al Congrés dels Diputats i els va aconseguir amb els vots favorables de la UCD i el PSOE, deixant de banda nombroses esmenes presentades pels grups parlamentaris del PCE i la Minoria Catalana¹²⁵³.

Uns dies abans d'acabar el mes d'octubre de 1977, el director general, Rafael Ansón, va fer pública una nota informativa en la què explicava que RTVE presentava greus dificultats de tresoreria. Quedava per ingressar el 50% del pressupost d'aquell any (9.300 milions de pessetes) i les Corts no havien ratificat dos crèdits extraordinaris que el Consell de Ministres havia aprovat el

¹²⁴⁷ *La Vanguardia*, 23 de març de 1977, p. 11

¹²⁴⁸ *Boletín Oficial del Estado*, de 7 de novembre de 1977, núm. 266, p. 24383

¹²⁴⁹ *El País*, 24 de juny de 1977, p. 14

¹²⁵⁰ *El País*, 25 de juny de 1977, p. 22

¹²⁵¹ *Boletín Oficial del Estado*, de 12 de gener de 1980, núm. 11, pp. 844-848

¹²⁵² La seu social estava ubicada al passeig de La Habana i el fiscal a Prado del Rey.

¹²⁵³ Parés, Manuel ; Baget, Josep M^a; Berrio, Jordi (eds.). *La televisió a la Catalunya autònoma*. Barcelona: Edicions 62, 1981, p. 293

mes de maig, per la qual cosa RTVE havia iniciat contactes amb diverses institucions financeres per demanar diners anticipats per a poder pagar les nòmines dels seus treballadors. El Banc d'Espanya va assumir el pagament amb xecs¹²⁵⁴.

8.10. Pèrdua de pes a la programació estatal

La majoria de les novetats que hi va haver durant aquell any en la programació en desconexió per a Catalunya es van estrenar en el segon semestre. Tanmateix, al març va començar el dramàtic *Històries obertes*, una sèrie amb capítols independents des del punt de vista argumental, amb textos escrits especialment per a la televisió, d'autors que no eren coneguts. I a l'abril s'estrenava el concurs *¿Conocemos España?*, que tenia com a eix central temes relacionats amb el turisme i que posava a prova els coneixements dels participants sobre les regions espanyoles. Estava dirigit i presentat per Mario Beut, i realitzat per Esteve Duran.

Abans de l'estiu, al mes de juny, començaven les emissions de *Vostè pregunta*, un espai d'entrevistes a persones rellevants a Catalunya en diversos àmbits que presentava i dirigia Joaquim Maria Puyal, en el què va ser el seu primer treball a TVE, amb la realització d'Esteve Duran. El programa va aportar la novetat de la participació directa dels telespectadors, adaptant el recurs radiofònic d'intervenir-hi durant l'emissió, gràcies a la possibilitat que tenien de poder formular aquelles preguntes que desitgessin als convidats, a través d'una trucada telefònica. Al 1979, va rebre el premi Ondas, en la categoria de televisió.¹²⁵⁵

¹²⁵⁴ *El País*, 28 d'octubre de 1977, p. 48

¹²⁵⁵ *ABC*, 17 de novembre de 1979, p. 52

Com s'ha dit anteriorment, la resta de les estrenes d'aquell any es van produir en el segon semestre, concretament, en el mes d'octubre, augmentant lleugerament el nombre d'hores en català respecte de les que es van emetre al 1977. S'havia concebut una programació per a la desconexió amb una nova estructura de programació que disposava de dos grans *slots*¹²⁵⁶ diferenciats; d'una banda, una franja al migdia amb continguts informatius, i, de l'altra, un bloc a la tarda amb programes de caire divulgatiu i d'entreteniment. Finalment, es disposava d'una altra franja al vespre dedicat a emetre redifusions i el programa informatiu *Crònica 2*, encapçalat per Carme Páez, que repassava les notícies més destacades de la jornada i les que es produïen a última hora.

El primer programa en estrenar-se aquella temporada va ser *Història de l'esport català*, un espai que dedicava cada capítol a una disciplina esportiva o a mostrar la història d'una entitat esportiva catalana. A l'endemà s'estrenava *Cita a mitja tarda*, un programa dirigit i presentat per Maria Aurèlia Capmany, orientat al públic femení, fonamentalment, amb reportatges sobre moda, dissenyadors, artesanía i gastronomia. El mateix dia començava *Crònica esportiva*, un espai amb la informació del món de l'esport català que s'havia produït durant el cap de setmana, presentat i editat per Domènec Garcia, i realitzat per Ricardo Soria. A l'endemà arribava l'espai quinzenal, *D'un temps, d'un país*, dedicat a les institucions i la cultura catalanes, com l'Escolania de Montserrat, la Diada de Sant Jordi, els Mossos d'Esquadra o La Passió. El seu director va ser Francesc Rovira Beleta i el va realitzar Miquel Iglesias. *Catalunya i Balears, avui* era un programa que constava de reportatges que reflectien l'actualitat social, econòmica i cultural de Catalunya i les Illes Balears. Joan Albert Argerich va ser el seu director, Ricardo Soria, el seu realitzador i Marta Aguilar, la productora. A la mateixa setmana es va estrenar *RTVE informa*, un espai dedicat a la promoció dels programes que es realitzaven des

¹²⁵⁶ Fa referència a la franja horària d'una programació televisiva determinada que juga un paper dins de l'estratègia d'una cadena de televisió.

de TVE Catalunya. El mateix dia començaven les emissions de l'espai *Musical del divendres*, un programa amb actuacions a plató d'intèrprets i grups, que presentava Aurora Claramunt, el realitzava Albert Vidal i el produïa Chari de Andrés. Uns dies més tard arribava el programa cultural *Els museus*, amb Antoni Bartomeus i Joan Anton Benach com a directors i Jordi Lladó com a realitzador, que mostrava els principals museus de Catalunya i les Illes Balears, des del més important i conegut fins al més modest i ignorat.

A continuació, es va estrenar l'espai *Coses d'ahir*, un programa dedicat a divulgar com eren els costums i convencions socials antics, amb Joan Bas com a productor i Sempronio encarregant-se dels guions. També va arribar l'espai *Signes*, una revista amb reportatges i entrevistes sobre l'actualitat de l'àmbit artístic i literari que dirigia i presentava l'escriptor Robert Saladrigas i realitzava Ramon Coderch, i que va estar en antena durant tres anys. Per la seva banda, el programa *Escenari* s'encarregava de portar cada setmana tota actualitat teatral, musical i cinematogràfica a Catalunya i les Illes Balears. Salvador Corberó va assumir la direcció, Emiliano Moro la realització, Joan Guasch la producció i l'actriu Mónica Randall va ser la seva presentadora durant la segona temporada, després de substituir Teresa Gimpera. Era la primera vegada que l'actriu treballava com a presentadora a televisió en català, malgrat que ho havia fet en espais dramàtics¹²⁵⁷. També va arribar *Musical Express*, un programa dirigit i presentat per Àngel Casas, que va donar l'oportunitat a l'audiència de gaudir de nombroses actuacions en directe a plató o enregistrades en concerts i festivals. A més, en el programa s'oferien reportatges i entrevistes a artistes espanyols i internacionals que no acostumaven a aparèixer per la televisió. Un espai eclèctic que oferia una manera diferent de gaudir de la música a la televisió i que, posteriorment, va tenir la seva versió per a l'emissió estatal. En acabar l'any, el dia de Sant

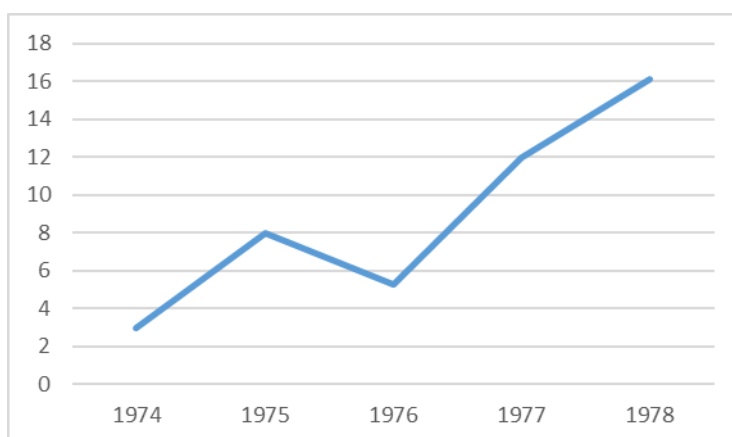
¹²⁵⁷ *Sintonía*, núm. 39, novembre 1979, pp. 24-25

Esteve, es va emetre el programa *Especial Serrat*, realitzat per Lluís Maria Güell, presentat per Joaquím Mª Puyal i producció de Pilar Atienza. El programa ofería una entrevista de Puyal al cantautor i un concert que va oferir al Teatre Lliure.

En l'àmbit estatal a finals del mes d'octubre, es va estrenar el magazín dedicat al lleure i l'oci, *Tiempo libre*, tots els dissabtes al migdia. Un programa realitzat per Gerardo N. Miró i presentat per Aurora Claramunt i Fernando Rodríguez Madero que comptava amb la col·laboració del carismàtic *padre* Vicente Mundina, un especialista en botànica que va adquirir molta popularitat a la dècada dels anys vuitanta per la seva peculiar manera de donar consells sobre flors i plantes i pel seu accent valencià.

Era evident la pèrdua progressiva del pes de la participació de TVE Catalunya en el conjunt de l'emissió per a tot l'estat en els últims anys. En conseqüència, la força de la producció es destinava a la realització de programes en català (gràfic XXX7). Des del punt de vista del contingut dels programes, la programació per a la desconexió denota una clara intenció de recuperar i visibilitzar la cultura, les tradicions i la història de Catalunya, en un acte reivindicatiu que s'emmarcava en el moment que vivia la societat catalana.

Gràfic 7: Nombre d'hores d'emissió setmanal de programes en català (1974-1978)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades recollides de d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

8.11. Conflictivitat laboral i els acomiadaments de *Giravolt*

D'altra banda, a meitats del mes de desembre, del 18 al 21, es va convocar la primera vaga de treballadors de TVE¹²⁵⁸ per reclamar l'aplicació de l'ordenança de treball, que s'havia aprovat feia just un any abans, a tots els treballadors de l'empresa per la reclassificació i homologació de categories professionals, a més de denunciar els canvis que consideraven il·legals en l'estructura orgànica d'RTVE per part de la direcció, amb un clar enfrontament amb el seu director general, Fernando Arias Salgado¹²⁵⁹. Aquesta vaga s'emmarcava en l'ofensiva dels dos grans sindicats, CC.OO. i UGT, de conflictivitat laboral i de pressió en el sector de l'Administració per aconseguir uns pactes socioeconòmics que substituïssin als de la Moncloa¹²⁶⁰. L'aturada no va afectar la programació estatal de TVE, però sí les desconexions territorials. En el cas de Catalunya,

¹²⁵⁸ *La Vanguardia*, 14 de desembre de 1978, p. 15

¹²⁵⁹ S'havia demostrat molt beligerant amb els representants sindicals, adoptant posicions rígides i poc dialogants. Fernando Arias Salgado suposava un fre per a la democratització d'RTVE. Va tractar l'empresa com un apèndix del ministeri d'Informació i Turisme, que havia dirigit el seu pare, Gabriel, que va ser qui va inaugurar Televisió Espanyola.

¹²⁶⁰ *El País*, 15 de desembre de 1978, p. 48

només es van poder emetre espais ja emesos amb anterioritat. Per la seva banda, la direcció va amenaçar amb la suspensió del contracte de treball a tots els treballadors que secundar la vaga, per considerar-la “injustificada i desproporcionada.”¹²⁶¹ Finalment, al quart dia d’aturades, una assemblea de treballadors va decidir desconvocar-la. Aquella vaga va tenir especial incidència a Madrid i menor repercussió a Barcelona ja que no va repercutir excessivament a la producció realitzada des de Catalunya, excepte el cessament de Ricard Fernández Deu, com a director i presentador de l’espai informatiu *Crònica*¹²⁶², i dels professionals del programa *Giravolt* que van ser acomiadats, com ja s’ha esmentat en un apartat anterior d’aquesta investigació¹²⁶³:

“Ricard Fernández Déu avui s’ha vist obligat a acomiadar-se del públic de *Crònica* a causa de les mesures repressores de la direcció de RTVE a Barcelona, arran de la vaga legal –sense que, no ens cansarem de repetir-ho, a Madrid no s’adoptés cap sanció–, han apartat aquest jove professional de la direcció d’un espai informatiu que des de fa temps destaca davant l’espectador pel caràcter objectiu que es volia donar a les notícies i per l’agilitat que es va aconseguir. Però, a Miramar, sembla que no agraden les coses ben fetes [...] La sanció a Fernández Déu es porta a terme pocs dies després de la supressió de *Giravolt*, espai que destacava dins de la creixent mediocritat de la nostra televisió. Aquesta política repressiva ha creat un sensible malestar entre el personal de Miramar, perquè sembla que Arandes i els seus col·laboradors volen exercir el màxim control davant d’un calendari ple de compromisos electorals”.¹²⁶⁴

¹²⁶¹ ABC, 19 de desembre de 1978, p. 5

¹²⁶² Munsó Cabús va ser l’encarregat de cessar-lo i el va substituir per Joan Albert Argerich.

¹²⁶³ A Madrid no es va prendre cap mesura sancionadora contra cap treballador d’RTVE a causa de la vaga.

¹²⁶⁴ *Tele/eXpress*, 10 de gener de 1979

La sanció a Ricard Fernández Deu¹²⁶⁵ i la decisió de suspendre el programa *Giravolt* van posar de manifest la política repressiva que Arandes i els seus col·laboradors volien exercir sobre els elements discordants que destacaven de la resta de la programació convencional i mediocre que ell mateix i Munsó Cabús havien posat en marxa a TVE Catalunya, des de la seva arribada a la direcció del centre. Quatre anys més tard, a una reunió del consell d'administració de TVE, a finals de 1982, es va aprovar la readmissió dels treballadors acomiadats per les vagues de 1978, Xavier Caño, Georgina Sisquella, Mercè Remolí, Lourdes Martorell i Jaume Codina. Quan es van produir els fets, els acomiadats van presentar un dossier amb tota la informació a Magistratura de Treball i TVE va optar per indemnitzar-los i que causessin baixa definitiva.

Els treballadors afectats van engegar una campanya per a què el programa tornés a emetre's, demanant recolzament a alguns representants de partits polítics catalans (PSC, PSUC i CDC) perquè intentessin convèncer la direcció del centre en tornar-lo a emetre¹²⁶⁶. Un any abans, aproximadament, Fernández Deu ja havia estat sancionat per la direcció d'RTVE Catalunya per emetre, el 30 de desembre de 1977, el missatge de cap d'any del president Tarradellas, sense el consentiment dels directius. Fernández Deu, que era el director de l'espai informatiu *Miramar*, va ser suspès de sou i feina durant dos dies¹²⁶⁷¹²⁶⁸. Com a conseqüència de la vaga, les relacions de la plantilla amb la direcció d'RTVE Catalunya van mantenir-se tenses, malgrat els pactes que s'havien aconseguit signar i que feien possible una millora de la situació laboral dels col·laboradors que tenien dret a ser considerats com a personal de plantilla, encara que la direcció del centre no sempre els respectava i era

¹²⁶⁵ Posteriorment, Fernández Deu va ser el cap de premsa de CiU a les eleccions generals i municipals de 1979.

¹²⁶⁶ *El País*, 31 de desembre de 1978, p. 19

¹²⁶⁷ *El País*, 6 de gener de 1978, p. 18

¹²⁶⁸ *Avui*, 6 de gener de 1978, p.6

generador de continus conflictes. Al gener de 1978, s'havia produït una vaga del personal col·laborador que exigia el pagament de les hores extraordinàries treballades i la seva regulació laboral. Una assemblea, a la que hi va assistir també el personal fixe, que va prendre la decisió d'impedir l'emissió habitual de la programació en català del dilluns 23 de gener de 1978. Després de les negociacions entre una comissió del personal que havia seguit la vaga i la gerència de TVE Catalunya es va arribar a un principi d'acord de que no es prendria cap represàlia per aquella acció i que a l'endemà es negociarien les dates per al pagament dels endarreriments als col·laboradors¹²⁶⁹.

8.12. L'intent per consolidar una programació

El primer espai en estrenar-se el 1979 va ser *Les nostres coses*, un programa divulgatiu que repassava un ampli ventall de temes al voltant de la cultura i les tradicions a Catalunya per a "contribuir en la mesura de les seves possibilitats a millorar el coneixement de la realitat del país". El seu director era el periodista Manuel Ibáñez Escofet que comptava amb la col·laboració de Vladimir de Semir, Josep Maria Ainaud de Lasarte, Oriol Domingo i Maria Dolors Busquets, amb la producció de Joan Guasch. A la segona temporada va oferir una sèrie de cinc capítols dedicats a la influència catalana a la Mediterrània i que van ser realitzats per Josep Sardà que el descrivia de la següent manera:

"Hemos viajado y recorrido puntos inimaginables desde el desierto a las tierras lejanas de Constantinopla, Turquía, ciudades subpeninsulares y norteafricanas. Allí donde hemos estado, encontramos la huella de los catalanes y sus gestas históricas"¹²⁷⁰.

¹²⁶⁹ *La Vanguardia*, 24 de gener de 1978, p. 3

¹²⁷⁰ *La Vanguardia*, 19 d'octubre de 1985, p. 52

Festa amb la Rosa Mª Sardà va significar la primera participació a televisió de l'actriu, si s'exceptuen algunes aparicions en alguns espais dramàtics, però, en aquesta ocasió, ho feia com a protagonista central. Es tractava d'un seguit d'actuacions musicals i d'esquetxos humorístics interpretats per Rosa Maria Sardà, que exercia de mestra de cerimònies, d'un espectacle on no només presentava, sinó que a més cantava i ballava, demostrant la seva versatilitat davant les càmeres. L'escriptor Terenci Moix n'era l'autor dels guions i Sergi Schaaff el seu realitzador, amb la participació de Josep Maria Mainat com a compositor musical. Un show que la crítica especialitzada va avaluar molt positivament destacant el seu objectiu d'entreteniment:

“Un programa que se ha incrustado en la programación sin anuncios rimbombantes y sin alarde alguno. Un musical con el humor como máximo ingrediente que viene a llenar con satisfacción las primeras horas de la tarde y últimas de la noche de los martes [...] Este programa cumple perfectamente su cometido de distraer y hacer sonreír. El planteamiento y desarrollo de cada semana tiene una notable dosis de ingenio y se ve en todo el equipo, un gran deseo de hacer las cosas bien. Y estas cosas tienen un protagonista de excepción en Rosa Maria Sardà que es, sin lugar a dudas, una pieza importante en su género”.¹²⁷¹

Per la seva banda, *Cinema a l'abast* va arribar a les pantalles a l'abril. Era un espai de divulgació cinematogràfica presentat per Víctor Alexandre i realitzat per Miquel Fortuny. Cada capítol estava dedicat a un gènere cinematogràfic amb fragments de pel·lícules que l'il·lustraven. Aquell mateix mes, RTVE Catalunya va estrenar el dilluns de Pasqua un dels seus primers espais dramàtics enregistrats en color, *Hamlet*. Aquesta primera adaptació al català va ser obra de Terenci Moix, que la va traduir directament de l'anglès, amb la realització d'Antoni Chic, i estava interpretada per Enric Majó, Montserrat Carulla, Pau Garsaball, Marta Angelat, Josep Torrents i Lluís Homar, en els

¹²⁷¹ *La Vanguardia*, 28 de març de 1979, p. 59

papers principals¹²⁷². Va ser una producció dilatada en el temps ja que des de l'elaboració del guió fins a la seva emissió va passar gairebé un any. Va rebre una gran acollida per part de la crítica televisiva que va destacar la precisió del seu llenguatge ple de matisos i de recursos estilístics que la va considerar com “un esdeveniment cultural de primer ordre”¹²⁷³.

Al mes d'abril, el Servicio de Estudio de Contenidos de TVE va fer públic el resultat del primer estudi d'audiència sobre la programació que es realitzava en català. Segons els resultats obtinguts d'aquesta anàlisi, el 36,8% dels telespectadors entraven en contacte gairebé a diari amb la programació en català i un 67,8% ho feia un o més cops a la setmana. Pel que fa a la comprensió del català, el 24,6% dels enquestats que manifestaven que no el parlaven seguien aquests programes gairebé tots els dies, i el 35% ho feien una o més vegades a la setmana. Pel que fa a les franges amb més audiència, el 28% dels enquestats reconeixien que seguien a diari la que anava de dos quarts de dues a dos quarts de tres del migdia, mentre que la de cinc a sis de la tarda només el 9,6% i el que comença a les onze de la nit tenia un poder d'atracció molt minoritari perquè el 74,3% manifestava no veure'l pràcticament mai¹²⁷⁴.

Al maig va ser el torn de *Canciones de una vida*, una de les poques aportacions de Barcelona a la programació estatal que es van produir en aquell any, però que no va tenir cap transcendència en l'audiència per la precarietat de mitjans que tenia al seu abast i per l'atmosfera retrògrada que trasmetia, amb un estil i un to antiquat, que l'allunyava del *look* d'altres programes amb actuacions musicals que sí s'havien adaptat a l'època en què s'emetien. El programa es realitzava en directe des dels estudis d'Esplugues per a tota Espanya els dijous

¹²⁷² *Sintonía*, abril 1979, núm. 33, p. 24

¹²⁷³ *La Vanguardia*, 18 d'abril de 1979, p. 34

¹²⁷⁴ *Sintonía*, abril 1979, núm. 33, p. 48

a la nit, i estava presentat per José Luis Barcelona i Aurora Claramunt. Al llarg de poc més de mig any, van desfilars artistes i grups espanyols famosos als anys cinquanta i seixanta que intercalaven històries de la seva trajectòria professional amb la interpretació del més destacat del seu repertori musical i que els va fer famosos, com el Dúo Dinámico, Los Sírex, José Guardiola, Los cinco latinos o Jorge Sepúlveda.

A l'estiu van arribar tres programes nous (*Temps d'estiu*, *Revista* i *Recull d'èxits*) amb la funció de substituir altres que s'emetien regularment durant la temporada i que havien interromput les seves emissions. Amb aquesta estratègia es rebaixava la qualitat que podia demostrar la producció de Miramar per uns espais molt més insubstancials i destinats únicament a nodrir les franges d'emissió d'una programació estiuenca gens estimulants, des del punt de vista dels seus continguts. *Temps d'estiu*, escrit per Maria Aurèlia Capmany, dedicava cada programa a un indret de la geografia catalana, mostrant llocs pintorescos i turístics, i l'activitat de les persones que hi vivien, així com temes lleugers propis de l'època estiuenca. El presentava Aurora Claramunt, amb la realització de Jordi Lladó, guió de Joana Trullàs i la producció d'Alejandro Amillano. L'espai cultural *Revista* presentava informació cultural i d'activitats que es podien fer arreu de Catalunya durant l'època estiuenca, com l'oferta turística a diferents pobles. José Luis Monforte va ser el seu realitzador. I, per la seva banda, *Recull d'èxits*, va oferir durant tres mesos redifusions de programes destacats emesos durant la temporada a les franges de desconexió en català.

A l'octubre es va estrenar *Entre nosaltres*, presentat per Teresa Gimpera. Era un programa d'entrevistes i reportatges orientat cap al públic femení que tractava temes socials, gastronòmics, de salut, l'educació i d'estilisme. El mateix dia va arribar *Novel·la*, un nou espai dramàtic que constava de quatre o cinc episodis cada setmana amb una periodicitat diària de dilluns a divendres.

Es tractava de peces escrites per autors catalans i destinades per a ser emeses per la televisió, que denotaven una notable carència de mitjans pressupostaris i tècnics, que denotaven una evident pobresa de recursos. Estava realitzat per José Luis Monforte i editat per Joana Trullàs. A l'endemà, va arribar l'espai musical *Cantem*, un programa de caire monogràfic protagonitzat per intèrprets catalans. El programa, que s'inspirava en els primers especials que TVE Catalunya va dedicar a Lluís Llach i Maria del Mar Bonet, estava dirigit Jordi Lladó i realitzat per Lluís Mª Güell.

La programació infantil va incorporar el programa *Quitxalla* que incrementava la durada que en el seu moment va tenir *Terra d'escudella*, al passar de la mitja hora a una hora i quart setmanal, a més d'un programa el dissabte al matí amb el resum dels continguts emesos al llarg de la setmana. El contingut del programa, que combinava enregistraments a plató i a exteriors, estava estructurat en diverses seccions que oferien actuacions musicals, petits dramàtics, jocs, concursos, dibuixos animats, reportatges breus o números còmics amb pallassos, però donava la sensació de ser un "calaix de sastre" per a encabir-hi temes dispersos i sense una entitat coherent entre ells. Entre l'equip que hi participava es trobava el grup de guionistes de *Terra d'escudella* i alguns dels actors que hi van intervenir. Va començar amb emissions setmanals els dissabtes al matí, però poc temps uns mesos abans d'acabar va passar a tenir una periodicitat diària. L'edició era d'Enric Frigola, la coordinació de Francesc Nel·lo i la realització de Joan Bas, Montse Ezquerria i Gregorio Aragón.

Aquell mateix mes es va estrenar la primera comèdia de situació en català de la història de la televisió a Catalunya, *Doctor Caparrós, medicina general*, protagonitzat per l'actor Joan Capri. Amb guió de Jaume Ministral Masià¹²⁷⁵ i

¹²⁷⁵ Pedagóg, escriptor, dramaturg i guionista radiofònic, havia escrit una comèdia concebuda per l'actor Joan Capri (*El gandul*, 1969) amb qui mantenía una estreta relació.

realització d'Esteve Duran, cada capítol girava al voltant de la personalitat irònica, rondinaire i fatalista d'un metge que atenia a tot tipus de pacients amb característiques molt peculiars. L'acompanyaven Maria Matilde Almendros, Joan Pera i Carme Sansa, en els papers principals. La sèrie s'enregistrava en directe amb presència de públic amb la finalitat de recollir les seves reaccions, que acostumaven a ser riures per les situacions còmiques i els monòlegs que feia Capri en cadascun dels capítols i que ja l'havien fet molt popular tant a les seves actuacions als teatres com en els discos que va enregistrar. Amb aquesta fórmula, que s'utilitzava freqüentment a la BBC, s'aconseguia atorgar una major espontaneïtat tant a la interpretació dels actors que recollien el *feedback* del públic com a la realització televisiva. La sèrie *Doctor Caparrós, medicina general* va assolir un gran èxit de públic i va ser guardonada amb el premi Ondas al 1980 a la categoria de millor programa nacional de televisió¹²⁷⁶.

Lliçons de català va recollir l'equip i el contingut que havia tingut el programa *Català amb nosaltres*. Amb una periodicitat setmanal, dissabte al matí, s'ocupava d'ensenyar i divulgar la llengua catalana, de manera aparentment senzilla i imaginativa obligada per l'escassetat de recursos pressupostaris per a un programa que no arribava als vint minuts d'emissió. Un grup de professors s'encarregava de manera didàctica d'ensenyar i de difondre les formes dialectals i les peculiaritats de la llengua catalana. Les tasques d'edició corresponien a Rosa-Victòria Gras, amb l'assessorament d'Antoni Comas i la realització de Maria Muxart i Maria Elena Monràs. *Lliçons de català* va rebre el premi Òmnium Cultural de Ràdio i Televisió de 1980. Per la seva banda, el programa *Història del cinema a Catalunya* va destinar la dotzena de capítols que va emetre a recordar els principals esdeveniments, fites i protagonistes que va tenir la cinematografia a Catalunya, des del seu naixement fins a l'arribada del cinema sonor. L'espai, que dirigia Joan Francesc de Lasa i realitzava Joan

¹²⁷⁶ *La Vanguardia*, 28 d'octubre de 1980, p. 6

Maria Acarín, es caracteritzava per la seva meticulositat i permetia recórrer les primeres èpoques i els autors més significatius des dels inicis del cinema a Catalunya.

Al mes d'octubre, l'emissió de la programació en desconnexió per a Catalunya es va tancar més d'hora del que era habitual. La crisi energètica va obligar a finalitzar els programes més aviat del que acostumaven i, en conseqüència, no es podien fer les redifusions de la nit a la segona cadena. Aquesta mesura es va eliminar un any més tard la qual cosa va permetre recuperar i augmentar el nombre d'hores d'emissió.

L'última estrena dels programes produïts a Barcelona aquell any va ser la del programa musical *Pentagrama siglo XX*, que s'emetia els dimarts a la nit per la segona cadena, i que cada setmana donava a conèixer l'obra de dos autors de la música contemporània espanyola. Estava dirigit i presentat per Ramon Barce, realitzat per Miquel Fortuny i produït per Victoria de la Huerta, amb el músic Joan Guinjoan com a editor. L'espai consistia en la interpretació d'una peça de cadascun dels compositors protagonistes per part de prestigiosos instrumentistes i, després, es donava pas a una taula rodona en la què participaven convidats procedents de diversos àmbits de la cultura. En la seva concepció, va ser un programa cuidat i ambiciós perquè volia apropar als telespectadors la música contemporània amb la presència dels seus protagonistes, molts d'ells celebritats internacionals en l'àmbit musical.¹²⁷⁷

¹²⁷⁷ Entre d'altres, hi van participar els músics i compositors Cristóbal Halffter, Carmelo Bernaola, Antón Larrauri, Xavier Montsalvatge, Xavier Benguerel, Josep Maria Mestres Quadrenys, Carles Santos o la mezzo-soprano Anna Ricci.

8.13. El projecte d'un tercer canal de televisió a Catalunya

Des de meitat dels seixanta, s'havia iniciat un procés a la societat catalana per disposar d'uns mitjans audiovisuals propis. Aquesta reivindicació va ser promoguda per entitats cíviques, col·lectius professionals, educatius, polítics i sectors socials representatius que buscaven obrir una escletxa per a introduir el català en els mitjans de comunicació a Catalunya¹²⁷⁸. La defensa de la llengua es presentava com una plataforma reivindicativa que denotava el compromís d'alguns dels representants d'aquests col·legis i entitats, com va ser el cas de Ramon Fuster i Rebés, degà del Col·legi de Doctors i Llicenciats de Catalunya i Balears, que des de les pàgines de *La Vanguardia*, feia una declaració amb motiu de la presentació del primer cicle de conferències de Cultura Catalana de 1975, recordant que els pobles tenen dret a ser educats en la seva llengua perquè:

“Cataluña como pueblo tiene derecho a que le sea reconocida su lengua tal como sucede en otros pueblos de Europa. El hecho de conculcar este derecho natural comporta una actitud de no respeto, deseo de imposición y una falta de sentido de espíritu de convivencia [...] Sabemos que la lengua y la cultura no son cultivadas ni compartidas solamente por la escuela y por la universidad, y por lo tanto pedimos que ocupen el lugar que les corresponde en los poderosos medios de información: prensa, radio, televisión, cine, teatro, etcétera y tenga la ayuda que como pueblo se puede exigir al Estado”.¹²⁷⁹

Una de les primeres plasmacions de les reivindicacions socials i culturals més destacables va ser la celebració del Congrés de Cultura Catalana¹²⁸⁰, organitzat per centenars d'entitats, tenint entre les seves iniciatives principals,

¹²⁷⁸ La primera iniciativa va començar el 23 de gener de 1967 al fer-se públic un dels documents més importants del que més endavant es coneixeria com la campanya del *Català a l'escola*, una de les primeres iniciatives de la societat civil per retornar la llengua catalana a les aules, així com demanar la seva oficialitat i la presència als mitjans de comunicació.

¹²⁷⁹ *La Vanguardia*, 28 de febrer de 1975, p. 21

¹²⁸⁰ Va nèixer d'una iniciativa aprovada al gener de 1975 per la junta de govern del Col·legi d'Advocats de Barcelona.

la reivindicació de la normalització de la llengua catalana i la defensa dels drets de les persones i de la cultura catalana. Entre els treballs de l'edició que va finalitzar al 1977, es va crear un apartat dedicat als mitjans de comunicació i, en concret, a la televisió. En aquest context s'assenyalava que sense institucions pròpies, sense oficialitat del català, sense escola catalana i sense suport a la premsa catalana, la normalització informativa no existiria. El Congrés va establir 25 àmbits culturals diferenciats dels quals cadascun d'ells va presentar els seus treballs finals a una població dels Països Catalans. L'àmbit dedicat als mitjans de comunicació proposava la creació d'una televisió catalana, independent de TVE, en llengua catalana i amb continguts propis de la cultura catalana. A més, havia de tenir unes característiques semblants a les de la BBC, amb independència del govern, dependent d'un organisme autònom vinculat al Parlament i que tingués una autonomia de control absoluta, sense la presència de partits polítics, i que garantís la diversitat del país. El treball resultant del subàmbit de Televisió¹²⁸¹ de l'àmbit dels mitjans de comunicació es va presentar en un manifest, aprovat a Figueres el 30 d'octubre de 1977, en el que es proposava que:

“La televisió catalana ha de tenir caràcter d'organisme públic i autònom, dependent del Parlament de Catalunya, regit de forma independent sota la responsabilitat d'un consell social que ha de reflectir la diversitat ideològica, cultural i social del nostre país. S'ha de desenvolupar sota un règim de monopoli públic per tal d'evitar l'hegemonia de grups i famílies polítiques i financeres que facin d'aquest mitjà un instrument al servei dels seus interessos. També ha d'assegurar el lliure accés a la comunicació a tots els ciutadans. La llengua emprada en els programes de la televisió catalana serà el català. Això no exclou que determinats programes puguin ser emesos en altres llengües. Respecte l'organització, la televisió catalana estarà sotmesa a l'arbitratge del Parlament de Catalunya el qual supervisarà la gestió econòmica i l'equilibri de la programació així com la imparcialitat de la informació. Per poder-ho realitzar es crearà un consell social amb representació dels treballadors del medi,

¹²⁸¹ Els delegats en el subàmbit de la televisió van ser Sergi Schaaff i Anna Balletbò.

d'entitats culturals i cíviques i de grups organitzats de telespectadors. El sistema de treball estarà basat en l'autogestió, rebutjant qualsevol forma de relació jerarquizada. Pel que fa a la programació, la televisió ha d'assolir un pluralisme a tots els nivells: cultural, estètic, ideològic, etc. Aquest pluralisme garantirà la llibertat de creació impedit qualsevol intent de censura i rebutjant qualsevol tipus de dogmatisme".¹²⁸²

Aquest treball va ser el primer que formalitzava públicament la necessitat d'una televisió autònoma a Catalunya. En aquest context reivindicatiu, la funció que havien de portar a terme els periodistes es va debatre en el Congrés de Periodistes Catalans, celebrat del 17 al 19 de febrer de 1978, al Palau de Congressos de Barcelona. En mig d'una forta crisi de la premsa, es va demanar que la Generalitat tingués la competència exclusiva en l'àmbit de la comunicació a Catalunya, que els mitjans públics estiguessin sota control parlamentari, que la futura televisió catalana havia de ser de titularitat pública, autònoma, independent de l'estat, a més de garantir la pluralitat i que, el més aviat possible, la televisió es convertís en un organisme públic dependent de la Generalitat de Catalunya i que reflectís la diversitat del país¹²⁸³. Un any més tard, la televisió a Catalunya ja havia complert quinze anys de vida i la presència i evolució en l'àmbit social i cultural català d'aquest mitjà havia despertat l'atenció dels investigadors i acadèmics universitaris com a objecte d'interès preferent.

Al mes de juny d'aquell any, la Universitat Autònoma de Barcelona va organitzar el simposi *Televisió i autonomia política*, que es va celebrar a la Fundació Miró, en el què es van examinar diverses experiències regionals en l'àmbit televisiu, tant pel que feia a les seves estructures com als seus models de funcionament, amb la participació d'experts de diferents països (Schiller,

¹²⁸² "Àmbit dels Mitjans de Comunicació" *Resolucions / Congrés de Cultura Catalana*. Barcelona, 1978, pp. 301-358

¹²⁸³ Parés, Manuel; Baget, Josep M^a; Berrio, Jordi (eds.). *La televisió a la Catalunya autònoma*. Barcelona: Edicions 62, 1981, pp. 317-318

Golding, Cayrol, Pross, Richeri o Harnelink), que van arribar a la conclusió que era impossible reproduir un únic model de gestió, malgrat que hi van trobar punts de coincidència entre molts d'ells. Per la seva part, un grup de docents de comunicació de la UAB (Baget, Berrio i Schaaff), encapçalat pel professor Manuel Parés, va presentar durant la celebració del simposi el treball d'investigació *La televisió a la Catalunya autònoma* que posava en l'horitzó la necessitat que Catalunya disposés d'un canal propi de televisió (el tercer canal) i quin havia de ser el seu model, des de les perspectives que ofería la Constitució espanyola i l'Estatut d'autonomia de Catalunya¹²⁸⁴:

“La televisió catalana no ha de ser entesa com un mitjà complementari que ompli el buit de la televisió estatal a Catalunya. No volem una televisió de cultureta, sinó atendre el dret de tot individu a rebre informació, cultura i entreteniment en la pròpia llengua.”¹²⁸⁵

Un any abans de la seva posada en marxa, Moragas i Gifreu ja advertien de la dificultat que tindria el nou tercer canal de televisió d'aconseguir una cobertura d'audiència superior a la que llavors assolía la segona cadena. A més, remarcaven que calia canviar la percepció que molts intel·lectuals i professionals de menystenir la programació en català a les hores buides en què s'hi encaixava entre l'emissió per a tota Espanya, sobretot tenint en compte que hi havia un 10% de la població catalana que hi tenia contacte diari amb aquesta programació, a banda de recórrer a una important inversió fins aconseguir uns nivells de cobertura òptims¹²⁸⁶. La preeminència de la primera cadena sobre de la segona era constatable que no es podia atribuir només a la manca de cobertura del segon canal, sinó als costums culturals i comunicatius

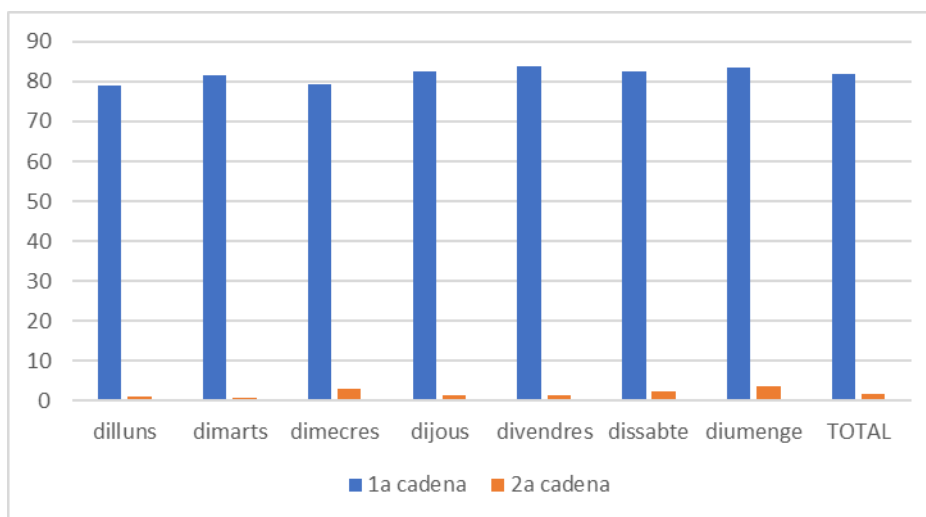
¹²⁸⁴ *Avui*, 28 d'abril de 1979, p. 10

¹²⁸⁵ Baget, Josep M^a; Parés, Manuel; Berrio, Jordi (eds.). *La televisió a la Catalunya autònoma*. Barcelona: Edicions 62, 1981. p. 37

¹²⁸⁶ Moragas, Miquel de; Gifreu, Josep. “Selecció de documents i referències estadístiques sobre els mitjans de comunicació a Catalunya”. *Anàlisi*, núm. 6 (1982). pp. 55-56

predominants a Espanya en aquell moment tal com mostraven les estadístiques referents a les audiències dels programes en el conjunt estatal.

Gràfic 8: Audiències de la primera i la segona cadena d'RTVE al 1978 (en percentatges)

Font: Informe RTVE 1978

No obstant, a banda de les aportacions dels acadèmics, també es van produir les dels representants dels partits polítics d'àmbit català i estatal que hi van assistir. La majoria dels portaveus polítics, inclús el de la UCD que governava a l'estat, es van manifestar a favor de l'existència d'una televisió catalana, però sense concretar com ni quan s'arribaria a portar a terme; i, inclús, apuntant la possibilitat d'obrar per fets consumats¹²⁸⁷.

8.13.1. L' 'Informe Miramar'

La difícil situació que es vivia a Miramar i el desenvolupament d'una forta consciència que la necessitat d'un tercer canal de televisió per a Catalunya va

¹²⁸⁷ *Avui*, 26 de maig de 1979, p. 24

empènyer un grup de professionals d'RTVE Catalunya a redactar un informe sobre la precarietat del centre de producció, que van presentar a l'opinió pública amb el títol *Informe per a una televisió nacional de Catalunya*, més conegut com a *Informe Miramar*. En aquest document, s'analitzava i es criticava la situació de la programació dels espais en català, la parcialitat dels informatius, qualificant-los de "regionalistes", i amb poca presència de la realitat catalana de fora de Barcelona, la precarietat de la infraestructura tècnica i la situació del futur per al tercer canal de televisió per a Catalunya. D'altra banda, s'aportava una proposta per reordenar la programació i fer-la útil per als interessos nacionals de Catalunya. El col·lectiu de treballadors, encapçalat pel realitzador Pere Joan Ventura, era molt heterogeni i estava format per professionals provinents de diverses àrees representatives de tots els departaments d'RTVE Catalunya. A l'*Informe* es destacava la manca d'una estratègia que permetés fer una programació global i la marginalitat dels horaris d'emissió dels programes en català en franges residuals, sense possibilitat d'obtenir grans audiències, a més d'eliminar-los de les graelles quan convenia a la direcció de Madrid. En el document es proposava millorar la programació i dotar-la d'uns objectius útils, com la promoció cultural i lingüística de la llengua catalana.

"La televisió, a casa nostra, es caracteritza per l'absència d'una idea global de què ha de ser una programació a mitjà o llarg termini, potser perquè els actuals dirigents no s'han plantejat mai amb coherència aquesta qüestió [...] Tenim, en canvi, uns espais aïllats la pretensió dels quals és, senzillament, justificar i donar credibilitat al medi i als seus dirigents mitjançant la presència de noms ben coneguts a certs estaments culturals [...] La televisió catalana pateix la competència dels espais d'àmbit estatal, els quals ofereixen als espectadors unes 8 hores d'emissió diàries. Per tant, en principi, resten lliures les hores de menys audiència; encara, aquestes són utilitzades també sovint per la televisió d'àmbit estatal quan es produeixen allò que hom anomena *retransmisiones especiales* [...] Pel que fa als programes produïts als estudis de Barcelona i adreçats a l'àmbit estatal de RTVE, són generalment imposats i massa sovint

no responen a les possibilitats dels equips professionals catalans ni posseeixen aquells trets que són propis de la societat catalana; són, com a mínim, uns programes despersonalitzats. Són dos els problemes principals del sector, i que es corresponen perfectament amb els de la resta de l'empresa: en primer lloc, falta de coordinació i intensa atomització sectorial, degudes exclusivament a interessos de càrrecs i de persones; en segon lloc, absència de planificació en la producció, la qual cosa es tradueix en falta de temps per desenrotllar cada comesa específica".¹²⁸⁸

Pel que fa a l'àmbit de les infraestructures tècniques i de precarietat en les condicions de preservació de l'arxiu audiovisual¹²⁸⁹, l'*Informe Miramar* constata que seria un factor que condicionaria el futur desenvolupament de la televisió autonòmica:

"La xarxa d'enllaços i repetidors va ser concebuda d'acord amb criteris aliens a la realitat geogràfica de Catalunya i amb plantejaments clarament centralistes; això constitueix un greu perill per al futur desenvolupament d'una televisió catalana autònoma. Mentre que en molts llocs del nostre país encara no arriben els programes –molt especialment els del canal UHF- en canvi, i simultàniament, es creen problemes en les zones limítrofes, ja que els programes catalans són rebuts en certes zones de l'Aragó".¹²⁹⁰

Després d'analitzar la situació en la que es trobaven els diferents gèneres de programes que es realitzaven a TVE Catalunya, el text conclou amb els factors que permetrien establir les bases del que hauria de ser la televisió nacional a Catalunya:

"una televisió pública, oberta a tots els corrents d'opinió i de pensament i a la participació de la col·lectivitat; una televisió, en conseqüència, sotmesa al control democràtic de les institucions representatives del poble de Catalunya: el

¹²⁸⁸ "Informe per a una televisió nacional de Catalunya". *Nous Horitzons*, núm. 102 (desembre 1986). pp. 37-43

¹²⁸⁹ *Avui*, 19 d'abril de 1980, p. 28

¹²⁹⁰ *Ibid.*

Parlament i la Generalitat. Creiem que sense televisió catalana no és possible parlar de la reconstrucció nacional de Catalunya en tots els seus aspectes: cultural, polític, social, econòmic, etc.”¹²⁹¹

Tanmateix, per Guillamet (1996: 186-187), l'*Informe Miramar* va ser “el resultat més notori de la pressió professional i cívica per a la democratització i la plena catalanització de la ràdio i la televisió públiques”, molt a prop de “la línia ja iniciada en el Congrés de Cultura Catalana i en el I Congrés de Periodistes Catalans”. És a dir, segons Guillamet, hi hauria un nexa d’unió entre els tres documents, que evidenciarien una clara voluntat de diversos àmbits de la societat per disposar d’uns mitjans propis, amb estructures democràtiques i en català.

8.13.2. Iniciatives per al desenvolupament d’una televisió per Catalunya

Malgrat les estrenes que es van produir, la programació en català s’havia caracteritzat l’any 1980 per un cert estancament en el seu nivell de producció i de difusió, respecte de temporades anteriors. A aquesta situació hi contribuïa la pèrdua de les redifusions que es feien a la nit a través del segon canal, una decisió que incidia de manera decisiva en la repercussió que podia tenir a l’audiència potencial; de la mateixa manera, també va ser determinant la decisió de deixar d’emetre programes en català per “tapar” algunes retransmissions esportives minoritàries, tal com ja s’havien fet en ocasions anteriors. També hi va contribuir la manca d’iniciativa dels directius de TVE a Barcelona que semblava que estaven més preocupats pels possibles canvis que els podien afectar que no pas treballant per gestionar i fer créixer la programació que afectava a la desconexió. Tanmateix, es tractava d’una dinàmica de la que la premsa de l’època no s’estava de criticar:

¹²⁹¹ *Ibid.*

“Una vegada més els televidents del Principat i les Illes [...] van poder comprovar la precarietat dels programes catalans i la paciència i resignació que calen per a seguir-los. No crec que es pugui dir més polidament el que significa tenir el públic davant dels receptors i no molestar-se ni d’advertir-los que el programa que esperen no serà emès [...] TVE, circuit, tancat i perifèric, i provincià, fent-ho curt.”¹²⁹²

Aquestes van ser algunes de les circumstàncies van impedir que reduïda franja de desconexió pels programes en català hagués pogut ser molt més voluminosa, sobretot si es tenia en compte que Catalunya es trobava en un context polític de recuperació de les institucions d’autogovern per vies democràtiques i tot semblava indicar que la televisió feta en català viuria un impuls significatiu, malgrat que els seus màxims responsables no poguessin o no volguessin portar-la terme.

Una gran part dels treballadors d’RTVE Catalunya i també alguns agents externs, com acadèmics, intel·lectuals i polítics, tenien la ferma voluntat de potenciar la programació en català, intentant trobar una solució a la necessitat de disposar de més franges de desconexió i que no quedessin relegades a horaris marginals a mitja tarda o a mitjanit, que feien gairebé impossible que la majoria dels potencials telespectadors no tinguessin l’oportunitat de veure els programes que s’emetien en català. Inevitablement, aquesta preocupació per superar una situació que calia resoldre es va convertir en la necessitat de plantejar un debat sobre la creació d’una televisió autonòmica gestionada des de Catalunya, i que una gran part dels seus ciutadans ja es mostraven impacients per poder tenir una televisió en català. En un article titulat “La ‘televisió catalana’”, publicat al diari *Avui*, el crític televisiu Josep Desumbila

¹²⁹² *Avui*, 22 d’octubre de 1976, p. 24

posava en valor la tasca dels professionals d'RTVE Catalunya que feia possible considerar-la com una televisió catalana:

“És obvi, que una televisió catalana institucionalitzada o plenament autònoma no existeix, que la televisió que es fa a Barcelona se supedita a les normes emanades de Madrid. Tanmateix, no fóra just deixar de reconèixer que el centre productor i emissor de Barcelona, dintre les facultats que li han estat conferides –minsces, però aprofitades facultats– es diferencia notablement del de Madrid i això tant pel que fa a la qualitat dels programes propis, com als encàrrecs rebuts de l'emissora central [...] constitueixen una mostra prou vàlida per afirmar que existeix una televisió catalana. Incipient, poc desenrotllada, molt condicionada, és cert. Tanmateix, en marxa i ben esperançadora.”¹²⁹³

A finals de 1977, el poeta i editor Carlos Barral concedia una entrevista a la revista *Mensajes y medios*, una publicació de l'Instituto Oficial de Radio y Televisión depenent d'RTVE, on manifestava la necessitat de disposar d'una televisió en català, tot reivindicant una major *visibilitat* dels programes que es realitzaven des de Catalunya:

“En los territorios de las nacionalidades y de las regionalidades reivindicadas y con raíces históricas, toda política cultural, tanto la educativa como la de protección a la cultura y la de medios de difusión, debe ser principalmente local. Por supuesto, Cataluña necesita una televisión catalana, no relegada a unos horarios de audiencia secundarios, sino total.”¹²⁹⁴

La viabilitat d'articular una política institucional que permetés la creació d'un sistema de mitjans de comunicació públics en català havia de passar necessàriament per una distribució d'atribucions entre el govern central i el català. L'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979 atorgava a la Generalitat

¹²⁹³ *Avui*, 19 de novembre de 1976, p. 24

¹²⁹⁴ *Mensajes y medios*, octubre de 1977, núm. 1, p. 18

competències en matèria de mitjans de comunicació,¹²⁹⁵ en especial a la seva disposició vuitena en la què feia una apreciació:

“Pel que es refereix a televisió, l'aplicació de l'apartat 3 de l'article 16 d'aquest Estatut suposa que l'Estat atorgarà en règim de concessió a la Generalitat la utilització d'un tercer canal, de titularitat estatal, que cal crear específicament per a la seva emissió en el territori de Catalunya, en els termes que prevegi l'esmentada concessió [...] Fins a la posada en funcionament efectiu d'aquest nou canal de televisió, Radiotelevisión Española articularà a través de la seva organització a Catalunya un règim transitori de programació específica per al territori de Catalunya, que Televisió Espanyola emetrà per la segona cadena (UHF)”.¹²⁹⁶

Per la seva banda, l'Estatut de la Ràdio i la Televisió de 1980 també deixava marge per al desenvolupament d'un model televisiu per a les Comunitats Autònomes, tal com diu el punt dos del seu article segon:

“El Gobierno podrá conceder a las Comunidades Autónomas, previa autorización por Ley de las Cortes Generales, la gestión directa de un canal de televisión de titularidad estatal que se cree específicamente para el ámbito territorial de cada Comunidad Autónoma.”¹²⁹⁷

Com més endavant es va demostrar, la posició de privilegi que durant tots els anys havia gaudit Televisió Espanyola en el monopoli a tot l'estat ja feia preveure que, l'arribada d'un mitjà televisiu competidor d'una àrea amb un pes cabdal en tots els àmbits com era Catalunya, no tindria un fàcil encaix, més si tenim en compte l'element lingüístic tan reivindicat en aquell moment. Una dificultat més per a la seva materialització i que es va traduir en una política

¹²⁹⁵ DOGC, Llei Orgànica 4/79 de 18 de desembre de 1979, d'Estatut d'Autonomia de Catalunya, núm. 38, Article 19 (“La Generalitat podrà regular, crear i mantenir la seva pròpia televisió, ràdio i premsa i, en general, tots els mitjans de comunicació social per a l'acompliment dels seus fins”).

¹²⁹⁶ DOGC, Llei Orgànica 4/79 de 18 de desembre de 1979, d'Estatut d'Autonomia de Catalunya, núm. 38, Disposició transitòria Vuitena.

¹²⁹⁷ *Boletín Oficial del Estado*, de 12 de gener de 1980, núm. 11, p. 844

obstaculitzadora des del principi per part de TVE per al seu normal desenvolupament. El mateix director del centre a Miramar, Jorge Arandes, en unes declaracions a la premsa, a mitjans de 1980, no es mostrava del tot optimista per la creació d'un tercer canal de televisió per a Catalunya, al menys, a curt termini:

“Legalmente no es posible este canal hasta que la UHF llegue a toda Cataluña. Preevemos que esto será posible a partir de 1982, fecha en que estará terminada la primera fase del nuevo complejo televisivo ubicado en Sant Cugat”.¹²⁹⁸

O d'altres iniciatives que també es van portar a terme per a debatre sobre la constitució d'una televisió catalana, com la que van organitzar diverses entitats cíviques, culturals, econòmiques i professionals per a constituir una comissió que possés en marxa una campanya sota el nom *Per una ràdio i televisió nacionals catalanes*, que va convocar el Club Ramon Muntaner¹²⁹⁹ al Col·legi d'Arquitectes de Barcelona. En l'acte, presidit per Miquel Taradell, el màxim representant del Club es va reafirmar en:

“la necessitat de catalanitzar la televisió a casa nostra, que es programi a les hores de màxima audiència, la necessitat d'una definició dels mecanismes de control democràtic de la televisió nacional catalana, la tasca d'assolir un idioma estàndard per als Països Catalans i la interrelació televisiva dels nostres països, la problemàtica del promès tercer canal de la Generalitat i la necessitat d'anar més lluny, la contraposició entre televisió pública i privada, etc”.¹³⁰⁰

8.13.3. L'aprovació de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió

¹²⁹⁸ *La Vanguardia*, 15 de maig de 1980, p. 6

¹²⁹⁹ *Avui*, 19 de juny de 1980, pp. 20-21

¹³⁰⁰ *Avui*, 17 de juny de 1980, p. 2

Al gener de 1980 es va aprovar de la Ley 4/1980, de 10 de gener de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió¹³⁰¹, l'article 14.2 de la qual disposava que a cada Comunitat Autònoma havia d'existir un Consell Assessor, la composició dels quals havia de determinar-se per una Llei territorial¹³⁰². Tanmateix, la seva aprovació no va impedir que es generés certa desconfiança entre els agents implicats i que, fins i tot, alguns el considerés un document estèril, sobretot, entre els mateixos que l'havien aprovat:

“El estatuto de RTVE no fue aprobado por convicción sino para quedar bien de cara a la galería; e inmediatamente se puso en marcha la maquinaria gubernamental para intentar zafarse de los condicionamientos del mismo, que habían sido aprobados en las Cortes, entre otros, por los propios miembros del Gobierno que pretendían ahora saltárselos a la torera.¹³⁰³”

En aquest sentit, i amb la perspectiva dels anys, s'han pogut corroborar gran part de les seves mancances i imperfeccions. Fonamentalment, aquest marc jurídic va afavorir el desenvolupament i la consolidació d'un model de televisió estàtica i immobiliària, que depenia de l'àmbit polític per a l'exercici de les seves funcions. Aquesta circumstància es va veure agreujada amb l'arribada de les televisions de titularitat privada a l'ecosistema audiovisual espanyol¹³⁰⁴, que va conduir a una davallada de la seva incidència en l'audiència i en els ingressos publicitaris, a més de qüestionar els objectius de la pròpia TVE i de les televisions autonòmiques, que havien de lluitar en un mercat determinat per la lluita per la competència.

¹³⁰¹ *Boletín Oficial del Estado*, de 12 de gener de 1980, núm. 11, pp. 844-848

¹³⁰² “El delegado territorial (directamente nombrado por el director general de RTVE) estará asistido por un Consejo Asesor nombrado por el órgano de gobierno de la Comunidad Autónoma, y cuya composición se determinará por ley territorial”.

¹³⁰³ Vila San Juan, Felipe. *La “trastienda” de TVE. Los primeros 25 años de televisión y los últimos 25 de política en España*. Barcelona: Plaza & Janés Editores, 1981, p. 210

¹³⁰⁴ *Boletín Oficial del Estado*, 5 de maig de 1988, núm. 108, pp. 1366-13669

Als pocs dies d'aprovar-se aquest Estatut, alguns partits polítics catalans van manifestar la seva desconfiança al considerar que els membres d'aquest òrgan, format que membres que responien a la proporcionalitat resultant de la representació parlamentària, fiscalitzarien l'activitat que es desenvolupés a RTVE Catalunya¹³⁰⁵. Una comissió de Cultura del Parlament de Catalunya es va encarregar d'acollir el debat del projecte de la llei de constitució del Consell Assessor. La discussió, malgrat mostrar l'existència d'alguns punts en comú, va posar de manifest les notables divergències entre les projectes elaborats pels partits polítics majoritaris a la cambra catalana en aquell moment (CiU, PSC i PSUC), en aspectes com el sistema d'incompatibilitats per a formar-ne part, el nombre i la procedència dels membres, les seves atribucions o les competències.

Tanmateix, les discrepàncies durant la seva tramitació parlamentària també van arribar de la direcció d'RTVE¹³⁰⁶ que advertia que el projecte de llei era anticonstitucional, per considerar que en diversos articles s'entrava en contradicció amb l'estatut jurídic d'RTVE i de les competències de l'Estat que es recollien a la Constitució. L'advertiment d'anticonstitucionalitat es feia quan el projecte de llei encara no havia passat per la comissió corresponent. Finalment, el ple del Parlament de Catalunya celebrat el 16 de juny de 1981 va aprovar per unanimitat¹³⁰⁷ la proposició de la Llei 6/1981, de 19 de juny, reguladora del Consell Assessor d'RTVE a Catalunya¹³⁰⁸, que regulava la composició d'aquest òrgan, el seu finançament i el seu funcionament. Als pocs dies, es van escollir els membres, en funció de la proporcionalitat de

¹³⁰⁵ *Avui*, 16 de febrer de 1980, p. 6

¹³⁰⁶ El director de relacions amb les comunitats autònomes d'RTVE, Jesús Arilla, va adreçar una carta al president del Parlament de Catalunya, Heribert Barrera, advertint-lo sobre la possible anticonstitucionalitat del projecte de llei de creació del Consell Assessor d'RTVE a Catalunya i amenaçant amb la presentació d'un recurs davant el Tribunal Constitucional perquè considerava que envaïa competències estatals i també del consell d'administració d'RTVE.

¹³⁰⁷ *La Vanguardia*, 17 de juny de 1981, p. 9

¹³⁰⁸ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 25 de juny de 1981, núm. 137, p. 671

representants dels diversos grups parlamentaris a la cambra catalana, després d'arribar a un acord entre socialistes i comunistes que defensaven que fossin quinze membres, enfront de la resta de grups que proposaven tretze, que va ser el nombre de components definitiu¹³⁰⁹. El primer consell assessor va tenir com a president Ramon Sala (CiU), amb Pere Portabella (independent) com a vicepresident i Eugeni Giral (PSC) fent les funcions de secretari.

Les minses competències van ser impugnades pel govern estatal que va presentar un recurs que el Tribunal Constitucional va admetre¹³¹⁰, argumentant que la llei vulnerava l'article 149.1.27 de la Constitució. Es tractava de la quarta llei del Parlament de Catalunya que havia estat recorreguda pel Tribunal Constitucional¹³¹¹. L'alt tribunal va resoldre el recurs perquè va considerar que anava més enllà del que establia l'article 14 de l'Estatut d'RTVE i era anticonstitucional en diversos articles.¹³¹² A finals de març de 1982, el Tribunal Constitucional va anul·lar només alguns articles no considerats substancials de la llei, posant de relleu una sentència desfavorable als arguments de l'estat perquè no afectava a la majoria de l'articulat tal com constava en la impugnació presentada pel govern i admesa a tràmit per l'alt tribunal. Finalment, al setembre de 1982, es va aprovar la llei reguladora del Consell Assessor¹³¹³.

Tanmateix, cal constatar que fins després de 1981 encara no s'havia traspassat a la Generalitat cap servei relatiu als mitjans de comunicació i només s'havien assolit puntualment alguns acords polítics sobre els traspassos totals referits a premsa, ràdio, publicitat i televisió. Pel que fa a aquest últim mitjà, cal advertir que, fins aquell moment, no s'havia produït cap acord sobre la concessió del

¹³⁰⁹ *Avui*, 17 de juny de 1981, p. 5

¹³¹⁰ *Boletín Oficial del Estado*, de 8 d'octubre de 1981, núm. 241, p. 23614

¹³¹¹ El Tribunal Constitucional havia impugnat amb anterioritat la llei de biblioteques, la de traspassos de les Diputacions i la de mesures urgents sobre el cas de funcionaris de la Generalitat.

¹³¹² Tribunal Constitucional, Sentència 10/1982, de 23 de març (*Boletín Oficial del Estado*, 21 d'abril de 1982, núm. 95)

¹³¹³ *Boletín Oficial del Estado*, de 8 de setembre de 1982, núm. 215, pp. 24322-24323

tercer canal, ni cap iniciativa del govern central o de les Corts espanyoles en aquesta línia. El Parlament de Catalunya va prendre la iniciativa i, d'acord amb el Consell Executiu, el 3 de desembre de 1981 va aprovar una proposició de llei per a presentar al Congrés dels Diputats, demanant la concessió del tercer canal. En aquell moment, RTVE a Catalunya només gaudia d'unes insuficients competències, a través del Consell Assessor, que el Parlament s'atribuí per llei¹³¹⁴ el 16 de juny de 1981, però que van ser impugnades pel govern central a través d'un recurs admès a tràmit pel Tribunal Constitucional el 5 d'octubre d'aquell mateix any, adduint que vulnerava l'article 149.2.27 de la Constitució¹³¹⁵.

8.13.4. El compromís amb la Generalitat

A l'estiu de 1980, quan RTVE Catalunya van donar a conèixer les línies bàsiques de la programació per a la desconexió en català per a la temporada que començava a la tardor, els responsables de Miramar van informar que la graella s'havia confeccionat després de consensuar-la amb el departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat, sent llavors conseller Max Cahner. Per al govern català la programació en català de TVE que s'havia fet fins a llavors era insuficient, considerava que els professionals que informaven no tenien un domini solvent de la llengua catalana i, a més, defensaven que era necessari millorar tècnicament els programes i dotar el centre de nous mitjans tècnics i econòmics, però també que calia canviar alguns costums que recordaven etapes anteriors. En la nova proposta es va negociar un augment important de programes en català¹³¹⁶ i es feia un especial èmfasi en el

¹³¹⁴ La Llei Reguladora del Consell Assessor de RTVE a Catalunya contemplava la composició d'aquest òrgan, a més de les seves funcions, el seu finançament i el seu funcionament.

¹³¹⁵ Gifreu, Josep. "La Generalitat de Catalunya i els mitjans de comunicació. (Competències, transferències, conflictes i expectatives)". *Anàlisi*, núm. 5, 1982, p. 45

¹³¹⁶ *Avui*, 22 de juliol de 1980, p. 6

reforçament i la creació de nous espais destinats a donar a conèixer la realitat comarcal de Catalunya (*Catalunya a fons*) que reflectissin la informació que generava el territori un cop s'havia decidit suspendre el programa *Giravolt*, que cobria aquestes qüestions¹³¹⁷. També es volia potenciar els espais d'actualitat informativa (es van crear *Revista del dissabte*, *Revista del diumenge* i *Set dies*). Aquesta estratègia implicava l'ampliació significativa del temps de desconnexió que van passar de dotze hores i mitja a gairebé vint-i-una¹³¹⁸. Encara que resultés sorprenent, la iniciativa no va trobar cap obstacle a la direcció de Madrid. Tanmateix, a canvi, com a conseqüència de la interrupció de programes que s'emetien en castellà per la primera cadena, TVE va obligar a passar la majoria de la programació a la segona, la qual cosa va representar un augment de les redifusions durant el cap de setmana, evitant així la pràctica habitual de la repetició dels programes durant els dies laborables¹³¹⁹.

L'acord al que havia arribat la direcció d'RTVE Catalunya amb la Generalitat comprometia Miramar a incrementar la divulgació i l'ensenyament del català entre la població, a través dels seus programes, una de les grans preocupacions del govern català d'aquell moment, aprofitant la repercussió que li proporcionava un mitjà que arribava fàcilment a totes les classes socials. Un argument que també va utilitzar el docent i crític televisiu, Josep Mª Baget, des de la seva columna al diari *La Vanguardia*:

“Es una oportunidad inmejorable –e irrepetible– de dar a Catalunya una arma muy poderosa de integración social. Un canal de TV en el que los espectadores se sientan plenamente identificados con sus contenidos y su filosofía general puede rendir grandes servicios al país; en caso contrario, y de reducirse en un *ghetto*, esta ocasión se habría desperdiciado. De ahí la necesidad de ese debate profundo, esclarecedor y abierto en el que puedan intervenir grupos

¹³¹⁷ *La Vanguardia*, 29 d'agost de 1980, p. 23

¹³¹⁸ Una quarta part, aproximadament, corresponia a nova programació.

¹³¹⁹ *La Vanguardia*, 27 d'agost de 1980, p. 15

sociales, estudiosos del medio comunicativo y todos quienes estén dispuestos a trabajar por una televisión ajustada a los intereses y necesidades de la sociedad catalana de nuestro tiempo".¹³²⁰

D'aquesta manera, programes com *Lliçons de català* van gaudir de més hores que va passar d'una freqüència d'emissió setmanal a tenir-ne una de diària. Una maniobra que es va portar a terme tal com es posava de manifest a la memòria del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya corresponent a 1980:

"Tot el que hem aconseguit fins ara –i que, d'alguna manera, queda reflectit en aquesta Memòria– ens possibilita el plantejar-nos noves fites [...] La utilització dels mitjans de comunicació àudio-visuals –especialment, el vídeo i l'imminent tercer canal de televisió– de cara a una major difusió de la cultura catalana [...] Una tasca prioritària que el Departament de Cultura s'ha proposat enguany".¹³²¹

En contrapartida, la Generalitat es comprometia al finançament d'aquesta nova programació la qual cosa permetria disposar de més mitjans econòmics per augmentar-la en nombre d'hores. També es va establir un diàleg entre la direcció d'RTVE Catalunya amb la direcció general de mitjans de comunicació de la Generalitat per augmentar la qualitat dels programes¹³²². El periodista Agustí Farré era el seu responsable i, des del seu càrrec, se'n va ocupar del projecte de creació de la televisió i ràdio públiques a Catalunya en el període de 1981 i 1982. Farré, que havia treballat a l'àrea d'Informatius de RNE i TVE a Madrid i havia estat el director d'una de les edicions de *Telediario*, va tornar a RNE per ser director de l'àrea d'Informatius a Catalunya de l'emissora

¹³²⁰ *La Vanguardia*, 18 de febrer de 1980, p. 57

¹³²¹ *Memòria del Departament de Cultura (maig 1980-desembre 1982)*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1984. p.9

¹³²² Aquesta direcció general va desaparèixer al juliol de 1982, després d'assolir els objectius pels quals va ser creada: aprovació pel Parlament de Catalunya de la llei sobre el tercer canal de televisió. Les seves competències van passar al departament de Presidència per a que s'encarregués de la preparació de la infraestructura tècnica i material del tercer canal. Amb la desaparició d'aquesta direcció, cessava el seu titular, Agustí Farré (veure *El País*, 1 de juliol de 1982, p. 25)

Radiocadena Española, després que una reestructuració en la Conselleria de Cultura de la Generalitat obligués a la desaparició de l'àrea que ell dirigia:

“Mi salida de la dirección general y su desaparición no significa una dimisión, sino, simplemente, que creo que se ha cumplido una etapa de trabajo en la Generalitat, y que yo he hecho la tarea que he podido en este campo. Ahora deseo volver a la actividad periodística.”¹³²³

Pel govern català ja s'havia aconseguit que el Parlament hagués donat el seu vistiplau a la llei del tercer canal de televisió i que les competències sobre la ràdio i la televisió passessin a dependre directament del departament de la Presidència, interlocutor amb la cambra catalana sobre aquesta qüestió. Anys més tard, a finals de 1987, va ser nomenat director del Centre de Producció de TVE Catalunya, en substitució de Pere Felis¹³²⁴.

Tanmateix, des del govern català s'insistia que, malgrat s'ampliessin els horaris en català, es considerava essencial poder cobrir totalment les necessitats de Catalunya pel que fa a disposar d'un tercer canal, tal com preveia l'Estatut d'Autonomia, i que hauria de començar les seves emissions a partir de gener de 1983, si tècnicament era possible ja que havia iniciat els estudis previs per a estructurar aquest tercer canal. El govern català era conscient de la feblesa de l'executiu espanyol, després de la crisi oberta per la dimissió del seu president, Adolfo Suárez, i de l'intent de cop d'estat al febrer de 1981. Aquesta conjuntura la va voler aprofitar la Generalitat per accelerar la posada en marxa de les emissions de la ràdio i la televisió de titularitat pública, i veia en el nomenament de Fernando Castedo¹³²⁵ a principis de gener d'aquell any, com a director

¹³²³ *La Vanguardia*, 1 de juliol de 1982, p. 19

¹³²⁴ *ABC*, 13 de novembre de 1987, p. 92

¹³²⁵ Amb àmplia experiència en l'administració, era considerat un home proper al ministre Pío Cabanillas.

general d'RTVE¹³²⁶, una oportunitat per a engegar el seu objectiu, ja que el nou responsable de la televisió estatal semblava disposat a iniciar una nova etapa decisiva pel conjunt de l'empresa i, en especial, per a l'esdevenir del centre de producció de Catalunya:

“Pretendo cambiar a RTVE. Que lo consiga o no es otra cuestión. Pero, en todo caso, lo que haga será contando siempre con los profesionales y con el Consejo de Administración, del que soy un miembro más. Cambiar la televisión será una labor colectiva. RTVE tiene que servir a los españoles en esta etapa de consolidación democrática y contribuir a que haya mayores niveles de convivencia”.¹³²⁷

Amb l'entrada en vigor de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió s'encetava el necessari i esperat nou marc jurídic per a RTVE, desenvolupant l'article 20.3 de la Constitució espanyola de 1978 (Fernández; Santana, 2000). Va néixer amb la voluntat d'implantar una concepció jurídica de servei públic audiovisual a RTVE, atorgant-li una autonomia societària respecte del poder executiu. El nou Estatut va crear tres noves societats estatals mercantils dependents de l'Ens públic RTVE (RNE, TVE i RCE)¹³²⁸ i va engegar un nou model organitzatiu la gestió del qual corresponia al seu president, anomenat directament pel govern, al consell d'administració format per dotze membres escollits pel Congrés dels Diputats i pel Senat, i als consells assessors, una instància amb una funció únicament consultiva, sense funcions efectives, i sense la possibilitat de participació de professionals ni treballadors. Contràriament al que s'havia previst, aquesta organització permetia sense gaire obstacles les constants ingerències polítiques tant del govern com dels partits polítics originades pel mateix sistema creat, causa de moltes de les disputes i intromissions que

¹³²⁶ ABC, 10 de gener de 1981, p. 7

¹³²⁷ *Tele Radio*, 19 de gener de 1981, p. 4

¹³²⁸ Les tres societats mercantils van comptar, respectivament, amb un capital fundacional de 5.625 milions de pessetes a TVE, 1.500 a RNE i 375 a RCE, segons recollia el reial decret 1.615/80, de 31 de juliol.

històricament ha patit RTVE. Un sistema que feia plantejar de nou la governamentalització del mitjà¹³²⁹.

D'altra banda, es feia necessari trobar un nou director general sorgit segons el procediment que dictava l'Estatut de la Ràdio i la Televisió. Fernando Castedo va ser el primer director general d'RTVE escollit per consens entre la UCD i el PSOE¹³³⁰, però per alguns "va constituir una altra prova irrefutable de la debilitat mostrada pels dos últims governs de la UCD"¹³³¹, mentre que per d'altres suposava l'inici d'una nova etapa¹³³² i d'una lluita contra els greus desajustos empresarials, el desconcert dels treballadors i l'oposició dels sectors més conservadors¹³³³. Una de les primeres decisions que va prendre va ser els nomenaments d'Iñaki Gabilondo com a cap d'Informatius de TVE, José Luis Balbín, nou cap de programes especials, Eduardo Sotillos, director de RNE i Miguel Ángel Toledano, director de TVE¹³³⁴. Al poc temps de la seva arribada a RTVE, des de la UCD es va manifestar una certa desconfiança i preocupació pel que semblava una orientació cap a l'esquerra en les seves decisions, que posteriorment va acabar amb la seva dimissió forçada per Calvo Sotelo, com veurem més endavant.

Tanmateix, a les poques setmanes d'ocupar el càrrec, Castedo es va trobar amb la dimissió d'Adolfo Suárez com a president del govern espanyol i l'intent de cop d'estat encapçalat pel coronel de la guàrdia civil, Antonio Tejero, durant el debat al Congrés dels Diputats per a escollir Leopoldo Calvo Sotelo com a substitut de Suárez. Amb l'elecció del nou cap del govern, la posició de

¹³²⁹ Bustamante, Enrique. *Los amos de la información en España*. Madrid: Akal, 1982, p. 193

¹³³⁰ Sinova, Justino. *La gran mentira. El tinglado de la televisión al descubierto*. Madrid: Planeta, 1983. p. 61

¹³³¹ Munsó Cabús, Joan. *La otra cara de la televisión. 45 años de historia y política audiovisual*. Barcelona: Flor del Viento ediciones, 2001 (Del Viento Terral, 23), 2001, p. 166

¹³³² *El País*, 10 de gener de 1980, p. 16

¹³³³ *El País*, 17 de gener de 1981, p. 17

¹³³⁴ *La Vanguardia*, 18 de gener de 1981, p. 11

Castedo es va tornar incerta per ser un home de la confiança de l'anterior gabinet i es va trobar en un clima de constant qüestionament de la seva feina, rebent pressions per part de diversos sectors del govern (concretament, dels ministres d'Assumptes Exteriors i de Defensa) i de la UCD, fins al punt de demanar la seva dimissió després de l'emissió del programa *En este país*, dedicat a l'ingrés d'Espanya a l'OTAN¹³³⁵. També van demanar el seu cessament després d'emetre's dos programes sobre l'atur a Espanya en el què presumptament hi van intervenir persones que no estaven en situació de desocupació i per les crítiques que aquestes van fer cap a la gestió de l'executiu espanyol encapçalat per Calvo Sotelo, que va provocar el cessament d'Iñaki Gabilondo del que Castedo no es va sentir responsable¹³³⁶, malgrat negar qualsevol ingerència en la seva gestió:

“Hasta el momento puedo decir, y debo decirlo ya, que no he recibido presiones de ningún tipo en orden a la programación. Gabilondo desempeñó su puesto, en cierto modo, no cumpliendo plenamente las exigencias de responsabilidad que yo le había impuesto. Gabilondo no obró con ese grado de responsabilidad que yo le había exigido. Se había alterado la concepción del informativo de la noche y era más el director del telediario que el director de los informativos. Perdió la confianza del director general”¹³³⁷.

Durant la direcció de Castedo, TVE Catalunya va realitzar la cobertura en directe de l'assalt al Banc Central de Barcelona el 23 de maig de 1981 que es va retransmetre en directe. Els serveis Informatius, dirigits per Antoni Serra, van aconseguir recollir en directe unes imatges que van ser impactants, des d'un terrat abans que s'instal·lessin els equips especials de la policia nacional. Per raons de seguretat, primer es van emetre les imatges a diversos països europeus, a través de la xarxa d'Eurovisió, abans d'arribar a les pantalles de TVE.

¹³³⁵ *El País*, 21 de maig de 1981, p. 17

¹³³⁶ *ABC*, 23 de maig de 1981, pp. 9-10

¹³³⁷ *El País*, 10 de juny de 1981

Un dels principals reptes que es va trobar el substitut de Fernando Arias Salgado¹³³⁸ va ser la sol·licitud d'una nova distribució dels horaris i la reestructuració de la programació en català a TVE però, sobretot, havia de fer front a la demanda reiterada del govern català per a la posada en marxa del tercer canal a Catalunya. En una nota feta pública pel departament que dirigia el conseller Cahner, després de reunir-se per primera vegada a Barcelona amb Castedo, s'assenyalava:

“[les noves mesures] beneficiarán notablemente el número de la audiencia de los programas en lengua catalana [...]. La Conselleria expresa su confianza en una rápida puesta en marcha de la nueva programación específica para Cataluña [...] La actual configuración de TVE no permite alcanzar la globalidad de los acuerdos establecidos el pasado octubre entre la Generalitat y la extinguida dirección general de RTVE, pero se considera factible lograr a corto plazo una importante mejora. En el amplio temario tratado el jueves figura un calendario de actuación para crear el Tercer Canal de TV en Cataluña que podría materializarse en una primer fase de pruebas y entrar oficialmente en funcionamiento poco después de la celebración de los Mundiales de Fútbol 82. Es por ello que la Generalitat se propone hacer, con la ayuda de todos los partidos políticos parlamentarios, los pasos necesarios para que sea aprobada la legislación que permita la concesión del mencionado Tercer Canal.”¹³³⁹

El titular de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat, Max Cahner, creia que un altre dels requisits era aprovar la llei de la concessió del tercer canal perquè era de titularitat estatal i cedit en règim de concessió a la Generalitat i veia molt probable que, un cop se superessin tots els requisits legals i tècnics, a l'estiu de 1982 es podria posar en marxa el tercer canal de televisió previst a l'Estatut:

¹³³⁸ En el mateix consell de ministres que va cessar del càrrec, va ser nomenat ambaixador d'Espanya al Regne Unit, per petició pròpia de Fernando Arias Salgado.

¹³³⁹ *La Vanguardia*, 7 de març de 1981, p. 18

“Hem fet els estudis corresponents i pensàvem que aquest canal podria entrar en funcionament a final d'aquest any o el mes de gener de 1982, però tal com estan les coses pensem que pot començar-se a emetre a l'estiu, i potser abans de manera provisional”¹³⁴⁰.

Tanmateix, Castedo no es mostrava molt partidari en augmentar els horaris de la programació en català¹³⁴¹ ni tampoc massa esperançador en la posada en marxa del tercer canal en català, gestionat per la Generalitat en règim de concessió, ja que no podria entrar en funcionament abans del segon semestre de 1982 i només quan estiguessin acabats els nous estudis d'RTVE Catalunya a la nova seu de Sant Cugat. Castedo justificava la decisió de no augmentar les hores en català per la rebaixa d'uns cent milions de pessetes respecte de l'any 1980, disposant de 335 milions de pressupost per a la programació en català per a 1981¹³⁴².

Es constatava, malgrat els entrebancs, la intenció política d'oferir programes amb continguts que recuperessin la memòria, la cultura i la identitat catalana, seguint les directrius que marcava la Generalitat. Com assenyala Gifreu, en aquell moment es va entendre que s'obria:

“Una nova oportunitat històrica per a la reconstrucció nacional de Catalunya, i concretament per a la recuperació de la llengua i la cultura catalanes, en el marc de la transició espanyola cap a la democràcia [...] Hi havia certa sensibilització en els entorns acadèmics i professionals sobre la centralitat de la informació i dels mitjans de comunicació de masses en els processos d'afirmació nacional i cultural en la nova societat de la informació”.¹³⁴³

¹³⁴⁰ *Avui*, 26 de juliol de 1981, p. 7

¹³⁴¹ En tot cas, Castedo proposava noves franges horàries que poguessin proporcionar més audiència en la segona cadena, però sense concretar qui en podrien ser.

¹³⁴² *La Vanguardia*, 6 de març de 1981, p. 21

¹³⁴³ Gifreu, Josep. “L'Informe MacBride des de Catalunya: balanç d'una esperança”. Quaderns del CAC, núm. 21. (gener-abril 2005), pp. 79-81

Durant una visita posterior a Barcelona, Castedo es va entrevistar amb el president de la Generalitat, Jordi Pujol, al qual li va expressar, contràriament a les manifestacions públiques que havia realitzat fins al moment, el seu suport al desenvolupament del tercer canal per a Catalunya, sempre que la nova televisió tingués una dependència de TVE:

“En mi anterior visita hice entrega al presidente de la Generalidad de un estudio técnico sobre la viabilidad del proyecto [el tercer canal]; pero de alguna forma ahí termina nuestra función, puesto que a partir de este momento lo que hace falta es que las Cortes Generales elaboren la Ley de Concesión y, posteriormente, el Parlamento Autónomo dicte otra Ley Territorial reguladora del tema en su ámbito específico”¹³⁴⁴

D'altra banda, en aquella reunió Pujol li va demanar que s'incrementessin més hores de programació en català perquè la Generalitat considerava que eren insuficients les que es feien, a més de constituir una desigualtat envers la programació en castellà que feia RTVE. A més, Pujol va insistir en accelerar el procés d'establiment del tercer canal de televisió a Catalunya.

A principis del mes d'abril, la direcció de TVE a Catalunya va decidir suspendre la producció d'un programa especial protagonitzat per Lluís Llach que s'havia d'emetre el dia 20 del mateix mes. Aquella ordre va fer que el cantautor interposés una demanda per la suspensió d'aquest espai que es va veure a la magistratura de Treball, reclamant una compensació de sis milions de pessetes per part de la seva advocada, Magda Oranich, que servien per atendre els sous del cantant i dels seus músics com també els danys morals, a més de recalcar que Llach havia patit discriminació a causa de la seva llengua i la seva ideologia. Durant la celebració de la vista, TVE va al·legar que el programa no

¹³⁴⁴ *Tele Radio*, 19 d'octubre de 1981, p. 11

es va realitzar per manca de pressupost. Finalment, Televisió Espanyola va ser condemnada a indemnitzar Llach amb cinc milions de pessetes per no emetre's el programa especial, la qual cosa li havia causat danys materials i morals, segons establia la sentència¹³⁴⁵.

Després de la desfeta electoral de la UCD a les eleccions gallegues¹³⁴⁶, Castedo es va veure obligat a dimitir al mes d'octubre¹³⁴⁷. Des de les altes instàncies del seu partit se'l va acusar de beneficiar als socialistes¹³⁴⁸, però també de propiciar una programació contrària al pensament conservador. La marxa de Castedo va ser forçada per la desconfiança continua que el govern espanyol va manifestar durant la seva curta gestió al capdavant d'RTVE. El 22 d'octubre, Castedo va ser cridat al palau de la Moncloa on l'esperaven Leopoldo Calvo Sotelo, Adolfo Suárez, Agustín Rodríguez Sahagún i Pío Cabanillas. El president del govern va tenir coneixement de la roda de premsa que Castedo havia convocat a l'endemà per a explicar la seva gestió, però també amb la finalitat de revelar públicament les pressions a les que havia estat sotmès durant els últims mesos de la seva gestió. Després de la conversa amb els màxims representants de la UCD, Calvo Sotelo va reprovar la seva gestió al capdavant d'RTVE, demanant-li que presentés la seva dimissió.

Durant el seu breu mandat no es van produir canvis profunds a RTVE, però sí es van apreciar esforços en millorar la independència dels serveis Informatius, en eliminar departaments que exercien la censura en els programes i en

¹³⁴⁵ *El País*, 8 de juliol de 1982, p. 43

¹³⁴⁶ Les primeres eleccions autonòmiques celebrades a Galícia el 20 d'octubre de 1981 van tenir com a guanyadora Alianza Popular amb 26 diputats, mentre que la UCD només va aconseguir 24, que ja es trobava en plena descomposició a Espanya.

¹³⁴⁷ La carta del president del govern, Calvo Sotelo, comunicant la dimissió de Castedo al Parlament espanyol portava la data del dia abans de fer-se efectiva la seva renúncia (22 d'octubre), no tenia registre ni cap segell d'autenticitat, motius pels quals es va desfermar una dura batalla entre els partits polítics.

¹³⁴⁸ Alguns sectors de la UCD l'havien considerat un socialdemòcrata i des del PSOE era un perfil ben acceptat.

aconseguir que el consell d'administració aprovés un document amb els principis bàsics de la programació de totes les societats d'RTVE¹³⁴⁹. Era la primera vegada que a Espanya es comptava amb un document que s'havia d'encarregar d'orientar la programació de TVE, RNE i RCE d'acord a criteris democràtics i pluralistes, en defensa de la Constitució i de la legitimitat de les institucions¹³⁵⁰. Aquest document es podia homologar amb d'altres de similars de televisions públiques europees i responia a una manera d'entendre el servei públic, inèdita fins al moment en la història política espanyola. En el període en el què Castedo va ser director general d'RTVE, va entrar en vigor l'Estatut de la Ràdio i la Televisió, però al mateix temps li va tocar portar a terme una gestió marcada pels moments convulsos que va viure Espanya, amb les conseqüències de la dimissió de Suárez i de l'intent de cop d'estat del 23F:

“El mandato de Fernando Castedo ha sido considerado así como la única, aunque breve y conflictiva, etapa de aplicación del espíritu del Estatuto, porque su nombramiento se produce pocos días antes de la dimisión de Adolfo Suárez, el 23 de enero de 1981, lo que desencadenará un cambio de la relación de fuerzas en el partido de la UCD y en el Gobierno, marcado además por el descenso rápido de su apoyo electoral... Breve, porque su mandato durará apenas once meses. Conflictiva, porque tras las presiones recibidas por su propio partido se vio obligado a ‘dimitir’”¹³⁵¹.

D'altra banda, durant el seu mandat, es va portar a terme la modernització de les instal·lacions de TVE amb l'aprovació d'inversions de gairebé 15.000 milions de pessetes per a garantir la cobertura del Campionat del Món de

¹³⁴⁹ *Principios básicos y líneas generales de programación*. Radiotelevisión Española. Consejo de Administración, Servicio de publicaciones RTVE. 30 de juliol de 1981, 30 p.

¹³⁵⁰ Amb l'aprovació d'aquest acord, la programació de la ràdio i la televisió estatals es marcaven com a objectius la llibertat d'expressió, la imparcialitat informativa, el foment de la cultura i de la cinematografia estatal, la promoció de l'esport, el rebuig a la violència i la protecció de la infància i la joventut.

¹³⁵¹ Bustamante, Enrique. *Historia de la Radio y la Televisión en España. Una asignatura pendiente de la democracia*. Barcelona: Gedisa 2013, p. 88

Futbol de 1982, un esdeveniment que va ser vital per a la renovació tecnològica d'RTVE i la millora de la seva xarxa territorial. Probablement, la infraestructura més espectacular derivada d'aquella inversió va ser la construcció en un temps rècord de la torre de comunicacions i que des de llavors es va convertir en seu de TVE per acollir els seus serveis Informatius¹³⁵².

Castedo va ser substituït per Carlos Robles Piquer¹³⁵³, cunyat de Manuel Fraga i que en aquell moment ocupava el càrrec de secretari d'estat per afers exteriors. El nomenament de Robles Piquer, que des del primer moment va voler desvincular-lo de la seva relació amb Fraga¹³⁵⁴, va suscitar nombroses mostres de preocupació i d'enuig entre els treballadors i professionals de diversos mitjans de comunicació que constataren les maniobres polítiques en la dimissió forçada de Fernando Castedo. El consell d'administració que va votar el nomenament de Robles Piquer només va comptar amb els suport de set membres i amb l'absència dels representants de l'esquerra. L'elecció del diplomàtic Robles Piquer va ser una decisió personal de Leopoldo Calvo Sotelo, malgrat que no va ser la seva primera opció¹³⁵⁵. La maniobra en el relleu en la direcció general tenia la intenció de tornar a recuperar el control de la televisió després que des de la UCD s'assenyalés Castedo com un individu d'"inquietant orientació esquerrana"¹³⁵⁶. Membres de la UCD li havien retret que havia lliurat TVE als adversaris del partit del govern, el PSOE, i d'haver atemptat contra els "bons costums" per l'emissió de determinats programes, en particular per la pel·lícula *Padre padrone* que mostrava escenes de nus¹³⁵⁷. El

¹³⁵² Les obres de Torrespaña van començar el 17 de febrer de 1981 i es van finalitzar en només dotze mesos. De febrer al maig de 1982 es van realitzar les instal·lacions de la sala de control, dels radioenllaços i les antenes parabòliques, i el 7 de juny d'aquell mateix any es va inaugurar, molt pocs dies abans de l'inici del Mundial d'Espanya.

¹³⁵³ ABC, 24 d'octubre de 1981, pp. 5-9

¹³⁵⁴ ABC, 27 d'octubre de 1981, p. 12

¹³⁵⁵ Pelaz López, José Vidal. "Leopoldo Calvo Sotelo y la batalla por Televisión Española (1981-1982)". *Historia Contemporánea*, 2019, núm. 61 p. 1018

¹³⁵⁶ Id. anterior p. 1009

¹³⁵⁷ *El País*, 17 de juliol de 1981, p. 17

president del govern buscava un perfil amb experiència en l'Administració, sensible a la integració d'Espanya a l'OTAN i conservador per poder comptar amb els suport dels membres d'Alianza Popular en el consell d'administració (Munsó, 2001: 177). Va ser un dels principals impulsors dels teleclubs durant els anys seixanta, quan Fraga era llavors el ministre d'Informació i Turisme. Igual que va fer Suárez amb Castedo, Calvo Sotelo li va demanar una carta de dimissió sense data. El dia de la presa de possessió del seu càrrec, Robles Piquer va manifestar la manera com volia portar RTVE:

“Ejerceré con mesura, pero con plenitud los poderes y facultades que la ley me otorga. Espero que los demás cumplan igualmente con ella, a fin de que juntos sepamos superar nuestras naturales discrepancias como hombres civilizados y serenos que ven, en España y sus gentes, un objetivo superior que ilumina y ennoblece la tarea de cada día. Quiero una RTVE objetiva, imparcial, diferenciando la información de la opinión y con un respeto escrupuloso al honor, a la familia y a la intimidad. Yo me ocuparé de que eso se cumpla a rajatabla.”¹³⁵⁸

El nomenament de Carlos Robles Piquer com a director general d'RTVE va suposar l'entrada de Juan Antonio Sáenz Guerrero com a director de TVE Catalunya i de Gonzalo Quintana, un exdirigent del Frente de Juventudes, al capdavant de l'àrea d'Informatius. L'arribada de Robles Piquer va significar un retrocés respecte a l'etapa anterior, a posicions preestatutàries, apostant per un model televisiu heretat del franquisme (Bustamante, 1986: 254). Dos mesos després, el nou director general d'RTVE, Carlos Robles Piquer, va aprofitar els nomenaments de Juan Antonio Sáenz Guerrero com a director de TVE Catalunya, José Luis Surroca, al capdavant d'RNE a Catalunya i de Joan Munsó al de Radiocadena Española, per a manifestar que la seva intenció de contribuir a l'existència del tercer canal a Catalunya:

¹³⁵⁸ ABC, 25 d'octubre de 1981, p. 12

“En la actualidad el proceso se nos escapa, puesto que ya se realizó un estudio técnico que ha sido entregado a la Generalitat, que deberá estudiarlo. Tendríamos que contribuir a que existiera pronto ese tercer canal y, en su momento, persionaremos a favor de su puesta en marcha.”¹³⁵⁹

8.13.5. Programes per a la normalització del català

Cada temporada apareixien nous espais dedicats a l'aprenentatge de la llengua, la història, les tradicions, la literatura, les arts o la música realitzada per experts i prescriptors en les respectives disciplines. Inclús, en algunes ocasions, aquells que s'anaven reemplaçant uns als altres en temporades consecutives, deixant unes setmanes o mesos d'interval des de la finalització d'un amb l'inici del següent per a preparar-lo o aprofitant el període estival, mantenien la mateixa o una estructura similar amb el què el precedia, conservant els mateixos equips o incorporant nous professionals i oferint continguts de característiques semblants. De tal manera, que només canviava el títol de l'espai, però la resta mantenia la mateixa funció. Va succeir, per exemple, amb *Català amb nosaltres* (10.11.1976-22.05.79) i *Lliçons de català* (09.10.1979-25.06.81) o, també en l'àmbit dels programes infantils *Terra d'Escudella* (06.11.1976-08.09.1979), *Quitxalla* (06.10.1979-28.07.1981) i *La Cucafera* (24.10.1981-25.05.1982).

Des de finals de la dècada dels setanta i fins a la meitat dels anys vuitanta, la televisió a Catalunya va servir com a eina transmissora d'uns valors i d'un element distintiu identitari sorgit de la necessitat per recuperar i normalitzar la cultura i la llengua catalana, a través d'un mitjà de comunicació de masses com

¹³⁵⁹ *La Vanguardia*, 13 de desembre de 1981, p. 21

és la televisió per arribar al màxim d'audiència possible. Aquesta determinació no només es podia trobar en els continguts dels programes, sinó que també es feia palesa en la seva titulació que evidenciaven la catalanitat dels espais, tant si utilitzaven un determinant possessiu (*Les nostres coses, La nostra gent*) o un pronom personal (*Entre nosaltres*), fent referència directa a Catalunya (*Lletres catalanes, Catalunya i Balears, avui, Catalunya a fons, Història del cinema a Catalunya, Història de l'esport català o El món en català*), o bé recuperant expressions pròpies i genuïnes del català, utilitzant frases fetes de la llengua per a reafirmar la identitat dels programes (*De bat a bat, Justa la fusta, Als quatre vents o Xocolata desfeta*).

La política de difusió de la llengua catalana a través dels mitjans de comunicació era una preocupació constant dels responsables del govern de la Generalitat. Fins i tot, durant l'acte de presentació als mitjans de comunicació del Consell Assessor de Teatre de la Generalitat, a l'abril de 1981, l'escriptor Albert Manent, que ocupava el càrrec de director general de Difusió, juntament amb els membres d'aquell òrgan van plantejar la necessitat que des de les institucions del govern català era necessari :

“orientar, informar, aconsejar –y, si tercia– denunciar la programación y la realización de los espacios dramáticos catalanes, en catalán, de TVE”.¹³⁶⁰

Pel que fa a la distribució del nombre de programes per cadena d'emissió es pot observar (taula 29) que més de la meitat dels espais produïts s'han emès en català, fonamentalment, per la segona cadena i, al voltant d'un terç per la primera. D'aquestes dades es pot deduir que ha existit tradicionalment una voluntat de situar els programes en català al canal amb menys potencial d'audiència, allunyant-los de la possibilitat de tenir més visibilitat entre els telespectadors, mantenint els criteris que van distingir les primeres emissions

¹³⁶⁰ *La Vanguardia*, 2 d'abril de 1981, p. 55

de programes en català des de la dècada dels anys seixanta. Aquest patró s'ha mantingut al llarg de seixanta anys, amb l'excepció d'alguns períodes que han tingut una curta durada.

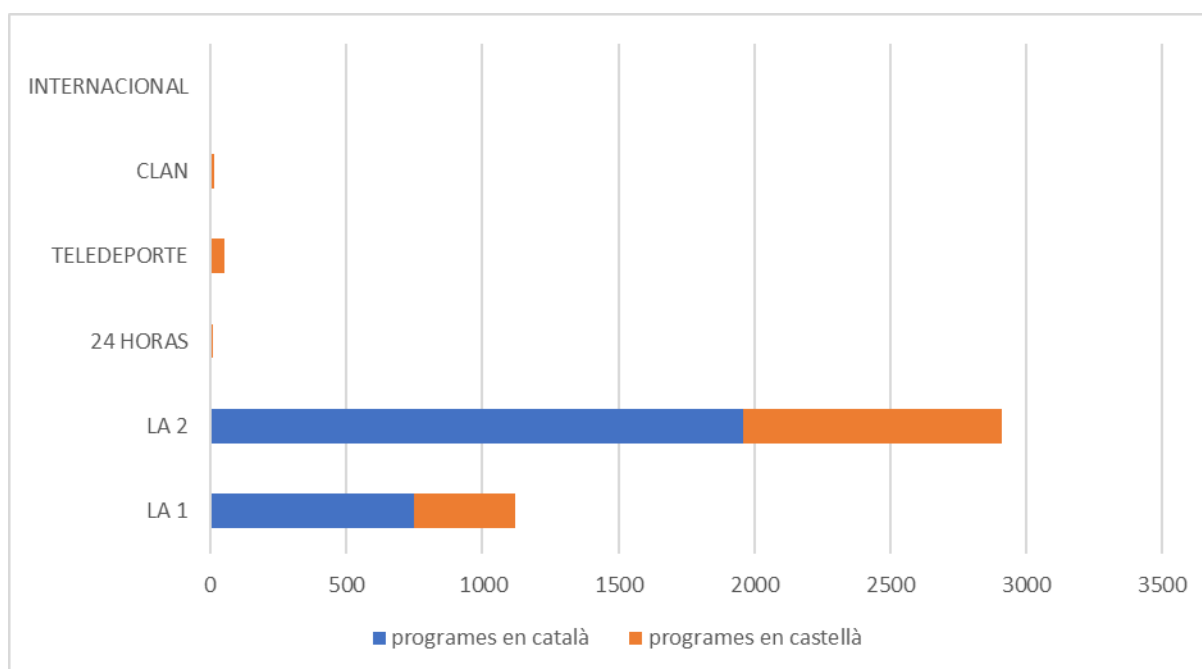
Taula 29: Nombre de programes en català i castellà per cadenes (1959-2019)

	La 1	La 2	Teledporte	Canal Clan	Canal 24 Horas	Canal Internacional	TOTAL
Català	746	1944	0	0	5	0	2695
Castellà	629	984	42	12	3	2	1672
TOTAL	1375	2928	42	12	8	2	4367

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, *La Vanguardia* i *Tele Radio*

Les xifres també aporten una dada interessant sobre el pes que ha tingut la producció de programes realitzats en castellà des de TVE a Catalunya. Gairebé dos terços s'han emès també per la segona cadena mentre que la resta ho ha estat pel primer canal. Aquestes xifres demostren que van quedar relegats a una cadena on la previsió d'una audiència potencial era menor (gràfic 9).

Gràfic 9: Distribució del nombre de programes per cadenes, segons la llengua (1959-2019)

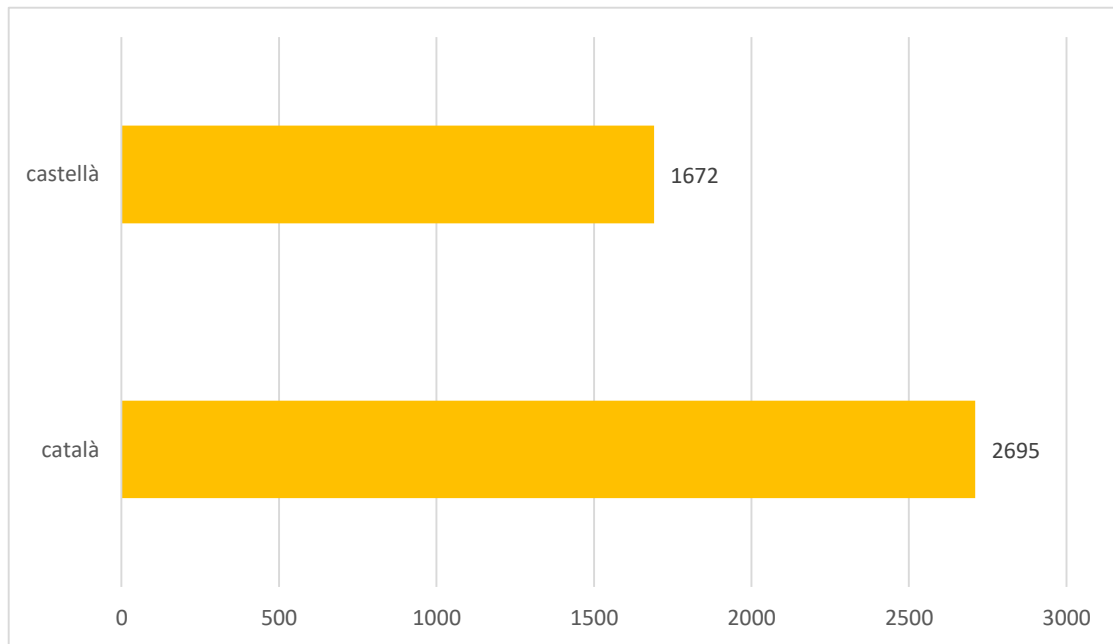

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

La major part dels programes en castellà correspon a programes emesos durant els primers anys de les emissions des de Miramar, des d'on es contribuïa a nodrir la programació estatal i encara no s'havia inaugurat la segona cadena com tampoc havien començat les emissions regulars en la franja de desconexió per a Catalunya. Pel que fa a la distribució de programes per cadenes temàtiques, només en el cas del Canal 24 Horas es constata la presència de programes en català, mentre que als altres tres és inexistent.

D'altra banda, al gràfic 10 podem constatar com la producció de programes en català ha estat significativa al llarg de la història de TVE Catalunya en relació a la d'espais en castellà, un 61,7% davant d'un 38,3%, respectivament. Aquest percentatge suposa gairebé dos terços de tota la producció que es va realitzar en català i posa de manifest la relativa predominància que ha tingut davant dels programes produïts per a emetre per a tota Espanya.

Gràfic 10: Nombre de programes per llengua (1959-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

8.14. L'Informe del Control Financer d'RTVE

Al gener de 1980 el diari *El País*¹³⁶¹ va publicar durant set dies consecutius un seguit d'articles sota el títol de “Las ‘cosas’ de Radiotelevisión Española”, signats per José Ramón Rérez Ornia¹³⁶², que aportaven informacions sorprenents i escandaloses que recollia els resultats de la inspecció que portava per títol *Informe del Control Financiero efectuado en el Organismo Autónomo de la Radio y la Televisión Española*. Durant una setmana, el diari va

¹³⁶¹ *El País*, 20 de gener de 1980, pp. 41-43 – *El País*, 22 de gener de 1980, pp. 48-49 – *El País*, 23 de gener de 1980, pp. 36-37 – *El País*, 24 de gener de 1980, pp. 40-41 – *El País*, 25 de gener de 1980, pp. 40-41 – *El País*, 26 de gener de 1980, pp. 34-35 – *El País*, 27 de gener de 1980, pp. 44-47

¹³⁶² Era crític de televisió del diari *El País* i vinculat al PSOE. Alguns rumors apuntaven que havia obtingut la informació per part de Baldomero Lozano, diputat del partit socialista per Lleó, que acostumava a realitzar intervencions parlamentàries denunciant les despeses injustificades i el malbaratament pressupostari a Televisió Espanyola.

dedicar portades, editorials, columnes d'opinió i informacions de tot tipus que es van dedicar a denunciar la crisi i la corrupció de TVE.

Es tractava d'un document tècnic amb les dades d'una auditoria que el ministeri d'Hisenda, a través de la Intervenció General de l'Estat, va encarregar a quatre consultores per a investigar les anomalies produïdes per l'actuació econòmica que s'havia portat a terme a RTVE. El document, que es va iniciar al setembre de 1978 i va finalitzar a l'abril de 1979, qualificava TVE de "deshauciada como empresa"¹³⁶³. Uns mesos abans, al maig de 1978, el subsecretari de Pressupostos, José Barea, va escriure una carta a l'interventor general del mateix departament, Augusto Gutiérrez Robles, per a que habilités el nomenament d'un equip d'inspectors¹³⁶⁴ amb la finalitat que iniciessin una auditoria sobre el finançament d'RTVE.

L'interventor del ministeri d'Hisenda a RTVE havia informat al seu ministre, Francisco Fernández Ordóñez¹³⁶⁵, que havia detectat indicis de certes irregularitats "més greus del que és habitual", en el procediment d'una determinada operació de compres. Adolfo Suárez, que ocupava la presidència del govern, no va atendre la sol·licitud d'instruccions per a procedir a la investigació, després de rebre un informe confidencial al que no va donar resposta. No es pot oblidar que Suárez havia estat director general d'RTVE i que en aquell moment, homes de la seva confiança s'hi trobaven al capdavant. Al cap d'un temps d'intentar aclarir l'enrenou de competències interferides entre el ministeri de Cultura i RTVE, Fernández Ordóñez va donar l'ordre immediata per a l'inici d'aquesta investigació oficial sobre el control financer. Per Palacio

¹³⁶³ L'informe, que havia estat elaborat per les consultores Beaudoux Española, S.A.; ICESA, Sofemasa i TEA, es va encarregar en secret (Bustamante, 1982: 184).

¹³⁶⁴ Van ser quatre interventors i cinc comptadors que van treballar durant nou mesos, esquivant nombrosos inconvenients i dificultats que van haver de superar durant la seva investigació, com diversos intents de boicotejar el seu treball o de rebre insuficient informació.

¹³⁶⁵ Francisco Fernández Ordóñez pertenyia al sector socialdemòcrata de la UCD i, anys més tard, es va incorporar al PSOE.

(2012: 230), aquelles informacions publicades al diari *El País* “van causar a la classe política una commoció sense precedents” i “va convertir TVE en un dels elements medul·lars del conflicte polític entre partits.”

Mentre es realitzava l'auditoria, es va produir el cessament del director de Programes de TVE, José María Carcasona, i del director de Programes Musicals, Enrique de las Casas, en un intent de reorganització dins la direcció, segons va fer públic TVE¹³⁶⁶. Carcasona havia estat acusat per diversos mitjans de comunicació i també pel comitè d'empresa de cometre irregularitats econòmiques¹³⁶⁷ aprofitant la posició que li oferia el seu càrrec dins de l'empresa¹³⁶⁸. A Carcasona se li qüestionava la manca de transparència en els 1.500 milions de pessetes d'inversions prestades per TVE destinades a la realització de pel·lícules espanyoles i que havien anat a parar a algunes productores afins a aquest director de Programes¹³⁶⁹. A l'auditoria, els interventors van concloure que existia un caos organitzatiu generalitzat a RTVE, on no hi havia cap tipus de control de les inversions, ni criteris financers eficients. Entre d'altres aspectes, l'informe, que constava de més d'un centenar de fulls, s'ocupava de qui autoritzava i prenia les decisions en l'àmbit econòmic i financer, els ingressos per publicitat, la manca d'una planificació en la programació, l'organització de la plantilla, les jornades laborals, les retribucions, les contractacions, les despeses, les compres i el finançament. En definitiva, els resultats i conclusions de l'informe indicaven la possible existència de nombrosos delictes.

¹³⁶⁶ *El País*, 12 de setembre de 1978, p. 19

¹³⁶⁷ El setmanari *Interviú* (16 de febrer de 1978) va publicar una informació que feia referència a la suposada venda d'informació sobre els telefilms que emetia TVE a l'editorial Grijalbo, sota el títol de “José María Carcasona, pieza clave de Televisión, que ocupa el cargo de Director Adjunto de Programación, es un hombre corrompido”.

¹³⁶⁸ *El País*, 8 de juny de 1978, p. 20

¹³⁶⁹ *El País*, 11 de gener de 1980, p. 22

El contingut de l'informe va ser ocultat pel govern que, en successives interpel·lacions parlamentàries, va negar saber si, finalment, s'havia portat a terme, mentre que membres del PSOE no desmentien tenir coneixement de la seva existència ni de part del seu contingut. L'auditoria es va mantenir oculta durant vuit mesos en despatxos d'alts càrrecs de l'Administració de l'estat, sense que ningú fés pública cap mesura per a corregir el descontrol dels fets investigats. Als pocs dies de fer-se públiques les conclusions de la investigació, el director general, Fernando Arias-Salgado, va ordenar elaborar diversos informes¹³⁷⁰ per a contrarestar els resultats del que havia elaborat Hisenda. Des de les pàgines de *El País*, Arias Salgado va aprofitar l'oportunitat per a fer una extensa rèplica amb la finalitat de recriminar al rotatiu el seu "absolut desconeixement" i la utilització "tendenciosa" de determinades dades¹³⁷¹. Per la seva banda, el líder del PCE, Santiago Carrillo, també s'hi va afegir per assegurar que aquelles denúncies s'havien convertit en el *Watergate* d'Adolfo Suárez. Per la seva banda, el portaveu governamental, Josep Meilà, estava convençut que del document publicat pel diari *El País* no se'n derivaven responsabilitats personals, malgrat que haver-hi principis d'una mala administració¹³⁷². No deixa de ser rellevant que, al capdavant, la filtració de l'auditoria a aquest diari imprès va servir per a exemplificar com es podrien consolidar les recents inaugurades institucions democràtiques, a partir de la denúncia de la xacra de la corrupció política i econòmica.

Tanmateix, uns anys abans, al desembre de 1976, el suplement dominical del diari *El País* va publicar un extens reportatge titulat "TVE un, dos, tres...las cuentas del revés"¹³⁷³, en el què a través de diversos exemples i testimonis de treballadors, es posava de manifest el malbaratament i el desordre econòmic, financer, pressupostari i productiu que s'evidenciava en totes les àrees de

¹³⁷⁰ *El País*, 23 de gener de 1980, pp. 36-37

¹³⁷¹ *El País*, 31 de gener de 1980, pp. 46-48

¹³⁷² *La Vanguardia*, 26 de gener de 1980, p. 6

¹³⁷³ *El País Semanal*, 5 de desembre de 1976, pp. 6-9

Televisió Espanyola, traslladant a l'opinió pública una imatge calamitosa del seu funcionament. També al desembre, però de 1978, des de les pàgines del mateix mitjà¹³⁷⁴, un altre reportatge¹³⁷⁵ tornava a denunciar el funcionament d'RTVE, els opacs i interessats negocis d'alguns dels seus directius i estrelles, així com també s'encarregava d'assenyalar l'actuació censurable i immoral d'alguns dels seus directors generals.

La informació apareguda en el diari *El País*¹³⁷⁶ va empènyer el PSOE per a interposar el 8 d'abril de 1980 una querella criminal contra directius d'RTVE¹³⁷⁷ per presumptes apropiacions indegudes de fons i una suposada malversació de cabals públics. Per la seva banda, el 20 març, el PCE també va presentar una denúncia judicial per la gestió financera d'RTVE¹³⁷⁸ contra l'Administració i la direcció d'RTVE per la presumpta ocultació de l'informe dels interventors sobre la gestió financera portada a terme a RTVE¹³⁷⁹

Set anys més tard, l'Audiència Provincial de Madrid va acordar sobreseure les actuacions contra Fernando Arias Salgado i altres alts càrrecs de la direcció d'RTVE perquè el magistrat va considerar que de les irregularitats comptables detectades no resultava que els querellats "s'haguessin apropiat, distret o malversat cap quantitat¹³⁸⁰."

No obstant, tots els departaments de TVE s'hi van veure afectats per les conseqüències de l'informe. Fonamentalment, l'àrea de producció de l'empresa

¹³⁷⁴ *El País Semanal*, 29 de gener de 1978, pp. I-XI

¹³⁷⁵ L'autor va ser el periodista i escriptor Gregorio Morán.

¹³⁷⁶ Durant els anys que va governar la UCD, el diari *El País* es va preocupar per la política informativa de l'executiu espanyol, amb crítiques habituals a les seves editorials sobre les actuacions del govern espanyol respecte de Televisió Espanyola (control informatiu, la tasca dels diferents directors generals d'RTVE, la manca de voluntat en la reforma de l'Estatut de la Ràdio i la Televisió, l'opacitat informativa o els projectes de llei de la televisió de titularitat privada).

¹³⁷⁷ *La Vanguardia*, 10 d'abril de 1980, p. 9

¹³⁷⁸ *La Vanguardia*, 18 de febrer de 1980, p. 10

¹³⁷⁹ *ABC*, 16 de febrer de 1980, p. 5

¹³⁸⁰ *El País*, 20 de setembre de 1987, p. 34

al que s'assenyalava com a funció la d'"aportar diners sense sometre a control la utilització dels fons"¹³⁸¹, o la revista *Tele Radio*, amb unes pèrdues de "78 milions de pessetes"¹³⁸².

8.15. La consolidació de TVE Catalunya

El mes de gener de 1980 començava amb l'estrena del programa musical *Cita con*, que cada setmana comptava amb actuacions monogràfiques dels intèrprets espanyols més populars d'aquell moment. L'espai, que només va estar dos mesos en antena, estava realitzat per Jorge de la Riva i el presentava Aurora Claramunt, que durant l'emissió del programa realitzava un qüestionari als convidats. A continuació, van començar les emissions de la sèrie *Mare i fill*, *Societat Limitada*, escrita per Terenci Moix i protagonitzada per Mary Santpere i Enric Majó, amb la realització d'Antoni Chic. Aquesta comèdia de deu capítols, que narrava les peripècies d'una mare que volia casar al seu fill reticent al matrimoni, comptava amb la participació d'un artista convidat que interpretava un paper en l'episodi en què hi intervenia. Al gener també es va estrenar *El món en català*, un programa ambiciós pel fet que significava que des de TVE Catalunya es realitzés un projecte documental de viatges enregistrat arreu del món, des d'una perspectiva catalana i a través dels ulls d'un viatger expert. L'escriptor Baltasar Porcel es va encarregar d'escriure-la i d'editar-la, Esteve Duran de realitzar-la i Ricard Fernández Deu de presentar-la. *El món en català* va constituir una innovació significativa en la programació en català per aquesta visió peculiar de països situats en diferents latituds i per conèixer la seva història i la seva cultura.

¹³⁸¹ *El País*, 25 de gener de 1980, pp. 40-41

¹³⁸² *El País*, 26 de gener de 1980, pp. 34-35

Al febrer va arribar *Anella*, un espai dedicat a la informació sardanística, del que es van emetre només quatre capítols, i que presentava Antoni Anguela i realitzava Maria Muxart. Per la seva banda, l'espai dramàtic *Gran Teatre* va permetre als telespectadors gaudir d'obres clàssiques del teatre català (Adrià Gual, Santiago Rusiñol, Josep Mª de Sagarra o Frederic Soler "Pitarra"). El mateix dia també es va estrenar *Destino Plutón*, però per la primera cadena i per a tota Espanya. Es tractava d'un concurs adreçat a l'audiència preadolescent que es desenvolupava en un ambient de pel·lícula de ciència ficció, amb elements de gran vistositat i considerats com a espectaculars per aquella època, com pantalles electròniques, efectes lumínics i ordinadors, malgrat la limitació de recursos.

Després de la seva edició en català per a la programació de la desconnexió per a Catalunya, *Musical Express* va donar el salt a l'emissió estatal, en substitució d'un altre espai del mateix gènere, *Pop-grama*, perquè, segons es va comunicar, aquest últim s'havia quedat sense material enregistrat per a continuar emetent. Àngel Casas va continuar al capdavant de la versió estatal amb una previsió de què el programa es mantingués en antena només durant 3 mesos, però finalment en van ser més de tres anys. Va començar amb l'emissió d'una selecció de grups i intèrprets que ja havien aparegut en els programes en català, però posteriorment es van afegir noves actuacions enregistrades expressament per a la versió estatal. Per la seva part, després de la bona acceptació que va tenir l'emissió del programa *Festa amb Rosa Maria Sardà*, un any després es va estrenar *Les nits de la tieta Rosa*. En aquesta ocasió es tractava d'una comèdia de tretze capítols, amb guió de Maria Aurèlia Capmany i realització de Mercè Vilaret i Lluís Maria Güell. Rosa Maria Sardà donava vida a una dona que portava una doble vida, que pel matí era una dona exemplar i per la nit es convertia en una artista de cabaret que interpretava números musicals s'enregistrava a la sala La Paloma. També es va estrenar el magazín informatiu *Set dies* que recollia els esdeveniments més

importants que es produïen a la política catalana. El seu editor i presentador va ser Ricard Fernández Deu, al que va substituir Núria Ribó, Luis López Doy va ser el seu realitzador i Jordi Aymà, el productor.

Al mes de maig es van accelerar les obres del centre emissor de Rocacorba¹³⁸³, al municipi de Canet d'Adri, a la província de Girona, per assegurar la correcta retransmissió de la celebració del Campionat Mundial de Futbol de 1982 que organitzava Espanya, tant per a l'interior del país com per a l'estranger perquè era imprescindible disposar d'una important infraestructura tècnica que facilités l'enllaç amb la xarxa d'Eurovisió per assegurar la transmissió d'aquest esdeveniment esportiu. Els treballs i gestions per a poder disposar d'aquesta instal·lació s'havien iniciat al 1975, però alguns problemes administratius, com no haver signat el conveni¹³⁸⁴ definitiu entre RTVE i la Diputació de Girona¹³⁸⁵, havien endarrerit la posada en marxa d'aquesta infraestructura necessària per a resoldre totes les deficiències de recepció que tenia el senyal de TVE i que afectaven a la població resident a les comarques gironines. El cost de la instal·lació l'havien d'assumir dues institucions; d'una banda, seixanta milions de pessetes per part de la Diputació gironina¹³⁸⁶ i, de l'altra, 180 per part d'RTVE¹³⁸⁷. A més, es va acordar que s'instal·larien dotze repetidors repartits per totes les comarques gironines per assegurar la recepció dels senyals de la primera i de la segona cadena de TVE.

Les obres de l'edifici i l'antena van finalitzar a principis del mes d'octubre de 1981, malgrat la desconfiança que manifestava la Diputació de Girona per la sospita que RTVE no complís amb el seu compromís, a causa de les dificultats

¹³⁸³ La nova instal·lació formava part de la xarxa de nous centres que Televisió Espanyola estava construint en diversos punts de la geografia espanyola.

¹³⁸⁴ *Plan Provincial de Implantación del segundo programa y mejora del primero.*

¹³⁸⁵ El conveni es va signar al setembre de 1978 i establia un pla provincial d'implantació del segon canal i la millora del primer.

¹³⁸⁶ Finalment, la inversió de la Diputació de Girona va ser de més de cent milions de pessetes.

¹³⁸⁷ RTVE va invertir més de dos-cents milions de pessetes.

que tenia amb les empreses subministradores de material i d'equips. Finalment, el 24 d'abril de 1982, el director general d'RTVE, Carlos Robles Piquer i el president de la Diputació de Girona, Arcadi Calzada, van inaugurar la nova instal·lació. Amb la posada en marxa del centre reemissor de Rocacorba i dels repetidors quedava cobert el 80 per cent de la població de la província de Girona. Tanmateix, de seguida es van produir les primeres crítiques a la seva entrada en funcionament perquè, als pocs dies de la seva inauguració, el centre emissor va ocasionar problemes de recepció del senyal de la segona cadena en algunes zones de Girona, a més d'obstaculitzar la recepció dels tres canals de la televisió francesa que fins aquell moment els telespectadors de la província podien veure.

En l'àmbit laboral, el 16 de juliol de 1980 el Congrés dels Diputats va publicar la resolució per la qual es reconeixia el dret de fixesa de 501 treballadors d'RTVE de tota Espanya¹³⁸⁸, després de diversos anys de negociacions i reclamacions per al passí a plantilla d'un col·lectiu professional molt divers. Aproximadament, la meitat corresponien a treballadors de TVE i d'RNE a Catalunya, i la resta estaven adscrits a diferents centres territorials i una altra part eren professionals que treballaven a Madrid. L'acord va ser assumit i reconegut pel director general, Fernando Arias Salgado, després de les negociacions entre una comissió dels treballadors afectats, el comitè d'empresa i la direcció d'RTVE.

El programa estival d'aquell any portava per títol *Als quatre vents*, un magazín musical amb entrevistes a l'estudi i reportatges de caire cultural i de lleure que s'emetia a la sobretaula, de dilluns a divendres, en substitució dels programes que s'havien emès durant la temporada en aquella franja. En un principi es va

¹³⁸⁸ *Boletín Oficial de las Cortes Generales*. Congreso de los Diputados. I Legislatura, 16 de juliol de 1980, núm. 998-I, pp. 2213-2228

pensar que només ocuparia els mesos de juliol i agost, però finalment, es va mantenir a la graella fins al mes d'octubre d'aquell mateix any. En aquell mes iniciava les emissions un nou espai que recollia la informació que generaven les comarques catalanes, *Catalunya a fons*. El programa, que editava Valentín Villagrasa, presentava Fèlix Pujol i realitzava Joan Maria Acarín, tractava de manera monogràfica un tema d'interès local relacionat amb el territori, analitzant-lo en profunditat i entrevistant a experts sobre les qüestions que s'abordaven. Pocs dies després es van estrenar dos espais de caire informatiu per al cap de setmana, *Revista del dissabte* i *Revista del diumenge*, uns programes que oferien reportatges sobre política, cultura, esports, espectacles que es produïen durant el cap de setmana. Tots dos programes estaven formats pel mateix equip, amb Sergio Gil i Antonio Alcón com a editors, Emiliano Moro era el realitzador i els presentadors, Anna Castells, Joan Albert Argerich i Xavier Ubach. L'última novetat en incorporar-se a la programació en català d'aquell any va ser l'espai d'entrevistes, actuacions musicals i humorístiques, *Cita amb*, que no va aportar cap element novedós ja que s'havien fet anteriorment d'altres programes amb unes característiques molt similars. El presentava Aurora Claramunt, que va ser substituïda per Olga Viza, el van realitzar Jorge de la Riva i Manolo Rato, Germán Rubies va ser el productor i Antonio Hernáez el director.

En aquest context, el 16 d'octubre de 1980, la comissió de Cultura del Congrés de Diputats va aprovar una proposició no de llei a favor de l'increment de la programació en català de la segona cadena:

“Que se incremente la programación catalana en la Segunda Cadena de Televisión (UHF), en sus emisiones para Cataluña, sin reducir en forma alguna la audiencia total de los programas que se emiten en el Primer Canal”¹³⁸⁹.

¹³⁸⁹ Congreso de los Diputados, I Legislatura, núm. D 438-II, Interpelaciones, mociones y proposición no de ley, 12 de gener de 1981, pp. 1086-1

Aquella voluntat es va traduir el 1981 amb un increment en el nombre de programes produïts a RTVE Catalunya, fonamentalment pel que fa a la desconexió en català que va experimentar una major renovació a l'últim trimestre de l'any. La producció es va orientar cap als espais de debat, culturals i infantils, malgrat que el pressupost destinat al centre de producció s'havia rebaixat en un centenar de milions de pessetes, aproximadament, quedant en 335¹³⁹⁰. Pel que fa a l'aportació a l'emissió estatal, aquesta va quedar reduïda a tres programes (*Musical Express-Amigos*, *Exterior día* i *Futbol, encuentro en España*). Simultàniament a l'emissió estatal de *Musical Express*, TVE va emetre una sèrie denominada *Musical Express-Amigos*. Àngel Casas, que repetia amb Esteve Duran com a realitzador, va voler experimentar amb un concepte de format televisiu diferent al seu predecessor, i no limitar-se únicament a les actuacions de grups i intèrprets amb els seus propis temes, sinó oferir un seguit de programes especials en forma de monogràfics o consistents en la reunió en un mateix programa de músics d'estils diferents per a que interpretessin plegats algunes de les seves peces més destacades, amb la finalitat d'obtenir un resultat eclèctic.

Per la seva banda, *Exterior día* era un musical enregistrat en localitzacions d'exterior de diferents ciutats espanyoles que cada setmana protagonitzava un cantant o un grup popular d'aquells anys per a interpretar els seus temes més coneguts. Va suposar un canvi de registre per a la seva presentadora, Olga Viza, que va compaginar la seva tasca en programes esportius amb aquest nou espai. Julio Herrero va ser el director, Pedro Grima, el productor i Miquel Fortuny i Ricardo Soria, els realitzadors. I, *Futbol, encuentro en España* va ser un programa que oferia informació i el seguiment de la classificació de les seleccions que s'enfrontarien en el mundial de futbol que se celebraria a

¹³⁹⁰ *La Vanguardia*, 6 de març de 1981, p. 21

Espanya el 1982, així com també l'anàlisi de diferents aspectes relacionats amb aquest esdeveniment esportiu. El seu director i realitzador va ser Jorge de la Riva, el productor Germán Rubies i els presentadors Juan José Castillo, Pedro Barthe i Josep Maria Casanovas; posteriorment, el va dirigir i presentar Sergio Gil, i el va produir Tomás Nicolau.

A la desconexió per a Catalunya, fins al mes d'abril, es va mantenir la mateixa programació de l'any anterior i va ser a partir del segon trimestre, un cop acabada la Setmana Santa, quan van arribar les novetats. La primera va ser l'espai *Passe'm-ho bé* amb entrevistes i reportatges de l'àmbit cultural que es va estrenar el dilluns de Pasqua. El mateix dia es va estrenar *Les Guillermines del rei Salomó*, un programa de 13 capítols que combinava actuacions musicals i una breu ficció d'humor surrealista, protagonitzada per la cantant Guillermina Motta que interpretava un personatge amb doble personalitat. Amb guió de Joan Potau, estava realitzada per Sergi Schaaff. Les cançons que interpretava Guillermina Motta pertanyien al seu repertori i d'altres van ser creades per al programa amb música de Joan Vives i lletres de Narcís Comadira¹³⁹¹. I també, va arribar l'espai *Poetes*, ara on s'entrevistava a poetes catalans que, a més, recitaven algunes de les seves obres. A la mateixa setmana va arribar *Crear i viure* que dedicava cada programa a la biografia d'artistes de diversos àmbits creatius. A l'octubre s'estrenaria la versió dedicada als artistes plàstics amb *Pintors*, ara, editat i presentat pel crític d'art Daniel Giralt-Miracle i amb realització de Ramon Marcet i Jordi Lladó. Un programa enregistrat en els llocs on transcorria la vida dels pintors, per a entrevistant-los tot mostrant les seves obres i el seu procés creatiu. Va ser un espai que va permetre apropar la personalitat d'artistes rellevants i divulgar la seva obra.

¹³⁹¹ *Sintonía*, núm. 52, gener 1981, pp. 26-27

De la mà del periodista Salvador Alsius va arribar *Memòria Popular*, del què va ser el seu director i presentador. Amb la col·laboració i l'assessorament dels historiadors Joan B. Culla i Borja de Riquer en funcions de guionistes, *Memòria Popular*, que s'emetia amb periodicitat quinzenal, va recuperar imatges i testimonis dels fets polítics i socials recents en la història contemporània de Catalunya, "un retaule coherent dels últims cinquanta anys de la història de Catalunya", segons Alsius¹³⁹². El programa, que va rebre el Premi Òmnium Cultural de televisió de 1982, va gaudir d'un notable ressò i acceptació per part de l'audiència. Salvador Alsius, en unes declaracions a la revista *Tele Radio*, feia balanç dels primers deu mesos d'emissions i l'enfocament que tenia el programa:

"Hemos tratado temas tan diversos como la muerte de Macià, el congreso eucarístico de Barcelona, la exposición del 29, la huelga de tranvías de 1951, la retirada del ejército republicano por Pertús, la *capuchinada*, la sublevación anarquista del Alto Llobregat, las declaraciones a *Le Monde* del abad Escarré, el incendio de los almacenes *El Siglo*, las cinco copas del Barça, los bombardeos de Barcelona durante la guerra, las inundaciones del Vallès, el desembarco republicano en Mallorca el 19 de julio y la nevada de 1962, entre otros. En realidad, queremos compaginar el rigor científico y el tono periodístico en un acontecimiento concreto para enfocarlo a partir de dos fuentes fundamentales: los documentos gráficos y el testimonio de las personas que intervinieron en él."¹³⁹³

La idea del programa va sorgir de Sergi Schaaff, que era el cap de l'àrea de Programes, que li va proposar a Alsius la preparació d'aquest espai amb un marge de temps de només tres mesos abans d'iniciar les emissions. Els temes tractats s'il·lustraven amb imatges relatives i comptava amb la presència de testimonis directes dels fets, un protagonista que afegien autenticitat al programa. El plantejament de *Memòria Popular* discorria des d'una perspectiva

¹³⁹² *Tele Radio*, 19 de setembre de 1983, núm. 1342, p. 56

¹³⁹³ *Tele Radio*, 1 de març de 1982, p. 16

humana sense caure en la simple evocació d'uns esdeveniments històrics. La realització va ser de Jordi Solanas i la producció, de Pilar Lacalle, amb la col·laboració del periodista Albert Viladot com a documentalista. A finals d'aquell mes es va estrenar *Viure els 80*, un espai dedicat a debatre sobre un tema monogràfic, habitualment socials i d'actualitat, i amb la presència d'especialistes (l'atur, la família, la seguretat, l'estrès o l'ensenyament). El programa, que va estar només dos mesos en antena, el va dirigir Lluís Bassets, amb Motserrat Besses com a moderadora, Maria Muxart com a realitzadora i Pilar Atienza com a productora. Al maig va arribar el concurs *El castell dels tres dragons*¹³⁹⁴ que presentava Rosa Maria Sardà, acompanyada per l'actor Damià Barbany, que interpretava el paper del seu ajudant. Es tractava d'un espai, inspirat en el joc de l'oca, tenia com a objectiu contribuir a la divulgació del coneixement de les comarques catalanes. *El castell dels tres dragons*, que s'emetia els dissabtes a primera hora de la tarda per la segona cadena, recorria la geografia catalana per a plantejar preguntes sobre les comarques que es visitaven, a més de fer proves d'habilitat. El realitzava Emiliano Moro, i Joan Potau i Emili Teixidor van ser els seus guionistes.

A l'estiu de 1981 es van estrenar nombrosos programes per a la programació en català. El primer en arribar a les pantalles a finals de juny va ser *Terra de quitxalla*, un espai infantil que s'emetia de dilluns a dijous a la tarda, per la segona cadena, i també els dissabtes al matí, i incorporava petites dramatitzacions, a més de peces provinents de dos programes precedents, *Terra d'escudella* i *Quitxalla*, dels que n'havia heretat el títol, amb una posada en escena minimalista que jugava amb la imaginació dels seus espectadors. L'editava Enric Frigola i el realitzava Joan Bas. A principis del mes de juliol va arribar el torn del programa cultural *Avui cinema*, un espai per a divulgar la

¹³⁹⁴ El programa prenia el nom popular que rebia l'edifici modernista que es va construir com a cafè restaurant per a l'Exposició Universal de Barcelona de 1988, construït per l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner, al Parc de la Ciutadella.

producció de la cinematografia catalana, amb l'emissió d'alguns dels seus títols.

Després d'encarregar-se d'algunes adaptacions televisives i d'assumir l'autoria d'alguns espais dramàtics, l'escriptor Terenci Moix va posar-se davant les càmeres per a presentar el programa *Terenci a la fresca*, en el què acostumava a convidar amics i companys per a mantenir una conversa en un ambient amable i relaxat, adaptat a la seva personalitat. El to intimista que li donava al programa permetia l'espontaneïtat i la llibertat que sentien els convidats per a expressar-se. No eren entrevistes, sinó un diàleg que es desenvolupava amb naturalitat, i des de la perspectiva de l'espectador¹³⁹⁵. *Terenci a la fresca* va gaudir de gran acceptació per part del públic, malgrat que va tenir discontinuïtat en les seves emissions. El mateix dia es va estrenar *Jocs de vacances*, un programa d'uns quinze minuts que ensenyava als telespectadors com fer-se un mateix jocs de taula i com s'hi jugava, sempre amb desenfadat. A les últimes edicions va incorporar un petit concurs. El presentaven Assumpció Vitòria i l'actor Joan Borràs, amb guions de Xavier Gispert i la realització de Manolo Rato. La mateixa setmana es va estrenar l'espai musical *Amb tons i sons* que es va emetre durant l'estiu i estava dedicat monogràficament a un intèrpret o grup català, i que consistia en reproduir alguns dels seus temes més coneguts que s'il·lustraven amb imatges dels mateixos artistes o dels seus discos, però que mai es veien interpretar, mentre els seus presentadors, Anna Escuin i Toni Moreno, realitzaven comentaris sobre el seu estil o la seva discografia. El guió era de Lluís Creus i la realització de Joan Maria Acarín.

¹³⁹⁵ Moix al·ludia amb freqüència a la figura de "la senyora Maria" per deixar clar que ell se situava en una posició diferent d'un entrevistador convencional i sempre enfocava les seves entrevistes com si es tractés d'una persona del carrer.

Abans d'acabar l'estiu vindria *No pau, no guerra*¹³⁹⁶, un programa divulgatiu, amb molt de rigor periodístic i de periodicitat quinzenal, que exposava i debatia sobre els conflictes bèl·lics que hi havia a principis de la dècada dels anys vuitanta a diversos punts del món. S'il·lustrava amb breus reportatges i intervencions a plató d'experts sobre el tema tractat que ajudaven a contextualitzar els aspectes de la política internacional, les situacions conflictives, els focus de tensió i les intromissions de les grans potències mundials en conflictes locals d'arreu el món, en escenaris on no existia pau, però tampoc una guerra oberta¹³⁹⁷. El periodista Xavier Batalla va ser el guionista, presentador i director, i Jordi Solanas, el realitzador. Des del mes d'agost i fins a l'octubre es va emetre *La ciutat dels llibres*, una revista d'actualitat sobre el món del llibre. Maria Aurèlia Capmany s'encarregava d'entrevistar un crític literari que analitzava l'obra d'un escriptor o escriptora. El realitzador va ser Roger Justafre i el productor Jordi Ballester. Després de l'èxit de *Doctor Caparrós, medicina general*, Jaume Ministral Masià va ser l'autor d'una altra comèdia de situació, *Amor meu...que n'ets de tossut!*, protagonitzada per Joan Pera i Carme Sansa i realitzada per Esteve Duran. Va ser una sèrie de 13 capítols i, a l'igual que l'anterior, també es va enregistrar amb públic en directe.

En l'últim trimestre de l'any van arribar la majoria de les estrenes. Cal destacar l'aposta pels programes infantils dels que se'n van programar tres, amb un tractament, orientació i continguts específics per a les respectives franges d'edat: *La Cucafera*, *Xocolata desfeta* i *Justa la fusta*. El primer anava adreçat al públic d'entre tres i set anys, amb la intenció de despertar la imaginació, a través de cançons, jocs, contes i petites dramatitzacions. Els guions eren de Josep Maria Vidal i Miquel Obiols, la realització de Joan Bas i la producció de

¹³⁹⁶ El títol del programa provenia d'una frase del president egipci Sadat, segons la qual els àrabs estan en una situació no definida ni per la pau ni per la guerra.

¹³⁹⁷ Entre els conflictes bèl·lics, es van tractar la invasió soviètica a l'Afganistan, les tensions al Líban, l'Apartheid a Sud-àfrica, la crisi en el Sud-est asiàtic o a El Salvador i les tensions en el Golf Pèrsic.

Pedro Sierra. Per la seva banda, *Xocolata desfeta* era un programa coordinat pel dramaturg Josep Maria Benet i Jornet, adreçat al públic entre els vuit i els dotze anys, que presentava diverses manifestacions d'expressió artística com la màgia, el circ, el teatre infantil o la música, amb la participació de cantants o companyies dramàtiques. I *Justa la fusta* partia d'un plantejament diferent; es tractava d'un debat amb temes d'interès juvenil protagonitzat per joves provinents de diverses localitats catalanes, d'entre catorze i divuit anys, que intercanviaven opinions sobre la religió, la relació amb els pares, la llibertat, la llengua o els mitjans de comunicació. Enric Frigola dirigia i moderava el programa, amb la producció de Victoria de la Huerta i la realització de Ricardo Soria i Gregorio Aragón.

A l'octubre, es va estrenar el programa *Obrir debat*, moderat i presentat per Jaume Guillamet i realitzat per Manolo Rato, tractava sobre una qüestió d'actualitat amb les intervencions d'experts o persones relacionades amb el tema. El divulgatiu *Xerrada* consistia en una breu conferència, d'uns quinze minuts aproximadament, d'una persona especialitzada sobre un tema que s'exposava de forma estàtica. Acostumaven a ser catedràtics universitaris, personal docent i investigadors, i el realitzava Maria Elena Monràs. La tertúlia *L'habitació del fons* era un programa protagonitzat i amb continguts adreçats a les dones, que presentava i dirigia la periodista Laura Palmés, amb una periodicitat d'emissió quinzenal. En una atmosfera distesa ambientada com una sala d'estar, hi participaven diverses dones de diferents edats, classes socials i professions, que expressaven davant les càmeres i amb molta naturalitat i senzillesa les seves idees sobre el tema que abordaven, allunyats de tòpics i tractaments banals. Aquest plantejament li atorgava una gran dosi d'equilibri i d'objectivitat al programa en l'intercanvi d'opinions sobre temes com la maternitat, la intimitat, la mort, el cos, la violència, la llibertat o l'adolescència.

El programa cultural *Art Flash* s'encarregava d'oferir l'actualitat cultural i de l'espectacle amb reportatges i entrevistes. Antoni Bartomeus era l'editor i presentador, amb la producció de Victoria de la Huerta i la realització de Montse Ezquerro. Comptava amb les col·laboracions de Carme Riera, Àlex Broch i Octavi Martí que s'encarregaven de diverses seccions. *La clau de la qüestió* era un espai divulgatiu realitzat per Manuel Lara que, a partir d'un tema d'actualitat (salut alimentària, vacunacions o consum), oferia reportatges i entrevistes que mostraven diversitat de punts de vista. També van arribar dos espais esportius; un, de caire divulgatiu, titulat *Esport infantil*, adreçat a nois i noies que estudiaven EGB amb reportatges sobre diferents disciplines que realitzava Gregorio Aragón i coordinava Rafa Muro. I l'altre era *Esportiu*, una revista informativa de la jornada esportiva del cap de setmana a Catalunya, dirigida per Santiago Gargallo i presentada per Josep Mª Casanovas, i que va substituir el programa *Miramar esportiu*.

Per les mateixes dates s'estrenava *Nyigo-nyigo*, que era el nom d'un concurs musical presentat per Aurora Claramunt i realitzat per José Luis Monforte. Pocs dies més tard, arribava *Parlament*, el primer programa televisiu sobre l'actualitat del Parlament de Catalunya. El 20 de març de l'any anterior s'havien celebrat les primeres eleccions a la cambra legislativa catalana i RTVE Catalunya contribuïa a la difusió de la seva activitat en el context de la recuperació de les institucions democràtiques. El periodista Toni Rodríguez, que havia treballat amb anterioritat en els serveis informatius de TVE Catalunya, va ser el seu director i presentador, i Ramon Marcet, el seu realitzador. L'any finalitzava amb l'estrena de dos espais de caire informatiu. El primer, *Opinió*, que era una tertúlia al voltant d'un fet noticiós de l'actualitat, amb la participació d'agents implicats en el tema i representants de mitjans de comunicació¹³⁹⁸. L'editava i el presentava Antoni Ribas¹³⁹⁹, que també feia tasques de moderador, i el

¹³⁹⁸ *Tele Radio*, 2 de Setembre de 1983, núm. 1340, p. 47

¹³⁹⁹ Posteriorment, el va presentar Josep Maria Bachs.

realitzava Maria Elena Monràs. I, finalment, *Contrapunt*, un programa de reportatges sobre l'actualitat setmana, editat i presentat per Fèlix Pujol, i realitzat per Jordi Solanas.

8.15.1. 1982, s'incrementa la producció

L'any de la celebració del Campionat Mundial de Futbol a Espanya es va estrenar amb l'emissió de *Fórmula TV*, un programa dedicat al motor, amb reportatges i entrevistes, dirigit i presentat per Josep Maria Casanovas, amb Manolo Rato com a realitzador i Germán Rubies com a productor. Aquest nou espai del motor no només ofería informació sobre les grans competicions automobilístiques i motociclistes, sinó que també es presentaven i es provaven nous models que sortien al mercat. Seguidament, va arribar el magazín setmanal *Tot i més*, amb reportatges, entrevistes d'actualitat social i cultural, i actuacions musicals i d'humoristes al plató, presentat per l'actriu Silvia Tortosa¹⁴⁰⁰, que tornava a Miramar:

“Yo ya había hablado en mi lengua materna en televisión, pues intervine en varios dramáticos de la primera época del circuito. Pero hacía tiempo que no había repetido la experiencia, salvo una esporádica intervención como presentadora en un Especial Navidad, en 1980”.¹⁴⁰¹

Dirigit per José Luis Barcelona, entre els seus col·laboradors hi figuraven Josep Maria Carandell, Baltasar Porcel i Mireia Sentís. Jaume Serra va ser el realitzador i Xavier Forné, el productor. El programa, que tenia una durada de noranta minuts, aprofundia en temes que normalment tenien un tractament menor en els espais informatius.

¹⁴⁰⁰ Havia acabat de presentar el programa musical *Aplauso*, després de tres anys.

¹⁴⁰¹ *Tele Radio*, 22 de febrer de 1982, pp. 16-17

També, a principis d'any, es va estrenar la sèrie *Vídua, però no gaire*, que conjugava intriga, amor i humor, tal com es definia en els títols de crèdit, la protagonista de la qual era una presumpta vídua que descobria la personalitat del seu marit després de la seva mort. La sèrie, que barrejava la comèdia amb el gènere policíac i el musical, estava interpretada per l'actriu Àngels Moll, amb guió del dramaturg Josep Maria Benet i Jornet, producció de Pilar Lacalle i realització de Lluís Mª Güell. Degut a l'èxit d'audiència es va doblar al castellà i es va emetre a l'octubre del mateix any, per la segona cadena, sota el títol de *Viuda, pero menos*.

A principis de febrer, RTVE Catalunya va incrementar la seva programació amb la incorporació de nous espais informatius, concursos i magazins. Fonamentalment, l'objectiu que es perseguia era el de divulgar la cultura i els costums catalans, oferir més informació i entreteniment, a més de presentar propostes adreçades a l'audiència infantil. Aquest plantejament suposava augmentar mitja hora diària la franja de desconexió. Miramar va fer un esforç per estar present arreu de Catalunya, apostant per la informació territorial a través de tres programes que oferien setmanalment reportatges i notícies de les comarques de fora de la província de Barcelona, en un intent d'allunyar-se del centralisme informatiu que havia predominat fins a llavors. Es van dissenyar tres programes que tenien la mateixa estructura però que tenien diferents àmbits d'interès: *Ara: Tarragona*, *Ara: Girona* i *Ara: Lleida*, que s'emetien els dimarts, dimecres i dijous, respectivament, informaven dels fets informatius locals, amb la voluntat d'apropar els esdeveniments socials, culturals i humans de les comarques catalanes. La seva presentadora va ser Anna Castells, i estava dirigit per Salvador Pascual i Miguel Fernando Ruiz de Villalobos, amb la producció d'Agustí Causí i la realització de Marcel·lí Gili i Gerardo N. Miró.

També es va estrenar l'espai d'entrevistes *Pensadors catalans*, una sèrie dedicada a mostrar l'obra i el pensament d'alguns dels assagistes i filòsofs catalans contemporanis, amb un intent d'apropar aquests personatges a l'espectador. El també filòsof i escriptor Xavier Rubert de Ventós va ser l'editor i presentador del programa, Mercè Vilaret, la realitzadora, i Pilar Atienza, la productora. Entre els convidats, Rubert de Ventós va entrevistar Josep Ferrater i Mora, Salvador Pàniker, Josep Maria Calsamiglia, Eugeni Trias i Victòria Camps, entre d'altres¹⁴⁰². Per la seva banda, el programa *Trobada* es definia com una "revista d'actualitat diària, que pretén conjugar la informació amb l'entreteniment". Aquest magazín s'emetia al migdia, abans de l'informatiu *Miramar*, amb la presentació d'Aurora Claramunt i Xavier Ubach, i direcció de Jaume Andreu, amb qui ja havia col·laborat anteriorment en els programes *Als quatre vents* i *Passem-ho bé*. Va ser un espai molt eclèctic, que recollia esdeveniments que es produïen a la vida nocturna de Barcelona, amb especial atenció als de caire artístic, cultural i de l'espectacle.

Amb periodicitat quinzenal s'emetia *Retrat de dona*, alternant-se amb la tertúlia *L'habitació del fons*. A partir d'una entrevista en profunditat i imatges del seu lloc de treball i de casa seva, *Retrat de dona* s'articulava al voltant de la trajectòria vital d'una sèrie de dones catalanes, algunes de les quals no eren gaire conegudes per la majoria del públic, però que van assolir prestigi i reconeixement a través de la seva activitat professional, en entorns que habitualment ocupaven els homes (taxista, empresària, metgessa o realitzadora de televisió). Els guions van ser elaborats per les periodistes i escriptores Marta Pessarrodona, Mar Fontcuberta i Amparo Tuñón, la realització va ser de Montserrat Ezquerra, i el guió i la presentació, de Rosa Victòria Gras.

¹⁴⁰² En alguns programes es van entrevistar dos pensadors.

El 3 de març de 1982 es va fer la primera retransmissió d'un partit de futbol en català per televisió. El periodista José Félix Pons va narrar per primer cop, en directe, un partit del Barça en català que es va poder seguir per la desconnexió de TVE a Catalunya, amb la col·laboració en els comentaris de Josep Maria Casanovas. L'encontre enfrontava el Lokomotive de Leipzig i el Barça, en l'anada de quarts de final de la Recopa, des de l'estadi alemany (llavors Alemanya Oriental). Un dia abans, al programa *Miramar esportiu* es va anunciar que la direcció de TVE havia autoritzat de retransmetre'l en català, després que la directiva del Barça ho hagués demanat¹⁴⁰³, contràriament al criteri prevalid fins a llavors, ja que Televisió Espanyola no considerava adequat utilitzar el català en les retransmissions de partits de futbol. Durant els primers deu minuts del partit hi va haver alguns problemes de so, però que es van solucionar ràpidament. José Félix Pons va aprofitar aquell lapse de temps per agrair el suport havien rebut des de Catalunya per a poder portar a terme la retransmissió en català, com el del president de la Generalitat, Jordi Pujol, que va enviar un missatge d'ànims per aquell fet històric per a la televisió a Catalunya. Aquesta retransmissió¹⁴⁰⁴ va obrir les portes a que es poguessin fer d'altres, posteriorment, que també van utilitzar el català en diverses competicions esportives.

A finals d'aquell mes de març, el departament de Cultura i Mitjans de Comunicació va fer públics els resultats d'una enquesta sobre el comportament de la població catalana davant els mitjans de comunicació. Entre les conclusions, destacava que l'audiència dels programes de TVE Catalunya en desconnexió eren molt valorats pels telespectadors ja que, segons deia l'informe, s'emetia millor programació que al circuit estatal. Pels resultats que es desprenien, la relació qualitat-audiència dels programes era directament proporcional en la desconnexió per a Catalunya. Segons l'enquesta, en dies

¹⁴⁰³ *Avui*, 2 de març de 1982, p. 25

¹⁴⁰⁴ El Barça va guanyar el partit (0-3), amb gols de Quini, Morán i Simonsen.

feiners, l'audiència es concentrava sobretot en dues franges, la del migdia, amb un 21,2% de la població consultada, uns 652.000 telespectadors, i la de la tarda, vista per un 7,5%, que representava uns 230.000 telespectadors. Pel que feia al cap de setmana, el dissabte concentrava més del doble de l'audiència: 12.700, dissabte, i 6.800, diumenge¹⁴⁰⁵.

Al març de 1982, Eugenio Nasarre¹⁴⁰⁶, home de confiança del ministre de Cultura Íñigo Cavero, va substituir Carlos Robles Piquer com a director general d'RTVE després que aquest li demanés a Calvo Sotelo a través d'una carta en la que li reiterava "la dimissió que vaig posar a les teves mans per escrit en el mateix moment en que vaig acceptar ser anomenat"¹⁴⁰⁷. La marxa de Robles Piquer per a Catalunya va significar que 31 caps orgànics que ell va nomenar no van ser aprovats pel consell d'administració. Aquests responsables i 37 treballadors més als que se'ls va adjudicar un plus de responsabilitat no van percebre el nou complement retributiu pels seus nous càrrecs. Aquesta situació va portar el consell d'administració a presentar una auditoria per a estudiar les responsabilitats que se'n derivessin de la decisió d'aquests nomenaments.

Nasarre havia arribat a TVE amb l'encàrrec d'apaivagar els ànims a Prado del Rey de cara a les eleccions generals que se celebrarien mig any després. Per Sinova (1983: 98), Nasarre va haver d'enfrontar-se a quatre problemes: l'assetjament dels suaristes, l'oposició al seu projecte d'informació religiosa i a la cobertura de la visita del Papa Joan Pau II a Espanya, l'oposició de la dreta a Prado del Rey i "l'acció subversiva i cargolada de José Luis Balbín", el director i presentador del programa *La Clave*. Els nou mesos que Nasarre va ocupar el càrrec van ser poc temps per a portar a terme i planificar esdeveniments com la visita del Papa a Espanya i la cobertura informativa de les eleccions generals

¹⁴⁰⁵ *Avui*, 27 de març de 1982, p. 39; i *Avui*, 23 d'abril de 1982, p. 4

¹⁴⁰⁶ Va ser el primer acte de Landelino Lavilla com a president de la UCD, en la seva estratègia per a prendre el control del seu partit i d'un mitjà tan poderós com RTVE.

¹⁴⁰⁷ *El País*, 23 de juliol de 1982, p. 1

del 28 d'octubre, fet que va significar el seu relleu per José María Calviño, després de la victòria del PSOE en aquells comicis. Durant el seu mandat van ser nombroses les acusacions de favoritisme informatiu cap a la UCD. Per Manuel Palacio, “el principal llast per als polítics espanyols (va ser) la perversa lògica de les seves creences sobre el poder omnímode i els possibles efectes de la televisió”¹⁴⁰⁸. Això explica que:

“TVE se convertirá en los años 1980 y 1981 (y por extensión hasta la victoria electoral del Partido Socialista en octubre de 1982) en uno de los elementos medulares del conflicto político entre partidos. En particular para el Partido Socialista será central en sus estrategias de desgaste del gobierno ucedista y en sus propuestas de regeneración de la vida pública.”¹⁴⁰⁹

El nou disseny de la televisió a Espanya va formar part de tots els canvis que s'hi estaven produint a la societat perquè, segons Bustamante (2013: 73), durant aquest període es posen de manifest dos debats públics que protagonitzarien part de la vida social espanyola durant alguns anys: la descentralització televisiva i l'apertura a la competència privada.

Per la seva banda, a l'abril es va estrenar per a la desconnexió a Catalunya *Veus i formes*, un espai que s'encarregava de divulgar informació cultural, amb una especial atenció a les arts plàstiques, oferint entrevistes a creadors i reportatges sobre exposicions, sense deixar de banda altres manifestacions artístiques. El programa es basava en reportatges d'exterior i algunes entrevistes i debats a plató. El director i presentador va ser l'escriptor Robert Saladrigas, amb la producció d'Alejandro Amillano i la realització de Fernando Hernández Ens. Va comptar amb Carme Sánchez Larraburu, Pere Salabert, Ernest Udina, Jaume Masdéu i Jordi Ferrarons com a col·laboradors habituals.

¹⁴⁰⁸ Palacio, Manuel. *La televisión durante la transición española*. Madrid: Cátedra, 2012, pp. 207-208

¹⁴⁰⁹ Id anterior. p. 230

La importància que havia adquirit la imatge a qualsevol àmbit de la vida va impulsar a la creació del programa *Visual*, un espai dedicat a informar i divulgar sobre qualsevol aspecte relacionat amb la imatge als mitjans de comunicació (la televisió, el cinema, la fotografia, el còmic o el vídeo). *Visual* estava dirigit per Joan Francesc de Lasa, el presentava Assumpció Vitoria, amb la realització de Roger Justafre, la producció de Conxa Fernández i la col·laboració d'Antoni Mercadé.

Al maig, 211 treballadors de TVE a Catalunya van difondre un document en el que desmentien una informació de l'agència EFE i publicada pel diari *La Vanguardia*¹⁴¹⁰ en la que s'assegurava que s'havia acollit amb satisfacció la defensa que havia fet un grup de 182 treballadors de Madrid del director general, Robles Piquer. En l'escrit realitzat a Catalunya es rebutjava aquesta informació perquè no s'havia realitzat cap assemblea o reunió on s'hagués expressat aquesta actitud i denunciaven que tot responia a una intenció d'intoxicar informativament l'opinió pública i de manipular l'opinió dels treballadors.

El programa documental *Tal com són*, dirigit i presentat per Jaume Serrats, oferia una visió intimista de personatges molt coneguts de diversos àmbits de la societat catalana, retratant-los en el seu entorn més íntim i mostrant les seves aficions o llocs favorits. Josep Tarradellas, Joan Oró, Núria Espert, Carles Rexach, Mary Santpere, Paco Candel, Carles Ferrer Salat o l'abat de Montserrat Cassià Just van ser alguns dels seus protagonistes que hi van aparèixer al llarg d'un any i mig d'emissió. Amb guió de Joan Ramon Mainat, el realitzador va ser Josep Sardà i la productora Mary Campillo. A l'abril també es va estrenar el concurs *No val a badar*, presentat per l'actor Joan Pera, amb guió de Juan Felipe Vila San Juan i realització de Ricardo Soria, en el que

¹⁴¹⁰ *La Vanguardia*, 13 de maig de 1982, p. 29

s'enfrontaven dos únics concursants que havien de respondre unes qüestions que es referien a personatges coneguts, a través de la clàssica fórmula de la pregunta correctament contestada.

La celebració del Campionat Mundial de Futbol a Espanya durant l'estiu de 1982 va reduir considerablement la producció de programes durant aquells mesos a Catalunya. La disponibilitat d'equips humans, tècnics i pressupostaris que requeria la cobertura de l'esdeveniment esportiu, va impedir que s'estrenessin nous espais durant les setmanes en què es va disputar la competició i només es van continuar alguns dels que s'estaven emetent fins llavors. La programació per a la desconexió en català que s'havia realitzat durant el primer trimestre de l'any es basava en quatre criteris bàsics que la direcció del centre va voler sintetitzar en "informació, divulgació de la cultura i els costums de la comunitat autònoma de Catalunya, entreteniment i més acostament a la comunitat infantil."¹⁴¹¹

Sis anys després de la seva estrena per a tota Espanya en castellà, *La saga dels Rius* es va doblar al català per a emetre-la durant l'estiu de 1982 en una versió de 10 capítols que, a diferència de l'estatal, en va tenir 13. El programa *Tele estiu*, presentat per Anna Castells, va ser l'única novetat a la graella de la programació per a la desconexió en català durant el període estival. *Tele estiu* combinava reportatges de temes lleugers i estiuencs, com la gastronomia, la moda o la jardineria, i també comptava amb actuacions musicals enregistrades en d'altres programes de TVE Catalunya o de videoclips que ajudaven a confeccionar la superficial escaleta del programa. Després de l'èxit obtingut amb *Doctor Caparrós, medicina general*, tres anys abans, TVE Catalunya va començar a emetre a l'octubre la sèrie *Doctor Caparrós, metge de poble*, repetint la fórmula i l'equip tècnic i artístic. En aquesta ocasió, el personatge

¹⁴¹¹ *Avui*, 26 de gener de 1982, p. 40

que interpretava Joan Capri havia decidit abandonar la ciutat i marxar a exercir la seva professió a un poble i gaudir de la tranquil·litat que necessitava. La mateixa setmana s'estrenava *La nostra gent*, un espai documental que dedicava cada programa a un personatge significatiu de la història de Catalunya. Amb la direcció i presentació de Manuel Ibáñez Escofet, Vladimir de Semir, com a editor, Josep Mª Ainaud de Lasarte, en funcions de guionista i assessor històric, Josep Sardà assumint la realització i Joan Guasch la producció, *La nostra gent* presentava la personalitat d'un personatge rellevant de la història de Catalunya, el seu entorn socio-cultural, els llocs on va transcórrer la seva vida i la influència que va tenir en la societat del seu temps. Després de l'emissió del documental, s'obria un debat en el que dos convidats exposaven els seus respectius punts de vista sobre aquesta figura. Entre d'altres, es van dedicar programes a Ramon Llull, Josep Pla, Vicens Vives, Enric Granados, Joan Maragall, Margarida Xirgu, Rius i Taulet, l'abat Escarré o Domènech i Muntaner. Amb les dues parts es volia obtenir una visió completa i objectiva del personatge i de l'època en què va viure, i, a través d'ells, recuperar aspectes de la història de Catalunya.

A la tardor es va estrenar a l'octubre l'espai infantil *Pallassos*, amb direcció i realització de Manolo Rato, i producció de Germán Rubiés. Consistia en un seguit d'actuacions de *clown* pels membres de la companyia de Tortell Poltrona, que interpretaven diversos esquetxos que tenien lloc a una pista de circ, que comptava amb la presència de públic. També al mes d'octubre van començar les emissions del programa més veterà d'RTVE Catalunya, *La Missa*, fruit dels acords entre la Conferència Episcopal Tarraconense i TVE. L'inici de les seves emissions van precedir la primera visita que realitzava un Papa a Catalunya.¹⁴¹² Per primera vegada, els telespectadors van poder triar seguir la missa televisada en català o castellà, a través de la segona o la primera

¹⁴¹² *El País*, 7 de novembre de 1982, p. 22

cadena, respectivament. L'emissió de la missa en català va ser un dels objectius prioritaris del govern de Jordi Pujol, a través del seu conseller de Cultura Max Cahner, que volia que es retransmetessin cada diumenge, des del monestir de Montserrat. La retransmissió que TVE va fer de la missa que va celebrar Joan Pau II al Camp Nou va patir una interrupció des de Madrid, a causa del retard que havien tingut tots els actes oficials aquell dia i que es va justificar des de Prado del Rey "per tal d'evitar que la resta de programes previstos patissin un canvi d'horari"¹⁴¹³. El primer celebrant de l'espai *La Missa*, Joaquín Martínez Roura, delegat de mitjans de comunicació de l'arquebisbat de Barcelona, es va mostrar optimista davant la iniciativa que significava la posada en marxa del programa:

"He sido designado por el cardenal arzobispo de Barcelona para dirigir y celebrar la ceremonia sacra, bajo el asesoramiento de la Delegación Pastoral Litúrgica. En principio, la Misa va a ofrecerse desde un plató de Miramar, pero pensamos en emplear más adelante unidades móviles para que, coincidiendo con festividades tradicionales o locales, se transmita también desde otras localidades de Cataluña".¹⁴¹⁴

Tanmateix, Martínez Roura, que havia treballat com a col·laborador de Radio Nacional de España a Barcelona¹⁴¹⁵ i membre de la comissió diocesana de ràdio i televisió, alertava anys abans, al 1959, dels perills morals del mitjà que estava a punt d'irrompre a les llars espanyoles:

"La televisión añade a la radio la imagen. Hasta ahora la radio había tenido la exclusiva hogareña de espectáculo informativo. Ahora la televisión añadirá su valiosa aportación introduciendo en forma visual el cine, el teatro, el reportaje, la noticia y los hechos mundiales para ser oídos y vistos en casa. He aquí el problema. Todo lo que pueda tener limitación moral en teatro, cine o

¹⁴¹³ *Avui*, 16 de novembre de 1982, p. 25

¹⁴¹⁴ *Tele Radio*, 25 d'octubre de 1982, p. 59

¹⁴¹⁵ També havia estat guionista del programa *Cuestión urgente*, realitzant reportatges molt diversos com la prostitució o les "vedettes", entre molts d'altres.

espectáculo en general lo tendrá la televisión. Pero aún más, precisamente por ser presenciados dentro del hogar. Puede haber un espectáculo no apto en un local. Que este espectáculo entre en el hogar es lo que no puede permitirse. Sin embargo, opino que la televisión no debería plantear problema moral.”¹⁴¹⁶

Des d'aleshores, s'han emès prop de 2.000 misses en català que, tradicionalment, han proporcionat les millors audiències als programes de la desconexió en català. Durant el primer any i mig, les primeres emissions dels oficis religiosos es transmetien des dels estudis de Miramar; després van passar als platós del Centre de Producció de TVE Catalunya a Sant Cugat, on s'hi va acondicionar un plató amb decoració apropiada per a la celebració; i, des de juny de 2008, la Missa s'emet des d'una capella del monestir de Sant Domènec, situat també a Sant Cugat.

Al cap de pocs dies, s'estrenava el programa *Recull informatiu*, un espai d'actualitat que recollia una selecció de les informacions més destacades que s'havien produït al llarg de la setmana i que s'emetia els diumenges al migdia. Josep Maria Balcells el dirigia i presentava, Jorge de la Riva¹⁴¹⁷ va ser el seu realitzador i Pilar Atienza, la productora. Una setmana abans de les primeres eleccions legislatives que va guanyar el PSOE, es van iniciar les emissions del magazín *Buenas noches*, amb entrevistes i actuacions musicals dirigit per Juan José González i realitzat per Jorge der la Riva, un programa que es realitzava en directe, des dels estudis d'Esplugues i, més tard, des de Sant Cugat. La primera emissió, que portava per títol *Buenas noches, buena gente*, va estar plena d'errors i d'improvisacions, a més de la baixa qualitat de les entrevistes que van realitzar els dos presentadors, Mercedes Milá i Joaquim Mª Puyal, que van ser motiu de dures crítiques als mitjans¹⁴¹⁸. Malgrat la dolenta acollida i

¹⁴¹⁶ *Tele Radio*, 12 de gener de 1959, p. 6

¹⁴¹⁷ Posteriorment, el va presentar Josep Mª Bachs i el va realitzar Juan Antonio Gamero.

¹⁴¹⁸ *La Vanguardia*, 24 d'octubre de 1982, p. 78

conscients de les errades que es van evidenciar, els seus presentadors insistien que podrien solventar els problemes que havien sorgit:

“Somos conscientes de que el primer espacio no ha respondido totalmente a los objetivos que, en principio, tiene planteado el equipo de *Buenas noches*. Tardamos mucho en conocer cuál iba a ser la duración final del programa, los decorados no están terminados, hemos prescindido, incluso, de ensayos o de programas piloto. También tuvimos problemas a la hora de concretar cuáles iban a ser nuestros invitados. Estamos convencidos, pese a todo, de que *Buenas noches* va a más y que tan pronto como logremos una perfecta compenetración entre realizador, director y presentadores, el programa alcanzará su propósito principal: ofrecer al público una hora y media entretenida, libre y participativa”.¹⁴¹⁹

Tanmateix, uns dies abans de la publicació d'aquestes declaracions, Puyal va presentar la seva dimissió del programa, adduint en una nota que existien incompatibilitats per a portar a terme la realització dels programes *Buenas noches* i *Vostè pregunta*, i compaginar-les amb les retransmissions futbolístiques que feia per la ràdio; malgrat que la decisió de deixar el programa l'havia pres un cop va finalitzar la primera emissió¹⁴²⁰.

Per la seva banda, la desconexió encara va presentar més novetats abans d'acabar l'any. A meitats d'octubre arribaria *Català de primera mà*. Un espai que tenia com a antecedent immediat *Lliçons de català*, amb l'objectiu d'assolir el mateix objectiu: millorar l'ús i el coneixement de la llengua catalana entre els telespectadors. En aquesta ocasió, no es van triar “lliçons”, sinó una estructura amb un esquetx on s'utilitzaven expressions incorrectes, un apartat amb comentaris per a corregir-les i una cançó relacionada amb el tema. El director va ser Josep M. Muntaner i la realització va anar a càrrec de Joan Bas. Els intèrprets de les peces van ser sempre els mateixos: Carme Sansa, Mercè

¹⁴¹⁹ *Tele Radio*, 8 de novembre de 1982, p. 60

¹⁴²⁰ *El País*, 4 de novembre de 1982, p. 54

Bruquetas, Rafael Anglada i Joan Borràs. Per la seva banda, el programa *Gent d'aquí* volia donar una oportunitat a joves valors, amb la presència d'artistes convidats ja consagrats. Va ser el debut de l'actriu Sílvia Marsó a la televisió¹⁴²¹ José Luis Marco era el director, Miquel Fortuny el realitzador i Daniel Ríos el productor¹⁴²². El mateix dia s'estrenava l'espai juvenil *A can 80*, dirigit i presentat per Enric Frigola, a qui acompanyava Anna Vidal, realitzat per Josep Montanyès i amb guions de Montserrat Minobis i Guillem Jordi Graells. Cada setmana es debatia un tema d'interès, hi havia entrevistes a joves que destacaven en alguna activitat i també actuacions musicals.

La victòria socialista a les eleccions generals del 28 d'octubre de 1982 va suposar la majoria absoluta al Congrés dels Diputats i, per tant, un canvi important a RTVE. El primer govern de Felipe González va nomenar José María Calviño com a nou director general. Alfonso Guerra li va encarregar acabar amb totes les estructures existents a RTVE¹⁴²³, ja que Calviño hi havia ingressat al 1969 i coneixia totes les irregularitats comeses durant l'època de Suárez i els governs de la UCD. No obstant, Calviño havia pogut entrar a TVE gràcies a la recomanació del pare de Suárez, un procurador que tenia contactes amb un bufet d'advocats de Galícia on Calviño havia treballat durant un any. El nou director general comptava amb el recolzament de Guerra que va radicalitzar les posicions amb González amb TVE com a element discordant entre els dos líders socialistes.

Amb periodicitat setmanal, des de l'octubre de 1982, s'emetia els dimarts el programa de debat *Diàleg*. Dirigit per Wifred Espina, moderat per Josep Mª Bachs i realitzat per Ramon Macet, es tractava un tema d'actualitat sobre el

¹⁴²¹ Quan va finalitzar el programa, es va incorporar com a hostessa al concurs *Un, dos, tres... responda otra vez*.

¹⁴²² RTVE va obrir una auditoria per esbrinar despeses i contractacions irregulars fetes públiques per algunes hostesses que no havien cobrat per la seva participació en el programa. Un cop finalitzada la investigació, es va sancionar el director i el productor amb un expedient d'acomiadament.

¹⁴²³ Calviño es referia a "racionalitzar l'estructura d'RTVE" (*El Punt Diari*, 10 de desembre de 1982, p. 16).

que els convidats contraposaven els seus respectius punts de vista. L'espai *Dones a prop* dedicava cada programa a fer entrevistes en profunditat, que realitzava la periodista Mercè Remolí a dones que havien destacat a la seva trajectòria personal o professional, com Frederica Montseny, Esther Tusquets o Liliana Cavani. Gregorio Aragón va ser el realitzador i Pilar Lacalle, la productora. L'última estrena de 1982 va ser el programa *Dossier* que dirigia i presentava Ricard Fernández Deu, un espai de caire informatiu amb reportatges i entrevistes d'actualitat, amb la realització de Ramon Marcet.

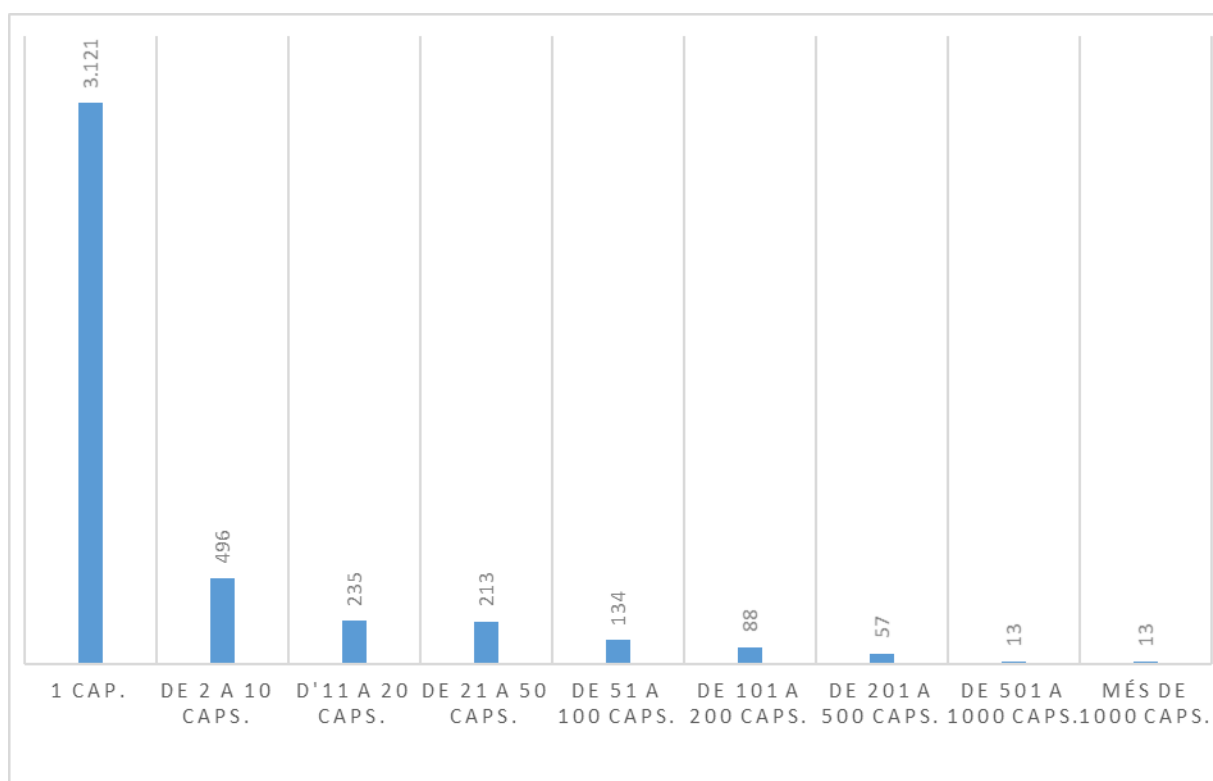
8.15.2. El predomini de monogràfics i especials

Durant 1982 va començar a evidenciar-se un significatiu increment de programes d'un sol capítol, en detriment de les produccions trimestrals o amb una continuïtat més perllongada en el temps, amb la possibilitat de disposar d'emissions que podien durar més d'una temporada. Aquest sistema de realització de programes "individualitzats", o també anomenats "especials", va ser una dinàmica a la que TVE Catalunya es va adaptar des del principi de les seves emissions. La principal causa d'aquesta pràctica va ser la insuficient disponibilitat de franges per a poder emetre els seus programes dins d'una programació estable, des del punt de vista dels dies i els horaris d'emissió. Aquest procediment estava condicionat per les directrius generals que marcava la direcció des de Madrid, tant pel que feia a la programació estatal com la que es va atorgar per a l'emissió dels programes en català. La volatilitat que tradicionalment ha patit el Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya pel que fa a l'estabilitat de difusió de la seva producció ha condicionat el tipus de programes que s'hi ha realitzat, així com la metodologia i els processos de treball que s'han portat a terme.

Des del punt de vista estratègic, aquest condicionant no permetia el disseny, desenvolupament i planificació de cap sistema de producció audiovisual sostingut en el temps, la qual cosa hagués permès un coneixement, un arrelament i una fidelització de l'audiència envers els programes que es realitzaven a TVE Catalunya. Aquest condicionant, imposat per les directrius marcades des de les diferents direccions que han encapçalat TVE a Madrid, ha tancat històricament l'oportunitat a disposar de programacions estables a les graelles de desconnexió per a Catalunya. Des d'aquesta consideració, TVE Catalunya ha portat a terme una vocació de producció de programes enfocada majoritàriament a la realització d'espais d'un únic capítol (gràfic 11), fruit dels encàrrecs que es feien des de Madrid o bé davant de la necessitat de cobrir els escassos *solts* que permetia la programació estatal, sobretot, gràcies a la facilitat per a encaixar-los dins de les franges disponibles en la desconnexió. La disponibilitat per a poder emetre en desconnexió per a Catalunya, era factible perquè s'aprofitava qualsevol espai que quedés lliure, unes vegades perquè l'emissió per a tota Espanya quedava interrompuda i es donava autorització per a ocupar-la amb algun especial o un programa, una circumstància que sobretot es produïa en la franja del migdia; i, en d'altres, perquè o bé encara no havia començat o ja havia finalitzat la programació estatal i, per tant, es podia emetre algun programa al matí o a la franja de nit.

La pràctica de realitzar programes d'un únic capítol va afavorir l'especialització de determinats professionals de TVE Catalunya en la producció de continguts concrets, sobretot en els gèneres documental, musical, dramàtic o cultural. Al gràfic 11 es pot comprovar la prevalença de les produccions amb un únic capítol respecte la resta de programes que van tenir més d'una emissió, i com van disminuint progressivament aquestes produccions. Segons les dades obtingudes, el 70,96% de la producció total de programes que s'ha realitzat al llarg de seixanta anys a TVE Catalunya s'ha centrat en produccions d'un únic capítol.

Gràfic 11: Nombre de programes per capítols a TVE Catalunya (1959-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

Davant la impossibilitat de “tapar” qualsevol programa de difusió estatal, la singularitat de la disponibilitat d'aquestes franges esporàdiques responia a la lògica de no pertorbar ni interrompre la programació per a tota l'audiència espanyola. Durant molt de temps aquestes situacions han estat generadores de conflictes entre les direccions de Programes de Madrid i els responsables de TVE Catalunya, on aquests últims davant de qualsevol plantejament que significués la possibilitat d'emetre un programa en català que interferís la graella estatal, gairebé sempre van quedar supeditats a les indicacions dels seus companys de Prado. Com a conseqüència d'aquesta dinàmica, s'incrementava la dificultat de donar a conèixer la producció que s'hi realitzava des del centre de producció i, per tant, la repercussió que pogués presentar sobre l'audiència potencial catalana minvava sobre qualsevol altre plantejament

que hauria permès una difusió en horaris virtualment molt més còmodes per als telespectadors i que haguessin ajudat a obtenir millors seguiments i audiències estables. En conseqüència, aquesta particularitat, que situava els programes fora de les hores de consum habitual de televisió, feia molt més fàcil i efectiva la supressió o eliminació de qualsevol programa de la graella, ja que hi contribuïa el desconeixement dels programes en català com hem indicat anteriorment.

Va ser, sobretot, als anys setanta i fins a ben entrada la dècada dels vuitanta que es va donar difusió a personatges o al tractament de determinats temes als que els responsables polítics i de la televisió a Catalunya d'aquell moment volien donar notorietat o fer conèixer a la població perquè havien estat ocultats durant el franquisme. Fonamentalment, TVE Catalunya va contribuir en la realització de programes que anomenem especials en quatre grans àmbits que tenien relació amb la cultura i la política. Pel que fa al primer àmbit, es va portar a terme la producció de programes especials a la majoria dels components dels Setze Jutges a través de l'emissió d'actuacions musicals, concerts i reportatges en els què la majoria dels seus membres van ser els únics protagonistes, a més es van produir programes específics per al coneixement i la normalització de la llengua catalana, i la difusió de la cultura i de les seves tradicions. I, pel que fa a l'àmbit polític, es van emetre programes monogràfics dedicats a les institucions polítiques recuperades a Catalunya amb la fi de la dictadura, amb la finalitat de donar a conèixer-les a la població, així com també la realització d'entrevistes als protagonistes de la política catalana als que se'ls hi va donar veu i imatge de manera reiterada, recollint els principals trets biogràfics i ideològics dels seus principals líders, personatges que calia promoure, visibilitzar i, en algun cas, exaltar fins a convertir-los en referents per a la societat catalana que havia recuperat la democràcia feia poc temps i havia d'identificar als nous responsables de les formacions polítiques.

8.16. El trasllat a Sant Cugat

El nivell de producció de programes i d'espais informatius havia posat al límit la capacitat dels estudis de Miramar que s'havien demostrat insuficients per assumir més volum. A aquest entrebanc s'hi sumava la dispersió de seus a la pròpia ciutat que feia gens operativa la tasca diària que requeria el constant creixement que estava adquirint el centre de producció. En aquell moment, algunes de les dependències de RNE i TVE a Barcelona es trobaven disseminades a seus del passeig de Gràcia, carrers Urgell, Buenos Aires i Sicília, i plaça d'Urquinaona.

1983 va significar l'any del trasllat de TVE Catalunya a la nova seu de Sant Cugat del Vallès. Però, també de l'arribada d'un nou director al centre, Pere Felis¹⁴²⁴, que de la mà de José María Calviño, va permetre la reincorporació de professionals expedientats anys enrere¹⁴²⁵. Les noves instal·lacions del centre de producció es van ocupar progressivament, sense abandonar completament i de manera progressiva les altres seus que estaven repartides per diversos punts, Miramar, Esplugues i L'Hospitalet, fonamentalment; com ho explicava el coordinador de l'Ens Públic d'RTVE a Catalunya, José María García-Gastón, uns dies abans del trasllat definitiu:

“El nuevo centro de producción de TVE en Sant Cugat cubre exclusivamente una primera fase, con dos estudios, que permitirán la eliminación de dos centros de trabajo de los actuales. En una segunda fase –el comienzo de las obras está previsto para principios del año ochenta y cuatro– se terminarán de cubrir las necesidades más importantes de TVE. En una tercera fase, se podría

¹⁴²⁴ *Avui*, 21 de gener de 1983, p. 39

¹⁴²⁵ Pere Felis formava part del Consell Nacional del PSC i en les últimes eleccions generals havia estat responsable d'imatge del partit, a més de gerent de l'empresa Parcs i Jardins de l'ajuntament de Barcelona.

cubrir una parte de los servicios comunes del Ente Público RTVE y, por último, en una cuarta fase, los servicios de RNE en Cataluña.”¹⁴²⁶

Tot plegat, amb la intenció d’aglutinar-los tots i de coordinar la infraestructura de l’ens i de les tres societats que l’integraven en la nova seu que s’acabava de construir, com afegia el seu director, Pere Felis:

“Nuestra idea es concentrar en Sant Cugat todo lo concentrable. Esto significa que, como de momento no tenemos allí [Sant Cugat] talleres de construcción de decorados, tendremos que mantener este centro de Esplugues por dos motivos: por tener dos estudios más, y para poder hacer programas que requieran decorados especiales, como los dramáticos o, quizá algún musical. Cuando, finalmente, tengamos allí construcción de decorados, podremos abandonar este centro –Esplugues– o el de Hospitalet. Y cuando se construyan dos nuevos estudios, que serían el 3 y el 4, se podría prácticamente, concentrar todo en Sant Cugat. Entonces Miramar quedaría como un estudio de alcance: un centro desde donde poder transmitir –dada la mayor distancia de los estudios de Sant Cugat– reportajes con cierta inmediatez, para los informativos.”¹⁴²⁷

Per als responsables del centre de producció s’havia arribat a una situació insostenible, des del punt de vista de la capacitat de producció de programes, tant per a la desconnexió en català com per a la programació estatal de la primera i la segona cadena. D’una banda, la capacitat física dels espais en què es treballava es trobava al límit. Miramar emetia i enregistrava informatius i programes, des del matí fins a la nit, sense que hi haguessin pràcticament pauses entre la finalització d’uns i l’inici dels altres, alternant els directes amb els espais enregistrats per a facilitar fer canvis de decoració, entre uns i els següents. I a Esplugues¹⁴²⁸ succeïa una situació semblant, ja que no es podien

¹⁴²⁶ *Tele Radio*, 10 de juny de 1983, núm. 1328, p. 8

¹⁴²⁷ *Ibidem*.

¹⁴²⁸ Per exemple, aquell any, el lloguer dels estudis d’Esplugues era de mig milió de pessetes mensuals.

utilitzar els dos estudis simultàniament ja que estaven molt mal insonoritzats i era molt fàcil que se sentissin els sorolls que es produïen en cadascun dels espais, així com quan passaven avions a baixa altura. Un altre dels factors que hi contribuïa a la saturació del centre de producció era l'existència d'una manca d'adequació dels perfils professionals i un desequilibri en l'àmplia diversitat de categories de la plantilla, on mancaven determinades especialitzacions, com càmeres o operadors de so, que podien ser reconvertits, però que degut a la rigidesa de l'ordenança laboral, no era possible que un treballador pogués passar d'una categoria a una altra i, per tant, es feia molt difícil poder assumir un augment de la producció.

Amb un pressupost assignat de 400 milions de pessetes, aproximadament, per aquell any, TVE Catalunya realitzava el 98% dels programes en règim de producció pròpia. És a dir, sense comptar tant les despeses de personal com les de manteniment que estaven integrades en el pressupost total de Televisió Espanyola. Des de Catalunya només es disposava de recursos financers per a assumir la producció que ja s'estava fent, sense cap possibilitat de comprar producció aliena (sobretot, pel·lícules i telefilms doblats al català) que permetrien descarregar de pressió sobre la mateixa producció del centre i, d'altra banda, donarien la possibilitat d'augmentar el nombre d'hores d'emissió per a la desconexió en català. Aquesta havia estat una reivindicació que l'equip directiu havia proposat als màxims responsables a Madrid, amb la intenció de desconnectar en uns horaris molt més competitiu i visibilitzar la programació que es feia des d'aquí.

El total de les 26 hores i mitja que s'emetien setmanalment en català, segons la distribució per gèneres¹⁴²⁹ que feia la revista *Tele Radio*, quedava repartida percentualment de la següent manera:

Taula 30: Percentatge d'hores setmanals de programes en català emesos a TVE Catalunya, segons els seus respectius gèneres (1983)

Informació	Cultura	Esports	Entreteniment	Infantil i juvenil	Religiosos
26,42%	17,93%	15,10%	20,76%	16,04%	3,78%

Font: *Tele Radio*, 10 de juny de 1983, núm. 1328, p. 8

A la taula 30 s'observa una prevalença del temps dedicat a l'emissió dels espais informatius i un equilibri entre la resta de gèneres, exceptuant els de caire religiós. El pes dels Informatius ha estat una constant al llarg de la història de TVE Catalunya, i de TVE en general, com a vertebradors de les graelles televisives. Els altres quatre gèneres (cultural, esports, entreteniment i infantil i juvenil) també han caracteritzat la producció realitzada durant les seves sis dècades d'història.

A finals del mes de gener de 1968, l'alcalde Porcioles, en representació de l'ajuntament de Barcelona i el director general de Radiodifusió, Jesús Aparicio Bernal, van signar un conveni de cessió d'ús d'uns terrenys municipals a la muntanya de Montjuïc per a la construcció dels nous estudis de RNE i TVE. A més, l'acord posava èmfasi en voler superar les dificultats tècniques que havien impedit la seva signatura¹⁴³⁰, i que algunes institucions, com el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya¹⁴³¹, a través de la seva Oficina d'Informació Urbanística, havien manifestat la seva oposició a que aquesta cessió es portés

¹⁴²⁹ Aquesta categorització no es correspon a l'assignació de gèneres que s'ha realitzat en aquesta investigació, però s'ha volgut respectar l'adjudicació que va fer aquesta publicació per a entendre la situació de col·lapse que es vivia en aquell moment i que quedava reflectit amb aquestes dades.

¹⁴³⁰ *La Vanguardia*, 30 de gener de 1968, p. 47

¹⁴³¹ *La Vanguardia*, 2 de setembre de 1970, p. 19

a terme, argumentant l'impacte que tindria en la pèrdua d'espais verds a la muntanya de Montjuïc:

“No se trata en modo alguno de un asunto concluido o resuelto. En definitiva, la Ciudad tendrá aún en proseguir las autoridades municipales con su propósito, dos oportunidades para exponer su parecer. No podía ocurrir de forma distinta, dada la trascendencia de un asunto que, junto a una merma de zonas verdes, es también una reducción estimable del patrimonio ciudadano, adquirido a base de la participación económica de todos. Por tanto, cualquiera que sea la decisión municipal en este primer trámite, un largo camino deberá recorrerse para ultimar la discutida cesión gratuita de terrenos a TVE”.¹⁴³²

També s'havien posat de manifest la progressiva degradació i els continus problemes que presentava l'edifici de Miramar que obligaven a prendre una decisió ràpida i definitiva per a buscar una alternativa que pogués albergar el personal i els equipaments de TVE Catalunya. L'estat general de l'edifici amenaçava ruïna perquè a meitats dels anys seixanta es va descobrir que Miramar es trobava sobre un cabal d'aigua subterrània que anava soscavant els fonaments fins a enfonsar l'envà de la sala de maquillatge, amb el consegüent ensurt. L'estat precari que manifestava constantment (esquerdes, filtracions, esfondraments, ...) aconsellaven abandonar-lo el més ràpid possible. El mateix ajuntament de Barcelona, anys enrere, ja era conscient de la necessitat de trobar una nova ubicació, seguint els criteris que van motivar la construcció de Prado del Rey, sobretot perquè s'havien demostrat insuficients i pel creixement que experimentava la producció de programes. L'ajuntament descartava un emplaçament alternatiu a la muntanya de Montjuïc per no disposar de terrenys suficientment amplis on construir els nous estudis i valorava la possibilitat de cedir un altres al Tibidabo¹⁴³³. Tanmateix, el

¹⁴³² *La Vanguardia*, 3 d'octubre de 1970, p. 45

¹⁴³³ *La Vanguardia*, 30 de desembre de 1967, p. 25

consistori barceloní també havia estudiat altres alternatives a la mateixa muntanya de Montjuïc i a Vallvidrera.

No obstant, totes les mirades es van tornar a posar sobre la muntanya de Montjuïc i, més concretament, a la zona denominada “Casa Valero”, una superfície de gairebé dues hectàrees ocupada per barraques que calia desallotjar, amb la finalitat que l’ajuntament la cediria temporalment i que estava valorada en uns trenta-cinc milions de pessetes,¹⁴³⁴ amb el compromís de construir-hi en aquest emplaçament un edifici que substituiria al de Miramar. La direcció general de Radiodifusió i Televisió i l’ajuntament de Barcelona van signar el 29 de gener de 1968 una acta de compromís per a elevar al ple de la corporació municipal els desitjos de totes dues parts d’arribar a un acord per la cessió d’aquests terrenys. Durant les converses, una de les principals preocupacions que va manifestar Aparicio Bernal va ser la d’enjardinar tota la zona que estava orientada cap al cementiri de Montjuïc i, així, evitar la seva visió. L’alcalde Porcioles el va tranquil·litzar, assegurant-li que es convertiria en una àrea verda perquè estava previst que formés part d’un gran jardí botànic¹⁴³⁵.

Però, després de deu anys de vigència, el conveni pel qual l’ajuntament de Barcelona havia cedit l’edifici de Miramar s’extingia el 1969 i calia trobar una solució. El 26 juny de 1970, el consell ple municipal de Barcelona va acordar cedir¹⁴³⁶ al ministeri d’Informació i Turisme una parcel·la d’unes vuit hectàrees per a destinar-les a la construcció i instal·lació dels estudis i serveis de les xarxes de Radiodifusió i Televisió Espanyola, situats a la zona coneguda com a “Tres Pins” i, d’aquesta manera, l’ajuntament podria recuperar el terreny que

¹⁴³⁴ *La Vanguardia*, 30 de gener de 1968, p. 17

¹⁴³⁵ *La Vanguardia*, 30 de gener de 1968, p. 20

¹⁴³⁶ La cessió definitiva es va aprovar en el consell ple municipal del 5 d’agost de 1971.

ocupaven els estudis de Miramar¹⁴³⁷. La cessió obligava a TVE a construir unes instal·lacions integrades en l'entorn i que respectessin la integritat de les àrees enjardinades i conservessin les característiques paisatgístiques de la muntanya.

Al primer acord de cessió dels terrenys de l'ajuntament, de 1967, el va seguir un altre que es concretava en tres hectàrees, superfície que va augmentar fins a vuit i mitja, a l'anunciar-se en el Butlletí Oficial de la Província de 28 de juliol de 1970, els tràmits de requalificació per a la cessió gratuïta a TVE. A la forta oposició manifestada pel Col·legi d'Arquitectes de Catalunya¹⁴³⁸ es van afegir associacions ciutadanes i protestes de particulars afectats per expropiacions de les seves propietats, de les quals es van fer ressò alguns mitjans de comunicació. Aquests propietaris no acceptaven que el projecte hipotequés una de les principals àrees verdes de la ciutat i comprometés la futura ordenació de Montjuïc¹⁴³⁹. A més, els contraris a que el projecte tirés endavant no entenien per què es volia fer una cessió gratuïta a una empresa que obtenia notables ingressos per publicitat¹⁴⁴⁰. Algunes d'aquestes impugnacions van ser admeses i es va modificar la decisió en el sentit de convertir la cessió gratuïta i en propietat per un ús sotmès a termini i subjecte a l'aprovació definitiva del Pla Parcial d'Ordenació de la muntanya de Montjuïc. El ple municipal el va aprovar pels usos destinats als serveis televisius, malgrat que xocaven amb la previsió d'utilitzar aquella àrea de Barcelona per a la celebració d'una futura exposició universal¹⁴⁴¹. Però, finalment, la solució del projecte per a la construcció de les noves instal·lacions a Montjuïc tampoc va ser del grat del ministre d'Informació i Turisme, Sánchez Bella, en veure que els condicionants urbanístics del projecte no permetien aixecar uns edificis suficientment grans per encabir-hi

¹⁴³⁷ *La Vanguardia*, 27 de juny de 1970, p. 29

¹⁴³⁸ *La Vanguardia*, 27 de setembre de 1970, p. 30

¹⁴³⁹ Per aquelles dates, també s'havia anunciat la construcció de la Fundació Joan Miró i la possibilitat que s'aixequés un nou complex hotel·ler a la muntanya de Montjuïc.

¹⁴⁴⁰ *La Vanguardia*, 28 de març de 1972, p. 31

¹⁴⁴¹ *La Vanguardia*, 24 de març de 1972, p. 21

totes les dependències necessàries. D'aquesta manera, el projecte es va desestimar.

Al setembre de 1973 es va anunciar els trasllat provisional i "d'emergència" de TVE Catalunya als estudis de cinema d'Isasi-Isasmendi situats a Esplugues, mentre no es construïssin les noves instal·lacions en un nou emplaçament¹⁴⁴². Malgrat no ser els idonis per a la producció televisiva, a causa de la deficient infraestructura i les nombroses deficiències tècniques que presentaven, es van utilitzar per a enregistrar i emetre en directe molts programes. Tenint en compte els resultats negatius que havien donat les gestions que s'havien realitzat, la direcció general de Radiodifusió i Televisió va abandonar la idea de què els nous estudis de TVE es construïssin en el terme municipal de Barcelona i, per tant, era necessari trobar un nou emplaçament situat a prop de la ciutat. Fins i tot, l'ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat es va oferir a facilitar uns terrenys on s'aixequessin les noves instal·lacions en el seu terme municipal¹⁴⁴³. Malgrat la bona ubicació i la proximitat de serveis, aquesta proposta no va agradar l'alcalde Porcioles que, com els ministres Fraga i Sánchez Bella, posteriorment, consideraven que la nova infraestructura havia de construir-se a la ciutat de Barcelona. L'opció que es proposava des de L'Hospitalet consistia en què TVE havia de comprar el terreny que necessitava per a construir la seva nova seu, mentre que el consistori del Baix Llobregat s'encarregaria de comprar la resta de superfície que necessitava Televisió Espanyola per a urbanitzar els seus serveis i a la que l'hi cediria per al seu ús.

D'altra banda, es van desestimar d'altres possibilitats, com la de traslladar-se a al polígon Provasa, situat entre Santa Perpètua de la Mogoda i Ripollet, al terme municipal de Polinyà, o la de mantenir RNE i l'àrea administrativa a

¹⁴⁴² *La Vanguardia*, 1 de setembre de 1973, p. 28

¹⁴⁴³ *ABC*, 26 d'abril de 1975, p. 26

Montjuïc, i traslladar TVE fora de Barcelona, en una zona situada al Vallès¹⁴⁴⁴. La intenció de l'ajuntament de Barcelona era assumir la transformació de l'edifici de Miramar i que Televisió Espanyola se'n fes càrrec de la distribució interior. També, es va estudiar la possibilitat apuntada per l'ajuntament i la direcció de TVE d'enderrocar l'edifici de Miramar i que Televisió Espanyola construís un nou edifici en el seu lloc amb dos grans soterranis i una sala amb capacitat per acollir a tres-centes persones¹⁴⁴⁵. Tot semblava que no era el millor moment pel consistori per a portar a terme aquell projecte. En aquells moments, també es discutia el finançament de les obres dels túnels del Tibidabo que l'ajuntament no podia assumir (tenia un deute de 338 milions de pessetes amb l'empresa Tabasa) i que havia sol·licitat al govern espanyol que se'n fes càrrec, ja que ni el consistori ni la Diputació de Barcelona tenien capacitat per pagar-les.

No obstant, a principis de 1975, l'ajuntament de Barcelona va renovar el conveni que autoritzava la utilització de l'edifici de Miramar per deu anys més a partir de 1979, any en què caducava la primera pròrroga, amb la condició de mantenir l'espai enjardinat per a ús públic. El cost de la concessió era de 229.000 pessetes cada any per a una superfície de 1.500 metres quadrats, mantenint l'ajuntament la propietat del terreny. Malgrat la renovació del conveni amb l'ajuntament barceloní, al gener del mateix any, el govern espanyol va adquirir un terreny de gairebé 12 hectàrees per 35 milions de pessetes, al terme municipal de Sant Cugat del Vallès¹⁴⁴⁶. A través de la publicació del decret 259/1975, de 30 de gener de 1981, el ministeri d'Informació i Turisme recorria a l'article 52 de la *Ley de Expropiación Forzosa*, de 16 de desembre de 1954, per a ocupar les parcel·les que pertanyien a diversos propietaris amb caràcter d'urgència amb la finalitat de destinar-les a la construcció del futur

¹⁴⁴⁴ *La Vanguardia*, 23 d'abril de 1974, p. 28

¹⁴⁴⁵ *La Vanguardia*, 22 de gener de 1975, p. 21

¹⁴⁴⁶ *La Vanguardia*, 22 de febrer de 1975, p. 22

Centre de Producció de TVE Catalunya¹⁴⁴⁷. Al mes de març es va convocar als propietaris dels terrenys per a notificar-los l'aixecament de les actes prèvies a l'ocupació dels bens el 7 d'abril¹⁴⁴⁸. Es tractava de quatre particulars i de l'entitat asseguradora Catalana Occident. Mentre no es feia efectiva la construcció de les noves instal·lacions als nous terrenys de Sant Cugat, es va decidir que de manera provisional s'escometrien unes obres que asseguressin i reforcessin l'edifici de Miramar que van incloure la construcció de dos nous platós, així com diverses dependències, a l'espera de que es pogués emetre en color des de Barcelona¹⁴⁴⁹. Els primers en fer-ho van ser els reportatges de la *Vuelta Ciclista a Espanya* i el programa *Nova gent*.

Al 1979, RTVE va decidir iniciar els tràmits previs per a construir el nou Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya. L'objectiu d'RTVE era accelerar les obres de construcció de les instal·lacions per a que entrés en funcionament amb motiu de la celebració del Campionat Mundial de Futbol que s'havia de celebrar a Espanya l'estiu de 1982. Els terminis per a l'execució de les obres no eren molt amplis i, per tant, RTVE va començar a gestionar amb la Corporació Metropolitana de Barcelona una declaració d'urgència que accelerés la preceptiva aprovació del corresponent pla urbanístic.

Al gener de 1980, el director general de Radiodifusió i Televisió, Fernando Arias Salgado, es va desplaçar a Barcelona per anunciar que al mes de juny començarien les obres del Centre de Producció d'RTVE Catalunya a Sant Cugat. Va aprofitar per a visitar els terrenys on s'edificarien les noves instal·lacions i també per a entrevistar-se amb l'alcalde de la localitat vallesana, Angel Casas Boladeras, per a informar-lo del projecte i de les obres que s'hi

¹⁴⁴⁷ *Boletín Oficial del Estado*, 21 de febrer de 1975, núm. 45, pp. 3745-3746

¹⁴⁴⁸ *Boletín Oficial del Estado*, 12 de març de 1975, núm. 61, p. 5152

¹⁴⁴⁹ *La Vanguardia*, 25 de maig de 1975, p. 72

portarien a terme¹⁴⁵⁰. Al juny del mateix any, Arias Salgado es va entrevistar amb el president de la Generalitat, Jordi Pujol, i amb el conseller de Cultura, Max Cahner, als que va informar de la inversió de 2.005 milions de pessetes en infraestructures d'RTVE a Catalunya, dels 10.500 milions aprovats per a invertir a tota Espanya. Els representants catalans van veure en Arias Salgado un interlocutor dialogant i receptiu a les seves pretensions de controlar la televisió i de Ràdio4 per part de la Generalitat¹⁴⁵¹.

Per Arias Salgado, la construcció de les noves instal·lacions tenia un triple objectiu: d'una banda, disposar d'un centre de producció de programes d'RTVE, amb capacitat equivalent al de Prado del Rey, i d'aquesta manera poder aportar un percentatge important de la producció a la programació estatal; en segon lloc, satisfer les necessitats de la programació en desconnexió per a Catalunya; i, finalment, atendre les exigències de la cobertura del Campionat Mundial de Futbol de 1982. D'altra part, la inversió en la construcció del nou centre suposaria la modernització, renovació i ampliació de la xarxa tècnica per a cobrir totalment la població de Catalunya, fonamentalment per a la recepció de la segona cadena, i, a més, preparar la infraestructura necessària per a la futura implantació d'un tercer canal de TVE. El pressupost inicial previst per a la construcció de les noves instal·lacions a Sant Cugat era de 1.480 milions de pessetes¹⁴⁵².

El concurs per a la primera fase de construcció del nou centre de producció es va publicar a l'octubre de 1980. Uns dies abans d'enviar la sol·licitud de la llicència d'obres per als nous estudis, la direcció d'RTVE va enviar una carta al consistori de Sant Cugat en la què demanava que no s'endarrerissin els tràmits. L'ajuntament del Vallès Occidental va respondre afirmativament, a

¹⁴⁵⁰ *Sintonía*, núm. 42, febrer de 1980, pp. 3-4

¹⁴⁵¹ *Avui*, 6 de juny de 1980, p. 5

¹⁴⁵² *Tele Radio*, 23 de juny de 1980, núm. 1174, pp. 6-8

condició que el govern espanyol es comprometés a accelerar la construcció d'un institut de Batxillerat que des de feia cinc anys tenia els terrenys cedits. En el terreny que s'havia de construir el nou centre de producció estava prevista l'edificació d'uns 50.000 metres quadrats amb una inversió de 780 milions de pessetes que es destinarien a infraestructures i edificació, i 700 més a equipament tècnic¹⁴⁵³. Al març de 1981, durant una visita a Barcelona del nou director general, Fernando Castedo, per assistir a la presa de possessió dels nous directius d'RTVE Catalunya¹⁴⁵⁴ en el retorn de Tomás García Arnalot a TVE Catalunya a principis de 1981 per a fer-se càrrec de la direcció del centre¹⁴⁵⁵. Castedo es va entrevistar amb responsables polítics com el president de la Generalitat, Jordi Pujol, i el del Parlament de Catalunya, Heribert Barrera, i també amb l'alcalde de Sant Cugat, Àngel Casas Boladeras, que es va comprometre a expedir amb celeritat la llicència d'obres i a transmetre a RTVE el càrrec de les taxes corresponents¹⁴⁵⁶, amb l'objectiu d'arribar amb garanties per cobrir la celebració del Campionat Mundial de Futbol de 1982. Tanmateix, pel coordinador d'RTVE per aquest esdeveniment esportiu, Juan Antonio Alberich, el centre de Sant Cugat no tindria la mateixa rellevància que el de Madrid i, al mateix temps, demostrava no tenir gaire confiança en el seu funcionament per a la cita esportiva:

“El centro de Barcelona será también el punto de apoyo a la asistencia técnica a los enviados de las estaciones extranjeras de radio y televisión para cubrir informativamente el partido inaugural y los que se jueguen en Barcelona (...) En cualquier caso, los estudios provisionales que se instalarán en los estadios del RCD Español y FC Barcelona proporcionarán una cobertura suficiente, en caso

¹⁴⁵³ *Tele Radio*, 20 d'octubre de 1980, núm. 1191, p. 13

¹⁴⁵⁴ Tomás García Arnalot, director de TVE Catalunya, Ricard Fernández Deu, director de RNE Catalunya, i José Luis Surroca, director de Radiocadena Española. La renovació dels càrrecs es va completar amb altres directius de diferents àrees que pretenia desmuntar l'estructura creada per Arandes a nivell directiu. Els nous nomenaments va ser pactats amb diverses forces polítiques i d'acord amb la Generalitat.

¹⁴⁵⁵ *La Vanguardia*, 4 de març de 1981, p. 19

¹⁴⁵⁶ *Tele Radio*, 23 de març de 1981, núm. 1213, pp. 15-16

de que no estén del todo disponibles las instalaciones del nuevo centro de Sant Cugat¹⁴⁵⁷

Amb la finalitat d'edificar una construcció funcional i moderna, diversos directius de Televisió Espanyola van visitar algunes seus de televisions europees per a incorporar i adaptar aquests models a les noves instal·lacions de Sant Cugat, que serviren per agrupar els 750 empleats que treballaven a les onze unitats disperses a Barcelona, Esplugues i L'Hospitalet, la qual cosa restava eficàcia i productivitat.

Les obres, que s'havien adjudicat a les empreses Cubiertas i MZOV, per un import total de 646.643.061,88 pessetes¹⁴⁵⁸, es van iniciar a mitjan del mes de maig¹⁴⁵⁹. Però, un cop ja havien començat els primers moviments de terra en els terrenys on s'havien d'aixecar els nous estudis a la zona coneguda com de Can Marçet¹⁴⁶⁰, des de l'alcaldia de Sant Cugat es va expressar un evident malestar als responsables de TVE perquè l'empresa constructora encarregada de l'edificació¹⁴⁶¹ no havia contractat el centenar de treballadors aturats del poble que esperaven que ho poguessin fer perquè l'obra utilitzava molts elements prefabricats que muntaven empreses especialitzades¹⁴⁶², malgrat que RTVE s'havia compromès a la petició feta per l'ajuntament de preferència per a

¹⁴⁵⁷ *Tele Radio*, 6 d'abril de 1981, núm 1215, pp. 9-12

¹⁴⁵⁸ *Tele Radio*, 11 de maig de 1981, p. 40

¹⁴⁵⁹ *La Vanguardia*, 15 de maig de 1981, pp. 3-4

¹⁴⁶⁰ Després de valorar diverses alternatives, finalment els responsables de TVE es van decantar per aquest emplaçament. Es tractava d'uns terrenys que, com s'ha dit en aquesta investigació, pertanyien a diversos propietaris, entre els quals també hi era la companyia asseguradora Catalana Occident. La seva situació facilitava la comunicació amb Barcelona, tant pels Ferrocarrils de la Generalitat com per autopista. A més, es trobava ubicat en una àrea amb perspectives de creixement pel que fa a la previsible instal·lació d'altres empreses de serveis en el futur, la qual cosa la va convertir en la candidata més idònia per a ubicar les instal·lacions. El nom de Can Marçet prové de la masia que es troba a prop del recinte de TVE Catalunya i que forma part de l'inventari del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.

¹⁴⁶¹ Cubiertas y Tejados, S.A., que havia fet nombroses obres durant el franquisme en instal·lacions aeroportuàries espanyoles adjudicades pel ministeri de l'Aire, va ser fundada per l'empresari barceloní Lluís Ferrer-Vidal de Llauredó.

¹⁴⁶² *La Vanguardia*, 16 de maig de 1981, p. 35

les empreses locals en la construcció complementària. De manera simultània, el director de TVE Catalunya, Tomás García Arnalot¹⁴⁶³, va aprofitar una roda de premsa a principis de setembre en la que va anunciar la programació que començaria a l'octubre, per avançar que les obres de Sant Cugat seguien a bon ritme, amb la previsió de que entrés en funcionament el juny de l'any següent encara que només estigués acabat el 60 per cent de tota la infraestructura¹⁴⁶⁴.

A finals de gener de 1982, el president de la Generalitat, Jordi Pujol, va visitar les obres de la nova seu a Sant Cugat. En aquell moment, la previsió era finalitzar la primera fase del projecte en un termini màxim de dos mesos. Aproximadament, representava una tercera part del projecte i consistia en la construcció de dos edificis per a oficines, un mòdul especial destinat a contenir material tècnic del control central i uns estudis per a la realització de programes. En aquesta primera fase, que tenia un cost estimat d'uns 700 milions de pessetes, estava previst enllestir una tercera part de la totalitat de la construcció i quedarien pendents dos estudis addicionals, més els estudis que s'havia previst destinar a Radio Nacional de España¹⁴⁶⁵. Els terminis per a la finalització de les obres s'allargaven i en una visita posterior a Sant Cugat del nou director general d'RTVE, Eugenio Nasarre¹⁴⁶⁶, va vaticinar que amb tota probabilitat les noves instal·lacions podrien entrar parcialment en funcionament a principis de 1983¹⁴⁶⁷. Però, encara s'hauria d'esperar més temps. El nou director de Televisió Espanyola, Antonio López, en una visita a Barcelona després del seu nomenament justificava l'endarreriment de la finalització de les obres a Sant Cugat:

¹⁴⁶³ Al mes de desembre, el director general d'RTVE, Carlos Robles Piquer, el va substituir per Juan Antonio Sáenz Guerrero.

¹⁴⁶⁴ *La Vanguardia*, 17 de setembre de 1981, p. 23

¹⁴⁶⁵ *La Vanguardia*, 30 de gener de 1982, p. 23

¹⁴⁶⁶ Va substituir Carlos Robles Piquer que va ser cessat, després de l'emissió el 18 de juny de 1982 del programa "Golpe a la turca", dins de l'espai *Secuencias del mundo*, per ser considerat com procolpista per diversos membres del consell d'administració de l'ens públic.

¹⁴⁶⁷ *La Vanguardia*, 3 de setembre de 1982, p. 15

“Ha habido un cambio substancial con respecto a su destino original por cuanto, concebido inicialmente como un centro de Informativos, va a ser destinado fundamentalmente como centro de producción de programas. Ello obliga a algunas readaptaciones como, por ejemplo, a la instalación de un taller de construcción de decorados. Yo creo que la parte técnica puede estar dispuesta en febrero; a partir de entonces puede acometerse el traslado propiamente dicho –enseres, mobiliario, etcétera–, con lo que Sant Cugat es muy probable que esté dispuesto para emitir en abril. En Barcelona disponemos de hasta 18 locales, muchos de los cuales resultarán innecesarios tras el inicio del funcionamiento de Sant Cugat.”¹⁴⁶⁸

8.17. L'arribada de TV3

L'Estatut de la Ràdio i la Televisió reservava per a la televisió la seva funció de servei públic essencial la titularitat del qual corresponia a l'estat. A més, oferia la possibilitat d'atribuir la gestió directa d'un canal de televisió a uns altres ens públics, les Comunitats Autònomes, com va succeir amb l'aprovació de la Llei Reguladora del Tercer Canal¹⁴⁶⁹. Amb aquesta norma es va posar fi al model de televisió anterior i va afavorir, posteriorment, la creació i el disseny dels nous canals a les diferents Comunitats Autònomes espanyoles:

“De este modo, y hasta finales de 1989, se aprobaron un total de once leyes que regulaban la creación de otros tantos canales autonómicos. A partir de ahí seis comunidades autónomas (País Vasco, Cataluña, Galicia, Andalucía, Madrid y Valencia) habían llegado a crear sus correspondientes televisiones con uno o dos canales. Entretanto, el 21 de agosto de 1999 emitió por primera vez la televisión Canaria TV y el 13 de diciembre de 2001 lo haría TV Castilla-La Mancha”¹⁴⁷⁰.

¹⁴⁶⁸ *Tele Radio*, 17 de gener de 1983, núm. 1308, p. 51

¹⁴⁶⁹ *Boletín Oficial del Estado*, 5 de gener de 1984, núm. 4 pp.247-248

¹⁴⁷⁰ Rueda Laffond, José Carlos; Chicharro, María del Mar. *La televisión en España (1956-2006)*. Madrid: Fragua, 2006, p. 285

Tanmateix, resultava sorprenent que s'apliqués una figura jurídica mercantil pròpia de les entitats privades, com les societats anònimes, per a regular un servei públic pertanyent a un ens públic. El seu finançament era a càrrec dels Pressupostos Generals de l'Estat i també provenia dels ingressos i rendiments de les activitats que realitzava, principalment la publicitat. Tanmateix, des d'una perspectiva històrica, l'Estatut va ser ineficaç als canvis inimaginables que es van produir anys després en tot el sistema audiovisual espanyol i internacional. El naixement dels primers canals autonòmics a Espanya no poden considerar-se una conseqüència de l'Estatut:

“Paradójicamente, y a pesar de esta temprana referencia legal, el nacimiento e impulso de las primeras televisiones autonómicas se produjo de forma previa a su pleno reconocimiento jurídico por parte del Estado. Éste llegó con la denominada Ley del Tercer Canal, que copió el modelo de gobierno y financiación del Estatuto de RTVE...Sin embargo, las primeras televisiones autonómicas empezaron a emitir antes de la aprobación de esta Ley: la vasca ETB, en 1982, y la catalana TV3, en 1983”¹⁴⁷¹.

A principis del mes de desembre de 1981, el ple del Parlament de Catalunya havia aprovat per unanimitat un projecte de proposició de llei que autoritzava al govern a crear i cedir a la Generalitat un tercer canal de televisió de titularitat estatal¹⁴⁷². La proposta es va presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats per a que tres diputats catalans la defensessin¹⁴⁷³. D'aquesta manera, el Parlament exercia per primera vegada l'estipulat a l'article 34, apartat 3, de l'Estatut per “sol·licitar al Govern de l'Estat l'adopció de projectes de llei”¹⁴⁷⁴. El

¹⁴⁷¹ Miguel de Bustos, Juan Carlos; Casado del Río, Miguel Ángel (coords.). *Televisión autonómica. Evolución y crisis del modelo público de proximidad*. Barcelona: Gedisa, 2012, p. 37

¹⁴⁷² *Boletín Oficial de las Cortes Generales. Congreso de los Diputados*. I Legislatura. Serie B. Proposiciones de Ley, 10 de febrer de 1982, Núm. 167-I, pp. 667-669

¹⁴⁷³ S'havia presentat el 8 de desembre de 1981, però es va publicar el 10 de febrer de 1982.

¹⁴⁷⁴ “Llei Orgànica 4/1979, de 18 de desembre, d'Estatut d'Autonomia de Catalunya”. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, de 31 de desembre de 1979, Núm. 38 p. 580

projecte aprovat considerava la concessió del govern espanyol a la Generalitat per a que aquesta gestionés directament un tercer canal.

El Consell Executiu de la Generalitat va aprovar al setembre de 1982 el Projecte de Llei de creació de l'ens públic de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió¹⁴⁷⁵ i de regulació dels serveis de radiodifusió i televisió dels serveis de la Generalitat, sense cap disposició referent a les competències de la Generalitat en aquest àmbit. La llei 10/1983, del 30 de maig¹⁴⁷⁶, va ser vigent fins al 18 d'octubre de 2007, quan es va substituir per la llei 11/2007, de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals¹⁴⁷⁷. La confiança en que aviat començarien les emissions era tal que, fins i tot, Alfons Quintà, director del projecte tècnic del tercer canal, va nomenar Rosa Maria Calaf, directora de programació de la nova televisió¹⁴⁷⁸.

Uns mesos abans, al mes d'abril, el Consell Executiu va aprovar un decret declarant d'urgència el pla parcial de Can Pedrosa, dins el terme municipal de l'Hospitalet de Llobregat, on el govern català tenia pensat construir els estudis centrals del tercer canal de televisió, que estava pendent de la llei de concessió que havien d'aprovar les Corts de Madrid.¹⁴⁷⁹ Un any després, la Generalitat va adquirir el primer local per a instal·lar els estudis i les oficines provisionals del tercer canal de televisió, situat a la cruïlla del carrer Numància amb l'avinguda Diagonal de Barcelona¹⁴⁸⁰.

No obstant, a l'octubre, es va anunciar que les instal·lacions de la futura televisió autonòmica catalana es construirien en uns terrenys de propietat pública d'uns 20.000 metres quadrats, del polígon de Sant Joan Despí, cedits

¹⁴⁷⁵ *La Vanguardia*, 19 de setembre de 1982, p. 23

¹⁴⁷⁶ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, de 14 de juny de 1983, núm. 337, pp. 1480-1484

¹⁴⁷⁷ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, de 18 d'octubre de 2007, núm. 4990, pp. 37773-37787

¹⁴⁷⁸ *La Vanguardia*, 3 de setembre de 1982, p. 15

¹⁴⁷⁹ *Avui*, 23 d'abril de 1982, p. 5

¹⁴⁸⁰ *Avui*, 25 de març de 1983, p. 39

en el seu dia per l'Institut Nacional de Urbanización (INUR) a la Generalitat i que eren gestionats per l'organisme autònom Institut Català del Sòl (Incasol). Es preveia un crèdit extraordinari de 4.801 milions de pessetes, tramitat pel procediment d'urgència, per a finançar les obres¹⁴⁸¹, als que s'havien d'afegir 1.445 més a càrrec dels pressupostos de la Generalitat de 1983¹⁴⁸².

Al gener de 1983 es produeix la primera visita oficial de José María Calviño a Barcelona, amb motiu de la pressa de possessió dels nous responsables d'RTVE a Catalunya. El director general, després d'entrevistar-se amb Jordi Pujol, va aprofitar per a esvaire qualsevol il·lusió de posada en marxa d'un tercer canal de televisió a Catalunya per manca de consistència jurídica:

“El meu punt de vista és que el fet que l'Estatut mencioni la possibilitat de la seva existència no és un marc legal suficient. Tenim, d'altra banda, un avantprojecte de llei fet durant la legislació de la UCD, que jo considero un mal projecte, i un avantprojecte del Parlament català que ha d'arribar a les Corts generals. Però, aquest darrer, és un quart canal amagat, una pantalla més de televisió”¹⁴⁸³.

Tanmateix, la idea de Calviño sobre un tercer canal de televisió a Catalunya era la d'un mitjà que havia de tenir com a missió principal la de reflectir el fet diferencial català i no ser un canal generalista més amb una programació normalitzada. Un parell de dies més tard d'aquestes manifestacions, el president de la Generalitat, Jordi Pujol, va declarar la seva disconformitat amb el director general d'RTVE per considerar que la televisió de Catalunya només havia de donar una “imatge antropològica”:

¹⁴⁸¹ La Generalitat, a través del departament de Presidència que dirigia Lluís Prenafeta, va adjudicar a l'empresa CAST la realització del projecte, la direcció de les obres, les instal·lacions i els equipaments. Aquesta empresa ja havia realitzat, prèviament, un informe tècnic per a la creació de la televisió pública a Catalunya. Jaume Ferrús, que al juny de 1989 va ser nomenat director de TV3, havia estat enginyer i membre del Consell d'Administració de CAST. (Veure El País 21.05.1990, p. 19).

¹⁴⁸² *La Vanguardia*, 15 d'octubre de 1982, p. 14

¹⁴⁸³ *Avui*, 30 de gener de 1983, p. 1

“No sabem si això vol dir que hem d’ensenyar a la gent a beure en porró per televisió o què vol dir. Calviño em va explicar que la televisió del País de Gal·les era una d’aquestes televisions antropològiques, que quan volen saber què passa al Parlament han de connectar amb el canal estatal. Nosaltres hem de fer una televisió en el sentit complet de la paraula. Calviño ens nega allò que no ens havia discutit el govern d’UCD, ni el Parlament de Catalunya, ni els anteriors directors generals d’RTVE. Confio que allò que ha de ser la televisió catalana ho podrà decidir Catalunya, el seu Parlament, la Generalitat en definitiva.”¹⁴⁸⁴

El dirigent socialista apuntava que la televisió autonòmica catalana hauria d’oferir només una programació complementària a la d’RTVE, amb una vocació local en els seus espais informatius, així com també en els de caire cultural local. A més, menyspreava la pretensió de que arribés a ser una televisió generalista¹⁴⁸⁵. Les relacions entre Calviño i els responsables polítics catalans i la direcció de TV3 van estar marcades per continus conflictes de competències i polèmiques relacionats amb quatre factors: d’una banda, el qüestionament sobre la legalitat de la nova televisió autonòmica, la propietat de la xarxa d’enllaços, el trencament del monopoli d’RTVE de les retransmissions esportives (fonamentalment, les competicions futbolístiques) i la importància que el govern català donava a TV3 com a eina de normalització lingüística¹⁴⁸⁶. Com assenyala Baget,

“el procés de normalització lingüística encetat els anys vuitanta, per exemple, no hauria assolit els mateixos resultats sense la presència quotidiana del català en els mitjans audiovisuals de comunicació (TV3 i també Catalunya Ràdio), que han anat acostumant als ciutadans a les pel·lícules, les retransmissions

¹⁴⁸⁴ *Avui*, 1 de febrer de 1983, p. 40

¹⁴⁸⁵ Cardús, Salvador. “Televisió i identitat nacional. Esplendor i declivi de la televisió autonòmica catalana”. *Via 06. Valors, Idees, Actituds. Revista del Centre d’Estudis Jordi Pujol*. (maig) 2018. p. 40

¹⁴⁸⁶ El valor que se li atorgava va quedar sintetitzat durant l’acte inaugural de TV3, quan el president de la Generalitat, Jordi Pujol, va donar la benvinguda amb les següents paraules: “Una llengua no pot viure sense el mitjà de comunicació televisiu”.

esportives i els programes culturals i d'entreteniment en català i els han permès d'anar coneixent i incorporant a la parla diària les paraules que havien caigut gairebé en desús i d'altres de més lligades als avenços tecnològics, a les modes i als costums de la nostra societat. Sense la televisió, aquest procés hauria estat molt més llarg i difícil, i segurament menys eficaç, malgrat els esforços que es van fer en l'ensenyament del català i el seu ús a les escoles i a la vida del carrer.”¹⁴⁸⁷

En la mateixa línia, però amb referència a TVE Catalunya, el realitzador Nicolás Albéndiz recorda que aquesta va ser la primera cadena de televisió a Catalunya i també la primera que va apostar per emetre continguts en català. Acostuma a passar que en l'imaginari col·lectiu de la població catalana, aquest fet sembla haver quedat eclipsat per les contínues campanyes institucionals promogudes per la Generalitat en suport a les cadenes i emissores dependents de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, per consolidar la idea de que mai abans havia existit cap televisió en català i sense reconèixer, amb la justícia que mereix, la contribució que sobre la llengua i la cultura catalana s'havia encetat des dels anys seixanta en els estudis de Miramar:

“Ja des dels primers anys –tot i que no era gens fàcil aconseguir-ho– TVE Catalunya va parlar en català i va fer de plataforma per a la normalització de la llengua. Amb el pas del temps, es va consolidar com un bon divulgador de la cultura i de les tradicions catalanes”.¹⁴⁸⁸

El tercer canal estava pendent de la llei sobre canals autonòmics, tal com havia anunciat el director general d'RTVE, José María Calviño, quan va vaticinar que el tercer canal autonòmic tardaria en fer-se realitat, ja que jurídicament era necessària una llei-marc de les Corts espanyoles que regulés la seva existència¹⁴⁸⁹. TV3, a l'igual que la resta de televisions autonòmiques van

¹⁴⁸⁷ Baget, Josep Maria. *'La nostra'. Vint anys de TV3*. Barcelona: Proa, 2003, p. 9

¹⁴⁸⁸ *50! Anys de TVE Catalunya. 50 anys d'una gran companyia*. Barcelona: Planeta, 2009, p.44

¹⁴⁸⁹ *Avui*, 4 de juny de 1983, p. 22

seguir una estratègia similar a la de Televisió Espanyola per a garantir la seva supervivència. Malgrat que la seva dependència del finançament públic semblés inevitable, els condicionants econòmics i pressupostaris les va obligar a seguir el model comercial de TVE:

“La avidez en la búsqueda de unos mayores ingresos publicitarios evidenciada en múltiples declaraciones de los dirigentes de las televisiones autonómicas que no han dudado en proclamar su aspiración a la financiación mayoritaria o total por esa vía, la competencia descarnada con TVE, la búsqueda de la legitimación política por la cantidad de audiencia acumulada y no por la satisfacción del público ni por el cumplimiento de unos objetivos culturales iniciales, parecen así aliarse combinadamente para configurar una evolución cada vez más similar a la (...) (de) TVE”.¹⁴⁹⁰

El Parlament de Catalunya havia aprovat el 18 de maig de 1983 la llei de creació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, que es va publicar al DOGC el 14 de juny de 1983¹⁴⁹¹, una de les primeres lleis aprovades per unanimitat per la cambra catalana. El projecte de llei tenia molts punts de coincidència amb l'Estatut d'RTVE, tant pel que feia referència als nomenaments dels seus responsables com a les competències que tenia assignades.

Era freqüent assistir a manifestacions del director general d'RTVE, José María Calviño, en les que criticava obertament la programació de TV3, qüestionant la seva qualitat i subestimant “l'aportació alternativa i creativa perquè l'única cosa que fan és un partit del Barça i un serial brasiler perquè els costos d'emissió exigeixen grans inversions financeres¹⁴⁹²”. Aquestes paraules de Calviño van

¹⁴⁹⁰ Bustamante, Enrique; Guiu, Inmaculada. “Televisión: desequilibrios en cadena”. A: Bustamante, Enrique; Zallo, Ramón. (coords). *Las Industrias culturales en España (grupos multimedia y transnacionales)* : prensa, radio, TV, libro, cine, disco, publicidad. Torrejón de Ardoz: Akal, 1988. p. 148

¹⁴⁹¹ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 14 de juny de 1983, núm. 337, pp. 1480-1484

¹⁴⁹² *El País*, 5 d'abril de 1984, p. 16

provocar una reacció d'oposició tant en mitjans de comunicació, de representats polítics, del consell assessor de Catalunya d'RTVE i del Parlament de Catalunya. Per la seva banda, més de vuitanta intel·lectuals, polítics i artistes van remetre un escrit en el què protestaven per les declaracions de Calviño en les que es manifestava a favor de que Catalunya tingués una televisió *complementària* i *antropològica*, i sobre el paper que aquesta hauria de tenir¹⁴⁹³.

L'emissió del primer programa de TV3, que va assolir un gran impacte entre l'audiència, va coincidir pràcticament amb l'anunci del govern espanyol de suspendre la subvenció que anualment atorgava a TVE, a través dels Pressupostos Generals de l'Estat, uns 7.000 milions de pessetes. Aquesta decisió va obligar Televisió Espanyola a recórrer al seu autofinançament a través de l'obtenció d'ingressos per publicitat, per patrocini o per la venda dels seus programes a l'estranger.

Les polèmiques i discussions que havia generat la posada en marxa de TV3 van quedar apaivagades, momentàniament, amb l'aprovació de la llei reguladora del tercer canal de televisió en el Congrés dels Diputats el 26 de desembre de 1983¹⁴⁹⁴. En el seu articulat la llei autoritzava el govern central a prendre les mesures necessàries per a la posada en marxa d'un tercer canal de titularitat estat i atorgar-lo, en règim de concessió, en l'àmbit territorial de cada Comunitat Autònoma que el demanessin. El text obligava l'estat a proporcionar a cadascuna d'elles la infraestructura tècnica d'una xarxa per a la difusió del seu tercer canal i atorgava a RTVE el control de la xarxa d'emissors i repetidors, a més de l'exclusivitat per a tot el territori espanyol dels sistemes d'emissió per cable i satèl·lit. D'altra banda, la llei reservava també per a RTVE

¹⁴⁹³ Ortiz, Sònia. "Un quart de segle amb TV3 i Catalunya Ràdio". *Capçalera. Dossier Especial* (juliol-setembre), 2008, p. 43

¹⁴⁹⁴ *Boletín Oficial del Estado*, 5 de gener de 1984, núm. 4, pp. 247-248

la propietat en la retransmissió en directe de les competicions o esdeveniments esportius d'àmbit internacional, excepte si es realitzava el pagament d'un cànon per a poder-los emetre.

Van haver de passar uns dies per a iniciar la primera programació regular, el 16 de gener de 1984, un cop es van superar alguns ajornaments que tenien a veure més amb discussions sobre la llei de tercers canals que no pas per causes tècniques, tal com s'havia publicat. Després de mesos de continuar amb relacions conflictives entre RTVE i TV3, finalment, la legalització definitiva es va produir amb la publicació del Reial Decret 2296/1984¹⁴⁹⁵, malgrat que els problemes i entrebancs entre les dues televisions van continuar, sobretot, amb les discussions sobre els enllaços i les relacions internacionals amb d'altres cadenes. Per alguns autors, els inicis de les primeres emissions d'ETB i TV3 es van sustentar en un disseny molt simple de les seves respectives graelles ja que tenien uns objectius molt definits:

“Fijaron muy pocas horas de emisión casi con la única finalidad de establecer el contacto con la audiencia. Las técnicas de programación se pusieron al servicio de privilegiar las audiencias infantiles (con frecuencia por aquello de trabajar la normalización lingüística en los sectores de población más jóvenes) y potenciar los programas de entretenimiento (por tener una audiencia significativa que justificarà la vocación pública de las emisoras) y los informativos (por la ‘pulsión’ de control de la televisión que parece tener toda la clase política”¹⁴⁹⁶.

A l'abril de 1986 es van inaugurar els estudis a Sant Joan Despí amb unes instal·lacions el finançament de les quals es va fer amb crèdits extraordinaris de la Generalitat i dels ingressos publicitaris obtinguts per TV3. L'arribada de Pilar Miró a la direcció general d'RTVE, en substitució de Calviño, va canviar les relacions entre les dues televisions, facilitant l'intercanvi de continguts i la

¹⁴⁹⁵ *Boletín Oficial del Estado*, 29 de desembre de 1984, núm. 312, pp. 37468-37468

¹⁴⁹⁶ Contreras, José Miguel; Palacio, Manuel. *La programación de televisión*. Madrid: Síntesis, p. 66

cessió de la xarxa, a través d'un acord que va posar fi a dos anys d'enfrontaments.

8.17.1. La posada en marxa del Canal 33

Després de gairebé quatre anys de funcionament de TV3, el 28 de novembre de 1987, el secretari general de Convergència Democràtica de Catalunya, Miquel Roca, va plantejar la possibilitat de crear un segon canal de Televisió de Catalunya, durant una reunió amb regidors de l'àrea de Cultura del seu partit que es va celebrar a Calafell. En aquella trobada, Roca va aprofitar per a criticar el tractament informatiu de TV3 perquè, segons ell, no col·laborava amb la construcció del projecte nacional de Catalunya, com tampoc demostrava "sensibilitat comarcal" i que oferia més informacions internacionals que fets que succeïen a les comarques catalanes¹⁴⁹⁷. Per Roca, disposar del segon canal era essencial per a crear un teixit cultural nacionalista:

"Si tenemos la televisión pública de la Generalitat no es solamente para que sea un instrumento de normalización lingüística; supongo que también debe ser para la catalanización cultural del país [...] Esto me compromete a mí y al partido, que manifiesta su voluntad de que Cataluña tenga un segundo canal de televisión propio, tanto más cuando la televisión de Sant Cugat, que venía ejerciendo este papel, ha sido castigada por ello".¹⁴⁹⁸

A la mateixa reunió, el líder convergent va exposar que en la idea d'engegar un segon canal autonòmic hi havia la voluntat de comptar el seu caire divulgatiu i institucional, que potenciés la informació comarcal i cultural de Catalunya i que, al mateix temps, impulsés i diversifiqués l'oferta televisiva que presentava TV3. Per Roca, els possibles entrebancs jurídics i les reticències que el govern

¹⁴⁹⁷ *La Vanguardia*, 29 de novembre de 1987, p. 5

¹⁴⁹⁸ *La Vanguardia*, 29 de novembre de 1987, p. 28

central ja havia començat a mostrar dependrien de quina seria la interpretació, oberta o restrictiva, que es fes dels textos legals:

“Es absurdo que mientras el proyecto de ley que regulará las televisiones privadas estipule un máximo de tres canales, salga Calviño, contando con la aquiescencia del gobierno central –sino no se podrían instalar las antenas parabólicas– y se ponga en marcha el Canal 10. Si se autorizan concesiones privadas y el propio PSOE lleva adelante el proyecto de Calviño, nadie tendrá autoridad moral para negarnos a los catalanes un segundo canal autonómico”.¹⁴⁹⁹

Pels màxims responsables de TV3, el projecte d'un segon canal autonòmic a Catalunya era viable. Joan Granados, director general de la CCRTV, assegurava que, des del punt de vista tècnic, estaria preparat per a entrar en funcionament quan es prengués la decisió política; i Jaume Ferrús, cap tècnic, estava convençut que el seu cost econòmic dependria en gran part dels continguts de la seva programació. El projecte del Canal 10¹⁵⁰⁰ se'l vinculava pròxim al PSOE, que disposava de l'aval del vicepresident del govern espanyol, Alfonso Guerra¹⁵⁰¹. A més, comptava amb la participació de l'exdirector d'RTVE José María Calviño, que durant la seva etapa al capdavant de la televisió pública espanyola s'havia expressat en nombroses ocasions contrari a la posada en marxa de televisions de titularitat privada a Espanya en defensa de la pervivència del monopoli de la televisió pública estatal, qualificant-les d'“estafa liberal” i de voler aixecar-se “sobre les cendres de la televisió

¹⁴⁹⁹ *La Vanguardia*, 6 de desembre de 1987, p. 33

¹⁵⁰⁰ El projecte de televisió Canal 10 va ser la primera iniciativa de televisió privada constituïda a Espanya i es va materialitzar durant la tramitació parlamentària sobre la regularització televisiva, la qual cosa va provocar que tant els legisladors com els empresaris relacionats amb l'àmbit comunicatiu rezelessin de la legalitat del projecte. Canal 10 pretenia emetre per satèl·lit des de la Gran Bretanya i, així, sortejar el monopoli del què gaudien les televisions públiques. Es van arribar a fer algunes emissions experimentals, però l'aventura va acabar ràpidament perquè les empreses encarregades del subministrament d'antenes parabòliques no van poder produir-les a temps. El projecte va fracasar perquè, fonamentalment, els seus promotors no tenien un pla empresarial definit, ni viabilitat tècnica per a portar-lo a terme.

¹⁵⁰¹ *La Vanguardia*, 5 de novembre de 1987, p. 5

pública”¹⁵⁰². Tots els màxims responsables de Canal 10 havien format part de l'equip directiu de Calviño durant la seva etapa al capdavant d'RTVE. Entre ells, també hi participava el seu excap d'Informatius, Enrique Vázquez, en qualitat de cap de comunicació de la nova televisió.

La possibilitat de comptar amb un segon canal autonòmic ja era una realitat al País Basc. Euskal Telebista 2 (ETB2) havia començat les seves emissions el 31 de març de 1986, amb una programació bilingüe, en euskera i castellà, acollint-se a l'Estatut de Gernika¹⁵⁰³, malgrat l'oposició manifesta de Francisco Virseda, director general de Mitjans de Comunicació Social del govern espanyol, que tampoc volia reconèixer l'eventualitat d'un segon canal per a Televisió de Catalunya¹⁵⁰⁴.

Taula 31: Inici de les emissions de les primeres televisions autonòmiques

Televisió autonòmica	Aprovació de la llei	Data de la inauguració
Euskal Telebista (ETB)	maig de 1982	1 de gener de 1983
Televisió de Catalunya (TV3)	Maig de 1983	10 de setembre de 1983
Televisión de Galicia	Juny de 1984	24 de juliol de 1985
Televisión de Andalucía (Canal Sur)	Desembre de 1987	27 de febrer de 1989
Televisió de Madrid (Telemadrid)	Juny de 1984	2 de maig de 1989
Televisió València (Canal 9)	Juny de 1984	9 d'octubre de 1989

Font: Elaboració pròpia a partir de Miguel de Bustos i Casado del Río (2012)

Al maig de 1988, TV3 havia iniciat les primeres proves tècniques per a l'emissió de la seva futura segona cadena, a través del canal 47. La previsió era iniciar la

¹⁵⁰² Mateos-Pérez, Javier. “Canal 10 TV: el espejismo de la primera televisión privada de España”. *Revista Historia y Comunicación Social*. Núm. 12 (2007), p. 101

¹⁵⁰³ Mariscal y Serrano, José Gabriel. “La legalidad vigente y el segundo canal vasco de televisión (ETB2)”. *Revista de Administración Pública*. Núm. 112 (gener-abril 1987) pp, 337-357

¹⁵⁰⁴ *El País*, 25 de juny de 1986, p. 22

seva primera emissió experimental la nit del 10 de setembre, coincidint amb la Diada, i realitzar la inauguració oficial i començar les emissions regulars al gener de 1989, coincidint amb el cinquè aniversari de TV3, una de les promeses electorals de Jordi Pujol en el programa amb el que va guanyar per majoria absoluta i per tercera vegada consecutiva les eleccions a Catalunya. La denominació provisional assignada a aquest segon canal era TV-4 i abans de posar-se en funcionament, hauria d'utilitzar un reemissor molt més potent del que feia servir TV3 al Tibidabo.¹⁵⁰⁵ Tres mesos més tard, a l'agost, el ministeri de Transports, Turisme i Telecomunicacions, encapçalat per José Barrionuevo, va ordenar la immediata interrupció de les proves perquè el futur tercer canal de TVE Catalunya també estava previst que utilitzaria el canal 47, quan comencés a emetre a meitats o finals del mes d'octubre¹⁵⁰⁶. La direcció general de Telecomunicacions va ordenar Televisió Espanyola que interferís el senyal de l'emissió del segon canal de TV3, Canal 33, utilitzant un codi de barres i, en conseqüència, provocant una visió borrosa en la recepció de la imatge, i que com àudio se sentís un xiulet en lloc del so correcte que haurien d'haver rebut els receptors.

El govern de la Generalitat es va mostrar sorprès per aquesta decisió perquè sostenien que tant Barrionuevo com el president del govern espanyol, Felipe González, n'estaven al corrent de l'inici de les emissions. Per la seva part, l'administració central, a través del portaveu del delegat del govern central a Catalunya, Joan Busquets, manifestava que no en tenia cap coneixement d'aquest fet. Segons aquest funcionari, l'anunci de la creació del nou canal es va produir a través d'una trucada telefònica de Pujol a Barrionuevo, "i en cap cas va ser informat per la Generalitat el president del govern, Felipe González".¹⁵⁰⁷. Pel govern espanyol, aquella decisió suposava un gest

¹⁵⁰⁵ *El País*, 19 de maig de 1988, p. 74

¹⁵⁰⁶ El PSC volia començar les emissions del nou canal el 7 d'octubre.

¹⁵⁰⁷ *La Vanguardia*, 11 de setembre de 1988, pp. 66-67

bel·ligerant que significava el trencament del clima de diàleg iniciat entre l'Administració central i el govern de la Generalitat, fins al punt de considerar-lo un fet de gravetat que vulnerava la legalitat vigent en l'àmbit televisiu. Tanmateix, per als responsables de la CCRTV, aquella ordre "era lamentable perquè havia obligat a una televisió pública (TVE) a actuar contra una altra televisió pública (TV3)"¹⁵⁰⁸.

Durant les interferències, TVE va realitzar proves d'emissions a través de tota la xarxa corresponent a les tres freqüències per les quals havien d'emetre més endavant els canals de titularitat privada previstos. El canal 47 n'era una d'aquestes freqüències i, per tant, es va veure afectat directament. Amb aquesta actuació, la direcció general de Telecomunicacions volia deixar palès que la freqüència encara no estava assignada per a que l'ocupés el segon canal de TV3 i, per tant, podia fer totes les proves que considerés pertinents a través d'ell. Aquells fets van coincidir amb la celebració de la Diada i durant les manifestacions que es van realitzar durant aquella jornada alguns dels seus participants van amenaçar i agredir a periodistes i càmeres de TVE Catalunya, com a conseqüència de les interferències realitzades per a impedir l'emissió del segon canal de TV3¹⁵⁰⁹. Amb la finalitat d'arribar a una solució, pocs dies després, s'hi van celebrar algunes reunions, tècniques i polítiques, entre representants de les dues administracions per a rebaixar la tensió en la que havia derivat aquest conflicte. Al mes de novembre de 1988, després de les negociacions, però sobretot arran de l'acord al que van arribar Miquel Roca, secretari general per delegació de CDC, i el ministre José Barrionuevo per a que les emissions de TV3 no arribessin a la Comunitat Valenciana, es van suspendre les del Canal 33 com un pas previ a disposar d'una freqüència, que en un principi havia d'estar disponible a partir del 23 d'abril de 1989, però que

¹⁵⁰⁸ *El País*, 13 de setembre de 1988, p. 58

¹⁵⁰⁹ *La Vanguardia*, 12 de setembre de 1988, p. 11

finalment van començar de manera oficial el 10 de setembre de 1989¹⁵¹⁰. Pilar Miró va criticar la resolució de la disputa, reprovant l'actuació del ministeri de Transports durant aquest conflicte, per entendre que la seva actitud havia estat massa tolerant i poc bel·ligerant,

“porque ha optado por aceptar de alguna forma los hechos consumados, como ocurrió con TV3 en su inicio y con la televisión vasca. Está siendo más beligerante el ministro Barrionuevo, pero antes de él el comportamiento que ha tenido el ministerio me parece que ha sido muy ambiguo, en perjuicio de Televisión Española fundamentalmente, que es la que acusa que puedan emitir otras cadenas.”¹⁵¹¹

8.18. L'etapa Calviño a TVE Catalunya

Amb l'arribada de Calviño a la direcció general, les hores d'emissió de programes en català es van estancar, donant prioritat a la producció per a la xarxa estatal. Només es va ampliar per a emetre publicitat en català, en hores de màxima audiència (Coromines; Llinés, 1988: 78). Coincideix en aquesta apreciació De Carreras (1987: 201), per a qui “la subordinació a Madrid és formalment la mateixa, amb una actitud del director general, José María Calviño, que tan sols permet la desitjada desconexió en horari de gran audiència, a les deu del vespre, per emetre publicitat en català. No obstant això, és just també constatar que els professionals del circuit català, lluny del desànim a què portava la seva situació, han intentat sempre una programació connectada amb la realitat catalana, d'una diversa, però positiva, produïda amb pocs mitjans i destinada a tenir poc ressò”.

Tanmateix, a finals del mes de febrer, es va produir un fet preocupant a TVE Catalunya que va posar en dubte la seguretat i la privacitat dels seus

¹⁵¹⁰ *El País*, 11 de setembre de 1989, p. 54

¹⁵¹¹ *La Vanguardia*, 11 de setembre de 1988, p. 53

treballadors. Es va descobrir la violació de la correspondència rebia tot el personal de TVE que treballava a Miramar per part de la direcció del centre, sense el seu coneixement ni el seu consentiment¹⁵¹², una decisió que vulnerava un dels drets consagrats a la Constitució. Un ofici signat pel cap de gabinet de direcció de Miramar, Miguel Bonastre, va obligar els ordenances a portar tota la correspondència que no fos interna fins als estudis d'Esplugues per a procedir a obrir-la. Un cop revisat tot el material postal es va tornar a portar a Miramar on es va distribuir entre els seus destinataris amb un segell de la direcció del centre amb el número de registre i l'entrada corresponent. El cap de gabinet depenia directament del director del centre, Pere Felis, que havia assumit el càrrec feia tot just un mes. A l'endemà de conèixer aquesta transgressió, la direcció de TVE Catalunya va anul·lar l'ordre dictada per Bonastre¹⁵¹³. Tanmateix, el centre no va emetre cap comunicat oficial, ni tampoc es va aclarir si l'ordre havia sortit de la direcció del centre o d'alguna altra instància superior de Televisió Espanyola, o si s'havia adoptat alguna mesura contra l'autor de la decisió. Aquest fet va arribar fins al Congrés dels Diputats, on el membre del grup parlamentari popular per la circumscripció de Barcelona, Eduardo Tarragona, va plantejar diverses preguntes sobre aquesta qüestió al ministre de la presidència, Javier Moscoso (Núm. Exp. 180/001503)¹⁵¹⁴ qui, en seu parlamentària, va respondre que desconeixia l'origen de la notícia, argumentant que TVE era un ens autònom i, per tant, el govern no tenia entre les seves funcions vigilar el què passava a les instal·lacions de Televisió Espanyola¹⁵¹⁵.

¹⁵¹² *La Vanguardia*, 1 de març de 1983, p. 66

¹⁵¹³ Posteriorment, Miquel Bonastre i Codina va ser escollit membre del consell d'Administració d'RTVE (1990-1994) a proposta del PSOE i conseller del Consell Audiovisual de Catalunya (1996-2000), a més d'ocupar la direcció general de la Xarxa Audiovisual Local (2004-2007) i d'assumir la gerència del Consorci de Comunicació Local.

¹⁵¹⁴ *Boletín Oficial de las Cortes Generales*. Congreso de los Diputados. II Legislatura, 8 d'abril de 1983, núm. 15, pregunta núm. 264-1, p. 331

¹⁵¹⁵ Àudio de la pregunta i de la resposta al Congrés de Diputats 16 de març de 1983 http://app.congreso.es/AudiovisualCongreso/escucharAudio?legislatura=Legislatura_II&carpeta=Iniciativas&idIntervencion=972&tipo=I

Com havia estat costum en les darreres temporades, les estrenes de programes nous acostumaven a produir-se al segon trimestre, un cop havia passat la Setmana Santa. El cantautor Pere Tàpias va presentar *Què vol verure?* un espai d'entreteniment¹⁵¹⁶ on donava pas a vídeos que havien sol·licitat els telespectadors, a través de cartes que enviaven al programa amb peticions molt originals. L'espai tenia un to humorístic i irònic a l'hora d'introduir les imatges que s'oferien, moltes d'elles procedents del fons audiovisual de l'arxiu de TVE, amb un estil que recordava l'esperit burleta de la sèrie protagonitzada per l'humorista Benny Hill, que s'havia fet molt popular en aquella època. No obstant, *Què vol verure?* denotava les limitacions de mitjans d'un programa sense excessos pressupostaris ni grans pretensions, però que va aconseguir mantenir-se en antena durant cinc temporades. El director i realitzador va ser Fernando Hernández Ens, el productor Alejandro Amillano i el guionista l'escriptor Emili Teixidor. Molt sovint, es pot comprovar una constant al llarg de la seva història, com a conseqüència de la precarietat pressupostària, que TVE Catalunya ha patit la precarietat de mitjans que acusaven alguns dels seus programes que feia que l'audiència els percebés amb una sensació de manifesta fragilitat i mostrand una tendència a oferir determinats plantejaments audiovisuals que tenien més a veure amb realitzacions amateurs que d'espais televisius autènticament professionals; és a dir, fent una televisió que recorria a produccions més voluntaristes i entusiastes que realitzades amb conceptes més moderns i rigorosos. Tanmateix, és just reconèixer que en ocasions, aquests entrebancs se superaven amb enginy i, en d'altres, amb pinzellades d'humor, com va ser el cas de *Què vol verure?* El mateix dia es va estrenar *Comarques*, un espai de reportatges amb informació d'actualitat del territori. Dirigit per Rafael Jorba, el

¹⁵¹⁶ Durant la dècada dels vuitanta es va revitalitzar la producció de formats d'entreteniment, una tendència que es va potenciar amb el naixement de les cadenes privades.

va presentar l'Antoni Esteve i va tenir a Robert Caragatti, Xavier Gispert i Marcel·lí Gili, com a realitzadors.

Finalment, va ser el 27 de juny de 1983 quan es va emetre el primer programa des de Sant Cugat. Va ser l'especial *Miramar, adéu*, testimoniant l'últim dia d'emissions des de Miramar, i a l'endemà va arribar a les pantalles el programa *Bon dia, Sant Cugat*, que mostrava el primer dia de TVE Catalunya des de les noves instal·lacions, simbolitzant l'oficialització del comiat de l'antiga seu i l'inici de les emissions des del nou centre¹⁵¹⁷. Es tractava de dos programes especials que recollien un resum de la història de TVE a Catalunya, realitzats per Manolo Rato i en els que van intervenir-hi algunes de les persones que l'havien fet possible i que hi havien treballat. A partir d'aquell moment s'iniciava una nova etapa d'esperances per creure que algunes coses podien canviar. La segona fase de la construcció de les noves instal·lacions estava prevista que finalitzés al 1984 i la tercera consistia en la construcció dels platós 5 i 6, un bloc d'oficines i un altre de producció¹⁵¹⁸. La despesa d'aquesta primera fase en la construcció de les noves instal·lacions es va calcular en 680 milions de pessetes dels 2.000 milions d'inversió total. Tanmateix, es va decidir que fins que no finalitzessin les obres de la primera fase, es mantindrien en funcionament tant Miramar com els estudis de L'Hospitalet, com a infraestructures a la reserva, tot esperant que la inauguració oficial de Sant Cugat es produís tal com estava previst per al mes setembre d'aquell mateix any¹⁵¹⁹.

Un dels projectes més ambiciosos engegats per la direcció de Programes el 1983 va ser l'espai cultural *Cinc cèntims de cultura*, al voltant del qual els responsables d'RTVE Catalunya van aglutinar l'escriptora Mª Antònia Oliver i

¹⁵¹⁷ *La Vanguardia*, 27 de juny de 1983, p. 42

¹⁵¹⁸ *El País*, 8 d'agost de 1983, p. 30

¹⁵¹⁹ *La Vanguardia*, 16 de juliol de 1983, p. 34

els periodistes Llätzer Moix i Ivan Tubau per a que el portessin a terme com guionistes. Cadascun d'ells s'encarregava de presentar un tema monogràfic breu que s'alternava amb reportatges diferents amb els que tenien relació. Presentat pel periodista Lluís Diumaró, *Cinc cèntims de cultura*, que tenia periodicitat setmanal, tractava tant temes d'actualitat com atemporals i comptava amb Montserrat Ezquerria com a realitzadora i Marta Aguilar com a productora. Tubau aclaria la intenció de la direcció sobre com havia de ser el programa:

“El propòsit no era fer un programa rígid, amb la finalitat de que mai no s'associés la idea de cultura amb la d'avorriment. Concretament, la fórmula era que no devia ser un espai de cotilla i corbata. El títol de Cinc cèntims de cultura predisposa a l'espectador en el sentit de que la cultura no és avorrida ni en té que ser-ho obligatòriament. Per nosaltres, a més a més, totes les formes de cultura mereixen la mateixa atenció [...] Es tracta de restar-li solemnitat a la cultura i considerar, en sentit antropològic, que hi ha moltes coses que són cultura.”¹⁵²⁰

El mateix dia s'estrenava *Misteri*, una sèrie dramàtica que comptava amb guions de Joan Manuel Gisbert¹⁵²¹, realització d'Àngel Alonso i producció de Ramón Martí. Cada capítol era autoconclusiu, des del punt de vista argumental, i a les seves trames no presentava personatges que s'anessin repetint en cadascun dels episodis. Els misteris que mostrava eren situacions que partien de la vida real, fets que poden succeir a la vida quotidiana, i amb predomini d'històries el denominador comú de les quals eren els misteris que es representaven en els seus continguts. A l'endemà es va estrenar *Taula de so*, un programa musical amb actuacions d'intèrprets catalans de diversos gèneres. El realitzava Gerardo N. Miró, amb guions de Josep Casemajor i producció d'Isidre Prous. *Ni en vivo ni en directo* va suposar la primera experiència

¹⁵²⁰ *Tele Radio*, 29 de juliol de 1983, núm. 1335, pp. 58-59

¹⁵²¹ Prolífic i reconegut autor d'obres de literatura infantil i juvenil ha rebut nombrosos guardons.

televisiva d'Emilio Aragón, més conegut com a *Millikito*, però en aquesta ocasió en solitari i sense la resta dels *Payasos de la tele*, després de la seva sortida del programa El Gran Circo de TVE. Es tractava d'un seguit de gags, situacions i paròdies còmiques, a més d'algunes actuacions musicals, que buscaven entretenir i provocar el riure entre l'audiència. Realitzat per Miquel Fortuny i José Luis Hernández Batalla, el programa va rebre unes dolentes crítiques tant pel que fa a la deficient estructuració dels gags¹⁵²² com per la còpia de formats d'altres còmics televisius¹⁵²³ com Paul Hogan o Benny Hill. Tanmateix, el programa va ser finalista als premis Emmy de 1983¹⁵²⁴.

Planeta imaginari va ser un espai infantil i juvenil amb un format innovador que estimulava la imaginació amb una ambientació i decoració aparentment senzilla i una estètica amb molt poder visual, que permetia representar móns diversos que canviaven en cada capítol, amb l'objectiu de despertar la capacitat creativa dels seus joves telespectadors. El presentava l'actriu Teresa Soler que interpretava una noia jove (Flip), que vivia en companyia del seu amic invisible (Muc) en el seu planeta, i a la que visitaven diversos personatges que després marxaven. Al llarg de les seves emissions, el programa va dedicar una atenció especial a la difusió de l'art i la literatura, a partir de l'ús fantàstic dels personatges, els decorats i les situacions singulars que cridaven l'atenció i s'escapaven dels continguts televisius tradicionals per a infants. Al cap d'un any va passar a emetre's per a tota Espanya, primer amb el doblatge d'una selecció de capítols emesos en català i, posteriorment, es van crear de nous, específicament en castellà. El director i realitzador va ser Àngel Alonso, i Josep Mª Vidal i Miquel Obiols es van encarregar dels guions, i comptar amb la producció de Fernando González Tejedor.

¹⁵²² *El País*, 9 d'abril de 1983, p. 42

¹⁵²³ *ABC*, 17 de novembre de 1983, p. 109

¹⁵²⁴ *La Vanguardia*, 2 de novembre de 1983, p. 78

Mercè Vilaret va realitzar *24 hores amb...*, un programa que, a partir d'un gran reportatge, aprofundia en comunitats, regions o països de tot el món, molt diferents entre ells, com Noruega, Mèxic, les Illes Maurici o Kènia, i en d'altres ocasions prenia com a protagonista a un personatge resident a la zona que es visitava, com va ser el cas de Jorge Luis Borges, Josep Maria Flotats o Mario Vargas Llosa. Estava realitzat per Mercè Vilaret, Lluís Maria Güell i Luis López Doy, amb guions de Sergio Gil i la producció de Germán Rubies. *Allò que el temps no s'emportà* va ser un espai dramàtic, dirigit i presentat pel dramaturg Josep Mª Benet i Jornet, amb realització de Maria Muxart, i producció de Victoria de la Huerta. Benet i Jornet realitzava una entrevista a un intèrpret sobre la seva trajectòria professional que triava una peça teatral protagonitzada per ell mateix a la que posteriorment donava pas. Núria Espert, Marta Padovan, Conxita Bardem, Carme Sansa i Enric Majó van ser alguns dels que hi van participar. Per la seva banda, a l'estiu es va estrenar el programa *Miramar, edició esportiva* que oferia el resum de l'activitat i les competicions esportives del cap de setmana. Josep Ruiz Orland era el director, Juan Manuel Mariño el realitzador i Josep Fèlix Pons, Rafael Muro, Rafael Arias i Frederic Porta van ser alguns els seus presentadors.

Al setembre, es van produir dos conflictes laborals. D'una banda, la conselleria de Treball de la Generalitat de Catalunya va instar la gerència i els treballadors de TVE Catalunya a que, en el termini de tres mesos, havien d'arribar a un acord sobre el conflicte sorgit entre les dues parts pel trasllat a la seu de Sant Cugat i per determinar si per aquest canvi de lloc de treball es produïa un increment indirecte de l'horari laboral pel desplaçament que hi comportava. A més, en aquell moment, la reducció del pressupost per a RTVE va suposar la suspensió de plusos entre el personal de plantilla de Sant Cugat que van deixar de percebre'ls aquell mateix mes i, per tant, aquells treballadors que empraven més hores fora de les seves jornades laborals necessàries per a realitzar la

seva tasca, principalment operadors d'ENG, van decidir no fer-les, limitant-se a complir el seu horari legal.

El magazín *Punt de reunió* combinava entreteniment i informació amb actuacions musicals, sota la direcció i presentació de Josep Mª Bachs i la realització de Maria Elena Monràs. Per la seva banda, *Cara a cara* va ser un programa que oferia un resum informatiu setmanal i un posterior debat sobre temes d'actualitat política, econòmica i social (conflicte sahrauí, cursa armamentística, racisme, drogues, dictadures sud-americanes,...) en el que participaven experts en diversos temes. El programa, d'una hora i mitja de durada, s'articulava al voltant d'un debat entre dos personatges que sostenien posicions oposades. Estava dirigit per Lluís Mª Bonet, moderat per Jordi Gutiérrez, amb la realització de Gerardo N. Miró i la producció de Pedro Grima.

Amb pocs dies de diferència es van estrenar tres espais adreçats a l'audiència infantil: *La gresca del sac de gemecs*, *Xerinola* i *Teatre per a nois i noies*. El primer oferia actuacions musicals amb temes del costumari tradicional català com adaptacions del folklore d'altres cultures. Per la seva banda, *Xerinola* feia propostes de jocs amb públic infantil que participava al plató. Comptava amb la realització de Maria Muxart i Ladislao Kaszner, la producció de Pedro Sierra i la presentació de l'actor Damià Barbany. I *Teatre per a nois i noies* va ser una sèrie dramàtica destinada al públic juvenil realitzada per Joan Bas que, a través de nou capítols, va oferir diverses representacions teatrals d'autors internacionals realitzades per companyies catalanes, com La Sínia Teatre. A l'inici de cada obra el director dels respectius muntatges realitzava una breu presentació¹⁵²⁵. L'actriu Rosa Maria Sardà va tornar a posar-se davant les càmeres per a presentar i dirigir *Per molts anys*, un programa d'entreteniment amb entrevistes, actuacions musicals i gags humorístics, al voltant de la seva

¹⁵²⁵ *Tele Radio*, 21 de novembre de 1983, núm. 1351, p. 54

personalitat. El realitzava Manolo Rato i el produïa Tomàs Nicolau. *Aperitiu amb...* es definia com una guia de l'oci de cara al cap de setmana a través de les preferències d'un personatge convidat, que presentava Anna Castells tots els divendres.

A finals de novembre, gairebé dos cents professionals de TVE Catalunya van lliurar un document al director del centre, Pere Felis, que posteriorment van fer públic, on es criticava la situació que es vivia en el Centre de Producció de Programes, així com també algunes qüestions relacionades amb el seu futur, davant la imminència de la posada en marxa de TV3, amb la que haurien de competir a partir de llavors. El text posava l'èmfasi en la petició d'autonomia financera pel centre, la qual cosa permetria portar a terme la seva gestió. Aquesta reclamació estava motivada per l'arbitrarietat de la seva organització i administració i per la centralització de la mateixa RTVE. Els treballadors denunciaven que en aquelles condicions de manca de recursos tècnics, humans, econòmics i d'organització, TVE Catalunya no podia ser competitiva ni assegurar un nivell de qualitat òptim¹⁵²⁶. Entre els punts del document, es reclamava "la concessió d'un horari de major audiència, presència de la producció del circuit en la programació estatal, creació de delegacions en altres punts de la geografia catalana, definició d'una plantilla estable en funció de les necessitats del circuit, informatització de l'arxiu, administració i la redacció, i la necessitat de dinamitzar el consell assessor d'RTVE del Parlament català"¹⁵²⁷.

Set mesos més tard i davant el silenci dels responsables d'RTVE a les exigències plantejades en el document presentat al novembre de 1983, un grup de treballadors de TVE Catalunya va adreçar una carta al director general, José Mª Calviño, que recollia l'esperit del manifest anterior i en la que reclamaven quatre peticions essencials: millora urgent de la situació a Sant Cugat, disposar

¹⁵²⁶ *Avui*, 24 de novembre de 1983, p. 39

¹⁵²⁷ *El País*, 24 de novembre de 1983, p. 62

d'autonomia respecte de Madrid, poder oferir una programació en català per la segona cadena en horari de màxima audiència i creació d'un quart canal. En el text s'advertia que no es podien ajornar més les decisions perquè la degradació de la producció i la desmoralització dels seus professionals seria creixent i el devenir irreversible. Pels signants d'aquest nou manifest, aquestes peticions es fonamentaven en el compliment dels mandats constitucionals i estatutaris que TVE Catalunya havia de complir pel que fa a la llengua catalana. Segons la premsa del moment, malgrat que Calviño havia estudiat la possibilitat de permetre una franja horària de programació en català per la segona cadena, es va produir un "bloqueig polític d'aquesta mesura per la transcendència social que podria tenir a Catalunya"¹⁵²⁸.

A principis de desembre va arribar l'estrena de la sèrie *La Plaça del Diamant*, en quatre capítols, coproduïda per TVE amb Fígaro Films. Es tractava de l'adaptació televisiva de la novel·la de Mercè Rodoreda, dirigida per Francesc Betriu, i interpretada per Sílvia Munt i Lluís Homar, en els papers principals. El primer capítol va anar precedit d'un programa especial presentat per Lluís Diumaró en el que va entrevistar als principals protagonistes d'aquesta producció. La sèrie ja s'havia emès als cinemes on va gaudir d'èxit, a més de rebre diversos premis internacionals¹⁵²⁹. *La Plaça del Diamant* es va enregistrar amb el so directe en català, malgrat que la versió definitiva es va doblar al castellà¹⁵³⁰. Seguint aquest model d'exhibició, també es van emetre amb posterioritat les produccions *La Colmena*, *Valentina* i *Bearn*.

Per Manuel Palacio, *La Plaça del Diamant* com d'altres produccions de característiques similars¹⁵³¹ que es van produir durant aquesta època van posar

¹⁵²⁸ *Avui*, 30 de juny de 1984, p. 39

¹⁵²⁹ *Tele Radio*, 12 de desembre de 1983, núm. 1354, p. 54

¹⁵³⁰ *Avui*, 7 de juliol de 1981, p. 30

¹⁵³¹ *Los gozos y las sombras*, dirigida per Rafael Moreno Alba, a partir de textos de Gonzalo Ballester, o *Crónica del alba*, de Raúl J. Sender, realitzada per Antonio José Betancor.

de manifest la voluntat de “cohesionar políticament i d’incidir en l’imaginari de fets constitutius de la vida col·lectiva contemporània dels espanyols”¹⁵³². Uns anys abans, al 1979, el Ministeri de Cultura del què depenia Televisió Espanyola, havia habilitat per primer cop un crèdit extraordinari de 1.300 milions de pessetes per a les empreses productores per a promoure la producció de pel·lícules i sèries realitzades expressament per a emetre per televisió atenent:

“A las circunstancias por las que actualmente atraviesa la industria cinematográfica de nuestro país, que reclaman la atención estatal, se propone proveer la producción de material filmado de carácter cultural destinado a su programación en televisión [...] Los proyectos serán de preferencia series basadas en las grandes obras de la literatura española”.¹⁵³³

Una estratègia institucional que s’emmarcava, com assenyala Palacio (2002: 3), en la voluntat d’elaborar una política pedagògica dels nous valors democràtics a partir de la producció de sèries, allunyats dels fantasmes de l’enfrontament civil i la guerra. *La Plaça del Diamant* va ser la primera producció catalana realitzada en col·laboració de TVE amb la indústria cinematogràfica que ja havia produït diverses sèries com *Fortunata y Jacinta* o *Los gozos y las sombras*. Es tractava de realitzacions gestionades a través del departament de produccions associades de TVE que permetien que s’estrenessin primer en sales cinematogràfiques i, posteriorment, per televisió.

El dia de Reis de 1984 s’estrenava per la nit la versió televisiva doblada al castellà de *La plaza del Diamante*, de Mercè Rodoreda, per al públic de tota Espanya, quan només feia dues setmanes que havia finalitzat la versió catalana. Per la seva banda, Montserrat Roig va tornar a TVE per a dirigir i

¹⁵³² Palacio, Manuel. “Notas para una comprensión sinóptica de la televisión en la transición democrática. *Área Abierta*, Núm. 3 (juliol 2002). p. 3

¹⁵³³ *Boletín Oficial del Estado*, de 6 d’agost de 1979, núm. 187, p.18494

presentar el programa *Los padres de nuestros padres*, un espai que evocava les vivències de persones gens conegudes que van assumir amb dignitat les vicissituds del seu destí i a les que els va tocar viure la Guerra Civil i la postguerra, a partir dels seus testimonis:

“Tracta de donar la paraula als vells i velles d’Espanya, sense eufemismes ni paternalismes. A tota una generació que és memòria i actualitat al mateix temps. La gran majoria dels personatges seran anònims, però destacaran per haver portat una vida activa, apassionada i emocionant. Interessa tant el seu passat com el seu present”.¹⁵³⁴

A cadascun dels 25 programes que es van emetre es realitzava una entrevista en directe, des dels estudis de Sant Cugat, a la persona sobre la qual girava aquell capítol, que s’acompanyava amb entrevistes, fotografies retrospectives i petits reportatges relacionats amb la història i la vida dels convidats, a les que Montserrat Roig també hi apareixia. El programa transmetia una austeritat plàstica tant en les seves imatges com el tractament de la narració, allunyada de qualsevol triomfalisme. *Los padres de nuestros padres* estava realitzat per Jaume Serra i produït per Mary Campillo.

La terra i la cendra explicava al llarg dels seus vuit capítols el desenvolupament de la Guerra Civil Espanyola a Catalunya, des d’un punt de vista cronològic, però també amb referències al que succeïa a la resta de l’estat espanyol. El seu director i guionista, Xesc Barceló, va descartar l’ordenació de capítols per temes monogràfics:

“Amb l’objectiu bàsic que fos a l’abast de tothom, que qualsevol espectador — d’aquí i de fora— que seguís aquests capítols pogués tenir una idea clara de com es van desenvolupar els esdeveniments polítics i militars des del 19 de juliol de 1936 al 10 de febrer del 39 que va ser quan la guerra, almenys en

¹⁵³⁴ *Tele Radio*, 30 de gener de 1984, p. 50

l'aspecte bèl·lic, va acabar a Catalunya [...] Volíem una visió global i d'intenció didàctica.”¹⁵³⁵

Per a la realització del programa es van utilitzar imatges d'arxiu, tant de cinema com a fotografies per a reconstruir situacions, es van fer enregistraments de llocs on es van desenvolupar els fets i també entrevistes amb alguns dels protagonistes que comentaven el paper que van tenir durant la Guerra Civil, com Josep Tarradellas, Frederica Montseny o Enrique Líster. L'actor Enric Majó va ser el presentador de la sèrie que anava lligant, al llarg dels diferents capítols, els esdeveniments dels gairebé quatre anys d'aquell conflicte bèl·lic. Josep Sardà va ser el realitzador i Xavier Forné, el productor. *L'esportiu de tarda* es va afegir a l'oferta d'informació esportiva que al migdia oferia l'espai *Miramar, edició esportiva*. En aquesta ocasió, el director va ser Jacint Felip i el realitzador Juan Manuel Mariño.

La cantant Núria Feliu es va posar al capdavant de les càmeres per a presentar *Al caliu de la Feliu*, un recorregut ampli del món de la música a Catalunya on la personalitat de l'artista destacava en tot moment, en un plató que simbolitzava que era casa seva. Cada programa estava dedicat a un grup o intèrpret, però l'últim dels tretze capítols el va protagonitzar ella mateixa. La sèrie, que es va enregistrar un any abans de la seva emissió als estudis de L'Hospitalet, la va realitzar Antoni Chic, amb guions d'Albert Mallofré i la producció de Neus Solà. Hi van participar el tenor Josep Carreras, la Coral Sant Jordi i Quico Pi de la Serra, entre d'altres, als que Núria Feliu va acompanyar en algunes de les cançons que interpretaven, posant de manifest la seva versatilitat d'estils musicals, com ella mateixa s'encarregava de reafirmar:

“Sortosament tinc un repertori molt ampli de cançons. Això m'ha permès de compartir els diversos estils dels invitats i de portar-los al meu terreny [...] No es

¹⁵³⁵ *Tele Radio*, 16 de gener de 1984, núm. 1359, p.54

tracta d'un gran musical en ús. El personatge i la música en són el tema principal. A través del diàleg i la música compartim amb el personatge, o els personatges invitats aspectes professionals i també personals que en molts dels casos són coincidents.”¹⁵³⁶

Al febrer arribava el concurs *Un milió per al millor* que recuperava el títol del famós programa *Un millón para el mejor* de finals dels anys seixanta del que només havia traduït la capçalera. En aquesta ocasió, sense disposar de la espectacularitat ni l'emoció de la participació dels concursants, ni del tarannà del presentador i que havien fet cèlebre l'anterior versió. El presentava el periodista Josep Maria Balcells, el realitzava Xavier Gispert, tots dos procedents dels serveis Informatius, i el produïa Pedro Grima. Per la seva banda, l'espai *Científics catalans* era una sèrie divulgativa que, a través d'una concepció molt simple, va dedicar capítols monogràfics a personalitats de diversos àmbits científics que havien destacat a la història de Catalunya, com Narcís Monturiol o Antoni Gimbernat. El catedràtic d'Història de la Ciència de la Universitat de Barcelona, Santiago Riera, el presentava i Jordi Lladó el va realitzar. Un cop finalitzades les emissions de *Punt de reunió*, el mateix equip va agafar el relleu per posar en marxa el cultural *Això és espectacle*, que ofería l'actualitat del món de l'espectacle a Catalunya, a través de reportatges i entrevistes. Josep Mª Bachs el dirigia, amb les presentacions d'Irene Mir i Assumpció Vitoria, la realització de Maria Elena Monràs i la producció d'Isidre Prous. L'espai divulgatiu *A l'abast de la mà* ensenyava a fer manualitats, explicant les tècniques artístiques per a portar-les a terme. L'actriu Lurdes Barba el dirigia i el presentava, Josep Sardà el realitzava i Alejandro Amillano el produïa. Després que TVE Catalunya dediqués diversos espais que tenien la dona com a eix dels seus continguts (*L'habitació del fons* o *Dones a prop*), es va estrenar el programa d'entrevistes *Quart creixent*, que dirigia i presentava la il·lustradora Núria Pompeia, que mantenia converses amb diverses dones que

¹⁵³⁶ *Tele Radio*, 6 de febrer de 1984, núm. 1362, p. 54

havien destacat en les seves respectives professions (Anna Lizaran, Pilar Aymerich, Roser Capdevila o Carme Riera, entre d'altres). El realitzava Maria Muxart i el produïa Mary Campillo.

Quan encara s'emetia l'espai infantil *Planeta imaginari* per a la desconexió en català, es va posar en marxa la versió en castellà per a tota Espanya *Planeta imaginario*, que en un primer moment va doblar una selecció d'episodis que ja s'havien emès a Catalunya i després ja es van realitzar específicament per al públic espanyol. En aquesta ocasió, dirigit per Miquel Obiols, ja que Josep Maria Vidal i Àngel Alonso van passar a encarregar-se d'altres projectes, amb Amparo Solís i Miguel Mellado com a realitzadors. Per la seva banda, el cultural *Miralls* que, dedicat a mostrar diverses expressions artístiques, dirigia i presentava Pep Subirós, amb la realització de Jordi Solanas i la producció de Marta Aguilar. Una de les expressions artístiques més popular a la dècada dels vuitanta va ser la del videoclip. Lulú Martorell va concebre un programa on la música en aquest format fos la protagonista. *Pleitaguensam* era una selecció de videoclips musicals d'intèrprets més famosos d'aquell moment i d'anys anteriors, sobretot internacionals, enllaçats amb unes presentacions singulars realitzades per Lulú Martorell, que també n'era la directora i la guionista, i que van merèixer el reconeixement del públic per l'èxit d'audiència que va obtenir. José Vila San Juan va ser el realitzador i José Pedrosa, el productor.

Al maig va arribar el programa documental *La casa de pagès* que dedicava cadascun dels seus capítols a masies de diferents comarques de Catalunya. La directora va ser Rosa Victòria Gras, el realitzador Gregorio Aragón i el productor Tomàs Nicolau. Mostrava la vida quotidiana dels seus habitants al camp, els oficis tradicionals que s'hi feien i l'activitat agropecuària en les masies que hi apareixien. Per la seva banda, *L'aventura dels catalans* va ser un documental de caire històric enregistrat a diverses ciutats i països que els catalans hi van dominar i on s'hi van instal·lar durant l'hegemonia de la Corona

d'Aragó en la Mediterrània. A través de les imatges, el programa recorria indrets, ruïnes, edificis i espais naturals de les terres que els catalans van conquerir segles enrere. El director va ser Manuel Ibáñez Escofet, el realitzador Josep Sardà i el productor Alejandro Amillano. Va comptar amb la col·laboració i l'assessorament de diversos historiadors. A finals d'aquell mes, s'estrenava *El xou de la família Pera*, una sèrie d'humor el principal protagonista de la qual era l'actor Joan Pera, que interpretava els papers de diversos personatges que formaven part d'una mateixa família, a través d'esquetxos i monòlegs. A més, a cada capítol incloïa la participació d'actors en algun dels gags, així com també actuacions d'artistes. A la primera temporada, que va constar de deu capítols, el productor va ser Guillem Guarro i el realitzador, Miquel Fortuny, i a la segona temporada, que en va tenir tretze, van ser Xavier Forné i Fernando Hernández Ens, respectivament.

A principis de juny de 1984, es va estrenar el concurs infantil *Los sabios*, que combinava la sèrie de dibuixos animats *Mim*¹⁵³⁷, actuacions musicals, entrevistes a persones relacionades amb l'àmbit científic, els descobriments més rellevants i preguntes sobre la sèrie de dibuixos que s'emetia en el programa i que els participants havien de contestar correctament. La sèrie d'animació la va realitzar l'estudi BRB, de Claudio Biern, que ja havia fet d'altres per a TVE, com *Banner y Flapy*, *D'Artacan* i *La vuelta al mundo de Willy Fog*. El programa el van presentar Andrés Caparrós i Isabel Garbí¹⁵³⁸. A la segona temporada, va agafar el relleu com a presentadora l'actriu Sílvia Marsó, mentre que la periodista Mari Ángeles Alcázar entrevistava els científics especialistes i l'actor Miguel Ángel Jenner s'encarregava de presentar el concurs. El programa el va dirigir el mateix Biern i la realització va ser de Miquel Fortuny, que a la segona temporada va ser substituït per Francisco

¹⁵³⁷ El nom responia al nom de "Mi Inteligente Muñeco".

¹⁵³⁸ Els dos treballaven com a locutors radiofònics. Isabel Garbí, coneguda llavors com a "la chica de la radio", va recuperar temps després, professionalment, el seu nom i cognom real: Isabel Gemio.

Naval. Durant l'estiu, la programació en desconexió per a Catalunya va recórrer a les redifusions de programes ja emesos durant la temporada, deixant en evidència la manca de recursos financers i de mitjans tècnics que no permetien assumir més producció. Només es va estrenar l'espai *Música per a tothom*, que es va emetre els diumenges al migdia, i que va finalitzar a l'octubre.

Durant el mes de juny, la direcció de TVE Catalunya, davant el silenci de la direcció general d'RTVE per la crítica situació que vivia el centre i que va quedar exposada en la carta que cent noranta-dos professionals van publicar al el 23 de novembre anterior, van buscar suport en les instàncies polítiques catalanes. El director del centre, Pere Felis, i Enric Sopena, director d'Informatius, van lliurar una llista de peticions al delegat del govern espanyol a Catalunya, Francesc Martí Jusmet, i al llavors alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall, entre les que es destacava la necessitat d'augmentar la franja horària de la segona cadena per a la programació en català¹⁵³⁹.

A principis de juliol per a la programació estatal, es va estrenar *La orquesta*, un espai d'entreteniment, amb entrevistes a personatges d'actualitat i actuacions musicals amb l'acompanyament dels músics d'una orquestra present a l'estudi, que es realitzava amb públic en directe, dirigit i presentat pel periodista radiofònic Luis Arribas Castro. *La orquesta* va substituir *Buenas noches*, el programa que presentava Mercedes Milà la nit dels dijous. El nou espai no només va voler ser un programa musical, sinó que per Arribas Castro era una oportunitat d'anar més enllà:

“La orquesta somos todos nosotros simbolizados por los distintos instrumentos. A veces somos como un violín –románticos–, otras veces somos armónicos como una trompeta y otras ruidosos como una batería. Yo dialogaré con las

¹⁵³⁹ *El País*, 19 de juny de 1984, p. 70

personas que estarán en el estudio partiendo de algo que dijo un filósofo –y que seguramente han dicho muchos otros filósofos, de distinta manera–. Pero yo me quedo con la canción de Antonio Machín, que dice: ‘de lo que pudo haber sido y no fue’... Partiendo de esta frase pueden salir un montón de cosas.”¹⁵⁴⁰

Tanmateix, Arribas Castro havia presentat la seva dimissió dos dies abans de l'estrena del programa, però la intervenció del director de la primera cadena, Gonzalo Vallejo Pérez de Ayala, ho va impedir. Luis López Doy va començar la realització del programa, però va ser substituït per Joan Bas, mentre que la producció la va assumir Tomàs Nicolau. Pocs dies després, s'estrenava el programa *Hablemos de amor*, una tertúlia en la que van participar personatges famosos que va tractar d'explicar, des de la perspectiva de diverses dones i d'homes, què entenien per amor i també sobre els seus diferents aspectes. L'espai comptava amb el guió i la presentació dels periodistes Margarita Rivière i Ivan Tubau. La seva realitzadora, Amparo Solís, estava convençuda que “no és un programa feminista, de la mateixa manera que no serà un programa masculista.”¹⁵⁴¹ Cada emissió estava dedicada a un aspecte relacionat amb l'amor i comptava amb la participació de dos convidats famosos i un escriptor o filòsof que n'opinaven. Va ser la primera experiència televisiva de Margarita Rivière que, un cop finalitzada la seva participació en aquest projecte, va decidir tornar a la premsa escrita:

“Me ha interesado hacer este programa como una experiencia. Lo encuentro divertido y hasta relativamente fácil. Pero después de septiembre volveré con mis compromisos con el periódico. Me interesa volver al mundo de la prensa, que es lo mío; por lo menos me interesa actualmente.”¹⁵⁴²

¹⁵⁴⁰ *La Vanguardia*, 8 de juny de 1984, p. 58

¹⁵⁴¹ *El País*, 8 de juliol de 1984, p. 86

¹⁵⁴² *La Vanguardia*, 22 de juny de 1984, p. 58

El programa d'entreteniment *Ahí te quiero ver* va substituir a la graella *La orquesta*. Aquesta nova producció va suposar el debut televisiu de l'actriu Rosa Maria Sardà per a tota Espanya i va néixer de la seva anterior experiència en la programació per Catalunya amb *Per molts anys*, que s'havia emès la temporada anterior i del que mantenia una estructura molt similar. Es tractava d'un espai, realitzat per Miquel Fortuny i produït per Ramon Fusté, amb entrevistes i esquexos protagonitzats per la mateixa Sardà pensats per a televisió, que s'intercalaven amb actuacions musicals, malgrat que ella reivindicava la seva feina en la interpretació teatral:

“Soy actriz por encima de todo. Una actriz que ahora hace de presentadora, pero que, esencialmente, lo que ama es el teatro. Lo que sí puedo decir es que soy una mujer afortunada; siempre he tenido oportunidades de estar presente en la Primera Cadena de TVE y llegar a tantos y tantos telespectadores. Pero donde me siento más feliz es en el escenario. Me gustaría ser la mejor actriz del mundo, hacer una buena serie de televisión.”¹⁵⁴³

L'èxit i la bona acceptació que va tenir el programa li van permetre estar durant tres temporades en emissió, a més de mantenir un espai produït per Sant Cugat a la graella estatal en un horari de màxima audiència. La previsió va ser que tindria una durada de tretze capítols, però va arribar fins a trenta-cinc dijous consecutius. Des de l'estrena de *Buenas noches* i posteriorment *La orquesta*, la nit dels dijous es van reservar per a les produccions fetes des de Catalunya.

Els primers records va ser un espai de caire biogràfic dedicat a un personatge famós de la cultura i la societat catalana que evocava els seus records, vivències, sentiments i llocs relacionats amb els seus primers anys de vida. , Durant mitja hora s'il·lustraven amb entrevistes a familiars, amics, companys i

¹⁵⁴³ *Tele Radio*, 15 d'octubre de 1984, núm. 1398, p. 25

també amb el mateix personatge, i que s'acompanyaven d'imatges retrospectives de la seva trajectòria vital. Anna Llauredó es va encarregar de la presentació, Juan Antonio Gamero de la realització i Germán Rubiés de la producció. A partir de l'octubre, cada diumenge a la tarda s'emetia en directe el programa *Dos en raya*, dirigit i presentat per la periodista Mieria Sentís, que enfrontava en un debat sobre un tema concret dos personatges amb punts de vista oposats. Realitzat per Juan Antonio Gamero, va substituir *Hablemos de amor* a la graella i volia diferenciar-se d'altres programes d'entrevistes, com ho explicava la seva responsable:

“En la primera media hora el telespectador verá las entrevistas que realizo por separado a los dos invitados. Yo soy la presentadora, y la entrevista es filmada, con una duración de quince minutos para cada uno; así, cuando entremos en el tema, se sabrá cómo piensan los personajes que participan [...] Es un juego, en este caso entre dos, ya que yo me elimino, porque solo soy la entrevistadora en la primera media hora y la moderadora el tiempo restante”¹⁵⁴⁴.

La programació en català va incorporar el programa *Primera fila*, un espai de reportatges i entrevistes dedicat a les estrenes i novetats teatrals i cinematogràfiques. José Luis Barcelona va ser el seu director i presentador, Gregorio Aragón el realitzador i Ramon Martí el productor, i Assumpció Vitoria hi col·laborava en les presentacions. El magazín *Berenar a Sant Cugat* oferia diàriament petits reportatges de molt diverses temàtiques. No es conserva cap còpia d'un programa sencer, només de les peces en format cinema, perquè no s'enregistraven les presentacions de l'emissió que es feia en directe. La conducció del programa la va fer Anna Vidal i les presentacions van anar a càrrec de Rafael Anglada, Aurora Claramunt, Irene Mir i Àlex Baldomà. El seu director i realitzador va ser Gerardo N. Miró i Tomàs Nicolau, el productor. Un altre magazín es va afegir a la programació en català, *Benvinguts*, un espai

¹⁵⁴⁴ *Tele Radio*, 8 d'octubre de 1984, núm. 1397, pp. 24-25

presentat per la cantant Guillermina Motta, que interpretava cançons del seu repertori, combinant humor, actuacions musicals d'altres artistes i entrevistes a convidats, amb un to divertit i desenfadat, a més de comptar amb la col·laboració d'la Clua¹⁵⁴⁵. La producció va ser de Neus Solà i la realització de Josep Sardà.

L'actriu Marta Padovan protagonitzava la sèrie *Marta sempre, Marta tothora*. Un dramàtic de 13 capítols que narrava dues històries paral·leles entre dos personatges d'origen social molt diferent que, al final, es retrobaven. D'una banda, una dona amb secrets al que donava vida Padovan; i, de l'altra, el personatge interpretat per Luis Feton, un capellà obrer. També hi van intervenir Pau Garsaball, Josep Maria Angelat, Maifé Gil, Enric Arredondo i Joan Borràs, entre d'altres. Un cop finalitzada la seva emissió es va incloure dins del programa *Berenar a Sant Cugat*. La sèrie la va realitzar Antoni Chic i la va produir Neus Solà. La programació infantil en català va incorporar *Tripijoc*, un espai infantil que realitzava Josep Maria Vidal, que també feia els guions, i presentat pels actors Roser Batalla i Joan Gisbert. Cada setmana tractava un tema, després que aquests dos presentadors interpretessin un breu esquetx relacionat amb la temàtica, com la màgia, les galàxies, la història, la natura o els contes. *Tripijoc* estava concebut com un espai que oferia temes que poguessin interessar a l'audiència a la que s'adreçava amb un llenguatge adaptat a la seva capacitat de comprensió¹⁵⁴⁶. El programa també comptava amb actuacions musicals, entrevistes i narració de contes. Marta Aguilar es va encarregar de la producció. Per la seva banda, a l'espai informatiu *Recull debat* els convidats discutien sobre un tema d'actualitat, amb un to polèmic, derivat de les posicions oposades que manifestaven. S'emetia els diumenges i el seu realitzador va ser Xavier Gispert i el productor Xavier Forné.

¹⁵⁴⁵ En el programa interpretava el paper de Mortimer. Va formar part del grup musical la&Batiste integrat per Josep Maria Clua i Jordi Batiste.

¹⁵⁴⁶ *La Vanguardia*, 30 d'octubre de 1984, p. 62

L'estrena del programa esportiu *Estadio 2*, al desembre de 1984, va significar un salt endavant en la programació televisiva amb contingut esportiu. El nou espai va incloure entrevistes, reportatges i retransmissions de competicions de diverses especialitats esportives, tant en directe com enregistrades, i connexions a través de la xarxa d'Eurovisió, la qual cosa el va convertir en paraules de Bonaut en un *contenedor*: “programes en els que es van enllaçant diverses retransmissions que es disputen habitualment durant el cap de setmana a través d'un presentador a l'estudi”¹⁵⁴⁷, i del que *Estadio 2* va ser el primer gran exemple d'aquest tipus d'espais a la televisió a Espanya. Les primeres emissions, que tenien una durada de 30 minuts els dilluns, consistien en un resum de diverses competicions esportives. Posteriorment, va passar també als dissabtes, presentat per Olga Viza, que va donar una imatge moderna, fresca, enèrgica i dinàmica per a un espai esportiu. *Estadio 2* va marcar una època a la televisió a Espanya amb uns trets diferencials respecte als espais esportius que fins al moment s'havien produït i que feien únic aquest programa en el panorama audiovisual espanyol. Una de les seves fites va ser aconseguir tenir fins a set senyals diferents de retransmissions en un mateix programa:

“Se producía como un solo relato que incluía múltiples realidades, pero que podía entenderse de modo unitario, como un único espacio. Esa característica única se imitó luego en espacios que se dedicaron fundamentalmente al fútbol [...] El rasgo fundamental era su emisión en directo y su flexibilidad para adaptarse al ritmo informativo deportivo. Además, lo produjeron periodistas jóvenes, que fueron decisivos en el desarrollo de la programación deportiva de TVE: Pedro Barthe en la dirección y Olga Viza en la presentación [...] Otro merito de *Estadio 2* fue dar peso a la jornada del sábado dentro de la programación deportiva y su interés por otros deportes diferentes al fútbol:

¹⁵⁴⁷ Bonaut, Joseba. “Los programas de resumen futbolístico de TVE durante el monopolio de la televisión pública: características y rasgos de innovación”. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Vol. 20, Núm. especial (2014). p. 95

baloncesto, balonmano, tenis, automovilismo, motociclismo, rugby, atletismo, etc. Estuvo en antena hasta el año 2007".¹⁵⁴⁸

Durant els vint-i-tres anys en què es va emetre *Estadio 2*, van col·laborar nombrosos periodistes esportius, realitzadors i productors del Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya, gairebé un centenar al llarg de tot el temps que es va mantenir en antena, convertint-se en una escola televisiva per a la majoria d'ells, provinents i/o practicants d'alguna especialitat esportiva. El seu primer realitzador va ser Emiliano Moro. L'emissió del programa també va suposar capgirar la dinàmica de produir els programes esportius des de Madrid i no dependre de les directius dels responsables de l'àrea d'esports de Prado del Rey. Aquesta autonomia en la preparació i decisió dels seus continguts va ser un tret diferenciador pel que significava de renovació dels programes esportius que s'havien emès anteriorment. L'audiència va rebre amb molt bona acceptació el programa del que valorava poder seguir tota la informació esportiva actualitzada al moment. Als pocs mesos de la seva estrena, el periodista i exatleta Martí Perarnau¹⁵⁴⁹ va substituir Pedro Barthe en la direcció del programa i va acompanyar Olga Viza en les tasques de presentació. Tanmateix, la saturació de retransmissions, sobretot de competicions internacionals, que s'oferien va ser un problema per a poder realitzar reportatges de producció pròpia que eren substituïts per vídeos de curta durada i entrevistes per a completar aquestes connexions.

Per al president de la Generalitat, Jordi Pujol, la programació en català es podria convertir en un fet residual donada, segons la seva perspectiva, la seva situació crítica. Pujol considerava important que Catalunya disposés d'una

¹⁵⁴⁸ Bonaut, Joseba. "La programación deportiva en TVE (1982-1989): los grandes eventos como motor de modernización". En: Julio Montero (dir.). *Una televisión con dos cadenas. La programación en España (1956-1990)*. Madrid: Cátedra, 2018. p. 709

¹⁵⁴⁹ Posteriorment, el va substituir Josep Ruiz Orland.

desconnexió en català “important” que permetés contribuir a millorar la situació del català, independentment del paper que jugava TV3:

“La situación del circuito catalán de RTVE es tan absurda que los que creemos en la buena voluntad de las personas estamos convencidos de que a partir de ahora mejorará, porque peor ya no puede funcionar”¹⁵⁵⁰

Al gener de 1985, el periodista Tristán La Rosa Ball-Llovera era nomenat delegat territorial de l'Ens Públic Radiotelevisió Espanyola a Catalunya, amb la intenció d'establir i mantenir bones relacions entre TVE i TV3 per “impulsar la consolidació de les dues cadenes catalanes de televisió i de facilitar la creació d'un clima de col·laboració fraternal entre totes dues”. Per La Rosa, la televisió era un instrument fonamental per a la culturització i la catalanització. Un cop legalitzada la televisió autonòmica catalana, decisió que no estava en mans de TVE, sinó que corresponia al govern, es precisava regularitzar les relacions entre les dues televisió en benefici mutu, i sobretot en benefici del poble de Catalunya.¹⁵⁵¹ No obstant, La Rosa es va veure obligat a dimitir el vuit de febrer del mateix any, després de fer-se públic que el relacionaven per la seva presumpta implicació en el “cas Palazón”¹⁵⁵², però sense que hagués pogut prendre possessió de la seva nova responsabilitat. Si més no, resulta curiós que se La Rosa es trobés en aquesta situació de donar explicacions a la Justícia només uns dies de posicionar-se clarament a favor de l'entesa amb la televisió autonòmica catalana. El van fer presentar la dimissió *sub condicione* del seu càrrec fins a que s'aclarís la seva situació, per entendre que mentre hagués algun dubte no havia d'ocupar cap càrrec públic. Aquesta decisió

¹⁵⁵⁰ *La Vanguardia*, 10 de novembre de 1984, p. 15

¹⁵⁵¹ *El País*, 16 de gener de 1985, p. 50

¹⁵⁵² El Jutjat de Delictes Monetaris de Madrid va ordenar la detenció de diversos membres de l'alta societat madrilenya com el catedràtic Eduardo García de Enterría, el comte de Gamazo, la princesa María Teresa de Baviera i l'exdiplomàtic Francisco Javier Palazón, acusats de l'evasió de milers de milions de pessetes. Palazón havia estat cònsul general a Ginebra i va ser assenyalat pel jutge com el cervell de l'evasió de capitals. La investigació relacionava La Rosa amb aquest cas, però el 2 d'agost, el mateix jutjat va considerar que no calia procesar-lo.

estava pactada amb José María Calviño que va proposar que podria tornar a ocupar-lo si els jutges dictaminaven públicament la seva innocència. Durant el temps en què no es va nomenar cap director a Sant Cugat, les seves competències van ser assumides directament pel mateix director general de l'Ens. A l'estiu d'aquell any, representants de CiU van demanar públicament que La Rosa es reincorporés al seu càrrec per no dilatar més la paralització del centre, mentre que els representants socialistes al Consell Assessor d'RTVE a Catalunya no ho van fer perquè volien esperar la resolució judicial definitiva.

Al mes de gener, el consell d'administració d'RTVE va aprovar la creació de delegacions de Televisió Espanyola a Girona, Tarragona i Lleida, com un primer pas en la voluntat de total descentralització que contribuiria a equilibrar informativament les diverses zones de Catalunya i evitar el centralisme barceloní des de Sant Cugat. A més, la posada en marxa de TV3 va prioritzar l'ampliació d'aquestes delegacions a Catalunya per davant d'altres centres territorials de TVE. Per al 1985, es va aprovar un pressupost de gairebé 4.000 milions de pessetes per a Sant Cugat, del qual un 72% quedava absorbit per les despeses de personal (1357 treballadors) i col·laboradors (230) de les tres societats (TVE, RNE i RCE). El Centre de Producció de Programes de TVE a Catalunya disposava de pressupost comptable diferenciat, però no d'autonomia econòmica tant pel que feia a despeses com en els ingressos per publicitat, que per aquell any s'estimava que estarien al voltant dels 520 milions de pessetes.

La programació en català estrenava *Honorables ciutadans*, un programa que dedicava cada emissió a conèixer una entitat o una associació catalana que no tingués caire polític ni lucratiu, saber quins eren els seus components i les activitats que s'hi portaven a terme. El periodista Jaume Guillamet era el director i presentador, Maria Muxart la realitzadora i Xavier Forné el productor. També va arribar *Temes de Catalunya*, una sèrie documental que, a través de

programes monogràfics, mostrava diversos àmbits de la societat i la cultura catalana, costums, tradicions, geografia o la seva història. Montserrat Ezquerro va ser la realitzadora i Guillem Guarro, el productor. Per la seva banda, Anna Llauredó va ser la directora i presentadora de *Retalls de temps*, un programa d'entrevistes a personatges coneguts de la societat i la cultura catalana, la majoria d'ells provinents del món de les arts i de l'espectacle. A cada programa es van donar a conèixer les aficions i el temps lliure dels seus protagonistes. Javier Montemayor va ser el realitzador i Marta Aguilar, la productora. La companyia El sac de gemecs va posar en marxa el programa *Tres i no res*, un espai infantil amb actuacions musicals, contes, jocs i concursos, amb públic al plató que hi participava en algunes de les seccions del programa, que realitzava Ramon Marcet i produïa Victoria de la Huerta.

A principis d'abril s'estrenava el concurs *El año que nacimos*, presentat per l'actor Jordi Dauder, que rememorava els fets més destacables succeïts durant l'any en què havia nascut el participant. Les dotze preguntes que se li formulaven als concursants tenien a veure amb aspectes històrics, polítics, culturals, socials o esportius, ocorreguts exclusivament durant l'any de naixement dels participants i s'il·lustraven amb imatges representatives dels fets i els personatges que els havien protagonitzat. Una petita orquestra present al plató del programa es dedicava a interpretar cançons de l'any que protagonitzava l'emissió mentre es desenvolupaven les proves. S'emetia els diumenges a la tarda per la segona cadena, però l'alt nivell de les preguntes i el poc atractiu dels premis que es podien guanyar (25.000 pessetes), a més d'una decoració austera, no van fer possible atraure una audiència majoritària. El director i realitzador va ser Josep Maria Vidal i la productora, Marta Aguilar. També a l'abril arribava *Mujeres para una época*. A partir d'una idea del periodista José Martí Gómez, el programa consistia en recollir les opinions de dones que van conviure amb destacats homes de la política, la cultura o l'esport durant el segle XX. La intenció del seu creador era recuperar les

històries de personatges famosos, a través dels testimonis i la personalitat de les dones que van conviure amb ells, i contextualitzar-les amb imatges retrospectives que ho il·lustressin¹⁵⁵³. La direcció i realització de *Mujeres para una época* va ser de Mercè Vilaret. El programa es emetria a la mitjanit dels dimarts.

L'actor Enric Majó va dirigir i presentar el programa *Enric, parada i fonda*, un espai amb suggeriments d'oci destinat pel cap de setmana, mitjançant entrevistes i reportatges. La realització era de Fernando Hernández Ens i la producció de Neus Solà. També es va estrenar la breu sèrie de vuit capítols titulada *Les meravelles del món submarí*, un programa que mostrava els secrets de la natura en diferents àrees del món, com el desert o les Illes Galápagos. Al juny es va estrenar un dels concursos més populars de la història de Televisió Espanyola: *Si lo sé, no vengo*, del realitzador Sergi Schaaff, amb la direcció de Sergio Gil. Concebut com un programa per a emetre durant l'estiu, ràpidament es va convertir en un espai molt popular que va aconseguir ser seguit per una àmplia audiència. Es va començar a emetre els dijous a la nit en substitució d'*Ahí te quiero ver*. La característica fonamental del concurs era la velocitat i el ritme en què es produïen les proves d'habilitat i de rapidesa amb les preguntes de cultura general que formulava la veu en off de Juanjo Cardenal, cada cinquanta segons als concursants, mentre realitzaven les proves. Virgina Mataix i Jordi Hurtado van ser els seus presentadors durant la primera etapa del programa¹⁵⁵⁴. Per cada prova superada, els concursants guanyaven 1.000 quilòmetres i per cada pregunta encertada s'emportaven 10.000 pessetes. A l'última fase del concurs, els participants s'ho jugava tot el que havia aconseguit a doble o meitat. Al finalitzar cada programa, els quilòmetres acumulats permetien als participants realitzar un viatge pel món amb la distància obtinguda. La sensació de caos

¹⁵⁵³ *Tele Radio*, 8 d'abril de 1985, núm. 1485, p. 67

¹⁵⁵⁴ *La Vanguardia*, 12 de juny de 1985, p. 56

trepidant durant la realització de les proves, sovint generades pel propi Hurtado recordant als participants constantment tot el que li quedava per fer, de vegades, fins i tot provocava situacions còmiques. Una sèrie de personatges presents al plató també hi intervenien, intentant ajudar als concursants; posteriorment, el programa va incloure actuacions musicals així com també la presència de personatges famosos.

Durant els mesos d'estiu es va emetre els dissabtes al matí *Vacances amb música*, un espai que contenia redifusions del programa *Pleitaguensam* i un seguit d'actuacions musicals sota el títol d'*Estiu rock*. També en l'àmbit musical es va estrenar el programa *De la mano de*, un espai dedicat de manera monogràfica a cantants espanyols d'estils ben diferents, però molt populars en aquells moments; com Ramoncín, Lola Flores, Lolita, Mari Trini, Miguel Bosé, Ángela Carrasco, Juan Pardo o la Orquesta Mondragón, entre d'altres, als que el seu presentador, Jorge López Pedrol realitzava una entrevista molt personal i distesa on els convidats se sentien relaxats i explicaven qüestions de la seva vida privada i, que s'intercalava amb la interpretació d'alguns dels seus temes més coneguts. El programa s'enregistrava en plató i s'emetia els diumenges a la nit per la primera cadena. El dirigia Juan José González, amb la realització de Manolo Rato i la producció de Germán Rubies. També a l'estiu es va estrenar *Estrellas españolas de la ópera*, una sèrie de dotze capítols dedicats a grans intèrprets operístics espanyols que es va enregistrar en llocs i ambients de l'entorn d'aquests artistes. S'inclouien fragments d'algunes de les seves actuacions que s'intercalaven amb breus declaracions on explicaven la seva trajectòria professional. Hi van participar Teresa Berganza, Victòria dels Àngels, Jaume Aragall, Josep Carreras i Alfredo Kraus, entre d'altres. A cada programa, l'actor Fernando Rey feia una breu presentació en off del protagonista. La direcció i realització va ser de José Luis Font i la producció d'Isidre Prous. El magazín *D'ací d'allà* alternava reportatges sobre temes molt diversos relacionats amb Catalunya amb entrevistes realitzades per Irene Mir a

l'estudi. El director i realitzador va ser Gerardo N. Miró i el productor José Pedrosa.

Dos anys després de la seva última experiència televisiva, Montserrat Roig va tornar a TVE amb un nou projecte, *Búscate la vida*, seguint les passes de *Los padres de nuestros padres*. El programa va substituir *Si yo fuera presidente*, el programa que dirigia i presentava Fernando García Tola, després que renunciés a continuar produint-lo. En aquesta ocasió, Montserrat Roig posava el focus sobre la generació més jove. Els protagonistes de cadascun dels capítols havien destacat per la seva peculiar forma de guanyar-se la vida, tant si arribava a fer-se famós com si no ho aconseguia. La intenció d'aquest espai era investigar el comportament de 26 joves, d'entre 18 i 28 anys, que eren nens a la mort de Franco, amb perfils molt diversos, per conèixer les seves idees, quines eren les seves aspiracions i que expliquessin com afrontaven la seva existència, a través d'entrevistes que es realitzaven als estudis d'Esplugues:

“Hemos buscado los otros tantos temas diferentes, para que en el programa se aborden los problemas de los jóvenes en el campo, la educación religiosa, los minusválidos, los estudiantes, la juventud en paro y un largo etcétera, todos ellos temas de actualidad y que inciden de manera directa en la juventud [...] Hay gente interesante y otros que, precisamente, están estropeados por la fama. Y también hay desconocidos interesantes y otros insoportables. Creo que, en conjunto, depende de la persona”¹⁵⁵⁵.

Per Montserrat Roig, el programa, que s'emetia els diumenges a la tarda, es volia desmarcar de *Los padres de nuestros padres* perquè en aquesta ocasió es diferenciava no voler fer cap radiografia d'una generació, però sí que els joves tinguessin un programa a la televisió en el què poder expressar-s'hi lliurement i sense dificultats. Els joves no es van seleccionar en funció de la

¹⁵⁵⁵ *Tele Radio*, 18 de novembre de 1985, núm. 1455, p. 21

seva feina o d'un tema en concret, sinó per la seva pròpia personalitat. El realitzador va ser Jaume Serra i el productor, Nacho Lorenzo.

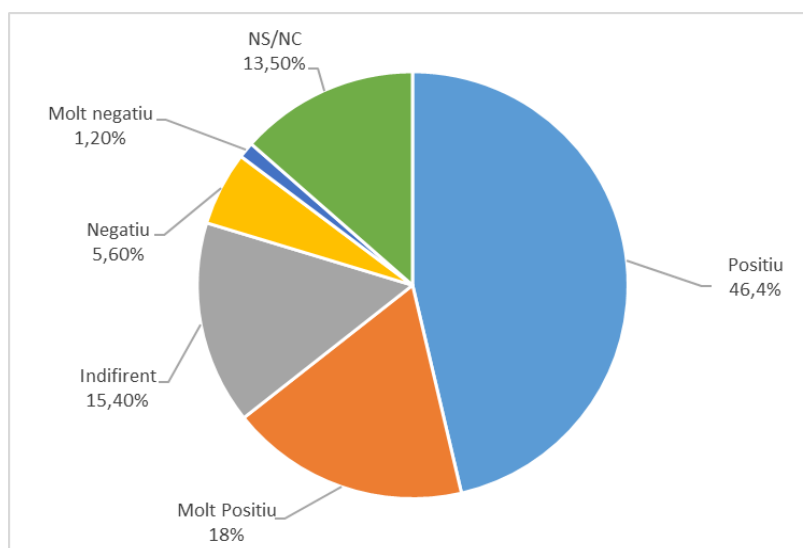
Una setmana després de finalitzar les emissions de *De la mano de*, Juan José González va dirigir *Cantantes y sonantes*, un programa de varietats, amb humor, música i números de ballet i també visuals per a les nits dels diumenges per la primera cadena. El realitzava Manolo Rato i el produïa Germán Rubies. La model Maite Fernández va presentar únicament el primer programa, però va ser substituïda per Jair Pont, que era hostessa del concurs *Si lo sé, no vengo*, a partir del segon. El programa es va mantenir en antena només dos mesos. Per la seva banda, la desconexió en català va incloure a la graella l'espai *Tot és música*, un programa amb actuacions musicals enregistrades en diverses localitzacions exteriors de la ciutat de Barcelona. Estava presentat per Aurora Claramunt amb Ricardo Soria i Julio Herrero assumint la direcció i realització del programa, i Guillem Guarro fent-se càrrec de la producció. També es va programar *Jo estimo la tele*, un espai per a informar i promocionar durant mitja hora els programes realitzats a Catalunya i que s'emetien tant per a la desconexió com per a l'àmbit de tota Espanya. S'oferien entrevistes, reportatges i avanços dels programes que s'estaven preparant i que aviat s'emetrien. Rafael Arias i Assumpció Vitoria eren es encarregats de presentar-lo, mentre que Gregorio Aragón va ser el seu realitzador i Daniel Ríos, el productor. El cultural *Espai*, presentat per Jaume Planas, oferia reportatges, entrevistes i taules rodones sobre diferents àmbits de l'actualitat cultural a Catalunya. El realitzava Maria Muxart i el produïa Joan Guasch. Durant mig any, aproximadament, es va emetre el programa *Novel·la del dissabte*, que feia redifusions d'algunes de les produccions dramàtiques ja emeses per Televisió Espanyola, com *La Plaça del Diamant* o *La saga dels Rius*, entre d'altres. L'últim programa en estrenar-se aquell any va ser *Canal 10*, un programa cultural que, generalment, estava dedicat a un creador, artista o institució de qualsevol disciplina de manera monogràfica, malgrat el predomini dels

continguts relacionats amb les arts plàstiques i la música. En ocasions, incorporava curtmetratges, videoclips, teasers,... Lulú Martorell va ser la creadora d'aquest espai, presentat per Juli Capella, i que realitzava P.P. Vila San Juan i produïa Guillem Guarro.

8.18.1. La lluita per les audiències

Al finalitzar 1985, es van fer públics els resultats d'una enquesta que havia realitzat l'empresa demoscòpica Sofemasa entre els ciutadans espanyols als quals se'ls va preguntar sobre diversos aspectes de la seva vida, a banda de les seves preferències electorals. Pel que fa a la televisió, el País Basc i Catalunya ja portaven poc més de dos anys en emissions de les seves respectives televisions autonòmiques i la de Galícia al voltant de mig any, la qual cosa va representar un augment global de dos milions de nous espectadors, aproximadament. El 62% dels entrevistats es manifestava partidari de l'arribada de la televisió privada a Espanya, mentre que només el 7% s'hi mostraven contraris a la seva aprovació.

Gràfic 12: Opinió sobre la televisió privada (1985)

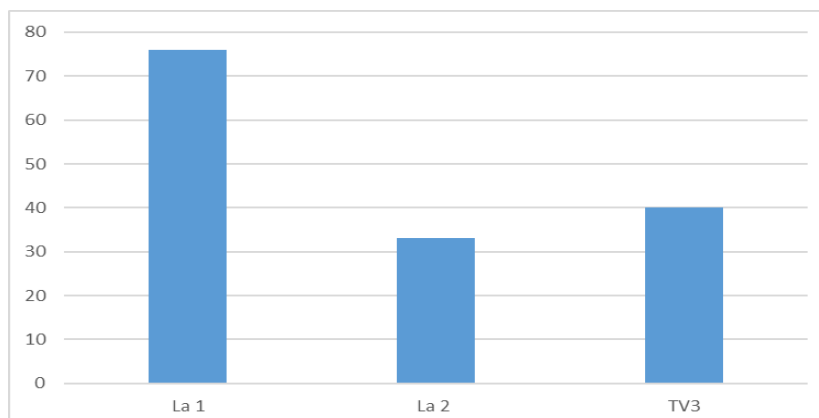

Font: Encuesta Sofemasa: estado de opinión de los españoles (1985)

L'aprovació de la llei de Televisió Privada¹⁵⁵⁶ va permetre donar cabuda als canals televisius no estatals, prèvia concessió administrativa. La seva posada en funcionament va suposar el reconeixement legal per a que el servei de difusió televisiva (dins dels serveis regulats per la llei orgànica de Telecomunicacions) pogués ser gestionat per empreses concessionàries¹⁵⁵⁷. La irrupció dels canals de titularitat privada va encarnar la fórmula empresarial de l'obtenció del màxim benefici que contextualitzava una programació dissenyada per al gaudi de l'audiència i la constant presència de la publicitat a qualsevol hora d'emissió. Aquest nou marc televisiu espanyol va obligar a TVE a sotmetre's al repartiment del mercat publicitari del que sortiria clarament desfavorida. Un escenari en el que es va evidenciar la incapacitat de l'ens públic per a mantenir la mateixa quantitat d'ingressos publicitaris que havia gaudit a la dècada dels vuitanta.

Pel que fa a l'audiència de les cadenes de televisió a Catalunya, l'enquesta de Sofemasa ofería els següents resultats:

Gràfic 13: Nivells d'audiència de les televisions a Catalunya (1985)

Font: *Encuesta Sofemasa: estado de opinión de los españoles (1985)*

¹⁵⁵⁶ *Boletín Oficial del Estado*, 5 de maig de 1988, núm. 108, pp. 13666-13669

¹⁵⁵⁷ Rueda, Juan Carlos; Chicharro, María del Mar. *La televisión en España (1956-2006). Política, consumo y cultura televisiva*. Madrid: Fragua, 2006. p. 297

A la vista de les dades que proporciona el gràfic 13, els telespectadors catalans mantenien una clara preferència per les emissions de TVE respecte de les de TV3, que havia iniciat les seves emissions feia poc temps i encara no ofería una programació continuada durant tots el dia. La primera cadena pràcticament doblava el percentatge del canal autonòmic català, mentre que la segona aglutinava les preferències de gairebé un terç de l'audiència catalana.

A principis de gener de 1986, Sergi Schaaff va posar en marxa un nou programa, *Tres per quatre*, un magazín que incloïa entrevistes, actuacions musicals, reportatges, seccions fixes setmanals, consultoris, sèries¹⁵⁵⁸ i concursos¹⁵⁵⁹. Aquest últim gènere va ser finalment el que més es va recordar d'aquest espai. El seu nom feia referència a les denominació tècnica que rebia la relació de les dimensions de les pantalles de televisió en aquells anys¹⁵⁶⁰. El seu primer presentador va ser Jordi Hurtado, Josep Maria Vidal va ser el director i realitzador i Marta Aguilar, la productora. En el concurs, els participants havien de superar una sèrie de preguntes i de proves per aconseguir el premi que ells mateixos havien proposat. Si les superava, a la part final, havia de respondre correctament a una pregunta trucant per telèfon a tres persones triades a l'atzar de la guia telefònica¹⁵⁶¹. De seguida, el programa es va fer molt popular a Catalunya i al 1988 va passar a emetre's per tot l'estat amb una nova presentadora, Julia Otero, convertint-se en una de les cares més conegudes de TVE, malgrat presentar un programa en horari de sobretaula.

¹⁵⁵⁸ Es van emetre les sèries Anna Karenina, La lletra escarlata, Dúplex per a llogar, Parlmerstwon, entre d'altres.

¹⁵⁵⁹ La Vanguardia, 3 de desembre de 1985, p. 84

¹⁵⁶⁰ També s'anomenava relació d'aspecte de la imatge i corresponia a la proporció entre la seva amplada i la seva alçada. S'expressava com a 4:3. Aquesta relació d'una pantalla de televisió tradicional es va mantenir fins al 2009.

¹⁵⁶¹ Guerrero, Enrique; Moreno, Julio. "Los concursos y programas de variedades en TVE: novedades y continuidades desde 1982 a 1990". A: Julio Montero Díaz (dir.). *Una televisión con dos cadenas. La programación en España (1956-1990)*. Madrid: Cátedra, 2018. p. 686

A l'abril de 1989, Isabel Gemio¹⁵⁶² va substituir-la perquè TVE va decidir passar l'espai d'entrevistes que Julia Otero compaginava a la desconexió per Catalunya, *La Lluna*, a l'emissió estatal la qual cosa resultava incompatible de realitzar, i es va veure forçada a deixar-lo. A finals d'octubre de 1989, el programa va passar a emetre's per a tota Espanya. Donada la bona acceptació que havia tingut aquest gènere entre l'audiència espanyola, TVE va optar per seleccionar concursos d'èxit que s'emetien per la primera cadena, com *El precio justo* o *3x4*, per a passar a formar part de l'oferta del segon canal i, d'aquesta manera, contribuir a fer-lo més competitiu, davant l'amenaça que representaven les cadenes privades. Tanmateix, aquesta estratègia es va descartar després de concloure que era més viable reunir tots els programes d'èxit en el primer canal de TVE per lluitar en unes millors audiències.¹⁵⁶³

El programa de varietats *Directo en la noche* s'emetia en directe des de la sala Gran Palace de Lloret i estava presentat per Jair Pont, que ja havia intervingut al concurs *Si lo sé, no vengo* i també a *Cantantes y sonantes*. El dirigia i realitzava Miquel Fortuny i el produïa Germán Rubies¹⁵⁶⁴. Pel seu escenari van passar els artistes més populars tant nacionals com internacionals, en un intent de no perdre audiència en un context de competència amb les televisions autonòmiques i la imminent arribada de les cadenes privades en l'ecosistema televisiu espanyol, passant d'una situació de monopoli i privilegi a la lluita per sobreviure. TVE va realitzar una transició cap a un model de competència, novedós en la seva història, recorrent a les redifusions, produccions alienes, a més d'emetre continguts que encarregava a productores independents per a completar la seva graella. Va ampliar l'horari de les seves emissions que va repercutir tant a la programació com al sistema tradicional de la producció dels seus programes. Aquest nou context "va provocar un procés creixent de

¹⁵⁶² La va substituir Jordi González durant alguns períodes.

¹⁵⁶³ Moreno-Díaz, Julio; Medina, Elena. "La producción de concursos en las cadenas de TVE españolas: la espectacularización del formato (1990-2000)". *Comunicación y Medios*, Núm. 35 (2017), pp. 68-69

¹⁵⁶⁴ *La Vanguardia*, 21 de gener de 1986, p. 60

comercialització de TVE –que, per altra banda, ha estat una constant en la seva història– que es va traduir en un increment de les hores d'emissió, buscant nous horaris i, per tant, audiències desitjables per a determinats anunciants.”¹⁵⁶⁵

Al febrer es va estrenar *Passarel·la a l'èxit*, un concurs presentat per Aurora Claramunt que tenia quatre categories en las que es podia participar (música pop, folklorica, cantautors i varietats), amb la intenció de trobar nous talents artístics. La realització va ser de Julio Herrero i Ricardo Soria i la producció de José Pedrosa. En acabar la competició se'n van fer alguns programes especials amb una selecció dels participants que hi van intervenir, com el que es va emetre el dia de Nadal d'aquell any. El magazín *Roba neta, roba bruta* era un espai dedicat a la informació sobre els famosos i els espectacles, un dels primers programes de la televisió a Espanya en tractar de manera monogràfica la vida dels personatges que apareixien a les revistes anomenades “del cor” o “premsa rosa”, una incipient mercantilització dels sentiments i de les vides de les persones que forma part important de la cultura televisiva en la que ens trobem¹⁵⁶⁶. El van presentar l'actiu Carme Conesa i el periodista Josep Sandoval que simulaven trobar-se a la sala d'estar d'una casa i, des dels sofàs que ocupaven, realitzaven les entrevistes i donaven pas als reportatges. També comptaven amb la col·laboració de l'astròloga Núria Krakauer que tenia una secció per fer prediccions de l'horòscop.

Les novel·les que protagonitzava el detectiu Pepe Carvalho, creat pel periodista i escriptor Manuel Vázquez Montalbán, es van convertir en una sèrie de vuit capítols que TVE va coproduir amb les productores franceses Télécip i Antenne2. *Pepe Carvalho* estava protagonitzada per l'actor Eusebio Poncela i

¹⁵⁶⁵ Álvarez Mozoncillo, J.M.; Iwens, J.L. *El futuro del audiovisual en España. Las transformaciones ante el nuevo marco europeo*. Madrid: Fundesco, 1992, p. 215

¹⁵⁶⁶ Soto Vidal, Laura. “Prensa rosa: el juego sucio de periodistas y famosos”. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Núm. 11 (2005). pp. 193-209

realitzada pel director de cinema argentí Adolfo Aristarain. Sobre la idoneïtat al triar a l'interpret que donaria vida al famós detectiu, Vázquez Montalbán opinava que es tractava de “vuit històries i vuit arguments diferents en els que Carvalho, per la seva professió, contempla la realitat amb distància, no el que la protagonitza, malgrat que a cada història hi ha unes particularitats diferents.”¹⁵⁶⁷ Es tractava d'una producció ambiciosa per a l'època ja que cadascun d'aquests episodis va tenir un cost aproximat de 30 milions de pessetes que van obligar a reduir a vuit els tretze capítols pressupostats inicialment, malgrat que Vázquez Montalbán havia escrit la totalitat dels guions previstos, expressament per a la versió televisiva. Tanmateix, uns dies abans de la seva estrena per TVE, Vázquez Montalbán expressava el seu malestar per com s'havia produït la relació amb Televisió Espanyola per l'adaptació dels vuit guions i del resultat final de la producció, sobretot pel que feia al personatge del detectiu Carvalho:

“Al escribirlos, tuve muy en cuenta que debían ser adaptados al medio televisivo, lo que determinó la longitud más corta de los relatos. En la realización de la serie no se ha respetado la idiosincrasia de mi personaje. Ellos hicieron lo que quisieron [amb els guions]. Televisivamente, hablando, el producto es correcto, tiene una buena caligrafía visual, buena producción, però en lo que se refiere a la adaptación de mi personaje, mi valoración es negativa. La personalidad de Pepe Carvalho desaparece casi totalmente en la serie. Han cogido cosas de otras novelas mías, que yo no había utilizado”.¹⁵⁶⁸

Una experiència que també va voler valorar i deixar reflectida amb resentiment en el pròleg del seu llibre *Historias de fantasmas*:

¹⁵⁶⁷ *El País*, 22 de juliol de 1984, p. 74

¹⁵⁶⁸ *La Vanguardia*, 16 de febrer de 1986, p. 86

“Una lamentable serie televisiva atribuida al personaje Carvalho y que uno de los más alevosos intentos de asesinato literario que se han producido en los últimos dos mil años.”¹⁵⁶⁹

Per la seva banda, el coguionista de la sèrie, Domènec Font, es mostrava encara molt més crític que Vázquez Montalbán a l'hora de jutjar el resultat:

“La serie es un producto atípico que no tiene nada que ver con los telefilmes americanos; está muy bien realizada y es una excelente serie negra [...] Aristarain ha cambiado la historia, se ha inventado personajes en el guión. Ha convertido al detective desencantado, lúcido, con la moral del vacío, en un personaje neutro, gris, de una sola pieza.”¹⁵⁷⁰

La sèrie *Pepe Carvalho* formava part d'una estratègia portada a terme per TVE de realitzar coproduccions amb d'altres televisions i productores europees com també realitzar produccions associades entre Televisió Espanyola i la indústria cinematogràfica estatal. Amb aquests objectius, d'una banda, es reforçava la relació amb la indústria cinematogràfica espanyola; i, de l'altra, es multiplicava la seva presència efectiva i permanent en el mercat de les coproduccions internacionals¹⁵⁷¹. Fruit d'aquestes aliances, en aquells anys, TVE va coproduir les sèries *Goya*¹⁵⁷², *El Quijote de Miguel de Cervantes*, *Santa Teresa*, *Proceso a Mariana Pineda*, *...Y la vida continúa*, *Albert Einstein* o *Quo Vadis*, entre moltes d'altres¹⁵⁷³.

A la primavera de 1986, el periodista Alfred Rexach va assumir la direcció i presentació de *135 escons*, programa d'informació de l'actualitat legislativa al

¹⁵⁶⁹ Vázquez Montalbán, Manuel. *Historias de fantasmas*. Barcelona: Planeta, 1986, p. 6

¹⁵⁷⁰ *El País*, 21 de febrer de 1986, p. 10 (Suplement “En cartel”)

¹⁵⁷¹ Lacalle, Charo. Memoria histórica y democracia: la ficción en el periodo socialista. A: Julio Montero Díaz (dir.). *Una televisión con dos cadenas. La programación en España (1956-1990)*. Madrid: Cátedra, 2018. p. 625

¹⁵⁷² Protagonitzada per Enric Majó.

¹⁵⁷³ *La Vanguardia*, 20 de març de 1984, p. 36

Parlament de Catalunya. Hereu de l'espai *Parlament* que havia acabat les seves emissions dos anys abans, *135 escons* es va mantenir en emissió al llarg de vint-i-un-anys ininterromputs. El programa va tenir diversos responsables (Toni Rodríguez, Toni Esteve, Carme Ros, Toni Font, Quim Cuixart i Lluís Falgàs). D'emissió setmanal, *135 escons* oferia entrevistes als parlamentaris, reportatges i peces informatives sobre les sessions plenàries o de les comissions que s'hi celebraven. Un cop van finalitzar les seves emissions, el Parlament de Catalunya, a través de la Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, va demanar als òrgans de govern d'RTVE que es tornés a emetre el programa, després que s'aprovés per unanimitat després d'una reunió de tots els grups parlamentaris que donava suport al programa i sol·licitava la seva continuïtat "atesa la seva valuosa i pionera funció de servei públic d'informació a la ciutadania de Catalunya sobre el Parlament, la màxima institució de representació i acció política del poble de Catalunya"¹⁵⁷⁴.

El magazín dominical *Momentos* es va estrenar al maig amb el locutor radiofònic Fernando Martínez, conegut amb el sobrenom de "Fernandisco", i la periodista i model Inka Martí, que debutava a la televisió, com a presentadors d'un espai d'entrevistes d'actualitat, actuacions musicals, reportatges i concursos¹⁵⁷⁵. El seu director va ser Juan José González, la realització de Xavier Manich i la producció de Tomàs Nicolau. El programa incloïa una secció (anomenada "La picota") on un famós se sotmetia a un interrogatori amb preguntes molt personals i incisives realitzades per una veu en off (Pepe Martínez). Al juliol s'estrenava un altre magazín, *Plató vacío*, presentat per la periodista Cristina Morató, realitzat per Miquel Fortuny i produït per Germán Rubies; aquests dos últims venien de finalitzar *Directo en la noche*. Comptava

¹⁵⁷⁴ Resolució 57/VIII del Parlament de Catalunya, sobre la continuïtat del programa "135 escons". *Diari Oficial del Parlament de Catalunya*, de 2 de juliol de 2007, Núm. 95, p. 10 (sessió núm. 6, 22.06.2007).

¹⁵⁷⁵ *La Vanguardia*, 20 d'abril de 1986, p. 86

amb entrevistes a famosos, actuacions musicals a l'estudi i números de varietats que anaven omplint el plató a mida que participaven en el programa. Tal com vaticinava el seu realitzador abans d'estrenar-se, *Plató vacío* va finalitzar les seves emissions al desembre¹⁵⁷⁶. Pocs dies després arribava el concurs *Ya sé que tienes novio*, que presentaven Constantino Romero i Carme Conesa, a partir d'una idea del guionista Joan Potau, que també va assumir la direcció, i amb la realització de Jorge de la Riva i la producció d'Agustí Causí. S'emetia a mitja tarda de dissabte i la mecànica consistia en que els concursants, parelles de promesos, no perdessin els regals que hi havia en un plató que estava decorat com un habitatge i cada cop que no responien correctament a les preguntes de cultura general que se'ls formulava els regals desapareixien¹⁵⁷⁷.

Al maig d'aquell any, la plantilla de treballadors de Sant Cugat va convocar diverses jornades d'aturades parcials per a pressionar la direcció de TVE per l'abonament de les indemnitzacions que se'ls devien en concepte de trasllat a les noves instal·lacions des de Miramar, i que havien estat determinades en un laude arbitral sol·licitat per la mateixa direcció. La sentència fixava que cada treballador percebria entre 130.000 i 150.000 pessetes més a l'any en concepte de compensació pel temps invertit en cada desplaçament a Sant Cugat. Segons el director general d'RTVE, José María Calviño, la despesa total per als endarreriments era de 260 milions de pessetes. Aquell mateix mes, Radiotelevisió Espanyola va retornar els estudis de Miramar a l'ajuntament de Barcelona. La renúncia a l'usdefruit d'aquestes instal·lacions va significar la fi de 20 anys de TVE a Catalunya a l'antic hotel de la muntanya de Montjuïc, malgrat que l'acord amb el consistori barceloní expirava al juliol de 1989. La posada en marxa de la seu de Sant Cugat va permetre tornar la plena titularitat de l'edifici a l'ajuntament.

¹⁵⁷⁶ *El País*, 22 de juliol de 1986, p. 46

¹⁵⁷⁷ *ABC*, 26 de juliol de 1986, p. 36

Al setembre s'estrenava la sèrie dramàtica *Recordar, perill de mort*, del dramaturg Josep Maria Benet i Jornet, que s'havia enregistrat dos anys abans. Es tractava d'una ficció d'intriga, misteri i assassinats que va abandonar els platós per a utilitzar exteriors i escenaris naturals de la ciutat de Barcelona, i va comptar amb un pressupost de 50 milions de pessetes¹⁵⁷⁸. Primer es va fer la versió en castellà (*Recordar, peligro de muerte*), amb vuit capítols d'una hora de durada cadascun d'ells i, posteriorment, es va doblar al català, que es van convertir en setze episodis de trenta minuts cadascun¹⁵⁷⁹. Estava dirigida i realitzada per Josep Montanyès, produïda per Isidre Prous i protagonitzada per Àngels Moll, Emilio Gutiérrez Caba i Amparo Baró en els papers principals. Al mateix mes, també la Companyia Ínfima La Puça va estrenar l'espai infantil *Picapuça*, que s'emetia de dilluns a dijous. El programa, realitzat per Ramon Marcet, combinava actuacions musicals, amb esquetxos protagonitzats pels membres de la companyia, narracions de contes i concursos. Al mateix mes començaven les emissions de *Plaça major*, una sèrie que durant tres mesos va recórrer diverses localitats catalanes per conèixer la seva vida i els seus habitants, des del punt neuràlgic que simbolitzava la seva plaça major. Lourdes Barba va ser la seva presentadora, Ferran Armengol, el realitzador i Agustí Causí, el productor. Per la seva banda, el magazín *Mirades* també va estar en antena un trimestre. Aurora Claramunt va presentar aquest espai que oferia entrevistes i reportatges molt eclèctics, fonamentalment, de l'àmbit cultural i de l'espectacle, amb especial atenció a la creació artística. Alguns dels seus temes es van realitzar a d'altres països europeus on hi residien els artistes que van protagonitzar el programa. La direcció i realització va ser de Gerardo N. Miró i la producció de Daniel Ríos. Amb unes característiques similars es va

¹⁵⁷⁸ *Tele Radio*, 10 de desembre de 1984, p. 28

¹⁵⁷⁹ *La Vanguardia*, 14 de novembre de 1984, p. 58

estrenar el cultural *El carrer de l'espectacle*, un espai amb informació d'actualitat sobre les arts escèniques i les estrenes cinematogràfiques, amb una estructura i concepció molt semblant a l'espai *Primera fila* que s'havia emès dos anys abans. Comptava amb la presentació d'Irene Mir, i la direcció i realització de José Luis Monforte.

A partir dels guions de la periodista Laura Palmés, Mercè Vilaret va posar imatge al programa *Fueron primera página*, un espai dedicat a una diversitat de tretze personatges, tant espanyols com estrangers, que van ser actualitat informativa, però que al cap del temps havien acabat vivint en l'anonimat. L'objectiu era conèixer el seu perfil humà i veure el tipus de vida que portaven un cop havien deixat de ser notícia, però sense caure en la nostàlgia, un "íntim recorregut per la memòria"¹⁵⁸⁰, com el va definir Baget des de la seva columna de crítica televisiva.

També de tretze capítols va ser el dramàtic *Històries de cara i creu*, una sèrie escrita per l'escriptor Robert Saladrigas i realitzada per Antoni Chic, i que es va estrenar sis anys més tard d'encarregar-la. Cada capítol era independent, des del punt de vista argumental, que seguien el concepte clàssic del conte, com explicava el mateix autor dels guions:

"Todas las historias tienen un principio cotidiano, que muy bien podría ser real. Son situaciones muy distintas entre sí, pero tienen como elemento común el hecho de que, en un momento dado, el relato da la vuelta y enseña la cara oscura de la luna, la cruz que siempre hay detrás de la cara."¹⁵⁸¹

Històries molt diverses interpretades per un equip artístic prestigiós, amb actrius i actors molt reconeguts tant als escenaris teatrals com amb experiència en anteriors produccions dramàtiques per a TVE, com Montserrat Carulla, Pau

¹⁵⁸⁰ *La Vanguardia*, 8 d'octubre de 1986, p. 60

¹⁵⁸¹ *La Vanguardia*, 19 d'octubre de 1986, p. 95

Garsaball, Alfred Lucchetti, Carme Elias, Mercè Sampietro, Aurora Redondo, Marta Padovan, Pepe Martín o Juanjo Puigcorbé. A l'octubre s'estrenava el programa de viatges *Geografia de Catalunya*, un recorregut a través de tretze capítols per diferents indrets del Principat, mostrant els seus paratges, els recursos naturals, la seva història, l'economia i la vida dels seus habitants. Incorporava vídeos produïts per la fundació Serveis de Cultura Popular. Estava realitzat per Jordi Lladó i produït per Alejandro Amillano. *So-terrani* va ser un programa d'actuacions musicals de grups i intèrprets espanyols, dirigit i presentat per l'actor Arnau Vilardebó¹⁵⁸², que plantejava una introducció plàstica a cadascuna de les interpretacions musicals, especialment fent èmfasi a la lletra de les melodies. Comptava amb la realització de Ferran Armengol i la producció de José Ramón Suárez. *Gaudí i la música* ofería la interpretació de peces de música culta, per part de petites formacions instrumentals, en espais arquitectònics relacionats amb l'arquitecte Antoni Gaudí, emblemàtics de la ciutat de Barcelona, com la Sagrada Família, la Pedrera, el Parc Güell o el Parc de la Ciutadella. Les interpretacions d'aquestes composicions s'alternaven amb imatges dels llocs que permetien gaudir de les seves característiques arquitectòniques i paisatgístiques. Roger Justafre va ser el director i realitzador del programa, i Pilar Lacalle i Guillem Guarro es van encarregar de la producció. Per la seva banda, un altre espai musical, *Música mots*, va ser un concurs presentat per Juanjo Cardenal en el què dues parelles havien d'encertar paraules, a partir de les seves definicions. A cada emissió, les preguntes s'alternaven amb actuacions musicals. La realització va ser de Míriam Bonet i la producció de Mary Campillo.

Al desembre es va estrenar *Una història particular*, un debat presentat i moderat per Julia Otero que anava precedit per un breu monòleg, interpretat per una actriu, que il·lustrava el tema que es tractava.. Durant l'emissió, els

¹⁵⁸² Havia participat en nombrosos espais dramàtics de TVE Catalunya (*Terra d'Escudella*, *Lletres catalanes*, *Quitxalla*, *Les nits de la tieta Rosa* o *La Cucafera*, entre d'altres).

telespectadors podien trucar per telèfon per a plantejar preguntes als convidats que hi participaven. El programa, amb una posada en escena molt austera, que denotava un cop més els pocs mitjans de què disposava, s'emetia els dissabtes a les dotze del migdia, estava dirigit per Josep Mª Benet i Jornet. Els temes que es tractaven estaven relacionats amb l'actualitat i sorgien de les propostes que realitzaven els mateixos telespectadors a través de les cartes que hi enviaven al programa¹⁵⁸³. Núria Murlans era la realitzadora i Joan Guasch el productor. I l'últim programa en estrenar-se el 1986 per a la desconnexió en català va ser l'espai *Al ritme d'un temps* que va dedicar 17 capítols a entrevistar a personatges destacats de la societat i la cultura catalana en diferents espais en exteriors. Paco Candel, Lluís Pasqual, Maruja Torres o Julieta Serrano van ser alguns dels seus protagonistes. Anna Llauredó va ser la directora i presentadora, Lluís Barahona el realitzador i Pilar Lacalle, la productora.

8.19. L'impuls de Pilar Miró a la desconnexió

Les aspiracions per disposar d'unes franges horàries més àmplies i més estables per a les emissions en desconnexió de la programació en català a TVE Catalunya havien estat una reivindicació constant tant dels mateixos professionals, com de diversos sectors polítics i culturals catalans, que d'ençà la fi de la dictadura, però sobretot, des de la posada en marxa de les emissions de TV3, s'havien convertit en essencials per a la supervivència del centre i de la producció de programes. Des de l'arribada de Pilar Miró a la direcció general de TVE, es va produir un canvi substancial en la manera de resoldre aquesta i d'altres qüestions que havien quedat pendents o no s'havien volgut resoldre de l'anterior etapa de Calviño, començant per normalitzar les relacions amb

¹⁵⁸³ Només es conserva l'enregistrament d'un únic programa de tota la sèrie als arxius de Sant Cugat. La resta, que es van emetre en directe, no es van enregistrar.

Televisió de Catalunya, amb l'aixecament de vetos¹⁵⁸⁴, a continuació establir un diàleg regular amb els responsables del Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya, encapçalat pel seu director, Pere Felis, per a dotar-lo d'un millor finançament; a més, d'assolir l'objectiu del seu projecte més ambiciós: aconseguir que el nou Consell d'Administració d'RTVE aprovés una graella de desconexió per a Catalunya que ampliés significativament el nombre d'hores, especialment la de la franja de set a nou del vespre, tots els dies feiners¹⁵⁸⁵. L'anunci de l'inici de les noves desconexions van despertar la il·lusió i l'optimisme dels professionals de Sant Cugat.

D'altra banda, Pilar Miró també va arribar a acords amb la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió per a la utilització conjunta de la xarxa d'enllaços de televisió, posant fi a una llarga polèmica al voltant d'aquesta qüestió. Un conveni que havia estat impossible de portar a terme anteriorment per l'actitud obstinada de l'anterior director general, José María Calviño, i que ara, es materialitzava amb un nou clima de diàleg, entre les dues parts. Pel director de TV3, Enric Canals, amb la signatura de l'acord, finalitzava un període infructuós entre les dues televisions:

“Acaba una etapa de malos entendidos y desconocimientos de TVE hacia las necesidades de la televisión autonómica catalana, que precisa la utilización de esta red de enlaces, y también acaba un castigo brutal al que han estado sometidos los profesionales de TV3, que tenía que transmitir las informaciones por métodos completamente desfasados.”¹⁵⁸⁶

Sense cap mena de dubte la proposta de descentralització de la directora general era rupturista perquè transformava la segona cadena, deixant la seva funció de *contenedor*, abandonant l'estratègia de què la programació regional

¹⁵⁸⁴ El principal feia referència a l'adhesió de TV3 a la xarxa d'Eurovisió a la que TVE s'havia oposat en reiterades ocasions.

¹⁵⁸⁵ *La Vanguardia*, 3 de desembre de 1986, p. 64

¹⁵⁸⁶ *La Vanguardia*, 12 de desembre de 1986, p.25

estigués supeditada als interessos de la programació estatal, convertint-se en un canal amb programes d'àmbit estatal i d'altres propis de cada Comunitat Autònoma, a través de desconnexions, com funcionava en el model de la televisió pública alemanya. D'altra banda, des del punt de vista polític, el nomenament de Pilar Miró va posar de manifest la confrontació interna en el si del govern del partit socialista entre els partidaris de Felipe González i els d'Alfonso Guerra. Va provocar l'oposició d'alguns sectors propers a la direcció del PSOE, dels que en formava part el seu predecessor, José María Calviño i alguns dels membres del seu mateix equip. A finals de 1986 va anunciar un canvi en l'estratègia que seguiria RTVE, amb l'objectiu prioritari de produir programes de qualitat, pensant més en els telespectadors que en els beneficis econòmics.

No obstant, durant el seu mandat, es va posar de manifest la manca d'independència que s'evidenciava en l'ens públic respecte del poder polític, tant per la inexistència d'un model de direcció com per la política de nomenaments que es portava a terme i que es realitzava només amb criteris aliens a la professionalitat. A partir de la presa de possessió del seu càrrec, Miró havia despatxat alguns d'ells¹⁵⁸⁷, però no obstant, el mateix PSOE¹⁵⁸⁸, pocs dies després, els va nomenar membres del nou Consell d'Administració d'RTVE¹⁵⁸⁹, amb l'objectiu de dificultar la feina de la nova directora general, fins arribar a reprovar-la, i que li impedirien portar a terme les reformes que hi volia realitzar. Miró, que es va sentir defraudada i traïda pel president del govern, Felipe González, per la incorporació de membres d'una facció del PSOE que rebien una compensació, es va encarregar de no donar continuïtat al projecte de Calviño, que havia muntat un equip fidel als seus propòsits i amb vocació de romandre temps a RTVE. La sortida de l'anterior director general va suposar la

¹⁵⁸⁷ *La Vanguardia*, 5 de desembre de 1986, p. 64

¹⁵⁸⁸ Alguns analistes polítics assenyalaven al vicepresident Alfonso Guerra

¹⁵⁸⁹ Entre d'altres, hi eren Ramón Criado, Fernando G. Delgado i Jordi García Candau.

fi d'una etapa desastrosa que va acabar amb les il·lusions i esperances de canvi que molts havien cregut que serien possibles quan es va iniciar el seu mandat. Les seves actituds personalistes es van significar en l'exercici arrogant de tots els beneficis que li va concedir la possibilitat de dirigir el monopoli televisiu espanyol. A banda, de destacar el to d'indiferència i de supèrbia amb què va actuar en les seves relacions amb les televisions autonòmiques com en l'abandonament a que va sotmetre el centre de TVE a Sant Cugat. Tanmateix, Pilar Miró comptava amb la plena confiança de Felipe González¹⁵⁹⁰ per a prendre decisions que poguessin afectar a l'entorn de Guerra.

La majoria dels anteriors consellers eren "homes de Calviño" que no van veure amb bons ulls l'arribada de Pilar Miró, excepte en el cas de la consellera pel PSOE, Elena Vázquez, que va estar a punt de ser expulsada tant del partit com del consell per les seves discrepàncies obertes a la gestió de Calviño, juntament amb Luis S. Enciso, que també estava alineat amb la posició de Vázquez¹⁵⁹¹. Fins i tot, Javier Solana, ministre de Cultura que exercia de portaveu del govern socialista, va sortir al pas per negar qualsevol maniobra contra la directora general, després que es produïssin els canvis en el consell d'administració d'RTVE, perquè, segons va dir, no es tractava de cap operació per part dels anomenats "guerristes", com Ramón Criado, Fernando G. Delgado, Jordi García Candau i Eugeni Giral¹⁵⁹².

¹⁵⁹⁰ Felipe González va ser tutor legal del fill de Pilar Miró quan la directora general va morir al cap d'uns anys, a causa d'una malaltia.

¹⁵⁹¹ Els dos consellers socialistes, Vázquez i Enciso, havien elevat una moció davant del consell, dos anys abans, "alarmats" per la repetició d'abusos i possibles corrupteles de publicitat encoberta i per la "innacció" de Calviño per a erradicar aquelles pràctiques. Aquella decisió va provocar un escrit signat per un grup de directius que rebutjaven les acusacions (veure *El País*, 26 d'octubre de 1984).

¹⁵⁹² A finals de 1987, el Jutjat d'Instrucció número 16 de Barcelona va incoar un sumari contra Giral, marit de l'exdiputada socialista Anna Balletbò, per un suposat delictes fiscal comès en la possible defraudació d'uns 10 milions de pessetes, procedents de l'empresa Estudios Nelly. Es tractava d'uns centres acadèmics dels quals Giral era el seu gerent i president del consell d'administració. Un delictes pel qual l'Audiència de Barcelona el va condemnar a dos anys de presó per frau a la Hisenda Pública. A l'abril de 1988, Giral va pagar a l'Estat el deute que tenia amb el ministeri d'Hisenda, i al setembre del

Tanmateix, els diputats socialistes no s'amagaven de manifestar el seu malestar i la seva incomoditat pel tractament de determinades informacions que afectaven a conflictes laborals i socials que danyaven la imatge del govern espanyol¹⁵⁹³, acusant la directora general de mostrar exclusivament l'angle més conflictiu dels fets en els seus informatius. Al febrer de 1987, Miró va anunciar davant el consell d'administració l'existència de negociacions amb "la Caixa" per adquirir l'antic edifici "Europa" del Grupo Mundo¹⁵⁹⁴, de 17.282 metres quadrats, dedicat a l'edició de diaris i revistes, amb una inversió de 600 milions de pessetes. La intenció era destinar-lo a substituir les instal·lacions de RNE al passeig de Gràcia, les de Radio Cadena Española i les de diversos organismes que encara es trobaven dispersos en diverses localitzacions. A principis de març, semblava que la promesa de Pilar Miró de què el consell d'administració d'RTVE autoritzés l'inici de la desconexió de la programació en català per la segona cadena, a partir del 6 d'abril, s'esvaïa. A Sant Cugat, si aquesta possibilitat s'acabava produint podria provocar la dimissió individual o de tot l'equip directiu.

8.19.1. El rebuig a l'ampliació de la desconexió

Després de diversos ajornaments per prendre una decisió definitiva, a la reunió de l'11 de març, el consell d'administració d'RTVE va rebutjar per majoria absoluta d'onze vots la proposta de desconexió de dues hores (de 19 a 21

mateix any, va dimitir del càrrec de conseller d'RTVE. Posteriorment, el Tribunal Suprem el va absoldre del frau fiscal, però va mantenir la condemna lleu per apropiació indeguda.

¹⁵⁹³ Entre ells, el seguiment informatiu del conflicte estudiantil i les mobilitzacions contra l'anomenada "lleï Maravall" (es va conèixer pel cognom del ministre d'Educació), com també l'anunci del govern de Felipe González de les privatitzacions i els ajustos que afectaven a grans empreses públiques, la reconversió industrial o l'entrada a l'OTAN.

¹⁵⁹⁴ El seu propietari, Sebastià Auger, va ingressar a la presó, al març de 1986, per un presumpte delictes d'apropiació indeguda de quotes de la Seguretat Social per valor de 28 milions de pessetes.

hores)¹⁵⁹⁵, de dilluns a divendres, a partir del 6 d'abril, el mateix dia de la compra de l'edifici "Europa", antiga seu del Grupo Mundo¹⁵⁹⁶. La resolució del consell es fonamentava en criteris centralistes perquè desvirtuaria el caràcter estatal de Televisió Espanyola i perquè, segons la majoria dels consellers, era un greuge comparatiu amb la resta de Comunitats Autònomes¹⁵⁹⁷, i, a més, era molt més que probable que els ingressos publicitaris i l'audiència caiguessin considerablement perquè es fraccionaria la repercussió dels anuncis, tal com va manifestar el conseller d'Alianza Popular, Rogelio Baón, que també va criticar l'augment de la despesa pública, una decisió que significaria augmentar la plantilla de Sant Cugat per a fer front a la nova programació. Només el conseller socialista Giral va votar a favor de la desconexió, mentre que Pilar Miró es va abstenir, al mateix temps que va mostrar el seu desacord davant d'aquesta negativa:

"Mi voluntad es más fuerte que todo eso; esta decisión complica mi trabajo, pero yo no renuncio a mis propósitos. Legalmente, sería posible que yo impusiese mi voluntad sobre la decisión del consejo, pero no lo voy a hacer, no me parece lo más conveniente; ahora se trata de estudiar la situación, en busca de otras salidas. Ésta es una cuestión cerrada. Yo no diría que estamos ante un aplazamiento definitivo."¹⁵⁹⁸

Per la seva banda, el conseller Eugeni Giral va justificar el sentit del seu vot, davant el rebuig majoritari a la desconexió de la programació per a Catalunya i va voler demostrar davant l'opinió pública que no existia cap enfrontament institucional entre el consell d'administració i la direcció general:

¹⁵⁹⁵ *El País*, 12 de març de 1987, p.

¹⁵⁹⁶ La signatura de la compra de l'edifici es va signar a la seu de "la Caixa" a Barcelona, entitat propietària de l'immoble. Estava previst que l'edifici, pel qual RTVE havia de pagar 600 milions de pessetes en el període 1987-1988, havia d'acollir diferents dependències de l'Ens RTVE, Ràdio Nacional i Radiocadena que fins al moment estaven disseminades per Barcelona, a més dels serveis informatius de TVE que es trobaven a Sant Cugat.

¹⁵⁹⁷ Així ho va exposar el conseller socialista Mariano Muñoz (veure *La Vanguardia*, 12 de març de 1987, p. 4).

¹⁵⁹⁸ *La Vanguardia*, 12 de març de 1987, p. 4

“Probablemente, Cataluña era el más adecuado de los centros de programación de RTVE para hacer una prueba de programas autónomos. Es el centro que tiene más gente y mejores medios. El problema que podría presentar la captación de publicidad no sería demasiado relevante, ya que Cataluña es una región rica, y en cuanto a la preocupación que supondría competir con un canal autónomo, puestos a competir, mejor hacerlo con el canal más duro, TV3. Un día u otro habrá que hacer un experimento de programación autónoma. Cuanto antes se sepan los resultados, mejor.”¹⁵⁹⁹

La conseqüència immediata del resultat de la votació del consell d'administració va ser la dimissió dels màxims responsables de TVE Catalunya. Pere Felis, Montserrat Nebot i Sergi Schaaff van renunciar als seus respectius càrrecs, després de mantenir una reunió i de redactar un comunicat que es va distribuir entre els treballadors de Sant Cugat. Per la seva banda, també s'hi van afegir les dimissions de Carme Páez, Lluís Garriga i Sergio Gil. Per Felis, aquella decisió feia impossible que l'equip directiu continués en el seus llocs:

“Hasta aquí hemos llegado nosotros, pero nuestra reivindicación sigue en pie. Ahora debe tomar el relevo un nuevo equipo para llevarla adelante [...] Hacer que TVE en Cataluña sea cada vez mejor, lo que sería bueno para Sant Cugat, para Cataluña y para España [...] He intentado explicárselo a Pilar, creo que nuestra actitud es un golpe de fuerza que, en el fondo, reforzará a Pilar Miró. Se trata de un proyecto serio, de decidir cuál ha de ser el futuro de Sant Cugat y, en definitiva, de TVE.”¹⁶⁰⁰

Malgrat aquest contratemps, Miró se sentia recolzada pel govern i no es plantejava presentar la seva dimissió per aquesta qüestió. Tanmateix, la directora general sí renunciava a competir amb TV3, després del seu enfrontament amb els membres del consell d'administració ja que TVE

¹⁵⁹⁹ *ABC*, 12 de març de 1987, p. 84

¹⁶⁰⁰ *El País*, 13 de març de 1987, p. 67

Catalunya quedava debilitada al no poder portar a terme el seu propòsit d'ampliació de l'horari de desconnexió. No obstant, Miró va defensar i recolzar les desconnexions perquè comptava amb un informe elaborat pel servei jurídic de l'estat a RTVE que garantia la seva legalitat perquè "no semblava que existissin obstacles legals per a que un centre regional d'RTVE desconnecti de la programació nacional"¹⁶⁰¹, afegint que la competència per a l'ordenació de la de la programació era de la direcció general. Per la seva banda, el director de TVE, Jesús Martín, confiava en que es mantindria la previsió d'incorporació d'una setantena de nous treballadors i el passi de contractats per programa a temporals, deslligant-los de la desconnexió. Martín es va reunir amb Felis, Schaaff i Nebot a principis d'abril de 1987 a Madrid per a dissenyar la nova programació de la desconnexió per a Catalunya¹⁶⁰² per la segona cadena que s'havia previst per al 23 d'aquell mes, coincidint amb la Diada de Sant Jordi. Pilar Miró havia trucat Pere Felis per anunciar-li la data i per a manifestar-li el seu recolzament a l'equip directiu de Sant Cugat. La directora general tenia facultats per a ordenar la nova franja horària de desconnexió, malgrat que alguns factors havien de ser aprovats prèviament pel consell d'administració, com la contractació en plantilla de nous professionals. La graella d'emissió que es contemplava ja havia estat assumida i acceptada tant per part de la directora general com pels responsables d'RTVE a Catalunya. Aquella reunió es va considerar important ja que es produïa unes setmanes després del rebuig majoritari del consell d'administració d'RTVE a la desconnexió.

La decisió, que semblava consagrar TV3 com la "genuïna"¹⁶⁰³ televisió nacional de Catalunya, va coincidir amb la proposta de contractació de diversos professionals que s'havien d'incorporar com a col·laboradors a diverses àrees per cobrir les necessitats en l'inici de l'ampliació de la programació en català,

¹⁶⁰¹ *El País*, 3 de març de 1987, p.

¹⁶⁰² *ABC*, 4 d'abril de 1987, p. 109

¹⁶⁰³ Així la va definir un dels consellers d'AP.

però que el departament de personal d'RTVE s'havia oposat a signar fins que no hi hagués una decisió ferma, malgrat la voluntat que havia manifestat la directora general, puntualitzant la justificació d'aquestes incorporacions, davant la Comissió de Control d'RTVE, celebrada el 8 d'abril de 1987:

“De todas maneras, respecto al personal hay que proceder, cuando el Consejo de Administración lo autorice, a la convocatoria de 71 plazas de diversas categorías, que no están exactamente provocadas por la ampliación de la programación, sino que 19 están originadas por vacantes en el centro, 24 son restringidas entre oficiales de registro y montaje, al objeto de acceder a la categoría de operador-montador y el resto, que son 28, serían de nueva creación para organizar los nuevos programas de la ampliación de la programación.”¹⁶⁰⁴

La notícia va generar nombroses reaccions, com la del president del Consell Assessor de RTVE a Catalunya, Enric Castellnou (CiU) que va denunciar la manca de voluntat política del PSOE per descentralitzar RTVE; mentre que el secretari de comunicació del PSC-PSOE, Jaume Sobrequés, assegurava que el seu partit sempre havia estat favorable a la desconexió, com ho va fer de manera expressa l'executiva del PSC en un comunicat on manifestava que era “una necessitat ineludible a la que han de donar una resposta positiva els òrgans directius de TVE”, ja que eren “conscients de que la descentralització de Televisió Espanyola és una exigència de la funció pública de servei que li assigna la Llei”¹⁶⁰⁵. En l'àmbit europeu es podien trobar exemples de diverses televisions públiques que havien començat a implantar un sistema televisiu que fomentava la descentralització. A Bèlgica, per exemple, des de 1960 havia desaparegut l'Institut National Belge de Radiodiffusion, convertint-se en tres organismes públics diferents: l'RTB que emetia en francès, la VRT que s'adreçava a la comunitat flamenca (a Flandes i Brussel·les) i l'ISC que

¹⁶⁰⁴ *Diario del Congreso de los Diputados*. Comisión de Control de RTVE, de 8 d'abril de 1987, núm. 109, p. 4287

¹⁶⁰⁵ *La Vanguardia*, 18 de març de 1987, p. 21

gestionava els serveis tècnics comuns dels ens anteriors. Des de 1970, Bèlgica ja havia reconegut constitucionalment l'existència de tres comunitats culturals (francòfona, flamenca i germanòfona)¹⁶⁰⁶.

Tanmateix, malgrat la decisió del consell d'administració, Pilar Miró va insistir en trobar una solució perquè considerava que la nova desconexió responia a criteris d'eficàcia en la gestió de l'empresa. La directora general estava disposada a forçar la desconexió i va demanar a l'equip directiu de Sant Cugat que es mantinguessin en els seus càrrecs fins al 31 de març, amb la intenció de posar en marxa la desconexió, ometent el resultat de la votació adversa del consell d'administració, i invocant la prerrogativa que li atorgava el seu vot decisiu. Per la seva banda, el Parlament de Catalunya va aprovar una proposició no de llei, presentada per tots els grups de la cambra catalana manifestant el seu suport a l'ampliació dels horaris per a les desconexions de TVE des de Catalunya, instant de manera urgent al president del govern espanyol a que es portés a terme i que s'introduís la concepció de l'estat de les autonomies a la programació d'RTVE¹⁶⁰⁷.

8.19.2. La nova programació per a TVE Catalunya

Finalment, l'1 d'abril, Pilar Miró va anunciar a la reunió del consell d'administració d'RTVE que la nova programació en desconexió es portaria a terme de manera definitiva i disposaria de la franja de 19 a 21 hores, per la segona cadena, a partir del 23 d'abril. Va ser una decisió unilateral imposada a la resolució del mateix consell que es va tornar a oposar per segona

¹⁶⁰⁶ Nobre-Correia, J. M.; Collard, S. "Bélgica: la federalización radiotelevisiva y la televisión comunitaria". *Televisión de proximidad en Europa. Experiencias de descentralización en la era digital*. UAB, 1999, p. 96

¹⁶⁰⁷ *Proposició no de Llei sobre la desconexió del circuit català de TVE*. Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya, de 30 de març de 1987, núm. 192, II Legislatura, pp. 9884-9885

vegada¹⁶⁰⁸, malgrat que van proposar algunes alternatives a la directora general que no tenien cap altra intenció que dilatar la decisió¹⁶⁰⁹, però que les va rebutjar, després de cinc hores de reunió “tensa”. Durant el debat, els consellers també van rebutjar la programació per al segon trimestre, amb les mateixes franges de desconnexió. Tanmateix, el consell va aprovar una proposta del conseller socialista Feliciano Sofín consistent en realitzar un pla de desenvolupament de la regionalització de la segona cadena i, fins a llavors, no modificar la graella d'emissió; és a dir, la majoria del consell estava a favor de la regionalització, però en contra de la desconnexió¹⁶¹⁰. Pel conseller Baón, la decisió “podia produir un conflicte greu perquè tots els consellers estem persuadits de què les competències i les competències i la responsabilitat han de ser compartides entre consell d'administració i direcció general”¹⁶¹¹

Després de la segona negativa a la desconnexió, els directius de TVE Catalunya van retirar les seves dimissions. No obstant, es van mantenir momentàniament en els seus càrrecs, quan van obtenir garanties per part de Pilar Miró que aquesta es faria efectiva en la franja de 19 a 21 hores, que tornaria la connexió a la programació estatal, malgrat no tenir la certesa de disposar els mitjans tècnics i humans necessaris per a portar-la a terme en la data prevista. Tanmateix, el 23 d'abril, Diada de Sant Jordi, es va emetre una programació extraordinària que es va dissenyar per aquella data, des de les 12.30 fins a les 22.30 hores, que va permetre presentar i preestrenar alguns dels espais de la nova programació que es va posar en marxa l'11 de maig, amb una ampliació de l'horari disponible.

¹⁶⁰⁸ En aquesta ocasió, amb un vot a favor de la desconnexió (Eugeni Giral) i dues abstencions (Fernando G. Delgado i la mateixa Pilar Miró).

¹⁶⁰⁹ Per exemple, esperar els resultats d'un estudi sobre la descentralització d'RTVE al mes de juny o començar la desconnexió a partir de l'octubre, conjuntament amb altres centres territorials d'RTVE.

¹⁶¹⁰ *La Vanguardia*, 2 d'abril de 1987, p. 25

¹⁶¹¹ *El País*, 2 d'abril de 1987, p. 74

La determinació de Pilar Miró en la seva decisió de no cedir en la seva voluntat de posar en marxa les desconexions a Catalunya i de portar a terme la seva política de regionalització de la segona cadena de TVE va quedar justificada durant una compareixença davant la comissió de control de RTVE celebrada un any després:

“En el caso concreto de Cataluña donde en principio era necesaria la desconexión precisamente para la producción propia del centro de Cataluña y también por la necesidad de competir con la programación en catalán de TV3, ahora mismo se está compitiendo también con las desconexiones que se ven interrumpidas por los programas deportivos. En estos momentos estamos estudiando la posibilidad de aumentar la programación en otras bandas horarias y, sobre todo, que el espectador de la Comunidad Autónoma no tenga que privarse de la producción de la cadena nacional ni de la que, en principio, estaba prevista para la desconexión”.¹⁶¹²

Malgrat l’anunci, el 3 d’abril no es va produir la desconexió per “complicacions que van requerir de múltiples esforços”, segons va reconèixer el director de TVE, Jesús Martín, l’endemà, durant una visita oficial a Barcelona. Aquest endarreriment trencava les previsions de la directora general, la qual cosa va obligar a fixar una nova data per al 4 de maig.

Pel que fa a les produccions que es van estrenar al 1987, la primera va ser la realitzada per Josep Sardà *El legado de las islas*, una sèrie documental de tretze capítols, enregistrada en cinema, que mostrava la història de la presència dels pobles d’Espanya en el context cultural de les illes de la Mediterrània, així com els vestigis arquitectònics, els espais naturals i l’herència històrica d’aquests llocs. A cada capítol s’abordava una illa mediterrània que permetia descobrir la presència espanyola, i particularment la dels navegants

¹⁶¹² *Diario del Congreso*. III Legislatura, Comisión de Control Parlamentario sobre RTVE, 28 de juny de 1988, Núm. 320, p. 10750

catalans i aragonesos, en la formació d'aquestes cultures. La direcció i el guió van ser responsabilitat de Vladimir de Semir i la producció d'Àngels Peñarroya. *El legado de las islas* va ser l'última producció realitzada en cinema, després de la decisió d'acabar amb aquest suport en benefici del vídeo "per motius de rendibilitat i d'innovació tecnològica, la qual cosa va significar el tancament dels laboratoris cinematogràfics i dels departaments de telecinema, muntatge de cinema i filmats¹⁶¹³.

Un cop finalitzades les emissions de *Miramar Esportiu*, es va posar en marxa *Estudi Estadi*, un nou macroprograma dirigit per Martí Perarnau amb entrevistes i reportatges a esportistes, retransmissions nacionals i internacionals, i competicions de diverses disciplines, amb una atenció especial a la participació de clubs catalans. També es mantenien altres retransmissions que es podien veure a tota Espanya. S'emetia el diumenge per a Catalunya, mentre que la resta de l'estat de manera simultània podia veure *Estudio Estadio*.

Al febrer va arribar *El bigote de papel*, un espai infantil protagonitzat per un gat (*Gato*) antropomòrfic que tenia un sentit de l'humor molt peculiar. La seva funció era realitzar comentaris sobre el gènere humà entre fragments de seqüències de pel·lícules i de petites dramatitzacions amb actors al plató¹⁶¹⁴. El programa tenia un to experimental, amb una concepció novedosa i diferent a la que era habitual en aquests tipus d'espais. La direcció va ser de Miquel Obiols i la realització d'Amparo Solís i Miguel Mellado. A l'abril s'estrenava el dramàtic *Dúplex per llogar*, que va ser una sèrie d'humor creada per l'escriptor Emili Teixidor, autor dels guions, que protagonitzaven les actrius Anna Lizaran i Àngels Moll. Les dues intèrprets donaven vida a dues germanes, una doctora i l'altra mestra, que vivien juntes en un dúplex que havien decidit de llogar a

¹⁶¹³ *La Vanguardia*, 28 de setembre de 1986, p. 93

¹⁶¹⁴ *El País*, 19 de febrer de 1987, p. 59

través d'un anunci en una secció equivocada del diari, la qual cosa provocava situacions còmiques i de malentesos. Inicialment, el programa es va emetre dins del magazín *Tres per quatre*. Josep Maria Vidal va ser el realitzador i director, i Marta Aguilar es va encarregar de la producció. L'espai divulgatiu *A tot saber* ofería en cada programa un contingut monogràfic dedicat a un centre educatiu català superior que ofería formació de diverses especialitats, divulgant els seus mètodes docents i les aptituds dels seus professors, amb la intenció de fomentar els estudis relacionats amb la Formació Professional. El periodista Josep Maria Carandell va ser el guionista, Maria Elena Monràs la realitzadora i Àngels Peñarroya la productora. La sèrie d'humor *Amor, salut i feina* estava protagonitzada per Joan Pera i Mary Santpere. Al llarg de tretze episodis, es narraven les peripècies d'un home separat, hipocondríac, a l'atur, pare d'un nen¹⁶¹⁵ i que tenia al seu servei una minyona¹⁶¹⁶. A cada capítol, amb un pressupost de dos milions de pessetes, el protagonista tenia una nova feina, un amor i una malaltia imaginària:

“El amor, la salud y el trabajo son tres constantes problemáticas en la vida de cualquiera. En la serie tratamos estos problemas cotidianos con humor; un humor critico, inteligente e incluso surrealista.”¹⁶¹⁷

La sèrie, que s'enregistrava amb presència de públic al plató dels estudis d'Esplugues, s'emetia els dissabtes al vespre per la segona cadena i va estrenar una nova franja per a la desconexió de la programació en català. El mateix Joan Pera es va encarregar de fer el guió, amb l'ajuda de Rafael Anglada i Antoni Chic, que també va assumir la direcció i realització, mentre que Neus Solà va ser la productora.

¹⁶¹⁵ El paper del fill el va interpretar un dels seus fills, Boi Pera.

¹⁶¹⁶ Va avançar la data de l'estrena oficial de la sèrie durant la programació extraordinària que es va emetre la Diada de Sant Jordi per a donar a conèixer la nova desconexió en català.

¹⁶¹⁷ *La Vanguardia*, 10 de maig de 1987, p.33

A l'abril va arribar *El tiempo es oro*, un nou concurs dirigit Sergi Schaaff i Sergio Gil, i presentat per Constantino Romero. Els participants havien de superar diverses fases de preguntes de cultura general i després d'altres que plantejaven qüestions relacionades amb un tema específic que havia triat prèviament. Els concursants comptaven amb la col·laboració de dos ajudants al llarg de tot el programa i, al final, podien consultar els llibres que es trobaven en la biblioteca del plató per a respondre a tres preguntes d'un valor superior a les anteriors. Totes les proves tenien un temps limitat per condicionar el desenvolupament general del concurs que va assolir una gran popularitat, passant dels dimarts a la nit per la segona cadena al *prime time* dels diumenges.

El programa *Punt de fuga* consistia en un seguit de documentals sobre artistes poc convencionals i alternatius que mostraven com es desenvolupava el seu procés creatiu. Claudi Puchades es va encarregar del guió, Maria Miró de la realització i Àngels Peñarroya de la producció. El concurs *Som-hi*, presentat per l'actor Pep Munné, feia participar a la seixantena de persones que formaven part del públic assistent al plató com a concursants, realitzant diverses proves individuals o col·lectives. A cada programa, el públic procedia d'una localitat catalana diferent. La direcció de l'espai va ser de Salvador Pascual, la realització de Lluís Barahona i la producció de Joan Guasch. *20:30 a punt* era el títol d'un programa de reportatges relacionats amb el món de l'esport. El dirigia Pere Ferreres, amb la realització de Lluís Ondarra i la producció d'Alejandro Amillano.

La posada en marxa de la nova graella de desconexió en català no va solventar els problemes de dependència de la programació estatal. Pilar Miró havia dissenyat un esquema d'emissions per a la segona cadena que concentrés la "regionalització", les retransmissions esportives, taurines o de qualsevol altre tipus. Molt sovint els esdeveniments esportius que s'emetien en

directe tenien prioritats respecte dels programes en català, amb la qual cosa aquests desapareixien de la programació en benefici de la retransmissió en directe, normalment associades a importants patrocinis i contractes publicitaris que comportaven importants ingressos per a Televisió Espanyola. L'espai més perjudicat era *L'Informatiu Vespre* que veia com es reduïa la seva durada o desapareixia de la programació, impeding qualsevol fidelització de l'audiència i la competència amb el *Telenotícies vespre*, de TV3. L'oportunitat de dissenyar una nova programació en català a TVE corria el perill de ser plantejada només basada en criteris quantitius. És a dir, podia quedar en un exercici estèril amb el propòsit de cobrir les hores disponibles amb espais en llengua catalana, però que no haguessin estat pensats des de Catalunya, ni per destinar-los a una audiència catalana, ni tampoc per formar part d'una graella competitiva que pogués guanyar audiència de manera significativa. Si l'esforç per dissenyar aquestes noves franges no podia comptar amb la suficient assignació pressupostària de recursos humans ni de mitjans tècnics, eines imprescindibles per atraure telespectadors com ho va fer TV3, des de l'inici de les seves emissions, que va rebre de manera directa i ràpida l'adhesió generalitzada de la majoria de l'audiència de Catalunya, tot aquest treball podia convertir-se en contraproductiu i provocar en els telespectadors un cert enyorament d'anteriors programes que havia rebut des de Madrid, tradicionalment.

El dilluns 11 de maig es posava en marxa la nova programació en desconexió amb nous horaris. De dilluns a divendres de 12.30 a 15 hores, per la primera cadena, i de 18 a 21.30, per la segona. El dissabte, 10 a 15 hores i de 21 a 22 pel segon canal, i el diumenge, de 12 a 18 i de 21 a 22.30 hores, també per la segona cadena. Un dels programes d'aquesta última franja va ser *Debat 2*, un espai dirigit i presentat per Mercè Remolí on debatien convidats per parlar sobre un tema d'actualitat. Oliver Comes el realitzava i Xavier Forné el produïa. *Panorama*, presentava setmanalment dos o tres reportatges en profunditat sobre temes d'actualitat. Antoni Esteve va ser el seu primer director i

presentador, fins que al cap de dos mesos va assumir la corresponsalia de TVE a París¹⁶¹⁸, sent substituït per Àlex Masllorens¹⁶¹⁹. La realització era de Sergi Castelar, Francesc Torrents i Carles Comes i la producció de Xavier Forné. El programa *El Edén* es va incorporar la programació estiuenca estatal, reemplaçant *Ahí te quiero ver*, de Rosa Maria Sardà. En aquest espai de varietats, que comptava amb una orquestra pròpia, predominaven les actuacions pròpies d'un cabaret (il·lusionisme, humoristes, música, acròbates, *vedettes*,...), presentades per l'actor Miguel Ángel Jenner, amb la realització de Xavier Manich i la producció de Germán Rubiés. Cada setmana intervenia una famosa *vedette* espanyola que s'encarregava de tancar el programa amb una actuació del seu espectacle similar a la que feien en els seus respectius *shows*.

Mesos després d'haver començat la nova franja de desconexió, es va constatar que no va tenir l'acceptació prevista per part de l'audiència, una adversitat més que la directora general, Pilar Miró, va haver d'assumir mesos més tard, reconeixent però, al mateix temps, que es tractava d'una "bona experiència" que es podia exportar a tots els centres territorials:

"El nivel de audiencia de la programación regional en Cataluña no es buena en relación con TV3. No se tienen medios para competir a esa hora con TV3 ni tampoco, obviamente, con la primera cadena, pero tiene un nivel aceptable. Tampoco se pensaba al iniciar esa desconexión que se fuera a barrer. Va teniendo una aceptación y va compitiendo poco a poco con las dos cadenas (...) Me parece, de todas maneras, que es una buena experiencia para empezar lo que debe hacerse con los otros centros regionales, y luego, un buen ensayo para lo que se supone que va ocurrir en poco tiempo, es decir, que cuando lógicamente se tiende a hablar de que en esa hora hay que competir con la primera cadena, cuando haya televisión privada, habrá que competir con la televisión privada, y me parece que todos los ejercicios que

¹⁶¹⁸ ABC, 13 de juliol de 1987, p. 109

¹⁶¹⁹ Més tard, Núria Noguera va assumir la direcció i la presentació del programa.

tiendan ahora a competir con la propia televisión pública son buenos, aunque sean costosos y no sean de un resultado inmediato.”¹⁶²⁰

A la programació en català es va estrenar *Si Fa Sol*, un espai musical que s'enregistrava a diverses localitats, amb les actuacions de cantants i de grups catalans. El programa estava presentat per Núria Ingles, la realització era de Ricardo Soria i Julio Herrero, i la producció de José Pedrosa. Per la seva banda, *La plaça de la lluna* era un espai que cada setmana estava dedicat de manera monogràfica a una manifestació artística i de l'espectacle. Com a novetat, incorporava la realització de reportatges a diverses ciutats europees que permetien conèixer la seva activitat cultural. El dirigia Lluís Crous, amb la realització de Míriam Bonet i la producció de Guillem Guarro. La parella humorística Guix i Murga van ser els encarregats de presentar el concurs *L'Elektro-xou*. Mentre Xavier Guix donava vida a un ordinador, Miquel Murga interpretava un androide. Els participants havien de superar diverses proves, fins que a l'última havien d'enfrontar-se a l'ordinador. Ferran Armengol va ser el realitzador i Pilar Lacalle, la productora. *De cara al mar* va ser un espai documental que cada capítol estava dedicat a un aspecte marítim relacionat amb Catalunya (fauna, competicions esportives, relacions comercials, pirateria o la pesca). Marcel·lí Gili va ser el director i el realitzador, i José Ramón Suárez, el productor. El magazín cultural *TBM*, que s'emetia l'últim dissabte de cada mes i es realitzava en coproducció amb la televisió francesa FR-3 i la RAI italiana¹⁶²¹, oferia informacions, entrevistes i reportatges sobre esdeveniments culturals, protagonitzats per joves creadors, que tenien lloc a les ciutats de Toulouse, Barcelona i Montpeller. El programa va arribar a un acord amb el Consell d'Europa per a potenciar aquesta iniciativa televisiva. Les seves inicials corresponien a les sigles de les ciutats que formaven el títol del programa. Lulú

¹⁶²⁰ *Diario del Senado*. Comisión de Presidencia del Gobierno e Interior, núm. 53, 13 d'octubre de 1987, pp. 12-13

¹⁶²¹ També s'hi van afegir l'RTBF, de Bèlgica, la televisió pública de Belgrat i la de Berlí Occidental.

Martorell era la responsable dels continguts realitzats a Barcelona, mentre que Patrick Dedole i Tiziana Cramerotti van ser els seus responsables màxims.

Després alguns rumors sobre el possible cessament de Pere Felis com a director del centre publicats durant l'estiu, el 12 de novembre la direcció de TVE Catalunya va presentar la dimissió irrevocable en assabentar-se a través del director de TVE Jesús Martín, que a partir del gener de 1988, tota la programació en català passaria a emetre's per la segona cadena. El projecte de programació feia una distinció clara entre les dues cadenes; la primera, amb un àmbit de cobertura estatal, i la segona havia d'assolir tres objectius: les retransmissions, els espais complementaris als ja existents a la primera cadena i dedicar-se a les emissions dels programes regionals. La direcció estatal defensava aquesta decisió per potenciar el primer canal davant la imminent competència que significaria la posada en marxa de les televisions privades a Espanya. L'anunci de la dimissió no va ser ben rebuda per Pilar Miró que es va assabentar per un teletip, abans de conèixer la notícia de manera oficial. Des de Madrid, alguns directius també es van mostrar desconcertats per aquesta decisió, malgrat que no consideraven cedir al que consideraven un xantatge per aconseguir l'objectiu de l'ampliació de la desconnexió. En qualsevol cas, oficialment, per Felis, la dimissió era deguda a la manca de motivació cap al futur:

“No es que vaya a producirse un retroceso en el papel atribuido a Sant Cugat dentro del organigrama de TVE, pero tampoco vemos proyectos que rompan con la perspectiva de una tarea continuista. El desgaste que hemos sufrido, a nivel personal, por el esfuerzo de estos últimos meses es importante y se trata de una opción personal”.¹⁶²²

¹⁶²² *El País*, 13 de novembre de 1987, p. 70

A les dimissions de Pere Felis, de Montserrat Nebot, cap d'Informatius, i de Sergi Schaaff¹⁶²³, cap de Programes, es van afegir en solidaritat les d'altres membres de l'equip directiu, Carme Páez, Martí Perarnau, Lluís Garriga i Sergio Gil. En aquesta ocasió, les dimissions van ser ràpidament acceptades i, aquell mateix dia, Miró va nomenar Agustí Farré nou director del Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya, finalitzant la situació de crisi generada per la dimissió en bloc de l'equip anterior¹⁶²⁴, tot i que part de la premsa considerava el nomenament de Farré era "precipitat i que mantenia el clima d'incertesa"¹⁶²⁵. El dia de la presa de possessió del nou equip directiu, Miró, que va estar acompanyada pel director de TVE, Javier Martín, va voler puntualitzar la seva decisió, de manera explícita, a més de recolzar el centre de Sant Cugat:

"La nueva etapa se inició en octubre de 1986, cuando entró el actual equipo directivo de RTVE. Quiero dejar claro que para nosotros no existe una primera cadena importante y otra que no lo es. Tanto TVE-1 como TVE-2 deben ser fuertes y competitivas y ambas deben tener entidad propia".¹⁶²⁶

No obstant, durant la mateixa intervenció, Miró va matisar que totes dues cadenes tindrien una entitat diferent, però al mateix temps competitiva en les seves respectives ofertes televisives, que convergien en la fórmula de la televisió pública alemanya ja que considerava que era el que permetria a RTVE i les seves societats la seva supervivència amb la imminent arribada de les televisions de titularitat privada que modificarien substancialment l'escenari audiovisual espanyol:

¹⁶²³ Per Schaaff, passar tota la programació en català a la segona cadena era una mesura "excessivament radical" i considerava que es podia "haver estudiat una solució intermitja" (veure *El País*, 13 de novembre de 1987, p. 70).

¹⁶²⁴ El motiu de les dimissions cal buscar-lo en els insuficients resultats que fins al moment havia ofert la desconexió, que no va estimular el retorn dels realitzadors que havien marxat a TV3 o a l'empresa privada, ni tampoc de periodistes que havien començat la seva trajectòria professional a Sant Cugat.

¹⁶²⁵ *El Periódico de Catalunya*, 14 de novembre de 1987, p. 3

¹⁶²⁶ *El País*, 14 de novembre de 1987, p. 62

“La idea es crear dos cadenas independientes y competitivas con cualquier otro canal de televisión que exista o llegue en un futuro. TVE tiene que cambiar para afrontar el hecho de que está dejando de ser una televisión que se conectaba porque no había otra alternativa. Y todos los cambios que estamos haciendo van en este sentido”¹⁶²⁷.

Tanmateix, com s’ha apuntat anteriorment, la possibilitat de materialitzar la desconexió no va comptar amb el concurs d’uns acceptables índex d’audiència d’alguns dels nous programes, la qual cosa no va ajudar gaire a combatre una incipient desil·lusió ni la marxa d’alguns dels realitzadors a TV3 o a productores ni tampoc de periodistes que havien deixat Sant Cugat per altres reptes més engrescadors i estimulants. No cal oblidar que, des de l’inici de les emissions de TV3, hi va haver tensions a TVE Catalunya a sectors que creien que era possible i s’havia de convertir en una alternativa raonable a les ofertes ja existents i competir amb Televisió de Catalunya.

L’última estrena de la programació en català d’aquell any va ser el programa divulgatiu *Flamenc*, un espai de deu capítols especialitzat en aquest gènere musical amb la participació d’especialistes i intèrprets. Es buscava l’espontaneïtat i la senzillesa en cadascuna de les actuacions, tant des del punt de vista de l’ambientació i decoració com de les respectives interpretacions. El guitarrista català Toti Soler es va encarregar de la presentació, explicant els ritmes i les especialitats de les diferents interpretacions, i Ferran Armengol va ser el director i realitzador.

Escoltem els músics va ser el primer programa en estrenar-se el 1988 en la desconexió per a Catalunya. Cadascun dels capítols d’aquest espai divulgatiu estava dedicat a un instrument musical, a través de les explicacions i

¹⁶²⁷ *El Periódico de Catalunya*, 14 de novembre de 1987, p. 3

interpretacions d'un músic. La sèrie es va enregistrar en el Centre de Documentació Musical i comptava amb la participació de nens que podien fer preguntes als músics. L'actriu Imma Colomer va ser la presentadora, la realització la va assumir José Luis Mendizábal i la producció va ser de José Pedrosa. Al gener també es va estrenar *Portes endins*, un programa en el que Eva Nasarre entrevistava un personatge sobre la seva activitat professional. Xavier Gassió va ser el director, Marta Fernández, la realitzadora, i Mary Campillo, la productora. La periodista Cristina Morató dirigia el debat *A dos de cinc, té o cafè*. La peculiaritat d'aquest programa residia en que cada setmana, l'espai s'emetia de dilluns a dijous, comptava amb un presentador diferent que no necessàriament havia de estar vinculat als mitjans de comunicació i que era qui triava els temes que es tractaven. La realització era de Jordi Solanas i la producció de Marta Aguilar. El periodista i escriptor Ivan Tubau era el director i el presentador del programa *El divan d'Ivan*, un espai d'entrevistes en profunditat on els convidats, tots ells personatges populars, s'asseien en un divan, que simulava la consulta d'un psicoanalista. El realitzador va ser José Luis Monforte i el productor José Pedrosa.

Al març i en horari familiar es va estrenar *Juego de niños*, un concurs que va captivar l'audiència de totes les edats, molt ràpidament. TVE va adaptar aquest format nord-americà que també van emetre la majoria de les televisions europees. Al joc participaven dues parelles formades per una dona i un home que estaven, acompanyats per algun personatge famós, que intentaven desxifrar definicions sobre persones, objectes o conceptes que feien les nenes i els nens de diferents edats i escoles que havien estat enregistrats prèviament. Cada resposta encertada correctament tenia l'equivalent d'un nombre de "gallifantes", un animal imaginari meitat gallina i meitat elefant, que servia de moneda de canvi ja que cada dia tenia una cotització diferent i servia com a premi per als concursants quan es convertia en diners. *Juego de niños* era una adaptació del format nord-americà *Child's Play*, de la CBS y de Mark Goodson

Productions. Al llarg dels més de quatre anys que es va emetre el programa, el van presentar Amparo Soler Leal, Tina Sáinz, Ignacio Salas, i Xavier Sardà. El va dirigir Miquel Obiols i el va produir Fernando González Tejedor.

La sèrie *A l'est del Besòs* narrava amb to d'humor les vicissituds d'una família atípica i marginal. Àngel Alonso va ser el creador i realitzador d'aquesta producció on el perfil dels personatges no eren l'habitual d'altres sèries televisives. La família protagonista d'aquesta ficció vivia en un barri obrer de la perifèria d'una gran ciutat, intentant mantenir els seus costums catalans enmig de la immigració que els envoltava. Els principals intèrprets van ser Anna Lizaran, Joan Borràs, Elisenda Ribas i Josep Lifante. A cada capítol participava un personatge popular que s'interpretava a sí mateix. La sèrie es va començar a enregistrar als estudis de l'Hospitalet, però es va finalitzar als d'Esplugues. Cada capítol tenia un pressupost de dos milions de pessetes i s'enregistrava amb presència de públic al plató¹⁶²⁸. Agustí Causí va ser el director i l'humorista gràfic Miguel Ángel Nieto, el guionista. A finals de març es va estrenar l'espai informatiu *Teledues*, un programa d'actualitat que, de dilluns a divendres, oferia entrevistes i reportatges d'esdeveniments d'arreu de Catalunya. En el seu contingut participaven activament les delegacions de TVE a Girona, Lleida i Tarragona aportant informacions de les respectives comarques. S'emetia abans de *L'Informatiu migdia* i cada dia de la setmana estava dedicat a un tema diferent: dilluns, als esports; dimarts, a la cultura; dimecres, economia i participació del públic; dijous, directes des de diversos llocs, i divendres, oci per al cap de setmana i previsió meteorològica. Durant els mesos d'estiu en que es va emetre, *Teledues* es realitzava des d'alguna localitat, en exteriors, des d'un vaixell, des d'un tren i, inclús, es va fer des d'un globus. El seu director va ser Jordi Llonch i els presentadors Pep Vilar i Rosa Maria Molló.

¹⁶²⁸ *La Vanguardia*, 19 de març de 1988, p. 64

L'espai infantil *Alfabet* estava dirigit i protagonitzat pels components de la companyia Els Aquilinos¹⁶²⁹. La sèrie es basava en contes de Gianni Rodari, creada a partir de l'estètica i el llenguatge elaborat a l'espectacle "Sopa de Lletres". A través de les dramatitzacions i representacions de contes amb titelles i actors fets de paper de diari, es volia atreure l'atenció i l'interès cap a la lectura i els números. Es van emetre dotze capítols, de quinze minuts de durada cadascun d'ells. La realització era d'Amparo Solís i la producció de Guillem Guarro. Al mes d'abril, es va estrenar *A tres bandes*, un debat on acostumaven a participar tres convidats, dirigit i presentat per l'actriu Mònica Randall, amb la realització Xavir Manich de i la producció de Pilar Lacalle. El programa s'emetia en directe a la nit, tots els dijous, en un format molt convencional i que deixava veure una precarietat pel que fa als mitjans tècnics com també amb el formalisme de les preguntes i les intervencions, la majoria d'elles sense entrar en polèmiques.

Aquell mateix mes, una sentència de la Sala Contenciós-administrativa de l'Audiència Nacional, dictada com a conseqüència d'un recurs presentat per l'advocat Esteban Gómez Rovira¹⁶³⁰, en nom de l'Asociación Cultural Miguel de Cervantes, ordenava la direcció de Televisió Espanyola a Catalunya a emetre els seus informatius en llengua castellana per la desconexió en català, "en condicions d'igualtat per a l'audiència castellanoparlant". Aquesta sentència judicial suposava l'emissió a la mateixa hora i amb idèntic contingut dels

¹⁶²⁹ Els Aquilinos ja havien col·laborat en els programes *Planeta imaginari*, *Picapuça* i *Xocolata desfeta*. Sempre havien demostrat el seu interès pel llenguatge audiovisual, amb produccions que incorporaven criteris innovadors en l'àmbit dels programes per a nens. Es tractava d'un dels col·lectius catalans de teatre de titelles que va tenir més projecció internacional, amb participacions de nombrosos festivals.

¹⁶³⁰ Anteriorment, havia portat a terme accions legals en representació dels Mestres de l'EGB castellanoparlants de Catalunya i, fins i tot, va aconseguir que la Justícia condemnés TVE Catalunya a rectificar una informació que assegurava que un mestre havia signat un manifest demanant la derogació de la Llei de Normalització Lingüística (*La Vanguardia*, 20 de juliol de 1985, p. 40). D'altra banda, Gómez Roviar havia encapçalat la llista de la candidatura Juntas Españolas per a les eleccions autonòmiques de 1988. Un partit que al 1994 es va fusionar amb l'entitat nazi Círculo de Amigos de Europa (CEDADE) per crear Alternativa Demócrata Nacional. Abans d'iniciar la seva carrera com advocat, Gómez Rovira havia treballat com a empleat de banca a una sucursal de Banesto.

informatius en català; una decisió molt complicada de portar a terme, com ho manifestava Agustí Farré, director de TVE Catalunya:

“No sé si técnicamente sería posible, es inviable poder hacer un informativo idéntico en lengua catalana y, simultáneamente, en castellano. Es una sorpresa una sentencia de este tipo. Deberíamos considerar que hemos regresado a una etapa anterior a 1964, que es cuando TVE en Cataluña empezó a emitir en lengua catalana. Hay quien todavía confunde la igualdad con la uniformidad”¹⁶³¹

La decisió judicial¹⁶³², que tenia un evident caire polític, va produir un moviment de solidaritat i de recolzament cap als professionals i la tasca portada a terme durant tants anys a TVE Catalunya per la normalització lingüística i la integració entre els ciutadans a Catalunya. La majoria d'institucions, partits polítics i el Col·legi de Periodistes de Catalunya van desqualificar unànimement la sentència de l'Audiència Nacional i van coincidir en assenyalar que el dret a rebre informació en català i castellà estava totalment garantit a TVE i que, en tot cas, el problema residia en què el percentatge de programes en català estava per sota del castellà; a més, d'expressar el seu malestar per aquesta decisió perquè anava en contra del procés de normalització lingüística¹⁶³³. El text de l'Audiència Nacional considerava que es vulneraven els articles 3, 14 i 20 de la Constitució, que es refereixen a l'oficialitat de les llengües castellana i catalana, la igualtat dels espanyols davant la llei i el respecte en els mitjans de comunicació de l'estat al pluralisme de la societat i a les diverses llengües d'Espanya. Pilar Miró va anunciar que els serveis jurídics de Televisió Espanyola presentarien recurs a la sentència¹⁶³⁴; també la van recórrer la

¹⁶³¹ *La Vanguardia*, 21 d'abril de 1988, p. 3

¹⁶³² La sentència presentava errors considerables i allunyats de la realitat ja que parlava d'un programa que mai no va existir, *L'hora de la actualitat* (sic), referint-se a l'*Informatiu*.

¹⁶³³ *La Vanguardia*, 22 d'abril de 1988, p. 16

¹⁶³⁴ Comisión de Control Parlamentario sobre RTVE. 5 de maig de 1988. Sentencia de la Audiencia Nacional en relación con la presencia del catalán en el circuito de Televisión Española en Cataluña (Núm. Exp. 182/000416).

Generalitat, l'advocacia de l'Estat i la Fiscalia. Finalment, el Tribunal Suprem va autoritzar l'ús exclusiu del català en les emissions dels informatius a TVE Catalunya. La sentència de la Sala Tercera de l'alt tribunal anul·lava l'anterior de l'Audiència Nacional, argumentant que no vulnerava els preceptes constitucionals ja que el dret a rebre informació era compatible amb el dret a comunicar-la lliurement¹⁶³⁵. El Suprem puntualitzava a la seva resolució que un 90 per cent dels habitants de Catalunya entenien el català i que la proporció del conjunt d'espais informatius de televisió era d'un 70 per cent en castellà i d'un 30 per cent en català, de tal manera que el castellà continuava sent *llengua preferent*.

El magazín *Directe al 2* era un espai que s'emetia cada dia en directe des d'una població catalana, realitzat completament en exteriors, on s'hi entrevistaven persones destacades o peculiars dels llocs on s'hi feia, a més de mostrar les tradicions culturals, gastronomia i música locals. Estava presentat per Xavier Obón, i comptava amb la direcció de Xavier Gassió, la realització de Lluís Barahona i la producció de Mary Campillo. *Directe al 2* s'afegia al recent estrenat també *Teledues* en l'afany d'estar present al territori, amb programes realitzats en directe, i d'equilibrar la presència de TV3 arreu de Catalunya. Uns dies més tard es va estrenar *Plàstic*, un programa musical, amb actuacions al plató i videoclips, poc convencional, eclèctic, irreverent i que transmetia frescor. Per a la majoria dels telespectadors no va passar desapercebut, degut a la seva estètica, la informalitat de les presentacions, les sorpreses, la selecció de grups i de videoclips i a la personalitat dels seus tres presentadors. Cadascun d'aquests responia a un perfil diferent que contrastava amb les seves respectives personalitats: la periodista Marisol Galdón donava la imatge d'una dona atrevida, camaleònica i imparable, l'actor David Bagès era el més jove

http://app.congreso.es/AudiovisualCongreso/escucharAudio?legislatura=Legislatura_III&carpeta=Iniciativas&idIntervencion=41737&tipo=l

¹⁶³⁵ *El País*, 24 de novembre de 1988, p. 30

dels tres, *punky*, molt descarat i còmplice amb els telespectadors, i Tinet Rovira que també exercia com a director en un rol més formal que els seus companys. Al llarg de les seves emissions, que es realitzaven en directe, el programa va comptar un concurs on els participants patien des de la butaca on s'hi seien. També els presentadors responien les trucades telefòniques que els telespectadors plantejaven per a opinar sobre el programa o per manifestar les seves preferències musicals. Al llarg de totes les seves emissions, a *Plàstic* van primar els criteris de qualitat per sobre dels comercials. Els realitzadors van ser Ferran Armengol i Jordi Rosell, i el productor Ignasi Montaña. Posteriorment, es va emetre dins de la programació estatal i al 1990 es va emetre una versió més desvergonyida amb actuacions musicals i continguts eròtics i escatològics. *Dones del rock* també va ser un espai musical que dedicava cada emissió a una intèrpret femenina. S'oferia un breu apunt biogràfic al principi de cada programa per donar pas a la interpretació de diversos dels seus temes que s'intercalaven amb breus declaracions. El periodista i crític musical Jordi Tardà va ser el seu director i guionista, Xavier Manich el realitzador i Joan Guasch el productor.

Viatge a l'aventura era un programa que, de manera monogràfica, dedicava cada capítol a un viatger o expedicionari, a través del qual es podien conèixer els llocs als que havia anat. L'espai s'il·lustrava amb el suport d'imatges de les seves aventures arreu del món. Anna Llauredó va ser la directora i presentadora, Ferran Armengol el realitzador i Marta Aguilar la productora. Al maig es va estrenar el primer programa televisiu en aranès, *Era Lucana*. Un espai divulgatiu sobre l'actualitat de la Vall d'Aran, amb especial atenció al seu patrimoni paisatgístic, monumental i cultural. Amb aquest espai se seguia el model de la televisió francesa FR3, que produïa i emetia programació en occità. *Era Lucana* s'emetia amb una periodicitat mensual el primer dilluns de cada mes, tenia una durada de quinze minuts, aproximadament. Va ser dirigit per

Jusèp Loís Sans¹⁶³⁶ i posteriorment per Paco Boya, amb la realització de Roser Faure i la producció de Daniel Ríos. *Aigua de sífó* va ser un altre espai musical adreçat al públic juvenil, que combinava l'emissió de videoclips amb entrevistes realitzades en directe al plató del programa a artistes, dissenyadors o professionals d'àmbits molt diversos, recreant la pista de ball d'una discoteca. El presentava Anna Lafau, amb la realització de Marta Fernández i la producció de Xavier Forné.

8.19.3. L'intent d'un tercer canal per TVE Catalunya

Els continus canvis i alteracions de la franja de desconexió de la tarda van originar la dimissió del cap d'Informatius de TVE Catalunya, Rafael Jorba, en el mes de juny. Amb molta freqüència les emissions de l'*Informatiu vespre* es veien alterades en el seu horari habitual o desapareixien de la graella molts dies de la setmana a causa, principalment, de retransmissions esportives o taurines en directe, o d'altres tipus, que la direcció de TVE no estava disposada a renunciar pels ingressos publicitaris que generaven, com ho manifestava el seu màxim responsable, Jesús Martín, sense cap tipus recança:

“Es una tragedia que no tiene fácil solución. Por el momento, no tenemos más vías para hacer una transmisión territorial porque tan sólo tenemos dos cadenas. Es posible que con el tiempo se plantee la creación de un tercer canal que pudiera ser regional, pero por el momento eso está en estudio. Puede haber una discusión importante, y en algunas comunidades ya se está dando, sobre si TVE debe o no competir con las televisiones autonómicas. Yo creo que son perfectamente compatibles y que la oferta que nosotros estamos dando es una alternativa en esa comunidad. Si decidiéramos abrir un tercer canal habrá una polémica que se está valorando ya. Respecto a las horas en las que no

¹⁶³⁶ Era el director del Centre de Normalització Lingüística de la Val d'Aran.

hay deporte, la rejilla está perfectamente consolidada y con buenos resultados, incluso publicitarios".¹⁶³⁷

Per Martín, l'eventual tercer canal hauria de tenir un caire complementari ja que no emetria amb continuïtat, sinó de manera esporàdica, específicament en aquells casos en els que les retransmissions especials alteressin la programació habitual de TVE Catalunya¹⁶³⁸. Tanmateix, els professionals del centre seguien amb preocupació tots els esdeveniments que tenien lloc, sense deixar de banda la producció de programes que seguia el seu curs, atents a la implicació que la posada en marxa o no del tercer canal podria tenir en la dinàmica de Sant Cugat.

En qualsevol cas, se seguia treballant a contra rellotge en la preparació de les emissions la posada en marxa de la segona cadena de TVE a Catalunya en un intent desesperat d'emetre regularment abans de l'anunciat Canal 33. RTVE va decidir anomenar el seu nou canal com *TVE-2 Catalunya*, mentre que el segon canal de TVE d'àmbit estatal, portaria com a identificador a Catalunya *TVE-2 España* i oferiria la mateixa programació que per a la resta de l'estat, encara que continuaria emetent *l'Informatiu* en català del migdia. Amb aquesta decisió, Catalunya se situava en una posició de privilegi respecte d'altres Comunitats Autònomes amb menys recursos, després de l'augment de l'oferta audiovisual que podria arribar a quatre canals de gestió directa (tres de TVE i un de TV3).

El 26 de juliol, Pilar Miró va remetre una carta al secretari de mitjans de comunicació del PSC, Jaume Sobrequés, manifestant que la creació del tercer canal de TVE Catalunya era un dels seus objectius immediats. D'aquesta manera, Miró responia Sobrequés, després que el PSC el sol·licités

¹⁶³⁷ *La Vanguardia*, 19 de juny de 1988, p. 87

¹⁶³⁸ *La Vanguardia*, 25 de juny de 1988, p. 64

públicament al mes de juny. Tanmateix, encara calia resoldre dos problemes: d'una banda, en un primer moment, el canal *TVE-2 Catalunya* només es veuria a Barcelona i les comarques properes perquè la xarxa de TVE no tenia capacitat per cobrir tot Catalunya; i, de l'altra, calia pràcticament tot un any per a consolidar la programació del nou canal que, inevitablement, hauria de ser completament diferent de la que s'emetia fins aquell moment en la franja de desconexió. Tanmateix, existia la voluntat de fer una programació "molt competitiva i especialment dissenyada per l'horari d'última hora de la tarda-nit"¹⁶³⁹. No obstant, per a molts dels seus impulsors, l'inici de les emissions del Canal 33 va suposar la fi de la vella reivindicació d'un canal depenent de Sant Cugat i només en català, i la constatació que ja no seria possible ni tindria sentit en el futur. La imminent arribada de les televisions privades i la necessitat d'aprovar un Pla Tècnic Nacional que permetés la seva posada en marxa va posar de manifest la voluntat del govern espanyol de no afavorir l'inici de les emissions d'un tercer canal de TVE per a Catalunya, com plantejava el ministre de Transports, Turisme i Comunicacions, José Barrionuevo:

"La política del gobierno consiste en poder garantizar la coexistencia de esos dos canales de la Televisión Española, de al menos el canal determinado en la ley de terceros canales y de los tres canales previstos por la ley de televisión privada"¹⁶⁴⁰.

A l'estiu, es va estrenar *Camaleó*, un programa novedós i arriscat que va significar la primera incursió a Espanya en el gènere del fals documental¹⁶⁴¹ a la televisió. El realitzador Miguel Ángel Martín era el responsable d'aquest espai que combinava altres gèneres audiovisuals per demostrar que el mitjà televisiu era capaç de construir la realitat des de la ficció, al mateix temps de fer reflexionar els telespectadors sobre els productes que consumia a través de la

¹⁶³⁹ *El País*, 20 d'agost de 1988, p. 34

¹⁶⁴⁰ *Diario del Congreso de los Diputados*, núm. 132, Sessió plenària, 21 de setembre de 1988, p. 7787

¹⁶⁴¹ En anglès, el terme *mockumentaries* fa referència a un programa de televisió que representa esdeveniments ficticis, però presentats com a un documental.

televisió. L'antropòleg Manuel Delgado, que va rebre l'encàrrec del cap de Programes Joan Ramon Mainat, va ser el guionista i Salvador Fabregat el productor. Durant l'emissió del divendres 5 d'abril de 1991, el programa que portava per títol "La mort" va avisar que emetria un fals informatiu, presentat per Josep *Pitu* Abril¹⁶⁴². En aquest programa es va donar la *notícia* que s'havia produït un cop d'estat a la URSS que acabaria amb la *perestroika*¹⁶⁴³ i la mort del seu president Mikhaïl Gorbaxov¹⁶⁴⁴. Aquesta notícia va desencadenar nombroses reaccions per part dels telespectadors alarmats pel que acabaven de veure i escoltar per la televisió, que van trucar a diversos mitjans de comunicació per a confirmar els fets. Inclús, alguns mitjans va reproduir la notícia com a verdadera, sense contrastar-la prèviament.

La direcció de TVE Catalunya, encapçalada en aquell moment per Enric Sopena, va demanar disculpes per l'emissió del programa en considerar que s'havia produït un lamentable error a l'introduir en el programa un fals informatiu. Malgrat haver-se anunciat que es tractava d'una ficció, la seva emissió havia induït a l'equívoc a l'audiència i s'havia creat una alarma injustificada davant l'opinió pública, a més d'haver pogut perjudicar la imatge de la URSS, en el seu procés democratitzador¹⁶⁴⁵. Els seus representants diplomàtics a Espanya van manifestar-se en contra del contingut del programa i el van qualificar de "broma de mal gust que no serveix més que per perjudicar les relacions entre Espanya i la Unió Soviètica"¹⁶⁴⁶. Aquest fet va provocar que Enric Sopena i Ramon Colom, director de TVE, destituïssin Joan Ramon

¹⁶⁴² En aquell moment, era el presentador de *L'Informatiu Vespre* de TVE Catalunya.

¹⁶⁴³ És el nom pel qual es designava el procés de reforma a la URSS portat a terme pel secretari del PCUS, Mikhaïl Gorbaxov en prendre el poder el 1985.

¹⁶⁴⁴ *El País*, 6 d'abril de 1991, p. 49

¹⁶⁴⁵ *ABC*, 6 d'abril de 1991, p. 123

¹⁶⁴⁶ *Avui*, 7 d'abril de 1991, p. 21

Mainat¹⁶⁴⁷ com a director de programes, que va ser substituït immediatament per Enric Frigola, que ocupava el mateix càrrec a RNE a Catalunya. També, els responsables de TVE van decidir separar de les seves funcions al presentador i l'editor de *L'Informatiu Vespre 2*, Josep Abril i Quim Gurzmán, respectivament. Es van suspendre "cautelament" les emissions de la resta de programes de la sèrie i es va obrir una investigació per a esbrinar la participació d'alguns periodistes en aquell espai. Malgrat tot aquest enrenou, el programa *Camaleó* es va avançar als fets històrics *reals* perquè el 19 d'agost de 1991, un grup de membres del govern soviètic i del KGB van fracassar en l'intent de derrocar Gorbtxov amb un cop d'estat¹⁶⁴⁸, per finalitzar amb les reformes impulsades per la *perestroika*, ja que els conspiradors van acabar detinguts. Per Josep Abril, encarregat de la conducció dels fals informatiu, el programa havia aconseguit el seu objectiu perquè es va poder:

"abrir una reflexión colectiva sobre las informaciones que ofrecen los medios de comunicación y servir de reflexión sobre las informaciones que proporcionan los medios de comunicación [...] se había entrado en una espiral peligrosa [les informacions sobre la Guerra del Golf], en la que los medios de comunicación bombardeaban con informaciones que no se contrastaban y que luego se demostraba que eran falsas".¹⁶⁴⁹

A principis de setembre es va obrir una greu crisi a Sant Cugat per la marxa del seu director, Agustí Farré, en acceptar l'oferta de Pilar Miró per dirigir RNE, després de la seva fusió amb Radiocadena. La seva partida va deixar en evidència el clima d'improvisació i el buit de poder que s'obria en el centre. D'altra banda, la situació de Miró tampoc no era fàcil; era evident que es trobava en una posició cada cop més dèbil davant dels seus enemics polítics.

¹⁶⁴⁷ Mainat havia presentat la seva renúncia al càrrec a través d'una carta presentada el 8 d'abril al matí on admetia i es feia responsable de la inoportunitat d'haver acceptat l'enregistrament i l'emissió del programa.

¹⁶⁴⁸ *El País*, 21 d'agost de 1991, pp. 1-8

¹⁶⁴⁹ *La Vanguardia*, 7 d'abril de 1991, p. 7

El projecte del tercer canal havia estat una aposta decidida i arriscada de la cada cop més qüestionada directora general de TVE, que va actuar amb determinació per sobre consideracions legals, tècniques i d'infraestructures. En conseqüència, era fàcil pensar que la posada en marxa del nou canal, del qual es desconeixia la seva viabilitat, en podria dependre la seva permanència en el càrrec. D'altra banda, malgrat els esforços que s'hi estaven posant per fer-lo realitat, el projecte s'enfrontava a d'altres condicionaments externs, com les lluites polítiques en el si del PSOE pel control d'RTVE, l'oposició de determinats sectors del partit socialista (els anomenats "guerristes"), com les lluites per recuperar el poder de membres de l'anterior equip liderat per Calviño o la implacable fiscalització d'Alianza Popular sobre l'actuació de Miró, que superaven la tasca estrictament professional per a aconseguir una programació suficient i digna per a engegar-lo.

Altrament, Miró es trobava en aquell moment acusada d'haver comprat vestuari per assistir a actes oficials a càrrec dels pressupostos d'RTVE, per un valor superior als vuit milions i mig de pessetes. La directora general va reconèixer en seu parlamentària, a preguntes del diputat d'Alianza Popular Luis Ramallo, que havia realitzat despeses similars l'any anterior. El PSOE, sobretot el sector *guerrista*, no la va recolzar i li va demanar que retornés els diners, cosa que Miró va fer¹⁶⁵⁰, forçada pel govern socialista, a través de la Intervenció General de l'Estat. Aquella situació va ser aprofitada pels seus oponents per a desprestigiar-la públicament fins al punt de desgastar la seva autoritat i el seu poder dins d'RTVE. Miró va haver de dimitir, després de mesos de tensions, malgrat que ella s'oposava perquè considerava que no havia comés cap delictes. Va abandonar el càrrec decebuda amb els socialistes que creien en ella i que al final la van abandonar davant la insistent pressió mediàtica i de l'acció d'Alianza Popular, que va demanar oficialment la seva renúncia a través d'una

¹⁶⁵⁰ *El País*, 27 d'octubre de 1988, p. 18

moció presentada en el Congrés. Pilar Miró va haver d'enfrontar-se a un judici a l'Audiència de Madrid acusada d'un delictes de malversació de fons públics. La Unión de Técnicos y Cuadros de RTVE es va personar a la causa com acusació particular i li va demanar 14 anys de presó. Per la seva banda, el president de la mutualitat de treballadors d'RTVE també va reclamar una condemna de 12 anys de presó. L'Audiència de Madrid la va absoldre de malversació perquè, segons la sentència, ella ignorava que la seva conducta hagués estat incorrecta i perquè no va actuar de mala fe, malgrat que deixava clar que podia constituir una infracció de caire administratiu¹⁶⁵¹.

Finalment, a principis de gener de 1989, el consell de ministres va nomenar¹⁶⁵² Luis Solana¹⁶⁵³, que era germà del ministre de Cultura Javier Solana, en el seu lloc¹⁶⁵⁴. Contràriament al que podria semblar pel desconeixement que comportava, la designació de Solana va il·lusionar la direcció de Sant Cugat perquè confiaven en què el nou director general mantindria la mateixa decisió que la seva antecessora, Pilar Miró, en recolzar i promoure la nova desconexió nocturna de la programació en català i engegar el futur tercer canal de TVE a Catalunya.

¹⁶⁵¹ *El País*, 7 de juliol de 1992, p. 15

¹⁶⁵² *ABC*, 14 de gener de 1989, p. 23

¹⁶⁵³ El nomenament com a director general d'RTVE va originar enfrontaments entre el ministre d'Economia, Carlos Solchaga, i el de Transports i Telecomunicacions, José Barrionuevo per la idoneïtat del candidat a substituir Pilar Miró.

¹⁶⁵⁴ Luis Solana, que deixava el càrrec de president de la Compañía Telefónica de España, va ser nomenat nou director general malgrat la divisió manifesta dels representants socialistes del consell d'administració d'RTVE. En la seva última etapa al capdavant de Telefónica van destacar les nombrosíssimes crítiques que va rebre a la seva gestió pel deficient servei als usuaris, per la manca d'inversions en el servei bàsic de telefonia, a més de prendre la decisió de desprendre's del grup industrial de la companyia, la qual cosa la deixava en desavantatge davant la competència. La seva candidatura s'enfrontava a la del ministre Julián García Valverde, que llavors era el president de Renfe, i que va aparèixer com a imputat en un cas de suborn, falsedat i cobrament de comissions il·legals per la presumpte adjudicació d'uns terrenys de la línia de l'AVE Madrid-Sevilla. García Valverde va ser absolt de les acusacions al 2006.

Després de la marxa de Farré, la previsible data d'inici del tercer canal estava molt propera i havia molta urgència per a trobar algú el reemplaçés, encara que l'escassa activitat i la manca de projectes feien pensar que encara podria demorar-se considerablement¹⁶⁵⁵. Es va oferir la direcció a diversos candidats, entre els que hi havia Ramon Colom, que va refusar el càrrec a causa de la seva responsabilitat al capdavant de la productora Tesouro. També van sonar els noms de Ricard Fernández Deu, Jordi Petit, Clara Isabel Francia, Rosa Maria Calaf i Pep Subirós. Després de moltes especulacions, Enric Lloveras va acceptar el càrrec amb l'objectiu de la posada en marxa del tercer canal¹⁶⁵⁶. El nou director de Sant Cugat es mostrava confiat que la fórmula d'emissió en horari de nit seria una solució transitòria fins que comencés el nou canal. Tanmateix, a la seva primera compareixença davant els mitjans de comunicació, Lloveras va manifestar que la data prevista pel 17 d'octubre quedava ajornada fins al 9 de gener de 1989¹⁶⁵⁷, un temps que es considerava necessari "per evitar improvisacions" ja que serviria per a preparar tota la programació pròpia que constituïria el 65% del total de les emissions, i que utilitzaria la freqüència 41 de la UHF, que es difonia des del Tibidabo. Lloveras renunciava a competir amb l'oferta estatal del primer canal i també a la de TV3 i la del Canal 33, així com justificava l'abandonament de futures que sorgissin de les televisions de titularitat privada:

"No nos interesa la competición para ganar público, sino ofrecer una alternativa al televidente. No nos interesa competir con los demás informativos, sino ofrecer un servicio, dar una alternativa, y brindar la oportunidad al que llega tarde a casa de poder ver un informativo. TVE2-Catalunya no tiene que caer en la comercialidad de otras televisiones públicas. Preferimos emitir poco, pero bien hecho, que mucho y mal."¹⁶⁵⁸

¹⁶⁵⁵ *La Vanguardia*, 8 de setembre de 1988, p. 69

¹⁶⁵⁶ *La Vanguardia*, 23 de setembre de 1988, p. 59

¹⁶⁵⁷ Per la mateixa data estava prevista l'estrena del servei de teletext en català.

¹⁶⁵⁸ *La Vanguardia*, 28 de setembre de 1988, p. 88

Malgrat les intencions de Lloveras, la posada en marxa del tercer canal va patir un nou ajornament fins al segon trimestre de 1989, adduint “raons tècniques”. Aquesta raó es va conèixer a través d’un comunicat que la direcció va traslladar als treballadors del centre:

“Los graves problemas técnicos que han surgido en la distribución de las frecuencias televisivas aconsejan retrasar el nacimiento del nuevo canal de TVE en Catalunya al segundo trimestre de 1989. El ministerio de Transportes y Comunicaciones está realizando, junto con la red de RTVE, los estudios preceptivos para situar, en el espacio radioléctrico de Catalunya, los nuevos canales de TVE2-Catalunya, Canal 33 y las tres cadenas de televisión privada previstas por ley”.¹⁶⁵⁹

Davant d’aquest nou ajornament, es feia difícil preveure si el tercer canal de TVE Catalunya, que tenia previst disposar d’un pressupost inicial de 2.000 milions de pessetes, seria algun dia una realitat o acabaria per convertir-se en un somni que havien desitjat nombrosos professionals del centre durant molts anys. Mentre arribava la decisió definitiva de la posada en marxa del nou canal, la desconexió va incorporar nous programes. *Vida a l’entorn de l’arbre* va ser una sèrie de breus reportatges divulgatius sobre els arbres i que mostrava la composició dels paisatges. La major part dels capítols es van enregistrar al Parc Natural del Montseny. La direcció i guió eren del geògraf i divulgador científic especialitzat en el medi ambient, Martí Boada, la realització de Montserrat Ezquerra i la producció de José Ramón Suárez.

A l’octubre es va estrenar el magazín *La palmera*, dirigit per Xavier Gassió i presentat per Jordi González, que debutava a televisió amb aquest programa, que comptava amb la col·laboració d’Irene Mir i Aurora Claramunt, la realització de Lluís Barahona i Jordi Vives, i la producció de Marta Aguilar. Va començar emetent-se tots els dilluns, dimecres i divendres a la tarda, amb una durada

¹⁶⁵⁹ *La Vanguardia*, 18 de novembre de 1988, p. 57

d'una hora i mitja, i combinava entrevistes a personatges famosos o que estaven d'actualitat amb concursos i actuacions musicals al plató. L'espai tenia un to desenfadat amb seccions molt enginyoses, de les quals destacava la primera incursió en la informació "del cor" a la televisió a Espanya, que portaven amb gràcia i energia la parella formada per Hilario López Millán i Irene Mir, amb uns diàlegs divertits que aconseguien entretenir l'audiència fent safareig sobre els fets i les vides dels famosos d'aquell moment. *La palmera* també va comptar amb una tertúlia formada només per dones amb la cantant Guillermina Motta, la periodista Pilar Eyre i la locutora radiofònica Françoise Cahuet. A més, la reportera de successos Margarita Landi també hi col·laborava amb una secció per a explicar els esdeveniments més sorprenents, sempre acompanyada de la seva pipa; com també participava el periodista especialitzat en la vida social, Josep Sandoval, però que en aquest programa intervenia en una secció per a explicar l'origen i la funció de estris i andròmines inútils presents a la vida quotidiana. Al juliol, *La palmera* va estrenar la versió en castellà del programa¹⁶⁶⁰ que va estar en antena només tres mesos. Va substituir el programa *La tarde*, un altre magazín d'entrevistes i actuacions musicals que TVE havia emès durant anys. A l'edició estatal, *La palmera* va incorporar una secció en la que participaven els corresponsals de TVE a l'estranger per a explicar l'ambient vacacional en els països on s'hi trobaven destinats¹⁶⁶¹.

Per la seva banda, la sèrie protagonitzada per la companyia Els Joglars, *Som 1 meravella*¹⁶⁶², s'estrenava a principis d'octubre. Al llarg de sis capítols, aquesta producció d'humor, realitzada per Xavier Manich que, en paraules dels seus protagonistes, s'havia fet amb una intenció "terapèutica"¹⁶⁶³, per criticar la societat catalana en els seus diversos àmbits a través de la paròdia. Com si es

¹⁶⁶⁰ *ABC*, 1 de juliol de 1991, p. 131

¹⁶⁶¹ *La Vanguardia*, 20 de juny de 1991, p. 7

¹⁶⁶² El títol parodiava l'eslògan de la campanya institucional de la Generalitat de Catalunya *Som 6 milions*

¹⁶⁶³ *El País*, 8 d'octubre de 1988, p. 58

tractés d'un informatiu tradicional, el seu director presentava uns reportatges ficticis sobre el problemes que afectaven a Catalunya d'una manera irònica, satírica i crítica (contaminació, pobresa, centrals nuclears, nacionalisme, ...). Després de l'èxit d'audiència que va gaudir, Els Joglars van rebre l'encàrrec de fer una sèrie de set capítols i de característiques similars per a emetre per tota Espanya i que va portar per títol *Ya semos europeos*. Una altra companyia artística catalana va engegar el seu projecte televisiu sota el títol de *Tariro, Tariro*¹⁶⁶⁴. La Trinca estrenava a l'octubre un nou programa, substituint l'espai musical *Contigo*, que es feia des de Madrid la nit dels dimarts. Es tractava d'una adaptació per a TVE del programa *No passa res*, que La Trinca havia realitzat a TV3 l'any anterior i que va ser guardonat amb el premi Ondas de Televisió de 1987¹⁶⁶⁵. Durant 26 setmanes, *Tariro, Tariro* va comptar amb números musicals, esquetxos i entrevistes poc convencionals als personatges més populars d'aquells anys a Espanya, als que sempre se'ls convidava a participar en algun dels seus gags amb el to humorístic que impregnava tota l'emissió:

“Queremos entrevistar a la flor y nata de los deportistas, políticos y figuras del espectáculo, como ya hicimos en “No pasa res”. Por invitar, hemos invitado a todo el mundo, desde Alfonso Guerra a Montserrat Caballé”¹⁶⁶⁶.

El programa, en coproducció amb Gestmusic, s'enregistrava amb públic en un plató situat dins d'una immensa carpa inflable, situada en una de les zones enjardinades, a l'exterior de les instal·lacions de TVE Catalunya, amb capacitat per a 400 espectadors. El realitzador va ser Miquel Fortuny i el productor Agustí Causí. Durant l'estiu de 1990, es van emetre set capítols amb una selecció d'esquetxos i actuacions musicals emesos en el programa, sota el títol de *Tariro Verano*.

¹⁶⁶⁴ *El País*, 24 de setembre de 1988, p. 58

¹⁶⁶⁵ *El País*, 6 de novembre de 1987, p. 74

¹⁶⁶⁶ *ABC*, 14 d'octubre de 1988, p. 68

Abans d'acabar l'any es van estrenar dos nous programes; d'una banda, *Pyrénées, Pirineus*, un espai que ofería reportatges sobre la vida rural, els esdeveniments culturals i les activitats agropecuàries a les dues bandes dels Pirineus que havien produït TVE Catalunya, TVE Aragón, TVE Navarra, TVE País Basc i els canals de televisió francesos d'FR3 Midi Pyrénées i Languedoc Roussillon. L'equip català estava format per Marta Fernández com a realitzadora i Guillem Guarro com a productor. I uns dies més tard s'estrenava *Els maquis a Catalunya*, un docudrama dividit en set capítols sobre el fenomen dels maquis en territori català. Es van emetre quatre programes monogràfics sobre les figures més representatives d'aquests grups i uns altres tres de caire general, incidint en les xarxes d'adhesió i les accions que van portar a terme entre 1945 i 1950. Les dramatitzacions de les activitats dels maquis s'intercalaven amb entrevistes a alguns dels seus protagonistes o d'historiadors. Les seqüències es van enregistrar en diverses localitzacions naturals on els maquis van desenvolupar les seves accions. Pel seu realitzador, Jaume Serra i Fontelles, una de les principals dificultats de la sèrie era no disposar de suficients fonts d'informació:

“Ha sido dificultoso el rodaje porque no hay noticias de los maquis en los diarios de la época, y las pocas que hay se refieren a ellos como bandoleros y ladrones. Además, los conceptos ideológicos son muy difíciles de visualizar. O sea que teníamos poco material y no queríamos que fuera la típica serie documental que se basa en pocas fotos y en muchos testigos. La única solución que encontramos para que la serie fuera digerible era la de representar algunas escenas por medio de actores, aunque nunca hay diálogo y siempre es la voz en off la que lo explica todo.”¹⁶⁶⁷

A principis del mes de desembre de 1988, es va produir un incendi a l'antiga seu d'RTVE a Miramar, a causa de la foguera que uns rodamóns havien fet a

¹⁶⁶⁷ *La Vanguardia*, 9 d'octubre de 1988, p. 103

l'interior de l'edifici, que es trobava en estat ruïnós i d'abandonament, i que també acostumaven a freqüentar nombrosos drogoaddictes. Segons els bombers, es tractava de la cinquena vegada que en un curt espai de temps es produïen incendis similars des de que es va produir la marxa de les instal·lacions a la seu de Sant Cugat. L'empresa municipal Iniciatives SA tenia previst el projecte d'edificar en el mateix solar un hotel de luxe, amb una inversió d'uns 1.200 milions de pessetes, però les reticències del govern de la Generalitat a donar llum verda al projecte van paraitzar la idea durant tres anys argumentant raons urbanístiques. L'arquitecte Ricard Bofill va ser l'encarregat de redactar les modificacions del projecte original en les que plantejava la seva viabilitat a la societat promotora, en la que figuraven com a socis els barons Thyssen i Eric Rothschild, entre d'altres. Dos anys més tard, l'ajuntament va convocar un nou concurs per a concedir administrativament l'explotació de l'edifici de Miramar. Al 1989, l'alcalde Pasqual Maragall va decidir cancel·lar la llicència que havia atorgat a l'hotel projectat per Bofill ja que va topar amb l'oposició del departament d'Urbanisme de la Generalitat. Immediatament, es va convocar un concurs per a destinar l'edifici a un restaurant¹⁶⁶⁸ depenent de la cadena Husa, de l'hoteler Joan Gaspart, però al cap de pocs mesos es va subrogar a un altre promotor, Barcelona Inn, que es va comprometre amb el consistori barceloní a tenir-lo finalitzat abans dels Jocs Olímpics de Barcelona, però les obres no es van acabar i la llicència va expirar el 1993 sense que l'ajuntament la cancel·lés perquè els promotors van interposar accions judicials. Gairebé vint anys després, a l'abril de 2001, l'ajuntament, amb l'alcalde socialista Joan Clos, va decidir que es convertiria en un hotel de luxe que gestionaria la Societat Municipal d'Aparcaments i Serveis (SMASSA), per a la qual cosa va haver de modificar i ampliar el seu objecte social per a que pogués participar a través d'una societat anònima amb l'empresa que finalment

¹⁶⁶⁸ Durant els anys d'abandonament, l'edifici de Miramar també va estar a punt de convertir-se en un casino o la seu de l'euroexèrcit del Sud.

s'adjudiqués la construcció de l'hotel¹⁶⁶⁹. Després de diversos gestors (fons d'inversió Area Property, anteriorment anomenat Apollo, grup Stein, AC Hoteles, HUSA, Continental Property Investments...), l'hotel va passar a ser propietat de la companyia nord-americana Preferred Hotel Group.

Al 1989 van començar les desconexions en horari nocturn¹⁶⁷⁰ que s'afegien a les de tarda de la programació en català. Unes emissions que tenien la vista posada en disposar d'un canal específic que contingués tota la producció en català que es realitzava des de Sant Cugat, i que hauria de començar les seves emissions a partir del 23 d'abril d'aquell mateix any, coincidint amb els vint-i-cinc anys de l'emissió del primer programa en català per televisió. En aquell mes de gener s'havia produït el relleu de Pilar Miró per Luis Solana que va nomenar Alfonso Cortés-Cavanillas nou director de TVE¹⁶⁷¹, un antic col·laborador de Calviño, que va confirmar Enric Lloveras en el seu càrrec de director de TVE Catalunya. Solana també va nomenar Enric Sopera, nou director d'RNE¹⁶⁷². Tanmateix, de seguida es van posar de manifest els dubtes dels nous responsables de Televisió Espanyola sobre la posada en marxa del tercer canal de TVE a Catalunya, a causa de "greus problemes de caràcter tècnic" (adaptació de reemissors, freqüències, cobertura mínima inicial,...) que obligaven a un nou i detallat examen de la viabilitat del projecte, aprovat en principi per l'anterior direcció general d'RTVE¹⁶⁷³. Amb aquestes raonaments que no semblaven del tot versemblants tot volia indicar que el projecte s'ajornava sense data concreta, donant la sensació que no es s'arribaria a produir mai per les vagues raons expressades pels seus responsables. Una situació que topava amb el recolzament expressat públicament pel president de

¹⁶⁶⁹ *El País*, 28 d'abril de 2001, p. 6 ("Catalunya")

¹⁶⁷⁰ *La Vanguardia*, 11 de gener de 1989, p. 64

¹⁶⁷¹ *El País*, 1 de febrer de 1989, p. 54

¹⁶⁷² Els dos nous directius havien estat destacats membres de l'equip dels serveis Informatius de TVE, durant el mandat de Calviño com a director general. Se'ls considerava persones vinculades al PSOE i, particularment, al sector "guerrista".

¹⁶⁷³ *La Vanguardia*, 2 de març de 1989, p. 76

la Generalitat, Jordi Pujol, que aspirava a que des de TVE Catalunya s'augmentés el màxim de continguts televisius en català. El recel del president català estava originat principalment per la desconfiança en la imminent arribada de les televisions privades a l'oferta audiovisual que, al seu parer, suposaven una amenaça per la difusió de la llengua i la cultura catalana¹⁶⁷⁴.

Un mes després, durant una reunió Luis Solana de amb els directius de Sant Cugat, el director de TVE els va comunicar que la decisió de crear un nou canal per a TVE Catalunya no es produiria. La seva argumentació es fonamentava en que portar a terme aquest projecte requeria d'una solució global de caire estatal, la qual cosa semblava confirmar la idea que el projecte s'ajornava *sine die*, reconeixent que el projecte del tercer canal quedava aturat indefinidament i, en aquesta ocasió, sense proposar una nova data que donés cap esperança en que finalment es produís, que el mateix Lloveras es va encarregar de transmetre perquè considerava que es necessitava:

“no una solución sólo para Cataluña, aunque la puerta tampoco puede decirse que esté cerrada en lo del nuevo canal para Sant Cugat”¹⁶⁷⁵

Tanmateix, tot semblava indicar que tampoc quedaria resolt el problema que significava adaptar la programació de la desconexió en català als continus canvis dels esquemes d'emissió estatals. A l'esmentada reunió també es va plantejar la proposta de crear un nou canal d'àmbit estatal amb continguts i retransmissions únicament esportives¹⁶⁷⁶, que permetria descongestionar la programació de la segona cadena i, així, poder disposar d'unes franges horàries estables per als programes en desconexió i dotar de més autonomia

¹⁶⁷⁴ *La Vanguardia*, 30 de març de 1989, p. 18

¹⁶⁷⁵ *La Vanguardia*, 6 de maig de 1989, p. 43

¹⁶⁷⁶ Luis Solana va eliminar les retransmissions esportives en dues llengües que havia implantat Pilar Miró.

als circuits territorials de TVE. D'aquesta manera, es va donar per acabada l'aspiració de disposar d'un canal propi per TVE Catalunya.

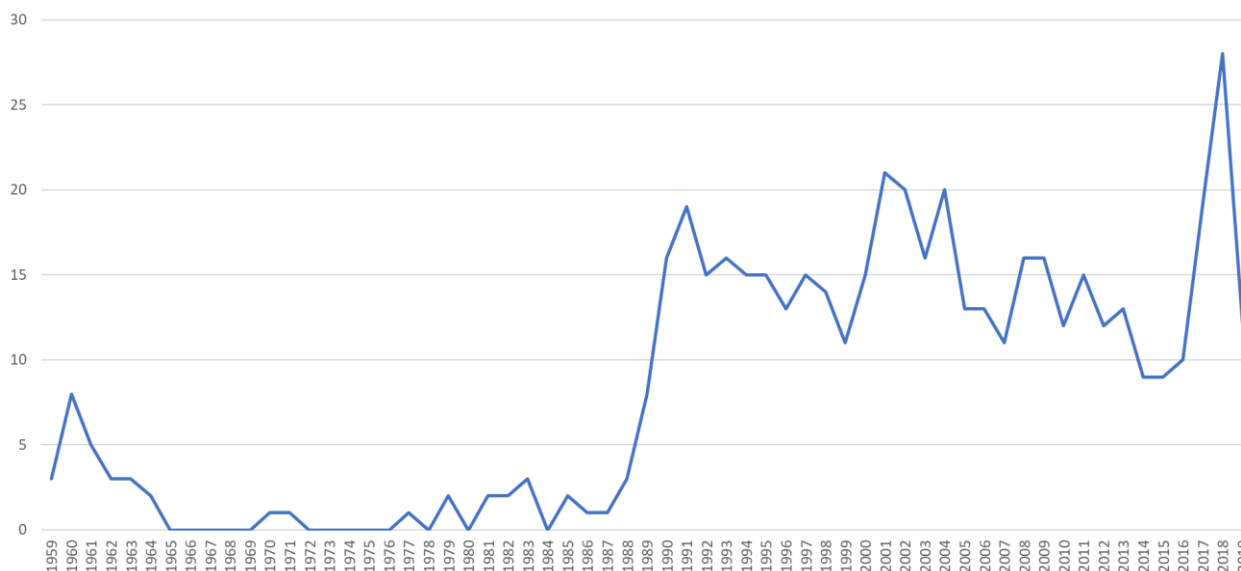
8.20. L'entrada de les coproduccions

D'altra banda, a partir de 1989 es va produir un increment extraordinàriament significatiu i sostingut, fins al període analitzat en aquest treball d'investigació, pel que fa a les coproduccions de programes, tant en català com en castellà. RTVE va apostar per a potenciar Sant Cugat com un banc de proves per a nous programes per a l'emissió estatal que van donar entrada a productores audiovisuals externes per a coproduir-los. Si bé, fins aquest any, aquest tipus de producció havia estat escassa o pràcticament nul·la, des de 1989 s'observa la irrupció de les productores alienes en la realització de programes en diferents graus de col·laboració amb TVE Catalunya, en funció de la complexitat i l'especialització de cadascun dels programes, o de la negociació a la que s'havia arribat amb la empresa externa. En algunes ocasions, aquest tipus de col·laboració comportava que la participació de Sant Cugat es limitava únicament a l'assignació d'un productor executiu o d'un delegat que representava la figura de l'empresa en la producció del programa, responsabilitzant-se del control pressupostari del programa. En d'altres, TVE Catalunya aportava tots els mitjans tècnics, el personal especialitzat i les instal·lacions necessàries per a portar-lo a terme. I, en unes altres, la productora aliena només aportava la idea del programa, la persona que el presentaria i la figura del director i/o realitzador, deixant en mans de Sant Cugat la resta de mitjans, ja fossin humans, pressupostaris o tècnics.

Com es pot observar al gràfic 14, la presència de productores audiovisuals en la producció de programes a TVE Catalunya ha estat molt habitual durant molt de temps. Però, cal remarcar que aquesta freqüència inalterable en tot aquest

temps ha estat utilitzada pels successius responsables del centre, molt sovint adduint necessitats de programació o perquè amb l'argumentació de que les característiques singulars dels programes que s'havien de produir requerien de la seva indispensable col·laboració. Observant aquesta evolució històrica es constata la consolidació d'un model de producció de programes continu que no ha minvat o desaparegut en els últims trenta anys d'història del centre, i que s'ha mantingut com a tret característic de la gestió que han realitzat els diferents equips directius que hi han intervingut. És a dir, durant la segona meitat de la seva història, Sant Cugat ha conviscut amb la participació d'empreses audiovisuals externes que han coproduït programes amb l'argument que es tractava de produccions que requerien d'aquesta aportació externa, però que en moltes ocasions s'ha pogut comprovar que podien haver estat assumides internament, ja fos perquè el format no resultava innovador o novedós o bé perquè ja s'havien fet internament amb anterioritat i, per tant, no existien elements que evidenciessin la necessitat de recórrer a la participació de productores audiovisuals.

Gràfic 14: Nombre de programes realitzats en règim de coproducció a TVE Catalunya (1959-2019)

Font: Elaboració pròpia

Com es pot apreciar, en l'últim any analitzat es produeix un descens bruscat que respon a la finalització del període d'estudi, que coincideix amb la data del 14 de juliol de 2019, coincidint amb el dia en què es commemora el seixantè aniversari de l'inici de les emissions realitzades per TVE Catalunya. I, per tant, quedaria per comptabilitzar la meitat d'aquest any. Malgrat aquesta consideració, s'evidencia que al 2018 es va arribar a l'increment més elevat de coproduccions. A partir de 1989, s'evidencia un volum constant, amb algunes oscil·lacions de programes que es van realitzar amb productores audiovisuals externes. En qualsevol cas, es constata que durant la segona meitat de TVE Catalunya, és a dir, al llarg de trenta anys, gairebé mai les coproduccions han baixat dels deu programes a l'any.

Durant 1989 es van crear nous programes per a la desconexió per a Catalunya, alguns dels quals van passar a l'emissió estatal. El primer en estrenar-se aquell any va ser l'espai cultural de caire avantguardista, *Glasnost*, de la mà de Lulú Martorell, que presentava programes monogràfics dedicats a artistes, viatges, música o ficcions. La realització va ser de Mariona Roca i la producció de Pilar Lacalle. El va seguir *Europa*, un espai que mostrava l'actualitat de la Comunitat Europea i les repercussions que tindria per a Espanya, després de la seva entrada com a soci. Amb un caire divulgatiu, cada programa analitzava les funcions dels diferents organismes europeus, les conseqüències polítiques i socials per a Espanya i la política comuna europea, amb un especial èmfasi en les repercussions i implicacions que afectarien a Catalunya. El dirigia Albert Garrido, amb la presentació de Teresa Carreras, la realització de Manuel Muñoz i la producció d'Alfonso Hortelano. El dramàtic *La claror daurada* també es va estrenar al gener. La sèrie, de dotze capítols, estava ambientada en un balneari i en el seu argument tenia la intenció de desmitificar l'arribada a la tercera edat, amb un to humorístic, ja que el centre termal ("El bon repòs") es convertia en un lloc molt viu i engrescador. Els

intèrprets donaven vida a personatges que havien estat velles glòries del teatre català i que en aquest indret buscaven la tranquil·litat. Tanmateix, cada capítol comptava amb la presència d'un conegut personatge públic que no tenia cap relació amb l'àmbit teatral. Aquesta producció tenia els guions de l'escriptora i periodista gironina Carmen Alcalde, amb la direcció i realització d'Antoni Chic i la producció de Neus Solà.

També s'estrenava *Tribunal popular*, un espai que realitzava un judici dramatitzat sobre un tema d'actualitat o d'un personatge rellevant a la societat, que s'inspirava en la iconografia i l'escenografia dels judicis nord-americans que les pel·lícules van transmetre durant dècades. El periodista Xavier Foz interpretava el paper de jutge, Ricard Fernández-Deu el d'advocat i Javier Nart feia de fiscal. El programa també comptava amb la participació de testimonis que acostumaven a ser personatges famosos i la col·laboració d'un jurat format per dotze persones que donaven el seu veredicte final; per la seva banda, els telespectadors podien "condemnar" o "exculpar", al personatge a través dels seus vots telefònics. El director era el mateix Foz, Miquel Fortuny va ser el realitzador i Mary Campillo la seva productora. A continuació, va arribar l'espai d'entrevistes *La Lluna*, programa presentat per Júlia Otero pel que van passar nombrosos personatges destacats de tots els àmbits professionals, amb actuacions musicals al plató. El programa, que es realitzava al plató Ideal¹⁶⁷⁷, donava la possibilitat als telespectadors de formular preguntes als convidats, a través del telèfon, que es realitzaven cap al final quan es reunien a tots els convidats que hi havien intervingut. Després de l'èxit a *Tres per quatre*¹⁶⁷⁸, Júlia Otero tornava a la pantalla per a presentar aquest programa que, al cap de quinze dies de finalitzar la seva edició per Catalunya, va passar a emetre's per

¹⁶⁷⁷ L'antic cinema Ideal, al barri del Poblenou, es va reconvertir en plató de televisió per a nombrosos programes a la dècada dels anys vuitanta.

¹⁶⁷⁸ Va haver de deixar *Tres per quatre* per a presentar la versió estatal, *La Luna*.

a tota Espanya¹⁶⁷⁹, amb el títol de *La Luna*¹⁶⁸⁰, en substitució de *Tariro, tariro*. Sergi Schaaff va ser el director i realitzador i Àngels Peñarroya la productora.

Vida monàstica va ser una incursió en la vida quotidiana de diversos monestirs catalans, espanyols i europeus. A cada programa es podia veure com es desenvolupava el dia a dia dels seus habitants als que també s'entrevistava, destacant a cadascun d'ells aquelles peculiaritats que els distingien. Mercè Vilaret va ser la realitzadora i Pedro Grima el productor. Amb un caire radicalment diferent, va arribar l'espai *Catalunya misteriosa*, dirigit i conduït per l'autodenominat professor d'Arbó¹⁶⁸¹ que explicava i escenificava suposats fets enigmàtics que suposadament havien d'associar-se a les ciències ocultes. A l'estiu es va estrenar *Barres i estrelles*, una sèrie d'humor de tretze capítols, dirigida i protagonitzada per La Trinca que recuperava algunes de les situacions còmiques que s'havien emès en el programa *Tariro, tariro*, amb d'altres enregistrades expressament i ambientades per l'època estiuenca. L'espai *L'apuntador* era un programa realitzat en coproducció, amb una durada d'uns cinc minuts, que ofería informació sobre l'actualitat cultural a Catalunya. El programa dedicat al món del bàsquet *Cerca de las estrellas* ofería retransmissions de la competició de l'NBA i reportatges sobre jugadors i partits. El programa es realitzava també a Madrid. Alfons Arús debutava a TVE amb l'esbojarrat concurs *La casa por la ventana*. Cada setmana participaven els membres d'una família, inclús animals de companyia, que intentaven superar sis proves directes (endevinalles i preguntes d'actualitat) amb premis insignificants i amb puntuacions que es bescanviaven per regals de més valor econòmic que apareixien en una tómbola d'obsequis. El concurs, que es realitzava a la mateixa carpa inflable del programa *Tariro, tariro*, incloïa la peculiaritat que els animals domèstics també havien de fer una prova

¹⁶⁷⁹ *La Vanguardia*, 2 de maig de 1989, p. 88

¹⁶⁸⁰ Va rebre el premi Ondas en la categoria de Televisió al 1989

¹⁶⁸¹ De nom real Sebastià-Daniel Arbonés, havia estat amb anterioritat càmera de televisió.

d'habilitat. Tot el programa tenia lloc en un bloc de veïns on apareixien personatges que "viven" en els pisos, com els del còmic infantil *13, Rue del Percebe*. El realitzador va ser Miquel Fortuny i el productor Agustí Causí. I al desembre es va estrenar l'espai infantil *Puçastoc*, dirigit i interpretat per La Companyia Ínfima La Puça, amb la presència d'escoles convidades a cada programa, que oferia esquetsos, jocs, concursos i actuacions musicals. Els realitzadors van ser Marcel·lí Gili i Miguel Mellado, i Xavier Forné va assumir la producció.

Amb la irrupció dels canals autonòmics i de les televisions de titularitat privada, posteriorment, es va iniciar la competència en el mercat televisiu espanyol. Aquest nou panorama va portar TVE cap a una creixent comercialització de la seva oferta. En aquest context, la producció de programes es va veure afectada perquè es va recórrer a produccions alienes o coproduccions, en detriment de la producció pròpia, amb un creixement considerable (taula 32). Aquesta dinàmica s'observa en les programacions que es realitzaven des de Sant Cugat des de finals de la dècada dels vuitanta. Des de l'*Anuario RTVE* de 1989 s'assenyalava que aquests tipus de col·laboracions amb la indústria audiovisual obeïen a la necessitat d'ampliar la diversificació de programes que s'enriquia per la incorporació de professionals i empreses externes; pels beneficis que repercutien sobre la indústria cinematogràfica, sector al que pertanyien la major part de les productores dels vuitanta; i, finalment, perquè la producció externa aportava una major rendibilitat, gràcies a què les despeses eren menors i, així, es disminuïa la dependència de les produccions estrangeres.

Taula 32: Evolució del pressuposts de producció externa de TVE (1983-1989)

Any	Pressupost*
1983	665
1984	1.424
1985	1.781
1986	1.905
1987	3.525
1988	8.391
1989	9.085
1983/1989	1.266%

Font: Álvarez i Iwens (1992: 37)

*en milions de pessetes

El periodista valencià Jordi García Candau va substituir Luis Solana com a director general a finals de febrer de 1990¹⁶⁸², després d'assolir l'objectiu que l'havien encarregat, és a dir, cobrir l'any que faltava fins a les eleccions generals i d'apaivagar els ànims dins de l'empresa. El govern va tirar endavant el seu nomenament per la manca d'acord entre el PSOE i el PP¹⁶⁸³ a l'hora de triar al nou director general d'RTVE¹⁶⁸⁴. Als pocs dies de prendre possessió, un col·lectiu d'un centenar de treballadors dels serveis Informatius de TVE Catalunya li va adreçar una carta en la que reclamaven el manteniment de *L'Informatiu Vespre* per la primera cadena. Tanmateix, el director del centre, Enric Lloveras, va justificar el canvi a la segona cadena a causa del descens de l'audiència raó per la qual no s'hi podia mantenir perquè perjudicava al conjunt de l'audiència estatal i perquè tampoc ajudava el fet de canviar d'una audiència catalanoparlant a una castellanoparlant, a partir de les vuit del vespre.

¹⁶⁸² *Boletín Oficial del Estado*, de 24 de febrer de 1990, núm. 48 p. 5539

¹⁶⁸³ Amb anterioritat, García Candau havia estat membre del consell d'administració d'RTVE a proposta del PSOE i des d'aquesta posició va ser un dels consellers més crítics i hostils amb Pilar Miró.

¹⁶⁸⁴ El govern espanyol va aprofitar fins a l'últim moment la prerrogativa que permetia l'Estatut d'RTVE per a designar directament al director general.

Durant l'estiu es va presentar la sol·licitud de permís d'obres que permetrien iniciar l'ampliació de les instal·lacions de Sant Cugat. Amb aquestes actuacions, que van començar al febrer de 1990, el centre comptaria amb quatre nous platós (dos de 780 metres quadrats i dos de 450) que s'afegirien als dos ja existents (de 350 cadascun d'ells). A més, es portaria a terme la construcció de diversos edificis per a les sales de control, garatge d'unitats mòbils, premuntatge, maquillatge, oficines i administració. Amb aquesta ampliació, Sant Cugat completava les tres fases previstes en el projecte dissenyat el 1980, passant d'una superfície construïda de 25.000 metres quadrats a 47.000. La despesa estimada per aquestes obres va ser de 2.100 milions de pessetes a les que s'havia de sumar una quantitat similar per a dotar d'equipament tècnic els estudis. El pla d'expansió contemplava la signatura d'un conveni amb l'ajuntament de Sant Cugat per a garantir la ràpida construcció de la infraestructura necessària per a disposar de la viabilitat essencial i d'una sortida directa a l'autopista. Amb aquestes obres, la voluntat de TVE era augmentar la producció de programes i realitzar la major part dels espais en el mateix centre sense recórrer al lloguer d'altres platós o de muntar carpes especials o mòduls al recinte del centre de producció.

A finals d'octubre, Enric Sopena deixava el seu càrrec de director de RNE per ser nomenat nou director de TVE Catalunya. En conseqüència, Lloveras va passar a ocupar el càrrec de cap de Programes de TVE. Sopena, que ja havia estat cap d'Informatius a Sant Cugat, tornava per a convertir el centre "en una plataforma de projecció de la realitat de Catalunya a tot Espanya¹⁶⁸⁵", a més de dotar-lo d'un paper protagonista durant la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona, millorar els informatius i augmentar la producció de programes, que eren els seus objectius. Sopena havia manifestat a García Candau el seu desig d'abandonar la direcció de RNE perquè havia tingut ofertes de l'empresa

¹⁶⁸⁵ *La Vanguardia*, 1 de novembre de 1990, p. 5

privada i perquè li agradaria tornar a treballar a TVE¹⁶⁸⁶. El seu nomenament va provocar malestar entre els treballadors perquè no acceptaven que arribés a Sant Cugat amb la intenció d'esmenar errors comesos durant la seva etapa a Madrid i el seu nomenament formés part d'una maniobra per allunyar-lo. D'altra banda, el president del consell assessor d'RTVE a Catalunya, Enric Castellnou, va voler impugnar el seu nomenament perquè s'havia fet des de Madrid sense consultar el Consell.

El primer programa en estrenar-se al 1990 va ser *Videomix*, un espai realitzat a partir de breus fragments de videoclips musicals, sense cap tipus de presentació ni veu en off. El grafisme s'encarregava de presentar cadascun dels temes, atorgant dinamisme a tot el programa. Habitualment, s'oferien blocs de novetats discogràfiques, però també es van dedicar programes monogràfics a intèrprets concrets i determinats gèneres musicals. *Videomix* va tenir una primera etapa d'emissió només per a la desconexió amb una periodicitat setmanal i, al mes de juliol, va passar a emetre's diàriament per a tota Espanya. El programa es va utilitzar per ajustar l'emissió, fent nombroses redifusions, en funció de les necessitats de les graelles. També es va difondre a través del Canal Internacional de TVE. Es va realitzar en règim de coproducció amb Gestmusic i el seu director va ser Joan Ramon Mainat. També al gener es va estrenar *Un dia és un dia*, un espai d'entreteniment, dirigit i presentat per Àngel Casas, que estava concebut com un espectacle televisiu. Combinava actuacions musicals amb entrevistes a personatges nacionals i estrelles internacionals i que, com a novetat, incloïa un striptease, al final del programa. Es realitzava en coproducció amb la productora Foxtrot que, segons l'Informe de Fiscalización del Tribunal de Cuentas sobre RTVE corresponent als anys 1992 i 1993, va facturar gairebé 20 milions de pessetes per aquest programa.

¹⁶⁸⁶ ABC, 1 de novembre de 1990, p. 124

A l'abril es va estrenar la primera tertúlia futbolística de la història de la televisió a Espanya, *La barberia*, un programa que, durant els cinc anys que es va emetre, va ser presentat pels periodistes Josep Maria Balcells i Josep Pitu Abril. Hi participaven quatre tertulians habituals, que eren polítics de diferents partits (Francesc Baltasar, Jaume Camps, Enric Lacalle i Jaume Sobrequés van ser els més freqüents), a més de l'actor Carles Canut, que donava el contrapunt per ser aficionat del RCD Espanyol. El programa es realitzava amb públic al plató, que normalment eren representants de penyes esportives, i també hi van participar convidats de l'àmbit cultural, esportiu o polític que parlaven sobre futbol i de temes d'actualitat. El realitzador era José Luis Monforte i el productor Ignasi Folch, en la primera etapa del programa. També a l'abril s'estrenava *Aquí Sant Cugat*, un espai promocional per a donar a conèixer la programació que es produïa des del Centre de Producció, amb reportatges i entrevistes. *Andalunya* va ser un programa amb reportatges i entrevistes que reflectia les manifestacions culturals i costums de la comunitat andalusa a Catalunya, tant artístiques com musicals i tradicionals, protagonitzades per persones, entitats, penyes, agrupacions i associacions establertes a diverses localitats de Catalunya. El director i presentador va ser Xavier Caño, la realitzadora Totem Vélez i el productor Alfonso Hortelano. A l'estiu s'estrenava *Primera divisió*, un conjunt de vuit entrevistes realitzades per Manuel Campo Vidal a destacats catalans que ocupaven llocs rellevants d'institucions i organitzacions. El dirigia Ramon Font, el realitzava Xavier Gispert i el produïa Ramon Carreras.

Després de la seva experiència a *La casa por la ventana*, Alfons Arús va tornar a TVE Catalunya per a encapçalar el projecte de *Força Barça*, un programa sobre l'actualitat barcelonista en clau d'humor, basat en el format radiofònic que es feia llavors, amb esquetxos que interpretaven actors imitant a jugadors, entrenadors i directius de la lliga de futbol, especialment els que formaven part

del FC Barcelona o dels seus rivals del Real Madrid i del RCD Espanyol, encara que també hi apareixien alguns gags sobre periodistes esportius i polítics. El programa, que va estar dues temporades en antena, va gaudir d'una gran acceptació i popularitat entre l'audiència per les inoblidables imitacions, però no podia incloure resums dels partits de la Lliga de Futbol Professional que se substituïen per imatges fixes. Estava realitzat per Rafa Robledo i la producció era de Neus Solà.

També al setembre s'estrenava l'espai gastronòmic *Menjar i beure*, dirigit i conduït pel cantautor Pere Tàpias i amb la realització de Fernando Hernández Ens. Durant els seus cinc minuts de durada, cuiners de diversos restaurants preparaven receptes, o alguns especialistes en l'àmbit gastronòmic donaven consells culinaris. El mateix dia arribava l'espai musical *Mikimoto clip*, presentat pel locutor radiofònic Miquel Calzada. L'espai, coproduït amb Sargantana voladora, empresa del presentador, oferia videoclips musicals. El programa va tenir també una versió en castellà. *Teleuna* va recuperar l'esperit, estructura i continguts del programa *Teledues*, amb entrevistes i reportatges d'actualitat d'arreu de Catalunya, i s'emetia tots els dies feiners. Magda Sampere va ser la directora, Rosa Maria Molló va ser la seva presentadora i Maria Guiteras la productora. El programa *Tal com raja* s'encarregava de mostrar imatges curioses i impactants aparegudes a cadenes de televisió de tot el món, que servien per a fer una anàlisi de la incidència dels mitjans de comunicació en l'opinió pública. El dirigia Agustí Farré, amb la presentació d'Elena Bertran, la realització de Rafa Robledo i la producció de Dennis Kühle.

Al mes de setembre es van iniciar les emissions per la primera cadena de pel·lícules doblades al català mentre que a la resta d'Espanya s'emetien simultàniament en castellà en els espais *Jueves cine* i *La película del viernes*. Aquesta iniciativa va generar algunes protestes d'espectadors que van trucar, tant a Sant Cugat com a Prado del Rey, en disconformitat amb l'emissió de les

versions dels films en català. Malgrat aquestes reticències, la direcció de TVE Catalunya va decidir que aquesta estratègia era positiva ja que contribuïa a completar les hores d'emissió setmanals en català, però tanmateix, als pocs dies d'haver-la iniciat, es va canviar de criteri i es va decidir que només s'emetrien per la segona cadena.

A l'octubre va arribar *El mirall*, un programa de debat i d'entrevistes dirigit i conduit pel periodista Ramon Miravittas a personatges que eren actualitat per les seves activitats. El realitzava Caco Senante i el produïa Albert Bori. El mateix dia s'estrenava el concurs *No te rías que es peor*, coproduït per TVE Catalunya i Gestmusic, que va estar en antena durant cinc anys emetent-se tot just davant l'edició del migdia del *Telediario*. Durant aquestes temporades, el programa va comptar amb diversos presentadors (Jordi Estadella, Ramón García, Miguel Ortiz i Míriam Díaz-Aroca). El concurs consistia en que els participants havien d'aguantar el riure, mentre un grup d'humoristes explicaven acudits. El programa va gaudir de molt bones audiències, però les crítiques que va rebre pel mal gust d'algunes de les intervencions van precipitar la seva finalització, malgrat que el director general, Jordi García Candau, es mostrava una mica reticent a suspendre'¹⁶⁸⁷. La companyia teatral Comediants va protagonitzar *Teveo de noche*, una sèrie de tretze capítols que es va enregistrar a La Vinya, seu de treball del grup, en coproducció amb Ovideo TV. El programa traslladava els telespectadors al món dels somnis, a través d'històries reals i fantàstiques, protagonitzades per follets.¹⁶⁸⁸ La cantant Guillermina Motta tornava a la televisió amb *Querido cabaret*, un espai dedicat a aquest gènere artístic i que combinava la ficció dramàtica amb actuacions musicals i números de varietats. El programa narrava les vivències i problemes quotidians d'una petita sala d'espectacles, a més d'oferir actuacions musicals que protagonitzaven diversos artistes convidats que no s'integraven a la trama

¹⁶⁸⁷ *El País*, 6 de gener de 1995, p. 28

¹⁶⁸⁸ *La Vanguardia*, 13 d'octubre de 1990, p. 5 ("Revista")

dramàtica. Va ser el primer programa estatal de Guillermina Motta. El realitzador va ser Roger Justafre i el productor José Ramón Suárez. I l'última estrena de l'any va ser *Pictionary*, un concurs coproduït amb Foxtrot, que es basava en el cèlebre joc de taula en el que participaven dos equips formats cadascun d'ells per tres generacions d'una mateixa família que intentaven superar diverses proves. El presentava Jordi Hurtado, amb la realització de Ferran Armengol i la producció d'Òscar Blanco.

El 1991 es va iniciar amb la voluntat d'augmentar la producció de programes en català, amb la finalitat d'incrementar en sis hores la programació en desconexió que, des del punt de vista del seu contingut, va mantenir un perfil continuista. Aquest increment es volia centrar en nous espais esportius de cap de setmana, la potenciació del serveis informatius i la producció de nous programes. L'emissió de nous programes produïts des de Sant Cugat va començar amb *Quina és la dita?*, un petit concurs de cinc minuts de durada que cada dia plantejava la resolució d'un refrany popular català i que es va mantenir en emissió durant dos mesos. Lorenzo Milá va dirigir el programa *Mec mec*, un espai setmanal dedicat a oferir reportatges i entrevistes sobre automobilisme i motociclisme. Buscava l'espectacularitat a través de les imatges que es combinaven amb músiques per donar un ritme de videoclip a tot el programa.

També al gener arribava el programa *Contrapunt*. Durant quinze minuts, primer Salvador Pardo i després Ferran González, es realitzava una entrevista a algun protagonista o analista de l'actualitat política catalana. El va realitzar Silvia de la Vara i el va produir Rosa López. Per la seva banda, en el contingut del programa *Locos por la tele* es combinava una comèdia que es desenvolupava en una emissora de televisió, anomenada "Zeppelin TV"¹⁶⁸⁹, i un concurs en el que es feien proves i preguntes sobre programes emesos per TVE. Totes dues

¹⁶⁸⁹ Es dona el cas que una productora amb la mateixa denominació es va crear a Madrid al 1992.

parts estaven protagonitzades per l'actor Ferran Rañé. Lluís Mª Güell va ser el seu director i realitzador, comptava amb guions de Tom i Romeu, i Agustí Causí figurava com a productor delegat de TVE. Es va realitzar en règim de coproducció amb la productora Manufacturas TV, que havien creat el mateix Güell i els dos guionistes.

Després d'un any sense aparèixer en pantalla, la periodista Júlia Otero va tornar amb *La Ronda*, una sèrie de programes dedicats monogràficament a un tema d'interès social. L'espai començava amb un breu monòleg interpretat per un actor o una actriu que l'introduïa el tema sobre el qual girava el programa i continuava amb un debat entre dos convidats famosos que mantenien posicions oposades, mentre simultàniament es realitzava una enquesta telefònica a tot Espanya, els resultats de la qual s'oferien al final del programa. També s'oferien actuacions musicals i entrevistes a personatges coneguts o no, i al final tots els que hi havien participat es reunien per a respondre les preguntes del públic i per debatre sobre la qüestió sobre la que havia girat el programa. Era una coproducció amb la productora Mass Media Luna, S.L., que Otero va crear amb Ramon Pellicer. Xavier Manich¹⁶⁹⁰ va realitzar *La Ronda* i Neus Solà va ser la productora. Al febrer s'estrenava *Barcelona olímpica*, un programa sobre l'actualitat que s'anava produint durant la preparació dels Jocs Olímpics de Barcelona. Les seves emissions va arribar fins a la setmana prèvia a la cerimònia inaugural. Consistia en un seguit de reportatges i d'entrevistes sobre les competicions, les obres que s'estaven duent a terme tant pel que fa a les infraestructures com a les instal·lacions esportives, així com entrevistes a alguns dels atletes que hi participarien. L'editava María José Màlia, amb la realització de Maria Elena Monràs i Lluís Barahona, i la producció de Carlos Grima.

¹⁶⁹⁰ Al desembre de 1991, el realitzador Xavier Manich va ser expedientat per la direcció de Personal de TVE per treballar per a la competència. El procediment administratiu incoat qualificava de "falta molt greu" el seu treball a TVE amb la realització d'una sèrie de programes per a Canal Sur.

El concurs *Cifras y letras* tenia dos tipus de proves, una que consistia en resoldre operacions matemàtiques i l'altra obligava als participants a formar la paraula més llarga possible a partir de les lletres que sortien per atzar. Competien dos concursants que rebien quantitats de diners en funció dels punts obtinguts al llarg de totes les proves. El programa comptava amb la col·laboració de dos especialistes, un de cada àrea, que verificaven les respostes i donaven les solucions correctes de cada prova. Va ser una adaptació del concurs *Des chiffres et des lettres*, que es va emetre a diverses cadenes de televisió franceses, i que a TVE va cedir Antenne 2. Elisenda Roca¹⁶⁹¹ va ser la presentadora, Luis López Doy va ser el director i realitzador, i Òscar Blanco, el productor. Posteriorment, va tenir una versió infantil (*Cifras y letras junior*) i una altra en català (*Xifres i lletres*). També, va haver-hi adaptacions per a diverses cadenes autonòmiques. El programa va ajornar el dia de la seva estrena, prevista pel 4 de febrer, perquè Elisenda Roca encara treballava a Antena 3 de Radio y TV, presentant el programa *Los segundos cuentan*¹⁶⁹², i d'on va marxar per a presentar *Cifras y letras*. El programa cultural *Alicia* estava compostat per reportatges realitzats per diverses televisions europees. Aquest espai estava dissenyat com un magazín alternatiu que mostrava les últimes tendències realitzades per joves creadors europeus, inclosos els dels països de l'Est¹⁶⁹³. Les contribucions catalanes les feia la realitzadora Conxa Fernández.

Al març de 1991, es va descobrir que el cap del departament de caixa de TVE Catalunya, Juan León Castro, havia fugit amb una quantitat indeterminada de diners, però que es calculava que podria estar entre els 50 i 100 milions de pessetes. León hauria comès un delictes de frau i un altre de malversació de

¹⁶⁹¹ *La Vanguardia*, 7 de febrer de 1991, p. 5

¹⁶⁹² La va substituir l'actriu catalana Lydia Bosch.

¹⁶⁹³ *La Vanguardia*, 1 de març de 1991, p. 5 ("Revista")

fons públics entre els exercicis de 1989, 1990 i durant el primer trimestre de 1991, segons va informar la premsa a causa de la seva addicció al joc. Dies abans, León no havia atès les exigències dels seus superiors de tancar els balanços que encara tenia oberts ja que una setmana abans de la seva desaparició es van detectar aquestes irregularitats. Segons les informacions publicades, León va contactar amb un dels bancs subministradors de diner en efectiu que habitualment treballaven per a TVE a Catalunya per a que un furgó blindat li entregués en mà deu milions de pessetes en efectiu. La direcció del centre de Sant Cugat va denunciar el desfalç i va posar en marxa una investigació, però que va resultar infructuosa ja que no va donar resultats i ni el caixer fugat ni els diners no van aparèixer mai¹⁶⁹⁴. García Candau va anunciar mesures per a que una situació com aquesta no es tornés a repetir, potenciant els controls interns i donant més participació en les operacions de caixa a les entitats financeres que treballessin en cada centre de TVE¹⁶⁹⁵.

A l'abril es va incorporar a la programació en català el programa *Línia 900*, un espai d'actualitat que oferia reportatges sobre temes polèmics escollits, a partir de les denúncies rebudes en la redacció del programa a través del contestador telefònic que posava a disposició de l'audiència. A més, els telespectadors podien aportar dades, testimonis i material documental i videogràfic que, en algunes ocasions, es van incorporar per a la realització dels reportatges. El periodista Jaume Vilalta, que procedia de TV3, va ser el seu creador i primer director. Al cap de cinc mesos, el programa va passar a l'emissió estatal on es va mantenir fins l'any 2007, amb el títol de *Línea 900*¹⁶⁹⁶. Al llarg de totes aquestes temporades, l'equip del programa es va incrementar amb més professionals i va canviar molt freqüentment. També va patir censures¹⁶⁹⁷,

¹⁶⁹⁴ *La Vanguardia*, 16 de març de 1991, p. 29

¹⁶⁹⁵ Congreso de los Diputados. *Comisión de Control Parlamentario de RTVE*, 4 d'abril de 1991, núm, 231, p. 6780

¹⁶⁹⁶ *El País*, 29 de setembre de 2007, p. 81

¹⁶⁹⁷ *Diari de Girona*, 28 de maig de 2002, p. 49

intents de tancament i, inclús, va provocar diverses preguntes parlamentàries per la seva tasca de denúncia social. També a l'abril arribava a la graella per a la desconnexió el programa *Petits estats*, una sèrie documental dedicada a nou petits països europeus, amb motiu de la celebració dels Jocs dels Petits Estats d'Europa. Es tractava d'una competició esportiva entre països amb menys d'un milió d'habitants i que formaven part del Comitè Olímpic Internacional. Estava realitzat per Conxa Fernández i produït per Daniel Ríos. Aquell mateix mes s'estrenava *Fora de sèrie*, un programa musical que ofería actuacions monogràfiques d'intèrprets i de grups en sales de concerts o auditoris. El seu realitzador va ser Ferran Armengol i el productor Alejandro Amillano.

8.21. Austeritat pressupostària i crisi financera

Sopena va anunciar a finals de juny de 1991 que es rescindirien els contractes amb els estudis ICM, de Sant Just Desvern, on s'enregistraven els programes *Tribunal popular*, *No te rías que es peor* o *Un día es un día*, i també amb el plató Ideal (al barri del Poble Nou). La decisió de la mesura estava en el pla d'austeritat, control i racionalització de despeses que havia assenyalat el director general, García Candau, en el projecte del pla estratègic del grup RTVE que s'havia presentat al consell d'administració. Per Sopena era essencial "mil·limetrar pesseta a pesseta tot el que es gasta, prendre mesures en el control de la despesa en tots els programes i aprofitar millor els recursos tècnics i humans de la casa"¹⁶⁹⁸. Aquest pla de racionalització també afectava als encàrrecs de programes a productores privades i a la contractació de serveis a empreses alienes. Sopena calculava que aquestes mesures suposarien un estalvi d'uns 200 milions de pessetes per a l'exercici de 1991. Com a contrapartida, es van impulsar les obres de construcció que es duïen a

¹⁶⁹⁸ *La Vanguardia*, 27 de juny de 1991, p. 5

terme al centre de Sant Cugat i que es preveien finalitzar a finals d'aquell mateix any, una remodelació pressupostada en 4.000 milions de pessetes que incloïen quatre nous platós, dos dels quals havien d'entrar en funcionament abans del mes de març de 1992, en previsió de tenir-los preparats de cara a la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona, mentre que la resta ho estaria a finals del mateix any.

Als pocs dies d'anunciar-se aquestes mesures, Sopena va denunciar a la policia que s'havien trobat dos micròfons ocults a un dels telèfons que tenia al seu despatx, durant la inspecció d'una empresa de seguretat que havia realitzat el 6 de maig. Un dels dos microemissors podien recollir qualsevol conversa en un radi de 50 a 100 metres i l'altre era capaç de recollir les converses mantingudes a través del telèfon¹⁶⁹⁹. No obstant, al febrer de 1993, es va trobar un altre micròfon ocult a la centraleta del telèfon del seu despatx. En aquesta segona ocasió, el micròfon es va detectar el 15 de gener d'aquell any i es trobava adossat amb cinta aïllant¹⁷⁰⁰. Dos anys més tard del primer incident, al novembre de 1993, la policia va detenir set persones acusades de realitzar escoltes il·legals a diversos empresaris, jutges i periodistes amb càrrecs directius. El descobriment es va produir després de la revisió de les línies telefòniques del domicili particular de Carlos Jiménez Villarejo, fiscal en cap de Catalunya¹⁷⁰¹.

Al juliol es va estrenar el programa documental *Prisma* que mostrava diferents llocs del món, la seva vida quotidiana, les transformacions dels paisatges i els contrastos del món actual. El contingut de cada capítol es basava en l'acurat muntatge d'imatges, l'ambientació musical, la retolació explicativa i no comptava amb presentacions ni veus en off, però oferia una estètica propera a

¹⁶⁹⁹ *La Vanguardia*, 10 de juliol de 1991, p. 5

¹⁷⁰⁰ *La Vanguardia*, 4 de febrer de 1993, p. 5 ("Revista")

¹⁷⁰¹ Entre els detinguts hi havia un coronel de l'exèrcit espanyol en excedència del CESID.

la videocreació. Juan Antonio Gamero va ser el seu director, realitzador i guionista, i Guillem Guarro el productor. També a l'època estival va arribar *De carne y hueso*, un espai d'entrevistes a personatges famosos, que consistia en fer un repàs de les seves biografies que es realitzaven en escenaris naturals on aquests hi residien, i a través de les quals mostraven la seva faceta més humana i professional, al mateix temps que descobrien aspectes insòlits de la seva vida. El programa, que substituïa *La Ronda*, el presentava la cantant Vicky Larraz¹⁷⁰², el realitzava Àngel Alonso i comptava amb la producció de Carlos Rebollo. Van passar personatges com El Fary, Terenci Moix, Javier Gurruchaga o Toni Leblanc. *Professor Falcó, mestre inventor* era el títol d'un microespai de dos minuts inspirat en els invents estrafolaris del TBO, amb un to humorístic, que s'utilitzaven com ajust de continuïtat en l'emissió. En l'àmbit infantil també es va estrenar el concurs *Xafarranxo* que enfrontava durant tota una setmana alumnes de dues escoles de Catalunya que havien de realitzar diverses proves d'habilitat i de resistència per aconseguir sumar el màxim de punts possibles. Lluís Montserrat va ser el director, el presentava Fèlix Monclús, amb la realització de Fernando Hernández Ens i Maria Muxart, i la producció estava a càrrec de Salvador Fabregat i Joan Guasch.

Anna Maria Vidal va dirigir i presentar el programa gastronòmic *Menjar bé* que mostrava diversos aspectes de la cultura culinària, amb la participació d'especialistes d'àmbits com la dietètica, la medicina, la gastronomia, la psicologia i l'antropologia. A més, durant l'emissió del programa es parlava de les propietats d'alguns aliments i es preparava alguna recepta. El realitzava Marta Fernández i el produïa Amy Bolea. Per la seva banda, *Atac i gol* s'encarregava d'informar de la jornada futbolística del cap de setmana, amb atenció especial als equips catalans de primera, segona i tercera divisió, oferint resums dels partits i entrevistes als seus protagonistes. Xavi Díaz va ser el

¹⁷⁰² ABC, 13 de juny de 1991, p. 145

director i presentador, Lluís Barahona el realitzador i Javier González el productor.

A l'octubre, a banda de la programació en català, es va potenciar la producció de programes per a la graella estatal. A Catalunya, es van estrenar dos programes musicals de característiques diferenciades. D'una banda, *Clip clap vídeo* un espai de videoclips i concursos, presentat per Tinet Rubira que s'emetia de dilluns a divendres. Cada programa es dedicava a un tema i es finalitzava amb una llista dels cinc clips més votats pels telespectadors. Estava dirigit per Florenci Surroca i realitzat per Ferran Armengol. I, de l'altra, *Cara B*, un programa sobre el panorama musical i discogràfic a Catalunya, a través de reportatges i entrevistes a cantants i grups, amb un tractament desenfadat i poc convencional. Xavier Agulló va ser el director i presentador, Ferran Armengol el realitzador i Xavier Forné el productor. Al mateix mes, arribava *Catalunya a debat*, un espai de debat sobre temes socials, polítics i culturals relacionats amb l'actualitat a Catalunya. El dirigia i presentava Xavier Foz, el realitzava Gregorio Aragón i el produïa Rosa López.

Aquell mateix mes, un grup d'empreses subcontractades que treballaven com a proveïdores per a TVE Catalunya es va coordinar per a exigir a l'administrador del centre, Antonio Omedes, les garanties i el compromís per al pagament de deutes per valor de més de 700 milions de pessetes. Aquesta quantitat, que estava pendent des de mesos abans, era deguda principalment a la contractació de grans productores per a la realització de programes que havien d'oferir elements espectaculars i que havien aprofundit la crisi econòmica que patia el centre. L'ajust econòmic per a fer front a la crisi de tresoreria que patia RTVE (tres mesos sense ingressar la quota empresarial de la Seguretat Social, l'IRPF a Hisenda, supressió de l'ajuda al cinema espanyol o no pagar al seus col·laboradors i proveïdors) l'havia obligat a prendre mesures des del mes de juny per apaivagar la situació. A finals de setembre, el govern espanyol va

concedir un aval per a que RTVE pogués obtenir un crèdit de 20.000 milions de pessetes del Banco Exterior i, així, suavitzar la penúria econòmica que patia l'ens des de l'aparició de les televisions privades. D'altra banda, els plans de control dels salaris i la reducció de la plantilla formaven part de la política d'austeritat defensada pel seu director general, García Candau. Aquestes decisions van afectar a la continuïtat del 40% dels treballadors contractats Sant Cugat, la majoria *per obra i serveis*, als que no se'ls va renovar la seva vinculació laboral amb l'empresa perquè es va optar per a finalitzar els programes i, d'aquesta manera, RTVE no tenia l'obligació de tornar-los a contractar.

Tortell Poltrona dirigia i presentava el programa infantil *Frecuencia pirata*, un contenidor amb esquetxos, que incloïa una sèrie còmica protagonitzada pel mateix Poltrona, una selecció d'imatges de NO-DO, una previsió meteorològica amb to d'humor i diversos episodis de sèries de dibuixos animats. El programa s'emetia des d'una hipotètica emissora de televisió clandestina on s'hi trobava Tortell Poltrona, que lluitava per sortir a l'aire, però no sempre amb l'èxit desitjat. El realitzava Antoni Chic i el produïa Manuel Juárez. El cantautor Raimon va dirigir i presentar el programa *Literal*, un espai per a incitar a la lectura entre els telespectadors. El nucli central de l'espai era una entrevista en profunditat a un autor o autora, que es completava amb tres petites seccions: una dedicada a mostrar les novetats literàries, una altra per donar a conèixer una editorial minoritària i una altra en la què un personatge famós recomanava un llibre. Miguel Ángel Martín va ser el realitzador i Daniel Ríos el productor. L'últim programa en arribar a la graella de la desconexió d'aquell any va ser *Neu a la 2*, un espai dedicat als esports d'hivern, amb entrevistes i reportatges sobre competicions i estacions d'esquí. El presentava Anna Cler, Javier Rodríguez era el realitzador i Manuel Farelo el productor.

La imminent celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona va condicionar la producció i la programació de molts dels programes que es van estrenar al 1992, alguns dels quals van haver de finalitzar abans de la cita olímpica per a poder disposar de personal fixe i d'equips tècnics per a l'esdeveniment esportiu. Això va comportar que nombrosos contractes finalitzessin i molts treballadors fossin acomiadats de les seves feines. A principis de 1992 es van produir diverses estrenes. La primera, *Peligrosamente juntas*, un magazín presentat per Inka Martí i Marisol Galdón. El programa girava al voltant de temes d'actualitat i s'emetia de dilluns a divendres. Cada dia s'entrevistava en directe a personatges populars i es presentaven actuacions musicals, a banda de comptar amb la participació de col·laboradors que hi intervenien setmanalment. Al final del programa, tots els convidats participaven en un tertúlia per donar les seves opinions sobre els temes que s'havien tractat. *Peligrosamente juntas* estava dirigit per Xavier Gassió, realitzat per Jordi Vives i produït per Mary Campillo.

També va arribar *Orden especial*, una sèrie coproduïda amb Ovideo TV, dirigida per Albert Boadella i realitzada per Xavier Manich, que es composava de quaranta episodis de cinc minuts de durada cadascun d'ells en els que components d'Els Joglars formaven part d'un grup clandestí, dirigits per un abat, que tenia com a missió localitzar, investigar, detenir i tractar psiquiàtricament un seguit de personatges als que es considerava que actuaven amb conductes poc agradables o ridícules cap a la resta d'individus. Va començar emetent-se per la primera cadena, però als pocs dies d'estrenar-se va passar a la segona.

Aquell mateix dia s'estrenava *Chócala!*, una sèrie que explicava els cent primers anys de vida del bàsquet, a través dels Jocs Olímpics i que per Barthe representava

“el archivo audiovisual sobre baloncesto más importante del mundo y un experimento televisivo ideado en torno al interés de los medios de comunicación por los próximos Juegos Olímpicos de Barcelona.”¹⁷⁰³

El programa, que s'emetia al vespre, no es podia veure a Catalunya, excepte quan s'oferia en redifusió els diumenges a les vuit del matí. Cada capítol de la sèrie es va estructurar de la mateixa manera dedicant especial atenció a la lliga universitària nord-americana i de l'NBA, a la competició europea i mundial, fent especial èmfasi al context social i polític de cada època. Luis Ondarra va ser el realitzador i Sergi Molina el productor. Seguint amb la fórmula d'anteriors programes de confeccionar els seus continguts utilitzant els videoclips musicals, es va estrenar *Cataclip*, un espai on els clips eren només d'intèrprets i grups catalans. Acostumaven a aparèixer quatre vídeos sense cap presentació ni veu en off que donés pas. Per la seva banda, *Panorama setmanal* era un espai d'actualitat que oferia reportatges i notícies sobre els temes més destacats que havien succeït a Catalunya, Espanya i tot el món durant els últims set dies. Estava dirigit i presentat per Carles Torreiro, amb la realització de Caco Senante i la producció d'Albert Bori. Amb la finalitat de donar a conèixer la producció que es feia a Sant Cugat, es va posar en marxa el programa *Tria bé...tria TVE* que consistia en breus reportatges dels programes que s'estaven preparant o que ja s'emetien, i declaracions dels seus protagonistes, tractats amb un to d'humor. Aurora Claramunt va ser la directora i presentadora, Auri Claramunt la realitzadora i Victoria de la Huerta la productora.

L'actriu i cantant Sara Montiel es va posar al capdavant del programa de varietats *Ven al Paralelo*¹⁷⁰⁴, un programa que s'enregistrava al teatre Arnau de

¹⁷⁰³ ABC, 7 de gener de 1992, p. 116

¹⁷⁰⁴ El programa havia de ser presentat per l'actriu Carme Conesa que protagonitzava la sèrie de TVE *Las chicas de hoy en día*.

Barcelona¹⁷⁰⁵ en el que cada setmana participaven quatre o cinc artistes de l'àmbit musical i humorístic, a més de la mateixa presentadora que interpretava temes del seu repertori, entrevistava els convidats i participava en esquetxos en els que representava diversos papers. Sara Montiel comptava amb la participació de l'humorista Juan Gimeno en les tasques de presentador, del també humorista Joan Monleón i d'un ballet que intervenia entre les diverses actuacions. Uns mesos abans de l'inici dels Jocs Olímpics, al març, s'estrenava *Barcelona retalls*, un programa de caire documental que mostrava diversos aspectes insòlits de la ciutat, defugint de les imatges de postal, però amb una acurada factura estètica. El programa no abordava les transformacions urbanístiques que havia patit la ciutat, en la seva preparació per a la cita esportiva, a causa dels constants canvis que s'havien produït durant els mesos de rodatge. Cada capítol tenia la seva pròpia entitat, tant des del punt de vista visual com de contingut perquè els guions es van encarregar a especialistes i escriptors en els respectius temes en què s'estructurava la sèrie, que va tenir una versió en castellà titulada *Barcelona a trazos*. Josep Ramon Giménez va ser el director, Manuel Muñoz el realitzador i Ángel Pérez el productor.

A l'abril s'estrenava *La vida es juego*, un concurs centrat en la biografia d'un personatge famós que era presentat a través d'imatges i documents gràfics. Participaven dos concursants que s'enfrontaven a diverses proves, responent a preguntes relacionades amb el personatge i la seva època. Una de les particularitats del programa era que els concursants havien de col·laborar en un dels blocs per contestar a les preguntes que se li formulaven. El finalista s'enfrontava a les últimes qüestions en solitari i, si les encertava, podia guanyar fins a quatre milions de pessetes. Constantino Romero era el presentador d'un programa que recuperava l'esperit de *El tiempo es oro*, malgrat no obtenir la mateixa audiència. Sergi Schaaff va ser el director, Josep Granell el realitzador

¹⁷⁰⁵ Al setembre de 1992 es va realitzar des del Teatre Condal.

i Marta Aguilar la productora. Un altre concurs va arribar a les pantalles, *Sin vergüenza* estava presentat per l'actriu Ángeles Martín i consistia en un seguit de proves molt originals que es realitzaven al plató i al carrer, on els concursants havien de superar-les de la manera més ràpida possible. El programa, que va obtenir molt bons índex d'audiència, va ser una coproducció amb Gestmusic i estava realitzat per Josep Maria Vidal, amb la producció d'Agustí Causí. També a l'estiu es va estrenar el programa *Escudella barrejada*, un espai que va realitzar Montse Ezquerria a partir de la recopilació de programes infantils, sencers i fragments, més representatius que s'havien realitzat a TVE Catalunya, fins al moment. El programa, que estava introduït per una breu presentació d'Irene Mir, s'emetia els dissabtes i tenia una durada de noranta minuts. *L'estiu a Catalunya* va ser el títol d'un programa patrocinat pel Consorci de Promoció Turística de la Generalitat. Amb periodicitat setmanal, a cada programa s'oferien reportatges sobre diferents localitats turístiques i de les activitats de tot tipus que s'hi podien fer¹⁷⁰⁶. Era una coproducció amb Filmtel i estava dirigit per Pere Ribera, presentat per Lali Barenys i produït per Manuel Juárez.

El mejor deporte es va incorporar a la programació estatal com un espai basat fonamentalment en retransmissions esportives, similar a *Estadio 2* i que comptava amb la majoria del seu equip. Es va emetre els dissabtes durant dues temporades. L'espai humorístic *Caja de risa* va ser una sèrie de tretze capítols dedicats a recopilar una selecció d'actuacions que havien realitzat a televisió alguns dels humoristes espanyols més populars. Cada capítol estava dedicat a un d'ells amb esquetxos que els havien fet famosos en les seves aparicions a TVE. El va realitzar Julio Herrero i el va produir Pedro Sierra. Coincidint amb l'inici dels Jocs Olímpics a Barcelona, es va estrenar el programa *Juegos de Sociedad*, un *talk show* diari que s'emetia a la mitjanit per

¹⁷⁰⁶ *Avui*, 7 de juliol de 1993, p. 47

la primera cadena, durant la celebració d'aquest esdeveniment esportiu. Inka Martí va presentar aquest espai que, amb entrevistes i reportatges, oferia la part no esportiva dels Jocs. Estava dirigit per Joan Ramon Mainat i produït per José Ramón Suárez.

8.22. El Canal Olímpic

L'entrada de les televisions de titularitat privada va suposar la pèrdua de competència entre els canals autonòmics, que havien gaudit d'un període d'expansió i consolidació als seus territoris, i TVE com a part de les seves respectives estratègies d'assolir quotes de mercat, tant publicitàries com d'audiències. Les cadenes autonòmiques es van constituir oficialment l'abril de 1989 en el si de la Federación de Organismos de Radio y Televisión Autonómica (FORTA), amb l'objectiu d'unificar

“esfuerzos, con la compra conjunta de derechos de emisión de producciones ajenas (fundamentalmente de grandes acontecimientos deportivos y de las *majors* norteamericanas), la puesta en marcha de la producción de programas financiados y emitidos por todos o parte de los miembros, la comercialización unitaria de la publicidad y la voluntad de compartir material para los servicios informativos”.¹⁷⁰⁷

En el marc d'aquest nou escenari va disminuir la competència que fins al moment s'havia produït per a donar pas a una nova, però breu, etapa de cooperació entre televisions públiques. Les raons fonamentals per a engegar aquesta nova fase cal trobar-les, d'una banda, en la pèrdua de la majoria absoluta que el PSOE va patir a les últimes eleccions generals d'octubre de 1989, motiu pel qual es van veure obligats a buscar el recolzament

¹⁷⁰⁷ Miguel de Bustos, Juan Carlos; Casado del Río, Miguel Ángel. *Televisión autonómica. Evolución y crisis del modelo público de proximidad*. Barcelona: Gedisa, 2012, pp. 41-42

parlamentari dels partits nacionalistes bascos i catalans, PNB i CiU, que a les seves respectives comunitats controlaven els seus canals autonòmics; i, de l'altra, en el qüestionament de les emissions dels centres territorials d'RTVE per possible duplicitat d'activitats regionals del servei públic televisiu¹⁷⁰⁸.

El nou paradigma que exemplifica aquesta col·laboració es va concretar en les experiències de la posada en marxa de Tele-Expo, la televisió que Canal Sur, TVE i la societat organitzadora de l'Expo-92 que es va celebrar a la ciutat de Sevilla, amb un capital social de 500 milions de pessetes i una participació del 20% del canal autonòmic i del 40%, respectivament, per a les altres dues societats.

L'elecció de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics d'estiu de 1992 va suposar no només una important transformació urbanística de la ciutat sinó també el repte de posar en imatges per a tot el món les competicions esportives que tindrien lloc durant setze dies.

La comissió permanent del Comitè Organitzador Olímpic Barcelona'92 (COOB'92) va nomenar Manuel Romero Canela com a director de l'organisme de radiotelevisió dels Jocs Olímpics¹⁷⁰⁹. Aquest enginyer en Telecomunicacions i economista que havia treballat a la direcció tècnica de TVE i com a director de les emissions esportives de la UER, ja havia tingut experiència prèviament en grans esdeveniments esportius com els Jocs Olímpics de Mèxic i els de Los Angeles¹⁷¹⁰, o el Campionat Mundial de Futbol d'Espanya al 1982. Romero,

¹⁷⁰⁸ Maneiro Vila, Arturo "Función de los centros regionales de TVE y de las TV autonómicas en España". A Reig, José (ed.). *Jornadas sobre el papel de la TV estatal en las comunidades autónomas*. Valencia: Consell Assessor de RTVE Comunitat Valenciana, 1991, p. 31

¹⁷⁰⁹ *La Vanguardia*, 23 de febrer de 1988, p. 19

¹⁷¹⁰ Amb posterioritat, va ser el màxim responsable de la cobertura televisiva mundial dels Jocs Olímpics de Calgary (1988), Atlanta (1996), Sydney (2000), Salt Lake City (2002), Atenas (2004), Torí (2006), Beijing (2008), Vancouver (2010) i Londres (2012). Manolo Romero ha estat guardonat amb nou premis Emmy per la seva tasca professional televisiva amb els Jocs Olímpics.

que va ser nomenat director de l'Organisme de Ràdio i Televisió Barcelona'92 (ORTB), defensava que per a difondre la imatge televisiva dels Jocs de Barcelona era necessari un acord de cooperació entre TVE i TV3, que havien d'aportar els seus respectius mitjans humans i tècnics per a la cobertura de l'esdeveniment esportiu¹⁷¹¹. Al gener de 1989, en substitució de l'ORTB, es va crear l'RTO'92 (Ràdio Televisió Olímpica) com a organisme autònom del comitè organitzador dels Jocs de Barcelona, encarregat d'assegurar la cobertura radiotelevisiva internacional d'aquest esdeveniment. Romero també seria el director del nou organisme en el que inicialment comptava amb una plantilla aproximada d'una cinquantena de professionals provinents tant d'RTVE com de TV3.

L'avinentesa entre les dues televisions es va fer esperar fins pocs dies abans de la celebració dels Jocs. Tanmateix, l'acord va haver de superar nombrosos entrebancs ja que a un any de l'inici, TV3 no sabia si podria retransmetre'ls ja que no disposava dels drets televisius. El seu director, Enric Canals, va fer una oferta al COOB'92 d'uns 60 milions de dòlars per contrarestar la de la UER que era de 100. TVE i CCRTV havien signat el 23 de maig de 1989 un conveni de col·laboració tècnica amb el COOB'92 per a la posada en marxa de l'ORTB, malgrat que les dues televisions mantenien divergències sobre la utilització del senyal televisiu, ja que TV3 volia tenir el mateix accés a les imatges dels Jocs Olímpics que TVE¹⁷¹². Des d'aquell moment, es van iniciar nombroses i complexes negociacions que van aplanar el camí de cara a la col·laboració entre les dues televisions, amb el relleu de Luis Solana per Jordi García Candau com a director general d'RTVE i el nomenament de Ramon Colom, com a director de TVE, que van permetre desbloquejar les negociacions per a poder compartir les retransmissions de la lliga de futbol que la FORTA posseïa en exclusiva (Baget, 1999: 177).

¹⁷¹¹ *La Vanguardia*, 5 de noviembre de 1988, p. 47

¹⁷¹² *La Vanguardia*, 24 de maig de 1989, p. 58

A la primavera de 1992, les negociacions perquè TV3 pogués aconseguir la cessió d'imatges dels Jocs continuaven bloquejades. RTVE, que tenia l'exclusiva per a la retransmissió per a Espanya havia demanat 1.000 milions de pessetes a la CCRTV, que només estava disposada a pagar-ne 500 perquè considerava que aquella xifra representava el 20% de la població de Catalunya que representava el 16% de l'espanyola¹⁷¹³. Tanmateix, malgrat tots aquests obstacles, semblava que les posicions tard o d'hora haurien d'arribar a un punt d'enteniment, ja que un mes abans, durant una reunió del consell directiu de l'RTO, es va comentar per primer cop la hipòtesi de crear una televisió pública olímpica formada per TVE Catalunya i TV3 per emetre un únic programa en català a través de la freqüència del Canal 33, malgrat que es tractés d'una opció complicada (Baget, 1999: 178).

No obstant, simultàniament, TVE va engegar una campanya per promocionar les emissions dels Jocs íntegrament en català pel primer canal, excepte durant els *Telediarios*, mentre que per la segona cadena es podrien seguir en castellà per a tota Espanya. Després de celebrar-se algunes reunions entre els seus màxims responsables, al mes de juny, semblava que es podria arribar a l'emissió conjunta de TVE i TV3 dels Jocs, a través del Canal 33, i que posaria fi a una situació complexa viscuda entre les dues televisions durant els últims tres anys. Després d'arribar a un principi d'acord, TVE cediria a TV3 les imatges dels Jocs per a fer una retransmissió conjunta que podria emetre's pel Canal 33 i les instal·lacions de Sant Joan Despí acollirien la producció dels programes relacionats amb els Jocs, malgrat que encara no s'havia arribat a una concreció econòmica entre les dues televisions respecte de les seves aportacions econòmiques. D'altra banda, les dues televisions van negociar un sistema de direcció col·legiada en el que cap de les dues cadenes

¹⁷¹³ *La Vanguardia*, 1 de maig de 1992, p. 23

predominaria sobre l'altra; García Candau seria el president de Canal Olímpic, Granados, el vicepresident; amb Jaume Ferrús i Enric Sopena, com a directors executius, i Sergio Gil i Taxto Benet, directors d'esports de TVE i TV3, respectivament.

El 2 de juliol, es va fer públic l'acord que es va signar a les instal·lacions de TVE Catalunya entre les dues televisions en una roda de premsa en la que van participar els seus respectius directors generals, Jordi García Candau, per part d'RTVE, i Joan Granados, de la CCRTV. Els principals punts del document feien referència a què Canal Olímpic emetria únicament durant els dies de celebració dels Jocs, durant les vint-i-quatre hores del dia, en català i a través de la freqüència que utilitzava Canal 33. També, hi feia constar que Canal Olímpic no tindria cap altre logotip que els de TVE i Canal 33, que apareixerien simultàniament a la pantalla, mentre que es podrien seguir en castellà per la segona cadena de TVE. L'explotació i la gestió del canal l'assumirien al 50% les dues cadenes, igual que l'explotació publicitària resultant, malgrat que a TVE no li resultaria rendible perquè ja havia invertit 5.000 milions de pessetes¹⁷¹⁴. Amb aquest pacte, TV3 es comprometia a cedir a TVE els drets de retransmissió d'esdeveniments esportius i algunes sèries de programes, a més d'obrir la possibilitat a futures col·laboracions. El Canal Olímpic, que va produir unes 2.500 hores de televisió, es va encarregar de difondre el senyal internacional durant els Jocs a totes aquelles televisions que no tenien els drets d'emissió i els havien comprat a l'RTO. Per primera vegada en uns Jocs Olímpics, totes les hores de competició esportiva es van traduir en hores emeses per televisió.

¹⁷¹⁴ *La Vanguardia*, 3 de juliol de 1992, p. 13

8.23. La programació d'Infantils, des de Sant Cugat

Ramon Miravittlas tornava a televisió per dirigir i presentar el programa *Molt personal*, un espai que constava d'una entrevista, l'anàlisi d'un tema de debat amb un expert i un debat. Les tres parts comptaven amb el suport de nombroses imatges que permetien agilitzar i fer més lleugeres totes les intervencions. El realitzava Manel Muñoz i el produïa Ángel Pérez. Després de *Tria bé...tría TVE*, va arribar el torn de *Bit TVE* com a espai de deu minuts de promoció dels programes realitzats a TVE Catalunya amb part del mateix equip. Aurora Claramunt va ser la directora, Auri Claramunt la realitzadora, Manuel Juárez el productor i l'actor Marc Cartes el presentador. Al novembre es van estrenar diversos programes tant per la programació estatal com per a la desconexió en català. El primer, *L'art de viure...bé*, un magazín divulgatiu i de servei amb la voluntat de millorar la qualitat de vida dels telespectadors, a través d'informacions i consells que es donaven en les seccions en què s'estructurava (salut, economia, jardineria, bricolatge, ecologia, consum, psicologia, estilisme,...). Rosa Gil va ser la seva directora i presentadora, José Luis Monforte el realitzador i Amy Bolea la productora.

El mateix dia s'estrenava el macroprograma infantil *Pinnic*, un contenidor amb sèries, dibuixos animats, participació dels nens, jocs i la intervenció de quatre personatges que manipulaven imatges per entrellaçar les seccions anteriors. La posada en marxa de *Pinnic*¹⁷¹⁵, dirigit per Miquel Obiols, va suposar la segona renovació de la programació infantil de TVE en deu mesos, després que la direcció va decidir suprimir tots els continguts de la primera realitzada a principis de 1992 per Lolo Rico¹⁷¹⁶, que va abandonar la seva responsabilitat al capdavant dels programes infantils i juvenils abans de l'estiu d'aquell any. En la seva decisió, Rico va argumentar greus discrepàncies amb la direcció de TVE perquè aquesta volia canviar l'orientació dels programes de la seva àrea cap al

¹⁷¹⁵ *El País*, 15 de novembre de 1992, p. 55

¹⁷¹⁶ *El País*, 15 de gener de 1992, p. 44

mateix estil dels que emetien les cadenes privades a les mateixes franges horàries, amb la finalitat de fer-los més competitius¹⁷¹⁷. Per Lolo Rico¹⁷¹⁸, la televisió havia de lluitar contra la promoció de la ignorància a través dels seus continguts:

“Se debería intentar que cada niño que se sitúe ante el televisor llegue a convertirse en un espectador reflexivo y crítico que es lo que yo considero un buen telespectador. Porque no lo es quien ve indiscriminadamente todo lo que le ofrece la pequeña pantalla, sino quien sabe lo que está viendo y es capaz de reflexionar críticamente sobre ello. Mientras las diferentes cadenas de televisión no nos ofrezcan algo mejor que lo que vemos actualmente, mientras se fomente la ignorancia desde la pequeña pantalla, mientras se ofrezca un lenguaje de notable pobreza y mala construcción, mientras aleje del libro llenando la cabeza de imágenes y ocupando todo el tiempo disponible, la televisión será enemiga de la escuela, que deberá contrarrestarla enseñando a ver imagen.”¹⁷¹⁹

A partir d'aquell moment, Televisió Espanyola va decidir que la programació d'Infantils es portés des de Sant Cugat. *Pinnic* va ser guardonat amb un premi Ondas, al 1993, i amb la medalla de bronze en el New York Television Festival de 1994. El mateix dia de l'estrena de *Pinnic*, a la desconexió arribava *Cent claus per entendre Europa*, un microespai divulgatiu de cinc minuts que, al llarg d'un centenar de capítols, explicava els canvis pràctics que el mercat únic europeu produiria en la vida quotidiana dels ciutadans. Pocs dies després s'estrenava *Fantàstic*, un programa on alguns jugadors del primer equip de futbol del Barça exercien de presentadors i entrevistadors dels seus propis companys, de personatges de l'actualitat i responien a les qüestions que els plantejaven els aficionats al club. Hi van participar, Julio Salinas, Txiki

¹⁷¹⁷ *El País*, 24 de maig de 1992, p. 55

¹⁷¹⁸ Va ser creadora de diversos programes infantils, entre els quals destaca *La bola de cristal* pel qual va obtenir diversos premis.

¹⁷¹⁹ Rico, Lolo. “La familia y la escuela en la educación para la imagen”. *Comunicar: Revista científica iberoamericana de comunicación y educación*, núm. 4, 1995, pp. 15-18

Begiristáin, Pep Guardiola, José Ramón Alexanco i Eusebio Sacristán, que es van repartir prop de 60 milions de pessetes¹⁷²⁰ per una quarantena de programes de mitja hora cadascun. Quique Guasch va ser el director, Ladislao Kazner el realitzador i Eduardo Deglané el productor. I abans d'acabar l'any es va estrenar *Estimada Mary*, una sèrie de sis capítols, de caràcter biogràfic sobre l'artista Mary Santpere pocs dies després de la seva mort. Cadascun d'ells recollia una de les seves facetes artístiques, que s'acompanyaven amb actuacions que Mary Santpere havia interpretat amb d'altres artistes i declaracions de persones que havien tingut relació amb ella. El director i realitzador va ser Julio Herrero i el productor Pedro Sierra.

Àngel Casas tornava a principis d'any a la pantalla de TVE per a dirigir i presentar el talk show *Tal cual*, que s'emetia per la segona cadena, des dels estudis de l'Hospitalet, i que utilitzava la mateixa fórmula d'alguns dels seus anteriors programes (*Un dia és un dia* o *Àngel Casas Show*, a TV3), centrant-lo en entrevistes a personatges d'actualitat, tant nacionals com internacionals, del món de l'espectacle, la política, la societat o l'esport, i intercalant-les amb actuacions musicals en directe.

“Es el tipo de espacio que sé hacer, ya que me permite entrevistar a diferentes personajes y tener criterio musical. Me encanta La 2 porque me permite más margen de maniobra en las entrevistas y experimentar mucho más. El público de La 2 no sólo tiene más espíritu crítico que el de otras cadenas, sino también mayor inquietud cultural”.¹⁷²¹

A més, el programa disposava d'una petita banda de músics en el plató, com era habitual en els seus programes, dirigits per Josep Maria Bardagí. Jordi Solanas va ser el realitzador i José Luis Cuevas el productor. *Tal cual* es

¹⁷²⁰ *El País*, 11 de novembre de 1992, p. 59

¹⁷²¹ *El País*, 24 de gener de 1993, p. 51

realitzava en coproducció amb Kanal CT, S.A., de la qual era conseller Chicho Ibáñez Serrador.

Amb l'intent de competir per l'audiència femenina que ja havien conquerit les televisions privades, TVE va posar en marxa el magazín diari *La primera respuesta*, un programa dirigit i presentat per Adelina Castillejo que presentava temes d'interès general i de servei, però al mateix temps, buscava la participació activa de l'audiència a través de les preguntes que podien formular als col·laboradors i experts en les diverses matèries que intervenien en el programa¹⁷²². El programa va passar a titular-se *Preguntas y respuestas* al setembre de 1994. Estava realitzat per Maria Elena Monràs i produït per Chari de Andrés. Per la seva banda, *Alatul* va ser una sèrie de viatges i aventures que proposava una successió de rutes i activitats per diferents indrets del món. La majoria dels capítols presentava tres o quatre recorreguts molt diversos i independents entre sí, barrejant espais naturals amb concentracions urbanes. Totes les iniciatives que es proposaven, les realitzava l'equip el programa que apareixia en els reportatges per donar fe que eren assequibles per la majoria dels telespectadors i no estaven especialment dissenyades per a especialistes. El seu director i presentador va ser Jaume Codina, que va comptar amb la realització de Marcel·lí Gili i la producció de Nacho Lorenzo.

Ramon Miravittlas empenia una nova producció televisiva amb la direcció i presentació del programa *Cerca de ti*, un espai d'entrevistes en profunditat a un personatge, amb breus intervencions enregistrades de convidats que li plantejaven preguntes i de fragments d'imatges que tenien a veure amb la seva vida. El realitzava Roger Justafre i el produïa Eduardo Deglané. Perseguint la

¹⁷²² El programa es va veure implicat en una polèmica per haver entrevistat en tres ocasions l'exmetge alemany Ryke Heer Hamer, que defensava el seu mètode contra el càncer davant la medicina tradicional i que sostenia que la metàstasi no existia. Castillejo havia presentat Hamer com un "científic de primera línia", però la comunitat científica mai no havia acceptat els fonaments de les seves tesis i, fins i tot, els seus col·legues alemanys l'havien inhabilitat.

mateixa idea de conèixer la vida d'un personatge famós, però amb un plantejament diferent al de *Cerca de ti*, TVE va recuperar un títol mític de la seva història: *Ésta es su vida*. Ricard Fernández Deu dirigia i presentava una nova etapa del programa que als anys seixanta havia conduït Federico Gallo. En la versió actualitzada es mantenien les sorpreses que esperaven al convidat en el plató, les aparicions inesperades de familiars, amics i companys, a més del suport documental de fotografies i d'imatges representatives de la seva trajectòria vital¹⁷²³. El realitzador va ser Javier Montemayor i la producció de Xavier Forné.

Per a la programació estiuenca, TVE va posar en marxa el programa juvenil *No me cortes*, presentat per Marta Serra, Cristina Serrano, Marc Martínez i César Heinrich, que oferia entrevistes, concursos, debats i actuacions musicals amb públic al plató amb el que els presentadors interactuaven. Es realitzava en directe, des de Sitges, i es va tornar a emetre durant una setmana al Nadal d'aquell mateix any. *No me cortes* estava dirigit per Aurora Claramunt, realitzat per Miquel Fortuny i produït per Joan Guasch. A la mateixa setmana s'estrenava *L'Odíssea*, un espai cultural dedicat a la divulgació de la literatura, que cada programa estava protagonitzat per una obra literària que permetia conèixer l'autor, molt sovint en el seu entorn particular i familiar. Durant els tres anys que es va emetre, també va dedicar programes a les arts plàstiques i els seus creadors. El dirigien i presentaven Lluís Quinquer i Montserrat Minobis, el realitzava Maria Muxart i el produïa Daniel Ríos.

¹⁷²³ *Avui*, 17 de juny de 1993, p. 47

8.24. Incertesa, davallada de la producció i dubtes al 40è aniversari

Davant l'aguda crisi financera d'RTVE, estimada en un deute aproximat de 1000.000 milions de pessetes, al maig de 1993, el consell de ministres va aprovar un contracte-programa entre l'estat i RTVE, mitjançant el qual concedia a l'ens 31.804 milions de pessetes per a finançar durant 1993 les seves despeses. A més, el govern es comprometia també a compensar, en els Pressupostos Generals de l'Estat per a 1994, les despeses generades al 1992 pels serveis d'RNE, l'Orquestra i Cors d'RTVE i l'Instituto Oficial de la Radio y la Televisión (31.000 milions de pessetes). Amb aquest nou marc, els responsables d'RTVE creien que aquests recursos servien per l'autofinançament de TVE, que fins al moment havia assumit els altres serveis de l'ens¹⁷²⁴. El govern espanyol considerava que l'aparició de les televisions privades al 1991 i el consegüent descens dels ingressos publicitaris d'RTVE feien impossible que TVE continués finançant la resta de les activitats del grup. En contraprestació, RTVE havia d'assumir la implantació del pla de viabilitat, la contenció del ritme de creixement dels seus costos i la implantació d'un nou expedient de regulació d'ocupació (ERO), amb jubilacions voluntàries incentivades a partir dels 50 anys.

El model de contracte-programa de 1993 i el posterior *Plan Estratégico* de 1995 van suposar un dels canvis més profunds d'RTVE. Malgrat no rebre per unanimitat el recolzament del consell d'administració ni tampoc el del govern espanyol per considerar les xifres que proposava xocaven amb la política de consolidació fiscal, aquest *Plan* proposava un nou model de finançament mixt, a partir d'aportacions públiques i comercialització de productes amb una reducció de despeses, seguint les següents estratègies:

¹⁷²⁴ El contracte-programa diferenciava entre les activitats que realitzava el grup RTVE amb caràcter de servei públic i aquelles que es desenvolupaven en règim de competència amb el sector privat. Pel govern espanyol, el servei públic incloïa les funcions realitzades per RNE, l'orquestra i l'institut.

- Aprofundir en l'*optimització de l'estructura de Recursos Humans*.
- Assumpció, per part de l'estat, de la totalitat de l'endeutament financer acumulat pel grup RTVE (245.917 M de pessetes).
- Aportació, per part de l'estat, de finançament públic al grup RTVE, que permetés la seva viabilitat i la seva prestació que tenia encomanada.

A principis d'octubre de 1993, es va fer públic el pla de García Candau de la reestructuració de les plantilles de Ràdio 4 i de TVE Catalunya. En el primer cas s'havia previst la desaparició del 60 per cent de treballadors i en el segon, gairebé el 25 per cent. La intenció del director general era que s'afegissin baixes incentivades voluntàries fins a completar un total de 2.710 treballadors a tot Espanya en un pla que havia de culminar al 1996. Segons una nota difosa per RTVE, amb aquesta mesura, l'empresa "es vol adaptar a les necessitats del mercat audiovisual actual espanyol i garantir el futur de l'ens públic i les seves societats que en formen part, i després de nombrosos estudis organitzatius s'ha fet una proposta basada en la racionalització de la gestió i la contenció de les despeses"¹⁷²⁵. El pla de García Candau preveia eliminar el 60 per cent de la plantilla de RNE a Catalunya i de suprimir 200 llocs de treball de TVE a Catalunya, un 23 per cent, abans de 1996. Després d'aquest anunci, es van convocar diverses mobilitzacions per part dels treballadors de TVE Catalunya en disconformitat amb els plans de García Candau, i van reclamar informació per part de Sopena que va anunciar accions disciplinàries si es realitzaven concentracions¹⁷²⁶ a les instal·lacions de Sant Cugat¹⁷²⁷. A finals de novembre, Sopena es va reunir amb els treballadors per a informar-los dels plans de futur d'RTVE i per a explicar-los de quina manera podrien afectar a la plantilla del

¹⁷²⁵ *Avui*, 7 d'octubre de 1993, p. 47

¹⁷²⁶ Un grup d'uns 250 treballadors es van concentrar en el plató del programa *Fantàstic* per a realitzar una assemblea que va provocar que s'endarrerís més d'una hora l'inici de l'enregistrament d'aquest espai.

¹⁷²⁷ *Avui*, 12 de novembre de 1993, p. 47

centre, però les seves paraules no van aportar cap informació novedosa. La situació financera d'RTVE havia donat un tomb al finalitzar els anys vuitanta al caure el pes de l'atípic model de finançament publicitari que havia acompanyat TVE des del seu naixement. Des de 1984, TVE havia demostrat una dinàmica de resultats molt positiva que es va mantenir durant tota la dècada dels anys vuitanta, però que es veuria truncada a principis dels noranta.

Aquesta situació de feblesa en la cúpula d'RTVE va portar García Candau a signar amb el Comitè General Intercentres el *Protocolo de futuro para RTVE*, al juny de 1994, representat pels sindicats Comissions Obreres, UGT i APLI, que obligava a l'empresa a negociar nivells d'ocupació, posar en marxa el catàleg i valoració de llocs de treball, preparar un acord salarial que es mantingués en vigor fins a 1997, posar en marxa una política d'austeritat i professionalitzar els nomenaments que es realitzessin. L'estat, a través de subvencions, va col·laborar en propiciar la supervivència de la televisió pública. L'arribada dels operadors privats i l'increment de la competència, en un context de recessió econòmica de principis dels noranta, havien suposat una reducció contínua dels ingressos de TVE. Com ja hem dit anteriorment, durant l'etapa de García Candau, l'ens va sol·licitar una subvenció superior als 20.000 milions de pessetes per cobrir les dificultats de finançament en l'escenari anteriorment descrit i, a més, es va veure forçat a reestructurar el seu organigrama, creant noves posicions per adaptar-se al nou entorn competitiu i de demanda canviant¹⁷²⁸.

El tàndem Sergi Schaaff-Constantino Romero tornava a protagonitzar un nou espai televisiu, titulat *Valor y coraje*, un *reality show* que volia incidir en el costat humà de determinats successos, a través dels seus protagonistes. Cada setmana s'oferia la reconstrucció dramatitzada de tres casos, els protagonistes

¹⁷²⁸ *El País*, 24 de maig de 1990, p. 81

dels quals havien arriscat les seves vides per salvar-ne d'altres de la seva pròpia família o de desconeguts. A la segona part del programa, es desenvolupava un concurs on cinc persones havien de posar a prova les seves habilitats per aconseguir un premi que destinaven a una obra social o benèfica. A més, el programa finalitzava amb una petita tertúlia on persones que havien viscut fets extraordinaris explicaven com es podia ajudar als altres a la vida quotidiana. *Valor y coraje* era una coproducció amb Producciones Quart, amb la direcció del mateix Schaaff i la producció de Marta Aguilar. Als dos mesos de l'inici de les seves emissions, el programa va passar de la nit dels dimecres a la tarda dels diumenges. *¿De parte de quién?* va ser una sèrie d'humor de tretze capítols, protagonitzada per Miguel Gila i Chus Lampreave, i escrita pel mateix Gila, que interpretava nombrosos personatges que tenien múltiples oficis i que vivia llogat a un pis que el regentava el personatge que interpretava Lampreave i que li agafava totes les trucades que li arribaven. Com suggereix el títol de la sèrie, el telèfon era el fil conductor de tots els capítols que concentraven una crítica social. El realitzador va ser Àngel Alonso i el productor Alfonso Hortelano. L'últim programa en estrenar-se el 1993 va ser *Zona ACB*¹⁷²⁹, un espai inspirat en programes similars sobre la NBA, dedicat a informar sobre la lliga ACB, amb resums de les jornades de competició, imatges espectaculars, reportatges, entrevistes i estadístiques, relacionades amb els jugadors i els equips de bàsquet espanyol. Pedro Barthe va ser el seu director i presentador.

Al febrer de 1994 es va produir el retorn d'un dels títols històrics i emblemàtics de la programació de TVE en català, *Giravolt*. L'equip que feia *Teledues*, dirigit per Magada Sampere, va posar en marxa aquest nou programa de reportatges, amb la inclusió d'alguna entrevista i de petits debats sobre temes d'actualitat, que recuperava l'esperit de l'espai dirigit per Antoni Serra. Rosa Maria Molló el

¹⁷²⁹ Estava coproduït amb l'Asociación de Clubes de Baloncesto (ACB) que aportava 25 milions de pessetes que podien ser recuperats gràcies a la publicitat que generava el programa, però mai en una quantitat superior a la prèviament invertida perquè la resta dels ingressos per publicitat anaven a TVE.

presentava, Gregorio Aragón va ser el realitzador i Maria Guiteras la productora. *Bravos* va ser el títol d'una sèrie de cinc programes dedicats al món de la tauromàquia a Catalunya. Lulú Martorell va dirigir aquest programa que tractava la història, la tasca dels ramaders de braus, la professió dels toreros o l'opinió dels aficionats i dels crítics taurins entre d'altres aspectes d'aquest àmbit. El realitzava Antonio Boneu i el produïa Daniel Ríos. Per la seva banda, Lorenzo Milá es va posar al capdavant del debat juvenil *Al grano*, un programa adreçat especialment als joves, però en el que també hi participaven especialistes o persones relacionades amb el tema que centrava el debat de cada programa. A més, es produïen les intervencions que podia realitzar el públic que hi era al plató i els telespectadors, a través de les trucades telefòniques¹⁷³⁰. Durant dotze setmanes es van debatre temes relacionats amb els joves com la política, les relacions, el racisme, la religió o el futbol. El dirigia Xavier Capdevila, amb la realització de Marta Fernández i la producció de Pilar Lacalle.

L'actor valencià Joan Monleón es va posar en la pell del personatge de Dora per a presentar *Dora Dora*, un espai d'entreteniment amb diverses seccions de tertúlia, d'humor i d'entrevistes, en el que participaven dos o tres personatges famosos cada setmana, a més d'actuacions musicals. Monleón, que donava vida a una excèntrica presentadora que rebia a casa seva els seus convidats, comptava amb la col·laboració del personatge interpretat per l'actriu Gracita Morales, una criada sordmuda, en el que va ser l'últim treball de la cèlebre i popular actriu còmica. El programa va emetre els tretze capítols previstos d'aquesta adaptació dels programes *The Dame Edna Experience* i *Dame Edna's Hollywood*, protagonitzats per l'humorista australià Barry Humphries. Era una coproducció amb Aglae Productions, S.L. i estava realitzat per Marcel·lí Gili i produït per Tomás Nicolau. Una parella d'actors, Paco Morán i

¹⁷³⁰ *Avui*, 21 d'abril de 1994, p. 51

Joan Pera, van protagonitzar la ficció *Prêt-à-porter* una sèrie original d'Esteve Duran que també es va encarregar de la realització i Marta Aguilar de la producció. Es tractava d'una comèdia de situació que tenia lloc en una sastreria i que es va enregistrar uns mesos abans de coincidir els dos actors encapçalant les representacions teatrals de l'obra *La extraña pareja* que s'havia estrenat a l'abril del mateix any.

A l'estiu es va estrenar *Cançó d'autor*, un programa de vuit capítols dedicat de manera monogràfica a un cantautor en llengua catalana. A cadascun d'ells, els cantants interpretaven temes en el plató i a més s'inclouïa algun videoclip o muntatge amb imatges del protagonista en llocs relacionats amb ell i rètols amb informacions sobre la seva trajectòria artística. Marta Fernández va ser la directora i realitzadora, i Agustí Causí el productor. *Davanter* era el títol d'una sèrie de ficció coproduïda amb Central Films i Sunset & Vine PLC que narrava l'arribada d'un jugador anglès al FC Barcelona, amb moltes similituds amb el futbolista Gary Lineker que havia jugat uns anys abans al club blaugrana¹⁷³¹. Al setembre es va estrenar *Barri Sèsam*, l'adaptació catalana del programa nord-americà *Sesame Street*, creat al 1969 per la Children's Television Workshop (CTW). Era una sèrie infantil adreçada a menors de set anys en la que s'alternaven seccions produïdes per TVE amb les de CTW. Josep Maria Vidal va ser el seu director i Fernando González Tejedor el va produir.

Jordi Estadella dirigia i presentava *Esto no es lo que parece*, un debat setmanal en el que participaven personatges populars per a tractar temes d'actualitat. El programa comptava amb la col·laboració de diversos actors que intervenien durant el debat, interrompent als convidats. Estava realitzat per Miquel Fortuny i produït per José Luis Cuevas. *L'entrevista* va ser un espai en què un grup de convidats, alguns d'ells periodistes, entrevistaven un personatge de l'actualitat

¹⁷³¹ *Avui*, 27 de Setembre de 1994, p. 51

política. Com a moderador va començar el programa Josep Maria Ballcells, que va ser substituït per Ferran González. El van realitzar Xavier Gispert i Oliver Comas i el van produir Pedro Sierra i Joan Guimerà. Per la seva banda, el periodista Ramon Miravittlas va tornar al gènere del debat amb *Dret a parlar*. Un espai, coproduït amb Pirtel, S.L., amb públic al plató que podia participar preguntant als convidats que hi assistien per a parlar sobre el tema proposat. Ramon Fusté va ser el seu director, Miquel Fortuny el realitzador i Amy Bolea la productora. Per la seva banda, el programa *Impactes* consistia en un seguit de breus reportatges d'aspectes molt diversos de la vida quotidiana i que no tenien cabuda en els espais informatius. El dirigia Albert Garrido, el presentava Francesc Cruanyes, el realitzava Lluís Barahona i el produïa Xavier Forné. Dos anys més tard, va tenir la seva edició estatal sota el títol d'*Impactos* amb la inclusió de reportatges procedents de la cadena franco-alemanya Arte.

A l'abril de 1995 arrencava l'estrena d'*Un paseo por el tiempo*, un programa creat per Joaquim Maria Puyal que també exercia com a productor executiu¹⁷³², on Júlia Otero entrevistava un personatge popular, al mateix temps que repassava esdeveniments i notícies d'actualitat¹⁷³³. Les entrevistes tenien lloc en un espai que s'havia ambientat com un bar de copes anomenat "El Club" que comptava amb bàrman propi que a més tenia un DJ per amenitzar les entrevistes i una central de dades des d'on arribaven les opinions dels telespectadors. Aquest espai, que va tenir catorze capítols, estava coproduït amb Torrevisió, S.L., amb la realització de Sergi Schaaff i la producció de Marta Aguilar.

Al juny s'estrenava *Zona Franca*, un programa musical que s'enregistrava en plató amb públic que assistia a les actuacions en directe de grups i solistes nacionals i internacionals. El DJ i locutor radiofònic Tony Aguilar i Arantxa de

¹⁷³² *El País*, 24 d'abril de 1995, p. 60

¹⁷³³ *La Vanguardia*, 4 d'abril de 1995, p. 5 ("Vivir")

Benito van ser els seus presentadors, que donaven pas a les successives actuacions, votacions telefòniques i enquestes al carrer amb les que es confeccionava una llista d'èxits ("Los 13 en la zona alta"), així com també a reportatges de l'àmbit musical i d'una agenda dels propers concerts als que es podia assistir arreu d'Espanya. Jordi Solanas va ser el director i realitzador, i Alfonso Hortelano el productor. Al mateix mes va arribar el concurs *Aquí jugamos todos* en el que competien 200 participants que s'eliminaven entre sí en successius torns de preguntes de cultura general, contestant a través d'un teclat individual que analitzava les respostes de manera immediata, fins a quedar-ne un de sol que s'emportava un viatge i la possibilitat d'endur-se mig milió de pessetes si encertava una última pregunta. El programa era una adaptació d'un espai de la cadena francesa Antenne 2. El programa va endarrerir l'estrena a causa de les eleccions que s'havien de celebrar el 28 de maig. L'enregistrament del primer programa es va suspendre, després de tenir esperant als concursants durant algunes hores¹⁷³⁴. Ramon García es va incorporar al novembre d'aquell mateix any en substitució de Míriam Díaz-Aroca i el programa va passar d'emetre's al migdia a la franja de tarda. Es va coproduir amb Zeppelin TV-Reg Grundy. El van realitzar Jordi Vives i Nicolás Albéndiz, i el va produir Joan Guasch.

*Cuéntame cómo pasó*¹⁷³⁵ va ser el títol d'una tertúlia moderada per Rafael Turia sobre diversos temes monogràfics en el que participaven dos joves que no havien viscut els esdeveniments que es tractaven a cada programa i sobre els que opinaven. Durant l'espai, s'hi afegien dos convidats famosos que

¹⁷³⁴ *La Vanguardia*, 7 de juny de 1995, p. 5

¹⁷³⁵ Coincideix amb el mateix títol d'una sèrie de TVE protagonitzada per Imanol Arias i Ana Duato. Aquesta ficció va començar les seves emissions al 2001 anomenant-se *Cuéntame*, però el nom ja estava registrat pel grup Fórmula V com a títol d'una de les seves cançons, així que va haver de canviar per *Cuéntame cómo pasó* ja que, en aquest cas, TVE sí tenia els drets registrats d'aquest títol pel programa dirigit i presentat per Rafael Turia. Tanmateix, els autors de la cançó no van ser els responsables de què es realitzés aquest canvi, sinó una companyia que tenia registrat el lloc a Internet, Cuentame.com, i que havia exigit a la productora el pagament de drets per l'explotació del títol.

recordaven aquells fets, un dels quals acostumava a ser un cantant que interpretava algun tema musical, tot embolcallat amb una aire de nostàlgia, com reconeixia el mateix Turia:

“La historia no consiste sólo en relatar acontecimientos, sino también qué impresiones produjeron esos acontecimientos. Queremos contar cosas a gente que no las conoce y recordárselas a quienes sí las vivieron.”¹⁷³⁶

Durant el debat, s'intercalaven imatges d'arxiu i vídeos il·lustratius dels fets històrics que tots els convidats comentaven i que acostumaven a ser de les dècades dels seixanta i setanta, gràcies. El realitzador va ser Fernando Hernández Ens i el productor José Luis Cuevas. Els dos primers programes es van emetre per la primera cadena i la resta, per la segona. Seguint amb les diferències generacionals, el programa *A las 10 en casa* tractava d'obrir un diàleg entre joves i adults sobre qüestions actuals. En aquest debat hi acostumaven a participar persones conegudes que intercanviaven les seves opinions sobre els temes i també el públic que hi assistia al plató plantejant preguntes i que havien de ser pares o fills. Estava realitzat en coproducció amb Pirtel, S.L. Va tenir com a presentadors a Elisenda Roca i Joaquín Arozamena, a Miquel Fortuny com a realitzador i a Chari de Andrés i José Luis Cuevas com a productors. I a l'octubre es va estrenar *Esglésies de Catalunya*, un programa que va dedicar cadascun del centenar d'emissions a una església d'una població catalana. L'espai, que tenia un tractament de documental, durava uns deu minuts i mostrava les característiques arquitectòniques i artístiques dels temples, amb breus intervencions del rector o dels seus responsables parroquials. *Esglésies de Catalunya* s'emetia tots els diumenges, un cop finalitzava la retransmissió de l'espai religiós *La Missa*, la qual cosa li va permetre gaudir d'excel·lents audiències. El realitzador i director va ser Josep Sardà i la producció de Remei Morros. L'any següent es va realitzar una sèrie

¹⁷³⁶ *La Vanguardia*, 8 de juliol de 1995, p. 5

de característiques idèntiques, però en aquesta ocasió específica sobre santuaris titulada *Santuaris de Catalunya*, que va fer el mateix equip.

1996 va començar amb un dels programes més emblemàtics dels últims anys produïts a TVE Catalunya: *Redes*. Es tractava d'un espai, dirigit i presentat per Eduard Punset, de caire divulgatiu centrat en la ciència, la tecnologia, Internet i tot tipus d'interrogants que permetien reflexionar sobre la vida de l'ésser humà de finals del segle XX i principis del XXI. Les primeres emissions del programa van ser com a producció pròpia, però posteriorment es va fer en règim de coproducció. Al llarg dels disset anys que va estar en emissió el programa va patir nombrosos canvis d'estructura i de concepció estètica pels continus canvis dels responsables de realització que s'anaven substituint i que modificaven aquells aspectes que no els hi agradava, sense mantenir una unitat de realització molt definida¹⁷³⁷. Tanmateix, la figura de l'exministre i exeurodiputat Eduard Punset es va mantenir de principi a final, divulgant sempre temes científics i tecnològics per al gran públic i entrevistant als investigadors més destacats de les seves especialitats d'arreu del món. A partir de 2008, el programa es va denominar *Redes 2.0*, amb una estètica renovada, i que se centrava en una entrevista en profunditat a un reconegut i prestigiós científic especialitzat en el tema que protagonitzava cada capítol i que s'il·lustrava amb petits reportatges. Es va realitzar en règim de coproducció amb les productores Agencia Planetaria, Smartplanet i el Grupo Punset Producciones, totes elles vinculades a Eduard Punset. Sobre el programa *Redes* s'han fet diversos articles i investigacions acadèmiques que han analitzat el fenomen del programa i la seva influència en diversos aspectes a la societat¹⁷³⁸

¹⁷³⁷ En la primera etapa, el programa va comptar amb IBM i "la Caixa" com a col·laboradors que aportaven suport informàtic i fons documental, respectivament, i amb els que TVE tenia subscrits contractes de col·laboració.

¹⁷³⁸ Mereix especial consideració la consulta de: Grosso, Julio. *Ciencia en televisión: las estrategias divulgativas del programa Redes 2.0 de Eduard Punset (TVE, 2008-2013)*. Universidad de Granada, 2017. 470 p.

Amb una antelació de tres anys, TVE Catalunya va produir *Història del FC Barcelona*, una sèrie de quinze capítols dedicada al centenari del club català. El programa, dirigit per Santiago Gargallo, presentava un recorregut del més destacat en els àmbits esportiu, cultural, social i polític protagonitzat pel FC Barcelona. A cada programa s'oferien entrevistes i reportatges actuals i d'altres amb imatges inèdites recuperades del fons documental de TVE i també d'institucions i particulars. Jordi Lladó va ser el realitzador, i Tomás Nicolau i Àngel Villoria els productors de la sèrie. A l'abril es va estrenar el programa musical *La Lista*¹⁷³⁹, un espai presentat per Bruno Sokolowicz i Celia Gámez que donaven pas a fragments o la totalitat dels videoclips populars i als èxits discogràfics més venuts a Espanya, segons la classificació que feia pública l'AFYVE (Asociación Fonográfica y Discográfica Española). Jordi Solanas va ser el realitzador i Alfonso Hortelano el productor. Lulú Martorell va dirigir i presentar el programa *Eldiaquemientendas*, un espai de tretze capítols dedicats a entrevistar només dones que eren desconegudes per al públic, malgrat que també intervenien algunes altres que eren famoses. Al llarg de totes les emissions, una cinquantena de dones van expressar la seva opinió sobre diversos temes que s'acompanyaven amb peces que il·lustraven el tema que tractaven. El va realitzar Jesús Sales i el va produir Pilar Lacalle. Al finalitzar *Cifras y Letras* de la programació de la sobretaula de la segona cadena, TVE va posar en marxa el concurs *Rompecocos*¹⁷⁴⁰, un joc entre dos participants que consistia en descobrir paraules a partir de les seves inicials o per definicions similars a les proposades en els mots encreuats. El concurs era una producció amb Idra Global Entertainment, estava dirigit per Lluís Montserrat, el presentava Paco Vegara, el realitzava Fernando Hernández Ens i el produïa Marta Aguilar.

¹⁷³⁹ Al 2008, Carlos Sobera va presentar un concurs amb el mateix títol.

¹⁷⁴⁰ Era una adaptació del concurs *Brainstorm* que va emetre la BBC1 al 1988.

Al juliol de 1996, la directora general d'RTVE, Mónica Ridruejo, va proposar al productor Francesc Pou¹⁷⁴¹ d'assumir la direcció de TVE Catalunya en substitució d'Enric Sopena¹⁷⁴². El secretari d'estat de Comunicació, Miguel Ángel Rodríguez, havia acordat amb el secretari general de la Presidència de la Generalitat, Joaquim Triadú, l'elecció de Pou per la seva experiència en el sector audiovisual i el seu baix perfil polític. A més, els dos polítics van acordar situar a la direcció d'Informatius de Sant Cugat al director general de Promoció Cultural de la Generalitat, Jaume Serrats i Ollé, i a Ramon Mateu com a director de RNE a Catalunya. Finalment, Francesc Pou no va acceptar l'oferta de Ridruejo per a dirigir TVE Catalunya adduint compromisos professionals i personals, segons la versió oficial. El rebuig de Pou a l'ofertament per dirigir TVE Catalunya va posar en evidència la dificultat per a trobar un consens entre CiU i el PP¹⁷⁴³. La formació convergent mai havia amagat la seva voluntat de tenir el control de TVE Catalunya ja que en els seus programes electorals defensava que la seva gestió passés a dependre de la Generalitat. La substitució de Sopena va quedar ajornada fins que, a principis d'agost, l'enginyera industrial Aurora Catà¹⁷⁴⁴ va prendre possessió del càrrec, tancant una etapa de provisionalitat que es mantenia des que Ridruejo va assumir la direcció general. Catà¹⁷⁴⁵, amiga personal de la directora general i procedent de la companyia Nissan Motor Iberica, va arribar a Sant Cugat amb la tasca d'*optimitzar* els recursos del centre. Experta en l'àmbit financer, Catà es presentava amb un

¹⁷⁴¹ Pou era un home de confiança de Ridruejo amb qui havia treballat a Canal + França, representant els seus interessos a Espanya. Havia estat responsable de dues productores audiovisuals que van fer fallida (Editmedia i C&C) per la seva mala gestió, segons els mitjans de comunicació.

¹⁷⁴² A més de Pou, Joaquim Triadú va presentar a Miguel Ángel Rodríguez una llista amb els noms d'altres candidats com Jaume Serrats, Ramon Pedrós, cap de premsa de la Generalitat, i Pere Artigas, adjunt de Jordi Vilajoana en la direcció general de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, i que va ser membre del consell d'administració d'RTVE en l'època de Calviño.

¹⁷⁴³ CiU estava convençuda que amb la gestió de la Generalitat, TVE Catalunya podria ampliar la seva capacitat, completaria el mapa de la televisió pública catalana i, inclús, podria posar els seus mitjans al servei de la formació de professionals.

¹⁷⁴⁴ *La Vanguardia*, 31 de juliol de 1996, p. 18

¹⁷⁴⁵ El ministre Josep Piqué, durant la seva etapa com a president del Cercle d'Empresaris, la va escollir membre de la junta directiva com a tesorera.

perfil tècnic amb l'objectiu d'eixugar el dèficit de l'ens públic, però el seu nomenament va ser rebut amb indiferència tant per part de la Generalitat com de sectors del PP català¹⁷⁴⁶; així com amb estranyesa al MACBA perquè uns dies abans havia estat nomenada gerent d'aquesta entitat museística¹⁷⁴⁷, malgrat que encara no havia pres possessió del càrrec.

La sèrie *Tierra a la vista* estava dedicada als viatges, les aventures, la divulgació ecològica i el coneixement d'altres cultures, amb reportatges de llocs exòtics, d'aventurers i de cultures indígenes. Cada setmana comptava amb el testimoni de viatgers que havien aconseguit fer una aventura, però defugint de l'espectacularitat. Era una coproducció amb Asegarce, S.A. i presentava similituds amb el programa *Dr. Livingstone, supongo*, que ahvia emès al País Basc Euskal Telebista. Jordi Vives va ser el realitzador i Òscar Blanco el productor. *Aquel verano del 92* va recopilar els millors moments dels Jocs Olímpics de Barcelona. En cadascun dels quinze capítols de que constava la sèrie, corresponents al mateix nombre de dies de celebració dels Jocs, es feia especial èmfasi a les finals i als moments més emotius de les competicions. Pedro Barthe el va dirigir, Emilio Urrutia el va realitzar i Alejandro Amillano el va produir. El programa *Bodas y bodas* va ser una sèrie documental que mostrava com es realitzaven diferents tipus de cerimònies nupcials a diversos llocs d'Espanya. Lurdes Cortés va ser la seva directora, Marta Fernández la realitzadora i María José Malia la productora. Al setembre es va estrenar *Mucha marcha con Leticia Sabater*, un espai infantil adreçat als menors d'entre tres i sis anys amb diversos blocs educatius que s'alternaven amb històries protagonitzades pels personatges de *Bàrrri Sèsam*. El programa es completava amb l'emissió de sèries infantils, dibuixos animats, cançons, a més de les classes de cuina i d'aeròbic que protagonitzava la mateixa Leticia Sabater, que interpretava el paper d'una jove que vivia sola en un caòtic apartament.

¹⁷⁴⁶ *La Vanguardia*, 1 d'agost de 1996, p. 20

¹⁷⁴⁷ *Avui*, 17 de juliol de 1996, p. 38

Josep *Pitu* Abril tornava a dirigir i presentar una tertúlia futbolística amb especial atenció al FC Barcelona i al RCD Espanyol. A l'igual que a *La Barberia*, *La Porteria* també comptava amb tertulians de l'àmbit futbolístic i diverses seccions com entrevistes a entrenadors, jugadors i directius. Marcel·lí Gili va ser el realitzador i Alejandro Amillano el productor. Una setmana més tard es va estrenar *13 negros cortos*, una sèrie de tretze capítols dedicats a la novel·la negra a Espanya on cada setmana s'entrevistava un escriptor i s'emetia un curtmetratge. Sole Gomis va ser la directora, Jaume Serra i Fontelles el realitzador i Laureano Bautista el productor. Al mateix mes, s'estrenava *L'ou o la gallina?*, un nou debat dirigit i presentat per Ramon Miravitllas que cada setmana intentava respondre a la pregunta que titulava cada capítol. Hi participaven convidats que es posicionaven en dos bàndols oposats amb partidaris de dues opinions contraposades i que se situaven físicament al plató en espais diferents, la qual cosa reforçava la sensació d'enfrontament i d'oposició entre les dues postures que demanava la pregunta de cada debat. A banda, també comptava amb la participació del públic present al plató. Marta Fernández el va realitzar i Pilar Lacalle el va produir. I també al novembre va arribar el magazín cultural *Continuarà*, un referent durant gairebé dues dècades de l'actualitat cultural a Catalunya. Montse Mompó va ser la seva directora i, al llarg d'aquest temps, va tenir diversos presentadors, equips de redacció, realització i producció. Cada setmana oferia reportatges i entrevistes als protagonistes de l'àmbit cultural i va donar nom als premis que TVE Catalunya atorga cada any per la Diada de Sant Jordi.

Al febrer de 1997 la directora general d'RTVE, Mónica Ridruejo, va dimitir perquè el govern no va acceptar el seu pla de reformes¹⁷⁴⁸. El seu substitut va ser Fernando López-Amor que pertanyia a l'equip de confiança de Francisco

¹⁷⁴⁸ ABC, 5 de febrer de 1997, p. 51

Álvarez Cascos i de Miguel Ángel Rodríguez, vicepresident del govern d'Aznar i secretari d'estat de Comunicació, respectivament. Els plans pressupostaris i de reducció de la plantilla de López-Amor van espantar treballadors, sindicats i polítics que veien en aquestes iniciatives la pèrdua de llocs de treball i posaven en perill la continuïtat de TVE Catalunya i Ràdio 4¹⁷⁴⁹. A finals del mes de febrer, López-Amor va comunicar a Catà que la ratificava en el seu lloc i feia públic el seu rebuig al pla de restructuració projectat per la seva antecessora, Mónica Ridruejo, i la intenció d'aconseguir un nou sistema de finançament per a l'ens. Per la seva banda, els treballadors de Sant Cugat van demanar Catà que s'encarregués de defensar la producció en català i la capacitat del centre per assumir més programes per a tot l'estat. Al cap de pocs dies, López-Amor visitava Jordi Pujol a qui va garantir la continuïtat de Sant Cugat i de RNE a Catalunya, recuperant la vella aspiració d'una franja estable de programació en català¹⁷⁵⁰, i assegurant que no s'aplicaria el pla dissenyat per Ridruejo.

Al mes de febrer s'estrenava *Muchas gracias*, un programa d'entreteniment presentat per l'actriu Bibi Andersen on els protagonistes eren humoristes professionals que apadrinaven d'altres de novells que explicaven acudits perquè volien obrir-se camí en el món de l'espectacle i que competien entre ells. Era una coproducció amb Gestmusic, realitzada per Jordi Vives i produïda per Alfonso Hortelano. Al mateix temps, es va estrenar el concurs que ha marcat història a TVE, *Saber y ganar*. Va néixer per substituir *Rompecocos* en una franja reservada pels concursos culturals des de que es va emetre *Cifras y Letras*, i al que aquest a la seva vegada va reemplaçar. Jordi Hurtado tornava a posar-se al capdavant d'un concurs, creat i dirigit per Sergi Schaaff, en el que els concursants havien de demostrar en diverses proves eliminatòries els seus

¹⁷⁴⁹ *Avui*, 19 de febrer de 1997, p. 63

¹⁷⁵⁰ El consell assessor d'RTVE a Catalunya va reclamar en repetides ocasions la potenciació de programes en català.

coneixements sobre diversos temes¹⁷⁵¹. A l'igual que a d'altres concursos dirigits per Schaaff, hi havia la presència la veu en off de Juanjo Cardenal que formulava les preguntes als concursants. Al llarg de tots els anys que es va mantenir en emissió les proves es van renovar, així com la celebració d'enfrontaments entre concursants que van estar molt de temps participant-hi, com els denominats *magníficos* o els *centenarios*. Des de 2011, el programa ha tingut una edició de cap de setmana durant el dissabte i el diumenge. Per sobre dels guanys econòmics que suposaven els premis, importava més la demostració de coneixements que feien els concursants. Ha estat el concurs més veterà de la història de la televisió a Espanya i es realitzava en coproducció amb Produccions Quart, S.L. Amb motiu del 50è i del 60è aniversari de TVE Catalunya es van fer edicions especials en català del programa sota el títol *Saber i guanyar*.

El cantant Nacho García Vega va presentar el programa musical *Extra schhh...!*, un espai de tretze capítols on entrevistava d'altres músics que interpretaven en directe dos temes del seu repertori, intercalats amb breus imatges sobre la seva trajectòria professional o fragments d'altres actuacions. També oferia d'altres seccions amb novetats o suggeriments discogràfics. Estava coproduït amb Tesauro, realitzat per Jordi Solanas i produït per Tomàs Nicolau. Al maig naixia *El escarabajo verde*¹⁷⁵², el primer programa divulgatiu sobre ecologia i medi ambient que TVE produïa per a tota Espanya. Durant els més de vint anys en emissió ininterrompuda, aquest espai ha incidit en mostrar l'acció de l'ésser humà i els seus efectes sobre els espais naturals, a través de reportatges i documentals monogràfics, gènere aquest últim al que va evolucionar el programa, convertint-se en un dels seus segells i que li va permetre profunditzar en el tractament de la informació i especialitzar-se en l'elaboració dels seus continguts. A l'igual que d'altres programes que han

¹⁷⁵¹ ABC, 17 de febrer de 1997, p. 131

¹⁷⁵² La Vanguardia, 27 d'abril de 1997, p. 2 ("Revista")

tingut una trajectòria tan dilatada en el temps, l'equip d'*El escarabajo verde* ha anat canviant al llarg dels anys¹⁷⁵³.

A l'estiu arribava el *Supercampió*, on dos concursants rivalitzaven responnent a preguntes relacionades amb el FC Barcelona que s'il·lustraven amb imatges de la història del club. Estava coproduït amb Produccions 5, S.L., el dirigia Juan José González, el realitzava Miquel Fortuny, el produïa Tomás Nicolau i el presentava Fèlix Monclús. També al mes de juliol s'estrenava la sèrie *Per a què serveix un marit?*, una coproducció amb Audiovisuales, S.A. i Audiovisuales Nebli, S.A., amb la col·laboració del departament de Cultura de la Generalitat. Aquesta ficció de tretze capítols estava basada en la novel·la homònima de l'escriptora alacantina Maria Antònia Valls. La directora va ser Rosa Vergés, estava protagonitzada per Loles León i Jordi Boixaderas, i va tenir una versió en castellà titulada *¿Para qué sirve un marido?*. Al juliol, també es va estrenar *Sol d'estiu*¹⁷⁵⁴, un magazín que es va emetre tots els dies feiners fins a finals d'agost i que es realitzava des de les instal·lacions d'un establiment hotelier pròxim al Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya. El va presentar la periodista Arantxa Marculeta i el van realitzar Luis López Doy, Esteve Duran i Jaume Serra i Fontelles.

L'inici de la temporada futbolística va suposar el començament del programa *Gol Nord*, una tertúlia setmanal sobre l'actualitat que havia donat la jornada de lliga presentat per Xavi Díaz i la col·laboració de l'exfutbolista Jose Mari Bakero. A la tertúlia, que s'emetia els diumenges, participaven tant convidats al plató com el públic que hi assistia i s'il·lustrava amb els resums dels partits de la jornada i reportatges amb enquestes al carrer, amb especial atenció als

¹⁷⁵³ Per conèixer i aprofundir més sobre el programa *El escarabajo verde*, resulta recomanable consultar: Llano Sánchez, Rafael; Jiménez Jiménez, Berta. "La divulgación medioambiental televisiva en España: El escarabajo verde (TVE2, 1997-act)". *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, Núm. 26 (1), 2020. pp. 189-1996

¹⁷⁵⁴ No es va enregistrar cap de les seves emissions i, per tant, no es conserva cap còpia ni hi ha constància física dels programes.

equips catalans de futbol. Carles González va ser el director, Miquel Fortuny el realitzador i Javier González el productor. A l'any següent es va afegir l'espai titulat *Més Gol Nord*, que s'emetia els dilluns i que estava realitzat amb el mateix equip. Després de les emissions del programa *Amor a primera vista* a diverses cadenes autonòmiques, TVE va posar en marxa al setembre el concurs *El flechazo*, un *dating show* (programa de cites) coproduït amb Gestmusic, en el que participaven tres nois i tres noies que no es coneixien prèviament i que havien de respondre a diverses preguntes per saber el grau de coincidència entre els membres dels dos sexes i "descobrir" si existia alguna possibilitat de que es formés alguna parella. El programa estava basat en el programa *Love at first sight*, ideat per Stephen Leahy per a Action Time. El presentaven Anabel Alonso i Asunción Embuena, el realitzava Jordi Vives i el produïa Alfonso Hortelano. Els *dating show* són un format híbrid en el què els participants concuren amb la finalitat d'aconseguir una relació sentimental i en el que es premia trobar l'amor competint amb altres concursants per a ser els escollits.¹⁷⁵⁵

Després de presentar *Rompecocos*, Paco Vegara tornava a posar-se al capdavant d'un altre concurs, *Quatro*. En aquest programa, que s'emetia per la nit a la segona cadena, competien dues parelles que havien de respondre a tot tipus de preguntes en només cinc segons. Les respostes encertades permetien tancar quadrats situats en un decorat per, posteriorment, la parella més ràpida pogués endevinar la identitat dels personatges que s'amagaven al darrera. El programa, que s'emetia de dilluns a divendres, durava mitja hora i va estar tres anys en emissió. El va dirigir Salvador Pascual, el va realitzar Rafael Robledo i el va produir Pilar López. Per la seva banda, el polifacètic Pedro Ruiz tornava a TVE per a presentar el programa d'entrevistes en profunditat *La noche abierta*

¹⁷⁵⁵ Puebla-Martínez, Belén; Magro Vela, Sílvia; Fernández Valera, Javier. "Funcionalidad de los componentes narrativos cinematográficos en los nuevos formatos televisivos: los dating shows". *Anàlisi: Quaderns de Comunicació i Cultura*, núm. 59, p. 108

en el que intentava trobar la part més desconeguda dels seus convidats. El programa, que estava coproduït per Peruce, va estar set anys en emissió. El va realitzar Jordi Solanas i el va produir Nacho Lorenzo. Pedro Ruiz va decidir finalitzar el programa perquè, segons ell, TVE havia incomplert el seu compromís de permetre-li fer un altre programa de tots els projectes que havia presentat i per la pujada anual de l'IPC per al seu equip.¹⁷⁵⁶

Un mes després de finalitzar les emissions de *Sol d'estiu*, Arantxa Marculeta presentava *El pèndol*, un programa coproduït amb Produccions 5, que combinava entrevistes amb actuacions musicals i que disposava d'una banda musical pròpia que interpretava breus peces dedicades als convidats. El va dirigir Juan José González Lamúa, el va realitzar Miquel Fortuny i el va produir Tomás Nicolau. Al llarg dels tretze capítols de *Passions curtes* es van emetre curtmetratges i entrevistes als seus realitzadors. El seu director i realitzador va ser Miguel Ángel Martín i Òscar Blanco va ser el productor. Posteriorment, va tenir la seva versió per a tota Espanya sota el títol de *Pasiones cortas*, amb el mateix equip. Al novembre es va estrenar *Gran angular*, un espai de reportatges amb temes d'actualitat, que al llarg del tretze anys en què es va emetre va tenir equips diferents. Al novembre de 2007, el programa es va obrir a la participació de l'audiència i es van incorporar reportatges que eren enregistrats pels seus propis protagonistes i que narraven les seves històries personals¹⁷⁵⁷. Al mateix novembre es va estrenar la sèrie d'humor *Tocat de l'ala*, protagonitzada per Ferran Rañé. Es tractava d'una coproducció amb Ovideo TV, Esfera Espectacles, S.L. i G.D.P. Audiovisual, S.L., amb la col·laboració del departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Lluís Maria Güell va ser el director i realitzador, i Ramon Blázquez el productor. Es

¹⁷⁵⁶ ABC, 11 de febrer de 2004, p. 13

¹⁷⁵⁷ *Diari de Girona*, 29 de novembre de 2007, p. 65

va emetre de manera simultània per a tota Espanya en versió doblada al castellà sota el títol de *Tocao del ala*.

A l'any següent se van produir poques novetats pel que fa a programes nous. Al juny, es van recuperar tots els capítols de les sèries *Doctor Caparrós, medicina general* i *Doctor Caparrós, metge de poble*, sota el títol de *Tot recordant Capri*. Tenia la peculiaritat que cadascun dels capítols anava encapçalat per una presentació enregistrada per aquestes emissions d'un actor o actriu participants en aquestes dues sèries, així com també del seu realitzador, Esteve Duran. Durant aquell estiu es va emetre el programa *No me cortes*, adreçat al públic infantil i juvenil. Va compartir el mateix títol que un altre programa emès cinc anys enrere. Es tractava d'un espai contenidor enregistrat a les instal·lacions del parc d'atraccions Port Aventura, des d'on la parella de presentadors donaven pas a sèries de dibuixos animats, a més de fer un concurs amb els nens i nenes que s'hi trobaven de visita, i de mostrar llocs d'interès turístic i cultural de la província de Tarragona. Era una coproducció amb Port Aventura, S.A. i el Patronat de Turisme de la Diputació de Tarragona. Estava presentat per Juanra Bonet i Bibiana Guzmán, amb la direcció i realització de Miquel Fortuny i la producció de Tomás Nicolau.

També al juliol i durant deu setmanes es va emetre el programa *Tal como éramos*, un espai d'entrevistes nostàlgiques a personatges famosos de l'espectacle, la política, el cinema o l'esport, amb el suport d'imatges d'arxiu que les il·lustraven i de les intervencions del públic assistent al plató que aportava les seves opinions o records de les èpoques de les quals es parlava. Estava presentat per Jaime Bores, la cantant Salomé i l'artista cubana Yamila Guerra. Jordi Solanas va ser el seu realitzador i Alfonso Hortelano el productor. Per la seva banda, *Web d'estiu* era un espai diari d'uns deu minuts de durada que ofería reportatges relacionats amb l'estiu d'aquell any, però també amb una

mirada al passat, recuperant imatges d'arxiu. Raül Díaz va ser el seu director i presentador, Caco Senante el realitzador i Agustí Guimerà el productor.

Hyakutake va ser el nom d'un cometa que va passar a prop de la Terra al 1996 i va ser triat per designar també un contenidor infantil, que es va estrenar a l'agost de 1998, que comptava amb diverses seccions com sèries, concursos, reportatges i actuacions musicals, i que presentaven Lucía Muñoz i Òscar Pérezdolz. Es va emetre durant dos anys amb una periodicitat diària. El dirigien Anna Cler i Nicolás Albéndiz que també era el seu realitzador, amb la producció de Chari de Andrés. A l'octubre es va estrenar *Seqüències*, un espai que constava d'un reportatge amb novetats cinematogràfiques, l'emissió d'una pel·lícula i una tertúlia posterior relacionada amb el tema del film. Era una coproducció amb Sogedasa que s'encarregava del reportatge de les novetats, i estava dirigit i presentat per Jaume Codina, amb la realització de Miquel Fortuny i la producció de Xavier Forné.

A finals d'octubre, Aurora Catà va presentar la seva dimissió com a directora d'RTVE Catalunya, després d'acceptar una oferta de l'editorial Planeta juntament amb Ramon Mateu, subdirector del centre¹⁷⁵⁸ per a treballar en el seu projecte multimèdia. La situació a Sant Cugat es va complicar amb el cessament de López-Amor¹⁷⁵⁹ i la seva substitució per Pío Cabanillas¹⁷⁶⁰, el 20 de novembre, per part d'Aznar que va atendre les recomanacions del seu ministre d'Indústria i portaveu del govern, Josep Piqué. L'argument per a realitzar el relleu a RTVE va ser la de donar un gir cap al centre del PP i afrontar un canvi en el model de gestió que es considerava esgotat ja que calia fer front al deute acumulat que ascendia a 765.000 milions de pessetes. La

¹⁷⁵⁸ *Avui*, 31 d'octubre de 1998, p. 75

¹⁷⁵⁹ Durant la seva gestió es posar en marxa el Canal 24 Horas i el Canal Internacional.

¹⁷⁶⁰ Tenia experiència en empreses audiovisuals nacionals i internacionals. El seu pare, que es deia igual que ell, i al que ens hem referit anteriorment en aquesta investigació, va ser ministre d'Informació i Turisme durant el franquisme.

decisió per a trobar qui substituís Catà es va dilatar durant mesos, temps durant el qual, la direcció de Sant Cugat va estar en funcions, amb Valentín Villagrasa com a cap d'Informatius i Enric Frigola, de Programes.

Cabanillas va arribar a reconèixer que no trobava un candidat amb perfil adequat per assumir aquesta responsabilitat, mentre al mateix temps corrien rumors de privatització de platós, de lloguer a productores privades i, fins i tot, d'absorció per part de TV3 que demostraven el context d'incertesa i el clima d'inquietud que vivia la plantilla del centre. Per la seva banda, treballadors, sindicats, partits polítics, Parlament de Catalunya i consell assessor demanaven amb urgència el nomenament d'un nou responsable a la direcció de Sant Cugat. A més, a aquest dessassosec es va afegir l'ordre donada per Cabanillas de reduir d'un 15 per cent de les despeses a TVE Catalunya, una decisió que va repercutir directament en els continguts d'alguns programes i també pel que fa a la disposició de material per a poder realitzar-los. Una conseqüència directa de la falta de direcció va ser la dimissió de la directora del programa *Línea 900*, Marisol Castillo, perquè feia sis mesos que esperava que li donessin dia i hora d'emissió¹⁷⁶¹. Al mes de març, Cabanillas va nomenar a proposta del director de TVE, José Ramón Díez, el productor Javier Grima com a nou director d'RTVE Catalunya¹⁷⁶², que va centrar els seus esforços en ampliar la producció tant de programes en català com en castellà.

Al novembre, va arribar *Barça 100*, una sèrie de programes dedicats al FC Barcelona, amb motiu de la celebració del centenari de la fundació del club. L'espai va comptar amb diverses seccions per a explicar els seus orígens, la seva trajectòria esportiva i els actes previstos per a celebrar el centenari. El periodista Xavi Díaz era el presentador i comptava amb la col·laboració de

¹⁷⁶¹ Les emissions de *Línea 900* es van reprendre al juny amb Rafa Robledo com a director.

¹⁷⁶² *Avui*, 16 de març de 1999, p. 63

l'exfutbolista Carles Rexach. Santiago Gargallo va ser el director, Juan Antonio Gamero el realitzador i Ángel Villoria el productor.

Al 1999 es va celebrar el 40è aniversari de TVE Catalunya i es va aprofitar per a emetre un seguit de programes especials sota el títol de *Fem 40 anys*, que recopilava una selecció representativa de diversos espais que es van emetre agrupats per gèneres. El primer dels programes va consistir en una gala realitzada des de la Sala Oval del Palau Nacional de Barcelona on es donava pas a fragments de la història de TVE Catalunya, amb entrevistes als seus protagonistes i a actuacions musicals. Al juliol es va estrenar el programa *Hora punta*, un espai coproduït amb Gestmusic, que oferia imatges impactants, insòlites, espectaculars i curioses amb l'objectiu d'emocionar i sorprendre l'audiència, amb elements propis del gènere documental i de l'informatiu (*infotainment* o infoentreteniment). Jordi Solanas va ser el realitzador i Ramon Langa i Francesc Cruanyes els presentadors. Amb *El Rondo* va tornar la tertúlia esportiva a les pantalles de TVE Catalunya. Cada dilluns, Xavi Díaz i Albert Llesan la presentaven, amb l'actualitat del FC Barcelona com a centre de debat i discussió. El programa es va mantenir en pantalla durant set anys i comptava amb tertulians habituals i d'altres de convidats. Alfons Arús va ser el seu director, Lluís Barahona el realitzador i Ángel Villoria el productor.

Durant el mes de setembre es van produir diverses estrenes de programes infantils i juvenils. La primera va ser *TPH Club*, un contenidor presentat per personatges virtuals creats per ordinador, que donaven pas a diverses sèries de dibuixos animats. Posteriorment, es va incorporar al programa la presentadora Paloma Lago que explicava contes davant de càmera. *TPH Club* va ser el primer programa de televisió íntegrament creat en 3D. Era una coproducció amb Club Infantil TPH, S.A.¹⁷⁶³, amb la realització de Jordi de

¹⁷⁶³ Aquesta productora pertanyent a D'Ocon Films, propietat d'Antoni D'Ocon, va demandar TVE per haver emès fragments del programa *TPH Club* sense el seu consentiment.

Febrer i produït per Gemma Ruiz. El mateix dia s'estrenava *Xat TV*, un programa juvenil que s'emetia diàriament en directe i que presentaven de forma desenfadada Leticia Dolera, Olaya Martín i Lluís Marquina. Oferia actuacions musicals, entrevistes, reportatges i informacions d'actualitat d'interès pels joves, i amb la novetat que suposava a televisió disposar d'un xat que permetia dialogar amb els telespectadors durant l'emissió i també un cop aquesta s'acabava. El director va ser Lluís Ondarra que va compartir la realització amb Joan Albert Planell i el productor va ser Eduardo Deglané. I la tercera proposta adreçada al públic infantil va ser *Los Trilocos*, una sèrie còmica realitzada a partir d'esquetxos interpretats per quatre personatges que donaven vida a un grup de treballadors d'una empresa de nyaps que feien feines a domicili, però que sempre acabaven de manera desastrosa. Al final de cada capítol, els protagonistes interpretaven una cançó amb els nens que assistien al programa en el plató. El programa tenia moltes semblances amb l'espai *Los payasos de la tele*, del que recuperava el seu esperit amb una fórmula similar, però adaptat en la forma i en els seus continguts, a finals del segle XX. Coproduït amb Globomedia, el pallasso Miliki va ser el creador d'aquest espai que va realitzar Emiliano Moro i va produir Xavier Forné.

Per la seva banda, també al setembre, va engegar el magazín *Catalunya avui*, un espai que amb reportatges, entrevistes i connexions en directe oferia temes d'actualitat d'arreu de Catalunya. Al llarg dels set anys que es va emetre va tenir diversos presentadors i equips de redacció, realització i producció. El programa *Més que un club* era un magazín d'actualitat esportiva en el que, sense cap presentació, se succeïen reportatges de diverses especialitzats i entrevistes a esportistes, amb especial atenció a l'àmbit futbolístic i amb l'ajuda només del grafisme que completava la informació audiovisual. El seu director va ser Pere Ferreres, el realitzador Miquel Pinteño i el productor Lluís Boix. *Catalunya retalls* va ser una sèrie documental de tretze capítols temàtics que recollien els aspectes més destacats, insòlits i menys coneguts de diversos

àmbits de Catalunya. El programa, que va sorgir de l'experiència positiva de *Barcelona retalls*, es va emetre dins de l'espai *La aventura del saber* per la segona cadena i també pel Canal América de TVE. Carme Páez va ser la directora, Manel Muñoz el realitzador i Remei Morros la productora. *Homenots* era el títol d'una sèrie dramàtica de sis capítols basada en la biografia de l'escriptor empordanès Josep Pla. El fil conductor d'aquesta ficció naixia del fet que va suposar la deliberació del jurat del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes de 1974, en la que es va valorar la seva talla literària i la seva trajectòria vital. Es va coproduir amb Televisió de Catalunya i Ancora Visuals Produccions, i va comptar amb la col·laboració del departament de Cultura de la Generalitat. Sergi Schaaff va ser el seu director i realitzador. Abans de començar les emissions de la sèrie i també al finalitzar les mateixes, es van realitzar dos programes especials que van consistir en un debat al voltant de la vida i l'obra de Josep Pla. També va tenir una versió en castellà que es va emetre per a tot Espanya. I l'últim programa en estrenar-se el 1999 va ser *Balls de saló*, un espai que, sense una periodicitat establerta, retransmetia competicions de balls de saló on participaven professionals d'aquesta especialitat.

Tretze anys després de *La palmera*, Jordi González tornava a TVE amb *La escalera mecánica*, un programa que havia pactat amb la direcció com a premissa per assumir els matins a Ràdio 4 amb el programa *Dia a la vista* i a Radio 1 amb el setmanal *Efectos sonoros*. Es tractava d'un espai d'entrevistes i debat en el que participaven famosos, persones del públic i també telespectadors a través del correu electrònic o per via telefònica. El títol del programa responia a l'escala mecànica que s'havia instal·lat al plató i per la qual accedia el públic. González comptava amb la participació de diversos col·laboradors i d'una orquestra que intervenien al llarg de les dues hores que durava el programa. No obstant, *La escalera mecánica* va acabar de manera sobtada, després del relleu de Pío Cabanillas per Javier González Ferrari com

a director general d'RTVE i l'entrada d'Álvaro de la Riva com a director de TVE, a més de la baixa audiència que va obtenir. El programa que es va emetre només durant vuit setmanes estava realitzat per Jordi Vives i produït per Pilar García. Al finalitzar les emissions del programa, uns informes de la Intervenció Delegada d'Hisenda a RTVE corresponents als exercicis econòmics de 2000 i 2001 van concloure que van existir deficiències en les clàusules del contracte amb González, per les quals TVE va abonar “sense cap contraprestació” per a la cadena més de 2,4 milions d'euros, a través de l'empresa Microproducciones, de la que el presentador era soci. Aquest informe advertia que la remuneració de Jordi González era “superior a la d'altres professionals amb prestacions equivalents” i observava deficiències en el contracte del presentador¹⁷⁶⁴.

A l'igual que havia succeït amb el centenari del FC Barcelona, TVE Catalunya va realitzar *Un segle en blanc i blau*, una sèrie històrica per a commemorar els cent anys de la fundació del RCD Espanyol de Barcelona. Durant tretze capítols, es va fer un recorregut des dels orígens del club fins l'any 2000, recordant les fites esportives més destacades del club blanc i blau. Santiago Gargallo va ser el director, Lluís Barahona el realitzador i Àngel Villoria el productor. A l'estiu s'estrenava *Gran Splash*, un concurs presentat pel nedador David Meca amb la col·laboració del DJ i actor Miguel Ángel Ripeu. Estava adreçat al públic infantil i juvenil i consistia en un seguit de jocs aquàtics en els que participaven membres de clubs de natació de tota Espanya. El programa s'enregistrava a les piscines municipals de Montjuïc i estava coproduït amb BRB Internacional.

A l'octubre es va estrenar *La vida és vella*, una sèrie de tretze capítols que tractava amb humor d'aspectes ben diversos de la vida quotidiana. Estava

¹⁷⁶⁴ *El País*, 25 d'octubre de 2004, p. 31

presentada per dos peculiars personatges ficticis, interpretats per Mercè Comes i Pep Ferrer que donaven vida a una sociòloga i un reporter intrèpid que, a través d'una màquina del temps, explicava com havia estat en el passat, com era en el present i com seria en el futur el comportament de l'ésser humà davant aquestes temes vitals. A banda, el programa oferia enquestes al carrer, reportatges i una comèdia de situació, "La família Monturull", ambientada en el futur, que vivia una situació relacionada amb el tema del programa, utilitzant com a recurs dramàtic l'exageració i la caricatura per a retratar la societat occidental. A cada episodi hi actuava un artista convidat. Raül Díaz va ser el seu director i presentador, Nacho Rodríguez el realitzador i Daniel Ríos el productor.

Sospitosos habituals va ser un programa d'entrevistes realitzades de manera informal i en clau d'humor, que conduïa el periodista Miquel Giménez, mentre una pianista les acompanyava interpretant diverses peces musicals. Al finalitzar el programa el presentador narrava un petit conte. S'emetia de dimarts a divendres i estava coproduït per Zeppelin. El va realitzar Joan Albert Planell i el va produir Chari de Andrés. Als pocs dies s'estrenava el concurs *Tic, Tac, Toe*, que presentava l'actor Eduard Fareló i que s'emetia de dilluns a dijous. Estava coproduït amb Aurea Entertainment i combinava cultura general i estratègia, i es basava en el "joc de les tres pedretes", també conegut com "marro" o "la renglereta". Els tres participants havien de respondre correctament a una sèrie de preguntes i realitzar bé els moviments en un tauler de nou caselles per guanyar. Jordi Vives va ser el realitzador i Pilar García la productora. Durant el Nadal es va emetre el concurs infantil *Juega por nosotros* que es realitzava en coproducció amb Planeta Junior. Durant sis programes, que es feien en directe des del Festival de la infància i la joventut de Barcelona, participaven nens que obtenien joguines que després destinaven a obres benèfiques. Nicolás Albéndiz el va realitzar i Òscar Pérezdoz el va presentar.

8.25. L'entrada a la SEPI i la conversió en Corporació

Al mes de desembre de 2000, el ministre d'Hisenda, Cristóbal Montoro, va anunciar que RTVE passaria a estar adscrita a la SEPI (Societat Estatal de Participacions Industrials¹⁷⁶⁵, una entitat que formava part d'aquest ministeri, a partir de l'1 de gener de l'any següent¹⁷⁶⁶. Això significava que s'establien criteris de gestió empresarial de la societat estatal per a disposar d'un pla de viabilitat amb una triple finalitat: formulació d'un pla estratègic amb la prestació de servei públic, sanejament financer del deute¹⁷⁶⁷ i el dèficit d'exploració de l'ens. Tant el ministre Montoro com el director general, Javier González Ferrari, van insistir que aquesta adscripció no significava cap privatització sinó una millora de la gestió, malgrat les suspicàcies de treballadors, partits de l'oposició i sindicats que veien en aquest canvi un pas previ a la seva privatització. Tampoc el Consejo de Estado ni l'agència de qualificació de risc Standard & Poor's es van mostrar favorables i van rebutjar l'adscripció a la SEPI que va desenvolupar el *Plan Marco para la Viabilidad de RTVE*, que van subscriure l'Ens Públic i la SEPI a finals de 2001¹⁷⁶⁸. L'objectiu del pla era mantenir la capacitat de prestació del servei de l'ens, eliminant el dèficit crònic d'RTVE, des de l'1 de gener de 2002 fins al 31 de desembre de 2004¹⁷⁶⁹ i, d'aquesta manera l'estat assumiria el deute de l'ens. El govern del PP es trobava amb el repte que havia de donar solució a l'endeutament creixent i a la necessitat de complir

1765 L'adscripció va ser determinada per la Llei 14/2000, de 28 de febrer, de mesures fiscals administratives i d'ordre social amb l'objectiu de coordinar per part de la SEPI les activitats d'RTVE, la definició de les estratègies i la supervisió de la planificació. Amb aquesta Llei s'acabava amb la naturalesa jurídica d'RTVE com a ens o organisme públic de l'estat i es creava la Corporació RTVE amb naturalesa de societat anònima pública i amb capital íntegrament estatal.

1766 Bustamante, Enrique. "El caos como sistema". *El País*, 21 de gener de 2001, p. 15

1767 Es calculava que el deute d'RTVE arribaria als 700.000 milions de pessetes per a l'any 2001.

1768 *Cinco Días*, 21 de novembre de 2001, p. 4

1769 Tribunal de Cuentas. *Fiscalización de la gestión de personal del grupo Radio Televisión Española. Ejercicios 2002-2004*. Núm. 745, p. 13

els requisits de la Unió Europea¹⁷⁷⁰. Però, aquest pla mai es va portar a terme i el PP mai va tirar endavant les seves promeses de liquidació del deute, malgrat que el ministre d'Hisenda, Cristóbal Montoro, confiava que això es podria resoldre durant la següent legislatura. Tanmateix, una les principals mesures que la SEPI comptava era la d'aplicar a RTVE una reducció de la plantilla en un vint per cent, una iniciativa que es produiria amb baixes voluntàries, a més de la flexibilització dels contractes i de les categories laborals.

A finals d'aquell mateix mes de gener, es va conèixer la contractació irregular d'un grup de treballadors de l'empresa de treball temporal Trumpost, S.L. i d'ATMER¹⁷⁷¹ per part d'RTVE Catalunya. La relació entre aquestes empreses i RTVE va començar en els últims anys en què Enric Sopena va ser el màxim responsable del centre, es va mantenir durant el mandat d'Aurora Catà i va finalitzar uns mesos abans de que es coneguessin aquestes irregularitats¹⁷⁷². A l'abril de 2000, una inspecció de Treball va detectar la situació irregular de l'empresa que aportava personal temporal a TVE, es van obrir diligències i es va saldar amb una multa de vuit milions de pessetes per a Televisió Espanyola¹⁷⁷³ per un "procés de cessió il·legal de treball". Trumpost, que només comptava amb una persona treballant-hi i només havia mantingut relacions laborals amb TVE Catalunya, contractava treballadors temporals segons els sol·licitava TVE per a cedir-los-hi¹⁷⁷⁴. El director general d'RTVE, Javier González Ferrari, es va veure en l'obligació de respondre davant la Comissió de Control Parlamentari d'RTVE al Congrés de Diputats a les

¹⁷⁷⁰ L'oficina estadística europea (EUROSTAT) havia assenyalat que l'ens difícilment seria viable sense el suport estatal i, per tant, part del seu deute hauria d'aparèixer reflectit en els comptes espanyols.

¹⁷⁷¹ Les dues empreses estaven domiciliades a la mateixa adreça (carrer de Madrid, 70 de Rubí).

¹⁷⁷² Segons el diari *La Razón* (16 de gener de 2001, p. 76), el director de TVE al maig de 1998, Àngel Martín Vizcaíno va signar, a instàncies d'Aurora Catà, un contracte amb l'empresa Trumpost, propietat de Manuel Romero Muñoz, un regidor del PP de l'ajuntament de Cerdanyola del Vallès, fill d'Antonio Romero, fundador al 1988 de l'empresa ATMER, l'apoderada de la qual era la seva filla.

¹⁷⁷³ *Avui*, 22 de desembre de 2000, p. 67

¹⁷⁷⁴ *La Gaceta del martes, Empresas*, 16 de gener de 2001, p. 8

preguntes sobre la infracció laboral de la cessió il·lícita de treballadors.¹⁷⁷⁵ Els 138 treballadors que van passar per TVE Catalunya van presentar demandes per a entrar a formar part de la plantilla fixa d'RTVE com també havia succeït amb altres treballadors de l'empresa Bai Promoción de Congresos, S.A. que van guanyar al considerar la Magistratura de Treball de Madrid que estaven "cedits il·legalment".

Al gener de 2001 s'estrenava *Polideportivo 2000*, un programa que recuperava el títol de l'emblemàtic espai presentat per José Félix Pons als anys setanta i que, al llarg de quatre anys, oferia diàriament informació esportiva amb els esdeveniments més importants de l'actualitat de cada jornada. Durant aquest temps, es va emetre pel Canal Teledeporte, el Canal 24 Horas i la segona cadena, i va tenir diversos equips. Al mateix mes, arribava l'espai *La bona terra*, una sèrie de divuit capítols que donava a conèixer la gastronomia catalana de la ma del periodista i expert gastrònom Llorenç Torrado que es va encarregar de guiar als telespectadors per rutes culinàries i productes alimentaris de diverses comarques. El programa estava coproduït amb Cesde M@x, empresa audiovisual d'Àngel Casas, que exercia també com a director. La va realitzar Emiliano Moro i la va produir Amy Bolea. L'espai *Neu pols* va oferir durant tres anys informació sobre les competicions dels esports d'hivern, les activitats que es desenvolupaven a les estacions d'esquí dels Pirineus i l'estat de la neu, a més de tot el que tenia a veure amb la pràctica dels esports d'hivern. L'equip que el realitzava va anar canviant durant les diverses temporades. Al març va arrencar un programa dedicat a la pràctica del busseig recreatiu, *Bubbles*. A través de tretze capítols, es van explorar diverses zones geogràfiques submarines d'arreu del món, mostrant sempre destinacions accessibles i no professionals. Es va coproduir amb Bausan Films i va comptar

¹⁷⁷⁵ *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados*, Comisión de Control Parlamentario de RTVE, 19 de desembre de 2000, VII Legislatura, Núm. 125, pp. 3647-3649

amb la col·laboració del departament de Cultura. El seu director va ser Jaume Codina i es va emetre una versió doblada al castellà al 2002.

A principis de març es va anunciar la candidatura de Ramon Font com a substitut de Javier Grima¹⁷⁷⁶. Amic personal de González Ferrari, el nou director de Sant Cugat havia estat director d'Informatius de TVE Catalunya i de Ràdio 4, a més de director de la mateixa emissora radiofònica. Alguns sectors de treballadors i els sindicats havien manifestat públicament la seva disconformitat amb la gestió de Grima en els últims dos anys i amb la retallada pressupostària per al 2001¹⁷⁷⁷. Durant l'acte oficial del relleu de Grima per Font, es va donar a conèixer l'aprovació d'una declaració institucional del consell d'administració d'RTVE en la qual es comprometia a "potenciar i enfortir el centre de producció de Catalunya" i, per la seva banda, el director general, va assegurar que no hi havia cap perill de reducció ni de tancament sobre Sant Cugat¹⁷⁷⁸. Dies abans, durant la compareixença parlamentària davant la comissió de control d'RTVE, González Ferrari va anunciar que es destinarien 2.800 milions de pessetes per a invertir en infraestructures dedicades a finalitzar les obres de serveis del centre de Sant Cugat. Aquesta inversió arribava amb sis anys de retard i quan el centre de TVE Catalunya estava passant un dels seus pitjors moments amb audiències a la baixa, poc arrelament social, la marxa de diferents professionals a altres mitjans i una retallada de 2.556 milions en el pressupost de gestió¹⁷⁷⁹. Aquesta reducció s'inscrivía en un estalvi general de 14.453 milions de pessetes, d'un pressupost global de 265.000 per a tot el grup RTVE, que podria afectar a les retransmissions d'esdeveniments esportius, la contractació de productores i la compra de programes de producció aliena¹⁷⁸⁰.

¹⁷⁷⁶ *Avui*, 7 de març de 2001, p. 67

¹⁷⁷⁷ *La Vanguardia*, 8 de març de 2001, p. 11 ("Vivir")

¹⁷⁷⁸ *Avui*, 3 d'abril de 2001, p. 66

¹⁷⁷⁹ *El Punt*, 30 de març de 2001, p. 57

¹⁷⁸⁰ *El Periódico de Catalunya*, 9 de febrer de 2001, p. 37

A l'estiu va arribar el concurs infantil *La pecera*. El premi per al guanyador consistia en posar la veu que doblaria al castellà un dels protagonistes de la pel·lícula d'animació *Socorro soy un pez*, produïda per Planeta Junior i Planeta 2010, que eren les productores d'aquest espai infantil. El concurs consistia en doblar fragments d'aquest film i un jurat valorava i decidia qui seria el guanyador. El va realitzar Nicolás Albéndiz i el va produir Fernando González Tejedor. La periodista Ana García Lozano va presentar *Ésta es mi historia*, un programa de reportatges i debat sobre temes d'actualitat i de denúncia social que cada setmana tractaven convidats famosos, experts, testimonis i públic assistent al plató que aportaven les seves opinions sobre les qüestions que debatien i que molt sovint eren polèmiques i dramàtiques¹⁷⁸¹. Estava coproduït amb la productora valenciana Granota, el va realitzar Jordi Vives i el va produir José Luis Cuevas. A l'estiu es va estrenar *La gamba*, un magazín realitzat en directe, que combinava l'entrevista a un personatge famós amb breus reportatges tractats amb to d'humor, una actuació musical i diverses seccions fixes. El va dirigir Anna Cler juntament amb Daniel Cerdà, estava presentat per Montse Tejera, el va realitzar Roger Justafre i el va produir Xavier Forné. També al juliol va arribar la sèrie documental *La Catalunya del mar*, que recorria el litoral català posant especial atenció a les poblacions costaneres més representatives i amb declaracions de persones vinculades a aquestes localitats. Es tractava d'una coproducció amb Produccions 5, S.L., dirigida per Juan José González, realitzada per Jaume Serra i Fontelles i produïda per Salvador Fabregat. Per la seva banda, el consell assessor d'RTVE a Catalunya es va mostrar crític amb la gestió de Font, a qui li reclamaven més producció de programes en català i d'espais infantils. També va mostrar la seva preocupació pel contingut d'alguns programes que s'havien estrenat recentment i que, segons el seu criteri, no tenien prou qualitat, així com per la situació dels

¹⁷⁸¹ *El Punt*, 5 de juny de 2001, p. 53

Informatius en català. A més, reclamava un finançament estable que permetés eixugar el deute de l'ens¹⁷⁸².

L'actriu Concha Velasco es va posar al capdavant del "talk show" *Tiempo al tiempo*, un programa nostàlgic en horari de màxima audiència en el que conversava amb personatges populars de les últimes dècades, a més de recordar successos i esdeveniments que van ser notícia en una època. A cada programa es tractaven quatre o cinc històries independents i molt diverses, recolzant-se amb imatges d'arxiu i actuacions musicals. Era una coproducció amb Producciones 52¹⁷⁸³, realitzat per Guille Nualart i produït per Alfonso Hortelano. *Tiempo al tiempo* va desaparèixer fulminantment de la programació perquè el director general d'RTVE, José Antonio Sánchez, va considerar que "el seu format no era l'adequat per a una televisió pública", després de la contractació de Marujita Díaz i Carmen Ordóñez com a comentaristes de l'actualitat dels famosos¹⁷⁸⁴. La presentadora del programa, Concha Velasco, també s'havia mostrat contrària als continguts i havia afirmat que ella no era periodista ni volia ser-ho i que estava cansada del programa¹⁷⁸⁵. A l'octubre, Paco Vegara tornava a TVE Catalunya per a presentar un concurs diari. En aquesta ocasió, es titulava *¡A saco!* en el que tres participants havien de demostrar rapidesa en contestar les preguntes, mentre arriscaven els diners que havien acumulat. El programa, que va estar un any en emissió, estava coproduït amb Splendens ibérica, el va realitzar Emiliano Moro i el va produir Alejandro Amillano. El mateix mes es va estrenar *Escala Catalunya*, un magazín que oferia entrevistes i reportatges relatius a l'actualitat cultural i social de Catalunya, als telespectadors que podien sintonitzar el Canal Internacional

¹⁷⁸² *El Punt*, 10 d'octubre de 2001, p. 65

¹⁷⁸³ Era la productora creadora del programa de crònica social *Tómbola* que presentava Ximo Rovira a Canal 9, al que sempre havia acompanyat la polèmica que generaven els seus continguts i les intervencions dels seus col·laboradors, considerats poc adequats per a una televisió pública. Un programa que va ser considerat com el paradigma de la "telescombraria".

¹⁷⁸⁴ *El País*, 19 de novembre de 2002, p. 68

¹⁷⁸⁵ *El Punt*, 19 de novembre de 2002, p. 65

de Televisió Espanyola des d'altres països. Elisa Loncán va ser la seva directora i presentadora.

El fenomen *Operación triunfo* va arribar a finals d'octubre a la primera cadena de TVE en horari de màxima audiència. Es tractava d'un concurs de joves talents que, un cop havien estat seleccionats en un nombrós càsting, participaven durant diverses setmanes en 'gales', demostrant les seves qualitats per cantar. La novetat era que, mentre no fossin eliminats, els concursants convivia junts en una acadèmia on es formaven amb la col·laboració de diversos professionals, perfeccionant la seva tècnica, mentre les càmeres n'eren testimonis. Era una coproducció amb Gestmusic¹⁷⁸⁶ i, ràpidament, va assolir un gran èxit entre el públic, amb extraordinàries dades d'audiència, a més d'agitar i renovar el mercat discogràfic espanyol. El premi pel guanyador consistia en representar TVE en la següent edició del Festival d'Eurovisió. El programa va crear un format que combinava un concurs amb continguts musicals amb un *reality show*, un gènere que havia estat molt ben rebut per l'audiència des de l'estrena de *Gran Hermano* a Mediaset i, al mateix temps, desenvolupant una estratègia multimèdia. "Del concurso incorpora la mecànica de la competición y el premio como recompensa; y del musical extrae el contenido"¹⁷⁸⁷ Amb aquest programa, TVE va alterar les graelles de programació, nodrint-se amb continguts generats pel mateix programa. Al llarg de la seva història, TVE havia tingut èpoques en les que va apostar per programes musicals dels que sorgissin nous artistes en l'àmbit musical (*Primer éxito*, *Salto a la fama*, *Canción 71*, *La gran ocasión* o *Gente joven*), però a diferència de les dècades dels seixanta als vuitanta, l'èxit es va produir en competència directa amb les cadenes de televisió de titularitat privada. *Operación triunfo* es va emetre a Televisió Espanyola durant dos períodes; el

¹⁷⁸⁶ El format es va vendre a d'altres països europeus.

¹⁷⁸⁷ Guerrero, Enrique. *El entretenimiento en la televisión española: Historia, industria y mercado*. Madrid: Deusto, 2010, p. 139

primer de 2001 a 2004, i el segon, de 2017 a 2020. Al llarg d'aquests anys, el programa va tenir diversos presentadors i equips de realització i de producció.

El programa *Racons de verd* era una sèrie documental de tretze capítols, dedicada als parcs naturals de Catalunya. A cada emissió es mostrava la seva geografia, fauna, botànica i activitat humana. Es va fer en coproducció amb el naturalista Jaume Sañé, amb la realització de Marcel·lí Gili i la producció d'Alejandro Amillano. I, durant les dates nadalenques, es van emetre sis programes des del Festival de la infància i la joventut de Barcelona sota el títol d'*Operación ilusión*. Es tractava d'un espai que contribuïa a la campanya de RNE 'Una joguina, una il·lusió', amb la participació de famílies que assistien al festival que concursaven entre elles per aconseguir punts que es bescanviaven per joguines que es destinaven a aquesta campanya benèfica. Aquest programa, que presentava Òscar Pérezdolz, es feia en coproducció amb Planeta Júnior¹⁷⁸⁸, amb la realització de Nicolás Albéndiz i la producció de Fernando González Tejedor.

EL primer programa en estrenar-se el 2002 va ser *Mix d'avui*, un espai que compilava videoclips de cantants i grups catalans, malgrat que en alguna ocasió van fer alguna excepció. També incloïa breus reportatges i entrevistes. Estava presentat per Josep Lluís Penadès, amb la realització de Joan Albert Planell i la producció d'Alejandro Amillano. El programa *Euròtics* va tenir dues fases, la primera va consistir en un informatiu en clau d'humor que presentava l'actor Joan Bentallé, des de l'estudi on donava pas a breus reportatges relacionats amb Europa i la Unió Europea; i, la segona, va consistir en un concurs presentat per Anna Cler on es plantejaven preguntes sobre la mateixa qüestió a parelles formades per pares i fills. El va realitzar Roger Justafre i el va produir Chari de Andrés. Amb motiu del 150è aniversari del naixement d'Antoni

¹⁷⁸⁸ Una de les coordinadores en aquest programa, Montse Abbad, va ser nomenada directora d'RTVE Catalunya al 2007

Gaudí, TVE Catalunya va produir una sèrie documental de sis capítols titulada *Gaudiana* dedicada a la vida i l'obra de l'arquitecte reusenc. Estava dirigida per Carme Páez, hi van participar diversos realitzadors i amb la producció de Joan Guimerà.

La creixent situació de malestar entre la plantilla de Sant Cugat a causa de la situació laboral d'un centenar de treballadors i la manca d'un pla de producció per al centre van ser els motius per a què un grup de treballadors es tanquessin a les instal·lacions de TVE Catalunya, a principis de juny de 2002, per a reclamar solucions i per a denunciar casos de censura¹⁷⁸⁹ com la de les no-emissions dels reportatges "Los niños de la calle" i "Trapos sucios", del programa *Línea 900*¹⁷⁹⁰. Font va ser molt qüestionat i criticat pels treballadors del centre que denunciaven la seva intromissió i censura en diverses ocasions pels continguts dels programes i per la manipulació dels Informatius (manifestacions, vagues, Guerra de l'Iraq, ...). Els problemes de Font amb Madrid s'havien agreujat per la cobertura informativa que s'havia fet des de Sant Cugat de les multitudinàries manifestacions i protestes ciutadanes contra la Guerra de l'Iraq a Barcelona. Va resultar un tractament molt allunyat de la línia que se seguia a Torrespaña. Un altre element que va contribuir a qüestionar la seva posició va ser la reticència del PP català, liderat per Alberto Fernández Díaz, cap a Font al que consideraven poc procliu cap a les tesis del seu partit.

Al juliol es va estrenar el programa *Així ens veuen*, una sèrie formada per entrevistes emeses a la secció 'Así nos ven', dins el programa *Escala Catalunya*. Es tractava d'entrevistes a persones no catalanes que per alguna raó estaven vinculades a Catalunya. La directora va ser Elisa Loncán, amb les

¹⁷⁸⁹ Ramon Font va declarar que que els dos reportatges no es van emetre perquè "no tenien uns mínims de qualitat". Al novembre de 2002, es va emetre un dels dos reportatges, "Los niños de la calle".

¹⁷⁹⁰ *Diari de Girona*, 6 de juny de 2002, p. 49

presentacions de Virtu Morón i Daniel Diumenjó, la realització de Marcel·lí Gili i la producció de Maria Guiteras. Deu anys després de la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona, TVE Catalunya va voler recordar-los amb la sèrie *Olímpics per sempre*. Un programa de set capítols que repassava els moments esportius més destacats de les competicions, a més de mostrar la transformació urbanística que va patir la ciutat, amb reportatges i entrevistes als seus protagonistes. Carlos Martín el va dirigir, Amat Carceller el va presentar, Lluís Barahona el va realitzar i Javier González el va produir. *Cerca de ti*¹⁷⁹¹ va ser un programa d'entreteniment que, amb periodicitat diària, abordava qüestions polèmiques de l'actualitat cada dia de la setmana. Estava coproduït amb Granota, el van realitzar Jordi de Febrer i Guille Nualart, i el van produir Chari de Andrés i Alejandro Amillano.

A finals del mes de juliol, el periodista José Antonio Sánchez¹⁷⁹² va ser nomenat director general d'RTVE, en substitució de Javier González Ferrari. La seva arribada va generar malestar dins l'ens per la seva proximitat al govern del Partit Popular¹⁷⁹³. Sánchez, que tenia un fort vincle amb Eduardo Zaplana, llavors ministre de Treball i Afers Socials, va practicar una gestió continuïsta¹⁷⁹⁴ i amb acusacions de manipulació informativa, sobretot durant el seguiment de la convocatòria de vaga general el juny de 2002, com també per la participació d'Espanya a la Guerra de l'Iraq, l'enfonsament del 'Prestige', accident del Yak-42 a Turquia o l'atemptat terrorista de l'11-M a Madrid. Inclús, l'Audiència Nacional va condemnar TVE de manca d'objectivitat i d'imparcialitat en el tractament de la vaga general del 20 de juny de 2002 per vulnerar, segons el tribunal, els drets fonamentals de vaga i llibertat sindical en el seu vessant de

¹⁷⁹¹ Compartia títol amb un altre programa que havia presentat per Ramon Miravittlas.

¹⁷⁹² Des de febrer de 2002, era director general d'Admira Media, filial de Telefónica que agrupava llavors als seus mitjans de comunicació (Antena 3, Vía Digital i Onda Cero, entre d'altres). Sánchez compaginava la seva responsabilitat a Admira Media amb col·laboracions al programa *La mañana*, de Luis Herrero, a la Cope, *El primer café*, d'Isabel Sebastián, a Antena 3, i una columna d'opinió al diari *La razón*.

¹⁷⁹³ *Avui*, 20 de juliol de 2002, p. 63

¹⁷⁹⁴ *El País*, 26 de juliol de 2002, p. 28

dret a la informació sindical i en el dret a la publicitat dels objectius de la vaga. La sentència va condemnar Televisió Espanyola a emetre en tots els seus *Telediarios* d'un mateix dia el contingut de la sentència¹⁷⁹⁵. A l'abril de 2003 el PSOE va presentar una Proposició no de llei, exigint la seva destitució del càrrec amb acusacions d'infringir l'article 20 de la Constitució que garantia el dret a la informació¹⁷⁹⁶. Des de Catalunya, alguns partits polítics, com ERC, denunciaven que RTVE discriminava la indústria audiovisual catalana per no encarregar o comprar produccions catalanes, malgrat que representaven una quarta part de la producció audiovisual estatal¹⁷⁹⁷.

Per la seva banda, a Catalunya es va estrenar *Capital humà*, un programa d'entrevistes en profunditat a un personatge públic de qualsevol àmbit de la societat catalana. Al llarg dels tres anys que es va emetre el van presentar Josep Puigbò, Xavier Muixí i Francesc Cruanyes. El va realitzar Marta Fernández i el va produir Alfonso Hortelano. El programa documental *Catalunya parada i fonda* ofería rutes de cap de setmana per diverses comarques catalanes, donant a conèixer establiments de restauració i hotelers, així com activitats esportives i reportatges sobre l'entorn natural. Va ser una coproducció amb Cesde M@x i la col·laboració de l'Institut Català de les Indústries Culturals. El va dirigir Àngel Casas i el va produir Salvador Fabregat.

A principis de 2003 es va anunciar el concurs públic per a la licitació d'obres d'acabament dels blocs centrals de les instal·lacions de TVE Catalunya amb un valor de vuit milions d'euros, que anirien destinats bàsicament a l'acabament dels blocs que havien d'acollir els grans platós del centre, quatre controls de realització, les àrees de caracterització, camerinos, menjador i assistència de

¹⁷⁹⁵ *El País*, 25 de juliol de 2003, p. 24

¹⁷⁹⁶ *ABC*, 2 d'abril de 2003, p. 33

¹⁷⁹⁷ *Avui*, 19 de desembre de 2002, p. 70

públic¹⁷⁹⁸. Però, malgrat aquestes notícies, les obres, que estaven paralitzades des de 1992, mai es van portar a terme i només va quedar l'esquelet de l'edifici sense finalitzar.

Al febrer es va estrenar el programa *Mi planeta*, un concurs en el que s'enfrontaven dos equips formats per un adult i un nen, acompanyats per un personatge famós, que havien de posar a prova els seus coneixements sobre el planeta Terra. Va ser una coproducció de tretze capítols amb Mina Media, que va presentar Óscar Martínez, amb la realització de Jordi Vives i la producció de Gemma Ruiz. *4 i acció!* va ser un altre concurs que buscava el millor monologuista de Catalunya, donant l'oportunitat a persones que volien obrir-se camí en el món de l'espectacle. El guanyador del programa, que presentava l'actor Roger Pera, va ser el popular humorista Berto Romero. El director va ser Florenci Surroca, el realitzador Guille Nualart i la productora Chari de Andrés.

A l'abril de 2003, Ramon Font va presentar la seva dimissió perquè va considerar que "no es donaven les condicions indispensables per continuant exercint-lo", malgrat que es va mantenir en el càrrec fins a que es conegués el nom del seu substitut¹⁷⁹⁹. Amb l'arribada de l'equip de Sánchez, la seva tasca al capdavant de TVE Catalunya no es va veure recolzada i, per tant, la sortida més honrosa era dimitir abans que el cessessin. A finals d'aquell mateix mes es va anunciar que el periodista Eladio Jareño seria el nou director de TVE Catalunya, el tercer responsable del centre en menys de cinc anys. Procedent de la Delegació del Govern a Catalunya, Jareño havia estat el seu cap de gabinet de comunicació¹⁸⁰⁰. Durant l'acte de possessió, el director general va anunciar una inversió futura de sis milions d'euros per al centre de Sant Cugat.

¹⁷⁹⁸ *Diari de Girona*, 19 d'abril de 2003, p. 65

¹⁷⁹⁹ *Avui*, 2 d'abril de 2003, p. 75

¹⁸⁰⁰ *Avui*, 25 d'abril de 2003, p. 70

A l'octubre, Font va ser nomenat corresponsal d'RTVE a Lisboa. Jareño va anunciar que TVE Catalunya assumiria tota la programació infantil del grup per a tota Espanya¹⁸⁰¹.

L'arribada de Jareño es produïa en un moment en què la producció de programes a TVE Catalunya en aquell moment prioritzava espais per a les graelles estatals en detriment de la desconexió. Segons dades del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) recollides en el seu *Informe de l'Audiovisual a Catalunya*, en relació l'any 2001, TVE Catalunya havia augmentat la producció global del centre en prop de 300 hores, mentre que els programes en català de TVE havien perdut poc més de 50 hores. Les emissions de la desconexió s'ubicaven en horaris de consum televisiu baix i mantenien la caiguda de pes en el conjunt de les hores d'emissió en els últims cinc anys. Com es pot apreciar a la taula 33, la programació en català de TVE s'havia reduït un 30% en aquest període¹⁸⁰².

Taula 33: Hores d'emissió en català a La 1 i La 2 (1998-2002)*

Cadena	1998	1999	2000	2001	2002
La 1	507	s.d.	187	134	176
La 2	833	s.d.	877	843	775
Total hores	1.340	s.d.	1.064	977	951

Font: *Informe de l'Audiovisual a Catalunya 2002*. Consell de l'Audiovisual de Catalunya, Núm. extraordinari, maig 2003, p. 54

*Inclouen les hores d'emissió dels espais informatius

¹⁸⁰¹ *La Vanguardia*, 4 de juliol de 2003, p. 11 ("Vivir")

¹⁸⁰² *Informe de l'Audiovisual a Catalunya 2002. Quaderns del CAC*, maig 2003, pp. 53-54

L'informe conclouïa que la programació en català obtenia millors audiències i una major repercussió quan els seus programes oferien continguts alternatius i se situaven en franges de poc consum on la resta de cadenes optava per competir amb programes similars.

Al mes de juliol es van complir vint anys del trasllat i inauguració del Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya a Sant Cugat. A la graella de la desconexió es va emetre el programa Sant Cugat: 20 anys, un espai que diàriament feia redifusions de dos dels espais que s'havien produït durant la seva història.

Al setembre es va estrenar un dels èxits històrics de la programació infantil de TVE, *Los Lunnis*¹⁸⁰³. Un programa, que va gaudir de enorme popularitat a partir de la cançó "Los Lunnis y los niños nos vamos a la cama", que s'emetia com una tira diària abans del *Telediario 2*, aconseguint grans índex d'audiència. *Los Lunnis*¹⁸⁰⁴, que van sorgir com una oferta que buscava formar nens "sans i divertits"¹⁸⁰⁵, estava estructurat com un contenidor protagonitzat per uns titelles que vivien en un món extraterrestre on protagonitzaven aventures i que donaven consells al públic infantil, abordant diferents temes i valors (ecologia, ciutadania, pau, educació vial, amicitat, noves tecnologies, història, literatura o aprenentatge de llengües). Els autors de la idea original van ser Carmina Roig i Daniel Cerdà. L'espai estava adreçat a la població infantil de 3 a 12 anys i combinava les seqüències al plató, reportatges i sèries d'animació. Els seus valors didàctics estaven tractats en programes concrets i durant cicles de diversos dies, com si es formessin part d'una programació específica. El programa ha comptat des del principi amb la col·laboració de la cantant

¹⁸⁰³ *La Vanguardia*, 13 de setembre de 2003, p. 11

¹⁸⁰⁴ El títol del programa havia de ser *El país de luna lunera*.

¹⁸⁰⁵ *El País*, 15 de setembre de 2003, p. 76

Lucrecia¹⁸⁰⁶ que intervenia en algunes de les seqüències, presentava i, també, interpretava algunes cançons. Els discos que es van editar amb les cançons dels Lunnis van assolir èxits de vendes. La sèrie ha estat venuda a diversos països i, al llarg del temps que ha estat en emissió, ha rebut nombrosos guardons tant nacionals com internacionals.

Al setembre també s'estrenava *Al teu servei*, un magazín divulgatiu que tractava temes relacionats amb el consum. Estava presentat per Virtu Morón, realitzat per Sergi Castelar i produït per Maria Guiteras. Al mateix mes, arribava *A tot gas*, un programa que repassava setmanalment les diferents competicions del món del motor, amb especial atenció a la participació de pilots catalans. També oferia reportatges sobre novetats, comparatives i dissenys de futur del món automobilístic i del motociclisme. *A tot gas* estava dirigit per Miquel Àngel Rosselló, realitzat per Jordi Renú i produït per Carlos Grima. La sèrie documental *Costes, l'Espanya Mediterrània* va mostrar el perfil geogràfic, paisatgístic, cultural, urbanístic i humà del litoral mediterrani. Constava de vint capítols coproduïts amb Produccions 5 i amb la col·laboració de l'Institut Català de les Indústries Culturals. Juan José González va ser el director i Salvador Fabregat el productor. Els primers sis capítols corresponien a la costa catalana i van ser realitzats amb material d'arxiu. La sèrie es va emetre l'any següent doblada al castellà per a tota Espanya. TVE Catalunya va coproduir amb TVC el programa *Flamenc a Catalunya*, una sèrie documental dedicada a divulgar l'origen, els estils i les principals figures que al llarg del temps va donar aquest gènere musical.

Amb motiu del centenari del naixement de Salvador Dalí al 2004, TVE Catalunya va realitzar la sèrie documental *Dalí 1904-1989*, sobre la biografia de l'artista empordanès, la seva obra, la seva personalitat i la influència que va

¹⁸⁰⁶ La primera opció va ser Paloma Lago, però TVE no va arribar a cap acord.

exercir en l'àmbit cultural mundial. El programa, en el que van participar dos equips, s'il·lustrava amb les seves obres, imatges d'arxiu, dramatitzacions, localitzacions dels llocs que hi va viure i testimonis de persones que el van conèixer. Carme Páez i Cristina Hernández van ser les directores, Jordi Lladó i Eduardo Laplaza els realitzadors, i Pilar Lacalle i Gemma Ruiz les productores¹⁸⁰⁷. Al febrer es va estrenar *Deporte.es*, el primer magazín esportiu diari que s'emetia a la nit, en acabar l'emissió del *Telediario 3*. Oferia informació de totes les disciplines esportives, amb petits reportatges, resultats de les competicions de la jornada, entrevistes i petites peces musicals. El programa també s'emetia pels canals Teledeporte, 24 horas i Canal Internacional. Estava dirigit i presentat per Ernest Riveras, amb la realització de Ramiro Picos i la producció de Lluís Boix.

A l'abril, i de manera gairebé simultània per Catalunya i per a tota Espanya, es van estrenar dos programes divulgatius sobre la celebració del Fòrum Universal de les Cultures 2004 a Barcelona. Un esdeveniment internacional que va tractar el desenvolupament sostenible, la pau i la diversitat cultural, a través d'exposicions, espectacles i congressos. *Territori Fòrum* i *Vivir el Fòrum* es van encarregar d'informar de totes les activitats que es van donar cita i d'entrevistar als seus participants més destacats. Els dirigia Núria Garrido, amb la presentació de Virtu Morón, la realització de Caco Senante i la producció de Rosa López.

La victòria del PSOE a les eleccions generals del març de 2004 va portar la catedràtica en Comunicació Audiovisual Carmen Caffarel a la direcció general d'RTVE en substitució de José Antonio Sánchez¹⁸⁰⁸. Els socialistes s'havien compromès a reformar l'Estatut d'RTVE per a que el seu principal gestor fos designat pel Parlament espanyol. Durant els tres anys de la seva gestió es va

¹⁸⁰⁷ *La Vanguardia*, 27 de gener de 2004, p. 11

¹⁸⁰⁸ Sánchez va ser el cinquè director general en vuit anys de govern del Partit Popular.

elaborar la llei que va transformar l'ens en la Corporació RTVE¹⁸⁰⁹, una societat mercantil estatal. Aquesta norma tenia com a finalitat dotar la ràdio i la televisió de titularitat estat en un règim jurídic que garantís la seva independència, neutralitat i objectivitat. A més, establia un sistema que garantia una gestió econòmica basada en un finançament mixt, amb subvencions públiques i ingressos derivats de la seva activitat comercial. Caffarel va abordar la reforma d'RTVE, que es trobava en una situació de fallida tècnica, provocada per un deute històric de més de 7.000 milions d'euros i, durant el seu mandat l'estat va assumir-lo i va escometre un expedient de regulació d'ocupació pactat i votat en referèndum per la majoria de la plantilla, que va suposar la sortida voluntària de 4.150 treballadors, el 39% del total d'empleats¹⁸¹⁰. A l'abril de 2006, Caffarel es va enfrontar a la seva primera vaga general a RTVE, convocada per a protestar el pla de sanejament presentat per la SEPI (Sociedad Estatal de Participaciones Industriales).

Amb el canvi a la direcció general va arribar el de Sant Cugat. El periodista i director de BTV (Barcelona Televisió) Joan Tapia va ser l'escollit per a substituir Eladio Jareño, que va passar a ser el cap de programes infantils, juvenils i de televisió educativa de Televisió Espanyola. A la pressa de possessió del nou cap del centre, Caffarel va anunciar una inversió de 30 milions d'euros destinats a la seva digitalització.

Al juny es va estrenar *Un personatge, un paisatge*, un documental biogràfic dedicat a un personatge rellevant en diversos àmbits de la societat catalana que recorria alguns dels paisatges amb els que tenia una vinculació. Estava coproduït amb Aurea Documentary, S.L. i els convidats eren entrevistats en

¹⁸⁰⁹ *Boletín Oficial del Estado*, Ley 17/2006, de 5 de juny, de la radio y la televisión de titularidad estatal, 22 p.

¹⁸¹⁰ Es va garantir la continuïtat de l'Orquesta y el Coro d'RTVE i dels centres territorials, malgrat una notable disminució dels seus efectius.

llocs que formaven part de la seva vida. El director va ser Jordi Portals i Xavier Forné va assumir la producció. Durant l'estiu es va emetre el programa *Records de tele*. Cada tarda es redifonia una selecció de trenta-cinc capítols de sèries d'humor de producció pròpia realitzades a TVE Catalunya durant els anys setanta i vuitanta, que anaven precedits d'una breu presentació a càrrec del periodista Raül Díaz. També durant les setmanes estivals es va emetre el microespai gastronòmic *Servei a la carta*, un programa de cinc minuts de durada, aproximadament. Estava presentat pel responsable d'un grup empresarial de serveis d'àpats i a cada emissió un xef elaborava un menú determinat. El va realitzar Conxa Fernández i el va produir Ángel Villoria.

Al setembre va arribar *Esports.cat*, que s'emetia en acabar *L'Informatiu Vespre* i repassava l'actualitat més important de les diverses modalitats esportives i comptava amb la presència d'experts al plató. Seguint l'esquema de *Deportes.es*, que havia engegat mig any abans per a tota Espanya, la intenció era concentrar totes les informacions de que es disposava en un únic espai i crear una imatge de marca¹⁸¹¹ i allunyar-se de la imatge d'un informatiu tradicional d'esports. Josep Pitu Abril va ser el director i presentador, Ramiro Picos el realitzador i Lourdes Rodríguez i Lluís Boix els productors. A l'octubre, i després que finalitzés el magazín de tarda *La columna* a TV3, es va produir la tornada de Júlia Otero a TVE per a presentar *Las cerezas*, un espai d'entrevistes a personatges de rellevància a la vida política, social i econòmica espanyola i que, a la segona part del programa, intercanviaven opinions entre ells. El programa, coproduït amb Somos Som, S.L., es va emetre els dimarts a la nit per a competir amb l'oferta dels canals de titularitat privada i en un horari posterior a les retransmissions dels partits de futbol de la Lliga de Campions. Per Otero, *Las cerezas* va ser una aposta per la paraula, l'entreteniment i el sentit de l'humor¹⁸¹² que va assumir l'equip de la productora Minoria Absoluta

¹⁸¹¹ *El Periódico*, 7 de Setembre de 2004, p.

¹⁸¹² *El País*, 26 d'octubre de 2004, p. 68

que es van encarregar de fer esquetxos, parodiant personatges coneguts i intervenint en alguns moments de les entrevistes. Les audiències obtingudes pel programa van estar per sota de les expectatives inicials, l'elevat pressupost del projecte¹⁸¹³ i la permissivitat en allargar l'horari del programa van ser motiu de crítiques per part dels partits de l'oposició i també dels sindicats de TVE, que van ser factors determinants per a que la direcció decidís eliminar-lo de la graella, després d'emetre una selecció d'entrevistes sota el títol de *Las cerezas. LC Confidencial*¹⁸¹⁴

Continuant amb la voluntat d'apostar per les entrevistes en profunditat es va posar en marxa el programa *Senyores i senyors*, que va significar la tornada a TVE Catalunya d'un altre històric de la pantalla, Àngel Casas. Aquest nou espai es va programar per a emetre els dissabtes a la nit i també va comptar amb actuacions musicals i la participació de diversos col·laboradors. Va ser una coproducció amb Cesde M@x, realitzat per Guille Nualart i amb la producció de José Luis Cuevas. Al novembre, arrencava el programa *Els nous catalans*¹⁸¹⁵, un espai que reflectia la diversitat de la situació de la població immigrant a Catalunya i com era la seva integració, fent especial èmfasi en la seva cultura, religió i gastronomia, a més de mostrar la seva influència en l'àmbit social català. Al llarg dels cinc anys en què va estar en emissió va tenir diversos equips. Al juny de 2009 va donar lloc a una nova sèrie titulada *Les cuines dels nous catalans*, un programa en el què immigrants de diversos països elaboraven receptes culinàries i explicaven curiositats i anècdotes dels seus llocs d'origen. El va realitzar el mateix equip que *Els nous catalans*.

¹⁸¹³ ABC, 22 de novembre de 2004, p. 92

¹⁸¹⁴ *La Vanguardia*, 23 d'agost de 2005, p. 7 ("Vivir")

¹⁸¹⁵ El títol s'inspirava en l'obra de Paco Candel, *Els altres catalans*, que analitzava el paper de la immigració a Catalunya durant als anys seixanta, on es reivindicava la catalanitat dels immigrants, però al mateix temps sense abandonar la seva identitat.

Al mateix mes, es van estrenar dos programes amb mirada de dona. D'una banda, *Un segle per a les dones*, un espai que recuperava la memòria de tretze dones avançades al seu temps per a reivindicar la capacitat professional de les dones. La sèrie, corproduïda amb Morlanda Produccions i Way Entertainment, tractava de denunciar les dificultats que van tenir per a sobresortir en els seus respectius àmbits dins d'una societat masculinitzada. Per la seva banda, Sílvia Cópulo va dirigir i presentar el programa *Amb ulls de dona*, un seguit de debats que es realitzaven en directe, protagonitzats per dones que analitzaven temes d'actualitat, ja fossin qüestions monogràfiques o es tractessin diversos d'interès social. Era una coproducció amb Ecos, S.L. i estava realitzat per Marta Fernández i produït per Maria Guiteras.

També es va estrenar *Geometria variable*, una tertúlia que estava dirigida i presentada per Joan Tapia, que en aquell moment era el director de TVE Catalunya, i que cada setmana analitzava l'actualitat política, a través d'un debat entre diversos convidats i entrevistes a alguns dels seus protagonistes, als que també se'ls plantejaven preguntes que els telespectadors havien enviat al programa. Jordi de Febrer va ser el realitzador i Ángel Villoria el productor. A principis d'abril de 2007, la direcció de TVE va eliminar els programes *Geometria variable* i *Amb ulls de dona*, a més de *135 escons* i *La banda*, amb l'argument de mantenir les hores d'emissió en català i de potenciar al màxim l'ocupació del centre. L'últim espai en produir-se aquell any va ser *Els camins de la calma*, una sèrie documental d'itineraris per indrets de Catalunya que tenia les esglésies com a eix central, amb la voluntat de rescatar-les de l'oblit i destacar els seu valor patrimonial i artístic. Estava dirigida per Ferran González, amb la realització de Jaume Serra i Fontelles i la producció de Remei Morros.

Al febrer de 2005 s'estrenava *Descobrint Zhejiang*, una sèrie documental que recorria els llocs més representatius d'aquesta província xinesa, situada a la

costa central, i lloc d'origen de la majoria d'immigrants xinesos que arribaven a Catalunya. Arantxa Marculeta va presentar aquesta sèrie de quatre capítols que mostrava la vida quotidiana dels seus habitants i les diferents zones d'aquesta província, a més de declaracions de les persones que hi vivien. Josep Maria Castellà va ser el realitzador i Amalia León la productora. Al maig, Josep *Pitu* Abril tornava a presentar un programa esportiu que portava per títol *La banda*. Un espai, que s'emetia tots els dies feiners, amb informació sobre l'actualitat esportiva amb reportatges, notícies i tertúlies al plató. Va estar al capdavant les dues primeres temporades i a la tercera, i última, Xavi Díaz va agafar el relleu. Jordi Renú i Lluís Barahona van ser els realitzadors, i Javier González i Ana Ruiz els productors.

Al juny, s'estrenava el concurs *¡Mira quién baila!*, un programa d'entreteniment on un grup de personatges famosos competien per demostrar qui era el millor ballarí. Anne Igartiburu era la presentadora d'una competició que es va fer molt popular, on els participants seguien classes de ball que preparaven durant la setmana per a fer l'exhibició en el programa en directe, amb diversos estils¹⁸¹⁶. El guanyador aconseguia un premi que destinava a una ONG o una causa benèfica. Esta coproduït amb Gestmusic i es van fer edicions especials durant el Nadal, per Any Nou i també per competir per ser els ballarins que representarien a Espanya en el festival d'Eurovisión de ball. Després de cinc anys en emissió, Mediaset va adquirir el format i TVE va exigir-li que no utilitzés la marca *Mira quién baila!* ni tampoc la denominació *MQB*. Finalment, els tribunals van obligar Telecinco a no fer servir la marca *Mira quién baila!*, però li van permetre l'ús de l'acrònim *MQB*¹⁸¹⁷.

Al mes de juliol es va incorporar a la programació en català el concurs *Estar al día*, que tenia l'objectiu de fomentar la lectura de premsa diària. Un programa

¹⁸¹⁶ ABC, 2 de juny de 2005, p. 103

¹⁸¹⁷ El País, 4 de març de 2010, p. 59

presentat per Daniel Domenjó en el que participaven cada dia dos concursants que havien de respondre preguntes relacionades amb notícies que havien estat publicades a qualsevol diari dels que s'editaven a Catalunya. Va ser una coproducció amb Alexander Productions, S.L., amb la col·laboració de l'Institut Català de les Indústries Culturals i amb recolzament de l'ACED (Associació Catalana d'Editors de Diaris), en l'Any del Llibre i la Lectura a Barcelona. El va realitzar Quique Barrera i el va produir Alejandro Amillano.

Al mateix mes, s'estrenava *Oficis que es perden*, una sèrie documental que volia visibilitzar els oficis que estaven condemnats a desaparèixer, a conseqüència del progrés i de les modernes tècniques de producció. Tanmateix, aquest espai divulgatiu mostrava el treball dels artesans que els intentaven mantenir vius i transmetre'ls a les noves generacions, utilitzant tècniques i eines que s'empraven en el passat que eren poc conegudes per a la majoria de la població del segle XXI. Era una coproducció amb Aurea Documentary, S.L. I, també al juliol, es va estrenar *Al natural*, una sèrie documental coproduïda amb Pams Mrkt, S.L. que, al llarg de tretze programes, oferia un retrat dels habitants de zones naturals de diverses comarques catalanes. Es mostrava la seva activitat, agropecuària, ecològica i de tradicions relacionant-los amb els seus respectius entorn naturals. Al novembre Raül Díaz va sortir al carrer per a plantejar als ciutadans de diverses poblacions catalanes qüestions relacionades amb l'actualitat i la seva vida quotidiana en el programa *La pregunta*, un microprograma que s'emetia diàriament com ajust de la programació.

Al mes d'octubre, el comitè d'empresa de TVE Catalunya va demanar el cessament de Carmen Caffarel i de Manuel Pérez Estremera, director de TVE, per considerar una agressió la intenció manifestada per Estremera de reduir a la mínima expressió la programació en català a partir de 2006 perquè en la seva opinió "no té cap sentit que TVE a Catalunya emeti en català quan ja ho fa

TV3¹⁸¹⁸". Durant una reunió interna, Estremera va posar de manifest els seus dubtes respecte de la necessitat de continuar emetent programació en català i la seva intenció de reduir la franja de desconnexió a Catalunya. Per Tapia, la voluntat del director de Televisió Espanyola era homogeneïtzar les desconnexions de tots els centres territorials i deixar-les reduïdes a un màxim d'una hora diària perquè es consideraven excessives les tres que emetia en desconnexió per a Catalunya. Des del punt de vista pressupostari, Tapia era defensor del cànon per a finançar les ràdios i les televisions públiques perquè considerava que, d'aquesta manera, serien molt més independents¹⁸¹⁹. Tanmateix, la por a la finalització de les emissions en català a TVE va perdurar durant bastant de temps. Inclús, es va pactar a finals de 2006 una pròrroga de tres mesos per a que es continuessin les desconnexions per a Catalunya, entre el president del govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, els responsables de la SEPI, la ministra de Cultura, Carmen Calvo, i el conseller de Cultura i de Mitjans de Comunicació, Joan Manuel Tresserras¹⁸²⁰. Finalment, el director d'RTVE, Javier Pons, va anunciar la programació en català desapareixeria de la graella i es van continuant produint programes per a la desconnexió¹⁸²¹.

Tanmateix, a principis de març de 2006, les preocupacions dels treballadors pel futur del centre de Sant Cugat i les seves feines van portar als sindicats a la planificació d'un calendari de protestes i mobilitzacions contra el pla de sanejament de l'ens públic anunciat per la SEPI, i aprovat pel consell d'administració d'RTVE¹⁸²². Segons els sindicats, uns 4.500 treballadors de tots els centres territorials d'Espanya perdrien la seva feina, 400 dels quals correspondrien a Catalunya. Tant per a la SEPI com per Caffarel aquesta

¹⁸¹⁸ *Avui*, 14 d'octubre de 2005, p. 57

¹⁸¹⁹ *El País*, 16 de juliol de 2005, p. 53

¹⁸²⁰ *Avui*, 22 de desembre de 2006, p. 63

¹⁸²¹ *Avui*, 23 de març de 2007, p. 62

¹⁸²² *El País*, 3 de març de 2006, p. 97

mesura era necessària per a que RTVE pogués ser suficientment competitiva en el mercat audiovisual espanyol. Els acomiadaments afectaven a la meitat de la plantilla de tota Espanya¹⁸²³. L'anunci de les mobilitzacions tenia lloc un dies després que la cúpula d'RTVE va demanar al director de TVE Catalunya, Joan Tapia, que tallés l'emissió de l'*Informatiu Migdia*, després que el seu presentador llegís un comunicat contra el pla de sanejament i apareguessin treballadors en el plató¹⁸²⁴.

Al mateix mes es va estrenar *Extra!*¹⁸²⁵, un programa d'entreteniment que escenificava un informatiu fictici, basat en l'elaboració de reportatges amb un contingut totalment fals, però que formalment seguia els paradigmes del periodisme televisiu groc. El programa, presentat per Tonino, Mireia Canalda i Aina Cerdà, parodiava el contingut de la premsa sensacionalista, sense enganyar els telespectadors sinó entretenir-los amb humor. Va ser una coproducció amb Gestmusic, realitzada per Jordi Vives i produïda per Chari de Andrés. Dues setmanes després de la seva estrena, TVE va anunciar que suspenia les seves emissions, fins arribar a quatre programes pels baixos índex d'audiència obtinguts¹⁸²⁶. Al cap d'uns dies de finalitzar *Extra!*, TVE tornava amb una altra coproducció amb Gestmusic. En aquest cas, es tractava del programa *Hasta que la tele nos separe*¹⁸²⁷, un concurs en el que participaven tres parelles, que comptaven amb la col·laboració de membres de les seves famílies, responien preguntes i realitzaven proves d'habilitat i d'esforç físic per aconseguir una lluna de mel, cotxes i diners en metàl·lic. Va substituir *Mira quién baila!* durant els mesos d'estiu que també coproduïa Gestmusic. Els deu programes que es van emetre els va realitzar Jordi Vives i els va produir Chari de Andrés.

¹⁸²³ *El Mundo*, 10 de març de 2006, p. 67

¹⁸²⁴ *El Periódico de Catalunya*, 4 de març de 2006, p. 33

¹⁸²⁵ *ABC*, 1 de març de 2006, p. 103

¹⁸²⁶ *El País*, 18 de març de 2006, p. 85

¹⁸²⁷ *El País*, 28 de juny de 2006, p. 101

Al mes d'octubre va arribar el programa infantil *Leonart*¹⁸²⁸, un espai divulgatiu dedicat a la Ciència i les manualitats que s'emetia diàriament per a tota Espanya. Cada capítol estava dedicat a un tema científic sobre el qual giraven totes les seccions, combinant ficció, reportatges, manualitats, concursos i entrevistes. *Leonart* es realitzava amb la col·laboració del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) i la secció de manualitats es coproduïa amb Medianimación i Madison TV. Va comptar amb nombrosos equips de redacció, realització i producció. I també a l'octubre es posava en marxa *Teledporte Clásico*, un programa que recordava la història de l'esport espanyol i internacional més destacats del segle XX. Amb una periodicitat setmanal, s'emetia pel canal Teledporte i redifonia competicions esportives i finals d'algunes especialitats tant de clubs com de seleccions nacionals.

8.26. Augment de la presència de productores

Segons dades recollides per l'*Anuario de la televisión*, editat pel Gabinet de Estudios de la Comunicació Audiovisual (GECA), les productores audiovisuals independents que operaven a meitats de la primera dècada del segle XXI ocupaven cada cop més espai a les graelles de les televisions espanyoles, tant les de titularitat pública com les privades. La necessitat de nodrir les respectives programacions i la manca de recursos interns van facilitar que moltes d'elles assumissin un volum considerable d'hores d'emissió. Des de finals dels anys vuitanta, la producció aliena o les coproduccions van constituir un sector industrial de companyies de producció que es va dimensionar progressivament, en funció de les absorcions de que eren objecte o bé de les contractacions que signaven amb les televisions. Com es pot observar a la taula 34, les deu primeres companyies van copar pràcticament la meitat de

¹⁸²⁸ *Avui*, 20 d'agost de 2006, p. 63

totes les hores produïdes a Espanya i també aquestes mateixes productores van incrementar gairebé la meitat la seva producció de programes d'una temporada a la següent.

Taula 34: Productores espanyoles per quota de mercat (2004-2006)

2004-2005					2005-2006			
Productora	Progr.	Hores	%	Rank.	Productora	Progr.	Hores	%
Astel	1	1.563,11	8,66	1	Baleuko	5	1.717,97	8,83
Baleuko	7	1.320,08	7,32	2	Astel	1	1.465,05	7,53
Europroducciones	5	960,32	5,32	3	Globomedia	31	1.171,75	6,02
Gestmusic	13	790,48	4,38	4	Cuarzo	3	950,20	4,88
Boomerang TV	8,5	711,56	3,94	5	Gestmusic	11	869,08	4,47
Globomedia	17,5	681,89	3,78	6	Mediapro	21	843,27	4,33
Mediapro	8	655,18	3,63	7	Boomerang TV	10,5	693,13	3,56
Media Report	3	636,58	3,53	8	Producciones 52	2	630,18	3,24
Producciones 52	3	632,65	3,51	9	Pausoka	7	604,82	3,11
Cuarzo	2	609,15	3,38	10	Media Report	5	584,47	3
K 2000	4	531,33	2,94	11	Atrium Digital	1	549,55	2,82
Pausoka	10	529,70	2,93	12	Estudio Uno	1	479,12	2,46
Atrium Digital	1	509,12	2,82	13	K 2000	3	474,15	2,44
La granota groga	3	482,53	2,67	14	Europroducciones	8	426,50	2,19
Zeppelin	6	329,20	1,82	15	Doble Diez CLM	1	305,13	1,57
CTV	3	326,42	1,81	16	Zeppelin	10	294,09	1,51
BocaBoca	4	295,78	1,64	17	ZZJ	9	290,07	1,49
Doble Diez CLM	1	291,02	1,61	18	El Terrat	8	276,42	1,42
ZZJ	4	270,78	1,50	19	Diagonal TV	3	276,15	1,42
El Terrat	4,5	229,12	1,27	20	BocaBoca	5	263,37	1,35

Font: *Anuario de la televisión. Gabinete de Estudios de la Comunicación Audiovisual* (2007)¹⁸²⁹

¹⁸²⁹ Fernández-Quijada, David. "El mercado de producción independiente en España ante la aparición de Cuatro y laSexta". *Comunicación y Sociedad*. Vol. XXII. Núm. 1, 2009 pp. 59-87

Al febrer de 2007, la productora Montse Abbad va arribar a Sant Cugat per agafar el relleu de Joan Tapia. El seu nomenament havia estat proposat pel director de TVE, Javier Pons, al president d'RTVE, Luis Fernández. Tapia havia dissentit en diverses ocasions, primer amb Caffarel i després amb Fernández, sobre el concepte del paper que havia de representar Sant Cugat per al conjunt de l'ens. Mentre a Madrid insistien en prevaler la producció de programes per a tota Espanya, Tapia va centrar el seu interès en produir programes que s'emetessin per la desconexió a Catalunya i que lluitava per ampliar. Entre les seves aspiracions manifestades des de l'inici de la seva gestió, Tapia desitjava que la meitat de la programació de La 2 es produís a Sant Cugat i augmentessin les produccions destinades a la primera cadena¹⁸³⁰. El nomenament d'Abbad es produïa en un moment de redefinició del futur de TVE Catalunya i sense que estigués decidida la continuïtat de la desconexió. Durant la seva etapa es van realitzar nombroses coproduccions i alguns programes es van quedar sense pressupost, generant incertesa entre la plantilla sobre la situació del centre i que van acabar amb una convocatòria de vaga de 24 hores¹⁸³¹. D'altra banda, Abbad va ser acusada de manca de previsió i d'incompliment de les seves obligacions com a responsable d'RTVE Catalunya per no garantir el servei públic quan es va decidir eliminar les emissions de *L'Informatiu vespre* durant el mes d'agost de 2009¹⁸³² i que van ser motiu per a la convocatòria d'aturades parcials de dues hores¹⁸³³, mentre la direcció de Sant Cugat titllava les accions dels treballadors d'injustificades.

Després d'emetre's set anys consecutius per Antena 3, TVE Catalunya va produir el programa *Lluvia de estrellas*¹⁸³⁴. A l'abril de 2007 van començar les emissions d'aquest concurs consistent en què cantants que volien donar-se a

¹⁸³⁰ *El País*, 2 de juny de 2004, p. 69

¹⁸³¹ *El Punt*, 18 de desembre de 2008, p. 45

¹⁸³² *El Punt*, 5 d'agost de 2009, p. 38

¹⁸³³ *El Punt*, 15 d'agost de 2009, p. 38

¹⁸³⁴ *ABC*, 13 d'abril de 2007, p. 100

conèixer es caracteritzaven com un cantant famós i interpretaven en directe una de les seves cançons més conegudes, imitant-los. Aquest concurs, coproduït amb Gestmusic, comptava amb una secció que permetia a un convidat fer un duet amb un dels seus ídols, gràcies a la tecnologia. Sonia Ferrer va ser la presentadora, Jordi Vives el realitzador i Chari de Andrés la productora. *Memòries de la tele*¹⁸³⁵ va ser un programa que recuperava la memòria de la producció audiovisual realitzada per TVE Catalunya des dels seus inicis. Durant la primera etapa, l'espai mostrava breus fragments representatius de la televisió, amb una entrevista a un personatge destacat de la seva història i la redifusió d'un programa. A la segona, el seu presentador i director, Raül Díaz, va introduir una enquesta al carrer on els telespectadors recordaven algun programa al que, posteriorment, donaven pas. També el va dirigir i realitzar Nicolás Albéndiz, amb la producció de Nacho Lorenzo.

Al setembre van començar les emissions de *59 segons*¹⁸³⁶, un espai dels Serveis Informatius de TVE Catalunya que comptava amb la presència setmanal d'un o dos convidats que eren interpel·lats per sis analistes polítics que, en torns de 59 segons, analitzaven els temes de l'actualitat política i social catalanes de la setmana. Francesc Cruanyes va ser el director, María Casado la presentadora¹⁸³⁷, Caco Senante el realitzador i Amalia León la productora. A principis de novembre s'estrenava el programa cultural *Página 2*¹⁸³⁸, dedicat a la informació, les novetats i la crítica de l'àmbit literari. El periodista Òscar López va ser el seu director i presentador, i al llarg dels anys en què el programa s'ha emès ha renovant les seccions per adaptar-se als nous gustos, incorporant concursos de microrelats o de poesia, recurrent llibreries de diverses localitats espanyoles o buscant relacions entre literatura i cinema. Va

¹⁸³⁵ *El Periódico*, 3 de juny de 2007, p. 83

¹⁸³⁶ *La Vanguardia*, 7 de setembre de 2007, p. 10 ("Vivir")

¹⁸³⁷ Cristina Puig va substituir María Casado al setembre de 2009 quan es va fer càrrec de la presentació de l'edició en castellà de *59 segundos*.

¹⁸³⁸ *El País*, 31 d'octubre de 2007, p. 73 ("Vida & Artes")

començar sent un programa de producció pròpia, però al 2011 es va convertir en una coproducció amb Goroka.

El programa de reportatges d'actualitat i denúncia social *Repor*¹⁸³⁹ va agafar el relleu de *Línea 900*, amb testimonis de ciutadans que es convertien en protagonistes de les històries, narrant-les davant de càmeres de petites dimensions per a no cohibir-los. S'han abordat continguts socials i retrats de situacions de la vida quotidiana de les persones que han generat interès. Durant tots els anys d'emissió ha tingut diversos equips de redacció, realització i producció, i a més les seves emissions han estat per la primera, la segona cadena i també pel Canal 24 Horas. I, al mes de desembre, començaven les emissions de *Tres 14*, un espai divulgatiu que abordava en cada programa un tema monogràfic, des de diverses disciplines, amb reportatges, entrevistes a experts i investigacions en l'àmbit científic i tècnic¹⁸⁴⁰. Coincidint amb la celebració de l'Any de la Ciència es va posar en marxa aquest programa que tenia com a objectiu plantejar i resoldre qüestions sobre el món, utilitzant la Ciència per a conèixer-les. Era una coproducció amb Visiona TV i Movistar, i amb la col·laboració de la Fundación Española de Ciencia y Tecnología (Fecyt) i el ministerio de Ciencia e Innovación. Al llarg de tots els anys d'emissió va tenir diversos equips de redacció, realització i producció.

La major part de les estrenes que es van produir durant el 2008 es van realitzar diversos programes en règim de coproducció i molts d'ells basats en formats que ja s'havien emès en d'altres països. Totes aquestes coproduccions van resultar fallides, des del punt de vista del nombre de capítols previstos i els que finalment es van emetre. La primera estrena va ser *Mueve tu mente*, un concurs basat en el format d'Endemol, *The Ultimate Mind Quiz Show*, que només va comptar amb dues entregues i que consistia en posar a prova

¹⁸³⁹ *El País*, 4 de desembre de 2007, p. 64

¹⁸⁴⁰ *El Periódico*, 16 de desembre de 2007, p. 92

l'agilitat mental dels participants que formaven equips per grups d'edat. El programa, que era una coproducció amb Gestmusic, amb la realització de Jordi Vives i la producció d'Ángel Pérez, es va cancel·lar precipitadament pels baixos índex d'audiència dels dos únics programes emesos. Al cap d'un mes, va arribar *9 de cada 10* que tampoc va escapar dels dolents resultats de les audiències i va caure de la graella després d'emetre set programes, dels vuit que s'havien enregistrat. Basat en el format *8 out of 10 cats*, aquest concurs enfrontava dos equips formats per humoristes o personatges populars que competien en enginy per a encertar i comentar els resultats d'enquestes i estudis d'opinió molt diversos. Es va coproduir també amb Gestmusic, amb la realització de Jordi Vives i la producció d'Ángel Pérez.

També a l'abril es va estrenar el concurs infantil *Ya te vale*, basat en el programa *What kids really think*, de la BBC. Mig centenar de nens havien de respondre a preguntes de diversos temes, que a més comptava amb la participació de convidats famosos que eren entrevistats pels mateixos nens. A cada programa es donaven els resultats d'enquestes realitzades a menors per oferir dades sobre què pensaven sobre determinats temes. Es van realitzar dotze capítols en una coproducció amb Atomis Media, una productora audiovisual creada per Sergi Schaaff i Isabel Raventós¹⁸⁴¹, amb un format original de Waddell Media i Outright Distribution que eren les propietàries dels drets i llicenciatàries. Les dues companyies van demandar per infracció dels drets de propietat intel·lectual i competència deslleial a Televisió de Galícia (TVG) i la productora CTV, per considerar que el seu programa, *Os país dos ananos*, era similar a *Ya te vale*¹⁸⁴². Va comptar amb la realització de Jordi de Febrer i la producció d'Ángel Pérez i Salvador Fabregat, però també va desaparèixer de la programació pels seus discrets registres d'audiència.

¹⁸⁴¹ *El País*, 20 de juliol de 2003, p. 52

¹⁸⁴² *El País*, 15 de juliol de 2008, p. 49 ("Vidas & Artes")

A finals d'abril s'estrenava *Anecdolari, històries singulars* un programa en el què persones que no sempre eren conegudes exposaven les seves històries quotidianes i les seves casualitats sorprenents i originals. L'estructura del programa es basava en quatre entrevistes a quatre persones i quatre històries animades basades en fets reals, contemporànies o passades. Estava coproduït amb BCN TV, realitzat per Alfonso Rodríguez i produït per Amalia León. També a finals del mateix mes, es va estrenar *En construcción*¹⁸⁴³, un contenidor juvenil amb l'emissió de sèries que ja havien estat programades en temporades anteriors, uns esquetxos que protagonitzaven els mateixos presentadors, vídeos que enviaven els telespectadors, reportatges, videojocs i notícies. S'emetia tots els dies feiners, però els divendres tenia una durada lleugerament inferior que la resta de dies. Amb aquest format, la segona cadena volia atreure diverses franges d'edat de públic infantil i juvenil i, d'aquesta manera, assegurar-se una audiència àmplia.

Cinc capítols es van emetre del programa *Quiero bailar*¹⁸⁴⁴, un concurs que s'emetia en directe on competien setze joves ballarins per a representar Espanya en el festival Eurodance. Un jurat tècnic es va encarregar de valorar les respectives participacions. Era una coproducció amb Gestmusic, realitzada per Jordi Vives i produïda per Ángel Pérez. Per la seva banda, al juliol va arribar *Canta Singstar*, un altre concurs "karaoke" basat en un joc de consola de videojocs on els participants havien d'interpretar cançons de la forma més semblant a l'original. Només es van emetre vuit programes d'aquesta coproducció amb Zoopa i Notro TV, amb la realització de Jordi Vives i la producció d'Ángel Pérez. L'última estrena de l'any va ser *Plató obert*, un programa de debat i entrevistes presentat per Emma Quadrada i Verónica

¹⁸⁴³ Per saber-ne més: Fernández-Gómez, Erika. "Análisis de En Construcción: el primer espacio de producción propia para jóvenes de La 2 de TVE". *Revista de Comunicación Vivat Academia*. Desembre 2011. Any XIV, núm. 117E, pp. 1074-1088

¹⁸⁴⁴ *El País*, 14 de juny de 2008, p. 73 ("vidas % artes")

Soto, sota la direcció d'Ernest Blanch que s'emetia pel Canal 24 horas i que tractava diversos temes d'actualitat.

Al març de 2009 es va estrenar *Los mejores años de nuestra vida*, un programa d'entreteniment presentat per Carlos Sobera que recordava els fets més destacables dels últims cinquanta anys, a través d'imatges d'arxiu, convidats i objectes de les diferents dècades. A cada programa alguns exconcurants d'*Operación Triunfo* interpretaven cançons representatives d'aquells anys que competien entre sí. Cap al final del programa, el públic present al plató, format majoritàriament per joves, decidia quina era la millor època recent. Va ser una adaptació del format italià de la RAI *I migliori anni*, una coproducció amb Gestmusic, amb la realització de Ferran Armengol i la producció d'Ángel Pérez. A l'abril la mateixa productora coproduïa *¿Y ahora qué?*¹⁸⁴⁵, un programa d'humor presentat per Josema Yuste i Florentino Fernández amb esquetxos, paròdies i imitacions. Jordi Vives va ser el realitzador i Ángel Pérez el productor.

8.27. Un nou model de finançament

La vicepresidenta primera del govern, Maria Teresa Fernández de la Vega, va traslladar als directius d'RTVE la proposta de l'executiu socialista d'un nou model de finançament públic que suposaria l'eliminació de la publicitat¹⁸⁴⁶. Amb aquesta proposta d'un model alternatiu al vigent, el pressupost d'RTVE s'incrementaria per a destinar-lo a cobrir les necessitats de producció perquè amb l'eliminació de la publicitat s'incrementarien en més de 8.000 hores la programació que hauria de cobrir-se amb producció pròpia i interna. Amb aquesta iniciativa, el govern volia apropar-se més cap a un model independent

¹⁸⁴⁵ *El País*, 28 de maig de 2008, p. 68 ("vida & artes")

¹⁸⁴⁶ *El País*, 5 de maig de 2009, p.

de televisió, allunyat de pressions econòmiques. Descartat l'ús del cànon als ciutadans com a font principal d'ingressos, l'opció més estesa a Europa, la fi de la publicitat a RTVE va suposar una pèrdua d'uns 478 milions d'euros per a 2009. Aquesta quantitat era superior a la meitat del pressupost, però es volia compensar amb l'obligatorietat que tenien les televisions privades de contribuir al finançament d'RTVE amb el 3% dels seus ingressos anuals, el que suposaria uns 140 milions d'euros. Per la seva banda, les operadores de telecomunicacions també estarien obligades a contribuir-hi a través d'una nova taxa equivalent al 0,9% dels seus ingressos, uns 290 milions d'euros. I, en tercer lloc, s'aplicaria una nova taxa a tots els operadors sobre la utilització de l'espai radioelèctric equivalent a 240 milions d'euros. El pressupost final s'arrodoniria amb l'aportació de l'estat, prevista en 550 milions d'euros. En els plans d'aquest nou model de finançament, que va ser rebut de forma desigual per part dels sectors implicats, restringia la compra de drets esportius, excepte els Jocs Olímpics, obligava a incrementar la quota d'aportació al cinema fins al 6%, a fomentar l'emissió de debats parlamentaris i electorals, a més d'impulsar la programació infantil¹⁸⁴⁷.

La proposta es va transformar en la llei 8/2009 que el govern de Rodríguez Zapatero va promulgar i que emmarcava el finançament de la Corporació en un nou context on la inversió publicitària desapareixeria d'RTVE¹⁸⁴⁸ a partir de 2010. Per Alberto Oliart, president de la Corporació RTVE en el moment de posar-se en marxa el nou model de finançament, la nova TVE sense publicitat permetria prestar més atenció als problemes i opinions dels ciutadans, convertint-se en un autèntic servei públic que Bustamante (1999: 20) defineix com aquella que no busca vendre res a ningú, s'adreça al ciutadà i la seva programació no cedeix a pressions comercials. Amb el nou sistema de finançament, RTVE va veure com es reduïen de manera important els seus

¹⁸⁴⁷ *El País*, 9 de maig de 2009, p. 38 ("vida & artes")

¹⁸⁴⁸ *Boletín Oficial del Estado*, de 31 d'agost de 2009, núm. 210, pp. 74003-74015

ingressos per la manca de publicitat, que a més no quedaven compensats per les aportacions fixades per la nova llei.

Com a conseqüència, RTVE es va trobar en un important desavantatge per a competir en formats i qualitat amb els canals de titularitat privada. Eliminant els ingressos publicitaris del model de finançament d'RTVE es pretenia arribar a una convivència estable entre el sector públic i el privat (Bustamante: 2013: 262). Amb la nova llei les cadenes amb més audiència es van beneficiar al quedar-se amb la major part de la publicitat que havia alliberat la Corporació. Aquest entrebanc va portar RTVE a trobar fórmules per adaptar-se al seu nou model de finançament i fer front a una situació d'instabilitat produïda per la crisi i les retallades en subvencions. Aquesta sortida deixava en evidència la necessitat d'RTVE de nodrir-se de nous ingressos publicitaris davant la instabilitat que comportava el seu model de finançament. La Corporació va haver de buscar solucions per a obtenir ingressos per la concentració dels seus serveis i productes, sempre que aquests no derivessin en una activitat publicitària o de televenda¹⁸⁴⁹.

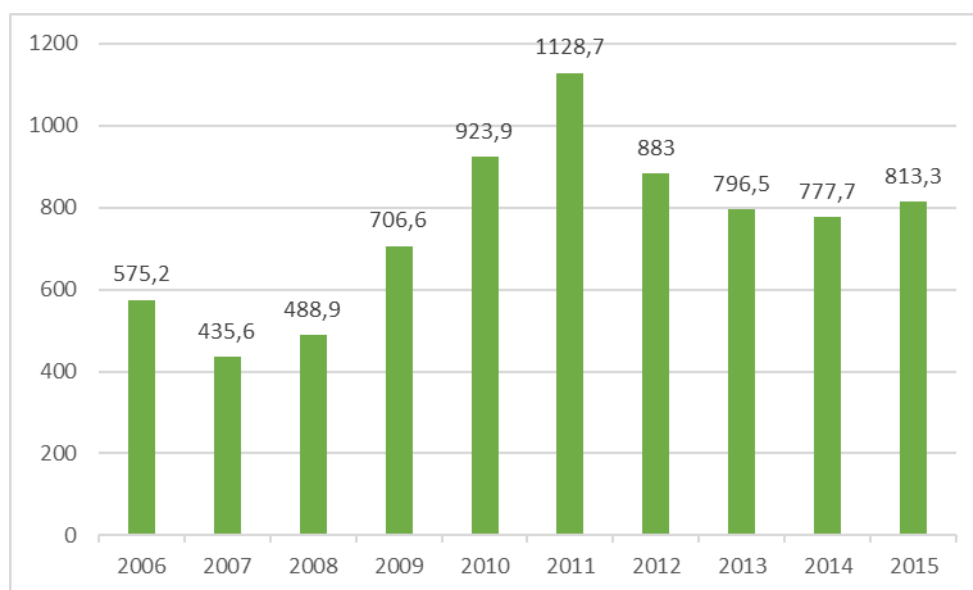
D'aquesta manera, no es prohibia la participació en el mercat publicitari, però sí l'emissió directa d'espots publicitaris. Tanmateix, la Corporació tenia la possibilitat d'obtenir ingressos a través dels patrocinis i dels intercanvis publicitaris d'esdeveniments culturals i esportius, sempre que respectessin la seva funció com a servei públic de radiodifusió. D'altra banda, aquestes activitats publicitàries no havien de tenir un valor comercial i només es podrien realitzar quan no existís una altra possibilitat de difusió i de producció fora del marc publicitari. Com a conseqüència de la nova situació financera, Televisió Espanyola va transformar la seva programació, augmentant l'oferta de

¹⁸⁴⁹ Les dues opcions que es van escollir van ser la del patrocini cultural i el *brand content*, ja presents a la indústria publicitària i televisiva.

programes culturals i infantils, a més d'incrementar-se notablement la durada dels *Telediarios*.

Al 2010, primer any amb el nou finançament, la Corporació va rebre una subvenció total de 923,9 milions d'euros que va significar un augment de 217,3 respecte de l'any anterior (gràfic 15). Aquesta aportació hauria estat més important si els operadors privats i de pagament no haguessin comès irregularitats a l'hora d'ingressar les seves respectives taxes a RTVE. A l'any següent, la Corporació va rebre 1.128,7 milions d'euros, una quantitat rècord ja que per primer cop obtenia unes subvencions superiors als mil milions d'euros. A partir de 2012, van caure les subvencions, donant pas a una època de descens continu, en part perquè un dels operadors, Vodafone, va decidir al 2013 deixar de prestar serveis audiovisuals a Espanya per a no haver de pagar la taxa que se li exigia.

Gràfic 15: Subvenció d'RTVE 2006-2015 (en milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de CRTVE i CNMC

*Disculpin la interrupció*¹⁸⁵⁰ va ser un programa d'entreteniment presentat per Carolina Ferre que s'emetia en directe amb entrevistes a personatges famosos i amb esquetxos. Era una coproducció amb Pirámide TV que no va assolir les expectatives per les baixes audiències i per la poca consistència del guió i la conducció del programa. El va realitzar Manel Muñoz i el va produir Dennis Kuhle. Al juny s'estrenava *La mitad invisible*, una sèrie documental que descobria la part menys coneguda, essencial i trivial de determinades obres d'art, cançons, espais, pel·lícules i creadors, a través d'entrevistes a experts i visites a llocs relacionats. Durant el primer any es va emetre pel Canal Cultura, passant posteriorment a la segona cadena. El programa, que va rebre diversos guardons, estava dirigit per Blanca Flaquer i realitzat per Núria Garrido, i va comptar amb Juan Carlos Ortega i l'escriptora Clara Peñalver com a presentadors en diferents etapes del programa. Aquell any, TVE Catalunya celebrava el seu cinquantè aniversari i va decidir realitzar *50 años de*, una sèrie de 24 documentals que reflectien l'evolució de la societat espanyola durant l'últim mig segle. Cadascun d'ells tenia un tema central sobre el qual es desenvolupava un aspecte de la vida quotidiana, il·lustrats amb imatges procedents dels fons documental de TVE i del NO-DO. Els primers setze capítols els van realitzar directors de cinema i documentals com Bigas Luna, Manuel Hueriga o Paco Mir, mentre que els vuit restants els van assumir diversos realitzadors coordinats per Manel Arranz i amb la producció d'Àngel Villoria.

Al setembre arribava *Terra verda*, un espai de divulgació mediambiental que mostrava l'evolució i transformació que van patir diferents espais naturals i que permetia saber com es gestionaven. Va ser una coproducció amb Somos Som, S.L., que produïa Amalia León. Al mateix mes, es va estrenar *Centros en red*, un programa de debat que promocionava l'activitat de diversos centres de

¹⁸⁵⁰ *El Periódico*, 20 de maig de 2009, p. 85

producció artística que existien a Espanya. A cada emissió s'inclouïen reportatges sobre dos centres de producció convidats i una entrevista a una persona relacionada amb la gestió cultural que, posteriorment, s'incorporava al debat. Estava coproduït amb Focus audiovisuals i el va realitzar Esther Martínez.

Al mes d'octubre, TVE Catalunya recuperava la informació sobre l'actualitat parlamentària amb el programa *Aquí Parlem*, que s'emetia pel Canal 24 Horas. Lluís Falgàs¹⁸⁵¹ dirigia i presentava aquest espai amb entrevistes, debats, notícies i reportatges de l'activitat a la cambra catalana i els seus representants. També a l'octubre va arribar *Babel en TVE*¹⁸⁵², l'adaptació en castellà del programa *Els nous catalans*, però per a emissió per a tota Espanya. El dirigia Toni Font, amb la producció de Luisa Miranda i la realització de Guillem Nualart. El debat futbolístic va tornar amb *Ziga zaga*, un espai on tres experts, periodistes i/o esportistes repassaven l'actualitat esportiva de la setmana, centrant-se en el futbol català, especialment la del FC Barcelona i del RCD Espanyol. Pere Ferreres va ser el director, Xavi Díaz el presentador, Alfonso Rodríguez el realitzador i Carlos Grima el productor. A finals d'aquell mateix mes, la majoria dels treballadors de Sant Cugat van exigir la dimissió de la directora, Montse Abbad, per la situació en què es trobava el centre i per les sospites que el comitè d'empresa tenia de malbaratament econòmic, raó per la qual van demanar una auditoria al consell d'administració d'RTVE. Pels representants dels treballadors, la direcció del centre havia afavorit despeses milionàries en programes que van resultar un fracàs i contractacions de familiars i amics amb uns sous molt elevats, mentre que per una altra banda, s'havien retallat les condicions laborals de la plantilla¹⁸⁵³. Les protestes contra la política d'externalització de programes i per reivindicar un major nombre

¹⁸⁵¹ *La Vanguardia*, 13 d'octubre de 20158, p. 11 ("Vivir")

¹⁸⁵² *El Periódico*, 17 d'agost de 2009, p. 41

¹⁸⁵³ *El Punt*, 20 d'octubre de 2009, p. 38

d'hores de producció en el centre van continuar en els mesos posteriors, amb mobilitzacions i concentracions, reclamant la dimissió d'Abbad¹⁸⁵⁴.

Al febrer de 2010 es va estrenar el programa *Somos cortos*, un espai cultural dedicat a difondre els curtmetratges realitzats a Espanya amb l'emissió dels més destacats i entrevistes als seus directors i protagonistes. El va dirigir Francesc M. López, amb la realització de Joan Albert Planell, la producció de Naro Sánchez i Jordi Martínez, i la presentació de Laura Riu. Al mes següent arribava *Para todos La 2*, un magazín diari que tractava temes socials, de consum, economia, educació o medi ambient, mostrant una sensibilitat especial cap a la tasca que realitzaven les ONG. Al 2016 va passar a emetre's amb una periodicitat setmanal, centrant-se exclusivament en temes socials i de participació ciutadana. Quim Cuixart va ser el seu director i Jordi de Febrer el seu realitzador. Per la seva banda, també va arribar l'espai d'entrevistes i tertúlia *Nostramo*, en el que participaven escriptores i escriptors espanyols per a parlar de novetats i gèneres literaris. Es va començar a emetre pel Canal Cultura de TVE i a partir del setè programa va passar a la segona cadena. Ignacio Vidal-Folch, Eduard Escoffet i Montse Busquets van ser els presentadors, Esther Martínez la realitzadora, i Nacho Lorenzo i Amelia Tabernero els productors.

Al mes de setembre de 2010 TVE Catalunya es va començar a fer càrrec de la direcció i gestió de La 2 i Teledporte, dos dels canals de la Corporació. A partir d'aquell moment, La 2 va adquirir un perfil més cultural i social, que va passar a dirigir la directora de TVE Catalunya, Montse Abbad, un càrrec de nova creació¹⁸⁵⁵. Amb la transformació de La 2, el consell d'administració d'RTVE va suspendre la creació del Canal Cultura com a mesura d'austeritat i per integrar els seus continguts a La 2. Canal Cultura, que havia substituït la

¹⁸⁵⁴ *El Punt*, 5 de febrero de 2010, p. 46

¹⁸⁵⁵ *El Periódico*, 17 de setembre de 2010, p. 57

senyal del Canal Docu, havia començat les seves emissions en proves a l'abril de 2009 en plataformes de pagament de cable i satèl·lit. Tanmateix, pel consell assessor i pels representants sindicals no era suficient perquè consideraven que Sant Cugat havia perdut pes i presència al prime time de La 1 i la programació en català s'havia vist reduïda significativament, a més de la supressió de la figura del corrector de català a TVE Catalunya¹⁸⁵⁶.

El cessament de Javier Pons de la direcció de TVE per part d'Oliart al gener de 2010¹⁸⁵⁷ havia deixat en una posició delicada a Abbad i a finals d'aquell any es va produir el seu relleu per la periodista Ana Maria Bordas¹⁸⁵⁸, que en aquell moment era la directora de comunicació a Sant Cugat¹⁸⁵⁹, i que va arribar amb la voluntat d'augmentar la producció pròpia. El programa *Sempre positius* va arrencar al mes de setembre per informar de l'actualitat poliesportiva a Catalunya, amb reportatges i entrevistes a personatges de l'esport. El van presentar Rogeli Vázquez, Àfrica de Miquel i Toni Burón, amb la direcció de María José Malia, la realització d'Alfonso Rodríguez i la producció de Carlos Grima. També es va posar en marxa l'informatiu cultural *Miradas 2* que s'emetia diàriament en directe amb entrevistes, reportatges i actuacions musicals que dirigia i presentava Anna Cler, amb la realització de Miquel Àngel Sabater i la producció de Marta Vilanova. També es va incorporar a la graella l'espai d'entrevistes en profunditat *Gent de paraula* que presentava Cristina Puig i en el que hi intervenien personalitats destacades de l'àmbit cultural i social. Sergi Castelar va ser el realitzador i Nacho Lorenzo el productor.

Al març de 2011 s'estrenava el concurs *Gafapastas*¹⁸⁶⁰, presentat per Juanra Bonet, un espai que amb to d'humor on competien dos participants que

¹⁸⁵⁶ *Avui*, 16 d'octubre de 2010, p. 45

¹⁸⁵⁷ El president d'RTVE, Alberto Oliart, el va substituir pel director de RNE, Santiago González.

¹⁸⁵⁸ Havia estat directora de RNE a Catalunya (1997-2005).

¹⁸⁵⁹ *Avui*, 24 de desembre de 2010, p. 57

¹⁸⁶⁰ *El País*, 14 de març de 2011, p. 77

s'enfrontaven a cinc proves sobre coneixements culturals de diversa dificultat. El programa es va eliminar de la graella del segon canal per les baixes audiències obtingudes, que estaven per sota de la mitjana de la cadena, a més de l'elevat cost que suposava comparant-lo amb els pressupostos d'altres programes. Era una coproducció amb El Terrat, amb la realització de Jordi Vives i la producció de Marta Vilanova. Al juliol es va estrenar el programa *Racons*, una sèrie de viatges per diferents llocs de la geografia catalana, destacant indrets, rutes i itineraris que mostraven la varietat i riquesa de l'entorn natural i paisatgístic, així com del patrimoni cultural i artístic de Catalunya. Els protagonistes eren els habitants de les destinacions de cadascun dels capítols que explicaven en primera persona el seu vincle amb el territori. El va dirigir Francesc M. López, amb la producció d'Isabel Blesa i un equip molt ampli de realitzadors. També al juliol arribava *25(...)50*, un espai en el què persones de 25 i 50 anys expressaven les seves opinions sobre un tema concret, mostrant les parers semblants i les diferències entre aquestes dues generacions. Va ser una coproducció amb E2S. Al mateix mes arribava *Òpera oberta*, un programa en coproducció amb el Gran Teatre del Liceu, que presentava Anna Cler, basat en els enregistraments audiovisuals realitzats per la mateixa institució, en col·laboració amb diverses Universitats, i que s'utilitzaven com a materials previs a la representació d'una òpera. L'objectiu era explicar el context històric, social, cultural i biogràfic de les peces i els seus autors.

Al setembre es va estrenar *Pienso, luego existo*, un espai d'entrevistes, coproduït amb Minoria Absoluta, on els principals filòsofs i pensadors espanyols expressaven les seves reflexions sobre la seva visió de diferents aspectes de la vida. Al mateix mes, va arribar el programa *Conexión TDP*, una revista d'actualitat esportiva nacional i internacional, amb entrevistes i reportages als seus protagonistes i competicions, que s'emetia pel Canal Teledeporte. I, per la seva banda, *Moments* recuperava esdeveniments

destacats d'èpoques passades, i es basava en imatges d'arxiu i entrevistes als seus protagonistes. Raül Díaz va ser el seu director i presentador. A finals del mes de novembre es va aprovar la direcció única de TVE Catalunya i Ràdio 4 centralitzada a Sant Cugat i que estaria sota el mateix comandament de la directora Ana María Bordas.

Al mes de gener de 2012 es va estrenar el programa *Cims*, una sèrie que mostrava els cims o muntanyes més elevades de la geografia catalana. A cada capítol, hi participava un convidat famós que pujava fins dalt d'un cim on parlava del lloc i de la seva vida personal i professional, mentre realitzava l'ascensió amb la resta de l'equip del programa¹⁸⁶¹. El va dirigir i realitzar Cesc Tomàs, amb Rogeli Vázquez com a presentador i la producció de Marta Vilanova. Dos anys més tard, *Cims* va tenir una adaptació per a emetre's a tota Espanya amb el mateix equip, però amb la col·laboració de l'alpinista Edurne Pasaban i amb muntanyes de la geografia espanyola. A l'abril va arribar *Tinc una idea*, un espai amb entrevistes i reportatges a emprenedors i nous models laborals i empresarials. El director va ser Miquel Peralta i la presentadora Marta Cáceres. El mateix dia arribava *El debat de La 1*, un programa depenent dels serveis informatius, dirigit i presentat per Quim Barnola, que cada setmana proposava l'anàlisi d'un tema de l'actualitat política, econòmica o social de Catalunya en el què hi participaven diversos tertulians. Estava realitzat per Quique Barrera i produït per Carlos Rebollo. I al setembre es va estrenar *De museus*, un programa divulgatiu, de quinze minuts de durada, que mostrava les històries de petits espais expositius d'arreu de Catalunya, molt sovint monotemàtics, dedicats a un únic aspecte cultural, etnogràfic o històric del lloc on s'hi trobaven. Montse Cuní el va dirigir i realitzar, i Amalia León el va produir.

¹⁸⁶¹ *Ara*, 12 de gener de 2012, p. 45

L'any següent va començar amb l'estrena del programa musical *Blue Zulú*, un espai amb actuacions musicals en directe de solistes i intèrprets que s'alternaven en les seves interpretacions, des dels seus respectius escenaris que se situaven un davant de l'altre¹⁸⁶². *Blue Zulú* recuperava la música en directe com a format televisiu per a la producció de programes¹⁸⁶³. El va dirigir Francesc M. López, amb la presentació de Montse Elias, la realització de Joan Albert Planell i la producció d'Irene Marín. Al març va començar la sèrie divulgativa de tretze capítols de *Se trata de tí*, una coproducció amb Zoopa, que tractava casos clínics reals de malalties minoritàries que s'havien diagnosticat a la clínica de la Universidad de Navarra. Al maig es va estrenar el concurs *Letris*, un programa de periodicitat diària en el què els participants havien de superar diverses proves, creant paraules el més ràpid possible. Era una coproducció amb Reset.tv i Movistar, amb la presentació de Carlos Latre, la realització de Jordi Vives i la producció de Carlos Grima. El programa es va cancel·lar per la seva baixa audiència (3,9% de share mitjà). Per a la Intervenció General de l'Administració de l'Estat (IGAE), dependent del ministeri d'Hisenda, va ser qüestionable mantenir-lo a la graella, malgrat no arribar al 8,5% de referència establert en el contracte durant les quatre primeres setmanes d'emissió, i que no se suspengués fins a la finalització de la producció i emissió de vuit setmanes, quaranta capítols¹⁸⁶⁴.

Al setembre es va estrenar el magazín *Vespre a La 2*, un programa que combinava entrevistes, reportatges, actuacions i diverses seccions. També comptava amb temps per a la informació d'actualitat i la participació de tertulians. El dirigia Quim Barnola, el presentava Xavi Díaz i el realitzava Guille Nualart. Al mateix mes va arribar *Entre vinyes*, un programa divulgatiu per a donar a conèixer les característiques de les diverses denominacions d'origen

¹⁸⁶² *La Vanguardia*, 4 de febrer de 2013, p. 11 ("Vivir")

¹⁸⁶³ *Avui*, 1 de febrer de 2013, p. 45

¹⁸⁶⁴ *El Mundo*, 23 de desembre de 2014, p. 64

vitivinícoles existents a Catalunya, a través dels vins que es produïen a cadascuna d'elles i les activitats d'enoturisme que els cellers organitzaven per a divulgar la seva feina. Francesc M. López el va dirigir i Isabel Blesa el va produir. A l'octubre arribava el *talent show Uno de los nuestros*, un concurs on un jurat triava el millor cantant d'orquestra i que tampoc va assolir els índex d'audiència que s'esperaven. Era una coproducció amb Gestmusic, presentada per Carlos Latre, amb la realització de Jordi Vives i la producció de Tatiana Rodríguez. L'emissió d'*Uno de los nuestros* va rebre nombroses crítiques perquè va desplaçar de la graella *Informe Semanal* de la franja que tradicionalment havia ocupat aquest programa informatiu, que durant més de quaranta anys havia estat programat en horari de *prime time*, traslladant-lo a la mitjanit¹⁸⁶⁵.

Una de les estrenes més destacables de 2013 va ser la del programa *Cachitos de hierro y cromo*, un espai confeccionat a partir de fragments d'actuacions musicals realitzades al llarg de la història de TVE, amb cançons unides al voltant d'un tema a cada programa. Jero Rodríguez va ser el director, Virginia Díaz la presentadora i Guille Nualart el realitzador. Un dels trets característics del programa va ser la inclusió de rètols carregats d'humor i ironia sobre algun aspecte curiós o divertit de les cançons o dels intèrprets que hi apareixien. Durant vuit capítols, la sèrie *Col·lecció Bassat d'art contemporani* mostrava l'obra d'artistes catalans contemporanis que formaven part del fons que posseïa el publicista Lluís Bassat, i als que ell mateix entrevistava. La directora va ser Sole Gomis, amb la realització de Pepa Pérez i la producció d'Amalia León. Per la seva banda, un grup de tres populars *youtubers* va protagonitzar *Fiesta suprema*, un programa que volia traslladar a la pantalla televisiva les interaccions que els presentadors realitzaven a través dels seus canals a Internet. Va ser una coproducció, que no va assolir l'expectatives previstes a

¹⁸⁶⁵ *El País*, 3 d'octubre de 2013, p. 53 ("vida & artes")

l'inici, que va comptar amb la productora Zoopa, i realitzada per Pilar Granero i produïda per Isabel Blesa.

Al maig de 2014 es va estrenar *Lab24*, un programa de divulgació de la Ciència i la tecnologia, amb entrevistes a investigadors i experts de tots els àmbits, i reportatges sobre la tasca que realitzaven diferents centres d'investigació espanyols. El va dirigir i presentar Pere Buhigas i el va realitzar Juan Antonio Senante. Aquell mateix mes, va arribar *Històries de taula i llit*, un programa que mostrava establiments hotelers i de restauració catalans que tenien una història personal o que van destacar per la seva trajectòria. Cada capítol se centrava en un d'emblemàtic amb entrevistes als seus propietaris o gestors, a més de conèixer les seves característiques. Estava dirigit per Sole Gomis, amb la realització de Pepa Pérez i la producció d'Amalia León. I, al novembre, s'estrenava *¿Quién manda aquí?*, un concurs en el que participaven tres famílies, encapçalades per un menor, i demostraven les seves habilitats per aconseguir un viatge a la ciutat desitjada¹⁸⁶⁶. Era l'adaptació de *My partner knows*, un format turc que s'emetia a la cadena privada Kanal D d'aquell país i que, posteriorment, es va vendre al Líban, Romania i Espanya, però va estar molt per sota de l'audiència esperada. Estava coproduït per Gestmusic, amb la realització de Jordi Vives i la producció de Tatiana Rodríguez. Quan es van anunciar els processos de selecció dels participants, les bases del concurs van excloure la participació de les parelles homosexuals i de famílies monoparentals, però davant les crítiques de diversos col·lectius, TVE va donar instruccions a la productora per a canviar-les i permetre que poguessin participar tot tipus de parelles, sense cap discriminació¹⁸⁶⁷.

Al novembre de 2014 i al cap de tres setmanes del retorn de José Antonio Sánchez com a president de la Corporació RTVE, es va produir el relleu a la

¹⁸⁶⁶ ABC, 12 d'octubre de 2014, p. 114

¹⁸⁶⁷ El País, 14 d'agost de 2014, p. 45

direcció d'RTVE Catalunya, amb la tornada d'Eladio Jareño¹⁸⁶⁸ en substitució d'Ana María Bordas que va passar a dirigir La 2 i, més tard, a l'abril de 2015, es va responsabilitzar de la programació de TVE. Jareño, que havia ocupat de la comunicació del PP a Catalunya, va haver de gestionar la polèmica ocasionada per l'acomiadament de la presentadora de la tertúlia política *El debat de La 1*, Cristina Puig¹⁸⁶⁹, i les protestes generades entre diversos sectors al considerar-la com un acte de censura. Tanmateix, al cap de dos mesos, Jareño va ser nomenat director de Televisió Espanyola pel consell d'administració d'RTVE, substituïnt José Ramón Díez, malgrat que va provocar tota classe de reaccions, fins i tot dins les files del PP on no va acabar de convèncer el recanvi¹⁸⁷⁰. Dos mesos després de la marxa de Jareño¹⁸⁷¹, el periodista Carles González va ser nomenat director de TVE Catalunya¹⁸⁷².

2 many clips va ser el títol del programa musical que es va estrenar al juny de 2015 i que es va emetre durant deu setmanes d'estiu. Dirigit i presentat per Senén Armengol amb un estil molt peculiar, aquest espai oferia fragments de videoclips musicals de diversos estils, entrevistes a cantants i una agenda amb actuacions a Catalunya¹⁸⁷³. També a l'estiu s'estrenava el concurs *Insuperables*, un *talent show* en el què els seus participants havien de demostrar les seves capacitats musicals, humorístiques, acrobàtiques o en l'àmbit de l'il·lusionisme, davant d'un jurat. Degut als seus baixos índex d'audiència, el programa només va emetre 10 capítols perquè TVE va decidir emetre la semifinal i la final del concurs en un mateix dia. Va ser una coproducció amb Gestmusic, realització de Jordi Vives i producció d'Isabel Blesa. Al mes de setembre es va estrenar el programa divulgatiu *Yo mono* que volia mostrar el comportament de l'ésser humà, a partir de l'observació dels

¹⁸⁶⁸ *El Punt Avui*, 12 de novembre de 2014, p. 14

¹⁸⁶⁹ *El Punt Avui*, 19 de gener de 2015, p. 8

¹⁸⁷⁰ *Diari de Girona*, 10 de març de 2016, p. 48

¹⁸⁷¹ Des que va accedir a la direcció de TVE, el març, Jareño compaginava les dues responsabilitats.

¹⁸⁷² *El Punt Avui*, 27 de maig de 2016, p. 38

¹⁸⁷³ *El Periódico*, 29 de juny de 2015, p. 65

animals i, en concret, dels primats. Al llarg de deu capítols s'analitzaven les reaccions de les persones davant de tot tipus de situacions comparant-les amb les dels primats¹⁸⁷⁴. Va ser una coproducció amb Producciones Cibeles, realitzada per Nicolás Albéndiz i producció d'Ángel Villoria.

Noms propis va agafar el relleu de *Gent de paraula* com a programa d'entrevistes en profunditat a un personatge rellevant a la seva faceta professional. En una primera etapa va ser dirigit i presentat per Montse Busquets i, posteriorment, per Anna Cler, amb la realització d'Esther Martínez i la producció d'Amèlia Taberner. La finalització de les emissions del programa *Cumbres* va donar pas a *80 centímetros*, un espai que promocionava el senderisme per diversos racons de la geografia espanyola. L'actor Edu Soto va ser el seu primer presentador i, a banda de conèixer les rutes proposades a cada programa, també entrevistava als habitants de les zones per les quals passava. A la segona temporada el va substituir el també actor Juan José Ballesta i, posteriorment, Juanjo Pardo. Al desembre s'estrenava *A punto con La 2* que substituïa l'espai *Para todos La 2*. El nou programa mantenia la mateixa línia de servei públic que el seu predecessor, però orientat a les últimes tendències i comptava amb nombrosos col·laboradors per a les nombroses seccions que ofería cada dia¹⁸⁷⁵. Estava dirigit per Quim Cuixart, realitzat per Jordi de Febrer i produït per Isabel Blesa.

Durant cinc programes, la sèrie documental *Ciencia forense* reconstruïa casos impactants i misteriosos de la criminologia forense espanyola amb elements de ficció que ajudaven a il·lustrar-los. Comptava amb la participació de metges forenses, policies judicials, jutges, tècnics i grafòlegs que van intervenir en les investigacions dels successos que s'exposaven. Les escenes que recreaven

¹⁸⁷⁴ *El Mundo*, 19 de setembre de 2015, p. 59

¹⁸⁷⁵ *Diari de Girona*, 14 de desembre de 2015, p. 60

les circumstàncies que van envoltar els assassinats i crims, que eren dramatitzacions interpretades per actors. També es van utilitzar imatges d'arxiu dels successos que servien per a contextualitzar-les. Estava dirigit per Gemma Soriano, realitzat per Sergi Castelar i produït per Amalia León. Al desembre també es va estrenar l'espai *Animalades*, un programa divulgatiu sobre la ciència dels éssers vius de Catalunya que descobria curiositats sobre els espais naturals i les diverses espècies animals de la geografia catalana. *Animalades* es va fer en coproducció amb el naturalista Jaume Sañé, amb la presentació de la biòloga Evelyn Segura, la direcció de Judith Fernández i Pepa Pérez, que també assumia les funcions de realitzadora, i la producció de Lluís Boix. Al 2017, el programa va passar a emetre's per a tota Espanya sota el títol *Qué animal!.* I el mateix dia també es va estrenar *Això què és?*, un espai que mostrava les reaccions que nens i nenes d'entre cinc i deu anys manifestaven al descobrir objectes que no havien vist mai perquè formaven part de la vida quotidiana del segle XX. Raül Díaz i Montse Tejera van ser els seus directors, Juan Fermín Gómez el realitzador i Amalia León la productora.

Al setembre de 2016 va arribar a les pantalles *Punts de vista*, un espai amb reportatges i entrevistes sobre l'actualitat cultural de Catalunya, hereu del magazín cultural *Continuarà* que s'havia emès anys enrere. Al 2019, el programa es va realitzar des d'un plató on es donava pas a les diverses informacions com també a actuacions i 'performances'; a més, va ampliar el seu horari de mitja hora a seixanta minuts. Al mateix mes començaven les emissions del magazín *Tips*, un programa conduït per la periodista Ruth Jiménez i el monologuista Txabi Franquesa, que s'emetia de dilluns a divendres per la tarda per a tota Espanya. Un nodrit grup de col·laboradors ofería diàriament les últimes tendències, idees i consells sobre moltes matèries, a través de diverses seccions. Laura Folguera va ser la directora, Guille Nualart el realitzador i Isabel Blesa la productora. I al desembre arribava la sèrie documental *Cinc dies a...* que mostrava el que passava a l'interior i les activitats

que s'hi desenvolupaven a edificis o institucions emblemàtiques de Catalunya, que habitualment no eren accessibles per als seus visitants, permetent descobrir aquests espais desconeguts i el seu funcionament. Sole Gomis va ser la directora i Joan Albert Planell el realitzador.

La música en directe va tornar al mes de març de 2017 amb el programa *Músics*, un espai presentat i dirigit per Goyo Prados que oferia les actuacions de cantants i grups catalans que interpretaven els seus temes més coneguts. El van realitzar Xavier Prim i Jordi de Febrer, i Isabel Blesa el va produir. *Calidoscopi* va ser el títol d'un programa dirigit i presentat per Raül Díaz que dedicava cada capítol a un tema concret, utilitzant imatges dels fons documental d'RTVE i que servien per a il·lustrar-los amb un to humorístic. El va realitzar Xavier Arias i el va produir Agustí Guimerà.

Al setembre es va estrenar la comèdia de situació *La pelu-quería* on diferents personatges intentaven sense èxit provocar moments d'humor. Cada emissió estava formada per diversos episodis amb arguments autoconclusius. Es va començar a emetre després del *Telediario 2*, però els baixos índex d'audiència que va obtenir (2,3%) la van relegar dues setmanes després de la seva estrena al *late night* dels divendres i, posteriorment, a la franja matinal de La 2. La sèrie, coproduïda amb Brutal Media, va rebre nombroses crítiques per la seva poca qualitat, els estereotips i els prejudicis dels personatges i les situacions plenes de clixés. Estava dirigida i realitzada per Jordi Vives i produïda per Irene Marín.

Després d'onze anys de l'última vegada que es va emetre, el debat sobre l'actualitat futbolística *El rondo* va tornar a la graella de la desconnexió al mes de setembre de 2017 amb la presentació d'Albert Lesán, la realització d'Albert Palau i la producció de Núria Raja. Va ser una coproducció amb Mega TV que també va coproduir juntament amb Secuoya Contenidos el programa de debat

Ara i aquí, presentat per Carlos Fuentes. En aquest espai participaven col·laboradors habituals i persones que explicaven les seves experiències o tenien relació amb el tema tractat. Jordi de Febrer el realitzava i Amelia Taberero el produïa. El mateix dia es va estrenar *Programa inesperat*, un espai d'entreteniment presentat per Sergi Mas que cada setmana entrevistava un convidat famós. Comptava amb diverses seccions en les que el personatge participava amb alguns dels humoristes del programa. Després de tres temporades en emissió, el programa divulgatiu *Órbita Laika* es va realitzar a TVE Catalunya, canviant el nom per *Órbita Laika se mueve*¹⁸⁷⁶. L'humorista Goyo Jiménez va ser el presentador d'aquest espai sobre Ciència que estava coproduït amb Estudio Brainstorm i la FECYT¹⁸⁷⁷, que comptava entre els seus col·laboradors habituals l'astronauta Pedro Duque. Estava realitzat per David Ruiz i produït per Isabel Blesa.

A l'abril de 2018 es va estrenar *Cartas en el tiempo*, una sèrie documental que explicava fragments de la història, la política i la cultura espanyola a través de cartes reals de personalitats històriques dels últims segles. Un grup d'actors i actrius interpretaven els textos, i diversos experts i historiadors ajudaven a comprendre el seu context i circumstàncies. L'equip d'investigació 'Lectura, Escritura y Alfabetización' de la Universidad de Alcalá va col·laborar amb la selecció de les cartes i l'assessorament dels continguts. Blanca Flaquer va ser la directora, Núria Barreiro la realitzadora, i Lourdes Rodríguez i Lluís Boix van ser els productors. Al mes següent va arribar el concurs *Bailando con las estrellas*, un programa en el que competien dotze parelles formades per un personatge famós i un ballarí professional, que cada setmana havien de demostrar les seves habilitats davant un jurat que les valorava. Aquest *talent show* era l'adaptació del format originari de la BBC *Strictly come dancing*, que

¹⁸⁷⁶ *La Vanguardia*, 15 d'octubre de 2017, p. 15 ("vivid")

¹⁸⁷⁷ Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología, entitat pública dependent del Ministeri de Ciència i Innovació.

TVE ja va emetre amb el nom de *¡Mira quién baila!* i que al 2018 recuperava la seva essència en el marc d'un acord d'intercanvi amb la cadena britànica amb un nou títol¹⁸⁷⁸. Va ser una coproducció amb Gestmusic Endemol i estava presentat per Roberto Leal i Rocío Muñoz, amb la realització de Jordi Vives i la producció d'Isabel Blesa.

8.28. La provisionalitat de l'administradora única

A finals del mes de juliol, el govern presidit per Pedro Sánchez va proposar la periodista Rosa María Mateo com a administradora provisional única d'RTVE¹⁸⁷⁹ per a que el Congrés dels Diputats l'escollís. L'elecció de Mateo suposava arribar a un càrrec amb voluntat de provisionalitat durant uns mesos¹⁸⁸⁰ per a dirigir la Corporació fins a l'aprovació d'una nova administració resultant del concurs públic, a partir del qual s'escolliria la presidència i el consell d'administració d'RTVE. Amb l'elecció de Mateo, el govern socialista de Pedro Sánchez tancava un episodi d'adversitats parlamentàries que s'havien iniciat el mes anterior amb un decret llei per a forçar el relleu de la cúpula d'RTVE, el mandat legalment establert per a portar a terme els seus càrrecs, sense que el Parlament hagués designat cap substitut i que ja havia expirat el 22 de juny¹⁸⁸¹. Després de mesos de bloqueig, principalment del PP, per a posar en marxa la llei aprovada al setembre de 2017, el govern socialista va aprovar un decret llei per a cessar per la via urgent als nous consellers anteriors i també al seu president, José Antonio Sánchez¹⁸⁸².

¹⁸⁷⁸ ABC, 1 de març de 2018, p. 77

¹⁸⁷⁹ Boletín Oficial del Estado, 28 de juliol de 2018, núm. 182, p. 75796

¹⁸⁸⁰ Segons el calendari marcat per aquest procés, s'esperava que la nova direcció de la Corporació RTVE estigués elegida entre els mesos de setembre i octubre d'aquell mateix any. Estava previst que, durant aquest temps, Mateo assumiria les funcions del consell i de la presidència de la Corporació.

¹⁸⁸¹ El País, 22 de juny de 2018, p. 19

¹⁸⁸² El País, 23 de juny de 2018, p. 18

La gestió de Mateo al capdavant d'RTVE va ser molt qüestionada i criticada per molts sectors per prendre decisions com l'externalització de nombrosos programes, alguns dels quals per a produir espais informatius, la contractació de professionals procedents d'altres mitjans, el deute que arrossegava la Corporació, la desconsideració pública sobre les capacitats professionals de la plantilla o la constant pèrdua d'audiència. Pel que fa a la producció de TVE Catalunya, Mateo va anunciar en una roda de premsa que va aixecar moltes expectatives l'augment de les hores d'emissió en català i que es potenciaria la producció de programes per a la desconexió. A principis de gener de 2019, l'administradora única va aprofitar aquesta roda de premsa a Barcelona per anunciar els projectes que es portarien a terme per a la celebració del seixantè aniversari de TVE Catalunya, el seu ambiciós projecte que preveia duplicar les hores de desconexió en el termini d'un any fins arribar a les quaranta hores setmanals i tornar-les a duplicar fins a les vuitanta hores en dos anys. Tanmateix, el projecte de Mateo estava subjecte a una partida pressupostària extraordinària que la Corporació havia sol·licitat al govern i que estava inclosa en els Pressupostos de l'estat, però pendents d'aprovació.

La música en directe va tornar a la tardor a la segona cadena amb *La hora musa*, un programa d'actualitat musical, actuacions en directe, entrevistes i reportatges conduït per la cantant i actriu Maika Makovski¹⁸⁸³. Estava coproduït amb *Crazy4Fun*, dirigit per Jero Rodríguez, realitzat per Guillem Nualart i produït per Isabel Blesa. També a l'octubre s'estrenava *Dfiesta en La2*, un programa que mostrava les festes populars més multitudinàries que se celebraven a diverses localitats d'Espanya i de la Mediterrània. Estava dirigit per Montserrat Rigall, realitzat per David Ruiz i produït per Isabel Blesa. Al mateix mes començaven les emissions del programa *Jo soc Erasmus*, un espai que mostrava com el programa d'intercanvi universitari europeu Erasmus havia

¹⁸⁸³ ABC, 4 de juliol de 2018, p. 77

canviat la vida dels estudiants que l'havien realitzat o es trobaven fent-lo i quines experiències havien viscut. El va presentar i dirigir Alicia Gómez, amb la realització de Juan Fermín Gómez i la producció d'Amelia Taberner. Al 2019 es va emetre una versió en castellà, *Yo soy Erasmus*, a la que només es van canviar les presentacions. I al mes de novembre es va realitzar el concurs *Código final* que presentava l'actor i humorista Goyo Jiménez. Tenia periodicitat diària i es basava en la fórmula tradicional de superar proves i preguntes en diferents fases. Va ser una coproducció amb MediaPlay Comunicación, amb la realització de Nicolás Albéndiz i la producció d'Irene Marín.

Durant vuit programes, l'espai *La mejor canción jamás cantada* va escollir les cançons més valorades de les últimes set dècades que interpretaven cantants molt populars, adaptant-les al seu estil i oferint versions molt particulars. Un jurat present al plató i els telespectadors des de les seves cases triaven quina havia estat la millor de cadascuna de les dècades. Aquest *talent show* va ser una coproducció amb Gestmusic Endemol que va presentar Roberto Leal, amb la realització de Jordi Vives i la producció d'Isabel Blesa. Amb motiu del seixantè aniversari de la primera emissió de TVE Catalunya, es van realitzar dos programes que commemoraven la seva història. D'una banda, *Ho has vist?!* recuperava alguns dels seus espais més emblemàtics amb la redifusió de programes sencers o capítols, amb la realització de Guillem Nualart; i, de l'altra, *Recording*, un espai que repassava la història de TVE Catalunya, a partir dels documents que conté el fons documental d'RTVE i d'entrevistes realitzades a professionals que hi van treballar durant aquest temps. Estava dirigit i realitzat per Carles Vidal i produït per Lourdes Rodríguez.

9. LA PRODUCCIÓ DE PROGRAMES DE TVE CATALUNYA

A continuació, establirem algunes consideracions prèvies que creiem necessàries per a dilucidar un aspecte concret relatiu a la terminologia aplicada als programes televisius com són els seus gèneres i formats. Atendre a aquesta reflexió resulta fonamental per aquesta investigació, fonamentalment, perquè ens ajudarà a classificar el conjunt de tota la producció de programes realitzada per TVE Catalunya durant sis dècades. No es tracta només de clarificar les característiques definitòries que la literatura acadèmica ha realitzat amb l'objectiu d'elaborar unes definicions el més concretes i comprensibles per a tothom, sinó que es vol posar de manifest les similituds i diferències entre tots dos conceptes, amb el propòsit de prendre consciència que aquests termes, en tant que productes televisius, gaudeixen de múltiples nivells tant industrials com culturals. Estem convençuts que aquesta tasca, que intentarem que sigui el més clara possible, serveixi per aportar llum a les dades aportades en aquesta investigació.

Una de les principals tasques durant el procés de recopilació i verificació de les informacions i dades relatives als programes que apareixen en aquest treball ha estat la identificació i definició de quins han estat els elements que han caracteritzat a cadascun d'ells. Les diverses dimensions que defineixen un programa televisiu compten com a elements essencials les conceptualitzacions sobre els seus gèneres i formats. En el nostre cas ens hem atingut en el primer d'ells perquè és el que ens permetrà categoritzar cada programa, identificant-los i agrupant-los en funció de les seves respectives afinitats de contingut i, d'aquesta manera, fer una identificació molt més intel·ligible per als lectors. Com veurem a continuació, el format recull un component industrial i econòmic

i, fins i tot, comercial, que no resulta pertinent pel que fa a la classificació dels programes, entesos com a unitats d'anàlisi, que hem portat a terme a la present investigació.

Tanmateix, com hem dit anteriorment, hem volgut dedicar un apartat concret per reflexionar sobre la relació entre gèneres i formats televisius, sobretot per la idea comuna que els segons provenen dels primers. Partint d'aquest propòsit, en el següent ens plantejem oferir un marc teòric que ens ajudi a distingir i clarificar tots dos conceptes amb les aportacions intel·lectuals de diversos investigadors que han centrat els seus treballs en les respectives dimensions dels dos conceptes.

9.1. Delimitació conceptual de gèneres i formats televisius

Abordar la distinció que molt sovint es produeix a l'hora de definir i categoritzar els termes de gènere i format en l'àmbit televisiu resulta enormement complicat perquè ens trobem davant d'un laberíntic entramat teòric que s'ha construït al llarg de dècades i que ha donat com a conseqüència una manca d'acords generalitzats que permetin disposar d'una taxonomia clara en el context dels programes de televisió. En primer lloc, considerem que el primer pas necessari i fonamental és el plantejament d'algunes de les propostes que han realitzat destacats investigadors sobre el concepte de gènere per arribar a una delimitació amb la que puguem disposar de certa coherència expositiva. I, a continuació, ens referirem al format amb la mateixa finalitat, amb l'escrutini d'algunes de les definicions plantejades fins avui dia d'entre les que cal destacar de manera inevitable la contribució de Gloria Saló¹⁸⁸⁴.

¹⁸⁸⁴ Saló, Gloria. *Qué es eso del formato. Cómo nace y se desarrolla un programa de televisión*. Barcelona: Gedisa, 2003. 256 p. ISBN 84-7432-954-X

Gordillo (2009: 30) sosté que establir una taxonomia aplicada als gèneres és una tasca complexa i difícil per dues raons: “recull l'herència de diversos àmbits, com el cinema, el teatre, la ràdio, la literatura i el periodisme... a més, la televisió és un mitjà de comunicació variable, subjecte a canvis que depenen de tres aspectes divergents, com els elements tecnològics, les competències del mercat i les evolucions/revolucions narratives. Per tot això, el problema dels gèneres televisius es transforma i es renova en el transcurs de la història del propi mitjà”.

Veiem, doncs, que enfrontar-nos a l'elaboració d'una proposta relativa als conceptes de gènere i format significa anar amb molta cura perquè cal tenir en consideració la profusió i diversitat d'aportacions que altres investigadors i estudiosos han realitzat amb anterioritat. Molt sovint, el concepte que ha condicionat la consideració dels gèneres ha estat supeditat no només pels formats i les formes de televisió, sinó per la història del gènere com a concepte, la utilització que se n'ha fet d'aquests i d'altres disciplines artístiques i mediàtiques en les que ha estat aplicat (Neale a Creeber, 2008: 5-6). Possiblement, des d'una perspectiva històrica, la idea de gènere té un origen més llunyà que la de format ja que la primera està indefectiblement lligada a la tradició filosòfica i literària. No obstant, el que sembla indiscutible és la variabilitat que ha viscut al llarg dels segles. En aquest sentit, es podria afirmar que els gèneres reben la influència de factors socials i culturals que contribueixen a entendre l'època en què es realitzen aquestes obres i, per tant, considerar-los com a elements evolutius que van canviant en paral·lel a la societat en què han estat creats (Rodríguez Merchán; García de Lucas: 2002: 49).

El reconeixement dels gèneres com a part dels trets d'una societat ens indica l'existència de diferents sistemes de comunicació culturalment establerts. Cal entendre'ls com a sistemes de regles a les quals es fa referència (implícita o

explícita) per a realitzar processos comunicatius, ja sigui des del punt de vista de la producció o del de la recepció.... es defineix per un complex de trets, pel sistema de relacions entre continguts, formes, rols discursius, actes lingüístics, etc (Wolf: 1984, 189-190), un conjunt de regles de producció discursiva.

Com veiem, parlar del concepte de gènere fa referència a una categoria que permet l'agrupament d'una sèrie d'elements similars pel que fa a alguna de les seves característiques (Dafonte, 2009: 121). Si decidim esbrinar la seva etimologia, veurem com el terme originari és grec (*γενος*), que els llatins van adoptar amb un significat relacionat amb la família, l'origen comú i el llinatge que es va aplicar a la gramàtica o la literatura (*genus*). Malgrat que l'apartat que encetem a continuació no és el reflex de cap període o la descripció d'una determinada fita històrica que aportï informacions o dades sobre la història de TVE Catalunya, s'ha cregut oportú fer una distinció entre els conceptes de gènere i format, aplicats en l'àmbit televisiu, una tasca que no semblaria gens fàcil, si tenim en compte la dificultat que suposa arribar a unes definicions que permetin clarificar una discussió que alguns autors han volgut solucionar a partir de la pretensió de trasplantar a la televisió una distinció provinent de l'àmbit literari, lingüístic o bé cinematogràfic.

Des de la perspectiva de la teoria literària, alguns autors (Castañares, 1997: 170) consideren que hi ha hagut una tendència vers un procediment inductiu que dona per suposada l'existència d'algun tipus de categoria prèvia que permet classificar els textos. Per tant, davant la inexistència de cap mètode de detecció que permeti identificar-los, "l'única manera d'elaborar un inventari de gèneres és reconstruir el paradigma dels termes amb els quals la gent respon a la pregunta: què és el text" (Ryan, 1988: 258). En conseqüència, el paper del públic és essencial per a plantejar una definició sobre els diversos gèneres televisius ja que qualsevol obra (programa) afecta al procés de recepció i d'interpretació del missatge per part del públic i, al mateix temps, al procés

creatiu de l'autor (Dafonte, 2010: 124), ja que influeix també en ella mateixa i implica la seva percepció.

Pensar que es pot parlar de gèneres televisius des d'aquest enfocament resulta arriscat si no es tenen en compte les principals característiques del discurs de la televisió. Aquest mitjà disposa d'una substància de l'expressió més complexa del que ja és el discurs pròpiament verbal (Castañares, 1997: 171) i el fa especialment sensible a la transmutació o hibridació a conseqüència del constant desenvolupament de la televisió, tant des del punt de vista tecnològic com dels seus continguts, com a resposta a la necessitat de productes nous i originals. "Els gèneres canvien, i donat que la innovació absoluta pràcticament és concebible, un gènere sempre prové d'un o d'altres gèneres" (Castañares, 1997: 169).

La vigència de determinats gèneres televisius respon al seu dinamisme, a les seves contínues adaptacions per a respondre de manera eficaç a l'heterogeneïtat de gustos de l'audiència, als enfocaments dels creadors audiovisuals, la integració de noves modalitats de programació televisiva, les transformacions i a la circulació de la informació en els sistemes productius o a l'evolució de la tècnica. Es podria assenyalar que tots cinc factors afecten al naixement, consolidació i desaparició de determinats gèneres en cada època. Els gèneres vigents són els que actualitza i demanda el receptor (l'audiència), i l'expectativa del qual ha estat orientada i dirigida per la promoció del productor (Barroso, 1996: 192).

Tanmateix, com assenyala Bignell (2004: 113), la classificació de gèneres ha anat evolucionant i subdividint-se fins a l'actual *pastiche* de formats televisius, on concorren telenovel·les, debats informatius, *magazíns*, comèdies de situació, *talk shows*, *late nights*, *realities* i un reguitzell de programes situats a la frontera dels gèneres o formats originals. Una classificació que es realitza a

partir de les característiques del propi gènere, per les claus identificatives en els títols dels programes i per la informació de recolzament en la promoció i associació de determinades persones i gèneres.

Per la seva banda, Altman (2000: 35) proposa observar el gènere des d'una perspectiva audiovisual, a partir de la qual es podrien esquematitzar les següents visions del concepte de gènere: com a esquema bàsic (producció industrial/autor), com a estructura (obra), com a *etiqueta* i com a contracte (públic). En aquest sentit, Altman afegeix la funció de servir com a etiqueta de la indústria per a la interpretació del públic, és a dir, per a permetre escollir una obra per al seu consum. Des d'una visió cinematogràfica, Altman considera que no es pot parlar de gènere sinó ha estat definit per la indústria i reconegut pel públic perquè els gèneres cinematogràfics, per essència, no són categories d'origen científic o el producte d'una construcció teòrica: és la indústria qui els certifica i el públic qui els comparteix" (2000: 35). Per tant, per Altman, el gènere pot tenir la funció d'un codi interpretatiu de les obres per als espectadors, tant des del punt de vista de la comprensió com del consum.

Pensar en aplicar els mateixos criteris al terreny televisiu resulta poc aconsellable, sobretot pensant en les diferents evolucions que han seguit els estudis de gènere en l'àmbit literari i cinematogràfic, a més de disposar de característiques pròpies si pensem en les diferències entre els sistemes de distribució i de consum del cinema i de la televisió. En general, les investigacions (Mittell, 2004: 171) sobre els gèneres televisius realitzats des de la perspectiva literària o cinematogràfica han obeït a que aquests treballs han estat escassos i perquè han seguit una tendència a replicar els mateixos models que han servit tant per a la literatura com per al cinema. Per a Mittell, el gènere és un concepte "omnipresent" en tot el que té relació amb la televisió i afirma que són molts els fronts del fenomen televisiu que mostren la

“dependència” del mitjà respecte del gènere¹⁸⁸⁵. Des de l'àmbit de la teoria moderna dels gèneres literaris, Tzvetan Todorov defineix el gènere com a “codificació històricament constatada de propietats discursives”¹⁸⁸⁶.

Per la seva part, Jensen (2007: 67) considera que els gèneres no només es poden contemplar des d'una perspectiva de continguts, sinó també com a categories culturals que es poden dividir en tres nivells: una sèrie de trets compartits per un grup de textos televisius que són els programes de televisió, un conjunt d'expectatives i de directrius per als espectadors i la indústria, i unes categories comercials utilitzades per la indústria de la televisió. Com assenyala Jauss (2000: 164), aquestes expectatives venen determinades per les experiències dels espectadors amb les característiques de cada nova obra de gènere que se li presenta. Cadascuna d'elles pot adaptar-se de forma perfecta a les expectatives dels espectadors, sense fissures de cap tipus.

En aquest sentit, Wolf es refereix al gènere com “certs modes de comunicació culturalment establerts, reconeixibles en el si de determinades comunitats socials. Els gèneres, segons aquesta accepció, s'entenen com a sistemes de regles a les quals es fa referència (implícita o explícita) per a realitzar processos comunicatius, ja sigui des del punt de vista de la producció o de la recepció” (1984: 189). I afegeix que aquests sistemes es poden delimitar en categories etnogràfiques “que funcionen en una determinada comunitat social i en relació amb el sistema de coneixement dels hàbitats, com elements de reconeixement dels actes comunicatius realitzats (...) i poden funcionar com a sistemes d'expectatives per als destinataris i com a models de producció textual” (1984: 191).

¹⁸⁸⁵ Mittell, Jason. “A cultural approach to the television genre theory”. A: Robert C. Allen; Annette Hill (eds.). *The television studies reader*. Londres: Routledge, 2004, pp. 171-172

¹⁸⁸⁶ Todorov, Tzvetan. “El origen de los géneros literarios”. Miguel Ángel Garrido (comp.). *Teoría de los géneros literarios*. Madrid: Arco/Libros, 1988. pp. 31-48

Per la seva banda, Saló considera que “els gèneres són els grups en els que es classifiquen els formats i programes segons la seva estructura i desenvolupament, encara que també es pot establir una classificació en funció del tipus de públic: infantil, familiar, femení, ... una classificació que es basa en dades i perfils dels espectadors dels diversos *targets*. Sota el concepte de gènere s’agrupen una sèrie de programes amb unes característiques comunes en forma i contingut, i on el posterior desenvolupament d’aquestes característiques dona lloc als subgèneres” (Saló: 2018, 53). En la mateixa línia, podríem considerar el gènere com un conjunt de codis, convencions i trets argumentals, estètics i formals que el públic pot reconèixer de manera relativament fàcil ja que els programes poden compartir elements semblants entre ells. Tanmateix, els gèneres (Carrasco Campo: 2010, 181) identifiquen el conjunt de característiques formals que són comunes a un ampli espectre de programes que són agrupats, atenent a determinades semblances formals o a les seves característiques formals.

És més que evident que, davant la manca d’una classificació consensuada i acceptada per tots els agents del mitjà televisiu, la identificació del què un determinat programa sigui d’un gènere o un altre resulta enormement subjectiva perquè cadascun d’ells respon a unes convencions i característiques que distingeixen un tipus de programa d’un altre, i aquestes convencions s’han d’entendre per part dels espectadors i han de servir per a identificar els gèneres (Saló, 2018: 51).

La finalitat d’aquest apartat en aquesta investigació no és cap altra que la d’oferir un marc conceptual que ajudi a entendre i distingir la diferenciació entre tots dos termes que molt sovint queden diluïts i creen confusió entre els lectors, els investigadors, els estudiants i els professionals del mitjà, sobretot tenint en consideració que aquesta investigació analitza i categoritza la producció de programes televisius. Després de revisar exhaustivament la bibliografia referida

sobre aquesta qüestió, s'arriba a una primera conclusió de què no hi ha una proposició o terminologia consensuada per a designar de manera clara i unívoca les propietats i característiques que determinin els seus trets distintius. Algunes de les característiques diferenciadores del mitjà televisiu fan que la tasca d'establir criteris que permetin establir categories sobre gèneres sigui molt complicada. Ens referim de manera sintètica, entre d'altres, a la complexitat que la televisió presenta per la seva pròpia naturalesa derivada d'aspectes com la tecnologia, els continguts dels programes, la seva estructura o el públic al que s'adreça. Un altre criteri és el de la programació que dependrà del model de negoci que s'hagi plantejat per a definir una graella determinada i condicionada per l'acceptació o rebuig manifestat per l'audiència. I, derivat d'aquest, finalment, a la fragmentació de la programació televisiva.

El públic ha deixat de fer un consum de productes individualitzats per a consumir productes (programes i publicitat) inserits en una estructura complexa d'emissió. El fenomen de la fragmentació del consum televisiu presenta dues conseqüències, des del punt de vista del poder de l'audiència, però derivades de les estratègies que plantegen les cadenes per a fidelitzar i augmentar les seves audiències; d'una banda, l'espectador pot canviar i trencar el flux establert de programació (graella), passant d'una cadena a una altra; i, de l'altra, l'espectador pot consumir fragments de programes emesos per diferents cadenes. Com diem, la majoria dels espectadors ha deixat de veure la televisió de manera tradicional i cada cop són menys els que ho fan de des del principi fins al final d'un mateix programa. El públic televisiu ha evolucionat cap a un consum fragmentat durant un temps concret (hores/minuts) i en aquest període comparteixen diversos discursos (cadenes). En aquest sentit, Williams i Newcomb, pioners en la classificació dels gèneres televisius, enfoquen l'experiència de visualització no en termes de programes diferents, sinó en termes de seqüències pautades d'estímuls (imatges, capítols, missatges, històries) que constitueixen la visualització d'una vetllada i prefereixen parlar de

franges (Newcomb; Hirsch, 1983) i *fluxos* (Williams, 1975); mentre que d'altres investigadors parlen d'*interrupció composta* (Houston, 1984), *missatges inexorables* (Gerbner et alt., 1979), *empapelat mòbil* i *masticació despreocupada de xiclé* (Hood, 1967; Csikszentmihalyi; Kubey, 1981)¹⁸⁸⁷.

Malgrat no trobar uns criteris homogenis i indiscutibles que ens permetin recórrer a un model clar i distintiu de gèneres televisius, molt sovint s'ha optat per agrupar i classificar els diferents elements (programes) en categories lògiques i perfectament definides. Però, un cop arribats a aquest punt, s'observa que les propostes provenen de l'àmbit acadèmic o de la mateixa indústria audiovisual i, per tant, els respectius objectius amb els què s'han plantejat són ben diferents. Sigui quin sigui el plantejament d'elaboració d'una tipologia sobre gèneres televisius, qualsevol classificació que es faci es convertirà en un objectiu instrumental per assolir un objectiu principal que no implicarà de manera necessària una exhaustivitat taxonòmica. D'aquesta manera, és possible considerar-lo com un intent de guanyar jurisdicció sobre el dret de redefinir els gèneres en qüestió (Altman, 2000: 120).

Els criteris de programació, els processos de producció i recepció, i el paper de la competència i la rendibilitat incidiran de manera determinant en la configuració dels gèneres televisius perquè "si es postula la idea de la televisió com a indústria cultural que, per la seva singularitat, s'alça com el més lucratiu dels mitjans de comunicació massiva, caldrà entendre els gèneres com a fórmules de rendibilitat determinada, és a dir, mercaderies audiovisuals susceptibles de competir en els índex d'audiència" (García Fernández et al. 2006: 533)

¹⁸⁸⁷ Dayan, Daniel; Katz, Elihu. *La historia en directo. La retransmisión televisiva de los acontecimientos*. Barcelona: Gustavo Gili, 1995. p. 13

La tipologia sobre gèneres televisius és la que, segons Cortés (2001: 194), “es pot portar a terme amb els diversos programes que es donen a una programació”, una divisió que es realitza tenint en compte que “els programes formen categories diverses, que ofereixen les suficients diferències amb d’altres per poder demostrar una entitat programàtica pròpia” (2001: 194). En la mateixa línia, podríem concretar al considerar al gènere com un conjunt de convencions, codis i trets formals, estètics i argumentals que són de fàcil reconeixement pel públic.

En definitiva, podem concloure que el gènere es converteix en l’instrument que permet a les cadenes de televisió actuar sobre els telespectadors i a aquests ofereix la possibilitat de construir un marc de pertinència per a la interpretació d’un programa en particular. Per tant, la principal tasca dels telespectadors serà saber interpretar els diferents missatges i programes que conformen la comunicació televisiva, una intenció que possibilita en primera instància quines expectatives poden tenir els telespectadors sobre un programa televisiu determinat; és a dir, la presumpció de què en el seu origen existeix una intencionalitat comunicativa. En aquest sentit, l’interès que suscita la sistematització de gèneres a la present investigació es concentrarà fonamentalment en els aspectes comunicacionals que permetran la categorització dels programes, deixant de banda tots aquells que tinguin relació al seu suport o al nivell sintàctic dels seus títols.

D’altra banda, en aquesta investigació no podem realitzar, ni que sigui molt breument, una aproximació als gèneres televisius sense al·ludir i referir-nos necessàriament a la hibridació de gèneres que ha proporcionat una prolífica bibliografia pels nombrosos estudiosos que s’hi han ocupat (Galán-Fajardo i Rueda-Laffond, 2011; Esser, 2013; Keinonen, 2017; Moran, 2009; Magder, 2004,...). El dinamisme dels gèneres televisius tradicionals ha facilitat que sempre estiguin en un constant canvi, adaptant-se a les diferents èpoques,

sobretot per les polítiques de producció, pels canvis tecnològics i per les demandes de l'audiència, permetent d'aquesta manera el desenvolupament d'altres de nous fins arribar a la hibridació i, en conseqüència, superant-los. “Les vertiginoses transformacions en la producció i circulació de productes comunicatius, derivades de les tecnologies de la informació i la comunicació, destaquen la polèmica sobre la continuïtat, ruptura, obsolescència o vigència dels gèneres periodístics tal com els entenem avui dia” (Rodríguez Betancourt, 2004: 320).

La tradicional taxonomia de gèneres televisius basada en l'herència de la literatura, la ràdio, el cinema, el teatre i el periodisme, utilitzada durant les dècades dels anys cinquanta fins als vuitanta, es va transformar deixant de banda la distinció basada en els rígids límits que caracteritzaven les diverses manifestacions discursives i les separacions entre les seves modalitats. En aquell escenari, la relació entre les emissores televisives i l'audiència adoptava una funció jeràrquica vectoritzada per la seva essència unidireccional on es prioritza una triple funció (formar, informar i entretenir)¹⁸⁸⁸ característica de les televisions europees de titularitat pública. És el que es va anomenar com a *paleotelevisió* (Eco, 1983)

A la dècada dels vuitanta, la televisió va arribar a la ruptura entre els gèneres tradicionals per a donar pas a la *neotelevisió*¹⁸⁸⁹ caracteritzada per l'aparició de nous gèneres i per l'establiment d'hibridacions entre ells a partir de combinacions que van originar altres de nous. En aquest procés s'ha posat de

¹⁸⁸⁸ Al primer director de la BBC, John Reith, que defensava el principi del monopoli en mans d'un consorci públic autònom, se li atribueix aquesta expressió que sintetitza la missió de la ràdio i la televisió pública britànica i que va resumir amb aquests tres propòsits, a més de prometre “imparcialitat en política, notícies i temes d'actualitat”. Aquesta màxima també la van adoptar altres televisions de titularitat pública a Europa.

¹⁸⁸⁹ Casseti, Francesco; Odin, Roger. “De la paléo à la néo-télévision. Approche sémio-pragmatique”. *Communications*, núm. 51. 1990. pp. 9-26

manifest la dificultat creixent per a diferenciar un element binari (realitat/ficció) que amb freqüència apareixen en la majoria d'elles, i que es van desenvolupar vertiginosament i diversificadament, amb l'ajut de la interactivitat i la proximitat que facilita el propi mitjà. A diferència del període anteriorment citat, la *neotelevisió* neix a partir de la competència que sorgeix amb la caiguda de l'hegemonia dels monopolis públics i l'aparició de les primeres cadenes privades que van modificar els sistemes de producció de continguts i les relacions amb la seva audiència. La *neotelevisió* va apostar per l'espectacularització dels seus continguts i per la transformació de l'espectador tradicional en protagonistes de les històries i els programes que s'emeten, convertint-los en la peça clau de la seva estratègia de rendibilitat econòmica en el nou panorama televisiu, atorgant-li un paper rellevant del seu procés comercial i transformant-lo en un subjecte actiu.

Pel que fa al format en l'àmbit televisiu, ens trobem en una situació similar a la que hem fet referència als gèneres perquè molt sovint s'han considerat dos termes sinònims que servien per a designar el mateix. Les investigacions acadèmiques que l'han estudiat posen de manifest que també es necessari recórrer a la casuística existent sobre la qüestió perquè d'aquest concepte han sorgit nombroses definicions que es podrien considerar vàlides i aplicables a qualsevol anàlisi que es vulgui plantejar. Sovint, quan parlem de format el que primer ens ve al cap és associar-lo a una idea, al concepte, la forma, l'estructura o al desenvolupament intern dels continguts d'un programa. Aquesta noció evoluciona, s'adapta i es desenvolupa en funció d'una combinació d'elements relacionats amb la producció televisiva (pressupost, audiència, països, cadenes, *target*, temàtica, equips professionals i tècnics, ...), reunint diferents fórmules narratives per a tractar d'obtenir èxit.

De la mateixa manera que hem constatat anteriorment, al referir-nos al gènere, ens trobem amb la manca d'una definició consensuada, clara i unívoca entre

els professionals, audiència i investigadors, quan volem parlar de format al trobar-nos que les delimitacions, trets i característiques d'aquest concepte tampoc tenen una resolució o determinació que ens ajudi a sortir dels dubtes que sorgeixen al plantejar-se una proposició comuna i acceptada per tothom. El format té el seu origen en la indústria televisiva perquè és “un dels pilars essencials de les lògiques de la producció i la difusió (...), un dels instruments (...) que assegura la interfície entre una fórmula televisiva i una comunitat de públic”.¹⁸⁹⁰

Com a primera aproximació intuïtiva, quan parlem de format televisiu podem entendre'l com el conjunt d'aspectes de forma i aparença que es fan servir per a diferenciar un element d'un altre. A l'igual que amb els gèneres, el format es pot relacionar, des del punt de vista tècnic, amb “el desenvolupament concret d'una sèrie d'elements audiovisuals i de continguts que conformen un programa determinat i el diferencien d'altres, a partir dels elements comuns al gènere en el què s'inscriu el format. És una recepta amb uns ingredients que cal afegir-se i combinar-se de manera adequada per a obtenir un resultat que cal presentar-se en un ordre establert. D'aquesta manera, un format es configura com un producte audiovisual que pot ser comercialitzat en el mercat internacional per a la seva adaptació local” (Saló: 2003, 13). En la mateixa línia, Carrasco Campo el defineix com “el conjunt de característiques formals específiques d'un programa en concret, que permeten la seva diferenciació respecte d'altres sense necessitat de recórrer als continguts de cadascun com a criteri de diferenciació” (2010, 180).

A la vista d'aquestes propostes, sembla, doncs, que existeixi una relació subordinada del format respecte al gènere (Barroso: 1996, 194), al considerar els formats com a variacions formals del gènere que determinen l'estructura

¹⁸⁹⁰ Soulages, J C “Formato, estilo y géneros televisivos”, a Rosario Lacalle (coord.). *De Signis 7/8. Los formatos de la televisión*. Barcelona: Gedisa, 2005, p. 78

d'un programa, com el conjunt dels elements de què es compon un programa¹⁸⁹¹ o com el conjunt d'elements que permaneixen invariables en cadascuna de les seves emissions¹⁸⁹². En aquesta relació amb el gènere, Barroso considera el format com "la materialització concreta del gènere en la programació, i que com a conseqüència de la naturalesa mecànica de la creació audiovisual, alguns dels criteris constructius o compositius del gènere han passat a formar part dels caracteritzadors formals o de format dels programes de televisió" (1996, 195).

Com assenyala Guerero (2010, 239), es pot establir un esquema jeràrquic en la classificació dels continguts televisius, on el gènere representa la categoria més gran, seguit pel format, i finalment, el programa¹⁸⁹³, que implica la materialització audiovisual del projecte. És a dir, "l'estructura de contingut que serveix de referència en l'adaptació de programes, un procés especialment creatiu"¹⁸⁹⁴ que es susceptible d'adaptar-se a diversos països, en funció de les seves característiques socials i culturals, presentant cadascun algunes diferències, fins arribar a convertir un mateix format en programes diferents, però que mostren una estructura similar entre ells. Per tant, la idea original d'un format neix amb un disseny preconcebut, planificat i adaptable amb l'objectiu de ser venuda a altres cadenes i, per tant, s'adequa als continguts que es vulguin desenvolupar en un programa.

Sovint els formats televisius són una font d'ingressos molt important pels productors d'aquests programes. Ja sigui per adaptacions dins dels mateixos

¹⁸⁹¹ Cortés, José Ángel. *La estrategia de la seducción. La programación en la neotelevisión*. Pamplona: Eunsa, 1999. p. 109

¹⁸⁹² Moran, Albert; Malbon, Justin. "Global franchising, local customizing: The cultural economy of TV program formats". *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies*. Vol. XXIII, Núm. 2 (2009). pp 115-125

¹⁸⁹³ Cortés defineix programa com "la unitat bàsica de la graella de programació d'una cadena de televisió". *op. cit.*, p. 114

¹⁸⁹⁴ Guerrero, Enrique, *op.cit.*, p. 239

països o bé pel seu caràcter internacional perquè són exportats a d'altres, el formats generen, obtenció de drets d'autor, un *know how* que permet revaloritzar als seus productors en el mercat televisiu i uns beneficis per als seus creadors com a mercaderia econòmica i per la seva estratègia comercial. Des d'aquesta perspectiva, podríem afirmar que el format adquireix la consideració d'un *bé industrial* tenint en compte que forma part del negoci audiovisual i, com a tal, entra en el circuit econòmic entre empreses i, fins i tot, pot esdevenir en un element susceptible de ser copiat o plagiat per una altra cadena perquè poden ser reproduïts de forma similar en d'altres països, generant noves versions d'una mateixa idea. En aquest sentit, podem dir que els formats "s'articulen culturalment i històricament per regles i classes d'elements identificables que es manifesten en tipus de programes de televisió"¹⁸⁹⁵.

Després de tot el què que s'ha exposat anteriorment, es creu essencial que, per oferir un acurat treball d'investigació, cal realitzar, al menys, una proposta de definicions i categoritzacions del concepte de gènere i de format aplicats al mitjà televisiu. És necessari, per tant, no només per a delimitar els àmbits de cadascuna de les categories per a poder investigar la producció dels programes de TVE Catalunya, sinó que les definicions que es proposen més endavant serveixin per a contribuir, modestament, en futures investigacions sent susceptibles d'elaborar posteriors revisions o adaptacions que es puguin realitzar.

En conseqüència, resulta imprescindible realitzar aquest exercici de sistematització el més, flexible, lògic i comprensible, a partir de les diverses propostes dels autors que s'han assenyalat anteriorment, per a ubicar i

¹⁸⁹⁵ Degraff, Jeffrey Thomas. *Towards the Analysis of Instructional Television Presentational Forms: A case Study*. p. 29

categoritzar tota la producció de programes realitzada per TVE Catalunya durant sis dècades. Entre d'altres finalitats, aquest procediment ens ha permès realitzar taules i gràfiques que ens poden ajudar a entendre, per exemple, el pes que han tingut determinats gèneres televisius en la conformació del conjunt de la programació, la seva predominança en determinats períodes històrics o l'especialització del centre en produir determinada tipologia de programes i, d'aquesta manera, assolir els objectius, amb el propòsit de corroborar o desestimar les hipòtesis plantejades a l'inici d'aquesta investigació.

Per a portar a terme la següent taula classificatòria s'ha seguit la definició que proposa Saló al considerar que “els gèneres són els grups en els què es classifiquen els formats i programes segons la seva estructura i desenvolupament, encara que també es pot establir una classificació en funció del tipus de públic: infantil, familiar, femení,... una classificació que es basa en dades i perfils dels espectadors dels diversos *targets*. Sota el concepte de gènere s'agrupen una sèrie de programes amb unes característiques comunes en forma i contingut, i on el posterior desenvolupament d'aquestes característiques dona lloc als subgèneres” (Saló: 2018, 53).

A partir de tot el que anteriorment s'ha dit, s'ha decidit elaborar una proposta de classificació pròpia dels diferents tipus de gènere dels programes produïts a TVE Catalunya durant els seus seixanta anys d'història. D'altra banda, la informació proporcionada per la base de dades ARCA també ha ajudat a configurar aquest model amb la finalitat d'aplicar una taxonomia que permeti categoritzar-los. Aquest mètode sistemàtic ens resulta extremadament útil i fonamental per a ordenar i classificar informació rellevant i fiable per als objectius del nostre projecte d'investigació. A cada programa que s'ha analitzat se l'ha assignat una categoria de gènere, tenint en compte el que acabem d'explicar i de la informació de cadascun d'ells, obtinguda a partir de la interrogació a la base de dades ARCA i, quan això no ha estat possible,

consultant fonts bibliogràfiques i hemerogràfiques que han ajudat a completar-la.

D'aquesta manera, atenent a les aportacions que hem referit anteriorment, hem procedit a una categorització de gèneres que tot seguit s'enumeren a la següent taula que responen a diferents nivells taxonòmics simples, heterogenis i híbrids en què s'han classificat els programes produïts a TVE Catalunya durant seixanta anys. Aquesta tasca s'ha completat amb l'elaboració d'una brevíssima definició de cadascun d'ells per a clarificar les respectives assignacions. Creiem que aquesta classificació pot ser extrapolable a qualsevol altra anàlisi que es vulgui realitzar per a la seva adaptació en una altra investigació, tenint en compte les seves particularitats.

Taula 35: Classificació de gèneres de programes de televisió

conkurs	Espai en què hi ha una competició o prova entre diversos participants per aconseguir un premi.
cultural	Programa que transmet continguts i informacions relacionades amb qualsevol disciplina de l'àmbit cultural.
debat	Programa en què diversos participants argumenten sobre un o més temes, des de punts de vista contraposats.
divulgatiu	Espai que posa a l'abast del telespectador una idea o coneixement especialitzat amb un llenguatge especialitzat i una forma atractiva que afavoreix l'interès de l'audiència.
docudrama	Híbrid entre documental i dramàtic on una o més històries reals s'enregistren suposadament directament de la realitat, a través dels testimonis dels seus protagonistes, com si es tractés d'un reportatge o reconstrucció dramatitzada.
documental	Espai que interpreta la realitat des de diverses facetes, a través de les imatges, els sons i els testimonis.
dramàtic	Espai de ficció destinat a la dramatització de fets reals o inventats per un autor i representats de forma teatralitzada per un o diversos intèrprets.
entreteniment	Programa que basa els seus continguts en la sorpresa, l'humor, el

	sentiment, la música i l'emoció i que pretén captar l'atenció de l'espectador a través de l'espectacularitat de la seva posada en escena.
entrevista	Espai dialogat on el periodista tracta d'obtenir informacions a través de les preguntes que formula a l'entrevistat.
esports	Espai amb informació i divulgació de l'actualitat esportiva o de les seves competicions.
ficció	Programa dramatitzat narrativament, amb guions originals o adaptats, amb la intervenció d'intèrprets que representen una situació determinada.
gastronòmic	Programa especialitzat en la transmissió de receptes de cuina que es realitzen davant de la càmera.
infantil i juvenil	Espai que, pel seu contingut, temàtica i públic, està dissenyat i va adreçat a un públic format per nens i joves adolescents.
informatiu	Programa de freqüència d'emissió no diària que transmet informació periodística o d'actualitat de la manera més fidel a la realitat ¹⁸⁹⁶ .
magazín	Programa en què es tracten molts temes amb diversitat de gèneres a través d'un flux continu de microsegments que varien en contingut i estil.
musical	Espai on la música és l'eix i objecte final del seu contingut principal.
promoció	Espai que proporciona informació sobre la pròpia cadena de televisió així com l'avançament dels programes que està produint i que en un termini proper emetrà.
religiós	Programa amb retransmissió de cerimònies o amb continguts, valors i informacions relacionades amb les creences de l'àmbit de qualsevol religió.
reportatge	Espai testimonial en què la informació s'explica essencialment a través de la imatge i els testimonis, i on els comentaris són secundaris.
taurí	Programa que té la informació taurina com a contingut únic i principal.

¹⁸⁹⁶ En aquest cas, s'ha optat per adaptar el gènere informatiu als espais d'actualitat de periodicitat no diària.

tertúlia	Programa que reuneix de manera habitual a un grup de persones que mantenen una conversa sobre un o diversos temes, amb punts de vista diferents, però sense debatre ni concloure de manera necessària.
viatges	Espai destinat a què l'espectador conegui llocs geogràfics o destinacions turístiques de manera atractiva.

Font: Elaboració pròpia

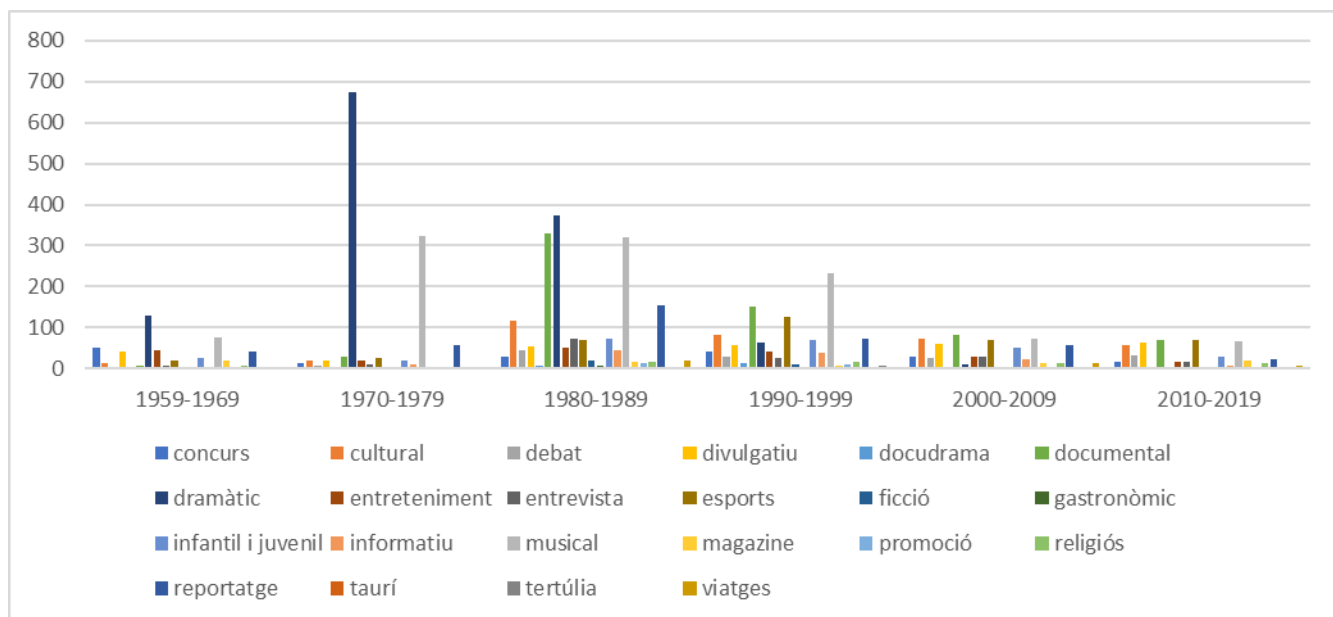
9.2. Classificació per gèneres a TVE Catalunya

Seguint els criteris que han permès elaborar aquesta classificació, hem confeccionat el següent diagrama (gràfic 16) que mostra la distribució dels programes produïts per TVE Catalunya al llarg de sis dècades, segons els seus respectius gèneres. Com podem veure, cadascun dels sectors correspon al nombre de programes que comparteixen el mateix gènere. Els més nombrosos pertanyen als programes dramàtics i musicals, amb aproximadament un miler respectivament. Segons la distribució resultant final, és molt significatiu que gairebé la meitat dels programes que s'han produït durant aquests seixanta anys corresponen a aquests dos gèneres, que han caracteritzat i han especialitzat la producció del centre (29,97% i 21,96%, respectivament). Tots dos han estat una constant en les successives programacions, tant per a les graelles en desconnexió en català com per a la seva emissió per a tota Espanya.

Aquesta singularitat va tenir una especial incidència en els primers anys de funcionament de TVE per dues raons principalment; d'una banda, la producció feta des de Miramar no comptava amb autonomia per a decidir quina es realitzava ja que obeïa a les indicacions i els encàrrecs que des de Madrid s'assignaven per a cobrir les necessitats generals de la programació estatal; i, de l'altra, perquè es tracta d'etapes que coincideixen amb anterioritat a la

posada en marxa d'una programació habitual en català. Es va convertir en un model productiu i de contingut que, posteriorment, es va mantenir, aprofitant l'experiència i l'especialització que els equips professionals havien adquirit. Com ja s'ha apuntat amb anterioritat en aquesta investigació, la major part dels programes musicals eren espais d'un únic capítol, els anomenats especials, però que computen individualment al tractar-se d'una unitat d'anàlisi. Com diem, la majoria de les produccions dramàtiques es concentren en les primeres dècades de funcionament del centre de producció de programes (gràfic 17), sent especialment significatiu el volum d'aquesta tipologia durant la dècada dels anys setanta i en menor mesura en la dels noranta, quan aquest gènere va minvar, fins a pràcticament desaparèixer en les últimes. Pel que fa als espais musicals, observem que tenen una presència important durant els anys setanta vuitanta i noranta, però la seva producció disminueix considerablement en els últims vint anys com gairebé la resta de gèneres.

Gràfic 16: Nombre de programes per gèneres i dècades (1959-2019)

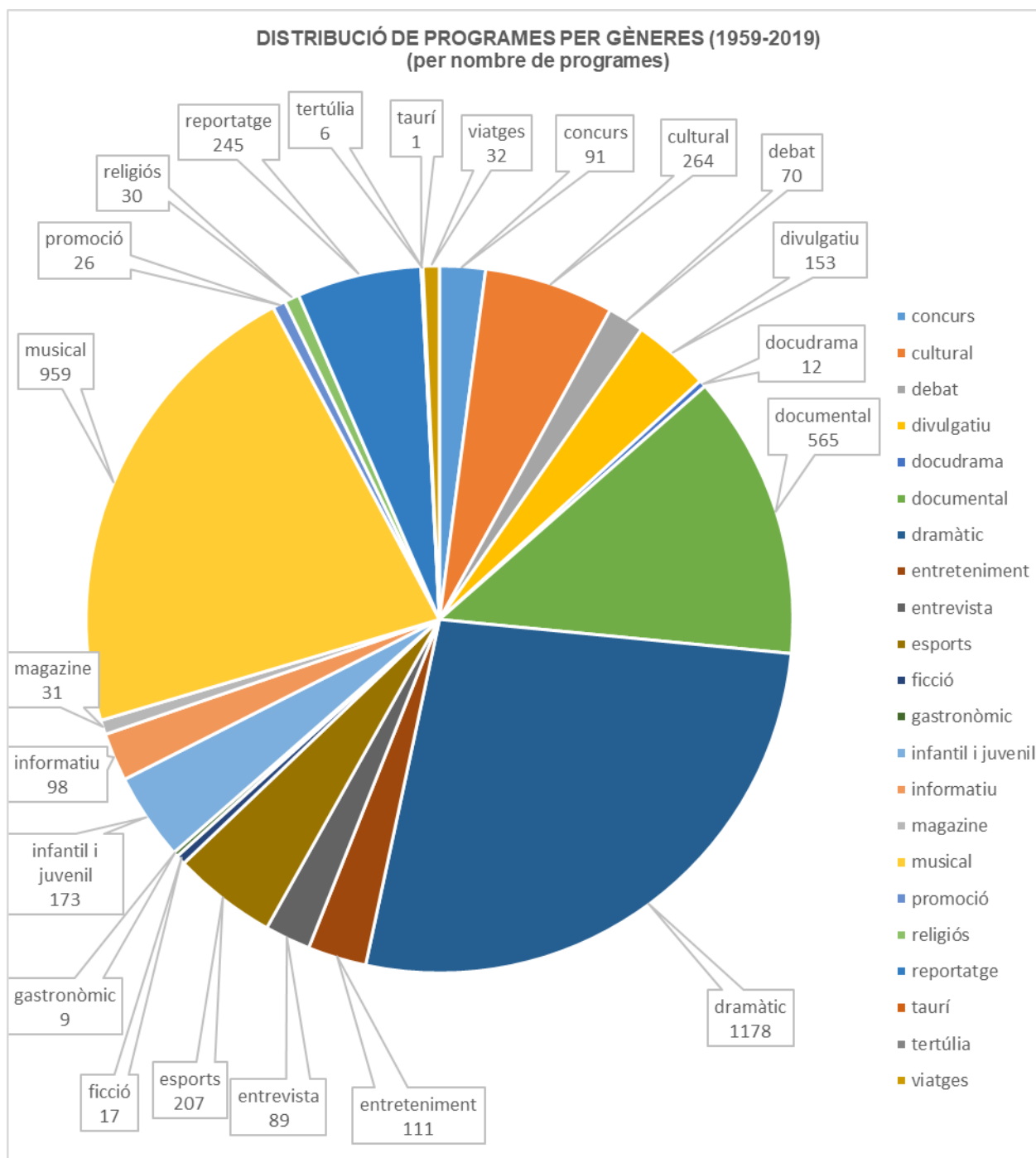
Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

A continuació, advertim com els gèneres més habituals han estat el documental, el cultural i el reportatge, representant una quarta part de la totalitat, pràcticament (12,94%, 6,04% i 5,61%, respectivament). Aquests tres gèneres també han definit i caracteritzat la tipologia de programes que s'hi ha realitzat des dels inicis fins a dia d'avui, protagonitzant bona part de les programacions i especialitzant el tipus de producció que s'hi ha fet.

Per la seva banda, els gèneres d'esports (4,74%) i el d'infants i juvenils (3,96%) han configurat prop d'una desena part del conjunt de produccions, malgrat que pugui semblar que des de Miramar i Sant Cugat aquests dos gèneres han tingut un pes important en les graelles. Si bé han estat gèneres amb títol emblemàtics en els dos casos, aquests han estat poc nombrosos si els comparem amb els anteriorment citats. No obstant, la majoria dels programes esportius i infantils i juvenils han estat en antena durant moltes temporades, inclús amb periodicitats diàries, que han generat en els telespectadors la percepció que han estat molts més dels programes que en realitat s'han realitzat.

D'altra banda, a la vista dels resultats obtinguts, pot resultar sorprenent el nombre tan baix de concursos (91) que s'han produït durant aquests seixanta anys si el comparem amb la resta de gèneres i que representen únicament el 2,08% del total de la producció. Es tracta d'un gènere que també ha tingut títols distintius que s'han emès durant moltes temporades i que, degut fonamentalment al seu èxit entre els telespectadors, han gaudit de molta acceptació i han perdurat en el record de l'audiència. Per aquesta raó, sobretot pel record que persisteix en l'imaginari dels telespectadors més grans, pot semblar que la xifra total és pobra.

Gràfic 17: Distribució de programes per gèneres (1959-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

Taula 36: Percentatge de gèneres de programes produïts per TVE Catalunya (1959-2019)

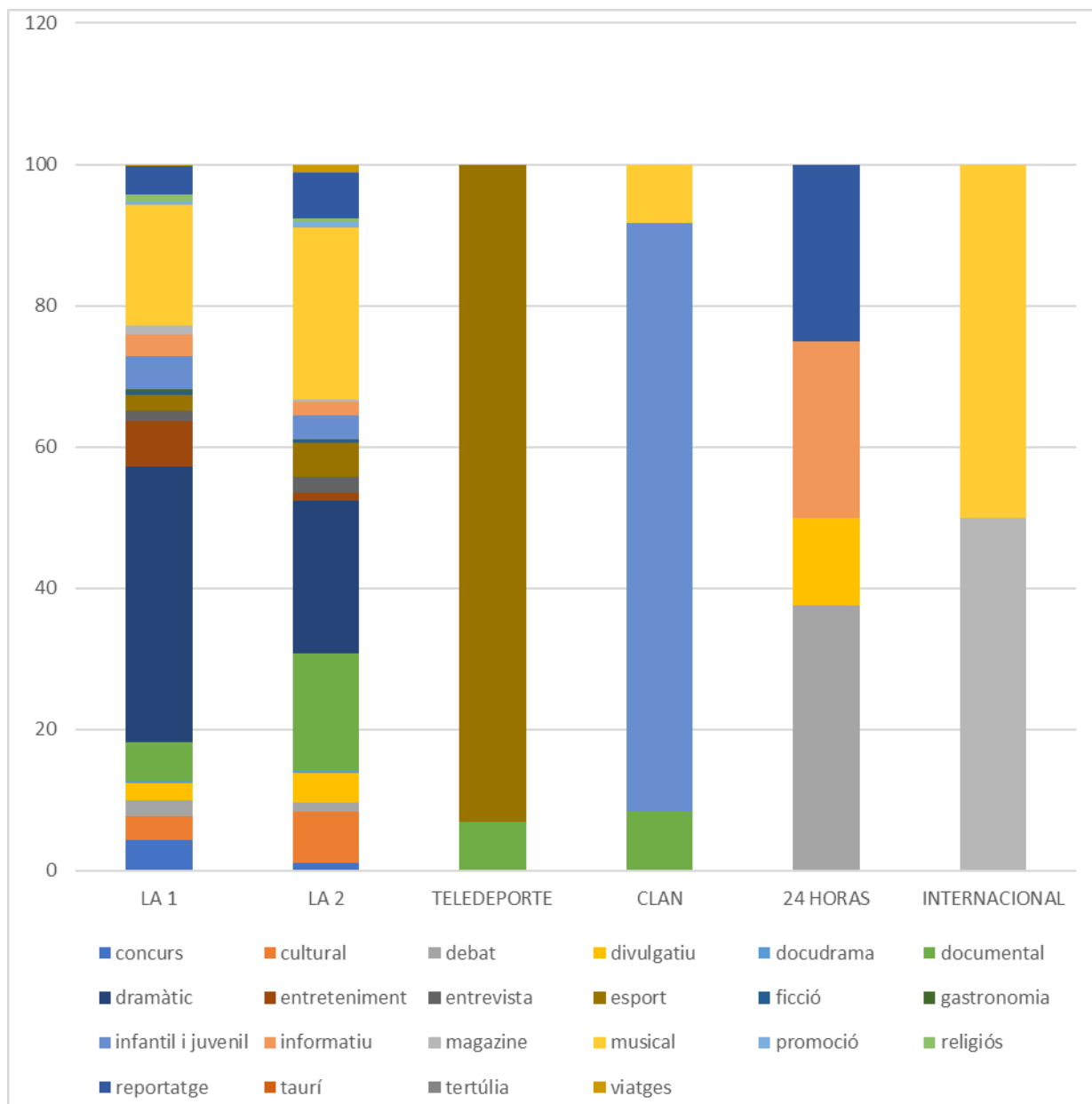
dramàtic	29,97%
musical	21,96%
documental	12,94%
cultural	6,04%
reportatge	5,61%
esports	4,74%
infantil i juvenil	3,96%
divulgatiu	3,5%
entreteniment	2,54%
informatiu	2,24%
conkurs	2,08%
entrevista	2,03%
debat	1,6%
viatges	0,73%
magazín	0,71%
religiós	0,69%
promoció	0,6%
ficció	0,39%
docudrama	0,27%
gastronòmic	0,2%
tertúlia	0,13%
taurí	0,02%

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

Pel que fa a la distribució dels gèneres dels programes per cadenes en els que es van emetre (gràfic 18), els canals temàtics presenten poca diversitat

respecte dels generalistes que mostren una més alta heterogeneïtat. Tant a la primera com a la segona cadena s'observen gairebé la totalitat de gèneres amb una especial incidència dels dramàtics en el primer dels casos, i dels musicals, documentals i també dramàtics en el segon.

Gràfic 18: Distribució de gèneres per cadenes d'emissió 1959-2019 (en percentatges)

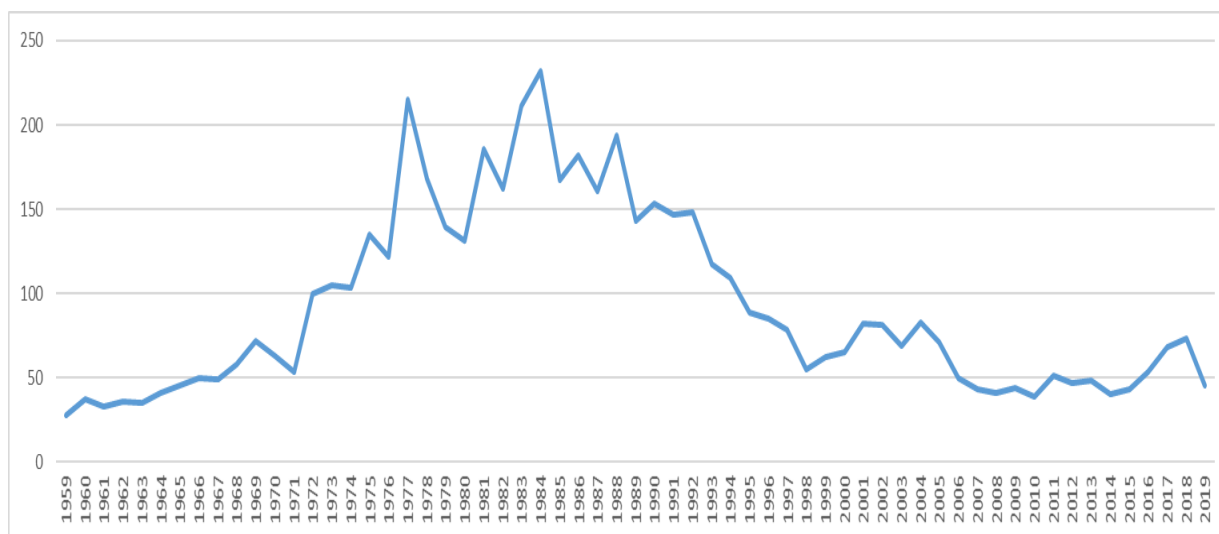
Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

9.3. Aportació de TVE Catalunya a la producció de programes de TVE

A les següents imatges (gràfic 19 i taula 37) queda reflectida quina ha estat l'evolució en el nombre de programes produïts per TVE Catalunya durant el període analitzat en aquesta investigació. Per a elaborar totes dues, s'han tingut en compte tant els programes realitzats en català com en castellà, independentment de la cadena per la qual es van emetre aquests espais. Com es pot apreciar (gràfic 19), el període amb un volum més destacat de producció de programes comença a mitjan de la dècada dels setanta, finalitzant amb posterioritat a la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona. Malgrat aquesta etapa de profusió de programes, es pot advertir que es tracta d'uns anys irregulars pel que fa a la producció realitzada des de Catalunya. Es poden constatar diversos moments que corresponen a fites concretes en la història de TVE Catalunya. En primer lloc, a mitjan de la dècada dels setanta es produeix un increment significatiu de programes, a causa principalment del creixement de la producció d'espais dramàtics¹⁸⁹⁷ i a l'augment dels programes destinats a la franja de desconexió per a Catalunya. El segon moment coincideix amb la inauguració de les instal·lacions a Sant Cugat i la celebració del Campionat Mundial de Futbol de 1982 a Espanya que van significar un impuls a la realització de programes, gràcies a la capacitat que va poder assumir a partir de llavors el centre. I el tercer correspon a la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona, fita a partir de la qual s'observa una posterior davallada que en poc temps (cinc anys) situa la producció de programes al voltant d'una quarta part de la que s'havia aconseguit amb anterioritat, arribant a un dels seus nivells més baixos que ha experimentat en tota la seva història. A partir d'aquell moment, la producció de programes s'ha situat al voltant de la cinquantena, amb petites oscil·lacions, però mantenint-se en aquestes posicions fins a final del període analitzat.

¹⁸⁹⁷ En aquest grup s'inclouen tant els programes dramàtics adaptats per al mitjà televisiu com les produccions que es van emetre com a "novel·les" seriadades en capítols.

Gràfic 19: Evolució del nombre de programes produïts per TVE Catalunya (1959-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

Pel que fa a la quantificació numèrica de la producció de programes, la taula 37 resulta molt clarificadora perquè ens permet apreciar fàcilment el nombre d'espais que es van realitzar durant tot el període analitzat. Aquesta taula ens ha servit per a poder elaborar el gràfic anterior i presentar els resultats de la recerca i l'anàlisi del conjunt de la producció de TVE Catalunya. Amb aquestes dades podem observar el progressiu, però sostingut, increment que es produeix en els primers anys de la televisió feta des de Miramar. Es tracta d'un tímid augment que té lloc fins a la mort del dictador i l'embranchida que agafa la producció a partir de llavors, tal com s'ha comentat anteriorment al referir-nos al gràfic 19. El declivi dels programes realitzats cada anys, que es produeix un cop s'han celebrat els Jocs Olímpics de Barcelona, resulta molt significatiu amb la constatació d'aquestes dades que mostren la pèrdua de pes que ha tingut el centre des d'aquell moment fins a la fi del període analitzat. Els dos factors més importants que han influït per a que es produís aquest descens tenen a veure amb la baixada de la producció per al conjunt de la producció estatal i la reducció de la franja en desconexió per a Catalunya.

Taula 37: Nombre de programes per any produïts per TVE Catalunya (1959-2019)

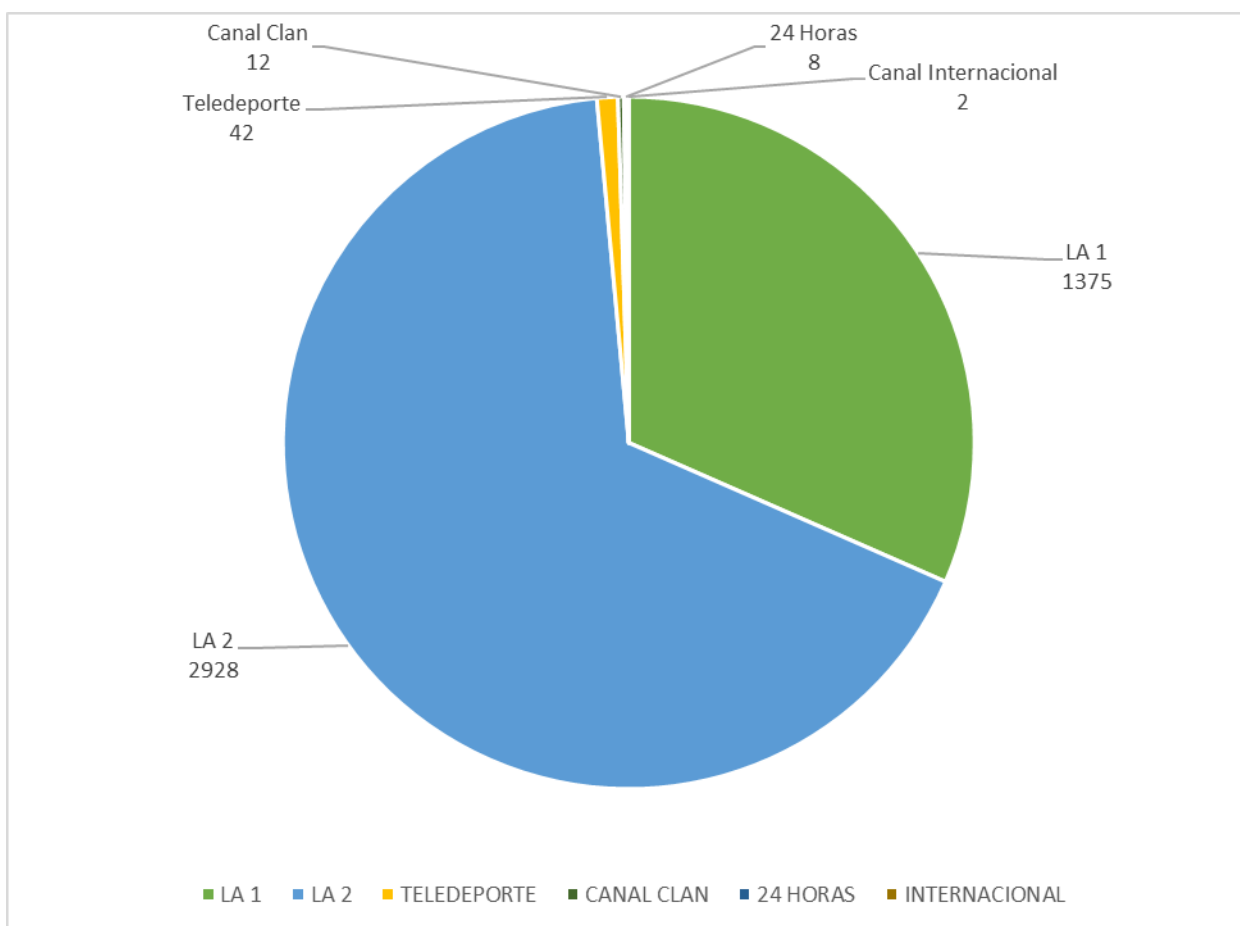
	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	
TOTAL	28	37	33	36	35	41	45	50	49	58	
	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	
TOTAL	72	63	53	100	105	103	135	122	215	168	
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	
TOTAL	139	131	186	162	211	232	167	182	161	194	
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	
TOTAL	143	153	147	148	117	109	89	85	78	55	
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
TOTAL	62	65	82	81	69	83	71	50	43	41	
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
TOTAL	44	39	51	47	48	40	43	53	68	73	45

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

Pel que fa a la distribució de programes per a la seva emissió (gràfic 20), podem afirmar que el centre de producció de programes ha destinat la major part de la seva producció a emetre-la per la segona cadena, tant pel que fa als programes en castellà com en català. L'aportació al primer canal representa poc menys de la meitat que l'anterior esmentada, la qual cosa ens indica que aquests programes s'han relegat al segon canal de forma deliberada, formant part d'una estratègia que ha menystingut tradicionalment la producció realitzada des de TVE Catalunya. Pel que fa als canals temàtics, advertim que l'escassetat de programes que s'han emès respon a la seva relativa joventut respecte dels dos anteriors. Sobre el Canal Clan i Teledeporte, cal destacar

que, malgrat que les seves respectives direccions han estat durant gran part de la seva història a Sant Cugat, les seves respectives graelles s'han nodrit de produccions alienes o de retransmissions (en el cas de Teledeporte) que no han permès que es realitzessin programes de producció pròpia o en coproducció. Malgrat aquesta circumstància, és necessari remarcar l'esforç realitzat que es constata en les xifres aportades per tots dos canals.

Gràfic 20: Distribució del nombre de programes produïts per TVE Catalunya per cadenes (1959-2019)

Font: Elaboració pròpia a partir de la recollida de dades d'ABC, La Vanguardia i Tele Radio

9.4. Registre dels programes produïts a TVE Catalunya

A continuació, oferim la relació completa del cens de la producció de programes realitzats a TVE Catalunya durant el període corresponent entre el 14 de juliol de 1959 i el 14 de juliol de 2019 (taula 38). Es tracta d'un inventari que, per primera vegada, presenta la totalitat dels programes realitzats en règim de producció pròpia i en coproducció durant seixanta anys, tant per a l'emissió en desconnexió per a Catalunya com per a les diferents cadenes del grup RTVE per a tota Espanya. Com ja hem assenyalat en aquesta investigació, aquesta tasca ha estat molt laboriosa ja fos per la manca, les divergències o la inexactitud de les dades i les informacions que s'hi van trobar. Es van recollir de diverses bases de dades, fonts bibliogràfiques, fonts hemerogràfiques, catàlegs, publicacions científiques i investigacions, fonamentalment, que també s'han descrit en el capítol dedicat a la metodologia del present treball. Aquesta tasca es va realitzar de forma sistemàtica per a fer possible les anàlisis quantitatives i qualitatives de la producció i de la programació realitzada a TVE Catalunya durant sis dècades. S'ha tractat de descodificar el flux televisiu mitjançant l'anàlisi, atenent-nos a tot tipus de programes, les dates de les seves emissions, el nombre de capítols, el tipus de producció, el gènere, la llengua i la cadena en què es van emetre.

En aquesta investigació no s'ha descartat cap programa per raó de la seva durada o per la seva repercussió en els telespectadors. En aquest sentit, no s'ha abordat de manera directa l'impacte en l'audiència per dues raons: d'una banda, perquè la seva medició no ha estat constant en tot el període analitzat. I, en segon terme, perquè tant des del punt de vista de les característiques canviants del mitjà, els públics i les diferents èpoques en què transcorre l'evolució del centre, considerem que es tracta d'elements que no són mesurables ni comparables entre sí. Tanmateix, deixem constància de que sí hem fet referència a les audiències quan s'ha pogut comptar amb estudis o anàlisis que han ofert aquestes dades, sobretot en anys que eren escasses,

amb l'objectiu de conèixer la recepció dels programes de televisió en les primeres audiències o, com a causa de les decisions dels programadors, han estat determinants per a retirar un espai de la graella pel seu baix rendiment, per exemple.

En una primera fase d'elaboració del cens, el resultat del buidatge exhaustiu d'aquestes dades i informacions va aportar un total de 3660 registres. En una segona etapa, després de la primera depuració¹⁸⁹⁸, la cerca d'informació va assolir la xifra de 4402 registres que, finalment, en una segona depuració, es van consolidar en 4367. Com diem, aquest ajust obeeix a la tasca de confirmació, eliminació i incorporació de programes que inicialment no estaven contemplats, estaven duplicats o bé . Amb l'obtenció de les dades i informacions definitives es va posar fi a aquesta fase de recerca de la investigació.

Per a la seva creació, es va procedir a fer la recerca, contrast, selecció i verificació de les dades de tota la producció amb la finalitat de crear un formulari d'Excel que ens ha ajudat a realitzar l'estudi i anàlisi de tota la producció de TVE Catalunya durant seixanta anys, i que ens ha permès completar cadascun dels registres per unitat d'anàlisi amb les següents categories:

¹⁸⁹⁸ La depuració de programes fa referència en primer lloc als errors que s'haurien pogut cometre en el moment de fer el buidatge des del punt de vista tipogràfic o a homogeneitzar programes que en diversos entorns consultats rebien títols diferents o proporcionaven dades contradictòries. En l'àmbit de les Ciències de la Documentació, aquesta tasca tècnica es denomina depuració d'autoritats, que permet l'eliminació d'autoritats duplicades, la seva identificació i la posterior correcció d'autoritats incorrectes.

Programa: títol assignat a cada programa

Capítols: nombre de capítols i/o episodis que es van emetre de cada programa

Emissió: dates d'inici i final en què es va emetre cada programa, en format dd/mm/aaaa

Producció: tipus de producció: pròpia o coproducció

Gènere: cultural, debat, divulgatiu, documental, docudrama, dramàtic, entrevista, entreteniment, esports, infantil i juvenil, informatiu, magazín, musical, religiós, reportatges, taurí, tertúlia i viatges

Durada: en format hh:mm:ss

Cadena: identificació de la cadena d'emissió dels programes (La1, La2, Teledporte, Canal Clan, 24 horas o Canal Internacional).

Llengua: Català o castellà

Àmbit: Catalunya o Espanya

Taula 38: Cens de programes realitzats a TVE Catalunya (1959-2019)

PROGRAMA	CAPS.	EMISSIÓ	PROD.	GÈNERE	DUR.	CAD.	LLENGUA
10 anys sense dues grans dones	4	13.04.2002-04.05.2002	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
10 anys sense la Maria Aurèlia	1	06.10.2001	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
100 anys de "La vanguardia"	1	29.01.1981	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 1	català
11 de setembre, L'	1	31.12.1977	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
11 de setembre Sant Boi: 20 anys després	1	12.09.1996	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 1	català
11 de setembre, vint anys després	1	11.09.1997	pròpia	informatius	1:20:00	LA 2	català
125 aniversario del Liceo de Barcelona	1	08.04.1972	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
13 negros cortos	13	09.11.1996-23.02.1997	coproducció	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
135 escons	519	08.03.1986-31.03.2007	pròpia	informatius	0:25:00	LA 2	català
15 aniversari del Teatre Lliure	1	01.12.1991	coproducció	cultural	2:00:00	LA 1	català
150 anys del naixement de Verdguer	1	17.05.1995	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
1980 Adéu	1	31.12.1980	pròpia	reportatges	0:40:00	LA 2	català
1981 Un any ple	1	31.12.1981	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
1986 resum informatiu	1	28.12.1986	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
1990!	1	01.01.1990	coproducció	entreteniment	2:40:00	LA 1	castellà
1990. Anàlisi d'un any	1	01.01.1991	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
1992 TVE	2	17.10.1992-24.10.1992	pròpia	promoció	0:05:00	LA 2	català
1996 Memòira de Catalunya	1	27.12.1996	pròpia	reportatges	0:50:00	LA 2	català

1997 Memòria de Catalunya	1	26.12.1997	pròpia	reportatges	0:55:00	LA 2	català
2 many clips	11	29.06.2015-31.08.2015	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
2 Mostra de Música Catalana contemporànea	1	20.09.1986	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
2002, una altra història	1	01.01.2003	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	català
20:30, a punt	24	14.05.1987-10.02.1988	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
20-60	7	15.05.1987-06.11.1987	pròpia	debat	1:00:00	LA 2	català
20 anys de Dharma	1	23.04.1994	coproducció	musical	2:30:00	LA 2	català
20 anys de programes infantils en català	1	06.11.1996	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	català
24 horas de Montjuïc	1	17.07.1982	pròpia	esports	0:20:00	LA 2	castellà
24 horas de Montjuïc	1	13.07.1985	pròpia	esports	0:10:00	LA 1	castellà
24 horas de Montuich	1	07.07.1968	pròpia	esports	0:15:00	LA 1	castellà
247 hores a Tokio	1	01.05.1984	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	català
24 horas en El Prat	1	10.08.2011	pròpia	reportatges	0:30:00	24 HORAS	castellà
24 hores amb...	14	12.04.1983-02.08.1983	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	català
25(...)50	13	05.07.2011-23.05.2012	coproducció	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
25 aniversari del Festival de Peralada	1	15.07.2011	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
25 anys d'Aquelarre de Cervera	1	07.09.2002	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	català
25 anys d'informatius en català	1	26.10.2002	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 2	català
25 anys de Ràdio 4	2	08.12.2001-15.12.2001	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
25 anys de televisió en català	1	27.10.1989	pròpia	promoció	0:55:00	LA 2	català

25 anys duets. El concert de l'Avui	1	24.04.2001	coproducció	musical	1:05:00	LA 2	català
25 años Ara. Especial Lluís Llach	1	24.12.1992	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
25 años de Campaña Benéfica de RNE en Barcelona	1	08.01.1972	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	castellà
3x4	460	13.01.1986-08.01.1988	pròpia	concurs	1:00:00	LA 2	català
3x4	426	11.01.1988-14.09.1990	pròpia	concurs	1:00:00	LA 1	castellà
30 aniversario Festival Castell de Peralada	1	30.08.2016	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
30 anys parlant català	1	27.10.1994	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
365 día antes	1	18.09.1987	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
4 i acció!	14	05.04.2003-12.07.2003	pròpia	concurs	0:55:00	LA 2	català
5 de jazz	5	17.05.1986-14.06.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
5 dies al Liceu	1	06.09.2015	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
50! Anys TVE Catalunya	1	14.07.2009	pròpia	promoció	0:15:00	LA 2	català
50 aniversari entronització imatge de Montserrat	1	27.04.1997	pròpia	religiós	2:30:00	LA 2	català
50 anys d'actualitat 1959-2009	2	22.07.2009-29.07.2009	pròpia	reportatges	1:20:00	LA 2	català
50 anys de dramàtics	1	11.07.2009	pròpia	reportatges	2:00:00	LA 2	català
50 anys de sufragi femení a Espanya 1931-1981	1	30.09.1981	pròpia	documental	1:15:00	LA 1	català
50 anys del diccionari general de la llengua catalana	1	14.02.1982	coproducció	cultural	0:50:00	LA 2	català
50 anys en companyia	1	24.09.2009	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
50 años de...	24	17.09.2009-25.03.2010	coproducció	documental	0:30:00	LA 2	castellà
50 Fires i Barcelona	1	03.06.1982	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 1	català

59 segons	209	11.09.2007-03.06.2012	pròpia	debat	2:00:00	LA 2	català
60. L'illa submergida	1	11.05.1993	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
60x60	2	23.07.2005-30.07.2005	pròpia	musical	1:25:00	LA 2	català
80 centímetros	34	17.10.2015-16.12.2017	pròpia	viatges	0:25:00	LA 2	castellà
9 de cada 10	7	03.04.2008-15.05.2008	coproducció	concurs	1:00:00	LA 1	castellà
90 anys de Joan Miró	1	20.04.1983	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
90 anys de Xavier Cugat	1	29.10.1990	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
90 anys de l'Orfeo Català	1	23.11.1981	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
92 imatges del 92	1	29.12.1992	pròpia	esports	0:50:00	LA 2	català
A can 80	47	23.10.1982.31.12.1983	pròpia	cultural	1:30:00	LA 2	català
A cent dies dels Jocs	1	20.04.1992	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
A debate	62	15.10.1990-18.02.1992	pròpia	debat	1:00:00	LA 1	castellà
A dos de cinc, té o cafè	56	08.02.1988-12.07.1988	pròpia	debat	1:15:00	LA 2	català
A fondo	282	16.01.1976-28.06.1981	pròpia	entrevista	1:30:00	LA 2	castellà
A l'abast de la mà	12	13.03.1984-18.12.1984	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
A l'Àfrica, minyons	1	28.03.1978	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
A l'est del Besòs	12	20.03.1988-07.08.1988	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
A l'estiu teatre	1	07.07.1991	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
A l'ombra dels Jocs	1	23.07.1993	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
A la fi tots dos sols	1	03.04.1978	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català

A la recerca del comte Arnau	1	24.07.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
A la zona	1	24.07.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
A las 10 en casa	17	03.08.1995-07.02.1996	coproducció	debat	1:30:00	LA 1	castellà
A les golfes	1	08.11.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
A les 20 hores, futbol	1	24.01.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
A oscuras con soledad	1	22.04.1975	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
A punto con la 2	260	14.12.2015-29.07.2016	pròpia	magazín	1:30:00	LA 2	castellà
A ritme d'havanera	1	19.04.2003	coproducció	musical	0:55:00	LA 2	català
A saco	137	22.10.2001-04.10.2002	coproducció	concurs	0:30:00	LA 2	castellà
A su aire	33	28.03.1974-12.12.1974	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
A su aire	4	05.08.1983-26.08.1983	pròpia	musical	1:20:00	LA 1	castellà
A todo gas	24	16.11.1966-09.10.1969	pròpia	esports	0:55:00	LA 2	castellà
A todo riesgo	1	28.04.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
A todo ritmo	12	01.11.1971-17.01.1972	pròpia	musical	0:45:00	LA 1	castellà
A tot gas	40	24.09.2003-08.09.2004	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
A tot saber	11	06.04.1987-20.07.1987	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
A través del celobert	5	23.01.1980-30.01.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
A tres bandes	11	07.04.1988-28.07.1988	pròpia	debat	0:40:00	LA 2	català
A un any de l'arribada	1	23.10.1978	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 1	català
Abanico de lady Windermere, El	1	01.11.1967	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà

Abanico de lady Windermere, El	1	06.03.1981	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà
Abat Aureli Maria Escarré, L'	1	09.04.2012	coproducció	documental	0:55:00	LA 2	català
Acte commemoratiu de la Diada de Catalunya	1	11.09.2008	pròpia	informatius	1:05:00	LA 2	català
Acte institucional de l'Onze de setembre	1	11.09.2005	pròpia	informatius	1:00:00	LA 2	català
Actes Mil·lenari de Catalunya	1	22.04.1988	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Actes previs retorn Josep Tarradellas	1	30.09.1977	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Actors en primer pla	9	07.11.1983-27.02.1984	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	català
Actos 75 aniversario RCD Español	1	16.10.1975	pròpia	esports	1:00:00	LA 1	català
Actuaciones musicales	1	18.04.1989	pròpia	musical	0:20:00	LA 2	català
Adefesio, El	1	13.12.1982	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	català
Adelante el inventor	51	15.10.1964-30.09.1965	pròpia	concurs	0:20:00	LA 1	castellà
Adéu Miramar, Bon dia Sant Cugat	2	27.06.1983-28.06.1983	pròpia	promoció	0:50:00	LA 1	català
Adéu, Sarrià	1	24.06.1997	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Adiós	1	17.03.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 1	castellà
Adiós al verano	1	25.09.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Adivine su vida	29	04.03.1960-28.10.1960	coproducció	concurs	0:25:00	LA 1	castellà
Adulteri blanc	1	07.03.1979	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 1	català
Aeroport de la Seu. Una eina de futur, L'	1	25.05.1982	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	català
África 2000	11	27.07.1977-05.10.1977	pròpia	documental	0:40:00	LA 2	castellà
Africana, La	1	31.12.1977	pròpia	musical	2:30:00	LA 2	castellà

Agressió	1	09.05.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Águilas y el destino, Las	1	01.07.1977	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	castellà
Agustí Fernández	1	06.07.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Ahí te quiero ver	56	04.10.1984- 25.07.1987	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Ahora	57	17.11.1974- 09.01.1976	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Ai carai!	1	01.01.1990	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Aida	1	05.04.1992	pròpia	musical	2:40:00	LA 2	castellà
Aigua de sífó	36	20.06.1988- 31.08.1988	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Aiguamolls de l'Empordà, Els	1	23.10.1983	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	castellà
Aigües encantades	1	27.01.1976	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	castellà
Així ens veuen	9	13.07.2002- 07.09.2002	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Això és espectacle	39	02.03.1984- 27.07.1984	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Això què és?	20	28.12.2015- 05.01.2017	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	castellà
Al bosc no juguis amb foc	1	15.08.1983	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	castellà
Al caliu de la Feliu	13	31.01.1984- 27.09.1984	pròpia	musical	0:25:00	LA 1	castellà
Al fin llegó el día	1	28.08.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
!Al futbol!	49	06.10.1963- 27.09.1964	pròpia	esports	0:10:00	LA 1	castellà
Al grano	12	21.04.1994- 12.08.1994	pròpia	debat	0:45:00	LA 2	castellà
Al natural	13	19.07.2005- 08.10.2005	coproducció	viatges	0:25:00	LA 2	castellà
Al ritme d'un temps	17	17.12.1986- 15.04.1987	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 1	castellà

Al Tall	1	04.04.1988	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Al teu servei	75	16.09.2003- 25.03.2004	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Al vostre gust	1	15.12.1984	pròpia	dramàtic	2:30:00	LA 2	català
Alas de la paloma, Las	1	06.02.1970	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Alatul	27	11.04.1993- 29.08.1996	pròpia	documental	0:55:00	LA 1	castellà
Alatul Catalunya	13	09.07.1995- 30.09.1995	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Albert Boadella	1	08.12.1986	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Albert i Francina	1	18.02.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Albert Pla, al Palau	1	10.04.1990	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Alberto Contador, una vida cuesta arriba	1	25.12.2017	pròpia	esports	0:55:00	TDP	castellà
Alcova vermella, L'	1	05.12.1986	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Alè	1	11.09.1986	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 2	català
Alegres comedians	1	28.01.1975	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Alegria que passa, L'	1	25.11.1969	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Alegria que passa, L'	1	29.04.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Alejandro Valverde, el ciclista infinito	1	21.12.2018	pròpia	documental	0:30:00	TDP	castellà
Aleluyas del Sr. Esteve, Las	1	22.02.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Alemania, la quinta estación	1	16.02.1986	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 2	castellà
Ales de la nit, Les	1	25.08.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Alfabet	11	27.03.1988- 24.03.1989	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 2	català

Alfred Nobei els seus premis	3	19.10.1983-00.10.1983	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Algaida	1	11.02.1978	pròpia	dramàtic	2:30:00	LA 1	català
Algo más que un nombre	27	21.10.1967-20.04.1968	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	castellà
Alghero Catalunya	1	01.11.1985	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Alguer, L'. País català de la Sardenya	1	16.09.1980	pròpia	viatges	0:55:00	LA 2	català
Alguer, L'	1	10.01.1984	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Algú arriba de matinada	4	08.10.1979-12.10.1979	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Àlias Serrallonga	1	24.01.1977	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 1	català
Alí Bei, l'abassí	1	22.03.1989	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Alicia	58	18.03.1991-05.09.1993	coproducció	cultural	0:55:00	LA 2	català
Almas gemelas	1	19.06.1972	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Aloma	2	16.05.1977-17.05.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Aloma	5	01.02.1983-09.02.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Allò que el temps no s'emportà	13	23.07.1983-25.02.1984	pròpia	entrevista	1:30:00	LA 2	català
Allò que tal vegada s'esdevingué	1	16.05.1977	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	català
Alquiler del fantasma, El	1	05.05.1973	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	castellà
Als quatre vents	60	01.07.1980-02.10.1980	pròpia	musical	0:15:00	LA 2	català
Alta muntanya demana assistència, L'	1	13.04.1989	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Altaveu 89	1	12.12.1989	pròpia	musical	0:55:00	LA 1	català
Altaveu 90: música i cançó	1	06.12.1990	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català

Altaveu 91	1	24.12.1991	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Altaveu 92	1	08.01.1993	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Altaveu 93	1	02.03.1994	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Altaveu 94	1	18.01.1995	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Altaveu 95	1	27.12.1995	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Altra deserció, L'	1	26.09.1967	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Altra imatge, L'	3	04.10.1978- 15.11.1978	pròpia	entrevista	0:20:00	LA 1	català
Altre terrorisme, Un	4	19.05.1980- 22.05.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Altres Barcelones, Les	4	22.01.1989- 12.02.1989	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	català
Altres cançons de Nadal	1	25.12.2002	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Altres condemnes, Les	1	20.06.1990	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Altres pagesos, Els	1	15.04.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Alzamora, campió del món	1	02.11.1999	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Ama Dablam	1	24.06.1983	pròpia	documental	0:45:00	LA 1	català
Amàlia, Amèlia, Emília	1	15.10.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Amargo	1	31.10.1983	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	català
Amb...	7	08.05.1984- 29.06.1984	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Amb tons i sons	4	09.07.1981- 06.08.1981	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Amb ulls de dona	60	19.11.2004- 17.12.2006	coproducció	debat	0:30:00	LA 2	català
Amante complaciente, El	1	13.07.1989	pròpia	dramàtic	1:35:00	LA 2	castellà

Amarillo	1	02.09.1974	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Ametllers, Els	1	22.02.1979	pròpia	documental	0:20:00	LA 1	català
Àmfora, L'	1	31.05.1966	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Àmfora romana, L'	1	20.11.1982	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Amic sensat, L'	1	13.11.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Amics dels ferrocarrils	1	16.11.1985	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Amigo Fritz, El	5	22.07.1974- 26.07.1974	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Amigos del lunes	96	08.10.1962- 27.09.1964	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Amigos del martes	51	10.10.1961- 25.09.1962	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Amigos olímpicos	25	04.01.1992- 27.06.1992	coproducció	infantil i juvenil	0:55:00	LA 1	castellà
Amigos para siempre	1	24.07.1992	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Amor brujo, El	1	28.12.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Amor de perdición	5	28.05.1973- 01.06.1973	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Amor de les tres taronges, L'	1	08.04.1985	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Amor, direcció prohibida	1	28.11.1967	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Amor matern	1	31.07.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Amor meu... que n'ets de tossut!	13	22.09.1981- 16.12.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Amor, salut i feina	13	23.04.1987- 03.10.1987	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Amor té cops amagats, L'	1	28.01.1969	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Amor venia en taxi, L'	1	25.01.1966	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català

Amor venia en taxi, L'	1	24.09.1984	pròpia	dramàtic	1:35:00	LA 2	català
Amor vigila, L'	1	28.02.1967	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Amoreta d'en Piu, L'	1	24.01.1978	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	català
Amorina	1	12.10.1969	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Amuleto polaco, El	1	07.10.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Anastenaria: el fuego y la fe	1	01.06.1986	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
Andalunya	46	07.04.1990- 28.03.1991	pròpia	cultural	0:15:00	LA 2	català
Andorra 91, IV Jocs dels petits estats d'Europa	1	01.07.1990	pròpia	esports	0:30:00	LA 1	català
Anecdolari	30	29.04.2008- 14.03.2009	coproducció	entrevista	0:25:00	LA 2	català
Anella	4	08.02.1980- 21.03.1980	pròpia	cultural	0:15:00	LA 2	català
Andrea Chénier	1	02.07.1978	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Andrea Chénier	1	30.09.1980	pròpia	musical	2:25:00	LA 2	castellà
Àngel negre, L'	1	31.01.1967	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Àngeles caídos	1	20.12.1982	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Anglesos a Menorca, Els	1	25.02.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Animació cultural	1	24.11.1981	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Animal humano, El	1	12.03.2018	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Animals	1	18.12.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Animalades	6	28.12.2015- 28.10.2016	coproducció	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Anna Maria	1	25.02.1969	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català

Anna Ricci	1	02.11.1985	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
Antaviana	1	26.12.1983	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	castellà
Antígona	1	28.07.1970	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Antiquíssims castells humans, Els	1	30.09.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	castellà
Antologia de la Zarzuela andaluza. El musical	1	01.12.1993	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Antoni Clavé	1	12.02.1990	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Antoni Tapies, 75 anys	1	13.12.1998	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Antonio Machado, un camí ètic	1	26.10.1991	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Antonio Mingote	1	13.01.2013	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Any d'acció del govern de la Generalitat, Un	1	01.10.1982	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 1	castellà
Any Dalí	1	27.01.2004	pròpia	cultural	0:55:00	LA 2	castellà
Any Dalí: debat sobre la seva figura	1	27.01.2004	pròpia	debat	0:55:00	LA 2	castellà
Any de Generalitat, Un	1	28.09.1978	pròpia	reportatges	1:15:00	LA 2	castellà
Any de gestió municipal, Un	1	19.01.1982	pròpia	debat	1:00:00	LA 1	castellà
Any de preautonomia a les illes, Un	1	13.06.1979	pròpia	informatius	0:30:00	LA 1	castellà
Any després, Un	1	06.05.1981	pròpia	documental	1:05:00	LA 1	castellà
Any Europeu de la Música	1	22.06.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Any més negre, L'	1	12.04.1985	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Any olímpic, L'	1	01.01.1992	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	castellà
Any que va morir la Unió soviètica, L'	1	02.02.2002	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 2	castellà

Any sense ídol, Un	1	01.05.1995	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	castellà
Any sobre rodes, Un	1	30.12.1995	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Año en que nacimos, El	26	01.04.1985- 27.10.1985	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Aparición	1	25.11.1971	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Aparición de la señora Vera, La	1	08.05.1972	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Aperitiu amb...	30	04.11.1983- 26.06.1984	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 1	castellà
Apotecari d'Olot, L'	1	29.03.1966	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 1	castellà
Apotecari d'Olot, L'	1	25.03.1988	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	castellà
Aprendre: el plaer de la descoberta	2	21.03.1992- 28.03.1992	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Aprenent de cuiner, L'	1	10.06.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Aprenent de suïcida, L'	1	07.12.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Aproximació a Goya	1	01.03.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Apuntador, L'	297	30.10.1989- 20.06.1992	coproducció	cultural	0:05:00	LA 2	castellà
Apunt gironí	1	24.05.1986	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Apunts de soledat	1	22.11.1976	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 1	castellà
Aquel 68	1	27.04.2008	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Aquell dia es va foradar el cel	1	10.05.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Aquell estiu	1	23.02.1984	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Aquell estiu de 1992. Els moments dels Jocs	1	22.07.2002	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Aquel verano del 92	15	30.06.1996- 18.07.1996	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	castellà

Aquest any sí	1	24.03.1985	pròpia	esports	0:45:00	LA 1	castellà
Aquesta és la meva dèria	1	14.03.1988	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Aquí el segundo programa	52	04.11.1965-30.10.1966	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Aquí jugamos todos	151	12.06.1995-13.08.1996	coproducció	concurso	0:25:00	LA 1	castellà
Aquí parlem	406	01.10.2009-13.07.2019	pròpia	debat	0:25:00	24 HORAS	castellà
Aquí Sant Cugat	44	06.04.1990-05.01.1991	pròpia	promoció	0:15:00	LA 2	castellà
Ara és demà	1	12.04.1991	coproducció	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Ara fa 30 anys	1	27.10.1994	pròpia	documental	0:50:00	LA 1	castellà
Ara, Girona	62	02.02.1982-15.09.1983	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Ara, Lleida	44	04.02.1982-24.03.1983	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Ara, Tarragona	47	02.02.1982-22.03.1983	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Ara i aquí	77	15.09.2017-28.06.2019	coproducció	debat	1:40:00	LA 1	castellà
Ara va de bo. 25 anys	1	22.06.1996	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Ara toca: altres cançons de Nadal	1	25.12.2002	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Arabella	1	23.09.1989	pròpia	musical	2:45:00	LA 2	castellà
Aranya, L'	1	18.04.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Araña, La	1	19.06.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Ariadne auf Naxos	1	01.07.1990	pròpia	musical	2:15:00	LA 1	castellà
Aritmética del amor, La	5	29.01.1973-02.02.1973	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Arqueología a Catalunya, L'	1	24.02.1988	pròpia	divulgatiu	0:35:00	LA 2	castellà

Arquitectura del Pirineu català	1	08.11.1992	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Arran de l'aigua	1	02.05.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Arribada de la flama olímpica a Empúries	1	13.06.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Art al carrer, L'	1	09.10.1981	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Art de fer volar, L'	1	06.10.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Art de viure bé, L'	137	16.11.1992-14.07.1993	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Art Flash	74	09.10.1981-29.03.1983	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Art Futura 90	1	04.06.1990	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Art per a l'eternitat, Un	1	01.11.1988	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Art triangle Barcelona 1987	1	08.09.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Artesania de creació	1	10.08.1987	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Artistes en la calle	1	10.03.1986	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Artistes catalans	2	01.09.1988-22.09.1988	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Arxiu de records	10	07.10.1977-16.12.1977	pròpia	cultural	1:30:00	LA 2	català
As de diamante	26	18.10.1961-24.01.1962	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Ascensió i caiguda de la ciutat de Mahagonny	1	05.09.1977	pròpia	dramàtic	1:25:00	LA 1	català
Ase i el bastó, L'	1	08.12.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Asesinato de míster Higginbotham, El	1	13.10.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Asesinato entre amigos	1	14.02.1984	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Así fue	20	20.04.1974-31.08.1974	pròpia	docudrama	0:25:00	LA 1	castellà

Así fue...Rally Dakar 2016	1	11.02.2016	coproducció	esports	1:00:00	TDP	castellà
Assaig de l'actor, L'	1	04.07.1986	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Assaig de l'orquestra, L'	1	01.05.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Assaig general	1	25.10.1966	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Assalt al Banc Central dos anys després, L'	1	23.05.1983	pròpia	debat	0:55:00	LA 2	castellà
Assemblea de Catalunya, L'	1	15.11.1986	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	castellà
Assumptes interns	1	24.12.2001	pròpia	entreteniment	0:55:00	LA 2	castellà
Atac i gol	238	14.10.1991-27.05.1996	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Ateneu barcelonès, L'	1	14.02.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Ateneu popular de Sants	1	30.11.1985	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Atril	48	28.11.1973-03.11.1974	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
Auca del senyor Esteve, L'	1	29.12.1967	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Aula Brecht	1	26.06.1978	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	castellà
Aureli Bisbe, orfebre	1	01.04.1988	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	castellà
Aurelia	1	29.04.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Aurora negra	5	20.04.1970-24.04.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Autòdrom Terramar	1	06.12.2005	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Autores invitados	48	19.11.1966-05.10.1967	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Autors catalans d'avui	3	13.08.1983-27.06.1983	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 2	castellà
Autos de la Pasión	1	28.03.1970	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	castellà

Avatar	1	06.07.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Aventura, La	1	24.10.1977	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Aventura amb l'aranya, L'	1	16.12.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Aventura americana del Maresme, L'	1	11.04.1990	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Aventura curiosa, Una	1	10.01.1970	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Aventura Dakar	16	04.01.2016-20.01.2016	pròpia	esports	0:15:00	TDP	castellà
Aventura de los bailarines, La	1	13.01.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Aventura del jazz, La	14	14.07.1971-13.10.1971	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Aventura dels catalans, L'	12	12.05.1984-28.07.1984	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	castellà
Aventura desigual, Una	1	29.06.1969	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Aventura editorial a Catalunya, L'	1	19.06.1983	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
Aventures a l'alçada d'un dit	2	30.06.1979-07.07.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Aventures d'en Massagran, Les	4	22.11.1983-15.12.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Aventures d'en Pere Pistoles, Les	1	17.12.1981	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Aventures de Rudiger Nemberg, Les	1	08.07.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Avi fa cent anys, L'	1	26.05.1979	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 1	castellà
Avió, L'	1	02.04.1977	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	castellà
Avui cinema	11	06.07.1981-20.07.1981	pròpia	cultural	1:40:00	LA 2	castellà
Avui comença TV3	1	10.09.1983	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 2	castellà
Avui no vindrem a sopar	5	22.10.1979-26.10.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà

Avui, tarda	18	13.07.1981- 14.12.1981	pròpia	cultural	1:30:00	LA 1	català
Ayer, hoy y mañana	21	24.01.1969- 12.06.1969	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 1	castellà
Ayer noticia, hoy dinero	204	04.11.1960- 26.09.1964	coproducció	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Babel en TVE	169	04.10.2009- 06.01.2015	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Baile de máscaras, Un	1	19.03.1978	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Bailando con las estrellas	11	15.05.2018- 24.07.2018	coproducció	entreteniment	2:10:00	LA 1	castellà
Bailando con Xavier Cugat	1	12.01.2001	pròpia	musical	2:10:00	LA 1	castellà
Bala del volcà, La	1	10.03.1979	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Bala perduda	1	29.11.1965	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Bala perduda	1	21.03.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Bala perduda	1	15.10.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Balada	1	27.11.1981	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Balada Delta de l'Ebre	1	25.01.1982	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Balades de Villon, Les	1	21.11.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Balanç de quatre anys	1	09.03.1984	pròpia	debat	1:10:00	LA 1	català
Balcón, El	1	15.12.1973	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Balcón del Mediterraneo	3	14.07.1959- 28.07.1959	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 1	castellà
Baldirona, La	1	22.08.1972	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Balears es presenten, Les	1	24.08.1994	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Balneario, El	1	11.12.1974	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà

Ball de gegants, Diada de la Mercè	1	24.09.1986	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	català
Ball de l'àliga, El	1	18.10.1980	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Ball de la morisca, El	1	03.12.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Ball robot	1	13.09.1978	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Ball robot	1	20.06.1986	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Ballet Beriozka	1	01.11.1978	pròpia	cultural	1:10:00	LA 1	castellà
Ballet Bocanada	1	01.04.1988	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Ballet com a objectiu, El	1	13.05.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Ballet contemporani de Barcelona	1	08.12.1986	pròpia	cultural	1:10:00	LA 2	català
Ballo in maschera, Un	1	04.11.1975	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Ballo in maschera, Un	1	14.10.1985	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Balls de saló	89	06.12.1999-06.11.2004	pròpia	esports	2:00:00	LA 2	català
Balls esportius i de competició	4	13.03.2004-12.06.2004	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	català
Baloncesto femino España-Cuba	1	05.09.1977	pròpia	esports	1:30:00	LA 1	castellà
Bam-Bum!	1	22.09.1994	coproducció	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	castellà
Banda, La	261	03.05.2005-23.03.2007	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Bandolers, Els	1	06.11.1976	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Baraja musical	11	10.07.1964-18.09.1964	pròpia	concurs	0:15:00	LA 1	castellà
Baralla entre olors	1	07.01.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Barber de Sevilla, El	1	11.09.1981	pròpia	musical	2:30:00	LA 2	català

Barberà, Barberà	1	22.05.1992	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Barberia, La	86	02.04.1990-27.05.1996	pròpia	tertúlia	1:00:00	LA 2	català
Barbero de Sevilla, El	1	07.12.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Barbero de Sevilla, El	1	15.08.1983	pròpia	musical	2:15:00	LA 2	català
Barca dels afligits, La	1	30.08.1966	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Barcelona 92	9	27.07.1992-09.08.1992	pròpia	esports	0:30:00	LA 1	castellà
Barcelona 92. Els Jocs dels rècords	1	21.07.2002	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
Barcelona 92. Imágenes olímpicas	1	01.08.1992	pròpia	esports	0:20:00	LA 2	castellà
Barcelona a trazos	22	13.04.1992-16.07.1992	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Barcelona cara al mar	1	02.07.1967	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 1	castellà
Barcelona, ciudad de ciudades	1	30.10.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	castellà
Barcelona Dakar 2005	11	27.12.2004-10.01.2005	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Barcelona, de la muntanya al mar	1	27.09.1966	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	català
Barcelona, más que una depresión, El	1	06.02.1988	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 1	castellà
Barcelona: Mundial a la sombra de Gaudí	1	23.01.1982	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	castellà
Barcelona olímpica	71	08.02.1991-18.07.1992	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Barcelona, noves veus a la modernitat	1	22.03.1984	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Barcelona: otros tiempos	5	04.07.1967-24.08.1967	pròpia	documental	1:00:00	LA 1	castellà
Barcelona-París-New York	2	01.09.1986-02.09.1986	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Barcelona que creix, La	1	21.12.2002	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català

Barcelona recorda	1	06.02.1991	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Barcelona retallls	22	18.03.1992- 16.07.1992	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Barcelona RTVE	219	18.10.1975- 10.04.1981	pròpia	reportatges	1:30:00	LA 1	català
Barcelona sub, la ciutat desconeguda	1	06.10.1986	pròpia	documental	0:35:00	LA 2	català
Barcelona, un recorregut urbà	1	12.05.1991	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Barcelona y el Modernismo	1	14.11.1969	pròpia	cultural	1:00:00	LA 1	castellà
Barcewomad 89	1	13.09.1989	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	castellà
Barco dentro de la botella, El	1	21.10.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Barça 100	41	30.11.1998- 03.12.1999	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Barça a Wembley, El	1	20.05.1992	pròpia	esports	3:00:00	LA 2	català
Barça, campeón de liga	1	24.03.1985	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	castellà
Barça campió	1	12.05.1991	pròpia	esports	3:00:00	LA 2	català
Barça, campió d'Europa	1	21.05.1992	pròpia	esports	4:50:00	LA 2	català
Barça de futur, El	1	15.06.2003	pròpia	esports	1:20:00	LA 2	català
Barbarroja	1	19.11.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Barenboim por la paz	1	04.08.2004	coproducció	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Barna, noves veus...	1	07.01.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Barnajoia	1	27.09.1997	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
Barres i estrelles	13	06.07.1989- 28.09.1989	pròpia	entreteniment	0:25:00	LA 2	català
Barri Sèsam	159	28.09.1994- 26.06.1995	coproducció	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	català

Barrio Sésamo	394	23.09.1996- 22.06.2001	coproducció	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Barroc a Catalunya, El	1	17.03.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Bassa d'oli, Una	1	06.06.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Batalla de Verdún, La	1	18.11.1974	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 1	català
Baül groc per en nofre Taylor, Un	1	19.12.1975	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Bazar	51	12.10.1962- 27.09.1963	pròpia	magazín	2:30:00	LA 1	castellà
BCN92+20	3	20.07.2012- 25.08.2012	pròpia	esports	0:55:00	LA 1	castellà
Bearn o la sala de las muñecas	20	19.04.1976- 14.05.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Beca en Hontecilla, Una	1	31.07.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Béisbol	1	27.07.1975	pròpia	esports	1:10:00	LA 1	castellà
Béisbol: Selección Catalana con el Atlético Start	1	20.07.1969	pròpia	esports	1:30:00	LA 1	castellà
Bella i la bèstia, La	1	25.09.2017	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Belle and Sebastian en el Primavera Sound	1	21.06.2018	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Ben Cofat i l'altre, El	1	24.06.1971	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Benito, el último pastor	1	04.01.2000	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 2	castellà
Benvenuto Cellini	1	23.01.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Benvinguda Gabriel·la	1	28.05.1968	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Benvinguts	30	10.11.1984- 13.07.1985	pròpia	entrevista	0:50:00	LA 2	català
Berenar a Sant Cugat	218	30.10.1984- 18.12.1985	pròpia	concurs	0:50:00	LA 2	català
Berenaveu a les fosques	1	25.11.1975	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català

Bernice es talla els cabells, La	1	28.01.1988	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	català
Beso del vampiro, El	1	10.06.1974	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Betty y Carlos	1	28.10.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Beure o morir	1	15.05.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Biennal de Barcelona	4	19.11.1985- 22.11.1985	coproducció	divulgatiu	0:30:00	LA 1	català
Biescas, un año de silencio	1	06.08.1997	pròpia	reportatges	0:40:00	LA 2	castellà
Big Band Clan	28	26.12.2015- 27.11.2016	coproducció	infantil i juvenil	0:30:00	CLAN	castellà
Big Data, convivendo con el algoritmo	1	01.02.2017	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Bigas Luna: el buen anfitrión	1	28.11.2014	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Bigote de Babel, El	21	19.02.1987- 16.07.1987	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 1	castellà
Bilora	1	23.01.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Biografía del recuerdo	46	02.10.1963- 29.09.1964	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 1	castellà
Bit TVE	21	07.11.1992- 27.03.1993	pròpia	promoció	0:15:00	LA 2	català
Blanc i negre	1	23.07.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Blanca rosa sirena de la mar blava, La	1	23.04.1984	pròpia	infantil i juvenil	2:00:00	LA 1	català
Blancos dientes del perro, Los	1	29.06.1966	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	castellà
Blue Zulu	20	04.02.2013- 01.07.2013	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Boda de Jeanette, La	5	10.12.1973- 04.12.1973	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Boda de los pequeños burgueses, La	1	21.09.1976	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	castellà
Boda Reial	1	23.07.1986	pròpia	divulgatiu	2:15:00	LA 1	català

Bodas de Fígaro, Las	1	07.09.1991	pròpia	dramàtic	2:40:00	LA 2	castellà
Bodas y bodas	8	05.10.1996- 23.11.1996	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	castellà
Bohème, La	1	17.11.1959	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Bohème, La	1	22.04.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Bohème, La	1	05.02.1978	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Bohème, La	1	30.12.1980	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Bohème, La	1	30.09.1981	pròpia	musical	2:05:00	LA 2	castellà
Boigs per volar	3	01.02.1988- 15.02.1988	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Bola de neu	1	29.04.1969	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Bola de neu	1	04.03.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Bomba de la vida, La	1	08.05.2004	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Bombetes màgiques del professor Merlino	1	03.12.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Bon dia, Sant Cugat	1	28.06.1983	pròpia	promoció	0:30:00	LA 1	català
Bon Nadal, Mònica	1	31.10.1967	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Bona persona de Sezuan, La	1	17.11.1989	pròpia	dramàtic	2:30:00	LA 2	català
Bona terra, La	18	13.01.2001- 12.05.2001	coproducció	viatges	0:25:00	LA 2	català
Bones festes mort	1	05.01.1980	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Borinot	4	21.04.1980- 24.04.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Boris Godunov	1	09.11.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Bosc, incendi i regeneració, El	1	30.10.1989	coproducció	documental	0:35:00	LA 2	català

Bostonianas, Las	10	17.08.1982-01.09.1982	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Botella del diablo, La	1	05.12.1969	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	castellà
Botigues a Ciutat Vella	1	15.06.1991	coproducció	documental	0:30:00	LA 2	català
Botigues i botiguers	6	23.05.1988-18.10.1988	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Box TDP	64	04.10.2016-25.06.2019	pròpia	esports	0:30:00	TDP	castellà
Bravos	5	17.04.1994-21.05.1994	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Break dance	1	11.01.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Brossa, poeta transitable	1	06.05.2016	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Bruixes a Cadaquès	1	17.06.1978	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Brunzir de les abelles, El	1	13.12.1977	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català
Brújula	51	29.10.1977-14.11.1978	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	castellà
Bubbles	13	17.03.2001-30.06.2001	coproducció	documental	0:25:00	LA 2	català
Buen ladrón, El	1	12.06.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Buen viaje, Montserrat	1	12.11.1991	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Buenas intenciones, Las	1	28.10.1975	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Buenas noches	53	21.10.1982-10.05.1984	pròpia	entreteniment	1:40:00	LA 1	castellà
Buenas noches, buena gente	1	21.10.1982	pròpia	entrevista	0:55:00	LA 1	castellà
Buenas tardes	187	12.10.1970-03.05.1974	pròpia	reportatges	0:35:00	LA 1	castellà
Burla del destino	1	24.09.1975	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Búscate la vida	28	01.10.1985-02.04.1986	pròpia	divulgatiu	1:00:00	LA 2	castellà

Busque su pareja	10	23.04.1964-25.07.1964	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Bye, bye, Beethoven	1	25.12.1988	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	castellà
Cabalgata de Reyes de Barcelona	1	05.01.1988	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 2	castellà
Cabalgata de Reyes de Barcelona	1	05.01.1990	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 1	castellà
Cabalgata de Reyes de Barcelona	1	05.01.1991	pròpia	infantil i juvenil	1:30:00	LA 1	castellà
Cabalgata de Reyes de Barcelona	1	05.01.1992	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 1	castellà
Cabalgata de Reyes de Barcelona	1	05.01.1994	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	castellà
Cabalgata de Reyes de Barcelona	1	05.01.1995	pròpia	infantil i juvenil	1:05:00	LA 2	castellà
Caballero del siglo XV, Un	1	09.12.1975	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Cabaret	1	19.12.1977	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	català
Cabeza del Bautista, La	1	18.03.1977	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Cachitos de hierro y cromo	91	27.10.2013-25.06.2019	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Caçador invisible, El	4	07.01.1980-14.01.1980	pròpia	dramàtic	2:10:00	LA 1	català
Cada dona, un vot	1	30.09.1981	pròpia	documental	1:15:00	LA 1	català
Cada semana, una historia	144	10.02.1961-28.09.1963	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 1	castellà
Cada tarda a les cinc	1	14.05.1990	coproducció	reportatges	0:55:00	LA 2	català
Cadaqués	1	03.01.2001	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Café de la Marina, El	1	18.03.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Café del Liceo, El	1	29.06.1989	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	castellà
Caja de risa	38	22.07.1992-09.07.1994	pròpia	entreteniment	0:35:00	LA 1	castellà

Calatrava, Sa	1	04.06.1977	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català
Calendario, El	1	19.08.1975	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Calidoscopi	16	07.07.2017- 03.04.2019	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Caliu de la Feliu, Al	33	21.01.1984- 04.10.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Calixto Bieito, el taller universal	1	24.03.2013	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Calós	1	20.05.1991	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Calpúrnia	1	24.06.1969	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Camaleó	10	20.07.1988- 28.09.1991	pròpia	docudrama	0:40:00	LA 2	català
Cambie su suerte	9	02.04.1974- 28.05.1974	pròpia	concurs	0:45:00	LA 1	castellà
Cambres barrades	3	12.11.1979- 14.11.1979	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Cambra nova	1	24.01.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Camerata 85	1	20.04.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Camins de la calma, Els	126	08.12.2004- 19.11.2008	pròpia	viatges	0:10:00	LA 2	català
Camins de la ciutat i dels llibres, Els	1	05.06.1986	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Campanadas sin eco	1	07.01.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Campanario, El	1	13.07.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Campanes de Villon, Les	1	21.11.1983	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	català
Campanes i sants	1	09.01.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Campaña benéfica	5	23.12.1967- 30.12.1967	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 1	castellà
Campaña benéfica del Salón de la Infancia	1	23.12.1973	pròpia	infantil i juvenil	1:15:00	LA 1	castellà

Campeonato de España de atletismo	3	02.08.1991-04.08.1991	pròpia	esports	2:00:00	LA 2	castellà
Campeonato de España de hípica	1	03.11.1984	pròpia	esports	2:30:00	LA 2	català
Campeonato de España de motociclismo	1	25.04.1993	pròpia	esports	1:15:00	LA 2	castellà
Campeonato de España de natación	1	19.03.1976	pròpia	esports	0:30:00	LA 1	castellà
Campeones	156	07.10.1960-25.09.1965	pròpia	esports	0:20:00	LA 1	castellà
Campions	1	22.05.1999	pròpia	esports	1:30:00	LA 2	català
Campos de refugiados palestinos	1	02.09.1974	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Can Tunis	1	18.09.2011	pròpia	documental	1:20:00	LA 2	castellà
Canal 10	46	07.12.1985-23.05.1987	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Canal Olímpico	18	17.03.1996-14.07.1996	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Canciones de la mar	9	07.08.1967-25.09.1967	pròpia	concurs	0:45:00	LA 1	castellà
Canciones de su recuerdo	52	04.10.1962-26.09.1963	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Canciones de una vida	32	04.05.1979-03.01.1980	pròpia	musical	0:25:00	LA 1	castellà
Canciones que quiero	1	02.07.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Cançó 83	1	04.04.1983	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	català
Cançó d'amor i de guerra	1	26.01.1965	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Cançó d'autor	8	16.07.1994-03.09.1994	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	català
Cançó de l'Empordà, La	1	31.05.1967	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Cançons al vent	4	20.05.1981-08.06.1981	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Cançons de Catalunya	1	20.03.1980	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català

Cançons de Nadal	1	25.12.1992	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Cançons de la Mediterrània	1	03.07.1989	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Cançons de la Mediterrània	1	25.02.1990	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Cançons de sempre	1	26.12.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Cançons que estimo	1	02.07.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Cándida	1	27.09.1978	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Cant a l'amistat. Homenatge a Guillem d'Efak, Un	1	30.06.1994	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Cant gregorià, El	1	16.04.1995	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Canta singstar	8	16.07.2008-28.08.2008	coproducció	concurs	2:00:00	LA 1	castellà
Cantador, El	1	30.03.1982	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Cantando la pena	1	01.05.1987	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Cantant calba, La	1	26.05.1970	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Cantant de la boca d'or, La	1	21.07.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Cantante calva, La	1	01.09.1968	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Cantantes y sonantes	5	13.10.1985-29.12.1985	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Cantar: la joia de viure	1	26.12.1992	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Cantem	8	02.10.1979-02.06.1980	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Capital humà	52	30.10.2002-20.06.2005	pròpia	tertúlia	0:40:00	LA 2	català
Capitán Tic, El	5	17.02.1969-21.02.1969	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	castellà
Caps de setmana	1	29.01.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català

Capsa màgica, La	1	17.11.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Capuchina	1	03.06.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Capvespre al jardí	1	02.03.1994	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Capvespre al tròpic, El	2	27.06.1983- 04.07.1983	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Cara a cara	39	16.10.1983- 15.07.1984	pròpia	reportatges	1:30:00	LA 2	català
Cara B	44	16.10.1991- 10.08.1992	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Carassa del gegant, La	1	15.12.1981	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Cardona i la castanyada de la por	1	29.10.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Cares del Delta, Les	1	11.04.1987	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Cargol treu banya	1	20.04.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Caritas, Corpus Christi	1	09.06.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Carles Santos	1	20.04.2016	coproducció	documental	1:30:00	LA 2	català
Carles Sentís. Observador de tot un segle	1	03.12.1999	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Carmen	1	02.04.1978	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Carmen	2	15.07.1995- 22.07.1995	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Carmen Amaya 1913-1963	1	18.11.2003	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Carmilla	1	10.02.1973	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Carnaval 92	1	29.02.1992	pròpia	cultural	1:15:00	LA 2	català
Carnaval de Barcelona	1	19.02.1994	pròpia	cultural	1:20:00	LA 2	català
Carnaval de Platja d'Aro 2002	1	16.02.2002	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	català

Carnaval de Sant Feliu de Guíxols	1	12.02.1994	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Carnaval de Sitges	1	16.02.1988	pròpia	cultural	0:35:00	LA 2	català
Carnaval de Sitges	1	27.02.1990	pròpia	cultural	1:15:00	LA 2	català
Carnaval de Sitges	1	23.02.1993	pròpia	cultural	1:30:00	LA 2	català
Carnaval de Vilanova	1	13.02.1983	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Carnaval de Vilanova i la Geltrú 2004	1	21.02.2004	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Carnaval, dies de rauxa!	1	19.02.1994	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Carnaval, petit carnaval. Sitges 98 rua infantil	1	28.02.1998	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Carne de toro, La	1	18.11.1985	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Carnestoltes	1	26.02.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Carrasquet	1	25.03.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Carrasco i Formiguera	1	25.12.1990	pròpia	docudrama	0:55:00	LA 2	català
Carrer de l'espectacle, El	34	06.10.1986- 27.06.1987	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	català
Carretera es de todos, La	16	25.10.1967- 28.06.1968	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	castellà
Carrus Navalis	1	27.02.1992	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Carrusel	20	14.05.1960- 08.10.1960	coproducció	concurs	0:25:00	LA 1	castellà
Carrusel del domingo	74	15.02.1970- 11.07.1971	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Carta, La	1	29.04.1975	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Carta, Una	5	08.10.1973- 11.10.1973	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Carta a París	1	14.10.1979	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	català

Carta de amor de Lord Byron, Una	1	16.02.1969	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Cartas en el tiempo	24	10.04.2018-10.07.2019	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Cartero del rey, El	1	27.04.1969	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Cartes d'Hércules Poirot, Les	3	10.12.1979-12.12.1979	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 1	castellà
Cartes d'Hércules Poirot, Les	1	10.04.1987	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Cas com un cabàs, Un	1	06.03.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Cas d'en Paul, El	1	30.01.1988	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Cas de la dona que va oblidar el seu món, El	1	19.10.1988	pròpia	musical	0:15:00	LA 2	castellà
Cas de la torxa olímpica, El	3	20.07.1992-22.07.1992	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Casa abandonada, La	5	22.01.1973-26.01.1973	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Casa Barcelona: un retrat del disseny espanyol dels noranta	1	16.04.1992	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Casa misteriosa, La	1	14.11.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Casa de pagès, La	8	03.05.1984-28.06.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Casa de las chivas, La	1	08.06.1989	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	castellà
Casa por la ventana, La	32	31.10.1989-05.06.1990	pròpia	concurs	1:00:00	LA 2	castellà
Casas vacías. Las nuevas ruinas	1	02.12.2014	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Cascanueces	1	29.06.1974	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Caso de Edgard ST, El	1	17.06.1975	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Caso Lerouge, El	1	22.09.1975	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Castell dels tres dragons, El	21	30.05.1981-20.02.1982	pròpia	concurs	0:45:00	LA 2	castellà

Castellers	1	30.09.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Castellers de Valls, Els	1	08.10.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Castillo de los Markham, El	5	14.01.1974-18.01.1974	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	castellà
Castillo de Merret, El	1	31.03.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Castillo de Rackrent, El	1	19.01.1974	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Cataclip	125	17.01.1992-24.05.1992	pròpia	musical	0:15:00	LA 2	català
Catacroc	1	28.10.1975	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 1	castellà
Català a l'escola	1	16.07.1983	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Català amb nosaltres	137	10.11.1976-22.05.1979	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Català de primera mà	14	16.10.1982-05.02.1983	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Català-Roca, fotògraf	1	01.02.1988	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Catalans a Amèrica	1	09.07.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Catalans a l'Àfrica	1	29.09.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Catalans a París	1	29.01.1984	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Catalans universals	1	07.08.1979	coproducció	documental	1:20:00	LA 2	català
Catalunya 1998. Retrat d'un any	1	27.12.1998	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Catalunya 81	1	03.01.1982	pròpia	reportatges	0:50:00	LA 2	català
Catalunya a debat	27	17.10.1991-27.06.1992	pròpia	debat	1:00:00	LA 1	català
Catalunya a fons	42	08.10.1980-02.07.1981	pròpia	debat	0:25:00	LA 1	català
Catalunya avui	1	05.10.1978	pròpia	magazín	0:45:00	LA 1	català

Catalunya avui	1188	15.09.1999-29.12.2006	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
Catalunya canta	3	22.07.1980-02.09.1980	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Catalunya celebra la festa de la Verge de Montserrat	1	27.04.1978	pròpia	documental	0:10:00	LA 1	català
Catalunya cuatro esquinas	7	19.12.1976-30.01.1977	pròpia	documental	0:10:00	LA 1	castellà
Catalunya del mar, La	17	07.07.2001-24.11.2001	coproducció	viatges	0:25:00	LA 2	català
Catalunya enfora: Cercle Català de Madrid	1	11.05.1982	pròpia	reportatges	0:50:00	LA 2	català
Catalunya endavant	1	20.12.1982	coproducció	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Catalunya i Balears, avui	22	05.10.1978-29.06.1979	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	català
Catalunya i futur	1	29.03.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Catalunya jueva, La	1	11.09.1989	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Catalunya misteriosa	54	05.07.1989-07.09.1990	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Catalunya país del norte país del sur	1	06.08.1988	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Catalunya parada i fonda	27	16.11.2002-26.06.2004	coproducció	documental	0:25:00	LA 2	català
Catalunya recull	35	10.10.1982-15.10.1983	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 1	català
Catalunya retalls	13	02.10.1999-15.01.2000	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Cataluña 92, elecciones autonómicas	1	15.03.1992	pròpia	debat	1:00:00	LA 1	castellà
Cataluña, cuatro esquinas	1	26.12.1976	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Cataluña jonda	1	27.12.1995	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Cautivos en la arena	2	19.05.2006-26.05.2006	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Cautivos y desarmados	1	19.05.2006	pròpia	documental	1:40:00	LA 2	castellà

Cavalcada de Reis	1	05.01.1988	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1989	pròpia	infantil i juvenil	0:45:00	LA 2	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1990	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1991	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1992	pròpia	infantil i juvenil	0:45:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1993	pròpia	infantil i juvenil	0:45:00	LA 2	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1994	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 2	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1995	pròpia	infantil i juvenil	1:15:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1996	pròpia	infantil i juvenil	1:15:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1997	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1998	pròpia	infantil i juvenil	1:15:00	LA 2	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.1999	pròpia	infantil i juvenil	2:00:00	LA 2	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.2000	pròpia	infantil i juvenil	2:15:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.2001	pròpia	infantil i juvenil	1:10:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	01.05.2002	pròpia	infantil i juvenil	2:30:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.2003	pròpia	infantil i juvenil	2:00:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.2004	pròpia	infantil i juvenil	3:10:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.2005	pròpia	infantil i juvenil	2:25:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.2006	pròpia	infantil i juvenil	3:00:00	LA 1	atalà
Cavalcada de Reis	1	05.01.2009	pròpia	infantil i juvenil	3:10:00	LA 1	atalà

Cavalcada de Reis	1	05.01.2010	pròpia	infantil i juvenil	2:30:00	LA 1	català
Cavalcada de Reis	1	05.01.2011	pròpia	infantil i juvenil	2:30:00	LA 1	català
Cavalcada de Reis	1	05.01.2012	pròpia	infantil i juvenil	2:10:00	LA 1	català
Cavalcada de Reis	1	05.01.2013	pròpia	infantil i juvenil	2:10:00	LA 1	català
Cavalcada de Reis	1	05.01.2014	pròpia	infantil i juvenil	2:00:00	LA 1	català
Cavalcada de Reis	1	05.01.2015	pròpia	infantil i juvenil	2:00:00	LA 1	català
Cavalcada de Reis	1	05.01.2016	pròpia	infantil i juvenil	2:00:00	LA 1	català
Cavalcada de Reis	1	05.01.2017	pròpia	infantil i juvenil	2:00:00	LA 1	català
Cavalcada de Reis	1	05.01.2018	pròpia	infantil i juvenil	2:15:00	LA 1	català
Cavalcada de Reis	1	05.01.2019	pròpia	infantil i juvenil	2:00:00	LA 1	català
Cavall a les venes	1	16.12.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Cavallet d'il·lusions	1	08.03.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Cavalls a Espinavell	1	06.05.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Cazador cazado	1	15.06.1972	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Cazador furtivo, El	1	16.02.1988	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Cecilia Rossetto en concert	1	25.05.1993	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
CEE se divierte, La	1	31.01.1987	pròpia	reportatges	1:30:00	LA 2	castellà
Celibat i capellans	1	13.02.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Cenerentola, La	1	26.08.1980	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	castellà
Cenerentola, La	1	05.01.2008	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	castellà

Cent anys de jazz	4	02.08.1988-16.08.1988	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Cent claus per entendre Europa	100	16.11.1992-16.12.1992	pròpia	divulgatiu	0:03:00	LA 2	català
Cent dies de govern socialista	1	15.03.1983	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
Centenari de Picasso	1	27.10.1987	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Centenari del cava	1	19.10.1987	pròpia	divulgatiu	2:00:00	LA 1	català
Centenari del Seminari de Barcelona	1	24.06.1983	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	català
Centenari de la Cobla La Principal de la Bisbal	1	26.12.1988	pròpia	musical	1:35:00	LA 2	català
Centenari IT	1	30.12.2013	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Centenario del Orfeo Català	1	25.05.1991	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	castellà
Centre d'estudis a París	1	10.03.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Centres d'art contemporani	3	17.11.1987-13.01.1988	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Centros en Red	20	19.09.2009-09.07.2010	coproducció	cultural	1:00:00	LA 2	castellà
Cerca de las estrellas	161	02.10.1989-07.06.1990	pròpia	esports	2:30:00	LA 2	castellà
Cerca de ti	45	16.06.1993-13.08.1994	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	castellà
Cerca de ti	421	22.07.2002-02.06.2004	coproducció	entrevista	1:30:00	LA 1	castellà
Ceremonia de apertura de los XXV Juegos Olímpicos	1	25.07.1992	pròpia	esports	3:45:00	LA 2	castellà
Ceremonia de apertura JJ.OO. Barcelona 92. Resumen	1	30.07.1992	pròpia	esports	1:45:00	LA 1	castellà
Ceremonia a un cuadro	1	09.03.1974	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Ceremonia inaugural Campeonato Europa de Atletismo	1	26.07.2010	pròpia	esports	1:15:00	TDP	castellà
Ceremonia inaugural Juegos Olímpicos de Barcelona	1	25.07.1992	pròpia	esports	8:00:00	LA 2	castellà

Ceremonia inaugural Juegos Paralímpicos de Barcelona	1	03.09.1992	pròpia	esports	3:00:00	LA 2	castellà
Cerezas, Las	33	26.10.2004-07.06.2005	coproducció	entreteniment	2:00:00	LA 1	castellà
Cerezas. LC Confidencial, Las	4	02.08.2005-23.08.2005	coproducció	entreteniment	1:50:00	LA 1	castellà
Cerezas del cementerio, Las	5	11.04.1977-15.04.1977	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 1	castellà
Cerilla apagada, La	1	21.07.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Cesarea Evora	1	02.01.1994	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Chalet de madame Renard, El	1	28.03.2000	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 1	castellà
Charca del diablo, La	5	25.09.1972-29.09.1972	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Chateauvallon, més que dansa	1	12.08.1989	pròpia	cultural	0:55:00	LA 2	català
Chica de la granja Blosson, La	5	09.04.1973-13.04.1973	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Chico de al lado, El	1	29.12.2000	coproducció	docudrama	0:15:00	LA 2	castellà
Chio de Barcelona	1	24.06.1967	pròpia	entreteniment	1:15:00	LA 1	castellà
Chiquito, el cantaor de atrás	1	11.11.2018	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Chócala!	13	08.01.1992-05.06.1992	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	castellà
Chouan, El	5	01.04.1974-05.04.1974	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Ciborgs muy humanos	1	17.06.2012	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Cicle Ibsen	3	05.03.1984-19.03.1984	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català
Cicle Josep Carner	3	07.05.1984-21.05.1984	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Cicle novel·la	2	14.08.1983-22.08.1983	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català
Cicle Paquita Ferrándiz	4	05.09.1983-26.09.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català

Cicle Rusiñol	4	02.04.1984-30.04.1984	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Cicle teatre	7	09.01.1984-18.06.1984	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Cien años de burbujas	1	12.10.1987	pròpia	reportatges	0:35:00	LA 1	castellà
Ciència del mar, La	1	21.03.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Ciència i el mar, La	1	06.08.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Ciencia forense	5	20.12.2015-16.02.2017	pròpia	divulgatiu	0:55:00	LA 2	castellà
Científics catalans	9	22.02.1984-25.04.1986	pròpia	documental	0:20:00	LA 1	català
Cifras y Letras	1037	18.02.1991-30.04.1996	coproducció	concurs	0:30:00	LA 2	castellà
Cifras y Letras junior	105	02.08.1993-09.01.1995	coproducció	concurs	0:30:00	LA 2	castellà
Cims	34	12.01.2012-27.02.2013	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	català
Cinc cèntims de cultura	42	07.04.1983-19.01.1984	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Cinc de jazz	5	17.05.1986-14.06.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Cinc dies a...	31	27.12.2016-18.12.2018	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Cinc minuts	1	11.06.1984	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Cinco en profundo	1	26.08.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Cinco navidades	5	26.12.1972-29.12.1972	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Cinco últimos minutos, Los	30	02.10.1962-23.04.1963	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Cinema a l'abast	11	04.07.1979-12.09.1979	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Cinglera de la mort, La	1	10.12.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Cinema català sota el franquisme	4	02.05.1983-30.05.1983	pròpia	cultural	1:45:00	LA 2	català

Cinema mut	1	24.06.1978	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català
Cinquanta fires i Barcelona	1	03.06.1982	pròpia	debat	0:30:00	LA 1	català
Circ, El	1	28.05.1977	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català
Circ, El	2	06.05.1982-13.05.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Circ, El	1	06.09.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Circ de Xulapi, El	1	28.06.1993	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Circo de los Muchachos, El	1	15.01.1973	pròpia	infantil i juvenil	1:10:00	LA 1	castellà
Circo de los Muchachos, El	1	16.02.1992	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 1	castellà
Círculo catalán de Madrid	1	11.05.1982	pròpia	divulgatiu	1:00:00	LA 1	català
Círculo de Lectores: 50 aniversari	1	01.04.2013	pròpia	documental	1:10:00	LA 2	català
Círculo de Lectores. 50 años juntos	1	03.07.2012	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Cita a las siete	11	16.04.1967-02.07.1967	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Cita a mitja tarda	31	02.10.1978-31.01.1979	pròpia	reportatges	1:15:00	LA 1	català
Cita amb...	55	17.11.1980-27.03.1983	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 2	català
Cita con...	11	03.01.1980-10.03.1980	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Cita con el humor	19	31.12.1970-02.05.1971	pròpia	entreteniment	0:15:00	LA 1	castellà
Cita con Marilyn	2	10.06.1968-17.06.1968	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 1	castellà
Cita con Olivia, Una	1	20.11.1974	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Cita diària amb la goma-2	1	09.12.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Ciudad azul, La	5	20.07.1970-24.07.1970	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà

Ciureny	1	25.10.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Ciudadà Escarré (l'abat de Catalunya)	1	09.04.2012	coproducció	documental	0:50:00	LA 2	català
Ciudadana Maria Aurèlia Capmany	1	28.10.2003	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Ciutat dels llibres, La	10	06.08.1981- 22.10.1981	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Ciutat sota els peus, Una	1	09.12.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Civilitzats, tanmateix	1	14.02.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Clan familiar	68	13.07.1968- 18.10.1969	pròpia	entreteniment	0:40:00	LA 1	castellà
Clar i català	4	27.04.1981- 01.11.1981	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Clar i català. Líders	8	08.11.1981- 27.12.1981	pròpia	entrevista	0:55:00	LA 2	català
Clara Millich	1	17.08.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Claraboia	4	19.10.1988- 30.11.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Claror daurada, La	12	19.01.1989- 04.05.1989	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Clases de inglés con los Lunnis	440	12.12.2005- 20.12.2007	pròpia	infantil i juvenil	0:05:00	CLAN	castellà
Classics	1	16.10.1989	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Clau, La	1	24.08.1965	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Clau de la qüestió, La	15	13.10.1981- 19.01.1982	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 1	català
Clau de Lluna	1	03.03.1993	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Claudio	1	03.06.1975	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Clavé i les societats corals	1	26.08.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Clerembard	1	29.11.1982	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	castellà

Clip Clap Video	341	14.10.1991-13.01.1995	coproducció	musical	0:25:00	LA 2	català
Clip-Braslip	1	20.04.1987	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Cloenda Fòrum 2004	1	26.09.2004	coproducció	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Club	1	18.09.1978	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Club Clan	420	30.06.2018-30.12.2018	pròpia	infantil i juvenil	0:10:00	CLAN	castellà
Club de los distraídos, El	1	24.02.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Club de los seis, El	1	13.02.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Club del martes	39	11.10.1960-27.06.1961	coproducció	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Club Miramar	58	04.08.1959-27.09.1960	coproducció	entreteniment	0:55:00	LA 1	castellà
Club Natació Banyoles	1	19.06.1985	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Club Nàutic Banyoles	1	09.08.1986	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Club Patí Voltregà	1	24.05.1986	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Cocapanet	1	04.03.1978	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Cocina con Clan	26	05.10.2014-26.07.2014	coproducció	infantil i juvenil	0:30:00	CLAN	castellà
Cocodrilo, El	1	02.12.1971	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Código final	60	12.11.2018-04.02.2019	coproducció	concurs	0:45:00	LA 2	castellà
COI: el fuego eterno	1	12.09.1988	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	castellà
Col·lecció Bassat Art Contemporani	8	03.11.2013-22.12.2013	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Coleccionismo y los coleccionistas, El	13	12.12.1978-12.03.1979	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Coleccionista de instantes, El	1	23.03.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà

Coleccionista de ruidos, El	5	03.03.1969-07.03.1969	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Col·leccionistes	11	11.08.1987-14.09.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Colita, fotògrafa	1	02.10.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Colombaioni	1	03.06.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Colometa la gitana o el regrés dels confinats	1	29.02.1972	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Com es fa un conte	1	10.06.1993	pròpia	cultural	0:20:00	LA 2	català
Comadreja, La	1	24.10.1969	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Comarques	912	05.04.1983-17.01.1986	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	català
Comediants a Pequín	1	25.08.2001	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Comediants, Els	1	06.06.1983	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	català
Comencen les vacances	1	23.06.1986	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Comerç i disc d'ocasió	1	09.11.1986	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
Comiat de tendresa	1	30.03.1971	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 1	català
Comic cafè	1	02.03.1994	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Comienza la temporada	1	05.10.1993	pròpia	entreteniment	2:30:00	LA 1	castellà
Como diamantes ardientes	1	28.10.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Como gustéis	1	15.12.1984	pròpia	dramàtic	2:20:00	LA 2	castellà
Cómo hemos cambiado	43	01.10.2010-13.07.2012	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	castellà
Como las acacias	5	11.12.1972-15.12.1973	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Cómo se casó Manolo	5	06.01.1969-10.01.1969	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	castellà

Company de viatge, El	4	10.06.1978-13.06.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Companys de viatge	1	02.09.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Companyia l'estable de teatre	1	19.10.1978	pròpia	reportatges	0:05:00	LA 2	català
Compañía de marionetas de Herta Frankel	84	17.06.1961-01.09.1962	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 1	castellà
Compàs d'espera	1	22.11.1998	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Competició	22	26.09.1982-27.03.1983	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	castellà
Complot missió impossible	1	13.02.1991	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Comte d'Oliver, El	1	18.07.1981	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Con mucha marcha	26	12.05.1998-26.06.1998	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	castellà
Concert	1	25.12.1985	pròpia	musical	1:40:00	LA 2	català
Concert 25 anys diari Avui	1	23.04.2001	pròpia	musical	4:45:00	LA 2	català
Concert a Santa Àgueda	1	01.05.1984	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	català
Concert a Santes Creus	1	23.04.1984	pròpia	musical	0:50:00	LA 1	català
Concert compositors italians del s.XX	1	08.12.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Concert commemoratiu 50 anys TVE Catalunya	1	14.07.2009	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	català
Concert d'homenatge a Pau Casals al Palau	1	31.12.1976	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Concert de Akí a Ketama	1	16.07.1995	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Concert de Duke Ellington a Santa Maria del Mar	1	26.12.1974	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Concert de guitarra clàssica	1	30.03.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Concert de Jordi Savall	2	27.12.2003-03.01.2004	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català

Concert de Josep Carreras	1	26.12.1983	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	català
Concert de Madreus	1	01.12.1994	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Concert de Maria del Mar Bonet: El cor del temps	1	23.04.1997	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	català
Concert de Marina Rossell	2	27.12.1992- 28.12.1992	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Concert de Nadal	1	24.12.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Concert de Nadal	1	25.12.1993	pròpia	musical	1:25:00	LA 2	català
Concert de Nadal	1	24.12.1994	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Concert de Nadal	1	27.12.1997	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	català
Concert de l'Orquestra i Cor del Liceu	1	17.11.1990	pròpia	musical	1:35:00	LA 2	català
Concert de l'Orquestra Simfònica de Bratislava	1	17.04.1987	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Concert de la Coral Sant Jordi	1	25.12.1974	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Concert de la Mercè al Moll de la Fusta	2	04.10.2003- 25.10.2003	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	català
Concert de Victòria de los Àngeles	1	09.04.1993	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Concert Earth, Wind & Fire	1	06.12.1988	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Concert Fòrum 2004	1	08.05.2004	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Concert homenatge a Mary Santpere	1	06.12.1993	pròpia	musical	1:35:00	LA 2	català
Concert homenatge a Oriol Martorell	1	27.12.1996	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Concert inpuntual	1	13.03.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Concert Jazz	1	04.07.1988	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Concert Joan Manuel Serrat: d'un temps, d'un país	1	05.06.1996	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català

Concert Joan Salvat Papasseit	1	07.12.1994	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Concert Jordi Savall	2	27.12.2003-03.01.2004	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Concert Miguel Ángel Céspedes	1	02.12.2000	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	català
Concert Montserrat Caballé	1	24.06.1986	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Concert Mozart	1	27.03.1986	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Concert Orquestra Ciutat de Barcelona	1	11.09.1987	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Concert orquestra de càmera Leos Janacek	1	01.12.1974	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Concert per al mur	1	31.12.1990	coproducció	musical	0:45:00	LA 2	català
Concert Robert Gerhard	1	15.08.1988	pròpia	musical	1:40:00	LA 2	català
Concert Sangtraüt	1	26.12.2001	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Concert Shoenberg-Zenze-Brotons	1	06.12.1988	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Concertino	32	03.07.1963-13.02.1964	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Concerts per a fer la Pasqua	1	11.06.1984	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Conchita Martínez, silencio de gran solera	1	25.12.2017	pròpia	esports	0:35:00	TDP	castellà
Concierto	6	00.12.1976-30.04.1979	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Concierto Academy of St. Martin in the Fields	1	08.01.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Concierto clausura 25 aniversario de la Constitución	1	14.01.2004	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	castellà
Concierto coral	1	28.10.1973	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Concierto David Bisbal	1	25.12.2002	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	castellà
Concierto de Ainhoa Arteta & Josep Carreras	1	06.06.2018	coproducció	musical	1:55:00	LA 2	castellà

Concierto de Frank Zappa	1	17.05.1988	pròpia	musical	2:20:00	LA 2	castellà
Concierto de homenaje a Pau Casals	1	01.12.1976	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	castellà
Concierto de jazz de RTVE	1	26.09.1983	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	castellà
Concierto de la Banda Municipal de Barcelona	3	12.02.1960-26.02.1960	pròpia	musical	0:45:00	LA 1	castellà
Concierto de la banda sinfónica de la Cruz Roja de Barcelona	1	02.04.1971	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Concierto de la Escolanía de Montserrat	1	26.10.1978	pròpia	musical	1:40:00	LA 2	castellà
Concierto de la London Oratory Choir	1	14.01.1979	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	castellà
Concierto de Montserrat Caballé	1	24.06.1986	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Concierto de Navidad desde Barcelona	1	24.12.1993	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	castellà
Concierto de Navidad	1	24.12.1996	pròpia	musical	1:05:00	LA 2	castellà
Concierto de Nochebuena	1	24.12.1991	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Concierto del coro estatal capilla de Minsk	2	26.09.1993-30.10.1993	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Concierto del pianista Joseph Banowetz	1	10.06.2001	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Concierto Earth, Wind & Fire	1	06.12.1988	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Concierto extraordinario desde el Liceo	1	08.02.1961	pròpia	musical	0:45:00	LA 1	castellà
Concierto final concurso Francisco Viñas	2	12.01.1991-13.01.1991	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Concierto Fòrum: Neruda en el corazón	1	06.07.2004	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Concierto Fòrum de Barcelona	1	14.05.2004	coproducció	musical	1:45:00	LA 2	castellà
Concierto inauguración Mundial 82 en Barcelona	1	12.06.1982	pròpia	musical	2:20:00	LA 1	castellà
Concierto instrumental L'itinaire	1	03.05.1975	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	castellà

Concierto Olímpico	1	11.10.1986	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	20.02.1968	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	24.01.1970	pròpia	musical	1:20:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	12.12.1970	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	28.02.1971	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	26.02.1972	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	05.03.1972	pròpia	musical	0:55:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	03.03.1973	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	18.03.1973	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	09.06.1973	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	22.07.1973	pròpia	musical	0:55:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	12.08.1973	pròpia	musical	0:35:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	01.09.1973	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	15.09.1973	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	22.09.1973	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	16.12.1973	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	04.05.1974	pròpia	musical	1:25:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	29.06.1974	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	07.07.1974	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	27.07.1974	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà

Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	20.11.1975	pròpia	musical	0:45:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	14.12.1975	pròpia	musical	0:35:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	21.03.1976	pròpia	musical	1:10:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	02.01.1977	pròpia	musical	1:45:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	09.07.1977	pròpia	musical	1:40:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	01.10.1978	pròpia	musical	0:50:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	23.02.1985	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	21.09.1985	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	11.05.1986	pròpia	musical	0:55:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	01.06.1986	pròpia	musical	0:40:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	23.08.1986	pròpia	musical	1:50:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	05.04.1987	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	11.09.1987	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	12.05.1990	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	27.07.1991	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	31.08.1991	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	12.10.1991	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	25.01.1992	pròpia	musical	1:25:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Ciudad de Barcelona	1	19.06.1993	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta de Cámara Ciudad de Barcelona	1	20.02.1968	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà

Concierto Orquesta de Cámara de París	1	30.11.1975	pròpia	musical	0:55:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta de Cámara de Paul Klent	2	28.12.1976-04.01.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta de Cámara del Liceo	1	03.08.1991	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta de Cámara de la RTV belga	2	15.02.1976-22.02.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta de Cámara de Stuttgart	1	16.02.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta de Cámara de Stuttgart	1	29.06.1975	pròpia	musical	0:35:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta de Cámara de Varsovia	1	06.10.1974	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta de Cámara rumana	1	07.03.1976	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta de Cámara solistas Sinfónica de Viena	1	07.10.1973	pròpia	musical	0:50:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta desde el Teatro del Liceo de Barcelona	1	01.11.1971	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Filarmónica de Cracovia	1	22.06.1974	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Filarmónica de Leningrado	1	18.08.1973	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Filarmónica de Leningrado	1	30.09.1973	pròpia	musical	0:55:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Filarmónica de Ostrava	1	03.08.1974	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Filarmónica de Ostrava	1	25.09.1976	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Saint Johns	1	04.12.1977	pròpia	musical	0:55:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Sinfónica de RTVE	1	21.07.1974	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Sinfónica Freixenet	2	06.04.2008-13.04.2008	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta Sinfónica de Hamburgo	1	06.02.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Concierto Orquesta Sinfónica de Utah	1	23.10.1977	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà

Concierto Orquesta Sinfónica de Tokio	1	31.10.1971	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta y Coro del Liceo	1	17.11.1990	pròpia	musical	1:35:00	LA 2	castellà
Concierto Orquesta y Coro del Liceo	1	27.01.1991	pròpia	musical	1:20:00	LA 1	castellà
Concierto por la Paz	1	03.08.2004	pròpia	musical	1:45:00	LA 2	castellà
Concierto solistas Orquesta Ciudad de Barcelona y RTVE	1	16.03.1974	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Concierto The London Sinfonietta	1	10.05.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Concierto The National	1	23.06.2018	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Concurs INT de cant Maria Canals	1	18.04.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Concurso INT de saltos	1	24.06.1980	pròpia	esports	1:45:00	LA 2	castellà
Concurso hípic INT	1	23.05.1981	pròpia	esports	1:45:00	LA 2	castellà
Concurso INT de canto Maria Canals	1	28.04.1975	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	castellà
Concurso INT de canto Maria Canals	1	29.03.1977	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Concurso INT de canto Maria Canals	1	27.04.1978	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Concurso INT de canto Maria Canals	1	05.04.1979	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Conde de Montecristo, El	17	06.10.1969-31.10.1969	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Conde Lara, El	1	02.12.1972	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Condemnats, Els	1	11.07.1977	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Conductors especials	1	21.06.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Conexión baloncesto	42	01.10.2012-26.05.2014	pròpia	esports	0:30:00	TDP	castellà
Conexión TDP	1337	19.09.2011-21.06.2019	pròpia	esports	1:00:00	TDP	castellà

Conexión Sochi	18	07.02.2014-24.02.2014	pròpia	esports	1:15:00	TDP	castellà
Congrés de congregacions, comfraries i germandats	1	15.02.2007	pròpia	religiós	0:55:00	LA 2	castellà
Congrés de la llengua catalana	5	26.04.1986-03.05.1986	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	castellà
Congrés INT de teatre de Catalunya	8	02.05.1985-25.05.1985	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	castellà
Conill d'Olot, El	1	15.10.1977	pròpia	dramàtic	2:30:00	LA 1	castellà
Conjunt Català de Música Contemporània	1	07.06.1975	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Commemoración del X aniversario de los Juegos Olímpicos	1	25.07.2002	coproducció	esports	3:00:00	LA 2	castellà
¿Conocemos España?	28	10.04.1978-08.10.1978	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Consagració de la Sagrada Família	1	07.11.2010	coproducció	religiós	0:25:00	LA 2	castellà
Conservatori del Liceu	1	18.12.1988	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	castellà
Constitució del Parlament de Catalunya	1	16.05.1984	pròpia	informatius	2:30:00	LA 1	castellà
Conte contat, ja està explicat	1	22.04.1981	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Conte de les rates, El	1	11.04.1981	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	castellà
Contes de Grimm, Els	1	12.11.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Continuarà...	989	22.11.1996-25.06.2013	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	castellà
Continuarà. Especial Sant Jordi	1	23.04.1997	pròpia	cultural	0:35:00	LA 1	castellà
Contrafigura, La	1	27.01.1973	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Contrallums d'un homenot: Josep Pla	1	23.04.1981	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	castellà
Contrapunt	5	25.11.1981-17.02.1982	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Contrapunt	128	14.01.1991-30.07.1994	pròpia	entrevista	0:15:00	LA 2	castellà

Conversió i mort de Quim Federal	1	28.02.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Cop de vent	1	21.05.1984	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	català
Copa del Generalísimo de Hípica	1	07.06.1975	pròpia	esports	1:30:00	LA 2	castellà
Cor del poble, El	1	24.12.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Coral Sant Jordi	1	11.09.1981	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Corall vermell de la Mediterrània, El	1	22.01.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Corazón del tiempo, El	1	24.04.1997	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	català
Corpus Christi. Dia de la caritat	1	09.06.1985	pròpia	religiós	0:10:00	LA 2	català
Corpus popular, El	1	05.03.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 1	català
Cors i danses de Catalunya	1	11.03.1975	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	català
Cosa maldita, La	1	20.07.1972	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Cosas	64	11.01.1980-10.04.1981	pròpia	magazín	0:30:00	LA 1	castellà
Coses d'ahir	13	11.10.1978-01.06.1979	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Coses de la providència	5	03.12.1979-07.12.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Cosi fan tutte	1	01.04.1990	pròpia	musical	3:30:00	LA 1	castellà
Costes, l'Espanya Mediterrània	20	07.10.2003-17.06.2004	coproducció	viatges	0:25:00	LA 2	català
Cota 3000	1	26.12.1983	pròpia	viatges	1:00:00	LA 1	català
Cotilla de domàs groc, La	1	24.01.1978	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	català
Crack, El	1	17.06.1977	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	castellà
Creació d'Adam	1	24.09.1974	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català

Crear i viure	107	20.04.1981- 24.11.1986	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Creció espesa la yerba	1	02.07.1983	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 2	castellà
Creixement d'una gran ciutat	1	25.05.1993	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
Crepuscle dels Déus, El	1	28.02.1977	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Criat de dos amos	1	27.01.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Crimen de Antonio Fraldao, El	1	01.09.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Crimen pasional casi perfecto	1	22.09.1976	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Crits, misteri. La Passió d'Horta	1	28.03.1967	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 1	català
Cristina Dodwel	1	16.09.1988	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	català
Cristina y los hombres	13	02.07.1969- 15.10.1969	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 1	castellà
Cristo de la calavera, El	1	05.08.1974	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Cristo en el arte medieval	1	23.03.1967	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Criterium ciclista de Barcelona	1	24.09.1987	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	català
Criterium INT de natación	1	14.02.1981	pròpia	esports	1:30:00	LA 2	castellà
Crivi 10	1	24.10.2009	pròpia	esports	1:30:00	TDP	castellà
Crònica	644	03.10.1978- 27.05.1982	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	català
Crònica 2	29	06.02.1972- 20.08.1972	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Crònica esportiva	122	02.10.1978- 13.04.1981	pròpia	esports	0:30:00	LA 1	català
Crònica de Jaume I	8	09.01.1978- 27.02.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Cronica joven	39	07.01.1988- 29.09.1988	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 1	castellà

Crónicas fantásticas	6	06.11.1974- 11.12.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Cruel Ubris	1	15.11.1976	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 1	català
Cruz del diablo, La	1	14.07.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Cua de palla, La	1	25.04.1972	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Cuando se oye una canción	1	13.04.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Cuando el otoño se llama primavera	1	02.06.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Cuando las nubes cambian de nariz	1	16.02.1989	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 2	castellà
Cuatro entrevistas	1	09.02.1974	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Cuatro tiempos	56	19.11.1974- 04.01.1976	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Cubana, La	1	24.03.1989	pròpia	entreteniment	0:20:00	LA 2	català
Cucafera, La	29	24.10.1981- 25.05.1982	pròpia	infantil i juvenil	0:45:00	LA 2	català
Cuéntame cómo pasó	13	09.07.1995- 05.11.1995	pròpia	debat	0:55:00	LA 2	castellà
Cuento, Un	1	23.03.1969	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Cuento del perdonador, El	1	06.04.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Cuento futuro	1	05.06.1970	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Cuentos de la Alhambra	5	12.04.1971- 16.04.1971	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	castellà
Cuentos de la nana Bunilda, Los	1	06.03.1992	pròpia	infantil i juvenil	0:20:00	LA 2	català
Cuestión urgente	154	17.10.1967- 21.12.1970	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	castellà
Cuina catalana	1	05.02.1984	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Cuina de l'estiu, La	4	07.07.1987- 28.07.1987	pròpia	gastronòmic	0:30:00	LA 1	català

Cuina de l'hivern, La	4	08.12.1987- 29.12.1987	pròpia	gastronòmic	0:30:00	LA 1	català
Cuina de la primavera, La	5	02.03.1987- 30.03.1987	pròpia	gastronòmic	0:30:00	LA 1	català
Cuina de la tardor, La	4	15.09.1987- 06.10.1987	pròpia	gastronòmic	0:30:00	LA 1	català
Cuina de les festes, La	3	15.12.1986- 29.12.1986	pròpia	gastronòmic	0:30:00	LA 1	català
Cuines dels nous catalans, Les	19	07.06.2009- 02.08.2009	pròpia	gastronòmic	0:10:00	LA 2	català
Cuixart	1	01.01.2000	pròpia	cultural	0:20:00	LA 2	català
Culip VI: un vaixell medieval al cap de Creus	1	15.09.1991	coproducció	documental	0:25:00	LA 2	català
Culip IV: un vaixell romà al cap de Creus	1	19.09.1989	coproducció	documental	0:25:00	LA 2	català
Culpable, El	1	31.03.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Cultural	2	09.10.1981- 16.10.1981	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Cumbres	21	02.02.2014- 28.12.2015	pròpia	viatges	0:25:00	LA 2	castellà
Curial e Güelfa	2	22.04.1982- 29.04.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Cura de moro	1	27.06.1967	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Cuyo nombre es Barcelona	1	12.04.1989	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	castellà
Cyrano de Bergerac	1	07.11.1959	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
D'ací d'allà	71	23.09.1985- 30.06.1986	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
D'ací i d'allà	8	01.11.1981- 20.12.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
D'ara endavant	1	01.11.1991	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
D'un temps d'un país	16	03.10.1978- 25.06.1979	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Dalí	1	18.12.2004	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català

Dalí 2	1	12.12.2004	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Dalí 1904-1989	5	27.01.2004- 21.06.2004	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Dalí 1983-1904	1	12.07.1983	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	català
Dalí, el geni reneix a Venècia	1	26.12.2004	pròpia	cultural	0:45:00	la 2	català
Dalí, l'home i el geni	1	10.09.2002	pròpia	debat	0:50:00	LA 2	català
Dalí: un artista total	1	20.11.2004	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Dalí, un món a la butxaca	1	20.04.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Dalla y Morandi	1	02.08.1989	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Dama al atardecer	1	07.11.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Dama boba, La	1	16.03.1962	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Dama de las camelias, La	1	29.11.1978	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	castellà
Dama de les camèlies, La	2	01.12.1977- 02.12.1977	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	català
Dama de les camèlies, La	1	10.01.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Dama de les camèlies, La	1	20.06.1983	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	català
Dama del alba, La	1	01.11.1982	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà
Dama del cuadro, La	1	31.08.1972	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Dama del mar, La	1	19.03.1984	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 2	català
Dama enamorada, La	1	29.10.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Dama enamorada, La	1	06.03.1987	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Dame un beso, querido	1	03.11.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà

Dancing bar	1	31.03.1986	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Danny i Roberta	1	23.10.1993	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Dansa	1	25.01.1986	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	català
Dansa a Catalunya, La	1	21.01.1986	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Dansa al Tinell	5	08.11.1983- 26.12.1983	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Dansa contemporània, La	1	01.12.1986	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Dansa de Castellterçol, La	1	06.02.1985	pròpia	cultural	0:10:00	LA 2	català
Dansa de mort	1	30.05.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Dansa nacional de Cuba	1	10.09.1988	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Danses a la vora del mar	1	11.09.1985	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Datura fastuosa	1	10.04.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Danza, La	6	17.03.1980- 01.10.1980	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Danzas catalanas	2	17.07.1974- 24.07.1974	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Darrera vegada, La	1	17.04.1978	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Davanter	6	28.09.1994- 14.10.1994	coproducció	ficció	0:55:00	LA 1	català
De 0 a 8.000 metres	1	27.07.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
De bat a bat	46	29.09.1977- 25.06.1980	pròpia	debat	0:30:00	LA 1	català
De cara al mar	10	21.09.1987- 30.11.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
De carne y hueso	11	03.07.1991- 11.09.1991	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 2	castellà
De Catalunya a Benidorm amb Aurelio y los vagabundos	1	06.06.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català

De la mano de	13	07.07.1985-06.10.1985	coproducció	entreteniment	0:30:00	LA 1	castellà
De la Pau d'Aquisgrà a la Pau d'Amiens	1	27.12.2003	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
De Londres a Río	11	20.06.2016-22.07.2016	pròpia	esports	0:20:00	TDP	castellà
De Macià a Tarradellas	1	01.08.1988	pròpia	reportatges	1:10:00	LA 2	castellà
De museus	11	23.09.2012-16.12.2012	pròpia	divulgatiu	0:15:00	LA 2	castellà
De Nadal a Sant Esteve	1	21.12.1971	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
De parte de quién?	13	30.11.1993-28.02.1994	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
De què conec aquest xicot?	1	27.08.1968	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
De todo corazón	1	22.12.2000	pròpia	musical	3:00:00	LA 1	castellà
Debat 2	96	17.05.1987-01.09.1990	pròpia	debat	1:00:00	LA 2	castellà
Debat d'investidura del president de la Generalitat	1	29.05.1984	pròpia	informatius	3:15:00	LA 1	castellà
Debat de la 1, El	346	12.04.2012-21.06.2019	pròpia	debat	1:30:00	LA 1	castellà
Debat sobre l'estat de la nació	1	25.02.1988	pròpia	debat	4:00:00	LA 2	castellà
Debat sobre la cultura catalana, El	1	09.02.1983	pròpia	debat	1:00:00	LA 2	castellà
Debate de la 2, El	49	26.03.2002-22.06.2004	pròpia	debat	1:40:00	LA 2	castellà
Debe y haber	1	20.10.1968	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	castellà
Dècada, La	1	27.12.1989	pròpia	reportatges	1:15:00	LA 2	castellà
Declaracions d'amor, Les	1	15.01.1984	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
Dfiesta en La2	11	21.10.2018-30.12.2018	pròpia	viatges	0:25:00	LA 2	castellà
Del hilo al ovillo	26	07.07.1965-29.12.1965	pròpia	entreteniment	0:15:00	LA 1	castellà

Del piano a la Big Band	1	04.04.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Delantero centro murió al amanecer, El	1	16.01.1977	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Delicado crimen de primavera, Un	1	05.08.1977	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Deliciosamente absurdos	3	20.12.1983- 12.01.1984	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Demon	1	05.11.2018	pròpia	musical	2:05:00	LA 2	castellà
Denominación de Barcelona sede Juegos Olímpicos	1	17.10.1986	pròpia	esports	2:05:00	LA 1	castellà
Deporte.es	196	03.02.2004- 30.12.2007	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Deportistas de Eli-te	16	23.11.2018- 11.01.2019	coproducció	esports	0:45:00	TDP	castellà
Des del centre penitenciari de joves de la Trinitat	2	20.07.1987- 27.07.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Des del Saló de la Infància i la Joventut	4	31.12.1985- 04.01.1986	pròpia	infantil i juvenil	1:30:00	LA 2	castellà
Des de la Plaça del Diamant	1	27.01.1984	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	castellà
Desamor	1	07.02.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Descobrim Navarra	1	11.10.2008	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Descobrint Zhejiang	4	05.02.2005- 02.04.2005	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Descripció d'un paisatge	1	13.06.1983	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 2	castellà
Desde mi celda	10	05.10.1970- 10.10.1970	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Desde Lepe con humor	1	30.12.1993	pròpia	entreteniment	2:30:00	LA 1	castellà
Desè aniversari del Taller de Músics	1	16.01.1990	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Desfile del día de las fuerzas armadas	1	31.05.1981	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 1	castellà
Desori general, Un	1	06.10.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà

Desperta ferro	5	13.07.1982- 24.08.1982	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Despertar del doctor Bern, El	1	29.06.1972	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Después de la lluvia	1	31.10.2000	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	castellà
Destino Eurovisión 2011	4	28.01.2011- 18.02.2011	coproducció	musical	1:45:00	LA 1	castellà
Destino Plutón	22	26.02.1980- 02.09.1980	pròpia	infantil i juvenil	0:50:00	LA 1	castellà
Deuda, La	1	24.08.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Dia a la vida d'un diari, Un	1	10.01.1987	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Día de fiesta	186	03.10.1965- 20.04.1969	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 1	castellà
Dia del cant coral	1	08.09.1978	pròpia	musical	0:25:00	LA 1	català
Día del Milenio, El	1	31.12.1999	coproducció	cultural	14:00:00	LA 2	castellà
Dia del seminari	1	16.03.1986	pròpia	religiós	0:10:00	LA 2	català
Dia del seminari	1	22.03.1987	pròpia	religiós	0:10:00	LA 2	català
Dia és un dia, Un	22	05.01.1990- 01.06.1990	coproducció	entreteniment	2:00:00	LA 2	català
Día es un día, Un	31	05.07.1990- 23.01.1991	coproducció	entreteniment	1:30:00	LA 1	castellà
Día INT del canto coral	1	04.11.1972	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Día INT del canto coral	2	17.11.1973- 24.11.1973	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Día INT del canto coral	3	06.01.1976- 25.01.1976	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Día menos pensado, El	1	17.06.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Dia mundial de la Creu Roja	1	08.05.1991	coproducció	documental	0:25:00	LA 2	català
Dia mundial de la Pau	1	04.01.1984	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català

Diablo cambia de disfraz, El	1	23.03.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Diablo en la botella, El	5	17.05.1971-22.05.1971	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Diada 11 de setembre	1	11.09.2011	pròpia	informatius	1:35:00	LA 2	català
Diada, La	1	11.09.1983	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
Diada, La	1	09.09.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Diada de germanor	1	17.11.1985	pròpia	religiós	0:15:00	LA 2	català
Diada de Nadal	1	22.12.1991	pròpia	musical	0:15:00	LA 2	català
Diada de Sant Jordi	1	20.03.1980	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Diada de Sant Jordi	1	23.04.1996	pròpia	cultural	1:15:00	LA 2	català
Diada Nacional de Catalunya	1	11.09.2013	pròpia	informatius	1:40:00	24 HORAS	català
Diada que el viento se llevó, La	1	13.09.1986	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 1	castellà
Diàleg	19	26.10.1982-20.09.1983	pròpia	debat	1:00:00	LA 2	català
Días felices	1	23.06.1968	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Dibuixants	5	11.04.1987-09.05.1987	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Dibujante: Nazario	1	22.03.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Diccionari Pompeu Fabra	1	14.02.1982	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Dick Whittintong	2	09.02.1982-16.02.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Dida, La	1	26.09.1983	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Dies de 30 anys d'Al vent, Els	1	11.09.1993	coproducció	musical	1:00:00	LA 2	català
Dies de ràdio	1	22.12.2001	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català

Difunto Christopher Bean, El	1	03.02.1980	pròpia	dramàtic	1:50:00	LA 1	castellà
Dilema del doctor, El	1	16.11.1980	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà
Dimonis	1	06.12.1984	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Dinero del purgatorio	1	05.08.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Dionisio	1	08.07.1974	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	castellà
Directe al 2	17	14.04.1988- 28.07.1988	pròpia	magazín	0:30:00	LA 2	català
Directe, Directe	33	25.04.1994- 16.06.1994	pròpia	informatius	0:30:00	LA 1	català
Directo en la noche	20	21.01.1986- 15.08.1986	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Dirty Dozen Brass Band	1	09.01.1990	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Disc Català de l'any 1990	1	18.08.1990	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Disc Català de l'any 1992	1	11.09.1992	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Disc Català de l'any 1994	1	19.05.1995	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Disc Català de l'any 1995	1	07.02.1996	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Disc Català de l'any 1996	1	06.04.1996	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Disc Català de l'any 1997	1	19.04.1997	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Discorama	79	22.02.1964- 26.09.1965	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Discovery Flight	1	05.01.2000	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Disculpin la interrupció	12	21.05.2009- 08.10.2009	coproducció	entreteniment	1:00:00	LA 2	català
Disculpin les molèsties	1	04.01.1997	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 2	català
Disculpin les molèsties amb la boca plena	1	27.12.1998	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 2	català

Disculpin les molèsties 1999	1	25.12.1999	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 2	català
Disculpin les molèsties 2000	1	26.12.2000	pròpia	entreteniment	0:35:00	LA 2	català
Discurso de Juan Carlos I en el salón del Tinell	1	16.02.1976	pròpia	informatius	0:10:00	LA 1	castellà
Dissabte esportiu	16	26.11.1977-08.04.1978	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Disseny Barcelona Berlín	1	05.08.1989	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Disseny industrial	1	29.11.1986	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Diumenge esport	4	01.10.1989-22.10.1989	pròpia	esports	0:45:00	LA 2	català
Diumenge mundial de la propagació de la fe	1	20.10.1985	pròpia	religiós	0:15:00	LA 2	català
Divan d'Ivan, El	26	04.02.1988-29.07.1988	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 2	català
Divas	1	19.09.1988	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	català
Dizzy Gillespie y United Nation Orchestra	1	18.11.1989	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Doble, El	1	09.01.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Doble asesinato en la calle Morgue	1	08.06.1972	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Doctor Caparrós, medicina general	12	03.10.1979-17.12.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Doctor Caparrós, metge de poble	12	05.10.1982-21.12.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Doctor Trueta i Raspall. Metge universal 1897-1997	1	01.11.1997	pròpia	documental	0:40:00	LA 2	català
Documents 2	19	03.04.1991-21.08.1991	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
Documents de la història	5	07.10.1982-14.12.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Dol d'alivio	1	26.11.1968	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Dolça tardor, Una	4	14.04.1980-17.04.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català

Dolores, La	1	21.11.1959	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Dolores, La	1	08.04.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Domènech i Montaner, arquitecte i polític	1	30.12.2011	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Domingo, edición Extra	154	15.10.1961-29.09.1963	pròpia	informatius	0:30:00	LA 1	castellà
Domingo en Nueva York, Un	1	20.03.1984	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 1	castellà
Don Carlo	1	15.11.1988	pròpia	musical	3:10:00	LA 2	castellà
Don Gil de Alcalá	1	16.12.1975	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Don Giovanni	1	18.09.2017	pròpia	musical	2:55:00	LA 2	castellà
Don Juan	1	08.01.1980	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Don Juan	1	10.08.1982	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	castellà
Don Juan, biografía de un mito	1	31.10.1995	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Don Juan o el amor a la geometría	1	19.12.1976	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Dona, cinema i república	1	08.03.1991	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Donde quiera que estés	5	16.07.1973-20.07.1973	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Dones a prop	17	09.12.1982-31.03.1983	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Dones del rock	8	04.05.1988-09.08.1988	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Dora Dora	13	22.04.1994-31.07.1994	coproducció	entreteniment	0:55:00	LA 1	castellà
Dos adéus de Lucia di Lammermoor, Els	1	07.04.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Dos en raya	31	07.10.1984-09.05.1986	pròpia	entrevista	0:55:00	LA 2	castellà
Dos quarts de cinc	1	20.12.1976	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català

Dossier	7	28.12.1982- 12.09.1983	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
Dova	1	08.07.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
D'un temps d'un país	16	03.10.1978- 25.06.1979	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Drac, Sant Jordi, Un	1	23.04.1985	pròpia	ficció	0:30:00	LA 1	català
Dragonera, La	1	10.12.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Drama d'humils	1	26.09.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Drama de les camèlies, El	1	20.06.1983	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Drassanes de Barcelona, Les	1	10.01.1991	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Dret a parlar	79	02.11.1994- 17.08.1996	coproducció	debat	1:50:00	LA 2	català
Duelo, El	1	08.05.1970	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Dueña, La	1	16.04.1992	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	castellà
Dues farses europees del segle XV	1	22.04.1976	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 1	català
Dúplex per llogar	8	04.04.1987- 23.05.1987	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
E.R.	1	01.03.1995	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Ecuador 90°	1	20.08.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Edén, El	14	17.06.1987- 30.09.1987	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Edicions 62 50 anys	1	03.07.2012	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Eduardo y Agripina	1	08.09.1968	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Egipte	1	07.11.1986	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Eldiaquementiendas	13	08.04.1996- 23.08.1996	pròpia	entreteniment	0:50:00	LA 2	castellà

Elecciones en Cataluña	1	20.03.1980	pròpia	informatius	0:40:00	LA 1	castellà
Eleccions 2000 FC Barcelona	1	17.07.2000	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	català
Eleccions al Parlament	1	20.03.1980	pròpia	informatius	0:20:00	LA 1	català
Eleccions blaugrana 2003	1	10.06.2003	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	català
Eleccions del centenari, Les	4	06.07.1997- 27.07.1997	pròpia	debat	0:45:00	LA 2	català
Electra	1	21.11.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Elèctrica Dharma a Zeleste	1	30.04.1992	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Elektra	1	12.03.1990	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Elektro-xou, L'	18	18.09.1987- 29.01.1988	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	català
Elisa Monte Dance Company	1	09.04.1990	pròpia	cultural	1:30:00	LA 1	castellà
Elisabet i Maria	5	15.10.1979- 19.10.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Elisir d'amore, L'	1	28.12.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Elixir del amor, El	1	27.01.1981	pròpia	musical	2:20:00	LA 2	castellà
Emigrants, Els	1	25.05.1990	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Embolica que fa fort, Puck	4	07.06.1980- 28.06.1980	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Emili Colom	1	27.11.1981	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Emili Vendrell, el cantaire de Catalunya	1	07.07.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Emissora Rocacorba, inauguració	1	24.01.1982	pròpia	reportatges	0:50:00	LA 2	català
Empúries, porta històrica	1	19.08.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
En alta mar	1	13.05.1977	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà

En Baldiri de la costa	1	27.06.1972	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
En busca del Dakar perdido	1	10.01.1987	pròpia	esports	0:20:00	LA 1	castellà
En català si us plau	1	04.09.1978	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 1	català
En concierto: Miguel Bosé	1	01.11.1993	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
En construcción	334	28.04.2008-07.01.2010	pròpia	infantil i juvenil	0:20:00	LA 2	castellà
En defensa de su derecho	1	14.04.1973	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
En directe des de la Unió Santcugatenca	1	10.11.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
En el corazón del vino	1	07.12.1986	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
En el vaixell	1	30.05.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
En escena: 100 anys de teatre català	1	04.10.1985	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
En Garet a l'enramada	1	24.02.1976	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
En la mort d'Eulàlia Cervera	4	12.05.1980-15.05.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
En la nit més ditxosa	1	01.02.1973	pròpia	musical	0:40:00	LA 1	català
En marcha	120	06.05.1985-00.11.1985	pròpia	esports	0:15:00	LA 2	castellà
En Nochebuena con los Lunnis y sus amigos	1	24.12.2004	pròpia	infantil i juvenil	2:50:00	LA 1	castellà
En Pere poca por	1	18.02.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
En pijama a la selva	1	07.10.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
En pijama	3	07.10.1978-21.10.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
En record d'Antònia Macià	1	08.09.2001	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
En record de Joan Miró	1	29.12.1983	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català

En record de Maria Matilde Almendros	1	26.12.1995	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
En un lugar de Manhattan	1	22.12.2007	pròpia	dramàtic	2:10:00	LA 2	castellà
Enamorada del amor, La	5	18.11.1968- 22.11.1968	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Encanto de los niños, asombro de los mayores	1	03.03.1996	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	castellà
Encants baixos, Els	1	03.10.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Encara hi són	5	15.01.1980- 22.01.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Encargo original, Un	13	25.06.1983- 24.09.1983	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Encesa de la flama olímpica	1	05.06.1992	pròpia	esports	2:00:00	LA 2	català
Encuesta	152	11.11.1964- 15.02.1968	pròpia	divulgatiu	0:15:00	LA 1	castellà
Endemà de bodes, L'	1	24.09.1968	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Enemic del poble, L'	1	02.03.1982	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Energia, els minerals i l'home, L'	1	12.09.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Energía Santos	1	26.09.2014	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Engaño, El	1	24.03.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Enigma Dalí, El	1	07.08.1994	pròpia	reportatges	0:55:00	LA 2	castellà
Enigma dalt del tren	1	10.01.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Enigmas	19	03.10.1963- 04.02.1964	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Enigmas de tres mujeres inolvidables	1	24.05.1973	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Enigmas. Historias inexplicables	1	19.01.2008	coproducció	entreteniment	1:30:00	LA 1	castellà
Enric parada i fonda	43	27.04.1985- 22.11.1985	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català

Ensayando a Molière	1	19.12.1969	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Ensayo de la orquesta, El	1	24.04.1985	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Ensenyament de la música, L'	1	21.01.1984	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Enterrament és a les quatre, L'	1	29.05.1974	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà
Enterrament és a les quatre, L'	1	01.01.1987	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	castellà
Entierro de Salvador Dalí	1	25.01.1989	pròpia	cultural	1:05:00	LA 2	castellà
Entre les coses i la lectura	1	04.09.1994	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Entre nosaltres	79	01.10.1979- 13.04.1981	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Entre quatre cadires	3	08.12.1981- 22.12.1981	pròpia	debat	1:00:00	LA 2	castellà
Entre vinyes	13	29.09.2013- 23.12.2013	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Entrega bandera combate portaviones Príncipe de Asturias	1	29.05.1989	pròpia	divulgatiu	0:55:00	LA 1	castellà
Entrega de los Premios Ondas 1981	1	14.11.1981	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	castellà
Entrevista a Antoni Gutiérrez Díaz	1	03.04.1984	pròpia	entrevista	1:10:00	LA 1	castellà
Entrevista a Felipe González	1	09.12.1984	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	castellà
Entrevista a Joaquín Soler Serrano	1	22.04.1997	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 2	castellà
Entrevista a Jordi Pujol	1	26.01.1981	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 1	castellà
Entrevista a Jordi Pujol	1	09.08.1983	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	castellà
Entrevista a Jordi Pujol	1	23.01.2002	pròpia	entrevista	0:45:00	LA 2	castellà
Entrevista a Josep Tarradellas	1	23.04.1980	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 1	castellà
Entrevista a Manuel Fraga Iribarne	1	07.04.1985	pròpia	entrevista	0:55:00	LA 1	castellà

Entrevista, L'	83	19.10.1994-11.07.1996	pròpia	entrevista	1:30:00	LA 2	català
Entrevistes electorals autonòmiques 2005	7	21.09.2005-25.09.2005	pròpia	entrevista	0:15:00	LA 2	català
Entrevistes electorals autonòmiques 2017	7	11.12.2017-15.12.2017	pròpia	entrevista	0:15:00	LA 2	català
Entrevistes electorals europees 2004	5	04.06.2004-10.06.2004	pròpia	entrevista	0:20:00	LA 2	català
Entrevistes electorals generals 2015	7	14.12.2015-18.12.2015	pròpia	entrevista	0:10:00	LA 2	català
Entrevistes electorals generals 2016	6	20.06.2016-24.06.2016	pròpia	entrevista	0:10:00	LA 2	català
Entrevistes electorals generals 2019	6	19.04.2019-26.04.2019	pròpia	entrevista	0:15:00	LA 2	català
Entrevistes electorals municipals 2003	8	13.05.2003-23.05.2003	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Entrevistes electorals municipals 2017	6	16.05.2017-23.05.2017	pròpia	entrevista	0:15:00	LA 2	català
Enviado especial	67	19.11.1966-04.11.1968	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Episodi	1	28.07.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
ERC, fidelitat al poble de Catalunya	1	03.08.1982	pròpia	debat	0:30:00	LA 2	català
Era Lucana	28	23.05.1988-04.06.1990	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Ernest Lluch: el diàleg	1	21.11.2005	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Es broma....!	1	01.12.1991	pròpia	entreteniment	0:35:00	LA 1	castellà
És perillós fer-se esperar	1	21.06.1978	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	català
Esa luz que camina	1	12.08.1975	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Esbart dansaire de Rubí	1	23.04.1984	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Escala Catalunya	293	20.10.2001-09.06.2007	pròpia	magazín	0:30:00	CANAL INT.	castellà
Escala INT	18	06.09.1977-31.05.1978	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà

Escalera de color	5	29.05.1971- 26.06.1971	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	castellà
Escalera mecànica, La	8	16.02.2000- 03.05.2000	pròpia	debat	2:00:00	LA 1	castellà
Escarabajo, El	1	29.05.1977	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Escarabajo Verde, El	369	24.05.1997- 28.06.2019	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Escarabajo Verde, El- Araucaria	11	04.05.2000- 27.07.2000	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Escarabajo Verde, El- Azahar	13	06.07.2008- 26.10.2008	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Escenari	45	19.10.1978- 20.12.1979	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Escenes del 1640. Revolta de segadors	1	12.09.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Esclavos, Los	1	05.11.1981	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Escola Arrel	1	22.07.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Escola de natura al Delta	1	09.05.1984	pròpia	documental	0:05:00	LA 1	castellà
Escola de música, L'	1	04.02.1988	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Escola rural, L'	1	25.02.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Escolania de Montserrat, L'	1	15.01.1982	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	castellà
Escoles a la mesura dels nens	1	01.03.1985	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	castellà
Escoles molt particulars	1	01.06.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Escoltem els músics	12	08.01.1988- 13.04.1988	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Escribidores en la Universidad de Barcelona	1	22.06.1992	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Escriptor del mes, L'	23	18.12.1994- 13.10.1996	pròpia	cultural	0:10:00	LA 2	castellà
Escriptors ara	2	28.04.1986- 12.05.1986	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	castellà

Escritor, El	1	18.09.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Escuela de neuróticos	1	11.11.1968	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Escurçó	1	26.10.1971	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Escudella barrejada	12	04.07.1992- 03.10.1992	pròpia	infantil i juvenil	1:30:00	LA 2	català
Esfinge curiosa, La	1	04.04.1978	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Esglésies de Catalunya	109	20.10.1995- 15.11.1998	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Esglésies de Mallorca	4	16.01.2000- 06.02.2000	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Eslovènia: país nou, paisatge vell	1	28.08.1994	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Espai	14	09.11.1985- 19.04.1986	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 2	català
Espanyol, campió de la copa del rei 2000	1	28.05.2000	pròpia	esports	2:45:00	LA 2	català
Espanyol, un club català de futbol, L'	1	26.11.1994	pròpia	esports	0:20:00	LA 2	català
España mágica y ...misteriosa	6	22.09.1991- 04.11.1991	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	castellà
España viva	71	25.07.1968- 31.12.1969	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 1	castellà
Especial 11 de setembre	1	11.09.2007	pròpia	informatius	1:10:00	LA 2	català
Especial Adéu Sarrià	1	24.06.1997	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Especial Albert Pla	1	11.09.1990	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Especial Àlex Crivillé	1	24.10.1999	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Especial Alfaro	1	04.07.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Especial Anton Cañellas	1	17.06.1982	pròpia	debat	0:30:00	LA 1	català
Especial Antoni Gutiérrez Díaz	1	19.07.1982	pròpia	debat	0:30:00	LA 1	català

Especial anual Cifras y Letras	1	27.12.1992	pròpia	concurs	1:00:00	LA 2	castellà
Especial Artur Kaps	1	25.03.1975	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Especial atemptat de Vic	1	30.05.1991	pròpia	informatius	0:20:00	LA 2	castellà
Especial Barça	2	13.05.1997-14.05.1997	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Especial Barça	1	28.06.1997	pròpia	esports	0:45:00	LA 2	castellà
Especial Barça campió	1	12.05.1991	pròpia	esports	3:00:00	LA 2	castellà
Especial Barça campió 1992	1	21.05.1992	pròpia	esports	0:40:00	LA 2	castellà
Especial Barça campió	1	22.05.1999	pròpia	esports	1:15:00	LA 2	castellà
Especial boda reial	1	04.10.1997	pròpia	informatius	7:00:00	LA 1	castellà
Especial Caballé	1	26.12.1982	pròpia	cultural	1:00:00	LA 1	castellà
Especial Caballé	2	12.02.1983-19.02.1983	pròpia	documental	1:20:00	LA 2	castellà
Especial Capri	1	10.05.1997	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Especial Carmen Amaya	1	18.11.2003	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Especial castellers	1	24.09.1985	pròpia	cultural	1:00:00	LA 1	castellà
Especial castellers	1	30.08.1991	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	castellà
Especial centenari de la Sagrada Família	1	21.03.1982	pròpia	debat	0:45:00	LA 2	castellà
Especial centenario Pompeyo Fabra	1	13.02.1969	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	castellà
Especial dansa	3	09.04.1980-23.04.1980	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	castellà
Especial dansa	1	11.11.1982	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Especial Dalí	1	12.07.1983	pròpia	reportatges	0:55:00	LA 2	castellà

Especial Dalí	1	05.02.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Especial Diada	1	11.09.1986	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 1	català
Especial Diada	1	11.09.2012	pròpia	informatius	1:45:00	LA 2	català
Especial Dr. Trueta	1	01.11.1997	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Especial el príncep Felip a Catalunya	1	20.04.1990	pròpia	informatius	1:00:00	LA 2	català
Especial El Salvador, cançons per a terratrèmols	1	10.03.2001	pròpia	reportatges	0:50:00	LA 2	català
Especial eleccions al Parlament de Catalunya 2015	1	27.09.2015	pròpia	informatius	1:30:00	LA 1	català
Especial eleccions 82	7	04.10.1982-25.10.1982	pròpia	informatius	1:30:00	LA 1	català
Especial eleccions 86	1	22.06.1986	pròpia	informatius	1:30:00	LA 2	català
Especial eleccions 88	1	29.05.1988	pròpia	informatius	1:30:00	LA 2	català
Especial eleccions 93	1	08.06.1993	pròpia	informatius	1:15:00	LA 2	català
Especial eleccions 95	1	29.05.1995	pròpia	informatius	1:00:00	LA 1	català
Especial eleccions 95	1	17.11.1995	pròpia	informatius	0:30:00	LA 2	català
Especial eleccions 96	1	03.03.1996	pròpia	informatius	1:30:00	LA 1	català
Especial eleccions autonòmiques	1	15.03.1992	pròpia	informatius	1:10:00	LA 2	català
Especial eleccions autonòmiques	1	17.10.1999	pròpia	informatius	1:30:00	LA 2	català
Especial eleccions autonòmiques	1	16.11.2003	pròpia	informatius	1:20:00	LA 2	català
Especial eleccions Barça	1	06.07.1997	pròpia	esports	0:55:00	LA 2	català
Especial eleccions Estats Units	1	06.11.1984	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 1	català
Especial eleccions FC Barcelona	1	23.07.2000	pròpia	esports	1:20:00	LA 2	català

Especial eleccions municipals	1	26.05.1991	pròpia	informatius	0:30:00	LA 1	català
Especial eleccions municipals	1	26.05.1991	pròpia	informatius	0:30:00	LA 2	català
Especial eleccions municipals	1	27.05.1991	pròpia	informatius	1:00:00	LA 1	català
Especial eleccions municipals	1	25.05.2003	pròpia	informatius	1:00:00	LA 2	català
Especial eleccions Parlament	1	29.04.1984	pròpia	informatius	1:20:00	LA 2	català
Especial Elèctrica Dharma	1	13.06.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial Els Xiquets de Valls	1	06.04.1990	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Especial Esports	1	02.05.1992	pròpia	esports	1:30:00	LA 2	català
Especial Esports. Resum de l'any 2003	1	26.12.2003	pròpia	esports	0:35:00	LA 2	català
Especial Estatut d'Autonomia de Catalunya	1	16.10.1979	pròpia	informatius	0:30:00	LA 2	català
Especial FC Barcelona, campió de la Recopa	1	17.05.1979	pròpia	esports	1:20:00	LA 2	català
Especial fin de año 1970	1	31.12.1970	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Especial Fira de Mostres	1	03.06.1982	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Especial Fira del llibre	1	03.06.1988	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Especial Força Barça	1	26.12.1990	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 2	català
Especial Fòrum 2004. Inauguración	1	08.05.2004	coproducció	cultural	0:30:00	LA 1	castellà
Especial Francesc Català Roca	1	18.03.1998	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Especial Gaudí i la música	1	26.12.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Especial Guardiola	1	30.06.2001	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Especial Havaneres	1	29.12.2001	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català

Especial Heribert Barrera	1	03.08.1982	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Especial Herta Frankel	1	03.03.1996	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 1	castellà
Especial homenatge Josep M. Lladó	1	11.05.1996	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
Especial Illes Medes, un món submarí	1	28.07.1990	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Especial inauguració túnel del Cadí	1	29.10.1984	pròpia	informatius	1:00:00	LA 1	castellà
Especial incendis	2	25.07.1983-15.08.1983	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Especial informatiu: Jordi Pujol	1	09.07.1980	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 1	català
Especial Jaume Sisa	1	09.10.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Especial Jean Marie Basquiat	1	18.08.1988	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Especial Joan Baez	1	09.04.1988	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Especial Joan Manuel Serrat	1	26.12.1978	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	català
Especial Joan Monleón	1	15.08.1986	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	català
Especial Joan Oró	1	04.09.2004	pròpia	entrevista	0:15:00	LA 2	català
Especial Joan Reventós	1	12.07.1982	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Especial Joan Rovira Tarazona	1	31.03.1982	pròpia	debat	0:55:00	LA 1	català
Especial Johan Cruyff	1	09.03.1999	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Especial Jordi Pujol	1	02.06.1982	pròpia	debat	1:00:00	LA 1	català
Especial Jordi Pujol als Estats Units	1	09.11.1983	pròpia	informatius	0:45:00	LA 2	català
Especial Jordi Pujol	1	21.10.1984	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	català
Especial Jorge Fernández Díaz	1	13.04.1982	pròpia	debat	0:50:00	LA 1	català

Especial José de la Vega	1	27.12.1991	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Especial Josep Tarradellas	1	30.01.1984	pròpia	debat	1:15:00	LA 2	català
Especial Kapuscinski	1	05.09.1989	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	català
Especial Kènia	1	06.01.1989	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Especial Kid Creole and The Coconuts	1	24.09.1985	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Especial La Pedrera	1	06.07.1996	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Especial La Principal de la Bisbal	1	28.12.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Especial la saga de los Barraquer	1	21.05.1982	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Especial La Trinca	1	17.02.1973	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial La Trinca	1	26.12.1979	pròpia	musical	1:10:00	LA 1	català
Especial La Trinca	1	13.05.1984	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Especial Laureano López Rodó	1	17.11.1983	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Especial Llorenç Artigas	1	04.04.1982	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Especial Lluís Companys	1	11.09.1990	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Especial Lluís Llach	1	18.06.1985	pròpia	musical	0:45:00	LA 1	castellà
Especial Lluís Llach. Disc Ara	1	25.11.1992	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Especial Lluís Llach, festes de Sant Narcís de 1972	1	23.01.1973	pròpia	musical	0:35:00	LA 2	català
Especial Maria del Mar Bonet	1	26.12.1972	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Especial Marià Fortuny	1	26.04.1988	pròpia	documental	0:40:00	LA 2	català
Especial Marcos Llunas	1	02.08.1997	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà

Especial Marina Rossell	1	02.10.1979	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Especial Marina Rossell	1	07.09.1996	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Especial Martí i Pol	1	11.03.2000	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Especial Menorca	1	19.06.1979	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Especial Mercè Rodoreda	1	27.01.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Especial Miquel Batllori	1	06.07.2002	pròpia	entrevista	0:20:00	LA 2	català
Especial Miquel Roca i Junyent	1	27.07.1982	pròpia	debat	0:30:00	LA 1	català
Especial Mikimoto Clip	1	05.01.1991	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Especial Montecarlo	1	16.12.1977	coproducció	musical	1:20:00	LA 1	castellà
Especial Montecarlo	1	18.02.1979	coproducció	musical	1:20:00	LA 1	castellà
Especial Montecarlo	1	11.03.1981	coproducció	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Especial Montserrat	1	27.04.1976	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Especial Montserrat Caballé	1	29.05.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Especial Montserrat Caballé	1	26.12.1982	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Especial Montserrat Caballé	2	12.02.1983- 19.03.1983	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial Montserrat Roig	1	17.11.2001	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Especial musical	3	08.10.1978- 30.01.1979	pròpia	musical	0:35:00	LA 1	català
Especial musical	1	15.08.1984	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial musical	1	26.04.1989	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Especial musical Lloret	1	12.04.1988	pròpia	musical	1:25:00	LA 2	català

Especial musical Marina Rossell	1	19.08.1984	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Especial musical nit de Sant Joan	1	23.06.1988	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Especial musical Sant Joan	1	24.06.1980	pròpia	musical	1:05:00	LA 1	castellà
Especial musical Sant Joan	1	24.06.1981	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Especial Nadalenc	1	25.12.1980	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Especial Nicolau M. Rubió i Tudurí	1	06.10.1982	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	castellà
Especial Nit d'eleccions	1	08.05.1983	pròpia	informatius	3:00:00	LA 1	castellà
Especial Nit d'eleccions	1	29.04.1984	pròpia	informatius	3:00:00	LA 2	castellà
Especial No te rías que es peor	1	25.12.1990	pròpia	concurso	1:00:00	LA 1	castellà
Especial Nochebuena ¿y ahora qué?	1	24.12.2008	coproducció	entreteniment	0:55:00	LA 1	castellà
Especial Núria Feliu	1	24.09.1973	pròpia	musical	0:50:00	LA 1	castellà
Especial Núria Feliu	1	30.06.1975	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Especial Núria Feliu	1	03.11.2001	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Especial Onze de setembre	1	11.09.1980	pròpia	informatius	0:40:00	LA 1	castellà
Especial Onze de setembre	1	11.09.1986	pròpia	musical	0:15:00	LA 1	castellà
Especial Onze de setembre	1	11.09.2004	pròpia	informatius	1:10:00	LA 2	castellà
Especial Ovidi Montllor	1	08.04.1975	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	castellà
Especial Parlament	1	12.03.1980	pròpia	debat	0:30:00	LA 1	castellà
Especial Pasqual Maragall	1	20.12.1983	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	castellà
Especial Pau Casals	1	08.11.1979	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà

Especial Pau Casals	1	11.09.1984	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Especial Pau Casals	1	02.06.2001	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Especial pel·lícula 'La plaça del Diamant'	1	16.03.1982	pròpia	cultural	0:50:00	LA 1	català
Especial Per Molts Anys	1	01.11.1983	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial Pere Tapias	1	11.09.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Especial president Jordi Pujol	1	02.06.1982	pròpia	debat	1:00:00	LA 1	català
Especial previ arribada Josep Tarradellas	1	01.10.1977	pròpia	reportatges	1:15:00	LA 2	català
Especial programes catalans	1	11.02.1990	pròpia	promoció	0:15:00	LA 1	català
Especial Raffaella Carrà	1	01.05.1985	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	català
Especial Raimon	1	29.03.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial Raimon	1	23.09.1987	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial 40 aniversari Rally Paris-Dakar	1	19.12.2017	coproducció	esports	0:35:00	TDP	castellà
Especial referendun Estatut	3	18.10.1979-20.10.1979	pròpia	informatius	0:30:00	LA 2	català
Especial referendun Estatut	1	23.10.1979	pròpia	informatius	4:10:00	LA 2	català
Especial revetlla de Sant Joan	1	23.06.1983	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial Rosa Maria Sardà	1	23.05.1983	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	català
Especial Festa amb la Rosa Maria Sardà	1	22.06.1986	pròpia	entreteniment	0:45:00	LA 2	català
Especial Rosa Sabaté	1	29.11.1983	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Especial Rovira Beleta	1	21.03.1991	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Especial Saló de l'Automòbil	1	17.11.1994	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	català

Especial Saló de l'Automòbil	1	22.05.1997	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Especial Saló de l'Automòbil	1	03.05.2003	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Especial Salvador Dalí	1	25.07.1983	pròpia	reportatges	0:40:00	LA 2	català
Especial Salvador Dalí	1	23.01.1989	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Especial Sant Joan	1	23.06.1981	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial Sant Joan 82	1	23.06.1982	pròpia	musical	1:50:00	LA 1	català
Especial Sant Jordi	1	23.04.1997	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Especial Sant Jordi	1	23.04.2002	pròpia	cultural	2:00:00	LA 2	català
Especial Sant Jordi	1	23.04.2005	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Especial Santiago Rusiñol	1	10.07.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Especial Sergio Dalma	1	09.02.1996	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Especial Stoixkov. 102 gols	1	10.11.1994	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Especial teatre de Sitges	1	09.01.1990	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Especial Tortell Poltrona	3	28.12.1983- 07.01.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:40:00	LA 2	català
Especial Tete Montoliu. La música que li agradava tocar	1	24.08.1997	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Especial Tricampeones	1	28.05.2009	pròpia	esports	3:00:00	LA 2	castellà
Especial Verge de Montserrat	1	27.04.1978	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 1	català
Especial Xavier Benlloch	1	07.06.1983	pròpia	documental	0:35:00	LA 2	català
Especial Xavier Montsalvatge	1	11.05.2002	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Especial Xavier Romeu	1	18.07.1983	pròpia	documental	1:20:00	LA 2	català

Especial Xiquets de Valls	1	06.04.1990	pròpia	divulgatiu	1:00:00	LA 2	català
Especial XXV Festival de Peralada	1	15.07.2011	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Espectacle i genoma	1	28.04.2001	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	català
Espectador salta a la pista, Un	1	27.05.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Espectres	1	12.04.1978	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	català
Epeculació del sol, L'	1	05.06.1983	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Espera injuriosa, La	1	15.02.1977	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Esperando la carroza	1	07.02.1983	pròpia	dramàtic	1:25:00	LA 1	castellà
Esplai canal	1	06.01.1986	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Esport a la infància i la joventut, L'	1	01.01.1992	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	català
Esport català	7	19.04.1982-31.07.1982	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Esport infantil	9	21.10.1981-06.01.1982	pròpia	esports	0:15:00	LA 2	català
Esportiu	34	05.10.1981-24.05.1982	pròpia	esports	0:25:00	LA 1	català
Esportiu de la tarda, L'	190	30.01.1984-19.10.1984	pròpia	esports	0:15:00	LA 2	català
Esports.cat	94	14.09.2004-29.04.2005	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Esquelet de don Joan, L'	1	29.10.1980	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Esquí nàutic des de Sant Pere Pescador	1	04.10.1981	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 1	català
Esta es mi historia	144	05.06.2001-15.07.2004	coproducció	debat	1:30:00	LA 1	castellà
Ésta es su vida (1962-1968)	147	03.10.1962-30.06.1968	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 1	castellà
Ésta es su vida (1993)	15	17.06.1993-13.10.1993	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 1	castellà

Esta noche con...	45	23.10.1969-28.08.1970	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Estadio 2	1189	03.12.1984-06.10.2007	pròpia	esports	7:00:00	LA 2	castellà
Estanis	1	23.01.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Estar al día	63	04.07.2005-12.12.2005	coproducció	concurso	0:25:00	LA 2	castellà
Estel d'Orient, L'	1	23.12.1978	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Estel de Natzaret, L'	1	25.12.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Estilo	221	12.10.1959-28.09.1964	coproducció	magazín	0:30:00	LA 1	castellà
Estimada Loreto	1	26.12.1986	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Estimada Mary	6	28.12.1992-09.01.1993	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Estimat Stoixkov	1	22.07.1995	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Estiu a Catalunya, L'	17	04.07.1992-25.09.1992	coproducció	magazín	0:30:00	LA 2	castellà
Estiu rock	13	06.07.1985-21.09.1985	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
Esto no es lo que parece	24	13.10.1994-08.04.1995	pròpia	debat	1:30:00	LA 2	castellà
Estoy hablando de Jerusalén	1	13.07.1976	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Estrellas del año, mi mejor canción	1	01.01.1973	pròpia	musical	3:45:00	LA 1	castellà
Estrellas españolas de la ópera	16	07.08.1985-28.08.1985	pròpia	cultural	0:55:00	LA 2	castellà
Estrelles 85	1	27.05.1985	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Estrelles 86	1	15.08.1986	pròpia	musical	1:45:00	LA 2	castellà
Estrenes TVE-Catalunya	3	06.10.1987-11.09.1987	pròpia	promoció	1:00:00	LA 2	castellà
Estudi Estadi	141	25.01.1987-24.09.1989	pròpia	esports	5:00:00	LA 2	castellà

Estudiante de Salamanca, EI	4	03.04.1972-06.04.1972	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Estudio en negro	12	01.01.1970-12.09.1970	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Ets de la pell del dimoni	1	28.10.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Eugeni d'Ors	1	28.09.1981	pròpia	documental	0:45:00	LA 1	català
Eurofestival	16	25.10.1964-07.02.1965	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Eurojunior. La gala	1	14.11.2003	coproducció	musical	1:45:00	LA 1	castellà
Euromúsica 1990	1	09.09.1990	coproducció	musical	1:00:00	LA 2	català
Europa	22	18.01.1989-12.07.1989	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Europa en joc	11	30.09.1987-24.05.1989	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Euròtics	9	13.03.2002-01.05.2002	pròpia	concurs	0:15:00	LA 2	català
Eurovisión 09. El retorno	3	14.02.2009-28.02.2009	coproducció	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Evadidos	1	27.01.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Everest 1982	1	11.09.1983	coproducció	documental	1:10:00	LA 2	català
Everest 1983. Expedició catalana	1	26.12.1984	pròpia	documental	1:10:00	LA 2	català
Evocació	1	08.05.1983	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Evolució de la sonata barroca	2	03.06.1984-10.06.1984	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	castellà
Èxits d'or catalans 1988	1	23.04.1989	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Èxits d'or catalans 1989	1	27.07.1990	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Èxits d'or catalans 1991	1	18.07.1992	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Explica'm un conte	1	07.04.2001	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	català

Exposició Anglada Carmarasa	1	23.01.1986	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Exposició Barcelona-París-Nova York	1	29.12.1985	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	català
Exposició Congrés INT de Teatre	6	14.05.1985-25.05.1985	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Exposició d'Alfaro	1	04.07.1983	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Exposició de 1888, L'	1	08.10.1988	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Exposició INT de 1929	1	21.02.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Exterior dia	16	31.05.1981-25.10.1981	pròpia	magazín	0:40:00	LA 1	castellà
Extra	4	02.03.2006-26.03.2006	coproducció	entreteniment	0:50:00	LA 1	castellà
Extra Schhh...!	13	21.04.1997-26.07.1997	coproducció	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Extraña pareja, La	1	29.11.2000	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Extraña tarde del doctor Burke, La	1	13.07.1969	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Extraños en la noche	1	22.11.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Extraordinària llegenda de la Cucafera, L'	3	30.03.1982-13.04.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Extraordinàries aventures de Palmira Roc a Nova York	2	21.03.1981-28.03.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Fades i caramels	1	14.10.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Faldilles de l'àvia, Les	1	17.02.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Falles, Les	1	19.03.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Fam al món, La	1	09.02.1986	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Fam al món: Mans Unides	1	08.02.1987	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Familia baila, La	1	14.03.1983	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà

Família de Grouxos	1	29.07.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Familia Martí, La	5	27.04.1970- 02.05.1970	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Fang de terrissa	1	24.04.1983	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Fania All Stars en concierto	1	16.09.1990	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Fantasma de Canterville, El	5	22.11.1971- 26.11.1971	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Fantasma del castell, El	1	19.11.1981	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Fantàstic	58	20.11.1992- 01.06.1994	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Fantàstic especial	1	25.12.1992	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	català
Fanny	1	29.07.1974	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Fast Fut	32	17.10.2016- 26.06.2017	pròpia	esports	1:00:00	TDP	castellà
Fausto	1	27.03.1979	pròpia	musical	2:50:00	LA 2	castellà
Favor entre amigas	1	18.09.1975	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Fedora	1	09.03.1988	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	castellà
Fedora	1	11.12.1993	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Fedra	1	19.06.1977	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	català
Fedra	1	23.01.1981	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	castellà
Felices años 70	1	31.12.1969	pròpia	entreteniment	4:00:00	LA 1	castellà
Feliz año nuevo 1971	1	31.12.1970	pròpia	entreteniment	3:00:00	LA 1	castellà
Fem 40 anys	8	16.07.1999- 28.07.1999	pròpia	promoció	1:40:00	LA 2	català
Fenicis, Els	1	27.11.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català

Fèretre per a l'Artur, Un	1	17.04.1975	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Feria de abril dels catalans a Barberà	1	20.05.1991	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Feria de muestras de Barcelona	14	06.06.1960-19.06.1960	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 1	castellà
Feria de muestras de Barcelona	5	06.06.1961-28.06.1961	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 1	castellà
Feria de muestras de Barcelona	1	22.07.1966	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 1	castellà
Ferida Iluminosa, La	1	27.10.1964	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Fernando Garrido	1	15.07.1988	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Ferran García Sevilla	1	21.07.1987	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Ferrer de tall, El	1	25.03.1969	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Ferrocarril del progreso, El	1	29.03.2008	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Festa al cel	1	24.09.2017	pròpia	divulgatiu	1:40:00	LA 2	castellà
Festa amb Rosa Maria Sardà	11	13.02.1979-12.06.1979	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 1	català
Festa de gegants	1	12.10.1992	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Festa de l'espectacle	1	08.05.1989	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Festa de l'espectacle	1	07.06.1991	pròpia	cultural	0:55:00	LA 2	català
Festa de restauració de la Pedrera	1	07.07.1996	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Festa de la música, La	1	21.06.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Festa dels dracs, La	1	23.06.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Festa dels nassos	2	27.12.1980-03.01.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Festa major	1	21.05.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català

Festa major de Figueres	1	03.06.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Festa per Sant Jordi	1	23.04.1987	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Festes de la Mercè	1	28.09.1975	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Festes de la Mercè	1	24.09.1982	pròpia	cultural	4:15:00	LA 1	català
Festes de la Mercè	1	25.09.1982	pròpia	cultural	1:15:00	LA 1	català
Festival cultural 82	1	12.06.1982	pròpia	musical	2:10:00	LA 1	castellà
Festival Dansa	1	15.08.1983	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Festival Castell de Peralada	1	06.10.2015	coproducció	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Festival Castell de Peralada	1	24.09.2017	coproducció	musical	1:25:00	LA 2	castellà
Festival Castell de Peralada	1	27.07.2018	coproducció	musical	1:45:00	LA 2	castellà
Festival d'esports autòctons	1	23.07.1992	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Festival de Cantonigròs	1	15.08.1983	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Festival de Cantonigròs	1	18.07.1985	pròpia	musical	1:05:00	LA 2	català
Festival de cine de Barcelona	1	14.11.1990	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	castellà
Festival de cinema de Sitges	7	08.10.1993-18.10.1993	pròpia	reportatges	0:05:00	LA 2	català
Festival de cinema de terror de Sitges	1	29.09.1982	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 2	català
Festival de Jazz de Terrassa	1	13.06.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Festival de la campanya benèfica FC Barcelona	1	26.12.1974	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Festival de la Canción del Mediterráneo	3	25.09.1959-27.09.1959	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Festival de la Canción del Mediterráneo	3	23.09.1960-25.09.1960	pròpia	musical	2:00:00	LA 1	castellà

Festival de la Canción del Mediterráneo	3	23.09.1961-25.09.1961	pròpia	musical	2:00:00	LA 1	castellà
Festival de la Canción del Mediterráneo	3	22.09.1962-24.09.1962	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Festival de la Canción del Mediterráneo	3	20.09.1963-22.09.1963	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Festival de la Canción del Mediterráneo	4	24.09.1964-27.09.1964	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Festival de la Canción del Mediterráneo	3	25.09.1965-27.09.1965	pròpia	musical	2:00:00	LA 1	castellà
Festival de la Canción del Mediterráneo	3	30.09.1966-02.10.1966	pròpia	musical	3:00:00	LA 1	castellà
Festival de la Canción del Mediterráneo	2	30.09.1967-01.10.1967	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Festival de la Infància i de la Joventut	7	28.12.1987-04.01.1988	pròpia	infantil i juvenil	1:30:00	LA 2	català
Festival de la Infància i de la Joventut	3	28.12.1989-30.12.1989	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 2	català
Festival de la Infància i de la Joventut	1	06.01.1990	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Festival de la solidaridad. La Europa humanitaria	1	13.12.1998	coproducció	musical	3:00:00	LA 1	castellà
Festival de música de Cambrils	1	07.07.1978	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Festival de música popular de Vilanova i la Geltrú	1	12.10.1987	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Festival de Peralada	1	30.07.2011	pròpia	musical	0:35:00	LA 2	català
Festival de teatre de Sitges	1	26.10.1981	pròpia	cultural	1:00:00	LA 1	català
Festival de teatre de Sitges	1	01.11.1985	pròpia	cultural	1:55:00	LA 2	català
Festival de Vilanova	2	11.09.1991-12.09.1991	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Festival del Mar	1	13.06.2004	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Festival infantil del grup d'empresa	1	02.07.1993	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	català
Festival infantil del grup d'empresa	1	17.03.1994	pròpia	infantil i juvenil	0:50:00	LA 2	català

Festival infantil del grup d'empresa	1	01.03.1995	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 2	català
Festival infantil del grup d'empresa	1	25.01.1996	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 2	català
Festival INT de música	1	13.08.1988	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Festival INT de Música de Barcelona	1	17.12.1976	pròpia	musical	1:40:00	LA 2	català
Festival INT de Música de Barcelona	1	06.01.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Festival INT de Música de Torroella de Montgrí	1	12.10.1991	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Festival INT de Teatro	1	15.08.1983	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	castellà
Festival mundial de patinaje artístico y danza	1	17.06.1995	pròpia	esports	1:30:00	LA 2	castellà
Festival musical campanya benèfica	2	29.12.1974-01.01.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Festival Ricard Roda	1	24.05.1997	coproducció	musical	1:00:00	LA 2	català
Fet a Sant Cugat	32	01.07.2002-22.10.2002	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	català
Fi d'any	1	29.12.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Fidelio	1	26.01.1960	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Fidelio	1	10.11.1977	pròpia	musical	2:00:00	LA 1	castellà
Fiesta	1	15.08.1975	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 1	castellà
Fiesta con nosotros	118	28.10.1962-26.09.1965	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 1	castellà
Fiesta de la Mercè de Barcelona	1	24.09.1965	pròpia	documental	0:20:00	LA 1	castellà
Fiesta de la música, La	1	21.06.1988	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Fiesta en Barcelona	1	12.06.1982	pròpia	musical	2:30:00	LA 1	castellà
Fiesta en Cataluña	1	22.09.1964	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 1	castellà

Fiesta suprema	77	25.11.2013-02.03.2014	coproducció	entreteniment	0:30:00	LA 2	castellà
Filomena, La	1	18.06.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Filomena se'n va de vacances en tren, La	1	31.12.1976	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Filomena se'n va de vacances en tren, La	1	05.01.1984	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	castellà
Filla del carboner, La	1	30.04.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Filla del carmesí, La	1	03.06.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Filla del mar, La	1	22.02.1966	pròpia	dramàtic	2:10:00	LA 1	castellà
Filla del mar, La	1	31.08.1971	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Filla del regiment, La	1	19.02.1994	pròpia	musical	2:25:00	LA 2	castellà
Fills del 92	1	25.07.2017	pròpia	divulgatiu	1:00:00	LA 2	castellà
Fin de año 1970	1	31.12.1969	pròpia	entreteniment	4:00:00	LA 1	castellà
Fin de semana	2	27.01.1962-03.02.1962	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	castellà
Fin del trayecto	1	07.01.1982	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Final Copa de Europa 92	1	20.05.1992	pròpia	esports	6:00:00	LA 2	castellà
Finanzas éticas	1	30.12.2012	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Finestra, La	5	17.12.1979-22.12.1979	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 1	castellà
Finestra misteriosa, La	1	11.07.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Fira d'abril	1	08.05.1993	pròpia	divulgatiu	0:15:00	LA 2	castellà
Fira de Carnestoltes	1	19.02.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Fira de contes	1	16.06.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà

Fira del llibre	1	10.06.1992	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Fira del llibre	1	10.06.1993	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Fira, imatges amigues	1	08.05.1993	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Flama olímpica	5	15.06.1992- 22.06.1992	pròpia	esports	0:05:00	LA 2	català
Flamenc	10	27.11.1987- 04.03.1988	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Flamenc a Catalunya	13	02.12.2003- 03.02.2004	coproducció	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Flamenc a Catalunya, més enllà de la pell	1	14.02.1996	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Flamenco	121	21.11.1974- 11.05.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Flamenco por derecho	2	16.01.1989- 01.05.1990	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Fleca Rigol Diguí	1	24.04.1987	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Flechazo, El	175	09.09.1997- 01.07.1998	coproducció	concurs	0:45:00	LA 1	castellà
Flight	1	26.12.1986	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Floquet de neu, l'animal mediàtic	1	29.11.2003	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Foc de neu	1	26.12.1983	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Folklore ruso	1	06.10.1978	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Fondària	1	26.06.2004	coproducció	documental	0:25:00	LA 2	català
Font de Montserrat, La	1	15.01.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Foques del Sud, Les	1	21.09.1988	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Fora de sèrie	16	05.04.1991- 23.08.1992	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Força Barça	95	17.09.1990- 26.06.1992	coproducció	entreteniment	0:30:00	LA 2	català

Fórmula TV	40	02.01.1982-02.09.1983	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Forn. Castellar de n'Hug	1	12.08.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Fortuna de Peter Crawford, La	1	06.05.1974	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Fortuna de Sílvia, La	1	28.09.1976	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 1	català
Fòrum: una cita nova, El	1	21.12.2002	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Forza del destino, La	1	28.08.1979	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	castellà
Francesc Macià	1	26.12.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Frank	1	04.05.1972	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Frequencia pirata	17	03.11.1991-01.03.1992	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Frederic Mompou, 100 anys	1	16.04.1993	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Fredolid, El	1	18.10.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Free boleros: Tete Montoliu i Maite Martín	1	04.01.1997	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Fregolismes	1	02.03.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Freud, la primera mirada al fons del pou	1	27.07.1990	pròpia	docudrama	0:55:00	LA 2	català
Fronteras de la Ciencia, Las	35	04.02.1966-29.09.1966	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	castellà
¿Fué un mal sueño?	1	04.05.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Fuego sin llama	1	12.05.1968	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	castellà
Fueron primera página	13	06.10.1986-29.12.1986	pròpia	reportatges	0:35:00	LA 2	castellà
Fuerteventura, terra per descobrir	1	02.09.2007	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Fugitius de la plaça Reial, Els	1	23.02.1965	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català

Fum...fum...fum	1	25.12.1987	pròpia	musical	1:25:00	LA 2	català
Fundació Miró	1	29.03.1986	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Fundació Miró de Barcelona i de Palma de Mallorca	1	15.12.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Fundación Juan March i Museo de Arte Abstracto Español	1	17.11.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Funeral víctimes atemptat	1	25.06.1987	pròpia	informatius	1:00:00	LA 2	català
Funeral víctimas accidente Germanwings	1	27.04.2015	pròpia	informatius	3:15:00	LA 1	castellà
Fura torba el Quixot, La	1	07.10.2000	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	català
Fusta d'escriptor, en memòria de Jaume Fuster	1	08.02.1998	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Futbol, damnificados inundaciones Cataluña y Valencia	1	26.12.1982	pròpia	esports	2:00:00	LA 1	castellà
Fútbol, encuentro en España	88	19.07.1981-06.06.1982	pròpia	esports	1:00:00	LA 1	castellà
Gabriel, alta costura	1	27.02.1973	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Gaceta, La	1	04.07.2005	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	castellà
Gafapastas	60	14.03.2011-08.06.2011	coproducció	concurs	0:30:00	LA 2	castellà
Gala 50 años de TVE	1	07.12.2006	coproducció	entreteniment	2:35:00	LA 1	castellà
Gala 60 años juntos TVE	1	18.12.2016	coproducció	musical	2:40:00	LA 1	castellà
Gala Academia de la Televisión	1	30.04.2004	coproducció	entreteniment	2:30:00	LA 1	castellà
Gala cantajuego 2009	1	06.01.2009	pròpia	infantil i juvenil	0:50:00	LA 2	castellà
Gala de entrega de de los premios Josep Pla y Nadal	1	06.01.2019	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	castellà
Gala de todo corazón	1	22.12.2000	pròpia	musical	2:45:00	LA 1	castellà
Gala especial 50 anys TVE Catalunya	1	16.12.2009	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	català

Gala Lírca 30 aniversario Festival de Perelada	1	12.08.2016	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Gala literària Premis Octubre	1	23.10.1996	coproducció	cultural	2:00:00	LA 2	castellà
Gala Naval de Barcelona	2	02.07.1966-03.07.1966	pròpia	divulgatiu	1:30:00	LA 1	castellà
Gala premis Zapping	1	06.03.2014	pròpia	cultural	2:10:00	LA 2	castellà
Gala rècord Guinness 'La extraña pareja'	1	27.11.1999	pròpia	dramàtic	3:00:00	LA 2	castellà
Gala textil desde Barcelona	1	29.09.1964	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 1	castellà
Galápagos	1	23.12.1981	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Galiot, El	1	15.12.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Gallo rojo, El	5	05.03.1973-09.03.1973	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Gama 67	44	17.11.1966-09.10.1967	pròpia	musical	00:30:00	LA 2	castellà
Gama 71	41	02.11.1970-08.07.1971	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Gamarock	6	18.10.1993-30.11.1993	coproducció	concurs	0:30:00	LA 2	castellà
Gamba, La	51	02.07.2001-13.09.2001	pròpia	magazín	1:00:00	LA 2	castellà
Gane con OMO	62	27.03.1960-05.03.1961	coproducció	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Gane su viaje	81	18.06.1961-29.09.1962	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Garaje, El	1	03.01.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
García Lorca: toreando con las estrellas	1	23.12.2018	pròpia	documental	1:10:00	LA 2	castellà
Garet a l'enramada, En	1	24.02.1976	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Garrotxa, La	1	23.05.1983	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
Gauche Divine, La	1	12.10.2016	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà

Gaudí, aquest inconegut	1	03.09.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Gaudí Barcelona estiu 95	1	30.09.1994	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Gaudí i la música	10	29.11.1986- 07.12.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Gaudiana	6	18.05.2002- 22.06.2002	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Gaudiana. Universo Gaudí	1	13.10.2002	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Gegant cap de llana, El	1	27.01.1979	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 1	castellà
Gegant del Pi, El	1	09.04.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Gegant enamorat, El	1	26.12.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	castellà
Gegants	1	12.10.1992	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Gemma di Vergy	1	20.01.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Generalitat, La	1	25.10.1979	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Generalitat, un any	1	28.09.1978	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 1	castellà
Gent d'aquí	41	23.10.1982- 26.03.1983	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Gent d'ara	1	29.08.1967	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Gent de paraula	132	23.09.2010- 02.01.2015	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	castellà
Gent guapa	1	22.02.1986	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	castellà
Gente bien	1	26.08.1969	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Gente bien	1	18.06.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Gente bien	1	12.11.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Gente encantadora	1	18.02.1987	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà

Gente menuda	14	22.11.1959- 14.02.1960	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 1	castellà
Genuinament amarg	1	28.03.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Germans Folch i Torres, Els	1	11.09.1998	coproducció	documental	0:35:00	LA 2	castellà
George Harrison, el Beatle discret	1	01.12.2001	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	castellà
Geografia	10	13.01.1982- 07.04.1982	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	castellà
Geografia de Catalunya	13	31.10.1986- 27.02.1987	pròpia	viatges	0:25:00	LA 2	castellà
Geometria variable	98	17.11.2004- 21.07.2007	pròpia	debat	1:00:00	LA 2	castellà
Gerona	5	29.09.1969- 03.10.1969	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Gioconda, La	1	13.05.1988	pròpia	musical	3:45:00	LA 2	castellà
Giravolt	195	04.09.1973- 12.12.1978	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Giravolt	153	20.02.1994- 25.10.1997	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Giravolt de maig, El	1	25.05.1965	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Girona d'en Pla, La	1	26.02.1984	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	castellà
Glasnost	99	17.01.1989- 29.06.1992	pròpia	cultural	0:55:00	LA 2	castellà
Globe Trotters	1	02.07.1975	pròpia	esports	0:45:00	LA 2	castellà
Glups!	1	25.12.1985	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	castellà
Gol Nord	76	20.08.1997- 19.06.1999	pròpia	esports	2:00:00	LA 2	castellà
Golfes, Les	1	26.04.1966	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Golondrinas, Les	1	15.08.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Góndola fantasma, La	2	22.12.1983- 29.12.1983	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà

Gore Vidal en las desidencias	1	14.09.1986	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
Gorro de cascabeles, El	1	27.11.1981	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà
Gossos a Catalunya	1	22.06.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Gradiva	1	20.01.1972	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Gran Aleix, El	1	26.09.1972	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Gran amor de Dennis Haggarty, El	5	12.07.1971-16.07.1971	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Gran angular	349	21.11.1997-01.05.2010	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Gran borrachera, La	4	17.01.1977-20.01.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Granangular.cat	45	15.03.2006-01.05.2010	coproducció	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Gran circ rus sobre gel	1	06.01.2001	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Gran concierto de Navidad con Josep Carreras	1	25.12.2018	coproducció	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Gran enigma, El	1	03.12.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Gran espècie, La	1	27.10.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Gran gala 'Les millors veus del món'	1	17.03.1994	pròpia	musical	3:15:00	LA 2	castellà
Gran gala El Mundo Deportivo	1	05.02.2018	pròpia	esports	0:40:00	TDP	castellà
Gran gala lírica	4	26.01.1972-15.04.1972	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Gran Gala UNICEF 1979	1	27.06.1979	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Gran màgic d'Oz, El	2	08.04.1982-15.04.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Gran noche del cante y la copla, La	1	16.12.1995	coproducció	musical	1:10:00	LA 1	castellà
Gran orquesta de Duke Ellington	1	12.04.1974	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	castellà

Gran premio	42	03.10.1966-31.07.1967	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	castellà
Gran ramo de rosas rojas, Un	1	15.02.1988	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Gran sàbat	4	02.06.1989-02.12.1990	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 1	català
Gran splash	26	24.06.2000-16.09.2000	coproducció	concurs	1:15:00	LA 1	castellà
Gran teatre	22	26.02.1980-02.12.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Granalluts, Els	1	01.12.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Grandes intérpretes	140	02.10.1970-21.11.1973	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	castellà
Grandeza y miseria de Minette	1	12.08.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Gresca del sac de gemecs, La	17	17.10.1983-05.01.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Groenlàndia: travessa pels glaciers de la costa est	1	16.11.1995	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Guacamai, El	1	28.10.1969	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Guamans	57	18.09.1990	pròpia	musical	0:02:00	LA 2	català
Guaranís, Los	1	24.04.1973	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Guardián de signo amarillo, El	1	03.06.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Guatemala, sobreviure a la impunitat	1	20.09.1992	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
Guía, El	1	11.05.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Guifré el Pilós	1	20.11.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Guillermina Motta, bestiari	1	29.08.1992	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Guillermina Motta: cançons que amo	1	02.07.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Guillermina Motta canta a Josep Carner	1	14.05.1984	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català

Guillermines del rei Salomó, Les	13	20.04.1981-23.07.1981	pròpia	ficció	0:30:00	LA 1	català
Guió, El	1	11.05.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
H-Hankel J-20	1	24.06.1974	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Ha mort Joan Viñas	1	02.02.2002	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Ha nacido una nueva era	1	21.07.1969	pròpia	divulgatiu	1:30:00	LA 2	castellà
Habaneras y otras canciones de la mar	1	11.12.1996	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
Haciendo amigos en Cuba	1	01.07.2005	coproducció	documental	0:15:00	LA 2	castellà
Habitació del fons, L'	24	05.10.1981-31.05.1982	pròpia	tertúlia	0:30:00	LA 2	català
Habitación nº 9	1	03.08.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Hablemos de amor	12	08.07.1984-30.09.1984	pròpia	tertúlia	1:00:00	LA 2	castellà
Hamlet, príncep de Dinamarca	1	26.04.1979	pròpia	dramàtic	2:30:00	LA 1	català
Hansel y Gretel	1	17.02.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Hardcore sota el carrer	1	09.04.1990	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Hasta que la tele nos separe	10	03.07.2006-04.09.2006	coproducció	concurs	1:40:00	LA 1	castellà
Havanera de port en port, L'	1	17.08.2003	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Havaneres	1	11.09.2004	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	català
Havaneres de Calella de Palafrugell	1	24.06.1990	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Havaneres de Palafrugell	1	27.07.1991	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Havaneres de Cuba al Palau	1	01.01.1993	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Havaneres de Portbou	1	29.12.2001	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català

Havaneres i d'altres cançons de mar	1	19.07.1996	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Hay que morirse	1	14.08.1977	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Hectómetro de libros, por favor, Un	1	10.07.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Hem fet el cim	1	11.09.1986	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Hem feta bona, L'	1	24.12.1991	pròpia	promoció	0:30:00	LA 2	català
Hemodonació per plasmaferesi	1	25.10.1985	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Herbolari, L'	1	16.04.1977	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català
Herbolaris i altres herbes	1	25.02.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Hereu i la forastera, L'	1	05.10.1981	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 1	català
Hereu Paituví, L'	1	10.07.1978	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Herman Coene	5	02.02.1970-06.02.1970	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Hermano loco	1	09.09.1975	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Hermoso domingo de septiembre, Un	1	04.05.1969	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Herodías	1	22.12.1973	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Herói, L'	1	07.03.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Herois i les grandeses, Els	1	15.11.1978	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	català
Herta Frankel	1	03.03.1996	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Herta Frankel y sus marionetas	32	21.02.1960-18.09.1960	pròpia	infantil i juvenil	0:10:00	LA 1	castellà
Hidra, missió pirata	4	28.04.1979-19.05.1979	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	català
Hija de Jano, La	5	16.03.1970-20.03.1970	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà

Hija de Rapacinni, La	1	05.04.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Hija del capitán, La	5	12.06.1972- 16.06.1972	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Hijas de la desdicha, Las	1	29.12.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Hilo directo	138	20.05.1968- 01.01.1970	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 1	castellà
Hispano-Suiza. Les ales del progrés	1	06.10.2004	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Història berlinesa, Una	1	26.01.1971	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Història d'amor	1	29.05.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Història de cadira	1	01.03.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Història de l'automoció	1	06.12.2005	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Història de l'esport català	13	01.10.1978- 21.12.1978	pròpia	esports	0:30:00	LA 1	castellà
Historia de Leonora y Beatriz	1	23.03.1972	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Historia de Miguel	1	10.08.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Historia de Steenie Steenson	1	26.06.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Història del cinema a Catalunya, Una	20	10.10.1979- 26.03.1980	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	castellà
Historia del esclavo negro	1	05.01.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Història del FC Barcelona	15	26.02.1996- 04.01.1997	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	castellà
Història de Handlet	1	08.03.1989	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Historia del Liceo	1	10.10.1999	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Història del Liceu	1	07.10.1999	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Història del soldat	1	21.04.1993	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà

Història del tramvia	1	22.01.2005	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Història de la Diada	1	11.09.1993	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Historia de un matrimonio	1	21.08.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Història negra	1	02.06.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Història particular, Una	34	06.12.1986- 26.09.1987	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	català
Història romàntica, Una	1	13.10.1975	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Històries	1	23.05.1975	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Històries d'Hakim de Norberto Avila	2	20.07.1981- 21.07.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Històries de cara i creu	13	24.10.1986- 30.01.1987	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Històries de taula i llit	15	29.05.2014- 28.12.2014	pròpia	gastronòmic	0:25:00	LA 2	català
Històries del cos humà	1	08.09.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Històries obertes	12	13.03.1978- 04.09.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Historietas	1	22.07.1995	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	castellà
Ho has vist?!	13	16.04.2019- 08.07.2019	pròpia	promoció	1:00:00	LA 2	català
Holanda: cuando llega la primavera	1	18.05.1986	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
Holiday on ice	1	15.08.1978	pròpia	entreteniment	1:10:00	LA 1	castellà
Hombre del futuro, El	1	16.09.1974	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Hombre del Milenio, El	1	31.12.1999	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	castellà
Hombre fatal, Un	1	04.11.1968	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Hombre por dentro y otras catástrofes, El	4	06.04.1989- 27.04.1989	pròpia	ficció	0:30:00	LA 2	castellà

Hombre que ríe, El	5	07.02.1972- 11.02.1972	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Hombre que se comía los pecados, El	1	13.09.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Hombres!	1	28.06.1997	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Hombres que dejan huella	38	11.11.1965- 22.09.1966	pròpia	divulgatiu	1:00:00	LA 1	castellà
Home anomenat Joan Capri, Un	1	10.05.1997	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Home dels nassos, L'	1	24.12.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Home feliç	1	27.04.1971	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Home per dins i altres catàstrofes, L'	5	06.04.1989- 13.04.1989	pròpia	ficció	0:30:00	LA 2	castellà
Homenaje a Enrique Granados	1	21.02.1993	pròpia	musical	1:25:00	LA 2	castellà
Homenaje a Frederic Mompou	1	03.07.1987	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Homenaje a Jordi Roch	1	18.11.2006	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Homenatge 25 aniversari mort Josep M ^a de Sagarra	1	27.09.1986	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	castellà
Homenatge Mary Santpere	1	06.12.1993	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Homenatge a Camarón	1	10.10.1992	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Homenatge a Enric Granados	1	21.02.1993	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Homenatge a Fabià Puigserver	1	07.09.1991	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	castellà
Homenatge a Gato Pérez	1	15.11.1991	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Homenatge a Grouxo Marx	1	17.12.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Homenatge a Guillem d'Efak	1	30.06.1994	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Homenatge a Joan Antoni Samaranch	1	25.07.2002	pròpia	documental	2:10:00	LA 2	castellà

Homenatge a Lluís Companys	1	15.10.2004	coproducció	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Homenatge a M. Aurèlia Capmany	1	03.10.1992	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Homenatge a Mercè Vilaret	1	19.04.1994	pròpia	reportatges	2:30:00	LA 2	català
Homenatge a Montserrat Roig, el pas dels dies no s'atura	1	04.11.1992	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Homenatge a Nicolau Casaus	1	12.02.2013	coproducció	esports	1:40:00	TDP	castellà
Homenatge a Pepón Corominas	1	16.06.1998	pròpia	dramàtic	2:45:00	LA 2	català
Homenatge a Picasso	1	21.01.1981	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Homenatge a Salvador Escamilla	1	18.04.2008	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Homenatge a Salvador Espriu	1	22.04.1985	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Homenatge a Xesco Boix	1	28.07.1984	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Homenatge als bombers	1	30.07.1984	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Homenatge Joan Magriñà	1	16.09.1995	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Homenatge víctimes atemptat Sabadell	1	26.12.1990	pròpia	esports	2:00:00	LA 2	català
Homenots	6	13.11.1999-18.11.1999	coproducció	dramàtic	0:50:00	LA 2	català
Homes i No	1	26.04.1978	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	català
Homes sense dones	1	15.08.1985	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Honorables ciutadans	23	16.01.1985-24.07.1985	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Hora musa, La	13	02.10.2018-01.01.2019	coproducció	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Hora punta	54	21.07.1999-27.03.2003	coproducció	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Hores d'amor i de tristesa	1	21.01.1981	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 1	català

Hores mortes, Les	1	24.01.1975	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Hort del gegant, L'	1	31.01.1981	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Hostal de l'amor, L'	1	30.01.1968	pròpia	dramàtic	1:35:00	LA 1	català
Hostal de la Bolla, L'	1	07.02.1978	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	català
Hostal de la Glòria, L'	1	22.06.1976	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Hoy es domingo	1	23.10.1960	pròpia	entreteniment	1:30:00	LA 1	castellà
Hoy no he bebido	1	21.12.2015	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Hristo Stoichkov	1	10.11.1994	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Huella de Miró, La	1	31.12.1983	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	castellà
Huella del tiempo, La	1	26.01.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 1	castellà
Huevos del avestruz, Los	1	14.06.1974	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Humor d'Eugeni, L'	2	16.04.1980- 26.05.1980	pròpia	entreteniment	0:55:00	LA 1	castellà
Humor de Ramon, El	1	02.07.1980	pròpia	entreteniment	0:25:00	LA 1	castellà
Hyakutale	410	05.08.1998- 15.09.2000	pròpia	infantil i juvenil	0:20:00	LA 2	castellà
I due foscari	1	24.12.1977	pròpia	musical	2:30:00	LA 2	castellà
I Festival Joves que canten. Viure en plenitud	1	11.10.1983	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	català
II Festival Joves que canten Viure en plenitud	1	25.09.1984	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
I Musici	3	10.02.1985- 24.02.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
I premis zapping TAC	1	23.04.1996	pròpia	cultural	0:15:00	LA 2	català
I puritani	1	28.07.1990	pròpia	musical	3:10:00	LA 2	castellà

I un home va ésser sacrificat	1	28.03.1972	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
I visca la música	1	30.08.1988	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	català
laia Quaresma, La	1	24.02.1979	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Iannis Xenakis	1	20.10.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Íbers i romans	1	29.01.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Ibiza 92	2	23.06.1990-30.06.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Ictíneu	1	26.03.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Idiota, El	20	25.10.1976-19.11.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
IDSF INT open latinos	1	03.01.2006	pròpia	concurs	1:00:00	LA 1	castellà
Igualtat per viure, diversitat per conviure	1	29.03.1993	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
II Festival de Tardor de Barcelona	1	17.10.1990	pròpia	cultural	1:10:00	LA 2	català
II Festival infantil TAC	1	11.04.1999	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	català
II Festival Joves que canten Viure en plenitud	1	25.09.1984	pròpia	musical	1:05:00	LA 2	català
II Festival Nacional de la cançió espanyola	1	14.02.1970	pròpia	musical	2:45:00	LA 1	castellà
III Festival de la cançió infantil 1969	1	11.12.1969	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 1	castellà
III Festival Joves que canten Viure en plenitud	1	05.10.1985	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Il trovatore	1	21.07.2017	coproducció	musical	2:45:00	LA 2	castellà
Il·lustre hechicero, El	1	04.08.1973	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	castellà
Il·lustre botànic doctor Cambó, L'	1	31.03.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Illa de Cabrera, encantadora i tràgica, L'	1	18.11.1995	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català

Illa submergida, L'	1	11.05.1993	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Illes Açores, més enllà del sol ixent	1	28.11.1985	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Illes Medes, un mon submarí	1	25.07.1990	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Imatge i Paraula	1	04.05.2002	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Imatges i fets de Catalunya	1	24.07.1983	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Imatges per guardar	1	29.06.1983	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	català
Impactes	180	22.11.1994-31.01.1996	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Impactos	10	14.04.1996-18.08.1996	pròpia	reportatges	0:50:00	LA 2	castellà
Imprescindibles del deporte	4	10.03.2017-08.02.2019	pròpia	esports	0:30:00	TDP	castellà
Impremta	1	21.01.1978	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Inauguración de la temporada de ópera del Liceo	1	05.11.1964	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Inauguración del programa de UHF en Barcelona	1	24.09.1965	pròpia	divulgatiu	1:00:00	LA 1	castellà
Inauguración del Museo Dalí en Figueras	1	15.09.1974	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	castellà
Incomprensible	1	01.08.1970	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Increïble història del Dr. Floït i Mr Pla, La	1	13.12.1999	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Ideal de amor, El	1	17.11.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Incendios: España arde	1	26.07.1986	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 1	castellà
Indeseables en Francia	1	02.06.2006	pròpia	documental	1:25:00	LA 2	castellà
Índia mor a Benarès, L'	1	03.12.1985	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Inflables de Ponsatí, Els	1	01.05.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català

Informatiu 91, L'	1	30.12.1991	pròpia	reportatges	0:50:00	LA 2	català
Innocència jeu al sofà, La	1	06.01.1987	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Innocents a la selva o la innocència jeu al sofà	1	26.03.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Inside Primavera Sound 2017	1	22.06.2017	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Instants	1	03.07.1983	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
Institut del vestit	1	29.09.1988	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Insuperables	10	06.07.2015-31.08.2015	coproducció	concurs	2:15:00	LA 1	castellà
Intercanvi INT	1	05.02.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 1	català
Interrupció, La	1	29.12.1970	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Inundaciones en el Vallès	1	18.06.2003	pròpia	documental	0:40:00	LA 2	castellà
Inventar-se el futur	1	09.06.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Investigación en marcha	51	06.01.1970-13.01.1971	pròpia	reportatges	0:55:00	LA 1	castellà
Investigación sentimental	1	09.09.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Invisible Horla, El	1	27.10.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Invitado número once, El	1	27.08.1983	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Iquitos i Machu Pichu	1	23.12.1981	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Irlanda: música, deportes y religión	1	17.03.1986	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 2	castellà
Isabel i Maria	5	15.10.1979-19.10.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Ismene o és vera que ens capolen el desig	1	14.03.1977	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 1	català
Italiana in Algeri, L'	1	24.12.2018	pròpia	musical	2:45:00	LA 2	castellà

Itineraire, L'	1	03.05.1975	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
IV Festival INT de Danses Folclòriques	1	26.09.1977	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
IX Cicle de música tradicional i popular	1	11.04.1996	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
IX premis Zapping 2003 TAC	1	06.03.2004	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Ja tenim 600	1	30.01.1973	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Jacint Verdaguer i l'Atlàntida	1	09.10.1981	coproducció	documental	0:40:00	LA 2	català
Jacinta se marchó a la guerra	1	23.09.1977	pròpia	dramàtic	1:25:00	LA 2	castellà
Jacobo o la sumisión	1	16.03.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Jambus, Els	1	23.05.1977	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 1	català
James Last en concierto	1	28.08.1974	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Janio Martí Orquestra	1	20.06.1985	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Jaque a la premsa	2	05.01.1966- 12.01.1966	pròpia	magazín	0:30:00	LA 1	castellà
Jardí de l'emperador, El	4	16.06.1987- 14.07.1987	pròpia	viatges	0:25:00	LA 2	català
Jardín de verano	13	04.07.1961- 19.09.1961	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Jardins de Girona	1	29.03.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 1	català
Jaula nueva, pájaro muerto	1	10.05.1982	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Jaume I	1	01.11.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Jaume I el Conqueridor	1	25.09.1981	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Jaume I infant	1	15.01.1977	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català
Jaume I i la croada a l'illa de Mallorca	1	22.01.1977	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català

Jaume Arnella	1	03.04.1994	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Jazz	28	01.08.1967- 05.02.1968	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Jazz	16	19.02.1980- 11.11.1980	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Jazz bar	6	11.03.1988- 22.04.1988	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Jazz en la música de concert, El	1	23.05.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Jazz per quatre	1	01.05.1986	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Jazz vivo	103	22.11.1971- 27.07.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Jean Michel Jarre. The connection concert	1	29.04.2017	coproducció	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Jem i l'enigma del televisor	2	23.02.1982- 02.03.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Jenufa	1	25.06.1990	pròpia	musical	2:25:00	LA 2	castellà
Jesús Turel i José Oña	1	09.09.1988	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 2	castellà
Jo estimo la tele	39	07.11.1985- 29.05.1986	pròpia	promoció	0:30:00	LA 2	català
Jo seré el seu gendre	1	25.12.1984	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Jo sóc Erasmus	10	31.10.2018- 16.01.2019	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Jo vinc d'un altre temps	1	14.11.1983	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	català
Joan Albert Amargós, Lluís Vidal i Agustí Fernández	1	11.06.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Joan Báez, Palau d'esports	1	16.11.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Joan Baptista Humet en concierto	1	10.02.1985	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Joan Bibiloni i Fernando González	1	23.10.1984	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Joan Brossa: entre les coses i la lectura	1	04.09.1994	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català

Joan Manuel Serrat	1	26.12.1978	pròpia	documental	1:05:00	LA 1	català
Joan Martí, copríncep d'Andorra	1	18.08.1989	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Joan Miró	4	07.05.1993-01.06.1993	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Joan Reventós: targeta d'identitat	1	04.02.2006	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 2	català
Joan Salvat Papasseit. 100 anys	1	08.12.1994	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Joanot Martorell, cavaller i escriptor	1	26.04.1991	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Joc de l'oca	1	17.03.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Joc de taula	1	30.06.1965	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Joc de taula	1	28.08.1987	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Joc de veus	1	30.06.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Jocs de vacances	39	07.07.1981-01.10.1981	pròpia	divulgatiu	0:15:00	LA 1	català
Jocs Paralímpics de Barcelona	10	04.09.1992-13.09.1992	pròpia	esports	0:10:00	LA 2	català
Joglars: tragicomèdia de la vida quotidiana, Els	1	11.01.1988	pròpia	documental	1:00:00	LA 1	castellà
Joguines oblidades, Les	1	26.11.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Johan Cruyff, història d'un blaugrana	1	20.08.1994	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	català
John Lurie and The lounge lizards	1	10.02.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Johnny Winter	1	02.09.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Jordi Pujol, a prop	1	22.11.2003	pròpia	entrevista	0:35:00	LA 2	català
Jordi Villacampa, aroma de mar	1	23.11.2017	pròpia	documental	0:30:00	TDP	castellà
Jorgs Demus, piano	1	05.04.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català

Jornadas folklóricas	5	18.09.1977- 17.09.1978	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Jornadas INTes folklóricas	1	06.02.1973	pròpia	musical	1:40:00	LA 2	castellà
Josafat	1	13.12.1976	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català
José Clará	1	26.06.1973	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	castellà
José Luis Barcelona, el tío averías un pinoer de la televisió	1	24.12.2018	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
José Luis Rodríguez, el puma	1	04.05.1985	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
José Manuel Abascal, el pasiego keniatà	1	08.02.2019	pròpia	esports	0:50:00	TDP	castellà
Josep Carner. Deure, passió i diversió	1	07.05.1984	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Josep Pla. La sensualidad del payés	1	12.09.1986	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Josep Tarradellas, 85 anys al servei de Catalunya	1	30.01.1984	pròpia	documental	1:15:00	LA 2	català
Josep Tarradellas i Joan. 1899-1999	1	16.01.1999	pròpia	documental	1:30:00	LA 2	català
Josep Tarradellas, un segle de catalanisme	1	11.09.2001	pròpia	documental	1:30:00	LA 2	català
Joventut, l'any més negre	1	12.04.1995	pròpia	esports	0:20:00	LA 2	català
Joves que canten en plenitud	1	11.10.1983	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Juan Antonio Samaranch. Olímpico genio	1	14.09.2000	pròpia	reportatges	1:30:00	LA 2	castellà
Juan Goytisolo (Medineando)	1	25.06.2015	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Juan Luis Guerra	1	13.03.1991	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Juan Muñoz, poeta del espacio	1	01.07.2011	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Juega por nosotros	6	27.12.2000- 04.01.2001	coproducció	concurs	0:25:00	LA 2	castellà
Juez Harbottle, El	1	13.01.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà

Jugada, La	1	05.12.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Jugador, El	5	19.07.1971- 23.07.1971	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Juego de la oca, El	21	16.11.1966- 06.04.1967	pròpia	concurs	0:30:00	LA 2	castellà
Juego de letras	33	07.11.1972- 21.06.1973	pròpia	concurs	0:25:00	LA 1	castellà
Juego de niños	155	05.03.1988- 08.07.1992	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Juegos de sociedad	15	26.07.1992- 09.08.1992	pròpia	magazín	0:30:00	LA 1	castellà
Juegos del Mediterráneo de Tarragona	10	22.06.2018- 01.07.2018	pròpia	esports	4:00:00	TDP	castellà
Juegos Olímpicos Barcelona 92	1	25.07.1992	pròpia	esports	4:30:00	LA 2	castellà
Juegos Olímpicos de Barcelona	41	26.07.1992- 09.08.1992	pròpia	esports	20:00:00	LA 1	castellà
Jueus a Mallorca, Els	1	07.07.1990	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Julio Cesar	1	13.06.1982	pròpia	musical	0:50:00	LA 1	castellà
Julio en España	1	03.01.1989	coproducció	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Julio Iglesias	1	15.08.1984	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Julio Iglesias en concierto desde Barcelona	1	08.09.1988	coproducció	musical	2:15:00	LA 2	castellà
Julio Iglesias en el Tívoli	1	04.10.1989	coproducció	musical	1:15:00	LA 1	castellà
Julio Manegat	1	11.10.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Jungla sentimental, La	1	29.11.1976	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 1	català
Junio francés, El	6	03.05.1998- 07.06.1998	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Juramento, El	1	08.09.1973	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Justa la fusta	26	15.10.1981- 03.06.1982	pròpia	debat	0:30:00	LA 2	català

Katrina, la leyenda del valle perdido	1	06.01.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Kelly Family, The	1	29.12.1995	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Kenny G	1	02.12.1989	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Khovanchina	1	29.05.2007	coproducció	musical	3:40:00	LA 2	castellà
Kikerikiste	2	24.08.1981- 25.08.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Kilómetro lanzado	18	29.05.1966- 25.09.1966	pròpia	concurs	1:30:00	LA 1	castellà
Kubala, adéu	1	19.05.2002	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	castellà
Lab24	95	13.05.2014- 10.07.2019	pròpia	divulgatiu	0:25:00	24 HORAS	castellà
Laberint, El	1	10.12.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Ladrona de niños, La	1	20.04.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Largo adiós, Un	1	25.11.1968	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Largo lagarto verde	1	10.05.1991	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Laura a la ciutat dels sants	1	26.11.1974	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Laura a la ciutat dels sants	1	28.05.1984	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Lavinia	1	10.03.1973	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Layret	1	13.02.1978	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	castellà
¿Le conoce usted?	9	26.11.1974- 28.01.1975	pròpia	concurs	0:45:00	LA 1	castellà
Lección, La	1	16.06.1968	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Lección de ocio	23	02.10.1964- 05.03.1965	pròpia	magazín	0:20:00	LA 1	castellà
Lechuza, La	1	01.06.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà

Lee Ritenour	1	11.07.1989	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Legado de las islas, El	13	02.01.1987- 27.03.1987	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	castellà
Lejano pariente sin sombrero, El	5	31.01.1972- 04.02.1972	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	castellà
Lejos del mundanal ruido	1	15.01.1975	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Leonart	322	02.10.2006- 16.10.2008	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	castellà
Leonci i Lena	1	13.06.1979	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 1	català
Leonora	5	25.06.1973- 27.06.1973	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Letra escarlata, La	10	11.12.1978- 22.12.1978	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Letras pagan, Las	52	06.10.1960- 28.09.1961	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Letris	40	20.05.2013- 12.07.2013	coproducció	concurs	0:55:00	LA 1	castellà
Leyenda de Julián el hospitalario, La	1	21.04.1973	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	castellà
Leyendas danesas	1	03.08.1986	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
Leyendas mágicas de Navidad	1	27.12.1990	coproducció	divulgatiu	0:55:00	LA 2	castellà
Libra de carne, Una	1	20.05.1977	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	castellà
Licenciado rodaja, El	1	09.06.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Liceo. Terciopelo y teconología, El	1	10.10.1999	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Liceu. Vellut i tecnologia, El	1	06.10.1999	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Ligeros de equipaje	1	17.10.1983	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Limas de Sicilia	1	30.03.1969	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Línea 900	428	09.10.1991- 25.11.2007	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà

Línia 900	19	02.04.1991- 24.09.1991	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Línia roja	1	11.07.1992	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 2	català
Lira ampostina, La	1	27.03.1985	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Lista, La	29	26.04.1996- 19.07.1996	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Literal	32	22.11.1991- 26.06.1992	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Little boy	1	01.02.1977	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Llach al Tívoli	1	26.12.1991	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Llach inèdit	1	26.03.2007	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Llàgrima per tu: cala S'Alguer	1	13.01.1982	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Llamada al corazón	13	16.04.1964- 21.07.1964	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Llamas acaban con la trayectoria artística del Liceu, Las	1	30.01.1994	pròpia	reportatges	1:10:00	LA 1	castellà
Llampec de dansa	1	19.05.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Llar del soldat, La	1	01.02.1988	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Llega un aire limpio	1	20.05.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Llegada de la antorcha olímpica a Barcelona	1	27.07.1992	pròpia	esports	1:45:00	LA 2	castellà
Llegada de los Reyes Magos a Barcelona	1	05.01.1989	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 2	català
Llegada INT	25	08.10.1973- 09.04.1974	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 1	català
Llegat de les illes, El	13	02.01.1987- 23.07.1987	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	català
Llegat de Tarradellas, El	1	23.10.2002	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Llegenda de Sant Jordi i el drac, La	1	26.04.1980	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català

Llegendes màgiques de Nadal	1	29.12.1990	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	català
Llegó el domingo	3	16.10.1960-21.10.1960	pròpia	infantil i juvenil	1:30:00	LA 1	castellà
Lleida: capital de Ponent	1	01.04.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Llenguatge dels objectes, El	1	08.09.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Lletra ics	1	07.05.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Lletres catalanes	77	26.02.1974-04.09.1979	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Lleva del pelat, La	1	17.06.1995	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Llibre de les bèsties, El	1	14.05.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Llibre dels fets del bon rei Jaume	8	09.01.1978-27.02.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Llibres, Els	1	20.10.1986	pròpia	divulgatiu	0:15:00	LA 2	català
Lliçó, La	1	21.10.1976	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Lliçons de català	74	09.10.1979-25.06.1981	pròpia	divulgatiu	0:15:00	LA 2	català
Lliga de campions	139	19.09.2001-29.05.2003	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Lliga de pel·lícula, Una	1	01.12.1995	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Lliurament Creus de Sant Jordi	1	21.04.2008	pròpia	cultural	1:15:00	LA 2	català
Lliurament medalla d'or de Barcelona a Joan de Borbó	1	19.01.1987	pròpia	informatius	0:45:00	LA 1	català
Llobregat, El	1	28.07.1979	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Lloc entre els morts, Un	1	25.05.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Llotja, La	1	29.11.1978	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Llotja, La	1	30.06.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català

Llotja, La	1	11.07.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Lluís Carandell, un català a Madrid	1	29.08.2002	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Lluís Companys 1882-1940	1	11.09.1990	pròpia	documental	1:05:00	LA 2	català
Lluís Domènech i Montaner. Arquitecto poliédrico	1	08.04.2012	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Lluís Llach	1	23.01.1973	pròpia	documental	1:45:00	LA 1	català
Lluís Llach: Aprendre. El plaer de la descoberta	1	11.09.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Lluís Llach a l'Olympia	1	25.12.1990	coproducció	musical	1:00:00	LA 2	català
Lluís Llach en concert	1	09.09.1995	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Lluita per Terra Santa	3	24.10.1988-26.10.1988	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Llum blava, La	1	27.10.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Llum inventa contes, La	1	27.03.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Llum i ombres	1	30.04.1994	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Llumí d'or, El	1	07.02.1977	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 1	català
Llumí d'or, El	1	01.05.1985	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	català
Lluna, La	11	06.02.1989-17.04.1989	pròpia	entrevista	1:30:00	LA 2	català
Lluvia de estrelles	14	13.04.2007-06.07.2007	coproducció	musical	2:00:00	LA 1	castellà
Lo ferrer de tall	1	25.03.1969	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Lo mejor de lo nuestro	1	24.08.1995	coproducció	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Lo mejor de Operación Triunfo	2	05.11.2006-12.11.2006	coproducció	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Locos	1	19.07.1988	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà

Locos por la tele	26	10.01.1991-16.07.1991	coproducció	concurs	1:00:00	LA 2	castellà
Locura y ceremonia para una resurrección	1	05.10.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Lohengrin	1	22.01.1960	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	castellà
Lokis	1	16.03.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Lole y Manuel	1	03.03.1985	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Loles espill fosc	1	24.06.1983	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
London Sinfonietta, The	2	10.05.1975-17.05.1975	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Loquillo y los trogloditas	1	09.01.1989	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Lorenzaccio, Lorenzaccio	2	29.03.1989-30.03.1989	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Love story, una història d'amor	1	19.05.1987	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Lucana, Era	69	23.05.1988-04.06.1990	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Luces en el árbol	1	23.12.1975	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Luces en la noche	187	20.11.1966-04.05.1974	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Lucia de Lammemoor	1	19.02.1978	pròpia	musical	2:15:00	LA 2	castellà
Lucia de Lammemoor	1	30.11.1988	pròpia	musical	2:50:00	LA 2	castellà
Lucio Dalla i Gianni Morandi en concert	1	25.10.1989	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Lucrecia y la charanga habanera	1	15.09.1994	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
Lucrezia Borgia	1	14.06.1989	pròpia	musical	3:20:00	LA 2	castellà
Luis Buñuel. Constructor de infiernos	1	04.07.1986	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Luna, La	32	02.05.1989-09.01.1990	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 1	castellà

Lunnis, Los	866	15.09.2003-28.12.2008	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	castellà
Lunnis clásicos	52	04.10.2018-25.01.2019	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	CLAN	castellà
Lunnis concienciados por la infancia, Los	14	17.11.2014-23.11.2014	pròpia	infantil i juvenil	0:05:00	CLAN	castellà
Lunnis de leyenda	67	03.12.2016-08.06.2019	pròpia	infantil i juvenil	0:10:00	CLAN	castellà
Lunnis en la tierra de los cuentos, Los	1	02.06.2007	pròpia	infantil i juvenil	1:30:00	CLAN	castellà
Lunnis. La serie, Los	317	13.09.2004-22.02.2007	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Lunnis piratas, Los	16	10.12.2014-31.12.2014	pròpia	infantil i juvenil	0:05:00	CLAN	castellà
Lunnis y sus amigos, Los	1400	05.02.2011-31.12.2013	pròpia	infantil i juvenil	0:05:00	CLAN	castellà
Lutero, la Reforma i la formació de l'estat modern	1	30.11.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Luther Allison al Festival de Jazz de Terrassa	1	08.05.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Luz en concierto	1	08.11.1995	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Luz, la pasión	1	03.01.2010	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	castellà
Luz verde	92	20.11.1966-10.10.1968	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Luz verde, La	1	04.01.1999	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 2	castellà
Ma germana	1	01.11.1991	pròpia	dramàtic	0:10:00	LA 2	català
Machismo que no se ve, El	1	30.06.2015	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
Made in Barcelona	5	28.05.1992-02.07.1992	coproducció	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Madama Butterfly	1	09.07.1978	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Madame	1	27.06.1979	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 1	català
Madame Butterfly	1	29.04.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà

Madame Helene	1	09.06.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Madredeus en concert	1	02.12.1994	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Madres de alquiler	1	09.07.1990	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Madriguera, La	1	28.02.1983	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Maese Pérez, el organista	1	02.01.1976	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 1	castellà
Maestros cantores de Nuremberg, Los	1	18.04.1989	pròpia	musical	5:50:00	LA 2	castellà
Maestros y estilos	1	13.01.1976	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Mafalda	12	14.04.1983-30.06.1983	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 2	català
Màgia de Li-Txang, La	1	26.12.1985	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 2	català
Màgic 94	1	02.01.1995	pròpia	esports	0:40:00	LA 2	català
Mago, El	1	28.07.1975	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	castellà
Mahagonny	1	05.09.1977	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català
Maldito domingo, Un	1	07.11.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Maleficio, El	1	04.11.1972	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	castellà
Maleta, La	1	25.03.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Malic a la Xina	3	20.04.1982-04.05.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Malalt imaginari, El	1	30.09.1969	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Malaurances del cavaller Onofre, Les	1	08.11.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Maledicció del faraó, La	1	24.08.1988	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Mamaaa!	1	10.09.2005	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català

Mambo	1	05.01.1991	pròpia	dramàtic	1:50:00	LA 2	català
Mancomunitat a Catalunya. 70 aniversari	1	05.04.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Mandarin, El	1	23.03.1974	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	castellà
Mandarina grillada, La	1	28.02.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Mandràgora, La	1	18.04.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Manera de fer. President Tarradellas, Una	1	27.10.2017	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Manera de fer. President Tarradellas, Una. Debat	1	27.10.2017	pròpia	debat	1:00:00	LA 2	català
Manifestación por el último atentado de ETA	1	23.11.2000	pròpia	informatius	1:10:00	LA 2	castellà
Mano encantada, La	1	18.11.1971	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Manon	1	01.04.1975	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Manon	1	01.07.2007	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	castellà
Manon Lescaut	1	05.11.1959	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Manon Lescaut	1	30.11.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Manon Lescaut	1	19.02.1990	pròpia	musical	2:45:00	LA 1	castellà
Manon Lescaut	1	16.06.2018	coproducció	musical	2:40:00	LA 2	castellà
Manos al volante	96	12.07.1968-07.10.1970	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	castellà
Manos abiertas	1	10.04.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Manuel Azaña	5	18.10.1990-27.10.1990	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Manuel Pertegaz, el hombre que vistió a los cisnes	1	28.03.2014	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Manuel Valiente, un quixot exiliat	1	04.10.1992	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català

Manuel Vázquez Montalbán. El éxito de un perdedor	1	01.03.1997	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Manuscrit d'Ali Bei, El	1	22.03.1989	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	català
Maquillatge	1	06.12.1976	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Maquillatge	1	18.01.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Máquina C, modelo 1, La	1	16.03.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Maquis a Catalunya, Els	7	27.11.1988- 08.01.1989	pròpia	docudrama	0:25:00	LA 2	català
Mar de Barcelona, El	1	26.05.1983	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Mar endins	60	01.07.1991- 20.09.1991	coproducció	documental	0:30:00	LA 2	català
Mar endins al Palau	1	11.09.2004	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Mar, ese mundo maravilloso, La	4	05.05.1967- 26.05.1967	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	castellà
Mar i Cel	1	30.04.1965	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Mar i cel	1	25.01.1992	pròpia	dramàtic	1:55:00	LA 2	català
Mar i cel de Ciutat Vella	1	26.12.1990	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Mar i cel. La preparació d'un gran musical	1	02.02.1989	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Mar soñado, El	1	01.04.1975	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Mare i fill, societat limitada	10	09.01.1980- 02.04.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Mare Nostrum	114	14.03.1967- 13.12.1971	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 1	català
Maria Aurèlia Capmany, un lugar entre los vivos	1	14.10.1991	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Maria del Mar Bonet	1	26.12.1972	pròpia	musical	0:50:00	LA 1	castellà
Maria del Mar Bonet	1	07.05.1973	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà

Maria del Mar Bonet	1	30.01.1984	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Maria del Mar Bonet	1	20.01.1985	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Maria del Mar Bonet	1	06.01.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Maria del Mar Bonet	1	28.07.2001	pròpia	documental	0:40:00	LA 2	català
Maria del Mar Bonet al Grec	1	11.09.1989	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Maria del Mar Bonet des de la plaça del Rei	1	25.12.1991	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Maria Estuard	5	15.10.1979- 22.10.1979	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Maria Estuard	2	02.08.1991	pròpia	dramàtic	2:30:00	LA 2	català
Maria Mercader, una catalana en el món del cinema	5	15.09.1987- 13.10.1987	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 2	català
Maria Rosa	1	24.05.1978	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 1	català
Maria Stuarda	1	24.04.1979	pròpia	musical	2:15:00	LA 2	castellà
Marido celoso, El	1	09.03.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Marina	1	27.02.1968	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Marina	1	10.06.1995	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	català
Marina Rossell	1	26.10.1981	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Marina Rossell	1	11.09.1984	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Marina Rossell	1	28.04.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Marina Rossell	2	22.12.1992- 31.12.1992	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Marina Rossell en concert	1	27.10.1994	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Marina Rossell en concierto	1	02.01.1993	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà

Mariona Rebull	7	29.01.1962- 24.04.1962	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Marionetas y pallasos	7	18.10.1959- 15.11.1959	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 1	castellà
Mariscal desconocido, El	1	03.08.1969	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Marisma viva	1	19.07.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Marit ve de visita, El	1	27.07.1965	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Marta sempre, marta tothora	14	19.11.1984- 04.03.1985	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Martí, pare i fill	1	11.09.1985	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	català
Maruxa	1	29.05.1979	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Mary Pickford del carrer de l'hospital, La	1	04.09.1979	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Mary Santpere	1	23.09.2003	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Más allá del juego	1	26.08.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Más lejos	75	19.10.1971- 17.04.1973	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Massa temps sense piano	1	04.10.1977	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	català
Matí de Liceu, nit d'òpera	1	22.04.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Maties, el pintor	1	16.04.1994	pròpia	musical	2:45:00	LA 2	català
Matrícula de humor	4	08.10.1960- 29.10.1960	pròpia	entreteniment	0:15:00	LA 1	castellà
Matrimonio del señor Mississippi, El	1	01.06.1976	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Matrimonio desigual	1	29.06.1969	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Matrimonio secreto, El	1	21.03.1989	pròpia	musical	3:20:00	LA 2	castellà
Maud Evelyng. Sueño de amor	5	01.05.1972- 05.05.1972	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà

Me casé con la música	7	17.08.1959- 28.09.1959	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Mec mec	42	08.01.1991- 01.10.1991	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	castellà
Mecano xou	1	20.08.1976	pròpia	dramàtic	1:50:00	LA 1	català
Mecenes	1	31.05.1972	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Medicina natural	1	20.12.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Medio siglo de imagen	52	11.11.1968- 13.11.1969	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Medios seres, Los	1	10.12.1977	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	castellà
Mediterrània, La	14	01.07.2002- 05.08.2002	coproducció	viatges	0:25:00	LA 2	català
Mefistofeles	1	08.02.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Mefistofeles	1	13.12.1987	pròpia	musical	3:50:00	LA 2	castellà
Mejor canción jamás cantada, La	8	15.02.2019- 05.04.2019	coproducció	concurs	2:30:00	LA 1	castellà
Mejor deporte, El	191	18.07.1992- 31.07.1994	pròpia	esports	5:00:00	LA 2	castellà
Mejor trofeo, la vida, El	1	07.09.2004	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 2	castellà
Mejores años de nuestra vida, Los	15	03.03.2009- 16.06.2009	coproducció	entreteniment	2:10:00	LA 1	castellà
Mejores momentos de los Juegos Olímpicos de Barcelona	1	16.08.1992	pròpia	reportatges	0:55:00	LA 2	castellà
Mejores momentos deportivos de TDP	1	23.02.2015	pròpia	esports	0:15:00	TDP	castellà
Melissa	1	16.02.1974	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Membrana de maons	1	16.06.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Memòria de Catalunya 97	1	21.12.1997	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Memòria de l'Ebre	3	23.09.1991- 25.09.1991	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català

Memoria del arpón, La	1	17.06.2018	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Memòria del Pirineu	3	01.03.1988-15.03.1988	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	castellà
Memoria fertil, La	18	20.06.1986-16.09.1990	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Memòria popular	51	22.04.1981-24.12.1983	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Memorias del Tenorio	1	01.11.1995	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	castellà
Memòries de la tele	111	03.06.2007-29.06.2011	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Menjar bé	185	14.10.1991-27.10.1997	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Menjar bé...a l'estiu	13	28.06.1996-17.09.1996	pròpia	ficció	0:25:00	LA 2	castellà
Menjar i beure	109	17.09.1990-04.07.1991	pròpia	gastronòmic	0:05:00	LA 2	castellà
Menorca, diari d'un capità	1	07.12.1996	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Mensajero, El	1	13.05.1974	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Meravelles del món submarí, Les	8	08.05.1985-26.06.1985	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	castellà
Mercabarna	1	09.11.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Mercat de Música Viva de Vic	1	28.10.1994	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Mercè dels uns Mercè dels altres	1	07.11.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Mercè Rodoreda, en el record	1	14.04.1983	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	castellà
Mercè Vilaret, retalls de temps	1	19.10.1994	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Mercè Vilaret. Televisió de autor	1	22.06.1994	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Més enllà de les rodes	1	11.08.2001	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 1	castellà
Més enllà del sol naixent	1	28.11.1985	pròpia	documental	0:45:00	LA 1	castellà

Més entre elles, Una	1	25.06.1968	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Més gol nord	13	26.01.1998- 11.05.1998	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Més que un 20N	1	24.11.1995	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Més que un club	69	21.09.1999- 04.07.2000	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Mestre, El	4	02.06.1980- 05.06.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Mestre, El	1	28.03.1986	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Messa da requiem	1	01.11.2018	coproducció	musical	1:25:00	LA 2	castellà
Metge a garrotades, El	1	14.01.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Metges rurals	1	05.02.1984	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Metro Glòries	1	20.02.1975	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Meu amic, Albert Einstein, El	1	02.06.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Mi planeta	13	02.02.2003- 01.06.2003	coproducció	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Mi querido enemigo	5	07.08.1972- 11.08.1972	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Mi sueño	1	28.02.2003	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 2	castellà
Mi último reloj de oro macizo	1	16.02.1969	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Michael Franks	1	11.11.1989	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Michel Pessiel	1	27.10.1988	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	castellà
Miedo	1	22.06.1972	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Miguel Bosé en concierto	1	29.11.1988	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Miguel Littin: clandestino de cine	1	06.05.1988	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	català

Miguel Poveda y amigos	1	25.07.2017	coproducció	musical	2:30:00	LA 2	castellà
Mikel Erentxun en concierto	1	08.07.1993	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Mikimoto clip	40	17.09.1990-18.07.1991	coproducció	musical	0:30:00	LA 2	català
Miles gloriosus	2	20.05.1982-27.05.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Milió per al millor, Un	65	06.02.1984-13.07.1985	pròpia	concurs	0:25:00	LA 1	català
Milions de l'oncle, Els	1	30.03.1965	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Milions de l'oncle, Els	1	23.01.1984	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Millón para el mejor, Un	76	08.01.1968-16.06.1969	pròpia	concurs	1:00:00	LA 1	castellà
Millor dependent del món, El	1	08.04.1985	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	català
Mina de Vanghel	1	23.02.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Mina, un barri sense fronteres, La	1	13.07.1990	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Mingote. Tomarse el humor muy en serio	1	20.12.2012	pròpia	documental	1:10:00	LA 2	castellà
Minna de Barhelm o la felicidad del soldado	1	03.03.1974	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Minut d'or	1	27.05.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Minuts d'or	1	02.06.1986	pròpia	musical	0:25:00	LA 1	català
Minuts d'or	1	08.06.1988	pròpia	promoció	0:25:00	LA 2	català
Miquel Barceló	1	26.05.1987	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Miquel Martí i Pol	1	11.02.2000	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Mira quién baila	121	13.06.2005-22.04.2014	coproducció	entreteniment	1:40:00	LA 1	castellà
Mira quién baila, a Eurovisión	12	30.04.2007-01.09.2007	coproducció	entreteniment	1:40:00	LA 1	castellà

Mira quién baila, en Navidad	3	25.12.2006-08.01.2007	coproducció	entreteniment	2:20:00	LA 1	castellà
Mira quién baila sobre hielo	2	26.12.2005-02.01.2006	coproducció	entreteniment	2:10:00	LA 1	castellà
Mira quién va a Eurovisión	1	22.02.2014	coproducció	musical	2:00:00	LA 1	castellà
Mirada de Francesc Català-Roca, La	1	18.03.1998	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Miradas 2	286	20.09.2010-03.03.2012	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Mirades	116	01.10.1986-14.01.1989	pròpia	magazín	0:30:00	LA 2	català
Mirador	237	17.01.1975-02.11.1979	pròpia	reportatges	2:30:00	LA 1	castellà
Mirall, El	1	17.03.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Mirall, El	94	01.10.1990-17.07.1992	pròpia	debat	0:30:00	LA 2	català
Miralls	29	02.05.1984-09.01.1985	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Miramar adéu	1	27.06.1983	pròpia	promoció	0:30:00	LA 1	català
Miramar, edició esportiva	130	25.07.1983-19.01.1984	pròpia	esports	0:15:00	LA 2	català
Miramar esportiu	406	14.02.1983-11.01.1987	pròpia	esports	0:25:00	LA 1	català
Mirandolina	3	03.11.1983-17.11.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Mirar tiene impuesto de lujo	1	06.03.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Miró 90 anys	1	20.04.1983	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Miró, escultor	1	23.04.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Miró centenari	4	07.05.1993-28.05.1993	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Miró centenario	1	20.04.1993	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Misa funeral por Francisco Franco	1	21.11.1975	pròpia	religiós	1:20:00	LA 1	castellà

Misèria de cada dia, La	1	01.03.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Mishima, la Pegatina i Nyandú	1	29.12.2012	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Missa d'Any Nou a les Llars Mundet	1	01.01.1982	pròpia	religiós	1:10:00	LA 1	castellà
Missa de Rams	1	27.03.1983	pròpia	religiós	1:00:00	LA 2	català
Missa 50 aniversari entronització de la imatge de Montserrat	1	27.04.1997	pròpia	religiós	2:30:00	LA 1	català
Missa, La	1.792	10.10.1982-14.07.2019	pròpia	religiós	0:50:00	LA 2	català
Missa pels atemptats de Barcelona i Cambrils	1	20.08.2017	pròpia	religiós	2:10:00	LA 1	castellà
Missatge de Pau Casals	1	24.10.1971	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Missatge de Pau Casals	1	29.12.1989	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Missatge del bufó del regne	1	04.01.1989	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.1980	pròpia	informatius	0:15:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	11.09.1981	pròpia	informatius	0:25:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	31.12.1981	pròpia	informatius	0:10:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	30.12.1983	pròpia	informatius	0:25:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	11.09.1985	pròpia	informatius	0:15:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	11.09.1986	pròpia	informatius	0:15:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	11.09.1987	pròpia	informatius	0:10:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.1988	pròpia	informatius	0:10:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.1991	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	30.12.1991	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català

Missatge del president de la Generalitat	1	11.09.1987	pròpia	informatius	0:15:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	11.09.1992	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	30.12.1992	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	11.09.1993	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.1994	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	30.12.1994	pròpia	informatius	0:25:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.1995	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	29.12.1995	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.1996	pròpia	informatius	0:15:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.1997	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	30.12.1997	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.1998	pròpia	informatius	0:20:00	LA 1	català
Missatge del president de la Generalitat	1	30.12.1998	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	30.12.2001	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	30.12.2004	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.2005	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Missatge del president de la Generalitat	1	10.09.2006	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català
Misteri	13	07.04.1983- 07.07.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Misteri de dolor	1	29.09.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Misteri del Gòlgota, El	1	16.04.1992	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català

Misterio de la carretera de Cintra, El	1	02.03.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Misterios al descubierto	456	07.10.1966-16.09.1970	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	castellà
Místic, El	1	29.11.1966	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Mitad invisible, La	94	17.09.2009-29.11.2016	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Mite del Comte Arnau, El	1	24.07.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Mites de Bagot, Els	1	04.07.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Mix d'avui	54	05.01.2002-20.12.2003	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
MNAC a 13 veus, El	2	14.08.2012-21.08.2012	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
MNAC, símbol i patrimoni	1	22.10.2005	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Moby-Dick	1	24.03.1979	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Moda, La	1	11.10.1986	pròpia	reportatges	0:35:00	LA 2	català
Moda Barcelona	1	05.10.1996	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	castellà
Moda Barcelona	1	27.09.1997	pròpia	divulgatiu	1:00:00	LA 2	castellà
Moda Barcelona 95	1	01.09.1995	pròpia	divulgatiu	0:55:00	LA 2	castellà
Moda Barcelona 96	1	23.03.1996	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	català
Moda Barcelona 97	1	22.02.1997	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	català
Moda Barcelona otoño 95	1	12.10.1995	pròpia	divulgatiu	0:55:00	LA 2	castellà
Moda Barcelona otoño 96	1	05.10.1996	pròpia	divulgatiu	0:55:00	LA 2	castellà
Moda Barcelona primavera 96	1	23.03.1996	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	castellà
Moda Gaudí 2000	1	04.11.2000	pròpia	divulgatiu	0:40:00	LA 2	català

Model de societat, Un	1	22.06.1982	pròpia	debat	1:00:00	LA 1	català
Modernisme	1	11.12.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Moderns joglars, Els	1	28.03.1987	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Molino 93	1	26.09.1993	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Molt personal	29	10.10.1992- 15.05.1993	pròpia	debat	1:30:00	LA 2	català
Molt soroll per no res	1	10.01.1977	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Momentos	16	11.05.1986- 05.10.1986	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 2	castellà
Moments	137	23.09.2011- 15.11.2015	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Món a la butxaca, El	1	20.04.2004	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Món de Juli Verne, El	1	27.05.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Món de la cançó, El	1	07.11.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Món de símbols, Un	1	13.11.2004	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Món del circ, El	1	07.03.1988	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Món en blanc, El	1	02.04.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Món en català, El	9	15.01.1980- 08.07.1980	pròpia	documental	0:45:00	LA 1	català
Món màgic de Lola Anglada, El	1	07.11.1992	pròpia	documental	0:35:00	LA 2	català
Món per un forat, El	1	21.04.1975	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Monedas de cambio	1	13.10.2013	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Monestir de Montserrat	1	03.03.2002	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
Monestir de Pedralbes	1	17.04.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català

Monestir de Poble, El	1	07.10.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Monestir de Sant Cugat	1	31.01.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Monestir de Sant Pere de Roda	1	01.01.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Monleonísimo	1	23.06.1985	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	català
Monográfico Pep Agut	1	07.06.1990	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	castellà
Monòlegs	1	01.07.1981	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Monte de las ánimas, El	1	04.07.1970	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Montjuïc	1	21.03.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Montaplatos, El	1	29.06.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Montgrins, Els	1	28.02.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Montsec, no tan sec, El	1	01.03.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Montseny a cavall, El	1	20.09.1988	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Montserrat	1	10.01.1984	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Montserrat, amb el vostre nom comença nostra història	1	26.04.1992	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Montserrat, centre de cultura	1	10.04.1984	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Montserrat, mirall d'un poble	1	02.09.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Montserrat Caballé	1	26.12.1982	pròpia	musical	1:05:00	LA 1	castellà
Montserrat Caballé canta a Puccini	1	29.05.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Morir del cuento	1	01.11.1985	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	castellà
Morisca, La	1	10.09.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català

Mort accidental d'un anarquista, La	2	01.01.1986	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Mort baixa l'escala, La	5	02.10.1979-06.10.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Mort de gana show	1	27.11.1973	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Mort de Macià, La	1	24.12.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Mort del líder, La	4	11.02.1980-14.10.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Mort sobre l'asfalt	1	28.11.1972	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Morta, La	1	02.11.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Mortal y apasionadamente	1	12.12.1972	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Motín de brujas	1	28.08.1996	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
MotoGP 2017	17	27.03.2017-13.11.2017	coproducció	esports	2:00:00	TDP	castellà
MotoGP 2018	9	09.04.2018-13.08.2018	coproducció	esports	1:30:00	TDP	castellà
MotoGP Catalunya 2018	1	18.06.2018	coproducció	esports	1:30:00	TDP	castellà
Mozart al Palau de Pedralbes	1	25.12.1986	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Mucha marcha con Leticia Sabater	635	24.09.1996-10.09.1999	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Muchas gracias	10	12.02.1997-01.09.1997	coproducció	entreteniment	1:30:00	LA 1	castellà
Muchas gracias 96	1	24.12.1996	coproducció	entreteniment	2:10:00	LA 1	castellà
Mucho jazz	9	04.05.1992-29.06.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Mudanzas en Bosnia	1	01.04.1999	pròpia	reportatges	0:55:00	LA 2	castellà
Muere Miquel Martí i Pol, el poeta del pueblo	1	15.11.2003	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Muerte en Venecia	1	08.01.2010	pròpia	musical	2:40:00	LA 2	castellà

Muerte enamorada, La	1	02.02.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Muerte es un sueño, La	1	01.07.1974	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Mueve tu mente	2	11.02.2008- 18.02.2008	coproducció	concurs	2:00:00	LA 2	castellà
Mujer insustancial, Una	1	19.05.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Mujer que volvió del silencio, La	1	14.10.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Mujeres para una época	12	09.04.1985- 25.06.1985	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Mulla't	1	08.12.1995	pròpia	musical	1:35:00	LA 2	català
Muller qui cerca espill	1	21.02.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Mundial en juego	26	05.09.2016- 09.10.2017	pròpia	esports	0:45:00	TDP	castellà
Mundials al Camp Nou	1	30.10.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Mundo del deporte, El	478	15.11.1966- 13.07.1971	pròpia	esports	0:15:00	LA 2	castellà
Mundo insólito	139	02.01.1961- 03.09.1963	pròpia	divulgatiu	0:20:00	LA 1	castellà
Mundo ligero	270	01.10.1963- 30.09.1964	pròpia	divulgatiu	00:10:00	LA 1	castellà
Múnich, un mar de cerveza	1	12.10.1986	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
Murciélagos, El	1	02.02.1961	pròpia	musical	0:45:00	LA 1	castellà
Musa, La	1	20.02.1970	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Museo de la gloria, El	1	16.07.1995	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	castellà
Museu d'art romànic	1	02.10.1983	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
Museu de Juguines de Figueres	1	06.01.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Museu del Prado, El	1	06.11.1983	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català

Museu del Paper de Capellades	1	14.10.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Museu del vi de Vilafranca, El	1	04.03.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Museu Olímpic de Lausana	1	10.12.1992	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Museu Olímpic, un vell somni de Samaranch	1	18.09.2001	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Museus, Els	36	10.10.1978-19.06.1979	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Music Hall	1	08.03.1989	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Música al circ	1	06.01.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:35:00	LA 2	català
Música amb Teresa Rebull	1	04.04.1982	pròpia	musical	0:15:00	LA 1	català
Música d'oggi	1	01.04.1988	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Música de Nochebuena	1	24.12.1970	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Música de sempre amb l'Orquestra Maravella	1	24.06.1980	pròpia	musical	0:25:00	LA 1	català
Música en la corte de Versalles	1	04.11.1971	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Música en su pantalla	297	26.10.1959-30.09.1960	pròpia	musical	0:15:00	LA 1	castellà
Música en viu	42	27.11.1977-26.05.1982	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Música, musique, music....!	1	07.08.1977	pròpia	entreteniment	0:35:00	LA 1	castellà
Música nostra	1	04.08.1993	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Música per a tothom	12	01.07.1984-07.10.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Música per l'any nou	1	01.01.1986	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Música popular des de Vilanova	1	12.10.1987	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Música y humor	4	20.07.1959-10.08.1959	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 1	castellà

Músic mots	34	21.11.1986-31.07.1987	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	català
Musical	1	07.09.1981	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical	4	01.11.1986-28.11.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical: Zeus	1	31.10.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical a l'Alguer	1	11.09.1985	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Musical al circ	1	06.01.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Musical Alaska	1	08.10.1988	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Musical Amargós	1	16.01.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Musical Barcelona Boulevard	1	24.10.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical catalán	1	11.03.1975	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	català
Musical catalán	1	08.04.1975	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	català
Musical catalán	1	13.05.1975	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	català
Musical catalán	2	03.06.1975-10.06.1975	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	català
Musical catalán	14	15.10.1974-12.10.1975	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	castellà
Musical Companyia Elèctrica Dharma	1	13.04.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical "de tacón"	1	15.08.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical del divendres	9	06.10.1978-06.02.1979	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Musical express	159	02.04.1980-30.12.1983	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Musical express	126	25.10.1978-18.03.1980	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Musical express-Amigos	29	28.04.1981-23.12.1983	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà

Musical Feliu Gasull i Pedro Javier	1	10.08.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical flamenc	1	14.04.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Musical Francesc Roca	1	04.06.1983	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Guillermina Motta	1	16.01.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Joan Isaac	1	01.11.1983	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Koniec	1	06.09.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical La vella Dixeland Jazz Band	1	09.08.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Los Sirex	1	23.04.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Luis Eduardo Aute	1	12.01.1986	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Musical Lluís Llach	1	26.03.2007	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Luther Allison	1	08.05.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Musical Mallorca 78	3	04.05.1978- 06.05.1978	pròpia	musical	2:30:00	LA 2	castellà
Musical Maria del Mar Bonet	1	01.05.1984	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Musical Marina Rossell	1	01.05.1986	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Musical Marina Rossell	1	12.08.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Musical Misteri	1	24.08.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Nit de la publicitat	1	15.08.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Musical Nova Big Band	1	13.09.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Músical Núria Feliu	1	20.03.1980	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Musical Orquestrina Galana	1	08.12.1983	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català

Musical Oslo	1	14.09.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical passarel·la	5	01.08.1987- 29.08.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Pau Riba	1	13.04.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Musical per l'Any Nou	1	01.01.1986	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Musical Pere Tapias	1	25.10.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Música polifónica de la Semana Santa	1	18.04.1962	pròpia	musical	0:45:00	LA 1	castellà
Musical Ramon Muntaner	1	14.01.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Reardez-vous Rock	1	03.08.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Reis	1	06.01.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Musical Sisa	1	01.05.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Sonimag	3	23.10.1984- 25.10.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Stupendams	1	07.05.1994	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Musical Suc electrònic	1	17.01.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Musical Tango	1	01.05.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Musical Teclados	1	21.09.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Xavier Berenguel	1	14.02.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Musical Zeus	1	31.10.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Músics	38	24.03.2017- 14.06.2018	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Musics de Bremen, Els	1	26.01.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Nabucco	1	08.03.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà

Nacional, El	1	26.08.1995	pròpia	dramàtic	2:20:00	LA 2	català
Nadal	1	31.12.1968	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Nadal a la Maternitat	1	26.12.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Nadal al Palau	1	25.12.1992	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Nadal és cada dia	1	22.12.1986	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Nadal sota la palmera	1	24.12.1990	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Nadalenques	1	25.12.1987	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Nadalenques	1	25.12.1990	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Nadales	1	25.12.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Naixement, El	1	08.04.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Nao, La	1	16.03.1981	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català
Nariz, La	1	26.06.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Nas està malalt, El	1	24.01.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Nas vermell , El	1	26.12.1998	pròpia	infantil i juvenil	0:45:00	LA 2	català
Natalis, Solis, in Victis	1	25.12.1991	pròpia	divulgatiu	0:15:00	LA 2	català
Nau, La	1	01.04.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Nau dels somnis. La cuina dels germans Torres, La	1	26.12.2018	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Nàufreg, El	1	20.04.1990	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Nàufrags, Els	1	22.03.1980	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Nausica	1	28.09.1971	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català

Nave de los sueños, La	1	10.02.2019	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Navidad con los Lunnis 2005	1	24.12.2005	pròpia	infantil i juvenil	2:30:00	LA 1	castellà
Navidad con Operación Triunfo 2017	1	25.12.2017	coproducció	musical	2:20:00	LA 1	castellà
Navidad en el asilo	1	28.12.1981	pròpia	documental	1:00:00	LA 1	castellà
Navidades Philips 1961	2	16.12.1961- 23.12.1961	pròpia	entreteniment	0:45:00	LA 1	castellà
Nazario Barcelona Underground	1	27.12.2002	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Nebot metge, El	1	08.01.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Necesitamos niños	1	03.01.2000	coproducció	infantil i juvenil	0:15:00	LA 2	castellà
Necessitem senyoreta	1	02.05.1979	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 1	català
Neil Diamond, grans èxits	1	09.10.1990	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Nens d'Abraham, Els	1	06.07.2002	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	català
Nens voladors, Els	1	09.05.1981	pròpia	dramàtic	0:10:00	LA 1	català
Néta del sol, La	1	22.08.1992	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	català
Neu, La	1	11.03.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Neu a la 2	38	04.12.1991- 07.05.1993	coproducció	esports	0:30:00	LA 2	català
Neu pols	63	25.01.2001- 29.04.2004	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Nevado Yerupaja Sud	1	24.11.1981	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Nicaragua: de la dictadura a la democràcia	1	22.07.1984	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	català
Nicaragua, horizonte de elecciones	1	23.08.1984	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	castellà
Ni en vivo ni en directo	36	09.04.1983- 27.07.1986	pròpia	entreteniment	0:25:00	LA 1	castellà

Nina, La	1	10.01.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Ninot de neu, El	1	15.11.1984	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Niña de Luzmela, La	5	01.02.1971- 05.01.1971	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Niña de mis ojos, La	1	28.09.1969	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Niños del 36, Los	3	25.11.1986- 09.12.1986	pròpia	documental	1:00:00	LA 1	castellà
Nit a Salònica	1	05.10.1989	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Nit catalana, La	5	26.11.1979- 30.11.1979	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Nit d'eleccions	1	29.04.1984	pròpia	informatius	3:00:00	LA 2	català
Nit d'eleccions 88	1	29.05.1988	pròpia	informatius	2:00:00	LA 2	català
Nit d'estiu, Una	5	05.11.1979- 09.11.1979	pròpia	dramàtic	1:50:00	LA 1	català
Nit d'estiu, Una	1	01.08.1980	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Nit d'estiu, Una	1	13.03.1987	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Nit de Josep Pla, La. 1897-1997	1	07.03.1997	pròpia	debat	2:45:00	LA 2	català
Nit de la publicitat, La	1	15.08.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Nit de la publicitat, La	1	20.07.1991	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Nit de la rumba catalana, La	1	02.03.1994	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	català
Nit de meravella	1	01.05.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Nit de Reis	1	05.01.1987	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	català
Nit de Reis	1	05.01.1991	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 2	català
Nit de Sant Cugat, La	1	09.10.1989	pròpia	musical	1:05:00	LA 2	català

Nits de la tieta Rosa, Les	14	07.05.1980- 23.07.1980	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Nit de Sant Joan	1	24.06.1986	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	català
Nit de Sant Joan a Esterri d'Àneu, La	1	25.06.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
No és bo enyorar	1	31.08.1988	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	català
No és mai tard si s'arriba d'hora	1	15.08.1985	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
No me cortes (1993)	46	05.07.1993- 03.09.1993	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 1	castellà
No me cortes (1998)	60	22.06.1998- 11.09.1998	coproducció	infantil i juvenil	0:20:00	LA 1	castellà
No pau no guerra	7	15.07.1981- 23.09.1981	pròpia	debat	0:45:00	LA 1	català
No te rías que es peor	734	01.10.1990- 09.06.1995	coproducció	concurs	0:25:00	LA 1	castellà
No val a badar	34	21.04.1982- 29.12.1982	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	català
No xisclis nena	1	20.05.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Noces de Fígaro, Les	2	01.12.1989	pròpia	dramàtic	3:00:00	LA 2	català
Noche abierta, La	212	08.10.1997- 29.01.2004	coproducció	entrevista	1:30:00	LA 2	castellà
Noche de cabaret	1	05.02.1993	pròpia	entreteniment	0:15:00	LA 2	castellà
Noche de Cataluña, La	1	29.04.1984	pròpia	informatius	1:30:00	LA 1	castellà
Noche de estrellas	51	05.10.1964- 20.09.1965	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Noche de la moda. Gaudí Barcelona	1	17.02.1994	coproducció	divulgatiu	0:50:00	LA 2	castellà
Noche de los cien pájaros, La	1	26.04.1982	pròpia	dramàtic	1:50:00	LA 1	castellà
Noche del sábado	76	02.10.1965- 24.02.1968	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Noche electoral elecciones al Parlament de Catalunya	1	20.03.1980	pròpia	informatius	0:40:00	LA 2	castellà

Noche iluminada	1	25.03.1967	pròpia	religiós	0:30:00	LA 2	castellà
Noche transfigurada	1	07.11.1976	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Noches de Europa	51	26.10.1968- 25.10.1969	pròpia	divulgatiu	1:30:00	LA 1	castellà
Nochebuena, La	1	24.12.2005	pròpia	musical	3:00:00	LA 1	castellà
Nochebuena con los Lunnis y sus amigos	1	24.12.1984	pròpia	infantil i juvenil	2:50:00	LA 1	castellà
Nocturn	1	05.05.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Nocturn en blanc i negre	1	14.02.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Nocturn per acordió	1	03.01.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Nofret la bella per Terenci del Nil	1	01.05.1986	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Noi que col·leccionava sons, El	1	08.12.1981	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Noi que perdia el temps i tornava a trobar-lo al cap d'un temps, El	1	16.05.1981	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Noia que es va quedar, La	1	23.04.1984	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Nola Rae	1	18.01.1989	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Només esports	38	02.07.2001- 13.09.2001	pròpia	esports	0:40:00	LA 2	castellà
Noms propis	160	27.09.2015- 09.07.2019	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 2	castellà
Non plus plis	1	24.09.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Non stop clips	1	24.06.1985	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Nord enllà	1	25.01.1972	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Nostra gent, La	24	07.10.1982- 31.03.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Nostre Nadal, concert de Nadal 1995, El	1	25.12.1995	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà

Nostres coses, Les	106	11.01.1979-02.07.1981	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Nostres monuments, Els	1	13.11.1983	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Nostres programes, Els	2	22.02.1984-08.03.1984	pròpia	promoció	0:10:00	LA 1	català
Nostromo	34	26.03.2010-11.07.2010	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	castellà
Noticiari català	2	11.09.1981-10.10.1981	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Noticario femenino	183	01.10.1959-26.09.1963	coproducció	magazín	0:30:00	LA 1	castellà
Nous catalans, Els	172	04.11.2004-26.07.2009	pròpia	magazín	0:25:00	LA 2	català
Nous monestirs, Els	1	14.01.1988	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Nova Cançó, canciones para una historia, 25 años	1	10.08.1987	pròpia	documental	1:50:00	LA 1	castellà
Nova gent	128	10.01.1975-28.09.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Nova gent Art's	1	05.06.1975	pròpia	musical	1:45:00	LA 1	català
Nova programació de TVE Catalunya	2	23.04.1987-07.05.1987	pròpia	promoció	1:00:00	LA 2	català
Novel·la	55	01.10.1979-10.09.1980	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Novel·la del dissabte	25	09.11.1985-26.04.1986	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Noves veus, música jove	1	01.01.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Nous pagesos	1	26.02.1984	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Nueva época	91	21.10.1961-06.07.1963	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	castellà
Número 17, El	1	24.11.1973	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Nunca como antes	5	13.05.1974-17.05.1974	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Núria a la carta	1	14.07.1990	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català

Núria Feliu: 60 anys a Sants	1	26.12.2001	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Núria Feliu al Molino	1	14.07.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Núria Feliu amb cor i ànima	1	24.10.1989	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Nyigo-nyigo	37	08.10.1981- 25.07.1982	pròpia	concurs	0:30:00	LA 2	català
Ñ	1	27.01.1976	pròpia	infantil i juvenil	0:35:00	LA 1	castellà
Objectes musicals	1	21.05.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Objetivo Tokio	56	26.11.2017- 13.06.2019	pròpia	esports	0:30:00	TDP	castellà
Obrir debat	29	06.10.1981- 25.05.1982	pròpia	debat	0:30:00	LA 2	català
Ocaso de los dioses, El	1	17.01.1960	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Occitània	1	12.10.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Ocells de l'Empordà	1	22.03.1984	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 1	català
Ocells de pis. Quants terrossets vols, Mariano?	1	05.07.1978	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Ocúpate de Amelia	3	17.12.1984- 10.01.1985	pròpia	ficció	0:50:00	LA 1	castellà
Odisea, La	5	27.12.1976- 24.01.1977	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Odissea, L'	147	10.07.1993- 25.10.1996	pròpia	cultural	0:20:00	LA 2	català
Odissea Art, L'	12	26.12.1994- 08.07.1996	pròpia	cultural	0:05:00	LA 2	català
Odissea. Punt i seguit, L'	4	23.11.1995- 27.05.1996	pròpia	cultural	0:05:00	LA 2	català
Oficio de Jueves Santo desde Barcelona	1	23.03.1967	pròpia	religiós	1:30:00	LA 1	castellà
Oficis que es perden	12	18.07.2005- 03.10.2005	coproducció	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Oh, dolç Nadal!	1	26.12.1988	pròpia	musical	1:45:00	LA 2	català

Oj, papa, pobre papá	1	29.04.1977	pròpia	dramàtic	1:35:00	LA 2	castellà
Ojo con tus datos	1	29.12.2013	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Ojos de la pantera, Los	1	20.05.1974	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	castellà
Okapi, El	1	18.05.1975	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 1	castellà
Olé Lukojé	1	20.10.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Olessa, la passió d'un poble	1	01.04.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	castellà
Oliba y la paz de Dios	5	27.12.1971-31.12.1971	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Olímpicos	20	14.04.1988-16.09.1988	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Olímpicos para siempre	1	25.07.2002	coproducció	esports	3:00:00	LA 2	castellà
Olímpics per sempre	7	20.07.2002-27.07.2002	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Ommegang 1986	1	20.07.1986	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	castellà
Ombra de l'escorpí, L'	1	27.06.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Ombra de l'escorpí, L'	1	27.03.1986	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Onades sobre una roca deserta	1	26.05.1975	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	castellà
Onze de Sant Boi. 25 anys de la Diada de la llibertat, L'	1	11.09.2001	pròpia	informatius	1:50:00	LA 2	castellà
Onze de setembre, L'	1	11.09.1980	pròpia	documental	0:45:00	LA 1	castellà
Onze de setembre, L'	1	10.09.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	castellà
Onze de setembre. L'estat de l'autonomia	1	11.09.1983	pròpia	informatius	2:05:00	LA 2	castellà
Ópalo, El	1	07.04.1973	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Ópera	20	01.12.1977-24.05.1987	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà

Ópera desde el Liceo	5	01.11.1960-29.11.1960	pròpia	musical	2:00:00	LA 1	castellà
Òpera oberta	11	08.07.2011-16.09.2011	pròpia	musical	0:20:00	LA 2	català
Operación ilusión	12	27.12.2001-31.12.2002	coproducció	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Operación Triunfo 2017 en concierto	1	18.04.2018	coproducció	musical	2:05:00	LA 1	castellà
Operación Triunfo 2017. Gala especial	1	13.02.2018	coproducció	musical	2:40:00	LA 1	castellà
Operación Triunfo 2018. Gala de Navidad	1	26.12.2018	coproducció	musical	2:20:00	LA 1	castellà
Operación Triunfo. Galas	22	22.10.2001-02.07.2002	coproducció	musical	2:30:00	LA 1	castellà
Operación Triunfo. Galas	21	07.10.2002-24.02.2003	coproducció	musical	3:00:00	LA 2	castellà
Operación Triunfo. Galas	18	29.09.2003-28.01.2004	coproducció	musical	3:00:00	LA 1	castellà
Operación Triunfo. Galas	17	23.10.2017-13.02.2018	coproducció	musical	2:30:00	LA 1	castellà
Operación Triunfo. Galas	13	19.09.2018-20.01.2019	coproducció	musical	2:50:00	LA 1	castellà
Operación Triunfo. Vida en la academia 2001	101	23.10.2001-24.03.2002	coproducció	musical	0:25:00	LA 1	castellà
Operación Triunfo. Vida en la academia 2002	113	23.09.2002-28.02.2003	coproducció	musical	0:25:00	LA 1	castellà
Operación Triunfo. Vida en la academia 2003	100	24.09.2003-23.12.2003	coproducció	musical	0:25:00	LA 1	castellà
Opinió	76	05.11.1981-18.09.1983	pròpia	tertúlia	0:30:00	LA 2	català
Opinió	116	01.04.1976-23.10.1978	pròpia	debat	0:25:00	LA 2	castellà
Opinió pública	60	21.06.1969-03.01.1970	pròpia	reportatges	0:55:00	LA 1	castellà
Orbe	52	04.10.1960-26.09.1961	pròpia	entreteniment	0:15:00	LA 1	castellà
Orbita Laika se mueve	13	15.10.2017-14.01.2018	coproducció	divulgatiu	1:00:00	LA 2	castellà
Orden especial	39	07.01.1992-21.04.1992	coproducció	ficció	0:05:00	LA 2	castellà

Orella verda, L'	1	08.12.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Orgue un instrument viu, L'	1	19.07.1992	pròpia	documental	0:40:00	LA 2	català
Orfeó Català. Concert per als socis al Palau de la Música	1	25.12.1991	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	català
Orfeó català, L'	1	06.04.1966	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Orfeó català, L'	1	25.05.1991	pròpia	documental	1:30:00	LA 1	català
Orfeó Català, la veu centenària de Lluís Millet, L'	1	06.09.1991	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Original	67	15.01.1975-06.11.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Orígens i llegats de l'Exposició Universal de 1988	1	08.10.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Oriol Maspons, fotògraf	1	03.02.1988	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Orquesta, La	12	05.07.1984-27.09.1984	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	català
Orquesta Sinfónica de Hamburgo	1	05.12.1976	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Orchestra de Cambra del Teatre Lliure	1	15.08.1988	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	català
Orchestra Simfònica de la Canya	1	16.04.1993	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Oscar y Sherlock	1	20.01.1993	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	castellà
OT Diario. 2017	63	24.10.2018-05.02.2018	coproducció	musical	0:25:00	CANAL INT.	castellà
OT Diario. 2018	65	21.09.2018-20.12.2018	coproducció	musical	0:30:00	CLAN	castellà
OT Eurovision	1	20.01.2019	coproducció	musical	2:30:00	LA 1	castellà
OT El reencuentro	3	16.10.2016-30.10.2016	coproducció	musical	2:00:00	LA 1	castellà
OT El reencuentro. El concierto	1	31.10.2016	coproducció	musical	2:10:00	LA 1	castellà
Otello	1	25.02.2006	coproducció	musical	3:00:00	LA 2	castellà

Otoño romántico	1	11.10.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Otra Olimpiada, La	1	18.09.1988	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	castellà
Otro mundo contra P.Q., El	1	28.09.1972	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Otro yo, El	1	08.12.1973	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Ou o la gallina, L'	69	16.11.1996-16.05.1998	pròpia	debat	1:40:00	LA 2	català
Ouka Lele	1	26.10.1988	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Ovidi Montllor. Poema inacabat	1	11.03.1995	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Owen Wingrave	1	20.10.1973	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Pà amb tomàquet show	1	12.10.1989	pròpia	entreteniment	0:50:00	LA 2	català
Paco de Lucía	1	23.09.1986	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Paco Gento	1	10.03.2017	pròpia	documental	0:35:00	TDP	castellà
Paddock GP	133	27.03.2008-09.11.2011	coproducció	esports	0:50:00	LA 1	castellà
Padres de nuestros padres, Los	25	08.01.1984-01.07.1984	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	castellà
Padres e hijos	10	27.11.1978-08.12.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Página 2	455	04.11.2007-25.06.2019	coproducció	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
País blanc, El	1	17.09.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
País de Jesús, El	1	30.12.1981	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
País de la fantasía, El	19	18.10.1970-17.01.1971	coproducció	infantil i juvenil	0:30:00	LA 1	castellà
Paisajes de Catalunya	1	25.10.1979	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	castellà
Paissatges de Gaudí	1	07.09.1996	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català

Pájaro frito y todo lo demás, El	1	24.06.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Palabra, La	1	07.10.1977	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Palabra de guitarra latina	1	09.04.1998	pròpia	musical	1:20:00	LA 2	castellà
Palabras cruzadas	10	18.12.1974- 29.01.1975	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Palamós: història d'una aventura	1	23.05.1998	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Palau de la Música: cent anys d'emocions	1	23.04.2008	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	castellà
Palma: un món de colors, La	1	02.09.2007	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	castellà
Palmera, La (castellà)	71	01.07.1991- 07.10.1991	pròpia	magazín	1:00:00	LA 1	castellà
Palmera, La (castellà)	529	03.10.1988- 20.06.1991	pròpia	magazín	1:30:00	LA 2	castellà
Palmira i la mona de Pasqua	1	05.04.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Palmira Roc a l'hospital	1	19.01.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Palmira Roc i el misteri dels músics	1	03.05.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Palmo a palmo	29	19.02.1970- 09.08.1970	pròpia	conkurs	1:00:00	LA 2	castellà
Pallassos	33	09.10.1982- 13.10.1983	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Pallassos per la pau	1	02.11.1994	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 1	castellà
Panem et circenses	1	24.09.1992	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	castellà
Panorama	980	12.08.1959- 18.10.1974	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 1	castellà
Panorama	117	15.05.1987- 17.06.1990	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Panorama de actualidad	1805	01.10.1965- 12.12.1970	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	castellà
Panorama setmanal	23	18.01.1992- 27.06.1992	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà

Pantalla grande	140	06.12.1966-27.02.1969	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Pantalla màgica	23	21.11.1959-23.04.1960	pròpia	entreteniment	0:50:00	LA 1	castellà
Paolo Paoli	1	04.03.1977	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	castellà
Papa de Romeu i Julieta, El	1	27.05.1980	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	castellà
Papeles de Aspern, Los	1	11.08.1973	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Para qué sirve un marido?	13	21.09.1997-28.12.1997	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Para todos la 2	1251	08.03.2010-29.06.2019	pròpia	magazín	2:00:00	LA 2	castellà
Para vosotras	53	01.10.1963-30.09.1964	pròpia	magazín	0:10:00	LA 1	castellà
Paraíso final	1	26.05.1974	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	castellà
Paralímpics: jocs sense barreres	1	20.05.1992	pròpia	esports	0:20:00	LA 2	castellà
Paral·lel, El	1	04.04.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Parc, El	1	20.02.1993	pròpia	dramàtic	2:20:00	LA 2	castellà
Pare, El	1	24.08.1996	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	castellà
Parella al vostre gust, Una	9	15.04.1985-17.06.1985	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Parlament	78	27.10.1981-02.03.1984	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 1	castellà
Parque infantil	6	22.08.1959-26.09.1959	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 1	castellà
Pas dels dies no s'atura, El	1	04.11.1992	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Pasado de Elisa, El	1	27.07.1969	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Pasaporte ruso demorado, El	1	01.12.1973	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Pasarela Barcelona	1	28.01.2006	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà

Pasarela Gaudí	1	28.09.2002	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Pasarela Gaudí	1	04.10.2003	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Pasiones cortas	13	30.04.1998- 30.07.1998	pròpia	ficció	0:30:00	LA 2	castellà
Paseo por el tiempo, Un	14	27.04.1995- 27.07.1995	coproducció	entrevista	2:00:00	LA 1	castellà
Pasión, La	1	17.04.1962	pròpia	religiós	1:00:00	LA 1	castellà
Pasión y muerte de nuestro señor Jesucristo	1	19.04.1973	pròpia	religiós	0:25:00	LA 1	castellà
Passant la maroma	1	05.11.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Passarel·la a l'èxit	37	05.02.1986- 06.01.1987	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	català
Passarel·la Barcelona	1	27.01.2006	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí	1	14.10.2000	pròpia	divulgatiu	0:40:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí	1	24.02.2001	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí	1	17.02.2002	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí	1	23.02.2003	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí	1	04.10.2003	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí	1	16.10.2004	pròpia	divulgatiu	0:45:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí	1	11.02.2005	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí	1	11.02.2005	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí (moda Gaudí estiu)	1	12.10.2001	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí (moda Gaudí estiu)	1	28.09.2002	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí (moda Gaudí estiu)	1	02.10.2004	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català

Passarel·la Gaudí (moda Gaudí estiu)	1	01.10.2005	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Passarel·la Gaudí (moda Gaudí hivern)	1	13.03.2004	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Passem-ho bé	21	20.04.1981- 28.09.1981	pròpia	cultural	0:15:00	LA 2	català
Passió, La	1	26.03.1968	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Passió d'Olesa i Esparreguera, La	1	09.04.1982	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Passions curtes	13	11.11.1997- 04.02.1998	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Pastorets	1	24.12.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Pastorets, Els	1	22.12.1964	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Pastorets, Els	1	25.12.1983	pròpia	dramàtic	2:30:00	LA 2	català
Pastorets, Els	1	25.12.1984	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Pastorets, Els	1	25.12.1985	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Pastorets de Calaf, Els	1	31.12.1992	pròpia	divulgatiu	1:30:00	LA 2	català
Pati blau, El	1	26.10.1965	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Pati blau, El	1	15.07.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Patinatge artístic sobre rodes	1	26.10.1987	pròpia	esports	0:55:00	LA 2	català
Pato feo, El	1	13.04.1974	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Patum de Berga, La	1	09.09.1984	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Patum: seny i rauxa, La	1	05.06.1986	pròpia	documental	0:40:00	LA 2	català
Pau Casals als 88 anys	1	26.12.1984	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Pau Garsaball, l'actor	1	13.12.1991	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català

Pau Riba	1	13.03.1978	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Pavelló de la República, El	1	27.07.1992	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Pecera, La	31	04.06.2001-16.07.2001	coproducció	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	castellà
Peces rojos, Los	1	16.10.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Pedro López Alegrat	1	13.10.1988	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Pedro Guevara	1	23.09.1988	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Peixatera, La	1	08.10.1984	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Peligrosamente Juntas	84	07.01.1992-10.06.1992	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	castellà
Pelu-quería, La	52	03.07.2017-02.11.2017	coproducció	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Pell vella al fons del pou	1	20.03.1975	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Pèndol, El	23	10.10.1997-09.05.1998	coproducció	entreteniment	1:30:00	LA 2	català
Penguin Café Orchestra	1	08.08.1989	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Pensadors catalans	17	10.02.1982-03.07.1982	pròpia	entrevista	0:50:00	LA 2	català
Pentagrama siglo XX	24	06.11.1979-05.02.1980	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	castellà
Penya campiona, La	1	22.05.1992	pròpia	esports	0:40:00	LA 2	català
Pep Agut: un pintor	1	22.08.1989	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	català
Pep Guardiola	1	30.06.2001	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Pepe Carvalho	8	21.02.1986-18.04.1986	coproducció	ficció	1:00:00	LA 1	castellà
Pequeña esposa, La	5	06.09.1971-10.09.1971	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Pequeño concierto de la Orquesta de Cámara	1	15.04.1981	pròpia	musical	0:25:00	LA 1	català

Pequeño mundo	5	21.04.1969- 25.04.1969	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	castellà
Per a què serveix un marit?	13	14.07.1997- 28.12.1997	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	català
Per en Gaudí	1	22.01.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Per molts anys	39	18.10.1983- 28.09.1984	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 2	català
Per molts anys, amb Rosa Maria Sardà	1	11.09.1985	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Per Tots Sants	1	29.10.1992	pròpia	religiós	0:20:00	LA 2	català
Per Tots Sants el blat al graner o enterrat	1	01.11.1991	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Per un teatre al servei del públic	1	13.08.1976	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Perduts al pàrquing	1	07.03.1978	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	català
Pere poca por	1	24.05.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Pere Quart, Joan Oliver. A contracorrent	1	25.12.1999	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Pere Tapias	1	11.09.1986	pròpia	musical	0:20:00	LA 2	català
Peret, el fill del mig amic	1	10.03.1993	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Peripatètic	1	05.05.2001	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Pernet, el arquero	1	30.06.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Persistència de la memòria, La	1	27.04.2002	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	català
Personatge, un paisatge, Un	13	01.06.2004- 29.09.2004	coproducció	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Personatges	49	01.10.1977- 14.09.1978	pròpia	entrevista	0:50:00	LA 1	català
Pertegaz, el hombre que vistió a los cisnes	1	28.03.2014	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà
Perversitat	1	24.10.1977	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	català

Pesadilla	1	28.10.1974	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	català
Pesca del coral en el Cabo de Creus	1	24.12.1984	pròpia	documental	0:15:00	LA 1	castellà
Pescadores del Cabo de Creus, Los	1	02.09.1985	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 1	castellà
Pesimista corregido, El	5	13.12.1971-15.12.1971	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Pessebre, El	1	23.12.1969	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Pessebre de Pau Casals, El	1	01.12.1976	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	català
Pessebre vivent	1	25.12.1985	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	català
Pessebre vivent, El	1	26.12.1983	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Pessebre vivent de Corbera, El	1	26.12.1987	pròpia	divulgatiu	0:55:00	LA 2	català
Pessebre vivent de Corbera de Llobregat, El	1	25.12.1984	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Pessebres a Catalunya	1	26.12.1983	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	català
Petit concert	1	25.12.1985	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	català
Petits camperols, Els	1	29.06.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Petits concerts	1	08.12.1982	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Petits estats	9	03.04.1991-12.06.1991	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Peu va de camí, El	1	18.02.1987	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Pi de la Serra a l'Institut del Teatre de Barcelona	1	15.06.1975	pròpia	musical	1:05:00	LA 1	català
Piano, piano	1	02.08.1993	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Piano, piano...però depressa	1	25.10.1985	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Piano pianísimo	1	15.01.2005	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà

Picapuça	300	15.09.1986-28.07.1988	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 2	català
Picasso a Catalunya	1	01.02.1984	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Picasso cantabile	1	17.10.1984	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Pictionary	11	25.12.1990-28.03.1991	coproducció	concurs	0:30:00	LA 2	català
Piedra filosofal, La	1	18.11.1972	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Pienso, luego existo	29	18.09.2011-18.08.2013	coproducció	entrevista	0:30:00	LA 2	castellà
Pierrette	1	01.06.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Pilar Prim	1	26.02.1974	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Pilars...torres i castells	1	06.04.1990	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Pillos campesinos y tambores	1	19.08.1974	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Pin clip	29	14.12.1992-22.01.1993	pròpia	musical	0:15:00	LA 1	castellà
Pinnic	21	16.11.1992-19.05.1993	pròpia	infantil i juvenil	0:55:00	LA 1	castellà
Pinotxo el meu amic	1	12.01.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Pintor de miracles, El	1	25.05.1971	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Pintors, ara	10	14.10.1981-30.12.1981	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Pintors catalans	3	15.12.1986-29.12.1986	pròpia	cultural	0:20:00	LA 2	català
Pintura mural	1	18.01.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 1	català
Pintura mural gòtica	1	27.11.1981	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Pinzells d'or	4	20.11.1983-08.01.1984	pròpia	cultural	0:10:00	LA 2	català
Piquet d'execució	1	27.12.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català

Pirates	1	21.02.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Pirates robacossos, Els	1	05.01.1982	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Pirineu a Europa, El	1	20.06.1990	pròpia	documental	0:35:00	LA 2	català
Pirineus, Els	1	21.01.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Piromusical Mercè 98	1	27.09.1998	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	català
Piromusical Festes de la Mercè	1	26.09.1999	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	català
Pista de circ	1	03.01.1984	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Pla de Palau, El	1	28.03.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Plácido Domingo, 50 años de recuerdos	1	03.07.2016	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Plaça de la lluna, La	29	16.09.1987-06.04.1988	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Plaça del Diamant, La	4	05.12.1983-26.12.1983	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	català
Plaça major	13	17.09.1986-10.12.1986	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Planeta imaginari	82	12.04.1983-15.09.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Planeta imaginario	76	05.04.1984-20.08.1986	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 1	castellà
Plany en la mort d'Enric Ribera	1	21.08.1979	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Plàstic	129	19.04.1988-28.12.1990	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Plàst-x	9	29.04.1990-24.06.1990	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Plat de la cirereta, El	1	11.12.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Platges i piscines	1	16.05.1983	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Plató buit	1	24.06.1986	pròpia	entrevista	0:40:00	LA 1	català

Plató obert	282	08.09.2008- 26.06.2009	pròpia	debat	0:40:00	24 HORAS	català
Plató vació	21	22.07.1986- 09.12.1986	pròpia	magazín	0:45:00	LA 1	castellà
Plats i olles	2	29.06.1981- 30.06.1981	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Plaza del Diamante, La	4	06.01.1984- 27.01.1984	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Ple d'investidura de Carles Puigdemont	1	10.01.2016	pròpia	informatius	3:00:00	24 HORAS	català
Pleitaguensam	111	08.05.1984- 24.06.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Plenil-luni de cera	1	21.04.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Poble Nou, new village, El	1	07.11.1989	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Pobles primitius	1	11.06.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Poblet	1	07.10.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Pobre Polikei	1	07.11.1969	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Pobres pobres que els donguin pel cul	1	08.02.2011	coproducció	dramàtic	1:15:00	LA 2	català
Poder de la televisión, El	1	11.11.1993	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Poema de Nadal, El	1	26.12.1966	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Poeta i l'escriptor, El	1	08.12.1986	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Poetes, ara	10	20.04.1981- 22.06.1981	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Poetes del segle XX	1	30.11.1985	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Poetes en el record	1	14.03.1989	pròpia	cultural	0:15:00	LA 2	català
Polideportivo	1571	25.09.1973- 26.12.1982	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	castellà
Polideportivo 2000	768	02.01.2001- 31.12.2004	pròpia	esports	0:25:00	TDP	castellà

Polifonía española en Montserrat	1	12.04.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Polifònica de Puig-reig	1	25.12.1991	pròpia	musical	0:05:00	LA 2	català
Política de canvi	1	12.07.1982	pròpia	entrevista	0:35:00	LA 2	català
Pont de la mar blava, El	2	22.03.1988-29.03.1988	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	català
Por amor al arte	1	01.02.2004	pròpia	musical	2:15:00	LA 1	castellà
Por fin 92	1	01.01.1992	pròpia	entreteniment	2:30:00	LA 1	castellà
Por qué no yo?	1	20.07.1969	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Port de Barcelona, El	1	07.02.1987	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Porteria, La	37	06.10.1996-28.06.1997	pròpia	esports	1:30:00	LA 2	català
Portes de Catalunya, Les	6	24.10.1988-19.01.1989	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Portes endins	13	12.01.1988-05.04.1988	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Portugal, la fiesta del milagro	1	29.06.1986	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	castellà
Prat de la Riba	1	16.08.1992	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Pregunta, La	77	22.11.2005-14.07.2006	pròpia	entreteniment	0:03:00	LA 2	català
Pregunta perduda, La	1	31.03.1986	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Preguntan por ti	1	24.08.1978	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	castellà
Preguntas y respuestas	348	19.09.1994-24.06.1996	pròpia	debat	1:00:00	LA 1	castellà
Preguntes i respostes sobre la vida i la mort de Francesc Layret	1	13.12.1978	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Prehistòria, La	1	13.11.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Prehistoria del futuro	24	06.03.1974-14.08.1974	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	castellà

Premi de les Lletres Catalanes	1	26.01.2012	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	castellà
Premi Nit de Santa Llúcia	1	11.12.1978	pròpia	cultural	0:15:00	LA 2	castellà
Premio al ingenio	26	22.04.1971- 14.10.1971	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Premio de las Naciones de Hípica	1	06.06.1975	pròpia	esports	2:00:00	LA 1	castellà
Premio Planeta 94	1	15.10.1994	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	castellà
Premios Goya de Cinematografía. XIV edición 2000	1	29.01.2000	pròpia	cultural	3:25:00	LA 1	castellà
Premios Hurra	1	01.07.1993	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	castellà
Premios Josep Pla y Nadal 2011	1	06.01.2011	pròpia	cultural	1:30:00	LA 2	castellà
Premios Josep Pla y Nadal 2012	1	06.01.2012	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	castellà
Premios Josep Pla y Nadal 2013	1	06.01.2013	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Premios Josep Pla y Nadal 2015	1	06.01.2015	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	castellà
Premios jóvenes diseñadores de moda 95	1	17.06.1995	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Premios Max de las Artes Escénicas	1	31.05.1999	pròpia	cultural	2:30:00	LA 2	castellà
Premios Max de las Artes Escénicas	1	13.03.2006	pròpia	cultural	2:00:00	LA 2	castellà
Premios Max de las Artes Escénicas	1	18.05.2015	pròpia	cultural	2:20:00	LA 2	castellà
Premios Nadal	1	06.01.1983	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Premios Nadal	1	06.01.1996	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Premios Nadal	1	06.01.1997	pròpia	cultural	0:20:00	LA 2	castellà
Premios Nadal y Josep Pla	1	06.01.2000	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	castellà
Premios Nadal y Josep Pla	1	06.01.2014	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	castellà

Premios Nadal y Josep Pla	1	06.01.2016	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	castellà
Premios Nadal y Josep Pla	1	06.01.2018	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Premios Nadal y Josep Pla	1	06.01.2019	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	castellà
Premios Ondas	1	15.11.1996	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	castellà
Premios Sant Jordi de Cinematografia	1	16.05.1991	pròpia	cultural	0:55:00	LA 2	castellà
Premios Sant Jordi de Cinematografia	1	23.06.1993	pròpia	cultural	1:30:00	LA 2	castellà
Premios Sant Jordi de Cinematografia	1	28.04.2010	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	català
Premios Sant Jordi de Cinematografia	1	17.04.2013	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	castellà
Premios Sant Jordi de Cinematografia	1	11.04.2016	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	castellà
Premios Smirnoff	1	17.06.1995	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Premis ARC	1	09.06.2001	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	català
Premis ARC	1	20.04.2002	pròpia	cultural	0:35:00	LA 2	català
Premis ARC	1	31.05.2003	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	català
Premis de sardana Joaquim Serra 1979	1	22.11.1979	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Premis del cinema europeu	1	02.12.1990	pròpia	cultural	2:00:00	LA 2	català
Premis DRAC 2002	1	16.11.2002	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	català
Premis Fundació princesa de Girona	1	01.07.2016	pròpia	cultural	2:10:00	LA 2	català
Premis Fundació princesa de Girona	1	29.06.2017	pròpia	cultural	2:15:00	LA 2	català
Premis Fundació princesa de Girona	1	28.06.2018	pròpia	cultural	2:30:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	06.07.1988	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català

Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	03.07.1989	pròpia	cultural	0:20:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	18.06.1990	pròpia	cultural	0:20:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	07.06.1991	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	castellà
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	11.12.1992	pròpia	cultural	0:20:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	23.06.1993	pròpia	cultural	1:30:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	04.06.1994	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	24.05.1995	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	castellà
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	24.04.1997	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	02.05.1998	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	22.05.1999	pròpia	cultural	1:20:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	22.04.2000	pròpia	cultural	1:15:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	19.05.2001	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	09.04.2002	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	castellà
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	26.04.2003	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	02.05.2004	pròpia	cultural	1:15:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	29.04.2005	pròpia	cultural	0:55:00	LA 2	castellà
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	23.04.2007	pròpia	cultural	2:05:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	23.04.2008	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	23.04.2009	pròpia	cultural	1:50:00	LA 2	castellà
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	28.04.2014	pròpia	cultural	1:10:00	LA 2	català

Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	13.04.2015	pròpia	cultural	1:15:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	25.04.2017	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	06.07.2018	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Premis Sant Jordi de Cinematografia	1	30.04.2019	pròpia	cultural	1:20:00	LA 2	castellà
Premis Zapping	1	20.05.2000	pròpia	cultural	1:10:00	LA 2	català
Premis Zapping	1	24.02.2002	pròpia	cultural	0:15:00	LA 2	català
Premis Zapping	1	06.03.2004	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Premis Zapping	1	27.02.2010	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Premis Zapping	1	17.02.2011	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Premis Zapping	1	21.02.2013	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Presa de possessió de Jordi Pujol com a president	1	08.05.1980	pròpia	informatius	1:05:00	LA 1	català
Presa de possessió de Jordi Pujol com a president	1	18.06.1984	pròpia	informatius	0:30:00	LA 1	català
Presa de possessió de Ricard M ^a Carles, nou arquebisbe	1	27.05.1990	pròpia	religiós	1:00:00	LA 1	català
Presentación Rally Dakar 2015	1	23.12.2014	pròpia	esports	1:00:00	TDP	castellà
Presentación Rally Dakar 2017	1	31.12.2016	pròpia	esports	1:35:00	TDP	castellà
Presidente del jurado, El	1	17.02.1972	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Presó Model: un model de corrupció?	1	18.11.1984	pròpia	reportatges	0:40:00	LA 2	català
Préstamo, El	1	24.01.1970	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Prêt-à-porter	13	28.06.1994- 22.01.1995	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Pretendent, El	1	25.04.1967	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català

Preu de les dones, El	1	02.09.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Prevenió d'incendis	1	08.07.1983	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	català
Prima Phillis, La	5	12.03.1973- 16.03.1973	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Primer mundo	22	20.10.1972- 29.03.1973	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Primer tren, El	1	05.03.1977	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català
Primera de la classe, La	1	11.01.1989	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Primera divisió	8	13.07.1990- 27.09.1990	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Primera fila	37	26.10.1984- 26.07.1985	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Primera funció	1	30.11.1989	pròpia	dramàtic	1:50:00	LA 2	català
Primera història de la cançó catalana	1	09.12.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Primera nota	1	04.07.1992	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Primera pàgina	4	12.06.1979- 18.03.1980	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 1	castellà
Primera respuesta, La	275	01.03.1993- 23.06.1994	pròpia	divulgatiu	1:00:00	LA 1	castellà
Primeros cien años de la obra de Miró, Los	1	20.04.1993	pròpia	documental	1:15:00	LA 2	castellà
Primeros del 93, Los	1	23.12.1993	coproducció	entreteniment	1:40:00	LA 1	castellà
Primers pobladors, Els	1	14.01.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Primers records, Els	7	11.10.1984- 22.11.1984	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 1	català
Príncep de Viana	1	12.02.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Príncep regent, El	5	09.11.1985- 28.12.1985	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Príncipe Igor, El	1	16.11.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà

Priorat, més que un vi, El	1	06.02.1985	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 1	català
Prisma	26	25.06.1991-30.04.1992	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	castellà
Procesión del Santo Entierro	1	21.04.2000	pròpia	religiós	1:50:00	LA 2	castellà
Processó de Setmana Santa	1	14.04.1990	pròpia	religiós	1:30:00	LA 2	català
Processó de Verges	1	08.04.1993	pròpia	religiós	1:00:00	LA 2	català
Produccions TVE a Catalunya	9	08.11.1985-11.04.1986	pròpia	promoció	0:30:00	LA 2	català
Profesor, El	5	26.06.1978-30.06.1978	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Professor Falcó. Mestre inventor	26	29.09.1991-30.09.1992	pròpia	infantil i juvenil	0:05:00	LA 2	català
Profundo mar azul, El	1	01.01.1982	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	castellà
Programa de variedades	1	06.10.1959	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 1	castellà
Programa desde Barcelona	1	03.10.1959	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Programa especial de l'11 de setembre	1	11.09.1983	pròpia	informatius	2:00:00	LA 2	català
Programa especial de l'Estatut	1	19.10.1979	pròpia	informatius	1:00:00	LA 1	català
Programa infantil desde Miramar	1	08.08.1959	pròpia	infantil i juvenil	0:35:00	LA 1	castellà
Programa Inesperat	81	15.09.2017-11.07.2019	pròpia	entreteniment	0:55:00	LA 2	català
Programa musical	17	02.10.1959-21.10.1959	pròpia	musical	0:15:00	LA 1	castellà
Programa musical extraordinario	1	08.12.1972	pròpia	musical	1:05:00	LA 1	castellà
Programa musical desde Bcelona	1	06.08.1959	pròpia	musical	0:40:00	LA 1	castellà
Programa musical desde Bcelona	1	02.10.1959	pròpia	musical	0:20:00	LA 1	castellà
Programa teatral desde Barcelona	14	26.09.1959-26.12.1959	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà

Programació especial dia de Reis	1	06.01.1982	pròpia	infantil i juvenil	2:30:00	LA 2	català
Prohibido suicarse en primavera	1	03.04.1981	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà
Prometatge, Un	1	07.11.1977	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	català
Propostes del PSUC a debat	1	19.07.1982	pròpia	debat	0:30:00	LA 1	català
Protagonista, el hombre	103	06.10.1966-24.09.1968	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 1	castellà
Protagonistes de l'Exposició Universal de 1888	1	08.10.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Próximo viaje, El	1	14.03.1988	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Puçastoc	87	07.12.1989-10.10.1991	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Puçastoc pallassos	12	21.06.1990-12.09.1991	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 2	català
Puente de mar azul, Un	1	27.11.1993	coproducció	musical	2:45:00	LA 2	castellà
Puerta abierta, La	1	27.04.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 1	castellà
Puerta indiscreta, La	1	12.05.1973	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Puerta tapiada, La	1	25.05.1972	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Puesta a punto	29	18.12.1969-26.06.1970	pròpia	esports	0:30:00	LA 1	castellà
Pujol, a prop	1	22.11.2003	pròpia	documental	0:35:00	LA 2	català
Punt de fuga	10	29.04.1987-29.07.1987	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Punt de reunió	13	05.10.1983-25.04.1984	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 2	català
Punts de vista	119	15.09.2016-29.06.2019	pròpia	cultural	0:25:00	LA 2	català
Putiferi	1	30.03.1990	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Pyrinees Pirineus	19	21.11.1988-01.07.1990	coproducció	reportatges	0:30:00	LA 2	català

Quadrat d'or, El	1	11.09.1990	coproducció	documental	0:30:00	LA 2	català
Quadre, El	1	17.01.1977	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Quadre més bonic, El	1	17.05.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Quadre metafísic, El	1	25.12.1982	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Quality street	1	12.10.1980	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 1	castellà
Quan els homes es mengen les ciutats	1	23.11.1986	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Quan l'antic és fascinant	1	07.09.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Quan l'hivern ja és aprop	1	16.12.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Quan la ràdio parlava de Franco	1	01.05.1986	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Quan sigui gran	30	27.10.1995-25.06.1995	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Quan tornis a son Puigrós	1	10.07.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Quart creixent	11	28.03.1984-04.07.1984	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Quartet	1	14.09.1994	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	català
Quatre models d'alcaldia	1	19.05.1991	pròpia	debat	0:30:00	LA 1	català
Quatro	512	06.10.1997-13.10.2000	coproducció	concurs	0:25:00	LA 2	castellà
Qué animal!	24	14.05.2017-29.12.2018	coproducció	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Que no s'ha dit dels Jocs de Barcelona 92, El	1	20.07.2002	pròpia	esports	0:35:00	LA 2	català
¿Qué era aquello?	1	29.09.1973	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Què et sembla, Ovidí?	1	11.03.2005	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
¿Qué sabe usted de náutica?	12	03.07.1966-28.09.1966	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà

¿Qué vale un hombre?	1	03.04.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Què vol veure?	112	05.04.1983- 25.03.1988	pròpia	entreteniment	0:25:00	LA 1	català
Querido cabaret	13	17.11.1990- 29.03.1991	pròpia	entreteniment	0:55:00	LA 1	castellà
Quesquese se merde	1	13.05.1984	pròpia	entreteniment	0:55:00	LA 1	castellà
Qui té un amic	1	24.04.1989	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Qui vol jugar amb una banyera?	1	14.03.1981	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	català
Quiebra, La	1	18.11.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
¿Quién dice la verdad?	245	12.11.1960- 24.09.1966	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
¿Quién es quién?	50	11.10.1964- 25.09.1965	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
¿Quién manda aquí?	51	12.10.2014- 18.12.2014	coproducció	concurs	1:10:00	LA 1	castellà
¿Quién mató a Teresa?	1	12.10.1972	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
¿Quién tiene la palabra?	39	05.10.1963- 28.06.1964	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Quiero bailar	5	14.06.2008- 13.07.2008	coproducció	concurs	2:00:00	LA 1	castellà
Quiero ver al doctor	5	02.10.1972- 06.10.1972	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Quilapayún al Palau	1	13.09.2003	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Quina és la dita?	43	02.01.1991- 28.02.1991	pròpia	concurs	0:05:00	LA 2	català
Quintet Fibonacci	1	14.08.1992	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Quitxalla	110	06.10.1979- 28.07.1981	pròpia	infantil i juvenil	1:15:00	LA 2	català
Quitxot: el poder de la ficció, El	1	10.04.2005	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Quomix. Ballet contemporani de Barcelona	1	08.12.1986	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català

Racons	32	04.07.2011- 29.12.2011	pròpia	viatges	0:25:00	LA 2	català
Racons de verd	13	01.12.2001- 02.03.2002	coproducció	documental	0:25:00	LA 2	català
Ràdio 4, 25 anys a Catalunya	1	29.12.2001	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Ràdio ara, La	1	08.01.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Ràdio pública a Catalunya, La	1	05.04.1983	pròpia	debat	1:00:00	LA 2	català
Radioaficionats	1	28.12.1985	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Radiografia de Ràdio 4	1	13.12.2016	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Rafael Casanova i l'Onze de setembre	1	11.09.1981	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Rafael Nadal	1	16.06.2007	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	castellà
Raig desintegrador, El	1	09.01.1980	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català
Raimon	1	01.03.1977	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Raimon, 30 anys d'Alt vent	1	23.04.1993	coproducció	musical	3:00:00	LA 1	castellà
Raimon, 50 anys	1	29.03.1991	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Raimon, un assaig de cultura nacional popular	1	06.06.1978	pròpia	musical	1:25:00	LA 2	català
Raimon canta Ausiàs March	1	23.01.1989	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Raimon, més a prop	1	19.04.1994	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Raimon, set cançons	1	21.04.1993	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Raimon, trobador	1	12.09.1993	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Raiverd 92	1	29.10.1992	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Ral-li Catalunya	1	04.11.1993	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català

Rally Dakar 2011	16	01.01.2011-16.01.2011	coproducció	esports	1:00:00	TDP	castellà
Rally Dakar 2012	14	01.01.2012-14.01.2012	coproducció	esports	1:00:00	TDP	castellà
Rally Dakar 2013	16	27.12.2012-19.01.2013	coproducció	esports	0:50:00	TDP	castellà
Rally Dakar 2014	20	23.12.2014-20.01.2014	coproducció	esports	0:50:00	TDP	castellà
Rally Dakar 2015	14	04.01.2015-17.01.2015	coproducció	esports	0:50:00	TDP	castellà
Rally Dakar 2016	16	31.12.2015-16.01.2016	coproducció	esports	1:30:00	TDP	castellà
Rally Dakar 2017	17	16.12.2016-17.01.2017	coproducció	esports	1:30:00	TDP	castellà
Rally Dakar 2018	16	23.12.2017-20.01.2018	coproducció	esports	1:20:00	TDP	castellà
Rally Dakar 2019	16	06.01.2019-22.01.2019	coproducció	esports	1:30:00	TDP	castellà
Rambla avall	1	25.07.1967	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Ramon Calsina	1	30.12.1992	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	castellà
Ramon Muntaner	1	30.11.1981	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Ramon Muntaner: Inventari	1	08.04.1985	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Rastres sota l'aigua	1	12.10.1995	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Ratlla de Sant Martí, La	1	20.06.1975	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Ravel i "Les apaches"	1	08.12.1987	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Ray Charles	1	20.04.1991	pròpia	musical	0:55:00	LA 1	castellà
Recital	160	14.12.1974-23.10.1979	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Recital	2	27.04.1982-08.06.1982	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Recital de Adele Auriol y Bernard Fouchet	1	04.04.1977	pròpia	musical	0:35:00	LA 2	castellà

Recital de Andre Watts	2	12.10.1976- 26.10.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Anna Ricci y Carmelo Martínez	2	03.08.1977- 17.08.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Antonio Ruiz Pipo	2	02.08.1977- 09.08.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Bernard Fouchet	1	28.03.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Catalin Ilea y Marilena Dobrea	1	12.07.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Christian Ferras	2	27.01.1976- 03.02.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Diabolus in musica	3	31.10.1978- 14.11.1978	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Recital de Dimitri Bashkirov	1	25.10.1978	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de dúo de pianos	1	31.08.1976	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Ella Fitzgerald	1	29.04.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Ellen Cash y Josep Maria Colom	1	08.08.1978	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Enrique Santiago y Martin Galling	2	01.07.1977- 08.07.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Esperanza Abad	2	14.03.1977- 21.03.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Eulalia Solé	2	27.09.1977- 06.10.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Francesca Callao y Renata Tarrago	1	20.03.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Francisco Javier Joaquín	2	06.02.1977- 13.02.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Janis Marshelle Coffman y Ángel Soler	1	06.04.1976	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Jean Pierre Dupuy	2	26.06.1975- 03.07.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Jean Pierre Rampal y Robert Veyron Lacroix	2	16.02.1978- 23.02.1978	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Recital de Joan Manuel Serrat	1	08.03.1968	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà

Recital de José Mercé en el Palau	1	29.12.1999	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Recital de Josep Carreras	1	06.06.2018	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Recital de Josep Maria Colom	1	05.09.1978	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Recital de Julio Panella y Alberto Giménez Atenelle	1	10.06.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Lucía Simón y María Elena Barrientos	1	08.06.1976	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Ludwig Streicher y Ángel Soler	2	16.10.1975-23.10.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Lluís Claret y Rose Marie Cabestany	2	06.02.1979-20.02.1979	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Maria del Mar Bonet	1	25.12.1991	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Recital de María Elena Barrientos	2	29.05.1975-05.06.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de María Luisa Ibáñez	1	04.01.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Mirka Pokorna	2	17.04.1975-24.05.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Misha Dichter	2	24.07.1979-31.07.1979	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Montserrat Caballé	1	18.01.1987	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Recital de Nicanor Zabaleta	2	15.05.1975-22.05.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de órgano de Montserrat Torrent	1	28.01.1976	pròpia	musical	1:05:00	LA 1	castellà
Recital de Pavarotti	1	08.06.1989	pròpia	musical	2:30:00	LA 2	castellà
Recital de Práctica música	1	06.11.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Rafael Puyana	2	11.01.1977-18.01.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Raimon	1	11.04.1977	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	català
Recital de Ruggiero Ricci y Ernesto Bitetti	2	19.01.1978-02.02.1978	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà

Recital de la Orquesta de Cámara Catalana	2	02.02.1978-09.02.1978	pròpia	musical	1:45:00	LA 2	castellà
Recital de la Orquesta de Cámara Kuentz	2	28.12.1976-04.01.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Solistas de Praga	2	25.01.1977-01.02.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de The London Gabrieli Brass Ensemble	2	07.08.1975-14.08.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de The Scholars	2	14.02.1976-21.02.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Uta Palzer	2	05.07.1977-19.07.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital de Vesselin Paraschkeov y Manuel García Morante	1	26.09.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital de Victoria de los Ángeles	1	09.04.1993	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	atalà
Recital de Virtuosi di Roma	1	07.04.1978	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del cuarteto Akademika	1	23.11.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital del cuarteto Amadeus	2	28.02.1977-07.03.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del cuarteto Beethoven de Roma	2	06.03.1975-13.03.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del cuarteto de clarinetes del LIM	2	16.08.1977-23.08.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del cuarteto Guarnieri	2	20.04.1977-27.04.1977	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	castellà
Recital del cuarteto Parrerin	1	02.10.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital del cuarteto Sonor	2	08.01.1976-13.01.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del cuarteto Tarrago	2	31.07.1976-07.08.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del cuarteto Vegh	2	16.03.1978-23.03.1978	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Recital del duo Corostola	2	09.03.1976-23.03.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del duo Labrouve	2	20.07.1976-27.07.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà

Recital del grupo de cámara Estro	2	11.12.1975-18.12.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del grupo Koan	2	13.10.1977-20.10.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del grupo Pro Arte de RTVE	2	04.09.1975-11.09.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del octeto de Roma	2	14.04.1978-28.04.1978	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	castellà
Recital del octeto de la Filarmónica de Berlín	2	27.11.1975-04.12.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del Percussion Trio Fink	2	12.04.1977-19.04.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del Philadelphia String Quartet	2	19.09.1978-17.10.1978	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Recital del quinteto de viento checo	2	21.03.1977-28.03.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del trío Bartok	2	26.06.1975-14.07.1975	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Recital del trío Beaux Arts	2	11.05.1976-25.05.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del trío de arpas	1	16.01.1975	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Recital del trío Deslogeres	2	22.12.1977-29.12.1977	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	castellà
Recital del trío Kassel	1	09.03.1978	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Recital del trío Trieste	2	27.10.1977-03.11.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Recital del violonchelista Heinrich Schiff	1	06.04.1978	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Recital lírico de Javier Camarena	1	27.07.2018	pròpia	musical	1:45:00	LA 2	castellà
Recital violoncello y piano	1	22.07.1972	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Recogida de juguetes	22	12.12.1961-05.01.1962	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 1	castellà
Recordar, peligro de muerte	8	07.09.1986-19.10.1986	pròpia	ficció	0:55:00	LA 2	castellà
Recordar, perill de mort	16	07.09.1986-19.10.1986	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català

Recordin	13	17.04.2019-10.07.2019	pròpia	promoció	0:25:00	LA 2	català
Records d'ostatge	1	31.05.1989	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Records de..., Els	7	12.01.1988-28.09.1988	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 2	català
Records de tele	35	29.06.2004-10.09.2004	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Recull debat	85	11.11.1984-10.05.1987	pròpia	debat	0:55:00	LA 2	català
Recull d'èxits	13	12.07.1979-11.10.1979	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	català
Recull informatiu	204	17.10.1982-10.08.1986	pròpia	informatius	0:30:00	LA 2	català
Redes	1198	27.01.1996-07.07.2013	coproducció	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Reestrena preferent	2	28.05.1983-25.06.1983	pròpia	entrevista	1:30:00	LA 2	català
Referendum Estatut	1	23.10.1979	pròpia	informatius	0:50:00	LA 1	català
Reflexions fi de segle	4	28.08.1995-31.08.1995	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Reforma de Jimmy Valentine, La	1	10.04.1970	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Refugio, El	5	06.11.1972-10.11.1972	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Regal d'aniversari	1	05.02.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Rehabilitació d'edificis	1	25.03.1988	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català
Rei de Carnestoltes, El	1	07.03.1981	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Rei de les arengades, El	1	16.02.1980	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Rei del petroli, El	1	04.10.1980	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	català
Rei Favila i el Mariscal, El	1	24.08.1989	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Rei i senyor	1	30.04.1968	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català

Reial Acadèmia de Ciències	1	13.08.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Reina por un dia	76	10.10.1964-20.03.1966	pròpia	entreteniment	0:50:00	LA 1	castellà
Reis Mags, Els	1	05.01.1988	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Reivindicació de la senyora Clito Mestres	1	04.11.1992	pròpia	ficció	0:15:00	LA 2	català
Relato sombrío	1	07.07.1973	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Renuncia, La	1	14.06.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Replà d'escala	1	23.10.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Repor	412	27.11.2007-30.06.2019	pròpia	reportatges	0:30:00	24 HORAS	castellà
Reportatges de Catalunya	2	27.05.1987-30.05.1987	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Representación popular de la Pasión en Cervera	1	17.04.1962	pròpia	religiós	0:20:00	LA 1	castellà
Representaciones populares de la Pasión	1	18.04.1962	pròpia	religiós	0:20:00	LA 1	castellà
Requiem por Montserrat Caballé	1	17.11.2018	coproducció	musical	1:40:00	LA 2	castellà
Requiem por un girasol	1	02.03.1976	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	castellà
Rescate del jefe indio, El	1	06.10.1973	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Resquicio para el diálogo, Un	1	02.10.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Restabliment de la Generalitat, El	1	30.09.2002	pròpia	informatius	0:45:00	LA 2	català
Restauració de llibres	1	06.02.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Restaurant xinès	1	06.11.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Restaurante del ángel	1	18.05.1969	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Resum de l'estada del president a Castella-Lleó	1	02.12.1981	pròpia	informatius	0:15:00	LA 2	català

Resum informatiu de 1981	1	01.12.1981	pròpia	reportatges	0:40:00	LA 2	català
Resumen, El	1	22.05.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Resumen anual de programas	1	31.12.1980	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Resumen del Rally Catalunya-Costa Brava 1993	1	06.11.1993	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Resumen deportivo del año 2006	1	31.12.2006	pròpia	reportatges	1:50:00	LA 2	castellà
Resumen informativo del año	1	29.12.1985	pròpia	informatius	1:00:00	LA 2	castellà
Resurreccionista, El	1	22.04.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Retablo del diablo, El	1	05.12.1971	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Retalls de temps	23	31.01.1985-25.07.1985	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 2	català
Retaule del flautista, El	1	17.10.1977	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Retorn a Wembley	1	27.05.2011	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	català
Retorn de Van Gaal, El	1	17.05.2002	pròpia	reportatges	2:15:00	LA 2	català
Retorn del president, El	1	23.10.1977	pròpia	informatius	2:15:00	LA 2	català
Retransmisión Barcelona	19	06.06.1960-19.06.1960	pròpia	esports	0:15:00	LA 1	castellà
Retransmisión desde Santa Coloma	1	27.03.1966	pròpia	religiós	0:40:00	LA 1	castellà
Retransmissió hoquei herba	1	27.03.1983	pròpia	esports	2:00:00	LA 2	català
Retrat de capvespre	1	26.05.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Retrat de dona	14	28.02.1982-26.04.1982	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 2	català
Retrat de 'gente bien'	1	18.06.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Retrat del pintor Antoni Clavé	1	06.01.1987	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català

Reunió del Comit� Olímpico INT	1	24.04.1989	pròpia	esports	1:10:00	LA 2	castellà
Revetlla a Sant Joan 1989	1	23.06.1989	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	català
Revetlla de Sant Joan 1983	1	23.06.1983	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Revetlla de Sant Joan 1984	1	23.06.1984	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Revetlla de Sant Joan 1986	1	23.06.1986	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Revetlla de Sant Joan 1987	1	23.06.1987	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Revetlla de Sant Joan 1988	1	23.06.1988	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	català
Revetlla de Sant Joan 1990	1	23.06.1990	pròpia	musical	2:15:00	LA 2	català
Revetlla de Sant Joan 1991	1	23.06.1991	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	català
Revetlla de Sant Joan 1992	1	23.06.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Revetlla dels 10 anys	1	02.08.1993	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Revista	13	09.07.1979- 08.10.1979	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Revista del dissabte	25	11.10.1980- 17.04.1981	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	català
Revista del diumenge	27	12.10.1980- 12.04.1981	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	català
Revolta de bruixes	1	23.03.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Revolta de bruixes	1	01.09.1979	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Rey y la reina, El	1	17.06.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Rics rucs, Els	1	24.12.1981	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	català
Richard Strauss	1	17.04.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Rigoletto	1	29.11.1960	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	castellà

Rincón de las aficiones	47	29.09.1965- 17.08.1966	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Río que nace en junio, El	5	27.07.1970- 31.07.1970	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Río Tana	1	24.06.1985	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Ripoll, bressol de Catalunya	1	21.10.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Rita, al escenario!	1	27.12.2017	coproducció	documental	0:15:00	CLAN	castellà
Ritmo 70	216	06.10.1969- 10.10.1970	pròpia	musical	0:50:00	LA 1	castellà
Riu que ens porta. 25 anys de Tradicionarius, El	1	01.11.2013	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Riure: sang i fetge en sessió contínua	1	23.04.1984	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	català
Rock català, El	1	31.07.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	català
Rock catalán, El	1	12.09.1992	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Rock en Hungría	1	07.04.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Roba neta, roba bruta	16	07.02.1986- 17.06.1986	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 1	català
Roda de la fortuna, La	1	04.02.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Roda el llibre i torna al Born	1	13.06.1992	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Roger Mas i la Cobla Sant Jordi	1	26.12.2012	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Romanços de lluna plena	1	22.03.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Romea, un teatre per a una ciutat, El	1	31.12.2012	coproducció	documental	0:50:00	LA 2	català
Romeo y Julieta	1	22.12.1967	pròpia	dramàtic	2:15:00	LA 2	castellà
Romeo y Julieta	1	10.01.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Romeu, de cinc a nou	1	24.11.1964	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català

Rompecocos	70	06.05.1996- 14.10.1996	coproducció	concurs	0:25:00	LA 2	castellà
Ronaldomania	1	20.12.1996	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Ronda, La	21	30.01.1991- 26.06.1991	coproducció	entrevista	1:00:00	LA 1	català
Rondalles	1	22.10.1981	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Rondo, El	273	06.09.1999- 17.04.2006	pròpia	debat	1:00:00	LA 2	català
Rondo, El	77	11.09.2017- 17.06.2019	coproducció	debat	1:00:00	LA 2	català
Rosa de foc. Marina Rossell 1989	1	27.03.1989	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Rosa de papel, La	1	18.03.1977	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Rosa de Sant Jordi, La	1	20.11.1982	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Rosario y amigos	1	11.09.1998	coproducció	musical	1:40:00	LA 1	castellà
Rostro de Venus, El	1	11.05.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Rovelló, El	1	22.11.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Rua FC Barcelona	1	30.04.2018	coproducció	esports	2:20:00	TDP	castellà
RTVE informa	18	06.10.1978- 31.01.1979	pròpia	promoció	0:30:00	LA 1	català
Rubió i Tudurí: una simfonia completa	1	06.10.1982	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Rueda gira, La	20	05.10.1963- 15.02.1964	pròpia	concurs	0:20:00	LA 1	castellà
Rumba: homenatge a Gato Pérez, La	1	31.08.1996	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Rusiñol, aspectes i paisatges	4	07.07.1981- 28.07.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Rusiñol, una trajectòria modernista	1	21.01.1986	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Sábado 64	14	03.10.1964- 02.01.1965	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà

Sábado 65	36	09.01.1965-18.09.1965	pròpia	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Sabates	1	10.11.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Saber i guanyar	1	14.07.2009	coproducció	concurs	0:40:00	LA 2	castellà
Saber y ganar	3586	17.02.1997-14.07.2019	coproducció	concurs	0:45:00	LA 2	castellà
Saber saber	10	04.11.1993-30.12.1993	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Sabios, Los	78	02.06.1984-08.02.1986	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	castellà
Sacerdotisa del bosque de Bolonia, La	1	21.09.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Saga de Maruxa Canido, La	1	29.07.1974	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Saga de los Rius, La	13	07.11.1976-30.01.1977	pròpia	ficció	0:55:00	LA 1	castellà
Saga dels Rius, La	10	06.07.1982-07.09.1982	pròpia	ficció	0:45:00	LA 1	castellà
Sàhara, 20 anys de guerra	1	26.08.1984	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Sàhara a través	1	02.11.1988	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Sala número seis, La	1	24.02.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Saló de la Infància	8	27.12.1983-05.01.1984	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	castellà
Saló de la infància	7	27.12.1986-05.01.1987	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Saló de la infància	9	27.12.1988-04.01.1989	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Saló de la Infància i de la Joventut	8	28.12.1987-04.01.1988	pròpia	infantil i juvenil	1:30:00	LA 2	castellà
Saló dels somnis	1	17.11.1994	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Saló Gaudí	1	11.10.1994	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Salón de la Infancia	1	27.12.1973	pròpia	infantil i juvenil	0:10:00	LA 1	castellà

Salón de la Infancia	1	30.12.1998	pròpia	infantil i juvenil	0:25:00	LA 2	castellà
Salón de la Infancia	6	23.12.2002-31.12.2002	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Salón de los sueños, El	1	17.11.1994	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Salón del automóvil	1	18.05.1991	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Salón elegante, Un	1	11.12.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Salònica blues	1	19.10.1989	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Salomé	1	21.02.1977	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català
Salomé	1	05.01.1989	pròpia	musical	2:05:00	LA 2	castellà
Salsa: Lucrecia y La charanga habanera	1	15.09.1994	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
Salsa en Barcelona	1	19.05.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Salt de la granota, El	1	19.10.1988	pròpia	cultural	0:15:00	LA 2	català
Saltant al buit	1	10.08.1989	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Salto a la fama	108	01.10.1963-26.09.1965	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 1	castellà
Salut Barcelona	1	04.02.1989	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Salvación de don Juan, La	1	01.11.1996	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Salvador Espriu	1	21.10.1983	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Salvador Espriu, Indesinenter	1	26.12.2013	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Salvador, cançons per a terratrèmols, El	1	10.03.2001	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Salvador, memòria d'un poble, El	1	11.12.1989	pròpia	documental	0:55:00	LA 1	català
Salvajes del puente de San Gil, Las	1	24.01.1983	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà

Samí, un crac de llegenda	1	25.05.2002	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Samitier, un crac de llegenda	1	25.05.2002	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Sanatorio: habitación 201	1	22.05.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Sancta Santorum, El	1	15.05.1978	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Sangtraït	1	01.08.1993	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
Sangtraït en concert	1	27.12.1991	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Sangtraït. L'últim concert	1	26.12.2001	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	català
Sansón y Dalila	1	23.01.1965	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Sansón y Dalila	1	04.07.1989	pròpia	musical	3:00:00	LA 2	castellà
Sant Cugat, any 10	1	18.07.1993	pròpia	promoció	1:25:00	LA 2	català
Sant Cugat, 20 anys	38	23.06.2003- 12.09.2003	pròpia	promoció	0:45:00	LA 2	català
Sant Joan de l'Erm, parada de l'esquí nòrdic	1	28.11.1983	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Sant Jordi	1	23.04.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Sant Jordi	1	23.04.1982	pròpia	cultural	1:25:00	LA 1	català
Sant Jordi'96	1	23.04.1996	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Santa Joana dels escorxadors	1	12.10.1981	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Santa Maria del Mar, 600 anys	1	25.07.1983	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	català
Santes Creus i el vitrall gòtic	1	26.05.1986	pròpia	documental	0:30:00	LA 1	català
Santiago Rusiñol 1861- 1931	3	01.07.1981- 22.07.1981	pròpia	docudrama	0:55:00	LA 1	català
Santos Oficios desde Sabadell	3	30.03.1972- 01.04.1972	pròpia	religiós	1:20:00	LA 1	castellà

Santos y campanas	1	13.01.1986	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	castellà
Santuaris de Catalunya	47	08.12.1996- 29.10.1997	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Saraghar	1	11.06.1984	pròpia	documental	0:35:00	LA 2	català
Sardana, La	1	25.02.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Sardana, dansa i símbol, La	1	11.09.1992	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Sardana: imaginació i seny	1	17.03.1993	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Sardanes	4	04.01.1980- 01.02.1980	pròpia	musical	0:10:00	LA 1	català
Savis de Vilatrista, Els	1	07.06.1978	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Se busca un hombre de acción	1	14.09.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Se trata de ti	13	23.03.2013- 15.06.2013	coproducció	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Secret, El	1	25.04.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Secrets del 1990, Els	1	31.12.1989	coproducció	entreteniment	0:30:00	LA 2	català
Secuencia	156	01.10.1963- 25.09.1966	pròpia	cultural	00:15:00	LA 1	castellà
Secuencia	4	17.04.1971- 08.05.1971	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	castellà
Segle en blanc i blau, Un	13	22.03.2000- 21.06.2000	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Segle per a les dones, Un	13	19.11.2004- 08.04.2005	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Segons la lluna. Joc de miralls al voltant d'una dona	4	04.10.1994- 07.10.1994	pròpia	entreteniment	0:30:00	LA 2	català
Seguint les passes d'arlequí	1	04.11.1992	coproducció	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Segundo festival de la canción española	1	14.02.1970	pròpia	musical	3:00:00	LA 1	castellà
Seguretat ciutadana	1	13.04.1982	pròpia	debat	0:30:00	LA 1	català

Sellado de la tripulación, El	1	05.06.1977	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Seminari conciliar de Barcelona	1	24.06.1983	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Sempre positius	72	20.09.2010-27.06.2012	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Sempre que vulguis	4	07.04.1980-10.04.1980	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Senna, un any sense ídol	1	01.05.1995	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Sense cor	1	24.02.1970	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Sense llar	1	03.10.1990	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Sentencia se complirà a las 12, La	1	22.06.1999	pròpia	dramàtic	1:35:00	LA 2	castellà
Sentim l'Ovidi	1	09.03.1996	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Senyor damunt d'un ruc, Un	1	25.05.1965	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Senyor Josep enganya la dona, El	1	08.07.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Senyor Ramon no enganya ningú, El	1	21.09.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Senyora Llopis delcara la guerra, La	5	19.11.1979-23.11.1979	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Senyora Llopis delcara la guerra, La	1	03.04.1987	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Senyora Margalida, La	1	30.01.1984	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Senyores i senyors	92	13.11.2004-31.03.2007	coproducció	entreteniment	2:00:00	LA 2	català
Señor de Montarnal, El	5	04.06.1973-08.06.1973	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Señor Puntilla y su criado Matti, El	1	04.11.1977	pròpia	dramàtic	1:40:00	LA 2	castellà
Señora Dot, La	1	15.11.1983	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	castellà
Señorita Fina, La	1	25.11.1975	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà

Señorita Scudery, La	5	11.10.1971- 15.11.1971	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Séptimo arte	145	09.11.1960- 27.09.1963	pròpia	cultural	0:15:00	LA 1	castellà
Seqüències	18	03.10.1998- 29.01.1999	coproducció	tertúlia	0:55:00	LA 2	català
Ser mare	6	26.04.1984- 17.05.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Serigrafia	1	18.01.1985	pròpia	documental	0:20:00	LA 1	català
Sermón de las Siete Palabras	1	15.04.1960	pròpia	religiós	1:00:00	LA 1	castellà
Serra de Collserola, La	1	06.08.1984	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Serralada de la verticalitat, La	1	20.11.1981	pròpia	documental	0:45:00	LA 1	català
Serrat. Banda sonora d'Un temps d'un país	1	05.06.1996	coproducció	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Servei a la carta	12	17.07.2004- 30.10.2004	pròpia	gastronòmic	0:05:00	LA 2	català
Servicio informativo sobre el referèndum del Estatut	1	25.10.1979	pròpia	informatius	3:00:00	LA 1	català
Sessió contínua	1	17.01.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Sessió de curtmétratges	1	15.08.1983	coproducció	cultural	1:00:00	LA 2	català
Sessió plenària d'investidura	1	22.06.1988	pròpia	reportatges	4:00:00	LA 2	català
Set dies	39	07.06.1980- 29.06.1981	pròpia	magazín	1:00:00	LA 1	català
Setmana Santa. Salvador Espriu	1	15.04.1981	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 1	català
Seu d'Urgell	1	25.05.1982	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 1	català
Seúl. Faltan 365 días	1	17.09.1987	pròpia	esports	0:50:00	LA 1	castellà
Severiano Ballesteros, punto y seguido	1	11.06.1991	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	castellà
Sevillanas 94	1	31.03.1994	coproducció	musical	2:00:00	LA 2	castellà

Sevillanas 95	1	13.04.1995	coproducció	musical	2:30:00	LA 2	castellà
Seychelles, el paradís retrobat	1	13.04.1990	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Show de Quitxalla, El	1	23.04.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Si Fa Sol	14	03.08.1987- 20.11.1987	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
¿Sí o no?	95	27.10.1961- 06.09.1963	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Siempre en capilla	5	28.05.1977- 11.06.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Siempre hay una canción	18	21.03.1962- 26.09.1962	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Sierra viva	1	23.12.1981	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Siete días-2	10	07.10.1977- 09.12.1977	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Siete y media musical	12	14.08.1973- 30.10.1973	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Sígrfid	4	04.11.1978- 25.11.1978	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català
Sígrfid, gran festa dels dracs	1	02.12.1978	pròpia	dramàtic	0:15:00	LA 1	català
Sigmund Freud. La primera mirada al fons d'un pou	1	27.07.1990	pròpia	docudrama	0:55:00	LA 2	català
Signes	93	17.10.1978- 17.06.1981	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Sigue sigue Plàstic	9	08.01.1991- 19.03.1991	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Sikulu, the warrior	1	20.06.1994	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Silenci	1	27.03.1973	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Silenci	1	05.01.1975	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	català
Si lo sé, no vengo	148	16.06.1985- 25.12.1988	pròpia	concurs	1:00:00	LA 1	castellà
Sílvia Comes & Lídia Pujol en concert	1	11.03.1999	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català

Silvia Ocampo	1	28.10.1975	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 2	català
Silla número trece, La	1	29.06.1980	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Sillón mágico, El	1	20.04.1969	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Símbol i llegenda	1	07.10.2003	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Símbolo y patrimonio	2	23.10.1995	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Simfonia completa, Una	1	06.10.1982	pròpia	cultural	0:45:00	LA 2	català
Simfonia d'estrelles	1	21.02.2016	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Simon Boccanegra	1	03.12.1959	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Simon Boccanegra	1	03.02.1991	pròpia	musical	2:30:00	LA 2	castellà
Simon Boccanegra	1	03.07.2016	pròpia	musical	2:30:00	LA 2	castellà
Simple aburrimiento	1	28.10.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Sin verguenza	242	29.06.1992- 14.07.1993	coproducció	entreteniment	0:30:00	LA 1	castellà
Sinfonía, núm. 39	1	15.02.1976	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Sir Colin Davis dirige la Orquesta de Cámara Reina Sofía	2	19.03.2006- 16.04.2006	pròpia	musical	0:45:00	LA 2	castellà
Sirena, La	1	30.08.1966	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Sirena enfredorida, La	1	24.11.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Sis colons, Els	1	25.10.1980	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	català
Sistema del doctor alquitrán y el profesor pluma, El	1	06.04.1969	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Sistema Fabrizzi, El	1	27.12.1982	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà
Sitges 93	1	09.10.1993	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català

Sitges. Cent anys de modernisme	1	02.01.1994	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Sitio de Berlín, El	1	21.11.1969	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
So-terrani	12	08.11.1986-29.11.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Sóc ben ximple	1	02.02.1988	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Soc el defecte	1	30.11.1971	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Sòcrates	1	14.01.1978	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Sobre el terreno	327	08.09.1974-19.04.1981	pròpia	esports	1:30:00	LA 1	castellà
Sobre la marcha	66	07.12.1970-04.03.1972	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 1	castellà
Sobresaliente	43	16.10.1960-28.05.1961	pròpia	concurs	0:30:00	LA 1	castellà
Sol d'estiu	34	15.07.1997-29-08.1997	pròpia	magazín	0:25:00	LA 1	català
Sol de juny, El	1	22.06.1991	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Sol de juny. Sant Joan, El	1	22.06.1991	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Sol, solet	1	26.02.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Sol, toros i la moreneta	1	10.06.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Solistas de cámara de Praga	1	29.09.1977	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà
Solitud	1	23.02.1971	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Solo carne	1	02.03.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Solo mujeres	1	05.09.1978	pròpia	entreteniment	0:35:00	LA 1	castellà
Solo para hombres	59	04.01.1961-14.01.1962	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 1	castellà
Solo para hombres	1	10.01.1984	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà

Som 1 meravella	8	12.10.1988- 20.11.1988	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Som-hi	47	11.05.1987- 30.07.1987	pròpia	conkurs	0:30:00	LA 2	castellà
Sombra	1	03.10.1975	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Sombra, La	1	16.12.1971	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Somni celestial	1	27.05.1969	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Somni d'un carrer	1	01.05.1985	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	castellà
Somni d'una nit d'estiu, El	1	02.01.1984	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Somni de Sakuntala, El	1	08.03.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Somni i mil enganyifes, Un	1	26.12.1978	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 1	castellà
Somni i mil enganyifes, Un	1	15.08.1983	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Somos cortos	124	26.02.2010- 28.12.2013	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Son Puiggrós	1	01.03.1979	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	castellà
Sónar	1	29.06.2002	pròpia	reportatges	0:45:00	LA 2	castellà
Sonata de espectros	1	19.10.1976	pròpia	dramàtic	1:25:00	LA 2	castellà
Sonata fúnebre	1	19.12.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Sonata patética	5	25.05.1970- 29.05.1970	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	castellà
Sonría, por favor	317	01.06.1963- 30.09.1965	pròpia	musical	0:50:00	LA 1	castellà
Sonrisa de Montserrat Caballé, La	1	15.04.2019	coproducció	musical	2:05:00	LA 2	castellà
Sorpresa de Berta, La	3	17.03.1980- 20.03.1980	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 1	castellà
Sorpresas del teatro, Las	1	06.07.1969	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà

Sorteo campeonato de Europa de waterpolo	1	07.03.2018	pròpia	esports	1:00:00	TDP	castellà
SOS Racisme	1	27.02.1992	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	català
SOS Racisme. Colors	1	19.04.1994	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
Sospecha	65	30.04.1963-10.07.1964	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	castellà
Sospitos habituals	49	11.10.2000-04.01.2001	coproducció	entrevista	0:25:00	LA 2	català
Sota la palmera	24	01.07.1990-16.09.1990	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Spanish masters	1	18.06.1989	pròpia	esports	1:10:00	LA 2	castellà
Spleen	1	01.11.1984	pròpia	musical	1:15:00	LA 2	català
Stoeprand	1	04.04.1988	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Stòitxkov: 102 gols	1	10.11.1994	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Streptease	1	13.05.1977	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Suaves murmullos del mar, Los	1	30.11.1989	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Sube, sube, Ahmed	1	08.01.1999	pròpia	docudrama	0:15:00	LA 2	català
Subhasta del peix	1	12.11.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Sueño, El	1	07.09.1972	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Sueño de Bagdad, El	2	31.01.1977-07.02.1977	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	castellà
Sueño de Morfeo, El	1	26.02.2013	coproducció	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Supercampió	10	12.07.1997-12.09.1997	coproducció	concurs	0:55:00	LA 2	català
Supersabias, Las	2	25.10.1972-06.12.1972	pròpia	concurs	1:00:00	LA 1	castellà
Tablita, La	1	16.01.1977	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà

Tal com raja	13	22.09.1990- 22.12.1990	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Tal com són	26	18.04.1982- 16.11.1983	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	català
Tal como éramos	10	06.07.1998- 31.08.1998	pròpia	entreteniment	2:00:00	LA 1	castellà
Tal cual	79	16.02.1993- 31.12.1997	coproducció	entreteniment	1:20:00	LA 2	castellà
Tal dia farà un any	1	25.12.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Talismán, El	1	10.02.1972	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Taller de comèdies	44	23.01.1975- 19.12.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Taller de compositores catalanes	1	31.08.1985	pròpia	musical	1:10:00	LA 2	castellà
Taller de màscares, gegants i nans	1	17.01.1987	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Tancat per defunció en concert	1	11.07.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Tancredi	1	16.05.1989	pròpia	musical	3:30:00	LA 2	castellà
Tango	1	01.04.1977	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Tango a tres	1	01.05.1985	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Tango a tres	1	20.04.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Tannahill Weavers	2	05.09.1991- 04.01.1992	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Tannhauser	1	05.03.1978	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Tàpies, el pintor de la matèria humil	1	16.04.1991	coproducció	documental	1:00:00	LA 1	català
Tarde de Reis	1	06.01.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Tarde especial dansa	1	30.04.1980	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Tarde especial Onze de setembre	1	11.09.2001	pròpia	informatius	3:00:00	LA 2	català

Tarde para todos	93	11.06.1972- 17.03.1974	pròpia	entreteniment	6:00:00	LA 1	castellà
Tardor a Praga	1	18.06.1991	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	castellà
Tardor al Montseny	1	11.10.1991	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Tariro Tariro	28	18.10.1988- 25.04.1989	pròpia	entreteniment	0:50:00	LA 1	castellà
Tartuf, El	1	19.07.1978	pròpia	dramàtic	1:25:00	LA 1	castellà
Tartufo, El	1	10.04.1984	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà
Tarjeta de visita	12	12.07.1964- 27.09.1964	pròpia	magazín	0:30:00	LA 1	castellà
Tarota d'enganyifa, Un	1	07.02.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Tarragona i la Catalunya romana	1	16.09.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	castellà
Taula de so	54	08.04.1983- 11.02.1985	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	castellà
TBM	74	26.09.1987- 31.12.1988	coproducció	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Te'n recordes Ovidi?	1	16.05.2005	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Teatre	46	08.05.1979- 05.01.1991	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Teatre a la 2	1	25.01.1992	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	castellà
Teatre d'humor	3	11.04.1983- 25.04.1983	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Teatre d'ombres	1	31.03.1984	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 2	castellà
Teatre infantil	10	08.12.1979- 25.12.1986	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Teatre infantil a la Sala Villarroel	1	20.12.1979	pròpia	infantil i juvenil	0:40:00	LA 2	castellà
Teatre Lliure	1	26.10.1978	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	castellà
Teatre Lliure, els primers 25 anys	1	26.01.2002	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	castellà

Teatre per a nois i noies	9	03.11.1983- 29.12.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Teatro catalán	106	27.10.1964- 29.09.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Teatro Club	27	16.03.1976- 23.09.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Teatro de hoy	5	14.08.1964- 11.09.1964	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Tele estiu	14	20.07.1982- 25.09.1982	pròpia	divulgatiu	0:45:00	LA 2	català
Telecena. Cena con la tele en casa	1	24.12.1994	coproducció	dramàtic	0:55:00	LA 1	castellà
Teléfono, El	1	12.08.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
TDP clásico	208	10.10.2006- 29.07.2007	pròpia	esports	2:30:00	TDP	castellà
Teledues	1168	21.03.1988- 14.01.1994	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	català
Teledues en globus	20	03.08.1993- 03.09.1993	coproducció	viatges	0:25:00	LA 2	català
Teledues sports	52	26.10.1992- 25.10.1993	pròpia	esports	0:25:00	LA 2	català
Telegaseta de Catalunya	6	23.07.1984- 27.07.1984	pròpia	docudrama	0:25:00	LA 1	català
Telemundial 82	29	13.06.1982- 11.07.1982	pròpia	esports	0:50:00	LA 1	castellà
Telenovela	105	20.04.1970- 26.04.1983	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Telepasión española	1	31.12.1990	pròpia	entreteniment	1:50:00	LA 1	castellà
Teleuna	565	18.09.1990- 28.07.1992	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 1	català
Tema de debat	7	02.02.1986- 29.06.1986	pròpia	debat	1:00:00	LA 1	català
Temes de Catalunya	75	26.01.1985- 06.02.1991	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Tempestad en el vaso	5	21.10.1968- 25.10.1968	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Temporal del Nordeste	1	04.12.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà

Temps de cançons	143	15.01.1976-10.08.1978	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Temps d'estiu	20	02.07.1979-27.09.1979	pròpia	viatges	0:25:00	LA 1	català
Temps del Romànic	1	27.10.1986	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	català
Tendresa de la bogeria, La	1	16.04.1987	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Tens un minut	1	23.04.2008	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Tercera llar, La	1	28.12.1981	pròpia	documental	0:50:00	LA 2	català
Terenci	1	08.12.2011	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Terenci a la fresca	184	07.07.1981-30.06.1987	pròpia	entrevista	0:30:00	LA 1	català
Terenci Moix	1	23.09.2011	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Terenci Moix, un faraó a Barcelona	1	03.04.2003	pròpia	cultural	0:40:00	LA 2	català
Tereseta que baixava l'escaleta	1	21.02.1978	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Terra baixa	1	29.10.1968	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
Terra baixa	2	04.04.1983-05.04.1983	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Terra baixa	1	04.01.1991	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Terra de pas	5	08.07.1995-05.08.1995	coproducció	viatges	0:25:00	LA 2	català
Terra de quitxalla	10	22.06.1981-17.09.1981	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Terra d'escudella	126	06.11.1976-08.09.1979	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 1	català
Terra, entre la terra i el mar	1	27.08.1984	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Terra i cendra, La	9	26.01.1984-22.03.1984	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Terra Santa	1	17.04.1987	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	català

Terra verda	28	19.09.2009-29.05.2010	coproducció	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Terra es belluga, La	1	01.11.1977	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català
Terres de l'Ebre. L'atracció del paisatge	1	09.05.1984	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Territori Fòrum	24	17.04.2004-09.10.2004	pròpia	divulgatiu	0:50:00	LA 2	català
Terror a casa nostra, El	1	09.12.1990	pròpia	divulgatiu	0:20:00	LA 1	català
Tertulia	25	05.04.1973-11.10.1973	pròpia	debat	0:55:00	LA 2	castellà
Testament de l'oncle, El	1	25.05.1965	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Testimonis del segle XX	1	03.10.1990	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Tete Montoliu. La música que li agradava tocar	1	24.08.1997	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Teveo de noche	13	13.10.1990-19.01.1991	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Tharrats	1	06.07.2001	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
The London Sinfonietta	2	10.05.1975-17.05.1975	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
The Manhattan Transfer	1	27.09.1989	pròpia	musical	1:20:00	LA 1	castellà
The National Tai Dance Troupe	2	13.02.1990-13.03.1990	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	català
The Ornette Coleman Original Quartet	1	08.12.1987	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
The Swingle Singers	1	26.12.1972	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
The Zawinul Syndicate	1	12.05.1990	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Thessalònika	3	05.10.1989-26.10.1989	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Tibidabo i la família Grouxo	1	26.11.1977	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 1	català
Tic Tac Toe	120	16.10.2000-22.06.2001	coproducció	concurs	0:25:00	LA 2	català

Tiempo al tiempo	44	19.09.2001-12.11.2001	coproducció	entreteniment	2:00:00	LA 1	castellà
Tiempo de fiesta	1	02.01.1971	pròpia	entreteniment	1:30:00	LA 1	castellà
Tiempo del 98	1	29.07.1977	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	castellà
Tiempo es oro, El	230	14.04.1987-01.03.1992	pròpia	concurs	1:00:00	LA 2	castellà
Tiempo infinito	1	23.12.1971	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Tiempo libre	66	21.10.1978-19.01.1980	pròpia	magazín	0:25:00	LA 1	castellà
Tienda, La	1	05.10.1976	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	castellà
Tierra a la vista	13	09.05.1996-28.12.1996	coproducció	viatges	1:00:00	LA 2	castellà
Tierra baja	1	29.11.1978	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	castellà
Tierra para morir	5	01.07.1974-05.07.1974	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Tieta Palmira, La	1	02.02.1980	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Tigre de Thomas Tracy, El	5	26.05.1969-30.05.1969	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	castellà
Tigressa, La	1	20.04.1984	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Timblaer del Bruc, El	1	04.12.1976	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	català
Timon d'Atenes	1	19.09.1992	pròpia	dramàtic	1:50:00	LA 2	català
Tina Turner en concert	1	06.10.1990	pròpia	musical	1:45:00	LA 2	català
Tinc una idea	192	12.04.2012-27.06.2018	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Tinc una pregunta per a vostè	4	20.11.2007-10.11.2010	pròpia	entrevista	1:30:00	LA 1	català
Tinent Mondor, El	1	26.07.1966	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Tiovivo	27	20.03.1960-25.09.1960	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 1	castellà

Tips	187	19.09.2016-30.06.2017	pròpia	magazín	0:50:00	LA 2	castellà
Tirant lo Blanc	6	15.04.1978-13.05.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Titanic 92	1	11.09.1989	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 2	català
Titelles	1	18.01.1985	pròpia	documental	0:25:00	LA 1	català
Titelles babi i Palmira al Pedraforca	1	20.10.1979	pròpia	dramàtic	0:20:00	LA 1	català
Títols catalans del príncep, Els	1	20.04.1990	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	català
Tocao del ala	13	16.11.1997-15.03.1998	coproducció	ficció	0:30:00	LA 2	castellà
Tocat de l'ala	13	16.11.1997-15.03.1998	coproducció	ficció	0:30:00	LA 2	català
Todo en el jardín	1	31.07.1984	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	castellà
Todos en concierto	1	16.09.1995	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Tomba d'Eduard Montsià, La	1	30.06.1983	pròpia	dramàtic	2:45:00	LA 2	català
Ton i Guida i una història de mentida	1	04.04.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Top esports	61	01.03.1993-28.04.1994	pròpia	esports	0:10:00	LA 2	català
Torda, la muchacha sin primavera	1	20.11.1975	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Torna la F-1	1	28.09.1991	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	català
Torneig Ciutat de Barcelona de bàsquet	2	25.12.1985-26.12.1985	pròpia	esports	2:00:00	LA 2	català
Torneo	13	25.06.1961-24.09.1961	pròpia	concurs	0:25:00	LA 1	castellà
Toros desde Barcelona	1	20.07.1978	pròpia	taurí	2:00:00	LA 1	castellà
Tortell Poltrona, conte nadalenc	2	28.12.1983-04.01.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Tosca	1	14.11.1959	pròpia	musical	0:30:00	LA 1	castellà

Tosca	1	20.01.1966	pròpia	musical	2:30:00	LA 1	castellà
Tosca	1	23.11.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Tosca	1	28.06.2019	pròpia	musical	2:30:00	LA 2	castellà
Tossa, vila vella	1	11.01.1986	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Tot a punt per al serial	1	24.11.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Tot art	146	28.11.1975- 29.09.1978	pròpia	cultural	1:30:00	LA 1	català
Tot és música	8	01.11.1985- 11.01.1986	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Tot esperant l'esquerra	1	16.01.1984	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	català
Tot i més	42	18.01.1982- 28.03.1983	pròpia	cultural	1:00:00	LA 2	català
Tot queda lluny	1	26.06.1973	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Tot recordant Capri, Dr. Caparrós	24	12.06.1998- 19.01.1999	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Tots a la melé	1	05.10.1991	pròpia	esports	1:00:00	LA 2	català
Toti Soler, Feliu Gasull i Pedro Javier González, guitarres	1	25.10.1984	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
TPH Club	1302	13.09.1999- 31.12.2002	coproducció	infantil i juvenil	2:00:00	LA 2	castellà
Tradicionarius	1	04.07.1992	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Tradicionarius	9	22.06.1992- 11.04.1996	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Tragaluz, El	1	01.03.1982	pròpia	dramàtic	2:00:00	LA 1	castellà
Tragèdia de Handlet, La	1	08.03.1989	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Traje nuevo del barón, El	1	18.07.1970	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Tramvia, una història d'amor i desamor	1	22.01.2005	coproducció	documental	0:30:00	LA 2	català

Tranquils i un barri, Els	1	28.05.1988	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Transformación de una ciudad olímpica	1	10.08.1992	coproducció	documental	0:15:00	LA 2	castellà
Transnadal	1	26.12.1985	pròpia	musical	0:20:00	LA 2	català
Transterrados, Los	1	02.06.2006	pròpia	documental	2:00:00	LA 2	castellà
Trasplantats, Els	1	30.04.1974	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Traviata, La	1	03.02.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Tren, El	1	12.06.1978	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Tren de las 4'15, El	1	24.03.1973	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Tren i històries de barrabassada, El	1	28.01.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Trencadís. Gaudí i la música	4	13.07.2002-03.08.2002	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
Trencanous, El	3	09.08.1989-30.08.1989	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Trens de Catalunya	6	17.09.1987-22.10.1987	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Trens i estacions	1	25.04.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Tres 14	169	16.12.2007-14.12.2014	coproducció	divulgatiu	0:30:00	LA 2	castellà
Tres crits i una sola veu	1	28.11.1983	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 2	català
Tres germanes, Les	1	02.05.1977	pròpia	dramàtic	2:30:00	LA 2	català
Tres i no res	50	02.03.1985-21.06.1986	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Tres mosqueteros, Los	20	19.10.1970-14.11.1970	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Tres video-artistes catalans	1	11.02.1990	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Tria bé...tria TVE	15	25.01.1992-10.05.1992	pròpia	promoció	0:15:00	LA 2	català

Tribunal de la historia, El	1	18.06.1962	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Tribunal popular	77	07.08.1989- 15.09.1991	pròpia	debat	1:20:00	LA 1	català
Tricampeones	1	28.05.2009	pròpia	esports	2:50:00	LA 2	castellà
Trici traca	1	23.06.1984	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 1	català
Trilby	1	18.08.1973	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Trilocos, Los	180	27.09.1999- 03.01.2002	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	castellà
Trinitat I, festival a la presó	2	20.07.1987- 27.07.1987	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Triomf de la carn, El	1	26.11.1968	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Tripijocs	15	10.11.1984- 23.02.1985	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Tripulació por seis guineas, Una	1	21.10.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Triquinosi	1	27.11.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Tristan e Isolda	1	21.01.1965	pròpia	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Triunfomanía	8	15.04.2002- 04.06.2002	coproducció	musical	1:30:00	LA 1	castellà
Trobada	240	15.02.1982- 31.03.1983	pròpia	magazín	0:30:00	LA 2	català
Trobada d'intel·lectuals	1	24.12.1981	pròpia	cultural	0:25:00	LA 1	català
Trobada per la pau	1	02.09.2001	pròpia	religiós	1:15:00	LA 2	català
Trobadors, Els	1	22.06.1992	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
Trovatore, II	1	22.02.1977	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Trovatore, II	1	21.07.2017	pròpia	musical	2:20:00	LA 2	castellà
Túnel amb història, Un	1	12.01.1984	pròpia	reportatges	0:15:00	LA 2	català

Turandot	1	23.12.1975	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Turandot en el Liceo	1	06.04.2010	pròpia	documental	1:00:00	LA 2	castellà
Turisme i la Costa Brava	1	05.02.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
TVE: 25 anys d'informatius en català	1	26.10.2002	pròpia	promoció	0:40:00	LA 2	castellà
TVE Catalunya en ruta	11	22.06.2009-15.09.2009	pròpia	promoció	1:00:00	LA 2	castellà
TVE Catalunya programa especial 1959-1997	1	20.06.1997	pròpia	promoció	0:45:00	LA 2	castellà
Últim replà, L'	1	24.06.1975	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	castellà
Últim reportatge, L'	1	27.06.1981	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	castellà
Últimes postals del Pirineu	1	11.08.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Último asalto, El	1	24.07.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Últims baleners, Els	1	25.08.1990	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Ultra Nate	1	04.11.2000	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Ulls d'espai	1	12.05.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Umu	1	29.12.2000	coproducció	documental	0:15:00	LA 2	castellà
Un dels últims vespres de carnaval	1	14.07.1991	pròpia	dramàtic	2:05:00	LA 2	castellà
UNESCO, cultura per a la pau	1	05.10.1991	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	castellà
UNESCO quaranta anys. Una llarga història	1	31.05.1986	pròpia	reportatges	1:00:00	LA 2	castellà
Unicornio de las estrellas, El	1	10.08.1976	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	castellà
Unión hace la fuerza, La	65	20.10.1964-09.01.1966	pròpia	concurs	0:50:00	LA 1	castellà
Universo Albéniz	1	06.01.2011	coproducció	musical	0:30:00	LA 2	castellà

Uno de los nuestros	13	05.10.2013-28.12.2013	coproducció	concurs	1:30:00	LA 1	castellà
Uranita al terrat, Un	1	01.11.1980	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	català
Urbanitats	24	01.06.1992-30.06.1992	pròpia	documental	0:05:00	LA 2	català
Urruti, t'estimo	1	30.11.1988	pròpia	esports	0:50:00	LA 2	català
Us ho devia	1	22.06.1996	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
V edición de los premios Galena de moda	1	02.02.1979	pròpia	reportatges	0:25:00	LA 2	català
V Lliurament dels premis Zapping 1999 TAC	1	20.05.2000	pròpia	cultural	1:10:00	LA 2	català
V Premis Galena de moda	1	02.02.1979	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	català
Va de nassos	1	06.08.1994	pròpia	infantil i juvenil	0:50:00	LA 2	català
Vacances amb música	13	06.07.1985-21.09.1985	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Vador. Dalí de Gala	1	13.04.1990	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 2	català
Vaixell, El	1	07.03.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Vaixell de Mallorca, El	1	04.02.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Vaixell del Canal Olímpic, El	1	04.11.1992	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Vaixell pirata, El	1	04.02.1982	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Valor y coraje	88	10.11.1993-10.12.1995	coproducció	docudrama	1:30:00	LA 1	castellà
Vall d'Aran	1	05.03.1985	pròpia	documental	0:10:00	LA 1	català
Vall de la llum, La	1	16.10.2005	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Valldemosa, Los	1	06.01.1975	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	català
Varietades desde Barna	1	24.09.1959	pròpia	musical	0:45:00	LA 1	castellà

Variedades infantiles	10	15.08.1959-04.10.1959	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 1	castellà
Varietat de varietats	1	17.07.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Varietats	9	10.10.1977-04.07.1978	pròpia	musical	0:40:00	LA 2	català
Vegetal	4	04.02.1980-07.02.1980	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 1	català
Vela i el vent, La	5	29.10.1979-02.11.1979	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 1	català
Velador, El	1	13.05.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Vella coneguda olor, Una	1	25.02.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Vellesa entre records i oblits, La	1	24.05.1991	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Vells, Els	1	21.03.1977	pròpia	dramàtic	1:10:00	LA 2	català
Vells palaus de Mallorca, Els	1	03.03.1984	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Ven al Paralelo	53	01.02.1992-11.07.1993	pròpia	entreteniment	1:00:00	LA 2	castellà
Vendaval	1	28.08.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Vendaval	1	26.11.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Vendedor de blakjack, Un	1	28.07.1973	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Venecia, al mar	1	28.09.1986	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 2	castellà
Venganza de Tapua, La	1	01.01.1975	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Vent de capvespre	1	24.07.1978	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 1	català
Vent de garbí i una mica de por	1	29.04.1981	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Ventafocs, La	1	28.12.1965	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Ventana, La	1	14.10.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà

Vents de Nadal des de la Vall d'Aran	1	25.12.1988	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Verano de rock con Miguel Ríos, Un	1	09.10.1983	coproducció	musical	1:00:00	LA 1	castellà
Verd sobre blau. Els castellers des de dins	1	06.12.2011	coproducció	divulgatiu	0:55:00	LA 2	català
Verdaguer	1	13.10.1981	pròpia	documental	1:00:00	LA 1	català
Verdaguer del poble	1	27.07.2002	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Verdaguer, l'espiga enmig de la zitzània	1	31.05.1991	pròpia	docudrama	0:55:00	LA 2	català
Verdugo, El	1	30.09.1974	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Verema i la taverna, La	1	05.11.1977	pròpia	dramàtic	2:30:00	LA 1	català
Verí del teatre, El	1	18.10.1978	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Vespre a la 2	1265	23.09.2013-03.08.2017	pròpia	magazín	1:00:00	LA 2	català
Vespre24	362	11.09.2017-28.06.2019	pròpia	debat	0:40:00	24 HORAS	català
Vestida de tul	5	06.04.1970-10.04.1970	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Vestido nuevo, El	1	21.11.1976	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Vestit, El	1	18.03.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Vestit d'Helena d'Orillach, El	1	23.06.1983	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Vetlla dels morts, La	1	27.10.1970	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Veü i teatre	1	03.07.1993	pròpia	cultural	0:50:00	LA 2	català
Veus i formes	47	02.04.1982-25.03.1983	pròpia	cultural	0:30:00	LA 1	català
Vi català, El	1	13.11.1987	pròpia	documental	0:20:00	LA 2	català
Viaje a Empúries	1	04.03.2003	pròpia	infantil i juvenil	0:20:00	LA 2	castellà

Viaje a otros mundos	1	05.10.1972	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Viaje de Pedro el afortunado, El	5	04.12.1972-07.12.1972	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Viaje en un trapecio	1	26.05.1975	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Viaje sentimental	1	15.07.1974	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà
Viatge a l'aventura	10	06.05.1988-27.10.1988	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	català
Viatge a l'Empordrà	1	10.09.2002	coproducció	cultural	1:40:00	LA 2	català
Viatge al nord	1	28.07.1985	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Viatge de Julio Villar, El	1	13.05.1988	pròpia	viatges	0:30:00	LA 2	català
Viaje del Papa a Lyon	1	04.10.1986	pròpia	reportatges	0:20:00	LA 1	castellà
Viaje a París en 1947	1	05.12.1976	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Viatge dels reis a Sant Sadurní d'Anoia	1	19.10.1987	pròpia	informatius	1:30:00	LA 1	català
Viatge enllunat	1	31.12.1981	pròpia	dramàtic	0:35:00	LA 2	català
Viatge nit enllà	1	28.04.1983	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Viatge per Mallorca	1	11.06.1977	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 1	català
Victoria de los Ángeles en el monestir de Sant Cugat	1	09.04.1993	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Victoria de los Ángeles, una joia de viure	1	26.12.1992	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
Victoria de los Ángeles y el cuareteto de guitarras de Barcelona	1	16.12.1995	pròpia	musical	0:35:00	LA 2	castellà
Vida a l'entorn de l'arbre	31	07.08.1988-01.07.1989	pròpia	documental	0:10:00	LA 2	català
Vida breve, La	1	18.12.1976	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Vida en un bloc, La	1	05.06.1981	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà

Vida és vella, La	13	07.10.2000-13.01.2001	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Vida es juego, La	43	05.04.1992-10.04.1993	pròpia	concurs	1:00:00	LA 2	castellà
Vida monàstica	5	19.02.1989-26.09.1990	pròpia	divulgatiu	0:20:00	LA 2	català
Vida nova. Operació família Molins, Una	8	03.03.1980-13.03.1980	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Vida psíquica, cervell humà	3	27.10.1987-08.12.1987	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Vida y el juego, La	51	06.10.1963-27.09.1964	pròpia	concurs	0:15:00	LA 1	castellà
Videoimpacte	1	29.06.1983	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Videomix	64	02.01.1990-24.09.1990	coproducció	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Vides a dispesa	1	31.07.1968	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Vídua es vol divertir, La	1	06.01.1988	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	català
Vídua però no gaire	13	13.01.1982-14.04.1982	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	català
Viejos no deben enamorarse, Los	1	18.05.1976	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	castellà
Viento de alta mar	1	18.08.1968	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Vigilante, El	1	27.07.1972	pròpia	dramàtic	0:45:00	LA 2	castellà
Vigília de Reis, La	1	07.01.1978	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Vigília Pascual	1	01.04.1972	pròpia	musical	1:15:00	LA 1	castellà
Villancicos de la Escolanía de Montserrat	1	01.01.1996	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà
Vins de Catalunya, Els	1	10.01.1984	pròpia	documental	0:20:00	LA 1	català
Violeta	1	20.06.1977	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Violeta i el joc de Gaudí	1	13.07.1993	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català

Violín de Cremona, El	1	12.01.1974	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 2	castellà
Violines a veces hacen estragos, Los	1	07.12.1980	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	castellà
Virtuosos de Fontainebleau, Los	1	20.04.1987	pròpia	dramàtic	1:35:00	LA 2	castellà
Visado para el futuro	104	05.10.1963-26.09.1965	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 1	castellà
Visionaris, Els	1	06.02.1987	pròpia	dramàtic	1:20:00	LA 2	castellà
Visita crepuscular, La	1	01.09.1988	pròpia	dramàtic	0:40:00	LA 2	castellà
Visita de Franco a Barcelona	1	11.07.1966	pròpia	informatius	0:30:00	LA 1	castellà
Visita de los reyes al monasterio de Poblet	1	22.09.1976	pròpia	reportatges	0:50:00	LA 1	castellà
Visita del Papa a Barcelona	1	07.11.1982	pròpia	religiós	6:10:10	LA 1	castellà
Visita dels reis a Barcelona	3	13.05.1985-16.05.1985	pròpia	informatius	2:30:00	LA 1	castellà
Visitante o la increíble historia de Margaret Simons, El	1	06.02.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Visto, oído y...	56	04.10.1961-31.10.1962	pròpia	concurs	0:25:00	LA 1	castellà
Visual	42	17.04.1982-26.03.1983	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Vital Alsar	1	02.09.1988	pròpia	entrevista	0:25:00	LA 2	castellà
Vitralls gòtics	1	14.04.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	castellà
Viuda, La	5	16.12.1968-20.12.1968	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 1	castellà
Viuda alegre, La	1	30.12.1980	pròpia	musical	2:00:00	LA 2	castellà
Viuda pero menos	13	17.10.1982-09.01.1983	pròpia	dramàtic	0:25:00	LA 2	castellà
Viure de l'espectacle	1	25.01.1988	pròpia	reportatges	0:30:00	LA 2	castellà
Viure els 80	10	26.04.1981-28.06.1981	pròpia	debat	0:50:00	LA 2	castellà

Viure la Guàrdia Urbana	1	24.09.1993	pròpia	divulgatiu	0:30:00	LA 2	català
Viva la zarzuela	1	09.03.1990	pròpia	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Vivíais a oscuras	1	09.09.1981	pròpia	dramàtic	2:15:00	LA 2	castellà
Vivir el Fórum	22	20.04.2004- 29.09.2004	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	castellà
Vivir el futuro	1	17.10.1987	pròpia	esports	0:55:00	LA 2	castellà
Vivir la utopía	1	09.11.1997	pròpia	documental	1:30:00	LA 2	castellà
Vol Ras	1	05.01.1991	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	català
Volar	1	31.08.1989	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Volta ciclista	1	12.03.1977	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 1	català
Voltors	1	08.05.1984	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Voraz	1	06.05.1975	pròpia	dramàtic	0:30:00	LA 2	castellà
Vostè pregunta	249	14.06.1978- 20.06.1984	pròpia	entrevista	1:00:00	LA 2	català
Vostre nen, El	4	07.06.1984- 28.06.1984	pròpia	divulgatiu	0:20:00	LA 2	català
Voyage a traves du temps et de l'espace	1	02.07.1989	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	castellà
Vuelo de la cometa, El	1	18.10.1982	pròpia	dramàtic	1:35:00	LA 2	castellà
Vuestro amigo Quique	40	24.06.1972- 23.06.1974	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 1	castellà
Wagner: evocacions	1	17.09.1985	pròpia	documental	0:45:00	LA 2	català
Wakefield	1	10.11.1973	pròpia	dramàtic	0:50:00	LA 2	castellà
Web d'estiu	11	13.07.1998- 04.09.1998	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
William Wilson	1	03.02.1972	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	castellà

Wim Wenders	1	16.03.1989	pròpia	documental	0:55:00	LA 2	català
Windsurf al palau	1	08.04.1992	pròpia	esports	0:30:00	LA 2	català
Woyzeck	1	20.02.1976	pròpia	dramàtic	1:45:00	LA 1	català
X-0 da dinero	28	31.07.1959- 12.02.1960	pròpia	concurs	0:25:00	LA 1	castellà
XI Festival INT de música popular y tradicional	3	04.09.1991- 12.09.1991	pròpia	musical	0:25:00	LA 2	català
XI premis Zapping 2005 TAC	1	25.02.2006	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
XII Salón de la infancia y de la juventud	1	02.01.1975	pròpia	infantil i juvenil	0:10:00	LA 2	castellà
XIII Cantada d'havaneres de Calella de Palafrugell	1	23.08.1989	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	català
XV premis Zapping 2010 TAC	1	27.02.2010	pròpia	cultural	0:30:00	LA 2	català
XXV Cantada d'havaneres de Calella de Palafrugell	1	27.07.1991	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	català
XXVII Cantada d'havaneres de Calella de Palafrugell	1	08.08.1993	pròpia	musical	0:55:00	LA 2	català
Xafarranxo	225	14.10.1991- 31.07.1992	pròpia	concurs	0:30:00	LA 2	català
Xalet giratori	1	22.03.1984	pròpia	reportatges	0:10:00	LA 2	català
Xandí	1	24.07.1969	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 1	català
Xat TV	210	13.09.1999- 30.06.2000	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Xat TV Clip	24	10.12.1999- 26.06.2000	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	català
Xavier Miserachs, fotògraf	1	04.02.1988	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Xavier Montsalvatge	1	22.12.2000	pròpia	documental	0:25:00	LA 2	català
Xerinola	10	01.11.1983- 28.01.1984	pròpia	infantil i juvenil	0:15:00	LA 2	català
Xerrada	13	05.10.1981- 28.12.1981	pròpia	divulgatiu	0:15:00	LA 2	català

Xifres i lletres	319	01.12.1998- 28.01.2000	coproducció	concurs	0:25:00	LA 2	català
Xocolata desfeta	30	15.10.1981- 03.06.1982	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
Xorca, La	1	10.05.1978	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 2	català
Xou de la família Pera, El	23	22.05.1984- 09.04.1985	pròpia	dramàtic	0:55:00	LA 2	català
Xulapi III	1	02.03.1994	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Xulapi 96	1	25.01.1996	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Xulapi 97	1	25.03.1997	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Xulapi circ	1	12.04.1993	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Xulapi El Circ	1	30.03.1994	pròpia	infantil i juvenil	1:00:00	LA 2	català
Xulapi musical	1	02.07.1993	pròpia	infantil i juvenil	0:30:00	LA 2	català
¿Y ahora qué?	13	17.04.2009- 28.12.2010	coproducció	entreteniment	0:50:00	LA 1	castellà
Ya sé que tienes novio	12	26.07.1986- 25.10.1986	pròpia	concurs	0:45:00	LA 1	castellà
Ya semos europeos	7	04.11.1989- 16.12.1989	coproducció	ficció	0:30:00	LA 2	castellà
Ya te vale	12	11.04.2008- 27.04.2008	coproducció	entrevista	0:55:00	LA 1	castellà
Yo mono	10	20.09.2015- 22.11.2015	coproducció	divulgatiu	0:55:00	LA 2	castellà
Yo canto	27	28.10.1977- 01.07.1978	pròpia	musical	0:30:00	LA 2	castellà
Yo Carmen	1	07.10.2015	coproducció	musical	1:30:00	LA 2	castellà
Yo robo, tú chantajeas, ella estafa y, además, un muerto	1	26.06.1984	pròpia	dramàtic	1:05:00	LA 1	castellà
Yo soy Erasmus	2	06.07.2019- 13.07.2019	pròpia	divulgatiu	0:25:00	LA 2	castellà
Yunque de oro 95	1	28.12.1995	pròpia	musical	0:50:00	LA 2	castellà

Ziga zaga	31	19.10.2009-31.05.2010	pròpia	debat	0:40:00	LA 2	català
Zin-calós, Els	1	31.10.1972	pròpia	dramàtic	1:15:00	LA 1	català
Zombi	1	15.08.1992	pròpia	dramàtic	1:00:00	LA 2	català
Zona ACB	128	13.12.1993-17.06.2011	pròpia	esports	0:50:00	LA 2	castellà
Zona Franca	75	03.06.1995-13.04.1996	pròpia	musical	1:00:00	LA 2	castellà
Zona Franca, franca zona	1	03.07.2016	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Zona, La	1	24.07.1979	pròpia	dramàtic	1:30:00	LA 1	català
Zoo, 100 anys	1	24.09.1992	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català
Zoo, El	1	15.05.1983	pròpia	documental	0:15:00	LA 2	català
Zoo, portes endins	1	22.08.1987	pròpia	documental	0:30:00	LA 2	català

10. CONCLUSIONS

L'objecte d'estudi de la present investigació és abordar l'evolució de Televisió Espanyola a Catalunya durant els seus primers seixanta anys d'història (1959-2019), a partir de la recollida i de l'anàlisi exhaustiva de la producció de programes realitzats durant aquest període. Al llarg de tot el treball, des de diverses perspectives, hem intentat respondre a la hipòtesi principal de la investigació: TVE Catalunya ha tingut un model inestable de producció de programes, una dimensió estructural variable, i de dependència de les necessitats de programació i dels recursos proporcionats per Radiotelevisió Espanyola. La resposta a aquesta hipòtesi principal ens ha portat a abastar molts més aspectes dels que en l'origen d'aquesta investigació ens havíem plantejat. Un cop assumit que aquesta hipòtesi podia anar més enllà del que suposava enfrontar-se a un període històric tan ampli com el del nostre treball per la multiplicitat d'aspectes que anàvem contrastant, es va decidir incorporar-los per a contextualitzar-lo i, així, comprendre com havia estat l'evolució historiogràfica de la producció de programes de TVE Catalunya.

El treball portat a terme amb l'objectiu de facilitar la seva anàlisi no només ens ha permès evidenciar que tant la hipòtesi principal com les secundàries que s'havien plantejat a l'inici de la nostra investigació eren vàlides, sinó que hem pogut anar més enllà quan incorporàvem informacions i dades relacionades amb l'origen i el desenvolupament de la televisió a Espanya i a Catalunya, des del seu context històric, polític, cultural i econòmic. La singularitat que, des dels seus inicis, ha definit la televisió a Espanya ha estat condicionada per múltiples factors que s'han incorporat a aquest treball per a fer-lo molt més comprensible i per a entendre la seva història i la seva conjuntura actual.

La història de la televisió a Espanya i a Catalunya està indefectiblement enllaçada als condicionants que van conformar el model públic en que va néixer i en el que, posteriorment, es va convertir. La seva evolució ha estat supeditada a la seva utilització com a instrument que els diversos governs, des de la dictadura fins a la democràcia, han tingut per a difondre els seus missatges. Deixant de banda que aquesta constatació pot resultar molt evident quan ens referim al període franquista, s'ha pogut palesar que, amb major o menor intensitat, els partits que han governat posteriorment també han tingut en Televisió Espanyola una eina ideològica per a transmetre els seus principis i la seva doctrina a la població de diferents èpoques, sobretot pel que fa a la religió i el control polític de la informació. Principalment, durant la primera meitat de la seva història, TVE va servir per a crear i imposar una identitat ideològica que va perdurar en les consciències dels telespectadors al llarg de diverses dècades. Mentre que a la segona van ser els respectius partits polítics que van governar els que la van utilitzar en favor dels seus respectius interessos.

Tot seguit, i després d'identificar, valorar, seleccionar i exposar les dades i les informacions de la nostra investigació, ens disposem a concloure el present treball amb el compliment o no de les nostres hipòtesis i amb l'assoliment dels objectius proposats al principi.

10.1. Validació de les hipòtesis

Un cop finalitzat el procés d'investigació, anàlisi i redacció del present treball, hem pogut constatar que la nostra hipòtesi principal d'inici ha estat corroborada. De les informacions i dades que hem obtingut al llarg de tot aquest treball, hem pogut inferir que Televisió Espanyola a Catalunya no ha

desenvolupat un model estable pel que fa a la producció de programes com tampoc ha disposat d'una estructura permanent i sempre ha estat supeditada a les necessitats de la programació estatal, a més de dependre dels recursos de tot tipus que des de la direcció general l'hi ha proporcionat per a portar-la a terme. Aquesta circumstància no ha estat exclusiva d'una etapa concreta de la història d'aquest centre de producció, sinó que s'ha constatat una constant al llarg de tot aquest temps i que ha posat de manifest les seves debilitats en diferents nivells de profunditat. A partir de les dades i les informacions obtingudes, al llarg de la investigació hem pogut comprovar com no ha existit mai un esquema perfilat i definit per a poder portar a terme una producció coherent i estable, independentment dels períodes o dels responsables de la gestió del centre.

Analitzant acuradament la producció de programes realitzada en aquestes sis dècades, podem assegurar que durant la major part d'aquest temps els programes s'han realitzat sense contemplar uns criteris estables des del punt de vista dels seus continguts i dels seus gèneres. Durant la primera etapa de la producció, realitzada des de Miramar, els programes no acostumaven a respondre a una lògica planificada per a dissenyar una programació concreta. No existia un plantejament general del tipus de programes que calia fer i es realitzaven molt sovint en funció de les possibilitats tècniques, humanes i pressupostàries que tenien. Podem dir que no hi havia un treball previ per a dissenyar unes graelles equilibrades pel que fa als continguts que es podien oferir a l'audiència. Es tractava de produir programes sense tenir present quins es feien i per què es feien. Molts sorgien de l'oportunitat o la circumstància personal de les persones que hi treballaven.

Com diem, en la majoria d'ocasions, la decisió final de quins programes es tirarien endavant responia als següents factors que sintetitzem a continuació: en primer lloc, a les afinitats i/o preferències dels responsables del centre o

dels seus autors, és a dir, el coneixement, el gust o la predilecció per determinats temes, gèneres o personatges va determinar que es fessin uns programes o uns altres, sense detenir-se en atendre o satisfer les preferències i demandes de l'audiència. En segon terme, a aquesta manca de criteris sobre la producció s'hi afegia la disponibilitat de mitjans, principalment pressupostaris, humans i tècnics, per abordar l'inici d'una producció, que es decidia a partir de comptar amb els recursos necessaris per a portar-los a terme. Des de la primera emissió des dels antics estudis de Miramar fins avui dia aquest patró s'ha mantingut i ha prevalgut per sobre dels interessos o preferències de l'audiència. Per exemple, cal recordar que el primer programa, *Balcón del Mediterráneo*, es va realitzar als exteriors dels estudis perquè no hi havia espai suficient a l'interior i, en conseqüència, es va decidir fer-lo des de la seva terrassa i els jardinetes del davant perquè permetien més capacitat per acollir als participants que hi van intervenir, no calia construir un decorat, la il·luminació era pràcticament inexistent i disposava d'un entorn natural. I, el tercer aspecte té relació amb l'espai disponible en el qual un programa passava a emetre's. La possibilitat de comptar amb espais dins de la graella d'emissió ha condicionat el volum de la producció realitzada per TVE Catalunya. El nivell d'aquesta producció ha vingut determinada per disposar d'*slots* tant en la programació per a tota Espanya com per a la franja de Catalunya.

Seguint la constatació de la hipòtesi principal de la investigació, el mateix podem afirmar sobre les programacions per a la desconexió en català. En aquest cas, podem afirmar que han depès de la voluntat de les successives direccions generals a l'hora de concedir espais i temps per a emetre programes en desconexió per a Catalunya. La voluntat i la sensibilitat dels seus responsables envers la llengua i la cultura catalana han determinat que aquestes franges destinades per als programes en català fossin de més o menys temps, tinguessin una determinada periodicitat o facilitessin quin havia de ser el volum de la seva producció (gràfic 19).

D'altra banda, la inestabilitat que sovint ha particularitzat el mètode d'elecció de les persones que han assumit la màxima responsabilitat del centre de producció, molt sovint amb una alta rotació i poc temps per aplicar les seves estratègies, ha determinat que no hagi existit una estructura permanent i estable que donés continuïtat a la producció de programes. L'elecció dels seus directors ha estat sempre una facultat de la direcció general que, al mateix temps, tenia una subordinació als governs espanyols pel que feia al seu nomenament¹⁸⁹⁹. Aquesta circumstància, que impedia escollir la persona que dirigiria el Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya per criteris únicament professionals i no pas per afinitat política, ha impedit que es pogués portar a terme una estructura suficientment estable i duradora per a la producció dels programes. Els successius canvis, la incertesa del temps que un director estaria ocupant el càrrec o els períodes en que el centre no disposava de cap responsable no van afavorir aquest objectiu. Per tant, no hi ha hagut una línia que permetés comptar amb una estructura sòlida, independent de la persona que ocupés la màxima posició en l'organigrama del centre, per assumir la producció dels programes.

Pel que fa a la dependència de la producció de programes respecte de les necessitats de la programació estatal, els resultats obtinguts en la nostra investigació així ho corroboren. Pel que fa al pes que ha tingut la producció de programes realitzats en castellà des de TVE a Catalunya, les xifres ens aporten la conclusió que gairebé el 40% dels espais produïts s'han emès en castellà (taula 29), amb una presència similar pel que fa a la seva emissió, tant a la primera com a la segona cadena. Des d'aquesta perspectiva, la mateixa taula resulta molt valuosa en evidenciar que un miler del programes en castellà, que

¹⁸⁹⁹ Aquesta pràctica va finalitzar amb l'elecció de José Manuel Pérez Tornero com a president del consell d'administració d'RTVE, escollit el 25 de març de 2021 pel Congrés de Diputats amb una majoria de més de dos terços, com determina la llei 17/2006 de la Ràdio i la Televisió de Titularitat Estatal, mentre es realitzava aquesta investigació.

es van destinar a l'emissió estatal, es van emetre per la segona cadena. En conseqüència, podem afirmar que ha existit tradicionalment una voluntat de situar els programes, a l'igual que els produïts en català, en el canal amb menys potencial d'audiència, allunyant-los de la possibilitat de tenir més visibilitat entre els telespectadors. La major part d'aquest programes en castellà han contribuït a nodrir la programació estatal, seguint dos models que s'han repetit en diverses èpoques: d'una banda, s'ha propiciat que, des de Miramar o Sant Cugat, el centre de producció a Catalunya aportés un programa estatal en horari nocturn. Es tractava d'adjudicar una franja determinada d'un dia a la setmana que s'ocupava amb un programa que al finalitzar les seves emissions era substituït per un altre també realitzat des de Catalunya. I, de l'altra, una gran part de les produccions realitzades en castellà es van relegar a la segona cadena, en horaris poc atractius, on la previsió d'una audiència potencialment important era menor.

La dependència de recursos que el centre ha disposat respecte de la direcció general ha resultat determinant per haver portat a terme èpoques amb més o menys nivell de producció de programes. A partir de les dades extretes en el gràfic 19, podem concloure que, en períodes concrets de la història de TVE Catalunya, hi ha etapes amb un notable volum de la producció i d'altres en què aquesta baixa. En el primer dels casos, es significatiu el cicle que s'inicia a partir de l'any 1977, que coincideix amb l'increment de la programació per a la desconexió en català, amb una lleugera davallada posterior, però que torna a revifar a l'inici de la dècada dels anys vuitanta, aprofitant l'embranchida que va suposar el trasllat a la nova seu de Sant Cugat, la celebració del Campionat Mundial de Futbol i la intenció de competir amb l'inici de les emissions de TV3, mantenint-se amb un volum relativament constant fins a la temporada posterior a la finalització dels Jocs Olímpics de Barcelona. Aquests quatre factors, derivats de la voluntat de les direccions generals, van ser decisius per a que el centre gaudís del període més llarg d'uns nivells de producció de programes

molt notable. Gràcies a aquests elements, durant una quinzena d'anys, aproximadament, TVE Catalunya va disposar de recursos suficients per a engegar nombrosos projectes que li van permetre realitzar una producció considerable de programes per a la desconexió per a Catalunya, com va ser el projecte de Pilar Miró del tercer canal per a TVE Catalunya, així com produir espais per a emetre per a tota Espanya, amb una mitjana d'uns 150 programes anuals.

D'altra banda, quan aquesta voluntat de proporcionar recursos no ha existit o no ha estat suficientment substancial, el centre ha vist com disminuïen els seus nivells de producció de programes a un terç de l'etapa que esmentàvem anteriorment. Aquest període coincideix amb una notable reducció de les hores destinades a la programació en català que es va iniciar a finals de la dècada dels anys noranta i que s'ha mantingut fins a finals del període analitzat en aquesta investigació.

A continuació analitzarem una a una, segons vam plantejar a l'inici del treball, les hipòtesis concretes que se'n derivaven de la hipòtesi principal que al finalitzar-lo també s'han vist corroborades per les dades i les informacions que hi consten. La primera considerava que TVE Catalunya s'ha especialitzat en una determinada tipologia de gèneres televisius en els programes que s'han realitzat a durant el període 1959-2019. Com indiquen els resultats que s'exposen a la taula 36 que mostren els percentatges de gèneres de programes produïts en el període analitzat, TVE Catalunya s'ha especialitzat en una determinada tipologia de gèneres. En aquest sentit, podem afirmar que han predominat majoritàriament els dramàtics i els musicals, i en menor percentatge els culturals, els reportatges, els esportius i els infantils i juvenils. La resta de gèneres han tingut una menor incidència en el volum total de la producció. La segona hipòtesi concreta plantejava que el nivell de producció de programes que s'ha realitzat a TVE Catalunya ha estat directament relacionat amb el

govern que ha estat al capdavant a Espanya. Com hem apuntat anteriorment, el període de màxima producció de programes va coincidir en el temps amb els governs socialistes de Felipe González (1982-1996). Amb les primeres eleccions generals guanyades pel Partit Popular (1996), el volum de la producció minva fins a una tercera part de l'etapa socialista, però cal posar de manifest que a partir d'aquest moment, malgrat que el PSOE tornés a guanyar les eleccions generals (2004-2001), es va mantenir a uns dels nivells més baixos de tota la història del centre de producció.

Pel que fa a la tercera de les hipòtesis secundàries, s'afirmava que el model de franja de la graella de desconexió de programes en català a TVE Catalunya havia fluctuat per la seva dependència a la programació estatal. Segons les hores d'emissió setmanal en català que apareixen a la taula 27, podem concloure que aquesta hipòtesi es corrobora ja que comprovem que mai han estat les mateixes durant tot el període analitzat i que han oscil·lat en funció de la programació estatal. Com dèiem en aquesta investigació, s'observa que les hores que es feien al llarg d'una setmana de qualsevol mes es podien repartir a una altra setmana del mateix mes, amb la finalitat d'obtenir una quantitat mensual igual o bé similar, però difícilment amb un increment significatiu. Amb aquest mètode es demostra que sempre hi havia un nombre d'hores destinat a la programació en desconexió per a Catalunya, però que s'administrava a mida que des de Madrid es deixava permís per a poder emetre els programes en català, sempre segons les necessitats de la programació estatal. Des dels inicis de les primeres emissions en català, hem constatat en aquesta investigació que els programes havien d'adaptar-se a la graella estatal, emetent inclús en franges prèvies a la carta d'ajust o bé a la finalització de la programació per a tota Espanya.

Com ja s'ha comentat en aquest treball, molt sovint la producció en català era "invisible" per a la seva audiència potencial ja que a la marginalitat dels seus

horaris, molts d'ells en franges amb pocs telespectadors per tractar-se d'horaris laborals, s'afegia la seva nul·la difusió mediàtica la qual cosa feia molt difícil que arribés al coneixement dels possibles telespectadors, ocupant sempre una franja que no interferís ni solapés la programació estatal. Aquest concepte ha perdurat fins a dia d'avui on només està permès "tapar" un programa estatal quan es tracta d'una redifusió. Un altre factor que permet corroborar aquesta tercera hipòtesi secundària és el significatiu increment de programes d'un sol capítol, en detriment de les produccions trimestrals o amb una continuïtat més perllongada en el temps, amb la possibilitat de disposar d'emissions que podien durar més d'una temporada. Aquest sistema de realització de programes "individualitzats", o també anomenats "especials", va ser una dinàmica a la que TVE Catalunya es va adaptar des del principi de les seves emissions. La principal causa d'aquesta pràctica va ser la insuficient disponibilitat de franges per a poder emetre els seus programes dins d'una programació estable, des del punt de vista dels dies i els horaris d'emissió. Aquest procediment estava condicionat per les directrius generals que marcava la direcció des de Madrid, tant pel que feia a la programació estatal com la que es va atorgar per a l'emissió dels programes en català. Aquesta manca d'estabilitat en la difusió de la seva producció ha condicionat el tipus de programes que s'hi ha realitzat, així com la metodologia i els processos de treball que s'han portat a terme. Per tant, podem afirmar, que la programació de TVE Catalunya realitzada per a emetre's en desconexió sempre ha viscut en una indefinició i una manca de criteri per a disposar d'una franja amb uns horaris estables que permetessin consolidar i fidelitzar la seva potencial audiència.

En últim terme, la quarta de les hipòtesis secundàries afirmava que la producció de programes realitzats a TVE Catalunya ha estat relegada, majoritàriament, a la seva emissió per La 2. Si ens fixem en la distribució del nombre de programes per cadena d'emissió (taula 29), es pot observar que poc més de dos terços de la producció s'ha emès pel segon canal (67,05%), mentre

que gairebé un terç per la primera (31,49%). Aquestes xifres demostren que van que dar relegats a una cadena on la previsió d'una audiència potencial era menor (gràfic 9).

10.2. Compliment dels objectius

Respecte del compliment final dels objectius, considerem que s'han assolit els quatre objectius definits a l'inici de la investigació. Per a la consecució del primer objectiu ens hem trobat amb la dificultat principal de trobar les dades i les informacions necessàries per a elaborar un base de dades que recollís la totalitat dels programes produïts per TVE Catalunya al llarg de 60 anys d'història (1959-2019), a partir de la recopilació que s'ha realitzat de forma sistemàtica. Un cop consultada, contrastada, verificada i seleccionada tota la informació procedent de diverses fonts primàries i secundàries, vam poder definir la metodologia es va procedir a realitzar aquesta classificació, de la qual depenia la realització de la nostra investigació. D'aquesta manera, s'ha pogut portar a terme el treball assolint el primer dels objectius, permetent-nos identificar i comprendre la producció de programes de TVE Catalunya, a través de més de quatre mil registres.

Pel que fa al segon dels objectius, es va poder realitzar una anàlisi quantitativa i qualitativa de tota la producció de programes a TVE Catalunya durant el període en el que s'emmarca aquest estudi. El plantejament inicial suposava analitzar la totalitat d'aquesta producció, però creiem que és necessari matisar que la seva consecució no ha estat suficient i considerem que ha tingut un recorregut molt més llarg perquè hem cregut convenient aprofundir en la seva contextualització. En aquest sentit, els aspectes polítics, econòmics, culturals i socials que han transcorregut durant tot el període analitzat han estat incorporats per a entendre qualitativament com ha estat l'evolució d'aquesta

producció audiovisual. Des del punt de vista quantitatiu, el treball ofereix una heterogeneïtat de variables numèriques i relatives que han estat dissenyades per a oferir dades bàsiques i indispensables sobre diversos aspectes de la història de TVE Catalunya.

Amb relació al tercer objectiu, s'ha perseguit un propòsit metodològic, vinculat als dos anteriors que tenia per finalitat la identificació de l'oferta audiovisual que s'ha realitzat a TVE Catalunya, atenent a diversos àmbits: els programes produïts, el nombre d'emissions, els gèneres televisius, les dates d'emissió, la durada de cada programa, les cadenes d'emissió, la llengua utilitzada i l'àmbit de difusió, que han permès completar la informació de les respectives unitats d'anàlisi. Des del primer plantejament que es va fer d'aquesta investigació, vam creure imprescindible proposar-nos aquest objectiu i assolir-lo, com així ha estat. La raó fonamental d'aquesta idea va ser la d'aportar per primera vegada tota la informació i dades associades de tota la producció i dels programes realitzats al llarg d'aquest període.

En últim terme, el quart objectiu tenia com a finalitat l'examen detallat de la tipologia de programes que s'han produït a TVE Catalunya durant 60 anys i determinar si responien a una especialització concreta. Aquest objectiu també s'ha complert a partir de l'anàlisi detallada de diversos aspectes relacionats amb els gèneres televisius de tota la producció. Entre d'altres qüestions, en aquesta investigació s'ofereixen taules i gràfics que mostren la distribució dels diferents gèneres, la seva jerarquització en funció de les etapes que s'han analitzat o el pes de cadascun d'ells en funció de les cadenes en que s'emeten els programes. A banda, durant l'elaboració del present treball es va creure necessari incidir en un aspecte que no estava previst d'inici i que estava relacionat amb aquest objectiu. Durant la investigació i les consultes bibliogràfiques que s'hi ha realitzat, es va constatar la necessitat d'aprofundir des del punt de vista teòric en aquest aspecte. D'aquesta manera, es va

procedir a dur a terme un apartat concret que incidís en la conceptualització i clarificació dels termes gènere i format aplicats a l'àmbit televisiu, recollint les principals aportacions acadèmiques que hi ha contribuït. A continuació, es va elaborar un registre amb els diferents gèneres a cadascun dels quals se'ls va assignar una breu definició que pugui ajudar a futurs investigadors interessats en aquest tema.

10.3. Conclusions de la investigació

Les conclusions que tot seguit s'enumeren pretenen ser les aportacions d'aquesta investigació al coneixement del tema proposat.

Malgrat la manca de recursos, al llarg de sis dècades, els professionals de TVE Catalunya han produït programes que han excel·lit i que han estat referents per la mateixa RTVE així com també per a d'altres cadenes de televisió. Els infantils, els esportius, els concursos i els musicals han estat els gèneres més destacats que des del centre van configurar una manera de fer i d'entendre la televisió diferent respecte de la que es feia des de Madrid i, posteriorment, des d'altres televisions. Han estat produccions caracteritzades per una nova manera de fer televisió definida per una constant innovació, experimentació i renovació audiovisual, que va marcar un estil propi. Es buscava una nova expressió televisiva impulsada per una voluntat d'explicar i d'oferir programes orientats cap a l'audiència amb un llenguatge nou i allunyat de maneres de fer ja experimentades i superades. És el que Josep Maria Baget va denominar com l'*Escola Miramar*, també coneguda com *Escola de Barcelona*.

Les productores audiovisuals han tingut un paper predominant en la producció de programes durant diverses etapes de la història del centre que han condicionat la producció de TVE Catalunya i han fet disminuir la

producció pròpia. A la segona meitat de la dècada dels vuitanta es va constatar un increment significatiu i sostingut, que arriba fins al període analitzat en aquest treball d'investigació, pel que fa a les coproduccions de programes, tant en català com en castellà. RTVE va apostar per a potenciar Sant Cugat com un banc de proves per a nous programes per a l'emissió estatal que van donar entrada a productores audiovisuals externes per a coproduir-los, un model que es va mantenir com a tret característic de la gestió que han realitzat els diferents equips directius que hi han intervingut, sobretot en la segona meitat de la història del centre amb l'argument que es tractava de produccions que requerien d'aquesta participació externa. La irrupció de les productores alienes en la realització de programes en diferents graus de col·laboració amb TVE Catalunya va desplaçar les opcions que la producció pròpia tenia de fer programes o, si més no, de comptar amb recursos més escassos que aquestes altres propostes externes, incidint negativament en les possibilitats de consecució de millors audiències. D'altra banda, s'ha pogut constatar que algunes d'aquestes coproduccions podien haver estat assumides internament, ja fos perquè el format no resultava innovador o novedós, o bé perquè eren iguals o molt similars a d'altres ja s'havien fet internament amb anterioritat i, per tant, no existien elements que evidenciessin la necessitat de recórrer a la participació d'aquestes productores audiovisuals externes.

TVE Catalunya va ser la primera televisió a Catalunya en contribuir en el procés de normalització de la llengua i la cultura catalana. Abans de l'aparició de les televisions d'àmbit autonòmic i les de titularitat privada, el centre de producció va realitzar espais informatius i programes en català. En els últims anys de la dictadura franquista i després de la mort de Franco, els professionals del centre van defensar la producció de programes que difonguessin la llengua i la cultura catalanes entre l'audiència. Es van concebre programes específics que presentaven un seguit de lliçons que tenien la finalitat de normalitzar l'ús i l'ensenyament, amb l'aprenentatge i la millora, tant

de la gramàtica com el coneixement de les diverses variants dialectals de la llengua catalana. Aquests professionals van aprofitar les escasses esquerdes que presentava el règim per introduir no només la llengua catalana en la minsa programació de la que disposaven sinó també els temes que interessaven i preocupaven els ciutadans.

TVE Catalunya va perdre la *marca* que caracteritzava les seves produccions i una identitat catalana que havia estat un signe distintiu durant molts anys. No s'ha aconseguit definir un projecte continu que l'hagi permès resultar exitós amb un model propi, integrant la seva doble capacitat: actuar com a un centre productor per a les diferents cadenes de la Corporació i oferir una programació atractiva per a l'audiència a Catalunya. En conseqüència, el Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya ha perdut arrelament social i la seva programació en desconnexió no atrau l'audiència. La manca d'expectatives necessita ser coberta per un pla de producció que asseguri un futur digne per a Sant Cugat. Cal que el centre sigui rellevant en la producció de programes en català i també en el conjunt de la producció estatal, que es pot aconseguir amb un increment dels seus recursos i un augment significatiu de les hores de producció.

El Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya s'ha especialitzat en una determinada tipologia de gèneres televisius i en programes d'un únic capítol. El el present estudi, es constata que al llarg dels seus seixanta anys d'història, primer des de Miramar i després des de Sant Cugat, a TVE Catalunya ha hagut una especialització en gèneres concrets i en programes monogràfics o "especials". Podem afirmar que han predominat majoritàriament els espais dramàtics i els musicals, i en menor percentatge els culturals, els reportatges, els esportius i els infantils i juvenils. La resta de gèneres han tingut una menor incidència en el volum total de la producció. Gairebé la meitat dels programes que s'han produït durant aquests seixanta anys corresponen a

aquests dos gèneres, que han caracteritzat i han especialitzat la producció del centre. Tots dos han estat una constant en les successives programacions, tant per a les graelles en desconnexió en català com en els produccions destinades per a la seva emissió per a tota Espanya. Aquesta singularitat va tenir una especial incidència en els primers anys de funcionament de TVE per dues raons principalment; d'una banda, la producció feta des de Miramar no comptava amb autonomia per a decidir quina es realitzava ja que obeïa a les assignacions que es feien des de Madrid per a cobrir les necessitats generals de la programació estatal; i, de l'altra, perquè es tracta d'etapes que coincideixen amb anterioritat a la posada en marxa d'una programació habitual en català. Aquesta especialització es va convertir en un model productiu i de contingut que, posteriorment, es va mantenir, aprofitant l'experiència que els equips professionals havien adquirit. La majoria dels programes d'un únic capítol eren espais musicals, els anomenats especials, com també va ser el cas dels molts dels dramàtics que s'hi van produir.

El volum de producció de programes no tingut estabilitat ni continuïtat a TVE Catalunya. A partir de les dades obtingudes en aquesta investigació, podem assegurar que la producció de programes de TVE Catalunya ha estat fluctuant, tant pel que fa a la programació per a tota Espanya com per a la franja de Catalunya. La dependència de recursos que el centre ha disposat respecte de la direcció general ha resultat determinant per haver portat a terme èpoques amb més o menys nivell de producció de programes. Però, com també hem analitzat en aquest treball, aquesta circumstància s'ha produït com a conseqüència directa de dos factors principals. D'una banda, la producció feta des de Catalunya per a les graelles estatals ha estat condicionada per les necessitats de programació i la disponibilitat d'*slots* que tenia l'emissió nacional, ja fossin programes de diversos capítols o d'un d'únic; i, de l'altra, a la indefinició de criteris del que havia de ser la programació en català i a la manca de disposar d'una franja per a la desconnexió de programes en català amb uns

horaris estables que permetessin consolidar i fidelitzar la seva potencial audiència. Aquesta situació només s'ha pogut revertir quan hi ha hagut voluntat de proporcionar recursos al centre i en els ecasos períodes de la seva història en que es manifestava una decisió i sensibilitat dels directors generals en difondre la llengua i la cultura catalana.

Els professionals de TVE Catalunya han defensat en diferents moments la potencialitat del centre d'assolir al màxim la seva capacitat productiva i la necessitat de plans estables de producció. Al llarg de les sis dècades de la seva història, els professionals de TVE Catalunya han reivindicat canvis que suposessin millores en el funcionament del centre, aportant propostes per a reordenar la programació i potenciar la producció de programes. L' 'Informe Miramar' és un clar exemple demanda professional i laboral, al mateix temps que es denunciava la precarietat i la incertesa en el futur del centre. Com també ho exemplifiquen les nombroses protestes que, davant les freqüents informacions i rumors que els amenaçaven, es convocaven per demanar el manteniment de la programació en català, la capacitat per assumir més producció davant de la manca d'estratègia, plans estables de futur amb la seguretat d'inversions pressupostàries i la garantia de continuïtat dels llocs de treball i del centre, entre d'altres reivindicacions.

La producció de programes realitzats a TVE Catalunya ha estat relegada, majoritàriament, a la seva emissió per La 2. Des del naixement de la segona cadena (novembre de 1966), una gran part de la producció que es feia des de Miramar va passar a emetre's per aquest canal que ja en aquells anys no existia la previsió d'obtenir una audiència potencial important perquè no estava implantat a tota Espanya i també perquè la primera cadena ofería una programació més comercial i atractiva per a la majoria dels telespectadors. Aquest procediment s'ha seguit produint fins al període analitzat en la present investigació, tal com ho corroboren les dades que hem aportat, i ha afectat,

indistintament, tant a programes en castellà com en català. A partir de les xifres que mostrem ens indiquen que gairebé més de dos terços de la producció de programes realitzada a TVE Catalunya s'ha emès per la segona cadena.

Com succeeix gairebé a la totalitat de les televisions públiques espanyoles, TVE Catalunya ha patit la ingerència dels polítics que han intentat servir-se d'ella per als seus interessos ideològics i de partit¹⁹⁰⁰.

Des dels seus inicis, la història de la televisió a Espanya i a Catalunya ha estat condicionada pel model públic en que va néixer i en el que, posteriorment, es va convertir. Tant la dictadura com els diversos governs democràtics, estatals i autonòmics, han intentat incidir en TVE Catalunya per a transmetre els seus principis i la seva doctrina a la població de diferents èpoques, i utilitzar-la en funció dels seus interessos. Al llarg d'aquesta investigació, hem comprovat com les ingerències de la majoria dels governs i dels partits polítics han estat una constant en el seu desenvolupament, amb especial incidència en el control de la seva gestió i de la producció de programes. En aquest treball hem vist com els polítics sempre han manifestat la seva opinió i les seves intencions sobre el paper de TVE Catalunya; unes vegades, demostrant el seu interès per gestionar-la i d'altres per a criticar la seva funció. La història del centre està plena de situacions que ho posen de manifest. Per exemple, l'elecció dels seus directors ha estat sempre una facultat de la direcció general que, al mateix temps, tenia una subordinació als governs espanyols pel que feia al seu nomenament o el desig manifestat per la Generalitat, durant els mandats de Jordi Pujol, de voler tenir-la sota el seu control i gestionar-la com a eina per a la

¹⁹⁰⁰ Com dèiem en anteriors pàgines, mentre es portava a terme la present investigació, el sistema d'elecció del màxim responsable de la Corporació RTVE s'ha realitzat a través de la votació amb una majoria de més de dos terços pel Congrés de Diputats, com determina la Llei 17/2006 de la Ràdio i la Televisió de Titularitat Estat. El 25 de març de 2021 José Manuel Pérez Tornero va ser escollit com a nou president.

normalització de la llengua i la cultura catalana, abans de la inauguració de TV3.

10.4. Futures línies d'investigació

Per acabar, volem assenyalar que la investigació “Evolució històrica de Televisió Espanyola a Catalunya: Estudi i anàlisi de la producció de programes a TVE Catalunya (1959-2019)” pretén ser una modesta aportació en l'àmbit de la investigació de la història dels mitjans de comunicació i, en concret, de la televisió. Estem convençuts que algun dels aspectes de l'estudi pot ser d'utilitat per a desenvolupar futures investigacions que, a causa de l'escassetat de treballs de característiques similars existents en aquest moment, entenem que haurien de reflexionar, fonamentalment, sobre dos àmbits genèrics: d'una banda, l'estudi centrat en la historiografia de la televisió a Catalunya, i, de l'altra, aprofundir i ampliar les investigacions en la història de TVE Catalunya.

Els resultats obtinguts en la present investigació permeten escatir algunes de les incògnites sobre el tema plantejat inicialment, així com també extreure algunes conclusions que obren noves línies de treball. En aquest apartat presentem algunes de les futures línies d'investigació que creiem que poden ser objecte d'interès, atenent a la investigació portada a terme en aquesta tesis amb la finalitat de renovar, ampliar i completar el treball realitzat. A continuació, es proposen de manera sintètica algunes de les que creiem que podrien ser abordades a curt i mitjà termini, i ajudarien a contribuir l'assoliment d'aquests objectius:

- Ampliar el treball realitzat en aquesta investigació. Creiem que és fonamental continuar des de la perspectiva històrica de conèixer i

ampliar amb exhaustivitat el desenvolupament de la història del Centre de Producció de Programes de TVE Catalunya. Una de les finalitats principals d'aquest treball és la de permetre continuar en la investigació amb la incorporació i l'anàlisi de la producció de programes que es vagin realitzant a partir del moment en que finalitza el període analitzat en aquesta tesi doctoral.

- Resultaria de gran interès estudiar en profunditat el nivell de producció i el pes que determinats gèneres televisius han tingut al llarg de seixanta anys a TVE Catalunya. Caldria fer una diagnosi a fons de gèneres específics que presentin un interès pel que fa a la repercussió que van tenir durant la seva història. Per exemple, els programes musicals, els concursos o els programes infantils i juvenils.
- De la mateixa manera, caldria aprofundir en l'anàlisi de determinats programes que han estat emblemàtics al llarg de la història de TVE Catalunya i que han passat al record de l'audiència per diversos motius.
- Estudiar l'evolució de l'audiència a TVE Catalunya. Creiem que es necessari examinar el paper i la resposta dels telespectadors davant l'oferta televisiva realitzada des del Centre de Producció de Programes, a partir de l'anàlisi de dades quantitatives de l'audiència i comptar amb una perspectiva històrica. Aquesta línia permetria disposar d'un interessant conjunt de dades que poden aportar informacions sobre l'impacte i l'acceptació que van tenir determinats espais o gèneres, el seguiment que van tenir i el perfil dels seus espectadors habituals. La recopilació i tractament de les dades obtingudes en aquesta tasca permetria comptar per primera vegada del seguiment que van tenir els programes realitzats, així com conèixer els seus efectes sobre l'audiència televisiva.

- Utilitzar la metodologia del present treball per a realitzar una investigació centrada en els espais informatius de periodicitat diària, els programes de producció aliena o les retransmissions esportives, tres dels àmbits que han quedat fora de l'estudi i l'anàlisi d'aquest treball.
- Realitzar un estudi a fons de la imatge que la premsa reflecteix dels programes que s'han realitzat a TVE Catalunya. Es podria analitzar un mitjà concret o bé tenir un abast més ampli amb la finalitat de conèixer la imatge i l'impacte que té la producció del centre i la incidència en la seva audiència potencial.
- Analitzar els diferents models de graelles d'emissió que TVE Catalunya ha tingut al llarg de la seva història. Aquest estudi permetria conèixer quins van ser els factors decisius que van determinar les diverses fluctuacions que al llarg de la seva història ha tingut la desconexió de la franja de programació en català. La realització d'aquest estudi crític de la programació per a la desconexió per a Catalunya es podria fer sobre durant període determinat o bé d'un any en concret.
- Desenvolupar el paper que van tenir els primers investigadors de la televisió a Catalunya durant el primer terç del segle XX. Aquest treball permetria deixar constància de les seves aportacions i innovacions que han quedat en l'oblit i que cal reconèixer per la seva tasca innovadora tant des del punt de vista tecnològic com industrial.
- Estudiar en profunditat el patrimoni audiovisual generat per TVE Catalunya. Creiem que a partir del cens de tota la producció del centre que s'ha elaborat en aquest treball, es poden realitzar investigacions

posteriors que permetin fer una anàlisi des del punt de vista documental que el posin en valor i, posteriorment, estar a l'abast de la ciutadania per a la seva consulta i el seu visionat.

- Analitzar la funció normalitzadora que, des del punt de vista lingüístic, va tenir TVE Catalunya per al coneixement i la difusió de la llengua i la cultura catalana durant els últims anys del franquisme i principis de l'etapa democràtica.

11. BIBLIOGRAFIA

50! Anys de TVE Catalunya. 50 anys d'una gran companyia. Barcelona: Planeta, 2009, 239 p. ISBN 84-08-08777-9

Abramson, Albert. *The History of television, 1880 to 1941.* Jefferson: Londres: McFarland, 1987. 354 p. ISBN 978-07-8644-086-3

Abramson, Albert. *Zworykin, Pioneer of Television.* Baltimore: University of Illinois Press, 1995. 384 p. ISBN 978-02-5202-104-6

Aguilera, Miguel de. *El Telediario: Un proceso informativo. Análisis e Historia.* Barcelona: Mitre, 1985. 257 p. ISBN 84-86153-95-6

Albert, Pierre y Andre-Jean Tudesq, *Historia de la radio y la televisión,* México DF, Fondo de Cultura Económica, 1982.176 p.

Allen, Robert C., Hill, Annette (eds.). *The Television Studies Reader.* Londres: Routledge, 2004. 504 p. ISBN 978-04-1528-324-3

Allen, Robert C. (ed.). *Channels of discourse, reassembled: television and contemporary criticism.* Londres: Methuen, 1992. 310 p. ISBN 978-04-1508-059-0

Almech, Aurelio. "La televisión en España". *Boletín informativo del Instituto de Ingenieros Civiles de España,* 1965. Núm. 76, pp. 61-73

Alonso González, Fidel. *Sogecable descodificado: cifras y claves empresariales de Canal + en España.* Madrid: Fragua, 1999. 450 p. ISBN 84-7074-113-6

Altman, Rick. *Los géneros cinematográficos.* Barcelona: Paidós, 2000. 52 p. ISBN 84-493-0979-4

Álvarez, Jesús Timoteo; Aguilera, César (eds.) *Historia de los medios de comunicación en España. Periodismo, imagen y publicidad (1900-1990).* Barcelona: Ariel, 1989.

Alvira, Francisco. "Diseños de investigación social: criterios operativos". En García, Fernando; Ibáñez, M.; Alvira, F. (comp.). *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación.* Madrid: Alianza, 2003. pp. 99-125.

Ander-Egg, Ezequiel. *Introducción a la planificación.* Buenos Aires: Humanitas, 1983. ISBN 978-95-0082-2068-4

Antona, Tamara. *La televisión de una audiencia cautiva: historia de la programación durante el franquismo*. Tesis doctoral. Universidad Complutense de Madrid, 2017. 435 p.

Anuario RTVE 1988. Madrid: RTVE, 1989, 828 p.

Arias Ruiz, Anibal. *La televisión española*. Madrid: Ministerio de Información y Turismo. Publicaciones españolas. (Temas españoles, 507). 1965. 32 p.

Artero Muñoz, Juan Pablo. *El mercado de la televisión en España: Oligopolio*. Barcelona: Ediciones Deusto, 2008. 315 p. ISBN 978-84-2342-662-1

Azurmendi, Ana (dir.). *La reforma de la televisión pública española*. València: Tirant lo Blanch, 2007. (Prosopopeya). 336. ISB 978-84-8456-961-9

Baget i Herms, Josep Maria. *18 años de TVE*. Barcelona: Diáfora, 1974. 128 p. ISBN 84-85205-00-6

Baget i Herms, Josep Maria. *Història de la Televisió a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació, 1994. (Informes, 9). 151 p. ISBN 84-393-3021-9

Baget i Herms, Josep Maria. *Historia de la televisión en España 1956-1975*. Barcelona: Feed-Back ediciones, 1993. 307 p. ISBN 84-87799-02-7

Baget i Herms, Josep Maria. *Quaranta anys de televisió a Catalunya*. Barcelona: Pòrtic, 1999. 239 p. (Signo e Imagen, 66) ISBN 84-7306-580-8

Baget i Herms, Josep Maria. *'La nostra'. Vint anys de TV3*. Barcelona: Proa, 2003. 232 p. ISBN 84-8437-621-4

Balsebre, Armand. *Víctor Sagi. Historia de la Publicidad*. Barcelona: Ediciones Invisibles, 2001. 480 p. ISBN 978-84-9391-106-1

Balsebre, Armand. *Historia de la Radio en España. Vol I (1874-1939)*. Madrid: Cátedra, 2001. 522 p. ISBN 84-376-1932-7

Bardin, Laurence. *Análisis de contenido*. Madrid: Akal, 1996. 192 p. ISBN 978-84-7600-093-9

Barroso, Jaime. *Realización de los géneros televisivos*. Madrid: Síntesis, 1996. 583 p. ISBN 978-84-7738-428-1

Barroso, Jaime. R; Tranche, Rafael R. (coord.) "La historia de la televisión en España (1956-1996)". *Archivos de la Filmoteca*. Núm. 23-24 (juliol-octubre). València: Ediciones de la Filmoteca, 1996 p. 6

Beltrán, Miguel. "Cinco vías de acceso a la realidad social". *Reis: Revista española de investigaciones sociológicas*. Núm. 29 (1985). Pp. 7-42 ISSN 0210-5233

Berganza, María Rosa; Ruiz, José A. (coords.). *Investigar en comunicación. Guía práctica de métodos y técnicas de investigación social en Comunicación*. Madrid: McGraw-Hill, 2005. 305 p. ISBN: 84-481-9825-5.

Berger, Charles R; Chaffee, Steven H. (eds.). "The Study of Communication as a Science". A: *Handbook of Communications Science*. Newbury, Londres: Sage Publications, 1987. 946 p. ISBN 0-80-039219-3

Berrio, Jordi (dir.). *Un segle de recerca sobre comunicació a Catalunya: estudi crític dels principals àmbits d'investigació de la comunicació de massa*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions, 1997. 335 p. ISBN 84-490-0788-7

Blum, Richard A.; Lindheim, Richard D. *Programación de las cadenas de televisión en horario de máxima audiencia*. Madrid: IORTV, 1989, 238 p. ISBN 84-869-428-9

Bonaut, Joseba. *Televisión y deporte. La influencia de la programación deportiva en el desarrollo histórico de TVE durante el monopolio de la televisión pública (1956-1988)*. Pamplona: Universidad de Navarra, 2006. Tesis doctoral.

Bonaut, Joseba; Ojer, Teresa. "Programación deportiva en la televisión franquista: la conquista de la calidad a través de la innovación". *Anàlisi*, núm. 46, 2012 pp. 76-77

Bonaut, Joseba. "La programación deportiva en TVE (1982-1989): los grandes eventos como motor de modernización". En: Julio Montero (dir.). *Una televisión con dos cadenas. La programación en España (1956-1990)*. Madrid: Cátedra, 2018. Pp. 693-709

Bonaut, Joseba. "Los programas de resumen futbolístico de TVE durante el monopolio de la televisión pública: características y rasgos de innovación". *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Vol. 20, Núm. especial (2014). pp. 91-104

Bignell, Jonathan. *An introduction to television Studies*. Londres: Routledge, 2004. 368 p. ISBN 978-04-1541-918-5

Briggs, Asa; Burke, Peter. *De Gutenberg a Internet. Una historia social de los medios de comunicación*. Madrid: Taurus, 2002. 432 p. ISBN 84-3060-479-1

Bustamante, Enrique. "La radiotelevisión pública en España". *Telos*. Núm. 65 (octubre-diciembre, 2005). pp. 136-138 ISSN 0213-084X

Bustamante, Enrique. *La televisión económica. Financiación, estrategias y mercados*. Barcelona: Gedisa, 1999. 232 p. ISBN 84-7432-745-8

Bustamante, Enrique. *Historia de la Radio y la Televisión Una asignatura pendiente de la democracia*. Barcelona: Gedisa, 2013. (Comunicación, 47) 332 p. ISBN 978-84-9784-7629-9

Bustamante, Enrique. *Radio y televisión en España: historia de una asignatura pendiente de la democracia*. Barcelona: Gedisa, 2008. (Estudios de televisión, 24). 285 p. ISBN 978-84-9784-163-8

Bustamante, Enrique; Zallo, Ramón (coords). *Las Industrias culturales en España (grupos multimedia y transnacionales) : prensa, radio, TV, libro, cine, disco, publicidad*. Torrejón de Ardoz: Akal, 327 p. ISBN 84-7600-339-0

Bustamante, Enrique; Guiu, Inmaculada. "Televisión: desequilibrios en cadena". A: Bustamante, Enrique; Zallo, Ramón (coords). *Las Industrias culturales en España (grupos multimedia y transnacionales) : prensa, radio, TV, libro, cine, disco, publicidad*. Torrejón de Ardoz: Akal, 1988. pp. 109-161 ISBN 84-7600-339-0

Bustamante, Enrique. "El servei públic de RTVE sota el govern de Rajoy". *L'Espill*. Segona època. Núm. 43. Primavera 2013. pp. 110-118 ISSN 0210-587X

Bustamante, Enrique. "Televisión: errores y frenos en el camino digital". *Comunicación y cultura en la era digital. Industrias, mercados y diversidad en España*. Barcelona: Gedisa, 2002. 382 p. ISBN 978-84-7432-985-8

Cabellos, Carmelo. "Arias y el espíritu del 12 de febrero" a Juan Tomás de Salas (ed.). *Historia de la transición: 10 años que cambiaron España (1973-1983)*. Madrid: Diario 16, 1983. pp. 18-21

Canosa, Francesc. "La televisión franquista de papel". *Novísima. II Congreso Internacional de Historia de Nuestro Tiempo*. Universidad de La Rioja, 2010 pp. 339-348

Canosa, Francesc. *República TV. La Catalunya de la primera televisió*. Barcelona: Dux, 2009. 168 p. ISBN 978-84-9369-387-9

Cantero, Chus. "Los teleclubs". *Periférica: Revista para el análisis de la cultura y el territorio*. Núm. 6. 2005. pp. 105-128. ISSN 1577-1172

Cardús, Salvador. "Televisió i identitat nacional. Splendor i declivi de la televisió autonòmica catalana". *Via 06. Valors, Idees, Actituds. Revista del Centre d'Estudis Jordi Pujol*. (maig) 2018. pp. 36-52

Carreras, Albert; Tafunell, Xavier (coord.). *Estadísticas históricas de España, siglos XIX-XX*. Vol. 1. Bilbao: Fundación BBVA, 2005. 1438 p. ISBN 84-96515-00-1

Carreras-Lario, Natividad. "Apuntes sobre el inicio de la Televisión Española". A Celia Crespo (coord.). *El sueño audiovisual*. Sevilla: HIMMA. *Historia de la Imagen en Movimiento y la Música Audiovisiva*. Universidad de Sevilla, 2004. p. 49

Carreras-Lario, Natividad. *TVE en sus inicios: Estudio sobre la programación*. Madrid: Fragua, 2012, 453 p. ISBN 84-7074-453-2

Casasús, Josep Maria. *Periodística catalana comparada*. Barcelona: Pòrtic, 1993. 288 p. ISBN 84-7306-997-8

Cascajosa, Concepción. "La investigación sobre narrativa televisiva en España". *Admira*, Núm. 1, 2009, pp. 86-97

Cascajosa, Concepción. "Narciso Ibáñez Serrador, an Early Pioneer of Transnational Television". *Studies in Hispanic Cinemas*, Vol. 7, Núm. 2, 2010, pp. 133-145

Cascajosa, Concepción; Zahedi, Farshad. *Historia de la televisión*. València: Tirant Humanidades, 2016. 224 p. ISBN 978-84-1634-923-7

Casetti, Francesco; Di Chio, Federico. *Análisis de la televisión*. Barcelona: Paidós, 1999. 384 p. ISBN 84-493-0665-5

Casey, Bernadette (ed.). *Television studies. The key concepts*. Londres: Routledge, 2008. 345 p. ISBN 978-0-415-37150-6

Castañares, Wenceslao. "La televisión y sus géneros: ¿una teoría imposible?". *Cuadernos de Información y Comunicación*. Núm. 3 (1997) pp. 167-184

Cea D'Ancona, Mª Ángeles. *Metodología cuantitativa. Estrategias y técnicas de investigación social*. Madrid: Síntesis, 1998. ISBN: 84-7738-420-7

Chalaby, Jean K. (ed.) *Transnational Television Worldwide. Towards a New Media Order*. Nova York: J.B. Tauris, 2004, 272 p. ISBN 1-900850-84-2

Chuliá, Elisa. *El poder y la palabra. Prensa y poder político en las dictaduras. El régimen de Franco ante la prensa y el periodismo*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2001, 256 p. ISBN 84-7030-913-7

Coffey, Amanda y Atkinson, Paul. *Encontrar sentido a los datos cualitativos*. Antioquia: Contus, 2003. 263 p.

Contreras, José Miguel ; Palacio, Manuel. *La programación en televisión*. Madrid: Síntesis, 2001. 238 p. ISBN 84-7738-858-X

Corominas, Maria; Llinés, Montserrat. *La televisió a Catalunya*. Sant Cugat del Vallès: Els llibres de la frontera, 1988. (Coneguem Catalunya, 22) 137 p. ISBN 84-85709-72-1

Corominas, Maria; López, Bernat. "Espanya: les contradiccions del 'model' autonòmic". *Anàlisi*, núm. 17, 1994, pp. 71-102

Cortés, José Ángel. *La estrategia de la seducción. La programación en la neotelevisión*. Pamplona: Eunsa, 1999. 288 p. ISBN 978-84-3131-676-1

Costa, Pere-Oriol. *La crisis de la televisión pública*. Barcelona: Paidós, 1986. 379 p. ISBN 84-7509-383-3

Creeber, G (ed.). *The Television Genre Book*. Londres: Palgrave MacMillan, 2008. 244 p. ISBN 978-1-84-457526-8

Creeber, G. (ed.) *Tele-visions. An introduction to studying television*. Londres: British Film Institute, 2006. 210 p. ISBN 978-1-84-457086-7

Crowley, David; Heyer, Paul (eds.). *La Comunicación en la historia: tecnología, cultura, Sociedad*. Barcelona: Bosch, 1997. 462 p. 84-767-6395-6

Dafonte-Gómez, Alberto. "Reflexiones teóricas en torno al concepto de género y a las dificultades que plantea su aplicación en la investigación sobre contenidos televisivos". *Comunicación y Sociedad* (2010). Vol. 23. Núm. 1. pp. 121-152

Dafonte-Gómez, Alberto. "Television Studies- Tradición académica y retos futuros". A P. Requeijo; C. Gaona (eds.). *Contenidos innovadores en la universidad actual*. Madrid: McGraw-Hill Education, 2014, pp. 229-241

Davis, Máire Messenger; Mosdell, Nick. *Practical research methods for media and cultural studies. Making people count*. Athens: University of Georgia Press, 2006. 208 p. ISBN 978-07-4862-185-9

Dayan, Daniel; Katz, Elihu. *La historia en directo. La retransmisión televisiva de los acontecimientos*. Barcelona: Gustavo Gili, 1995. 228 p. ISBN 978-96-8887-289-5

De Carreras i Serra, Lluís. *La ràdio i la televisió a Catalunya, avui*. Barcelona: Edicions 62, 1987. (Llibres a l'abast, 230). 266 p. ISBN 84-297-27672-1

De la Peña, José. *Historias de las telecomunicaciones. Cuando todo empezó*. Barcelona: Ariel, 2003. 286 p. ISBN 84-3444-441-0

De las Heras, Carlos (coord.) *La Década de Oro de la Publicidad en España: los años 60*. Málaga: Ayuntamiento de Málaga, 2000. 275 p. ISBN 84-89883-52-1

Degraff, Jeffrey Thomas. *Towards an Analysis of Instructional Television Presentational Forms: A Case Study*. Madison: Universitat de Winsconsin, 1985. 876 p. ISBN

Del Campo, Salustiano. "La televisión como medio para la inversión del ocio", *Revista española de la opinión pública*, Núm. 5 juliol-set 1966, pp. 41-56

Díaz, Lorenzo. *50 años de TVE*. Madrid: Alianza Editorial, 2006. 416 p. ISBN: 84-206-47462

Díaz, Lorenzo. *Informe sobre la televisión en España (1989-1998) : la década abominable*. Barcelona: Ediciones B, 1999. 260 p. ISBN: 84-4069-106-8

Díaz, Lorenzo. *La televisión en España 1949-1995*. Madrid: Alianza Editorial, 1994. 752 p. ISBN 978-84-2069-410-8

Díaz Nosty, Bernardo. *El déficit mediático. Donde España no converge con Europa*. Barcelona: Bosch, 2005. 304 p. ISBN 84-9790-120-7

Domínguez, M.; Simó, M. *Tècniques d'Investigació Social Quantitatives*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2003. 455 p. Metodologia; 13 ISBN 84-8338-429-9

Donsbach, Wolfgang. "The Identity of Communication Research". *Journal of Communication*, Núm. 56, pp. 437-448

Eco, Umberto. *Cómo se hace una tesis. Técnicas y procedimientos de investigación, estudio y escritura*. Barcelona: Gedisa, 1982. pp. 267 ISBN 84-7432-137-137-9

Eco, Umberto. *Apocalípticos e integrados*. Barcelona: Lumen, 1984. 403 p. ISBN 84-7223-869-5

Espinet, et al. "Evolució dels estudis d'història de la premsa a Catalunya". *Anàlisi*. Núm. 15. 1993. Pp. 129-148

Faus Belau, Ángel. *La era audiovisual. Historia de los cien primeros años de la radio y la televisión*. Pamplona: EUNSA, 1995 (Política, Cultura y Sociedad). 320 p. ISBN 84-87155-36-7

Fernández Alonso, Isabel; Santana, Fernanda. *Estado y medios de comunicación en la España democrática*. Madrid: Alianza, 2000. 472 p. ISBN 84-2066-760-9

Fernández-Beaumont, José. "Movimientos de concentración en un sector muy atomizado". *Telos*, núm. 65, p. 1-5

Fernández Fernández, César (coord.). *Comunicando la cultura y la ciencia recientes*. Madrid: Visión Libros, 2014. 445 p. ISBN 978-84-15965-89-3

Ferrer, Rosa M^a. *Calidad televisiva y "mala" televisión. Los programas contenedores en los canales de televisión españoles*. Tesis doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació, 2016

Fraga, Manuel. *La radiotelevisión como cultura comunitaria y la formación de sus profesionales*. Madrid: Escuela Oficial de Radiodifusión y Televisión, 1968. 24 p.

Franquet, Rosa. "La Radiomania o la febre dels primers anys". *Treballs de Comunicació*. Barcelona: IEC. Núm. 1. Octubre, 1991. pp. 25-32

- Fusi, Juan Pablo. *Franco*. Madrid: Taurus, 1985. 328 p. ISBN 978-84-3060-053-3
- Fusi, Juan Pablo. *Un Siglo de España. La cultura*. Madrid: Marcial Pons, 1999. 228 p. ISBN 84-9537-901-6
- Fusi, Juan Pablo; Palafox, Jordi. *España 1808-1996: el desafío de la modernidad*. Madrid: Espasa-Calpe, 1997. 490 p. ISBN 978-84-2399-731-2
- Gallardo-Camacho, Jorge; Lavín, Eva. "Los géneros televisivos y la audiencia en diferido en España: la ficción vence a la actualidad". *Estudios del mensaje periodístico*. Núm. 25 (2019). pp. 165-179
- García Delgado, José Luis. "La industrialización y el desarrollo económico de España durante el franquismo" a Joaquín Arango. *La economía española en el siglo XX: una perspectiva histórica*. Barcelona: Ariel, 1994 379 p. ISBN 84-3446-559-0
- García Fernández, Emilio C.; Sánchez González, Santiago; Marcos Molano, María del Mar; Urreo Peña, Guzmán. *La cultura de la imagen*. Madrid: Fragua, 2006. 676 p. ISBN 978-84-7074-190-6
- García Jiménez, Jesús. *Radiotelevisión y política cultural en el franquismo*. Madrid: CSIC, 1980. 692 p. ISBN 978-84-0004-695-8
- García Jiménez, Jesús. *Televisión, educación y desarrollo en una sociedad de masas*. Madrid: CSIC, 1965. 468 p. ISBN 978-84-00-01537-4
- Gifreu, Josep. *Estructura general de la comunicació pública*. Barcelona: Pòrtic, 1991. 301 p. ISBN 84-7306-442-9
- Gifreu, Josep. "La Generalitat de Catalunya i els mitjans de comunicació. (Competències, transferències, conflictes i expectatives)". *Anàlisi*, núm. 5, 1982, pp. 39-54
- Gifreu, Josep. "La investigació de la comunicació a Catalunya: assaig de periodització" *Anàlisi*. Núm. 12. (1989) pp. 9-65
- Gifreu, Josep. "Mass Communication Research in Catalonia". *Anàlisi*. Monogràfic. 137 p.
- Gifreu, Josep. *Sistema i polítiques de la comunicació a Catalunya (premsa, ràdio, televisió i cinema, 1970-1980)*. Barcelona: L'Avenç, 1983. 572 p. ISBN 84-85905-14-8
- Giner, Salvador et al. *Reports de la recerca a Catalunya: les ciències socials: antropologia, ciència política, comunicació i sociologia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1997.

Giordano, Eduardo; Zeller, Carlos. *Polítiques de televisió a Espanya. Model televisiu i mercat audiovisual*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1996. 162 p. ISBN 84-85557-51-4

Giró, Xavier. *Conflictes de televisió a Catalunya (1959-1990)*. Barcelona: Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1991. (Vaixells de paper, 10). 98 p. ISBN 84-604-1126-5

Gómez Alonso, Rafael. "Investigar la historia de la televisión en España: Algunos problemas documentales y metodológicos". *Aula Abierta*. Núm. 7 (2004). pp. 1-7

Gómez-Escalonilla, Gloria. *La programación televisiva en España. Estudio de la parrillas de programación televisiva española desde 1956 a 1996*. Universidad Complutense de Madrid. Tesis doctoral, 1988, 439 p.

González, Ferran. *Els programes dramàtics en català a TVE, 1964-2005*. Director: Armand Balsebre. Tesis doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, 2013

González Morales, Alfredo. "Paradigmas de investigación en ciencias sociales". *Islas*, Núm 45, 2003, pp. 125-135

Gordillo, Inmaculada. *La hipertelevisión: géneros y televisión*. Quito: Ciespal, 2009. 257 p. ISBN 978-9978-55-071-7

Gubern, Romà. *La censura. Función política y ordenamiento jurídico bajo el franquismo (1936-1975)*. Barcelona: Península, 1981. 326 p. ISBN 84-297-1630-0

Gubern, Romà. *La mirada opulenta. Exploración de la iconosfera contemporánea*. Barcelona: Gustavo Gili, 1994. 426 p. ISBN 84-252-133-8-X

Gubern, Romà. "La dissidència cinematogràfica". A José Vidal-Beneyto (ed.) *Memoria democràtica*. Madrid: Foca, 2007, pp. 298-306

Guerrero, Enrique. "El desarrollo de proyectos audiovisuales: adquisición y creación de formatos de entretenimiento". *Comunicación y Sociedad*. Vol. XXIII. (2010). Núm. 1. pp. 237-273. Pamplona: Universidad de Navarra.

Guerrero, Enrique. *El entretenimiento en la televisión española. Historia, industria y mercado*. Barcelona: Ediciones Deusto, 2010. 350 p. ISBN 987-84-234-2766-6

Guerrero, Enrique. *Guión y producción de programas de entretenimiento*. Pamplona: EUNSA, 2013. p. 224. ISBN 978-84-3132-896-2

Guillamet, Jaume. *Història del periodisme: notícies, periodistes i mitjans de comunicació*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2003. Aldea global; 14

Guillamet, Jaume. *Prensa, franquisme i autonomia: crònica catalana de mig segle llarg (1939-1995)*. Barcelona: Flor del Vent, 1996. 242 p. ISBN 84-89644-01-2

Guimerà, Josep Àngel. "El papel de la comunicación en la construcción nacional de Cataluña: Jordi Pujol y la instrumentalización política de los medios (1968-1989)". *Historia y Política*, núm. 40 (juliol-desembre), 2018, pp. 363-387

Gutiérrez Lozano, J. Francisco; Meléndez Malavé, Natalia; Seisdedos García, Anabel; Díaz Estévez, Marta. "La televisión regional y el proceso de constitución del estado de las autonomías. Los comienzos de la "identidad regional televisada" a través del Centro de TVE en Andalucía (1971-1982)". *Comunicació del XII Congreso de la Asociación de Historiadores de Comunicación*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2012

Hartley, John. *Los usos de la televisión*. Barcelona: Paidós, 2000. 325 p. ISBN 84-4930-937-9

Hartley, John. *Communication, cultural and media studies : the key concepts*. Londres; Nueva York: Routledge, 2002. 262 p. ISBN 04-1526-889-3

Herrero, Miguel. *La tele de los 70: del blanco y negro al color*. Madrid: Diábolo Ediciones, 2019. 280 p. ISBN: 978-84-12-00087-0

Hill, Annette; Gauntlett, David. *TV living: televisión, culture and everyday life*. Londres: Routledge: British Film Institute, 1999. 351 p. ISBN 04-1518-486-X

Huertas, Amparo. *La audiencia investigada*. Barcelona: Gedisa, 2002. 190 p. ISBN 84-7432-957-4

Ibáñez, Juan Carlos. "Televisión y cambio social en la España de los años 50. Apuntes sobre el proceso de legitimación del medio televisivo en la dictadura de Franco". *Secuencias. Revista de historia del cine*. Núm. 13 (2001). Universidad Autónoma de Madrid. pp. 48-67

Igartua Juan José; Humanes, María Luisa. *Teoría e investigación en comunicación social*. Madrid: Síntesis, 2004, 462 p. ISBN 84-9756-226-7

Imbert, Gérard. "De lo espectacular a lo espectacular". *Cuadernos de Información y Comunicación*. Núm. 9. 2004, pp. 69-81

Informe para la Reforma de los Medios de Comunicación de Titularidad del Estado. Madrid, 2005, 229 p.

Jauss, Hans Robert. *La historia de la literatura como provocación*. Barcelona: Península, 2000.

Jenkins, Henry. *Convergence culture : la cultura de la convergencia de los medios de comunicación*. Barcelona: Paidós, cop. 2008. 301 p. ISBN 978-84-4932-153-5

Jensen, K.B; Jankowski, N.W. (eds.). *Metodologías cualitativas de investigación en comunicación de masas*. Barcelona: Bosch, 1993. 328 p. ISBN: 8476762410.

Jensen, P.M. *Television format adaptation in a trans-national perspective- an Australian and Danish case study*. Dinamarca: Aarhus University, 2007

Jones, Daniel E. "Investigación sobre comunicación en España: evolución y perspectivas". *Zer: Revista de estudios de comunicación = komunikazio ikasketen aldizkaria*. Vol. 3. Núm. 5 (novembre 1988). pp. 13-51 ISSN: 1137-1102

Jones, Daniel E. (coord.). *Bibliografia Catalana de la Comunicació, 1796-1996*. Barcelona: CEDIC, 1997. 2 Vol.

Jones, Daniel E.; Baró, Jaume. "Tesis doctorals i treballs de recerca universitaris sobre comunicació als Països Catalans, 1954-1996: aproximació bibliomètrica". *Anàlisi*, Núm. 20, pp. 157-187

Jordán, Antonio. *Publicitarios de frente y de perfil*. Madrid: Eresma & Celeste Edicioines, 1995. 228 p. ISBN 84-8211-044-6

Lacalle, Charo. *El espectador televisivo: los programas de entretenimiento*. Barcelona: Gedisa, 2001. 222 p. ISBN 84-7432-939-6

Kayser, Jacques. *El diario francés*. Barcelona: A.T.E., 1982, 190 p. ISBN 84-8504-724-9

Lacalle, Charo; Sánchez-Ares, Mariluz. "Producción de ficción televisiva española a partir de la desregulación: entre la atomización de las empresas y la concentración vertical". *El profesional de la información*. V. 28, núm. 1, pp. 1-9

Lemish, Dafna. "Viewers in Diapers: The Early Development of Television Viewing". A Thomas R. Lindlof (ed.). *Natural audiences: Qualitative research of media uses and effects*. Norwood: Ablex Publishing Corporation, 1987. pp. 33-57

León Bienvenido (coord.) *La televisión pública a examen*. Zamora: Comunicación Social. Ediciones y Publicaciones, 2011. 395 p. ISBN 978-84-92860-92-0

López, Francisca. "Introducción: el pasado en la pequeña pantalla". *Historias de la pequeña pantalla. Representaciones históricas en la televisión de la España democrática*. Madrid: Vervuert Iberoamericana, 2009

López Cantos, Francisco. *La televisión local en el contexto audiovisual. Análisis del sector en la provincia de Castellón*. Tesis doctoral, Universitat de Jaume I, 2003. 573 p.

López, Bernat; Risquete, Jaime; Castelló, Enric. "España: Consolidación del modelo autonómico en la era multicanal". A Miquel de Moragas, Carmelo Garitaonandía,

Bernat López (eds.). *Televisión de proximidad en Europa*. Bellaterra: Aldea Global, 1999, pp. 141-193

Llorens, A. "El unitarismo y la diversidad: el caso de TVE". A Reig, José (ed.). *Jornadas sobre el papel de la TV estatal en las comunidades autónomas*. València: Consell Assessor de RTVE a la Comunitat Valenciana, 1991. 267 p.

MacBride, Sean [et al.]. *Un solo mundo, voces múltiples. Comunicación e información en nuestro tiempo*. Mèxic, París: UNESCO, 1980, 269 p. ISBN 92-3-102137-0

Macía, Pedro. *Televisión hora cero*. Madrid: Erisa, 1988. 664 p. ISBN 84-8584-409-2

Maneiro Vila, Arturo "Función de los centros regionales de TVE y de las TV autonómicas en España". A Reig, José (ed.). *Jornadas sobre el papel de la TV estatal en las comunidades autónomas*. Valencia: Consell Assessor de RTVE Comunitat Valenciana, 1991, p. 31

Marín, Carles. *Periodismo audiovisual. Información, entretenimiento y tecnologías multimedia*. Barcelona: Gedisa, 2006. 191 p. ISBN 978-84-9784-562-5

Martín Algarra, Manuel. *Teoría de la comunicación: una propuesta*. Madrid: Tecnos, 2003. 179 p. ISBN 84-3093-945-8

Martín Algarra, Manuel; Serrano-Puche, Javier; Rebolledo, Marta. "La mujer en la investigación en comunicación en España: un análisis de la producción científica (2007-2013)". A: *AdComunica. Revista Científica de Estrategias, Tendencias e Innovación en Comunicación*. Núm. 15, 2018, pp. 68-87

Martínez, Félix; Oliveres, Jordi. *Jordi Pujol. En nombre de Cataluña*. Barcelona: Debate, 2005. 432 p. ISBN 84-8306-599-1

Martínez Nicolás, Manuel. "La investigación sobre comunicación en España. Evolución histórica y retos actuales". *Revista Latina de Comunicación Social*. Vol. 12. Núm. 64 (2009). pp. 1-14

Mata, Enrique; González, S.F. *La televisión. Fototelegrafía. Constrúyase su aparato televisor*. Madrid: Talleres Espasa-Calpe, 1929. 207 p.

McQuail, Denis *Introducción a la teoría de comunicación de masas*. Barcelona, Buenos Aires, México: Paidós Comunicación, 2000, 632 p.

Medina Laverón, Mercedes; Ojer-Goñi, Teresa. "El nuevo modelo de la televisión española". *Comunicación y Sociedad*. Vol. XXIII, 2010, Núm. 2, pp. 329-359

Medina-Nieto, Margarita. "Análisis crítico de la producción de contenidos y de la ley de la radio y la televisión de titularidad estatal. El caso de TVE" *Revista Latina de Comunicación Social*. 2018. Núm. 73 pp. 730-747 ISSN 1138-5820

Medrano, Concepción; Cortés, Pilar Alejandra; Palacios, Santiago. "La televisión y el desarrollo de valores". *Revista de Educación*. Núm. 342 (gener-abril 2007) pp. 307-328

Miguel de Bustos, Juan Carlos; Casado del Río, Miguel Ángel (coords.). *Televisiones autonómicas. Evolución y crisis del modelo público de proximidad*. Barcelona: Gedisa, 2012, 384 p. ISBN 84-9784-724-5

Miller, Toby. *Television studies. The basics*. Londres: Routledge, 2010. 254 p. ISBN 04-1577-423-3

Mitell, Jason. "A cultural approach to the television gener theory". Allen, Robert C; Hill, Annette (eds.) *The television studies Reader*. Londres: Routledge, 2004. pp. 171-181

Montero, Julio; Martín, Virginia (coords.). *La televisión en Europa : la historia de sus orígenes*. Valencia : Tirant Humanidades, 2019. 255 p. ISBN 978-84-1797-324-7

Montero Díaz, Julio. "Programación y programas de televisión en España antes de la desregularización (1956-1990). Introducción al monográfico". *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Vol. 20, Núm. especial (2014). pp.11-24. ISSN 1134-1629

Montero Díaz, Julio (dir). *Una televisión con dos cadenas. La programación España (1956-1990)*. Madrid: Cátedra, 2018. 874 p. ISBN 978-84-376-3840-9

Montero Díaz, Julio; Rueda Laffond, José Carlos. *Introducción a la Historia de la Comunicación Social*. Barcelona: Ariel, 2001. 208 p. ISBN 84-344-1286-1

Montero, Mercedes. "Los efectos perversos de la publicidad en la televisión franquista (1956-1975)". *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*. Vol. 20. Núm. especial (2014) pp.139-156. ISSN 1134-1629

Montes Fernández, Francisco José. "Historia de Televisión Española". *Anuario Jurídico y Económico Escurialense*, XXXIX (2006) p. 637-696 ISSN 1133-3677

Moragas, Miquel de. "Investigación de la comunicación política y científica en España". A Xosé López et al. (dirs.). *Investigar sobre periodismo II: Ponencias de la Reunión Científica de la Sociedad Española de Periodística (SEP)*. 2005, pp. 17-36 ISBN 84-9750-513-1

Moragas, Miquel de. *Teorías de la comunicación*. Barcelona: Gustavo Gili, 1981. 362 p. ISBN 84-252-1078-X

Moragas, Miquel de; Prado, Emili. "Repensar la televisión pública en el contexto digital". *Portal de la Comunicación*. Cerdanyola del Vallès: Universitat Autònoma de Barcelona, 2001.

Moran, Albert; Malbon, Justin. "Global franchising, local customizing: The cultural economy of TV program formats". *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies*. Vol. XXIII, Núm. 2 (2009). pp 115-125

Moreno Díaz, Julio; Medina de la Viña, Elena (coord.). *Principios básicos de producción en televisión*. Madrid: OMMPRESS, 2013. 196 p. ISBN 978-84-9450-666-6

Munsó Cabús, Joan. *La otra cara de la televisión. 45 años de historia y política audiovisual*. Barcelona: Flor del Viento ediciones, 2001. (Del Viento Terral, 23). 407 p. ISBN 84-89644-62-4

Munsó Cabús, Juan. *Escrito en el aire. 50 años de Radio Nacional de España*. Madrid: RTVE, 1988. 431 p. ISBN 84-85259-24-6

Muñoz, Pedro. *TVE. La sombra del escándalo*. Madrid: Temas de Hoy, 1990. 591 p. ISBN 84-78800-026-3

Muñoz Soro, Javier. "Política de información y contrainformación en el franquismo (1951-1973): El Ministerio de Información es tan importante como el de la Guerra". *Revista de Estudios Políticos*. Núm. 163 (gener-març). Madrid: Ministerio de la Presidencia; Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2014 pp. 233-263

Nadal, Jordi (dir.). *Atlas de la industrialización en España (1750-2000)*. Barcelona: Fundación BBVA/Crítica, 2003. 704 p. ISBN 84-8432-382-2

Noelle-Neumann, Elisabeth. "The Theory of Public Opinion: The Concept of the Spiral of Silence". A: J.A. Anderson (ed.). *Communication yearbook/19*. Newbury Park Sage, 1991. pp. 256-287

Noticias de televisión. Declaraciones del Director General de Radiodifusión y Televisión, D. Jesús Aparicio Bernal. Madrid: Ministerio de Información y Turismo, setembre de 1966

Neuman, William Laurence. *Social Research Methods. Qualitative and Quantitative Approaches*. Boston: Allyn and Bacon 1994, 538 p. ISBN 0-20-514548-5

Ortiz, Mª Dolores. *Orígenes y desarrollo de la Televisión Digital por Satélite en España a través de los mensajes periodísticos: El País y El Mundo (1996-2003)*. Tesis doctoral. Sevilla: Universidad de Sevilla, 2015.

Ortiz, Sònia. "Un quart de segle amb TV3 i Catalunya Ràdio". *Capçalera. Dossier Especial* (juliol-setembre), 2008, pp. 36-59

Palacio, Manuel. "Cincuenta años de televisión en España". *Tendencias 06, Medios de comunicación. El año de la comunicación*. Madrid: Fundación Telefónica, 2006. pp. 315-319 ISBN 84-89884-68-4

Palacio, Manuel. *Una historia de la televisión en España. Arqueología y modernidad*. Madrid: Consorcio para la organización de Madrid capital europea de la cultura 1992, ELR, 1992. 59 p. ISBN 84-87607-04-7

- Palacio, Manuel. *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa, 2001. (Estudios de televisión, 10). 198 p. ISBN 84-7432-806-3
- Palacio, Manuel. "Francisco Franco y la televisión". *Archivos de la Filmoteca: Revista de estudios históricos sobre la imagen*. Núm. 42-43, 2 (2002). pp. 72-95
- Palacio, Manuel. *Las cosas que hemos visto: 50 años y más de TVE*. Madrid: Instituto Oficial de Radio y Televisión, 2006. 197 p. ISBN 84-88788-66-5
- Palacio, Manuel. *La televisión durante la Transición española*. Madrid: Cátedra, 2012. 456 p. ISBN: 978-84-376-3068-7
- Palacio, Manuel. "Notas para una comprensión sinóptica de la televisión en la transición democrática". *Área Abierta*, Núm. 3 (juliol 2002). pp. 1-6
- Palomares, Cristina. *Sobrevivir después de Franco. Evolución y triunfo del reformismo, 1964-1977*. Madrid: Alianza Editorial, 2006. 398 p. ISBN 84-206-4769-1
- Parés, Manuel; Baget i Herms, Josep Maria; Berrio, Jordi (eds.). *La televisió en la Catalunya autònoma*. Barcelona: Edicions 62, 1981.
- Pelaz López, José.Vidal. "Leopoldo Calvo Sotelo y la batalla por Televisión Española (1981-1982)". *Historia Contemporánea*, 2019, núm. 61 pp. 1005-1037
- Peñafiel Sáinz, Carmen; López Vidales, Nereida. *Tecnología de la televisión. Del disco de Nipkow a la revolución numèrica*. Lejona: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco = Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua, 2000. 260 p. ISBN 84-7585-965-8
- Pérez Ornia, José Ramón. *La televisión y los socialistas. Actividades del PSOE respecto a TVE durante la transición (1976-1981)*. Tesis doctoral. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 1988. 613 p.
- Pérez Ornia, José Ramón. "Peculiaridades de una televisión gubernamental, II La implantación". A: Jesús Timoteo Álvarez; César Aguilera, (eds.). *Historia de los medios de comunicación en España*. Barcelona: Ariel, 1989. 542 p. ISBN 84-344-1256-X
- Pérez Tornero, José Manuel. "Los ciudadanos y la televisión. Participación, regulación y asociacionismo en Europa". *Anàlisi*, núm. 32, 2005. pp. 251-256
- Román Portas, Mercedes. "Aspectos metodológicos de la historia de la comunicación" *Revista Latina de Comunicación*. Núm. 43 (juliol-agost 2001), pp. 119-128
- Postman, Neil. *Divertirse hasta morir. El discurso público en la era del "show business"*. Barcelona: Ediciones de la Tempestad, 2001. 154 p. ISBN 84-7948-046-7

Prados de la Esclosura, Leonardo. *El progreso económico de España (1850-2000)*. Bilbao: Fundación BBVA, 2003. 762 p. ISBN 84-95163-80-2

Puyal Sanz, Alfonso. *Arte y radiotelevisión. Experiencias de los movimientos históricos de Vanguardia con la televisión*. Madrid: Editorial Complutense, 2009. ISBN 978-84-7491-972-1

Reguero, Núria; Sopena Jordi; Ginesta, Xavier. "Los centros territoriales de TVE (2004-2006): una radiografía antes de la reforma del Ente". *Pensamiento crítico, comunicación y cultura. Actas del I Congreso Nacional de ULEPICC-España*. Sevilla: Facultad de Ciencias de la Comunicación de Sevilla, 2006. 710 p.

Richeri, Giuseppe. *La transición de la televisión: Análisis del audiovisual como empresa de comunicación*. Barcelona: Bosch, 1994. 272 p. ISBN 84-7676-282-8

Rodrigo Alsina, Miquel. "La sociosemiótica como método de investigación en periodismo. A: *Brazilian Journalism Research*. Vol 11, Núm. 2, 2014 pp. 80-95

Rodrigo Alsina, Miquel. *Teorías de la comunicación. Ámbitos, métodos y perspectivas*. Barcelona: Aldea Global, 2001. 235 p. ISBN 84-490-2194-4

Rodríguez, Gregorio; Gil Flores, Javier; García Jiménez. *Metodología de la investigación cualitativa*. Málaga: Aljibe, 1996. 380 p. ISBN 978-84-8776-756-2

Rodríguez Betancourt, M. "Géneros periodísticos: para arropar su hibridez". *Estudios sobre el mensaje periodístico*. Vol. 10. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad Complutense de Madrid, 2004. pp. 319-328

Rodríguez Márquez, Ignacio; Martínez Uceda, Juan. *La televisión: Historia y desarrollo (Pioneros de la televisión española)*. Barcelona: Mitre, 1992. 262 p. ISBN 84-7652-096-4

Rodríguez Merchán, Eduardo; García de Lucas, Virginia. "Géneros" a Antonio Sánchez-Escalonilla (ed.). *Diccionario de creación cinematográfica*. Barcelona: Ariel, 2000. pp. 55-69

Román Portás, Mercedes. "Aspectos metodológicos de la historia de la comunicación". *Ámbitos*, núm. 5 (2000). p. 119-128

Rueda Laffond, José Carlos. "La televisión en España: expansión y consumo social, 1963-1969". *Anàlisi*. Núm. 32. (2005). pp. 45-71

Rueda Laffond, José Carlos. "Televisión y dictadura franquista. Del modelo de gestión a las significaciones colectivas". *La télévision espagnole en point de mire*. Paris: Université de la Sorbone Nouvell-Paris III. Centre de Recherche sur l'Espagne Contemporaine, 2013. 169 p.

- Rueda Laffond, José Carlos. "La televisión, símbolo del desarrollismo franquista: algunas claves de interpretación". *Cercles. Revista d'Històrica Cultural*, Núm. 21 (2018). pp. 101-129. ISSN 1139-0158
- Rueda Laffond, José Carlos; Coronado Ruiz, Carlota. "La codificación televisiva del franquismo: de la historia del entretenimiento a la historia como entretenimiento". *Historia crítica*, Núm. 40. (gener-abril, 200) pp. 170-195
- Rueda Laffond, José Carlos; Chicharro Merayo, María del Mar. *La televisión en España 1956-2006: política, consumo y cultura televisiva*. Madrid: Fragua, 2006. 454 p. ISBN 84-7074-201-9
- Rueda Laffond, José Carlos; Galán Fajardo, Elena; Rubio Moraga, Ángel. *Historia de los medios de comunicación*. Madrid: Alianza, 2014. 247 p, ISBN 978-84-2068-952-4
- Ruiz del Olmo, Francisco Javier. *Orígenes de la televisión en España*. Málaga: Universidad de Málaga, 1997. (Estudios y ensayos; 14). 146 p. ISBN 84-7496-642-6
- Ruiz del Olmo, Francisco Javier. "Telefotografía en Unión Radio Barcelona: 1930-1932". *Anàlisi*. Núm 42 (2011) pp. 95-108
- Ruiz del Olmo, Francisco Javier. "Radiofotografía y teleinscripción: experiencias de transmisión de imágenes en los inicios de la radiodifusión en España". *Historia y comunicación social*. Vol. 18. Núm. Especial Diciembre (2013). pp. 27-38. ISSN 1137-0734
- Ruiz Olabuenaga, José Ignacio. *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto, 2003. 341 p. ISBN 978-84-9830-336-0
- Saperas, Enric. *Manual básico de Teoría de la Comunicación*. Barcelona: CIMS, 1998. 213 p. ISBN 84-89643-87-3
- Sierra Bravo, R. *Técnicas de investigación social. Teoría y ejercicios*. Madrid: Paraninfo, 2001. 714 p. ISBN 84-2832-429-8
- Ryan, Marie-Laure. "Hacia una teoría de la competencia genérica", a Miguel Ángel Garrido Gallardo (coord.) *Teoría de los géneros literarios*. Madrid: Arco Libros, 1988 pp. 253-302. ISBN 84-7635-033-3
- Saló, Glòria. *Los formatos de televisión en el mundo. De la globalización a la adaptación local. Análisis de formatos nórdicos*. Tesis doctoral. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 2018. 382 p.
- Saló, Gloria. *Qué es eso del formato. Cómo nace y se desarrolla un programa de televisión*. Barcelona: Gedisa, 2003. 256 p. ISBN 84-7432-954-X
- Sinova, Justino. *La gran mentira. El tinglado de la televisión al descubierto*. Madrid: Planeta, 1983. 223 p. ISBN 84-3207-321-0

Solanes, Ramon. *La tele sota Franco. L'aventura de Miramar*. Barcelona: Ara Llibres, 2009. 174 p. ISBN 978-84-92406-83-8

Sommer, C. M. "Social representations and media communications". A: Flick, U. *The psychology of the social*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. 300 p. ISBN 978-0-521-58851-5

Soulages, J C "Formato, estilo y géneros televisivos", a Charo Lacalle (coord.). *De Signis 7/8. Los formatos de la televisión*. Barcelona: Gedisa, 2005, pp. 67-78. ISSN 1578-4223

Thompson John B. *Los media y la modernidad. Una teoría de los medios de comunicación*. (abril-octubre, 2005) Barcelona: Paidós, 1988. 357 p. ISBN 84-493-0578-0

Todorov, Tzvetan. "El origen de los géneros literarios". Miguel Ángel Garrido Gallardo (coor.). *Teoría de los géneros literarios*. Madrid: Arco/Libros, 1988. pp. 31-48. ISBN 84-7635-033-3

Tous, Anna. *El text audiovisual: anàlisi des d'una perspectiva mediològica*. Universitat Autònoma de Barcelona. Tesis doctoral, 2008. 820 p.

Tovar, Antonio. "La radio como instrumento de propaganda". Radio Nacional, Burgos, 16 de juliol de 1939. Núm. 36. Citat a Gómez García, Salvador; Cabeza, José. "Oír la radio en España. Aproximación a las audiencias radiofónicas durante el primer franquismo (1939-1959)". *Historia Crítica*, núm. 50, Bogotá (maig-juny) 2013, p. 111

Tyler Eastman, Susan; Head, Sydney W.; Klein, Lewis . *Broadcast Programming. Strategies for Winning Television and Radio Audiences*. Belmont: Wassworth Publishing Company, 1985, 384 p. ISBN 978-0-53-400882-6

Vázquez Montalbán, Manuel. *El libro gris de Televisión Española*. Madrid: Ediciones 99, 1973. (Informes, 99). 202 p. ISBN 84-7116-011-0

Vila San Juan, Juan Felipe. *La "trastienda" de TVE. Los primeros 25 años de televisión y los últimos 25 de política en España*. Barcelona: Plaza y Janés, 1981. 243 p. ISBN 84-0137-098-1

Vilches, Lorenzo (ed.). *La investigación en comunicación: Métodos y técnicas en la era digital*. Barcelona: Gedisa, 2015. 286 p. ISBN 978-84-9784-669-1

Viñas, Ángel. "La negociación y renegociación de los acuerdos hispano-norteamericanos, 1953-1988: Una visión estructural". *Cuadernos de Historia Contemporánea*, 2003, núm. 25, pp. 83-108).

Wheatley, Helen (ed.). *Re-viewing televisión history. Critical Issues in Television Historiography*. Londres: I.B. Tauris, 2007. 245 pp. ISBN 978-1-84-5111-88-5

Williams, Raymond. *Television: Technology and Cultural Form*. Londres: Routledge, 1974

Wimmer, R.D.; Dominick, J.R. *Mass Media Research: An introduction*. Belmont: Thomson: Wadsworth, 2006

Wolf, Mauro. "Géneros y televisión". *Anàlisi*. Núm. 9 (1984) pp. 189-198

Wyver, John. *La imagen en movimiento: aproximación a una historia de los medios audiovisuales*. València: Filmoteca de la Generalitat Valenciana, 1992. 304 p. ISBN 84-7890-303-8

12. ANNEXOS:

ANNEX 1: Directors generals i presidents de Radiotelevisió Espanyola (1945-2019)

Directors generals i presidents RTVE
Radiodifusión
Alfredo Guijarro Alcocer (22.07.1945 - 28.07.1951)
Jesús Suevos Fernández Jove (28.07.1951 - 28.10.1956)
Radiodifusión y Televisión
Jesús Suevos Fernández Jove (28.10.1956 - 24.04.1957)
José María Revuelta Prieto (24.04.1957 - 20.07.1962)
Roque Pro Alonso (20.07.1962 - 26.03.1964)
Jesús Aparicio-Bernal Sánchez (26.03.1964 - 07.11.1969)
Adolfo Suárez González (07.11.1969 - 28.06.1973)
Rafael Orbe Cano (28.06.1973 - 11.01.1974)
Juan José Rosón Pérez (11.01.1974 - 22.11.1974)
Jesús Sancho Rof (22.11.1974 - 19.09.1975)
Gabriel Peña Aranda (20.09.1975 - 23.07.1976)
Radio y Televisión
Rafael Ansón Oliart (23.07.1976 - 19.11.1977)
Organismo Autónomo Radio y Televisión Española
Fernando Arias-Salgado y Montalvo (19.11.1977 - 03.01.1980)
Ente Público Radiotelevisión Española
Fernando Arias-Salgado y Montalvo (04.01.1980 - 09.01.1981)

Fernando Castedo Álvarez (09.01.1981 - 23.10.1981)
Carlos Robles Piquer (23.10.1981 - 23.07.1982)
Eugenio Nasarre Goicoechea (23.07.1982 - 07.12.1982)
José María Calviño Iglesias (07.12.1982 - 17.10.1986)
Pilar Miró Romero (17.10.1986 - 13.01.1989)
Luis Solana Madariaga (13.01.89 - 23.02.90)
Jordi García Candau (23.02.1990 - 10.05.1996)
Mónica Ridruejo Ostrowska (10.05.1996 - 07.02.1997)
Fernando López-Amor García (07.02.1997 - 20.11.1998)
Pío Cabanillas Alonso (20.11.1998 - 12.05.2000)
Javier García Ferrari (20.05.2000 - 19.07.2002)
José Antonio Sánchez Domínguez (19.07.2002 - 23.04.2004)
Carmen Caffarel Serra (23.04.2004 - 31.12.2006)
Administradora Provisional de la Corporación RTVE
Carmen Caffarel Serra (01.01.2007 - 15.01.2007)
Corporación Radiotelevisión Española
Luis Fernández Fernández (15.01.2007 - 26.11.2009)
Alberto Oliart Saussol (26.11.2009 - 06.07.2011)
Leopoldo González-Echenique y Castellanos de Ubao (29.06.2012 - 25.09.2014)
José Antonio Sánchez Domínguez (23.10.2014 - 22.06.2018)
Administradora Provisional de la Corporación RTVE
Rosa María Mateo Isasi (27.07.2018 – 26.03.2021)

ANNEX 2: directors TVE Catalunya (1958 - 2019)

Directors TVE Catalunya
Delegat de TVE a Barcelona
Luis Ezcurra (19.06.1958 - 19.02.1964)
Jorge Arandes (23.04.1964 - 13.02.1972)
Juan Antonio Alberich (14.02.1972 - 29.07.1974)
Gerent de RTVE a Barcelona
Jorge Arandes (29.07.1974 – 15.01.1981)
Tomás García Arnalot (15.01.1981 - 12.12.1981)
José Antonio Sáenz Guerrero (12.12.1981 - 20.01.1983)
Pere Felis (20.01.1983 – 13.11.1987)
Director TVE Catalunya
Agustí Farré (13.11.1987 - 01.09.1988)
Enric Lloveras (24.09.1988 - 07.11.1990)
Enric Sopena (07.11.1990 - 01.08.1996)
Aurora Catà (02.08.1996 - 31.10.1998)
Javier Grima (15.03.1999 - 02.04.2001)
Ramon Font (02.04.2001 - 23.04.2003)
Eladio Jareño (25.04.2003 – 31.05.2004)
Joan Tapia (01.06.2004 -12.02.2007)
Montse Abbad (12.02.2007 - 23.12.2010)

Director RTVE Catalunya
Ana María Bordas (23.12.2010 - 11.11.2014)
Eladio Jareño (11.11.2014 - 08.03.2016)
Carles González (26.05.2016 – 24.02.2020)

ANNEX 3: presidents del govern espanyol (1958 - 2019)

Presidents govern espanyol	partit	inici	final
Francisco Franco*		31.01.1938	11.06.1973
Luis Carrero Blanco	Movimiento nacional	11.06.1973	20.12.1973
Carlos Arias Navarro	Movimiento nacional	29.12.1973	01.07.1976
Adolfo Suárez González	UCD	03.07.1976	26.02.1981
Leopoldo Calvo-Sotelo Bustelo	UCD	26.02.1981	02.12.1982
Felipe González Márquez	PSOE	02.12.1982	04.03.1996
José Maria Aznar López	PP	04.05.1996	15.03.2004
José Luis Rodríguez Zapatero	PSOE	17.04.2004	21.11.2011
Mariano Rajoy Brey	PP	21.11.2011	01.06.2018
Pedro Sánchez Pérez-Castejón	PSOE	01.06.2018	

*president del govern com a cap d'estat